Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
L
H
23
NAPOLI

L
H
23

Digitized by Go

Digitized by Google

Digitized by

MARTYROLOGII HISPANI

Tomus Quintus.

[illegible] ad vivum delineavit, ... et ſculpſit Madridij. Ann. 1650

ANAMNESIS,

SIVE

COMMEMORATIONIS

SANCTORVM HISPANORVM,

Ad ordinem, & Methodum

MARTYROLOGII ROMANI,

QVO VTITVR ECCLESIA CATHOLICA;

AVCTORE

D. IOANNE TAMAYO SALAZAR,

I.V.C. Preſbytero Ilipenſi, Beturi-Turdulo; Illuſtriſſimi Domini, ac Domini DIDAC. DE ARZE REYNOSO Epiſcopi, & Generalis Inquiſitoris Hiſpaniæ Secretario,

TOMVS QVINTVS.

LVGDVNI,

Sumptib. PHIL. BORDE, LAVR. ARNAVD, & CL. RIGAVD.

M. DC. LVIII.

CVM SVPERIORVM PERMISSV.

NAPOLI

ILLVSTRISSIMO
AC REVERENDISSIMO DOMINO,
AC DOMINO SVO

D. DIDACO DE ARCE REYNOSO,

OLIM EPISCOPO PLACENTINO,
nunc Philippo IV. Regi Catholico, à Conſilijs; & in omnibus Regnis eius & Dominijs ſupremo FIDEI *Cenſori,*

D. IOANNES TAMAYO SALAZAR
S. D. C.

QVINTVM Hiſpanici Martyrologij Volumen, ILLVSTRISSIME DOMINE, quod in ſcribendis Noſtrorum SANCTORVM Natalitijs Diebus, Annorum computationibus, Virtutum encomijs, miraculorum inſignijs, Auctorum ecphraſibus, ſub Menſium SEPTEMBRIS, & OCTOBRIS numero conſtituimus, & compegimus, ad Tuas, vt præcedentia, manus ſponte proficiſcitur. Si verò in QVATVOR Voluminibus, Tibi iam iure dicatis, ſtilum vidiſti, compaginem adnotaſti, ſymbola etiam recluſiora, quæ ex vetuſtiſſimis MSS. eruta, illis aſſuimus, magiſtrâ meditaſti cenſura, & reuolutionem pene totius Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ, tam Hiſpanicæ, quàm Vniuerſalis Orbis Chriſtiani, monimentorum, ad oculum conſpexiſti; &

tamen ad vlteriora, me prudens tua ferula procedere iubet, quid mirum, ſi tuis nutibus adhærens ſacratis, vltimam huic operi manum imponere, ſatagerem?

Hunc mihi tu Præſul, Patriæ Princepſque, Paterque,
Qui regis auguſtis Hiſpanum legibus Orbem,
Das animum, vireſque facis ad tanta canenda.

Ergo iam pene Vltimum laboris Noſtri, à Me coagulatum, à Te, corde, & deſiderio compoſitum, ſuſcipe penſum; vt mei Operis QVINARIVM myſticâ libatione litatum, inter præcedentium dedicationum oblationes, ſub Tui Nominis integumento, & Ominis ſcepaſmate ſacræ ARCIS Tuæ parietes exornet. Sunt enim Scriptorum iſthæc anathemata, maxime vbi DIVORVM facinora recenſentur, ſublimioribus PERSONIS, hoc eſt, Summis Eccleſiæ PATRIBVS, & Religionis Doctoribus, debita. Nam quibus, niſi illis datum.

Sublimes aperire vias: imúmque ſub orbem,
Et per inane ſuis parentia finibus aſtra,
Nomináque, & curſus ſignorum, pondera, vires,
Et quotquot Sanctûm Deus incluſit per limina cœli?

Quibus denique conceſſum SANCTORVM ſpecimina inquirere, Templorum myſteria tangere, Cælitûm pignora contrectare, niſi Miniſtris, & Sacerdotibus; Qui

Templa ſacris coluerunt omne per æuum,
Delectique Sacerdotes in publica vota.
Officio vinxere Deum: Quibus ipſa potentis
Numinis accendit caſtam præſentia mentem;
Inque Deos Deus ipſe tulit, patuitque Miniſtris.

Meritò igitur Tibi Noſtrorum NVMINVM, nec ſine merito, dicamus QVINTI Codicis Noſtri anamneſim; QVI Eccleſiæ egregius Antiſtes exiſtis; Regis Noſtri fidiſſimus Adminiſter, Religionis Catholicæ fulgentiſſimum Lumen; Hiſpaniæ Noſtræ, & totius Orbis præclariſſimum Ornamentum; Fidei infatigabilis Athlas; Hæreſum integerrimus vindex; & Virtutis promptiſſimum præmium. Si enim tantus Omnibus, cur non NOBIS aliquandiu eris? Ergo eris. Nam quem per ardua virtutum, & & iuſtitiæ currentem inſpectamus, nil dubium, quin ſuum vnicuique retribuet. Hinc manum de tabella tollo, Deum Optimum Maximum, Immortalemque TIBI qualia deſideras deprecor. Dat. ILIPÆ, ipſo

S. MICHAELIS

S. MICHAELIS Archangeli, cuius à teneris annis patrocinio fuiſti addictus, Die III. Kal. Octobris, Anno M. DC. LVI.

Illuſtriſsime, ac Reuerendiſsime Domine,

Illuſtriſſimæ Dominationis Tuæ,
Addictiſſimus Seruus,

L. D. IOANNES TAMAYO SALAZAR.

LECTORI

LECTORI PRÆFATIO.

SÆPIVS te (LECTOR) admonui in QVATVOR Voluminum Noſtrorum iam editis Præfationibus, quas in totidem Codicibus Noſtris Hiſpanici MARTYROLOGII præliminaribus appoſuimus, quâ ordinis diſpoſitione, has DIVORVM Hiſpanorum, res geſtas, & inſignia facinora componere decreuerimus, vt Tibi exemplum, Eccleſiæ fulgorem, Noſtris ſpecimen, Patriæ ornamentum, Seculis doctrinam, Sibi gloriam, Numini honorem, & Omnibus auxilium præſtent. NVNC igitur QVINTVM ſucceſſiuum de eadem materia TOMVM tibi legendum proponimus, quo Menſium SEPTEMBRIS, & OCTOBRIS Nomina DIVORVM, & FESTIVITATVM Noſtræ Hiſpanicæ Regionis ad amuſſim deſcribuntur, Acta recenſentur, & Vrbium Topotheſiæ, prout in cæteris præcedentibus, delineantur. Quos verò in conſarcinandis hiſce Quaternionibus ſuſtulimus labores, vt OPVS ad Dei laudem, Sanctorum ſplendorem, Eccleſiæ lumen, Hiſpaniæ decorem, & Tibi eruditionem præſtet, referre prolixum; illi ſoli relinquimus, qui dat auxilium in neceſſitatibus affluenter inuocantibus eum. Igitur ſuſcipe Lector erudite hocce munuſculum, & quidquid in eo curioſum inueneris, eruditum agnoueris, reconditum notaueris, & à Te alienum, aut inauditum perlegeris, prudenti animaduerſione cuſtodi, qui nihil commenti, aut figmenti deprehendes. Deum denique Optimum Maximum glorificans, qui Te alienis lucubrationibus erudite non deſtitit.

Proteſtatio. INTERIM vt Ordinationibus Apoſtolicis pareamus ſcito: QVOD *Illuſtrium Virorum quos in hoc* QVINTO TOMO, *& præcedentibus recenſuimus, aut ſequentibus recenſebimus geſta, virtutes, dona, & miracula, eam fidem habere duntaxat volumus, quæ ex Hiſtoria peti debet, aut Traditione; non autem eam, quæ in approbatione Eccleſiæ requiſita eſt ad publicum cultum; præter eos, quibus alias ex Sedis Apoſtolicæ ſpeciali indulto, aut longiſſimi temporis ſcientiâ, ac tolerantiâ eiuſdem, vel Ordinariorum id contigerit. Et ſi quando appellationem* SANCTI, *aut* BEATI, *aut* MARTYRIS, *aut huiuſmodi ſubiunxerim, nequaquam ſtrictâ, aut propriâ acceptione, & fundatâ in approbatione Canonica, & Eccleſiaſtica, quæ deſeruit ad communem cultum, & inuocationem ſumenda eſt; ſed iuxta vulgarem notionem, quâ Seruis Dei, & pijs Viris, ratione inſtituti, vel arctioris vitæ, aut ſtudij rerum cœleſtium, etiam in carne viuentibus, ſolet accommodari; ac proinde hinc omne periculum, & argumentum tranſgreſſionis ſubmoueatur.*

ME, Meaque omnia correctioni S. Matris Eccleſiæ Catholicæ Romanæ ex Corde ſubijcio. Hoc (MI LECTOR) te ſcire cupiebam; nunc ad vlteriora perge. VALE, & FRVERE.

INDEX

INDEX
SANCTORVM, ET FESTIVITATVM, quæ in hoc Menſe Septembris continentur, per Dierum curſum.

I. SANCTVS Vincentius, & Lætus fratres MM. Lybiſoſæ. pag. 11.
S. Verania. Virgo Conſtantiæ Iuliæ. ibid.
S. Regulus Ep. Populoni, apud Valentiam ibid.
S. Rudeſindi Ep. Tranſlatio. ibid.
II. SS. Iuſtus, & Amicus Epp. Lugodonenſes. 23
S. Antonius M. Palentinus. ibid.
S. Elpidius Ep Lugdunenſis. ibid.
S. Ægidius Abbas Burgis S. Sepulchri. 24
S. Philippus M. Romanus, Madridij. ibid.
SS. Euodius, Hermogenes & Calliſta Martyres Contrebienſes in Hiſpania. ibid.
III. S. Sandalius M. Cordubenſis. 38
S. Iuſtus Ep Toletanus. ibid.
SS Habundus, Marcus & Socij MM. Cordubenſes. ibid.
B. THERESIA apud ſcalabim. ibid.
Dedicatio S. E. Gerundenſis. 39
IV. SS. Maximus, Magnus, & Caſtus MM. Vticenſes. 52
SS. Theodorus, Occeanus, Ammianus, & Iulianus MM. Tuccirani. ibid.
V. S. Romulus M. Italicenſis. 59
S. Obdulia Virgo Palmenſis. ibid.
S. Iuliani Ep. Conchenſis Tranſlatio. ibid.
VI. S. Magnus Abbas ad Fauces Vettonum. 68
S. Pontius Porcharius Abbas Lerinenſis. ibid.
VII. S. Regina V. & M. Aliſienſis. 73
S. Auguſtalis Ep. Iliberritanus, apud Arelatem. ibid.
VIII. Natiuitas Dei-Genitricis D. N. 78
B. Thomas à Villanoua Antiſtes Valentinus. ibid.
Inuentio Imaginis B. M. de Valuanera. ibid.
Inuentio Imaginis B. M. de Guadalupe. ibid.
IX. S. Straton M. Baëcenſis. 111
SS. Ruffinis & Ruffinianus MM ibidem. ibid.
SS. Seuerus, & Arthemidorus MM. ibidem. ibid.
SS. Theodorus, & Occeanus MM. Spalenſes. ibid.
S. Alexander M. Romanus. ibid.
S. Gregorius Confeſſor Oſſetanus. 112
X. SS. Apellius, Lucas, & Clemens MM. Spalenſes. 127
S. Pulcheria V. Hiſpana, Conſtantinopoli ibid.
S Petrus Epiſcopus Compoſtellanus. ibid.
XI. SS. Felix, & Regula Turigienſes MM 144
S. Vincentius Abbas Legionenſis. 145
S. Æmilianus Eremita, Caſtro Libico. ibid.
S. Secundi Ep. Abulenſis Tranſlatio ibid.
B. Boëmundus Abbas Taurocenſis. ibid.
XII. S. Amatus Abbas Gratianopolitanus. 153
S. Iuuencus Presbyter Cæſarobrigenſis. ibid.
S. Ebontij Ep Barbaſtrenſis Tranſlatio. ibid.
Dedicatio S E. Pacenſis. ibid.
XIII. S. C. Cornelius Centurio Malacitanus

nus

nus. 167
XIV. S. Cyprianus M. Doctor Hiſpaniæ. 172
Inuentio Imaginis Chriſti de Zalamea. ibid.
XV. SS. Emila, & Ieremyas MM. Cordubenſes. 189
S. Vincentij Leuitæ Cæſarauguſtani, & M. Valentini Tranſlatio ad Vlyſipponem. ibid.
S. Valeriani M. Romani apud Cordubam. ibid.
XVI. SS. Rogellius, & Seruus-Dei MM. Cordubenſes. 202
B. Martinus Ep. Seguntinus. ibid.
S. Euphemiæ feſtum apud Antiquariam. ibid.
S. Geminianus M. Romanus Valentiæ. ibid.
XVII. S. Agaroclia M. Octogeſenſis. 216
SS. Socrates. & Stephanus MM Britonienſes. ibid.
S. Columba V. & M. Cordubenſis. ibid.
S. Lambertus Ep. Traiectenſis, apud Geruodam. 217
S. Iuſtinus M. Romanus, apud Antiquariam. ibid.
S Narciſſus M. Romanus apud Hiſpalim. ibid.
B. Petrus Arbueſus M. Inquiſitor Cæſarauguſtanus. ibid.
XVIII. SS. Auſtorgius Ep. Trophimus, & Quantius Martyres Vxamenſes. 259
S. Marcus Maximus Ep. Cæſar-auguſtanus. ibid.
S. Ferreolus M. Vienenſis apud Biſoldunum. ibid.
XIX. S. Ianuarius Ep. Fibularienſis. 269
S. Pomposa V. & M. Cordubenſis. ibid.
S. Deſiderius M. Romanus, apud Valentiam. ibid.
XX. SS. Æmilianus, & Geronius MM. Caracenſes. 273
SS. Theodorus, & Philippa MM. Oſcenſes. ibid.
SS. Candida V. Suſanna, & Martha MM Carthaginis Nouæ. ibid.
S. Euſtachius M. Roman. apud Madridium. ibid.
SS. Suſanna, & Martha MM. Gaditanæ. ibid.
XXI. S. Euilaſius M. Carthaginis-Nouæ. 282
S. Vincentius M. Biſoldunenſis. ibid.
XXII. S. Ionas Presbyter, & Prædicator Caſtris Cæcilijs 284
S. Drozela Trajani filia Martyr. ibid.
S Mauritij M. Tranſlatio apud Athanagiam. ibid.
S. Candidus M. apud Barcinonem. ibid.
S Victor M. apud Madridium. ibid.
S. Concordius M. apud Barcinonem. ibid.
S. Conſtantius M. apud Scurialem. ibid.
XXIII. S. Thecla V. & M. Hiſpana Tarraconenſis. 289
SS. Xantippa, Polixena V. & Rebecca Laminienſes. ibid.
S. Paternus Ep. Ciuis Bilbilitanus M. 290
XXIV. S. Paphnutius M. Lacedæmonis Hiſpan. 302
S. Dalmatius M. apud Gerundam. ibid.
XXV. S. Aurelia V. & M. Hiſpana Gallæciæ. 310
S. Firminus Ep. Ambianenſis M. Ciuis Pampilonenſis. ibid.
S. Formerius M. Victorienſis. ibid.
Dedicatio S. E. Conchenſis. ibid.
XXVI. S. Orentij Ep. Aucenſis Tranſlatio Oſcam. 328
S. Euſebius M. apud Montem Cœlium. ibid.
XXVII. S. C. Oppius Hiſpanus Ep. Mediolanenſis. 335
SS. Adulphus, & Ioannes MM. Cordubenſes. ibid.
XXVIII. S. Exuperius Præfectus Hiſpaniæ. 343
S. Salomon Ep. Carthaginis Nouæ. Ianuæ. ibid.
XXIX. S. Veriſſimi & ſororum Tranſlatio. Vlyſippone. 346
XXX. B. Franciſcus de Borgia S. I. Generalis. 349
S. Ieronymus Hiſpaniæ Doctor. ib.

SANCTORVM

SANCTORVM NOMINA quorum ACTA exprimuntur in hoc Menſe SEPTEMBRIS Alphabeticè.

A

Ægidius Abbas Confeſſor. p. 24
Æmilianus Eremita Confeſſor. 145
Æmilianus Martyr. 273
Adulphus Martyr. 335
Agathoclia Martyr. 216
Alexander Martyr. 121
Amatus Abbas Confeſſor. 153
Amicus Epiſcopus Confeſſor. 23
Amianus Martyr. 52
Antoninus Martyr. 23
Adellius Martyr. 127
Aurelia Virgo, & Martyr. 310
Arthemidorus Martyr. 121
Auſtorgius Epiſcopus. 259
Auguſtalis Epiſcopus. 73

B

Boëmundus Abbas Confeſſor. 145

C

Caius Cornelius Centurio. 167
Caius Oppius Epiſcopus. 335
Calliſta Martyr. 24
Candida Martyr. 273
Candidus Martyr. 284
Caſtus Martyr. 52
Clemens Martyr. 127
Columba Virgo, & Martyr. 216
Concordius Martyr. 284
Conſtantius Martyr. ibid.
Cyprianus Epiſcopus Martyr. 172

D

Dalmatius Martyr Rom. 302
Deſiderius Martyr Rom. 269
Dedicatio S. E. Gerundenſis. 39
Dedicatio S. E. Pacenſis. 153
Dedicatio S. E. Conchenſis. 310
Drozela Martyr. 284

E

Ebontius Epiſcopus Confeſſor. 153
Elpidius Epiſcopus Confeſſor. 23
Emilas Martyr. 189
Euilaſius Martyr. 282
Enodius Martyr. 24
Euphemiæ feſtum. 202
Euſebius Martyr Rom. 328
Euſtachius Martyr Rom. 273
Exuperius Præfectus Hiſpaniæ. 343

F

Felix Martyr. 154
Ferreolus Martyr. 259
Feſtum S. Euphemiæ V. M.
Firminus Epiſcopus Martyr. 310
Formerius Presbyter Martyr. ibid.
Franciſcus Borgia Confeſſor. 349

G

Geminianus Martyr Rom. 202
Geronius Martyr. 273
Gregorius Confeſſor. 122

H

Habundus Martyr. 38
Hermogenes. Martyr. 24

I

Ianuarius Epiſcopus. 269
Ieremias Martyr. 189
Ieronymus Doctor Eccleſiæ. 349
Inuentio Imaginis B. V. M. Vallis-Venereæ. 78
Inuentio Imaginis B. V. M. Guadalupenſis. ibid.
Inuentio Imaginis Chriſti Zalameæ. 172
Ioannes Martyr. 335
Ionas Presbyter. 284
Iulianus Martyr. 52
Iuliani Ep. Conchenſis Tranſlatio. 59
Iuſtinus Martyr Rom. 217
Iuſtus Epiſcopus Confeſſor. 23
Iuſtus Epiſcopus Toletanus. 38
Iuuencus Presbyter. 153

L

Lambertus Epiſcopus. 217
Lætus Martyr. 12
Lucas Martyr. 127

M

Magnus Martyr. 52
Magnus Abbas Confeſſor. 68
Marcus Martyr 38
Marcus Maximus Epiſcopus. 259
Martha Martyr. 273
Martha Martyr. ibid
Martinus Epiſcopus. 202

Sanctorum Nomina Menſe September.

Maximus Martyr. 52
Mauritius Martyr. 284

N

NAreiſſus Martyr Romanus. 217
Natiuitas Dei-Genitricis Mariæ 78

O

OBdulia Virgo. 59
Oceeanus Martyr. 52
Oceeanus Martyr. 121
Oppius Epiſcopus. 335
Orentij Ep. Tranſlatio. 328
Ouantius Martyr. 259

P

PAphnutius Eremita Martyr. 302
Paternus Epiſcopus. 290
Petrus Epiſcopus Confeſſor. 127
Petrus Arbueſus Inquiſitor Martyr. 217
Polixena Virgo. 289
Pompoſa Virgo, & Martyr. 269
Pontius Porcharius Abbas. 68
Philippa Martyr, 273
Philippus Martyr Rom. 24
Pulcheria Virgo. 127

R

REbecca Virgo. 289
Regina Virgo, & Martyr. 73
Regula Martyr. 144
Regulus Epiſcopus Martyr. 11
Rogellius Martyr. 202
Romulus Martyr. 59
Rudeſindi Tranſlatio. 11
Ruffinianus Martyr. 121
Ruffinus Martyr. ibid.

S

SAlom. in Epiſcopus. 343
Sandalius Martyr. 38
Secundi Ep. Tranſlatio. 145
Seruus-Dei Martyr. 202
Seuerus Martyr. 121
Socrates Martyr. 216
Stephanus Martyr. ibid.
Straton Martyr. 121
Suſanna Martyr. 273
Suſanna Martyr. ibid.

T

THecla Virgo, & Martyr 289
Theodorus Martyr. 52
Theodorus Martyr. 121
Theodorus Martyr. 273
Thereſia Virgo. 38
Tranſlatio S. Rudeſindi Ep. 11
Tranſlatio S. Iuliani Ep. 59
Tranſlatio S. Secundi Ep. Mart. 145
Tranſlatio S. Vincentij Leuitæ Martyris. 189
Tranſlatio S. Orentij Ep. 328
Tranſlatio SS. Veriſſimi,& Soror. Mart. 346
Thomas à Villanoua Ep. Confeſſor. 78
Trophimus Mart. 259

V

VAlerianus Mart. Rom. 189
Verania Virgo. 11
Veriſſimi & Sororum Tranſlatio. 346
Victor Martyr. 284
Vincentius Martyr. 11
Vincentius Abbas. 145
Vincentij Leuitæ Tranſlatio. 189

X

XAntippe ſanctiſſima fœmina 289

INDEX

INDEX
Chorographicus Sanctorum, & Feſtiuitatum huius Menſis Septembris.

ABVLA.

Sancti Secundi Ep. M. Tranſlatio pag. 145

ALISIA.

S. Regina Virgo, & Mart. 73

AMBIANVM,

S Firminus Epiſcopus, & Mart. 310

ANAGNIVM.

S. Aurelia Virgo. & Martyr Gallæca. ibid.

ANTIQVARIA.

S. Euphemiæ Virginis, & Martyris feſtum, 202

S. Iuſtinus Mart. Romanus. 217

BAETIA.

S. Straton Martyr. 121

SS. Ruffinus, & Ruffinianus Martyres. ibid.

SS. Seuerus, & Arthemidorus Martyres. 202

BARBASTRVM.

S. Ebontius Epiſcopus. 153

BARCINO.

S. Candidus Mart. Thebæus. 284

S. Concordius Mart. Thebæus. ibid.

BILBILIS.

S. Paternus Ciuis, Epiſcopus Eleuſatum. 290

BISOLDVNVM.

S. Vincentius Presbyter, & Mart. 11

S. Ferreolus Mart. Viennenſis. 259

BRITONIA.

SS. Socrates. & Stephanus Martyres. 216

BVRGIS S. SEPVLCHRI.

S. Ægidius Abbas Hiſpanus. 24

CÆSARAVGVSTA.

B. Petrus de Arbueſo Inquiſitor Mart. 217

B. Marcus Maximus Epiſcopus. 259

CÆSARAVBRIGA.

S. Iuuencus Presbyter. 153

CARACA.

SS. Æmilianus, & Geronitus Martyres. 273

CARTHAGO NOVA.

SS. Candida, Suſanna. & Martha Martyres. ibid.

S. Euilaſius Mart. Idolorum Sacerdos. 282

CARTHAGO NÆRICÆ.

S. Cyprianus Epiſcopus, & Mart. 172

CASTRA COECILIA.

S. Ionas Presbyter, Prędicator Hiſpaniæ. 284

CASTRVM LYBICVM.

S. Æmilianus Eremita. 145

COMPOSTELLA.

S. Petrus Epiſcopus Confeſſor. 127

CONCHA.

Dedicatio S. E. Conchenſis. 310

S. Iuliani Epiſcopi Tranſlatio. 59

CONSTANTIA IVLIA.

S. Verania Virgo. 11

S Gregorius Confeſſor. 122

CONSTANTIA GALLIÆ

S. Paternus Bilbilitanus Ep. Eleuſatum. 290

CONSTANTINOPOLIS.

S. Pulcheria Auguſta, Virgo Hiſpana. 127

CONTREBIA.

SS. Euodius, Hermogenes, & Calliſta Martyres. 24

CORDVBA.

SS. Habundus, & Marcus Martyres. 38

SS. Emila, & Ieremias Martyres. 189

S. Valerianus Romanus Martyr. ibid.

SS Rogellius, & Seruus-Dei Martyres. 202

S. Columba Virgo, & Martyr. 216

S. Pompoſa Virgo, & Martyr. 269

SS. Adulphus, & Ioannes Martyres. 335

AD FAVCES VETONIÆ

S. Magnus Abbas Confeſſor. 68

FIBVLARIA.

S. Ianuarius Epiſcopus Mart. 269

GADES.

SS. Suſanna, & Martha Martyres. 273

GERVNDA.

Dedicatio S. E. Gerundenſis. 39

S. Lambertus Epiſcopus, & Mart. 217

S. Dalmatius Mart. 302

HISPALIS.

S. Narciſſus Martyr Romanus. 217

HISPANIA.

S. Pulcheria Auguſta Virgo. 127

S. Drozelia Trajani filia Martyr. 284

S. Ægidius Abbas S. Sepulchri. 24

Natiuitas B. V. Mariæ D. N. 78

S. Ieronymus Doctor Hiſpaniæ. 349

S. Aurelia Anagnienſis Mar. 310

IANVA HISPANIÆ.

S. Salomō EpiſcopusCarthaginis Nouæ. 343

ILLIBERIS.

S Auguſtalis Epiſcopus Confeſſor. 73

ITALICA.

S. Romulus Mart. 59

LACEDEMON HISPANIÆ

S. Paphnutius Eremita Martyr. 302

LAMINIUM
SS. Xantippe, Polixena, & Rebecca. 289
LIB\[SOSA.
SS. Vincentius, & Lætus Martyres. 11
LUGDUNUM.
S. Elpidius Epiſcopus Confeſſor. 23
LUGODUNUM.
SS. Iuſtus Epiſcopus, & Amicus Epiſc. ibid.
LEGIO.
S. Vincentius Abbas Confeſſor. 145
MADRIDIUM.
S. Philippus Mart. Romanus. 24
S. Euſtachius Mart. Romanus. 273
S. Victor Mart. Thebæorum. 284
MALACA.
S. C. Cornelius Centurio. 167
S. C. Oppius Epiſcopus Mediolanenſis. 335
MANRESA.
S. Mauricius Martyr Thebæorum. 284
Monaſteria.
Montis-Cœlij S. Euſebius Pont. Max. 328
Lerinenſe. S. Pontius Porcharius. 68
Vallis Vinareæ. Inuentio Imaginis B. M. V. 78
Guadalupenſe. Inuentio Imaginis B. V. M. ib.
Cælanouenſe. Tranſlatio S. Rodeſindi. 11
Scutalenſe. S. Conſtantius Mart. 284
OCTOGESA.
S. Agatoclia Martyr. 216
OSCA BÆTICÆ.
SS. Theodorus, & Philippa Martyres. 273
OSCA CELTIBERIÆ.
S. Orentij Epiſcopi Tranſlatio. 328
OSSET.
S. Gregorius Confeſſor. 122
PALENTIA.
S. Antoninus Martyr. 23
PALMA.
S. Obdulia Virgo. 59
PAMPILO.
S. Firminus Epiſcopus, & Martyr. 310
PAX-AUGUSTA.
Dedicatio S. E. Pacenſis. 153
POPULONIA.
S. Regulus Epiſcopus, & Martyr. 11
SCALABIS.
B. Thereſia Virgo ſanctiſſima. 38
SEGUNTIA.
S. Martinus Epiſcopus Confeſſor. 202
SPALIS.
SS. Theodorus. & Occeanus Martyres. 52
SS. Appellius, Lucas, & Clemens Martyres. 127
TAROUCA.
B. Boëmundus Abbas Confeſſor. 145
TARRACO.
S. Thecla Virgo, & Martyr Seleucenſis. 289
TOLETUM.
S. Iuſtus Epiſcopus. Confeſſor. 23
SS. Vincentius. & Lætus Martyres. 11
S. Cyprianus Hiſpan Doctor, & Magiſter. 172
S. Obduliç Virginis Tranſlatio. 59
S. Paternus Ciuis, & poſt Epiſc. & Mar. 290
TOLOSA.
S. Exuperius Hiſpanus, Epiſcopus. 343
TORREXON DE VELASCO.
S. Alexander Martyr Romanus. 121
TUCCI.
SS. Theodorus, Occeanus, Amianus. Iulia Martyres Tuccitani. 52
TURIGIUM.
SS. Felix & Regula Martyres. 144
VALENTIA IN EDETANIS
S. Regulus Epiſcopus Africanus Martyr. 11
B. Thomas à Villanoua Archiepiſcopus Confeſſor. 78
S. Geminianus Martyr Romanus. 202
S. Deſiderius Martyr Romanus. 269
B. Franciſcus de Borja S. I. Generalis. 349
VICTORIA CANTABRIÆ
S. Formerius Presbyter, & Martyr. 310
UTICA IN BÆTICA
SS. Maximus Magnus. & Caſtus Martyres. 52
ULYSIPO.
S. Vincentij Martyris, Leuitæ Cæſarauguſtani Tranſlatio. 189
SS. Veriſſimi, Maximæ, & Iuliæ Martyrum Tranſlatio. 346
UXAMA-BARCA.
SS. Euſtorgius Epiſcopus, Trophimus, & Obantius Martyres. 259
ZALAMEA DE LA SERENA.
Inuentio Imaginis Chriſti Crucifixi. 172

APPROBATIO DOCTORUM.

Perlustravimus *Anamneſim ſeu Commemorationem Sanctorum Hiſpaniæ*, editam in lucem ab Eruditiſſimo Viro D. D. Ioanne Tamayo Salazar I. V. C. Illipenſi Presbytero, in qua Nos infrà ſcripti in Sacra Facultate Pariſienſi Doctores Theologi omnia curioſiſſimè electa, Eccleſiæ vtilia & orthodoxæ doctrinæ conformia iudicauimus, hac die 28. Ianuarij 1651.

F. FRANCISCUS LORNET, Ordinis Prædicatorum.

F. PAULUS LOMBARD, Carmelitarum Lugdunenſium Prior.

PERMISSIO.

Viſa Doctorum Approbatione, Ego infrà ſcriptus Regio nomine non impedio, quin hic Liber à *Philippo Borde, Laurentio Arnaud, & Claudio Rigaud*, Bibliopolis Lugdunensibus excuſus in publicam lucem prodeat, cum defenſione, tali caſu requiſita, & ſolita. Actum Lugduni 30. Ianuarij 1651. *LORIN.*

CONSENSUS.

Ita & me non diſſentiente fiat, Lugduni die 30, Ianuarij 1651. *SEVE.*

SCRIBEN

SCRIBENTIVM IMAGINES in Librorum limine præfigi, & honeſtas, & neceſſitas perſuadet, vt ſicut Codicibus fruitur per quos erudiatur, ita effigies eorum, à quibus docetur, ad viuum delineatas, ſeculum conſequatur.

Philoſtrat. in Vit. Apollin.

Corporis eſt iſthac præclari forma TAMAYI:
Effigiem Mentis docta camæna dabit.
Jllam ſi quæris, placidam in compagine frontis
Jnuenies normam, quòd venereris eam.
Jſtam ſi inquiris Sex volue Volumina Diuûm,
Jn quibus Ingenij grandis acumen ineſt.
J. T. S. A. D. D. D.

SEPTEMBER

ANNI Menſis ordine SEPTIMVS, ſi præcedentes à *Martio* enumeres, *Nonus* ſi à *Ianuario*, vt Nos hodie vtimur. *Æquinoctij Autumnalis* origo, & ſtatus, necnon *Autumni* principium, in quo, *Septimus à Martio.*

Pampineas nouus en Autumnus *porrigit vuas:*

Purpureique redit vena liquore meri.

Nam hoc Menſe vuæ maturantur, colliguntur, calcantur, & in muſtum polluntur, quo merum liquidum poſtea detrahitur, & opes auget mirificas agricultori. Hinc facetè *Poëta* ille cùm Menſe diſſerens, dixit: *Vuarum maturitas.*

At tu pampineis redimite Autumne *racemis,*
Fœcundóque ſemper rerum ditiſſime cornu,
Quas non fundis opes? fers muſta, & roſcida poma:
Spémque Anni ſulcis Cerealia *ſemina mandas.*

Hinc inter Menſium opera, & donaria SEPTEMBER vuas præſecat, & alia pomifera colligit, quæ *Decius Auſonius* Magnus his Diſtichis recenſet: *Opera, & huius Menſis donaria.*

Surgentes acinos varios, & præſecat vuas.
September; ſub quo mitia poma iacent.
Captiuam filo gaudent religaſſe lacertam:
Quæ ſuſpenſa manu nobile ludit opus.

Hoc item Menſe Agricultores ſterilem agrum ſtercore fœcundant prouidi; & ſemina iaciunt, vt meſſem ſuo tempore colligant; vuas maturas, vt diximus exprimunt, dulciaque vina coquunt, indè verſus. *Agricultura.*

Stercore SEPTEMBER *ſterilem fœcundat agellum:*
Proſciſſóque iacit ſemina lecta ſolo.
Maturas roſeo de palmite colligit vuas:
Noctem æquat luci: dulcia muſta coquit.

Quòd licet ad Agriculturam conſtituatur, tamen quid in ratione victus agendum erit hoc Menſe hæc non inuenuſta carmina *Nathanis Chythrei* ſuadent. *Pharmaca.*

SEPTEMBER *vinum redolens, & aromata curat:*
Tunc tibi de fœto palmite poma nitent.
Lacte capræ preſſo nunc veſcere: pharmaca ſume,
Si ſit opus: venas ſcinde cruore graues.

Adulatio huius Menſis nomen tranſmutare voluit.

Qui Menſis quamuis à numero nomenclaturam acceperit, & hoc nomine ſemper vocatus exiterit, tamen multoties adulatio; & fruſtrà, vocabulum adimere curauit. Nam Senatus Romanus tempore *Tiberij* Imperatoris in eius honorem, hunc Menſem, TIBERIVM appellati voluit; vt inquit Suetonius Tranquillus *in Vit. Tiber. c.* 26. his verbis: *Intercesſit, & quo minus in acta ſua iuraretur; & ne Menſis* SEPTEMBER, TIBERIVS; *October, Liuius vocarentur.* Licet Dio Caſſius *lib.* 7. *de Hiſtor. Roman.* hoc de Menſe Nouembri actum aſſerat.

In Tiberium.

In Germanicum.

Domitianus etiam Imperator; qui Germanici appellationem vſurpauit, hunc Menſem GERMANICVM appellari conſtituit, vt teſtis eſt Suetonius *in eius Vit. c.* 13. hac clauſula: *Poſt autem duos triumphos, Germanici cognomine aſſumpto,* SEPTEMBREM *Menſem, & Octobrem, ex appellationibus ſuis,* GERMANICVM, *Domitianumque tranſnominauit: quòd altero ſuſcepiſſet Imperium, altero natus eſſet.* Sed poſt modum inquit Macrobius *lib.* 1. *Saturnal. cap.* 12. vbi infauſtum vocabulum ex omni ære, vel ſaxo placuit eradi, Menſes quoque vſurpatione tyrannicæ appellationis exuti ſunt. Cautio poſtea Principum cæterorum diri ominis infauſta vitantium, Menſibus à Septembri, vſque ad Decembrem priſca nomina reſeruauit. Sed nec hîc meta, in Senatus Romani aſſentatione; cum ex *Iulij Capitolini* relatione conſtet, eundem Senatum in honorem Antonini, & Fauſtinæ vxoris impuriſſimæ, Menſem hunc ANTONINVM, & ſequentem Fauſtinum nuncupari, decreuiſſe. Capitolinum auſculta *in Vit. Antonin. fol.* 147. dicentem. *Multa ei Senatus munuſcula decreuit, inter quæ, vt* SEPTEMBER *Menſis* ANTONINVS *diceretur: quod ipſe prudens, & modeſtus reſpuit.* Denique iſthæc adulatorum lues ad filium Commodum cùm perueniſſet, ille ab iſtis varijs nominibus fuit vocatus, ſcilicet, Commodus, Hercules, Inuictus, Exuperatorius, & Amazonius: è quibus nominibus, Menſes ab *Auguſto* ad *Decembrem* vocitauêre. Hinc SEPTEMBRI nomen HERCVLIS datum eſt. Audi Ælium Lampridium *in Vit. Commod. fol.* 160. hæc referentem: *Menſes quoque in honorem eius, pro Auguſto* Commodum; *pro Septembri* HERCVLEM; *pro Octobri* Inuictum; *pro Nouembri* Exuperatorium; *pro Decembri* Amazonium; *ex ſigno ipſius adulatores vocabant.* Quod & notauit Herodianus *Hiſtor. Roman. lib.* 1. *fol.* 483. & Xiphilinus *in Epitom. Dion. fol.* 381. Aſt cùm hæc nomina vanitatem præſeferrent, facile temporum viciſſitudine deleta, Menſis hic primum vocabulum retinuit.

In Antoninum.

In Herculem.

Etymon.

SED licet ſuperius *etymon* à numero SEPTIMO, quo loco Menſis iſte collocatur, originem ſumpſiſſe fateremur, vt M. Varro *de Ling. Latin. lib.* 5. teſtatur; attamen aliqui diuerſam huic Menſi etymologiam deſumunt, ſcilicet Menſem SEPTEMBREM, quaſi SEPTIMVM-IMBREM eſſe, ob imbrium frequentiam, & aëris turbationem, quæ ſub initium Autumni accidere plerumque ſolet, dictum eſſe. Sic Ioannes Roſinus in *Antiquit. Roman. lib.* 4. *c.* 13. *fol.* 406.

Tutela.

ISTE igitur Menſis ſub *tutela Vulcani* fuit, vt apparet ex *Tabula* veteris Kalendarij, quæ extat inter monumenta Inſcriptionum Romanarum, quámque refert poſt *Ianum Grutherum* M. Zuerius Boxhornius *in Animaduerſion. ad Quæſt. Plutarch. fol.* 135. & Nos tranſcripſimus ſupra *Tom.* 1. *in Ianuar. fol.* 4.

Nomina apud diuerſas gentes.

NOMINA verò quæ apud varias gentes Menſis iſte ſuſcepit, hic ediſcere non grauabimur vt inſtitutum noſtrum ad vnguem adimplere conemur: Illum Romani SEPTEMBREM; Hebræi, & Syri ELVL; Chaldæi, & Ægyptij THOTH; Abiſſini MVSRI; Athenienſes ΜΑΙΜΑΚΘΕΡΙΟΝ; Macedones ΠΑΝΕΜΟΣ, ſiue, vt aliis ΔΙΟΣ; Cypri ΠΑΤΟΤΤΑΤΙΟΣ; Perſæ ADAR; Arabes, & Saraceni RAMAD; Karolini HERBSTMONAT; Faſti Veteres Francorũ ERST-HERBST; Alemani, vt Karolini HERBSTMONAT; Belgici HERFSTMAENT; Cymbri SPELMAANET; Itali SETTEMBRE; Hiſpani SETIEMBRE: Galli SEPTEMBRE; Angli THEMONETHOF SEPTEMBREM dixere. Qui Menſem iſtum XXX. Diebus conſtruxere, exceptis Romulo, & Numa, qui ei tantum XXIX. Dies dedere. Sed ad Faſtos Ethnicorum Gentilicos deueniamus.

I. *Meditrinalia ſacra quæ?*

KAL. SEPTEMBRIS, id eſt Dies I. Quo veteres Romani ſacra Deæ MEDITRINÆ facere conſueuerant; & hinc MEDITRINALIA feſta. Erat enim MEDITRINA Medicamentorum Dea, quã Venus, vt inquit Lilius Gyraldus *de Diis Gentil.*

Gentil. Syntagmat. 17. *fol.* 685. intelligebatur. Huic ob primi, recentioriſque VINI libationemquâ ſe mederi veteres credebant, hæc ſacra inſtituta, quibus *Flamen Martialis* diem libationis huiuſmodi conſignabat medicaminis cauſâ. Hinc qui in his libationis vinum bibebat, alta voce, & ſacrificij more dicebat: *Nouum vetus vinum bibo, nouo veteri morbo medeor.* De hiſce ſacris videndi Lilius Gyraldus *Syntagm.* 1. *fol.* 68. & *Syntagmat.* 17. *fol.* 679. & 685. Ioannes Roſinus *d. lib.* 4. *c.* 14. Guillelmus Souchius de *Sacris Gentil. fol.* 29. Ioannes Baptiſta Maſculus in *Encom. SS. fol.* 389.

ITEM hoc die apud Athenienſes, & Græcos omnes, *Memacteria* ſacra, quæ IOVI Deorum Summo peragebantur, vt ex Veteri *Kalendario* Romano apud *Reuſnerum* liquet. Dicta igitur fuere hæc feſta à IOVIS nomine, qui Μαιμακτης dictus creditur; & ideo non tantùm ſacra, ſed & Menſis iſte Μαιμακτηριων, à vocabulo Dij nuncupatus ab Athenienſibus fuit. Sic Lilius Gyraldus *Syntagmat.* 2. *fol.* 129. Ioannes Roſinus *d. lib.* 4. *fol.* 345. Robertus Conſtantinus in *Lexic. Græc. verb.* Μαιμακτης, *Tom.* 2. *fol.* 144. *Memacteria ſacra quæ?*

IV. NON. SEPTEMBRIS, id eſt, Dies II. hunc Atrum promit Vetus *Kalendarium*; in quo etiam celebritas victoriæ Naualis, quam ACTIACAM dixere, vbi Auguſtus Cæſar de M. Antonio, & Cleopatra triumphauit. Huius belli cauſas, & victoriæ ecphraſin prolixe refert Dion Caſſius *lib.* 51. Xiphilinus *in Epitome*, Suetonius, Europius, & alij quos ſequitur Carolus Sigonius in *Comment. ad Faſt. lib.* 2. *fol.* 23. Manilius *lib.* 1. *Aſtronomic.* II. *Victoria Actiaca.*

Pérque Patris Pater Auguſtus veſtigia vicit,
Necdum finis erat, reſtabant ACTIA *bella,*
Dotali commiſſa acie, repetitaque rerum,
Prælia.

Idem etiam *lib.* 5. *Aſtronomicor.* Propertius *lib.* 2. *Eleg.* 1. & *lib.* 4. *Eleg.* 6. Sidonius Apollinaris *Carm.* 5. *verſ.* 462. & *Carm.* 7. *verſ.* 94. Virgil. *lib.* 8. *Æneid. in fin.* Lucanius *lib.* 1. *verſ.* 42. & *lib.* 7. *in fin.* Petronius de *Bell. ciuil. verſ.* 146. Hæc victoria contigit Anno Vrbis Conditæ DCC. XXII. vt Reuſnerus in *Diar. Hiſtor. fol.* 134. Maſculus in *Encom. SS. fol.* 390. appingunt.

III. NON. SEPTEMBRIS. id eſt, Dies III. In Veteri *Kalendario* ponitur, hunc diem fuiſſe MINERVÆ ſacrum apud Athenienſes. Qui Dies apud Ægyptios infauſtus dictus eſt, ab iniquo aſpectu Planetarum: ſed Romanis fauſtiſſimus tùm victoriâ, tunc triumpho, quem Paulus Æmilius Conſul deuicto Perſeo Rege reportauit ad Annum V. C. D. LXXXVI. Et C. Soſij Proconſulis, quo ex Iudæa triumphum egit V. C. Anno DCC. XIX. vt idem Reuſnerus *d. fol.* 134. Maſculus *fol.* 390. Goltzius *fol.* 86. Felicius in *Kal. SS.* 2. *p. fol.* 90. III. *Triumphi duo.*

PRIDIE NON. SEPTEMBRIS, id eſt, Dies IV. De quo nihil in *Kalendario* Veteri; in *Aſtronomico* autem, hæc leguntur: *Arcturus cum Vindemiatore exoritur. Malus occultatur.* Hanc Arcturi ſtellam exoriri inquit Plinius *lib.* 2. *cap.* 47. vndecim diebus ante Æquinoctium Autumni, de quo videris Ioſephum Scaligerum *in Not. ad Manil. lib.* 5. *Aſtronomic. fol.* 433. qui aſſerit, quòd naſcentes oriente *Arcturo* erunt fiſci, & ærarij Præfecti; palatio præficientur; vrbium ſyndici, & priuatarum domorum œconomi; hinc *Manilius*: IV. *Arcturus quis?*

Nunc ſubit Arcitenens, *cuius pars quinta nitentem*
Arcturum *oſtendit ponto: Quo tempore natis*
Fortuna ipſa ſuos audet committere cenſus;
Regales & opes, & ſancta æraria ſeruent,
Regnantes ſub Rege ſuo, rerúmque miniſtri:
Tutelámque gerent populi, domibus vè regendis
Præpoſiti, curas alieno limine claudent.

Sub Arcturo naſcentiũ, qualis fortuna?

Triumphus. Hoc etiam Die Q. Fabius Maximus Rullianus de Samnitibus, Hetruſcis, & Gallis triumphum ſolemnem Romæ egit V. C. Anno CCCC. LVIII. vt ex *Goltzio* refert Maſculus *fol.* 391. Reuſnerus *fol.* 134. & Conſtantius Felicius *d. fol.* 90.

V. *Triumphi.* NON. SEPTEMBRIS, id eſt, Dies V. In quo nihil etiam notatur in *Kalendario* Veteri. In *Faſtis* verò *Triumphalibus*, Triplicis trophæi opima ſpolia profert Dies iſte. PRIMVS fuit M. Geganij Macerini Conſulis, de Volſcis ad V. C. Annum CCC. X. SECVNDVS, M. Fabij Ambuſti Conſulis de Hernicis ad Annum CCC. XCIII. Tertius & vltimus fuit L. Æmilij Pauli Conſulis de Perſeo Macedonum Rege, Anno D. LXXXVII. vt ex Liuio, & Goltzio referunt Maſculus *fol.* 392. Reuſnerus *fol.* 134. & Felicius *fol.* 90.

VI. *Erebi, & Inferorum ſacrificia, & libamina quæ?* VIII. IDVS SEPTEMBRIS, id eſt, Dies VI. In Veteri Kalendario notatur *Erebo ſacrificatum ariete, & oue nigrâ.* Et optime, nam *Dijs Inferis* atræ hoſtiæ offerebantur, vnde *Porphirij* verſus:

Τρεῖς μὲν ἐπιχθονίοις, τρεῖς δ' οὐρανίοισι θεοῖσι.
Φαιδρὰ μὲν οὐρανίοις, χθονίοις δ' ἐναλίγκια χροιῇ.

Hoſtia terna Deis alba eſt mactanda ſupernis:
Terna quoque, at furuo Terreſtribus atra colore:

Eadem Philoſtratus *in Heroicis.* Virgilius quoque *lib.* 6. *Æneid. verſ.* 243. vbi deſcribens ſacrificia, quæ Æneas oraculo Sibyllæ, Dijs Manibus, Inferiſque peracturus erat, proſequitur:

Quatuor hic primum nigrantes terga iuuencos
Conſtituit: frontique inuergit vina Sacerdos:
Et ſummas carpens, media inter cornua, ſetas,
Ignibus imponit ſacris, libamima prima,
Voce vocans Hecatem, caloque, EREBO*que potentem.*
Supponunt alij cultros, tepidumque cruorem
Suſcipiunt pateris: Ipſe atri velleris agnam
Æneas Matri Eumenidum, magnæque ſorori
Enſe ferit; ſterilemque tibi Proſerpina vaccam.

Quo loci videndi Seruius, Pontanus, & Magiſter meus mihi ſemper venerandus R. P. *Ioannes Ludouicus de la Cerda* è S. I. omnium eruditiſſimus.

VII. *Triumphus* VII. ID. SEPTEMBRIS, id eſt, Dies VII. in Veteri Kalendario nihil adnotatur. In Triumphali celebris fuit L. Cecilij Metelli Proconſulis victoria de Pœnis, V. C. Anno D. II. vt referunt Reuſnerus *fol.* 134. Maſculus *fol.* 392.

VIII. *Ieroſolyma capta.* VI. ID. SEPTEMBRIS, id eſt, Dies VIII. in Veteri Kalendario nihil adnotatur, niſi quòd iſte Dies *Neptuno* ſacer eſſet apud Athenienſes. Maſculus verò *fol.* 393. eodem die *Vulcani* ſacra fuiſſe apud Græcos affirmat, de quo nihil inuenire potuimus. Apud Romanos fauſtus fuit ob victoriam de Iudæis à Tito Imperatore partam, qua Anno Chriſti LXXI. Ieroſolyma ſolo æquata eſt; vt inquiunt Roſinus *d. c.* 13. *fol.* 407. Maſculus *fol.* 393. Reuſnerus *fol.* 34. Conſtantius Felicius *d.* 2. *p. fol.* 96.

IX. *Virginis ortus.* V. ID. SEPTEMBRIS, id eſt, Dies IX. Quo die Vetus *Kalendarium* nihil notat. *Aſtronomicum* verò *Virginis medium exoriri affirmat.* Hæc, ſignum eſt cæleſte, XVI. ſtellis exornatum, de qua Arator in *Phænom. fol.* 181. Higinius de *Sign. cæleſt. fol.* 89. Nihil tam notum. Manilius *lib.* 4. *Aſtronomicor. fol.* 103. Prouincias, & vrbes ſub hoc ſigno poſitas enumerat. Quo loci Ioſeph Cæſar Scaliger *fol.* 358. multa colligit, & in aliquot Breuiariis Hiſpaniæ vetuſtiſſimis, hæc carmina recenſentur:

Lunam Virgo *tenens, vxorem ducere noli.*
Viſcera cum coſtis caueas, tractare cruorem.
Semen detur agro, caueas intrare carinam.

Hoc

Hoc etiam die, celebris ob natalem diem L. Domitij Aureliani, & Flauij Honorij Imperatorum ſolemnitas.

IV. Id. Septembris. Ater conſignatur in Veteri *Kalendario*; in Vetuſtiſ- X.
ſimo *Pontificio* pectus *Pegaſi* occidere ſcribitur. Qualis hæc *Pegaſi* ſtella ſit, require *Pegaſus*
apud Aſtrologiæ peritos, Higinium, Aratorem, & alios. *ſtella.*

III. Id. Septembris. Octauum fuiſſe diem *Circenſium ludorum* inquit Maſ- XI.
culus *fol.* 394. fortè quia à IV. Nonas huius Menſis, per *Octo dies Ludi* initium *Vltimus*
ſumebant, ſed qui hi ludi, nec ob quam cauſam nullus aperit, & ideo hæc *Ludorum.*
reſpiciens *Maſculus*, vltimum *Ludorum Circenſium* fuiſſe recenſet.

Prid. Id. Septembris, id eſt, Dies XII. Nihil in omnibus *Veteribus Ka-* XII.
lendarijs adnotatur, niſi in vetuſtiſſimo *Pontificio*, quo dicitur *Solem ingredi in* *Sol in Li-*
ſigno Libræ; à quo tempore *bra.*

Fructus maturi tunc ſemper ſunt valituri.
Et pira cum vino, panis cum lacte caprino
Aqua de vrtica tibi potio fertur amica:
Tunc venam pandas, ſpecies cum ſemine mandas.

Idibus Septembris, id eſt, Dies XIII. Quodie *Vetus Kalendarium*, aſſe- XIII.
rit, *Prætorem clauum figere Romæ in Iouis Templo*, vt eſſet nota annorum. Sed quæ *Clauum*
eſſet huius claui fixura à Prætore fieri ſolita, ſciſcitaueris? Audi T. Liuium *figere*
Hiſtor. Roman. lib. 7. dicentem: *Lex vetuſta eſt priſcis literis, verbiſque ſcripta, vt* *quid?*
qui Prætor Maximus ſit, Idibus Septembris *clauum pangat. Fixus fuit dextro lateri Ædis Iouis Optimi Maximi, eâ parte, quâ Mineruæ Templum eſt. Eum* clauum, *quia raræ per ea tempora literæ erant, notam numeri annorum fuiſſe ferunt, eoque Mineruæ Templo dicatam legem, quia numerus à Minerua inuentus eſt.* Cuius & ritus Sex. Pompeius *lib.* 3. meminit hac ſerie: Clauus Annalis *appellabatur, qui figebatur in parietibus ſacrarum Ædium per annos ſingulos, vt per eos numerus colligeretur annorum.* Sed & Petronius Arbiter *in Satyric. fol.* 109.

At paries circa palea ſaciatus agreſti,
Fortuitóque luto, Clauus numerabat & annos;
Et viridi iunco gracilis pendebat arundo.

Sic legendum, ex Animaduerſione Iacobi Duranti *Variar. lib.* 1. *c.* 5. *fol.* 17. Roſini *Antiquit. Roman. lib.* 4. *cap.* 13. *in Paralypomen. fol.* 423. De hac *claui fixura* vetuſtus lapis apud Vvolgangum Latium *de Rep. Rom. lib.* 11. *c.* 2. *fol.* 875.

M. HORATIVS. CONSVL. EX. LEGE. TEMPLVM. IOVIS. OPT.
MAX. DEDICAVIT. ANNO. POST. EXACTOS. REGES. A
CONSVLIB. POSTEA. AD. DICTATORES. QVI. MAIVS.
IMPERIVM. ERAT. SOLEMNE. CLAVI. FIGENDI.
TRANSLATVM. EST.

De quo etiam T. Liuius *Hiſtor. Roman. lib.* 8. *Dec.* 1. cùm ob veneficia mulie- *Clauus af-*
rum Romanarum talem ſolemnitatem repetitam ſcriberet, his verbis: *Itaque me-* *fixus ob*
moria ex Annalibus *repetita, in ſeceſſionibus quondam plebis* Clavvm *ab Dicta-* *extirpan-*
tore fixum, alienatáſque diſcordiâ mentes hominum, eo piaculo compotes ſui feciſſe, *da mulie-*
Dictatorem Clavi figendi *causâ creari placuit.* Idem Liuius *lib.* 9. *Dec.* 1. ſe- *rum Ro-*
quenti periodo: *Amplexus Regni nomen, vt qui optimo Iure Rex Romæ creatus ſit,* *manarum*
creatum ſe dicet, quem ſemeſtri Dictaturâ, quem interregno quinque diebus contentum fore putes? Quem Clavi figendi, aut ludorum causâ Dictatorem audacter crees? Videſis *Latium* ſupra. *veneficia.*

Hoc ipſo die, ſolemnis apud Romanos fuit Dedicatio *Templi Iouis Ca-* *Dedicatio*
pitolini, quæ à M. Horatio Conſule facta eſt, vt Plutarchus in *Vit. Publicol.* *Templi*
fol. 68. his verbis affirmat: Idibus Septembris, *quæ dies incidit in pleni-* *Iouis Ca-*
lunium Menſis eius, quem Μεταγειτνιῶνα Græci vocant, Dedicationis *causâ,* *pitolini.*
cùm frequenter in Capitolium omnes conueniſſent, Horatius *facto ſilentio, peractis pro more omnibus, fores tangens verba* Dedicationis *ſolemnia dixit.* Hanc etiam

Dedicationem ſcripſit T. Liuius *Hiſtor. Roman. lib. 1. Decad. 1.* Ioannes Roſſinus *d. lib. 4. c. 13. fol.* 407. Conſtantius Felicius *ſupra. d. 2. p. fol.* 101.

Triumphi.

Eodem quoque Die fauſtiſſimam Romanis reliquere memoriam Triumphi, L. Quintij Cincinnati Dictatoris alter, cùm V. C. Anoo CC.XCV. de Æquis; alter L. Æmilij Mamercini, cùm V.C. Anno CCC.XVI. de Fidenatibus Romæ trophæa iouexit. De quibus poſt *Liuium*, & *Goltzium* videndi Reuſoerus *fol.* 136. Maſculus *fol.* 395. Conſtantius Felicius *fol.* 101.

Equorum probandorum quæ ſolemnitas?

XIV. XVIII. Kal. Octobris, id eſt, Dies XIV. *Septembris.* In veteri *Kalendario* notatur *feſtus Equorum probandorum Dies*, quo Romani Equites, ac Principes Ciuitatis inſigni pompâ, & regali trabeâ peromati in Capitolium aſcendebant. De hac ſolemnitate, V. Maximus *Hiſtor. Rer. Memorabil. lib. 2. c. 2.* hæc verba prodit: *Equeſtris Ordinis iuuentus omnibus annis bis vrbem ſpectaculo ſui ſub magnis auctoribus celebrat, Die Lupercalium & Equorum probatione.* Sed an hæc *Probatio Equorum*, eadem ſit ac *Tranſuectio*, de qua Nos *ſupra Tom. 4. in Prolegomen. Idib. Iul.* diximus, videndus Ioannes Roſinus *d. lib. 4. c. 11. & c. 13.* Qui ſolemnitatem hanc prorſus ignorare profiteos, aliis ſpeculandam reliquit. Quare & Nos

Vegetij locus illuſtratus.

re in hac profuodiùs notantes verba *Valerij Maximi* ſuperiùs recenſita, quibus iuuenes Equeſtris Ordinis Equos probaſſe refert, crediderim intelligenda de Tyronibus, & Stipendioſis Militibus, quorum meminit Vegetius *de Re Milit. lib. 1. c. 18.* his verbis. *Non tantum autem à* Tyronibus, *ſed etiam à* Stipendioſis *Militibus ſalitio* [lege *probatio*, vt in meo MS. vetuſtiſſimo] *Equorum diſtrictè ſemper eſt exercenda. Quem vſum vſque ad hanc ætatem, licet cum diſſimulatione, perueniſſe manifeſtum eſt.* Ex quorum verborum ecphraſi manifeſtè colligitur, haoc ſolem-

Tyrones Equites equos probare quid?

nitatem *Equorum probandorum*, introductam Romæ fuiſſe, vt Tyronum, & Stipeodioſorum Militum, quos priuatim vſus exercuerat, vt ipſe *Vegetius* explicat, in probaodis equis, & equitantium ſolertiâ, ſtudium publicè ooſceretur; ideò Valerius *ſub magnis auctoribus*, dixerat, hanc *Equorum probationem* exercitam; id eſt ſub emeritis equitibus, qui actui interfuerant. Cui meæ cooiectationi lucem præbet vetuſtus Poëta in meo *MS. Vegetij*, vbi hæc carmina.

Ipſe Tyro Iuuenis, præſentibus vndique turmis,
Dexter equos probat; & redimitus tempora ſertis,
Ordinis & numerum multoties auget Equeſtris.

Hinc diuerſam hanc ſolemnitatem *Equorum probandorum*; ab illa cuius meminimus *Idibus Iulij*: quia in illa de *Tranſuectione*, in iſta de *Probatione* agebatur.

Summanus Deus quis?

XV. XVII. Kal. Octobris, id eſt, Dies XV. *Septembris.* Quo ſacra *Summano*, Deo, & *Iuuentæ* fuere. Erat enim *Summanus*, idem ac Plvto, & ideò Svmmanvs dictus, quaſi *Summus Manium.* Cui, vt Varo notauit *lib. 5. de Ling. Lat.* diuioitatem fore tribuendam, T. Tatius dixit, ideóque illum inter cæteros Deos repoſuit. M. Cicero *de Diuin. lib. 1.* eius ſimulachrum in Templo Iouis conſtitutum aſſerit, his verbis: *Nonne cùm multa alia mirabilia, tum illud in primis, cùm* Svmmanvs *in faſtigio Iouis Opt. Max. qui tunc erat fictilis, cælo ictus eſſet, nec vſquam eius ſimulacri caput inueniretur, aruſpices in Tiberim id depulſum eſſe dixerunt: idque inuentum eſt eo loco, qui eſt ab aruſpicibus demonſtratus.* Eius etiam meminit B. Auguſtinus *de Ciuitat. Dei. lib. 4. c. 36.* Plinius *Hiſt. Natural. lib. 2. c. 51.* Ædem Svmmani prope Circum maximum; & prope fanum Iuuentutis, ſacellum verò in Capitolio conſtituit. De eo tanquam iam igoobili loquitur Ouidius *lib. 6. Faſtor.* ſic:

Reddita, quiſquis is eſt, Svmmano *Templa feruntur,*
Tunc, cùm Romanis Pyrrhe timendus eras.

Iuuenta Dea quæ?

De quo & Nos *ſupra Tom. 3. in Prolegomen. Ian. fol.* 405. Ivventa Dea, cui & hodie ſolemnia, teſte Maſculo *ſup. fol.* 396. cum *Summano* dicata eraot, eadem ac Hebe fuit, vt ex *Agretio Grammatico* probat Lilius Gyraldus *Syntagmat. 10. fol.* 461.

fol. 461. Erat Hebe Iouis pocillatrix, ſed ob incuriam ab officio remota, in eius locum Ganymedes ſucceſſit, de quo paſſim fabularum ſcriptores, & Dea Iuuentutis facta, inter Deos recepta fuit. Ouidius *de Triſtib.*

Nectar, & ambroſiam, latices epulaſque Deorum
Det mihi formoſâ gnaua IVVENTA *manu.*

Eius Templum Romæ vouerat M. Liuius Conſul, quo die Aſdrubalem, eiuſque exercitum cecidit, quod poſtmodum, ſcilicet XVI. annis tranſactis Licinius Lucullus Duum-Vir dedicauit, M. Cornelio, & Sempronio Conſulibus, vt T. Liuius *lib.* 4. *Decad.* 1. ſcriptum reliquit.

XVI. Kal. Octobris, id eſt, dies XVI. *Septembris.* Apud Romanos *Ludi*
Circenſes, qui initium ex præcedenti die ſumpſerant. Apud Græcos verò, XVI.
Parentatio Manibus iis, qui in Platæo bello occubuere. Huius conflictus hiſtoriam *Parentatio*
deſcripſit Plutarchus *in Vit. Ariſtid. fol.* 103. vbi poſtea de hac parentatione lo- *apud Græ-*
quens, proſequitur: *Decima ſexta* Memacterionis *Menſis ſummo mane pompam* *cos iis, qui*
ducunt, cui præit tubicen claßicum canens, ſequentibus myrti, & coronarum plenis *in Bello*
plauſtris, ac nigro tauro, & liberis adoleſcentibus (neque enim cuiquam ſeruo fas *Platæenſi*
eſt quidquam in eo miniſterio attingere: quod illi pro libertate oppetyſſent) qui vina, *occubuere.*
& lacte libationes in amphoris, oleique, & vnguenti vrnas geſtarent. Poſtremò Platæenſium Prætor, cui cætero tempore neque ferrum tangere, neque niſi albam veſtem induere licet, puniceâ amictus tunicâ, ſumptâque de archiuo hydriâ, per mediam vrbem tenens gladium ad ſepulchra proficiſcitur: tùm hauſtâ de fonte aquâ, ipſe columnas abluit, vnguentoque linit; inde tauro in rogum iugulato, votiſque ad Iouem, & Mercurium terreſtrem factis, bonos viros pro Græcia mortuos ad cœnam, & ſanguinem fuſum vocat: porrò crateram vino impletam effundens, propinare ſe ait viris pro libertate Græciæ mortem paßis. Hunc morem adhuc ſeruant Platæenſes. Hactenus *Plutarchus.*

XV. Kal. Octobris, id eſt, dies XVII. *Septembris.* Quo adhuc ludi *Cir-* XVII.
cenſes in Veteri *Kalendario* notantur. Aſt in *Triumphali* celebris L. Æmilij
Pauli Conſulis victoria ad Enipeum flumen de Perſeo Rege Macedonum, V.C. *Trium-*
Anno D. LXXXVI. conſignatur. Cuius meminit T. Liuius *lib.* 44. & Reuſne- *phus.*
rus *fol.* 138.

Item famigeratus notatur Triumphus Noſtri *Theodoſij* Magni Imperatoris
de Eugenio Occidentis Tyranno, quem geſſit Anno Chriſti CCC.XCIV. Cu-
ius meminere Paulus Oroſius Noſter *Hiſtor. Orb. lib.* 7. *c.* 35. & Baronius *Annal. Ec-* *Alter*
cleſ. Tom. 4. *Ann.* 394. *n.* 12. *fol* 685. *Theodoſij.*

XIV. Kal. Octobris, id eſt, XVIII. dies *Septembris.* Licet in Veteribus *Ka-* XVIII.
lendarys nihil hoc die notetur, tamen celebris fuit apud Romanos inauguratio
Imperij Vlpij Traiani Imperatoris, *Hiſpani* origine, ad Annum Chriſti *Traiani*
XCIX. Cuius inaugurationis ſolemnia hoc ipſo die refert Reuſnerus *fol.* 140. *inaugura-*
Huius igitur Principis Hiſpani inauguratione Roma cœpit virtutibus morali- *tio.*
bus exultare. Nam is fuit omnium Romanorum Principum citra controuerſiam Optimus pacis, bellique temporibus Clariſſimus, in quo nihil omnino fuerit, præter Idolorum ſeruitutem, & Eccleſiæ perſecutionem, licet poſtea temperatam, quod iure reprehendas. Vixit annos LXIV. imperauit XX. Quanta autem fuerit in eo bonitas, acclamationes Principibus exhiberi ſolitæ declarant: cùm Auguſti felicitatem, Traianique bonitatem illis precarentùr. Illi Municipium *Ilipenſe*, cuius ſum oriundus, *Trophæum* illud ſeculis omnibus celebre dedicauit, quod infrà hoc *Tom.* 5. *Die* XIV. *Menſis huius*, tibi ad amuſſim delineatum damus.

XIII. Kal. Octobris, id eſt, Dies XIX. *Septembris.* Inſignis fuit Romanis, ob XIX.
natalem M. Antonini Pij Imperatoris, quo *Circenſes ludi* totam vrbem hilarem *Natalis*
reddebant, de quibus *Herodianus* à Maſculo *fol.* 397. citatus agit. Reuſnerus *M. Anto-*
folior. 141. *in ſuo Diario* etiam hunc natalem appingit, & *Ludos Circenſes* Vetus *nini Pij*
Kalendarium Romanum. *Imperato-*
ris.

Ipso Die etiam apud Ægyptios ſolemne erat ſacrificium, quod Thoth,

ſiue

ſiue MERCVRIO fiebat, vt in Veteri *Kalendario* notatur. Aſt quia verbum THOTH ſimpliciter *Deum* ſignificat, profundius inquirendum eſt, cur MERCVRIO per antonomaſiam hæc compellatio tribuatur? Cui quæſito, ſi mea me non fallit opinio, crederem hoc nomen tributum, MERCVRIO ab Ægyptiis, quia vt inquit Plato in *Phædr.fol.mihi ex Marſil. Ficin recenſione.* 315. eum fuiſſe primum omnium, qui numerum, & numeri computationem adinuenit, Geometriamque, & Aſtronomiam, talorum rurſus, alearumque ludos, & literas edocuit Ægyptios, aliaque plura ad vitæ vſum neceſſaria. Huncque MERCVRIVM fuiſſe affirmat Marſilius Ficinus in *Prolog.ad Triſmegiſt.* & inter Diuos relatum, ac nomine THEVTH cognitum, cui Templa, & vrbes dicatæ. De eo Elias Schedius *de Diis German.cap.5.fol.*109. qui apud Germanos cultus THEVTATES dicebatur, teſte Iulio Cæſare in *comment. de Bell. Gall. lib.6* his verbis: *Dum maximè* Mercurium *colunt: huius plurima ſunt ſimulachra. Hunc omnium inuentorem artium ferunt: hunc viarum, & itinerum ducem: huncque ad quæſtus pecuniæ, mercaturaſque habere vim maximè arbitrantur: & hic dictus* THEVTATES. Sed & à Phœnicibus cultus, & THAAVTES vocatus, vt indicat Varro *de Ling.Latin.lib.*4. hac ſerie: *Principes Deos illu fuiſſe habitos Cælum, & Terram: qui in Ægypto Serapis, & Iſis: qui apud Phœnicas* THAAVTES, *& Aſtarte; qui in Latio Saturnus, & Ops.* Franciſcus Iunius in *Not.ad Tertullian.in Apologet.fol.*163. ſcribit THAAVTEM *apud Phœnicas in myſterio fuiſſe,* Aſtartem *in vſu, & exercitio publico. Ac propterea* THAAVTÆ *nullum nomen ſingulare datum,ſed commune & indefinitum* BAAL, *aut Syre* BEEL, *ex quo factum, vt in Scriptura Sacra ſæpe coniungantur* BAALIM, *& Aſtharoth. Phœnices autem* BAALSAMEN, *qui nomine myſtico* THAAVTES, *& Aſtarten colunt.* Ex Germanis ad Gallos hic cultus *Theutati Mercurio* exhibitus, quem humano cruore placabant, ſi Lucano *Pharſal.lib.*1. credimus de Gallis agenti:

Et quibus immitis placatur ſanguine cæſo
THEVTATES.

Quem Tertullianus *in Apologet.cap* 9. Mercurium interpretatur, dicens: *Maior ætas apud Gallos* MERCVRIO *proſecatur.* Nec minus *Hiſpani* mei à Gallis edocti, olim *Mercurio* THEVTATI aram erexere, vt T.Liuius *Hiſtor. Roman lib.*26. indicat his verbis: *Quod vbi verſus* Scipio *in tumulum, quem* MERCVRIVM THEVTATEM *appellant, aduertit, multis partibus nudata defenſoribus mœnia eſſe, omnes è caſtris excitos ire ad oppugnandum vrbem, & ferre ſcalas iubet.* De quo & Nos diximus ſuprà *Tom.*1.*Die* 3.*Februar.fol.*38. vbi ex Mariſoto in *Hiſtor.Orb. Maritim.lib.*1.*cap.*32. probauimus hunc cultum à Gallis in Hiſpanias inuectum. Huius igitur THEVTATIS Dei etymon nobis ſuppeditauit Annius Viterbienſis in ſuis ad *Beroſ.Commentar.fol.*76. hiſce periodis: THEVTATES *Mercurius Germanorum extitit, cui cognomento* THEVTANES *ſacrificans ritus indidit. Reddebat enim pallentes eos, qui ſibi gratis immolabantur.* TAV *enim laudem, &* THEVDAS *laudatorem;* TAAM *verò, &* TANAM *pallentem gratis*; Ieronymus, & Thalmudiſtæ *interpretantur. Hinc* THEVTANES *laus pallentis gentis dicitur. In laude enim ſacrificy victimandi gratis pallebant effuſione cruoris.* Hinc vt ſuperius diximus *Mercurius* ſibi apud Ægyptios THOTH, ſiue THEVTH nomen maximum arrogauit, quia vt Iamblicus *de Myſter. lib.*1.*fol.*92. affirmat: *Ægyptij Scriptores putantes omnia inuenta eſſe à* MERCVRIO *ſuos libros illi inſcribebant, ideò Maximum nuncuparunt, quoniam & Philoſophus Maximus, & Sacerdos Maximus, & Rex Maximus extitit.*

XX. XII. KAL. OCTOBRIS, id eſt, Dies XX. *Septembris.* Qui celeberrimus fuit Romanis ob Natalem *Romuli* vrbis, & gentis illius auctoris, & conſtructoris. Sic in *Veteribus Kalendariis* hunc diem adnotatum inſpicimus. De quo videndi Dionyſius Halicarnaſſeus *Hiſtor.Roman.lib* 1. Plutarchus *in Vit.Romul fol.*36. Maſculus *fol.*398. Reuſnerus *fol.*141. qui Romuli Natalem ad Annum Mundi 3195. appingit. Conſtantius Felicius *d.*2.*p.fol.*110. qui eum ad Annum ante Chriſtum natum DCC. LXX. Olympiad. II. conſignat. Hoc igitur die *Ludi Equeſtres* conſcripti

Thoth, quare dictus Mercurius?

Quare à Germanis vetuſtis Theutates?

Et à Gallis quem humano ſanguine placabant.

Et apud Hiſpanos ara.

Theutatis etymon.

Romuli Natalis.

Ludi Equeſtres, qui?

Ludi Equeſtres, qui?

ſcripti ex patritiis & Senatorio ordine delecti Capitolium, Circum Maximum, & cæteros vrbis foros, & plateas curſitantes lætitiam populo, & ciuibus augebant; & factis libationibus abſque vino, quia in hiſce *Romuli* ſacris, vt notauit Lylius Giraldus *Syntagmat.* 17. *fol.* 712. prohibitus vini vſus fuit; ſacra finiebantur.

Triumphales, qui?

POST HÆC, eodem die Vetus Kalendarium *Ludos Triumphales* Auguſto Cæſari per dies quatuor decretos enumerat; & conueniunt Maſculus *fol.* 398. Conſtantius Felicius *d. fol.* 110. Qui fuerint ij *Ludi Triumphales* ſcire ſi cupis, adi Ioannem Roſinum de *Antiquit. Roman. lib.* 5. *c.* 22. vbi hæc verba: *Præter eos de quibus hactenus diximus, etiam* LVDI TRIVMPHALES *fuerunt, qui poſt inſignes victorias celebrabantur.* Hinc crediderim, hos Ludos Auguſto decretos fuiſſe, ob ACTIACAM victoriam, de qua Nos ſupra.

XXI. *Chalcedonum calamitas.*

XI. KAL. OCTOBRIS, id eſt, Dies XXI. *Septembris.* Qui in veteribus *Kalendarijs*, Ater, & Ægyptiacus, computatur. Hinc infauſtus, & ominoſus *Chalcedonijs*, ob illam lachrymabilem calamitatem, quam hoc die, receperunt de *Dario*, à cuius Perfecto in Perſidem abducti in vinculis diutius captiuitatem pertulerunt. Huius miſerabilem ruinam repetit Lylius Giraldus in *Opuſcul. de Menſib. h. d. fol.* 117. & Maſculus *fol.* 398.

XXII. *Triumphus.*

X. KAL. OCTOBRIS. id eſt, Dies XXII. *Septembris.* Celebris fuit Romæ ob Triumphum, quem M. Valerius Coruus, V. C. Anno CCCC. XIX. reportauit; de quo Goltzius *in Tabul. Triumph. fol.* 102. Reuſnerus *fol.* 141. Maſculus *fol.* 399. Conſtantius Felicius *fol.* 112. Qui etiam in diem reijcit commemorationem Primi Conſulatus Auguſti Octauiani cum Q. Pedio, V. C. Anno DCC. IX. Ante Chriſti Natiuitatem Anno XLII. Mundi 3943. à quo plurimi Auguſti Imperium Scriptores enumerant.

XXIII. *Natalis Auguſti Cæſaris.*

IX. KAL. OCTOBRIS, id eſt, Dies XXIII. *Septembris.* Celeberrimus, & fauſtiſſimus ob *Natalem Auguſti Cæſaris*, pòſt Imperatoris Romani. Huius rei meminit Suetonius Tranquillus *in Vit. Auguſt. c.* 5. hac ſerie: *Natus eſt Auguſtus* IX. Kal. Octobris, *paullo ante Solis exortum, regione Palatij, ad Capita Bubula, vbi nunc Sacrarium habet, aliquanto poſtquam exceſſit, conſtitutum.* Quod & referunt Dio Caſſius *Hiſtor. Roman. lib.* 55. Ioannes Roſinus *Antiquit. Roman. lib.* 4. *c.* 13. *fol.* 407. Maſculus *fol.* 399. Reuſnerus *fol.* 142. Conſtantius Felicius *fol.* 112. Qui natum fuiſſe ſcribit, V. C. Anno DC. XCI. Ante Chriſti aduentum LXI. Olympiade C. LXXIX. Hinc poſtea Dies iſte celeberrimus, quia vt Dio Caſſius *d. lib.* 55. refert: *Natalem Auguſti diem Iulius Antonij filius Prætor, Equeſtri, certamine, & venatione celebrauit, & ex S. C. epulum Auguſto, & Senatoribus in Capitolio dedit.* Eadem Suetonius in *Vit. Auguſt. c.* 57. vbi Caſaubonus *fol.* 197. qui in hiſce ſolemnijs non ſolum Equeſtrem Ordinem, ſed etiam pleraque Collegia eum diem feſtiuum coluere, recenſet; & proſequitur: *Quibus arca erat communis, ad feſtiuitatis eius impenſas, vt vetus iſthæc Inſcriptio Romana declarat:*

Ludi ex S.C. decreti.

COLLEGIO. CENTONARIORVM.......
CVM. BASI. MARMOREA. ET. CERIOLAR. DVOBVS.
AEREIS. HABENTIB. EFFIGIEM. CVPIDINIS. TENEN-
TIS. CALATHOS. L. SEXTILIVS. SELEVCVS. DECVRIO.
DD. HOC. AMPLIVS. ARK. RET. P. COLLEGII. SS. DONVM.
CEDIT. X. V. VT. EX. VSVRIS. CENTESSIMIS. EIVS.
QVANTATIS. QVAE. EFFICIT. ANNVOS. X. DC. DIE.
VIIII. KAL. OCTOB. NATALI. D. AVGVSTI. ERO-
GENTVR. EX. ARK.

Natalitij dicti, & quare?

Igitur iſti LVDI (qui & NATALITII dicebantur, vt notat Ioannes Roſinus *ſupra lib.* 5. *c.* 22. quia in Magnorum Virorum natalibus celebrantur) ſolemni pompâ, & feſtiuo curſu, faſtuque regio peragebantur per biduum, vt idem Suetonius *d. c.* 57. ſcriptum reliquit. De pompa denique in hiſce Ludis diſponi ſolitâ, videndus idem Ioannes Roſin. *d. lib.* 5. *c.* 4. vbi Demſterus in *Paralip. fol.* 441. Bulengerus de *Amphitheatr. c.* 15: *& alij.*

XXIV. *Triumphi duo.*

VIII. KAL. OCTOBRIS, id eſt, Dies XXIV. *Septembris.* Nihil in *Kalendario* Veteri, at in *Triumphali* celebris Romæ duplex Triumphus notatur. Quo-

rum alterum V. C. Anno D CC. X. de Samnitibus A. Cornelius Coſſus alterum Anno Chriſti C CC. X I I. Conſtantinus Magnus Imperator de Maxentio Cæſare, & Tyranno reportarunt. Sic Reuſnerus in *Diar. Hiſtor. fol* 142. Maſculus *fol.* 399. Conſtantius Felicius *fol.* 114. & Goltzius in *Faſt. Triumphalib. fol.* 103.

XXV. VII. Kal. Octobris, id eſt, Dies XXV. *Septembris.* In quo Vetus *Kalendarium Saturno*, & *Mamæ*, Herculis monitu humanis victimis ſacrificatum refert. De hiſce *Saturni* ſacrificijs humano ſanguine cruentatis, apud omnes ferè Nationes illo æuo, teſtes ſunt Dionyſius Halicarnaſſeus *Hiſtor. Roman. lib.* 1. his verbis: *Fama eſt, antiquos* Saturno, *veluti Carthagine, antequam vrbs euerteretur, & vt fit apud Celtas hoc etiam tempore, & in alijs plurimis locis apud Heſperias nationes, ſacra facere ſolitos, in quibus homines caderentur.* De Carthaginenſibus videndus Diodorus Siculus in *Bibliothec. Hiſtor. lib.* 20. Iuſtinus *Hiſtor. lib.* 8. Euſebius *de Præparat. Euangel. lib.* 4. Stuchius *de Sacrifie. Gentil. fol.* 41. Lilius Gyraldus *Syntagm.* 17. *fol.* 754. *&* Silius Italicus *lib.* 4. *Punicor.* Qui Himilcem vxorem Annibalis plorantem, & hæc ſacra deteſtantem, ob filij mortem, quem ſacrificulus deſignauerat, cum alijs, introducit.

Saturni & Mamæ Sacra.

Hominum occiſorum victimis.

Quæ porrò hæc pietas, delubra aſpergere tabo?
Heu prima ſcelerum cauſſa mortalibus ægris,
Naturam neſcire Deûm! iuſta ite precari
Thure pio, cædiſque feros auertite ritus.

An hi ritus apud Romanos?

A quo ritu abſtinuiſſe Romanos proteſtatur Plinius *Hiſtor. Natural. lib.* 30. *c.* 1. aſſerens: *Non ſatis æſtimari poteſt, quantum Romanis debeatur qui ſuſtulere monſtra, in quibus hominem occidere religioſiſſimum erat, mundo etiam ſaluberrimum.* Sed ſalua *Plinij* adulatione contrarium probat iſte *Oraculi* verſus apud eos.

Καὶ κεφαλὰς Κρονίδῃ, καὶ τῷ πατρὶ πέμπετε φῶτα.
Et capita Saturno, *& Patri mittere capita.*

Tertullianus in *Apologet. c.* 9. Plinium confundit, dicens: *Ecce in illa religioſiſſima Æneadarum vrbe, piorum eſt Iupiter quidam, quem ludis ſuis humano proluunt ſanguine, idemque Saturno faciunt, quem infantuli morte placant.* Itidem Lactantius *lib.* 1. *c.* 21. Quintilianus *Declamat.* 324. apud Eliam Schedium de *Dijs German. c.* 31. *fol.* 379.

Triumphi.

Hoc etiam die tribus fuit Roma nobilitata triumphis. Nam P. Sempronius V.C. Anno CCCC.XLIX. de Æquis; M. Fuluius Petitus Cos. V.C. Anno CCCC. LIV. de Samnitibus; & M. Valerius Meſſala Coruinus Proconſul, V.C. Anno DCC.XXV. de Gallis ſpolia opima retulerunt, vt ex *Goltzio* Maſculus *fol.* 400. Reuſnerus *fol.* 142.

XXVI. VI. Kal. Octobris, id eſt, Dies XXVI. *Septembris*, quo in Kalendarijs veteribus nihil, in *Aſtronomico* legitur: *Hædi exoriuntur, & Auſter vehemens flat.* In Pontificio vetuſtiſſimo notatur: *Bootes matutino exoritur.* Stellæ ſiue Sydera ſunt. De *Hædis*, eorumque ortu Manilius in *Aſtronomic. lib.* 5. *fol.* 112. vbi Scaliger:

Hædi ſidera exoriuntur.

Cúmque decem partes Aries duplicauerit ortus,
Incipient HOEDI *tremulum producere mentum.*

XXVII. De quo & Aratus in *Phænomen. fol.* 201. *&* 209. *&* 223. De Bootes ortu idem Manilius *lib.* 1. vbi Scaliger, & cæteri.

Triumphus.

V. Kal. Octobris, id eſt, Dies XXVII. *Septembris.* Ornatus fuit Romæ egregio apparatu, quem Iunius Perna Conſul de Saſſinatibus victor duxit in Capitolium V.C. Anno CCCC. LXXXVII. vt refert Goltzius in *Theatr. Triumph. fol.* 103. Maſculus *fol.* 400. Reuſnerus *fol.* 143.

XXVIII. IV. Kal. Octobris, id eſt, Dies XXVIII. *Septembris*: Ater in Kalendarijs, ſed fauſtus Romanis ob Triumphum, quem V.C. Anno CCCCXV. reportauit

Triumphus.

reportauit L. Furius de Tiburtibus, cuius meminere Goltzius *fol.* 103. Maſculus *fol.* 401. Reuſnerus *fol.* 144.

III. Kal. Octobris, id eſt, Dies XXIX. *Septembris.* Quo Ludi Fatales notantur in Kalendario Veteri, & *Epulum Mineruæ*; de quibus in *Menſe Nouembri* infra agemus. Hoc etiam die Triumphus C. Mænij Conſulis, quem de Antiatibus, Lauiniis, & Velitetnis egit, V.C. Anno CCCC. XV. ex *Goltzio.* & *Maſculo.* XXIX. *Ludi fatales.*

Prid. Kal. Octobris, id eſt, Dies XXX. *Septembris.* Qui auſpicatiſſimus fuit Romuleis, ob C. Pompeij Magni Natalem; nam hoc die in lucem editus, poſtmodum ſibi & patriæ rerum geſtarum gloriâ clariſſimus habitus fuit. Quo etiam die annis ſequentibus, de Oriente, Mithridate, & Iudæâ celebrem Triumphum egit, V.C. Anno DC.XCI. XXX. *Natalis Pompeij Magni, eiuſque Triumphus.*

En Gentilium feſta, & Triumphi, quibus Ethnicorum ingenia antiquus ille ſerpens generis humani inimicus crudelis feriſſimè obnubilabat; quo vſque reſciſſis illis abominabilibus ritubus Eccleſia in Orbem totum caput exaltans, ſanctiſſimos alumnos peperit Chriſto, qui Dies feſtos Gentilium euacuantes, Vniuerſis fidelibus, & Noſtris Hiſpanis venerationem, & memoriam obtulere.

KALEND. SEPTEMBER.

Dies I.

A. Libisosæ *in Areuacis Hiſpaniæ natalis* SS. Vincentii, *&* Læti *fratrum adelphorum, qui ex vrbe Toleto oriundi propter fidei conſtantiam, & idolorum deſpicientiam, variis afflicti cruciatibus, ad præmia Martyres euolarunt æterna.*

B. *Apud* Constantiam-Ivliam *in Bætica Hiſpaniæ Sanctæ* Veraniæ *Virginis, quæ tempore Gothorum celebris, ſanctitatis famâ mirum in modum excreuit, & ad Dominum famigerata cucurrit.*

C. Popvloni *in Tuſcia* S. Regvli *Africani Epiſcopi, qui ſede relicta Italiam veniens, à Totila Hunnorum Rege, prouinciam graſſante comprehenſus, pro Catholicæ veritatis confeſſione, ore gladij Martyr occubuit. Cuius ſacra lipſana, primum* Lucæ, *poſtea* Valentiæ *Hiſpânia tranſlata, & in Collegio Patriarchæ* Ioannis à Ribera *recondita, ibidem honorifice quieſcunt.*

D. *Apud* Cellam-Novam, *Cœnobium Ordinis S. Benedicti in Gallæcia*, Tranſlatio *ſacrorum pignorum* S. Rosendi *Epiſcopi, ipſiuſque Monaſterij Abbatis, quæ à* Hyacintho *S. R. E. Cardinale, & per*

Hiſpanias Sedis Apoſtolicæ Legato, pòſt Pontifice Maximo, nomine Celeſtino III. *ſolemni apparatu, & regali pompa noſcitur executa.*

A. *Martyrologia.*

SANCTI VINCENTIVS, & LÆTVS Martyres Libiſoſani, & Toletani.] Communis eſt aſſertio Scriptorum, maximè Martyrologia ſcribentium. ex *Romano* h. d. vbi Baronius in *Not.lit.K.* hos ſanctiſſimos Martyres *Hiſpanos* fuiſſe. Audi Martyrologium : *In* HISPANIA *Sanctorum Martyrum* VINCENTII, *&* LÆTI, cui conueniunt *Caſtellanum* P. Dion. Vaſq. & *Luſitanum* P. Ioann. Lup. necnon *Hiſpanum* P. Ieronym. de la Higuer. Sed quo loco paſſi, quóue genere agonis, nullus dixerat, donec *Flauij Dextri Chronicon* eluxit, vbi quod hactenus ignoratum iacebat, cœpit profuſius patefieri. Ergo Vir Clariſſimus *Ann.*352. eorum mirabilium memoriam repetens, ſcripſit : SS. VINCENTIVS, *&* LÆTVS, *nati patre* Turibio, *Toletano ciue ; & matre* Seuera *Aquenſi, vel Eborenſi, prope* Toletum in Carpetanis, *gemelli memoriâ mirabilium operum florent.* Et *Ann.*353. refert fabricam Templi ipſis dicati, & à *Gratiano Carthaginenſi* Epiſcopo conſtructam. Iulianus Archipreſbyter Toletanus vtriuſque aſſertionis meminit in *Aduerſar.n.*549. *fol.* 127. & in *Chron. Ann.*326.*n.*152. Et *Ann.*1080.*n.*550. Eorum martyrium, & eius cauſam appingit in *Chron. Ann.* 252. *n.* 77. *&* 78. De eis Rex Silo Aſturicenſis in *Epiſtol. ad Cicil. Epiſcop. Toletan.* cuius copiam retulit Biuarius in *Not. ad Dextr. Ann.* 286.*n.*1.*fol.* 303. his verbis : *Audiui quòd compoſuiſtis* Hymnum *in dedicatione* S. Tyrſi *Martyris, & Ciuis* Toletani, *vt retulerunt mihi tui Legati, & de Sanctis* VINCENTIO, *&* LÆTO *Toletan. qui paſſi ſunt ſub* Cæcilio Apollinare *Præſide* Hiſpaniarum *in vrbe* Libiſoſa, *alium compoſuiſtis.* Aulus Halus Poëta Burdigalenſis, & ciuitate Toletanâ donatus ab Alphonſo VI. in *Poëmat. de Aduent. S. Iacob. ad Hiſpan. verſ.* 401. & Nos *ibidem fol.*88. vbi ſcribens Poëta aduentum PAVLI Apoſtoli in *Hiſpaniam*, & referens quos ipſe *Gentium Prædicator* ad fidem conuerterat in *Agro Laminitano*, vbi *Libiſoſa* iacet, proſequitur :

Scriptores.

———————Nam hunc Xantippe Beata
Necnon Probus LÆTO *cum* VINCENTIO, *plenè*
Sequuntur, Libiſoſâ *primi in vrbe renati.*

Non quia tempore *S. Pauli* ad fidem peruenerint, aut agonem ; cùm eorum martyrium multos poſt annos eueniſſe nemo eſt qui neſciat, ſed quia prædicante in agro *Laminitano*, & *Libiſoſa* Paulo, illorum meminit *Poëta*, quorum aget ille conſtantias in fidei confeſſione proſpexit. Agunt de eis etiam Philippus Ferrar. in *Topograph. SS. verb.* Hiſpania. *fol.* 62. Salazar de Mendoſa in *Prolog. ad Vit. Cardinal. fol.* 3. Ioannes Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib.* 2. *c.*102. D. Franciſcus Padilla *Hiſtor. Eccleſ. Hiſpan. Tom.* 1. *Cent.* 4. *c.*31. P. Biuarius ad *Dextr. d. Ann* 352. *n.* 4. & *Ann.* 353. *n.* 2. *fol.* 382. Rodericus Caro *ibidem fol.* 124. *lit. T.* D. Maurus Caſtella *Hiſtor. Compoſtellan. lib.* 2. *c.* 23. *fol.* 205. P. Antonius Quintana-Dueñas *Hiſtor. SS. Toletanor. Secul.* 3. *fol.*407. Alfonſus Requena de *Aduent. S. Paul.* 1. *p. c.* 13. D. Petrus de Roxas Comes Morenſis *Hiſtor. Toletan.* 1. *p. lib.* 6. *c.* 25. *fol.* 544. De eis etiam mentio eſt in *Breuiariis Toletano* Muzarabum, & *Hiſpalenſi* vetuſto, in cuius *Legendario fol.* 126. Acta recenſentur, quæ, additis nouioribus, damus.

ACTA

ACTA SS. VINCENTII, ET LÆTI Martyrum Libiſoſanorum, & Toletanorum origine; ex Legendario Antiquo Hiſpalenſi, Dextro, Iuliano, & aliis ſcriptoribus.

Quare agones Sanctorum aliquando obſcuri.

De *Sanctorum Martyrum* Vincentii & Læti *paſſione triumphalium Chriſti militum, quantum fidei reuelatione Antiquorum Patrum noſtra opinioni compertum eſt, vera dicere cupientes, aliqua de pluribus huic paginula noſtra intimamus, quia nec tempus, nec ordinem paſſionis, nec perſecutionis, aut dignitatem declarauit olim dignitas antiquitatis.*

Hoc igitur mirum non eſt, quia pro incertis perſecutionum tempeſtatibus, per interualla temporum ciuibus occidentibus, & excacatis perſecutionibus, diabolico furore per vniuerſum Orbem fremebat ſaua rabies aduerſum Eccleſiam Dei. Quapropter illud de paſſionis circunſtantiis aliquibus ſcriptura noſtra inſertum non fuit, quia ſi ſaua tempeſtas vbique Eccleſiam Dei deuaſtabat, & votum tunc Paganorum erat, vt omnis qui ſe Chriſtianum confiteretur, aut gladio truncaretur, aut crucifigeretur, ac flammis, aut diuerſis tormentis traderetur, aut beſtiis ligatis poſt tergum pedibus, ac manibus traderetur; vel carcerum ſqualore, & catenarum colliſione conſummaretur; aut in Mari ligatis ad colla anchoris mergeretur, aut in craticula viuus aſſaretur; aut fame necaretur, aut ferociſſimo tauro ligatus per terram traheretur, cuius crebris per cornua ictibus in aëre iactaretur; aut capitis luminibus effoſſis deformis relinqueretur. Sic namque impiiſſima crudelitas Paganorum exarſerat, vt etiam exanimatum corpus ſepultura non traderetur; ſed multa corpora Sanctorum non ſepulta canibus relinquebantur, aut igne cremata, collecto puluere, in flumina iactabantur. Sed inter hæc omnia inuictiſſimi Althleta Chriſti, ac glorioſiſſimi Martyres cum Propheta dicebant: Si conſiſtant aduerſum me caſtra non timebit cor meum. *Et cum Apoſtolo:* Nullus me ſeparabit à charitate Chriſti. *Et cum Chriſto dicente:* Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere: ſed potius eum timete, qui poteſt, & corpus & animam mittere in gehennam. *De quorum numero præfulgidi Chriſti Milites* Vincentivs & Lætvs Aquenſium *Ciuitatis* Patroni *feliciter extiterunt, qui paſſi ſunt pro nomine Chriſti, vt Chriſto largiente immortalem coronam obtinentes, in cæleſti gloria æternam vitam poſſiderent, & ad præmia promiſſa ſine difficultate volarent.*

Paganorũ ſæuitia in Martyrum membra.

Et in corpora poſt agonem.

Iſti martyres Aquenſis vrbis Patroni.

Eorum parentes.

Igitvr *Sanctiſſimi* Vincentivs & Lætvs *quorum hoc die Commemorationem, annuo cultu, repræſentat Eccleſia, patrem* Turibium, *ex vrbe* Toletana, *in* Carpetanis *oriundum, &* Luciam Seueram *matrem ex* Aquenſi, *ſiue* Elborenſi *ciuitate progenitam cognouere, qui ad Chriſtianam religionem allecti, breui eius ſuaue iugum ſuper eorum humeros impoſuere. Erant itaque Sancti Dei pugiles, fratres gemelli, quos & adelphos aliquando vocitat eruditio, quia vnico editi partu, in hoc mundo, vt cælum ditarent, extraneâ natiuitate prodirent. Et ad hæc quis audientium incredulus, niſi cor lapideum in duro pectore remaneat. Nam quod apud homines impoſſibile videtur, hoc apud Deum facile eſt, cui omnia poſſibilia ſunt. Propterea virtutes Dei diſcuti non debent, ſed aſſeri: & quidquid de Sanctis ſuis in laudem ipſius, ad inſtruendam Eccleſiam ſuam, ipſo reuelante, certa auctoritas commendat; non quaſi audiendo, ſed credi debet quaſi videndo, Domino dicente:* Beati qui non viderunt, & crediderunt. *Itaque SS. Fratres iuuentutis flore ad apicem Chriſtianitatis ſublimati Matris inſtitutionis piiſſimæ ſuffragiis, crebreſcente* Decij *Imperatoris per Orbem totum perſecutione prolixius, &*

Erant fratres gemelli, ſeu adelphi.

A Matre in fide inſtituti.

Hiſpaniarum *circulos ferocius opplente, Chriſti aſſecla cruciatuum furorem non pertimeſcentes, ſed, donec Deo placitum, effugientes, illorum inſequi veſtigia decreuere, & ideo* Toletanâ *vrbe relicta, & parentibus, ad agri* Laminitani, *tanquam minus noti regionem accedentes, in ciuitate* Libiſoſana *pedem fixere. Hic cùm Chriſti fidem conſtantiſſimè prædicarent,*
Libiſoſam effugiunt.
& plurimos ad Domini gregem perducerent, adeò ciuium plauſu recepti ſunt, quòd proculdubio eorum redemptores vitæ nuncuparentur. Hæc igitur cùm omnia Cæcilium Apollinarem Hiſpaniæ *Præfectum non laterent, extemplo* Libiſoſam, *olim celebrem vrbem ab* Hercule Lybico *conditam, vt eius explicat nomen; pòſt Romanorum imperio, ob celebres nundinas, nobilem, &* Auguſtum-Ferum *appellatam, deuenit, & cœ-*
Capiuntur.
ptis Sanctis Fratribus, & in carcerem coniectis, illos vt ad Idolorum culturam reuocet, multis, & variis fraudum ambagibus interpellat. Sed Martyres in fide conſtantes Iudicis ſubdolum animum fefellerunt; ita vt Apollinaris *ſpe victoriæ fraudatus ad cruciamenta, diabolico furore ple-*
Flagellantur.
nus, accedens, illos in ſtipite colligatos flagellare, donec ſpiritum redderent, imperauit. Huius verò cruciatus preſſuram SS. Chriſti Martyres, Vincens, ille, & Lætus iſte, Deo diſponente vincentes, gratias læti, & alacres ſuo capiti retulerunt. Exarſit Præfecti furor, & dum ſe victum conſtantiâ Martyrum intuetur, maiora in ſignum vindictæ, & inſigniora cruciamina me-
In Equuleo extenduntur.
ditatur. Hinc Equulei ſtramina componit ſatelles, qui Præfecti bilis ſufflatione repletus, iras Iudicis tormentorum continuatione ſedare promittit. Ad experimenti terminum ventum: Martyres in patibuli machina religantur, extenduntur, cruciantur; ſed nihil niſi gratias Deo agere in tot anguſtiis alacres, auditum. Scandet Cæcilius, tortor fatigatur & fruſtra; ille vocibus, & blaſphemiis locum implet certaminis; & iſte angore deſudans, funes ſtringens, & machinis corpora premens, iamiam ſine ſpiritu retrocedit. O Dei miſeratio fidelis: vt Martyres obruat defatigatur malitia; & ipſa per Dei miſericordiam, obruta proſilit, & Martyrum conſtantia coronata reſultat.

Curantur cælitus.
D E N I Q V E *victores Martyres, è machinamentis Gentilis Iudicis liberi, & iterum in carcerali compede repoſiti, Chriſti fauores ſunt cæleſti medicamine experti. Cuius valetudinis relationem* Apollinarius *agnoſcens, ne in cæteros occultos Chriſtianos diffunderetur miraculum, Gemellos fratres è carcere educi, & in ardentem rogum iniicere præcepit, adeò vt*
Cremantur.
nec fauilla minima ex eorum corporibus remaneret. Quod ſatellites adimplere conantes, totis viribus ignem accendere, corpora euoluere ſatagebant, ne prorſus veſtigiis cineris de Sanctorum corporibus locus eſſet. Sed quia, dicente Domino, vnus capillus de Martyrum capitibus nequaquam
Coronantur.
peribit, ſic euenit, vt licet ſatellitum malignitas corpora in fauillas reduxiſſet, attamen cineres de eorum ſacratis membris prodeuntes, inter lignorum pompholices, in vnum coadunati, à fidelibus reperti ſunt, qui protinùs occultè colligentes, honorificè in Oratorio ab ipſa Lucia Seuera *Matre condito collocarunt. Igitur cùm per multa tempora, præſentibus, plurimis beneficiis, nobis Chriſti largitate collatis, venerationem ſemper in cordibus haberemus ſupradictorum Martyrum, licet locum titubantem pi-*
Cinerum ſepultura.
gnorum proferret antiquitas, vt potè cuius opinio nec dùm ſacros, veneratiſſimoſque tumulos vllo auctore firmaret, tandem vnam quondam virginitatis gratiâ conſecratam, atque gaudentem fœminam, religionemque loci illius attentiùs venerantem, nomine M A X I M A M *elegit Deus, cui locum ſepulchri Martyrum demonſtraret. Hæc namque Virgo Deo deuota, cùm in ſilentio noctis vigilaret, Sanctos ſe vidiſſe Viros, annis, ac veſtibus pares, affirmauit, capitibus coronatos, cum pluribus circumſtantibus*
Inuentio.
in ſimili veſte, & honore compoſitis: quos puella compellando, refertur, honoraſſe. Cui SS. Martyres: Tace ô virgo venerabilis vigilans: ſopor te non illudat; nam tu digna tantum es, vt quos ſemper veneraris agnoſcas.

agnoſcas. VINCENTIVM, & LÆTVM vides Milites Dei, & ipſo auxiliante victores, qui in hoc Templo à Paganis olim conſecrato, & execrabili dæmonum inuocatione polluto, nunc Dei virtute nôſtris victoriis à Gratiano conſecrando, cineribus noſtris quieſcentes, turbam promiſſæ reſurrectionis, ſuperatis diabolicis fluctibus expectamus. Hîc innocuo igne conſumpti; hîc à perſecutore correpti; hîc ineeſſabilibus vulneribus lacerati, corporeos artus relinquentes, diuinam gloriam, donante Deo, ſuſcepimus. Hunc namque locum de exteriori pariete ſubnexum feralis, & ſibi potius ſæuiens perſecutor inſedit. Elatus quidem contra nos, & malorum condemnatione depreſſus, contra Dei ſeruos inſaniens, ſed Dei pro nobis virtute opitulante confidimus, tandiù æqualiter contra nos pugnare ſe credidit, quandiù carnem ſpiritus cuſtodiret. Vt vero deſpectis, irritiſque ſuppliciis ſuis, animas ire ad Auctorem ſuum, Ingemiſcens perſecutor inſpexit; ſuſpiriis nimiis ductus, victum ſe cum ſatellitibus ſuis ingemens, incendi ſemiexanimata corpuſcula impüs ignibus imperauit. Quod cum præcepiſſet perſecutionis inſania incendi noſtra corpuſcula cœpit: ſed Nos Dei inſpiratione cognouimus, vt qui animas noſtras non potuit obtinere, nihil apud ſe nec de corporibus noſtris recepiſſe congaudeat. Ergo locus qui minoribus ſubleuatur, crematorum cineres excepit: quos, pòſt hoſtis victi perſecutionis abſceſſum, ſeruientes Deo illius temporis viri congregati in vnum, ex diſtantibus, vt vides, parietibus, receptaculum contulerunt, & in loci præſentis medio nobis ſarcophagum conſtruxerunt. *Quibus dictis euanuere Martyres, &* MAXIMA *Virgo nec perterrita loci ſitum memoriter retinens, monumentum eum SS. Martyrum cineribus adinuenit, & in Templo ſuis nominibus dicato, vt prædixerant Diui, collocauit ſacra pignora* Gratianus *Carthaginenſis Pontifex, adſtantibus* Natalio *Toletano*, Marcello *Laminitano*, Exila *Valerienſi*, & Lupo *Valentino. Sanctorum martyrium celebrat Eccleſia* Kalendis Septembris *Anno Dominii* CC. L. III. *Inuentionis Sacrorum cinerum Dies eadem computatur ad Annum* CCC. XL. *vel circiter, Præſtante Domino Noſtro Ieſu-Chriſto qui cum Patre, & S. Spiritu per infinita ſecula viuit. Amen.*

Sanctorum de agone, & loco ſepulchri relatio.

Cinerum collocatio.

Dies, & Annus agonis.

Hactenus ACTA in quorum illuſtratione aliquantulum inſudauit Alfonſus Requena *d.c.* 13. & *ſequentibus*, qui hæc Hiſpano idiomate verſa accepit à *R. P. Ieronymo Roman de Higuera*, è S. I. à quibus omnia quæ conglutinauit P. Quintana Dueñas *d. fol.* 407. mutuatus, haud aliquid noui adiecit. Nos verò nonnulla addenda cenſuimus, quæ eruditos illos Scriptores latuere. Sit PRIMVM, quòd Aulus Halus in *Libr. Carmin. M.SS.* apud me horum SS. Martyrum *Epitaphium* hocce ſcriptum reliquit:

Epitaphiũ SS. Martyrum.

Continet iſta domus Sanctis ſacrata Gemellis,
VINCENTII & LÆTI *Corpora aduſta fide*,
LVCIA *conſtruxit Mater olim Diua* SEVERA
Filiis hoc Templum, quod prius arte parat.
Indeque poſt tempus combuſtum lege Tyranni,
Martyres heû plorat tunc Lybiſocca *ſuos.*
Tandem ſub cauo ruderum poſt MAXIMA *Virgo*
Eruit oblita pignora ſacra diù,
Conſtruit hac Diuis ſecundum Virgo Patronis
Magnificum Templum, quod lacerauit Arabs.
Martyr vterque Deo conſtans cum corpore vitam

Obtulit,

Obtulit , & victor Aſtra beata capit.
Hos colit vt proprios Toletum *Regia Sedes* ;
Hos & Aquenſis *amat , vt quoque, Matre, ſuas.*
Hos Lybiſoca *vocat repetitis vicibus Almos ,*
Quorum Virgo-Mater ipſa domúmque tenet.

Lucia Seuera Mater SS. Martyrum Chriſtiana fuit, & conſtruxit filiis Templum.

Ex hiſce carminibus liquet, quòd Lvcia Severa binominis eſſet, Mater SS. Martyrum , & Chriſtiana , quæque poſt filiorum agonem , illis Templum erexit. Hinc *Requena* lapſus detegitur dicentis, quod Eremitorium hodie S. Maria Lvciana dictum, erat olim Templum Lvcinæ, aut Lvnæ ſacrum, & cuius appellatione dictum Eremitorium cognomen retinet , deſumptum fuiſſe ſomniat ex Lvcina Dea parturientibus fœminis præſidente. Nam vt ex *Epitaphio* liquet, Eremitorium illud , primum Templum à Lvcia Severa Matre Martyrum erectum, Lvcianvm cognominatum à prænomine Matris Lvciæ , non verò à nomine Lvcinæ Deæ parturientium præſidentis compellatum.

Hymnus Cixilani Præſulis in Feſto SS. Martyrum.

Sit igitur Secvndvm, quod *Hymnus* (de quo Silo in *Epiſtola ad Cixilam*) ab ipſo *Cixila* Toletano Præſule compoſitus in horum SS. Martyrum honorem, & à nullo ex relatis Scriptoribus relatus , & à me tantum inuentus , hîc venit apponendus. Cuius ſeries in meo *MS. Carminum Hali* , ſic legitur.

HYMNVS DOMINI CIXILANI,
Pontificis Toletani , in Officio SS. Vincentii , & Læti Martyrum.

Mentibus lætis famuli triumphum
Martyrum grati celebrant tuorum ;
Solue torpentis Deus alme noſtræ
Vincula linguæ.
Hos Deus nobis dedit hîc Gemellos
Martyres , quorum fida Toletum
Noſcitur vitam genuiſſe , formans
Artus eorum.
Sic & hîc Vincens *fide , ſicque* Lætvs
Fratres effulgent , furiis ſubactis ,
Condecorantes celebri coronâ
Te Lybiſocam.
Qui tuum fortes nemus vltrò Chriſti
Verbis implentes , humilique cordis
Voce , Præfecti furias Tyranni , &
Riſibus vrgent.
Serta victorum decorant capillos,
Palmaque effulget manibus ; cruore
Nam ſuo nobis fidei coruſcant
Lumina ſacra.
Non minis vincit malefida turba

Inclytas

Inclytas mentes : Furiis, catenis,
Vſque conſtantes animas dedere
Vulnere feſſas.
Thure fumanti redoleuit Ara
Veſtra, & infracti recolet trophæa
Pectoris, ſperans animi medelam
Cixila *Præſul.*
Debitas grates Triadi feramus
Jugiter, Patri, & Genito, Sacroque
Flamini laudes recinamus hauſtas
Pectore puro. Amen.

Cuius hymni formam è tenebris erutam *Toletanis, Talabriecenſibus*, & *Libiſoſanis* reſtituimus, vt in Sanctorum ſuorum Martyrum VINCENTII, & LÆTI officiis ſacris illum poſſint feliciter recantare.

Sed nunc ad aliquorum in ACTIS relatorum comprobationem deueniamus. Et PRIMVM ſit de *Parentibus*. Horum Nomina, & Origines breui periodo deſcripſit Dexter in *Chron. Ann.* 352. his verbis : *Sancti* VINCENTIVS, *&* LÆTVS, *nati Patre* TVRIBIO, *Toletano ciue, & Matre* SEVERA *Aquenſi, vel Eluorenſi, prope* Toletum *in* Carpetanis, *Gemelli, memoriâ mirabilium operum florent.* Eadem Iulianus in *Chron. Ann.* 252. *n.* 78. & conueniunt omnes ſcribentes, vt notant Biuarius ad *d. Ann.* 352. *n.* 4. Requena *d. c.* 13. Quintana Dueñas *d. fol.* 407. *&* 410. D. Petrus de Roxas Comes Morenſis. *d. c.* 25. *fol.* 545. Hinc etiam elicitur Parentes fuiſſe alium *Toletanum* ciuem, & Matrem origine *Aqueuſem*, ſiue *Elnorenſem*, quam vrbem hodie in Carpetanis eſſe *Talaueram* nullus dubitat. Et ideo Noſtri SS. Martyres conueniunt vrbibus illis, à quibus parentes originem deduxere. Necnon & *Lybiſoſa* vrbi in agro *Laminitano* ſitæ prope *Caſtaonem*, quam hodie *Alcarazium* vocitant, qui ibidem SS. Pugiles martyrij coronam recepere, & vbi Pignora ſacra inuenta ſunt à *Maxima* Virgine, quæ *Templum* erigere, & à *Gratiano* Carthaginis Spartariæ Epiſcopo, aliis adhibitis conſecrari fecit. De quo audiendus Dexter, in *Chron. Ann.* 353. ſequenti clauſulâ : GRATIANVS *Epiſcopus* Carthaginis Hiſpaniæ *conſecrat* LYBISOSÆ *Templum* SS. VINCENTII, *&* LÆTI *Martyrum ibi paſſorum.* Ferè eadem Iulianus Toletanus in *Chron. Ann.* 326. *n.* 152. qui omnia ſuperius relata comprehendit hac ſerie : *Epiſcopus* GRATIANVS Carthaginis Spartariæ, *literis, & ſanctitate florens, hoc Anno ædificat, conſecratque* LYBISOSÆ Templum *in honorem* SS. MM. *Germanorum Adelphorum ibidem paſſorum Et reuelatum eſt* MAXIMÆ *ſanctæ Virgini* LYBISOSANÆ *ibidem eſſe illorum Reliquias. Conſecratum verò fuit Templum* Kalendis Septembris, *ipſomet Natalitio Sanctorum Martyrum deuotiſsimo. Interfuerunt vero conſecrationi,* Marcellus *Laminitanus,* Lupus *Valentinus*, Egila *Valerienſis, &* Natalius *Toletanus Epiſcopi, qui egregie concionatus eſt de Martyribus Sanctis.* Idem Iulianus *Ann.* 1080. *n.* 550. vbi refert, quatenus Alfonſus VI. Caſtellæ Rex, dum obſideret Toletum, inter alios Diuos Tutelares, quorum auxilia expoſcebat ad victoriam, etiam VINCENTIVM, *&* LÆTVM, *ciues* Toletanos, *paſſos* LYBISOSÆ, *& Patronos totius Hiſpaniæ*, inuocabat. Et in *Aduerſar. d n.* 549. vbi conſecrationis à *Gratiano* factæ meminit, adiiciens : *Conſtantinum Magnum* CCCC. HS. *& Fideles* Lybiſoſanos CC. *liberaliter obtuliſſe ad Templi reparationem.* Et optimè, quia PRIMVM *Templum* conditum conſtat (ex Epitaphio ſuperius recenſito) ab SS. Martyrum Matre LVCIA SEVERA, quod Diocletiani temporibus combuſtum fuit. Sic *Halus* :

Parentes qui?

Quibus vrbibus conueniant SS. Martyres?

Templi conſecratio.

Primi Templi conſtructio à quo facta?

LVCIA *conſtruxit Mater olim Diua* SEVERA
Filiis hoc Templum, *quod prius arte parat.*
Jndeque poſt tempus, combuſtum, lege Tyranni;
Martyres heu plorat tunc Lybiſoca *ſuos.*

Requena farrago.

En vides, reædificationem huius *Templi* fuiſſe tempore *Gratiani* Epiſcopi *Carthaginis Spartaria*, non verò primæuam conſtructionem, cùm pateat, iſtam perfeciſſe LVCIAM, SS. Martyrum Matrem. Hinc hallucinatum Requenam *ſup. c.* 17. 18. *&* 19. vbi licet promiſerit probare, *Templum primum* SS. Martyribus conſtructum, idipſum à *Fidelibus Libiſoſanis* erectum fuiſſe, nec illud probat, nec Auctorem aliquem hoc dicentem ſubiungit; quinimò, illorum Trium capitulorum embolium, quid aliud niſi farrago eſt?

Annus agonis quis?

Secunda conſtructio Templi à quibus?

CIRCA tempus agonis notandum eſt, quod licet *Dexter* horum SS. Martyrum memorias ad Annum CCC. LIII. repetat, non ex hoc credendum erit, eos illo anno agonizaſſe; cum ex *Iuliano* conſtet, illos fuiſſe martyrio coronatos Anno CC.LII. tempore Decij Imperatoris; & *Dextri* memoria venit intelligenda, ob cultum præſtitum *à Lybiſoſanis*, & propter relationem reædificationis Templi, à tempore Diocletiani combuſti, quod reparatum creditur largitione *Conſtantini* Magni, & *Maximæ* Virginis, cui reuelatio de Sanctorum Martyrum pignorum exiſtentiæ loco facta eſt, conſtat ex eodem *Epitaphio*, ſic:

Tandem ſub cauo ruderum poſt MAXIMA *Virgo*
Eruit oblita pignora ſacra diù
Conſtruit hac Diuis ſecundum Virgo Patronis
Magnificum Templum, quod lacerauit Arabs.

Probatur I.

Probatur II.

Hinc elicies verum martyrij tempus, & Annum; Nam ſi Templi erectio ſecunda perfecta fuit Anno CCCXL. vel circiter, nequaquam potuit martyrium perfici niſi ante Annum primæ erectionis. Item nam primi Templi ruina ſi tempore Diocletiani Imperatoris à Datiano Hiſpaniæ Præſide, vt indicant Scriptores relati, fuit executioni mandata, ergo ad Annum CCC. III. (quò Templorum depopulatio à Diocletiano decreta eſt) iam SS. Martyrum agonis palæſtra, & Templi Primi effecta ſtrues fatenda eſt, & ex conſequenti paſſionis annus CC. LII.

QVATENVS ad reuelationem ſacrorum pignorum *Maximæ* Virgini factam, eorumque inuentionem; ad amuſſim ex Actis *Legendarij Hiſpalenſis* ſuperius recenſitis, & ex Iuliano in *Chron. d. Ann.* 326. *n.* 152. liquet, & cum hac relatione tranſeunt ſcribentes ſupracitati.

Topographia.

LYBISOSA, ſiue LYBISOCA. Ciuitas antiquiſſima Hiſpaniæ, ab *Hercule Lybico* condita, vt nominis ſtructura, & ſcriptorum auctoritas ſuadent in agro *Laminitano* ſita, prope *Caſtonem*, ſiue *Alcarazium*, vt ſcribunt Iulianus Archipreſbyter Toleranus in *Aduerſ. n.* 353. F. Ioannes de la Puente *in Conuen. Monarchiar. lib.* 3. *c.* 9. §. 5. Biuarius ad *Dextr. Ann.* 61. *n.* 5. & alij Relati à Requena *ſupr.* 1. *p. c.* 4. *fol.* 11. Poſtmodum Romanorum Imperio dicta fuit FORVM AVGVSTANVM propter nundinas in eodem loco poſitas tempore *Auguſti* Cæſaris, cum via militaris huius Imperatoris decreto reparabatur, vt inquit Iulianus *d. Aduerſ. n.* 355. Hodie dicitur LEZVZA, vt ex ſupra relatis ſcriptoribus colligitur. Eam olim fuiſſe Romanorum Coloniam tàm ex Plin. *lib.* 3. *Hiſtor. c.* 3. quàm ex ſequent. Inſcriptione, liquet:

IMP. CAES. DIVI
ANTONINI. FIL. DIVI. HADRIAN.
NEPOTI. DIVI. TRAIANI.
PARTHICI. PRONEP.
DIVI. NERVÆ. ABNEPOTI.
M. AVRELIO. ANTONINO. AVGVSTO.
ARMENIACO.
P. M. TRIB. POT. XX. IMP. II. COSS. III.
COLONIA. LIBISOSANORVM.

Cuius meminere Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. lib. 9. c.* 38. Puente *ſupr.*
d. c. 9. §. 5. fol 66. Ianus Gruterus *in Inſcript. Antiq.* 200. *n.* 3. D. Thomas Tà- *Martyrologia.*
mayo in *Dextr. Vindicat. Nouit.* 10. Alfonſus Requena *ſup. c. 7. fol.* 32.
S. VERANIA *Virgo Conſtantienſis.*] Eius nomen, & ſanctitudinem h. d. re- *B.*
petit in ſuo Martyrologio Venerablis *Beda*, à quo Eminentiſſimus Cardinalis
Cæſar Baronius in *Romano*, ſequenti elogio: *In Territorio* Conſtantienſi *ad*
Aquas-Duras S. VERENÆ *Virginis.* Quibus accedunt P. Dionyſius Vazquez
in *Caſtellano. fol.* 143. P. Ioannes Lupus in *Luſitano. fol* 186. Conſtantius Felix
in Italo. fol. 88. quam perperam vocitat SERENAM. P. Ieronymus de la Higue-
ra *in Hiſpano M. S. fol. mihi* 36. Eam fuiſſe diuerſam à S. VERONA cuius memi- *Diuerſa à*
nit Ioannes Molanus in *Addit. ad Vſuard. die* 29. *Auguſt.* hac periodo: *Apud vrbem* *S. Verona*
Louanium, *Natalis* VERONÆ *Virginis beata in Eccleſia S. Crucis.* Et in *Indicul.* *Louanienſi.*
SS. Belg. lit. V. fol. 76. ſequentia diſcrimina conuincunt. *Primò* quia Noſtra ad
Annum D. LVI. vel circiter viuebat. *Belgica* è vita migrauit Anno DCCCC. *Probatur*
VIII. vt teſtatur Petrus Cratepolius de *Epiſcop. German.* relatus ab Arnoldo *I.*
Wione in *Martyrolog. Monaſt. lib.* 3. *Die XXIX. Auguſt. fol.* 286. Secundò, quia
Noſtra Bætica communis virgo fuit; *Belgica* tamen filia *Ludouici* Regis Boioariæ *Probatur II.*
in Germania, & Neptis *Ludouici Pij* Imperatoris, & Galliarum Regis, vt pro-
bant idem Wion in *Martyrolog. Monaſt. d. fol.* 186. Hugo Menardus in *Notiſſim.*
Martyrolog. Benedictin. fol. 73. Andreas Sauſſayus in *Gallican. Tom.* 1. *fol.* 563. *Probatur*
Tertiò, quia *Bætica* vitam exuit in Territorio *Conſtantia Iulia* vrbis notiſſimæ, *III.*
propè *Aquas Oſſet*, quas & *Duras* vocauere, non procul ab vrbe *Hiſpalenſi* in Bæti-
ca, à quo nullibi tranſlata fuere pignora ſacra *Belgica* verò obiit apud *Moguntiam*,
vrbem Germaniæ celeberrimam, è qua eius ſacræ exuuiæ ad *Monaſterium S.*
Crucis inter *Louanium*, & *Furam* tranſlatæ fuere, vt fatentur ijdem Wion,
Menardus, Sauſſayus, Molanus, & Aubertus Myræus in *Faſt. Belgic. Die XXIX.*
Auguſt. fol 498. & Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS. d. Die XXIX. Aug.*
fol. 341. *in Notul.* 342. Qui (vt eius errores agnoſcas circa hoc) in *Topograph.* *Ferrarij*
SS. verb Aquæ Duræ *fol.* 10. *col.* 2. Topographiam vrbis, quâ S. VERENA *error.*
Conſtantienſis è vita migrauit hoc die, referens, proſequitur: AQVÆ-DVRÆ;
hodie ANDER-THVR *fluuius* Heluetiorum, *qui in Rhenum apud Forum Tyberij*,
quid incola ZVRZACH *dicunt*, *inter* Conſtantiam, *& Baſileam*, *labitur*; *ibi inſi-*
gnis VERENÆ *Virginis memoria. Cuius* Corpus *nunc in* Rothenſi Monaſterio,
quod à Conſtantia IV. *Mill. German. diſtat*, *quieſcit*, *& colitur Kal. Sept.* Poſtea
idem Ferrarius infra *verb.* Conſtantia *fol.* 40. agens de illa in verbis ſupra relatis
expreſſa, nihil de VERENA Virgine, nec de eius corporis exiſtentia. Inde in
eadem Topograph. verb. Conſtantia Altera *d. fol* 40. illam inter *Gallia Celtica* vrbes
deſcripſit, hac ſerie: CONSTANTIA Altera, *qua etiam* CONSTANTIA CASTRA
nominatur, CONSTANCES; *Ciuitas Epiſcopalis* Galliæ Celticæ, *apud Oram*
Occeani Britannici, haud ignobilis, vrbs, Normandica elegans, licèt ſine manibus; ex
qua regio Conſtantina *nominatur: Abrincis proxima, à Rothomago Metropoli tri-*
dui ſpatio in Occeanum Æſtiuum diſtans à Lutetia Pariſiorum *ad* LXX. M. P. *Gallia*
ca, ibi S. VERENA *Virgo, Kal. Septembr. ex Beda.* Legiſti mi LECTOR incon-
ſtantiam, in CONSTANTIA quærenda, Viri huius Topographi, & alias doctiſ-
ſimi Geographi? Vidiſti qualiter nec pedem figit, ſed hallucinatus omnia
ſubuertit, & confundit omnia? Illic locum obitus, & ſepulchri apud CON-

STANTIAM *Heluetiorum* verſus Alpes ad Germaniam ſitam ; iſthîc apud CASTRA CONSTANTIA *Normandicorum* ad Oram Occeani Britannici conſtitutа, appingit. Si primæ credimus aſſertioni, fallitur in ſecunda, & è conuerſo: ergo nulli ſtandum erit, cùm auctoris hæc varietas expoſcat. Sed nunc quid pro Noſtris *Hiſpaneis* Diuis, & maximè VERANIA (ſic legendum) Antiqui ſcriptores expreſſum reliquere, ſubiungamus S. M. Maximus in *Chron. Ann.* 559. vbi Rodericus Caro *in Not. lit. G. fol.* 189. *col.* 2. & P. F. Franciſcus Biuarius in *Comment. a.*4.*fol.* 453. §.94. agens de Noſtra hac S. Virgine, proſequitur: *His temporibus, vel circiter in Bætica* CONSTANTIÆ-IVLIÆ, *quæ eſt* OSSET, *S. Gregorius Confeſſor*, *&* S. VERANIA *Virgo Benedictina clarent.* En S. VERANIA de qua *Beda*, & *Baronius* cum cæteris recentioribus, non apud *Heluetios*, aut *Normandos*, ſed apud *Bæticos Hiſpaniæ*, vbi AQVÆ-DVRÆ in fonte mirabili iuxta OSSET, cuius meminere S. Gregorius Turonenſis *Hiſt. Francor. lib.* 6. *c.* 43. Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 11. *c.* 54. Ioannes Mariana *ad Hiſtor. lib.* 5. *c.* 8. D. Franciſcus Padilla *Hiſtor. Eccleſ. Hiſpan. lib.* 2. *c.* 28. Rodericus Caro in *Chorograph. Hiſpalenſ. lib.* 3. *c.* 19. P. Biuar. *ad Maxim. in Chron. Ann.* 550. *n.* 4. §. 24. *fol.* 422. D. F. Ioſephus de S. Maria in *Libell. de Antiq. Font. Oſſet.*

Quid de Bætica Virgine Verania?

Scriptores.

Idem Turonenſis de *Glor. Martyr. lib.* 1. *c.* 24. *&* 25. De ea poſt S. Maximum, & Rodericum, Biuariumque agunt P. Ioannes Pineda in *Epiſtol. ad Abbat. Oliuarenſ.* Rodericus Caro in *Corograph. Hiſpalenſ. d. lib.* 3. *c.* 19. F. Ioſeph. de S. Maria in *Tract. d. Font. Oſſet.* §. 5. P. Antonius Quintana-Dueñas *Hiſtor. SS. Hiſpalenſ. fol.* 316. D. Paulus de Spinoſa *Hiſtor. Hiſpalenſ. lib.* 2. *c.* 4. qui omnes locum, quò Monaſticam duxit vitam S. Virgo, in Hiſpania prope CONSTANTIAM IVLIAM in *Bætica* conſignant. Hinc circa hoc non ſunt audiendi *Ferrarius*, & cæteri ſuperius relati, quia proculdubio ſitum vitæ, & obitus S. Virginis ignorarunt, & vocis tinnitu allecti, hactenus in ſitus conſignatione fuere infeliciter hallucinati. Eius ACTA obliterauit temporum lapſus; illa breuì dabimus ex Noſtris ſcriptoribus;

ACTA S. VERANIÆ VIRGINIS
Sanctimonialis ex Ordine Benedictino in Cœnobio Conſtantienſi in Bætica.

Origo.

VERANIA *Virgo Sanctimonialis, & Mater virginum in* Conſtantienſi *Cœnobio non procul ab* Hiſpali *Bætica degentium, fuit natione* Hiſpana, *illuſtribus progenijs Gothorum exorta; quæ cùm in primo ætatis ſuæ exordio* Florentinam *Virginem, SS. Leandri, & Iſidori ſororem, plurima extruentem Ordinis Benedictini Monaſteria Virginum conſpexiſſet, ipſa eius exemplo allecta apud* Conſtãtiam Iuliam, *quæ prope fontes* Oſſet *iacet antiquiſſimam vrbem, aliud duplex Cœnobium erexit, quo ſe cum multis virginibus Deo dicatis, humili auiditate, recepit. Hic ſanctiſſima Virgo vitam religioſam amplexa, cæteras ad incepti itineris perfectionem blandis perſuaſionibus admonebat. Hinc* VERANIÆ *& ſociarum virtutum odor per omnes* Bæticæ *terminos cœpit exoriri, ita vt Matris, & filiarum fama prolixius extenderetur. Tandem Virgo ſanctiſſima, quæ inter coætaneas, vt Luna inter minores ſtellas effulgebat, tantorum meritorum acumine illuſtris, ad auguſtiorem vitæ terminum peruenit, magnis exornata prodigijs, vt docet ſarcophagi carmen ſepulchrale recenſet.*

Conſtruit Cœnobium.

Exercitia, & mores.

Epitaphium.

Hoc tumulo requieſcunt ſplendida corporis oſſa
Virginis illuſtris, quam ſibi Chriſtus amat.
Hæc Benedictini nigram portauit ab annis
Ordinis & veſtem, primoribúſque pia.

Hæc

Hæc Florentinæ *veſtigia Virgo ſequuta,*
Cœnobij quondam extitit ipſa Parens.
Virginibus ſacris hæc præfuit alma Miniſtra,
Cuius in obſequium multa caterua paret.
Huic VERANIA *nomen erat, quæ ornata trophæis*
Virtutum ſanctis, omnia Diua replet.
Poſtea Septembris *Dies hinc numerata Kalendis,*
Obtulit hæc Sponſo ſpiritus Alma ſuos.

Igitur poſtquam Virgo ſacra mortem ſibi imminere præſenſit, Sacramentis Eccleſiæ ſumptis, miraculorum gratiâ conſpicua, ſpiritum Sponſo reddidit ipſis Kalendis Septembris *circa Annum Domini* D. LX. *cuius Corpus in eius Monaſterio conditum cœpit illo æuo pluribus clarere virtutibus, ita vt eius Nomen celebre in faſtis ſacris repoſitum, cultu debito veneraretur in poſterum.* *Moritur, & ſepelitur.*

Hæc de hac S. Virgine colligere potuit noſtræ ſedulitatis inſtantia, quæ adhuc ſub ſilentij nebula latuere. Epitaphij, ſiue Carminis Sepulchralis contexturam accepimus ex *Codice MS. Carminum* ſæpius repetito, apud me: cætera communem habent illuſtrationem; dummodo à *Biuario* diſcedas in ſuis ad *Maxim. d.* §. 94. *fol.* 453. qui à *Ferrarij Topographia* conuictus, S. Noſtræ pignora ad *Rothenſe* Monaſterium in *Germania* tranſlata quieſcere, credidit. *Biuarij credulitas.*

Nec hîc erit ſilentio prætermittendum, quod Rodericus Caro in *Not. ad Maxim. d. fol.* 187. P. Quintana Dueñas ſupra *d. fol.* 316. Pineda, P. Ioſeph. à S. Maria, & alij ſuperius citati ſcriptum reliquere, ſcilicet, quòd Oppidum hodie inter Cantilianam, & Hiſpalim BRENES, ſeu VERENES dictum, ex nomine huius S. Virginis impoſitum fuiſſe fatentur, cùm *Conſtantia Iulia*, ſiue *Oſſet* haud longè ab illo oppido diſtare noſcatur. *Oppidum Brenes ex nomine S. Virginis deductum.*

IVLIA CONSTANTIA. Ciuitas vetuſtiſſima *Hiſpaniæ* Vlterioris in *Bætica*, quam etiam Plinius in *Hiſtor. lib.* 3. *c.* 1. OSSET vocitat, his verbis: *Oppida* Hiſpalenſis *Conuentus à laua Hiſpalis Colonia, cognomine Romulenſis: ex aduerſo Oppidum* OSSET, *cognominatur* IVLIA CONSTANTIA. De qua ad amuſſim Rodericus Caro in *Corograph. Hiſpal. lib.* 3. *c.* 19. P. Biuar. ad *Maxim. Ann.* 550. §. 21. *fol.* 420. Quintana Dueñas de *SS. Hiſpalen. d. fol.* 316. qui hodie ALCALA DEL RIO prope Hiſpalim dici contendunt. Eamque ſic cognominatam, ob Iulij Cæſaris amorem aſſerunt. *Topographia.*

S. REGVLVS *Epiſcopus Africanus Martyr.*] Cuius venerabilis *Beda* meminit in C.
Ephemerid. SS. metricè ſcriptis ad hunc diem, his carminibus:

Septembris REGVLVS *tenet, orditúrque Kalendas,* *Martyrologia.*
REGVLVS *Antiſtes, ſibi qui caput enſe peremptum*
Portauit, binis Chriſto ſtadiis faciente.

Licet Baronius in *Not. ad hunc diem lit. L.* ea carmina *Bedæ* non eſſe, ſed alterius ſcribat. Igitur S. Epiſcopi memoriam repetunt idem Baron. in *Martyrol. Rom.* ſequenti clauſulâ: *Populonij in Tuſcia* S. REGVLI *Martyris, qui ex Africa veniens, ibi ſub Totila martyrium conſūmauit.* Conueniunt P. Dionyſius Vazquez in *Caſtellano fol.* 143. P. Ioannes Lupus in *Luſitano fol.* 185. De eo Philippus Ferrarius in *Catalog. SS. Ital. h. d. fol.* 560. D. Alfonſus Caſtillo Solorzano in *Sacrar. Valent. fol.* 153. Qui CORPVS ſeu aliquam partem in *Collegio Valentino* à D. *Ioanne Ribera* Patriarcha conſtructo conditum aſſeuerat. Apud *Lucenſem* vrbem defendit *Ferrarius*, fides ſtet apud ipſos. *Scriptores.*

TRANSLATIO *Corporis* S. RODESINDI, *vel* ROSENDI, *Abbatis & Epiſcopi.*] D.
Valde miror *Vuionis & Hugonis Menardi* ſolertiam, qui legentes Opera *F. Antonij*

Tepes, vt ipſi paſſim referunt, huius omiſere TRANSLATIONIS anamneſim, & prorſus hoc die ipſius haut meminere. De eius feſtiuitate cum Octaua, à Hyacintho S.R.E. Cardinale, poſt Pontifice Summo, titulo Cæleſtini III. conſtitutâ agit idem F. Antonius in *Chron. Benedictin. Tom. 5. Cent. 5. Ann. 935. c. 2. fol. 14.* vbi poſtquam Bullæ traſumptum (quâ Hyacinthus, tanquam Sedis Apoſtolicæ in hiſce Hiſpaniarum Regnis Legatus, cognitis S. RODESINDI Abbatis, & Epiſcopi Dumienſis, adhuc viuentis miraculis, vitæ ſanctitudine, & in dignitatibus, exercitiis, eius ex humili loco ad ſublimiorem transferre pignora ſacra ſeſe paratum affirmat; ideoque Venerabiles in Chriſto fratres Ioannem Braccarenſem Antiſtitem, eiuſque ſuffraganeos Epiſcopos, nec non omnes totius Prouinciæ Præſules hortatur, vt ad huiuſmodi *Tranſlationis* Diem, quam *Kalendis Septembris* perfecturam indigetat, cum eo apud Monaſterium *Cellanouenſe* concurrere ſatagant) Hiſpano ſermone tranſlatum, formam *Tranſlationis* deſcribit, ſic:

Huius Tranſlationis Scriptor.

ACTA TRANSLATIONIS Sacrorum Pignorum S. Rodeſindi Abbatis, & Epiſcopi Mindonienſis in Gallæcia per Hyacinthum S. R. E. Cardinalem, & Hiſpaniæ Legatum.

Concurſus ad ſepulchrum.

PRÆTERITIS *Temporibus celebris fuit miraculorum fama, quæ Deus Optimus Maximus ad* S. RODESINDI *ſepulchrum continuò patrare dignatus fuit, in plurimis febricitantibus, qui ad illud peregrinationis ergo, aut deuotionis ſpiritu, aut fauoris recipiendi fide conueniebant. Igitur inter alios qui ad huius Monaſterij* Cellanouenſis *in* Gallæcia *limina viſitanda peruenit, vnus fuit* Hyacinthus S. R. E. *Cardinalis, & per totius Hiſpaniarum circulos ſedis Apoſtolicæ Legatus, qui poſtea creatus fuit ſummus Pontifex titulo* Cœleſtini III. *qui magnalia Omnipotētis Dei ad tumulum S. Abbatis exaudiens, in Monaſterium quo eiuſdem S. Præſulis ſacra pignora iacebāt, perrexit Anno Domini* M.C.L.X.X. *vel circiter, & ſpeculatis omnibus quæ audierat, & ſumma deliberatione, penſatis, & ad oculū examinatis, cognoſcens veraciter maiora eſſe in effectu, quàm in opinione miracula*

Hyacinthi Cardinalis aduentus.

quæ probauerat, quàm quæ audiuerat, protinus ſacrum CORPVS *ex illo humili tumulo, quo erat ſepultum, in ſublimiorem, capſâ lapideâ incluſum, alterâ mirifice ligneâ affabrefactâ, & deauratâ deſuper impoſitâ, ſuper quatuor marmoris columnas, intra Capellæ angulum, quæ ad clauſtrum tendit, transferre curauit. Quod vt perfectius perficeret, primò de multorum Præſulum conſilio, præuio vitæ examine, & miraculorum frequentiâ,* S. RODESINDVM *inter* S.E. *Catholicæ* BEATOS *adnumerauit, deinde totius* Gallæciæ, *&* Portugalliæ *Epiſcopos conuocauit, vt ei in illo ſancto opere* Kalendis Septembris *aſſiſterent. Denique* TRANSLATIONEM *eadem die, populorum circumiacentium concurſu, Epiſcoporum iubilo, Optimatum deuotione, Abbatum, & Fratrum adſtantium feruore, & ipſius Cardinalis pietate, ipſe propriis manibus perfecit, indulgentiis indictis, his qui actui interfuere, & cæteris abſentibus, qui Die commemorationis feſtiuitatis illius quotannis celebrandæ intereſſe contigerit. Quorum omnium rerum, ne memoria temporum lapſu deperiret, in publicum Diploma, & authenticam Scripturam deſcribi præcepit, in qua illuſtriora eius S. Præſulis vitæ exercitia, inſigniora miracula, & quidquid in huiuſmodi Tranſlatione præceperat, & ordinauerat, aut quæ in eius Actu euenerant, ſcribenda cenſuit. Huius Beatificationis, & Tranſlationis executio ad hunc finem perducta eſt, inſtantibus* Cerebruno *Toletano, &* Petro *Compoſtellano Archiepiſcopis,* Gundiſaluo *Ouetenſi,* Ioanne *Legionenſi,* Petro *Caurienſi,* Sanctio *Zamorenſi,* Antonio *Vlyſipponenſi,* Roderico *Palentino,* Gundiſaluo *Seg.atino,* Gundiſaluo *Segobienſi, &* Marco *Viſeenſi Epiſcopis, nec non Abbatibus Sahaguntinenſi, Superadenſi, Carracetenſi, & Melonenſi, item Prioribus S. Cru-*

Tranſlationem meditatur.

S. Rodeſindum inter Beatos appoſuit.

Tranſlationem perficit.

Quibus inſtantibus.

cis.

cis, & Eccleſulæ cum aliis Principibus, Equitibus, conciliis ciuitatum, & Populorum, ad Dei gloriam, qui ſemper eſt glorioſus in ſecula.

Hactenvs ex relatione *P.F. Antonij de Yepes*, cuius auctoritate hanc feſtiuitatem, hactenus abs ſcriptoribus Benedictinis omiſſam, hic ſubiungere curauimus. Qui vero miraculorum catalogum ſcire deſiderat, quibus *Hyacinthus* Cardinalis motus ad *Beatificationem, & Tranſlationem* eiuſmodi procedere deſtinauit, adeat Yepium *d.c.2.fol.* 14. vbi Bullam, ſeu Diploma cum miraculorum relatione, Hiſpano ſermone tranſlatum recenſet, nec non & Nos ſupr. *Tom.2. Die I. Mart. fol.* 34. P.F. Philippum de la Gandara *Hiſtor. Gallac. lib.* 13.

Hvivs Tranſlationis locus fuit *Cœnobium Cellanouenſe* in *Gallacia*, de quo egimus *d. Tom.2. fol.* 36. in quo ex Capella S. Ioannis *Corpus* tranſlatum eſt ad aliam Capellam, quæ iuxta oſtium clauſtri mirificè exornata fuit, vt perhibent Acta, à quibus *Yepius*, & *Gandara*.

QVARTO NONAS
Septembris.
DIES II.

A. Lvgodvni *in Luſitania* SS. Ivsti, & Amici *Epiſcoporum, quorum primus creditur Egarenſis, ſecundus, ſine ſede notatur, qui apud Noſtrates in magno pretio habiti, eorum memoriam nobis ſolummodo tranſmiſere Chronologi.*

B. Apameæ *in Vacceis, vbi nunc eſt* Pallentia *in Hiſpania* S. Antonini *Martyris, qui cùm in perſecutione Diocletiani Imperatoris, pro Chriſti fide detineretur, & in ipſius nominis confeſſione perſiſteret, ferali gladio iugulatus, & corpus ſanctiſſimum diſcerptum, ad coronam gloriæ feſtinauit ſtrenuus. Cujus poſtmodum nutu Sanctius Rex, miraculo præcedente, Eccleſiam Cathedralem* Pallentiæ *reſtituit, & Populum, nam ab Hiſpaniarum excidio, omnia depopulata iacebant.*

C. Lvgdvni *in Gallia* S. Elpidii *ipſius Vrbis Epiſcopi, qui cùm* Iuſtum *Vrgellitanum, &* Iuſtinianum *Valentinum Præſules eius fratres literis, & ſanctitate eruditos agnoſceret, eorum veſtigia auida eſt pietate inſecutus; ex quo Lugdunenſem indutus infulam, ſignis mirabilibus clarens in Domino quieuit.*

D. Bar

D. Burgi S. *Sepulchri in Italia* S. Ægidii *Abbatis Hiſpani qui cum aliquandiu Italiam luſtraret S. Arcani comes factus cum eo Ieroſolymam, & Romam profectus loca ſancta, & Apoſtolorum limina viſitauit, poſt, Venetiam aduentans Dei nutu cum ſocio Eccleſiam Burgenſem S. Sepulchri conſtruit, vbi miraculis clarus, & vrbis Protector, apud accolas in pretio eſt.*

E. Romæ *Sancti* Philippi *Martyris, qui cum alijs pro fide ad martyrij coronam acceſſit. Cuius ſacra lipſana in ſacrario Regij Oratorij Madridenſis, Regio ſarcophago incluſa venerabiliter cuſtodiuntur.*

F. Contrebiæ *in finibus Carpetaniæ in Hiſpania memoria* SS. Evodii, Hermogenis, & Callistæ *fratrum Germanorum, ſub Diocletiano, ſiue vt alijs placet Iuliano paſſorum.*

NOTÆ.

A. *Nominum tantùm memoria extat.*

Sancti Iustus & Amicus *Epiſcopi.*] Horum Sanctorum Præſulum res geſtas, eorumque ſedes ſic temporum ſilentium occuluit, vt nihil niſi nomina ſeruauerit; imò nec Diem obitus aperuit; nam licet in hoc die eorum anamneſim ſubijciamus, non ex hoc credere Lector compellitur, ipſos hoc die vitam exuiſſe. Eorum igitur nomina hic reponere compulit, quia Vniuerſalis Eccleſia in Faſtis ſacris hodie Iustum Epiſcopum *Lugdunenſem* ad cœlos migraſſe recenſet; & cùm Noſter etiam Iustus vocitetur, apud *Lugodunum Luſitaniæ* vitam cum morte commutaſſe credamus, ignoto die mortis, in hunc reponimus, *Lugdunenſis* paritatis vocabuli ſignificatione compulſi. De Noſtris Luitprandus in *Aduerſar. n.* 67. hoc ſcriptum reliquit: Lugoduni *in* Luſitania *quam vrbem vocauerunt Mauri* Vitigodinum *memoria* S. Iusti *vt creditur* Egarenſis *Epiſcopi, qui Concilio* Egaræ *congregato ſubſcripſit, &* Amicus *Epiſcopus.* Hactenus Diaconus Ticinenſis. De quibus nec Nos amplius dicere & progredi habemus. De Oppido Lugoduno altum ſilentium apud Geographos Noſtros, & Exteros. De Vitigudino, ſic hodie dicto Oppidulo, in Montibus Gallæciæ conterminis ad Caſtellam Veterem, quâ parte via Zamorâ Auriam, & Compoſtellam pergit, nullus quem ſciamus ſcripſit; nam illud ſic ignobile Scriptoribus pateſcit, vt nullus eius memoriam hactenus ſcribere fuerit conatus. Forte tempore Luitprandi extitit in Luſitania, nunc verò eius ſitus in Gallæcia compulſatur.

Lugodunum quod oppidum?

B. *Controuertitur origo & locus, tempuſque paſſionis S. Martyris.*

S. Antoninus *Martyr Palentinus.*] Ingens ſe offert inter Noſtros, & *Gallicanos* Scriptores, de huius Sanctiſſimi Martyris *origine, loco martyrij, temporè agonis,* & *ſitu Reliquiarum,* controuerſia. Nam S. E. *Palentina,* quæ S. Antoninum Martyrem *Patronum* agnoſcit, eum fuiſſe *Gallum* contendit P. F. *Franciſcus Biuarius,* & D. *Franciſcus Sandoualius* Canonicus Palentinus, auctoritate *Dextri,* & *Iuliani* illum fuiſſe *Hiſpanum* probant. Cum ſententiâ S. E. *Palentina* conueniunt omnes Scriptores *Gallicani,* & *Baronius* Eminentiſſimus Cardinalis,

qui

qui *Reliquias* tantùm *Palentiæ* aſſeruatas recenſet. Sed quia de hac te aliquandiu cum S. E. *Palentina* Procuratoribus diſceptauimus, & *D. D. Antonio Calderon* S. E. Toletanæ Magiſtrali Canonico, Sereniſſimæ Infantis Hiſpaniarum Magiſtro, poſt Archiepiſcopo Granatenſi electo, iam vitâ functo, Iudice, controuerſiam vltro citroque propoſuimus, vbi rationes pro vtraque parte militantes exponere decreuimus; altiùs hocce diſceptationis ſpecimen repetemus, & per *Quæſtiones* rem hanc faciliter, & feliciter abſoluemus.

QVÆSTIO I. *Quot fuere in Dei Eccleſia Sancti Martyres* ANTONINI? Eoſque fuiſſe *Nouem* ex Romano Martyrologio *Baronij* conſtat, I. qui abſque expreſſione loci palæſtræ cum *Victore*, & ſocijs ſub Diocletiano *Die* XX. *Aprilis* martyrium conſummauit. Quos fuiſſe *Hiſpanos* apud *Ituriſſam* paſſos *Vaſconiæ*, hodie *Sangueſſa*, ſuperius probauimus *Tom.* 2. *Die XX. April. fol.* 705. II. qui cum *Marcellino* Pont. Max. ſub Maximiano Romæ *Die* XXVI. *Aprilis* agonem compleuit. III. qui cum *Lucia* natione Campana cum alijs ſocijs apud *Iuliobrigam Hiſpaniæ* in *Cantabria*, ſub Rictio Varo, tempore Diocleriani Imperatoris, *Die* VI. *Iulij*, de quibus & Nos ſupr. *Tom.* 4. *Die VI. Iul. lit. A.* martyrij coronam recepit. IV. qui cum *Lucilla*, & *Flora* Virginibus, aliiſque ſociis ſub Gallieno Imperatore, Romæ agonis palæſtram expleuit. V. qui Romæ Christum liberâ voce faſſus, à Vitellio Iudice ſub Domitiano, capitali ſententiâ damnatus eſt. *Die* XXII. *Auguſti*, & præcedens *Die* XXIX. *eiuſdem*. VI. qui apud *Apamiam Galliæ* coronatus, eius *Reliquias* S. E. *Palentina* veneratur, nullâ temporis, aut Conſulis conſignatione in *Romano Martyrologio* præſcriptâ. VII. qui puer cum *Ariſtæo* apud *Capuam* paſſionem *Die* III. *Septembris* exegit. VIII. qui ex *Legione Thebæorum* Martyr, adnumeratur, & *Placentiæ* in Italia XXX. *Septembris* colitur. IX. qui apud *Cæſaream Palæſtinæ* cum aliis Sociis *Die* XIII. *Nouembris* agonizauit. Omitto alios ANTONINOS Martyres, qui haut ſunt adhuc in Martyrologio Romano *Baronij* adſcripti, de quorum aliquibus poſtea agemus. *Quot Antonini Martyres in Eccleſia?*

QVÆSTIO II. *An aliqui ex* Nouem ANTONINIS *Martyribus relatis, fuit origine* Gallus? Videtur S. E. *Palentinam* aſſerere, quòd VI. ANTONINVS ſupra recenſitus Martyr, apud *Apamiam*, ſiuè PAMIAM paſſus, is ſit *Patronus Eccleſiæ* illius, & cuius ipſa ſacras *Reliquias* veneratur, iſque origine *Gallus*. Ad hanc aſſertionem mouetur, quia in *Martyrologio Romano* dicitur: *Pamiæ in* Gallia S. ANTONINI *Martyris*; *cuius* Reliquiæ *in Eccleſia* Palentina, *magnâ veneratione aſſeruantur*. Sed ſi quæramus ab Eminentiſſimo Cardinali *Baronio*, à quo deſumpſit verbum illud, quod addidit in Martyrologio Romano IN GALLIA, nullibi poſitum? ipſe Quæſitui in *Not. lit. B.* reſpondet: *Paſſus eſt non* APAMIÆ *in Syria, vt multi opinati ſunt*; *ſed* PAMIÆ *apud* Toloſam, *vt conſtat ex* Tabulis Eccleſiæ Palentinæ, *in qua eius Dies Natalis ſolemniter agitur, vbi ſacra Corporis eius* Reliquiæ *requieſcunt*. Ergo Baronius S. E. Palentinæ teſtificationem amplexus, *Gallu* Martyrem conceſſit, non quia alibi ſimilem reſtificationem inueniret. Ergo exploſâ rationibus Hiſtoricis, & deuictâ ad oculum aſſertione *Palentinæ* Eccleſiæ firmiſſimis, & melioribus fundamentis, & *Baronij Additio* in Textu Martyrologij Romani, & *aſſertio Palentini Capituli*, illud commentum affirmantis, penitus corruet. *An horum aliquis fuerit Martyr Gallus?*

QVÆSTIO III. *An vllus* Martyrologiorum *Scriptor ante* Baronium, S. ANTONINVM Pamiæ *in* GALLIA *paſſum, dixerit*. Et nullum eſſe ante *Baronium* patet: Nam *Vetus Martyrologium Romanum* à S. Clemente cœptum; ab Innocentio I. auctum; à S. Gregorio Magno Summis Pontificibus, laudatum; & ab ipſo Cardinale Baronio deſideratum; quod P. Heribertus Roſvveydus publicauit, hæc ſingularia h. d. verba profert: *Apamiæ* S. ANTONINI *Martyris*. Quæ ſimili ratione ſequuntur Beda, Vſuardus, Ado, Notkerus, Rabanus Maurus, Peregrinis, Maurolycus, Galeſinus, & reliqui. Ergo *Additio* illa Baroniana IN GALLIA, & ab Eccleſia *Palentina* deſumpta, nullum Patronum ex vetuſtioribus haber, & ex conſequenti nûllo fulcita fundamine, niſi illis, quibus eadem Eccleſia in reformatione Officij Palentini circa Annum M. D. LXXX. vſa eſt, deſpectis Antiquis ipſius Breuiariis, & totius ferè Hiſpaniæ, quæ Officium de *An aliquis ſcriptor in Gallia Antoninum paſſum dixerit?*

S. ANTONINO Martyre recitbanir, in quorum Lectionibus alius recentior ANTONINVS in *Gallia* paſſus ſed abſque martyrologij recenſione, ſufficitur.

Quibus ex cauſis Palentina Eccleſia ab antiquis Breuiariis receſſit.

QVÆSTIO IV. *Quæ rationes Hiſtoricæ Eccleſiam* Palentinam *mouere potuerunt, vt vetuſtorum Breuiariorum canitie, & auctoritate deſpectâ ad alias aſſertiones amplectendas diuagaretur?* Huic eadem ipſa teſponder dicens: *Quòd animaduertentes qui antiquum* Breuiarium Palentinum *reformarunt tempore* Pij V. *Pont. Max. errorem introductum circa tempus, quo* ANTONINVS *ipſius Eccleſiæ* Patronus *occubuiſſet, cùm in dicto vetuſto Officio* Breuiarij *antiqui legeretur, eundem Martyrem fuiſſe martyrio coronatum* PAMIÆ in Gallia, *regnante* Pipino *illius Regionis Principe, circa Annum Domini* DCC. LXXI. *& eiuſmodi relatio nequaquam poterat conuenire ſucceſſui* Sanctij Maioris *Regis, qui illam Eccleſiam reparauit, & Epiſcopum reſtituit, ideò* Martyrem *antiquiorem inueſtigantes, vt relationi euentus Regis conuenire quiuiſſet, illum inuenerunt in Antiquis Breuiariis* Toloſano, Narbonenſi, Carcaſſonenſi, Pamienſi, & Ordinis S. Auguſtini *illius Prouinciæ, quibus refertur* S. ANTONINVM, Pamienſem *Martyrem, nepotem fuiſſe* Theoderici *Regis Gothorum qui periit in bello Gallico ad* Catalaunienſem *agrum tempore* Attilæ, *circa Annum* CCCC. XLIX. *quo inuento illum fuiſſe ſuum Patronum arbitrantes, ad officij antiqui reformationem proceſſerunt, expungentes, quidquid huic aſſertioni contrarium viſum fuit, & negantes* ANTONINVM *Martyrem tempore* Pipini *ſuum eſſe* Patronum, *ob reſiſtentiam euentus* Sanctij *Regis, cognomento* Maiotis, *qui* Palentinam *Eccleſiam readificauit.*

Qualis Regis Sanctij Maioris euentus.

QVÆSTIO V. *Qualis fuerit euentus Regis* Sanctij *cognomento* Maioris, *quo motus Eccleſiam Palentinam reparauit, & ei Sedem Epiſcopalem reſtituit?* Adſit D. Roderieus Ximenez *Hiſtor. Hiſp. lib. 6. cap. 6.* qui primus rem geſtam enarrar. *Itàque* (inquit) *Rex* SANCTIVS *dictus* Maior *patria finibus dilatatis, & pace inter filios ordinatâ, contra* Veremundum *Regem* Legionis *arma commouit, & de Regno eius loca plurima adquiſiuit. Hic* SANCTIVS *dùm quadam die ſe in venationis ſtudio recrearet, aprum ſequutus, contigit in ciuitate olim nobili, tunc deſerta, quæ* PALENTIA *dicebatur, cryptam in forma Eccleſiæ inuenire, & Altare in honorem* S. ANTONINI *Martyris adhuc extans. Ad quam cùm aper fugiens adueniſſet, & Rex vibrato venabulo feram in crypta occidere voluiſſet, diuino percuſſus miraculo, quod propoſuit non potuit adimplere. Obriguit enim brachium eius dextrum, & ſic aper illaſus euaſit. Rex autem conuerſus ad preces Beati Martyris* ANTONINI *ſuffragium implorauit, & illicò deſtitutus iuſſit ciuitatem diruptam reparari, & ſuper cryptam Eccleſiam ædificari, & procurauit ibidem Epiſcopum conſecrari, & totam ciuitatem cum omnibus terminis, & pleno dominio Epiſcopo, & Eccleſiæ donatione obtulit liberali; villas, & poſſeſſiones alias ſuperaddens, quibus adhuc hodie gaudet Eccleſia Palentinà.* Conueniunt D. Rodericus de Areualo Epiſcopus Palẽtinus *Hiſtor. Hiſpan. 3. p. cap. 25.* Ambroſius Morales *lib. 17. cap. 44.* P. Ioannes Mariana *lib. 8. c. fin.* Petrus Antonius Beuter *lib. 2. cap. 7.* Hiſtoria Generalis Regis Alponſi Sapientis 3 *p. c. 22.* F. Anton. de Yepes in *Chron. Benedict. Tom. 6. Cent. 6. c. 1.* & plures relati à D. Franciſco de Sandoual in *Apolog. S. Antonin §. 2. fol. 8.* Qui & cæteri omnes cryptam illam, Altare, & effiigiem S. ANTONINI Martyris à Rege repertam, fuiſſe à tempore Gothorum conſtructam, contendunt: & à CCC. & ampliùs retro Annis, hoc eſt à tempore excidij Hiſpanici, Sarraeenorum gladio, dirutam, & ſolo æquaram affirmant, ipſeque *Sanctius* Rex in Priuilegio donationis fatetur.

Crypta, Altare, & Effigies cuius fuerit Antonini Martyris.

QVÆSTIO VI. *Cuius Martyris* ANTONINI *Altare, Effigies, crypta, & Reliquiæ à Rege inuentæ, creditæ fuere tunc, & impoſterum?* In quo duo tempora conſideranda ſunt; aliud Antiquorum Breuiariorum, quibus in Lectionibus dicebatur, & legebatur; *Quòd iſte* S. ANTONINVS *tandem ad ripas Adargia, qui* APAMIAM *præterlabitur, ob Chriſti nomen trucidatus eſt, à Metopij Reguli* Apamiæ *Miniſtris, Anno Domini* DCC. LXXI. *Pipino in Galliis regnante.* Huius *Palentini* Breuiarij vetuſtiſſimi ecphraſim ſequuntur fere omnia Breuiaria Hiſpaniæ. Aliud tempus erit *Reformationis Officij Palentini* à Canonicis factæ, quâ prorſus Reformatores relationem Antiquorum Breuiariorum, in qua ANTONINVM martyrio coronatum tempore *Pipini* ad Annum DCC. LXXI. dicebatur, expungentes; alium ANTONINVM antiquiorem quæritantes, vt relationi Regis *Sanctij* conueniret, illum in Lectionibus Officij reformati tempore *Theodorici* in agro Catalaunico in Gallia

oceiſi

occiſi, abſque duce repoſuere. Sed quid in cauſa? Quia ſi Antiquorum Breuiariorum Hiſpaniæ relationem ſequerentur *Reformatores*, in maximum laberentur errorem, cùm conſtaret hunc ANTONINVM martyrio coronatum, LVII. Annis elapſis poſt excidium Hiſpanicum à Sarracenis patratum Quod ſi ſic, nequaquã crypta, Altare, effigies & Reliquiæ à *Sanctio* inuentæ, poſſent huic recentiori ANTONINO conuenire, & ideo alium antiquiorem perquirentes, audito in aliquibus Breuiariis Galliæ nomine *Theodorici* (tanquam ſi alius non fuiſſet in rerum natura) tunc iſtum *Theodoricum* amplectentes, & alium iguorantes, illum eſſe Gothorum Regem, quem in agro Catalaunico Galliæ ad Annum CCCC. XLIX. referunt Hiſtoriæ occiſum fuiſſe, auunculum Martyris dixere, vt hac falsâ ſuppoſitione, & commento antiquitatem cryptæ, Altaris, effigiei, & Reliquiarum ab *Sanctio* Rege inuentarum, nullo contradicente, ſaluarent. Sed ſi omnia hæc commentitia eſſe probabimus, & argute, ſed ſine ratione Hiſtorica, imaginaria eſſe demonſtrabimus, dubio procul pro *Hiſpano Martyre* victoriæ vexillum, deuictis huiuſmodi erroribus, exaltabimus.

Antoninus Palentinus tempore Diocletiani martyrio coronatus.

AD huius victoriæ firmitatem ſequentia Supponenda ſunt, vt ad veritatis apicem accedamus, & erroris commiſſi à *Palentinis Reformatoribus* futile fundamentum eneruemus. PRIMVM, quòd Sanctus, iſte ANTONINVS, cuius Eccleſiam tempore Gothorum fuit venerata PALENTIA, cuiuſque effigiem & Reliquias in Altare intra cryptam SANCTIVS Maior inuenit, fuit origine *Hiſpanus*, & apud APAMIAM vrbem *Vaccæorum* prope *Palentiam*, ſitam, martyrio extitit tempore *Diocletiani* coronatus. Huius aſſertionis identitatem probamus PRIMO ex Flauio Dextro *in Chron. Ann.* 308. vbi Biuarius in *Not. Comment.* 2. *n.* 11. *fol.* 366. ſequenti clauſulâ: APAMIÆ *in* Hiſpania *Tarraconenſi in Oppido* Vaccæorum, *ad flunium* Arlanzonem, *paſſio* S. ANTONINI *Martyris*. Ecce ex *Dextro* S. ANTONINVM, Martyrem *Hiſpanum*, eumque martyrio coronatum *Anno* CCC. VIII. in perſecutione *Diocletiani*, quæ adhuc ad illum Annum continuata eſt, vt pluribus probat D. Franciſcus Sandoualius in *Apolog. pro S. Antonin. Hiſpan.* §. 2. *fol.* 12. & probatur ex Petro Galeſino in *Martyrolog. h. d.* hac ſerie: APAMIÆ *Natalis* S. ANTONINI *Martyris, cui in poſtrema* Diocletiani *Imperatoris perſecutione, caput pro Chriſto Ieſu abſciſſum, & corpus membratim diſcerptum eſt.* Et in *Notulis* aſſignat *Annum* CCC. VII. cuius opinioni accedit. *Maurolycus*; qui etiam hanc *Diocletiani* perſecutionem exprimit.

Probatur I.

SECVNDO. qui ipſi *Scriptores Gallicani* expreſſè fatentur fuiſſe S. ANTONINVM quendam Martyrem temporibus *Diocletiani* apud APAMIAM paſſum, licèt perperam, vrbem hanc in *Gallia* conſtituant, & ANTONINVM tempore *Pipini* amandent. Ita Andreas Sauſſayus in *Martyrol. Gallican. h. d. Tom.* 1. *fol.* 580. & 581. vbi poſtquam aliqua vitæ acta deſcriberet, proſequitur. *Decursâ autem pro Chriſti nominis illuſtratione, diuturna peregrinationis palaſtrâ, cùm lauream deſiderata pugna Athleta diuinus non percepiſſet, ad extremam ineundam luctam, ſæuiente* DIOCLETIANO, *in patriam repedanit: agonem ſupremum ſibi, vbi ortum acceperat, paratum diuinâ dignatione, fidelibus prænuntians* Sequitur *Sauſſayus* Vincentium Bellouacenſem in *Compendio Hiſtor. lib.* 13. *cap.* 35. S. Anton. Florent. in *Summ Hiſtor. lib.* 8. *cap.* 1. §. 42. vbi agit de perſecutione *Diocletiani*, Bachotus in *Faſt. Chriſt.* & alios.

Probatur II.

TERTIO, nam in vrbe *Palentina* Anno Domini D. XL. vel circiter erat Templum S. ANTONINO Martyri ſacrum, vt fatentur P Vega in *Flor. SS. Vetuſt. Die XVI. April.* & Baſilius Sanctorus in *ſuo Flor. SS. d. die. Tom.* 1. D. Franciſcus Padilla *Hiſtor. Eccleſ. Hiſpan. Cent.* 5. *cap.* 23. & Nos *ſupr. Tom.* 2. *Die XVI. April. fol* 663. Nam agentes de *S. Turibio Palentino* Epiſcopo, qui vrbem ſuam propter Priſcillianiſtarum hæreticorum fauorem maledixerat, proſequuntur: *Tunc flunius* Carrion, *qui vrbem* Palentiam *medius irrigat, tumeſcens, omnes vrbis angulos vndis oppreſſit, ad vſque Eccleſiam* S. ANTONINI *Martyris, in qua veſtigia huius inundationis per plures annos viſa, huius miraculi, & punitionis diuinæ veritatem demonſtrabant.*

Probatur III.

Antoninus Martyr tempore Theodorici non eſt Patronus Eccleſiæ Palentinæ.

SECVNDVM quid Sanctus ille Martyr ANTONINVS, quem *Reformatores Canonici Palentini* ſomniant agonizaſſe tempore *Theodorici*, in agro Catalaunico in Gallia occiſi, nequaquam fuit, aut potuit eſſe cuius Altare, Effigiem, & Reliquias

Probatur I.

 inuenit

inuenit *Sanctius* Rex. Quod probatur PRIMO, quia nullius entis nullæ ſunt qualitates; ſed ſic eſt, quod hucuſque nullus Scriptorum tàm Antiquorum, quàm recentiorum, huius Martyris meminit, ergo deficiente ſubiecto Martyris tempore illius *Theodorici* paſſi, minus Altare, Effigies, & Reliquiæ à *Sanctio* inuentæ, tribuentur Martyri nondum extanti. Probatur minor. Nam quotquot *Scriptores Gallicani*, qui ad hunc vſque diem memorias ſuorum Diuorum literis mandarunt (vno excepto Benedicto Gonono in *Vit. SS. Occident. lib.4. c.55. fol. 256.* in Not. ad *Vit. S. Antonin.* ex Breuiar. S. Auguſtini, Narbonenſ. & aliis) nullus talis ANTONINI Martyris tempore illius *Theodorici* meminit: & patet quia *Guillelmus Catellus*, qui ſuperioribus annis antiquitates Prouinciæ Aquitanicæ ſcripſit, *lib.2. Hiſtor. Occitan. cap.15. tt.* Dù Pamies *fol. 319.* hanc inducit Quæſtionem, ſcilicet; *Quo tempore paſſus eſt* S. ANTONINVS? & concludit: *Bertrandus qui ſcripſit* Hiſtoriam Toloſanam *plures Bibliothecas euoluit, ad hanc veritatem indagandam: & inuenit, quòd nonnulli dixere* ANTONINVM *tempore S. Saturnini occubuiſſe, alij tempore* Diocletiani, *alij denique (& hac erat communis opinio) tempore* Caroli Martelli, Pipini, *aut* Caroli Magni, *& quod non potuit firmare huius rei veritatem.* Poſt hæc dicta idem *Guillelmus Catellus*, proſequitur: *Et licet* Bellouacenſis, *&* Archiepiſcopus Florentinus *ſcribant occubuiſſe tempore* Diocletiani, *non eſt hac aſſertio ſecura; probabilior eſt, S. Martyrem coronatum tempore* Martelli, *aut* Pipini. *Nam hoc mihi probatur, ex Libello* Arnaudi dù Verdale *Maguelonenſis Epiſcopi*, de Præſulib. Magueloneſ. *quem caſu ad meas manus* MS. *amicus remiſit, & ibidem in* Vit. Argimiri *illius Sedis Epiſcopi, dicitur:* Quòd *Theodoretus Pamienſis*, qui fuerat S. ANTONINI frater, à *Pipino* Rege in Inſulã *Maguelonam* miſſus fuerit. *ideo credo hanc ſententiam probabiliorem eſſe: maxime poſtquam inde incidi in* Codice M. S. *ex Bibliotheca Patrum Prædicatorum Vrbis Toloſæ, quo* ACTA *huius S. Martyris, quorum exordium*: Incipit Paſſio Almi, & Glorioſi Martyris ANTONINI, qui paſſus eſt apud *Apamiam* ſub Methodio Rege, IV. Non. Septembr. data à D. PP. Paſchali in Eccleſia Lateranenſi, B. Raymundo Barbaſtrenſi; *& in huius codicis Actis dicitur S. Martyrem agonizaſſe tempore* Pipini Franciæ *Regis*, *& quòd eius ſanctum Corpus inuentum, & tranſlatum fuit, Anno* DCCC. LXXXVII. Hactenus *Catellus*. Ex ſuperius relatis horum ſcriptorum verbis clarè patet, quòd ANTONINVS ille *Pamienſis* in *Gallia* Martyr, non tempore *Theodorici* in agro Catalaunienſi occiſi, ſed tempore *Martelli*, aut *Pipini*, vitam pro Chriſto poſuit. Quod ſi alia opinio de martyrio S. ANTONINI *Galli* tempore illius *Theodorici* apud *Gallicanos Scriptores* circumferretur abſque dubio *Bertrandus*, & *Catellus* illam referrent.

Probat. II. SECVNDO, quia *Reformatores Palentini* moti fuere ad illam ſententiam ſequendam, ex relatione Lectionum *Breuiarij Eremitarum S. Auguſtini*, diœceſis *Pamienſis*, & aliorum Breuiariorum Prouinciæ Aquitanicæ, quibus (vt ipſi aſſerunt) dicitur, quod *Theodoricus* qui erat Wiſi-Gothorum Rex, & in Gallia apud Toloſam regnabat, erat auunculus ANTONINI, & Sanctum Nepotem ferociter tractauit, ex quo Regi interitum prænuntiatum ab *Almachio* Diſcipulo S. Martyris: quodque eueniſſe poſtmodum in agro Catalaunico. Sed huius aſſertionis relatio, merum commentum eſt; Nam *Lectiones* prædictorum *Breuiariorum*, nihil tale dicunt, ſed ſequentia verba: *Tunc autem regnabat Tholoſæ* Theodoricus ANTONINI *auunculus, qui auditâ Nepotis ſanctitate, eum ad ſe vocauit, & primum ſummo amore, & gaudio complexum, deinde quòd oblatam Diui Saturnini Prælaturam recuſaſſet, & ab inuidis falſo accuſatus fuiſſet, in teterrimum carcerem catenis onuſtum, breui inediâ conficiendum detruſit.* Hæc de *Theodorico* Lectiones; at quo tempore hæc euenerint, non recenſent. Benedictus Gononus *vbi ſupr. fol. 257.* hunc *Theodoricum* fuiſſe Regem Wiſi-Gothorum, qui periit in Bello, cùm Regi Hunnorum Attilæ in Campania Galliæ opem ferret, contra Merouеum Francorum Regem, qui eundem interfecit aſſerit. Aſt à quo hanc *Notulam* deſumpſerit *Gononus* non aperit; etſi vera ſunt ACTA in dictis *Lectionibus* ſcripta, aduerſus *Gononum*, & *Reformatores Palentinos*, ſtat earum relatio, vbi inter cætera ibidem poſita, hæc verba referuntur: *Cuius* (ANTONINI) *ſanctitatis fama cùm Romam perueniſſet, eò aduocatus, & à Summo Pontifice*

honorifice

honorifice exceptus, Presbyter ordinatur, qui paulo poſt cum Sancto Outhueno (*alias*
Audoëno) *Epiſcopo Rothomagenſi in Galliam pergit.* Si ergo ANTONINVS Ne-
pos *Theodorici* Regis *Tholoſæ* in viuis erat tempore *Outhueni*, ſeu *Audoëni* Epiſco-
pi *Rothomagenſis* cum quo Roma Gallias perrexit, vt inquiunt *Lectiones*, quas ſe-
cuti ſunt *Gononus*, & *Reformatores Palentini*, nequaquam ille potuit martyrium
implere tempore *Theodorici* Wiſi-Gothorum Regis ad Annum CCCC. XLIX.
Nec iſte *Theodoricus* potuit eſſe Auunculus ANTONINI. Patet; Quia S. *Outhue-
nus*, ſiue *Audoënus* Epiſcopus *Rothomagenſis* viuere deſiit ad *Annum* DC. XC. ex
Sigeberto Gemblacenſi in *Chron. Ann.* 690. ſiue ad *Annum* DC. XCVI. vt in-
quit Ado in *Chron. Ann.* 696. & refert Baronius *in Not. ad Mart. Rom. Die XXIV.
Auguſt, lit. G.* & probat nouiſſime Guillelmus Carellus ſupr. *d. c.* 15. *fol.* 319. vbi
ANTONINVM ſocium S. *Outhueni Rothomagenſis* Præſulis fuiſſe contendit. Er-
go ſtantibus *Lectionum* relatis verbis, perperam ex eis probare conantur *Gononus*,
& *Reformatores Palentini*, ANTONINVM cuius cryptam violauit *Sanctius* Rex,
fuiſſe conſanguineum *Theodorici* Regis Vviſi-Gothorum, eumque eius imperio,
martyrio coronatum. TERTIO, quia Martyr iſte *Gallus* ANTONINVS verè *Prob. III.*
martyrium ſubiuit tempore *Theodorici* Regis, *Pipino* regiminis Principe, ſiue
Maiordomo. Hoc patet; quia cùm *Lectiones Breuiariorum* Eccleſiarum *Aquita-
niæ*, ſuperius relatorum, necnon Eccleſiarum *Hiſpaniæ* expreſsè dicant, ANTO-
NINVM martyrium exegiſſe regnante *Theodorico*, & *Pipino*, hocque mihi im-
poſſibile videretur, ob longiſſimam temporum intercapedinem inter *Theodori-
cum* Vviſi-Gothorum Regem, & *Pipinum* Gallorum Principem; rem profun-
diùs mihi perſcrutanti, & Gallicarum Rerum Scriptorum ſchedas intuenti, apud
Aymoinum vetuſtiſſimum Galliæ Scriptorem in *Hiſtor. Franc. lib.* 4. *c.* 47. huius rei
ſolutionem inueni. Nam ibidem refertur, qualiter *Clotharius* Rex adhuc puer
obiiſſet, & in eius locum ſuffectus eſſet *Theodoricus* eius frater in regnum Fran-
corum; & *d. lib.* 4. *c.* 45. proſequitur qualiter *Pipinus* dominabatur in *Auſtria*, qui
aduerſus *Theodoricum* bella gerens, tandem inter ſe fœdus pepigere; & *d. lib.* 4.
c. 47. concludit: *Poſt hæc* Pipinus, *ſub* Theodorico *Rege, cœpit eſſe Princeps regi-
minis, ac Maior-Domus. Sub hiſque diebus* B. Audoënus *Rothomagenſis Epiſcopus*
(ſic lib. 4. c. 46.) *plenus dierum, ac virtutibus præclarus*, Cliſpiaco, *Villâ-Regali
migrauit ad Dominum.* Eadem Ado Viennenſis in *Chron. Ann.* 696. & 702. Ex
quibus elicies, quis *Theodoricus*, & quis *Pipinus* fuere, quorum mentio in *Le-
ctionibus* Antiquis Breuiarij *Palentini*, nec non, & aliorum *Hiſpaniæ*, quas de-
turparunt *Reformatores*, & ſibi Martyrem, nec cognitum, nec canonizatum
elegerunt, finxerunt, & adſcripſerunt. Hinc etiam errorem *Gononi* videbis,
qui referens ACTA Martyris huius ex *Breuiariis Aquitanicæ* Eccleſiæ, in quibus
agitur de *Theodorico* Galliæ Rege, eiuſque tempore mentio extet Sancti *Audoë-
ni* Rothomagenſis Præſulis, qui ex Aymoino, & Adone, obiit *Anno* DC.XCVI.
cum quo ANTONINVS Gallias è Roma perrexit, auſus eſt dicere hunc *Theodo-
ricum* fuiſſe, quem occidit *Meroueus* Francorum Rex in Campania Galliæ *Anno*
CCCC. LI. Huius veritatis apicem melior omnibus aſſecutus eſt P. Vega
in *Flor. SS. Hiſpan. h. d. fol.* 386. vbi vitam Hiſpano ſermone S. Martyris referens,
tempus agonis conſignans, proſequitur: *Fue en tiempo de* Theodorico *Rey de
Francia, y de* Pipino *Mayordomo de ſu caſa.* Et *Lectiones* Breuiarij vetuſti *Abulenſis*
Eccleſiæ, hoc tempus aliâ ſingulari demonſtratione conſignant in *Lect.* 1. his
verbis: *Interea* Pipinus *Francorum Rex, qui* Stephano *Pontifici contra* Aſtulfum
Longobardorum Regem ſuppetias ferebat, ANTONINI *ſanctitate cognita, illum
ſecum duxit in* Galliam *vbi diù, & miraculis claruit.* Ex quibus verbis manifeſte
liquet, hautquaquam *Pipinum*, nec *Stephanum* Pontificem potuiſſe tempore
Theodorici Vviſi-Gothorum Regis vitam agere; cùm iſtas ſuppetias à *Pipino* miſ-
ſas *Stephano* III. PP. recitent *Chronographi* ad Annum DCC. LVIII. vt ex Adò-
ne in *Chron. Ann.* 758. *fol.* 214. Aymoino *d. lib.* 4. *de Geſt. Francor. c.* 63. & aliis
refert Platina in *Vit. Stephani III. Pont.* Cæſar Baronius *Tom.* 9. *Ann.* 752. & 753.
Ex quibus probationibus manifeſte conſtat, ANTONINVM illum tempore
Theodorici, ſiue Vviſi-Gothorum Regis, ſiue Galliarum Principis, nequa-

quam eſſe *Patronum* Eccleſiæ *Palentinæ*, nec potuiſſe à *Reformatoribus* hoc nomine, & titulo inſigniri.

Reliquiæ Antonini Galli nunquam in Hiſpaniam adductæ.

TERTIVM, Quia RELIQVIÆ Sancti Martyris ANTONINI *Galli* nunquam in *Hiſpaniam* tranſlatæ ſunt, ſed apud *Gallos* adſeruatæ, & ſemel tranſlatæ, adhuc in Abbaria, quæ ibidem aliquando conſtiterat, & poſtmodum à *Bonifacio* VIII. Pont. Max. in ſedem Epiſcopalem erecta, requieſcunt, ab Anno DCCC. LXXXVII. vt ex Sauſſayo *Tom.* 1. *Martyrolog. Gallican. h. d. fol.*581. & Guillelmo Catello ſupr. *d. c.* 15. *fol.* 319. colligitur; & probatur ex ipſis *Cectionibus* Breuiarij Eccleſiæ *Pamienſis*, & aliarum *Galliæ*, nec non ex Legendariis *Hiſpalenſis*, & *Aſturicenſis*, vbi poſtquam martyrium ipſius Martyris refertur; proſequitur: *Cæterùm* CORPVS *ab omni læſione immune cuſtoditum, donec Chriſtiani fideles tàm dignas* RELIQVIAS *religioſè humatas ſuſciperent. Depoſitum eſt itaque* CORPVS *Sancti Martyris non longè iuxta fontem Orientalem, vnde poſtea creſcente fide Chriſtianorum, tranſlatum eſt in Baſilicam B.* Martini, *ſupra ripam fluminis ædificatam, cui nomen* Aregia *eſt: vbi longo tempore Dominus ad meritum Martyris multa dignatus eſt operari miracula. Sed poſtea loca Eccleſiæ ipſius, prædicti fluminis impetu inuadente, & occupante, placuit Religioſis Viris, qui tunc temporis erant, vt in alio loco nouam Eccleſiam ædificarent, in qua* RELIQVIAS *Beati Martyris* ANTONINI *transferrent. Electo itaque vltra flumen loco competenti, ibidem fundamentis Eccleſiæ locatis, conſtituerunt diem, quâ* CORPVS *Martyris Chriſti de loco in quo quieſcebat, leuarent, & ad nouam Eccleſiam, vt dignum erat, deferreat. Primo Die affuerunt, qui Martyris* OSSA *transferre deberent, videlicet ipſius Coci* Sulpitius *Abbas, ac* Colocenſis *eiuſdem Prouinciæ Epiſcopus* Raymundus, *& loci Defenſor* Careaſſonenſis *Comes* Regerius. Deinde *Breuiaria*, & *Cegendaria* ſuperius recenſita *Tranſlationis* formam, & miracula in ea à Deo patrata S. Martyris interuentione referunt. Quæ omnia fuiſſe perfecta *Anno Domini* DCCC. LXXXVII. contendit Catellus *d. c.* 15. *fol.* 319. & F. Antonius Yepes in *d. Cent.* 6. *Tom.* 6. *Ann.* 1034. *c.* 1. *fol.* 32. hanc *Tranſlationem*, vt ſupra recenſuimus, ex *Breuiario Pamienſi* recitat. Si ergo omnia ſic euenere, vt præmiſimus, quo pacto RELIQVIÆ à Rege *Sanctio* in crypta *Palentina* repertæ, ANTONINO Galliæ Martyri tribuunt *Reformatores*, ſi illæ à tempore Gothorum in illa Eccleſia, quam furor Sarracenorum ad Annum Domini ſolo æquauerat DCC. XLV. repoſitæ venerabantur? Maximè conſtito, quod illo *Anno* nec Beatus Martyr agonem compleuerat, & licet compleuiſſet RELIQVIÆ tranſlatæ fuere apud *Pamiam* Anno DCCC. LXXXVI. poſt Hiſpanicum excidium per ferè C. LXXIII. annos. Hinc nequaquam erit credendum, ſi Hiſtoricis eſt danda fides, RELIQVIAS, quas inuenit *Sanctius* Rex, & honorifice veneratur S. E. *Palentina*, eſſe ANTONINI illius *Pamienſis* Gallicani Martyris, ſed alterius ANTONINI apud *Apamiam* in *Vacceis* prope *Palentiam* Martyris tempore *Diocletiani* ad Annum CCC. VII. ex *Galeſino*, aut CCC. VIII. ex *Dextro*; de quo ſupra diximus, & Triplici argumento infallibili probauimus, relatis *Binario*, *Sandoualio*, & aliis, apud quos huius veritatis inſtantia feliei calculo illuſtrata conſpicitur.

Antoninus Gallus Presbyter, & Monachus.

QVARTVM, quia S. ANTONINVS *Gallus*, vt ex Hiſtoriis Gallicanis, & Breuiariis *Pamienſi*, *Carcaſſonenſi*, & cæteris *Aquitanicæ* Eccleſiæ colligitur, fuit *Presbyter*, & *Monachus*, aut *Benedictinus* ex F. Antonio Yep. *d. Cent.* 6. *Ann.* 1034. *c.* 1. in fine, aut *Eremita Auguſtinianus*, ex P. F. Thoma Herrera in *Alphabet. Auguſtinian. Tom.* 1. *lit. A. fol.* 2. *col.* 4. At B. ANTONINVS Martyr, quem falsò credunt *Reformatores Palentini* occubuiſſe tempore *Theodorici* Vviſi-Gothorum Regis, non potuit cucullam *Benedictini* Ordinis induere illo tempore, cùm Ordo iſte nondum per plurimos annos ſumpſiſſet exordium: nec *Eremitarum* S. Auguſtini, cùm huc vſque illo æuo adhuc formam ſuſcepiſſet in Gallia Religio illa, de qua nulla mentio apud Scriptores. Nec opinio *P. Herrera* aliquid defert, quia cùm omnia ab eo ſcripta, è *Benedicto Gonono*, vafrè in Anno paſſionis Martyris errante, deſumpſerit, quid mirum ſi cum eo præceps ruit.

QVINTVM,

QVINTVM, quia S. ANTONINVS qui tempore *Diocletiani* Imperatoris, ex *Dextro*, *Galeſino*, *Maurolyeo*, & vetuſtiſſimis Martyrologiis *Roſuueydi*, *Bedæ*, *Vſuardi*, & *Adonis*, martyrio coronatus fuit, nullos ſecum ſocios habuit in agone. Aſt *Gallus* ille Martyr de quo Breuiaria *Aquitanæ* Eccleſiæ, & *Hiſpaniæ* tempore *Theodorici* Regis Galliæ, & *Pipini* Principatus regiminis, martyrium cum *Ioanne*, & *Almachio* ſociis feliciter expleuit, vt colligitur ex Lectionibus Breuiariorum Aquitaniæ his verbis: *Vnde prænuntiato martyrij loco, ab Angelo deductus* (ANTONINVS) *in patriam, ibi à* SS. IOANNE *Presbytero, &* ALMACHIO *diuinitùs admonitis, inuiſitur, qui in Eremo orantes*, à Metopij *Satellitibus inuenti, ante Tyrannum adducti, & verberibus ad necem cæſi, illic capite truncantur.* Ita etiam in aliquibus *Breuiariis* Hiſpaniæ, ſcilicet *Abulenſi*, *Palentino*, & aliis.

Cum Ioanne & Almachio Socys patitur.

QVIBVS ſic delibatis, fateri cogimur, S. ANTONINVM Martyrem, cuius Eccleſia tempore *S. Turibij* Epiſcopi Palentini conſtructa erat in vrbe *Palentia* Vaccæorum ad Annum Domini D. XL. cuiuſque fabrica cum ipſa vrbe Sarracenorum excidio euerſa eſt, & cuius cryptam *Sanctius* Rex vepribus, & ſyluis circundatam adinuenit, fuiſſe alium ab illo, quem *Galli* cum *Almachio*, & *Ioanne* Presbytero apud *Apamiam* Galliæ Aquitanicæ, tempore Theodorici Regis, & Pipini Maioris-Domus martyrio coronatum contendunt. Hinc auctoritate *Dextri*, & *Iuliani* Archipresbyteri Toletani ſuffulti credimus Noſtrum fuiſſe ANTONINVM, non *Gallum*, eumque in perſecutione *Diocletiani* occiſum, apud *Apamiam*, vrbem in *Vaccæis Hiſpaniæ*, ex ſuperius relatis, & loco *Dextri*, qui vrbem APAMIAM Hiſpaniæ in Vaccæis, palæſtram Martyris deſignat; & *Iulianus* venerationem Hiſpanorum, Reliquiarum poſſeſſionem hoc *Hymno* recenſet.

Soluitur Quæſtio, & probatur Martyrem fuiſſe Hiſpanum.

IN FESTO S. ANTONINI MARTYRIS
Palentini in Hiſpania, Hymnus.

Martyris feſtum animus perenni
Recolat fauſtu, celebretque iugi
Gaudio ſemper, vbicumque cordis
Viſcera pulſant.
Hinc ANTONINVM *fides ipſa Noſtrum*
Martyrem plenis vocitat Beatum
Buccis, & plauſu ſimili Palentes
Corde reclamant.
Iſte pro Chriſto cruciatus vltrò,
Integer tempſit ſtolidi Tyranni
Flammeas iras, furiaſque obortas
Præſidis acri.
Nam Diocles *barbarus, impos omnis*
Rationis, candida ſæpe frangens
Oſſa tormentis, famuli coronat
Tempora ſertis.
Hinc pie ſemper Tumulos Ibera
Martyris ſacros veneratur, Artus
Lucidos ſeruans, quibus omnis ægri
Vincula ſoluit.

Gloriam

Gloriam Patri reſonemus omnes,
Eius & Nato iubilemus aptè,
Cum quibus regnat ſimul & Creator
Spiritus Almus, Amen.

Reſpondetur Obiectioni Canonicorum S.E.Palentinæ.

HIS omnibus non obſtat dicterium *Canonicorum Palentinæ Eccleſiæ*, ſcilicet, quòd ANTONINVS ille *Gallus*, non potuit martyrio coronari tempore *Theodorici* Regis Galliæ, & *Pipini* Principis Regiminis, hoc eſt ad Annum DCC. LXX. vel circiter, quia tunc omnis Gallia Chriſti fidem amplexa, vniuerſali Eccleſiæ faſces ſubmittebat. Nam reſpondetur dupliciter. PRIMO quia vt ex ipſis *Lectionibus* Breuiariorum Galliæ apparet, *Theodoricus*, nec *Pipinus*, qui erant Catholici, in martyrio ANTONINI conſenſerunt, nec illud exequi iuſſere, ſed *Metopius* illius Regionis Dynaſta, cuius ſatellites illum, & ſocios immanibus cruciatibus ſubdidere. SECVNDO quia eo ipſo *Theodorici* Regis iſtius tempore, etiam S. LEODEGARIVS, Epiſcopus *Auguſtodunenſis* coronam martyrij ab *Ebroino* Principe domus *Theodorici* recepit, vt referunt Aymoinus de *Geſt. Francor. lib.4. c. 44.* his verbis: *Quofacto* (Ebroinus) *Laudeſium illico interfecit, ipſe verò principatum ſagaciter recepit: Sanctumque* LEODEGARIVM *Epiſcopum, diuerſis pœnis affectum, gladio feriri iuſſit.* Ioannes Tilius in *Chron. Reg. Francor. Ann. 685.* loquens de *Theodorico*, & de *Ebroino*, proſequitur: *Plurimi illius* (Ebroini) *cauſâ Epiſcopi in perpetuum exilium mittuntur: pleroſque vt animum ſanguine expleret, iugulandos curat. D. Leodegarius poſt longa carceris tædia, capite truncatur, confoſſis prius oculis, & corpore miſerè mutilato, dilaniatoque. Eius frater Guerinus nomine, paulo ante lapidibus obrutus fuerat. Diuus Lambertus exulat; D. Amatus poſt aliquot annos in exilio moritur.* Hinc addiſcent *Canonici Palentini* qualem ſtragem aduerſus Eccleſiarum Præſules, & Presbyteros tempore *Theodorici* inſana rebellium bilis excitauerat, vt agnoſcant, etiam ANTONINVM potuiſſe hacce epidemici furoris procellâ coronari. Aſt eſto, quod hæc perſecutio extenderetur in *Gallia* temporibus Regni *Theodorici*, credere debuerunt *Canonici Palentini*, ipſam exortam fuiſſe, nec proſecutam abs ipſo *Theodorico*, ſed à rebellibus, qui illum è regno eiicere conabantur. Quibus ſuppoſitis ad ACTA veniamus pro vt illa MSS. in Legendario *Segobienſi*, & edita in *Hiſpalenſi* reperimus.

Perſecutio aduerſus Prælatos tempore Theodorici Galliæ Regis.

ACTA S. ANTONINI MARTYRIS Apamienſis in Hiſpania prope Palentiam in Vaccæis ex Legendariis Antiquis, MS. Segobienſi, & edito Hiſpalenſi, Dextro, & aliis.

Præfatio.

SANCTORVM *Martyrum inclyta trophæa, eorumque laudabiles triumphos, qui oribus proferuntur mortalium, ſtilo debent proſequi fidelium, non tegi ſilentio ignauium. Ingratum nempe eſt, vt quod Deus Omnipotens ad laudem ſui nominis per ſuos teſtes ſeculo vult oſtendere mirabiliter, humano ſegniter adimendum ſit ore. Sed quia vires, quas imperitia denegat, charitas miniſtrat; audaciam loquendi tribuit ille qui dixit:* Aperi os tuum, & ego implebo illud. *Præterea, & Scriptura memorans dicentis:* Sacramentum Regis bonum eſt abſcondere: opera autem Dei reuelare, & confiteri honorificum: *ad hoc ipſum opus mea me deuotionis poſcit intentio, vt videlicet res geſtas, & miracula Beatiſſimi, ac Sanctiſſimi* ANTONINI, *quæ præteritis, & noſtris temporibus. per illum Omnipotens Deus ad gloriam & laudem nominis ſui dignatus eſt oſtendere, ſtilo comprehendere ſatagens, futuræ in poſterum generationi agnoſcenda valeam indagare.*

IGITVR

Origo.

IGITVR *Beatiſſimus* ANTONINVS *Apamia* (in Vaccæis Hiſpaniæ prope Palentiam) *oriundus , cum in vico quodam ſolus inter Gentilium tenebras, fidei ſuæ lumine, velut cuiuſdam ſyderis ſplendore fulgeret, vt ſacrilegam eorum vitaret inſaniam , iuxta ſacrarum ſcripturarum præcepta , ad alium vicum , in quo nonnullorum Chriſtianorum conuerſatio erat , ſubito tranſmigrauit. Eodemque loco in ſancti operis ſtudio , & ſedulitate perſiſtens , numquam tamen ab impiorum increpatione ceſſauit. Cumque Diaboli aduerſus eum rabies in ſacrilegorum pectoribus inflammata concreſceret , & iam tempus coronæ eius triumphalis inſtaret , præſens dixit ſuum eſſe martyrium. Nam cùm quadam die Chriſtiana legis ſolemnitas ageretur , eſſetque in ea feſtiuitate deuotio fidelibus loca circuire ſacris conſecrata myſteriis , ac ſe proinde paulo longius iturum , nonnullis ipſe dixiſſet , ſimilitérque denuntiauit ore prophetico , ſe inde minime reuerti ; impiorum manibus comprehendendum , eorumque furore feriendum.*

Suum martyrium prædicit.

Coronatur.

ITAQVE *ſicut diuino Spiritu prænuntiauerat informatus ; agentibus , qui eius ſanctos ſpeculabantur egreſſus , ita in itineris ſui profectione proſtratus eſt, vt pro confeſſione fidei, ac Domini Noſtri* IESV CHRISTI, *dùm ei allatam vnius mortis pœnam Gentilis inſania æſtimat non poſſe ſufficere , in plurimas partes fruſtratim diuiſus , in aquæductum , qui ad vrbem Apamiæ defluebat , ſacrilegis impiorum manibus iactatus eſt. Verùm mox perennem glorioſiſſimi Martyris ſui palmam , præſens diuinitas approbauit. Nam ſacra venerandi Corporis membra , quæ fuerant ante diſperſa , in vnum coagulata , à fidelibus collecta , in Oratorij ſpeluncam tumulata ad vrbem* Palentiam *, ibidem Gentilium imperio , Gothorum ſeculo , & Sarracenorum tyrannide quieuerunt , donec* SANCTIVS *cognomento* Maior *Nauarræ , & Caſtellæ Rex , cum eſſet magnus venator aprum ſecutus eſt , vſque in Eccleſiam illam , vbi S. Martyris* ANTONINI *membra à multis ſeculis fuerant condita , quæ tunc in quadam ſylua nemoroſa, ab* Hiſpaniæ *ſtrage, ſita erat. Cùm vero aper ad Altare S Martyris confugiſſet ,* Sanctius *Rex conatus eſt illum venabulo percutere ; ſed propter irreuerentiam ſacri templi , & Reliquiarum B. Martyris , diuino flagello percuſſus . illicò obrigauit brachium eius , ita vt non potuit beſtiam , vt cogitauerat , ferire. Rediens igitur ad ſe , & proſtratus apud Altare , tandem precibus B. Martyris vires brachij fuere ſibi reſtituta ; ipſeque Eccleſiam mirificè reædificauit , & opulenter dotauit , atque in Cathedralem erigi obtinuit , & ciuitatem* Palentinam *reædificare , & populare incæpit. Quæ in poſterùm S.* ANTONINI *Martyris huiuſmodi miraculis , & beneficiis in tantum creuit , vt omnium vrbium regionis illius maxima reputaretur , & princeps. Paſſus eſt Beatiſſimus Martyr* IV. Nonas Septembris *circa Annum Domini* CCC.VIII. *adhuc Diocletiani Imperatoris perſecutione durante, temporibus Maximini Cæſaris.*

Inuentio Reliquiarum, & Baſilica.

Eccleſia, & Vrbis Palentina reædificatio.

Hæc ſunt S ANTONINI Martyris *Hiſpani* ACTA genuina, nam quæ circumferuntur, & in *Breuiariis Gallicanis* , & *Hiſpanicis* recitantur res geſtæ ſunt Martyris ANTONINI illius, qui agonem compleuit tempore *Theodorici* Regis , & *Pipini* Principis Regiminis ad Annum DCC. LXX. vel circiter.

Reliquiæ S. Antonini in Palentia tempore Gothorum.

QVATENVS in ipſis ACTIS dicitur, quod RELIQVIÆ, in ipſa vrbe à tempore Gothorum quieſcerent, in Templo vetuſtiſſimo à fidelibus conſtructo, locus eſt expreſſus D. Roderici Sanctij Epiſcopi Palentini in *Hiſtor. Hiſpan. d.* 3. *p.c.* 35. Canonicus Arce in *Antiquit. Eccleſ. Palentin.* §. 1 agens de Vrbe, & Eccleſia S. ANTONINI proſequitur: *Vtraque autem & vrbs, & Eccleſia paulo poſt regnum* Gothorum, *ad Annum Domini* DCC. *ſub Sarracenica illa grauiſſima , & omnium atrociſſima, clade. funditus corruerunt. Baſilica tamen in honorem* S. ANTONINI *Martyris erecta,* RELIQVIIS *adhuc ſuperſtitibus , vbi & Martyris memoria, honoſque , & conſtructum ibidem Altare, inter medios Chriſtiani nominibus hoſtes, diù perſeuerauit.* Archidiaconus Alcorenſis *Hiſtor. Palentin. tit.* de Epiſcop. *fol. mihi.* 128. referens coniecturas,

quibus expreſſe ſubdubitat, quòd Templum, RELIQVIÆ, & Effigies S. ANTONINI à *Palentinis* veneratæ nequaquam eſſe poterant *Martyris Galli*, noſtro idiomate, ſic concludit: *Por otra parte tanbien ay duda; porque la Igleſia conocidamẽte auia ſido antiqua, ſegun parece de lo que avemos dicho de* S. Toribio, *que fue en tiẽpo de Leon Papa I. en cuyo tiẽpo aun no era martyrizado eſte glorioſo Martyr* S. ANTOLIN *de Apamia en Francia.* Quæ verba Latinitate donata, ſic verte: *Item ex altera parte dubium extat; nam euidenter conſtat Eccleſiam vetuſtiſſimam fuiſſe, vt ex iis, quæ retulimus de* S. Turibio, *qui tempore Leonis I. PP. vixit, patet: cuius tempore adhuc non erat martyrio coronatus* S. ANTONINVS *Apamienſis in Gallia.* Conueniunt *Biuarius, D. Thomas Tamayo*, & alij relati a Sandoual *ſupr. 71. & ſeqq.*

Altaria, & Templa in Hiſpania tempore Gothorum, aut ante erecta.

ITEM ſuperius dicta probantur ex vetuſtiſſimo Hiſpanorum more conſtruendi Baſilicas huius S. Martyris nomini, & Altaria, tanquam Hiſpani, & Homopoli, vt videre eſt in vrbe *Toleto*, vbi tempore Gothorum Eccleſia S. ANTONINO Martyri Hiſpano dicata extabat, cùm Sarraceni vrbem illam Regiam cepere. Tunc enim inquit Iulianus Archipreſbyter Toletanus in *Chron. Ann. 719. n 376.* XXV. *Maij capta eſt Ciuitas Regia* Toletum *à Sarracenis, ſub eâ pactione, vt relinquerent Sarraceni Chriſtianis Muzarabibus Sex Templa; cætera autem* XXVIII. *Parœchialia, aut diruta ſunt, aut facta Meſquita Sarracenorum. Diruta ſunt Ædes Sacræ* S. Geneſij *Hiſpani Militis, Cordubæ paſſi*; S. *Chriſtophori*; S. *Nicolai*; S. *Vincentij*; S. *Ioannis Baptiſtæ*; S *Laurentij*; SS. *Martyrum Iuſti, & Paſtoris*; S. *Cypriani*; S. *Mariæ Magdalenæ*; S. *Iacobi Maioris*; S. *Martini*; S. *Iſidori*; S. ANTONINI; S. *Hermenegildi*; *S. Crucis*; *S. Leocadiæ, & aliæ quas Ego comperire non potui.* Ecce tempore Gothorum in Regia vrbe *Toleto* Eccleſia S. ANTONINO Sacra; quæ minime potuit dicari Martyri *Gallo*, qui nondum erat coronatus. Quin etiam in *Aſturiis Oueteſenſibus*, non procul à *Cobadonga*, vbi *Pelagius* Rex ſe cum reliquiis gentis Gothicæ recepit, fuit olim Monaſterium Ordinis S. Benedicti, S. ANTONINO Martyri dicatum, quod in excidio Hiſpanico ſolo æquatum, exceſſit, poſtea titulo Prioratus Abbati *Sancti Saluatoris de Celorrio* paret. Necnon in *Gallæcia* fuit aliud Cœnobium ſub S. ANTONINI tutelâ à tempore Gothorum extructum, quod *Loqueſanenſe* dicitur, & Cœnobio S, *Martini* vrbis *Compoſtellanæ* ſubiacet. De quibus, & aliis ex F. *Antonio Yepio* videndus Sandoual *ſupr.* §. 4. *fol.* 41. Qui aſſerit, quod harum aſſertionum veritate deuicti *Ciues Legionenſes*, Eccleſiam S. ANTONINI, quam olim *Gallo* credebant Martyri dicatam, cognito errore, *Hiſpano* agoniſtæ erectam fatentur.

Gallicanũ Martyrologium Antoninũ tempore Diocletiani occiſum contendit.

Similiter Andreas Sauſſayus in *Martyrolog. Gallic. d. Tom. 1. fol. 581.* ſuorum Scriptorum relationes paruipendens, ab eis diſceſſit & Gallum ANTONINVM, agonem compleuiſſe tempore *Diocletiani* contendit, exiſtimans illum, quem Galli Scriptores tempore *Theodorici* Regis agonizaſſe referunt, nequaquam eſſe canonizatum, cùm eius memoria haut inueniatur in *Romano Martyrologio*, nec in aliis, ſed tantum illius ANTONINI tempore *Diocletiani* occiſi; & ideo eum ſuum eſſe affirmat, ne Eccleſia *Gallicana* Martyrem veneretur abſque canonizationis qualitate, & honore. Quod Eccleſia *Palentina* deſpicit, inducens Martyrem Patronum, qui nec fuit pro fide coronatus tempore *Theodorici* Vviſi-Gothorum Regis, nec eſt in Eccleſiaſticis Tabulis conſignatus. Hinc vicem S. E. *Palentinæ*, eiuſque doctiſſimi *Capituli* condolemus, quia quem *Gallus* reſpuit Martyrem exploſis antiquorum Scriptorum relationibus, & deſpectis *Breuiariorum* illius Prouinciæ Officiis; ipſa temerè conetur amplecti. Nos vero, qui pro *Hiſpania* certiora veſtigia ad profitendum S. ANTONINVM Martyrem, de quo Vetus Martyrologium Romanum *Roſuueydi*, recentius *Galeſinij*, *Maurolici*, & aliorum, & expreſſe *Flauius Dexter*, & *Iulianus* in Hymno, in vrbe APAMIA *Hiſpaniæ* in *Vaccais* agonizaſſe: vt quid illum amandabimus, & alium recipiemus, ab ipſis *Gallis* Scriptoribus Neothericis expulſum? Omnia hæc rimetur S. E. *Palentina*, & eius *Capitulum*, vt Deo annuente ad veritatis apicem, errore depoſito, perueniat.

Topographia.

APAMIA, ſeu PAMIA, vrbs antiqua *Hiſpaniæ Tarraconenſis* in *Vaccæis*, cuius loco TELA vrbs prope PALENTIAM, poſt modum erecta Sedes Epiſcopalis fuit, denique illis ſolo æquatis, in iſtam recidit Cathedralis Baſilica. Priorum Nomina ſcilicet APAMIÆ, & PAMIÆ in Geographis haut inuenies, earum memoria

eſt

eſt apud *Dextrum*. qui huius vrbis topotesſiam deſcribit ſupra *d. Ann.* 308. *num.* 11. vbi Biuar. & Carus, & conueniunt relati à Sandoual *ſupr.* §. 8. *fol.* 63.

C.

S. Elpidivs *Epiſcopus* Lugdunenſis *in Gallia, Confeſſor.*] Hunc fuiſſe fratrem germanum SS. *Iuſti* Vrgelitanæ Eccleſiæ, *Iuſtiniani* Valentinæ, *Nebridij* Egarenſis Epiſcoporum, de quibus Iſidorus Hiſpalenſis Noſter de *Scriptor. Eccleſ. cap.* 11. vbi Aubertus Myræus in *Schol. Tom.* 1. *fol.* 87. quem adhuc abſque Sedis notitia P. Ioannes Mariana *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 5. *c.* 7. incognitum reliquerat, contendit Iulianus Archipreſbyter Toletanus in *Chron. Ann.* 545. *num.* 274. vbi poſtquam egiſſet de *Iuſtiniano* eius fratre, proſequitur: *Floret hic* Elpidivs, *frater* Nebridii, *Epiſcopus* Lugdunenſis, *& S. Pontifex* Nebridius *Egarenſis in Hiſpania:* De eo Martyrologia *Bedæ*, *Vſuardi*, *Adonis*, & recentiorum, à quibus Martyrologium Romanum *Baronij h. d.* ſequenti elogio: *Lugduni in Gallia* S. Elpidii *Epiſcopi, & Confeſſoris.* Conueniunt P. Vazquez in *Caſtellano*, Pat. Lupus in *Luſitano*, P. Higuera in *MS. Hiſpano*, Conſtantius Felicius in *Italo*, Andreas Sauſſayus in *Gallicano.* 1. *p. fol.* 583. Eius memoriam recolunt Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib* 8. *c.* 27. Theophilus Raynaudus in *Indicul. SS. Lugdunenſ. fol.* 214. Claudius Robertus in *Gall. Chriſtian. tt. de* Epiſcop. Lugdunenſ. *n.* 17. qui perperam ad Annum CCCC. XXV. ex *Demochare* vixiſſe contendit, cùm reuerâ ſequenti ſeculo infulas indueret. Acta ex Noſtris, & Exteris coagulabimus.

Scriptores.

Martyrologia.

Error Democharis, & aliorum.

ACTA S. ELPIDII EPISCOPI Lugdunenſis in Gallia, Confeſſoris, ex Variis Scriptoribus, & Iuliano.

Origo.

Elpidivs *ex Catholicis parentibus in* Hiſpania Tarraconenſi *oriundus, Tres illuſtriſſimos ſanctitate, infulis, & doctrinis fulgentes fratres germanos accepit. Quorum natu maior* Nebridivs *Galliam infulis, & ſanctitudine nec non ſimiliter* Hiſpaniam *condecorauit.* Ivstvs *Pontifex illorum medius Sedem* Vrgellitanam, *& populos Celtiberos ſcientiarum, & ſanctorum morum odoribus illuſtrauit.* Ivstinianvs *Antiſtes, eorum Tertius,* Valentinæ *Sedis in Edetanis Hiſpaniæ regiminiintentus, virtutibus, eloquentiâ, & miraculis ſic claruit, vt* S. Iſidori *Hiſpalenſis Metropolitæ debita mereretur elogia. Tantorum igitur fratrum* Elpidivs *ſplendore nutritus, ſanctimoniâ formatus, & doctrinâ imbutus eorum veſtigia ſectari, illorum mores ebibere conatus, tandem fratribus haut inferior, per Orbis Hiſpanici rutilans ſydus decurrens, coruſcantibus virtutum, literarum, & inſignium facinorum cœpit clarere fulgoribus. Hinc tanti Doctoris fama, tanti luminis ſplendor intra priuatos deliteſcere parietes non valens,* Aquitanicos *illuminans, ad vſque* Lugdunenſis *circuli terminos tranſcendens, ibidem tantorum meritorum ſubſidia reportauit. Nam è viuis ſublato* S. Lvpo *illius primæ Eccleſiæ Pontifice, ex Anachoreta ad Inſulam Barbaram,* Lugduno *vicinam, ſublimato,* Elpidivs *ad tantum faſtigium. vt Beati viri deſiderium expleret, euocatus, infulas* Lugdunenſis *induit Eccleſiæ. Ergo ſupra montes poſitus clariſſimus Pontifex, & Sedis illius nobiliſſima gubernacula gerens, Sanctorum ſuorum Deceſſorum præclaras actiones piâ æmulatione ſectatus, ſanctitate, doctrinâ, & miraculis coruſcauit. Aliqua ſcripſit Opuſcula, quorum fama ad* S. Iſidori Hiſpalenſis *peruenit auditum, non vero codex, ideo quia illi incognita, magis reticenda fatetur. Denique S. Præſul cùm populum Dei ſibi commiſſum curâ gubernaret felici, clerum continuis in melius redigeret inſtitutis, & diœceſim aſſiduis viſitationibus perluſtraret, ad remunerationis præmium peruolauit æterna* IV. Nonas Septembris *Anno Domini* D. LIX. *vel circiter. Cuius Corpus in Eccleſia* SS. VII. *Machabæorum conditum, ibidem honorifice quieſcit, iuxta Iuſti deceſſoris tumulum.*

Fratres.

Eloquentia.

Infula.

Scripta.

Moritur.

Verus Annus infulæ S. Elpidij.

Hactenus apud *Gallicanos* Scriptores huius eſt originis identitas ignorata,

ideo circa tempus præſulatus S. ELPIDII *Lugdunenſis* Antiſtitis, fuere paſſim hallucinati ſcribentes. Theophilus Raynaudus. *d. fol.* 214. illum reiicit ad Annum CCCC.XXV. quem ſequitur Claudius Robertus *d. n.* 17. Alij ad Annum CCCC. XXXV. ex *Demochare* contendunt. Iam tempus infulæ S. Præſulis verum agnoſcent, eumque Deceſſorem habuiſſe S. LVPVM poſt Annum Domini D. XXVI. non *Antiochum*, vt perperam ſcripſit *Sauſſayus*, perpendent. Obiiſque ad Annum Domini D. LIX. nam ſequenti Succeſſorem S. *Sacerdotem* habuiſſe Epiſcoporum *Lugdunenſium* dypticæ ſuadent. Omnia hæc coniunxit Iulianus in *Carmine Sepulchrali MS.* quo ipſe S. Præſul de ſe loquens, ait.

Carmen Sepulchrale vetuſtum.

Sub tumuli Præſul Lugduni *marmore condor*
ELPIDIVS, Iuſti *ſarcophagóque fotus.*
Eſt Hiſpania *nobis prorſus equeſtris origo*
Gothorum, Patribus ex fide Catholicis.
Tres meritò fratres noui, qui literis Orbem
Impleuere ſuis: aſt minor ego fui.
Pòſt patriam linquo, Lugdunum *luſtro, Beati*
Pontificiſque Lupi *munus obire feror.*
Childeberti tandem Regis & vltima noui
Tempora, tunc moriens pignora terra tegit.

Annus obitus Childeberti Francorum Regis.

Ex huius *Epitaphij* verbis elicitur, S. ELPIDIVM Noſtrum, *Lugdunenſem* Epiſcopum S. *Lupo* in illa Sede ſucceſſiſſe, qui, vt inquiunt Theophilus Raynaudus in *Indicul. SS. Lugdunenſ. fol.* 362. ſedebat ad Annum Domini D. XXV. ætate *Sigiſmundi* Regis, ſed quâ viuere deſiit, nullus Scriptorum perhibet. Illud ex *Carmine* deducitur, ſcilicet, quòd Noſter ELPIDIVS ad vltima tempora Regis Gallorum *Childeberti* peruenerit, qui obiit Anno Domini D. LIX. vt ex Ioanne Tilio in *Chron. Reg. Franc. Ann.* 559. his verbis apparet: *Childebertus nullis relictis liberis moritur, ſepeliturque in D. Germani Æde, quæ eſt ad muros vrbis, ab eo erecta, & dicata D. Vincentio, cùm ex* Hiſpania *rediret.* Quibus verbis verus *Annus* obitus S. Pontificis eluceſcit, omiſſis coniectationibus Scriptorum Galliæ.

Error Ferrarij, & Cludij Roberti.

Ex quibus non eſt audiendus Claudius Robertus in *Gallia Chriſtian. d. n.* 17. qui Philippi Ferrarij in *Topograph. Sacr. verb.* Lugdunum Celtarum *fol.* 70. *col.* 2. errore protractus, dixit, Sacra S. ELPIDII Præſulis *Lugdunenſis* pignora in *Piceno*, ad Oppidum S. Elpidij tranſlata, ibidem quieſcere: Quia vt optimè notauit Raynaudus *fol.* 215. illa lipſana, quæ in *Piceno* conduntur ad dictum Oppidum, non Epiſcopi *Lugdunenſis*, ſed alterius, qui *Abbatis* titulo refertur in Romano Martyrologio *h. d.* vbi Baronius in *Not. lit. H.* aſſerens huius S. *Abbatis* memoriam in *Piceno* celebrem eſſe. Quod & fatetur ipſe Philippus Ferrarius in *Catalog. SS. Ital. h. d. fol.* 564. ab errore abſtinens, & vnicuique Sanctorum ſuum locum, & ſepulturam tribuens.

Martyrologia.

D. S. ÆGIDIVS *Abbas in* Hiſpania, *Confeſſor.*] Huc vſque huius Sancti *Abbatis* nomen ignorauit *Hiſpania*, quia in eius hiſtoriis, & Chronicis nulla inuenitur memoria. Illam primus nobis ſuppeditauit Philippus Ferrarius in *Catal. General. SS. Die I. Septembr. fol.* 346. hoc elogio: BVRGI *S. Sepulchri in Vmbria Beatorum* ÆGIDII, *&* ARCANI *Eremitarum*, & in *Notul. fol.* 347. proſequitur: *Ex Monumentis, & Chronico* MS. *vrbis* Burgenſis; *ex quibus cùm illac tranſiremus, vitam excerpſimus. Hos Burgenſes velut* Patronos, *ſuæque vrbis* Auctores *venerantur.* Idem Ferrarius ſummatim eorum Beatorum ACTA deſcripſit in *Catalog. SS Ital. fol.* 563. vbi aſſerit, *Burgenſes horum Sanctorum Diem feſtum celebrare, ab opere ceſſantes, vti Vrbis ſuæ Fundatorum, & Patronorum.* Illa hic tranſcribere compellimur, quia vnde alia deſumere poſſimus non habemus.

ACTA

ACTA SS. ÆGIDII ABBATIS Hiſpani, & arcani Eremitæ, Burgi in Vmbria Italiæ, ex Philippo Ferrario.

Origo.

ÆGIDINS *natione* Hiſpanus, *Anno ſalutis* M. CCCC. XXX. *Ioanne* XXII. *Pontifice Maximo, &* Sigiſmundo *Auguſto Imperatore,* *Ieroſolymam voti cauſâ adire conſtituit, & iauente* ARCANO *ex* Arcadia *oriundo, viro ſanctitate conſpicuo, qui idem iter perficere ſatagebat, cum eo ſocietatem iniens, ſacra loca noſtræ redemptionis humiliter luſtrauere. Inde Romam venientes Apoſtolorum limina viſitantes, ſacris Reliquiis onuſti, dùm Venetias pergunt, in locum, in quo nunc* BVRGVM S. SEPVLCHRI *Ciuitas eſt, nemoroſum diuertere eos contigit. Ibi dum tantiſper ad fontem recreantur,* ARCANVS *ſomno correptus, vocem ſibi audire viſus eſt: Locus hic ſanctus eſt, hic ſiſte gradum, & Aram erige. Quod cæleſte monitum prodigium ſubſequitur; nam pera in qua erant Reliquiæ, arbori alligata, ſponte ſoluta, in ſublime volans, haut priuſquam voto ſe ſibi Eccleſiam conſtructuros facto, deſcendit. Sacello itaque in eo loco extructo, fama Sanctitatis ipſorum peruagante, tantus cœpit eſſe, ex vicinis Oppidis, & pagis ad eos concurſus, vt breui noua vrbs circum Eccleſiam (quam* BVRGVM S. SEPVLCHRI *placuit appellare) ædificata ſit; cui* B. ARCANVS *nonnullos præfecit, qui eam adminiſtrarent. Poſt hæc S. Viri cùm aliquot annos in ieiuniis, vigiliis, orationibus, & aliis piis exercitationibus vitam ſolitariam duxiſſent,* ARCANVS *obdormiuit in Domino, & in ea Eccleſia honorificè ſepultus eſt.* ÆGIDIVS *verò comite orbatus, quem loco Patris habebat, in patriam reuerſus eſt, & Monaſticam vitam ducens, factuſque* Abbas, *& ipſe ſancto fine quieuit.*

Ieroſolymam, & Romam pergit.

Cæleſte monitum.

Ædificatio vrbis Burgenſis in Vmbria.

Hiſpaniam repedat, & fit Abbas.

Hactenus *Ferrarius*, qui in Pontificis, & Imperatoris nominibus errauit, eſto, quod Anno M. CCCC. XXX. SS. Viri Ieroſolymam perrexiſſent, nam illo Anno, non *Ioannes* XI. Pontificatum, nec *Otho* I. Imperium, vt ipſe dixerat, tenebant, ſed *Ioannes* XXII. & *Sigiſmundus Auguſtus*, vt ex Platina, Ioanne Baptiſta de Cauallerij, Ciaconio, & aliis liquet; ideo Nos anni computationem ſequentes, errorem ſanauimus, & Pontificem, Imperatoremque ſubſtituimus. De *S. Ægidio* verò nihil apud Noſtros. De Vrbe *Burgenſi* in Vmbria videndus *Philippus Ferrarius*, qui aſſerit eſſe vrbem Epiſcopalem apud Tyberim à Tiferno Tiberino VIII. ab Arretio XV. M. P. diſtantem, quæ ad Magnum Hetruriæ Ducem ſpectat.

Error in Codice Ferrarij.

Topographia Vrbis.

S. PHILIPPVS *Martyr Romanus.* De quo cum ſociis agunt *Græci* in Menologio *h. d.* à quibus Romanum Martyrologium *Barony*, ſequenti periodo: *Item Romæ SS. Martyrum Diomedis, Iuliani,* PHILIPPI, *Eutychiani, Heſychij, Leonides, Philadelphi, Menalippi, & Pantagapæ, quorum alij igne, alij aquâ, enſe alij, & cruce martyrium compleuerunt.* Conueniunt Martyrologia *Caſtellanum* P. Dionyſij Vazquez. *fol.* 143. *col.* 2. Luſitanum P. Ioannis Lupi *fol.* 186. *col.* 2. Sacrum denique B. PHILIPPI Corpus *Vrbanus* VIII. Pont. Max. R. P. F. *Ioanni ab Annuntiat.* quondam eius Confeſſario, Ordinis Excalceatorum SSS. Trinitatis donauit: qui illud cum aliis Sanctorum lipſanis Româ *Madridium* emiſit, vt illa R P. Miniſter Generalis Hiſpaniæ diſtribueret; qui *Philippo* IV. *Regi Catholico* exuuias huius S. Martyris PHILIPPI in obſequij demonſtrationem obtulit, & in Regio *Madridenſis Palatij* Oratorio collocatas, illas veneratur deuotio. E.

Martyrologia.

Tranſlatio pignorum Româ Madridium.

SS. EVODIVS, HERMOGENES, & CALLISTA *Martyres.*] Eorum memoriam abſque loci palæſtræ conſignatione h. d. appingunt Græci in *Menolog.* à quibus Baronius in *Rom. Martyrol. lit. E.* P. Vaſquez in *Caſtellan. fol.* 145. P. Lupus *in Luſitan. fol.* 186. & cæteri recentiores. Eorum fortè cultum olim CONTREBIA, Vrbs Hiſpaniæ in finibus Carpetanorum celebrauit deuotè, vt indi- F.

Martyrologia.

Cultus apud Contrebiam Hiſpaniæ.

cat Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. Ann.* 300. *n.* 141. *fol.* 38. his verbis : *In Carpetaniæ finibus , Ciuitate* CONTREBIA, *quæ corruptè* Tribali , *vel* Tribaldos *dicitur*, SS. *Martyres , & Fratres* EVADIVS , *&* HERMOGENIANVS, *&* CALLISTVS. *Alÿ ad perſecutionem* Iuliani *hoc referunt.* Iulianum Petri ſequitur D. Didacus Portocarrero *Hiſtor. Molm.* 1. *p. c.* 15. *fol.* 155. Ex quibus verbis nihil de martyrio egit *Iulianus Petri*, ſed de cultu, forte ob inſignem Reliquiam eorum apud Contrebienſes cuſtoditam; hinc ſola hac relatione contenti ad vlteriora pergimus.

TERTIO NONAS
Septembris.
DIES III.

A. CORDVBÆ *in Bætica Hiſpaniæ* S. SANDALII *Martyris, qui ſæuiente* Diocletiani *Imperatoris per* Hiſpanias *perſecutionis procellâ , ob Chriſti confeſſionem fuit à ſatellitibus delatus ad tribunal ; & cùm Idolis thura litare renuiſſet , poſt varios cruciatus, verbera, & flagra, ad trophæum inuictâ conſtantiâ accedere non abhorruit.*

B. TOLETI *in Carpetania Hiſpaniæ* S. IVSTI , *ipſius Ciuitatis Epiſcopi, S.* Helladij *Diſcipuli, S.* Eugenij *ſyncronos ; qui ex* Agalienſi *Regali Cœnobio ad ſacrum illud euocatus faſtigium , meritò , & meritis infulas induit illius ſupremæ Sedis Antiſtes : in cuius ſic vixit munere, vt Monachum crederes ; tandem ſanctitatis honore decoratus , Confeſſor inclytus in cœlum migrauit.*

C. ITEM CORDVBÆ *in Bætica Hiſpaniæ* SS. HABVNDI , MARCI, *& Sociorum Martyrum ; qui propter fidei profeſſionem Catholicæ , & Mahumeticæ ſectæ reprobationem comprehenſi , & cruciati , tandem mucroni iugula præbuere.*

D. SCALABI *in Luſitania* B. TERESIÆ *illuſtriſſimæ fœminæ , quæ cùm ob paupertatis neceſſitudinem ad famulatus obſequium raperetur , ſic vitam texuit , vt virtutibus dites, & miraculis clara, ad Dominum,*

cuius

cuius amore languebat, omnium admiratione volauit.

E. GERVNDÆ *in Hiſpania Citeriori* DEDICATIO *Cathedralis Eccleſiæ, quæ cultu debito annuatur, & ſolemni ciuium faſtu anniuerſariâ celebritate perficitur.*

NOTÆ.

SANCTVS SANDALIVS *Martyr* Cordubenſis *in Hiſpania.*] Eius A. *Martyrologia.* meminere Martyrologia Romanum *Baronij* h. d. ſequenti clauſula: CORDVBÆ *Sancti* SANDALII *Martyris.* Caſtellanum Vaſquij *fol.* 144. *col.* 2. Luſitanum Lupi *fol.* 187. *col.* 2. Hiſpanum M. S. Higueræ *fol. mihi* 48. Italum Conſtantij Felicis, *fol.* 88. De eo P. Martinus de Roa de *Antiquit. SS. MM. Cordubenſ. c.* 1. *verſ.* Eiuſdem. *fol* 32. & in *Hiſtor. SS. Cordubenſ. h. d. fol.* 139. Antiqui Scriptores *Flor. SS. Hiſpan.* & Breuiaria vetuſtiora S. E. Cordubenſis, quorum meminit Cæſar Baronius in *Not. ad h. d. lit. I.* qui omnes eius res excidiſſe geſtas affirmant. Aliquas deſcripſit *Cyprianus* Archipresbyter Cordubenſis ſequenti *Epigrammate*, quod inter *MS. Carmina Hali, Iuliani*, & aliorum in meo *Codice* reperitur:

PRO S. SANDALIO MARTYRE
CORDVBÆ.

Plurimis ipſa ſuos coboneſtat CORDVBA *Diuos*
Viribus, vt Chriſto perſoluant corpore, quantum
Chriſtus illorum caput, per ſtipitis Aram
Ipſe rependit ouans; vt cæteris horrida mortis
Martyribus pulſaret amans. Sic inclytus Vrbis
Noſtræ SANDALIVS *Martyr, cùm Præſidis iram*
Agnouit trucis, fidei ſpiramine fortis,
Illius inſaniam deſpexit, & edita Chriſti
Prodigia explicuit animoſus, barbara temnens
Diuorum Templa, & Iouis effigiata trophæa.
Anxius hinc Præſes pugilem ad cruciamina duxit:
In quibus efferi deuicit Iudicis auſus,
Per medios ignes, per verbera, vulnera, flagra,
Donec conſcendit Martyr coronatus in Aſtra.
Igitur ipſe tuis conciuibus, vlcere dempto
Peccati, auxilium præbe, & poſt cœlica dona.

Ex quorum *Carminum* ecphraſi deponitur agonis S. Martyris aliquantula cognitio, qua eius ACTA, vnà cum relatis in *Lectionibus Breuiarij Cordubenſis*, & in *Chronicis* Noſtratum, coagulare poſſimus, vt deinceps tanti Martyris victoria ſciatur, & conſtantia celebretur.

ACTA

ACTA S. SANDALII CORDUbenſis Martyris ex Cypriano Archipresbytero Cordubenſi, & alÿs.

Origo. SANDALIVS *origine* Hiſpanus, *& apud* Cordubam *vrbem* Bæticæ *natus, Chriſti fidem amplexus eſt, cuius veritatem adeò totis viribus defenſauit, vt publicatis edictis Romanorum Imperatorum* Diocletiani, *&* Maximiani, *quibus iubebatur, quòd omnes Dijs immortalibus Imperij ſacrificia totis viſceribus exhiberent; Chriſtianamque religionem reſpuerent, aliàs per tormentorum certamina cruciarentur: ſe ipſum hoſtiam* *Conſtantia.* *viuam exhibuit, Idolorum verſutiam increpando, & Chriſti legem viriliter exaltando. Eius temeritatis audaciam protinùs ſatellites ad Præſidis detulerunt auditum, qui hominem ad tribunal perferre iubens, illum primùm blanditijs, deinde rigoribus auertere ſatagebat. Sed Beatiſſimus Martyr in confeſſione perſiſtens, Chriſti miracula, vita ſanctitudinem, & Deitatis veritatem Iudici, omni poſtpoſito timore, patefecit. Qui hominis ſanctiſſimi eloquentiam timens, eiuſque conſtantiam expertus, ex-* *Cruciatur.* *templò ſtipiti affixum Martyrem flagellare, plumbatis cædere, flagris percutere imperitauit. Omnia Chriſti Dei famulus in oratione pertulit viriliter; quem Præſes adhuc in propoſito perſiſtentem, & Chriſti mirabilia prædicantem intuens, illum in ardentem rogum abijcere præcepit, quo* *Coronatur.* *martyrij genere victor in cælum conſcendit,* III. Nonas Septembris *Anno Domini* CCC. *vel circiter. Cuius cineres fidelium ſedulitas colligens, & in vrna includens, vt ea tempora ferebant, honorificè tumulauit.*

Tempus agonis. Hæc meo videri ex *Cypriani Cordubenſis* carmine ſunt, quæ potuerunt ACTA coagulari, quia licet Archipresbyter tempus agonis non aperiat, fuiſſe in perſecutione *Diocletiani* communis opinio Cordubenſium Scriptorum, & Florum Sanctorum Hiſpaniæ auctoritas perſuadet. Sic P. Martinus de Roa *Hiſtor. SS. Cordubenſ. d. fol.* 139. his verbis latinitate donatis. S. SANDALIVS *Cordubenſis, qui fidem Deo ſeruans in eius confeſſione, viriliter dimicauit, & feliciter curſum conſummauit agonis, Cuius licet ratio, & modus penitus ab hominum memoria exciderit, tamen in libro vitæ eius res geſtæ ſeruabuntur ſcripta in cælis, quibus debitam Martyr coronam accepit, tempore (vt communis opinio eſt) crudeliſſimæ* Diocletiani *Imperatoris perſecutionis.* Hactenus *Roa.*

B. S. IVSTVS *Epiſcopus Toletanus Confeſſor.*] Diuerſus iſte glorioſiſſimus Confeſſor à IVSTO illo, cuius meminit S. Ildefonſus in *Præfat. de Scriptor. Eccleſ. apud Myræum Tom* 1. *Biblioth. fol.* 93. agens de Helladio, ſic: *Rurſum cum* Hel- *Iuſti Helladij Diſcipuli duo apud Toletum.* ladio *Epiſcopo Sedis huius* IVSTVS *Diaconus faſtu ſuperbiæ inſultaret, poſt mortem quidem ſui Pontificis vixit Epiſcopus, & ipſe tabefactus: ſed in reprobum verſus ſenſum, ob intemperantiam morum, à miniſtris altaris ſui, dormiens ſtrangulatus laqueo expirauit.* Quorum diſcrimen cumulatiſſimè probant Luitprandus in *Chron. Ann* 632. *n.* 51. his verbis; *Eligitur Præſul Toletanus* S. IVSTVS, *Monachus Benedictinus ex Monaſterio Agalienſi, Rector patrimonij. Hic longe alius à ſeculari.* Ibidemque P. Ieronymus de la Higuera in *Commentar. n.* 8. *fol.* 311. D. Thomas Tamayo *fol.* 52. vbi aſſerit, olim ſententiam cum Vaſæo in *Chron. Hiſpan. Ann.* 646. Garibayo in *Compend. Hiſtor. lib.* 8. *c.* 31. P. Ioanne Mariana *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 6. *c* 5. Franciſco Piſa *Hiſtor. Tolet. lib.* 1. *c.* 22. tenuiſſe, ſcilicet; vnum extitiſſe IVSTVM Toletanum, Helladii Diſcipulum, non duos: ſed iam auctoritate *Luitprandi*, ſententiam mutaſſe, & DVOS fatetur IVSTOS, præconio Ildefonſi diſſimiles, & Ambroſij Morales *Hiſt. Hiſp. lib.* 12. *c.* 19. D. Franciſci Padilla *Hiſtor. Eccleſ Hiſpan. Cent.* 7. *c.* 23. comprobatione diuerſos. Huius etiam diſcriminis meminit P Higuera in *Carmin. Elegiac Ann.* 635. *n* 55. *fol.* 314. ad *Luitprand.* vbi Noſtri IVSTI Acta recenſens, proſequitur *Diſtic.* 9.

Diaconum

Diaconum qui te credunt vixiſſe Beati Helladij, falli arbitror hos nimium.

Et merito, quia DVO fuere IVSTI, Diſcipuli *Helladij*, diſſimiles ſtatu, moribus, curſuque viuendi; Alter ſecularis clericus, alter Monachus; ille intemperans, iſte ab infantia ſanctis moribus imbutus; vterque tamen Epiſcopus; alter *Toletanus*, Helladijque Succeſſori alter, id eſt ſecularis, abſque Sedis expreſſione: Noſter ſanctiſſimè obiit tempore *Siſenandi*, vt inquit S. Ildefonſus *de Scriptor. Eccleſ. c.* 8. Alter ob intemperantiam morum, à miniſtris altaris ſui dormiens laqueo ſtrangulatus expirauit. De Noſtro poſt S. *Ildefonſum* ſcripſere Luitprandus in *Chron. n.* 51. 52. & 55. vbi P. Higuera *fol.* 314. D. Thomas Tamayo *fol.* 52. & 53. Iulianus Toletanus in *Chron. Ann.* 613. *n.* 315. F. Ioannes Marieta *de SS. Hiſpan. lib.* 5. *c.* 41. D. Didacus Caſteion Epiſcopus Turiaſonenſis in *Primat. Toletan.* 2. *p. c.* 1. §. 4. *tom.* 1. *fol.* 412. P. Antonius Quintana-Dueñas *Hiſtor. SS. Toletanor. in Fundat. Eccleſ. c.* 29. *fol.* 115. Eius ACTA breui compendio S. *Ildefonſus* delineauit, illa Nos prolixius in floſculum redigere conabimur, vt nihil ſub ſilentij cinere relinquamus.

Scriptores.

ACTA S. IVSTI EPISCOPI Toletani, Beati Helladij ſucceſſoris ex S. Ildefonſo, & alijs Scriptoribus.

IVSTVS *natione* Hiſpanus, *ex* Iria Flauia Gallæciæ *ciuitate oriundus, & apud* Toletum *vrbem Regiam nutritus, vir habitudine corporis, ingenijque meritis decorus, atque ſubtilis: ab infantia Monachus, à* S. Helladio *ad virtutem monaſticæ inſtitutionis affatim educatus, pariter & instructus, à quo* Lectoris *ordine cumulatus* Agalenſis *Cœnobij inſtituti regulas ſectabatur. Hinc* Auraſio *Pontifice* Toletano *è viuis ſublato*, Helladius *Rector Patrimonij* Agalienſis *Monaſterij, Vir ſanctiſſimus ad apicem fuit illius Eccleſiæ Patriarchalis euectus, qui* IVSTVM *Lectorem ſuum, & diſcipulum, hautquaquam deſerens, ob ipſius virtutum inſignia, & religionis conſtantiam, cum totis viribus adiuuabat, & ſingularibus documentis informabat. Hinc* IVSTVS *doctrinæ ſpecimine imbutus, æquitatis amore ineſcatus, caſtitatis moderamine edoctus, ingenij ſobrietate conſpicuus, religionis vinculo inſtructus, & honeſtatis pudore ſuffuſus, omnium ad ſe viſcera trahebat. Sed defuncto* Helladio *Sanctiſſimo Magiſtro, protinus ad* S. E. Toletanæ *infulam accitus, tanti muneris faſtigium aſcendit ex Abbate* Agalienſis *Cœnobij, cuius regimen mirabiliter perfecerat. In Pontificatu autem vir ingenio acer, & eloquio ſufficiens apparuit, magnâ ſpe profuturus, niſi illum ante longæuam vitam dies abſtuliſſet extrema.*

Origo.

Educatio.

Mores.

Epiſcopus fit ex Abbate Agalienſi.

Ergo ſanctiſſimi Pontificis huius tempore, Siſenandi *Regis Gothorum placito, Nationalis* LXII. *Epiſcoporum Synodus Toleti congregata eſt, cuius ſeſſionibus* S. Iſidorus *Hiſpalenſis præfuit Antiſtes, in qua multa ſunt ad Eccleſiaſticæ diſciplinæ auctoritatem ſtatuta decreta, quorum* B. *Vir exequi canones ſummâ auiditate curauit. Poſt hæc cùm* Richilla *Abbas* Agalienſis *onus regiminis Regalis illius Cœnobij, forte ponderis grauedine oppreſſus, excutere deſtinaſſet, illi* S. IVSTVS *epiſtolam ſcripſit, debitâ, & ſufficienti proſecutione conſtructam, in qua patenter adſtruit, ſuſceptum gregem relinquere penitus non debere. Denique S. Vir adhuc ætate florens ad cœleſtia regna euocatus, vitam hanc ærumnoſam, tantiſque periculis oppleſam exuere ſatagens, Dei voluntate euenit, vt S. Præſulis virtus effulgeret, quòd quidam Presbyter* Gerontius *nomine, Principis oblectamine fotus*, S. IVSTO *contemptum, aduerſitatemque deferret. Huius itaque Numen irriſionis calumniam in Presbytero ſycophanta, abſque animaduerſione*

Synodus Toletana IV. congregatur.

Scripſit ad Richilam epiſtolam.

Punitur Presbyter ſycophanta.

maduerſione non patiens, illum extemplò acri vindicatione puniuit. Nam Presbyter ille tàm repentino motu vim perdidit intellectus, vt multis medicorum curationibus, quidquid in medelam fieret, totum in peſtis augmentum creſceret. Sicque inualuit commotia mentis, vt vſque ad obitum ſuum terror eſſet homini eius vel participatio viſionis, vel colloquium oris. Hinc S. Præſulis virtutum odor cœpit per totius Orbis Hiſpanici terminos lucidius extendi. Sed imminente abitus tempore, ſacris Eccleſiæ ſuffragiis ornatus in Domino abdormiuit III Nonas Septembris *Anno Domini* DC. XXXV. *Cuius* Corpus *in Æde Pratorienſi S. Leocadiæ Virginis, & Martyris Toletanæ, vt creditur, conditum iuxta S.* Helladij *Magiſtri tumulum requieſcit. Ad cuius ſarcophagi tabulam hocce appendit Carmen Sepulchrale Deuotio:*

Mors.

Epitaphium.

Nondum note ſatis terris, notiſſime cælo,
Heu moreris gentis gloria IVSTE *tuæ.*
A puero es Monachus Benedicti caſtra ſecutus,
Diſcipulus Sancti charior Helladij.
Jria te genuit, Toletum nutrit in arctis
Ordinis obſequijs, & vocat ad cathedram.
Agalienſis eras prius in pietate palæſtra,
Altus ad egregias inde vocaris oues.
Doctus, amans aui, caſtus, moderatus, honeſtus,
Sobrius, ingenio, relligione vales.
Vt fueras ſolers Abbas, ſic prouidus ipſe
Præſul, & officio ſic in vtroque decens.
Te vocat Alfonſus Sanctum Sanctiſſimus idem;
Dignus es, & compar Præſulis Helladij.

Dies obitus.

Tertia lux meritum Septembris te intulit Aſtris:
Leucadia in Templo buſta parata tibi.
Diaconum qui te credunt vixiſſe Beati
Helladij, falli arbitror hos nimium.
Hic Lector fuit Helladij, Sanctiſſimus Abbas
Dum regit Helladius, Agalienſis erat.
Hinc Toletanam Præſul conſcendit ad Vrbem,
Moribus, & ſophiâ non minor Helladio.
Ora pro nobis Præſul iuſtiſſime IVSTE,
Note Deo, doctis note, pijſque Viris.

En ex *Carmine* omnia quæ in ACTIS ſcripſimus probata, dempto *Gerontij* Presbyteri ſupplicio, cuius, vt nec dubites, meminere S.Ildefonſus *in d. Præfat. fol.*93. apud Myreum. Ioannes Marieta *d. lib.*5.*c.*41.fol 127. F. Franciſcus Biuar. in *Comment. ad Maxim. in Chron. Ann.*562.*n.* 4.§. 22.*fol.* 465. qui etiam ibidem S. IVSTVM Noſtrum hunc Toletanum Antiſtitem, ab illo IVSTO Diacono ſeculari, à miniſtris ſtrangulato ſecernit.

Dies, & annus obitus.

QVATENVS ad DIEM obitus, & ANNVM videndus Luitprandus in *Chron. Ann.*635. *n.* 55. his verbis: IVSTVS *Archiepiſcopus* Toletanus, *Monachus Benedictinus, Vir magnæ religionis, ſanctè moritur* III. Septembris. Vbi P. Higuera *d.*

rad. n. 55. *fol.* 314. proſequitur : IVSTVM *defunctum Anno* DC. XXXV. Die III. Septembris, Eadem in carmine ſepulchrali ſuperius recenſito :

> Tertia *lux meritum* Septembris *te intulit Aſtris :*
> Leucadiæ *in Templo buſta parata tibi.*

Cætera, maximè quæ ad *ſanctitatem* ſpectant, tam *Ildefonſus*, quàm *Luitprandus*, & *Iulianus* Toletanus fatentur, cumque *Sanctum* plenis buccis referunt. Quibus accedunt Ioannes Marieta in *d. Hiſtor. SS. Hiſpan lib.* 5. *c.* 41. & Prudentius Sandoual, vt idem P. Higuera *d. n.* 55. *fol.* 314. ſcriptum reliquit; necnon D. Thom. Tamayo ad *Luitprand. Ann.* 635. *fol.* 53. his verbis : III. Septembris *Die in Eccleſia Toletana veteri* Kalendario *etiam aſsignatur* : ſcilicet obitus, & feſtiuitas. Hinc huius Viri doctiſſimi, Chronographi Regij ſapientiam laudo, qui cognitâ veritate in diſcrimine S. IVSTI huius, cum altero ſtrangulato, illam ſecutus, à ſententia contraria quam in *Verit. Dexte. fol.* 123. tenuit, deuiauit.

Sanctitatis qualitas.

C.

Martyrologia.

SS. HABVNDVS, MARCVS *& Socij Martyres Cordubenſes in Hiſpania.*] Eorum commemorationem breui periodo appingit Philippus Ferrarius in *Catal. General. SS. Die XI. Iul. fol.* 284. ſequenti clauſulâ: CORDVBÆ *in* Hiſpania *Sanctorum Martyrum* MARCI, *& Sociorum, ſub Arabibus.* Et in *Notul.* 1. *fol.* 285. aſſerit, eorum memorias deſumpſiſſe ex *Tabulis Eccleſiæ Cordubenſis*, eoſque paſſos, cum S. ABVNDIO, de quo hac die Martyrologium Romanum. In quo prorſus fallitur ; nam Martyr ABVNDIVS, cuius anamneſin recolimus *Die XI. Iulij*, de quo & Nos ſupr. *Tom. 4. dicta die lit.* B. nullum habuit in paſſione ſocium : & ideo *Notula Ferrarij* intelligenda eſt de *Habundo* (non ABVNDIO) Martyre cum MARCO, & Sociis apud *Cordubam* agonem in Arabica perſecutione complente, vt inquit R. P. Martinus de Roa in *Hiſtor. SS. Cordubenſ. Die III. Septembr. fol.* 139. *col.* 2. ſequenti ſerie : *Eccleſia* Cordubenſis *olim per plures annos officium diuinum peregit, & recitauit de* SS. HABVNDO, MARCO, *&* Sociis Martyribus, *quorum hodie nulla alia in Hiſtoriis, & Martyrologiis inuenitur memoria, temporum noxâ, ſcriptorum incuriâ, hominum obliuione, & quod dolendum eſt, inimicorum Gentilium, Sarracenorum, Arabum, & Hæreticorum malitiâ.* Hinc fateri compellimur HABVNDVM, MARCVM & Socios hac die paſſos, diuerſos eſſe ab ABVNDIO illo de quo S. Eulogius in *Memorial. SS. Cordubenſ. lib.* 3. *c.* 12. qui agonem compleuit *Die* XI. *Iulij*, Anno Domini DCCC. LIV. Ideo optimè olim Eccleſia Cordubenſis de S. ABVNDIO Presbytero, *Die* XI. *Iulij*, & de SS. HABVNDO, MARCO, & Sociis *Die* III. *Septembris* diuerſa officia recitabat, tanquam de ſeparatis Martyribus, re, nomine, dierum diſcrimine & annorum computatione diſpares.. Omnia hæc etiam elicimus ex MS. Carmine Cypriani Archipresbyteri Cordubenſis in *Codice Hymnorum SS. Cordubenſ.* cuius hæc eſt ſeries.

Diuerſi Abundius, & Habundus Martyres Cordubenſes.

Olim de SS. Habundo & Marco officium in Eccleſia Cordubẽſi.

> *Corpora tormentis tradunt innoxia Sancti ;*
> *Queis fides in Chriſti præparat dulcedine mortem.*
> *Horum præcipuum nouit tunc* Corduba HABVNDVM,
> *Qui* MARCO, *&* Sociis *iunctus per vincula tractus,*
> *Acceſſit meritis plenus atrienſe Tribunal*
> *Iudicis infandi, Arabicoque mucrone peremptus.*
> Tertia Septembris *Dies expectabilis vnà*
> *Martyres in cælos vidit penetrare, ſub Annis*
> *Octingentenis cum ſex Decieſque volutis.*

Carmen ex Cypriano Cordubẽſi.

Ex cuius *Epigrammatis* vltimo carmine colligitur, Martyres occubuiſſe Anno DCCC. LX. Nam hic Æra Cæſaris ſupprimitur, & Annus Chriſti numeratur. Hinc non eſt mirum, eorum haut meminiſſet *Elogius*, quia iam An-

Annus agonis.

F 2 no

no DCCC. LIX. per martyrij agonem ſublatus erat. ACTA eorum vt ſi forte S. E. *Cordubenſis* repetere voluerit, ſic formanda ſunt.

ACTA SS. HABVNDI, MARCI, & ſociorum Martyrum Cordubenſium ex Carmine Cypriani.

Origo. HABVNDVS *vnus ex Muzarabibus qui ciuitatem* Cordubam, *temporibus* Mahomadi *Baticæ illius plagæ Tyranni, ſub vincula ſeruitatis morabatur, cùm tot Sanctorum Martyrum præcedentibus annis occiſorum admiraretur agones; quibus ob fidem ſeruatam Deo immarceſsibiles ſunt adepti coronas, charitate in Chriſti imitationem ſuccenſus, vnà cum* MARCO *&* Sociis *Chriſtianis ad Iudicis Mauri tribunal raptus,* *Ad tribunal rapitur.* *non ſolùm Chriſti verbum prædicare, ſed obſcenam Pſeudoprophetæ Mahumeti legem inculcare, & execrari viriliter cæpit. Tunc Iudicis decreto,* HABVNDVS, MARCVS, *&* Socij *in carcerem, feroci tumultu, truduntur; vbi poſt longam ergaſtuli fœtidiſsimi continuationem, ferali ſententiâ damnati, Arabici mucronis ictu perempti, ad cæleſtis regni præmia,* *Coronantur.* *meritis interpellantibus, deuenere* III. Nonas Septembris, *Anno Domini* DCCC. LX. *Quorum corpora à fidelibus collecta, honorifice tumulata, ſequentibus ſeculis in pretio habita, cultum, & officium Eccleſiaſticum promeruere. Sed rerum geſtarum obliuione horum SS. Martyrum memoria deficiens, adhuc ſub ſilentio latuit.*

Hæc ad manum ſuppeditauit ACTA Carmen *Cypriani Cordubenſis* Archipresbyteri, qui prout cæteri in rebus geſtis tantorum Martyrum vix calamum dilatauit. Alia recenſere nec poſſumus, fortè alius, annuente Domino, futuris ſeculis addere curabit, vt Eccleſia *Cordubenſis* Martyres hos recipere, & iterum amplecti deſideret, pro vt illos ſimpliciter amandauit.

D. B. TERESIA *Oürenienſis in Portugallia.*] Huius ſanctiſſimæ fœminæ memoriam accepimus abs Scriptoribus Luſitanis, qui eius ſanctitatem, & miracula, *Scriptores.* nec non cultum exhibitum à multis retro ſeculis propinquius, & certius agnouerunt. Horum anteſignanus eſt P. Antonius Vaſconcelos in *Deſcript. Portugal. tt.* de Fœmin. ſanctitat. Nobil. *n.* 1. *fol.* 526 quem ſequuntur F. Ludouicus ab Angelis in *Viridar. Portugall. c.*76. *fol.*200. Georgius Cardoſo in *Offic. SS. Portugall. ad Completor. Hymn.* 7. *fol.* 10. vbi poſt Virginum anamneſim proſequitur:

Intrat & miris onerata multis
Fauſta THERESA.

Idem in *Catal. SS. Portugall. c.* 32. *fol.* 27. his verbis latinitate donatis: S. THERESA *Oürenienſis cuius ſepulchrum in Eccleſia eiuſdem Oppidi multis effulget miraculis, & vbi* CAPVT *eiuſdem in argenteo vaſe incluſum veneratur, & eius effigies in Ara ipſi dicata conſpicitur: quotannis ab circum iacentium populorum* Die III. Septembris *deuotâ feſtiuitate frequentiâ, viſitatur, & ob capitis dolores, quorum tutelaris eſt, in pretio habita eſt.* Eius ACTA breui compendio ſcripta, ſic refero.

ACTA B. THERESIÆ OVRENIENSIS in Portugallia, in tractu Scalabitano, ex P. Anton. Vaſconcelos.

Origo. THERESIA *ex Oppido* Oüren *in conuentu* Scalabitano Portugalliæ *oriunda, à primis infantiæ exordiis virtutis ſemitam percurrere cupiens, ex vico* Zambujal, *quo nata erat, in* Oüreniense *Oppidum perrexit, vbi quia paupertas illius propoſitum interdicebat, neceſsitatis vi compulſa herilem famulatum quæſiuit. Hinc illius Eccleſiæ* Prioris *ſeruitio mancipata,* *Seruitio Clerici mancipatur.*

mancipata, protinùs ipſam eius ſanctitatis ſpecimen ad excelſum pietatis ſolium euexit. Nam cùm aliquando pauper ſtipem emendicans Prioris *Eccleſiæ* Oürenienſis, *cui B. Fœmina ancillabatur, fores pulſaret, nudum intuita, pallium, quo iam propter decuſſum florem minùs herus vtebatur, illi ſuppeditauit. Conſcius largitatis Sacerdos, & indignatione commotus, illam ad muneris repetitionem adegit. Rogat illa, vt ratam habeat eleemoſynam, quando veſtes aliæ blatarum, ac tinearum epula in arca putreſcerent. Sed auaritia conſiliis minime adquieſcit; Illam herus ita dure increpitat, vt compulſa fuerit à Deo, vtpote liberaliori, auxilium expoſcere. Affuit ſubitò Angelus, indiſcretum omnino pallium aliud deferens, quod illa hero commiſit; ſed cùm poſtridie ad Templum ſacra facturus acceſsiſſet, videt pauperem eodem quo ante pallio graphicè exornatum, & rem qualis erat intelligens, cœpit ancillam, vt promerebatur, revereri. Poſt hæc cum aliquando caniſtrum panibus ſartum manibus deferret, vt pauperibus erogaret, in herum incurrit, & ab eo quid ferret interrogata, roſis illud plenum eſſe reſpondit. Ille linteum, quo operiebatur calathus, remouens, illum roſis plenum inuenit, illis vernantiores, & odore ſuauiores, quàm quæ in hortis conſeruntur. Denique etiam omnium ſermone circumfertur, ipſam aliquando in Templo ita fuiſſe in Deum ab externis ſenſibus alienatam, vt nihil præſentiente ſacrorum, & clauium cuſtode, ibidem pernoctauerit, & expanſis ad Auroram valuis, à dulci illo ſomno euigilans, dolere cœpit, quòd farinam excernere, & pinſere, vt erat opus, non potuerit. Feſtinatò in domum reuerſa reperit maſſam non tantum ſubactam, ſed & panes Angelorum miniſterio in clibano concoctos, & in panario recentem adhuc calorem exhalantes. Ob hæc & alia prodigia, quæ Deus ſanctiſſimæ fœminæ interceſsione patrauerat, Antiſtes, & Populus ipſi extinctæ quotannis* Die III Septembris, *in quem incidit illius obitus, Anno Domini* M. CC. LXVI. *non ſtatas pro defunctis preces, ſed ſacrum, quod in celebritate Sanctorum omnium decantatur, ſtatuit recitari. Et in Templo Miſericordiæ, in quod confuſa ſunt antiqua quatuor Oppidi ſacerdotia, Sacellum habet, cui pro Ara eſt ſanctiſſimæ fœminæ ſepulchrum, quod à multis, illius* caput *argento repoſitum oſculantibus, inuiſitur, ob aurium medicinam, quibus potiſsimùm opitulatur.*

Pauperi pallium vetuſtum porrigit.

Illud heri auaritia recuperare iubetur.

Sed aliud ſimile à Numine accipit.

Calathum panibus plenum, in roſas versũ

Angelorũ miniſterio panes cocti.

Mors, & cultus.

Ara.

Hactenus *Vaſconcelos*, & cæteri Scriptores Luſitani, qui ſanctitatem, miracula, maximè hemicraniâ, ſeu cephalalgiâ laborantibus, cultum & frequentiam ad eius ſepulchrum commendant. Cuius ſtatus, an virgo, an vidua fuerit nullus aperit, licet virginitatis titulo à Cardoſo in *Catalog. SS. Portugall. d. c. 32. fol. 27.* notetur. Cui opinioni videtur faſces ſubmittere idem P. *Antonius Vaſconcelos*, nam poſtquam de hac Sancta fœmina verba feciſſet, *num. 6. fol. 527.* aſſerit: *Fœminis coniugio addictis exemplo ſit Regina Vrraca:* quaſi innueret Superius recenſitas virginitatis laureâ decoratas, inter quas Theresta *Ourenienſis*. Quidquid fuerit eius fama Sanctitudinis totum Luſitanum occupat Orbem.

An Virgo fuerit.

Ovren. Oppidum eſt *Hiſpaniæ* Vlterioris in *Portugalliæ* Regno, ex *Scalabitani* Conuentus portione olim minus nobile, hodie magnificum, ob Collegiatam Eccleſiam, quâ illud Duces Brabantini illius Dynaſtæ condecorarunt ſplendidam.

Topographia.

Dedicatio S. E. Gervndensis *in Cathalonia Hiſpania.*] Huius antiquiſſimæ vrbis Ciues catholicam fidem accepiſſe à Iacobo Hiſpaniarum Apoſtolo, dùm Hiſpaniâ Gallias peragraſſet mihi haut dubium eſt, conſtito quòd ſanctiſſimus Apoſtolus omnes Hiſpaniæ celebres luſtraret vrbes, inter quas Gervnda non infimum tenet locum. Illud veriſſimum eſt ex ſententiâ Petri Antonij Beuter *Hiſtor. Hiſpan lib. 1. cap. 23.* Ieronymi Puiades *Hiſtor. Cathalon lib. 4. cap. 6. fol. 151. col. 2.* F. Franciſci Diago *Hiſtor. Comit. Barcinonenſ. lib. 1. cap. 5.* Sanctiſſimum Apoſtolum fidem diſſeminaſſe Ilerdenſibus, Tarraconenſibus, & Barcinonenſibus populis, & non eſt veriſimile, cæteras vrbes abſque huius fauoris obligatione ieiu-

E.

S. Iacobus prædicat Gerundæ.

nas reliquiſſe;cùm ſui muneris penſum expeteret omnia luſtrare,& vbique Chriſti nomen populis ſibi commiſſis,maximè celebrioribus annuntiare.Poſt IACOBVM, *Et S. Paulus Apoſtolus.* Gerundenſes in fide confirmauit S. PAVLVS Apoſtolus Noſtri in prædicatione Hiſpaniæ ſucceſſor, qui veniens Hiſpanias ex vrbe *Narbona* Galliæ *Barcinonem*, per *Gerundam* iter faciens, illam roborauit in fide. Eo itaque abeunte, & martyrium complente, in huius vrbis prædicatione,& totius Hiſpaniæ ſucceſſit,ſuadente in ſomnis electionis vaſe, PAVLVS Narbonenſis Epiſcopus, qui totam *Cathaloniam* *Et S. Paulus Narbonenſis Epiſcopus.* iterum perluſtrauit in cuius vrbibus plurimos Deo peperit, vt inquit Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 66.& *Ann.* 76. vbi Biuar. *num.* 1. *fol.* 172. Hoc fidei exordium *Gerundenſibus*, ſed quale eius Cathedralis Eccleſiæ,penitus ignoratur ad Annum vſque C. LXXVII. quo S. *Narciſſum* eius Eccleſiæ *Epiſcorum* legimus, à quo & Nos Catalogum Præſulum ſubiicimus, dummodo à Nobis dictis *ſupr. Tom.* 2. *Die XVIII. Mart. lit. B. Dub.* 2. *fol.* 297. non aduerſetur.

ACTA, ET CATALOGVS EPISCOPORUM S. Eccleſiæ Gerundenſis in Cathalonia Hiſpaniæ, ex Varijs Scriptoribus.

I. NARCISSVS huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis I. ex Braccarenſi, origine Scallabitanus, martyrio coronatur Anno CC. LXXVII. 277

II. FRONTINIANVS huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis II. interfuit Concilijs Tarraconenſi, & Gerundenſi, eius memoria ad Annum D.XVI. 516

III. STAPHILIVS huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis III. interfuit Concilijs Barchinonenſi,& Ilerdenſi ad Annum D. XLVI. 546

IV. ALICIVS huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis IV. interfuit Concilio Toletano III. ad Annum Domini D.LXXXIX. 589

V. S IOANNES huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis V. cognomento Gothus, Abbas Biclarenſis, interfuit Concilijs Barcinonenſibus & Toletano IV.& Gerundenſi ad Annum DC.XIV. 614

VI. S.NONNITVS huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis VI ex Monacho Benedictino clarus doctrina,obiit Anno DC.XXXVI. 636

VII. TALVS huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis VII. interfuit Concilio VIII. Toletano, ad Annum DC.LIII. 653

VIII. AMATOR huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis VIII. ſanctitate illuſtris tempore Vvambanis Regis, eius memoria ad Annum DC. LXX. 670

IX. SABARICIVS huius nominis I Epiſcopus Gerundenſis IX. interfuit Concilio XV. Toletano ad Annum DC LXXXVIII. 688

X. MIRO huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis X. interfuit Concilio Toletano XVI. ad Annum Domini DC. XCIII. 693

XI. N. nomen ignoratur, Epiſcopus Gerundenſis XI. Canonicus S. MARIÆ Puigenſis in Gallia, tempore Caroli Magni electus, cuius Epiſcopi auxilio vrbs Gerundenſis à Sarracenorum iugo ſoluta eſt, eo quòd Carolus multa Eccleſiæ donaria, Oppida, IV. Villas, & Caſtrum Balloſanum conceſſit. Is Epiſcopus poſt Hiſpanicum excidium Primus Gerundenſis inuenitur, qui fraternitatem, & ſocietatem inter Gerundenſem, & Puigenſem Eccleſias inſtituit, ita vt in poſterum fraternitatem ſeruarunt. Eius memoria ad Annum DCC. XCVIII. 798

XII. VVALERIVS huius nominis I.
XIII. NIFREDVS huius nominis I.
} Epiſcopi electi Gerundenſes de quibus nulla alia extat memoria ad Annum DCCC.XVIII. 818

XIV. VVIMERVS huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis XIV. qui donationes à Carolo Magno factas ſuæ Eccleſiæ per Ludouicum

Pium

Pium confirmandas diſpoſuit. Eius memoria ad Annum DCCC. XXXVI. 836.

XV. Pondemarvs huius nominus I. Epiſcopus Gerundenſis XV. electus tempore Caroli Calui, à quo etiam confirmationem omnium donationum Caroli Magni, & Ludouici Pij impetrauit, obiit Anno Domini DCCC. L. 850

XVI. Elias huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis XVI. cuius vita in Epiſcopatu ad Annum DCCC. LXXXII. 882

XVII. Theotarivs huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis XVII. fuit electus Die IV. Septembris Anno III. Caroli Craſſi, filij Ludouici Balbi, qui etiam confirmationem donationum impetrauit apud Pariſios Menſe Nouembri Anno DCCC. LXXXVIII. Obiit Anno Domini DCCC. XC. 890

XVIII. Ieronymvs huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis XVIII. à ſede per ſucceſſorem eiectus, vix Menſes aliquot ſedem tenuit, ideo ad Annum Domini DCCC. XCI. infulam exuiſſe creditur. 891

XIX. Servvs-Dei huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis XIX. tempore Caroli Graſſi Anno eius V. electus, peruenit ad Annum IV. Garoli Simplicis à quibus confirmationes donationum obtinuit ad Annum DCCCC. II. 902

XX. Sinifridvs huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis XX. eodem Anno electus Menſe Iulio, & obiit Die V. Septembris, Anno DCCCC. II. 902

XXI. Vvigvs huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis XXI. electus tempore Caroli Simplicis, & peruenit ad Annum XXVI. eiuſdem, hoc eſt ad Annum Domini DCCCC. XXV. & confirmauit Eccleſiæ donationes. 925

XXII. Gothomarvs huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis XXII. qui Vuifredo fratri Sinifredi, & Olibano Comitibus, & Mironi Diacono Eccleſiam Comprodonenſem territorij Biſoldunenſis, quâ Cœnobium Ordinis S. Benedicti conſtrueretur conceſſit, vbi Leufridus Abbas I. electus fuit ad Annum Domini DCCC. L. 950

XXIII. Arnvlfvs huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis XXIII. qui Eccleſiam S. Stephani Monaſterij Balneolenſis Ordinis Benedictini tunc ædificati conſecrauit, ad Annum Domini DCCCC. LVII. 957

XXIV. Miro huius nominis II. Epiſcopus Gerundenſis XXIV. Comitis Mironis Barcinonenſis filius, qui cum fratre Oliba, & iſtius coniuge Ermeſenda multa Cœnobio S. Mariæ Riuipollenſi donauit: & Monaſterium S. Petri Biſoldunenſe Ordinis S. Benedicti mirifice dotauit, Anno DCCCC. LXXXIV. 984

XXV. Gothomarvs huius nominis II. Epiſcopus Gerundenſis XXV. electus fuit Anno DCCCC. LXXXIV. & ſedem gubernauit ad Annum vſque Domini DCCC. XCIV. 994

XXVI. Arnvlfvs huius nominis II. Epiſcopus Gerundenſis XXVI. confirmauit donationem ab Raymundo Borrello Barcinonenſi Comite, & Ermeſenda eius vxore factam S. E. Gerundenſi, Die VII. Aprilis eiuſdem Anni, cuius memoria ad Annum M. II. 1002

XXVII. Odo, ſeu Otho huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis XXVII. ex Monacho Cœnobij S. Cucuphatis del Valles, cuius fuerat Abbas; qui confirmationem de omnibus rebus ad ſuam ſedem pertinentibus, nec non de decimis, & primitiis ad Eccleſias ſuæ diœceſis ſpectantibus, obtinuit, cuius memoria ad Annum

Annum Domini M. X. acceſſit. 1010

XXVIII. BERENGARIVS huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis XXVIII. multa ſuæ Eccleſiæ pretioſa conceſſit, obiit Anno Domini M. XIII. 1013

XXIX. PETRVS huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis XXIX. cognomento *Rogerio*, filius Rogerij Careaſonenſis Comitis, & frater Ermeſendæ coniugis Comitis Raymundi Borrelli, obiit Anno M. XLII. 1042

XXX. BERENGARIVS huius nominis II. Epiſcopus Gerundenſis XXX. cognomento *Vvifrido*, filius Vvifridi Cerdaniæ Comitis, Obibani Biſoldunenſis Nepos, & Mironis Comitis Barcinonenſis Abnepos, interfuit congregationi Sedis Barcinonenſis Anno M. L. pro conſecratione illius Eccleſiæ; & alteri Eccleſiæ S. Danielis Martyris, vbi eius ſacrum corpus requieſcit, prope muros Gerundæ, quam Monialibus Benedictinis conſtruxit Mafalda Raymundi Berengarij Comitis Barcinonenſis coniux, vbi vidua habitum aſſumpſit. Denique interfuit alteri conſecrationi Monaſterij S. Stephani de Bañolas, obiit Anno Domini M. XCI. 1091

XXXI. BERNARDVS huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis XXXI. cognomento *Vmbert*, fuit electus tempore Philippi Regis Galliæ, & in ſede vixit ad Annum vſque Domini M. C. XXIV. 1124

XXXII. BERENGARIVS huius nominis III. Epiſcopus Gerundenſis XXXII. cognomento *Dalmau*, qui Caſtrum *de la Bisbal*, quod Garaü de Cruyllas; & Guillelma eius coniux in homagium poſſidebant ab Eccleſia Gerundenſi, recuperauit. Fuit Eccleſiaſticæ libertatis defenſor acerrimus, & à Paſchali Pontifice Maximo ſui Epiſcopatus finium, & terminorum confirmationem obtinuit, obiit Anno M. C. XL. 1140

XXXIII. BERENGARIVS huius nominis IV. Epiſcopus Gerundenſis XXXIII. cognomento *de Llers*, interfuit Congregationi factæ apud Gerundam à Guidone S. R. E. Cardinali, obiit Anno Domini M. C. LVIII. 1158

XXXIV. GVILLELMVS huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis XXXIV. cognomento *Peratallada*, Obiit Anno M. C. LXVIII. 1168

XXXV. GVILLELMVS huius nominis II. Epiſcopus Gerundenſis XXXV. cognomento *Monelles*, interfuit matrimonio contracto inter Alfonſum II. Aragoniæ Regem, & Sanctiam filiam Alfonſi Imperatoris Hiſpaniæ apud Cæſarauguſtam, obiit Anno M. C. LXXVI. 1176

XXXVI. RAYMVNDVS huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis XXXVI. cognomento *Oruſal*, poſtquam ſedem illam aſſiduis curis regiminis gubernaſſet, obiit Anno Domini M. C. XCVI. 1196

XXXVII. GAVFRIDVS huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis XXXVII. ſedem texit omnium approbatione, & obiit Anno M C. XCVIII. 1198

XXXVIII. ARNALDVS huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis XXXVIII. cuius tempore beneficia aliquot, quæ in Sede Gerundenſi ſunt adhuc, ſtabiliri cœperunt. Obiit Anno Domini M. CC. XVI. 1216

XXXIX. RAYMVNDVS huius nominis II. Epiſcopus Gerundenſis XXXIX. cognomento *de Pallafox*, cùm loca ſacra noſtræ Redemptionis Ieroſolymis viſitare ſatageret, ſuum condidit teſtamentum, Die VI. Auguſti, Anno Domini M. CC. XVII. & obiit IV. Auguſti M. CC. XVIII. 1218

XL. ALEMANVS huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis XL.

poſtquam

poſtquam ſedem illam rexiſſet, aliquot annis obiit Anno M. CC.XXVII. 1227

XLI. Gvilielmvs huius nominis III. Epiſcopus Gerundenſis XLI. cognomento *Cauanillas*, Obiit Anno M.CC.XXXIV. 1234

XLII. F. Berengarivs huius nominis V. Epiſcopus Gerundenſis XLII. cognomento, *Caſtell.Bisbal*, ex Ordine Prædicatorum alumnus, cum Italiam negotiorum causâ pergeret, Neapoli obiit Anno M.CC. LXXIII. 1273

XLIII. Petrvs huius nominis II. Epiſcopus Gerundenſis XLIII. cognomento *Caſtellnoû*, Obiit Anno M. CC. LXXXII. 1282

XLIV. Bernardvs huius nominis II. Epiſcopus Gerundenſis XLIV. cognomento *Villacierta*, obiit Anno Domini M.CC. XCI. 1291

XLV. Bernardvs huius nominis III. Epiſcopus Gerundenſis XLV. cognomento *de Villa-Martin*, electus à Nicolao IV. Pont. Max. obiit Viennæ ad Annum Domini M.CCC. XI. 1311

XLVI. Gvillelmvs huius nominis IV. Epiſcopus Gerundenſis XLVI. cognomento *de Vilamari*, obiit Anno Domini M. CCC. XVIII. 1318

XLVII. Petrvs huius nominis III. Epiſcopus Gerundenſis XLVII. cognomento *Rocaberti*, cuius tempore D. Ioannes Infans Aragoniæ filius D. Iacobi II. Regis Monaſterium S. Claræ in Oppido Caſtellonis Empuriarum ſanctimonialibus Virginibus condidit. Obiit Anno M. CCC. XXIV. 1324

XLVIII. D. Petrvs huius nominis IV. Epiſcopus Gerundenſis XLVIII. cognomento *de Vrrea*, ad aliam Eccleſiam promotus fuit ad Annum M. CCC. XXVIII. cùm iſtam quatuor annis rexiſſet. 1328

XLIX. D. Gaston huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis XLIX. cognomento *Moncada*, Eliſendæ Reginæ Aragoniæ frater, obiit Anno Domini M.CCC.XXXIV. 1334

L. D. Gilbertvs huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis L. cognomento *Cruillas*, à Ioanne XXII. Pont Maximo electus, & confirmatus, obiit Anno Domini M. CCC. XXXV. 1335

LI. D. Fernandvs huius nóminis I. Epiſcopus Gerundenſis LI. cognomento *Montrodon*, obiit Anno M. CCC. XLVIII. 1348

LII. D. Berengarivs huius nominis VI. Epiſcopus Gerundenſis LII. cognomento *Cruilles*, obiit Barcinone Anno M CCC. LXII. 1362

LIII. D. Ianvarivs huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis LIII. cognomento *Vallterra*, ad aliam fuit ſedem tranſlatus Anno M. CCC.LXIX. 1369

LIV. D. Iacobvs huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis LIV. cognomento *Catrilla*, cuius ſupplicationibus, & Capituli Gerundenſis Gregorius Pontifex Maximus inclinatus XCIII. Cappellanias Eccleſiæ Gerundenſi pro diſtributionibus quotidianis Capitularium, in diuini cultus honorem, & inſtituentium ſuffragia, abs diminutione alicuius vniuit. Ipſe verò Epiſcopus poſtquam per aliquot annos penſum oneris ſuſtineret obiit XXX. Martij Anno M. CCC. LXXIV. 1374

LV. D. Bertrandvs huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis LV. cognomento *Monrrodon*, Obiit Anno M. CCC.LXXXIV. 1384

LVI. D. Berengarivs huius nominis XII. Epiſcopus Gerundenſis LVI. cognomento *Anglaſola*, S. R.E. Cardinalis à Benedicto XIII. qui ſe pro Pontifice ſummo gerebat electus, Anno M.CCC. XCVII. cum Sedis retentione, Obiit Perpiniani Anno M. CCCC. VIII. 1408

LVII. D. Franciscvs huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis LVII. cognomento *Blanes*, qui fuit Martini Regis Aragoniæ Cancellarius, & à Benedicto XIII. electus, poſt ad Sedem Barcinonenſem tranſlatus eodem Anno M.CCCC. VIII. 1408

LVIII. D Raymvndvs huius nominis III. Epiſcopus Gerundenſis LVIII. cognomento *Caſtellano*, ex Monacho Benedictino, & Epiſcopo Helenenſi à Benedictio XIII. tranſlatus, obiit Valentiæ in Edetanis Die V. Martij, Anno M. CCCC. XV. 1415

LIX. D. Dalmav huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis LIX. cognomento *de Mur*, qui Regis Ferdinandi Aragoniæ iuſſu Oratorem ad Martinum V. Pontificem Maximum egit Anno Domini M. CCCC. XVIII. tandem viuere deſiit Anno M. CCCC. XX. 1420

LX. D. Andreas huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis LX. cognomento *Beltran*, ex Epiſcopo Barcinonenſi, cuius ſedem per Quinquennium rexit. Iſtam ad Annum M. CCCC. XXXI. quo ad ſuam Barcinonenſem reſtitutus obiit Anno M. CCCC. XXXIII. 1431

LXI. D. F. Ioannes huius nominis II. Epiſcopus Gerundenſis LXI. cognomento *Caſanoua*, ex Barcinone oriundus, & Prædicatorum familiæ addictus, S. R. E. Cardinalis deſignatus & perpetuus huius ſedis Adminiſtrarot electus, quo munere tandem vitam finiuit XVIII. Die Martij M. CCCC. XXXVI. 1436

LXII. D. Bernardvs huius nominis IV. Epiſcopus Gerundenſis LXII. cognomento *de Pau*, interfuit cum aliis Præſulibus Hiſpaniæ Concilio Baſileæ, obiit Anno M. CCCC. LVII. 1457

LXIII. D. Rogerivs huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis LXIII. cognomento *Cartella*, qui cum ad hanc ſedem euectus, & electus eſſet, noluit muneris penſum ſuſtinere, & ideo canonicatus, Præpoſituræ *de Aredo* in eadem Eccleſia contentus, infulam dimiſit Anno M. CCCC. LVIII. 1458

LXIV. D. Iacobvs huius nominis II. Epiſcopus Gerundenſis LXIV. cognomento *Cardona*, ex Epiſcopo Viccenſ ad hanc ſedem tranſlatus, poſt Anno M. CCCC. LXII. S. R. E. purpureo galero donatus, Vrgellitanæ ſedis infulam induit, & Tarraconæ obiit. 1462

LXV. D. Ioannes huius nominis III. Epiſcopus Gerundenſis LXV. cognomento *Margarit*, ex Canonico Gerundenſi omnes illius Eccleſiæ dignitates adeptus, Helenenſem Epiſcoparum obtinuit, è quo cum aliis à Ioanne II. Aragoniæ Rege ad Concilium Mantuanum tempore Pij II. Pont. Max. congregatum, Orator eſt miſſus. Hinc hanc ſedem Gerundenſem aſcendit, & Regalis Cancellariæ Præſidis officio functus, S. R. E. Cardinalis effectus, tandem Romæ Die XXI. Nouembris, Anno M. CCCC. LXXXIV. vitam exuit. 1484

LXVI. D. Berengarivs huius nominis VIII. Epiſcopus Gerundenſis LXVI. cognomento *de Pau*, qui Moniales Ciſtercienſes S. Felicis *de Codines* Parœchiæ *de Cauanes* tranſtulit ad forum nundinarium Gerundenſis vrbis, Obiit Neapoli Anno M. D. VI. 1506

LXVII. D. Ioannes huius nominus IV. Epiſcopus Gerundenſis LXVII. cognomento *de Eſpes*, ex Archidiacono Cæſaraguſtano: qui ſibi reſeruatis Mille libris menſam Epiſcopalem, Anno M. D. VIII. infulæ renuntiauit, poſt Vrgellitanus Anti-

ſtes

ſtes electus obiit. 1508

LXVIII D. Gvillelmvs huius nominis V. Epiſcopus Gerundenſis LXVIII. cognomento *Boil*, Valentinus, obiit Anno M. D. XXXII. 1532

LXIX. D. Ioannes huius nominis V. Epiſcopus Gerundenſis LXIX. cognomento *Margarit*, ex Archidiacono huius Eccleſiæ Maiori, Obiit Die XXV. Octobris Anno M. D. LIV. 1554

LXX. D. Arias huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis LXX. cognomento *Gallego*, interfuit Concilio Tridentino; & denique ad Carthaginenſem Eccleſiam tranſlatus Anno M. D. LXV. 1565

LXXI. D. Petrvs huius nominis V. Epiſcopus Gerundenſis LXXI. cognomento *Carlos*, obiit Anno Domini M. D. LXXII. 1572

LXXII. D. F. Benedictvs huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis LXXII. cognomento *de Toco*, ex ordine Benedictino Pontifex Viccenſis, poſt Gerundenſis, & Anno M. D. LXXXIII. tranſlatus ad Ilerdenſem Sedem, & Gerundæ fratres Capuccinos admiſit. 1583

LXXIII. D. Iacobvs huius nominis III. Epiſcopus Gerundenſis LXXIII. cognomento *Cazador*, ex Archiſacriſta Dertoſano, Præcentore Viccenſi, & Canonico Barcinonenſi: Suſcepit ſuo tempore fratres Auguſtinianos, & Carmelitanos excalceatos, Anno M. D XCVII. obiit. 1597

LXXIV. D. Franciscvs huius nominis II. Epiſcopus Gerundenſis LXXIV. cognomento *Arevalo de Luazo*, ex Decano Segobienſi, Cathaloniæ Inquiſitore, & electo Archiepiſcopo Meſſanenſi; Eius tempore Monaſterium S. Claræ Capuccinarum erigitur. Obiit anno M. DC. XI. 1611

LXXV. D. Onvphrivs huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis LXXV. cognomento *Reart*. Sedem dimiſit ſenex, vt vitæ ſuæ deploraret peccata, & liberius mundum relinqueret, Anno M. DCXX. 1620

LXXVI. D. Petrvs huius nominis VI. Epiſcopus Gerundenſis LXXVI. cognomento *Moncada*, Obiit Anno M. DCXXI. 1621

LXXVII. D. F. Franciscvs huius nominis III. Epiſcopus Gerundenſis LXXVII. cognomento *Sauruſt*, ex Epiſcopo Helenenſi ad hanc tranſlatus, obiit X. Martij Anno M. DC. XXVII. 1627

LXXVIII. D. Garsias huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis LXXVIII cognomento *Gil Manrrique*, ex Biſertæ vrbis Epiſcopo titulari huic Eccleſiæ ſuffectus, poſtea Anno M. DC. XXXIV. ad Barcinonenſem tranſlatus; & demum à Sede eiectus ob Cathalonicum bellum, obiit Madridij Anno M. DC. LI. 1634

LXXIX. D. F. Gregorivs huius nominis I. Epiſcopus Gerundenſis LXXIX. cognomento *Parzero*, ex Epiſcopo Helenenſis Eccleſiæ ad iſtam promotus; ſed belli Cathaloniæ ſtrage à ſede depulſus, Madridium venit, donec recuperatâ Gerundâ per Regios milites, iterum ſedem intermiſſam recuperauit, & Anno M. DC. LIV. Dertoſanus electus. 1654

LXXX. D. Bernardvs huius nominis V. Epiſcopus Gerundenſis LXXX. cognomento *Cordoua*, ex Archidiacono Gerundenſi, & Priori S. Michaëlis *Desfay*, qui ob fidelitatem Regi Catholico in præteritis commotionibus Cathaloniæ ſeruatam, hoc Anno ad huius ſedis infulam electus eſt, & Pontificis benedictionem expectat. 1655

Hactenus Cathalogi, & Dyptichæ Epiſcoporum Gerundenſium ecphraſin fideliter deſumptam ex auctographis illius S. E. quam D. Bernardus de Cordoua electus mihi ſuppeditauit, perlege.

PRIDIE NON.

Septembris.

DIES IV.

A. VTICÆ *in Hiſpania Baticâ* SS. MAXIMI *Diſcipuli* S. IACOBI, *Hiſpaniarum Apoſtoli*, MAGNI & CASTI, *Martyrum, qui in Neroniana perſecutione comprehenſi, propter Chriſti fidem martyrio coronati ſunt.*

B. TVCCI *in Beturia Turdulorum Hiſpania* S. THEODORI, OCCEANI, AMMIANI, & IVLIANI *Martyrum, qui cùm ſe eſſe Chriſtianos confiterentur, à Iudice comprehenſi, pectinibus lacerati, in feruentes vrnas immiſſi, è quibus laudantes Dominum liberi abſque cruoris macula proceſſerunt, & tandem diſſectis membris, confractis cruribus, in ignem iniecti, ad præmia ſtrenui atheletæ euolarunt æterna.*

NOTÆ.

A. *Martyrologia.* SANCTVS MAXIMVS, MAGNVS, & CASTVS *Martyres* Vticenſes *in Hiſpania.*] Hucuſque in Antiquis Martyrologijs *Vſuardi*, & *Romani*, necnon & recentioribus, locus paſſionis horum Martyrum ignoratus, ideò hæc tantum verba ibidem recenſentur: *Eodem Die Sanctorum Martyrum* MAGNI, CASTI, & MAXIMI. Quibus adhæret Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib.* II. *c. fin. n.* 237. Sequenti clauſulâ: MAGNVS, CASTVS, & MAXIMVS *Martyres eodem die* (id eſt IV. Septembris) *palmas percipiunt.* Et licet *Vſuardus* MAXIMVM omiſerit, eius nomen addidere *Molanus*, & *Baronius*; cuius ecphraſin ſuis idiomatibus ſunt ſecuti Dionyſius Vazquez in *Martyrolog. Caſtellan. fol.* 145. P. Ioannes Lupus *in Luſitan. fol.* 188. P. Ieronymus de la Higuera *in MS. Hiſpan. fol.* 38. Conſtantius Felicius in *Ital. fol.* 91. & cæteri recentiores. Igitur locum palæſtræ Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 66. ſequenti periodo conſignauit: *Nec multo pòſt* VTICÆ *in Batica* MAXIMVS *Diui Iacobi Diſcipulus in* Hiſpania, *cum ſocijs* CASTO, & MAGNO *patitur.* Dextri placitum proſequuntur

Scriptores.

P. Bi

P. Biuarius in *Not. d. Ann. 66. Comment.* 1. *n.* 6. *fol.* 132. Rodericus Caro *ibidem lit.* 5. *fol.* 33. *col.* 2. M. Rus Puerta *Hiſtor. Giennenſ.* 1. *p. Secul.* 1. *c.* 13. *fol.* 56. *col.* 2. P. Franciſcus Bilches *Hiſtor. SS. Giennenſ.* 1. *p. c.* 6. *fol.* 17. D. Martinus Ximen. *in Annal. Giennenſ. Ann.* 66. *fol.* 26. Qui omnes contendunt, Sanctos Martyres martyrium compleuiſſe Anno LXVI. apud VTICAM Bæticæ vrbem, quæ hodie MARMOLEXOS dicitur diœceſis Giennenſis, in qua hoc die feſtiuitas cum officio Duplici horum Sanctorum Martyrum agitur. Eorum ACTA prorſus periere, illa eleganti ſtilo rediuiua conſcripſit *P. Franciſcus Bilches* è Societate Ieſu Presbyter, quæ latinitate donata dabimus, ne tantorum Martyrum memorias penitus temporis liuor obliteret. *Officio Duplici apud Giennenſet eorum feſtum colitur.*

ACTA SS. MAXIMI DISCIPVLI S. Jacobi Hiſpaniarum Apoſtoli, CASTI, *&* MAGNI *ſociorum eiuſdem Martyrum Vticenſium, ex P. Franciſco Bilches. S. I.*

MAXIMVS, *vt creditur, fuit natione* Hiſpanus, *ex honeſtis familijs oriundus, vt eius illuſtria facinora, & ingenium facilè docent, cùm conſtet ex mala arbore hautquaquam fructus optimi prodeant. Adhuc iuuenis à Numine cæleſtibus inſpirationibus raptus, Euãgelicam veritatem, quam ab* Hiſpaniarum *Apoſtolo didicerat, amplexatus, Chriſto nomen per lauacrum baptiſmatis dedit. Tanti itaque beneficij fauoris grates Domino rependere conſtituens, feruoris igne ſuccenſus, ad religionis ſuſcepta perfectionem aſpirans, omnia relinquens ad Apoſtoli pedes, eius veſtigia proſequi, doctrinam amplecti, & ſpiritum exhauriri conſtituit. Cuius, vt* IACOBVS *experiri cœpit ingenium, & æſtuantem in Chriſti amore conſtantiam, protinus* MAXIMVM, *inter Apoſtolica ſchola collegas Diſcipulum coaptans, breui illum per ordinum gradus ad vſque* Presbyteratus *faſtigium feliciter ſublimauit. Quo munere S. Presbyter fotus, illius oneris tanquam fidelis ſeruus penſum adimplens, ſecum* CASTVM, *&* MAGNVM *Socios aſſumens, miniſterij iniuncti opus ad proſequendum aggreditur. Tanti in homine ſancto ſpiritus conamina continens Apoſtolus, quibus in Chriſti prædicatione zelus, in Gentilium conuerſione deſiderium, & in fidei Catholicæ propagatione ſedulitas effulgebant, ad ſuperiorem gradum dignitatis* MAXIMVM *ſufficere, vt maiores fructuum cumulos colligeret, Numine annuente, decreuit. Hinc* MAXIMVS *ad Epiſcopatus apicem ſublimatus, tanta dignitatis obligatione perculſus, ſe ad nouam, ipſamque Angelicam vitam peragendam accingens, Euangelicæ prædicationis munus, pro vt illis conuenit, qui ex officio ſunt accenſa faces ſupra Eccleſiæ candelabrum poſita, perficere cœpit. Igitur S. Epiſcopus per varias Orbis* Hiſpanici *plagas diſcurrens,* XXX. *Annos in miniſterio Euangelicæ prædicationis exegit; ita vt* MAXIMVS *opus operarij Euangelici ſedulus adimpleret, & Deus ſerui ſui doctrinam miraculis confirmaret. Hinc* MAXIMI *animus in laboribus, ſolamen in afflictionibus, ſecuritas in periculis, imperium ſupra dæmones, ægritudines, & ipſam mortem exoriri cœpit, ita vt omnia pro Chriſti nomine libenter pati, & cum Chriſto ſingula mirabiliter operari fateretur Antiſtes Erat omnibus charus, nam omnibus in via virtutis dux, in infirmitatibus medicina. in diſciplinis magiſter, & in neceſſitatibus pater extitit, & patronus. Tantùm Sacerdotibus, & Sacrificiis Idolorum Beatus fuit Epiſcopus deteſtabilis, quorum mens inuida, & auida Chriſti Præſules, tanquam duces fidelium, totis viſceribus abhorrebat. Hinc aduerſus Antiſtites aſſidua machinationes obortæ, quibus ſi poſſent Dei miniſtros extinguerent. Hiſce denique*

Origo.

Conuerſio.

Fit Presbyter.

Epiſcopus.

In Miniſterio operatur.

Capiuntur. *Gentilium turba cogitationibus coadunata*, S. MAXIMVM, *& ſocios* MAGNVM, *&* CASTVM, *apud vrbem Batica* VTICAM *degentes*, *& Chriſtianæ fidei grana Euangelica ſeminantes*, *carceribus mancipare iuſſu* Aloti *Batica Præſidis ſtuduit*, *quibus SS. Martyrum conamina deleret*, *& profanorum Principum mandata profundius eleuaret. In ergaſtulo igitur poſiti Confeſſores beatiſſimi à Gentilium potentiâ; & diabolica aſtutia prolixius oppugnati*, *vt fidem deſererent*, *Dijſque Imperij thura litarent*, *nequaquam à propoſito Chriſtianæ ſeruitutis in cordibus infixo dimoueri potuere.* *Constantia.* *Tunc verò à blandicijs ad verbera progredientes*, *poſt innumerum cruciatuum agones*, *iugula mucroni tradiderunt*, *quo ſpiritus eorum laureâ martyrij ad Chriſtum*, *qui eos animauerat properarunt.* *Coronãtur.* Pridie Nonas Septembris *Anno Domini* LXVI. *Summi Pontificatus Petri* XXIII. *Imperatoris* Claudij Neronis XI. *Eorum Corpora à fidelibus Chriſtianis in eodem loco martyrij*, *vt moris erat*, *ſepulta*, *per longum tempus quieuere*, *donec Anno Domini* DCCC.L. *tempore Leonis* IV. *Pontificis Maximi pignora* S. MAGNI *Romam tranſlata in Eccleſia S. Michaelis Vrbis condita*, *ibidem honorifice coluntur*, *& debita veneratione ſeruantur.*

SIC horum SS. Martyrum ACTA digeſſit *P. Franciſcus Bilches* Vir proculdubio in hiſce Sanctorum inueſtigandis actionibus ſingulari eruditione percelebris; licet *Tranſlationem* ſacrarum exuuiarum S. MAGNI Vticâ Romam ſubdubitem. *An pignora S. Magni ſint Romam tranſlata?* Nam quamuis *Cæſar Baronius* Cardinalis eruditiſſimus in *Not. ad h. d. lit. D.* aſſerat, Reliquias S. MAGNI Martyris reconditas eſſe in Eccleſia *S. Michaëlis* Archangeli prope *Vaticanum* tempore Leonis IV. Romani Pontificis, cùm non conſtet an iſtius, an alterius Martyris fuerint, in re dubia, non eſt cur credamus, ea eſſe Noſtri, ſed alterius Romæ paſſi. Nec me mouet inſtantia dicentium, quòd eſto *Baronium* hoc die dixiſſe pignora S. MAGNI collocata fuiſſe in præfata S. Michaëlis Eccleſia Romæ intelligendum erit de MAGNO cuius memoriam repetit: nam facilis eſt reſponſio, quia ibi tantum dicit tranſlatas eſſe Reliquias S. MAGNI, ſed non cuius; maximè cùm conſtet S. Leonem IV. Pontificem huius, & aliorum Corpora extraxiſſe è cœmeteriis vrbis, ad ipſius cuſtodiam, cùm Sarracenorum copiæ Romam imminebant vt ipſe Baronius *Annal. Eccleſ. Tom* 10 *Annal.* 850. refert: quæ inter diuerſas Eccleſias poſtmodum cùm pretioſis donariis diſtribuit.

Topographia. VTICA. Vrbs vetuſtiſſima *Hiſpaniæ* in *Bætica* propre *Baſtetanos*; cuius meminit *Apianus Alexandrinus* dùm geſta *Viriati* recenſet, hic: VIRIATVS *in alia* Hiſpaniæ *parte*, *cum Q. Pompeio Romanorum Imperatore conflixit*, *ac victus* Aphrodiſium, *id eſt in Veneris Montem profugit. Ex quo in hoſtes denuò rediens*, *multos Quinti milites perdidit*, *aliquot retulit ſigna*, *reliquos intra caſtrorum munitiones compulit*, *præſidium* VTICÆ *deiecit*, *oramque* Baſtetanorum *depopulatus eſt.* En VTICÆ vrbis in Hiſpania prope *Baſtetanos* ſitus. Sed melius eius ſituationem conſignat *Antonini* Imperatoris *Itinerarium* à Corduba Caſtulonem

Epora. M. P. XXVIII.
VTICA. M. P. XVIII.
Caſtulone. M. P. XXXIII.

Vt ex Ieronymi Zuritæ *Not. fol.* 553. ex Lingoliano Codice elicitur, & Ioſia Simlero in *Schol fol.* 270. liquet: quibus in locis legitur VTICENSE, & corrigitur VCIENSE verbum, in aliquibus editis corruptum; vt ipſi notarunt Biuarius *d. Ann.* 66. *n.* 6. *fol.* 132. Puerta *d. Secul.* 1. *c* 13. *n.* 6 *fol.* 59. *&* 60. Hanc vrbem eſſe hodie Oppidum MARMOLEXO in Diœceſi Giennenſi ſitum diximus ſupra *Tom.* 2. *Die XXIV. April. lit. C. fol.* 77. & probant *Biuarius*, & *Puerta*, quibus accedunt P. Bilches *d. p.* 1. *c.* 7 *fol* 19 D. Martinus Ximena in *Annal.* 1. *p. d An. no* 66. *fol.* 26. Qui omnes computatis Milliaribus Antonini cum Leucis Hiſpanicis hodiernis, tribuentes IV. Milliaria vni leucæ, digito Oppidum MARMOLEXOS eſſe VTICAM demonſtratur. Nam *Epora*, quæ hodie dicitur MONTORO

diſtat

diſtat ab VTICA, quæ eſt MARMOLEXO, Quatuor leucis cum dimidia, quæ faciunt XVIII. Milliaria Antonini. Hinc à MARMOLEXO ad Caſtulonem, quæ hodie appellatur CALLONA ſunt Octo leucæ, quæ cum XXXII. Milliaribus Antonini conueniunt. Hanc etiam ſententiam tenuere Luitprandus in *Chron. Ann.* 920. & in *Aduerſar. num.* 41. Iulianus in *Aduerſar. num.* 333. agens de S. Eugenia Vticenſi. VTICAM hanc in Bætica fuiſſe Sedem Epiſcopalem à naſcentis Eccleſiæ exordiis ACTA ſuperius recenſita ſuadent, licet temporum, & Gentilium perſecutionibus intermiſſam. Eius Sedis Tres tantum Epiſcopos inuenio; quorum PRIMVS Noſter hic MAXIMVS numeratur ANNO LXVI. martyrio coronatus. SECVNDVS fuit WALDIFREDVS de quo Nos ſupra *Tom. 2. Die* XXIV. *April. lit. C. fol.* 746. ad Annum CC. LXXXVIII. quo ſanctiſſime obiit Confeſſor. TERTIVS nomine POTENTINVS cuius loco ſubſcripſit in XIII. Concilio Toletano Leopardus Abbas eius procurator, eius memoria ad Annum DC.LXXXIII. apud Loayſam in *Concil. Hiſpan. fol.* 637. qui vrbem Sedis ignorans, Africana hallucinatus, ab ipſa Toletum negotiorum causâ deuenientem *Potentinum* Epiſcopum *Vticenſem*, Concilio XIII. interfuiſſe. Quod prorſus inueriſimile videtur, nam ſi Africanus eſſet, & Toleti degeret, ipſe, & non alius Concilio intereſſet, vt notauit, & optimè D. Franciſcus Padilla *Hiſtor Eccleſ. Hiſpan. Tom. 2. in Chronolog. Epiſcopat. incognit. Hiſpan. fol. 16. col.* 2. verb. VTICA. Pro coronide hîc apponere *Carmen* de hac vrbe decreuimus, quod Illuſtriſſimus *D. D. Antonius Calderon*, heu quondam meus! Archiepiſcopus Granatenſis deſignatus, mihi ſuppedirauit, vbi vrbis, & Sanctorum Noſtrorum anamneſis deſcribitur, & tempus agonis felici proſodia conſignatur.

Cui hodie reſpondeat Vtica?

Fuit Sedes Epiſcopalis.

Eius Epiſcopi.

Bætica conſpicuas quæ priſco ſuſtulit vrbes
Tempore, nonnullas inter memoratur amœna.
VTICA, *Sanctorum mater, atque in ſecula princeps.*
Hîcque fidem Præſul ſeminauit MAXIMVS, *hîcque*
Cum MAGNO, *&* CASTO *in cœlum coronatus abiuit;*
Cùm ferus Hiſpanos *iugulatos enſe Neronis*
Nomine pro Chriſti conſpexit ſæpe ſatelles.

Quis fuerit horum Carminum Auctor, nec in MS. dicitur, nec Illuſtriſſimus *D. D. Antonius* Granatenſis Archiepiſcopus retulit. Quiſquis fuerit, proculdubio noſtram Notationem illuſtrauit, vt in poſterùm Giennenſis Diœceſis alium teſtem de ſuis SS. Martyribus enumeret.

SS. THEODORVS, OCCEANVS, *& Socij Martyres* Tuccirani *in Hiſpania.*] B. Anceps inter ſcriptores *Hiſpalenſis* Diœceſis, & *Giennenſis* Epiſcopatus controuerſia diſceptatur, circa ſitum, quo SS. Martyres huiuſmodi fuerint martyrio coronati. Nam cùm Dexter in *Chron. Ann* 308. aſſerat eos occubuiſſe apud TVCCIM vrbem antiquam Bæticæ, & in ea regione duo ſint oppida huius vocabuli contexturâ vocata; Alterum in Diœceſi *Hiſpalenſi*, quod hodie TOSINA, aut TOCINA dicitur; Alterum in *Giennenſi* Epiſcopatu, quod Noſtris temporibus MARTOS appellatur: hinc *Hiſpalenſes*, & *Giennenſes* ſibi Martyres adſcribi contendunt. Sed vt ad veritatis apicem profundiùs deueniamus, operæ pretium erit vtrorumque fundamenta præſcribere, relatis primum verbis Dextri, quæ cauſſam diſceptationi dedere? TVCCI *in Hiſpania Bætica* (inquit) *quæ &* TORISIA *nunc dicitur, SS. Martyres* THEODORVS, OCEANVS, *&* IVLIANVS, *qui confractis pedibus, in ignem iniecti glorioſè coronati ſunt.* En verba Dextri. Scriptores Hiſpalenſes TVCCIM hanc Dextri, eſſe TOSINA, aut TOCINA, diœceſis Hiſpalenſis, ſitam inter ILIPAM Magnam, hodie *Peñaflor*, & Italicam hodie *Seuilla la Vieja*, ſequentibus rationibus probare conantur. PRIMA quia verba *Dextri* conſignant illam vrbem conuentus Hiſpalenſis TVCCIM vocaram, cuius meminit *Antonini* Imperatoris *Itinerarium* apud Ieronymum Zuritam *fol.* 98. Ioſiam Simlerum *fol.* 191. ſic:

Controuerſia inter Hiſpalenſes, & Giennenſes circa locum martyrij.

Hiſpalenſium rationes.

I. Ex authoritate Dextri.

Oncbam.

Onobam. M. P. XXVIII.
Ilipam. M. P. XXX.
Tvccim. M. P. XXI.
Italicam. M. P. XXVIII.

Sed ſic eſt, quòd Tvcci vrbs inuenitur in Hiſpalenſi Conuentu, ſicut in Giennenſi diœceſi, & illi conueniunt verba Dextri: *Quæ & Torisia nunc dicitur.* Ac ſi Tosina diceret, ergo Tvccim illam, qua SS. Martyres occubuere, conuentus Hiſpalenſis eſſe fatendum erit.

II. Ex ritu Eccleſiaſtico S. E. Hiſpalenſis.

Secvnda quia iam ab Anno M. DC. XXIV. horum SS. Martyrum feſtum cum ritu Duplici S. E. Hiſpalenſis, & Illuſtriſſimus D. D. *Petrus de Caſtro, & Quiñones* eius Archiepiſcopus, Dextri auctoritate commotus, & doctiſſimorum Virorum approbatione ſuffultus celebrare præcepit: prout hucuſque in eadem Eccleſia, & diœceſi colitur, vt ex *Tabulis Eccleſ. Hiſpal.* liquet, & fatentur *Rodericus Caro* inferius citandus, & *Quintana Dueñas*, & cæteri.

III. Ex communi Scriptorũ placito.

Tertia, Nam pro hac opinione ſtare videntur Dexter *d. Ann.* 308. F. Franciſcus Biuarius *in Not. ad Dextr. d. Ann.* 308. *n.* 7. *Comment.* 2. *fol.* 367. Rodericus Caro *ibid. lit. Z. fol.* 117. & in *Corograph. Conuent. Hiſpal. lib.* 3. *c.* 10. *fol.* 97. D. Paulus de Spinoſa *Hiſtor. Hiſpal. lib.* 2. *c.* 9. *fol.* 57. P. Antonius Quintana-Dueñas *Hiſtor. SS. Hiſpal fol.* 399. Qui omnes vno ore SS. Martyres ſupra memoratos, & ad Tvccim Bæticæ paſſos, ex *Dextri* ſententia, agonizaſſe in vrbe Tvcci Conuentus Hiſpalenſis fatentur.

Giennenſium rationes.

Sed hiſce exploſis, Scriptores *Giennenſes* Martyres relatos in diœceſi *Giennenſi* ad vrbem *Tuccim*, quam hodie Martos appellitant, martyrium conſummaſſe contendunt, ſequentibus rationibus. Prima quia locus Dextri ſuperius adductus, ibi: *Quæ & Torisia nunc dicitur*: intelligendus eſt de Vrbe Tvcci veteri, de qua Plinius *Hiſtor. Natural. lib.* 3. *c.* 1. quam inter vrbes Bæticæ mediterraneas conſignat, eamque Veterem vocat in diſcrimen alterius Tvcci, quæ & Avgvsta-Gemella vocata fuit ex ipſo Plinio *d. lib.* 3. *c.* 1. quam fuiſſe Coloniam aſſerit. Hac igitur Vetvsta Tvcci à S. Eulogio in *Memorial SS. Cordubenſ. lib.* 2. *c.* 8. Ossaria cognominatur. Hinc eliciunt *Giennenſes*, quòd eſto ac ſuſtineatur lectio in Dextro: *Quæ & Torisia nunc dicitur*: expunctâ voce Torisia, & repoſitâ Ossaria, cùm facilis eſſet tranſitus, proculdubio de *Giennenſi* Tvcci veteri intelligendum eſſe Dextrum affirmant; maxime inſpectis variantibus lectionibus, in quibus Tosina etiam, Tosiria, Tocina, Tvcina, & Tvcilla legitur, quæ forte vitiatæ pro Ossaria, quæ hodie dicitur Torreximena, vt inquit D. Martinus Ximena in *Annal. Giennenſ.* 1. *p. Ann.* 308. *fol.* 42. repoſitæ ab imperitis amanuenſibus fuere.

I. Ex authoritate Plinij.

II. Ex gloſemate introducto in Codice Dextri.

Secvnda, quia eſto, quod intentio *Dextri* non fuiſſet Ossariam ſcribere, minus eius propoſiti fuit Torsiam, & cæteras voces reponere, quibus merum gloſema ineſt, maximè tempore *Dextri*, quo vox Tosina, quam hodie Oppidum illud *Hiſpalenſis* diœceſis retinet, non erat in rerum natura, ſed recens vocabulum forte à Sarracenorum excidio à Tvcci corruptum, & deprauatum, vt paſſim Arabes faciebant, qui nomina latina articulare neſcientes, & in gutture loquentes omnia confundebant, & deturpabant. Nec huic veritati obſtabit aſſertio Roderici Caro *in Not. ad Dextr. fol.* 117. *col.* 2. & in *Corograph. Conuent. Hiſpal. d. c. lib.* 3. *c.* 10. dicentibus; ibidem legendum eſſe Tvccilla, ex veteri lapide longiuſcule à Tosina reperto, ſic:

IMP. CÆSARI

IMP. CÆSARI. GETÆ. SEVERO. AVG.
DIVI. SEPTIMII. SEVERI. PII. PERTIN.
AVG. ARABICI. ADIABENICI. PARTHICI.
MAXIMI. PACATORIS. ORBIS. FILIO.
ET. M. AVRELII. ANTONINI.
IMPERAT. FRATRI.
RESPVBLICA. TVCCILLANORVM.
D. D. D.

Reſpondetur Roderico Caro, & aliis.

Quaſi dicat, verum eſſe gloſema, ſed legendum : *Quæ & TVCCILLA nunc dicitur.* quæ vox, cum tempore M. Aurelij Antonini, quo Inſcriptio dicata fuit Getæ Cæſari, in vſu eſſet, etiam tempore *Dextri* communis cenſenda erit, maximè è viuis ſublato M. Aurelio Antonino ad Annum Domini C. LXIII. ex Baronio. Quia reſpondetur, quod Inſcriptio, nequaquam aſſerit RESPVBLICA TVCCILLANORVM, ſed TVCCITANORVM, & qui eam extraxit loco literæ T. in lapide propter ſciſſuram ipſius, exſcripſit duplicem L. vt notauit poſtea quidam eruditus, qui eam fideliter tranſcripſit.

III. Ex ritu Eccleſiaſtico S. E. Giennenſis.

TERTIA, quia etiam Eminentiſſimus S.R.E. Cardinalis *D. Balthaſar de Moſcoſo, & Scandoual* Epiſcopus *Giennenſis*, nunc Archiepiſcopus *Toletanus*, intellectâ doctiſſimorum Virorum aſſertione quâ noſcebatur, hos SS. Martyres TVCCI fuiſſe martyrio coronatos ex *Dextri* aſſeueratione, illos tanquam ſuæ diœceſis originarios, virtute Bullarum Pij V. & Gregorij XIII. Romanorum Pontificum, ſub ritu Duplici colendos *Die* V. *Septembris*, quia IV. cum feſto etiam Duplici SS. Maximi Epiſcopi, Caſti, & Maximi Martyrum Vticenſium erat præpedita, præcepit : vt ex *Tabulis Giennenſibus Eccleſiaſticis* probant Scriptores inferius referendi.

IV. Ex multorum Scriptorum ſententiâ.

QVARTA, nam huius opinionis apicem tuentur ex Dextro *d. Ann.* 308. M. Rus-Puerta in *Hiſtor. Giennenſ.* 1. *p. Secul.* 4. *c.* 9. *fol.* 156. Argote de Molina *lib.* 1. *c.* 15. P. Franciſcus Bilches *Hiſtor. SS. Giennenſ.* 1. *p. c.* 23. *fol.* 68. D. Martinus Ximena in *Annal. Giennenſ. Ann* 308. *fol.* 42. Qui omnes plenis, vt aiunt buccis, SS. Martyres THEODORVM, & Socios TVCCI coronatos, ex *Dextri* mente, martyrium conſummaſſe in vrbe TVCCI Diœceſis *Giennenſis* contendunt.

Huius ſecundæ opinionis fundamenta probantur.

HIS pro vtraque rationibus recenſitis, ni fallor, hæc ſecunda opinio validioribus fundamentis fulcitur, maximè inſpectâ communi aſſertione Geographicorum omnium, tàm veterum, quam recentiorum, quâ probatur ſitus TVCCI in diœceſi *Giennenſi* extitiſſe, quæ vrbs tanquam magis nota, & princeps huius nominis, abſque dubio *Dextri* mentem adimplet, omiſſis gloſematibus in codicibus Chronici *Dextri* confictis, & interlineatis, vt etiam notauit Illuſtriſſimus *D. D. Antonius Calderon* electus Archiepiſcopus Granatenſis *Hiſtor. MS. SS. Vrgabonenſ. lib.* 2. *c.* 28. agens de his ſanctis Martyribus, vbi agonem apud TVCCIM *Turdulorum*, in diœceſi *Giennenſi* conſummatum contendit, & pro hac ſententia ſequentia carmina ſubiicit.

Turdula Baturica expoſuit pro nomine Chriſti
Paſſuros Sanctos THEODORVM, *& Numine plenos*
OCEANVM, AMMIANVM, *quibus &* IVLIANVS *adhærens*,
Omnes pro Chriſti fidei tradiderunt corpora voce,
Quos TVCCI *ciues inuiſit pectine primùm*
Diſiectos, poſt hæc in balnea feruida miſſos :
Aſtope diuinâ extractos ; per ſingula membra
Poſtea (præciſis pedibus, quin cruribus ipſis
Confractis) ſæuitum : ipſorum corpora rogus
Conſumpſit tandem, & conſcendunt ſpiritus aſtra.

Quâ igitur ſecundâ opinione amplexatâ, ad eorum elogia ex Martyrologiis deuenio, inter quæ primum locum obtinet *Menologium Græcorum* h.d. à quo *Petrus Galeſinus* ſequenti periodo: *In Græcia Sanctorum Martyrum* THEODORI, OCCEANI, AMMIANI, & IVLIANI. *Hi, Maximiano Imperatore, pro Chriſto Domino primùm pectinibus excarnificati, deinde in ferventes balneas coniecti, incolumes ope diuinâ euaſerunt. Poſt iterum comprehenſi, & in vaſtam ſolitudinem abducti, præſciſsis ſingulis membris, cruribuſque confractis, in ignem poſiti, Deum continenter precando, abierunt in cœlum.* Nec te moueat verbum IN GRÆCIA in hoc auctore poſitum, vt à verbis *Dextri* recedas, quin Auctor hic ſæpe ſæpius, vt pluribus diximus, cùm Sanctos ex *Menologio* in ſuum *Martyrologium* tranſcribere properat, eos in *Græcia* aut paſſos, aut cultos aſſerit, vocem IN GRÆCIA addens; quam intelligendam de cultu, non de agone ſuſpicor, maximè quia in *Menologio* apud *Caniſium* nulla de voce illa mentio eſt, imò nec in cæteris Martyrologiorum Scriptoribus, & ipſo Romano vetuſto *Roueydi*, & recentiori *Baronij* vbi hæc tãtum verba leguntur: *Item Sanctorũ Martyrum* THEODORI, OCCEANI, AMMIANI, & IVLIANI, *qui ſub Maximiano Imperatore diſſectis pedibus, in ignem coniecti martyrium conſummauerunt.* Conueniunt P. Vazquez *in Martyrolog. Caſtell. folior.* 145. P. Lupus *in Luſitan. folior.* 188. *colon* 2. P. Ieronymus de la Higuera *in Hiſpan. MS. folior.* 38. & cæteri recentiores. De eis ſcripſere poſt *Dextrum* ſuperius relati Scriptores tam Hiſpalenſes, quàm Gienuenſes. Eorum ACTA ſic colligere curamus.

Martyrologia.

Additio Galeſini detegitur.

ACTA SS. THEODORI, OCCEANI, AMMIANI, & IVLIANI *Martyrum Tuccitanorum ex Var. Scriptor.*

THEODORVS, OCCEANVS, AMMIANVS, & IVLIANVS *ex vrbe* Tuccitana *in Bætica, quæ* Bæturia Turdulorum *dicitur, Oriundi, Chriſti fidem amplectentes, inter perſecutionum turbulentias, illam conſtantiſsimè tenuere; donec immanis illa cruciatuum aduerſus Chriſti fideles procella Bæticum circulum exundans, & ſerpens Sanctiſsimos pugiles comprehendens, illos pro veritatis confeſsione immaniſsimis cruciatibus coronauit. Nam primum pectinibus corpora excarnificauit ſatelles, deinde in feruentes balneas coniecit. Sed cùm ab hiſce tormentis illos diuina potentia incolumes extraheret, iterum tenti, & in vaſtam ſolitudinem abducti, præſciſsis ſingulis membris, diſſectis pedibus, cruribuſque confractis, in ardentem ignis rogum impoſiti, Deum continenter precando, coronas immarceſsibiles promeruerunt* IV. Die Septembr. *Anno Domini* CCCVIII. *Imperante Maximiano. Quorum feſtiuitas recenti ſolemnitate in* Giennenſi *diœceſi ſub ritu Duplici rediuiua, conciuium faſtu, & celebri plauſu quotannis repetitur.*

Orige. *Capiuntur.* *Torquentur.* *Coronantur.*

HACTENVS ſeries quæ potuit ACTORVM elici SS. horum Martyrum: cætera Deus ſcit, & fortè ſuo tempore reuelabit. Nec oberit ſilentium *Dextri* in relatione AMMIANI, quem prorſus omittit, quia vt inquiunt *Bivarius* & cæteri, hæc taciturnitas non obeſt, cum in cæteris circumſtantiis plena ecphraſis repetitur.

Dexter Ammianũ omiſit.

NEC minus intereſt, quod aſſeritur martyrio coronatos Anno CCC. VIII. ſub *Maximiano* Imperatore, cùm eo Anno iam imperij gubernacula reſpuiſſet; quia licet imperium Imperator ille multis retro ſeculis reliquiſſet, tamen perſecutio hæc ſuo tempore cœpta fuit, & ideo donec durauit, illi tanquam Auctori tributa fuit, vt ex auctoritate *Baronij*, & aliorum refert M. Ruſpuertà *Hiſtor. Giennenſ. d. ſecul. 4. cap. 9. fol.* 158. *colon.* 2. De TVCCI vrbe in Bætica, quæ Bæturia Turdulorum dicebatur, quâ SS. Martyres occubuere, iam ſuperius diximus *Tom. 2. Die* XXX. *April. lit. C. fol.* 853. & ſuperius in *Prolegom.* horum SS. Martyrum.

Perſecutio Maximiani Imperatoris durauit ad An. 308.

NONIS SEPTEMB.
DIES V.

A. *In* CELTIBERIA *Hiſpaniæ* S. ROMVLI *Ciuis* Italicenſis *in Bætica, & Imperatoris* Vlpij Trajani *homopoli, ipſiuſque aulæ Præfecti, qui cùm coram ipſo Imperatore fidem Catholicam profiteretur, & ab eo correctus, adhuc in confeſſione perſiſteret, in exilium ad* Hiſpanias *dimiſſus, ibidem Cæſareo mucrone impetitus, Martyr inclytus animam reddidit Creatori.*

B. PALMÆ *in Bætica* S. OBDVLIÆ *Virginis, quæ tempore* Gothorum *Sanctitatis flore, & mirabilium fulgore tanquam ſtella refulſit. Cuius ſacra pignora* Palmâ Toletum *tranſlata, & hoc die huius Tranſlationis feſtiuitas repetitur.*

C. CONCHÆ *in Hiſpania Tranſlatio* S. IVLIANI *ipſius vrbis Epiſcopi ex decreto S. R. E. prout antiquitus agebatur, licet ad diem* XXVIII. Ianuarij *ex ipſius S. Sedis conceſſione reſtituta cognoſcitur feſtiuitas.*

NOTÆ.

SANCTVS ROMVLVS *Martyr* Italicenſis *Hiſpanus.*] Eius memoriam *Græci in Menologio* repetunt, quibus adhæret Baronius in *Martyrolog. Roman. h. d. lit. D.* ſequenti elogio: *Eodem Die* S. ROMVLI, *Aulæ* Trajani *Præfecti, qui cùm ſæuitiam Imperatoris in Chriſtianos deteſtaretur, caſus virgis, capite truncatus eſt.* Eadem P. Dyoniſius Vaſquez in *Martyrolog Caſtellan. fol.* 145. *col.* 2. P. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 187. Conſtantius Felicius *in Ital. fol.* 98. & conueniunt cæteri recentiores. De eo Flau. Dexter in *Chron. Ann.* 100. vbi P. Biuar. *Comment.* 1. *n* 2. *fol.* 194. Rodericus Caro in *Not. ad Dext. d. Ann.* 100 *fol.* 53. *lit. E.* vbi locum originis, & prouinciam agonis ſequenti periodo recenſet: S. ROMVLVS Trajani *Cæſaris Præfectus, patriâ* ITALICENSIS, *Hiſpanus, in Hiſpaniam ab eodem relegatus in* Celtiberia *patitur.* S. M. Maximus in *Chron. Ann.* 531. apud Rodericum Caro *fol.* 183. *lit. T.* & apud Biuarium *n.* 3. §. 55. *fol.* 383 hac clauſulâ: *Celebris eſt memoria* ITALICÆ *in Hiſpania* S. ROMVLI *ſub* Trajano *paſſi.* Hos ſecuti ſunt præter relatos idem Rodericus Caro *Hiſtor. Hiſpalenſ. Conuent. lib.* 3. *c.* 13. P. Quintana-Dueñas *Hiſtor. SS. Hiſpalenſ. fol.* 230. D. Martinus

A. *Martyrologia.*

Scriptores.

Romulus alius Martyr Hiſpanus.

de Anaya *in Apolog. pro SS.Hiſpalenſ.5.p n.16.fol.24* Alius etiam fuit ROMVLVS Martyr apud *Luſitanos* in Oppido CONCORDIA, quæ & *Nabantia*, hodie *Thomar* dicitur, de quo Nos ſupr. *Tom. 1. Die XVII. Februar. lit. A. fol. 147.* Noſtri *Italicenſis* ACTA ex *Metaphraſte* excripſit Lippomanus *Tom. 6.* à quo Laurentius Surius ex recenſione Moſſandri *Tom. 5.* quæ in aliquibus diminuta, prorſus Noſtrorum auctoritate ſupplebimus, vt in poſterum integra perlegat eruditio.

ACTA S. ROMVLI MARTYRIS CELTIBERI, *& Ciuis Italicenſis in Bætica ex Flau. Dextr. & M. Maximo, Metaphraſte, & aliis Scriptoribus.*

Origo, & militia.

ROMVLVS *origine* Hiſpanus, *ex* Italica Bæticæ *vrbe oriundus, Ethnicis parentibus progenitus,* Trajani *conciuis, nondum ad Imperij apicem ſublimati, ſocietatem, & contubernium ſecutus, militia operam dedit. Sed ille poſtmodum, poſt* Neruæ *obitum, Romanorum Imperator meritò conclamatus,* ROMVLVM *aulæ* Præfectum *elegit, qui Principis homopoli ſic gratiam, vt fauorem promeruit, vt eius inter omnes aulæ proceres potius exaudiretur oratio, ſiue ad munerum electionem, ſiue ad pœnarum dimiſsionem, & indulgentiam ſupplicij. Inter hæc igitur aulicæ libertatis ſpecimina* ROMVLVS *conſtitutus, ad fidei veritatem animi, & interioris hominis oculos aperiens, facilè cognito Deorum Gentilium errore, Chriſti deitatem agnouit, quâ victus, fidei tunc cœpit adnumerari cultoribus, quibus totis viſceribus adhærens, tandem ſecretò ad regenerationis lauacrum, fidelium omnium alacritate, deuenit.*

Aula præficitur.

Chriſto nomen dat.

Poſt hæc cùm Trajanus *ob ſimulacrorum ſuorum deſpectum, & Imperialium iuſsionum, multa millia Chriſtianorum in Melitinam Armeniæ vrbem exulare, & demùm martyrio coronari præciperet,* ROMVLVS *fidei zelo ſuccenſus* Trajanum *increpare cœpit, dicens, quòd neque ei, neque ciuitati omnino decebat expedire ea, quæ facta fuerant, tam numeroſam fortiſsimorum militum manum ab ſe abijciendo, & crudeliter extinguendo.* Trajanus *autem, cùm oporteret* ROMVLO *gratias agere, vt qui beneuolè eſſet in eum affectus, ſtultè, & ingratè ſe gerens, eum potiùs maledictis inſectabatur, & ei iraſcebatur, & tanquam crimen objiciebat pietatem.* ROMVLVS *verò verba illius ne tantillum curans, gloriabatur potiùs contumelijs propter Chriſtum ſusceptis: & ardentiſsimo eius Zelo in animo accenſus, liberè quidem, & effusè illius Deos probris inſectabatur; Chriſtum autem apertè confitetur, & pietatem audacter profitetur.*

Imperatorem increpat.

Cruciatur.

Magis itaque irritatus Trajanus, *iubet eum extendi, & virgis cædi.* ROMVLVS *autem magno, & forti animo plagas accipiens:* Nunc ſcias (*exclamabat ad Trajanum*) me maximo affici beneficio. Corpus enim quod hoc rubro mihi ſanguine circumfluit, abluit ſordes, quas contraxi ex ſimulacrorum nidore, & induitur anima mea mundâ tunicâ incorruptionis. *Non tulit hæc* Trajanus, *ſed majori ira percitus Martyrem ad Tertullum vrbis Præfectum emiſit, vt eum ſupplicijs grauioribus ſubijceat. Ergo* ROMVLVS *in carcerem conijcitur vnà cum* Oneſimo *B. Pauli Apoſtoli Diſcipulo, & alijs, quos Præfectus tenebroſæ iubet tradi cuſtodiæ, & afflictionibus, quæ producunt dolorem tormentorum, vt ſingulorum probrorum, ac pœnarum illatio ad impietatem traduceret eorum fidem. Cùm verò cognoſceret Præfectus, quod afflictio in carcere producta per decem & octo dies, nihil ex Martyrum conſtantiâ detrahebat, ſed magis corroborabantur ad veram in Deum fidem, Oneſimum,* ROMVLVM, *& Papiam ſub prætextu clementiæ expulit è ciuitate. Illi Puteolos deuenientes fidem catholicam prædicabant, ſed iterum tenti, martyrio coronati ſunt.* ROMVLVS *verò* Hiſpanias *repedans, & ad* Celtiberiam *accedens,* Trajani *Imperatoris decreto captus*

Carceratur cum Oneſimo & alijs.

Coronatur.

captus à militibus „eius caput protinùs enſis ſacrilegus amputauit, Nonis Septembris, *Anno Domini* C. X. *Cuius ſacra pignora à fidelibus condita honore debito fuere, & S. Martyris memoria apud Italicenſes etiam fuit tempore Gothorum celebris.*

Biuarij Actorum textamen à quo?

TOTAM hanc ACTORVM ſtruem ex *Metaphraſte* in Actis S. ROMVLI, & S. ONESIMI Pauli Apoſtoli Diſcipuli, relatis à Surio *Tom.* 1. *Die XVI. Februar. fol.* 160. collegit P. Biuarius in *Not. ad Max. in Chron. Ann.* 531. *n.* 3. §. 55. *fol.* 383. Qui proſequitur, hanc relegationem ROMVLI ad Hiſpanias, *Metaphraſtem* latuiſſe, ſed non *Dextrum*, qui totius rei geſtæ in ſua prouincia mentionem fecit. *Quo videas* (aſſerit) *vero conſonare verum, & careerem Romanum, & ſub* Tertullo *ſtationem, non obeſſe martyrio in* Celtiberia *à* ROMVLO *conſummato: eum expreſſe in Actis dicatur:* ſub clementiæ prætextu, *non minus quàm* Oneſimus ROMVLVS *expulſus ab vrbe: ſed non cum* Oneſimo *profectus, nec tortus. At forſan* Tertullus *priſtinam* ROMVLI *dignitatem, & amicitiam Imperatoris reueritus, in patriam ſuam abire fecit, non auſus capitis eum damnare.* Fortè hac ratione compulſus Philippus Ferrarius in *Catalogo SS. Italiæ*, Acta S. ROMVLI prætermiſit. Nam licet in Actis à *Metaphraſte* conſcriptis, & à Surio *Tom.* 5. *h. d. fol.* 67. recenſitis, referatur, S. Martyrem Traiani decreto fuiſſe capite plexum: hæc non erunt verba intelligenda de martyrio in vrbe Româ, ſed alibi, id eſt in *Celtiberia*, vt inquit *Dexter*, qui verius locum, & prouinciam agonis agnouit.

Probatur quòd martyrium in Celtiberia Hiſpaniæ expleuerit.

Nomen Romulorũ in Hiſpania commune.

QVOD Sanctus iſte ROMVLVS Martyr fuerit patriâ ITALICENSIS in *Bætica Hiſpaniæ*, ex his ſuadetur verbis ſuperius relatis, & à *Dextro*, & *Maximo* recenſitis, quibus cohærent aliquot vetuſtiora monumenta ex antiquiſſimis marmoribus deſumpta, vbi nomen ROMVLORVM in Hiſpania, maximè in Hiſpalenſi vrbe riguiſſe pateſcit, quorum hocce ſubiicere non grauabimur, quod in *Viridario* domus Ducis *Metymnenſi* hodie viſitur, ſic:

DECIO. CVTIO. BALBINO.
M. CORNELIO POTITO.
L. ATTIO. IVNIANO. ROMVLO.
IIII. VIRO. VIARVM. CVRANDAR.
PIISSIMO. FILIO.
BALBINVS. PATER.
PRISCA. MATER.

De qua Inſcriptione videndus Rodericus Caro in *Chorograph. Conuent. Hiſpal. lib.* 3. *c.* 13. *fol.* 106. vbi aliam ex Reſend. *in Antiq. Luſit. lib.* 1. C. ANNII. ROMVLI Luſitani, refert.

Quo Anno agonem expleuit?

QVATENVS ad *Annum* agonis, licet in Codice *Dextri* paſſio huius Martyris reponatur in Anno C. non ob id, eo eueniſſe martyrium credendum erit. Nam Dexter non dixit, vt aſſolet in conſignatione aliorum Martyrum: *Hoc Anno* S. ROMVLVS; ſed tantùm ſcripſit: *Per hoc tempus*, vt in exordio huius Anni relationis *fol.* 191. apud Biuar. *Com.* 1. Quaſi dicat: *Tempore Imperij Traiani* S. ROMVLVS *patitur.* Aſt cùm Oneſimi, cum quo ab vrbe fuit expulſus Noſter Martyr, agonem recitent Scriptores Anno C. X. vt ex *Moſſandro*, & aliis colligitur, proculdubio, eo ipſo Anno ROMVLI martyrium venit aſſignandum. Sic hanc ſententiam tuetur P. Biuarius in *Not. ad Max. d. Ann.* 531. *n.* 3. §. 58. *fol.* 384.

Cultus in diœceſi Hiſpalenſi.

DENIQVE cùm Archipræſul D. D. *Petrus de Caſtro, & Quinones* Hiſpalenſis Sedis Metropolita referentibus Decano, & Capitulo ſuæ illuſtriſſimæ Eccleſiæ, & aliis doctiſſimis viris, agnouiſſet hunc S. Martyrem ex ITALICA ſuæ diœceſis vrbe oriundum fuiſſe, Anno M. DC. XXIV. illi cultum cum *Officio Duplici* in diœceſi, & *ſecundæ claſſis* in loco vbi olim *Italica* fuit, detulit, & hoc in poſterum obſeruari præcepit, virtute priuilegiorum à Summis Pontificibus conceſſorum Præſulibus Hiſpaniæ, vt referunt *Rodericus Caro*, & *Biuarius* ſuprà.

B.

S. OBDVLIÆ *Virginis* Palmenſis *Tranſlatio Palmâ Toletum.*] Paſſim in hiſce Sanctorum Hiſpanorum conſignationibus, & eorum rebus geſtis, ancipites inſurgunt diſceptationes, maximè cum ſimilitudo nominum Sanctorum, cum no-

Reliquia transferũtur Palmâ Toletum.

Sed à qua vrbe Palma?

Opinio Hiſpanorum.

Opinio Belgarum.

mine etiam vrbis, aut Oppidi, quibus Martyres occubuere, aut Confeſſores vtriuſque ſexus vixere, concurrit, vt in præſenti accidit. Nam Scriptores antiquí, & recentiores, qui res Hiſpanicas, & præſertim Toletanas ſcripſere, contendunt S. OBDVLIAM Virginem tranſlatam fuiſſe ex Oppido *Palmâ Toletum.* Sic Luitprandus in *Chron. Ann.*869. *fol.*72. apud D. Thom. Tamayo: & *fol.*433. *n.*308. apud D. Laur. Ramir. ſequenti clauſula: *Hoc Anno fit* Tranſlatio *Reliquiarum* S. OBDVLIÆ *Palmâ Toletum.* Eadem Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. Ann.*878. *n.*450. *fol.*108. qui Virginem, Martyrem quoque fuiſſe contendit. Hanc *Tranſlationem* etiam appingunt recentiores D. Thomas Tamayo in *Not. ad Luitprand. d. Ann.*869. *fol.*208. P. Antonius Quintana-Dueñas *Hiſtor. SS. Toletanor. ſecul.* 4. §. 1. *fol.* 243. Illuſtris Comes de Mora *Hiſtor. Tolet.* 1. *p. lib.*6. *c.*28. *fol.*559. Sed à quô Oppido PALMA dubium erit. Noſtri ex vrbe PALMA Bæticæ in Hiſpania, quâ vitam egit Sanctiſſima Virgo, ex relatione S. M. Maximi in *Chron. Ann.*566. his verbis: PALMÆ *in Bætica*, S. OBDVLIA, *vel* OTHILIA *Virgo Benedictina conſecrata, magno apud omnes in pretio eſt:* oriundam hanc B. Virginem contendunt. *Belgici* verò Scriptores, ipſam educatam fuiſſe in Cœnobio PALMENSI Biſontinæ diœceſis Comitatus Burgundiæ defendunt, vt notauit Aubertus Miræus *in Faſt. Belgic. Die XIII. Decembr. fol.*738. de qua etiam Molanus in *Addit. ad Vſuard.* Arnoldus Vvion in *Martyrol. Monaſt. lib.*3. *d. Die XIII. Decembr. fol* 392. Hugo Menardus in *Martyrolog. Benedict. d. Die*, & Andreas Sauſſayus in *Supplement. Martyrolog. Gallican. d. Die. fol.* 1203. *Tom.*2. Qui OTHILIAM Virginem iſtam Burgundicam, quæ à natiuitate cæcitatem accepit, vitam Monaſticam in Alſacia exercuiſſe fatentur, cuius velamen adhuc adſeruari in Cœnobio *Palmenſi* referunt.

Plures huius ferè nominis Diuæ.

I. Toletana.

II. Belgica.

III. Socia S. Vrſulæ.

Quo loco hæc poſterior tranſlata?

Baronij ſuſpicio euacuatur.

Ex hiſce igitur duabus opinationibus fateri compellimur: aut quod fuere DVÆ Virgines Deo ſacratæ, altera OBDVLIA in *Hiſpania*, cuius ſacra pignora *Palmâ Toletum* tranſlata fuere ad Annum Domini DCCC.LXIX. vt inquiunt Maximus in *Chron. d Ann.*569. *n.*8. Luitprandus in *Chron. d. Ann.*869. *n.* 308. Iulianus in *Chron d. Ann.*878. *n.*450. Altera *Burgundica*, cuius educatio in Cœnobio *Palmenſi* diœceſis Biſontinæ, de qua *Martyrologia* ſuperius recenſita, & cuius obitus ad Annum DCC. vel circiter vt inquit Miræus in *d. Faſt. Belg. d. fol* 738. euenit. Hinc Cardinalis Cæſar Baronius in *Not. ad Roman. Martyrolog. lit. H.* opinionum diuerſitate conuictus relatarum, aliam fuiſſe eiuſdem nominis Virginem de numero illarum ſociarum S. Vrſulæ fatetur, cuius ſacra pignora fortaſſis *Toletum* tranſlata, ibidem hoc die eius feſtiuitatem celebrari ſuſpicatur. Sed prorſus eius opinio euacuatur, quia Corpus huius S. Virginis, quam *Baronius*, & cæteri Scriptores ODILIAM vocitant, requieſcit apud *Huyum* Belgicæ ditionis in Eccleſia Fratrum Cruciferorum, vt Molanus in *Indicul. SS. Belg. lit. O. fol.*58. *col.*2. obſeruat. & Aubertus Miræus in *Faſt. Belgic. Die XVIII. Iul. fol.*433. qui *Tranſlationem* ſacrarum exuuiarum fuiſſe factam Anno M. CC. LXXXV. refert. Rem etiam huius *Tranſlationis* enarrat Bartholomæus Fiſen in *Act. SS. Leodienſ. Die XVIII. Iul fol.*333. vbi plures alios Scriptores annumerat: & patet ex *Lectionibus Breuiarij Hoyenſis*, his verbis: S. ODILIA, *Virgo de numero Vndecim Millium, dixit in viſione* Ioanni de Oppa *conuerſo Pariſiis in Conuentu Fratrum S. Crucis:* Surge Frater; Coloniæ iuxta S. Gereonis Eccleſiam in viridario Arnulphi inuenies oſſa mea ſub pyro, in marmoreo Sarcophago: quæ in primarium S. Crucis Cœnobium, iuxta Oppidum Huyenſe, volo transferri. *Conuerſus à Priore Coloniam miſſus, cùm theſaurum cæleſtem inueniſſet*, Sifiedo *Archiepiſcopo nuntiauit, qui Corpus* ODILIÆ *eleuauit, & in capſulam ligneam reuerenter repoſuit. Deinde prædictus Conuerſus capſam cum literis geſtorum, clam à Colonia diuertens*, Huyum *tranſtulit ad Eccleſiam Fratrum S. Crucis.* Ergo hac ſtante relatione, ſuſpicio *Cæſaris Baronij* eneruatur, & nequaquam *Corpus* in Eccleſia *Toletana* à tempore relationis *Luitprandi*, & *Iuliani* tranſlatum, potuit eſſe iſtius S. Virginis, & Martyris ſociæ Vrſulæ.

NEC erit audiendus P. Biuarius in *Not. ad Chron. Maxim. Ann.*568. *n.*8. §.17. *fol.*503. contendens ex Molano in *Addit. ad Vſuard. Die XIV. Decembr.* fuiſſe

aliam

aliam Diuam nomine ODILIAM, cuius corpus requieſcit in Templo S. Ægidij vrbis Leodienſis, quia proculdubio fallitur; nam iſthæc non ODILIA, ſed IVOILA vocatur, vt ex *Actis* abs *Ægidio* Aureæ Vallis, *Transmoſano*, Bartholomæo Fiſen in *Act. SS. Leodienſ. fol.* 520. apparet, qui eam viduam fuiſſe, & nondum in Sanctorum catalogo ſcriptam referunt, in cuius errorem nominis lapſi ſunt Philippus Ferrar. in *Catalog. SS. General. d. Die XIV. Decembr. fol.* 476. Arnaldus Wion in *Martyrolog. Monaſt. d. Die. fol.* 393. Hinc etiam liquet, quod nulla ex his poſtremis erit, quam S. E. *Toletana* in ſuo ſacrario recepit. Nec minus OTHILIA Belgica, quam ſecundam ſuperius nominauimus, quia illius ſacra lipſana adhuc in *Alſacia* adſeruari fatetur *Miraus*. Quid ergo in hac dubia re dicendum? Nos ſequentes S. Marci Maximi in *Chron. Ann.* 568. ſententiam, aſſerimus OBDVLTAM noſtram egiſſe vitam, & virginitatis honore ditatam ad cœlos conſcendiſſe, cuius veritatis apice ſuffulti illius ſeculi Præſules illam inter Sanctorum agmina in Eccleſiaſticis Tabulis conlocarunt. Hinc eius memoria pretioſa apud Deum, & homines: hinc cœpit eius feſtiuitas in Hiſpania cultu debito celebrari, & reuereri. Hanc etiam ſententiam tuentur P. Biuarius in *Not ad Max. d. Ann.* 568. §. 18. *fol.* 503. & antiquus Maximus in verbis ſuperius relatis. Nec me mouent Iuliani Archipresbyteri Toletani in *Chron. Ann.* 878. *n.* 450. verba confuſa ſequentia: *Hoc Pontifice* (Ioanne cognomento Oſcenſi) *tranſlata ſunt Reliquia* S. OBOVLIÆ [Virginis verbum deſideratur in Codice edito] *& Martyris*, PALMA *Toletum, qua paſſa eſt ſub Iuliano, & tempore prima captiuitatis allata fuerat* PALMAM; *praſente vero* Ioanne Toletano *relata ſunt eius reliquia, & cum magno honore à* Toletanis *ſuſcepta, Die* V. Septembris. Nam in eo quod OBDVLIAM *Palmenſem* inter *Martyres* tempore *Iuliani* Apoſtatæ paſſos conſtituit, proculdubio incertum videtur, & merum gloſema in Codice *Iuliani* inſertum. Patet nam S. E. *Toletana* in ſuis Breuiariis, & Officiis, quibus à tempore Gothorum vſa eſt, numquam OBDVLIAM Martyris titulo celebrauit, vt ex *Muzarabi*, & aliis *Breuiariis* editis, & MSS. conſtat: ergo verba in Codice *Iuliani* relata de martyrio, merum commentum eſt. Sic etiam tenuit Biuar. *d.* §. 18. Qui etiam illam primæuam *Tranſlationem* Toleto Palmam tempore primæ captiuitatis negat; & meritò quia ex *Maximo* docemur ſanctiſſimam Virginem haudquaquam *Toleti*, ſed *Palma* vitam monaſticam tranſegiſſe; & demùm ex *Luitprando* nouimus, eius ſacras glebas *Palmâ Toletum* Anno DCCC. LXIX. honorifice fuiſſe tranſlatas. Quibus, ſcilicet *Maximo*, & *Luitprando* in hiſce antiquitatibus potius deferendum erit, tanquam vicinioribus ad tempora vitæ Virginis ſacræ, & eius corporis tranſlationis, quàm *Iuliano*, qui poſt aliqua ſecula ſcripſit. Hinc à ſententia P. *Quintana-Dueñas*, & Illuſtris Comitis de Mora *vbi ſupra*, deuiabis, qui gloſema in Codice *Iuliani* impactum ſecuti, S. OBOVLIAM *Palmenſem Monacham, Toletanam*, & *Martyrem* contra *S. Maximi* placitum, & S.E. *Toletana* vetuſtiſſimum effecere ritum. Nec minus ab aſſertione F. Ioannis Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib.* 4. *c.* 62. recedes. qui *Baronij* ſuſpicione deuictus, OBOVLIAM Noſtram cum ODILIA, S. Vrſulæ comite confundit, contra Huyenſis in Belgio Cœnobij ſcripturas, & traditionem, & ſuperius relatorum Scriptorum Belgarum authoritatem. His ſic delibatis ad Martyrologia, & Scriptores deueniamus. De Noſtra ſic *Martyrologium Romanum* h.d. ſequenti clauſula: *Toleti* S. OBDVLIÆ *Virginis*. Conueniunt P. Dionyſius Vaſquius in *Caſtellano fol.* 146. P. Ioannes Lupus in *Luſitano fol.* 187. P. Ieronymus Roman de la Higuera *in Hiſpan. MS. fol.* 37. & alij recentiores, qui à Romano elogium deſumpſere. Ex Scriptoribus poſt *Maximum*, *Luitprandum*, & *Iulianum* Marieta *d. lib.* 4. *c.* 62. 1. *p.* Franciſcus Piſa *Hiſtor. Tolet. lib.* 5. *c.* 35. D. Petrus Salazar de Mendoza in *Prolog. ad Cardinal. fol.* 14. D. Maurus de Caſtella *Hiſtor. S. Iacob lib.* 2. *c.* 23. D. Ioannes Dux Ixarenſis in *Catalog. SS. Hiſpan. MS Tabul.* 3. *n.* 25. D. Didacus Caſteion in *Primat. Tolet.* 2. *tom.* 3 *p. c.* 1. §. 6. *fol.* 566. Rodericus Caro in *Not. ad Max. fol.* 193 *lit. C.* F. Franciſcus Biuarius in eiſdem *Not. d. Ann.* 568. *n.* 8. §. 15. *& ſeqq. fol.* 502. *&* 503. Eius ACTA nondum ſcripta comperimus, illa ſic recenſenda iudicamus.

Binarij lapſus.

Obdulia Hiſpana qualis?

Gloſema in Codice Iuliani.

An fuerit Martyr?

An fuerit Toletana?

Aliquorum deceptio Scriptorum.

Marieta lapſus.

Martyrologia.

Scriptores.

ACTA S. OBDVLIÆ VIRGINIS Palmenſis in Bætica, ex Ordine Benedictino: cuius Reliquiæ Palmâ Toletum tranſlatæ ſunt, Anno Domini DCCC. LXIX. ex Variis.

Origo. OBDVLIA *Virgo* Hiſpana, *apud* Palmam, *vrbem* Bæticæ, *diœceſis* Italicenſis *ex nobilioribus Gothis parentibus orta, fidei Catholicæ regulas inter tot Arianorum Principum, & Populorum turbines ſecuta, vt liberius Domino vacaret, Benedictini Ordinis velamen aſſumpſit. In* *Monialis.* *hoc igitur ſtadio cucurrit ſanctiſſima Virgo per aliquot temporis interualla, ſemper omnibus grata, Deo amabilis, ſociabus charitate coniuncta, fidelibus Catholicis affectione viſcerali ſuauis, & hæreticis Arianis formi-* *Exercitia.* *dabilis, & ſeuera. Ab eius monaſtica vita exordio S. Virgo ſic viuendi normam contexuit, vt obligationi inſiſtens, & diſciplinis regularibus inſeruiens, nequaquam ſerua inutilis in domo Domini videretur. Iam poſtmodum in Monaſterij exercitationibus adulta, ſublimiora in via virtutis ſpecimina capeſſebat, ita vt ſui ſeculi ſpeculum monacharum meritò vocaretur. Denique ſenectutis tempore, cùm iam iam ad vitæ ſanctiſſimè actæ pertingere metam proſpiceret, ad perfectionis in omnibus virtutum generibus culmina ſublimata, nihil aliud optabat, niſi vt reſolueretur, & eſſet cum Chriſto, cuius toto cordis affectu languebat, & deſiderabat amplexus. Tandem virtutibus clara, & miraculorum gloriâ celebris, poſtquam fe-* *Moritur.* *bris continuationem diù experiretur immobilis, acceptâ pœnitentiâ, ad Dominum migrauit. Cuius ſacrum Corpus in* Palmenſi *Cœnobio, miraculorum frequentiâ, conditum tempore Gothorum iacuit, donec Anno Domini* DCCC. LXIX. *ad* S. E. Toletanam, *inſtante, & actum auctorante* *Transfertur.* *Illuſtriſſimo Domino* Ioanne *cognomento* Oſcenſi *Epiſcopo Toletano tranſlatum eſt Die* Nonis Septembris, *quo, in ſacrario prædictæ* S. E. Toletanæ *collocatum fertur. Quæ inpoſterum eius S. Virginis feſtiuitatem, in die Tranſlationis eiuſdem ſolemni ritu Eccleſiaſtico celebrauit.*

Hactenus ACTA puriora, quæ ex Noſtris Scriptoribus deſumere potuimus. Quorum textamen proculdubio eruditioribus magis placet Hiſtoriographis, quàm illa, quæ conſarcinauit P. Antoninus Quintana-Dueñas *ſupr. d fol.* 243. & probantur ſequenti Epigrammate vetuſto, quod Illuſtriſſimo *Ioanni Oſcenſi Toletano* Antiſtiti tribuitur in meo *MS. Codice Hali.*

DE S. OBDVLIA VIRGINE BENEDICTINA in Cœnobio Palmenſi Bæticæ Epitaphium.

Clauditur hac thecâ, veneranda OBDVLIA, *Palma*
Quam dedit eximiam, Magne Tolete, tibi.
Hæc Benedictinum ſuſcepit clara velamen:
Hæc Benedictinis addidit vna mores.
Denique cùm Chriſtum cuperet, per languida febris
Tempora deficiens, pulchrior aſtra capit.
Poſtea Relliquias ſuſcepit alma TOLETVM,
Quas veneratur amans, quas colit ipſa pia.
Obtulit hæc Præſul tunc carmina ſacra IOANNES
Virginis exuuiis, quas Vir & ipſe colit.

Hinc

Hinc iam fidem *Maximi*, & aliorum probabis, quâ colliges gloſſema in Codice *Iuliani* additum, hautquaquam ab Archipresbytero ſcriptum, ſed ab aliquo Amanuenſi ſciolo interlineatum, & abſque animaduerſione excuſſum.

PALMA. Vrbs antiqua in *Bætica Hiſpaniæ*, quam fuiſſe ſitam in *Territorio Italicæ* vrbis propè *Hiſpalim* affirmat S. Eulogius Cordubenſis in *Memorial. SS. lib. 1. c. 13.* à quo Rodericus Caro in *Not. ad Max. d. fol. 193. col. 2. lit. B.* & Biuarius *d. Ann. 568. n. 8. § 14. fol. 501.* qui hanc vrbem conditam ab *Aulo Cornelio Palma* V. C. Duum-Viro, ac ciue Toletano, ex D. Thoma Tamayo in *Veritat. Dextr. Nouitat. 5.* contendit. De hac vrbe PALMA ſunt qui dicant fuiſſe ciuem L. Aufidium, cuius *Tarracone* hæc marmorea legitur Inſcriptio. *Topographia.* *Conditor.*

L. AVFIDIO. Q. F. VELINA. SECVNDO.
PALMENSI. OMNIBVS. HONORIBVS.
IN. REP. SVA. FVNCTO. FLAMINI.
P. H. C.

Licet Ambroſius Moralius in *Antiquitat. Hiſpan. fol. 67.* prædictum Aufidium ex PALMA alia apud Minoricam fuiſſe ſuſpicetur oriundum. Quæ opinio dubia redditur ex aliorum, contrarium ſentientium, auctoritate.

C. TRANSLATIO *Feſtiuitatis* S. IVLIANI *Epiſcopi Conchenſis in Hiſpania.*] De hoc ſanctiſſimo Præſule pluries egimus ſupra *Tom. 1. Die XXVIII. Iannar. lit. C. fol. 327.* quo eius glorioſus obitus euenit: & *Tom. 2. Die XI. April. lit. B. fol. 572.* quo ipſius *Tranſlatio* Corporis, & ſacrorum pignorum fuit eleuatio perfecta. Nunc Feſtiuitatis eiuſmodi Pontificis TRANSLATIONEM elucidare compellimur, quam Apoſtolicâ auctoritate ſignatam videmus, primò ex Iulij III. Pont. Max. diplomate, vbi huius Tranſlationis cauſſæ referuntur, ſequenti:

BVLLA IVLII III. PONT. MAX. circa feſtiuitatis Transſlationem S. JVLIANI Epiſcopi II. Conchenſis Eccleſiæ.

VENERABILI Fratri Epiſcopo, & Dilectis Filiis Decano, & Capitulo Conchenſi, & Gubernatori, & Rectoribus Concilij Ciuitatis Conchenſis.

IVLIVS. PP. III.

VENERABILIS *Frater, & Dilecti Filij, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Deuotionis veſtræ meritis inducimur, vt ea quæ pro felici ſtatu, & ſalubri directione Eccleſiarum, & piorum locorum veſtrorum prouidè ordinata eſſe dicuntur, vt illibata perdurent, Noſtri muniminis firmitate roboremus. Sanè pro parte veſtra, & dilectorum filiorum Confratrum Confraternitatis* B. IVLIANI *Confeſſoris, Secundi Eccleſiæ Conchenſis per ordinem Præſulis, in eadem Eccleſia canonicè inſtituta, Nobis nuper exhibita petitio continebat: Quòd à tempore quo* Beatus *ipſe* IVLIANVS *ab humanis diſceſſit, & in conſortium* Beatorum *(canonizatione forſan ſolemni) relatus fuit: adeò feruens populi deuotio erga eum, vtpotè tutelarem, alias Patrem ſanctum, per quem, vt piè creditur, Redemptor Noſter* IESVS CHRISTVS *diuerſis miraculis clarificari voluit in hac vſque tempora, creuit, vt Die eius Feſto, qui in Ciuitate Conchenſi, & paſſim per vniuerſum eius diœceſim* V. Kalendas Februarij *quotannis recolitur, pauperculæ virgines nuptui tradantur, di-*

uerſa eleemoſynæ fiant, & alia permulta charitatis opera inibi exerceantur. Quamobrem, & ne quandoque hæc tepeſcerent, ſed feruentiora ad poſteros manerent, vos nonnulla ſtatuta, & ordinationes, tam ſuper veneratione, & feſti celebratione eiuſdem B IVLIANI, *ac piis operibus, & aliis neceſſariis exercendis, quàm ſalubri Confraternitatis huiuſmodi directione, diuerſis forſan temporibus edidiſtis, mutaſtis, & reformaſtis, prout in Capitulis, & aliis Scripturis deſuper confectis plenius continetur. Cùm autem ſicut eadem petitio ſubiungebat, Vos, ſtatuta, & ordinationes eiuſmodi, quo firmius ſubſiſtant, Apoſtolicæ Sedis munimine roborari, & vt eiuſmodi* B. IVLIANI *Dies Feſtus celebrior fiat, eum ad* NONAS Septembris, *quo tempore, occaſione Nundinarum, quæ tunc in dicta Ciuitate fiunt, maior inibi Populi multitudo eſſe conſueuerit, transferri deſideretis: tam veſtro, quàm eorumdem Confratrum nominibus prædictis, Nobis humiliter ſupplicari feciſtis, vt eiſdem ſtatutis, & ordinationibus, robur Apoſtolicæ confirmationis adiicere, aliàs in præmiſſis opportunè prouidere, de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur vos, & veſtrum ſingulos à quibuſuis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris, & pœnis, à iure, vel ab homine, quauis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibe. innodati eſtis, ad effectum præſentium duntaxat conſequendum, harum ſerie abſoluentes, & abſolutos fore cenſentes, nec non ſtatutorum, & ordinationum, & capitulorum, & ſcripturarum prædictorum tenoribus pro expreſſis habentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, ſtatuta, & ordinationes huiuſmodi, ac prout illa concernunt, omnia, & ſingula in prædictis capitulis, & ſcripturis prædictis contenta, & inde ſecuta quæcumque (licita tamen & honeſta, ac ſacris canonibus non contraria) auctoritate Apoſtolicâ tenore præſentium confirmamus, & approbamus, ac illis perpetuæ, & inuiolabilis firmitatis robur adiicimus: omneſque & ſingulos tam iuris, quàm facti defectus, ſi qui interuenerunt in eiſdem, ſupplemus.*

Tranſlatio Feſti.

Inſuperque DIEM *Feſtum* B IVLIANI *eiuſmodi, & eius celebrationem cum omnibus, & ſingulis illius priuilegiis, & indulgentiis ad Diem* NONARVM SEPTEMBRIS, *quâ de cætero futuris perpetuis temporibus, Vos, & Dilecti Filij Clerus, & Populus Ciuitatis, & diœceſis prædictarum, Feſtiuitatem* B. IVLIANI *eiuſmodi celebrare teneamini, ſine alicuius præiudicio, auctoritate, & tenore prædictis, transferimus. Non obſtantibus præmiſſis, & Apoſtolicis, ac in Prouincialibus, & Synodalibus Conciliis editis, generalibus, vel ſpecialibus ordinationibus, conſtitutionibus, nec non ipſius Eccleſiæ Conchenſis iuramento, confirmatione Apoſtolicâ, vel quauis firmitate aliâ roboratis ſtatutis, & etiam antiquis conſuetudinibus, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Datis Romæ apud S. Petrum ſub Annulo Piſcatoris, Die V. Iunij Anno* M. D. LI. *Pontificatus Noſtri Anno* II.

ROMVLVS AMASÆVS.

IAM ex Iulij III. Pontificis Maximi Diplomate cauſam huius Feſtiuitatis Tranſlationis ad amuſſim vidiſti, nunc ex alio Clementis VIII. Summi Pontificis aliam etiam cognoſces, cuius tenor vt cunctis pateat offerimus.

BVLLA

BVLLA CLEMENTIS VIII. PONT. MAX. Circa Officium Eccleſiaſticum S. IVLIANO datum, & Tranſlationem Diei Feſtiuitatis.

CLEMENS PP. VIII.

AD *Perpetuam rei memoriam. Sanctorum in militante Eccleſia veneratio, Altiſſimo, qui glorioſus eſt in Sanctis ſuis, grata, fideli populo intercesſionem glorioſam in cælis, ac verum in terris parit virtutum exemplar. Idcirco Nos eorum pijs votis libenter annuimus, quæ ad Sanctorum huiuſmodi venerationem ſpectare dignoſcimus. Nuper ſiquidem Venerabilis Fratris Epiſcopi, & Dilectorum filiorum Capituli, & Cleri Ciuitatis, & Diæceſis* Conchenſis *nomine humiliter expoſitum fuit*, B. IVLIANVM *Epiſcopum, & Confeſſorem, eiusdem Ciuitatis, & Eccleſiæ Patronum, maximâ apud eos veneratione haberi, & eius natalem Diem Feſtum, hyemali tempore, quo pro temporis eiuſdem, & ipſius Ciuitatis* Conchenſis, *ſitus aſperitatem conuicini populi, eiuſdem Sancti deuoti, illuc accedere non poſſunt: & propterea eius commemorationem Die* QVINTA *Menſis* Septembris, *quo frequenter Chriſti fideles deuotionis cauſâ illùc accedunt, celebrari ſolere; cupereque Epiſcopum, ac Capitulum, & Clerum prædictos, ad maiorem eiuſdem Sancti venerationem, earumque ſpiritualem conſolationem, vtroque tempore, huiuſmodi in Officio, quod de ipſo Sancto recitant, Orationem propriam, & Lectiones infraſcriptas, ex ipſius* S. IVLIANI *Hiſtoria deſumptas, recitare poſſe, & propterea illas per Nos, & Apoſtolicam Sedem prius approbari: ideoque Nobis eodem nomine humiliter ſupplicatum fuit, vt in præmiſſis opportune prouidere de benignitate Apoſtolicâ dignaremur. Nos igitur pro eorundem Epiſcopi, Capituli, & Cleri deſiderio benignè ſatisfacere volentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, de Venerabilium Fratrum Noſtrorum* S. R. E. *Cardinalium, Congregationi* S. R. *præpoſitorum, qui Orationem, & Lectiones huiuſmodi, iuſſu noſtro examinarunt, & approbarunt, ſententiâ, eiſdem Epiſcopo, & Clero vniuerſæ Ciuitatis, & Diæceſis* Conchenſis, *vt in Feſto & Commemoratione prædicti* B. IVLIANI *Epiſcopi, & Confeſſoris, eiuſdem Ciuitatis, & Eccleſiæ Patroni, Orationem propriam, & Tres Lectiones ſecundi Nocturni, ex ipſius* S. IVLIANI *Hiſtoria deſumptas, quas inferius adſcribi volumus, recitare liberè, & licitè poſſint, & valeant, auctoritate Apoſtolicâ, tenore præſentium concedimus, & indulgemus. Non obſtantibus*, &c. *Datum Romæ apud S. Marcum ſub Annulo Piſcatoris Die* XVIII. *Octobris.* M. D. XCIV. *Pontificatus Noſtri Anno* III.

M. VESTRIVS BARBIANVS.

Poſtea ſequuntur Oratio, & Lectiones, quas conſultò omiſimus, ne, quæ dicta à Nobis ſunt *Tom. 1. d. Die XXVIII. Ianuarij* repeteremus.

OCTAVO IDVS
Septembris.
DIES VI.

A. *Ad* FAVCES *Oppidum in* Vettonia *Hiſpaniæ Sancti* MAGNI, *qui cum Hiſpanias cum* S. Columbano *veniſſet*, *&* *Monaſterium* S. Martini *in* Placentinæ *vrbis territorio Abbas inclytus conſtruxiſſet*, *& alia plura contra Hæreticos machinaſſet*, *poſt huius vitæ excurſum, miraculis celebris*, *& ſanctitate conſpicuus, ad æternam quietem Confeſſor properauit ſtrenuus.*

B. *In* LERINENSI *apud* Gallos *Cœnobio* S. PONTII Porcharij *huius nominis I. Abbatis ipſius Cœnobij*, *&* S. Cæſarij *Inſtitutoris, qui poſtquam in Religione plurimos virtutum odores ſpiraſſet, ad æternam manſionem placidâ dormitione cucurrit.*

NOTÆ.

A. *Duo Oppida vocitata* AD FAVCES.

SANCTVS MAGNVS *Abbas Confeſſor.*] Duo Oppida, quæ AD FAVCES dicta fuiſſe apud Geographos Eccleſiaſticos comperimus. Alterum in *Sueuia* ad *Lycum* fluuium inter Montium anguſtias conſtructum, quod à *Campidona*, diſtat V. Mill. Germanicis, iuxta *Landecam* Oppidum Tyrolenſis Comitatus, diœceſis Conſtantienſis: de quo Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS h. d. in Not. verb* Ad Fauces. *fol.* 356. Alterum in *Vettonia* Hiſpaniæ Vlterioris prope *Sarandulam*, & Oppidum *Quacenſe* diœceſis *Placentinæ*. Illud propriâ linguâ dictum FVESSEN. Iſtud noſtro idiomate GARGANTA in Montibus Veretanis prædictæ diœceſis. De hoc agunt Luitprandus *Chron. Ann.* 621. *n.* 33. apud D. Laurentium Ramirez *fol.* 303. & apud D. Thomam Tamayo *fol.* 40. Iulianus in *Chron. n.* 447. *fol.* 108. Vtriuſque Oppidi terminos luſtrauit S. MAGNVS Noſter, vt liquet ex his quæ collegit Arnaldus Vvion in *Martyrolog. Monaſt. lib.* 3. *h. d. fol.* 296. & Hugo Menardus in *Benedict. fol.* 78. & ſcriptores Noſtri Luitprandus *ſupr. d. Ann.* 621. *n.* 33. vbi P. Higuera *fol.* 303. & Iulianus *Ann.* 870. *n.* 447. & in *Aduerſ n.* 268. & 270. Sententiam iſtorum ſecuti ſumus Barnabas Moreno *Hiſtor. Emeritenſ. lib.* 4 *c.* 4. & Nos *Hiſtor. SS. Epitat. c.* 2. *n.* 22. *fol* 121. ACTA ſcripſit *Emericus* Monachus Eleſacenſis, quæ Henricus Caniſius *Tom* 5. *Antiquit. Lect.* vulgauit. Nec non alia à *Theodoro* Monacho S. Galli, quæ Moſſandrus *in Tom.* 5. *Surij* addidit *fol.* 73.

I. In Sueuia. *II. in Hiſpania.* *Vtrobique S. Magnus prædicauit.* *Et Cœnobia conſtruxit.*

fol. 73. ſcripta circumferuntur. Iſta breui epilogo, additis circunſtantijs, quæ à Noſtris ſcriptoribus referuntur, ſcribemus.

ACTA S. MAGNI CONFESSORIS, Abbatis Benedictini Diſcipuli SS. Columbani, & Galli Abbatum, & Fundatoris Cœnobij S. Martini Veratenſis in diœceſi Placentina Hiſpaniæ, ex Varijs.

MAGNVS *qui primùm* MAGNOALDVS *fuit appellatus, apud* Hiberniam *originem ſumens, ibidem Monaſticam regulam eſt adeptus. Nam cùm beatiſſimus* Columbanus *ſimul cum* B. Gallo *nepote ſuo diuerſa loca perluſtraret, vt Dei verbum populis adnuntiaret, & Europæ terminos inuiſeret,* Hiberniam *peruenit, & ibidem* MAGNOALDVM *in ſocietatem vitæ monaſticæ recepit. Cui, cognitâ per vaticinium ſanctitudine* MAGNOALDI, *ſupremum* MAGNI *nomen impoſuit dicens:* MAGNVM te faciet Dominus in ſapientia. *Factus ergo Monachus, tradita ſunt ei claues cellarij; ſtatimque aperuit Deus voluntatem ſuam aduerſus eum in ſequenti miraculo. Nam cùm iam hora refectionis appropinquaret, & Sonarius miniſter refectorij ceruiſiam adminiſtrare conaretur, vas, quod Typum nuncupant, ad cellarium deportauit, & ante vas, quo ceruiſia condita erat apponit, tractoque ferraculo meatim in Typum currere ſinit. Tunc Sonarius à* MAGNO *vocatus, ille ardens obedientiæ igne, obſerare meatum oblitus, pernici curſu ad B. Virum perrexit, ferraculum manu tenens, & ante conſpectum* S. MAGNI *adſtitit, videntibus & ſentientibus hoc* Columbano, & Gallo. *Poſtea* MAGNVS *quæ voluerat Sonario detexit, & inde quid haberet in manu interrogauit. At ille viſo ferraculo, recordatur negligentiæ, & citò ad cellarium rediit, exiſtimans, nihil in vaſe ceruiſiæ remanſiſſe. Intuitus ergo vidit ſupra Typum ceruiſiā creuiſſe, quatenus, qualis, & quanta rotunditas infra Typi erat coronam, tantum in altum creuiſſe vrna videretur, & ne minimam ſtillam foris cecidiſſe. Qui tale miraculum inſpiciens, ad pedes* B. MAGNI *acceſſit, narrans ei omnia, quæ acciderant, & quæ viderat. Ille pauore perculſus, quid agere deberet ignorans, concituſque perrexit ad* Vvinniacum *Presbyterum, quem adſumens ſecum ad cellarium duxit, & omnia ſecundum narrationem* Sonarij *inuenit. Tunc* MAGNVS *celare actum cupiebat, Sed* Vvinniacus *Presbyter non permiſit, hinc ad* S. Columbanum *accurrens, omnia ei patefecit. Quibus* Columbanus *miſericordiam illam meritis* S. MAGNI *perfectam, Deo diſponente, detexit, eumque* MAGNVM *futurum iterum vaticinauit.*

Origo.

Fit Monachus.

Miraculum.

POST *alia à* S. MAGNO *miracula ibidem patrata, quibus vrſus eius præcepto paruit, & aues ad ipſius deuenere manus, vt fratrum neceſſitati ſubuenirent, tandem ob bellum inter* Theodoricum, & Theodobertum *Reges Francorum,* Columbanus *à Conſtantienſibus ſede pulſus cum ſocijs* Hiſpanias *aduentauit, & apud* Aſtures *ſuſcepit eos* Vvillamarus *Presbyter, qui habebat Eccleſiam in* Caſtro Arbona, *ex qua in interiora* Hiſpaniæ *profecti* S. MAGNVS *deuenit ad* Vetroniam, *& in montibus* Sarandulæ *Monaſterium* S. Martino *dicatum conſtruxit, quo factus multorum Monachorum Pater, & Abbas, plurimarum virtutum ſpecimina, morum ſanctitate detexit. Denique febri correptus cum per dies aliquot in lecto ægrotus iaceret* VIII. Idus Septembris *ſanctam animam Deo reddidit, de huius vita liberatus ergaſtulo. Tunc audita eſt vox cœleſtis:* Veni MAGNE, veni, ſuſcipe coronam, quam tibi Dominus præparatam habet. *Hinc omnes qui aderant ex Fratribus à fletu*

Hiſpaniam luſtrat.

Moritur.

ceſſantes, quinimo gaudentes immortalitatem animæ eius, & gloriam æternam profeſſi ſunt. Tandem Corpus in ſarcophago lapideo poſitum illud recondiderunt in loco, vbi B. Pater ipſe ſibi oraculum conſtruxerat. Poſtmodum Lanthus, *ſeu* Landus *Auguſtæ* Emeritæ *Epiſcopus Romani Pontificis iuſſu probationes de vita, & moribus* S. MAGNI *ad eius canonizationem peregit, quibus in Sanctorum album retulit.*

Sepelitur.

Ampliora qui deſiderat S. Abbatis MAGNI Acta adeat F. Laurentium Surium de *Vit. SS. Tom.* 5. *fol.* 73. ex recenſione *Moſſandri.* Nam Nos iſthæc ſummatim retulimus, vt Scriptorum Noſtratum opinionem ſolidemus: Qui aduentum S. Abbatis eiuſmodi in *Hiſpanias* affirmant, quorũ anteſignanus fuit Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. Ann.* 870. *n.* 447. qui ex Luitprando in *Chron. Ann.* 621. *n.* 33. hæc dixerat verba; *Ad* FAVCES Hiſpaniæ *in* Luſitania MAGNVS *cognomento* IOANNES *Abbas floret*, ſequentem clauſulam deſumpſit: *Bento* (repono Lantho) *Epiſcopus Cæſarauguſtanus, vel* Auguſtanus *auctoritate* Adriani PP. *refert in numero SS. Sanctum* MAGNVM *in Oppido* Luſitaniæ *ad* FAVCES. Quibus adhæſit P. Higuera in *Not. ad Luitprand. fol.* 303. & D. Thomas Tamayo *ibidem fol.* 40. Barnabas Moreno *Hiſtor. Emerit. lit.* 4. *c.* 4. & Nos *Hiſtor. S. Epitat. c* 2. *fol.* 121. *n.* 22.

An venerit in Hiſpanias S. Magnus?

Defenditur hic aduentus. I.

ET licet in Actis S. MAGNI apud Surium *d. Tom.* 5. à Theodoro conſcriptis nihil de huiuſmodi in *Hiſpanias* aduentu reperiatur, haudquaquam veritati Noſtrorum ſcriptorum contradicit taciturnitas illa, quia vt ſæpe videmus in rebus geſtis Sanctorum, & aliorum Principum, & Præſulum, multa exteri Scriptores omiſere, tanquam longius abtracta, quorum relationis ſeries illos latuit. Et cum hæc in *Hiſpania* geſta fortè ignoraſſet *Theodorus*, quid mirum ſi illa omiſſit; cùm conſtet ex ſuperius à *Luitprando* & *Iuliano* relatis S. MAGNVM vixiſſe ad Oppidum FAVCES in *Luſitania Hiſpania*, pro vt vixerat in alio Oppido *Sueuia* eodem nomine inſignito, vt referunt ſuperius citati.

Item probatur II.

ETIAM probatur SECVNDO ex relatione eiuſdem Iuliani in *Aduerſ. n.* 268. *&* 271. *fol.* 60. *&* 61. vbi clare dicitur, SS. *Columbanum*, & *Gallum*, Magiſtros S. MAGNI, *Hiſpanias* aduentaſſe, ibidemque fidem Catholicam prædicaſſe. Audi Archipresbyterum: *Prope portum* Bragantinum *claret Oratorium* S. Aureliæ *Virginis, & Martyris Romanæ: quò venerunt per mare* SS. Columbanus, *&* Gallus, *& ibi prædicarunt Gentilibus adhuc in eo tractu manentibus.* Poſt *n.* 271. hæc dicentem: *Hic S. Vir* Gallus *fuit in* Hiſpania *prope* Compoſtellam, *inde migrauit ad Alpes Rhetias, vbi cellulam* Bragantinam *conſtruxit.* Sed ſic eſt, quòd S. MAGNVS ſemper fuit comitatus *SS. Columbanum*, & *Gallum* in omnibus ſuis peregrinationibus, donec ipſi vixere; ergo à fortiori etiam in *Hiſpaniarum* aduentu.

Hinc credibile eſt S. MAGNVM, qui cum *SS. Columbano*, & *Gallo* in primo ſuæ monaſticæ religionis exordio apud FAVCES *Sueuiæ* vixerat, prope *Sarandulam Vettoniæ*, aut *Luſitaniæ*, loci amœnitate allectum, etiam aliud Cœnobium conſtruxiſſe, quem etiam ad FAVCES nominare ob memoriam *Suevici* decreuiſſe. Hæc apud Noſtros ſcripta inueni, apud illos fides exiſtat.

B. S. PONTIVS PORCHARIVS *huius nominis Abbas I. Lerinenſis.*] Duos fuiſſe huius nominis Diuos, & in *Lerinenſi* Cœnobio Abbates, alterum *Confeſſorem*, alterum *Martyrem* ſupr. *Tom.* 4. *Die XII. Auguſt.* probatum reliquimus: cuius opinionis cauſam dedere Scriptores, & Chronologi, qui temporum diuerſitate confuſi, cùm vnum PORCHARIVM tantum extitiſſe contendant, in plurimos errores chronologiæ veritatis labuntur. Nam ſi vnus tantùm PORCHARIVS Abbas Lerinenſis fuit; & iſte (*ex Actis*) S. Cæſarij Epiſcopi Arelatenſis in Gallia inſtitutor, & Magiſter fuit ad Annum CCCC. LXIII. quo pacto potuit in viuis eſſe ad Annum DC. XXXVIII. cùm Sarraceni ab Hiſpania euocati PORCHARIVM Abbatem, & Quingentos Monachos Lerinenſes martyrio coronarunt? Huius difficultatis nodum primus diſſoluit *Aulus Halus* ſequenti Carmine.

Diuerſus à Martyre. Magiſter S. Cæſarij Arelatenſis Epiſcopi.

PRO SS. PORCHARIIS ABBATIBVS Lerinenſibus.

Probatur ex Halo.

Sanctorum dedit en Porcella *familia bina*
Promeritis prorſus, Murtia, ſerta tibi.
Ergo Lerinenſis *Abbas, & vterque Beatus*
Noſcitur; ille obitu, iſteque martyrio.
Ille Lerinenſem *rexit pro tempore cœtum*
Fratrum, & Cæſarium *mox,* Arelate, *tuum.*
Iſti, & Quingentis ſanctis pòſt fratribus vnà
Intulit heus! mortem pro fide ſæuus Arabs.
Felix ô mihi Gallia, *ſed felicior, inquam,*
Gens & Ibera *diu, quæ replet ora Viris.*

Hanc etiam duplicem coronam Abbatum huius nominis, fatentur Vincen- *E pluribus aliis.*
tius Baralis *in Chronolog. Lerinenſ. fol.* 225. & Auctor *Notar. Marginal. ad Marty-*
rolog. Roman. Baron. Die XII. Auguſt. fol. 496. ex edit. Plantinian. Ann. 1631. Ia-
cobus Meſſander *in Not. Marginal. ad Vit. SS. Sur. Tom.* 4. *Die XXVII. Auguſt. in*
Vit. S. Cæſar. fol. 284. Hugo Menardus in *Martyrolog. Benedict. lib.* 2. *obſeruat.*
fol. 663. vbi poſtquam difficultatem ſuperius excitatam propoſuiſſet, proſequi-
tur: *Non eſſe abſurdum fuiſſe* DVOS PORCHARIOS *diuerſos tempore Abbates Leri-*
nenſes, præſertim cùm ille PORCHARIVS, *qui fuit inſtitutor* S. Cæſarij, *nec à Cy-*
priano, nec ab Auctore vitæ Sancti Siffridi *Epiſcopi Carpentoractenſis, vbi illius fit*
mentio, appelletur Martyr. Hinc aliquorum errorem cognoſces dicentium, vnum *Sauſſay, & aliorum error probatur.*
tantùm fuiſſe PORCHARIVM Abbatem Lerinenſem, & martyrio coronatum,
& Magiſtrum S. Cæſarij; eo quòd hic S. Abbas non tempore *Caroli Martelli*
Francorum Regis vixiſſet, ſed tempore *Genſerici* Vvandalorum Regis, qui Le-
rinenſem vaſtauit Inſulam, & PORCHARIVM Magiſtrum S. Cæſarij, & alios
Quingentos Monachos iugulauit. Nam facile iſte detegitur error: Quia ſi Hi- I.
ſtoriis vetuſtioribus eſt danda fides, nullibi inuenies *Genſericum* Gallias vaſtaſſe,
ſed tantum Africam, & Italiam: ergo perperam à *Sauſſayo*, & aliis martyrium
S. Abbatis conſtituitur tempore *Genſerici.* SECVNDO quia S Abbas ſuperuixit II.
Genſerico: nam iſte Rex obiit Anno CCCC. LXXVI. cùm adhuc viueret S. Cæ-
ſarij Magiſter PORCHARIVS, qui adhuc in viuis erat ad Annum CCCC.
LXXX. vt notat Hugo Menard *d. lib.* 2. *Obſeruat. fol.* 663. TERTIO quia ſi qui III.
Inſulæ Lerinenſis, & Cœnobij vaſtationem compleuere, fuerunt Sarraceni ex
Hiſpania euocati, vt ex *Actis S. Porcharij* Martyris liquet: qui tempore *Genſe-*
rici Regis in Hiſpania Sarracenos agnouit, ergo perperam tempore huius Re-
gis vaſtationem Lerinenſem fuiſſe factam contendunt ſuperius recenſiti Scrip-
tores. Quibus ſic delibatis, venio ad Acta.

ACTA S. PONTII PORCHARII Abbatis Lerinenſis I. Confeſſoris, ex Schedis Vincentij Baralis, & aliorum Scriptorum.

Origo.

PONTIVS PORCHARIVS *huius nominis* I. *Abbas Lerinenſis in Gallia, fuit origine* Hiſpanus, *ex nobili familia* PORCELLORVM, *apud urbem* Bigaſtrum, *ſeu* Murtiam *degentium. Is deſiderio perfectioris vitæ* Gallias *ingreſſus ad* Inſulam Lerinenſem, *tunc ſanctitatis aſylum, & illuſtrium vitâ, & moribus Monachorum pantheon, deuenit, vbi ve-ſtigia ſanctiſſimorum Honorati, Eucherij, & aliorum prædeceſſorum in-*

ſequi

Fit Monachus. *Mores.* *Fit Abbas.* *S. Caſarium inſtituit.* *Moritur.*

ſequi cupiens, poſtquam ad monaſtica regula ſocietatem fuiſſet accitus, ſtudiis vacans, & miniſteriis ordinis adhærens, Deo duce, ad virtutum, & literarum ſpecimina, adhuc neophytus peruenit. Sed continuâ Cœnobij aſſiſtentiâ, ad totius Monaſterij regimen euocatus valde omnibus fratribus profuit, ita vt vaicum degentium Monachorum, & peregrinorum tutamen nuncuparetur. Hinc humilitatis cultor, & ſanctimonia magnificus cuſtos, & ſedulus propagator illuxit. Vbique inceſſu grauis, ſemper ſermone maturus, vndecunque verbis ſuauis, ab exordio moribus compoſitus, & omnibus caſtimonia, & honeſtatis exemplar. Et licet hac ſic monaſtica modeſtia praferret, non ex hoc ſeueritatem in corripiendis vitiis omittebat, licet ſic temperatam, quòd plus officium præſtitit Patris quam Iudicis, plus clementia, quam cenſura adhibuit. Ergo in Abbatem ſublimatus, ad Cœnobium mundi deliramenta diffugiens Cæſarius *è territorio* Cabilonenſi *deuenit, qui à* S. PORCHARIO *Abbate in ſanctorum fratrum conſortium receptus, illico illius futuram ſanctitudinem praenoſcens, ſub eius ſpeciali ferula neophytum informare decreuit, ideò cœpit eſſe promptus in vigiliis, in obſeruatione ſollicitus, in obedientia feſtinus, in labore deuotus, in humilitate præcipuus, in manſuetudine ſingularis, ita vt quem inſtituendum ſuſceperat in diſciplina regularis initiis, perfectum ſe inueniſſe gauderet in totius inſtitutionis augmentis. Donec diſcipuli fama per* Eonium *Epiſcopum* Arelatenſem *cognitâ, illum de licentia* S. PORCHARII *ſecum duxit, & omnibus ordinibus initiauit. Demum S. Abbas virtutibus, & miraculis clarus, accepto S. Euchariſtia ſacramento, eoque communito, adſtantibus, & flentibus fratribus, obdormiuit in Domino* VIII. Idus Septembris *circa Annum Domini* CCCC. LXXX. *Cuius Corpus honorifico ſepulchro tumulatur, ex quo frequentia miraculorum claruit.*

Probatur origo.

Hæc potuimus ACTA de hoc S. Abbate contexere, nam cæteræ eius res geſtæ ſub antiquitatis ſilentio incognitæ iacuerunt. Quod attinet ad originem PORCELLORVM *Murtia* degentium, è quibus proſapiam duxit S. Abbas, iam ſupra retulimus *d Tom.4. Die XII. Auguſti*, ex S. M Maximo in *Chron. Ann 585. n.1. & 2.* his verbis: PORCELLORVM *familia in* Hiſpaniæ *Tarraconenſis vrbe* Bigaſtro, *quæ nunc* Murcia *dicitur, à Romanorum gente trahens originem, clara, & inſignis habetur.* S. Licinianus *Carthaginis Spartariæ Epiſcopus, &* S. PONTIVS PORCHARIVS *Abbas* Lerinenſis *ex hac gente fuerunt, maximi in* Hiſpania, Galliaque *Fidei defenſores.* Hinc etiam notabis, quòd *S. Maximus* minime S. Abbatem hunc nominauit titulo *Martyris*, quod ſignum eſt fuiſſe *Confeſſorem*, nec adhuc vaſtatio *Lerinenſis* acciderat ſuo æuo. Nec erit audiendus P. Biuarius in *Not. ad Max. d. Ann. 585. n.1. & 2. §.19. fol. 632.* qui etiam communi errore deceptus Duos PORCHARIOS confundens, *Martyrem*, & *Confeſſorem* abſque temporum diſcrimine vnum tantum fuiſſe ſomniauit, pro vt & Andreas Sauſſayus in *Martyrolog. Gallican. Tom.2. in Appendic. lit. C. verb.* Cæſarius *fol.* 1220. vbi S. PORCHARIVM Abbatem I. Lerinenſem, & inſtitutorem S. Cæſarij inter *Martyres* collocauit, ipſumque Ordinis Benedictini alumnum effecit, cùm tempore S. Cæſarij nec iſte Ordo originem ſumpſerit, imò nec S Benedictus in rerum natura eſſet, vt liquido probat Baron. in *Not. ad Martyrolog. Roman. Die XXVII. Auguſt. lit. H. fol.* 533. aduerſus Ioannem Trithemium.

Error Biuarij, & Sauſſay.

Dies, & Annus tranſitus.

QVATENVS ad *Diem Obitus*, & *Annum* tranſitus, audi P. Ieronymum Roman de la Higuera in *Martyrologio Hiſpan. MS.* hac Die: *En el Conuento* Lerinenſe *en* Francia *el glorioſo tranſito de* S. PONCIO PORCARIO *inſigne Abad en ſantidad y letras de la familia* Porcella *de* Murcia *en* Eſpaña, *Maëſtro de* S. Cæſario *deſpues Arcobiſpo de* Arles *en* Francia, *que lleno de virtudes y milagros murio cerca de los annos de* CCC' .LXXX. Quæ verba ſic latinè ſonant: *In Cœnobio* Lerinenſi *in* Gallia *glorioſus tranſitus* S PONTII PORCHARII, *ſanctitate, & literis Abbatis inſignis, ex familia* Porcellorum Murcienſium *in* Hiſpania *oriundus, Magiſter* S. Cæſarij *poſt Archiepiſcopi* Arelatenſis *in* Gallia; *qui virtutum plenus, & miraculorum*

culorum gloria celebris circa Annum Domini CCCC. LXXX. *obiit.* Ex quibus clauſulis clarè colligitur, S. Abbatem de quo hoc die *Martyrologium Hiſpanum*, nec Martyrem fuiſſe, nec Ordinis Benedictini alumnum, imo Monachum; de quibus *Baronius* agit, qui illo ſeculo *S. Honoratum* ſecuti vitam monaſticam, & obſeruantiam regularem in illa Inſula, ante tempora *S. Benedicti* profitebantur, vt luculenter Baronius *d. Die XXVII. Auguſt. fol.* 533. plena rationum animaduerſione recenſet, quem ibidem circa hoc perlegere non graueris.

SEPTIMO IDVS.

Septembris.

DIES VII.

A. *Apud vrbem* ALISIAM *in confinibus* Luſitaniæ, *&* Carpetaniæ *in Hiſpania* S. REGINÆ *Virginis*, *& Martyris*, *quæ ab* Olybrio *Hiſpaniarum Proconſule comprehenſa propter Chriſti fidem, cùm nec Idolis litare, nec ab Sponſo recedere cœleſti voluiſſet, agonem feliciter expleuit. Cuius ſacra pignora* Auguſtodunum *tranſlata, ibidem honorificè conduntur.*

B. ARELATE *in Gallia* S. AVGVSTALIS *Epiſcopi* Illiberitani in Bætica, *qui dùm ad Synodum* Ariminenſem *pergeret, ibidem à Domino quietâ morte præuentus Confeſſor ad cœlos aſcendit. Cuius vitæ ſinceritas, doctrina elegantia, & virtutis ſpiritus Epiſcopos in Synodo congregatos compulere, vt illum in perpetuis Sanctorum Tabulis adſcriberent.*

NOTÆ.

SANCTA REGINA *Virgo, & Martyr Aliſienſis.*] Eius meminere Martyrologia *Bedæ, Vſuardi.* & *Adonis*, à quibus Romanum Baronij *h. d. lit. E.* ſequenti elogio: *In Territorio Auguſtodunenſi* S. REGINÆ *Virginis, & Martyris, quæ ſub Proconſule* Olybrio, *carceris, equulei, ac lampadarum perpeſſa ſupplicia, demùm capitali ſententiâ damnata migrauit ad Sponſum.* Conueniunt P. Dionyſius Vazq. in *Martyrolog. Hiſp. h. d. fol.* 147. P. Ioannes Lupus *in Luſitan. fol.* 191. Conſtantius Felicius *in Ital. fol.* 94. Andreas Sauſſay in *Gallican. fol.* 596. *Tom.* 1. *& fol.* 600. Qui omnes licet Diem natalem apud *Territorium Auguſtodunenſe* conſtituant, intelligendum erit de feſto *Tranſlationis*, non verò *Paſſionis*, cùm hæc accidiſſet in A. *Martyrologia.*

An paſſa in Gallia, an in Hiſpania.

Hiſpania in Oppido *Aliſia*, quâ ab Olybrio Proconſule Hiſpaniæ coronata eſt, & poſtmodum tempore excidij Hiſpanici in Gallias delatum Corpus, & in *Territorio Auguſtodunenſi* conditum, ibidem celebris recordatio perſeuerat. Omnia hæc mihi ſuppeditauit Luitprandus in *Aduerſar. n.* 64. *fol.* 471. in Codice D. Laur. Ramir. vbi hæc verba: VII. Septembris *paſſa eſt S. Virgo & Martyr* REGINA *apud vrbem* Aliſiam, *in confinibus* Luſitaniæ, *&* Carpetaniæ, *Sub* Olybrio *Præfecto* Hiſpaniarum, *ſub Diocletiano*: *Cuius* Reliquiæ *delatæ ſunt ſub Sarracenis ad* Territorium Auguſtodumenſe. Nec his contradicunt ACTA à Mombritio *Tom.* 2. *fol.* 150. & Petro de Natalib. *lib.* 8. *c.* 47. recenſita, quia ibidem non refertur an *Aliſia* vrbs fuerit in *Gallia*, aut, in *Hiſpania*, quinimo pro *Hiſpania* ſtat textus Actorum ibi: *Dum autem* Olybrius *Præfectus tranſiret de* Aliſia *in* Maſſiliam: ergo de *Hiſpania* in *Galliam*, cùm vtriuſque Prouinciæ Præfecturam haberet. Sed ad ACTA veniamus ex *Luitprando* & *Mombritio*:

ACTA S. REGINÆ VIRGINIS, & Martyris Hiſpanæ ad vrbem Aliſiam in finibus Luſitaniæ, & Carpetaniæ ſitam paſſæ ex Luitprando, Mombritio, Equilino, & alijs Scriptoribus.

Origo. *Pater.*

REGINA *Virgo ſanctiſſima, ex vrbe* ALISIA *in finibus* Luſitaniæ, *&* Carpetaniæ Hiſpaniæ, *poſitâ orunda, patrem habuit* Claudium Clementem Reginum, *qui* Carauaecæ *in* Hiſpania *ſiſtens, familia* Reginarum *oppidi illius originem dedit, necnon Oppidum in* Bæturia Turdulorũ *prope* Arſam, *&* Phornacium *conſtruxit, quod adhuc* Regina *dicitur, ab vrbe* Llerenenſis *in* Extremadura VIII. *Milliaria diſſitum. Hæc igitur beatiſſima Virgo Chriſto nomen dederat, & ei cordis intima continuâ oratione dicabat, cùm* Olybrius Galliarum, *&* Hiſpaniarum *Præfectus iter ex* Hiſpania *in* Galliam *peragens per* Aliſiam *tranſiens vidit* REGINAM *ſpecioſam nimis, quam iuſſit deprehendi concupiſcentia eius illectus. At illa oratione præmiſſâ, conſpectui eius præſentata. genus, & nomen, ac profeſſionem interrogata, dixit ſe eſſe ingenuam, nomine* REGINAM, SSS. *Trinitatis cultricem. Cui Præfectus dixit*: Ergo obtines nomen Gallilæi illius, vel Nazarei? REGINA *dixit*: Etiam obtineo, ſi digna ſum, vt inuocetur Dominus meus Chriſtus ſuper me, & obumbret, & protegat me, velut ſuam ancillam. *Tunc iuſſit impius Præfectus cuſtodiri eam, vſque dùm veniret in Ciuitatẽ, & præcepit eam in carcerem reduci, vſque dùm immolaret, & ſic publice audiret eam. Ingreſſus autem Ciuitatem* Aliſiam *Dijs ſuis immolauit, & ſedens pro tribunali, puellam adduci iuſſit. Videnſque pulchritudinem eius, diſſolutus eſt eius ſpiritus ſuper eam vehementer, & dixit ei*: Cognoſce Deos iuuencula, quia miſereor pulchritudini, & teneritudini tuæ, & multas pecunias habebis à me, & bene tibi erit præ cunctis puellis: alioquin plagas, & pœnas peſſimas ſuſtinebis, & corpus tuum tenerum gladij, & ignes fortiores, conſument. *Quæ cum interrita conſtanter in confeſſione Chriſti permaneret, iuſſit eam ſpoliari, & in equuleum aſſumi, ſubtilibuſque virgis cædi. At illa in equuleo extenſa, dolorem non ſentiebat, ſed reſpiciens in cœlum dicebat*: In te Domine ſperaui, non confundar in æternum. *Cumque cæderetur, membra eius tenera virgæ graciles incidebant, & ſanguis multus decurrebat, ita vt aſtantes flerent amariſſime ſuper eam, & dicebant ei quidam*: O qualem decorem perdis propter incredulitatem: conſenti, & ſacrifica, vt poſſis euadere tormenta. REGINA *dixit*: O mali conſiliarij! O conſilia malarum cogitationum: non conſentio; non ſacrifico. Chriſtum IESVM, qui me confortat, habeo. *Iratus Præfectus iuſſit eam exungulari, & à carnificibus*

Eius amore Præfectus capitur. *Capitur.* *Cæditur.* *Exungulatur.*

cibus dilacerari: qui ita latera eius exungulabant, vt etiam impius, & crudelis Præfectus cum chlamyde ſibi faciem cooperiret, & auerteret ſe. Similiter & aſtantes lachrymabantur videntes carnes eius exterminatas. Dixit autem Præfectus: Quid eſt, ô REGINA, quod neque tu tibi potes miſereri? Ecce caro tua exterminata eſt, & membra inutilia facta ſunt: conſenti mihi, & ſacrifica. Impoſſibile eſt te ſine tormentis tranſire ſi mihi non obedieris. *Quæ cùm eius verba deſpiceret, eumque inſipientem, & infelicem vocaret, iuſſit eam deponi, & in carcerem duci: vbi cùm oraſſet, ſubito columba apparuit, & Crux in cælum erecta eſt, vſque ad locum vbi puella ſtabat, & columba ſtans ſuper crucem dicebat:* Aue REGINA vnguentum ſuauitatis per orationem referens, parata etenim eſt tibi corona gloriæ, apertus eſt tibi paradiſus, & eris requieſcens cum patribus tuis. *Tunc illa glorificauit Deum. Mane autem iudici præſentata, cùm nollet conſentire ei, iuſſa eſt ſpoliari, & in equuleum ſuſpendi, ac lampades eius lateribus applicari. Illa autem leuatis oculis in cælum dicebat:* Tranſiui per ignem, & aquam, & eduxiſti me in refrigerium. *Tunc iuſſit Præfectus afferri vas quoddam magnum, & impleri aquâ, & deponi eã de ligno, alligarique manus eius, & pedes, & mitti in illud, vt ſuffocaretur in aqua. At illa orabat dicens:* Domine diſrumpe vincula mea vt tibi ſacrificem hoſtiam laudis. Fiat mihi hæc aqua etiam aqua ſuauitatis: fiat mihi hæc ſuffocatio illuminatio ſalutis. *Et poſtquam orauit, miſerunt illam in vas aquâ plenũ: & ecce terræmotus factus eſt magnus, & è cælo columba deſcendens habebat in ore coronam, & diſrupta ſunt vincula* B. REGINÆ, *aſcenditque de aqua laudans, & benedicens Deum, & dicens:* Dominus regnauit decorẽ indutus eſt. Illuminaſti me Domine IESV-CHRISTE, & ſaluaſti, miſertus vnicæ puellæ, qui es benedictus ante ſecula. *Et facta eſt vox columbæ dicens:* Veni REGINA in requiem Chriſti, Beata es, quæ hanc coronam meruiſti. *Tunc crediderunt in Dominum* LXXXV. *virorum, ac mulierum. Iratus ergo* Olybrius *fecit eam decollari, & tunc per gladium coronam martyrij promeruit* VII. Idus Septembris *Anno Domini* CCC. III. *imperante* Diocletiano, *&* Maximiano. *Corpus honorifice tumulatum apud Vrbem* Aliſiam, *ibidem requieuit ad vſque tempora Sarracenorum, quorum ingreſſu in* Hiſpanias *Chriſtiani illud, ne in barbarorum manus incideret, tulerunt, & in* Auguſtodunenſe *territorium deferentes ibidem collocarunt, vbi honorifice conditum, cultu debito veneratur.*

Columba ſuper Crucem apparet.

Iterum torquetur.

Coronatur.

Transfertur.

ACTA hæc ſic pleniora, & omnibus partibus abſoluta damus, vt nihil intactum relinquamus: nam quæ apud *Mombritium* leguntur prorſus diminuta cognoſces, ſi hæc legeris. Sed nunc ad aliquorum probationem deueniamus, & ſit PRIMVM de *Reginorum* familia apud *Hiſpanos*, è quâ originem ſumpſit Noſtra S. Virgo, & Martyr REGINA. Cui probationi adſit Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Aduerſ. n.* 542. *fol.* 125 vbi poſtquam aliquarum familiarum à Romanis originem trahentium meminiſſet, proſequitur: *Sic in tractu* Carauacenſi *genus* REGINARVM *trahit originem, & à* S. REGINA *Virgine, & Martyre, & à Patre eius* Claudio Clemente Regino. Non me latet eundem Iulianum *d. n.* 542. dixiſſe, S. REGINAM Noſtram *Toloſæ* in *Gallia* hac die fuiſſe martyrio coronatam. Nam hæc opinatio prorſus euaneſcit, & quia nullus ex *Martyrologis* tale quid dixit: & quia *Luitprandus* antiquior *Iuliano*, melius de loco agonis inſtructus ad veritatis apicem acceſſit, ideo potius illi eſt deferendum.

Reginorum familia in Hiſpania.

Iuliani lapſus conuincitur.

QVATENVS diximus in ACTIS, vrbem REGINAM in *Baturia Turdulorum* prope *Arſam, & Phornacium* olim, nunc in *Eſtremadura* prope *Llereuenſem* vrbem, quam hodie REYNA vocitant, ſitam, fuiſſe opus *Claudij Clementis Regini*, Patris Noſtræ S. Martyris, patet: nam ab eis nomen vrbi inſitum fatetur idem *Iulianus*, & in ea vrbe adhuc nonnulla reperiuntur antiquitatis veſtigia, vt eſt illud apud Morales in *Antiquitat. verb.* Beturia *fol.* 100 vbi hæc Inſcriptio.

Vrbs Regina in Beturia Turdula.

D. M. S.
L. RVFINVS. PRIMVS. ITALICVS.
DEC. REGINENSIS. AN. XXXX.
FABIA. CAMPANA. VXOR. M. F.
H. S. E. S. T. T. L.

Alia in Conuentu Hiſpalenſi.

Aliam etiam Inſcriptionem in qua RESP. REGINENSIS legitur, in eadem vrbe *Beturia Turdulana* inuentam refert ibidem Ambroſius Morales *d. fol.* 100. & Rodericus Caro in *Corograph. Conuent. Hiſpalenſ. lib.* 3. *c.* 71. *fol.* 298. qui alias duas vrbes cognomento REGINAS, alteram prope *Hiſpalim*, in qua Archidiaconatum REGINENSEM, Dignitatem S. E. Hiſpalenſis adhuc extare, contendit Alteram in Conuentu *Gaditano*, cuius meminit Plinius *Hiſtor. Natural. lib.* 3. *c.* 1. ibi: *Gaditani Conuentus Ciuium Romanorum* REGINA. Quas omnes, veriſimile eſt, cognominatas abs hiſce REGINORVM Hiſpanicis familijs, quas antiqui Scriptores inter Noſtras conſignant.

Alia in Gaditano.

B. S. AVGVSTALIS. *Epiſcopus* Illiberitanus *Confeſſor.*] Huc vſque huius S. Præſulis ignorabatur ſedes, nam licet aliqui Scriptores eum fuiſſe *Arelatenſem* in *Gallia* Antiſtitem dictitarunt, prorſus à vero loco infulæ diſceſſerunt, vt notauit Cardinalis Cæſar Baronius in *Not. ad hunc diem lit. H. fol.* 556. vbi concludit: *Nam & in Tabulis Epiſcoporum* Arelatenſium, *quas deſcripſit* Demochares, *nulla habetur mentio de* Auguſtali *Epiſcopo.* Hinc licet in aliquibus Martyrologijs, vt *Beda*, & *Gallicani* Andreæ Sauſſay *Tom.* 1. *fol.* 596. & aliorum recentiorum, ſcribatur: *Arelate in Gallia* S. AVGVSTALIS *Epiſcopi, & Confeſſoris*; verbum illud *Epiſcopi* non eſt referendum ad vocem *Arelate*, ita vt credatur fuiſſe *Epiſcopum Arelatenſem*, ſed quod in ea vrbe eiuſdem S. Præſulis feſtiuitas annuetur, vel propter obitum, & depoſitionem, vel propter pietatem ob beneficia adepta. Ideò idem Eminentiſſimus Cardinalis S. Cæſarij, vt huiuſmodi perſuaſionem diffugeret, in reformatione *Martyrologij Romani*, verbum *Arelate* penitus expunxit, & tantum ſequentem periodum inſeruit: *In Gallijs* S. AVGVSTALIS, *Epiſcopi, & Confeſſoris.* Cuius relationi conueniunt P. Dionyſius Vazq. in *Martyrolog. Caſtellan. fol.* 147. P. Ioannes Lupus *in Luſitan. fol.* 191. Sed vt ad locum ſedis accedamus, quem hucuſque ignorauerat eruditio Eccleſiaſtica, audi Flau. Dextrum in *Chron. Ann.* 382. his verbis: S. AVGVSTALIS, *Epiſcopus* Illiberitanus *moritur in* Gallia, *dùm Catholicorum cauſâ illic diù immoraretur.* Vbi Rodericus Caro *fol.* 135. *lit. L.* P. Biuar. *n.* 7. *fol.* 398. Idem Flau. Dexter in *Chron. Ann.* 388. hac periodo: S. AVGVSTALIS, Iliberitanus *Epiſcopus, Arelate moritur, ac in Sanctorum numerum relatus eſt, cuius memoria colitur* VII. Septembris. Quo loco videndus *P. Biuar. n.* 2. *fol.* 413. Amicus Noſter D. Franciſcus Bermudez *Hiſtor. Granat.* 2. *p. c.* 17. *n.* 13. *fol.* 68. Eius ACTA ſub ſilentio latent, illa prout poſſumus, deſcribemus.

An Epiſcopus Arelatenſis in Gallia.

Cardinalis Baronij ſententia ſequenda.

An Iliberitanus in Hiſpania.

ACTA S. AVGVSTALIS CONfeſſoris Epiſcopi Iliberitani in Bætica Hiſpania & Dextro, & alijs Scriptor.

Origo.

AVGVSTALIS *origine* Hiſpanus, *& apud* Iliberim *celeberrimam in* Bætica *vrbem ab incunabulis nutritus, literis operam dedit Eccleſiaſticis ſub* Honſterio *ipſius vrbis Epiſcopo, in quibus ſic eruditus apparuit, vt ſublato è viuis Magiſtro, & Antiſtite, protinus ad tanta ſedis faſtigium ſublimatus,* Iliberitanæ *Eccleſia infulas induit. Qui vix in cathedram accitus, illico prudentia, & integritatis ſpecimen manifeſtans, illius ſeculi mores prauos corrigere curauit, & eccleſiaſticam diſciplinam erigere diſpoſuit, tanto domus Dei zelo, vt fideles colligeret in ouile, & hareticos extra caulas Eccleſia radicitus extirparet. Hinc, impulſore* Audentio *Metropolitâ* Toletano *Collegium iuuenum, quod* Iliberi *ad Annum Domini* CCC. LXXXV. *fuerat inſtitutum, quo filij Chriſtiano-*

Epiſcopus.

Collegium iuuenum reſtaurat.

rum

rum in iuuentute Catholicæ fidei rudimenta, & ſacras literas, ac mores honeſtos imbiberent, & in his, quæ Eccleſiaſticorum rituum ſunt imbuerentur, reſtaurari præcepit, eo quòd temporum negligentiâ, & Gentilium perſecutione penè collapſum iacuerat. Poſt hæc fidei cauſâ Gallias *adiuit, & apud* Arelatem *ſiſtens, ibidem per multum temporis commoratus, tandem* VII. Die Septembris, *Anno Domini* CCC LXXXII *ſanctiſſimè animam Domino tradidit. Cuius ſanctitudinem à Catholicis* Galliarum *Epiſcopis comprobari iuſſam, omnium aſſenſu in Sanctorum numerum relatus eſt. Hinc* Arelatenſi *vrbe, & alijs* Galliæ *S. Præſulis feſtiuitas cultu debito celebratur.*

Gallias pergit.

Arelate moritur.

In hac Actorum S. AVGVSTALIS relatione dupliciter erraſſe Cardinalem *Baronium* contendit P. Biuarius in *Not. ad Dextr. d. Ann.* 388. *n.* 2. *fol.* 413. PRIMO, quia ex relatione *Bedæ* verbum *Arelate*, expungens, ille *In Gallijs* repoſuit. *Indignè tamen* (inquit) *quia* Beda *non aſſeruit fuiſſe* Arelatenſem *Epiſcopum, ſed illic feſtum de eo celebrari, quia nimirum ibidem diem clauſit extremum, & corpus humatum eſt.* SECVNDO dum adjcit, S. AVGVSTALEM iſtum reperiri ſubſcripſiſſe Concilio Arauſicano I. ſub S. Leone Papa. *Quia* (ait) *longè alter* AVGVSTALIS *eſt hic à Noſtro* Iliberitano: *cum conſtet* Iliberitanum *obijſſe Anno* CCCLXXXII. *Sanctum autem Leonem vſque ad* CCCC XL. *non iniſſe Romanum Pontificatum.* Quod & Nos fatemur, & proculdubio credimus Noſtrum S. Præſulem diuerſum fuiſſe ab illo *Baronij*, & *Andreæ Sauſſaij*; licet iſte in Martyrolog. Gallican. *d.* 2. *p. fol.* 596. Noſtrum, & illum *Baronij* confundere ſatagat, & perperam, cum & ipſe *Baronius* iſtum à ſede *Arelatenſi* amandet, his verbis contra Bedam: *Qui licet cum ponat* Arelare, *tamen dum reperitur idem Epiſcopus ſubſcriptus Concilio I.* Arauſicanó *tempore* S. Leonis *Papæ, quo eidem Sedi* Arelatenſi *præerat* S. Hilarius, *qui eidem Synodo interfuit, alterius potius ciuitatis videtur fuiſſe Epiſcopus*, & optimè, nam quo pacto Duos Epiſcopos vna & eadem Eccleſia habere potuiſſet.

Expunctio Baronij reſpuitur à Biuario.

Auguſtalis qui interfuit Concilio Arauſicano, an Iliberitanus.

CIRCA Annum, quo ad Sedem *Iliberitanam* fuerit S. Præſul ſublimatus, variè diſceptatur à Noſtris Scriptoribus. Rodericus Caro in *Not. ad Dextr. Ann.* 360. *lit. H. fol.* 128. agens de morte *Oſij* Cordubenſis Epiſcopi, illius Conciliorum Patris, & Præſidis, & fidei Catholicæ acerrimi Defenſoris, vt hiſtoriam eius obitus eneruet, probare ſatagit, nequaquam illo tempore infulas Sedis *Iliberitanæ* induiſſe *Gregorium*, & proſequitur: *Nam* Gregorius Illiberitanus *necdum infulis Epiſcopatus decoratus erat, & eo tempore, quo* Oſius *mortuus eſt*, Iliberitanam *Sedem tenebat* AVGVSTALIS *ad Annum* CCC. LX. *aut circiter, quo tempore* Gregorius *Laycus, Præfecturam Prætorij* Galliæ *adminiſtrabat.* Ex quibus verbis colligitur S. Præſulem iam ad Annum CCCLX. in Sedem *Iliberitanam* conſcendiſſe. Sed hæc opinio non placet D. Franciſco Bermudez *ſupr. d. c.* 17. *n.* 13. qui cum rationem diſplicentiæ non reddat, ego pro *Caro* ſto.

Quo Anno ad ſedem aſcenderit.

QVATENVS ad Diem obitus omnes ſuperius relati, eius natalem ad hunc Diem aſſignant, nullo contradicente. Annus vero refertur à Dextro CCC. LXXXII. & Canonizationis Annus CCC. LXXXVIII. Quibus hæc Noſtra Noratio plena redditur, & perfecta.

Quo die, & Anno obierit?

SEXTO IDVS
Septembris.
DIES VIII.

A HISPANIÆ *celebris fuit, & eſt* NATIVITAS *Beatiſſimæ Virginis* MARIÆ *Genitricis Dei, & Dominæ Noſtræ in cuius plura Deus Hiſpanis die trophæa eſt impartitus.*

B. VALENTIÆ *in Hiſpania* B. THOMÆ de Villanueua *ipſius Vrbis Metropolitæ, Ordinis S. Auguſtini; qui ob pauperum ſubuentionem Eleemoſynarius, propter mirabilium operum patrationem Neothetaumaturgus; ex vehementi doctrinæ, & prædicationis fulmine Eccleſiaſtes, cognominatus agnoſcitur; cuius vitæ integritas, doctrinæ claritas, & virtutum proceritas, vt Diuis adſcriberetur promeruit.*

C. *In Cœnobio* VALLIS-VENEREÆ *inuentio glorioſiſſima Iconis Beatæ Virginis* MARIÆ, *à B. Munnio Onnij Anachoretâ, cuius virtutum ſymbola breui ſynopſi à Monachis repetuntur.*

D. *In Monaſterio* GVADALVPÆO *in Vettonia admirabilis inuentio miraculoſæ Iconis Virginis* MARIÆ; *quam effigiem B. Gregorius Magnus Pont. Max. Sancto miſit Leandro Hiſpalenſi Præſuli.*

NOTÆ.

A. *Encomium in B. Virginis Natiuitate.*

NATIVITAS *glorioſæ Virginis* MARIÆ *Dei-Genitricis.*] In hac feſta, celebrique luce buccina ſpirituali clangamus. Etenim quæ præſenti die ex Dauidico ſemine naſcitur, vitæ Mater eſt, tenebrarum expultrix, Adæ reparatrix, Euæ reuocatrix, immortalitatis fons, corruptionis interitus, & liberatio, per quam nos quidem in diuinæ naturæ participationem tranſlati ſumus, atque à morte ipſa immunes. Ergo hoc die omnes Naſcenti cum Gabriele acclamemus: *Aue gratia plena, Dominus tecum.* Ergo curſu celeri omnes ad Virginem contendamus.

damus. Ad Virginem ſcilicet, quæ hodie naſcitur, & antequam naſceretur, futura erat Dei Mater deſignata. Ad illam, inquã, quæ naſcitur ſinguiare virginitatis decus, honeſtatis ornamentum, virga ex radice Ieſſe germinaus; Prophetarum præconium, Ioachimi, & Annæ iuſtorum germen; renaſcentis mundi Aurora, Eccleſiæ decor, Templi melioris enceniæ, diuinitatis receptaculum, organum virginale, Regiuſque thalamus, in quo admirandum illud myſterium vnionis naturarum in Chriſto, ineffabili modo inter ſe coëuntium feliciter eſt perfectum. Igitur huius diei ſolemnia, ineffabili gaudio SSS. Trinitas celebrauit. Pater, quòd iam eſſet nata ſibi dilecta ſponſa; Filius, quòd hanc ſibi Matrem deſtinaſſet; S. Spiritus, quòd hanc elegiſſet ſibi templum, quódque ſuâ virtute obumbranda, Dei filium vtero eſſet conceptura. Exultauit ſpiritualibus tripudijs vniuerſa illa cœleſtium ſpirituum cohors, quòd natam viderunt eam, quam ſuam Reginam, & Dominam ab initio proſpexerant. Lætata eſt Patriarcharum, huius Virginis progenitorum, phalanx, quòd tot ſua vota, deſideria, & ſuſpiria, tàm diù dilata, denique completa præſenſit; quódque ſuam proſapiam, hac Virgine, adeò illiuſtrandum, & exaltandam agnouit. Prophetarum myriades alacri exultatione lætantur, quòd quam tot vaticinijs prædicauere; tot vmbris, & figuris præſignauere beatam, citò ſublimandam conſpiciunt. Omne genus humanum exultet, quòd nata eſt eius fama, & gloria, & peccatorum aduocata.

Gaudium SSS. Trinitatis.

Angelorum.

Patriarcharum.

Prophetarum.

Sed iam ad hiſtoriam veniamus. Et Primo quæritur de *Parentibus*, & qui iſti fuerint? Cui quæſito reſpondit *Maurolycus*, ex Fulberto Carnotenſi *Sermon. 1. & 2. de Natiuit. B. V.* aſſerens ipſam progenitam ex Patre Ioachimo Nazareno, Matre verò Anna Bethleemitica; quod & fatetur Baptiſta Mantuanus in *Faſt. Sacr. Die XXVI. Iul.* ſic:

Qui B. M. Parentes?

De Iuda prognata (Anna) *Tribu, Bethleemica Ciuis.*
Sed Ioachim *vir primus erat* Galilæus, *eandem*
Progenies ſortita Tribum, Nazarenus *ab vrbe*
Nazareth, *ad Lybani cedros, priſcamque Damaſcum*
Accedente magis cœli glacialis ad axem.

Conueniunt Marianus Schotus in *Chron. A M.* 3945. Florentius Wigornienſis in *Chron. lib.* 1. R. P. Petrus Ribadeneyra in *Act. SS. Tom. 1. b. d. fol.* 430. Petrus à Gogni in *Vit. B. V. Mar. c. 4. fol.* 113. Georgius Coluenerius in *Kalend. Marian. Tom. 2. h. d. fol.* 189. *n.* 1. quos ſequuntur vniuerſi huiuſce rei ſcriptores.

Secundo, de *Stemmate Parentum* B. V. quæritur, quale fuerit? Cui quæſito reſpondet Azorius *Inſtit. Moral. Tom. 2. lib. 1. c. 19. q. 4. & 5.* communem eſſe ſententiam, B Mariam, per Patrem ſimul & Matrem, & quidem per lineam Regalem, videlicet per Salomonem, & poſteros ipſius, deſcendiſſe à Dauide. Quod & probatur ex illo carmine quod canit Eccleſia in hac ſolemnitate: *Regali ex progenie* Maria *exorta refulget.* Et paſſim in vetuſtiſſimis Hymnis Eccleſianum Europæ apud P. Antonium Belinghen in *Parnaſ. Marian. fol.* 17. 26. 54. ſic:

Quale Parentum ſtemma?

Stirpe generoſa
Regum, Sacerdotum,
Præ cunctis famoſa,
Tuum ſumis ortum.

Et *fol.* 63. & alibi ad amuſſim. De Ioachimo Patre, audi *Damaſcenum* lineam paternam recenſentem: Ioachim *fuit ex ſtirpe* Dauid, *nam* Leui *genuit* Melchi, *&* Pantherem: *Panther autem genuit* Barpantherem (*nam ita vocabatur*)

Linea Dauidica per Ioachim parentem.

batur) Barpanther *rurſus genuit* Ioachim : *Ioachim denique genuit Dei-Genitricem.* Sequuntut Cæſar Baronius in *Apparat. ad Annal. Eccleſ. Tom.* 1. Petrus Caniſius de *B. Virg. lib.* 1. *c.* 4. Iodocus Lorichius in *Triumph Marian. c.* 3. Coluenerius ſupr *d Tom.* 2. *n.* 2. *fol.* 189. Petrus à Cogni *ſupr. d. c* 4. De ANNA Matre, hæc profert verba S. Hyppolitus Martyr apud Nicephorum *Hiſtor. Eccleſ. lib.* 2. *c.* 3. vt idem Cardinalis Baronius in *Apparat. d. Tom.* 1 *c.* 41. ſubiungit: *Tres fuere ſorores Betheleemiticæ filiæ* Mathan *Sacerdotis, & Mariæ coniugis eius, ſub* Cleopatræ, *&* Caſaporis *Perſæ Regno, ante Herodis Antipatris filij regnum : prima* Mariæ, *ſecunda* Sobæ, *tertia* Annæ *nomen erat. Nupſit prima in* Bethlehem, *& peperit* Salomen *obſtetricem. Nupſit quoque ſecunda itidem in Bethlehem* Sobe, *& genuit* Eliſabeth. *Nupſit poſtremò & tertia* ANNA Galilez, *& protulit* MARIAM *Dei-Genitricem, ex qua natus eſt nobis* CHRISTVS. *Hinc* Germanus *Epiſcopus Conſtantinopolitanus aſſeruit, eam natam eſſe ex genere* Sacerdotali, *tribu* Aaronicâ, *radice* Propheticâ, *& Regiâ* Dauidis, *&* Salomonis *ſtirpe.* Conueniunt etiam omnes ſuperius citati, & Nos ſuperius *Tom* 4. *Die XXVI. Iulij.*

Linea Sacerdotalis & Prophetica per Annam Matrem.

Cur ex ſterilibus Parentibus naſcitur. Ratio I.

TERTIO quæritur, *Cur ex ſterilibus parentibus nata fuerit?* Cui quæſito S. Ioannes Damaſcenus in *Orat.* 1. *de Natiuit.* B. V. duabus rationibus reſpondet. I. vt hoc miraculo ad aliud omnium miraculorum mitiſſimum, videlicet ad in-
II. carnationem Filij Dei, quædam quaſi methodus expediretur II vt hæc admirabilis Natiuitas credatur effecta potius operá Numinis, & gratiæ, quam ſenſibilis cupidinis. Duas alias ſubiungit P. Petrus Ribadeneyra ſupr *d. Tom.* 1. *fol.*
III. 430. & erit III. Ratio, videlicet; vt nouerimus ſubinde claudi à Domino portam, quo maiori miraculo recludatur, vt nouo miraculo hoc, eam, quæ ſic na-
IV. ta eſt, pluris faciamus, & magis æſtimemus. IV. vt hæc naſcitura Virgo, ad inſtar *Samuelis* fuiſſet precibus, deſiderijs, & lachrymis impetrata. Videſis Coluener. *d. Tom.* 2 *fol.* 189 Iacobum Caniſ. in *Verſion. Flor. SS. Ribadeneyra. d. fol.* 430. Petrum Carniſium de *B. V. lib.* 1. *c.* 3. *fol* 23.

An Parentibus prænuntiata?

QVARTO quæritur, an *vaticinata fuerit B. Virginis natiuitas, & cuius miniſterio?* Huic quæſito reſpondit S. Epiphanius *Hæreſ.* 79. his verbis : MARIA *ex* Ioachim *donata eſt* Annæ, *quæ per preces, & omnem diligentiam ſecundum promiſſionem Patri, ac Matri data eſt.* Et paulò inferius : *Quod dictum eſt Patri ipſius* Ioachim *in deſerto :* Vxor tua concepit, *tamen non quòd ſine coniugio hoc factum, nec ſine ſemine viri : Sed futurum* ANGELVS *miſſus prævaticinatus eſt, vt neque hæſitatio fieret, propter id, quòd in veritate factum eſt, & iam ex Deo ordinatum, & iuſto promiſſum.* Subſcribunt quotquot de Virginis MARIÆ ortu verba fecerunt, vt Caniſius, Ribadeneyra, Lorichius, Caſtro, Gonius, Coluenerius, qui *Tomo.* 2. *Kalend. Die XIX. Nouembr. fol.* 330. multa Patrum monimenta recenſet. Sed cuius Angeli miniſterio hęc nuntiatio Parentibus Virginis facta fuerit, quæritur. Pantaleon Diaconus in *Miracul. S. Michael. apud Sur. Tom.* 5. *Die XXIX. Septembr.* agens de S. Gabriele, hunc fuiſſe vaticinij Nuntium affirmat, his verbis : *Prius verò ſterili quoque clariſſima* Annæ, *quæ in horto ſuo obſecrabat Dominum,* Gabriel, *prædixit fore, vt ex ea naſceretur Dei parens.* Idem fatetur Eccleſia Morinenſis in Proſa apud Belinghen in *Parnaſ. Marian. fol.* 30. vbi hæc carmina :

Cuius Angeli miniſterio?

Ad Ioachim *hic fidelem,*
Et ad Annam, Gabrielem
Suum mittit Nuntium.

Angelum de primoribus dimiſiſſe Deum ad Sanctiſſimos coniuges, vt conceptio Virginalis prænotaretur, ſcribit Aluarus Gomezius in *Thalichriſt. lib.* 5. his verſibus :

Dominus

Dominus tamen aſpicit illum
(Viderat hunc ſemper) primiſque ex millibus vnum.
Mittit ab Angelicis, faturque hac Nuntius alis.

QVINTO quæritur, *Quâ vrbe nata fuit Beatiſsima Virgo?* Fulbertus Carnotenſis *de B. V. Serm.* 1. eam in ciuitate *Nazareth* natam, his verbis affirmat: *Nata eſt autem iuxta relationem, & ſcripturas SS. Patrum in ciuitate* Nazareth. Sequitur Adricomius in *Chron. Ann. Mund.* 3945. hac periodo: *Die* VIII. Septembris B. MARIA *ex Tribu Iuda, Patre* Ioachimo, *Matre* Anna, *in* Nazareth *Galilea naſcitur.* Quorum aſſertionem etiam fatentur Mantuanus in *Hiſtor. Lauret. lib.* 1. Antonius Sabellicus *Eleg.* 4. *Erhardus* Vvinheim in *Sacrar. Agrippin. Eccl.* 27. Hartmannus Schedel in *Chron. Ætat.* 5. in fin. Heribertus Roſuueydus in *Not. ad Martyrol. Adon.* P. Petrus Rybadeneyra ſupr. *d. Tom.* 1. *fol.* 430. Coluenerius *d. Tom.* 2. *n.* 3. *fol.* 190. & 191. *Quâ vrbe nata?*

SEXTO quæritur, *Quo Tempore nata fuit Sanctiſsima Dei-Genitrix?* Euôdius Epiſcopus Antiochenus ex relatione Nicephori in *Hiſtor. Eccleſ. lib.* 2. *c.* 3. commemorans tempus, quo S. V. MARIA fuit præſentata in Templo, & annos, quibus in eo delituit, aperte Annum eius Natiuitatis ſanctiſſimæ demonſtrat: cuius calculi ratione ſuffultus Cardinalis Cæſar Baronius *ſupr. n.* 48. eam natam *Furnio Nepote*, & *Iulio Silano Coſſ.* Anno ab vrbe condita DCC. XXXVII. Auguſti Imperatoris à Trium-Virato XXVI. Olympiadis CXC. Anno III. Die VIII. Septembris, ſcribit, cuius ſententiam ſequuntur fere omnes recentiores. Et addit Clichtouæus in *Elucidar. Eccleſ. lib.* 2. ortam fuiſſe Aurora illuſceſcente, ſic: *Quo Anno orta?* *Quâ hora?*

Solem iuſtitiæ Regem paritura ſupremum,
Stella MARIA *maris hodie proceſsit ad ortum,*
Cernere diuinum lumen; gaudete fideles.

Quo ſignificatur, B. Virginem, tanquam *Auroram* ante veri Solis ortum prodijſſe, & vt ſtellam diei prænunciam. Et merito, vt inquit Azorius *ſupr. c.* 19. *q.* 8. nam decuit, vt quæ verum iuſtitiæ ſolem, tanquam *Aurora* præcedebat, naſceretur in Mundo, Aurora diei appetente. Hinc forte S. Thomas *in* 4. *diſt.* 30. *q.* 2. *art.* 1. *q.* 1. *ad* 1. aſſerit B. Virginem fuiſſe confinium veteris, & nouæ legis, ſicut *Aurora* diei, & noctis. Quia ſicut *Aurora* eſt finis tenebrarum, & initium diei: ita Natiuitas B. MARIÆ finis eſt figurarum, & vmbrarum veteris legis, & principum luminis nouæ, & euangelicæ lucis. Mirifice Baptiſta Mantuanus in *Parthenic. Marian. lib.* 1. tempus huius Natiuitatis, his verſibus.

Etiam ſigniferum nouies luſtrauerat orbem
Lucida maturos ſoluens Latonia partus:
Conuenere nurus, circum fuſæque iacenti
(Mite puerperium) Matri, dextroque rogabant
Sydere vitales fœtum prodire ſub auras.
Latior Eoos proes Hyperionis ardens
Alipedes iungebat equos, poſtremaque ſancta
Erigones iam regna legens vicina corona
Sydera, & Alcidem geminos, qui interiacet angues,
Ad ſuperos nigro ſecum reuocabat ab orco.

Portitor Hellæus, nitido cum Gorgonis ore
Stellatæ dux noctis erat, cum Piſtrice longo
Eridamus tractu claris lucebat in Aſtris,
Cum noua progenies felicibus edita fatis
Auroræ primam lucem, *mortaliaque ora*
Vidit, & humanæ tranſmiſſo limine vitæ
Decidit in patriam luctus, regnumque laboris.

Plura de Die, Menſe, & Anno Natiuitatis Beatiſſimæ Deiparæ inuenies apud Coluenerium *ſupr. d. Tom. 2. n. 4. fol.* 191. Gogni, Caſtrum, Caniſium, & alios.

Quod Nomen impoſitum? & quo die?

SEPTIMO quæritur: *Quod Nomen S. Virgini impoſitum, & quo tempore?* Iacobus Caniſius in *Sacr. Meditat.* 3. *p.* §. 3. à quo Georgius Coluenerius in *Kalend. Marian. Tom. 2. Die XVI. Septembr. n. 1. fol.* 224. *col.* 2. aſſerit, poſt Natiuitatem Virginis impoſitum illi Nomen MARIÆ, ab Angelo prænuntiatum. Cuius hæc ſunt verba: *Itaque* VI. Idus Septembris *nata. Nono poſt Die* (*pro ſolemni Iudæorum ritu*) MARIÆ *nomen ab Angelo pronuntiatum, obtinuit.* Hoc & canitur in Proſa Miſſalis Eccleſiæ Morinenſis apud Balinghen in *Parnaſſ. Marian. fol.* 30. vbi referens qualiter mœſti SS. Coniuges *Ioachim*, & *Anna* propter eorum ſterilitatem, ad Deum vbique preces emittebant, vt ipſorum miſereretur, Deus emiſit Angelum, qui hæc verba vtrique prædixit:

Veſtras preces, veſtrum votum
Deus vidit, nunc amotum
Eſt veſtrum opprobrium.
Vos cùm ſitis infœcundi,
Læti ſitis, & iocundi,
Inueniſtis gratiam.
Non fraudati veſtræ ſpei,
Cum timore ſancto Dei
Vos gignetis filiam.
In vtero ſuæ Matris,
Illa ſancto Dei Patris
Spiritu, replebitur.
In ventre ſanctificata,
Statim cùm hæc erit nata,
MARIA *vocabitur.*

Quoto poſt natiuitatem die nomen impoſitum.

Quatenus ad tempus, quo Virgini impoſitum fuit nomen, videntur variare Scriptores, Nam aliqui Nono poſt Natiuitatem die credunt, aliqui ſtatim ac nata fuit, alij Octauo die, alij Die LXXX. & denique alij, quando in Templo fuit oblata, videndi Coluenerius *Supr. Tom* 2. *Die XVI. Septembr. n.* 1. *fol.* 224. Ioſephum Geldolphum *de cult. Nom. Mar.* §. 22. & 23. Ego verò Iacobo Caniſio adhæreo qui Nono Die illi impoſitum nomen contendit, ex Hebræorum ritu, de quo etiam meminit R. P. Ribadeneyra *ſupr. d. Tom. 1. Flor. SS. h. d. fol.* 430. hac ſerie: *Nono poſt die, ſecundum conſuetudinem Hebræam, nominata eſt* MARIA. Licet Coluenerius de hoc ritu dubitet.

Mariani nominis etymon.

SED cùm ad huius ſanctiſſimi Nominis expreſſionem deuenerimus, operepretium erit etymon ipſius aliquibus elucidare ſententijs. MARIA igitur vocis Hebraicæ

Hebraicæ *Marjam*, vel *Mirjam* compoſita eſt, vt plures affirmant, quæ vox ex S. Ieronymo de *Nomin. Hebr.* ſonat *Stella Maris*, ſiue *Amarum Mare*; Aliqui verò eſſe vocem *Syram* contendunt, quorum dialecto *Domina* interpretatur: ſic Eucherius de *Hebr. Nom. interpret.* Robertus Conſtantinus in *Indic. Nom. Hebr* hanc vocem vertit *Exaltata*, ſeu *Amaritudinis Mare*, aut *Myrrha Maris*, ſiue *Doctrix*, & *Magiſtra Maris.* Alij in lingua *Hebræa* docti ſimplex volunt eſſe vocabulum, non compoſitum, quo ſignificatur *excelſa*, ſiue *ſublimis*, aut *eminens*. De horum Nominum conuenientia videndi Rabanus Maurus *lib.* 4. *& Vniuerſ. c.* 1. S. Bonauentura in *Specul. Marian. lect.* 3. Ioannes Altenſtaing. in *Lex. Theolog. lit.* M. *verb.* Maria *fol.* 386. Petrus Caniſius de *B. V. lib.* 1. *c.* 1. Caſtro, Ribadeneyra, Gogñi, Locrius, Coluenerius, & alij.

NVNC ad huius ſanctiſſimi Nominis præſtantiã accedamus, & imprimis quod hoc nomen fuit cognitum, & manifeſtatum ab Oraculis Sybillarum, & Apollinis, multo ante Natiuitatem Beatiſſimæ Virginis. Adſit *Erythreæ* Sybillæ vaticinium, quod habetur apud Ioannem Opſopæum de *Oracul. Sybillin. lib.* 8. *fol.* 399. his verbis:

Ipſius Nominis præſtantia ex Sybillis, & Ethnicis.

> Καὶ βραχὺς ἐλθὼν παρθένε ἐκ Μαρίας λαγονέων τε,
> Ἐξανέτειλε νέον φῶς
> Οὐρανόθεν δ' ἐμολὼν, βροτέην ἐνεδύσατο μορφήν.

Quæ carmina Latina fecit Sebaſtianus Caſtellionis in *Sybillin. Oracul. d. lib.* 8 401. in hunc modum, quæ Nos hic ſubiungere non grauabimur.

> *Et breuis egreſſus* MARIÆ de *Virginis aluo*
> *Exorta eſt noua lux*
> *Et cælo veniens mortales induit artus.*

Huius oraculi carmina repetunt Caniſius de *B. V. lib.* 1. *c.* 1. Matthæus Vveſtmonaſterienſis in *Flor. Hiſtor. Ætat.* 4. *c.* 15. Georgius Coluenerius in *Kalend. Marian. Tom.* 1. *Die XVI. Ianuar. fol.* 38. Quod oraculum à Sybilla editum conſtat ante B. Virginis Natiuitatem Anno D. LXV. vt ex *Samothæo*, & *Opſopæo* liquet.

SIMILITER & *Apollo Pithicus* huius Sanctiſſimæ Virginis Nomen ſuauiſſimum prænuntiauit. Rem geſtam Cedrenus in *Compend. Hiſtor. fol. mihi* 235. agens de Nabuchodonoſore, & Argonautis, ſic enarrat: *Quo tempore Iudices Iſraëlitico populo præfuerunt, Argonautæ cum Iaſone Theſſalio, Polluce, Hyla, Telamone, ac reliquis in Colchidem nauigauerunt. Qui cùm per fauces in Ponticum mare tranſire vellent, Cyzicum Helleſponti dominum, nauali prælio, ipſos prohibere conantem, interfecerunt, ac Cyzicum vrbem Helleſponti primariam ceperunt. Mox cognito Cyzicum ſibi genere propinquum fuiſſe veniâ poſtulatâ, Templum condidere admodum mirabile: atque ad oraculum, quod eſt ante* Pythias *thermas profecti* Phœbum Apollinem *rogauerunt, vt ſibi ediceret, cui ea Ædes conſecranda eſſet. Reſponſum iji in hanc ſententiam:*

Apollinis Pythici oraculum.

> *Aſſiduâ ſublime decus virtute parate,*
> *Atque vnum, ſic mando, Deum, qui cuncta gubernat,*
> *Cæleſti reſidens ſolio, colite, atque timete.*
> *Illius æternum, natumque in ſecula Verbum,*
> *Neſcia* Virgo *viri quondam partu tenera edet:*
> *Qui velut igniferis impulſa ſagitta procellis,*
> *Et domitum reddet patri pro munere mundum,*

Huius, quam MARIÆ *nomen manet. Alma Genitrix*
Agnoſſet Templum proprium, ſibi rite dicatum

Hoc oraculum arcis litteris in marmore impreſſis conſcriptum, illi inſupero portæ limine poſuerunt. Atque ipſi quidem tunc Ædem Rheæ *matris Deûm dixerunt: ſed ea poſtea, Zenone imperante, Templum* S. Dei Genitricis, *denominata fuit.* Huc uſque Cedrenus. Huius oraculi relationem referunt Petrus Caniſius *d. B. Virg. lib. c.* 1. Thomas Bozius *de Sign. Eccleſ. lib.* 9. *c.* 6. *c.* 9. Fridericus Fornerus *in Palm. Triumphal. lib.* 3. *c.* 8. Antonius Spinellus in *Mar. Deipar. c.* 4. *n.* 18. Colueneriús ſupr. *d. Tom.* 1. *fol.* 38. *col.* 2.

Simile ab Apolline Delphico emiſſum.

SVPERIORI narrationi S. Procopius Martyr maiorem fidem adſtruit: nam vt ex Simeone Metaphraſte *in eius vita*, apud Laurentium Surium *Tom.* 4. *de Vit. SS. Die VIII. Iul.* liquet, hic ſanctiſſimus Agoniſta antequam pro Chriſtiana religione, ſub Imperatore Diocletiano, vitam, ſanguinemque profunderet, ſimile oraculum repetijt, de Templo Athenis conſtructo, ab Apolline Delphico prolatum; coram Flauiano Iudice, & alijs. Nam cùm ex Actis S. Martyris *c.* 24. conſtet, à Iudice nonnulla aduerſus fidem Martyri oppoſita fuiſſe, ipſe confidenter obiecit: *Cùm* Iaſon *princeps eorum, qui dicuntur Argonautarum, de Templo, quod Athenis primum conſtructum eſt in arce, ſciſcitatus eſſet* Delphicum Apollinem, *& dixiſſet*: Prædic nobis Propheta Phœbe Apollo; cuius nam erit hæc Ædes, & ad quid futura ſit in poſterum? *ſic reſpondit*: Quæcunque ad virtutem quidem, & honeſtatem vos incitant, facite. Ego autem tres cupio, Deum vnum regnantem apud Superos cuius Verbum ab interitu alienum, conceptum in ſimplice Virgine, qui tanquam ignitus arcus percurrens Mundi medium, omnes capiens, eos adducet domum Patri. Huius erit hæc Ædes, MARIA autem erit nomen eius. Hinc poſtmodum hocce vaticinium adimpletum Athenis, nam vt Fornerus *d. lib.* 3. *c.* 8. proſequitur: *Hoc idem* Athenienſis *arcis Templum, imperante* Iuſtino *Seniore, chriſtiano ritu dicatum, & Virgineo nomini poſtliminio reſtitutum, non ſolùm omnium Græcia populorum accurſu, ſed innumeris cælitus deſignatis miraculis, diutiſſime deinceps floruiſſe.* Etiam huius Oraculi meminere Caniſius, Bozius, Fornerus, Spinellus, & Coluenerius, qui pie contendit, hæc duo oracula diuerſa fuiſſe: *Quia* (inquit) *illud Cyzici, hoc Athenis*; illud ab Argonautis vniuerſis, hoc à ſolo Iaſone; de illo conſultus Apollo Pythius, de hoc Apollo Delphicus; illud poſtea Rheæ, hoc Mineruæ ab Ethnicis dicatum.

Quo tempore hæc oracula ab Apolline prædicta?

Sed quoto tempore ante Virginis Natiuitatem hæc oracula vterque Apollo Argonautis & Iaſoni eorum Principi prædixit ſciſcitaberis? Reſpondeo, Euſebium *in Chron.* ponit Argonautas tempore Gedeonis, qui vixit ante Chriſtum natum M CC. XC. annis, è quibus ſublatis XV. remanent Anni M. CC. LXXV. qui præceſſerunt Natiuitati Virgineæ, & hic erit numerus annorum præcedens eius Natiuitati, quo Apollo Pythius, & Delphicus Nomen Deiparæ prædixere.

Aliud à Platone, ſeu Hermete conflatum.

NEC diſſimile eſt oraculum illud, quod fuit tempore Conſtantini, & Irenes apud Conſtantinopolim repertum intra ſepulchrum in lamina aurea, quod quidam Hermeti Sapienti, quidam Platoni tribuunt, vbi hæc ſententia legebatur.

CHRISTVS. NASCETVR. EX. VIRGINE.
MARIA.
CREDO. IN. EVM.
SVB. CONSTANTINO. ET. IRENE.
O. SOL.
ITERVM. ME. VIDEBIS.

Cuius oraculi ecphraſim repetunt Paulus Diaconus *Hiſtor. Miſcellan. fol.* 23. Sigebertus Gemblacenſis in *Chron. Ann.* 782. Michael Glycas *Annal.* 4. *p.* Andreas Marchianenſis *in Synopſ Hiſtor. Francomerouing. lib.* 2. *c.* 6. Matthæus Vveſtmonaſterienſis in *Florib Hiſtor. Ann.* 782. S. Antoninus in *Summ.* 4. *p. t.* 15. *c.* 31 §. 2. Vvernerus Roleuink *in Faſcicul Tempor. Ann.* 774. Nauclerus in *Chron. Generat.* 27. *Ann.* 780. Chriſtianus Maſſeus in *Chron. Mund. Ann.* 781. Baptiſta

Fulgoſius

Fulgoſius *Dictor. Memorabil. lib* 1. *c.* 6. Cardinalis Baronius *Annal. Eccleſiaſt. Tom.* 9. *Annal.* 780. Georgius Coluenerius *ſupr. d. Tom.* 1. *fol* 40. Quod ſi hocce Oraculum à Platone prodijt, illud dictum ab Anno ante Chriſtum natum CCCC. XXXIII. quo Philoſophus iſte natus eſt, vt tradit Diogenes Laërtius in *Vit. Philoſophor. lib* 3. *c.* 1. ad CCC. LIII. quo vitam exuit, vt Hermippus in eius vita ſcriptum reliquit. Si vero iſtud Oraculum proceſſit ab Hermete, qui Triſmegiſtus fuit appellatus, & iſte vixit, vt fatetur *Suydas*, tempore Moyſis, à fortiori Oraculum initium ſumpſit ab Anno ante Chriſtum natum M. D. III. ad Annum M. CCCC. LXX. quo Moyſes viuere deſijt, vt ex Ioanne Samotheo in *Annal. Tempor. Ann. ante Chriſt. nat.* 1505. *Mund.* 2456. *fol.* 89. apparet.

Quibus temporibus.

DENIQVE celebre eſt etiam illud Oraculum apud *Toletum* vrbem primariam Hiſpaniæ repertum, cuius meminit Martinus Polonus in *Chron. Pontif. & Imperat. in Honor.* 3. *Ann.* 1216. *fol.* 400. vbi hæc verba: *Eo etiam tempore Regis* Ferrandi *in* Toleto Hiſpaniæ, *quidam Iudæus comminuendo vnam rupem pro vinea amplianda, in medio lapidis inuenit concauitatem vnam, nullam penitus diuiſionem habentem, neque ſciſſuram: & in concauitate illa reperit vnum librum, quaſi folia ligna habentem, qui liber tribus linguis ſcriptus, videlicet* Hebraicè, Græcè, & Latinè, *talem craſſitudinem habebat, qualem vnum Pſalterium. Et is loquebatur de triplici Mundo, ab Adam vſque ab Anti-Chriſtum, proprietates hominum, cuiuſque Mundi exprimendo. Principium vero Tertij Mundi, poſuit in Chriſto, ſic:* IN TERTIO MVNDO FILIVS DEI NASCETVR EX VIRGINE MARIA, ET PRO SALVTE HOMINVM PATIETVR. *Quod legens* Iudæus *ſtatim cum domo ſua tota baptizatus eſt. Erat etiam in hoc libro ſcriptum, quòd tempore* Ferrandi *Regis* Caſtellæ *debebat inueniri liber.* Quod etiam oraculum referunt Rodericus Palentinus *Hiſtor. Hiſpan. t.* 3. *c.* 40. Ioannes de Becca *in Chron. Vltraiect. Epiſcop.* 35. Bernardinus de Buſto in *Marial. p.* 7. *Serm.* 1. Vvernerus Roleuink in *Faſcicul. Tempor. Ann.* 1234. Petrus Caniſius *de B. V. lib.* 2. *c.* 7. Spinellus in *Maria Deipar. c.* 4. *n.* 19. Abraham Bzouius in *Annal. Eccleſ. Tom.* 13. *Ann.* 1231. *n.* 9. Georgius Coluenerius in *Kal. Marian. d. Tom.* 1. *fol.* 40. 41. Quis verò Librum illum ſcripſerit, & in eo vaticinium ſuperius recenſitum, haut ſcitur, cùm in membranis illius voluminis Auctoris nomen, nec anni calculus inueniatur.

Aliud oraculum Anonymi apud Toletum in Hiſpania.

SED ad epitheta, & titulos, quos Sancta Mater Eccleſia, ex varijs Scripturæ locis, MARIÆ Virgini tribuit, veniamus, quorum catalogum hic contexere prolixum. Qui illos in vnum collectos legere deſiderat, adeat *Nomenclatorem Marianum*, qui per Alphabetum Latinum epitheta ex Scripturis, & Patribus deſumpſit, nec non Iodocus Loriehius in *Triumph. Marian. exc.* 9. *ad* 26. Nunc aliquot ex carminibus P. Emanuelis Pimenta ſubiungemus:

Epitheta Virgini Deipara tributa.

DEI-GENITRIX I.

Naſcitur in titulos Virgo *generoſa ſuperbos:*
Portentoſa Parens, nempe Tonantis, erit.
Quos titulos nemo melius, quam Virgo, meretur,
Non poterant melius, quàm tibi, Virgo, dari.

VIRGO VIRGINVM. II.

Virginitas vix nota ſolo, iam læta triumphat:
Militiæ nata eſt virgo magiſtra tuæ.
Te niuei cœtus, & eburnea pectora cingunt:
Florea Tartareo cum grege, bella geres.
Pro thorace niues, niuei pro caſſide flores:
Lilia pro iaculis, pro face candor erit.
Priamides ferro, ferro viciſſet Achilles:

Flore ruent ſubito caſtra inimica tuo.
Sat tener eſt hoſtis, quem candida lilia frangunt,
Eſt ſat dura, potens vincere flore, manus.

III. MATER VIVENTIVM.

Mater adeſt vita, naſcente, renaſcitur illa
Vita, per audaces mortis adempta manus.
Illius inſueto cuncta inſtaurantur in ortu,
Multorumque ortus vnius ortus habet.
Dicatur vita Genitrix, paritura ſalutem;
Dicatur, mortem qua parit, anne parens?
Triſte malum nobis primi peperere parentes,
Extincto generi qui peperere necem.
Heu! prius extincta eſt, fuerit quàm nata propago:
Non viuit: mortis tam graue vulnus habet.
Accipiant vitam, te Virgo auctore, nepotes,
Qui non viuentes ſuſtinuere necem.
Prima parens tribuat, non viua funera proli;
Da tu non natis, viuere poſſe, tuis.

IV. MATER PVLCHRÆ DILECTIONIS. *Eccl. 24.*

Exhauſere ſuas Natura, & Gratia vires,
Appinxere genas cùm, Sacra Virgo, tuas.
Sydera, Sol, Phœbe tantum vt videre decorem,
Et decus, & radios erubuere ſuos.
Tollite de cœlo, dixerunt, lumina; flammas;
Sydera, Sol Phœbe Matris amoris amant.

V. CIVITAS REFVGII. *Num. 35.*

Parturit Anna *parens, manes gaudete ſepulti:*
Terra ferax gaude, parturit Anna parens.
Parturit Anna parens Reginam, exultet Olympus;
Gaudeat Occeanus, parturit Anna parens.
Parturit Anna parens, hominum gaudete timores,
Quò fugiant timidi, parturit Anna parens.
Dira Parens cœlo pariat ſi fulmina, Natam,
Ad quam confugias, parturit Anna parens.
Dicere fas ſuperis Anna *pariente; Tonantem*
Effugiſſe queat, quò reus, Anna *parit.*

VI. ALTARE THYMIAMATIS. *Exod. 30.*

Naſcitur en Virgo, quæ menti ſpirat amorem;
Deque ſuis flammis flammea corda facit.
Vt rogus inflammat cumulata Altaria donis,
Virginis accendunt ſic data corda faces.

Corda

Corda quot igneſcunt accenſa caloribus, Ara
Tot ſuper accenſa Virginis, vrit Amor.

SCALA IACOB. *Gen. 27.* VII.

Ingredere ô magnos regni ſtellantis honores
Regina, Empyreis addita ſcala plagis.
Te duce terra humilis ſummo imponetur Olympo,
Perque gradus cælum terra erit ima tuos.

NAVIS INSTITORIS. VIII.

De longe portans panem. *Prou. 31.*

Puppis in Occeanum venit aurea; Rector Olympus;
Cauſa fames; merces, quid niſi panis erit?

STELLA MATVTINA. *Eccl. 5.* IX.

Dulce malum nautis pelago Syrenes in alto;
Auribus inſidias dulciter ore parant.
Dira fremant vaſto portenta immania Ponto,
Quaſſa parens nigro mergere noſtra ſalo:
Stet glacialis hyems, Aquilonibus aſperet vndas,
Dira polus ventis, dira minentur aquæ.
Stat matutinum Sydus ſuper æquor, & vndas:
Monſtra fugat, ventos frenat, & vnda ſilet.
Interitum Syrenes habent, dum dulcia cantant,
Mox vbi Virgineum fulſit in Orbe iubar.
Dulciter aut pereo, viuo vel dulciter; odi
Dulcem obitum: dulcis plus mihi vita placet.

CASTRORVM ACIES ORDINATA. *Cant. 6.* X.

Millia caſtrorum præfert qua naſcitur: vna eſt
Innumeroſque refert vna Puella globos.
Tartara formidant quàm fœta draconibus vnam?
In Styga quàm multos frons gerit vna metus?

PVLCHRA VT LVNA. *Cant. 6.* XI.

Naſceris, obſcuris vt candida LVNA *tenebris:*
Miratur tenerum Nox iubar, vmbra fugit.
Victa tuis cedit ſic LVNA *nitoribus; ignes*
Subijciat plantis vt, Sacra Virgo, tuis.

SOLIVM GLORIÆ DEI. *Ierem. 14.* XII.

Ponitur in terris ſolium Regale: Tonantem,
Vt ſuper aſſideat nobile coget ebur.
Non ſimile huic operi, non par; dum fingitur, Auctor,
Hæc artis dixit, ſit mihi ſumma mea.

Huius Virgineæ Natiuitatis diagramma deſcripſit mirabiliter Aluarus Gomezius Toletanus Poëta in *Tali-chriſt. lib. 5. fol. 34.* vbi poſtquam *Conceptionem* Deiparæ delineaſſet, proſequitur.

Et

Et iam tempus erat nocturnis Cynthia flammis
Cùm Nouies Syriis flexarat cornua Regnis,
Iam Matrem dulcis vexabant pondera ventris:
Annaque iam niueum properabas edere partum.
O bona lux! Toto fundantur gaudia Mundo,
Et ſuperis pleni deſcendant collibus hymni.
Naſcitur; oh mœſto nunc primùm rixa barathro
Incipiat diris furias agitare flagellis.
Oh, oh, Quis miſeris cantaret læta peremptis
Nuntia, pro tempus cuperet, quo quiſque beatus
Vmbrantes flammas, timidas, penetrare cauernas,
Intus adire Patres, ſub opaca nocte iacentes,
Dicereque egreſſam materno ex ventre MARIAM.
Vocem audite Poli, quæ ſummo candida Regi
Certa parens, primæ terſuro crimina noxæ,
Porta boni paſſum miſeris præſtabit Olympum.
Nexibus, ô cæcis lætique coërcita vinclis
Plaudite, & æthereas ſurgentia claudite lymphas
Pectoribus nigro mortalia corpora cœno.
Iam vicina ſalus Mundi; iam Virgo MARIA
Naſcitur, ô quantum riſeruntſecula dicto
Nomine, mœſta ſacro! Quantumque ô corda canentis
Secum grata ſonant ſuperas & aguntur ad auras!
Fortunata manus, quæ primùm ſuſtulit illam
Naſcentem: gratum memoranda ô brachia purum
Fertis onus! Mulier toto venerabilis æuo
Semper eris: Dominam manibus quæ prima beatam
Accipis; ô tantum ſi fas optare quis illam
Cerneret inferni fracturam colla tyranni,
Quæ furias, tetrumque Iouem, turbamque ſuperbam
Dilaniet: Cœli quam ſperant Regna; chaoſque
Iam lethale tremit rupturam tartara fructu
Ventris; adorandæ quis det mihi membra Puellæ
Cernere, quâ æterno mors eſt claudenda ſepulchro,
Ipſaque pandendas promittunt Sydera valuas.
O mihi! Qualis erat, quanto cum grata decore
Deuenit in Mundum, quæ inſtaurat ſancta peremptum.
O quanta in toto viguerunt gaudia cœlo:
Angelicique Chori Trino præconia Sancto
Ter recitant, voceſque pias pulchro omnia vultu
Læta dabant, tantum venerantium ſydera feſtum.

SED

Feſtiuitatis inſtitutio & tempus.

SED nunc ad huius Feſtiuitatis inſtitutionem calamum conuertamus, & quo tempore inceptam exploremus, & debirè inſtituro pareamus. Eminentiſſimus Cardinalis *Cæſar Baronius* in *Not. Martyrol. Rom. h. d. lit. A. fol.* 559. de hac inſtitutione ſic verba fecit: *Quo nam autem potiſſimùm tempore fuerit eiuſmodi ſolemnitas inſtituta, nuſquam expreſſum reperi, nec quid certi affirmare auſim.*

Baronij Opinio I.

Quantum autem ex Hiſtoriis Eccleſiaſticis compertum habeo: à Concilij Epheſini temporibus, ex quo execranda illa Neſtorij hæreſis damnata, atque proſcripta eſt, quâ ſanctiſſimæ MARIÆ *Virginis titulus ille ſupremus* DEI-GENITRICIS *auferebatur, animaduertimus (ſecundum ea Prophetæ verba:* In Tribulatione dilataſti mihi) *magis magiſque indies toto Orbe Chriſtiano Beatiſſimæ Virginis cultum auctum, amplificatumque fuiſſe: non tamen dicere præſumimus, eo tempore inſtitutam eſſe præſentem ſolemnitatem; cùm conſtet Gallicanam Eccleſiam, etiam temporibus Caroli Magni, & Ludouici Pij eam ignoraſſe, vt apparet ex* Concilio Moguntino *ſub eodem Imperatore celebrato, Anno Domini* 813. *can.* 36. *& ex* Capitul. *eiuſdem Imperatoris Ludouici Pij* lib. 1 c. 164. lib. 2. c. 35. & lib. 6. c. 186. *Satis ſit conſtare, eam eſſe antiquam, & tam Latinos, quàm Græcos, eadem animi pietate, concordique ſtudio, ac religione permotos, eodem Die ſacratiſſimum Dei Genitricis* Natalitium *ſolemniter celebrandum eſſe, duxiſſe.* Hactenus Baronius. Qui licet inſtitutionis huius ſolemnis feſtiuitatis tempus expreſsè in Hiſtoriis Eccleſiaſticis non inueniſſe fateatur, ex eo quod Eccleſia Gallicana illam ignoraſſet ſeculo Caroli Magni, & Ludouici Pij, attamen quamuis Eccleſia illa Gallicana Natalitium B. Virginis non celebraret illorum Imperatorum æuo, Eccleſia Hiſpana verò illud feſtiuis, & ſolemnioribus iubilationibus colebat ante tempora *S. Ildephonſi* Archiepiſcopi Toletani, qui in Libello de *Perpet. Virginit. B. Mar. & Parturit. fol. mihi* 32. ex recenſione

Reiicitur auctoritate S. Ildephōſi Præſulis Toletani.

F. Franciſci Feu-ardentij Minoritæ, hæc verba leguntur: *Alias autem, quomodo Spiritu-ſancto eam replente, non ſine peccato originali fuit, cuius etiam* NATIVITAS *glorioſa, Catholicâ in omni Eccleſiâ Chriſti, ab omnibus felix, & beata prædicatur? Enim verò ſi non beata eſſet, & glorioſa, nequaquam tam feſtiua celebraretur vbique ab vniuerſis. Sed quia tam ſolemniter colitur, conſtat ex auctoritate Eccleſiæ, quòd nullis quando nata eſt ſubiacuit delictis, nec contraxit in vtero ſanctificata originale peccatum.* Et paulo inferius proſequitur: *Nullius igitur* NATIVITAS *celebratur in Mundo, niſi Chriſti, & eius* (ſcilicet MARIÆ) *atque B. Ioannis. Ioannes autem, quia & ipſe in vtero ſanctificatus legitur: ſic & Beata Virgo* MARIA, *niſi in vtero matris ſanctificata eſſet, minime eius* NATIVITAS *colenda eſſet. Nunc autem quia ex auctoritate totius Eccleſiæ veneratur, conſtat eam ab omni peccato originali immunem fuiſſe.* Et in *Serm.* 1. *de Natiuit. B. V. fol.* 71. hac periodo: *Nam & ipſa* B. MARIA, *cuius hodie* NATALITIA *celebramus, quem credendo peperit, credendo conceperat.* En ex *Ildephonſo*, qui vixit Anno DC. L. vel circiter, qualiter in tota Eccleſia, eius auctoritate, NATALITIVM Beatæ Dei-Genitricis coleretur, maxime in *Hiſpania*, vt ex Officio S. E. Toletanæ, quod *Muzarabum* dicitur, liquet, vbi in Miſſali *fol.* 374. hæc pro Miſſæ introitu oratio repetitur: *Approbatæ conſuetudinis mos eſt apud Chriſtianos, Sanctorum Patrum Dies Natalitios obſeruare diligenter; & tunc præcipuè virtutes eorum, aſſignatis litteris, in Eccleſia recitare ad Dei laudem, ex cuius munere ſunt, & ad inſtrumenta morum. Inter omnes autem Sanctos, memoriam Beatiſſimæ Virginis eò frequentius agitur, atque feſtiuius, quò maiorem gratiam apud Deum creditur inueniſſe. Vnde poſt alia quædam ipſius antiquiora ſolemnia, non fuit contenta deuotio fidelium, quin* NATIVITATIS *ſolemnem diem ſuperadderet hodiernum. Quæſumus ergo, vt ſuffragiis eius odore virtutum, odores criminum fugiamus; vt cæleſti illo ſpiramine recreati, à cunctorum vitiorum fœtoribus exules reperiamur, & ſobrij. Amen.* Deinde ſequens Oratio ſubiicitur: *Beata ergo Domini Mater, & perpetua Virgo* MARIA *priuſquam naſceretur Oraculis enuntiata eſt, & deſignata miraculis. Nata verò progenies diuinitus ordinata, priuilegio virtutum inſignis enituit; Saluatorem edidit, à quo glorificata in cælo, nunquam terrigenis patrocinari deſiſtit. Propoſitionem ſequatur ordine ſuo narratio, iamque referamus vnum de præparatis Oraculis, ac inde paucis expediamus. Dixit Æternus ad veterem, Deus ad ſerpentem: Inimicitias ponam inter te, & mulie-*

Ex Officij Toletani in Miſſali Muzarabum.

rem,& ſemen tuum, & ſemen illius, ipſa conteret caput tuum. Vt per hoc, quod de te, quæ vera ſunt credimus, ad hoc quod te intelligentius tribuis, ardentius veniamus, Amen. Poſtea alia etiam Oratio recitatur, ſic: *Æterne Dei Filius, qui virginea Matris vterum ſic introiſti, ne rumperes; ſic aperuiſti, ne ſignata vllo modo violares: ſuſcipe benignus hoc ſacrificium, quod tibi offerimus in honorem* NATIVITATIS *Genitricis tuæ, tribuens per hoc & viuis animæ, corporiſque ſalutem, & defunctis æternæ reparationis felicitatem, Amen.* Item & alia Oratio quæ ſequitur: CHRISTE *verbum ſummi Patris, qui caro factus es, vt habitares in nobis, inlabere ſenſibus noſtris, quo omnes qui feſtiuitatem* NATIVITATIS *glorioſæ Virginis* MARIÆ *celebramus, perpetua maneamus pacis ſocietate connexi, Amen.* Hinc incipit Inlatio; ſeu Præfationis inſtar, Oratio: *Dignum & iuſtum eſt, Nos tibi Omnipotens Pater gratias agere, ſi debitoribus, qui reddere debeant, dignatus fueris prorogare, per Ieſum-Chriſtum, Filium tuum, Dominum noſtrum: Ex te Deo Patre ſine initio natum, tibique indifferenter, atque indemutabiliter coæternum, ac per omnia coæqualem, non adoptione, ſed genere; nec gratiâ, ſed naturâ: Qui in vtero ſanctificata ac Sanctæ Virginis inlapſus, & ſine vlla ſorde peccati ineffabiliter nata, hæc ſola meruit ferre Deum poſt cælum, & ſola meruit Virgo inueniri poſt partum. Hæc ſola meruit Deum, & hominem, Deum imperiis ſuis, lacte vberiùs potat; hunc diem nobis quem deuotiſſime celebramus inſtituit; propter quod eundem Saluatorem noſtrum vnigenitum tuum, tecum ſemper, & Spiritu-ſancto regnantem, cæli cælorum, & Angelicæ Poteſtates ſine ceſſatione conlaudant, ita dicentes Sanctus, Sanctus, Sanctus: Verè Sanctus, verè Benedictus Dominus Noſter Ieſus Chriſtus, Filius tuus. Ipſe eſt qui caſtitatem contulit virginitatis, decus non abſtulit Matri. Qui & pro Nobis ex eadem dignatus eſt naſci, & pro noſtra adoptione non abhorruit ſuſcipere mortem ipſe Dominus, ac Redemptor æternus. Nuntiamus, Domine, quod credimus, nec tacemus: Te totis viſceribus deprecantes, vt qui* NATIVITATEM *Genitricis tuæ præſtitiſti, vt mater eſſet & virgo, tribuas Eccleſiæ tuæ, vt ſit fide incorrupta, per caſtitatem fæcunda: atque hæc libamina ita tua gratia dulcedo ſanctificet, vt ſumentibus & ſalutem corporum, & delictorum veniam præſtent, Amen.* De hac igitur celebritate apud *Hiſpanos* meos etiam agit Georgiùs Coluenerius in *Kalend. Marian. Tom. 2. h.d.n.7. fol.* 195. qui *n.* 11. *fol.* 199. & 200. cauſam huius inſtitutionis feſtiuitatis refert, videlicet, Nam ſi Præcurſoris Chriſti diem, quo natus eſt in hoc Mundo, iam olim, etiam ante Auguſtini tempora celebrauit Eccleſia, quia eius Natiuitas ab Angelo prædicta eſt, & ab eodem prænuntiatum, & à S. Luca deſcriptum: *In Natiuitate eius multi gaudebunt.* Multo maiori ratione cenſuit eadem Eccleſia, & deuotio fidelium huius Virginis NATALEM celebrandum eſſe, & hoc die gaudendum, quo canit Eccleſia: NATIVITAS *tua Dei-Genitrix Virgo gaudium annuntiauit vniuerſo Mundo.* Baptiſta Mantuanus in *Faſt. Sacr. h. d. fol.* 66. aliam miraculoſam refert cauſam, his carminibus:

Cauſa inſtitutionis huius feſtiuitatis. I.

II. *Ex Mantuano.*

Hunc antiqua Diem faſtis non intulit ætas.
Poſteritas verò poſtquam pacata quierunt
Tempora, poſtratâ iam religione Deorum,
In MARIÆ *laudes magis accenſa, Diemque*
Cenſuit adiungi feſtis maioribus iſtum.
Cauſa pium quæ mouit opus, repetenda videtur
Altius, à Superis hæc obſeruantia fluxit.
Diui homines curis vacuis terreſtribus, & ſe
Vertere nitentes ad cognoſcenda ſuperbi
Sublatis in cælum animis, ſolatia Mundi
Multa docent, ardenter amant, & ſæpe reuiſunt
Aërius tecti membris, & imagine noſtra.

Ex

Ex his vnus erat ſuper alto vertice montis
Idalij ſolus degens, qui traxerat iſtud
Viuendi genus, à Patribus Carmelidis ora.
Namque ea gens ſimul, ac ſanctæ confinia terræ
Exiuit, Cyprios primùm ſe extendit in agros.
Sic noſtri Annales perhibent; ſic multa ſenili
Iam carie corroſa docent noſtratia Templa,
Quæ ſuperant; & adhuc illis celebrantur in oris.
His ſolitus dulces cantus audire quotannis,
Sexto Idus Menſis *faciunt cui nomina* Septem.
Id tam dulce melos contemplabatur, & aures
Ignea dum tacitam voluebant ſydera noctem
Altius arrectas, pendentiaque ora tenebat.
Poſtquam ſæpe illos ſymphoniacos modulatus
Audiit, & ſummo reſonantia carmina cœlo;
Grandiùs incepit meditari, & quærere cauſam.
Dumque ſtat admirans, vox eſt audita per auras,
Talia verba ferens: Diui annua feſta frequentant;
Et modò quando rubens terris Aurora propinquat,
Incipiunt celebrare Diem, quo maxima Mater
Ædita venturo fecit primordia ſeclo.
Fac igitur, fac iſta palam ſolemnia Mundo
Carmelita: Tuum eſt vulgando incumbere feſto.
Námque tuum genus illa fouet, titulúmque tenetis
Illius, & Patres viuens inuiſere veſtros,
Heliæque domos priſcas, fontemque ſolebat.
Nuntia, & inuulga lucem hanc; imitemini Olympum:
Veſtráque ſit poſthac concors Eccleſia noſtræ.
Sic ait. Hic autem Cyprias deſcendit ad vrbes
Arſinoën, Salamina, Paphum, Temeſen, Amathunta,
Per Rhodon in Cretam veniens Gortinia tecta,
Gnoſiaque intrauit, celerique Cydonia greſſu.
Talia famigerans iuit per Cycladas vſque ad
Boſphoricos Thraces, rumor peruenit Athenas,
Appulit, & Spartham, Pelopeiadeſque Mycenas,
Per Siculos tandem Romam perlata Senatum
Mouit fama. Diem ſic eſt ea nacta fauorem.

Multa qui de huius feſtiuitatis elogiis carmina, encomia, & epitheta ſcire deſiderat; adeat Robertum Obrizum in *Hymnis Sacr. Hymn.5.lib.6.fol.*264. Maſculum in *Lyric.lib.*8 *Od.*5.6.*&* 7.*fol.*295. Tarquinium Galluciuni *lib.*2.*Carmin. eleg.* 5.*fol.* 222. *& lib.*3.*Od.* 10.*&* 11. *& Epigram.* 38. *fol* 368. & alios innumeros.

Cultus exhibitus à Sede Apoſtolica.

B. THOMAS A VILLA-NOVA *Archiepiſcapus* Valentinus *in Hiſpania, Confeſſar.*] Celebris ſuo æuo Euangelici verbi præco, & celebrior pauperum pater, ita vt Eleemoſynarij titulum à Sede meruiſſet Apoſtolica, & ab inuictiſſimo Imperatorum Maximo Carolo V. Hiſpaniarum Rege munus Eccleſiaſtes. Eius nomen adhuc in Tabulis haut eſt appoſitum ſacris, licet iam Sacra Rituum Congregatio illum dignum talis honoris declarauerit, vt ex conceſſione Die Lunæ VI. Decembris Anni M. DC. XXI. patet, cuius hic tenor: *Diſcuſſâ diligenter, & maturè perpenſâ de mandato* SS. D.N. *in ordine ad canonizationem causâ* B. THOMÆ *à Villa-Noua, Ordinis S. Auguſtini, Archiepiſcopi Valentini: Congregatio Sacrorum Rituum, pluribus deſuper habitis ſeſſionibus. Illuſtriſſimo Domino Cardinali Mellino referente, cenſuit tutò poſſe SS. D. Noſtrum quandocumque ſibi libuerit, ad ſolemnem eiuſdem* B. THOMÆ *canonizationem iuxta* S.R. E. *ritum, & ſacrorum canonum diſpoſitionem deuenire, eumque diffinire* SANCTNM *cum Deo regnantem, atque Vniuerſali Eccleſiæ proponere colendum, & venerandum.* F. M. *Card. à Monte. Petr. Ciqmmarecanus Secret.* Retulerat enim iam pridem inter *Beatos* Paulus V. Pont. Max. Die VII. Octobris, Anno M. DC. XVIII. concedens vt Annis ſingulis Die XVIII. Septembris in toto Regno Valentiæ à Religioſis Ordinis S. Auguſtini vtriuſque ſexus, & etiam Presbyteris, & Clericis Secularibus, de eo tanquam de BEATO iuxta Rubricas Breuiarij, & Miſſalis Romani, de Communi Confeſſoris Pontificis Officium recitari, & Miſſa celebrari, poſſet. Quam conceſſionem poſt modum idem Pontifex Die XXIV. Septembris, Anno M. DC. XIX. ad omnes vtriuſque ſexus Religioſos Auguſtinianos in Regnis Caſtellæ, Aragouiæ, & Gotholaniæ commorantes, & in Oppido *Villa-Naua*, quod *Infantium* vocitant, ad omnes vtriuſque ſexus Regulares, etiam Presbyteros, & Clericos ſeculares extendere præcepit. Denique Gregorius XV. Pont. Max. hocce priuilegium, Die XIV. Maij, Anno M. DC. XXI. ad omnes vtriuſque ſexus Eremitas Auguſtinianos, vbique terrarum exiſtentes ampliauit. Hinc Philippus Ferrarius in *Catal. General. SS. Die XVIII, Sept. fol.* 370. Sic inter Diuos eius diei Noſtrum Præſulem repoſuit: VALENTIÆ *in Hiſpania* B. THOMÆ, *Ordinis Eremitarum, & Archiepiſcopi Valentini.* Qui in *Notul. fol.* 371. eius Beatitudinem, & cultum refert.

Scriptores.

De eo ſcripſere Ioſeph. Pamphilius *fol.* 119. M. Grixalua *Hiſtor. Mexican. lib.* 1. *c.* 2. & 13. Aluarus Gomez. in *Vit. D. F. Franciſc. Ximen. lib.* 8. *Hiſpan. Illuſtr. fol.* 1140. Gonzaga in *Chron. Minor.* 3. *p. fol* 446. Cornelius Curtius *de Vir. Illuſtr. Ordin. S. Auguſt. Elog.* 2. *fol* 25. P.F. Thomas ab Herrera in *Alphabet. Auguſtinian* 2. *p. lit. T. verb.* Thomas. *fol* 438. & in *Hiſtor Conuent. Salmanticenſ. c.* 32. *fol.* 248. & *c.* 33. *fol.* 251. & *c.* 46. *fol.* 312. & *c* 64. *fol.* 416. Eius ACTA ſcripſere ſermone Latino *Michaël Salonius*, *Ioannes de Muñatanes* Epiſcopus Segobricenſis, *Nicaſius Baxius* Auguſtiniani; Hiſpano *D. Franciſcus de Queuedo*, *F. Thomas ab Herrera*, & alij tumultuariè; Gallicano idiomate *Henricus Hynaus* Inſulenſis, vt *Valerius Andreas* Belga in *Bibliothec. Belgic. fol.* 356. ſcriptum reliquit. Nos illa dabimus, quæ *Nicaſius Baxius* ſcripſit, additis aliquibus periodis ibidem deficientibus, ex aliis Scriptoribus, expetitis:

ACTA B. THOMÆ A VILLA-NOVA, Eremitæ Auguſtiniani, & Archiepiſcopi Valentini in Hiſpania, nec non Imperatoris Caroli V. Eccleſiaſtes, cognomento Eleemoſynarij. Ex Nicaſio Baxio, & aliis Scriptoribus.

Origo.

THOMAS *natione* Hiſpanus, *natus eſt Anno Chriſti* M. CCCC. LXXXVIII. *propè* Villam-Nouam, *quam vocant de las Infantes, in pago* Fuenlana, *diœceſis* Toletanæ: *educatus autem* Villæ-Nouæ, *unde & cognomen accepit.*

Parentes.

Parentes habuit Alphonſum Thomam Garciam,

&

& Luciam Martinez Caſtellanos, ſtirpe nobiles, at virtutibus nobiliores, opulentos, ſanguinis intaminati. Maiores eorum non pauci fuerunt Equites Meliteuſes, S. Iacobi, & Calatranæ. Parentum in pauperes liberalitas ad ſummum peruenit; nam in eoſdem omnia bona ſua diſtribuerunt. Mater eius famulæque domeſtica cilicio ſe continuò domabant. Itaque Lucia cùm eſſet tantâ pietate in pauperes, velut inſignia huius virtutis accepit cognomen Eleemoſynariæ. Contigit eam diſperſiſſe in famelicos hos ventres, more ſuo, quidquid farinæ haberet. Superuenit mendicans eleemoſynam. Reſponderunt ancillæ, ne puluiſculum quidem farinæ ſupereſſe. Tum ipſa, velut diuino monitu: Imò verò (inquit) redite, cuerrite, excutite vaſa farinaria: non enim permittet Deus hunc expertem ſolatij abire. Perrexerunt illæ; & ecce granarium farinâ plenum inuenerunt, dum aliquid farinulæ in vaſis ruſpantur. Eadem Lucia donum curationis diuinitus acceperat, ſolita Crucis ſigno pueros hernioſos curare. Cùm autem eſſet morti, aut æternæ potius vitæ proxima, Filium ſuum THOMAM ingenti gaudio delibuta vidit, qui tamen Matrem aliquot annos præceſſerat ad ſtationem Beatorum.

Mater cognominata Eleemoſynaria.

Miraculũ.

TANTOPERE ſe prodebant igniculi virtutum, ætate quamquam tenerâ, vt dicerent admirando: Quis putas puer iſte erit? Per dies feſtos aduocabat æquales ſuos, vicoſque obibat: nec adulti deerant, qui efficiebantur vt paruuli, tantoque ſpiritu puſillus Eccleſiaſtes repetebat, quæ in ſacris concionibus audierat, vt ſibi, & auditoribus lachrymas excuteret. Inter frequentandum ſcholas, mendiculo primùm occurrenti dabat ientaculum ſuum, ipſe ieiunium exercens, quoad inde rediret. Non ſemel abſque calceolis, caligulis, ac tunicellâ reuertebat, quòd ea pueris ſemi nudis, frigoreque adſtrictis elargiretur. Die hyberno videns aliquot pauperes algidos, tremuloſque, vni tunicam, alteri thoracem, tertio tibialia impartitus eſt, vix tectus induſio, ſed optimo virtutum amictu tenellus eleemoſynarius repetens domum. Die feſto veſtibus congruis, & nouis indutus, donauit his pauperculum puerum, dictitans, ſibi magis conuenire laceri iſtius veſtes, laceraque ſuas. In meſſe, cùm ferret prandium meſſoribus, & ex eo in egenos ſpicilegium facientes abundè diſtribuiſſet, inuentum eſt nihil deeſſe meſſoribus, quamquam, vt ſolet illud hominum genus edax, validè comeſſent. Quoties honeſtè poterat aliquam pecuniolam à Parentibus impetrare, vel panem, vel oua, vel quippiam edule, mox ferebat ad pauperes, quos habebat Noſocomium. Mater eius aliquandò negarat fœminæ tenuiſſimæ fortunæ aliquot lanæ glomera, quæ deerant ad ordiendum telam. Res ea tam affecit THOMAM puerulum, videlicet, paupercula expers ſolatij digreſſa, vt lanam pio furto tolleret, mulierique daret. Deo placuit vt Mater eius, cùm poſtridie iuberet pannum inchoari, defectum nullum obſeruaret. Accidit illum domi exiſtere ſine clauibus armarij; itaque non reperto, quod pro foribus ſtanti turbæ mendicariæ daret, cucurrit ad gallinam fœtam, & pullos fouentem, ſinguliſque mendicantibus pullos ſingulos dedit. A Matre autem reduce interrogatus cauſam facti: Quia (inquit) viſcera mea commouebantur, nec ferre poteram pauperes iſtos, vt venerant, redire. Eadem ætula non tantùm charitate flagrabat, verum etiam corpus ſuum in ſeruitutem redigebat: præter ſtatuta tempora ieiunij (quod acutum telum eſt pueris) dies aliquot inediâ ſemel affligens; & clam domeſticis, diſciplinâ tantilla membra, admodum magni præuaricatoris, excrucians.

Preludia virtutum.

Puerulus puerulos veſtiebat.

Varia eleemoſynarum genera.

Feſtiuum liberalitatis exemplum.

Mortificationes.

INGENIO fuit ſingulari, & ad ingenuas artes idoneo imprimis, quas Compluti didicit, vbi in Maiori Collegio S. Illephonſi Nonus Collega conſtitutus, Die VIII. Auguſti, Anno M. D. VIII. cum iam XX. ageret, in eius Academia S. Theologiæ operam dedit. Hic ex Artium cathedra docuit publicè, tanto profectu auditorum, vt inde Salmanticam grandi ſtipendio inuitaretur. Sed fruſtrà, iam enim ſacculos ſibi facturus erat, qui non

Collega in Collegio Complutenſi.

veteraſcunt: iamque precibus, ieiunijs, eleemoſynis vacabat, vt de ſummae vitæ inſtituendæ diuinitùs edoceretur. Salmanticam inde perrexit, vbi publicum in ea profeſſorem egit, ſic Deo illum ſuauiter, & fortiter trahente, vt profundius vitæ genus perfectiſſimum eligeret. Annum ferè varia genera vitæ ſecum expenderat (deliberandum eſt enim diu, quod ſtatuendum eſt ſemel) cùm Inſtitutum S. P. Auguſtini, tanquam inter

Monachiſmum Auguſtianum eligit.

extrema bene temperatum elegit. Quomobrem intellecto Cœnobium Salmanticenſe à diſciplina monaſtica, quam optimè audire: excitatus ad hæc miraculis S. Ioannis Sahaguntini, qui fuit eiuſdem alumnus Cœnobij, eò perrexit. Receptumque illicò fuiſſe conſtat, Monachorum omnium incredibili gaudio, habitumque mutaſſe in Die S. Virginis, & Martyris Catherinæ Anno Domini M. D. XVII. cùm ad XXIX. accederet. Mutationem vero vitæ ſuos etiam domeſticos latere voluit; ac ne quidem Matri ſatis indicauit, quoniam vt ipſe pro concione non ſemel dixit, homines iſti laici nimis hic ſapere volunt; tardiùs aſſentiuntur: imò eùm nolint imitari aduerſari non erubeſcunt. Referunt eundem Nouitium Dei ſer-

Adhuc Nouitius in omni virtute inſignis.

uum, tantùm excelluiſſe in omni genere virtutum, eâque ferrore præditum fuiſſe, vt tyro veteranos in Ordine excelleret, omniumque de ſe opinionem longe vinceret. Enituerunt in eo præcipue manſuetudo, humilitas, charitas, amorque ſilentij. Nunquam eum audierunt collegæ loquentem, quoad experimentum religionis fecit, niſi quippiam interrogaret. Exteriorem hominem valde ſubditum, obnoxiumque interiori reddebat, affligens, edomanſque illum permodico ſomno. Lectulus ei ſuit culcitra duobus ſtragulis humilibus, ac modeſtis intecta. Per Aduentum, & Quadrageſimam nudâ tabulâ decubuit, quam inde votis iam emiſſis vitæ aſperitatem ſeruauit.

Presbyter initiatur.

ANNO iam exacto, quàm primùm initiatus eſt Sacerdotio; ita decernentibus Cœnobiarchis, ob eius egregiam ſanctitatem. Nec enim fas erat lege adſtringi cæterorum, qui cæteros anteiret ſanctitudine. Primum fecit Sacrificium in Feſto eiuſdem Deiparæ Matris, quam à teneris vnguiculis in auxiliatricem, & Patronam ſingularem ſibi delegerat. Præterea præcipuâ ferebatur pietate erga Natalem Chriſti; ita vt cùm melos hoc Angelicum recitaret, Gloria in excelſis Deo: iſtoque Præfationis verba: Quia per incarnati verbi myſterium, ac quæ ſequuntur, non poſſet ſibi à lachrymis temperare; imò quandoque, corpore immoto perſiſteret, anima raptus in Deum. Non fuit ea res obſcura circumſtantibus, quos Sacrificio

Dum ſacris operatur eleuatur in Deum.

peracto, ſplendore vultus ſui nouus Moyſes offuſcabat, vt eum intueri non poſſent. Nunquam alterius cellam introibat, vel quiſquam eius, niſi charitatis officium huc impelleret: ne quidem cum perfectioribus Aſcetis colloquentem eum videre, niſi fraternus amor ad ſermonem inuitaſſet, vel in cella degeret incluſus. Hoc eſt Monachum dici, & eſſe. Poſtquam in

Docet, & prædicat magno feruora.

Cœnobio Salmantino tùm Religioſis, tum laicis hominibus eò ventitantibus explanaſſet Magiſtrum Sententiarum, ad placita Doctoris Angelici, cœpit in animis Salmantinorum Dei verbum ſerere tanto ſtudio, & ardore, vt omnibus videretur eſſe alter Auguſtinus, Paulus vè, aut Angelus de cœlo lapſus. Alij vocabant eum, præ admiratione, Eliam, de quo ſacra lite-

Eccleſ. 48.

ra: Surrexit quaſi ignis: & verbum ipſius quaſi facula ardebat. Tam eximius, atque excellens profectus eiuſce concionum fuit, vt non in vrbe

D. Ioannes Muñatones Epiſcopus Segobricenſis diſcipulus B. Viri & eius Hiſtoriographus.

Salmantica Monaſterium, ſed in Monaſterio vrbs Salmantica eſſe videretur. Huius concionum ardore permotus vnus fuit D. Ioannes Muñatones, qui ſeculo valedicens, habitum Eremitarum aſſumpſit, totque virtutibus effulſit, vt Rex Catholicus Philippus II. in diſciplinam eius tradiderit filium ſuum, & poſtea denominauit Antiſtitem Segobricenſem in Aragonia, qui Acta THOMÆ poſtmodum ſcripſit.

DOMINATVS eſt in affectibus, habuitque vim excitandi auditores ad horrorem vitiorum, & ſtudium efficax virtutum, adeò vt fama nominis

nis eius per omnem Hiſpaniam celebraretur, & Eccleſiaſtes optimus audiret. Id cum animaduertiſſet glorioſiſſimæ recordationis Carolus V. eiuſque conſors magnâ pietate Auguſta, voluerunt THOMAM ſe ſe præſentibus è ſuggeſto prædicare. Tam placuit ſemel auditus, vt confeſtim eum deſignarint ſuum Eccleſiaſtem, quem etiam deinceps iuſſerunt eſſe Vallisoleti, vt præſtò tam ſingularis eloquij fontem haberent. Eundem ferè ſemper audiebant, ac inuicem fatebantur, concionibus eius ſe ſe magis, ac magis illuſtrari, atque ad amorem rerum cæleſtium exardeſcere. Haud vnquam ſacro de pulpito verba faciebat, quin tanta eloquentia auditorium reſponderet. Confluebant enim Epiſcopi, Principes, Nobiles, ac cuiuſcumque ſcientiæ Doctores. Aiunt eumdem Imperatorem, quoties eſſet Vallisoleti vnquam defuiſſe concionibus B. THOMÆ: ac ſi non concionaretur in Sacello Regio, nec Cæſari viſum eſſet in publicum prodire, occultatis Sacræ Maieſtatis faſcibus, vt priuatum adfuiſſe. Quò fama eius nominis doctrina preceſſerat, inibi THOMAM ſequi exoptabant. Itaque Rex Luſitaniæ Ioannes, cùm Cæſar abeſſet Hiſpaniâ, rogauit Præfectum Prouinciæ Caſtellæ, B. THOMAM ad ſe mitteret, vt pote incenſum ſtudio tanti Eccleſiaſtæ. Conceſſit eò THOMAS, verùm vt huic præſentia lætitiam attulit, ſic triſtitiam Vallisoletanis abſentia. Ergo Magiſtratus conuenêre, ac Imperatori ſupplicauêre, tractaret cum Rege Portugaliæ, quò propediem ad ipſos regrederetur. Toties rapiebatur in ecſtaſim, tàm cùm è loco ſuperiore populum doceret, quàm Burgis, cum rem diuinam celebraret, vt ab omnibus haberetur Vir ecſtaticus, ſeu qui à Spiritu-Sancto ecſtaſeos, raptus vè donum haberet. Idem frequenter in choro patiebatur, perſoluto horarum penſo; vbi viſus aliquando fuit eleuari ſuper terram. P. Mechior de Tebre, ordinis ſeraphici magnum ornamentum retulit hominibus magnæ auctoritatis, B. THOMAM Aſcenſionis Dominicæ die, cum inter recitandum preces canonicas, horâ ſextâ mane perueniſſet ad illam antiphonam Nonæ, Videntibus illis eleuatus eſt, raptum fuiſſe in ecſtaſim, ac in pedibus erecto corpore perſtitiſſe, vſque ad Quintam veſpertinam. Cum autem ad ſe rediiſſet, procidiis in genua, qui erat à ſacris Beato THOMÆ, ſolitus eum comitari, & obnixè rogauit per amorem Dei, ſuique flagitantis vſum ſpritualem, diceret, quid ſibi vellet iſta ſenſuum abalienatio, ſeu ecſtaſis, quæ durauerat horas fere vndecim. Vir Sanctus, cùm inter modeſtiam, & charitatem medius luctaretur, ac videret hominem tanto ſtudio rei non inutilis flagrare, ſubiecit: Ipſo temporis momento, quo cœpi pronuntiare, videntibus illis, excepere de ore meo Angeli antiphonam, quam per aërem hunc circumfuſum tàm incredibili cecinerunt ſuauitate, vt me mihi ſurripuerint, omneſque ſenſus defixerint cœleſti muſicæ huius dulcedine; ac vere tibi affirmo, horas fere vndecim, per quas audiui, vix horæ mediæ ſpatium viſas mihi fuiſſe. Concionem inſtituerat de Transfiguratione Domini, iamque progreſſus ad hunc Euangelij locum: Domine, bonum eſt nos hic eſſe; repente paſſus fuit ecſtaſim, ſibique viſus eſt in montem excelſum ſuſtolli, in eoque contemplari glorioſum vultum Redemptoris Noſtri; quamquam iſta viſio, & prærogatiua ſingularis exiguo temporis ſpatio finiretur, ac ea duntaxat eminus, tanquam viator ſe frui intelligeret. Concionabatur in Templo primario, quod Burgis eſt, & acerrime reprehendens hominum vitia, dum exclamando, manu complecteretur Chriſtum in cruce fixum, diceretque ex imis animi penetralibus: Chriſtiane reſpice huc; huc reſpice ô Chriſtiane! velut intercisâ voce, inualiduſque progredi, manſit raptus in ecſtaſim, vultu penitus inflammato, vt pote, qui ardorem animi teſtaretur. Cum in concione Vallisoleti, Feria V. Cœnæ Domini, præſente Cæſare Carolo V. veniſſet ad ea verba Petri: Domine, tù mihi lauas pedes? ingeminando eadem, explicandoque; Domine, tù mihi lauas pedes? Tu Dominus vniuerſæ creaturæ: Tu Angelorum conditor;

Caroli V. Imp. deſignatur Eccleſiaſtes.

Ioannes Portugallæ Rex illum audire cupit, & audiuit.

Ecſtaſi paſſim rapiebatur in re diuina.

Audit melos Angelicum.

Ardentiſſime concionatur.

conditor: Tu infinitâ præditus maieſtate, mihi lauas pedes? Summus imo? Dominus ſeruo? Innocens peccatori? Ita commotus fuit, ac mente in altum ſublatus, vt ſermonem incœptum abrumperet, & immoto corpore oculos in cœlum defigeret, fluente continenter imbre lachrymarum. Tantus erat impetus ſpiritus, tanta vis exclamationum, cùm ipſe prior, non fucatè, ſed in ſpeciem vanam moueretur.

Spiritu Prophetia praditus.

Testatvr Chriſtophorus Sanctotitius inſignis Theologus, quem Rex Hiſpaniarum miſit ad S. C. Tridentinum, hominem Belgam, præcipuum B. Thomæ amicum, qui Nicolaus de Vvite nominaretur, veniſſe exultabundum ad B. Virum, eique dixiſſe, famulum ſuum inſigni miraculo apud Crucifixum, qui Burgis colitur, fuiſſe priſtinæ valetudini redditum: mox excepiſſe B. Thomam: Verum equidem eſt, Omnipotens haut paruum contulit beneficium in corpus ſerui, vt longè maius conferret in animum Domini. Atque ita factum fuit: nam hac occaſione Religioni Eremitarum Auguſtinianorum in eodem Cœnobio Burgenſi Nicolaus nomen dedit. Qui tantâ ſanctitudine vixit, vt à B. Thoma, qui iam agebat Prouinciæ Præfectum, ad explanandum Indis Chriſti Euangelium miſſus fuerit, vbi etiam deceſſit, magnâ ſuæ ſanctitatis relicta fama, crebris miraculis, quæ mortuus patrauit. Narrare ferunt ſolitum M. Ioannem Portam, qui viſitator fuit iam exiſtente Archiepiſcopo B. Thoma: cùm is obſeruaret in omnium hominum ordine, tam ſacro, quàm prophano nimiam vitæ licentiam (quam Viri Sancti propter antitheſim quandam oculatius obſeruant, grauiuſque ferunt) ardenter deſideraſſe correctionem morum inſtitui, atque ea de cauſa magnopere Deum rogaſſe. Die quodam peracto Miſſæ ſacrificio, non abſque multis lachrymis, & inuſitata pietate ſermocinari cœpit de ſtatu Eccleſiæ cum eodem M. Ioanne Porta, dixitque eidem: Ne dubita Magiſter, etenim breui malis hiſce diuinitus occurretur; certum, & indubitatum eſſe ſcias: nam vni de ſeruis ſuis hoc ipſum Deus reuelauit. Addebat M. Ioannes; verecundiâ tacuiſſe nomen ſuum: cæterùm ipſum B. Thomam fuiſſe hunc Dei ſeruum, quem in conclaue arcani conſilij ſui admiſiſſet. Et ecce poſtridie superuenit nuntius, cum mandatis Pauli III. Pont. Max. itemque litteris Imperatoris Caroli V. quibus euocabantur homines idonei ad celebrationem Concilij Tridentini. Non potuit quidem B. Thomas huic intereſſe propter affectam valetudinem, & ſenectutem, quam maturauerant nimij labores, ſed animo, & precibus flagrantiſſimis præſens fuit, opemque non paruam tulit tanto Militantis Eccleſiæ molimini, vt conſtat ex ſermone quem habuit in huius Apoſtolici Viri laudem M. Ludouicus Ponze de Leon. Etenim Hiſpaniarum Epiſcopi qui proficiſcebantur ad hoc Concilium Generale, ac per Valentiam iter faciebant, honoris causâ B. Thomam Antiſtitem adiuere, & vale dicto, naues conſcendere, vela facientes. Verùm ecce tempeſtas horribilis nauigantes excepit. Ipſi turbatis animis præſentem mortem expectabant, iam iam fluctibus hauriendi: cùm in tantis rerum anguſtiis, ſydus ſalutare viderunt, ſanctum, videlicet, Archiepiſcopum, baculo Paſtoritio, per vndas Maris oberrantem, & pacando, ſedandoque tumores fluctuum, nauem dirigere, quâ vehebantur, vt proſpero curſu portum tenerent. Commendabat ipſi quidam Ciuis Valentianus cuiuſdem adoleſcentis conciuis ſalutem, qui iam à Medicis pro derelicto habebatur. Subiecit Vir Sanctus: Fer lenius, non enim morietur ex hac inualetudine: verum aduocetur Doctor Aguilar Medicus, is enim ægro medebitur. Factum ita fuit; atque huic rei teſtimonium dedit, cùm in vitam B. Præſulis inquireretur, idem Valentinus, iam valens Chriſtophorus Perez de Almazan, Societatis Ieſu Presbyter poſtmodum effectus. Sed cùm Anno M. D. LIII. Clerici Parochiæ S. Catherinæ ſibi ſtruere monumentum in choro maiori eiuſdem Eccleſiæ cœpiſſent alterum damno, S. Antiſtes iuſſit eos ocyus ad ſe venire, præſentibuſque dixit:

Nicolai de Vvite Belga conuerſio, & pietas.

Synodum Tridentinā prænuntiat.

Apparet in mari Epiſcopis naufragio proximis, fluctuſque ſedat.

Moribundo valetudinem prædicit.

dixit : Ite & foſſam quam duxiſtis, ruiſum implete, propter incendium quod eueniet huic Eccleſiæ. *Hoc facto*, proderit hunc ſepulturæ locum honoratiorem, cuipiam ex honoratioribus, & opulentis dare (neceſſe enim erit magnam huius templi partem refici) cuius impensâ queat reſtaurari. *Res admiratione digniſſima, prorſus euenit, quod tanto antè fuerat prædictum. Etenim Anno* M. D. LXXXIV. *ipſo die Cœnæ Domini, magno incendio, quod originem habuerat à S. Sepulchro, ſecretiore Dei iudicio, deflagrauit tabula maioris Altaris, & organa pneumatica; tum quidquid eo in Templo ſpecioſum, ac in pretio habebatur. Fuit miniſter eiuſdem Archiepiſcopi, qui læto vultu accedens Virum Sanctum, diceret, ſibi natum eſſe filium. Reſpexit eum vultu mœſto* B. THOMAS, *& reſpondit, non accepturum incremento, ſed infeliciter moriturum paucos poſt annos. Euentus dicti veritatem adſtruxit: Puerulus enim paucorum annorum, ſed multa nequitia, qua ſuppleret ætatem, cùm aliquid impotenter feciſſet, occiſus fuit. Pater verò dum homicidam vult perdere, ſe perditum iuit. Ædificauerat* Valentiæ *Collegium in vſus pauperum ſtudioſorum; rogauere Virum Sanctum, quamobrem non iuſſiſſet adſtrui monumentum, aut ſepulchrum in Sacello Collegii ſepeliendis? Reſpondit* B. THOMAS : Nihil vos iſta cura ſollicitet: neque enim erit neceſſe. *Mirabile! Per Annos ſeptuaginta, ex quo cœpit Collegium; plurimos quidem valetudine, nullum omnino vitâ priuatum conſtat; ſtudio nimirùm, & ſollicitudine Fundatoris, qui in altis habitans, humilia reſpicit, & Collegij ſui nequit obliuiſci.*

Incendium Templi multo ante nunciat.

Puerulî mortem infelicem præſagit.

TANTOPERE *præſtitit Venerabilis hic Aſcetes in liberandis energumenis, vt vix eſſet inuenire genus aliquod dæmoniorum, quod non expelleret. Cum ergo S. Vir Priorem ageret Burgis, oratione, & ieiunio liberauit hominem, quem tantâ pertinaciâ peſſimi dæmones occupauerant, vt ante nullo modo eiici poſſent. Hic etiam ſanauit arreptitium energumenum, quem frequenter, & impensè diabolus afflixerat. Eadem in vrbe coorti fuerant turbines tam violenti, tamque impetuoſi, vt domos aliquot ſolo deiicerent. Conuertit ſe* B. THOMAS *ad orationem, & tanquam diuino monitu conſcendit cymbalariam, campanarium vocant, oculiſque circum adſpexit, dæmonia monſtruoſiſſima variis figuris turbare aërem, & cauſas præbere tam grandium damnorum; quibus præcepit in nomine Chriſti, ſe ſe inde proriperent, ac diffugerent. Illico ſceleſti paruere, & inſimul tempeſtas grauiſſima ceſſauit. In Oppido* Alconio *diœceſis* Valentinæ *puellam à dæmone eripuit; itemque mulierem coniugatam, quam frequentes ſpiritus mali obſederant.* Valentiæ *curauit puellam energumenam, filiamque apparitoris, quam, Deo permittente, nimiam ob animi leuitatem hoſtis humani generis inuaſerat. Multos adhuc dæmoniacos variis locis aſſeruit, quos ſanè difficile foret omnes enumerare. His exemplis liquet formidabilem eum dæmonibus fuiſſe: & quin eſſet, cui tam bene conueniebat cum ipſo, quem dæmones perfidi contremiſcunt. Sed his dictis tumultuariè, nunc ad eius res geſtas per ordinem, calamum conuertamus.*

Eius poteſtas in energumenos.

Dæmonio cientia tempeſtatem fugat.

NON *tantum virtutibus, gratiiſque, quas commemorauimus præditus fuit, verum etiam ſingulari prudentiâ, in agendo, & loquendo. Experti hoc ipſum fuerunt primi Nobilium, ac Procerum, necnon Eccleſiæ Rectores, quos vſus publicus cogit Aulis Cæſarum, atque Regum intereſſe. Atque ita fiebat, vt non ſolum eſſet à Sacris concionibus, ſed etiam à Conſilio Imperatori* Carolo V. *& inſtar oraculi ad res grauioris momenti ſententiam ferre rogaretur. Hanc ſuſcipere, & ſequi conſueuerat magnus ille Monarcha, quamquam aulâ ſuâ longè abeſſet: quod vel ex literis conſtat ſuauiſſimis, iiſdemque humaniſſimis, quas ad* B. THOMAM *ſcripſit. Bis præfuit in Cœnobio* Salmanticenſi, *licet ſolùm duos annos modum viuendi eremiticum eſſet profeſſus: nec deeſſent alij plures viri doctrinâ, & integri-*

tate præſtantes ad hoc ipſum munus apti, quod ſanè paradoxon fuit, & inauditum in Auguſtiniana familia. Imò cùm tantus fuerit B. Ioannes Sahaguntinus *ſorius tamen præfuit. Inde manifeſtum eſt, quantâ exiſtimatione fuerit* B. THOMAS, *qui coactus ſit ea ætate imperare, qua cæteri diſcunt parere. Igitur primò Priorem in Cœnobio* Salmantino *egit ad Annum* M. D. XIX. *ſecundo ad Annum* M. D. XXIII. *Item bis Burgis Prior eligitur, ſæpius* Valliſoleti. *Bis adhæc Prouincias adminiſtrauit, ſemel* Bæticam, *& ſemel* Caſtellanam, *licet diu, multumque reluctaretur, deprecans honoris tanti, aut oneris potius amolitionem. Quanto zelo Zelatus fuerit pro domo Dei, necnon obſeruationibus aſceticis, cùm ei Monaſteria gubernanda crederentur, facile erit colligi ex cæteris eiusdem rebus geſtis.*

Qua efficia in ordine habuerit?

Nouitates odit.

Hoc vnum non eſt omittendum, aduerſarium fuiſſe omnis nouitatis, quòd vt ipſe affirmaret, ſæpenumero anſam litibus præberent, atque turbis. Cùm intelligeret ſubditorum aliquem ſic impegiſſe, vt in periculum æternæ ſalutis laberetur, ieiunio ſe affligebat, verberibuſque mulctabat, vſque ad excuſſionem cruoris, vti miſericors Deus ouem perditam humeris imponere dignaretur, quam pretioſo ſuo ſanguine redemerat. Domeſticorum in primis curam habebat, eorumque inopiæ ac neceſſitati benignè ſuccurrebat. Ægrotorum ſatagebat, vt qui maximè: nulli THOMAM *melius, quàm ægri introſpiciebant: his enim viſcera charitatis ſuæ aperiebat. Præterea mirabantur, qui eum propiùs nouerant, manſuetudinem, ac tolerantiam, quâ ſufferebat infirmitates, & imperfectiones aliorum: nec non modum ipſum, quo ſe conditionibus eorum accommodabat, & inſtar Eliſæi, paruulis tantus, vt ſic dixerim, in virtute gigas commetiebatur.*

Suorum ſatagit.

QVANTO *magis precibus, obteſtationibus, lachrymis oblatos honores fugeret, tantò magis eum ſequebantur. Itaque cum non potuiſſet impetrare, vt ne ſe crearent Prouinciæ Præfectum, ad extremum, licet inuitiſſimus, hoc arduum munus recepit. Quo recepto, non alicuius opera vicaria fuit vſus, ſed ipſemet Monachorum conuentus omnes viſitauit, nulli parcens labori. Dum vultum pecoris ſui contemplaretur, Quatuor diligentiſſimè curabat.* PRIMVM *erat Dei cultus. quem docebat potiſſimum conſiſtere in attentione mentis, quiete, pauſa pſallentium in choro: tùm munditie, & puritate ornamentorum, quæ ſpectant ad Altare: haud ignorans cæremonias ſacras, rituſque Eccleſiaſticos adytum eſſe cuiuſuis boni, quod aſcetis poteſt obuenire.* SECVNDVM *erat, lectio S. Scripturæ, aliorumque Librorum, qui ad ſeruos Dei pertinent, in quibus doctrina vera, & ſcientia catholica inueniatur.* TERTIVM *erat, non fucata, ſed vera charitas, quam fratribus inter ſe ſtudioſiſſimè commendabat, ſine qua cætera, tanquam cymbalum tinniens.* QVARTVM, *vt vnuſquiſque rem illam exerceret, quam probe noſſet, & ad quam videretur à natura maximè idoneus. Arduum fuerit ſermone explicare, quot animas Deo ſit lucratus, quot inflammauerit ad amorem Chriſti maximâ ſuâ prudentiâ, manſuetudine, & charitate. Quàm ad rem valde proderat, non Zopyri quædam phyſiognomia, ſed lumen quoddam cæleſte, quo mens eius irradiabatur, ad inueſtigandum, & perſpiciendum naturam, & propenſionem hominis cuiuſque, quod equidem donum videtur eſſe hoc ipſum, quod à magno Gentium Apoſtolo vocatur Diſcretio ſpirituum. Hinc plures Diſcipulos, ſeu filios ſpirituales Deo genuit. Nam quotquot per eam tempeſtatem in Ordine Auguſtiniano radij effulſere, ab hoc Sole proceſſere. Quotquot viri præſtantes* Hiſpaniam, *Indiam, Nouum Orbem condecorauere, ſub hoc Patre Beato, vel habitum Monaſticum induerunt, vel Religionis voto ſe obſtrinxerunt. Ex his fuit* F. Ieronymus Ximenez, *quem Indi Apoſtolum ſuum meritò vocant, qui obiit clarus miraculis.* F. Franciſcus de Nieua, *qui Archiepiſcopatum* Granatenſem *acceptare nequiuit.* F. Ioannes Statius *pòſt Epiſcopus Vrbis Angelorum in Noua-Hiſpania.* F. Alphonſus de Orozco, *ſpeculum Monaſticæ diſciplinæ, Vir ſupra laudem, cuius vita ad canonizationem*

Quatuor inter viſitandum obſeruabat.

Pollet diſcretione ſpirituum.

Diſcipuli inſignes S. Præſulis.

examen

examen adhuc peragitur. F. Ioannes de Moya, cui donum curationis Deus ſic fuit impartitus, vt aſſiduis miraculis ſplendeſceret. F. Alphonſus Borgia, ex illuſtri genere Ducum Gandiæ; vir in quo pietas cum doctrina certauit. F. Auguſtinus de Coruña Epiſcopus Popayanenſis in Regno Peruano. F. Ferdinandus de Caſtro-Verde, quem Philippus II. Rex Catholicus Prædicatorem vocitauit. Et alij innumeri ſanctitudine, doctrinâ, & miraculis illuſtres, quos Hiſtoria Conuentus Salmanticenſis compilauit.

Grauiſſima negotia moderatur.

EIVS ſingularis integritatis argumentum fuit ab vniuerſa Hiſpania maximo ſtudio, maximoque honore coli, & obſeruari. Ex omnium hominum genere ſummi, & infimi confluentes vndique, negotia ſua quantiuis ponderis, atque ad æternam ſalutem ſpectantia eius arbitrio permittebant, tantâ fiduciâ, ac ſi Numen aliquod præſens fuiſſet. Duo ſunt præcipue quæ inpræſentiarum non poſſumus omittere. Fuit mulier genere nobilis in Ciuitate Burgenſi, quæ filium ſuum homicidio extinctum non poterat, vt memoria deleret, ac homicidæ condonaret. Imò quomquam homines præcipua auctoritate præditi eandem ſæpius, & obnixe rogaſſent, animo tamen perſtabat obfirmato penitus, ac implacabili. Proceſſit ad eam B. THOMAS, quæ ſimul ac inaudiuit eiuſdem collegam domeſticos monere, nuntiarent S. Viri aduentum, nempe qui eam alloqui cuperet; mirùm quàm citò ſe proripuerit de loco, in quo ſedebat, ac in occurſum eiuſdem S. Patris obuia feſtinarit: imò priuſquam verbum aliquod Vir Sanctus proferret, ipſa humi ſtrata ad limen oſtij, in modum ſupplicis, ſic ait ſupplicaturo: Quiduis imperes, licet: paratam me vides exequi quod iuſſeris: ne minimum quidem negligam eorum, quæ præſcribes. Hic videlicet manus Domini erat cum illo. Vincere mulierem impotentis animi, magnum fuit: vincere mulierem nobilem, maius equidem: vincere flagrantem odio percuſſoris; eius inquam qui partum vteri ſuſtulerat; hoc vtique maximum fuit. Quid dicam vltro conueniri, & genibus flexis orari eum, qui venerat oraturus? Fuerunt damnati extremo ſupplicio nobiles aliquot viri iuſſu Imperatoris Caroli, V. præciſâ omni ſpe veniæ; nec tamen intercedere deſtiterunt Primores Hiſpaniæ, Archiepiſcopus Toletanus, & ipſe Philippus Regni Princeps, ſed fruſtrà; licet magnus ille Cæſar, vt primus Cæſarum, non ſcopulus, ſed portus reorum eſſet. Stabat Carolus irretorto vultu, & animo tenace decreti, vt ſupplices extrema ſubirent. In hunc, dico, modum ſtabat, donec adueniſſet Noſter B. THOMAS, tanquam medicus ad ægros deſperatæ ſalutis, anniſente potiſſimùm Principe Hiſpaniarum Philippo. Igitur cùm introiuiſſet in aulam Imperatoris, & efficacibus verbis, quæ S. Spiritus ei dictauerat, ſupremum Iudicem eſſet aggreſſus, tantopere mouit animum eius, vt quidquid optarat, eo mox potiretur. Cùm verò mediocriter admirati fuiſſent circumſtantes Principes, & Nobiles, reſpondit Imperator: Nolo equidem vos admirari, donaſſe me vitâ reos iſtos ad inſtantiam Prioris Auguſtinianorum Conuentus Valliſoletani. Vir enim iſte non mihi videtur inter rogandum aliqui impetrare, ſed imperare; ac animum meum ſecum trahere in quamcumque deſiderat partem. Sincerus omnino eſt Dei ſeruus, & quamquam inter mortales poſitus, immortalium dignus eſt honore. Sic Monachus vnus humilis tantum Monarcham verbis flectere valuit. Non tantùm apud Cæſarem ſummo fuit in pretio, ſed etiam apud Hiſpaniæ Optimates, & promiſcuum vulgus. Ac propterea cùm per Oppida, plateaſve graderetur, plebs ſuis effundebatur ædibus obuia, nunc manum, nunc corrigiam, nunc habitum eius complexa oſculo venerabundo. Matronæ nobiles ad feneſtras accurrebant, & præ reuerentia in genua proſtratæ bene ſibi precaturum B. THOMAM expectabant. Etiam per Italiam longe, lateque celebrabatur; vbi perinſignes animi dotes, & chariſmata S. Spiritus eum plurimi fecit R. P. F. Ieronymus Seripandus qui

Iram fœminæ nobilis placat.

Caroli V. animum flectit.

Omnium ad ſe corda rapiebat.

per annos XVIII. *Religionis Eremiticæ ſummam Præfecturam adminiſtrauit, vt ex literis ipſius apparet, quarum vna ſcripta Die* XVIII. *Maij, Anno* M. D. XLIII. *in qua Conſtitutionum reformatio commiſſa fuit, cuius hæc ſeries*:

Epiſtola Seripandi Generalis ad S. Virũ.

Cùm plurimæ ſint conſtitutiones inter illas antiquas, quæ his noſtris temporibus non deſeruiunt, decreuere PP. Diffinitores vt relegantur, & reformentur; commiſeruntque negotium huiuſmodi Quinque Patribus variarum Nationum, quos prudentiſſimos, & ſapientiſſimos eſſe ſibi ipſi perſuaſerunt. Inter quos Tu vnus es, cui ſicuti Viro probatiſſimo (talem enim omnes te eſſe exiſtimant) tuæ Nationis ſors obtigit. Suſcipe itaque onus, quod abſenti tibi ob magnam, quam de te habent opinionem, à Patribus tuis datum eſt, & vtere prudentiâ tuâ, & ſano conſilio, quo te Virum eſſe cognouimus: neque nos fallas, qui de te nobis hæc & multa maiora pollicemur; ſed amori noſtro, quem magnum erga te habemus, vt noſti, reſpondeas, & ſatisfacias. Scimus apud te maximum pondus habiturum amorem noſtrum, ſed maiores partes virtutibus tuis tribuimus, quæ te adducant, vt hunc laborem pro Religione noſtra, quæ te denuò Chriſto genuit, ſuſcipias. Habes Quadriennij tempus, cuius vel ſucceſſiua tempora poteris huic operi adſcribere. Munus tuum erit Librum Conſtitutionum, & Additionum diligenter examinare, & remouere, vel addere quæ ad hoc tempus aptiora, & accommodatiora tibi videantur. Erant quidem & leges illæ ſuis temporibus aptiſſimæ, quæ ſic exigente temporum mobilitate, ad nos nihil ferè pertinere in pleriſque videntur. Eas itaque lege, & maturè conſidera; cumque opus perfeceris, ad ſequens Generale Capitulum perferes, aut per alios perferendum curabis, vt cum reliquis aliorum Patrum in Diffinitorio conferantur, ex quibus vnum volumen conficiatur. Poteris in hoc opere, etiam aliorum Prouinciæ iſtius Patrum, qui tibi ad id videbuntur idonei, conſilio vti, & ſententiâ. Vale, & Nos Deo in tuis Orationibus commenda. *Huius commiſſionis opus ceſſauit*, *quia* B. Thomas *eo tempore ad apicem* S. E. Valentinæ *ſublimatus fuit, vt ex eius Epiſtola Reſponſiua ad* Seripandum *Generalem apparet, ſic latinitate donatâ.*

Quâ committitur reformatio conſtitutionum.

Epiſtola S. Viri ad Seripandũ Generalẽ.

Incertorum Nuntiorum causâ, & Romani itineris occupatione, R.P. tuæ non ſcripſi: nunc quia ſe obtulit occaſio, quâ proprium emittere Romam angarum licuit, tuis literis ſatisfacere non grauabor. Sciat igitur R. P. tua inuictiſſimum Cæſarem Carolum V. Dominum Noſtrum, me in Archiepiſcopum Valentinum Hiſpaniæ ſublimaſſe, & proprio motu, nemine pro me petente, ad illius faſtigium Sedis elegiſſe. Multorum verò iudicio à Deo facta hæc electio exiſtimatur; & licet pacem, & ſilentium Monaſterij, quod fueram profeſſus, inſequi mihi magis interẽrat, tamen Prouincialis iuſſionem, cenſuris interuenientibus, obedire propoſui, cum potior ſit obſequela, quam ſacrificium. Hæc R.P. tuæ ſcribo, vt mihi tanquam eius dilectiſſimo filio benedictionem impartiatur, & omnia huc vſque geſta confirmet, cùm conſtet me ſemper Dei, & Ordinis placitis paratum obtemperare vixiſſe. Hinc in Domino confido, quod eius pietas mihi vires ſuppeditabit, vt miniſterium meum poſſim veridice adimplere, ſiquidem mens mea non tendit ad aliud, niſi ad ea quæ grata ſint Numini, Religioni decora, & animæ meæ vtilia. Quapropter R. P. ſi hanc Cæſaris de me electionem Sanctiſſimus Dominus Noſter Papa confirmare decreuerit, nequaquam commiſſum à R.P. tua & Capitulo Generali, circa conſtitutionum Noſtri Ordinis reformationem, opus perficere valebo, cùm procul dubio hocce miniſterium interdicere onus impoſitum non dubitemus. In cæteris verò, quæ ad R. P. tuæ, & Ordinis obſequium ſpectabunt, me & mea ſemper paratum habebis. Vale ad Dei ſeruitium,

uitium, & Religionis bonum. Valliſoleto Die XII. Auguſti, Anno Domini M. D. XLIV.

Epiſtola Seripandi de electione S.Viri.

Hæc *ad* Seripandum *Ordinis totius Eremitici Generalem* B. THOMAS: Seripandus *verò de promotione lætatus ſequentia ad B. Virum*, Die XIX. Septembris *eiuſdem Anni, quibus, vt Electo Archiepiſcopo gratulatur:* Deo qui cœlum, & terram ſummâ, ac ineffabili prouidentiâ moderatur, à Nobis omnibus, & à me ipſo præſertim, qui Auguſtinianis nunc præſum, gratias ſunt agendæ immenſæ, quòd per Carolum Cæſarem, pietatis propugnatorem vnicum, vt ex tuis litteris lætus audio, in ordine Epiſcoporum, te Virum ſummæ integritatis, & doctrinæ collocauerit. Gratulor igitur tibi primum, Valentinæ deinde Eccleſiæ, Noſtri denique Ordinis hominibus vniuerſis. Tu enim virtutis tuæ teſtimonium conſecutus es ampliſſimum, in quo nulla ambitionis, aut cupiditatis nota exiſtat. Dei vnius, qui quos vult eligit, conſilium veneramur; & Cæſaris fideliſſimum pectus laudamus. Valentina verò Eccleſia Paſtorem eum adepta eſt, quem ſummopere optare debebat, qualem deſcribit Apoſtolus, potentem exhortari in doctrina ſana; & eos qui contradicunt reprimere. Noſtri verò Ordinis nemo erit, qui non lætetur, ac quaſi triumphet, quòd in te excitetur priſca Patrum virtus, & gloria reuiuiſcat. Poſt illum enim magnum Alphonſum Toletanum Antiſtitem, nemo ad tantum munus in Hiſpania à Deo vocatus recolitur. Hunc tu Nobis honorem egregiâ virtute reſtituis. Ego verò iudicio quoque meo gratulari poſſum, quòd hæc de te diuinare videbar, cùm mores, & integritatem tuam, magnamque maximarum virtutum peritiam in Hiſpania contemplabar. Non vereor quin S. D. N. Pontifex hanc Cæſaris nuncupationem gratiſſimo animo ſit accepturus, apud quem grauiſſimum virtutis tuæ teſtimonium extabit Reuerendiſſimi Domini Burgenſis, qui vt ſæpe ad te ſcripſi, amat te impensè. Ego quoque officio meo non deero, cum Romam rediero, quod ad Kalend. Nouembris futurum exiſtimo, Deo iuuante. Dominus igitur, qui te vocauit, virtute ex alto induat, vt omnes legitimi Paſtoris numeros explere ad ſuam gloriam, & tuarum ouium ſalutem, poſſis. Quibus verbis tibi benedicimus, & bona precamur, quod primum ad Nos attinet; deinde, vt debemus, manus tibi tanquam Epiſcopo, ſummo honore exoſculamur, digno. Demum res tui Ordinis in ea ciuitate, quæ certe magno egent auxilio, commendatas tibi eſſe pro tua pietate optamus. Quâ de re, cum ſedere te in Sede tua compertum habebimus, latius agemus. Interea vale digniſſime Præſul, & me, quem vt Patrem venerabare, nunc vt dediriſſimum ſeruum complectere. *Alias etiam Epiſtolas vltro, citroque ſcriptas, qui legere deſiderat, Chronographos Eremitici Ordinis adeat, apud quos ad amuſſim. Nos ad electionis relationem properemus.*

Fugit honores oblatos.

QVO *ſagitta mittitur altius, eo neruus deprimitur humilius. In hunc modum Viri ſancti quò propiores Deo ſunt, eò demiſſius, atque humilius de ſe ipſis ſentiunt, & honores oblatos tantùm refugiunt, quantùm ambitioſi conſectantur. Inde factum, vt* B. THOMAS *nequaquam acceptaret Archiepiſcopatum* Granatenſem, *quem Imperator ei ſponte offerebat. Poſt hæc contigit Illuſtriſſimum Dominum* Georgium ab Auſtria *Cæſaris auunculum renuntiare Pontificatui Valentino; quem Imperator, quamprimum dedit viro cuidam religioſo ex ordine S. Ieronymi, & amanuenſi Curiæ ſuæ iuſſit collationem eam in tabulas ſtatim, vt mos habet, referre. Perrexit is qui erat à ſecretis Cæſari: & ecce tanquam à S. Spiritu manus eius mota fuiſſet, in libellum retulit, ſtudium, & voluntatem* Caroli V. *eſſe, vt in Archiepiſcopum* Valentiæ *ſufficeretur* P. THOMAS de Villa-Noua, *Ordinis S. Auguſtini. O felicem errorem! ſi tamen is error dici*

Archiepiſcopus Valentia felici errore denuntiatur.

poſit. Eo viſo Carolus *Auguſtus admirans ſcriptori dixit* : Quid abs te factum ? Quid ſcripſiſti ! Iam tibi datum à me fuerat in mandatis, vt ſcriberes Patrem N. N. Ordinis S. Ieronymi , , & hic ſcriptum video nomen P. THOMÆ Villa-Nouani. *Reſpondit ſcriba, huius errati veniam ſe precari ; intellexiſſe enim ſibi dictum nomen* P. THOMÆ Villa-Nouani. *Verùm minimo labore tabulas nouas poſſe confici , expreſſo in eis P. Ieronymiano. Tunc Cæſar excepit hominem iſtiuſmodi reſponſo :* Nequaquam verò iſtud feceris : quod à te ſcriptum eſt , mutari nolo. Cum id factum ſit , te non obſeruante ; nec ego mentionem eius fecerim , nec te impulerit alicuius commodi reſpectus ; quid rebimur , niſi diuinitus eueniſſe. Sequamur ergo Dei voluntatem : *hinc lætus , libenſque ſubſcripſit. Hac denominatio* Caroli V. *qui tum aberat in Germania , miſſa fuit* Valliſoletum , *vbi tunc præerat* B. THOMAS. *Exultabant Monachi tanti muneris oblatione , ſed Vir modeſtiſſimus ingemiſcebat , & omnibus modis verticem ſubtrahere nitebatur mitra Pontificali, quam inſtar Athlantea molis reformidabat. Ea ſane res eueniſſet ex animi ſententia , niſi vrgente Philippo II. qui tunc pro Patre Carolo abſente , Hiſpaniam gubernabat , Rector Prouinciæ* P. F. Franciſcus de Nieua *inuitus inuitum excommunicationis metu compuliſſet onus Angelicis humeris formidandum , accipere. Quod ſane fieri non poterat , cùm eidem infula Granatenſis offerretur : tum enim penes* B. THOMAM *totius Prouinciæ regimen erat : & ipſe quidem omnibus , ipſi verò nullus poterat imperare. Igitur quamquam obnitens , reluctanſque omnibus neruis , Præpoſiti Prouincialis imperio ceſſit. Initiatus fuit* Valliſoleti *ab Illuſtriſſimo Cardinale* D. Ioanne de Tauera , *Archiepiſcopo* Toletano , *præſentibus iis , quorum fuerat initia tanti Præſulis honorare. Dein ſummo mane , comitatus omnino famulis duobus , & vno Monacho , ne tantillum videretur pompæ tribuere , pedes* Valentiam *contendit ; & in Cœnobio Auguſtiniano, quod vocant* S. MARIÆ Virginis Auxiliatricis, *ignotus* Valentinis *accolis , tritâ , & humili togâ ſe recepit , vt ibidem dies aliquos opportune moraretur. Exceperunt eum Sodales magnâ lætitiâ , & in argumentum eiuſdem cecinerunt hymnum,* Te Deum laudamus. *His inuicem* B. THOMAS *paterne fuit apprecatus , quamquam præ vi lachrymarum vix poſſet verbum effari. Ad extremum , actis ibi diebus aliquot , per quos Deum conſulebat , & precabatur auxilio fieri ; non ſibi , ſed dignitati Pontificia conceſſit , vt à Nobilitate , & Magiſtratu ſolemni pompâ reciperetur. Hanc populus magno imprimis gaudio , & applauſu celebrauit , proſecutus eum in Curiam ; vbi à clero honorificentiſſimè receptus fuit. Cùm verò in Templum perueniſſet , in quo thronus ſumptuoſo paratu ſtabat , appoſitâ Cruce , quam pro conſueta cæremonia venerari eum oportebat , nudâ humo procubuit ; non autem puluinis ſericis , ac pretioſis , quos eius causâ ſubſtrauerant. Tum valde , lachrymatus Chriſtum adorauit , amplexus pedem crucis : ac dein terram ipſam magnâ fuit animi demiſſione oſculatus. Expletis feſtis diebus , ſolemnibuſque lætitiæ ſignis , quanta* Valentiæ *nunquam viſa fuiſſe memorant ; primum omnium voluit luſtrare carceres domus ſuæ , & deprehenſo nimis tetros , horrendoſque eſſe , iuſſit emendari, & ſubiecit : Aliis modis Dei Chriſtos ad ſaniorem mentem reduci debere. Quod etiam exemplo docuit , vt infra patebit. Sub id tempus aduenere Canonici eiuſdem Eccleſiæ , & nouo Antiſtiti honorarium obtulêre , Quatuor aureorum millia , quod eum viderent maximâ inopiâ premi. Hanc quidem pecuniam recepit grati animi ſignificatione , ſed mox eam (altis enim radicibus vota paupertas in animi eius penetralibus hærebat) ad œconomos Noſocomii , ſeu Hoſpitalis miſit , vt poſt incendium magnum , quod inuaſerat ſarta tecta eiuſdem quantocyus reficerentur.*

Onus Pontificale reformidat.

Compellitur Præſulatum accipere.

Pedes Valentiam perrexit.

Valentia ſolemniter recipitur.

Carcerum rigorem mitigat.

VVLGARE *quidem , at verum eſt prouerbium* , Honores mutant mores. *Itemque iſtud ?* Magiſtratus virum probat. *Atqui locum hac haben*

bent in ijs, qui ex humili emergentes humilitatem odêre, & in altum ſublati animos attollunt. Aliud viri ſancti faciunt, qui vt Rex Agathocles figulino petre natus, ſortem ſuam reuerenter habent. In his fuit Antiſtes Noſter, qui vitæ rationem, nec etiam modeſtiam ſolitam mutauit. Aliquot enim annos, licet Archiepiſcopus, eandem togam monaſticam geſtauit, quam ex Monaſterio contulerat. Hanc quamuis laceram, refici curabat, cùm eum occupationes attinuiſſent, vt non poſſit ipſemet reſarcire; donec nimiâ vetuſtate non admitteret interpolationem. Quod idem faciebat cum interula, ſeu induſio laneo, quo tegebatur, vt cilicium, quo ſemper amictus erat, occultaret. Habebat etiam in quadam cellula, digitale, forſicem, acum, fila, panniculoſque aliquot, quibus ipſe poſſet veſtes ſuas reficere, quod in Monaſterio facere conſueuerat, ſi quando tempuſculum aliquod nactus fuiſſet. Neque verò hæc alicui videantur abiectiora, quam vt Archiepiſcopum deceant: nam ſiquis, vt aiunt, aurificis ſtaterâ voluerit expendere, quàm accepta, & Deo grata ſit promiſſa ſponte paupertas, intelliget magnum hoc fuiſſe. Siquidem his oſtendebat Vir humillimus, quàm eſſet ſtudioſus eiuſce virtutis, quantumque parceret ijs ſumptibus, qui poſſent in turbam inopem erogari. Accidit, eundem in ſuo conclaui vacare veſtibus reparandis: & ecce ſubintrauit Canonicorum aliquis, eo ignorante, & inuenit Archiepiſcopum ſarcientem veſtimenta ſua. Quo viſo valde miratus: Fieri ne (*inquit*) poteſt Illuſtriſſime Domine, vt hac recula occupêre? Sola dragma poſſit & citius, & melius à ſartore confici. *Hoc dicto nitebatur, officij cauſâ, extrahere quæ erant in manibus ſedentis. At ſeruus Chriſti, qui non venerat miniſtrari ſed miniſtrare, prohibuit, ſubijciens:* Cur ego opus hoc intermittam? Quamquam enim Archiepiſcopus fieri cœpi, non propterea deſij Monachus eſſe, & illa pecuniola, quæ danda fuiſſet ſartori, reficiet aliquot ex inopum turba. Solùm hoc oro, ne quis mortalium reſciat, quod me hodie facere contingit, te videre. *Indumentis vtebatur licet attritis valde, & obſoletis. Huius rei cauſâ, dum famuli domeſtici in ruborem darentur, non erubeſcebat: nec enim talis erat, vt ipſe pretium aliquod à veſtibus, ſed vt ab ipſo veſtes pretium acciperent. Quamobrem puero præcepit in veſtitu ſuo grandem commiſſuram facere, cùm nimia vetuſtate ſolueretur. Canonici verò tantam eius paupertatem, & attritum veſtimentum obſeruantes, rogauere, vt aliquantum honeſtius tegeretur: ſic enim decere Pontificiam eius dignitatem. Sed ipſe placido, & ſubridente vultu:* Ago (*inquit*) vobis gratias pro veſtra in me cura, & ſolicitudine. Verùm ſcitote viles pannos non dedecere Archiepiſcopum, qui paupertatem vltrò ſeruare vouit: vt hoc addam, huius muneris auctoritatem non eſſe poſitam in ſplendore veſtimentorum, ſed in zelo, & vigilantia pro grege commiſſo. *Ad ea deſtituti rationibus obmutuere: tantum vrſerunt, pileolo laneo caput exueret (hoc enim prius veſtiebatur) imponeretque ſibi tramoſericum: quod ipſe patienter fecit; cùm ſciret boni rectoris eſſe, nec omnia largiri ſubditis, nec omnia negare. Feſtiuum autem hoc dictum frequentabat, oſtenſo eodem capitis amiculo:* En meum Pontificatum; Cenſuerunt Domini Canonici, oportere me tegmen hoc tramoſericum ferre, vt poſſim inter Archiepiſcopos numerari. *Quamuis receſſit à Monaſterio, à virtutibus tamen Monacho dignis non recedebat. Itaque in victu æque temperans erat, tolerans vitam cibo parabili, & obuio, qualis in Prouincia Bætica Monachis dari ſolet: dempto quod initio menſæ fructus aliquot, ad vſum eiuſce regionis, apponerentur, ijque hoſpitibus. Multum dolebat, audito non vſitatos fieri in victum ſumptus. Quare cùm occurriſſet œconomo ſuo deferenti murænam, rogauit, quanti emiſſet? Reſpondit:* Quatuor drachmis. *Cui Archiepiſcopus:* Cur mihi piſcem tàm pretioſum? Hæc illa frugalitas eſt, quam tibi præcepi? Certe deſiderio meo cariùs emiſti: *Sed enim afferebat œcono-*

Honoribus non mutauit mores.

Veſtimenta ſua reficiebat.

Contrariâ ſentientibus ſatisfaciebat.

Auctoritas Præſulis non in ſplendore veſtium conſiſtit.

Victu vtebatur parco.

mus

rem,& ſemen tuum, & ſemen illius, ipſa conteret caput tuum. Vt per hoc, quod de te, quæ vera ſunt credimus, ad hoc quod te intelligentius tribuis, ardentius veniamus, Amen. Poſtea alia etiam Oratio recitatur, ſic: *Æterne Dei Filius, qui virginea Matris vterum ſic intraſti, ac rumperes; ſic aperuiſti, ne ſignata vllo modo violares: ſuſcipe benignus hoc ſacrificium, quod tibi offerimus in honorem* NATIVITATIS *Genitricis tuæ, tribuens per hoc & viuis animæ, corporiſque ſalutem, & defunctis æternæ reparationis felicitatem, Amen.* Item & alia Oratio quæ ſequitur: CHRISTE *verbum ſummi Patris, qui caro factus es, vt habitares in nobis, inlabere ſenſibus noſtris, quo omnes qui feſtiuitatem* NATIVITATIS *glorioſæ Virginis* MARIÆ *celebramus, perpetua maneamus pacis ſocietate connexi, Amen.* Hinc incipit Inlatio, ſeu Præfationis inſtar, Oratio: *Dignum & iuſtum eſt, Nos tibi Omnipotens Pater gratias agere, ſi debitoribus, qui reddere debeant, dignatus fueris prorogare, per Ieſum-Chriſtum, Filium tuum, Dominum noſtrum: Ex te Deo Patre ſine initio natum, tibique indifferenter, atque indemutabiliter coæternum, ac per omnia coæqualem, non adoptione, ſed genere; nec gratiâ, ſed naturâ: Qui in vtero ſanctificata ac Sanctæ Virginis inlapſus, & ſine vlla ſorde peccati ineffabiliter nata, hæc ſola meruit ferre Deum poſt cælum, & ſola meruit Virgo inueniri poſt partum. Hæc ſola meruit Deum, & hominem, Deum imperiis ſuis, lacte vberiùs potat; hunc diem nobis quem deuotiſſime celebramus inſtituit; propter quod eundem Saluatorem noſtrum vnigenitum tuum, tecum ſemper, & Spiritu-ſancto regnantem, cæli cælorum, & Angelicæ Poteſtates ſine ceſſatione conlaudant, ita dicentes Sanctus, Sanctus, Sanctus: Verè Sanctus, verè Benedictus Dominus Noſter Ieſus Chriſtus, Filius tuus. Ipſe eſt qui caſtitatem contulit virginitatis, decus non abſtulit Matri. Qui & pro Nobis ex eadem dignatus eſt naſci, & pro noſtra adoptione non abhorruit ſuſcipere mortem ipſe Dominus, ac Redemptor æternus. Nuntiamus, Domine, quod credimus, nec tacemus: Te totis viſceribus deprecantes, vt qui* NATIVITATEM *Genitricis tuæ præſtitiſti, vt mater eſſet & virgo, tribuas Eccleſiæ tuæ, vt ſit fide incorrupta, per caſtitatem fœcunda: atque hæc libamina ita tua gratia dulcedo ſanctificet, vt ſumentibus & ſalutem corporum, & delictorum veniam præſtent, Amen.* De hac igitur celebritate apud *Hiſpanos* meos etiam agit Georgius Coluenerius in *Kalend. Marian. Tom. 2. h.d.n.7.fol.* 195. qui

Cauſa inſtitutionis huius feſtiuitatis. *n.* 11. *fol.* 199. & 200. cauſam huius inſtitutionis feſtiuitatis refert, videlicet, Nam ſi Præcurſoris Chriſti diem, quo natus eſt in hoc Mundo, iam olim, etiam ante Auguſtini tempora celebrauit Eccleſia, quia eius Natiuitas ab Angelo prædicta eſt, & ab eodem prænuntiatum, & à S. Luca deſcriptum: *In Natiuitate eius multi gaudebunt.*

I. Multo maiori ratione cenſuit eadem Eccleſia, & deuotio fidelium huius Virginis NATALEM celebrandum eſſe, & hoc die gaudendum, quo canit Eccleſia: NATIVITAS *tua Dei Genitrix Virgo gaudium annuntiauit vniuerſo Mundo.*

II. *Ex Mantuano.* Baptiſta Mantuanus in *Faſt. Sacr. h. d. fol.66.* aliam miraculoſam refert cauſam, his carminibus:

Hunc antiqua Diem faſtis non intulit ætas.
Poſteritas verò poſtquam pacata quierunt
Tempora, proſtratâ iam religione Deorum,
In MARIÆ *laudes magis accenſa, Diemque*
Cenſuit adiungi feſtis maioribus iſtum.
Cauſa pium quæ mouit opus, repetenda videtur
Altius, à Superis hæc obſeruantia fluxit.
Diui homines curis vacuis terreſtribus, & ſe
Vertere nitentes ad cognoſcenda ſuperbi
Sublatis in cælum animis, ſolatia Mundi
Multa docent, ardenter amant, & ſæpe reuiſunt
Aëriis tecti membris, & imagine noſtra.

Ex

Ex his vnus erat ſuper alto vertice montis
Idalÿ ſolus degens, qui traxerat iſtud
Viuendi genus, à Patribus Carmelidis ora.
Namque ea gens ſimul, ac ſancta confinia terræ
Exiuit, Cyprios primùm ſe extendit in agros.
Sic noſtri Annales perhibent; ſic multa ſenili
Iam carie corroſa docent noſtratia Templa,
Quæ ſuperant; & adhuc illis celebrantur in oris.
His ſolitus dulces cantus audire quotannis,
Sexto Idus Menſis *faciunt cui nomina* Septem.
Id tam dulce melos contemplabatur, & aures
Ignea dum tacitam voluebant ſydera noctem
Altius arrectas, pendentiaque ora tenebat.
Poſtquam ſæpe illos ſymphoniacos modulatus
Audiit, & ſummo reſonantia carmina cælo;
Grandiùs incepit meditari, & quærere cauſam.
Dumque ſtat admirans, vox eſt audita per auras,
Talia verba ferens: Diui annua feſta frequentant;
Et modò quando rubens terris Aurora propinquat,
Incipiunt celebrare Diem, quo maxima Mater
Ædita venturo fecit primordia ſeclo.
Fac igitur, fac iſta palam ſolemnia Mundo
Carmelita: Tuum eſt vulgando incumbere feſto.
Námque tuum genus illa fouet, titulúmque tenetis
Illius, & Patres viuens inuiſere veſtros,
Heliæque domos priſcas, fontemque ſolebat.
Nuntia, & inuulga lucem hanc; imitemini Olympum:
Veſtráque ſit poſthac concors Eccleſia noſtræ.
Sic ait. Hic autem Cyprias deſcendit ad vrbes
Arſinoën, Salamina, Paphum, Temeſen, Amathunta,
Per Rhodon in Cretam veniens Gortinia tecta,
Gnoſiaque intrauit, celerique Cydonia greſſu.
Talia famigerans iuit per Cycladas vſque ad
Boſphoricos Thraces, rumor peruenit Athenas,
Appulit, & Spartham, Pelopeiadeſque Mycenas,
Per Siculos tandem Romam perlata Senatum
Mouit fama. Diem ſic eſt ea nacta fauorem.

Multa qui de huius feſtiuitatis elogiis carmina, encomia, & epitheta ſcire deſiderat, adeat Robertum Obrizum in *Hymnis Sacr. Hymn. 5. lib. 6. fol. 264.* Maſculum in *Lyric. lib. 8 Od. 5. 6. & 7. fol. 295.* Tarquinium Gallucium *lib. 2. Carmin. eleg. 5. fol. 222. & lib. 3. Od. 10. & 11. & Epigram. 38. fol 368.* & alios innumeros.

B. THOMAS A VILLA-NOVA *Archiepiſcopus* Valentinus *in Hiſpania, Confeſſor.*] Celebris ſuo æuo Euangelici verbi præco, & celebrior pauperum pater, ita vt Eleemoſynarij titulum à Sede meruiſſet Apoſtolica, & ab inuictiſſimo Imperatorum Maximo Carolo V. Hiſpaniarum Rege munus Eccleſiaſtes. Eius nomen adhuc in Tabulis haut eſt appoſitum ſacris, licet iam Sacra Rituum Congregatio illum dignum talis honoris declarauerit, vt ex conceſſione Die Lunæ VI. Decembris Anni M. DC. XXI. patet, cuius hic tenor: *Diſcuſsâ diligenter, & maturè perpensâ de mandato* SS. D.N. *in ordine ad canonizationem causâ* B. THOMÆ *à Villa-Noua, Ordinis S. Auguſtini, Archiepiſcopi Valentini: Congregatio Sacrorum Rituum, pluribus deſuper habitis ſeſſionibus. Illuſtriſſimo Domino Cardinali Mellino referente, cenſuit tutò poſſe SS. D. Noſtrum quandocumque ſibi libuerit, ad ſolemnem eiuſdem* B. THOMÆ *canonizationem iuxta* S.R.E. *ritum, & ſacrorum canonum diſpoſitionem deuenire, eumque diffinire* SANCTNM *cum Deo regnantem, atque Vniuerſali Eccleſia proponere colendum, & venerandum.* F. M. *Card. à Monte. Petr. Ciamparecanus Secret.* Retulerat enim iam pridem inter *Beatos* Paulus V. Pont. Max. Die VII. Octobris, Anno M. DC. XVIII. concedens vt Annis ſingulis Die XVIII. Septembris in toto Regno Valentiæ à Religioſis Ordinis S. Auguſtini vtriuſque ſexus, & etiam Presbyteris, & Clericis Secularibus, de eo tanquam de BEATO iuxta Rubricas Breuiarij, & Miſſalis Romani, de Communi Confeſſoris Pontificis Officium recitari, & Miſſa celebrari, poſſet. Quam conceſſionem poſt modum idem Pontifex Die XXIV. Septembris, Anno M. DC. XIX. ad omnes vtriuſque ſexus Religioſos Auguſtinianos in Regnis Caſtellæ, Aragoniæ, & Gotholaniæ commorantes, & in Oppido *Villæ-Nouæ*, quod *Infantium* vocitant, ad omnes vtriuſque ſexus Regulares, etiam Presbyteros, & Clericos ſeculares extendere præcepit. Denique Gregorius XV. Pont. Max. hocce priuilegium, Die XIV. Maij, Anno M. DC. XXI. ad omnes vtriuſque ſexus Eremitas Auguſtinianos, vbique terrarum exiſtentes ampliauit. Hinc Philippus Ferrarius in *Catal. General. SS. Die XVIII, Sept. fol.* 370. Sic inter Diuos eius diei Noſtrum Præſulem repoſuit: VALENTIÆ *in Hiſpania* B. THOMÆ, *Ordinis Eremitarum, & Archiepiſcopi Valentini.* Qui in *Notul. fol.* 371. eius Beatitudinem, & cultum refert. De eo ſcripſere Ioſeph. Pamphilius *fol.* 119. M. Grixalua *Hiſtor. Mexican. lib.* 1. *c.* 2. *&* 13. Aluarus Gomez. in *Vit. D. F. Franciſc. Ximen. lib.* 8. *Hiſpan. Illuſtr. fol.* 1140. Gonzaga in *Chron. Minor.* 3. *p. fol* 446. Cornelius Curtius *de Vir. Illuſtr. Ordin. S. Auguſt. Elog.* 2. *fol.* 25. P.F. Thomas ab Herrera in *Alphabet. Auguſtinian* 2. *p. lit. T. verb.* Thomas. *fol* 438. & in *Hiſtor Conuent. Salmanticenſ. c.* 32. *fol.* 248. *& c.* 33. *fol.* 251. *& c.* 46. *fol.* 312. *& c* 64. *fol.* 416. Eius ACTA ſcripſere ſermone Latino *Michaël Salonius, Ioannes de Muñatones* Epiſcopus Segobricenſis, *Nicaſius Boxius* Auguſtiniani; Hiſpano *D. Franciſcus de Quenedo, F. Thomas ab Herrera,* & alij tumultuariè; Gallicano idiomate *Henricus Hynaus* Inſulenſis, vt *Valerius Andreas* Belga in *Bibliothec. Belgic. fol.* 356. ſcriptum reliquit. Nos illa dabimus, quæ *Nicaſius Boxius* ſcripſit, additis aliquibus periodis ibidem deficientibus, ex aliis Scriptoribus, expetitis:

Cultus exhibitus à Sede Apoſtolica.

Scriptores.

ACTA B. THOMÆ A VILLA - NOVA, Eremitæ Auguſtiniani, & Archiepiſcopi Valentini in Hiſpania, nec non Imperatoris Caroli V. Eccleſiaſtes, cognomento Eleemoſynarij. Ex Nicaſio Baxio, & aliis Scriptoribus.

Origo. *Parentes.*

THOMAS *natione* Hiſpanus, *natus eſt Anno Chriſti* M. CCCC. LXXXVIII. *propè* Villam-Nouam, *quam vocant de los Infantes, in pago* Fuenlana, *diœceſis* Toletanæ: *educatus autem* Villæ-Nouæ, *unde & cognomen accepit. Parentes habuit* Alphonſum Thomam Garciam,

&

& Luciam Martinez Caſtellanos, *ſtirpe nobiles, at virtutibus nobiliores, opulentos, ſanguinis intaminati. Maiores eorum non pauci fuerunt Equites Meliſenſes, S. Iacobi, & Calatraua. Parentum in pauperes liberalitas ad ſummum peruenit; nam in eoſdem omnia bona ſua diſtribuerunt. Mater eius famulaque domeſtica cilicio ſe continuò domabant. Itaque Lucia cùm eſſet tantâ pietate in pauperes, velut inſignia huius virtutis accepit cognomen* Eleemoſynariæ. *Contigit eam diſperſiſſe in famelicos hos ventres, more ſuo, quidquid farinæ haberet. Superuenit mendicans eleemoſynam. Reſponderunt ancillæ, ne puluiſculum quidem farinæ ſupereſſe. Tum ipſa, velut diuino monitu:* Imò verò (*inquit*) redite, euertite, excutite vaſa farinaria: non enim permittet Deus hunc expertem ſolatij abire. *Perrexerunt illæ; & ecce granarium farinâ plenum inuenerunt, dum aliquid farinulæ in vaſis reſpiciunt. Eadem* Lucia *donum curationis diuinitus acceperat, ſolito Crucis ſigno pueros hernioſos curare. Cùm autem eſſet morti, aut æternæ potius vitæ proxima, Filium ſuum* THOMAM *ingenti gaudio delibuta vidit, qui tamen Matrem aliquot annos præceſſerat ad ſtationem Beatorum.*

Mater cognominata Eleemoſynaria.

Miraculũ.

TANTOPERE *ſe prodebant igniculi virtutum, vt ote quamquam tenerâ, vt dicerent admirando:* Quis putas puer iſte erit? *Per dies feſtos aduocabat æquales ſuos, vicoſque obibat: nec adulti deerant, qui efficiebantur vt paruulo, tantoque ſpiritu puſillus Eccleſiaſtes repetebat, quæ in ſacris concionibus audierat, vt ſibi, & auditoribus lachrymas excuteret. Inter frequentandum ſcholas, mendiculo primùm occurrenti dabat ientaculum ſuum, ipſe ieiunium exercens, quoad inde rediret. Non ſemel abſque calceolis, caligulis, ac tunicellâ reuertebat, quòd ea pueris ſemi nudis, frigoreque adſtrictis elargiretur. Die hyberno videns aliquot pauperes algidos, tremuloſque, vni tunicam, alteri thoracem, tertio tibialia impartitus eſt, vix tectus induſio, ſed optimo virtutum amictu tenellus eleemoſynarius repetens domum. Die feſto veſtibus congruis, & nouis indutus, donauit his pauperculum puerum, dictitans, ſibi magis conuenire laceri iſtius veſtes, laceroque ſuas. In meſſe, cùm ferret prandium meſſoribus, & ex eo in egenos ſpicilegium facientes abundè diſtribuiſſet, inuentum eſt nihil deeſſe meſſoribus, quamquam, vt ſolet illud hominum genus edax, validè comeſſent. Quoties honeſtè poterat aliquam pecuniolam à Parentibus impetrare, vel panem, vel oua, vel quippiam edule, mox ferebat ad pauperes, quos habebat Noſocomium. Mater eius aliquandò negarat fœminæ tenuiſſima fortuna aliquot lanæ glomera, quæ deerant ad ordiendum telam. Res ea tam affecit* THOMAM *puerulum, videlicet, paupercula expers ſolatij digreſſa, vt lanam pio furto tolleret, mulierique daret. Deo placuit vt Mater eius, cùm poſtridie iuberet pannum inchoari, defectum nullum obſeruaret. Accidit illum domi exiſtere ſine clauibus armarij; itaque non reperto, quod pro foribus ſtanti turbæ mendicariæ daret, cucurrit ad gallinam fœtam, & pullos fouentem, ſinguliſque mendicantibus pullos ſingulos dedit. A Matre autem reduce interrogatus cauſam facti:* Quia (*inquit*) viſcera mea commouebantur, nec ferre poteram pauperes iſtos, vt venerant, redire. *Eadem vtula non tantùm charitate flagrabat, verum etiam corpus ſuum in ſeruitutem redigebat: præter ſtatuta tempora ieiunij (quod acutum telum eſt pueris) dies aliquot inediâ ſemel affligens; & clam domeſticis, diſciplinâ tantilla membra, ad modum magni præuaricatoris, excrucians.*

Preludia virtutum.

Puerulus puerulos veſtiebat.

Varia eleemoſynarum genera.

Feſtiuum liberalitatis exemplum.

Mortificationes.

INGENIO *fuit ſingulari, & ad ingenuas artes idoneo imprimis, quas Compluti didicit, vbi in Maiori Collegio S. Illephonſi Nonus Collega conſtitutus, Die* VIII. Auguſti, *Anno* M. L. VIII. *cum iam* XX. *ageret, in eius Academia S. Theologiæ operam dedit. Hic ex Artium cathedra docuit publicè, tanto profectu auditorum, vt inde* Salmanticam *grandi ſtipendio inuitaretur. Sed fruſtrà, iam enim* ſacculos *ſibi facturus erat, qui non*

Collega in Collegio Complutenſi.

veteraſcunt : iamque precibus , ieiunijs , eleemoſynis vacabat , vt de ſummæ vitæ inſtituenda diuinitùs edoceretur. Salmanticam *inde perrexit, vbi publicum in ea profeſſorem egit , ſic Deo illum ſuauiter , & fortiter trahente , vt profundius vitæ genus perfectiſſimum eligeret. Annum ferè varia genera vitæ ſecum expenderat (deliberandum eſt enim diu , quod*

Monachiſmum Auguſtianæ-num eligit.

ſtatuendum eſt ſemel) cùm Inſtitutum S. P. Auguſtini , *tanquam inter extrema bene temperatum elegit. Quamobrem intellecto Cænobium* Salmanticenſe *à diſciplina monaſtica , quam optimè audire : excitatus ad hac miraculis* S. Ioannis Sahaguntini, *qui fuit eiuſdem alumnus Cænobij, eò perrexit. Receptumque illicò fuiſſe conſtat , Monachorum omnium incredibili gaudio , habitumque mutaſſe in Die S. Virginis , & Martyris* Catherinæ *Anno Domini* M. D. XVII. *cùm ad* XXIX. *accederet. Mutationem vero vitæ ſuos etiam domeſticos latere voluit ; ac ne quidem Matri ſatis indicauit , quoniam vt ipſe pro concione non ſemel dixit , homines iſti laici nimis hic ſapere volunt ; tardiùs aſſentiuntur : imò cùm nolint*

Adhuc Nouitius in omni virtute inſignis.

imitari aduerſari non erubeſcunt. Referunt eundem Nouitium *Dei ſeruum, tantùm excelluiſſe in omni genere virtutum, eòque feruore præditum fuiſſe , vt tyro veteranos in Ordine excelleret , omniumque de ſe opinionem longe vinceret. Enituerunt in eo præcipue manſuetudo , humilitas , charitas,amorque ſilentij. Nunquam eum audierunt collegæ loquentem, quoad experimentum religionis fecit , niſi quippiam interrogaret. Exteriorem hominem valde ſubditum , obnoxiumque interiori reddebat , affligens , edomanſque illum per modico ſomno. Lectulus ei fuit culcitra duobus ſtragulis humilibus , ac modeſtis intecta. Per Aduentum , & Quadrageſimam nudâ tabulâ decubuit, quam inde votis iam emiſſis vitæ aſperitatem ſeruauit.*

Presbyter initiatur.

ANNO *iam exacto , quàm primùm initiatus eſt Sacerdotio ; ita decernentibus Cænobiarchis , ob eius egregiam ſanctitatem. Nec enim fas erat lege adſtringi cæterorum , qui cæteros anteiret ſanctitudine. Primum fecit Sacrificium in Feſto enixæ Deiparæ Matris , quam à teneris vnguiculis in auxiliatricem, & Patronam ſingularem ſibi delegerat. Prætereà præcipuâ ferebatur pietate erga Natalem Chriſti ; ita vt cùm melos hoc Angelicum recitaret ,* Gloria in excelſis Deo : *iſtaque Præfationis verba :* Quia per incarnati verbi myſterium, *ac quæ ſequuntur, non poſſet ſibi à lachrymis temperare ; imò quandoque , corpore immoto perſiſteret , animo raptus*

Dum ſacris operatur eleuatur in Deum.

in Deum. Non fuit ea res obſcura circumſtantibus , quos Sacrificio peracta , ſplendore vultus ſui nouus Moyſes offuſcabat , vt eum intueri non poſſent. Nunquam alterius cellam introibat , vel quiſquam eius , niſi charitatis officium huc impelleret : ne quidem cum perfectioribus Aſcetis colloquentem eum vidêre , niſi fraternus amor ad ſermonem inuitaſſet , vel in cella degeret incluſus. Hoc eſt Monachum dici , & eſſe. Poſtquam in

Docet , & prædicat magno feruore.

Cænobio Salmantino *tùm Religioſis , tum laicis hominibus eò ventitantibus explanaſſet Magiſtrum Sententiarum, ad placita Doctoris Angelici, cæpit in animis Salmantinorum Dei verbum ſerere tanto ſtudio, & ardore, vt omnibus videretur eſſe alter Auguſtinus , Paulus vè , aut Angelus de cælo lapſus. Alij vocabant eum , præ admiratione , Eliam , de quo ſacræ literæ :* Surrexit quaſi ignis : & verbum ipſius quaſi facula ardebat.

Eccleſ.48.

Tam eximius , atque excellens profectus eiuſce concionum fuit , vt non in vrbe Salmantica *Monaſterium , ſed in Monaſterio vrbs* Salmantica *eſſe videretur. Huius concionum ardore permotus vnus fuit* D. Ioannes Muñatones, *qui ſeculo valedicens , habitum Eremitarum aſſumpſit , totque virtutibus effulſit , vt Rex Catholicus* Philippus II. *in diſciplinam eius tradiderit filium ſuum , & poſtea denominauit Antiſtitem* Segobricenſem *in* Aragonia , *qui Acta* THOMÆ *poſtmodum ſcripſit.*

D. Ioannes Muñatones Epiſcopus Segobricenſis diſcipulus B. Viri & eius Hiſtoriographus.

DOMINATVS *eſt in affectibus , habuitque vim excitandi auditores ad horrorem vitiorum , & ſtudium efficax virtutum , adeò vt fama nominis*

nis eius per omnem Hiſpaniam *celebraretur, & Eccleſiaſtes optimus audiret. Id cum animaduertiſſet gloriſiſſimæ recordationis* Carolus V. *eiuſque conſors magnâ pietate Auguſta, voluerunt* THOMAM *ſe ſe præſentibus è ſuggeſto prædicare. Tam placuit ſemel auditus, vt confeſtim eum deſignarint ſuum Eccleſiaſtem, quem etiam deinceps iuſſerunt eſſe Valliſoleti, vt præſto tam ſingularis eloquij fontem haberent. Eundem ferè ſemper audiebant, ac inuicem fatebantur, concionibus eius ſe ſe magis, ac magis illuſtrari, atque ad amorem rerum cœleſtium exardeſcere. Haut vnquam ſacro de pulpito verba faciebat, quin tanta eloquentia auditorium reſponderet. Confluebant enim Epiſcopi, Principes, Nobiles, ac cuiuſcumque ſcientiæ Doctores. Aiunt eumdem Imperatorem, quoties eſſet Valliſoleti vnquam defuiſſe concionibus* B. THOMÆ: *ac ſi non concionaretur in Sacello Regio, nec Cæſari viſum eſſet in publicum prodire, occultatis Sacræ Maieſtatis faſcibus, vt priuatum adfuiſſe. Quò fama eius nominis doctrina præceſſerat, inibi* THOMAM *ſequi exoptabant. Itaque Rex Luſitaniæ* Ioannes, *cùm Cæſar abeſſet* Hiſpaniâ, *rogauit Præfectum Prouinciæ Caſtellæ,* B. THOMAM *ad ſe mitteret, vt pote incenſum ſtudio tanti Eccleſiaſtæ. Conceſſit eò* THOMAS, *verùm vt huic præſentia lætitiam attulit, ſic triſtitiam Valliſoletanis abſentia. Ergo Magiſtratus conuenêre, ac Imperatori ſupplicauêre, tractaret cum Rege Portugaliæ, quò propediem ad ipſos regrederetur. Toties rapiebatur in eccſtaſim, tàm cùm è loco ſuperiore populum doceret, quàm Burgis, cum rem diuinam celebraret, vt ab omnibus haberetur Vir ecſtaticus, ſeu qui à Spiritu-Sancto ecſtaſeos, raptus vè donum haberet. Idem frequenter in choro patiebatur, perſoluto horarum penſo; vbi viſus aliquando fuit eleuari ſuper terram. P. Melchior de Yebre, ordinis ſeraphici magnum ornamentum retulit hominibus magnæ auctoritatis,* B. THOMAM *Aſcenſionis Dominicæ die, cum inter recitandum preces canonicas, horâ ſextâ mane peruenisſet ad illam antiphonam Nona,* Videntibus illis eleuatus eſt, *raptum fuiſſe in ecſtaſim, ac in pedibus erecto corpore perſtitiſſe, vſque ad Quintam veſpertinam. Cum autem ad ſe rediiſſet, procidiis in genua, qui erat à ſacris Beato* THOMÆ, *ſolitus eum comitari, & obnixè rogauit per amorem Dei, ſuique flagitantis vſum ſpiritualem, diceret, quid ſibi vellet iſta ſenſuum abalienatio, ſeu ecſtaſis, quæ durauerat horas fere vndecim. Vir Sanctus, cùm inter modeſtiam, & charitatem medius luctaretur, ac videret hominem tanto ſtudio rei non inutilis flagrare, ſubiecit:* Ipſo temporis momento, quo cœpi pronuntiare, *videntibus illis,* excepere de ore meo Angeli antiphonam, quam per aërem hunc circumfuſum tàm incredibili cecinerunt ſuauitate, vt me mihi ſurripuerint, omneſque ſenſus defixerint cœleſti muſicæ huius dulcedine; ac vere tibi affirmo, horas fere vndecim, per quas audiui, vix horæ mediæ ſpatium viſas mihi fuiſſe. *Concionem inſtituerat de Transfiguratione Domini, iamque progreſſus ad hunc Euangelij locum:* Domine, bonum eſt nos hic eſſe; *repente paſſus fuit ecſtaſim, ſibique viſus eſt in montem excelſum ſuſtolli, in eoque contemplari glorioſum vultum Redemptoris Noſtri; quamquam iſta viſio, & prærogatiua ſingularis exiguo temporis ſpatio finiretur, ac ea duntaxat eminus, tanquam viator ſe frui intelligeret. Concionabatur in Templo primario, quod Burgis eſt, & acerrime reprehendens hominum vitia, dum exclamando, manu complecteretur Chriſtum in cruce fixum, diceretque ex imis animi penetralibus:* Chriſtiane reſpice huc; huc reſpice ô Chriſtiane! *velut intercisâ voce, inualiduſque progredi, manſit raptus in ecſtaſim, vultu penitus inflammato, vt pote, qui ardorem animi teſtaretur. Cum in concione Valliſoleti, Feria* V. *Cœnæ Domini, præſente Cæſare Carolo V. veniſſet ad ea verba Petri:* Domine, tù mihi lauas pedes? *ingeminando eadem, explicandoque;* Domine, tù mihi lauas pedes? Tu Dominus vniuerſæ creaturæ: Tu Angelorum conditor;

Caroli V. Imp. deſignatur Eccleſiaſtes.

Ioannes Portugalliæ Rex illum audire cupit, & audiuit.

Ecſtaſi paſſim rapiebatur in re diuina,

Audit medios Angelis eum,

Ardentiſſime concionatur,

conditor: Tu infinitâ præditus maieſtate, mihi lauas pedes? Summus imo? Dominus ſeruo? Innocens peccatori? Ita commotus fuit, ac mente in altum ſublatus, vt ſermonem inceptum abrumperet, & immoto corpore oculos in cœlum defigeret, fluente continenter imbre lachrymarum. Tantus erat impetus ſpiritus, tanta vis exclamationum, cùm ipſe prior, non fucatè, ſed in ſpeciem vanam moueretur.

Spiritu Prophetia præditus.

TESTATVR Chriſtophorus Sanctotitius inſignis Theologus, quem Rex Hiſpaniarum miſit ad S. C. Tridentinum, hominem Belgam, præcipuum B. THOMÆ amicum, qui Nicolaus de Vvite nominaretur, veniſſe exultabundum ad B. Virum, eique dixiſſe, famulum ſuum inſigni miraculo apud Crucifixum, qui Burgis colitur, fuiſſe priſtinæ valetudini redditum: mox excepiſſe B. THOMAM: Verum equidem eſt, Omnipotens haut paruum contulit beneficium in corpus ſerui, vt longè maius conferret in animum Domini. Atque ita factum fuit: nam hac occaſione Religioni Eremitarum Auguſtinianorum in eodem Cœnobio Burgenſi Nicolaus nomen dedit.

Nicolai de Vvite Belgæ conuerſio, & pietas.

Qui tantâ ſanctitudine vixit, vt à B. THOMA, qui iam agebat Prouinciæ Præfectum, ad explanandum Indis Chriſti Euangelium miſſus fuerit, vbi etiam deceſſit, magnâ ſuæ ſanctitatis relicta fama, crebris miraculis, quæ mortuus patrauit. Narrare ferunt ſolitum M. Ioannem Portam, qui viſitator fuit tam exiſtente Archiepiſcopo B. THOMA: cùm is obſeruaret in omnium hominum ordine, tam ſacro, quàm prophano nimiam vitæ licentiam (quam Viri Sancti propter antitheſim quandam oculatius obſeruant, grauiuſque ferunt) ardenter deſideraſſe correctionem morum inſtitui, atque ea de cauſa magnopere Deum rogaſſe. Die quodam peracta Miſſæ ſacrificio, non abſque multis lachrymis, & inuſitata pietate ſermocinari cœpit de ſtatu Eccleſiæ cum eodem M Ioanne Porta, dixitque eidem: Ne dubita Magiſter, etenim breui malis hiſce diuinitus occurretur; certum, & indubitatum eſſe ſcias: nam vni de ſeruis ſuis hoc ipſum Deus reuelauit.

Synodum Tridentinã prænuntiat.

Addebat M. Ioannes; verecundiâ tacuiſſe nomen ſuum: cæterùm ipſum B. THOMAM fuiſſe hunc Dei ſeruum, quem in conclaue arcani conſilij ſui admiſiſſet. Et ecce poſtridie ſuperuenit nuntius, cum mandatis Pauli III. Pont. Max. itemque literis Imperatoris Caroli V. quibus euocabantur homines idonei ad celebrationem Concilij Tridentini. Non potuit quidem B. Thomas huic intereſſe propter affectam valetudinem, & ſenectutem, quam maturauerant nimij labores, ſed animo, & precibus flagrantiſſimis præſens fuit, opemque non paruam tulit tanto Militantis Eccleſiæ molimini, vt conſtat ex ſermone quem habuit in huius Apoſtolici Viri laudem M. Ludouicus Ponze de Leon. Etenim Hiſpaniarum Epiſcopi qui proficiſcebantur ad hoc Concilium Generale, ac per Valentiam iter faciebant, honoris causâ B. THOMAM Antiſtitem adiuere, & vale dicto, naues conſcendere, vela facientes.

Apparet in mari Epiſcopis naufragio proximis, fluctuſque ſedat.

Verùm ecce tempeſtas horribilis nauigantes excepit. Ipſi turbatis animis præſentem mortem expectabant, iam iam fluctibus hauriendi: cùm in tantis rerum anguſtiis, ſydus ſalutare viderunt, ſanctum, videlicet, Archiepiſcopum, baculo Paſtoritio, per vndas Maris oberrantem, & pacando, ſedandoque tumores fluctuum, nauem dirigere, quâ vehebantur, vt proſpero curſu portum tenerent. Commendabat ipſi quidam Ciuis Valentinus cuiuſdem adoleſcentis conciuis ſalutem, qui iam à Medicis pro derelicto habebatur. Subiecit Vir Sanctus: Fer lenius, non enim morietur ex hac inualetudine; verum aduocetur Doctor Aguilar Medicus, is enim ægro medebitur.

Moribundo valetudinem prædicit.

Factum ita fuit; atque huic rei teſtimonium dedit, cùm in vitam B. Præſulis inquireretur, idem Valentinus, iam valens Chriſtophorus Perez de Almazan, Societatis Ieſu Presbyter poſtmodum effectus. Sed cùm Anno M. D. LIII. Clerici Parochiæ S. Catherinæ ſibi ſtruere monumentum in choro maiori eiuſdem Eccleſiæ cœpiſſent aliorum damno, S. Antiſtes iuſſit eos ocyus ad ſe venire, præſentibuſque

dixit:

dixit : Ite & foſſam quam duxiſtis, rurſum implete, propter incendium quod eueniet huic Eccleſiæ. *Hoc facto*, proderit hunc ſepulturæ locum honoratiorem, cuipiam ex honoratioribus, & opulentis dare (neceſſe enim erit magnam huius templi partem refici) cuius impenſâ queat reſtaurari. *Res admiratione digniſſima, prorſus euenit, quod tanto antè fuerat prædictum. Etenim Anno* M. D. LXXXIV. *ipſo die Cœnæ Domini, magno incendio, quod originem habuerat à S. Sepulchro, ſecretiore Dei iudicio, deflagrauit tabula maioris Altaris, & organa pneumatica; tum quidquid eo in Templo ſpecioſum, ac in pretio habebatur. Fuit miniſter eiuſdem Archiepiſcopi, qui læto vultu accedens Virum Sanctum, diceret, ſibi natum eſſe filium. Reſpexit eum vultu mæſto* B. THOMAS, *& reſpondit, non accepturum incrementa, ſed infeliciter moriturum paucos poſt annos. Euentus dicti veritatem adſtruxit: Puerulus enim paucorum annorum, ſed multa nequitia, quæ ſuppleret ætatem, cùm aliquid impotenter feciſſet, occiſus fuit. Pater verò dum homicidam vult perdere, ſe perditum iuit. Ædificauerat* Valentiæ *Collegium in vſus pauperum ſtudioſorum; rogauero Virum Sanctum, quamobrem non iuſſiſſet adſtrui monumentum, aut ſepulchrum in Sacello Collegii ſepeliendis? Reſpondit* B. THOMAS : Nihil vos iſta cura ſollicitet : neque enim erit neceſſe. *Mirabile: Per Annos ſeptuaginta, ex quo cœpit Collegium; plurimos quidem valetudine, nullum omnino vitâ priuatum conſtat; ſtudio nimirùm, & ſollicitudine Fundatoris, qui in altis habitans; humilia reſpicit, & Collegij ſui nequit obliuiſci.*

Incendium Templi multo ante nunciat.

Puerulo mortem infelicem præſagiit.

TANTOPERE *præſtitit Venerabilis hic Aſcetes in liberandis energumenis, vt vix eſſet inuenire genus aliquod dæmoniorum, quod non expelleret. Cum ergo S. Vir Priorem ageret Burgis, oratione, & ieiunio liberauit hominem, quem tantâ pertinaciâ peſſimi dæmones occupauerant, vt ante nullo modo eiici poſſent. Hic etiam ſanauit arreptitium energumenum, quem frequenter, & impensè diabolus afflixerat. Eadem in vrbe coorti fuerant turbines tam violenti, tamque impetuoſi, vt domos aliquot ſolo deiicerent. Conuertit ſe* B. THOMAS *ad orationem, & tanquam diuino monitu conſcendit cymbalariam, campanarium vocant, oculiſque circum adſpexit, dæmonia monſtruoſiſſima variis figuris turbare aerem, & cauſas præbere tam grandium damnorum; quibus præcepit in nomine Chriſti, ſe ſe inde proriperent, ac diffugerent. Illico ſceleſti paruere, & inſimul tempeſtas grauiſſima ceſſauit. In Oppido* Alconio *diœceſis* Valentinæ *puellam à dæmone eripuit; itemque mulierem coniugatam, quam frequentes ſpiritus mali obſederant.* Valentiæ *curauit puellam energumenam, filiamque apparitoris, quam, Deo permittente, nimiam ob animi leuitatem hoſtis humani generis inuaſerat. Multos adhuc dæmoniacos variis locis aſſeruit, quos ſanè difficile foret omnes enumerare. His exemplis liquet formidabilem eum dæmonibus fuiſſe: & quis eſſet, cui tam bene conueniebat cum ipſo, quem dæmones perfidi contremiſcunt. Sed his dictis tumultuariè, nunc ad eius res geſtas per ordinem, calamum conuertamus.*

Eius poteſtas in energumenos.

Dæmonia cientia tẽpeſtatem fugat.

NON *tantum virtutibus, gratiiſque, quas commemorauimus præditus fuit, verum etiam ſingulari prudentiâ, in agendo, & loquendo. Experti hoc ipſum fuerunt primi Nobilium, ac Procerum, necnon Eccleſiæ Rectores, quos vſus publicus cogit Aulis Cæſarum, atque Regum intereſſe. Atque ita fiebat, vt non ſolum eſſet à Sacris concionibus, ſed etiam à Conſilio Imperatori* Carolo V. *& inſtar oraculi ad res grauioris momenti ſententiam ferre rogaretur. Hanc ſuſcipere, & ſequi conſueuerat magnus ille Monarcha, quamquam aulâ ſuâ longè abeſſet: quod vel ex literis conſtat ſuauiſſimis, iiſdemque humaniſſimis, quas ad* B. THOMAM *ſcripſit. Biś præfuit in Cœnobio* Salmanticenſi, *licet ſolùm duos annos modum viuendi eremiticum eſſet profeſſus: nec deeſſent alij plures viri doctrinâ, & integri-*

tate præſtantes ad hoc ipſum munus apti, quod ſanè paradoxon fuit, & inauditum in Auguſtiniana familia. Imò cùm tantus fuerit B. Ioannes Sahaguntinus ſerius tamen præfuit. Inde manifeſtum eſt, quantâ exiſtimatione fuerit B. THOMAS, qui coactus ſit ea ætate imperare, qua cæteri diſcunt parere. Igitur primò Priorem in Cœnobio Salmantino egit ad Annum M. D. XIX. ſecundo ad Annum M. D. XXIII. Item bis Burgis Prior eligitur, ſæpius Vallisoleti. Bis adhuc Prouincias adminiſtrauit, ſemel Bæticam, & ſemel Caſtellanam, licet diu, multumque reluctaretur, deprecans honoris tanti, aut oneris potius amolitionem. Quanto zelo Zelatus fuerit pro domo Dei, necnon obſeruationibus aſceticis, cùm ei Monaſteria gubernanda crederentur, facile erit colligi ex cæteris eiuſdem rebus geſtis.

Qua officia in ordine habuerit?

Nouitates odit.

Hoc vnum non eſt omittendum, aduerſarium fuiſſe omnis nouitatis, quòd vt ipſe affirmaret, ſæpenumero anſam litibus præberent, atque turbis. Cùm intelligeret ſubditorum aliquem ſic impegiſſe, vt in periculum æternæ ſalutis laberetur, ieiunio ſe affligebat, verberibuſque mulctabat, vſque ad excuſsionem cruoris, vt is miſericors Deus ouem perditam humeris imponere dignaretur, quam pretioſo ſuo ſanguine redemerat. Domeſticorum in primis curam habebat, eorumque inopiæ ac neceſsitati benignè ſuccurrebat. Ægrotorum ſatagebat, vt qui maximè: nulli THOMAM melius, quàm ægri introſpiciebant: his enim viſcera charitatis ſua aperiebat. Præterea mirabantur, qui eum propiùs nouerant, manſuetudinem, ac tolerantiam; quâ ſufferebat infirmitates, & imperfectiones aliorum: nec non modum ipſum, quo ſe conditionibus eorum accommodabat, & inſtar Eliſæi, paruulis tantus, vt ſic dixerim, in virtute gigas commetiebatur.

Suorum ſatagit.

QVANTO magis precibus, obteſtationibus, lachrymis oblatos honores fugeret, tantò magis eum ſequebantur. Itaque cum non potuiſſet impetrare, vt ne ſe crearent Prouinciæ Præfectum, ad extremum, licet inuitiſsimus, hoc arduum munus recepit. Quo recepto, non alicuius opera vicaria fuit vſus, ſed ipſemet Monachorum conuentus omnes viſitauit, nulli parcens labori. Dum vultum pecoris ſui contemplaretur, Quatuor diligentiſsimè curabat. PRIMVM erat Dei cultus, quem docebat potiſsimum conſiſtere in attentione mentis, quiete, pauſa pſallentium in choro: tùm munditie, & puritate ornamentorum, quæ ſpectant ad Altare: haut ignorans cæremonias ſacras, rituſque Eccleſiaſticos adytum eſſe cuiuſuis boni, quod aſcetis poteſt obuenire. SECVNDVM erat, lectio S. Scripturæ, aliorumque Librorum, qui ad ſeruos Dei pertinent, in quibus doctrina vera, & ſcientia catholica inuenitur. TERTIVM erat, non fucata, ſed vera charitas, quam fratribus inter ſe ſtudioſiſsimè commendabat, ſine qua cætera, tanquam cymbalum tinniens. QVARTVM, vt vnuſquiſque rem illam exerceret, quam probe noſſet, & ad quam videretur à natura maximè idoneus. Arduum fuerit ſermone explicare, quot animas Deo ſit lucratus, quot inflammauerit ad amorem Chriſti maximâ ſuâ prudentiâ, manſuetudine, & charitate. Quàm ad rem valde proderat, non Zopyri quædam phyſiognomia, ſed lumen quoddam cæleſte, quo mens eius irradiabatur, ad inueſtigandum, & perſpiciendum naturam, & propenſionem hominis cuiuſque, quod equidem donum videtur eſſe hoc ipſum, quod à magno Gentium Apoſtolo vocatur Diſcretio ſpirituum. Hinc plures Diſcipulos, ſeu filios ſpirituales Deo genuit. Nam quotquot per eam tempeſtatem in Ordine Auguſtiniano radij effulſere, ab hoc Sole proceſſere. Quotquot viri præſtantes Hiſpaniam, Indiam, Nouum Orbem condecorauere, ſub hoc Patre Beato, vel habitum Monaſticum induerunt, vel Religionis voto ſe obſtrinxerunt. Ex his fuit F. Ieronymus Ximenez, quem Indi Apoſtolum ſuum meritò vocant, qui obiit clarus miraculis. F. Franciſcus de Nieua, qui Archiepiſcopatum Granatenſem acceptare nequiuit. F. Ioannes Statius pòſt Epiſcopus Vrbis Angelorum in Noua-Hiſpania. F. Alphonſus de Orozco, ſpeculum Monaſticæ diſciplinæ, Vir ſupra laudem, cuius vita ad canonizationem

Quatuor inter viſitandum obſeruabat.

Pollet diſcretione ſpirituum.

Diſcipuli inſignes S. Præſulis.

examen

examen adhuc peragitur. F. Ioannes de Moya, cui donum curationis Deus ſic fuit impartitus, vt aſſiduis miraculis ſplendeſceret. F. Alphonſus Borgia, ex illuſtri genere Ducum Gandiæ; vir in quo pietas cum doctrina certauit. F. Auguſtinus de Coruña Epiſcopus Popayanenſis in Regno Peruano. F. Ferdinandus de Caſtro-Verde, quem Philippus II. Rex Catholicus Prædicatorem vocitauit. Et alij innumeri ſanctitudine, doctrinâ, & miraculis illuſtres, quos Hiſtoria Conuentus Salmanticenſis compilauit.

Grauiſſimâ negotia modeſtatur.

EIVS ſingularis integritatis argumentum fuit ab vniuerſa Hiſpania maximo ſtudio, maximoque honore coli, & obſeruari. Ex omnium hominum genere ſummi, & infimi confluentes vndique, negotia ſua quantiuis ponderis, atque ad æternam ſalutem ſpectantia eius arbitrio permittêbant, tantâ fiduciâ, ac ſi Numen aliquod præſens fuiſſet. Duo ſunt præcipue quæ in præſentiarum non poſſumus omittere. Fuit mulier genere nobilis in Ciuitate Burgenſi, quæ filium ſuum homicidio extinctum non poterat, vt memoria deleret, ac homicidæ condonaret. Imò quamquam homines præcipua auctoritate præditi eandem ſæpius, & obnixe rogaſſent, animo tamen perſtabat obfirmato penitus, ac implacabili. Proceſſit ad eam B. THOMAS, quæ ſimul ac inaudiuit eiuſdem collegam domeſticos monere, nuntiarent S. Viri aduentum, nempe qui eam alloqui cuperet, mirùm quàm citò ſe proripuerit de loco, in quo ſedebat, ac in occurſum eiuſdem S. Patris obuia feſtinarit: imò priuſquam verbum aliquod Vir Sanctus proferret, ipſa humi ſtrata ad limen oſtij, in modum ſupplicis, ſic ait ſupplicaturo: Quiduis imperes, licet: paratam me vides exequi quod iuſſeris: ne minimum quidem negligam eorum, quæ præſcribes. Hic videlicet manus Domini erat cum illo. Vincere mulierem impotentis animi, magnum fuit: vincere mulierem nobilem, maius equidem: vincere flagrantem odio percuſſoris; eius inquam qui partum vteri ſuſtulerat, hoc vtique maximum fuit. Quid dicam vltro conueniri, & genibus flexis orari eum, qui venerat oraturus? Fuerunt damnati extremo ſupplicio nobiles aliquot viri iuſſu Imperatoris Caroli, V. præciſâ omni ſpe veniæ; nec tamen intercedere deſtiterunt Primores Hiſpaniæ, Archiepiſcopus Toletanus, & ipſe Philippus Regni Princeps, ſed fruſtrà; licet magnus ille Cæſar, vt primus Cæſarum, non ſcopulus, ſed portus reorum eſſet. Stabat Carolus irretorto vultu, & animo tenace decreti, vt ſupplices extremâ ſubirent. In hunc, dico, modum ſtabat, donec adueniſſet Noſter B. THOMAS, tanquam medicus ad ægros deſperatæ ſalutis, annitente potiſſimùm Principe Hiſpaniarum Philippo. Igitur cùm introiuiſſet in aulam Imperatoris, & efficacibus verbis, quæ S. Spiritus ei dictauerat, ſupremum Iudicem eſſet aggreſſus, tantopere mouit animum eius, vt quidquid optarat, eo mox potiretur. Cùm verò mediocriter admirati fuiſſent circumſtantes Principes, & Nobiles, reſpondit Imperator: Nolo equidem vos admirari, donaſſe me vitâ reos iſtos ad inſtantiam Prioris Auguſtinianorum Conuentus Valliſoletani. Vir enim iſte non mihi videtur inter rogandum aliqui impetrare, ſed imperare; ac animum meum ſecum trahere in quamcumque deſiderat partem. Sincerus omnino eſt Dei ſeruus, & quamquam inter mortales poſitus, immortalium dignus eſt honore. Sic Monachus vnus humilis tantum Monarcham verbis flectere valuit. Non tantùm apud Cæſarem ſummo fuit in pretio, ſed etiam apud Hiſpaniæ Optimates, & promiſcuum vulgus. Ac propterea cùm per Oppida, plateaſve graderetur, plebs ſuis effundebatur ædibus obuia, nunc manum, nunc corrigiam, nunc habitum eius complexa oſculo venerabundo. Matronæ nobiles ad feneſtras accurrebant, & præ reuerentia in genua proſtratæ bene ſibi precaturum B. THOMAM expectabant. Etiam per Italiam longe, lateque celebrabatur; vbi perinſignes animi dotes, & chariſmata S. Spiritus eum plurimi fecit R. P. F. Ieronymus Seripandus qui

Iram fœminæ nobilis placat.

Caroli V. animum flectit.

Omnium ad ſe corda rapiebat.

Epiſtola Seripandi Generalis ad S.Virũ.

per annos XVIII. *Religionis Eremiticæ ſummam Præfecturam adminiſtrauit, vt ex literis ipſius apparet, quarum vna ſcripta Die* XVIII. *Maij, Anno* M. D. XLIII. *in qua Conſtitutionum reformatio commiſſa fuit, cuius hæc ſeries :* Cùm plurimæ ſint conſtitutiones inter illas antiquas, quæ his noſtris temporibus non deſeruiunt, decreuere PP. Diffinitores vt relegantur, & reformentur; commiſeruntque negotium huiuſmodi Quinque Patribus variarum Nationum, quos prudentiſſimos, & ſapientiſſimos eſſe ſibi ipſi perſuaſerunt. Inter quos Tu vnus es, cui ſicuti Viro probatiſſimo (talem enim omnes te eſſe exiſtimant) tuæ Nationis ſors obtigit. Suſcipe itaque onus, quod abſenti tibi ob magnam, quam de te habent opinionem, à Patribus tuis datum eſt, & vtere prudentiâ tuâ, & ſano conſilio, quo te Virum eſſe cognouimus: neque nos fallas, qui de te nobis hæc & multa maiora pollicemur; ſed amori noſtro, quem magnum erga te habemus, vt noſti, reſpondeas, & ſatisfacias. Scimus apud te maximum pondus habiturum amorem noſtrum, ſed maiores partes virtutibus tuis tribuimus, quæ te adducant, vt hunc laborem pro Religione noſtra,

Quâ committitur reformatio conſtitutionum.

quæ te denuò Chriſto genuit, ſuſcipias. Habes Quadriennij tempus, cuius vel ſucceſſiua tempora poteris huic operi adſcribere. Munus tuum erit Librum Conſtitutionum, & Additionum diligenter examinare, & remouere, vel addere quæ ad hoc tempus aptiora, & accommodariora tibi videantur. Erant quidem & leges illæ ſuis temporibus aptiſſimæ, quæ ſic exigente temporum mobilitate, ad nos nihil ferè pertinere in pleriſque videntur. Eas itaque lege, & maturè conſidera; cumque opus perfeceris, ad ſequens Generale Capitulum perferes, aut per alios perferendum curabis, vt cum reliquis aliorum Patrum in Diffinitorio conferantur, ex quibus vnum volumen conficiatur. Poteris in hoc opere, etiam aliorum Prouinciæ iſtius Patrum, qui tibi ad id videbuntur idonei, conſilio vti, & ſententiâ. Vale, & Nos Deo in tuis Orationibus commenda. *Huius commiſſionis opus ceſſauit, quia* B. Thomas *eo tempore ad apicem* S. E. Valentinæ *ſublimatus fuit, vt ex eius Epiſtola Reſponſiua ad* Seripandum *Generalem apparet, ſic latinitate donatâ.*

Epiſtola S. Viri ad Seripandũ Generalẽ.

Incertorum Nuntiorum causâ, & Romani itineris occupatione, R.P. tuæ non ſcripſi: nunc quia ſe obtulit occaſio, quâ proprium emittere Romam angarum licuit, tuis literis ſatisfacere non grauabor. Sciat igitur R. P. tua inuictiſſimum Cæſarem Carolum V. Dominum Noſtrum, me in Archiepiſcopum Valentinum Hiſpaniæ ſublimaſſe, & proprio motu, nemine pro me petente, ad illius faſtigium Sedis elegiſſe. Multorum verò iudicio à Deo facta hæc electio exiſtimatur; & licet pacem, & ſilentium Monaſterij, quod fueram profeſſus, inſequi mihi magis interetat, tamen Prouincialis iuſſionem, cenſuris interuenientibus, obedire propoſui, cum potior ſit obſequela, quam ſacrificium. Hæc R.P. tuæ ſcribo, vt mihi tanquam eius dilectiſſimo filio benedictionem impartiatur, & omnia huc vſque geſta confirmet, cùm conſtet me ſemper Dei, & Ordinis placitis paratum obtemperare vixiſſe. Hinc in Domino confido, quod eius pietas mihi vires ſuppeditabit, vt miniſterium meum poſſim veridice adimplere, ſiquidem mens mea non tendit ad aliud, niſi ad ea quæ grata ſint Numini, Religioni decora, & animæ meæ vtilia. Quapropter R. P. ſi hanc Cæſaris de me electionem Sanctiſſimus Dominus Noſter Papa confirmare decreuerit, nequaquam commiſſum à R.P. tua & Capitulo Generali, circa conſtitutionum Noſtri Ordinis reformationem, opus perficere valebo, cùm proculdubio hocce miniſterium interdicere onus impoſitum non dubitemus. In cæteris verò, quæ ad R. P. tuæ, & Ordinis obſequium ſpectabunt, me & mea ſemper paratum habebis. Vale ad Dei ſeruitium,

uitium, & Religionis bonum. Valliſoleto Die XII. Auguſti, Anno Domini M. D. XLIV.

Hæc *ad* Seripandum *Ordinis totius Eremitici Generalem* B. THOMAS: Seripandus *verò de promotione latatus ſequentia ad B. Virum*, Die XIX. Septembris *eiuſdem Anni, quibus,vt Electo Archiepiſcopo gratulatur:* Deo qui cœlum, & terram ſummâ, ac ineffabili prouidentiâ moderatur, à Nobis omnibus, & à me ipſo præſertim, qui Auguſtinianis nunc præſum, gratias ſunt agendæ immenſæ, quòd per Carolum Cæſarem, pietatis propugnatorem vnicum, vt ex tuis litteris lætus audio, in ordine Epiſcoporum, te Virum ſummæ integritatis, & doctrinæ collocauerit. Gratulor igitur tibi primum, Valentinæ deinde Eccleſiæ, Noſtri denique Ordinis hominibus vniuerſis. Tu enim virtutis tuæ teſtimonium conſecutus es ampliſſimum, in quo nulla ambitionis, aut cupiditatis nota exiſtat. Dei vnius, qui quos vult eligit, conſilium veneramur; & Cæſaris fideliſſimum pectus laudamus. Valentina verò Eccleſia Paſtorem eum adepta eſt, quem ſummopere optare debebat, qualem deſcribit Apoſtolus, potentem exhortari in doctrina ſana; & eos qui contradicunt reprimere. Noſtri verò Ordinis nemo erit, qui non lætetur, ac quaſi triumphet, quòd in te excitetur priſca Patrum virtus, & gloria reuiuiſcat. Poſt illum enim magnum Alphonſum Toletanum Antiſtitem, nemo ad tantum munus in Hiſpania à Deo vocatus recolitur. Hunc tu Nobis honorem egregiâ virtute reſtituis. Ego verò iudicio quoque meo gratulari poſſum, quòd hæc de te diuinare videbar, cùm mores, & integritatem tuam, magnamque maximarum virtutum peritiam in Hiſpania contemplabar. Non vereor quin S. D. N. Pontifex hanc Cæſaris nuncupationem gratiſſimo animo ſit accepturus, apud quem grauiſſimum virtutis tuæ teſtimonium extabit Reuerendiſſimi Domini Burgenſis, qui vt ſæpe ad te ſcripſi, amat te impenſè. Ego quoque officio meo non deero, cum Romam rediero, quod ad Kalend. Nouembris futurum exiſtimo, Deo iuuante. Dominus igitur, qui te vocauit, virtute ex alto induat, vt omnes legitimi Paſtoris numeros explere ad ſuam gloriam, & tuarum ouium ſalutem, poſſis. Quibus verbis tibi benedicimus, & bona precamur, quod primum ad Nos attinet: deinde, vt debemus, manus tibi tanquam Epiſcopo, ſummo honore exoſculamur, digno. Demum res tui Ordinis in ea ciuitate, quæ certe magno egent auxilio, commendatas tibi eſſe pro tua pietate optamus. Quâ de re, cum ſedere te in Sede tua compertum habebimus, latius agemus. Interea vale digniſſime Præſul, & me, quem vt Patrem venerabare, nunc vt deditiſſimum ſeruum complectere. *Alias etiam Epiſtolas vltro, citroque ſcriptas, qui legere deſiderat, Chronographos Eremitici Ordinis adeat, apud quot ad amuſſim. Nos ad electionis relationem properemus.*

Epiſtola Seripandi de electione S. Viri.

Qvo *ſagitta mittitur altius, eo neruus deprimitur humilius. In hunc modum Viri ſancti quò propiores Deo ſunt, eò demiſſius, atque humilius de ſe ipſis ſentiunt, & honores oblatos tantùm refugiunt, quantùm ambitioſi conſectantur. Inde factum, vt* B. THOMAS *nequaquam acceptaret Archiepiſcopatum* Granatenſem, *quem Imperator ei ſponte offerebat. Poſt hæc contigit Illuſtriſſimum Dominum* Georgium ab Auſtria *Cæſaris auunculum renuntiare Pontificatui Valentino; quem Imperator, quamprimum dedit viro cuidam religioſo ex ordine S. Ieronymi, & amanuenſi Curiæ ſuæ iuſſit collationem eam in tabulas ſtatim, vt mos habet, referre. Perrexit is qui erat à ſecretis Cæſari: & ecce tanquam à S. Spiritu manus eius mota fuiſſet, in libellum retulit, ſtudium, & voluntatem* Caroli V. *eſſe, vt in Archiepiſcopum* Valentiæ *ſufficeretur* P. THOMAS de Villa-Noua, *Ordinis S. Auguſtini. O felicem errorem! ſi tamen is error dici poſſit.*

Fugit honores oblatos.

Archiepiſcopus Valentiæ felici errore denuntiatur.

poſſit. Eo viſo Carolus *Auguſtus admirans ſcriptari dixit* : Quid abs te factum ? Quid ſcipſiſti ? Iam tibi datum à me fuerat in mandatis, vt ſcriberes Patrem N. N. Ordinis S. Ieronymi , , & hic ſcriptum video nomen P. THOMÆ Villa-Nouani. *Reſpondit ſcriba , huius errati veniam ſe precari ; intellexiſſe enim ſibi dictum nomen* P. THOMÆ Villa-Nouani. *Verùm minimo labore tabulas nouas poſſe confici , expreſſo in eis P. Ieronymiano. Tunc Cæſar excepit hominem iſtiuſmodi reſponſo* : Nequaquam verò iſtud feceris : quod à te ſcriptum eſt , mutari nolo. Cum id factum ſit , te non obſetuante ; nec ego mentionem eius fecerim , nec te impulerit alicuius commodi reſpectus ; quid rebimur , niſi diuinitus eueniſſe. Sequamur ergo Dei voluntatem : *hinc latus , libenſque ſubſcripſit. Hæc denominatio* Caroli V. *qui tum aberat in Germania , miſſa fuit* Valliſoletum , *vbi tunc præerat* B. THOMAS. *Exultabant Monachi tanti muneris oblatione , ſed Vir modeſtiſſimus ingemiſcebat , & omnibus modis verticem ſubtrahere nitebatur mitræ Pontificali, quam inſtar Athlantea malis reformidabat. Ea ſane res eueniſſet ex animi ſententia , niſi vrgente Philippo II. qui tunc pro Patre Carolo abſente , Hiſpaniam gubernabat , Rector Prouinciæ* P. F. Franciſcus de Nieua *inuitus inuitum excommunicationis metu compuliſſet onus Angelicis humeris formidandum , accipere.*

Onus Pontificale reformidat.

Quod ſane fieri non poterat , cùm eidem inſula Granatenſis offerretur : tum enim penes B. THOMAM *totius Prouinciæ regimen erat : & ipſe quidem omnibus , ipſi verò nullus poterat imperare. Igitur quamquam obnitens , reluctanſque omnibus neruis , Præpoſiti Prouincialis imperio ceſſit.*

Compellitur Præſulatum accipere.

Initiatus fuit Valliſoleti *ab Illuſtriſſimo Cardinale* D. Ioanne de Tauera , *Archiepiſcopo* Toletano , *præſentibus ijs , quorum fuerat initia tanti Præſulis honorare. Dein ſummo mane , comitatus omnina famulis duobus , & vno Monacho , ne tantillum videretur pompæ tribuere , pedes* Valentiam *contendit ; & in Cœnobio Auguſtiniano, quod vocant* S. MARIÆ Virginis Auxiliatricis, *ignotus* Valentinis *accolis , tritâ , & humili togâ ſe recepit , vt ibidem dies aliquot opportune moraretur. Exceperunt eum Sodales magnâ lætitiâ , & in argumentum eiuſdem cecinerunt hymnum,* Te Deum laudamus. *His inuicem* B. THOMAS *paterne fuit apprecatus , quamquam præ vi lachrymarum vix poſſet verbum effari.*

Pedes Valentiam perrexit.

Ad extremum , actis ibi diebus aliquot , per quos Deum conſulebat , & precabatur auxilio fieri ; non ſibi , ſed dignitati Pontificiæ conceſſit , vt à Nobilitate , & Magiſtratu ſolemni pompâ reciperetur. Hanc populus magno imprimis gaudio , & applauſu celebrauit , proſecutus eum in Curiam ; vbi à clero honorificentiſſimè receptus fuit.

Valentiæ ſolemniter recipitur.

Cùm verò in Templum perueniſſet , in quo thronus ſumptuoſo paratu ſtabat , appoſitâ Cruce , quam pro conſueta cæremonia venerari eum oportebat , nudâ humo procubuit ; non autem puluinis ſericis , ac pretioſis , quos eius cauſâ ſubſtrauerant. Tum valde , lachrymatus Chriſtum adorauit , amplexus pedem crucis : ac dein terram ipſam magnâ fuit animi demiſſione oſculatus. Expletis feſtis diebus , ſolemnibuſque lætitiæ ſignis , quanta Valentiæ *nunquam viſa fuiſſe memorant ; primum omnium voluit luſtrare carceres domus ſuæ , & deprehenſa nimis tetros , horrendoſque eſſe , iuſſit emendari , & ſubiecit : Alijs modis Dei Chriſtos ad ſanitatem mentem reduci debere. Quod etiam exemplo docuit , vt infra patebit.*

Carcerum rigorem mitigat.

Sub id tempus aduenere Canonici eiuſdem Eccleſiæ , & nouo Antiſtiti honorarium obtulère , Quatuor aurearum millia , quod eum viderent maximè inopiâ premi. Hanc quidem pecuniam recepit grati animi ſignificatione , ſed mox eam (altis enim radicibus vota paupertas in animi eius penetralibus hærebat) ad œconomos Noſocomij , ſeu Hoſpitalis miſit , vt poſt incendium magnum , quod inuaſerat ſarta tecta eiuſdem quantocyus reficerentur.

VVLGARE *quidem , at verum eſt prouerbium ,* Honores mutant mores. *Itemque iſtud ?* Magiſtratus virum probat. *Atqui locum hæc ha-*

ben

bent in ijs, qui ex humili emergentes humilitatem odère, & in altum ſublati animos attollunt. Aliud viri ſancti faciunt, qui vt Rex Agathacles figulino patre natus, ſortem ſuam reuerenter habent. In his fuit Antiſtes Noſter, qui vitæ rationem, nec etiam modeſtiam ſolitam mutauit. Aliquot enim annos, licet Archiepiſcopus, eandem togam monaſticam geſtauit, quam ex Monaſterio contulerat. Hanc quamuis laceram, reſici curabat, cùm eum occupationes attinuiſſent, vt non poſſit ipſemet reſarcire, donec nimiâ vetuſtate non admitteret interpolationem. Quod idem faciebat cum interula, ſeu induſia laneo, quo tegebatur, vt cilicium, quo ſemper amictus erat, occultaret. Habebat etiam in quadam cellula, digitale, forſicem, acum, fila, panniculoſque aliquot, quibus ipſe poſſet veſtes ſuas reficere, quod in Monaſterio facere conſueuerat, ſi quando tempuſculum aliquod nactus fuiſſet. Neque verò hæc alicui videantur abiectiora, quam vt Archiepiſcopum deceant: nam ſiquis, vt aiunt, aurificis ſtaterâ valuerit expendere, quàm accepta, & Deo grata ſit promiſſa ſponte paupertas, intelliget magnum hoc fuiſſe. Siquidem his oſtendebat Vir humillimus, quàm eſſet ſtudioſus eiuſce virtutis, quantumque parceret ijs ſumptibus, qui poſſent in turbam inopem erogari. Accidit, eundem in ſuo conclaui vacare veſtibus reparandis: & ecce ſubintrauit Canonicorum aliquis, eo ignorante, & inuenit Archiepiſcopum ſarcientem veſtimenta ſua. Quo viſo valde miratus: Fieri ne (inquit) poteſt Illuſtriſſime Domine, vt hac reculâ occupêre? Sola dragma poſſit & citius, & melius à ſartore confici. Hæc dicto nitebatur, officij cauſâ, extrahere quæ erant in manibus ſedentis. At ſeruus Chriſti, qui non venerat miniſtrari ſed miniſtrare, prohibuit, ſubijciens: Cur ego opus hoc intermittam? Quamquam enim Archiepiſcopus fieri cœpi, non propterea deſij Monachus eſſe, & illa pecuniola, quæ danda fuiſſet ſartori, reficiet aliquot ex inopum turba. Solùm hoc oro, ne quis mortalium reſciat, quod me hodie facere contingit, te videre. Indumentis vtebatur licet attritis valde, & obſoletis. Huius rei cauſâ, dum famuli domeſtici in ruborem darentur, non erubeſcebat: nec enim talis erat, vt ipſe pretium aliquod à veſtibus, ſed vt ab ipſo veſtes pretium acciperent. Quamobrem puero præcepit in veſtitu ſuo grandem commiſſuram facere, cùm nimia vetuſtate ſolueretur. Canonici verò tantam eius paupertatem, & attritum veſtimentum obſeruantes, rogauere, vt aliquantum honeſtius tegeretur: ſic enim decere Pontificiam eius dignitatem. Sed ipſe placido, & ſubridente vultu: Ago (inquit) vobis gratias pro veſtra in me cura, & ſolicitudine. Verùm ſcitote viles pannos non dedecere Archiepiſcopum, qui paupertatem vltrò ſeruare vouit: vt hoc addam, huius muneris auctoritatem non eſſe poſitam in ſplendore veſtimentorum, ſed in zelo, & vigilantia pro grege commiſſo. Ad ea deſtituti rationibus obmutuere: tantum vrſerunt, pileolo laneo caput exueret (hoc enim prius veſtiebatur) imponeretque ſibi tramoſericum: quod ipſe patienter fecit; cùm ſciret boni rectoris eſſe, nec omnia largiri ſubditis, nec omnia negare. Feſtiuum autem hoc dictum frequentabat, oſtenſa eadem capitis amiculo: En meum Pontificatum; Cenſuerunt Domini Canonici, oportere me tegmen hoc tramoſericum ferre, vt poſſim inter Archiepiſcopos numerari. Quamuis receſſit à Monaſterio, à virtutibus tamen Monacho dignis non recedebat. Itaque in victu æque temperans erat, tolerans vitam cibo parabili, & obuio, qualis in Prouincia Bætica Monachis dari ſolet: dempto quod initia menſæ fructus aliquot, ad vſum eiuſce regionis, apponerentur, ijque hoſpitibus. Multum dolebat, audito non vſitatos fieri in victum ſumptus. Quare cùm occurriſſet œconomo ſuo deferenti murænam, rogauit, quanti emiſſet? Reſpondit: Quatuor drachmis. Cui Archiepiſcopus: Cur mihi piſcem tàm pretioſum? Hæc illa frugalitas eſt, quam tibi præcepi? Certe deſiderio meo cariùs emiſti: Sed enim afferebat œcono-

Honoribus non mutauit mores.

Veſtimenta ſua reficiebat.

Contrariis ſententiibus ſatisfaciebat.

Auctoritas Præſulis non in ſplendore veſtium conſiſtit.

Victu vtebatur parco.

mus in excuſationem, adſtitiſſe mercatores complures, qui tantidem licerentur hanc muranam. Tunc Archiepiſcopus in eum regeſtâ excuſatione: Siccine? Reuertere ad forum, & refer Quatuor drachmas; his enim totidem, vel amplius pauperes alemus. Et quorum tandem ſunt bona quæ diſpenſo? Mihi verò duo oua, piſceſque vulgares in alimentum ſufficiunt. *Domus eius officina paupertatis erat: hanc nulla periſtromata vel tapetia ſerica, ſed virtutes exornabant. Ne quidem veſtibus dormiebat lineis, niſi corpore affecto per ægritudinem cogeretur. Faſciculo ſarmentorum plerumque iacebat, cùm eum ſomnus neceſſarius inuaſiſſet: puluinum non cedentem capiti, durum, inquam, lapidem ſupponens. Ieiunia exercebat eiſdem diebus, quibus in Cœnobio, pluraque adhibebat. Per Aduentum, & Quadrageſimam, itemque Feriâ IV. & VI. ac profeſtis Sanctorum ſolus reficiebatur, & præter panem, & aquam, nil adiungebat obſoniorum; idque non palàm ſed in occulto: affirmans ſe diebus iſtis malle ſerò veſci: non tamen eò volebat ſuos domeſticos horam cœnæ immutare.*

Qualis eius domus?

Cvm *animaduerteret inter Ordines tàm Eccleſiaſticos, quàm laicos inualuiſſe perperam agendi licentiam, qui fons eſt omnium malorum, ad opprimendum eius originem, principiò viſitauit Templa, quæ erant* Valentiæ, *deinde, quæ complectitur diœceſis. Sermones ad populum faciebat è ſuggeſtu, non ſolum in oppidis, ſed etiam in pagis quantumlibet exiguis; idque tanto ſtudio, & zelo, vt flammæ ab ore dicentis viderentur abſiſtere, vel vibrari fulmina quædam verborum. Nec inefficax erat orantis eloquentia: mox enim inuadebat, morum inſignis mutatio, vbicumque viſitationem inſtituerat; ita vt videretur vnus Apoſtolorum aliquis, aut Prophetarum repente extitiſſe. Viſitatione peractâ, Concilium Prouinciale ſtatim coëgit, in quo ſanctiſſimis legibus, velut falce vitiorum zizania inter obeundum reperta ſuccidit. Verum cùm inde, quod fieri ſolet, difficultates nouæ quædam ſuccreſcerent, ſtatim, vt Moyſes ad tabernaculum, confugiebat ad Oratorium, Numen conſulturus. Ibi ferè ceſſabant eum quærere ſerui domeſtici, cùm lateret; eo in loco agebat Paſtor bonus dies, noctesque. Fuit etiam cum velut deſtitutum functione ſenſuum, ac ſicut exanimem hic reperirent, quod totâ mente ſuſtolleretur in Deum. Aliquando perfuſum lachrymis, aliquando ſtratum humi, aut ſtantem iuxta Crucem inuenère. Præceperat enim miniſtris, vt confeſtim ſe vocarent, ſi quis cuperet aditus ſuos: adiectâ ratione, quòd licet quietis eſſet amantiſſimus, & interpellari quàm minimè vellet, tamen ex quo ſubiiſſet munus Archiepiſcopale, hoc ſuum eſſe, non ſuum eſſe, ſed alterius. Eadem precandi aſſiduitate obtinuit donum conſilij, quod idoneos efficit ad rectè conſulendum. Eo tantùm excelluit, vt Iuriſperiti; & cauſſarum Patroni dicerent, quoties in negotio quopiam arduo, & inuoluto ſententiam ſuam explicaſſet Antiſtes Noſter, ex veritate deciſum id eſſe, nec amplius controuerſum videri. Tantum fiduciæ defixerat in Oratione, vt cùm poſtridie rem alicuius momenti deberet efficere, totam noctem exigeret precando, exemplum ſecutus Saluatoris Noſtri: Qui erat pernoctans in oratione Dei. Neque verò aridas preces adferebat in conſpectum Altiſſimi, ſed aſperſas fonticulis lachrymarum, elicibuſque ſanguinis, quem ex attritis flagello ſcapulis educebat. Inter orandum, diuinitùs ſæpe intelligebat hominum egentium neceſſitates. In his fuere Sodales Ordinis Seraphici magnâ victûs inopiâ preſſi, quibus illicò miſit cum ſuo mulione duas vehes panum. Sub veſperum autem venit* Guardianus *gratias acturus pro recepto beneficio, ſimulque percontatus fuit Antiſtitem, vnde tantam ſuorum penuriam inaudiuiſſet? Ad quem B. Præſul:* Iam præterito mane intellexi tantâ tuos inediâ conflictari: verum miſſam fac huiuſmodi interrogationem, ſatis eſto fratribus prouiſum eſſe. *Hoc continuò ſubiecit, quia nolebat ipſum edocere, quod à Patre luminum inter precandum didiciſſet.*

Officium boni Paſtoris exequitur.

Concilium Prouinciale coëgit.

Facillimos aditus habet.

Conſtanter orat, & plorat.

Multa inter orandum præuidet.

ciſſet. Nam aliunde cognouit reum quendam (ſi tamen reum) ad necem deduci. Etenim crimen eius innotuerat ex auriculari confeßione, quæ fuerat auſu ſacrilega reuelata. Quapropter vocauit ad ſe Iudices; & diſcernens ſententiam ſacrâ, à prophana, & vtrumque forum, validißimis rationibus oſtendit eis nephas eſſe, in aliquem ſententiam ferre, cuius crimen eô viâ emanaſſet. Atque ita præſentißimis ſupplicijs hominem exemit, & laborioſo ſacramento cauit. Cùm impenſè rogaret, ac obteſtaretur pro ſalute Presbyteri, quem propter grauia ſcelera carcere ſuo iuſſerat detineri, vidit imaginem Crucifixi quã habebat in Oratorio ſanguinẽ exudare. Iamque vix erat prodigium contemplatus, cùm repente audiuit cuſtodem carceris exclamare, vinctum Chriſtum ſibimetipſi manus attuliſſe ſuſpendio. Quo ſimul audito ad carcerem feſtinauit, & reperit miſerum abſque vitæ ſignis. Nec tamen deſtitit ardenter precari, & plangere, non tàm pro corpore, vnde receſſerat anima, quàm pro anima, vnde receſſerat Deus. Eo ingeminante vota, & preces, factum eſt, vt Sacerdos erecto palam corpore diceret: Ignoſce mihi quæſo Optime Præſul, orationibus enim tuis ereptus ſum de errorum tenebris, & conſtitutus in luce veritatis. *Tùm eum Bonus Paſtor amplexus paternè, in hæc verba monuit:* Amantiſſime fili, non meminiſti quàm care Deo tuo conſtiteris, qui tibi ſanguinem ſuum pretioſum effudit? Cur te is perditum? Cur deſperas? Miſericordiæ Domini ſunt infinitæ. *Huiuſmodi ſermone, velut medicamine, refotus æger, promiſit emendationem vitæ, ac exinde ſeculum eremo permutans, ibidem reliquum temporis ſanctè peregit.*

Presbyterum vinctum ſibi laqueo mortem inferentem ſuſcitat.

QVAM *neceſſaria ſit charitas, & beneuolentia Principi Sacerdotum, quô Clerum, Populumque complectatur, exemplo Chriſti, ſatis ſuperque docemur. Cùm enim vellet Petrum conſtituere Ducem Eccleſiæ ſuæ Militantis, quod maxime, præcipueque deſiderauit, vehemens fuit ſtudium, ardenſque zelus. Hâc virtute tantum excelluit Antiſtes Noſter, vt alicui vix credibile poßit videri; niſi Sanctorum res geſtæ tales eſſent, vt non liceret vlnâ noſtra metiri. Mirari poſſumus, imitari non valemus. Exemplis iſto probemus. Fuit Sacerdos quidam, at ſacer, & deteſtabilis homo, qui præter characterem nihil Sacerdotis haberet. Hunc, vt ex faucibus Orci pius Pontifex liberaret, in Oratorium ſuum duxit, vbi poſt acrem, vt merebatur, reprehenſionem, à verbis ad verbera, non reo, ſed ſibi fuit infligendo progreſſus.* Mihi (*inquit*) ſanè imputabitur tua iſta præfracta nimis, & obſtinata malitia, in me transferetur hæc culpa, reus arguar nimiæ leuitatis, qui tàm tepidè, tamque remiſsè tecum egerim, tot ſceleribus contaminatum: proin rationi conſonum eſt, me caſtigari, & pœnis affici, indulgentiâ tali dignis. *Hoc dicto, in genua procidit coram Crucifixi imagine, quæ ibi ſtabat: & vt rem graphice deſcribam, laxans duos cataclyſmos lachrymarum, ſe veſtibus ſpoliauit, & tantâ violentiâ, tantoque impetu ſemet ipſum flagellis dilacerare cœpit, vt indumentum eius ſanguine reſpergeretur. Quo ſpecimine tam eximiæ charitatis vehementer erubuit ille cacopresbyter: & magno dolore ſcelerum ſuorum concepto, vnâ cum Noſtro Maſtigophora abunde fleuit: ac ſtatim humi prouolutus ad modum ſupplicis, obteſtatus eſt Archiepiſcopum per amorem Dei, vt à verberibus ſibi temperaret, dicens lachrymabundus:* Ego ſum, qui peccaui; Ego flagella merui, & tu innocens vapulas. Sed iam coràm omnia intuente, eiuſque benedicti Filij imagine, ſpondeo, recipioque me deinceps hac ſorte digne victurum. *Non in ore verba nata fuerunt, ſed in pectore, quod promiſit, effecit. Non ſemel aliàs eandem ob cauſam deſæuijt in ſcapulas ſuas, atque etiam in pectus, & cætera membra, tantô plagarum acerbitate, vt dies quàm plurimos in corpore circumferret liuentes maculas, & vulnerum cicatrices, magno ſenſu doloris, ſed maiore ſenſu charitatis. Hæc erat inter efficaciſſima remedia, quibus hic verus animarum Epiſcopus centeſimam ouem*

Mira eius charitas, in oues errantes, quâ illas reducit.

Mirâ charitate ſacerdotem reducit.

aliquoties ad paſcua reducebat. Poterant meritò, quotquot vocem eius non audirent, vſurpare effatum illud Iſaiæ Prophetæ, quod de Orbis Redemptore dicitur: Diſciplina pacis noſtræ ſuper eum, & liuore eius ſanati ſumus. *Id ipſum pulchrè expreſſum videtur Emblemate, quod in eum ingenioſus aliquis excogitauit. Eſt autem* Pelicanus *roſtro fodicans pectus ſuum, ſanguinemque eliciens, quo pullos cibat, in quo hoc aptum Epigramma:*

Pelicani typus.

Sic oues errantes flectit Pelicanus amore
Chriſti, quas paſcit ſanguine ſæpe ſuo

Etenim re verâ in ſolitudine, in abſcondito, in Oratorij ſui latebrâ, euiſceratis affectibus pietatis, & de contuſo pectore gemitus ducens inenarrabiles Noſter Valentinus Antiſtes Pelicani *inſtar, gregem ſuum Deo ſæpenumero viuificauit.*

FLAGRABAT *admirabili ſtudio, & amore in pauperes, ac debiles, quo valetudo aduerſa prohibet manibus vitam tolerare. In primis piâ liberalitate hos nutriebat, qui propter ſua flagitia ſacri palatij cuſtodiâ tenebantur. Mira enim beneficentiâ vtebatur erga miniſtros ſuos, & ſeruitia domeſtica, dum ad inopiam morbo, vel alio quouis modo redigerentur. Venerat domum oppreſſus graui inualetudine nuntius, quem emiſerat ad res ſibi neceſſarias expediendum: eo intellecto, confeſtim ad ægrum mitti curauit gallinas duas, & centum drachmas: & diebus Quindecim exactis, decumbentem ipſemet viſitauit, allato ſecum non diſſimili donario; quinimò eandem liberalitatem exercuit, quovſque priſtinæ valetudini redderetur. Talem eum ſentiebant cæteri miniſtri, inopes, & ægri, ne quid in officio, defectu neceſſarij nutrimenti, peccarent. Aliquot præterea liberalitatis eius exempla hîc adducamus, vt vnuſquiſque intelligat, non temerè, & abſque cauſſa cognomen ei datum fuiſſe* ELEEMOSYNARII, *quod veluti teſſeram publicam huius virtutis ab Eccleſia recepit. Nam quemadmodum ſortitus eſt idem cognomen, quod* Ioannes *Epiſcopus Ieroſolymitanus, ſic etiam eiuſdem pietatem in egenos exercuit: quamquam multis paraſangis, ne odioſa ſit comparatio, hic Noſter iſtum videatur præcurriſſe. Cæterùm vt propiùs, & penitiùs intueamur liberale hoc pectus, in quo multos Gillias, Hierones, Fabios Maximos, Flaminios, reliquoſque Præſides munificentia fuit inuenire, de reditibus Pontificatus ſui (erant autem initio* XVIII. *Millia Aureorum) in pauperes, & pios vſus* XIII. *Millia expendebat, ne obolo quidem ſibi relicto in annum ſequentem, quòd id, velut ſacrilegium abhorreret, ac iniuſtitiam in Domo Dei manifeſtam. Ex* Quinque Millibus *reſiduis, Duo in penſionem annuam dabat Illuſtriſſimo Domino* Georgio ab Auſtria, *cui debebantur ratione ceſſionis, quam fecerat. Cætera* Tria Millia *inſumebat in vſum familiæ, in pragmaticos, aduocatos, miniſtros, internuntios, operaſque; vt bene ſubducenti rationem, mirum videri poſſet, tantillâ pecuniâ eiuſdem palatium ſartum tectum fuiſſe, & œconomiam potuiſſe adminiſtrari. Indies confluebant ad eius oſtium fere Quingenti rogatores: exercitum mendicorum dixiſſes: & cum tot eſſent, in ſingulos tamen eleemoſynam diſtribui iubebat, quantumuis ſerò ventitantes. Hæc autem erat, panis vnicus, cymbium iuris, hauſtus vini, nummus, & horum optimum condimentum hilaritas dantis. Cùm obiiceretur, ex his nonnullos eſſe, qui paupertatem ſimularent, bis, terve redirent interdiu, compoſita fraude: reſpondebat Optimus Pater:* Si qui venirent huc impoſtores, & fucati pauperes, Gubernatoris eſto prouidere: nec enim ad me ſpectat: meum munus eſt prouidere, nequis vacuâ manu ab his foribus recedat, qui ſuam egeſtatē ſit profeſſus. *Dicebat enim præfecto eleemoſynis:* Ne propterea ceſſa ſtipem elargiri: quin potius vnicuique tribue, quoties rogare contigerit. Fieri enim poſſit, Angelum de cœlo profectum ſpecie pauperis hic adſtare, vt periculum noſtri faciat. Da cunctis rogantibus,

Verus Pater pauperum.

Quamobrē vocetur Eleemoſynarius.

Diſtributio redditūum Præſulatus.

Summa quæ dabatur quotidie vnicuique pauperum.

da

da hilariter, exporrectâ fronte;& fiducia in eum, qui noſtra cauſa, cùm diues eſſet, pauper effectus eſt, vt ſua paupertate Nos ditaret; qui ab egeſtate vitam orſus, in eadem poſuit animam ſuam, nudus in Crucem ſublatus. *Intellexerat colonum eſſe, cui manus dextera torperet eneruis, & inepta functioni ruſtica: huic ſtatim iuſsit in ſingulas hebdomadas conferri Septem nummos regales. Is qui erat ab eleemoſynis Archiepiſcopo fecit quod imperatum fuerat ſeptimanas aliquot. Verum cum didiciſſet agricola manum confirmatam eſſe, vetuit ne deinceps eam ad eleemoſynam protenderet: quod vbi accepit* B. THOMAS, *ſtipis erogatorem ad ſe vocauit, ac præter opinionem homini præcepit, non ſolum dare ruſtico conſuetam eleemoſynam, ſed etiam rationem voluit habere dierum, quibus nihil recepiſſet. Cognito, ſericarium à texendo ceſſare defectu ſerici, quamprimùm mandauit homini Centum Quinquaginta libras dari, quibus materiam emeret, & manuario labore alimenta compararet. Erat vidua liberûm copia, & rerum inopia preſſa, quæ liberaliſsimum Virum, aliquod vitæ ſubſidium rogaret; is viciſsim mulierem interrogauit, an opificium ſciret: reſpondit, ſe in cerniculo ſolere frumenta purgare, antequam molerentur: verùm nihil inſtrumentorum habere, quæ eſſent operi neceſſaria. E veſtigio factum eſt Præſulis iuſſu, vt ei coëmerentur mactra, cribum, menſa, iumentum, adiecto etiam tritico, & farre, quæ talem operam auſpicantibus requiruntur. Cùm videret mendicum vix intectum veſte, habita ratione naturæ, ſuum ei pallium elargiebatur, quo ſe contegeret. Irus ille, quamquam exutus veſtibus, nondum verecundiam omnem exuerat, quâ motus, oblatum recuſauit: nec adduci potuiſſet, vt acciperet à tali manu chlamydem Archiepiſcopi, niſi is compuliſſet. Pupillos, quaſi pupillam oculi ſui, cuſtodiebat, & ſub vmbra alarum ſuarum protegebat. Imò per annos Vndecim, quibus Archiepiſcopatum geſsit, ex orphanis nulla pauperum coniugio iuncta fuit, quin eius ope, opibuſque ſtabiliretur.* INFANTES, *quos aut odium nouercale, aut paupertes vrget collocare pro foribus alienis, præcipua miſericordia, & cura fouit ſemper. Hos omnes quotquot eſſent (erant enim quandoque per noctem Duo, vel Tres reclinati ante portam Palatij) curabat tolli, atque educari. Attulerant ad eum miniſtri faſciis illigatum paruulum, quem* B. THOMAS *hilari vultu recepit;& intellecto baptizatum eſſe, benedixit infanti, dixitque, vt quantocyus quæreretur nutrix quæ eum educaret. Eundem affirmaſſes eſſe matrem familias, quæ fœtus ſuos foris alendos identidem adit, vultus infantum contemplatura. In Menſes enim ſingulos iubebat nutrices conuenire domum ſuam, quamque cum ſuo lactente: deinde ordine ſtantibus ſigillatim, expoſititios à primo ad vltimum inſpiciebat, & notabat accurate quemadmodum eſſent enutriti. Quin imò nutricibus, quæ viderentur ſingulari quadam curâ, & munditie munus ſuum expleuiſſe, auctarium ſupra mercedem pactam erogabat: negligentes autem, & languidas acriter admonebat. Vt autem atrienſes maiori diligentiâ colligerent pupillos hoſce vagientes pro ianua ſua, quoties id facerent, aureo nummo donabantur. Priuſquam ærumnis mortalibus excederet, ſtatuit aliquam vim pecuniæ ſeruari ſe defuncto, quæ per biennium in huiuſmodi nutricantes expenderetur. Inſ autem famellam diſtortis cruſculis, ac pediolis natam, chirurgo commiſit emendandam: qui mox dixit, maius eſſe naturæ peccatum, quàm artis efficaciam. Sed S. Vir, qui expectaret archiatrum Deum:* Ne dubita (*inquit*) curam huic adhibe;& medicamina, eo modo, quo ſoles neruos rigentes emollire, & ſpẽ in Altiſſimo defige. *Fecit ille quemadmodũ Præſul iuſſerat, & diuaricatio, miraculo ſublata fuit; quod ipſe chirurgus cũ ſtupore vidit, & poſt Deũ Beato* THOMÆ *meritis acceptũ tulit.*

Varia largitatum exempla.

Orphanis proſpicit.

Expoſititiis infantium mire ſatagit.

Atrienſibus ſtipem dabat propter allatum expoſitum.

ADMIRABILE *fuit, cùm tot largitiones liberaliſsimus Pater faceret, dandi modo ſuperaſſe cenſum, & ipſam auctã fuiſſe pecuniam, quæ in tot manus inanes diſpergebãtur. Tantùm enim depluebat nummorum, & munerũ in*

famelicos, inopes, afflictos, nobiles, attenuatos, matronas honeſtas, ſacerdotes, virgines, viduas, pupillos, expoſititios partus, vulguſque promiſcuum egens, vt ineunti rationem annui eius prouentus, diuinum quiddam, ac ope maius humanâ videatur. Quomobrem meritò poſsit etiam in hunc diſpenſatorem patrimonij Chriſti fidelem, hoc vſurpari: Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in ſeculum ſeculi. *Verùm age cuta-ractas, vt ſic explicem huius Baſilica liberalitatis magis, magiſque apertas intueamur. Non ſatis erat* B. THOMÆ *donationes copioſas, in examina pauperum fieri quotidie, cùm his quæ ante dixi; ſed ipſemet teſtis oculatus eſſe cupiebat eorum, quæ famuli partiebantur. Atque ideò frequentèr ad feneſtram ſtabat tacitè contemplatus, quemadmodum edulia, nummoſque in ſingulos conferrent. Imò ipſas collatitias ſtipes aliis generibus beneficiorum cumulabat. In pauperum cœtu claudus ſtabat innixus fulcris duobus, quibus ægrè gradiebatur: cùmque ea premeret, permoleſtè ab eis premebatur. Obſeruauit Archiepiſcopus hunc præ cæteris ſe reſpicere fixo vultu, & quod res erat, aliquid amplius velle. Ergo hominem ad ſe accerſiri iuſsit, & in hunc modum interrogauit:* Cur me tam intentis oculis intuere? Forſan haut recepiſti, quantum cæteri? Dic liberè miſſo timore. *Subiecit ille:* Reuerendiſſime Præſul, mihi quidem ſatis, ſuperque à tuis datur; ſed eſt vxor domi, cum duobus liberis; & hoc demenſum ſi diuiſero quadripartito, inopiæ remedium perexiguum adhibebo. *Tum ad eum* B THOMAS: Nunquid artem manuariam noſti? *Reſpondit:* Sartoriam exercui valens, ſed en manus, & digitos peſſimè affectos. Si corpore valerem, mihi & familiæ ſarciendo conficerem alimenta. *Subiecit Archiepiſcopus:* Vtrum mauis valetudinem, an eleemoſynam? *Ait claudus:* O vtinam ſim valetudine confirmatâ! *Quod audiens continuò ſurrexit* B. THOMAS, *& ſuper ægrum ſigno Crucis ducto, indicium ſuæ ſanctitatis dedit, non abſimile Principis Apoſtolorum oraculum effatus:* In nomine Ieſu-Chriſti Nazareni, omiſſis fulcris, vade in domum tuam operaturus. *Actutum enim claudus abiecto ſubalari fulcimento, conſtitit, ac planè confirmato corpore ſe recepit, magnificans, & laudans Deum. In quotidianam agapen, de qua iam loquimur, magna vis panis indies coquebatur per ædes* B. THOMÆ *Eleemoſynarij. Factum eſt autem, grandi aquarum inundatione, atque impetu molas omnes Valentiæ peſſum iuiſſe, vt opus fuerit longius inde frumenta molitum ferre. Et quia numerus mendicantium erat prope innumerus, maximè tanta calamitate præter expectationem accepta; videns œconomus, ſi oporteret diſtribuere cibos more conſueto, ante biduum defecturos panes, humani metus, quàm diuinæ ſpei vicinior, ait Archiepiſcopo:* Frumenta ceſſantibus molitoribus conteri nequeunt, & ſi neceſſarium fuerit in tot ora domeſtica, & extraria victum partiri, cùm quotidie famelici ad Quingentos conueniant, profectò deficiet nos panis. Satius igitur fuerit datione ſuperſedere, donec ſint molæ refectæ. *Præſul, ingrata diffidentiæ audita voce, exclamauit:* Quid? Pauperes ergo vis indonatos remittere? Auertat hoc omen Deus. Malim ego vniuerſos meos familiares dimittere, quàm egentibus tantillum detrahere. Fermenta & pinſe hodie, & craſtino, quantum ſoles: volo ego rogantibus dare ex præſcripta iam conſuetudine, quotquot demum aduentarint. In Domino confido defectum hinc nullum fore. *Dictum miraculi non obſcuri vis adſtruxit: namque iſto die panes coxere, quot prius, & in ſequenti luce non farinam panibus, ſed farinæ panes ceſsiſſe viderũt: tantam enim reſeruerunt, ac ſi nondum attigiſſent. Ad hæc obſeruatum ibi fuit eandem farinam circiter Menſem ſuperfuiſſe, quam improuidus ille vociferatus fuerat in biduum non ſufficere. Conuenerunt ad hilarem hunc datorem viduæ tres inclinatâ iam die, quarum vna graui ſarcinâ liberorum opprimebatur. Factæ verò B. Pontifici ſupplices, ac in genua proſtratæ, rogauerant pro ſua miſeri-*

cordia,

Donationibus quæ pauperibus fiebant intereſt.

Hominem ſtipe donatum ſanat.

Miraculo farina non deficit.

cordia, ſuæ miſeriæ ſuccurreret, explicantes eam eſſe tantam, vt pane neceſſaria deſtituerentur. Vir pius miſericordiâ motus ſuper eas, aduocauit diſpenſatorem domus ſuæ, eique præcepit viduis frumentum elargiri. Is verò ſtatim reſpondit, omne frumentum conſumptum eſſe. At B. THOMAS *cum admiratione, dixit*; Omnino iſtud eſſe non poteſt, quod ais: Vade, & denuo reſpice, nunquid relictum ſit. *Adiecit œconomus*: Profectò nihil planè: atque ecce ſeruos, qui granarium ſcopis euerrerunt, ſciunt ipſi nihil frumenti ſupereſſe. *Seruique idem affirmabant, nempe non eſſe granum. Verum Archiepiſcopus, qui contra ſpem in ſpem crederet, iterato dictitabat*: Omnino fieri iſtud nequit: iam ipſe granarium inſpecturus aſcendere cupio. *Igitur cum aſcendiſſet conuerſus ad famulos, inclamauit*: Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis miſerebitur harum pauperum. *Et ecce cum difficultate fores aperuere granarij, & ipſum triticà pleniſſimum inuenerunt. Quo ſigno tam manifeſto promuſcondus, & verſares ſtupuerunt, & boni Patris familias fidem ſtabilitam fundamentis in adiutorio Altiſſimi ſuſpexerunt. Huius autem cæleſtis adoreæ partem viduæ contulerunt, non pœnitenda miſeriæ participes, vt talem miſericordiam experirentur. Affectos malo ſanabili, prolixe, & munificè tractabat, ſuppeditans eiſdem abunde ſapidi panis, carnis, gallinarum, ſalgamorum, & iſtiuſmodi, quæ ægrotis conueniunt. Inſanabili malo deiectos ſeptimanatim liberali munuſculo donabat, quo poſſent commode vitam tolerare.*

Miraculo granarium triticum non capit.

Per *ſingulas hebdomades luſtrabat Paſtor bonus oues ſuas, quas nimis attenſas inopia rei familiaris videbat. His iubebat induſia confici, toralia, cæteraſque veſtes lineas, quantas nec ipſæ ſartrices poſſent apparare. Ipſas verò ſolabatur in opere, & ad diligentiam prouocabat, huiuſmodi fere ſermone*: Ne deficiatis aliquando bonum opus facientes: etenim Deo in primis gratum eſt, & acceptum miniſterium veſtrum: ipſe verò vobis vires ſufficiet, conſtantiamque pertexendi telam, quam eſtis exorſæ. Siquidem conſtitiſſetis, in Monte Caluariæ, cum Redemptor veſter de Cruce tolleretur ad ſepulturam, & Dei-Genitrix Maria vos aduocaſſet ad farciendam ipſam ſindonem, quâ ſacroſanctum hoc corpus oportebat inuolui, in ſummi beneficij loco habuiſſetis officium veſtrum Chriſto impendere: nec immeritò quidem, ſed optima ratione. Quamobrem agite nauiter, vt cœpiſtis, & abſoluite penſum charitatis: non enim aliud in præſentiarum facitis, aptantes hæc lintea membris Chriſti pauperibus, de quibus eſt oraculum veritatis: *Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis*. Hoc indubie vobis affirmauerim, iuxta gratum eſſe Deo, quod efficitis: qui nôn immemor huius beneficij, in nouiſſimo die dicturus eſt vobis: *Nudus fui, & cooperuiſtis me. In hoc circuitu frequenter vſu veniebat, vt cùm* XV. *aut* XX. *interulas, cum* X. *aut* XII. *toralibus attuliſſent, cogerentur domum redire nondum expleta circumitione, quo defectum numeri ſupplerent. Et quod eſt ſtupendum, cùm expenderent ſecum rationes datæ veſtis, & acceptæ, deprehendebant, ſe longè copioſiorem eleemoſynam, quàm tulerant, dediſſe. Igitur lintea accretione diuidebantur, & diuiſione creſcebant. Frequentes ægros, quibus modica ſpes, aut etiam nulla valetudinis erat, ſigno Crucis ſanabat, & Euangeliorum ſacrorum recitatione. Ditio eſt, quam* Dianium *olim, hodie* Deniam *vocitant, vbi multa liberalitatis ſuæ ſpecimina monſtrauit. Hic famulum ſuum marſupia portantem duo, alterum quidem ad victum neceſſarium, alterum verò in vſus egentium, inſpicere iuſſit, quantum in loculis nummorum reſtaret. Is ſecum enumerans, & quæ principio illata fuiſſet pecunia, & quæ in pauperes elata, intellexit plus datum, quàm acceptum æris fuiſſe: neque tamen omnino detumuerant crumena. Ea res in admirationem egit miniſtrum Archiepiſcopi, cui narrans, quod ſibi eueniſſet, dicebat, exiſtimare ſe factum hoc non abeſſe miraculo. Atqui Vir Sanctus tam modeſtiæ cupidus, quàm fugiens gloriæ, ſi-*

Exhortatur nentes veſtimenta egenis.

Inter dandum eleemoſyna creſcunt.

Pecunia inter erogandum augentur.

lentio rem pracepit tegi. Item alias apparuit, eius fide in Deum firmâ, collationes, quas miſeris fecerat, diuinitus auctas fuiſſe. Eiuſdem Archiepiſcopi Viſitator cùm obiret Albaydam, eſſetque in taberna meritoria, burſas, de quibus meminimus, depoſuerat in cubiculo hoſpitali: apparante verò cibum caupone, adierat hortum proximum recitaturus ex more quotidianas preces. Superuenerunt mendici flagitantes aliquid ſibi dari. Viſitator autem dum ſtipem daturus, ſacculos circumſpicit, non inuenit eos; erãt enim furto ſublati. Itaque cùm angeretur, & eleemoſynas ferè peteret, qui daturus venerat, poſtridie in Templum perrexit rem diuinam facturus; idemque totam noctem mæſtus, ac in ſomnis, ita ſermocinabatur: Reuerendiſſime P. THOMA, hoc crimen in Deum admiſſum eſt, & in te, tuoſque pauperes, quos amas: ſed tua maximè hic intereſt. Supplica Deo, vt tam ancipiti malo remedium adhibeat. Et hac ferè illius erat precatio. Die ſequenti, cùm ſacrificium peregiſſet, & introiret ſanctuarium, ſecuti ſunt eum Viri duo, qui dicerent, ſe velle priuatim cum eo loqui. Igitur emiſsis omnibus, qui intus erant, clauſerunt ianuam Sanctuarij, & ambo ad pedes eius ſe prouoluerunt veniam orantes. Tum horum, alter: dixit: Ego ſum, qui crumenas abſtuli. Cumque propoſitum mihi eſſet, his facultatibus amicum meum Albayda deducere, vnaque eſſemus, factus eſt nobis obuiam Monachus veſte indutus atrâ, & trabeâ Pontificali, mitram, & pedum ferens inſtar Epiſcopi; denique minas nobis intentans, ac verbera, niſi redderemus ablatum. En hic, Reuerendiſſime Domine, vidulos, quos amiſiſti. Viſitatori cùm eſſet regreſſus Valentiam dixit. B. Praſul: Quàm male tecum Albaydæ fuit actum, vt tamen benè vertit Deus! At ille: Quomodo Reuerendiſſime Antiſtes hæc ad aures tuas? Nec enim vlli mortalium aperui. & tranſacta ſunt occultè inter me, & eos qui bulgas fuerant manticulati. Tum Archiepiſcopus ad eum; Noli me ſuper his vlterius percontari: verùm Omnipotenti gratias pro tanto beneficio coniunctim agamus. Anno M. D. L. nocte, qua prauia eſt feriis S. Bernardi, appulit ad continentem ſtrenuus pirata Dragutius Araix, vt oppidum aliquod inuaderet, & diriperet. Quod & fecit, ablato frumento, vino, pecoribus, & hominibus aliquot in mancipia captis. Id poſtquam didicit B. THOMAS, pauperum, & afflictorum pater, miſit ad Oppidanos vnum ex aſcetis ſuis, necnon Præfectum eleemoſynis, cum aſſeclis duobus, qui ſecum ferrent Octingentos aureos, atque etiam eiuſdem pretij pannos, vt inſtaurarent ciues damna, quæ prædo marinus intulerat. Accurate rem effecere, qui miſsi fuerant; ac poſtea ſubductis rationibus eorum, quæ expenderant in redimendos captiuos, necnon agricolis ſupellectilem neceſſariam, inuenerunt duplum amplius, inſumptum eſſe, quam Valentiâ ſecum extulerant. Sic benedicetur homo, qui timet Deum.

Fures cogit reddere pecunias, quas abſtulerant interminatione S. Viri apparentis.

Oppidanis à Pirata ſpoliatis ſubuenit, ſtipe creſcente.

SÆPE diximus, quemadmodum iſte Dei ſeruus, ob inſignem animi modeſtiam, & prudentiam, plenis velis, honores, & dignitates ſemper effugerit, atque ideo Pontificatũ Valentinum inuitiſsimus ſuſceperit, eorum adactus imperio, quibus non potuerit reluctari. Hæc erat ratio cur nunquam quiete frueretur, idemque ſæpenumero quereretur apud Doctorem Theologum Auguſtinianæ familiæ, cuius auribus ſolebat arcana pectoris deponere, ſe ex quo Principatum ſacrorum cepiſſet, & admiſiſſet, ne quidem vnicum diem lætum exegiſſe. Imò addebat, ſe nunquam tãtopere timuiſſe, ne excluderetur numero Beatorum, quàm dum includeretur catalogo Præſulum. Hic metus tantum in eo valuit, vt omnes inierit rationes, viaſque ſemet expediẽdi tantis difficultatibus, poſitaque mitrâ voluerit in Monaſterium velut in portum reuerti. Verùm cùm fruſtra ſe niti intelligeret, & vt aiunt, diis, hominibuſque aduerſis depugnare, creſcente in dies animi ægritudine, ad anchoram vſurpata ſibi precationis conſedit, & coram effigie Chriſti in Cruce pendentis ſupplex procubuit. Ibidem ergo cœpit anxiari, & mæſtus eſſe, multoque vlulatu deplorare ſortem ſuam. Cùm in hunc modum continuaret preces (erat Dies ſacer B. Virgini Purificatæ) audiuit hanc vocem

Quam anxius vixit in Prælatura.

Diem ſui obitus prædixit Chriſtus ex Cruce.

vocem

vocem, ab ipſa vbi ſternebatur imagine profectam: Æquo animo eſto, in die Natiuitatis Matris meæ venies ad me. Cæterum Crucifixi loquentis os, quod antè clauſum erat, deinceps apertum manſit, & ita viſitur hodiernâ die, dentibus tantâ perfectione exſtantibus, vt ipſimet ſculptorum optimi fateantur nullo artis adiumento ſimiles fieri poſſe. Hoc oraculo vidit reuolutum lapidem ab oſtio monumenti. Poſt hæc vigeſimo Nono Menſis Auguſti laborauit anginâ (ſic vocant inflammationem faucium præfocando enecantem) quod malum contraxerat frequentatione vigiliarum, ac intenſione ſtudiorum. Cumque iam vehementi febre exerceretur, ſciens velocem fore depoſitionem tabernaculi ſui, errata minima generali confeſſione expiauit, non ſine multis ſuſpirijs, ac fletu. Poſtridie quæ erat altera Septembris, viaticum Dominici Corporis accepit, & exhortatione factâ ad præſentes, quæ pietatem animi teſtaretur, audientibus maximum dolorem exciuit, & planctum. Statim vbique fuerunt Valentiæ habitæ ſupplicationes, pro tanti viri, taliſque Præſulis incolumitate, quibus manifeſta ſigna plebs dedit in eum charitatis: nec alia facies erat ciuitatis, quàm ſi fuiſſet Paraſceue. Cùm perueniſſent ad Eccleſiam S. Thomæ Apoſtoli, verſo in fletum cantu neque Presbyteri, neque Cantores ſatis poterant exequi munus ſuum. Quatuor ante obitum diebus, Præpoſito pecuniæ erogandæ dixit: Vade illicò, & Quater mille aureos, qui ſuperſunt; diuide in pauperes omnium Parochiarum, & per viſcera miſericordiæ Dei, ne teruncium quidem ad me referto; hoc enim mihi grauiſſimum foret. Abijt is, qui erat ab eleemoſynis, cum aliquot adminiſtris; & ecce inter diſtribuendum ſenſere pecunias ipſas augeri. Dum enim perueniſſent ad domum inopis cuiuſdam fabri cultellarij, obtulerunt homini abditas chartâ nummos minoris monetæ, libras nempe quatuor, quas locatori domus ſuæ numeraret in ſolutionem ſemeſtrem. Porrò cùm digreſſi fuiſſent ij, qui dederant, aperuit faber inuolucrum, reperitque medias drachmas eſſe, ac ſummam iuſtam efficere libras triginta, quâ pecuniâ miſer æs alienum ſoluit; & plures anguſtias rei familiaris euaſit. Sabbatho, quod erat profeſtum Natiuitatis Deiparæ, cùm quid æris reſtiterat; indigentibus profudiſſet, domeſticam ſupellectilem etiam in eoſdem partiri iuſſit, vno duntaxat fatali lectulo ſuperſtite. Sed cùm vellet nudus reuerti, vnde nudus egreſſus fuerat, cuſtodem carceris (pauper erat) ad ſe vocauit, & illi dixit; Hunc lectulum ex quo decedo, tibi dare propoſui, an ne recipis? Ille reſpondit. Recipio equidem, ſi ita viſum Antiſtiti. Subiecit confeſtim Vir Dei; Iam te rogo, vt mihi decedenti lectulum hunc commodes donec obiero: ſin minus non abnuo humi iacere, & expirare. Cuſtode, vt oportebat, aſſentiente exhilaratus, manuſque & oculos in cælum iam vicinum tollens, adiecit: Gratias tibi ago Domine Ieſu-Chriſte quandoquidem defungor inſtar pauperis Monachi, nullius omnino rei poſſeſſione mihi relictâ: Poſthac legi coram ſe iuſſit extrema ſupplicia Redemptoris, ſcriptore S. Ioanne Euangeliſtâ, & inter legendum ad ſententias aliquot, quibus pungebatur, vt aculeis in animo relictis, monuit lectori pauſam facere: ipſe verò meditatus attente myſteria, quæ audierat, leuauit oculos in altum plorans, & Chriſtum in Cruce fixum intente inſpectans. Dein mandauit ſacrificium Miſſæ fieri ſe præſente, quo deducto ad verba conſecrationis, cœpit pronuntiare Pſalmum, In te Domine ſperaui, voce valde tractâ, quoad potuit in extremo ſpiritu poſitus effari, guttis, vt antè, continenter manantibus. Sacerdote verò communione peragente, & ipſe perorans verſiculum poſtremum Pſalmi: In manus tuas Domine commendo ſpiritum meum, obdormiuit VIII. Septembris Die, Ferijs Natæ Deiparæ, Anno Incarnati Verbi M. D. LV. Nulla contractio vultus apparuit, ſed inſtar Angeli placuit, intuentium ſtupore. Statim verò commota fuit vniuerſa ciuitas: decurſum per plateas ab incolis; vbique lamenta, & vlula-

Diem ſui obitus prædicit Chriſtus ex Cruce.

Ad mortem ſe præparat.

Stipes eleemoſynaria iterum augetur.

Diſſiderium ſe pauperem monachum è vita diſcedere.

Obijt.

tus

tus vrbem eſſe captam exiſtimaſſes. Confluebant vnde pauperũ ad octo Millia, eo mærore, & luctu, quem explicare nec ſtylus, nec lingua poßit: ijdemque ſequebantur funus, quod elatum fuit Eccleſiâ Maiori, & illatum Cænobio S. Auguſtini, vbi condi voluerat communis, & promiſcua Monachorum ſepulturâ. Funeris tanti reſpectus omnes paßim exciuerat. In his adoleſcens quidam natus annos Decem, & Nouem ex ædificio prealto lapſus fuit, tranſeuntibus qui lecticam, ſeu lectulum portabant. Mater adoleſcentis tàm triſti ſpectaculo in genua ruens, & vocem extollens, inclamauit: Sancte Præſul, ades nato meo. *Et ecce, repreſſo lapſu, tàm placide deſcendit, ac ſi fune demiſſus fuiſſet: inuentuſque eſt pedibus niti, ſine læſione ac dolore. Hoc miraculo docuit Deus* B. THOMAM *mortuũ ſecum viuere. Sepultus eſt igitur in Monaſterio S. Auguſtini vrbis Valentinæ, vbi & ſignorum frequentiâ ſanctitudinis ſuæ magnitudinem oſtendit. Cuius affectum in pauperes Poëta quidam non inuenuſtus ſic mirabiliter deſcripſit:*

Dum funus agitur, miraculum patrat.

Ibat vt ad ſuperos THOMAS *(mirabile dictu!)*
Res eadem iuuit, diſtinuitque Virum.
Namque trahebatur ſurſum plus millibus Octo;
Et tamen hunc eadem vis retinebat humi.
Mirabar tacitus, cùm vox ita fertur ad aures:
Quam ſpectas inopum eſt tam numeroſa cohors.
Hi plenum meritis tollunt; retrahuntque viciſſim,
Et mens in partes ſcinditur ipſa duas.
Propenſis animis gaudent ſuper aſtra leuari:
Attamen hunc terris non ſupereſſe dolent.

Nonnullis apparet glorioſus.

Poſt S. Præſulis obitum ipſe apparuit primùm Segriano *eius Epiſcopo Suffraganeo: deinde* Ioanni à Porta *neceſſario ſuo, quos ambos tanti dolorum fructus obruebant, vt abſorberi viderentur. Sed illos de gloria indeficienti, quâ fruebatur in cælis, certiores faciens, eorum mærorem vertit in gaudium. Alias etiam apparitiones, & miracula operatus eſt, quorum catalogum apud Scriptores inueniet deuotio, ad Dei laudem, qui mirabilis eſt in Sanctis ſuis, cuius honor, & gloria permanet in ſeculum ſeculi.*

En ACTA quæ ex *Ioanne Muñatones* ſynoptice conſcripſit *Nicaſius Baxius* Auguſtinianus. Eadem Hiſpano Sermone, vt diximus, excripſit F. Thomas de Herrera in *Hiſtor. Conuent. Salmant. c.* 46. *fol.* 212. & Cornelius Curtius Latino in *Elog. Viror. Illuſtr. S. Auguſt. fol.* 25.

Diploma Beatificationis remiſsiue.

QVATENVS ad Beatificationem Sanctiſſimi Antiſtitis, nihil in Hiſpania communius; Diploma à Paulo V. Pont. Max. de hoc editum, qui legere cupit, adeat P. Herrera in *d. Hiſtor. Conuent. Salmant. c.* 64. *fol.* 416. vbi eius ſeries Hiſpane refertur. Cætera cùm communia ſint, non eſt cur amplius immoremur.

C. INVENTIO *Imaginis* B. MARIÆ *Dei-Genitricis in* Valle-Venerea *Hiſpaniæ.*] Huius feſtiuitatis ſolemnia, & cultus à pluribus retro annis apud *Rioxanæ* Prouinciæ accolas, hoc die mirâ populorum frequentiâ repetuntur. Hiſtoriam huius INVENTIONIS ſcripſit *F. Georgius Brauo de Sotomayor* ex ordine Benedictino, Hiſpano ſermone, quam typis edidit apud Lucronium Anno M. DCX. Typographo *Ioan. Mongaſtone.* Eam quoque ſubiungit Stephanus Garibayus in *Compend. Hiſtor. lib.* 8. *c.* 21. F. Antonius de Yepes in *Chronic. Benedict. Tom.* 1. *Cent.* 1. *Ann.* 574. *c.* 4. *fol.* 282. *& ſeqq.* A quibus & Nos eiuſmodi INVENTIONIS ecphraſim mutuabimus, vt tantæ ancianitatis hiſtoriam Orbis vniuerſus addiſcat.

Scriptores.

HISTORIA

HISTORIA INVENTIONIS MIRAculoſæ Imaginis Genitricis Dei MARIÆ *ad Vallem-Veneriam Hiſpaniæ, in Prouincia Rioxanenſi, ex Varijs Scriptoribus.*

Situs, quo Imago fuit inuenta.

FVIT *temporibus antiquis in Montibus Deſertijs Hiſpaniæ, vbi Prouincia* Rioxanenſis *includitur, quæ* Naxarenſibus *Regibus parebat, inter illorum cacumina ſceleſtus, ac ferus homo, nomine* MVNIVS ONES, *qui vitam latrocinijs, & cædibus hominum tranſigebat. Is licèt ex parentibus nobilibus, & pijs in Oppido,* Monte-Nigro *oriundus extitiſſet, genij ſui ſaua inclinatione raptatus, patriam, & parentes deſereas, itineribus inſidere, populos, & vicos infeſtare, & improuidos homines repentino incurſu impetere, & vitâ, bonisque priuare incepit. Hiſce funeſtis moribus per aliquot annos vixit, ita vt fieret totius prouinciæ ſcandalum, donec Deus, qui illum prædeſtinauerat, ad ſe vocare decreuerat. Euenit ergo, quod quidam illius territorij agricola cum bobus, & ſemine ad quendam ſitum ſeminare perexerat, & locum accedens, genuflexus, oculos in cælum tollens dicere cœpit:* O Domine, & pijſſime Ieſu-Chriſte, Creator cœli, & terræ, qui omnia ex nihilo feciſti, concede quòd hoc ſemen, quod in iſto loco ſeminare procuro, ſic ſubſiſtat, viuat, & creſcat, vt ex eius fructus incremento, tuis Sacerdotibus, & egenis partem ſuam, mihi pro ſuſtentanda familia partem etiam diſtribuere valeam. Sic nomen tuum Domine erit benedictum in ſecula, Amen. *Huius orationis verba abſconditus inter montis fragorem, vt hominem occideret, vix audiuit* MVNIVS, *cùm repente viſcera eius ad compaſſionem, & miſericordiam permota fuere, & iaculum, quem in manu dextera tenebat, vt agricolam feriret, tremula pœnitudine proijceret. Tunc apertis animæ oculis ſuam homo ille homicida vitam tantis ſceleribus maculatam, & abominationibus reſperſam intuitus, ſimplicis agricolæ, qui opus ſuum pro ſuſtentandis Sacerdotibus, & egenis tanto labore peragebat, pium miniſterium demiratus, & vtriuſque exercitium conſiderans, præterita vitæ ſuæ viam improbam deſerere conſtituens, humi prouolutus, & ore ſuper terram demiſſus, lachrymis, & ſingultibus Dei miſericordiam totis viſceribus poſtulauit. Hinc ad ſe reuerſus, & cœleſti gratia confotus, ad profundum ſpelæum, quod in ripa fluminis* Neylæ, *in ſitu, qui* Tromvalos *hoc eſt,* Trium-Vallium, *ob exiſtentiam ſpeluncæ inter* Tres Valles, *dicitur perrexit. Hic primùm cum filiolo, qui breui vitam exuit,* MVNIVS *delituit, vbi ſic ſolus veraciter ad orationem, ieiunium, mortificationem, & alia exercitia, quibus corpus affligebat, attendere viſus eſt, quòd tranſactis aliquorum annorum curriculis, perfectiſſimus fieret anachoreta. Sed vt meliùs ad vitæ ſolitariæ profectum accederet, Sacerdotem nomine* Dominicum *illi Dominus ſuppeditauit, qui* MVNIONI *tot, ac tanta ſolamina præbuit, ne diffideret ob grauium eius peccatorum ſarcinam, vt continuò ad perfectiorem virtutum locum, ſacio præeunte, conſcenderet. Huius igitur perfectionis ſtatum diuinum arcanum feliciter oſtendit: Nam cùm quadam nocte* MVNIVS *in profundo contemplationis ecſtaſi perorarer, ſibi videre viſus eſt Angelum Dei, qui ad eum accedens alacri, & ſplendido vultu dixit:* Surge MVNI & ſomnum excute, ſtatim hanc ſpeluncam deſere, & ad *Vallem-Venaream* accede, vbi in profundo vallis, ad dextram meridiei, robur vaſtum, & denſitate ramorum opacum viſitur, in cuius trunci meditullio, apum examen inuenies, & ad roboris calcem, fontem perennem ſalubrium aquarum matrem conſpicies. Infra roboris viſcera *Iconem B. Virginis* MARIÆ, ſuper eius femora IESVM puerulum ha-

A quo, & qui eius mores.

Agricolæ Oratio ad Deum pro fructu ſuſcipiendo.

Conuerſio Munionis, quæ Inuentioni cauſam præbuit.

Locus, quo delituit Munius.

Apparet Angelus, & locum, quo Imago latebat, aperuit.

bentem, hæreticorum iconoclaſtarum causâ deliteſcentem, robore per medium ſecato, comperies. Illinc Oratorium, quo venerabilis *Imago* collocabitur, extrues. *Hiſce ſignis* Mvnivs *acceptis, Angeli mandatum protinus exequens, antiquam cryptam, & ſocium relinquens, ad* Vallem, *quam Angelus demonſtrauit, pergere cœpit. Et licet ſyluæ horrida denſitas greſſus pios hominis Dei plerumque voſtitudine veprium, & ramorum vbertate luxuriantium interciperet, tandem ad roboris locum peruenit, vbi rupem altitudine proceram inueniens, & inibi Oratorium, S.Crucis titulo, conſtruens, tempus, quo ad arborem ſibi deſignatam accedere poſſet, continuis ſingultibus ſpectabat. Cùm ecce Dominicus eius Socius, qui* Mvnionem *per montium, & vallium latebras diu errabundus quæreret, aduenit, & ibidem adinuenit, à quo cauſſam diffugij accepit. Tunc vterque, Deo diſponente, nemus ſcindere & vaſtam ſolitudinem adæquare cœpit, donec ad roborem, Virginalis iconis depoſitum, acceſſere; qui ad proceræ arboris radices inuitti fontem plurimis venis exeuntem, licet imparibus, conſpexere, qui primùm in ſtagnum coagulatus, læto gremio pateſcit purus, ac vitreus, ita vt numeroſi incta ſtirpes, & relucentes calculi poſſint. Ad eius igitur gurgitem feſſi multoties prouoluti Sodales, miraculoſam aquam prolixius ebibere, & requie data corporibus, denuò ad operis incepti perfectionem accincti, arborem falce per medium proſcinduut, è cuius trunco protinus apium examen euolans, totum illius loci ambitum adimpleuit. Tunc Dominicus tanquam Dei miniſter, & Sacerdos fauos melle plenos extraxit, & in corticem arboris ſuccisâ repoſuit, vt in poſterùm illis quilibet eorum alimenta præberet. Deinde eliminatis examinis horroribus, per cauum roboris manum extendens, in venerabilem Imaginem Dei-Genitricis incidit Sacerdotis manus ſacrata, quam, quâ potuit venerentiâ, ſubleuans, & ex arboris foramine, pluribus lætitiæ ſingultibus eruens, ſupra ſaxi planitiem humilliter collocauit, vnà cum capſa lignea Sanctorum Reliquiis plenâ. Tum venerabiles ſocij ad Virginis pedes prouoluti, ſpirituali iubilo pleni gratias Domino peregere, & Sanctiſſimæ Dei-Genitricis implorauere opem, & auxilium. Hinc Oratorium, quo* Imago *collocaretur, iuxta arborem, & fontem erigere cœperunt, & licet à principio exiguum, poſtmodum miraculorum frequentia creuit, ita vt hodie celebre inter Benedictinos Monachos Cœnobium numeretur. Poſt factum igitur Oratorium prædictum,* Mvnivs, & Dominicvs *ibidem eremiticam vitam peragentes, euenit, quòd Columba ſoror* Mvnionis *viſum perdere contigiſſet, & Dei monitu fratrem quæritans, ad rupem in qua iacebat, immenſis deuictis laboribus, peruenit, cuius frater calamitatem deplorans, illam ad Beatiſſimæ Virginis pedes perduxit, & oratione factâ,* Columba *viſum Deiparæ liberalitate recepit. Hoc miraculum protinus per illius regionis angulos pia fama diuulgans, ſic plurium animos ad viſitanda limina Virginis* Vallis-Venareæ *ſuſcitauit, vt breui illorum Montium cacumina, & ſolitudines, Oratorio coniuncta, anacheretarum plena agminibus viderentur. Quo vſque temporum lapſu in ſocietatem redacti* Eremitæ, *vniuerſi ſub Regula* S. Benedicti *cucullam induentes, famigeratum Cœnobium* Vallis-Venareæ *condidere.*

Locum, quo erat venerabilis Imago, quærit.

Arborem & fontem inuenit.

Imago Virginis reperitur.

Sororem Munionis à cæcitate liberat.

Quo tempore inuenta eſt hæc Sancta Imago?

Hactenus Historia, quam ſupradicti Scriptores contexuere. P. F. Antonius de Yepes tempus *Inuentionis*, huius Beatiſſimæ Imaginis aſſignare deſiderant, Duas Scriptorum ſententias appingit. Alteram dicentium *Inuentionem* eſſe factam tempore *Leuvigildi* Gothorum Regis. Alteram ſeculo *D. Garſiæ* Naxarenſis Regis. Vtramque reprobat, & rationibus ſatis veriſimilibus probat, hanc *Inuentionem* eueniſſe poſt Hiſpanum excidium, & ante regnum *Garſiæ* Naxarenſis. Hine nec tempore Leuuigildi, nec ſeculo Garſiæ Naxarenſis Regum inuentam fuiſſe *Imaginem* hanc *Virgineam* contendit, ſequentibus rationibus.

Qvod non fuerit inuenta tempore *Leuvigildi*, nomina inuentorum Mvnionis,

Nionis,

NIONIS, & DOMINICI, nondum à Gothis cognita, ſed poſt eorum regnum, hoc eſt poſt ingreſſum Sarracenorum in Hiſpania inuenta manifeſtè ſuadent. Benè verum eſt, quod tempore *Leuuigildi*, & multo ampliùs, hæc Sanctiſſima *Dei-Genitricis Imago* in illis *Diſtertijs* montibus à fidelibus Catholicis, imò & ipſis hæreticis Arianis culta cognoſcitur; ita vt aliqui Scriptores primæ ſententiæ, hac occaſione dixerint, *inuentam* eſſe tempore Leuuigildi; & cultam. Aſt quòd poſt excidium Hiſpaniæ, & ante *Garſiam* Naxarenſem fuerit *inuenta*, probatur ex Donationis Alfonſi VI. Regis Caſtellæ, qui Toletum cepit, diplomate, ab ipſo Yepeſio in *Append. Tom.* 1 *ſcript.* 25. *fol.* 34. adducto, cuius exordium, in quo agitur de reſtaurandis Monaſterijs, & Eccleſijs temporum curſu penè collapſis, omittimus, quia prolixum, licet pium, & ad noſtræ intentionis probationem verba referamus facientia. Igitur Alphonſus proſequitur: *Vt ſicut cætera Monaſteria, & Eccleſias, quæ in Omnipotentis Dei ſeruitio reſtituebam, & reformabam, ita etiam Dei Eccleſiam in honorem S. Dei Genitricis* MARIÆ, *ab Antiquo tempore fundatam, & in* Monte *qui vocatur Diſtercij, & in Valle-Venaria poſitam, iam penè à ſua quondam nobilitate deiectam, ac minoratam: Ego pro honorificentia Omnipotentis Dei, ſuo priſtino, & antiquo honori, & decori redderem, & etiam ampliori, & maiori amplitudine decorarem; mando, & concedo,* &c. Si ergo tempore Garciæ Naxarenſis fuiſſet eiuſmodi *Imago* reperta, hautquaquam Alfonſus qui priuilegium conceſſit, poterat dicere, illam Eccleſiam *ab antiquo tempore* extitiſſe fundatam, cùm penè inter hos Reges XXX. Anni interceſſiſſent; ergo *Inuentio* illa ſacræ Imaginis antiquior fuit *Garciâ*, & recentior *Leuuigildo.* Quidquid ſit, Cœnobium illud ſemper fuit, poſt Hiſpaniæ ruinam, Regibus, Præſulibus, Optimatibus, Nobilibus, Plebeijs, & cæteris Hiſpaniarum accolis venerabile ſemper extitit aſcetarum, & Monachorum ſanctitudine illuſtre, Reliquiarum multitudine inſigne, & miraculorum frequentia egregium. Omnia hæc, qui legere deſiderat adeat *P. F. Gregorium Brauo* in *Hiſtor. Vallis-Venar. vbi* ſelectiſſimè quidquid in illa Regali Domo inuenitur miraculoſum, & admirabile ſcripſit, & maximè miracula B. Dei Genitricis ope patrata curioſiſſimè ſelecta coniunxit, quæ ad Centum, & Decem attingunt, inter quæ illud notabile, quòd XVIII. vtriuſque ſexus perſonis iam vitâ functis, ad vitam reſtituerat. Quatenus ad Reliquias, en catalogus.

An ſeculo Leuuigildi Gothorum Regis.

An æuo Garſia Naxarenſis Regis?

Fragmentum priuilegij Regis Alfonſi VI.

Miracula.

CATALOGVS RELIQVIARVM in Sacrario Regalis Cœnobij Vallis-Venaria in Hiſpania conditarum.

IN Ara Majori Eccleſiæ huius Regalis Cœnobij eſt Imago B. V. MARIÆ, Dei-Genitricis, quam in roboris cauo inuenit Venerabilis MVNIVS.

ITEM Rota, in qua ectypus vrbis Oſtienſis, & in medio rotæ Columba deaurata, aquâ, & ſanguine pretioſo, ex Chriſti latere profuſo, inſignita, extracto ex vrceolis S. Ioannis Lateranenſis. Item pars Menſæ in qua D. N. Ieſus-Chriſtus cœnauit, & ſacro ſanctum ſui Corporis ſacramentum inſtituit. Item lac, & Capilli B. V. MARIÆ. Item Capilli B. Mariæ Magdalenæ. Item pars Arundinis, & Spongiæ. Item Caput cum lingua S. Athanaſij Eccleſiæ Doctoris, & eius Caſſulam. Item Brachium S. Ildephonſi Archiepiſcopi Toletani. Item SS. Apoſtolorum Philippi, & Iacobi Alphæi oſſa. Item duo capita coſtarum SS. Petri, & Pauli Apoſtolorum Principum. Item Digitus Articularis S. IACOBI Maioris Hiſpaniarum Apoſtoli, & Patroni Item oſſa SS. Bartholomæi, & Thomæ Apoſtolorum, Æmiliani, Emetherij, & Celedonij Martyrum, Quiriaci, & Iulitæ, Cypriani, Chriſtophori, Felicis, & Cæciliæ etiam Martyrum. Item pars chlamydis S. Ioannis Euangeliſtæ.

Reliquia,

In Ara S. Michaeli Archangelo dicata ſunt oſſa S. Iulianæ, & pars minuta Altaris, quo apparuit idem S. Michael in Monte Gargano. Item oſſa SS. Iuliani, & Baſiliſſæ; Sebaſtiani, & Eulaliæ Barcinonenſis Martyrum, & S. Benedicti P. N.

In Ara S. Andreæ dicata ſunt oſſa SS. Facundi, Clementis, Iuſti, & Paſtoris, Laurentij, Coſmæ, & Damiani, Seruandi, & Germani Martyrum SS. Prudentij, Ioannis de Vrteca, & caſſula S. Dominici de Silos Confeſſorum.

In Sacrario ſunt ſequentes Reliquiæ. Pars minuta Crucis Chriſti in argentea Cruce incluſa, quæ paſſim ſuper energumenos poſſita, ab eorum corporibus eijcit dæmonia. Duæ Spinæ Coronæ Domini, quas abs Ieroſolymis R. D. D. Ioannes de Vrteca Epiſcopus I. Vrcitanus adduxit, & huic Cœnobio direxit. In argenteo vaſe ſunt oſſa SS. Margaritæ, Cæciliæ, & Potamiæ Virginum, & Martyrum, & Duo Digiti SS. Innocentium, necnon alter cum carne, & vngue S. Vincentij Martyris Oſcenſis; & vna ex tibijs SS. Martyrum Karadinenſium Monachorum. Duo Capita Vndecim Mille Virginum, & Martyrum; & Caput integrum S. Vrſulæ earum Ducis, & Reginæ. Quod eſſe illud verum huius Virginis, & Martyris caput, ex eo conuincitur. Nam cùm quidam iuuenis, qui ſacrarium aperire iuſſus, manibus impuris, & illotis cranium hocce contrectaret, protinùs ex ipſo cranio vox horribilis audita eſt, dicens: Vrsula vocor; quà iuuenis ſtupefactus, quaſi exanimis in terram incidit, & tandem in ſe reuerſus, quæ euenerant, propalauit. Hinc quoties caput illud ſupra obſeſſorum capita reponitur, dœmon exclamat Quid me Vrſula perſequeris ? & alia aduerſus Virginem, & Martyrem oggannit.

Probatur adeſſe in Valle-Venariâ Caput S. Vndæ Virginis, & Martyris.

In Clauſtro ſunt etiam Corpora SS. Dominici Sacerdotis, Primi illius Domus Abbatis, & ſocij B. Munionis, & Eneconis Abbatis VI. qui in regula S. Benedicti vixit, & eam in illo Cœnobio feliciter auxit.

In Baſilica ſub Rupe, quam conſtruxit Munivs, & S. Cruci dicauit, propè Cœnobium, eſt Imago Chriſti in Cruce pendentis, quam ex ramis roboris, inquo delituerat Icona B. V. Mariæ, fabricare fecerat idem Munivs, & inibi extat huius, & Columbæ ſororis ſepulchrum, quod Peregrini deuotiſſimæ viſitant.

Alia etiam ſunt SS. Martyrum & Confeſſorum Oſſa, & Reliquiæ in capſulis minutis, quorum nomina non reperiuntur. Huius Munionis Acta etiam nouiter conſcripſit, & latinitate donata typis edidit Benedictus Gononus in *Hiſtor. SS. Occidental. lib.* 1. *c.* 28 *fol.* 33. apud quem & alios ſuperius recenſitos, totum huius veritatis examen videre eruditus poterit, & me ipſum ſupr. *Tom.* 3. *Die II. Maij. lit. D. fol.* 51.

D. Inventio *admirabilis Iconis* B. V. Mariæ *apud* Gvadalvpvm *Hiſpaniæ.*] Famigerata inter omnes totius Orbis Imagines S Dei-Genitricis, fuit, eſt, & erit Imago Gvadalvpensis in *Eſtremadura* Hiſpaniæ opulentiſſima Prouincia. Cuius *Imaginis* miraculoſæ hoc die ſolemnia celebrant vniuerſi adiacentium populorum accolæ. Eius Inventionem hîc ſcribere compellimur; & propter inſtituti debitum, & propter deuotionis votum. De ea ex Noſtris videndi Marinæus Siculus *de Reb. Hiſpan. lib.* 5. Ioannes Mariana *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 6. *c.* 1 Rodericus Sanctius *Hiſtor. Hiſpan.* 1. *p. c.* 30. P. Siguenza *Hiſtor. Ieronymian. lib.* 6 *c* 15. 2 *p.* F. Grabriel de Talauera *Hiſtor. Guadalup. Tract.* 1. §. 15. F. Didacus de Montaluo *ead. Hiſtor.* 1. *p. c.* 1. F. Alphonſus Fernandez *Hiſtor. Placentin. lib.* 1. *c* 22. Anonymus in *Chron. Alfonſ. XI. Reg. Caſtell. Ann.* 1362. Medina in *Antiquitat. Hiſpan. lib.* 2. *c.* 66. Gundiſaluus de Illeſcas *Hiſtor. Pontifical. lib.* 4. *c.* 1. Stephanus Garibay in *Compend. Hiſtor lib* 8. *c.* 22. Pineda in *Monarch. Eccleſ. lib.* 17. *c.* 14. Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 12. *c.* 5.

Scriptores.

P. Ioannes

P. Ioannes Mariana *lib.* 5. *c.* 12. Alphonſus Villegas *in Flor. SS. Hiſpanor. in Vit. S. Leandr.* 1. *p.* & in *Catalog. Domnum deuot. Hiſpan.* 2. *p.* Petrus Antonius Beuter *Hiſtor. Valent. lib.* 2. *c.* 31. D. Franciſcus Padilla *Hiſtor. Eccleſ. Hiſpan. Tom.* 2. *Cent.* 6. *c.* 71. F. Ioannes Marieta *in Corograph. Vrb. Hiſpan verb.* Guadalupe *lib.* 22. *fol.* 24. Didacus Colmenares *Hiſtor. Segobienſ. c.* 26. Caſtillo *Hiſtor. Gothor. lib.* 4. *Diſcur.* 8. D. Martinus Carrillo in *Annal. Eccleſ. Hiſpan. lib.* 2. *Ann.* 581 Barreyros in *Corograph. tom.* de Domo Guadalup. *fol.* 56. D. Paulus de Spinoſa *Hiſtor. Hiſpalenſ. lib.* 2. *c.* 19. *lib.* 3. *c.* 1. P. Quintana-Dueñas *Hiſtor. SS. Hiſpalenſ. fol.* 142. & alij plurimi quos prolixitatis cauſâ omittimus. Ex Exteris videndi Ferreolus Locrius *in Mar. Auguſt. lib.* 2. *c.* 2. *fol.* 93. & *lib.* 4. 23. *fol.* 364. Antonius Balinghen in *Kalend. Marian. Die* 26. *Mart. n.* 4. *fol.* 166. HISTORIAM ex omnibus colligemus, vt debirum omni modo ſoluamus.

HISTORIA INVENTIONIS ADmirabilis Imaginis Dei-Genitricis MARIÆ, *ad Montem Guadalupeum repertæ in Hiſpaniæ Prouincia, quam Eſtremaduram vocant. Ex Var. Script.*

ANNO *Domini* M. CCC. L. *vel circiter, regnante in Caſtella* Alfonſô XI. *apud* Guadalupenſes *reperta eſt* IMAGO *Deiparæ, quæ in poſterum fuit, & eſt innumeris miraculis illuſtris. Fama eſt eam* B. Leandrum *Hiſpalenſem Antiſtitem à* S. Gregorio *Magno Pontifice Maximo, vnà cum* Cõmentarijs *in* Iob, *emiſſam accepiſſe, quamque fuiſſe à* S. Luca *Euangeliſta depictam, & quam in epidemico morbo Romam graſſante, proceſſionaliter per Vrbis ambitum traxerat Sanctiſſimus Pontifex, & Eccleſiæ Doctor, cuius Virginalis imaginis conſpectui aër corruptus viſus fuit protinus diſſipari, vt Hiſpanorum Annales contendunt. Huius igitur muneris Pontificij fauorem dùm Leander agnouit, adſcitis Clero, & Populo* Hiſpalenſium, *extra vrbem exiliens* Icònam *ſolemni pompa ſuſcepit; & honorifice in Maiori Eccleſia collocatam, deinde Gothorum tempore. ſummo* Hiſpalenſibus *in honore fuiſſe. Sed ſuccedentibus Regum flagitijs, & Sarracenorum irruptionibus,* Hiſpanias *deuaſtantibus, pij aliquot* Hiſpalenſes, *Agarenorum ſæuitiam effugientes,* IMAGINEM *illam, vnà cum Corporibus* SS. Fulgentij *Epiſcopi Aſtigitani, &* Florentinæ *Sororis, & alijs innumerabilibus Reliquijs, ne Iſmaëlitis ludibrio foret, ſecum detulerunt, & in quodam antro, inter Montium, & ſyluarum horrentium cacumina conſito, iuxta flumen* Guadalupæum *vocatum, in* Vettonia *Prouincia, quæ hodie* Eſtremadura *dicitur, vnà cum libro hiſtoriam rei continente, & campana ære fuſa, lachrymabiliter condiderunt; & vlterius non ſine magno cordis dolore perrexerunt.*

Inuentionis Annus.

Qualis hæc Imago fuerit?

A quibus abſcondita, & quando?

POST *hæc cùm Venerabilis* IMAGO *iſthac ibidem* DC. XXXVI. *Annis delituiſſet, Beatiſſimæ Virgini* MARIÆ *placuit, vt eius* IMAGO, *tot ſeculis inuoluta ſilentij cineribus, & obliuionis horroribus ſequeſtrata, in publicum prodiret, lucem aſpiceret, & vniuerſum Orbem tot ſignis, & inſignibus facinoribus ſubſequentibus illuſtraret. Igitur cùm* Boarius *quidam, qui* Caſtrum Cereris, *Romanorum æuo, noſtro* Caceres *dicitur, incolebat, vaccam amiſiſſet, eo tempore, quo greges in illis Montibus* Guadalupeo *flumini appoſitis* Cacerenſis *vrbis accolæ depaſcebant, per ſaltum inuium illam qaerere feſtinauit. Et licet ſedulus paſtor per concaua Vallium, per vaſta cliuium, & per denſa collium, multoties feſſus erraret, nequaquam pecudem inuenit, donec ad locum, vbi hodie eſt Templum Deiparæ, peruenit, quo vaccam, licet mortuam reperit, Cumque exerto cultro pellem extrahere deſtinaſſet, repente animal ſurrexit, Cru-*

A quo reperta, & qualiter.

cis ſigno ante pectus, quo ferierat Boarius, *vt moris eſt, inſignitum, quod* Boarium *ingenti metu perculſit. Sed momentò ad ſe reuerſus, Deiparam ſplendida lucis coruſcatione micantem, & Angelorum ſacietate conſpicuam vidit, quæ dixit ei:* Ne timeas amice. Ego ſum MARIA, Dei Genitrix, & peccarorum Aduocata. Ad vrbem tuam mox perge, Clerum conuoca, vt hic fodientes IMAGINEM meam, quæ diu intra huius loci viſcera delituit, quantocyus eruant. *Boarius admiratione, & lætitiâ perfuſus, ſubiunxit:* O mi Domina, quid ſi mihi homunculo, & deſpecto bubulo non credant? *Tum Deipara:* Vade confidenter. Nam vbi domum tuam perueneris, filium tuum, quem mortuum inuenies, ad vitam redire iubebo; iſtudque ſigni dabis, vera eſſe quæ reuelo. *Hinc, viſione euaneſcente, & Boario in ſe reuerſo, quia ſplendor tanti luminis ſenſum, & viſum eius ademerat, citatis pedibus ad vrbem perrexit. Itaque Clerum, & Populum conuocat, viſionem enarrat, & quæ à Deipara audierat refert, filiumque vitæ reſtitutum oſtendit, & omnes ad ſacratiſſimam* IMAGINEM *Dei-Genitricis eruendam, cordis affectu, operis nutibus, & vocis rationibus monet. Tunc vniuerſi* Bubuli *relatione, & miraculi euidentiâ conuicti ad locum deſignatum piâ affectione concurrunt, & fodientes, vbi Boarius demonſtrauit, breui in antrum horridum, ſilueſtribuſque frondibus vmbroſum & profundum incidere, ibidemque* ICONAM *Beatiſſimæ Virginis, vna cum libro, & campana reperiunt, omnia ita integra, ac ſi eadem die fuiſſent repoſita. Eruta denique Dei Genitricis* IMAGINE, *omnes qui cum* Bubulo *aderant, gratias agentes Deo, & eius ſanctiſſimæ Matri, læti eidem Oratorium exiguum, & extemporaneum extruxere. Sed poſt modum ſuccedentibus B. Virginis inuocatione celeberrimis miraculis Alfonſus* XI. *Hiſpaniæ Rex primùm, poſt* Ioannes II. *eius ſucceſſor Templum magnificentiſſimum, tribus magnis fornicibus tectum, gratâ ſymetria partium inſigne condidere. Qui* Ioannes *hoc Templum Monachis* Ieronymianis *commendauit, quorum ſtudio, & cura Domus iſthæc ita in vniuerſum creuit, quod* Guadalupenſe *Cœnobium inter omnia intra, & extra Hiſpaniam condita, tam magnitudine redditUum, quam regulari obſeruantiâ, proculdubio primum locum obtineat. In huius ergo Templi Ara maximâ ingens ſacrarum ſtatuarum ordo deauratus viſitur, inter quas media eſt Dei Genitricis* IMAGO, *quæ grata adſpectu, & maieſtate, tùm amorem, tùm reuerentiam intuentibus conciliat. Ad vtriuſque lateris parietes vndique Centum dependent lychni laquearibus aureis. Porrò miraculorum, quæ ad eam* Imaginem *Deus patrat, non eſt numerus, in quorum teſtimonium omnes Templi quotquot ſunt anguli, feretra mortuorum, & funebria velamina, eorum, qui ad vitam rediere; fulcimenta paralyticorum, & claudorum; catenas, & compedes vinctorum, aliaque anathemata plurimorum, qui ſanitatem recuperarunt, multiplicato fœnore demonſtrant. Quid referam de donariis Templo oblatis, de peregrinorum frequentia, & Regalis Domus diſpoſitione? Hic finis eſto, quòd mirabiliter omnia ibidem eueniunt, & Virgo ipſa in hac Imagine ſua omnia quæ poteſt, oſtendit.*

Boario apparet Virgo Dei-Genitrix.

Eius filius vitæ reſtituitur.

Oratorium exiguum extruitur.

Ieronymianis fratribus conceditur.

Ecce Amice Lector *Guadalupenſis* Virginis HISTORIAM, quam breui illuſtrare conabimur, vt omnibus faciamus ſatis, & relationis veritas innoteſcat. Toto cœlo, vt aiunt, aberrauit *Gabriel Pennotus*, rerum Hiſpanicarum ex more maleuolus Centuriator, qui in *Hiſtor. Canonicor. Regular. lib.2. c. 31. §. 4. fol.*149. auſus fuit dicere Eccleſiam hanc *Guadalupenſem* Canonicis Regularibus paruiſſe ad Annum vſque M. D. LXXXIX. cùm in contrarium ſtet veritas. Nam vt ex Noſtris liquet Hiſtorijs Domus hæc primum *Clericis Secularibus* conceſſa fuit, qui illam per plures annos rexere, poſt *Monachis Ieronymianis* tradidit Rex regendam *Ioannes* II. Caſtellæ, qui primum Priorem *F. Ferdinandum Yañez* ex Monaſterio S. Bartholomæi Lupianenſi extractum, nominauit, vt ex *Hiſtor. Guadalup. 1. p. c. 4. fol.* 8. Montalui, & aliorum liquet.

Pennoti error.

QVOD

Qvod hæc Imago ſit, quam miſit Româ Hiſpalim Leandro Gregorius, nihil tàm notum, omnes tàm Noſtri, quam Exteri citati Scriptores hanc veritatem fatentur, quorum hic nomina referre prolixum. Videſis *Tom. I. Die XXVII. Februar. fol.* 285. vbi Nos alius retulimus. *Imago hæc à S. Gregorio miſſa.*

Qvatenvs ad *Reliquias Sanctorum*, quæ in Sacrario S. Ioseph Virginis Sponſo dicato cuſtodiuntur, & in *Septem* diſtinctis *ſinubus* adſeruantur; hic earum Catalogum ſubiicere fas eſt:

CATALOGVS RELIQVIARVM SANCTORVM, quæ in Regali Cœnobio Guadalupenſi, Ordinis S. Ieronymi in Eſtremadura mirificè ſeruantur.

SINVS I.

Duplex Spina Coronæ Dom.
Triplex pilus eius menti.
Fruſtum velaminis B. V. tribus ſanguinis guttis Chriſti tinctum.
Os Coxæ XI. M. Virginum.
Os S. Cætiliæ V. & M.
Caput vnius V. ex XI. Mill.
Os S. Ruffinæ.
Duo Capita X. M. Martyr.
Os S. Saturnini M.
Os S. Primitiui M.
Os S. Baſilij M.
Os S. Pudoni Confeſſor.
Os S. Ioannis Baptiſtæ.
Os S. Secundæ.
Os. S. Paulinæ V. & M.
Os S. Tiberiæ.
Corpus S. Hilarij M.
Os S. Alexandri M.
Os S. Rochi Confeſſor.
Os & Caro S. Victoris.
Os S. Quirini M.
Os S. Vincentij M.
Os S. Theclæ V. & M.
Os S. Probi M.
Os S. Cordulæ V. & M.
Os S. Primitiui M.
Os S. Saturnini M.
Os S. Agnetis V. & M.

SINVS II.

Caput vnius V. ex XI. Mill.
Os S. Iulij Martyris.
Os S. Bonifacij M.
Tibia vnius ex MM. Machab.
Tibia vnius ex XI. Mill. VV.
Os S. Adriani M.
Os S. Damiani M.
Os S. Pauli Martyr.
Os S. Laurentij M.
Os S. Stephani M.
Ex Veſtibus Pueri Iesv.
Os S. Ioſephi.
Os S. Rebocati M.
Os S. Hyacinthi M.
Caput vnius V. ex XI. Mill.
Os S. Cruciani M.
Os S. Rogati M.
Os S. Mauritij M.
Os S. Martinæ V. & M.
Caput vnius MM. Thebæor.
Os S. Venerandi M.
Os S. Tertulliani M.
Os S. Benedictæ M.
Os S. Abundij M.
Os S. Laurentij M.
Fruſtum Columnæ Domini.
Os S. Iuſtæ.
Os S. Nicolai Epiſcopi.
Os S. Agathæ V. & M.
Fruſtum ex Præſepio Dom.

SINVS III.

Caput vnius ex Innocentib.
Os S. Lamberti Ep. & M.
Os S. Leonis PP. Conf.
Os S. Iulij.
Os S. Aſtaſij.
Os S. Dionyſij PP. M.
Os S. Fidelis M.
Os S. Melchiadis PP.
Os S. Pribati M.
Pili ex mento, & caro S. Petri.
Numus, quo venditus fuit D.
Os S. Clementis PP. M.

Os

Os S. Eutychiani PP. M.
Os S. Lini PP. M.
Oſſa ex MM. Cæſaraug.
Corpus S. Hyppoliti M.
Os S. Euſebij PP. M.
Os S. Soteris PP. M.
Os S. Mathiæ Apoſtoli.
Os S. Philippi Apoſtoli.
Os S. Primitiuæ V. & M.
Capilli S. M. Magdalenæ.
Os S. Perpetuæ M.
Fruſtum Corporis, & Caput vnius ex Innocentib.
Os S. Zepherini PP. M.
Oſſa MM. Thebæorum.
Os S. Chriſtophori M.
Os S. Andreæ Apoſtoli.
Os S. Martini PP. M.
Os S. Ieronymæ V. M.
Os S. Eleutherij PP. M.
Os S. Sixti PP. M.
Os S. Pauli Apoſtoli.

SINVS IV.

Dens columellaris S. Apollon.
Os S. Paterni M.
Os S. Ieronymi Confeſſor.
Os S. Thadæi Apoſtoli.
Digitus cum carne, & vngue S. Bernardini.
Os S. Catherinæ Senenſis.
Os S. Ludouici Reg. Gall.
Os S. Torquati.
Os S. Gregorij PP.
Os S. Eugenij Ep. Tolet.
Os S. Bartholomæi Apoſtol.
Corpus vnius ex Innocentib.
Fruſtum Ligni Crucis.
Pollex S. Matthæi Apoſtol.
Tibia S. Ioſephi Ab Arimath.
Oſſa SS. MM. Cæſarauguſt.
Os S. Lucæ Euangel.
Os S. Encratidis V. M.
Os S. Mariæ Magdalenæ.

SINVS V.

Caput vnius V. ex XI. Mill.
Os S. Soteris V. M.
Os S. Felicis M.
Os S Celſi M.
Os S. Sebaſtiani M.
Os S. Ildefonſi Ep. Tolet.

Corpus S. Baſilij M.
Os S. Cypriani M.
Caput vnius ex XI. Mill. V.
Fruſtum veſtis purpureæ D.
Os S. Agathonis M.
Os S. Georgij M.

SINVS VI.

Caput vnius V. ex XI. M.
Os S. Catherinæ V. M.
Os S. Martialis M.
Os S. Gerontij M.
Os S. Martiani M.
Os S. Martinæ V. & M.
Os S. Vrſulæ V. & M.
Tibia S. Criſpini Martyr.
Caput vnius V. ex XI. Mill.
Os S. Conſtantiæ.
Os S. Luciæ V. & M.
Os S. Feliciſſimæ V. M.
Os Balbinæ V.
Duo Capita XI. Mill. VV. & aliud S. Nicomediæ V. M.
Os S. Concordiæ V. M.
Os S. Eutychij Martyris.
Os S. Lucij PP. & M.

SINVS VII.

Os S. Martini Ep. Turonenſ.
Os S. Lini PP. & M.
Os S. Valerij Ep. Treuirenſ.
Os S. Firmi Martyris.
Tibia S. Conſtantij Confeſ.
Tibia vnius ex SS. MM. Agred.
Os vnius MM. Moguntiæ.
Os S. Honorati Martyris.
Os S. Marcelli Martyris.
Os S. Guillelmi Mart.
Os S. Auguſtini Epiſcopi.
Os S. Ieronymi Confeſſor.
Corpus S. Fortunati Mart.
Capilli B. V. MARIÆ.
Os S. Simeonis Ep. Ieroſolym.
Os S. Exuperantij M.
Os S. Vitalis Martyris.
Os S. Blaſij Martyris.
Os S. Dionyſij Areopagitæ M.
Os S. Cypriani Martyr.
Os S. Clementis PP. M.
Os S. Martiniani M.
Os S. Donati Martyr.
Os S. Euphraſij Ep. Iliturgitan.

Os S. Romani

Os S. Romani M.
Os S. Ambroſij Ep. Mediolan.
Os S. Creſcentiani M.
Os S. Theodorici M.
Os S. Eutychiani M.
Os S. Cochicij M.
Os S. Conceſſi M.
Os S. Romanæ V. M.

Necnon in eiſdem ſinubus, & ſcrinijs adſunt aliæ innumerabiles Reliquiæ SS. abſque nominibus, & effigies Chriſti Domini, quam vulgo Veronicam appellant, & Monaſterium miraculoſe ſuſcepit cuiuſdam peregrini oblatione, de quo adeſt in Cœnobio ſingularis traditio.

QVINTO IDVS Septembris.

DIES IX.

A. Bæte *in Hiſpania Bætica* S. Stratonis *Martyris, qui cum in Diocletiani Imperatoris perſecutione pro Chriſti fide comprehenderetur à Iudice, & nec fidem deſerere, nec idolis litare quiuiſſet, ad duas alligatus arbores, in partes diſiectus, integer ad gloriam properauit æternam.*

B. *Ibidem* SS. Ruffini, *&* Ruffiani *fratrum, qui ob Chriſto nomina data, ferali mucrone iugulati, ad trophæi culmen Martyres cucurrerunt intrepidi.*

C. *Item ibidem* SS. Severi, *&* Arthemidori *Martyrum; quorum primus pro fidei conſtantiâ, ad omnia cruciatuum genera acceſſit, demumque abſciſſo capite, cœlum coronatus ingreditur: ſecundus flammis voracibus exuſtus, illuſtrem de Tyranno reportauit triumphum, & à Domino indeficiens meritò præmium recepit.*

D. Spali *in Hiſpania Citeriori ad Pyrenæi radices* SS. Theodori, *&* Occeani, *qui pro Chriſti confeſſione Iudici oblati, & glorioſa conſtantia idolorum imagines reſpuentes, cruciatibus expoſiti, ignibus traditi, celebrem martyrio compleuerunt agonem.*

E. *In Oppido* Torreion de Velaſco *Toletanæ diœceſis Depoſitio ſacrorum pignorum* S. Alexandri *Martyris Romæ paſſi, quæ in Monaſterio Fratrum SSS. Trinitatis Diſcalceatorum honorificè ſeruantur.*

F. *Apud* OSSET *in Bætica Hiſpaniæ* S. GREGORII *Confeſſoris, qui temporibus Gothorum vixit gloriâ ſanctitudinis: cuius ſacrum Corpus regnantibus in Hiſpania Catholicis* Ferdinando, *&* Eliſabethâ *Regibus, in capſa marmoreâ erutum, & celeberrimis miraculis patefactum, ibidem Templum magnificum ab ipſis Regibus accipere meruit, vbi adhuc honorificè cuſtoditur.*

NOTÆ.

A.B.C. *Martyrologia.* SANCTVS STRATON, RVFFINVS, RVFFINIANVS, SEVERVS, ET ARTEMIDORVS *Martyres* Baëcenſes *in Bætica.*] Eorum anamneſis à *Græcis Menologiis* repetitur h.d. ſequentibus periodis: *Natalis* B STRATONIS, *qui in duabus cedris ligatus, & in duas partes ſectus pro Chriſti confeſſione cum cæleſtibus coniunctus eſt. Eodem die certamen* SS RVFFI, *&* RVFFINIANI, *qui cùm eſſent germani fratres, pro Chriſtianæ fidei confeſſione, gladio percuſſi ſunt. Item paſſus eſt, &* S. SEVERVS. *Eodem die* S. ARTEMIDORVS *igne conſummatus eſt* Trium primorum Diuûm etiam meminit Romanum Martyrologium Baronij *fol.* 561. Cuius verba P. Dionyſius Vaſquez in *Caſtellan. fol.* 148. P. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 193. Conſtantius Felicius *in Ital. fol* 95. ſuis idiomatibus recenſuere. Quibus conueniunt *Galeſinius*, & cæteri recentiores, licet perperam idem Prothonotarius S. STRATONEM ad *Diem XVII.* huius Menſis reponat; *Nicomediæque* paſſum ex proprio *Galeſinij lapſus.* capite contendat, cùm *Menologium*, quo vtitur, locum agonis nequaquam aſſignet, quinimo conſtet eundem S. Martyrem, & Quatuor ſupra recenſitos conſtantiſſimos Agoniſtas, coniunctim in *Hiſpania Bætica*, ad vrbem BÆTEM martyrio coronatos fuiſſe in perſecutione Diocletiani. Audi Clariſſimum Virum Flau. Dextrum in *Chronicon. Ann.* 308. vbi Biuar. *n.* 5. *Comment.* 2. *fol.* 367. & Rodericus Caro *fol* 116. *lit. T.* hiſce verbis: BÆTE *Vrbe in Hiſpania Bætica* (*quæ* Bætis *Vtriculum etiam dicitur*) *Sanctus Chriſti Martyr* STRATON, *qui inter duas arbores adligatus, illiſque diſſolutis pro Chriſti nomine diſcerptus, ad cælos euolauit. Ibidem SS. Martyres, & Ciues, & fratres* RNFFINVS, RVFFINIANVS, ARTEMIDORVS, *&* SEVERVS. Ecce locum palæſtræ probatum, & *Galeſinij* lapſum detectum. Cui, nec *Biuaria* adhæreo in Nomine RVFFINIANI, qui illud fuiſſe RVFFIANVM contendunt, cùm ex *Dextro*, & *Baronio* aliter Nomen eſſe conceptum, hoc eſt, RVFFINIANVM, appareat; quibus eſt deferendum. De Noſtris ſcripſere idem Rodericus Caro *in Chorograph. Conuent. Hiſpalenſ. lib.* 3. *c.* 38. *fol.* 137. *&* 138. D. Paulus de Spinoſa *Hiſtor. Hiſpal. lib.* 2. *c.* 9. Doctor Salto in *Serm. de SS. Hiſpal.* P. Antonius Quintana-Dueñas *Hiſtor. SS. Hiſpal. fol.* *Scriptores.* 289. D. Martinus de Anaya in *Apolog. SS. Hiſpalenſ.* 3. *p.* §. 15. *fol.* 23. P. Franciſcus de Bilches *Hiſtor. SS. Giennenſ.* 1. *p. c.* 26. *fol.* 63. D. Martinus Ximena in *Annal. Giennenſ. Ann.* 308. *fol.* 75. Idem P. Bilches *Hiſtor. Baëcenſ. lib.* 3. *cap.* 10. Et item in *Memorial. pro Offic. SS. Baëcenſ.* §. 9. Eorum ACTA nullus in Tabulas reduxit Eccleſiaſticas, illa Nos ſubiungere, prout moris eſt, conabimur.

ACTA

ACTA SS STRATONIS, RVFFINI, RVFFINIANI, SEVERI & ARTEMIDORI *Martyrum Bætenſium in Bætica, ex Dextro, & aliis.*

STRATON, RVFFINVS, RVFFINIANVS, ARTEMIDORVS, & SEVERVS *ex vrbe* BÆTE *in Hiſpania Bætica, ciues, & fratres, Chriſti fidem ſecuti, tandem propter eius defenſionem martyrio ſunt in eadem vrbe coronati. Nam licet Diocletiani Imperatoris perſecutio aduerſus Chriſti fideles, eius abdicatione Imperij, pauſam facere crederetur, in contrarium euenit, eo quòd illa ſic in poſterum creuerit, eo auctorante, quòd Chriſti membra fortiùs plecterentur, ita vt poſſit dici:* Sanguis ſanguinem tetigit. *cum vnus ſanguis ſuper alium caderet; & vnius martyrij finis, alterius eſſet exordium. Nec iſte Gentilium furor cæteros deterrebat, quinimò qui ſupererant opima de Tyrannis detulere trophæa. Ex horum numero Noſtri* Bætenſes *Martyres fuere. Nam* STRATON, *deuictis primis ſupplicijs, ſimilibus Agoniſtis, dari conſuetis, feliciter horribili cruciamento coronam accepit. Cuius cùm Iudex in vnum curuatis arboribus, vtrinque corporis partes alligaſſet, eas, tanto concitatas impetu remiſit, vt laniata paſſim membra diſiecerit.* RVFFINVS *verò, &* RVFFINIANVS *gladio feriti martyrium conſummarunt.* ARTEMIDORVS *deinde in flammam coniectus, admiranda pietatis ſuæ, ac fidei teſtimonium præclarum dedit.* SEVERVS *denique pro Chriſto omnem cruciatum perpeſſus, demùm conſtantis animi virtute ceruices præbuit. His tormentorum generibus vnuſquiſque eorum inter Sanctorum agmina meruit numerari* Quinto Idus Septembris. *Anno Domini* CCC. VIII.

Origo.

Oſeæ c. 4.

Stratonis martyriũ.

Ruffini, & Ruffiniani ſupplicium.

Artemidori, & Seueri certamina.

Hactenus ACTA, quæ ſcribere potuimus; in quibus illud eſt notabile circa ſupplicij genus, quo Tyrannus STRATONEM in duarum arborum ramis appenſum, cruciauit. Huius ſupplicij genus à Græcis Διασφενδόνην dicitur: eo vſus fuit Alexander Magnus aduerſum Beſſum Darij occiſorem, vt refert Plutarchus in *Alexandr. fol mihi* 207. his verbis: Διασφενδόνησις ὀρθῶν δενδρίων εἰς ταυτὸ καμφθέντων ἑκατέρῳ μέρος προσάψας τισὰς τοῦ σώματος εἶτα μεθεὶς ὡς ὥρμητο ῥύμῃ φερόμενον τὸ προσῆκον αὐτοῦ μέρος νέμεσθαι. Hoc eſt: *Arbores duas rectas ita incuruauit, vt earum faſtigia vna eſſent, vtrique alteram corporis partem alligauit: librata tum arbores, cùm ſe ſe erigerent magna violentiâ, ſuam vtraque partem, diſcerpta corpore, ſecum rapuit.* De hoc tormenti genere ſcripſit Cæſar Baronius in *Not. ad Roman. Martyrolog. Die XIV. Maij. lit. D. fol.* 303. vbi etiam Flauij Vopiſci *in Aurelian.* ſimilem ſententiam refert. De quo etiam locutum fuiſſe Propertium *lib. 3. Eleg.* 21. contendit Iuſtus Lipſius de *Cruc. lib. 3. cap. 19.* in illis carminibus:

Diaſphendon ſupplicium quod?

Arboreaſque Cruces Sinis, & non hoſpita Graiis
Saxa, & curuatas in ſua fata trabes.

Quo loco Philippus Beroaldus in *Not. ad Propert. d. lib. 3. eleg. 21. fol* 781. aſſerit: *Fuit autem Sinis in Iſthmo facinoribus famoſus, qui duas pinus flectebat, & flexis hominum brachia vtrique alligabat, quæ in ſublime renitentes, & in naturam ſuam reſurgentes, corpus lacerum diſcerpebant* Eius meminit *Ouidius.*

Occidit ille Sinis magis male viribus vſus:
Qui poterat curuare trabes, & agebat ab alto
Ad terram latæ ſparſuras corpora pinus.

Et Diodorus Siculus in *Bibliothec. lib. 5.* & alij plurimi, qui ab iſto Sine originem huius cruciamenti trahunt. Videſis etiam de eo Antonium Gallonium *de SS. Martyr. Cruciat. fol.* 253. vbi formam in tabula depingit, *lit. G.*

Quâ Vrbe paſſi?

Sed nunc ad piam Noſtrorum Scribentium *Bætica* diſputationem, calamum conuertamus. Nam *Vtriculani* Ciues, poſiti in diœceſi *Hiſpalenſi*, contendunt hos ſanctiſſimos pugiles martyrio coronatos fuiſſe apud *Batem* vrbem, quam, vt ex textu *Dextri* ſuperius relato liquet, etiam fuiſſe vucatam *Vtriculum* apparet. Hinc paſſos in Vtrera, vrbe illius diœceſis celeberrima fatentur, ideoque D. Paulus de Spinoſa *d. lib.* 2. *c.* 9. Rodericus Caro *d. lib.* 3. *c.* 38. Quintana-Dueñas *d. fol.* 289. illos inter Sanctos diœceſis Hiſpalenſis conſtituere, illiſque Officium Duplex conſignatum fuiſſe ab Archiepiſcopo Hiſpalenſi, tanquam diœceſis Naturalibus exprimunt. Aſt P. Franciſcus de Bilches, *ſupr. d.* 1. *p. c.* 26. & alibi. D. Martinus Ximena *ſupr. d. Ann* 308. *fol.* 75. eos agonem impleuiſſe in vrbe *Bæcia*, hodie Baeza diœceſis Giennenſis, vbi etiam inter illius Diuos Officio Duplici condecoratos Eminentiſſimi *D. D. Balthaſaris de Moſcoſo, & Sandoual*, S. R. E. Cardinalis, & tunc Epiſcopi Giennenſis, nunc Archiepiſcopi Toletani iuſſu, cognoſcunt. Pro hac opinione ſtat D. Martinus de Anaya Hiſpalenſis in *d. Apolog. pro SS. Hiſpalenſ. d.* 3. *p.* §. 15. *fol.* 24. Vbi aduerſus Quintanam-Dueñas & cæteros contrariæ aſſertionis Scriptores inuehitur, eorumque ignorationem Corographiæ vrbium oſtendit. Cui & Nos libenter adhæremus.

D. SS. Theodorvs, *&* Oceanvs *cùm Sociis Martyribus* Spalenſibus *in Vaſconia Hiſpania.*] Hos diuerſos eſſe ab illis SS. Martyribus, quorum memoriam retulimus ſupra hoc *Tom.* 5. *Die IV. huius Menſis lit. B.* ex hiſce ſequentibus rationibus. I. Quia iſti martyrium ſubiere apud *Spalim* in *Vaſconia*, illi apud *Tuccim* in *Bætica*. II. Iſti cum *Apellio, Luca, & Clemente*, de quibus, Die ſequenti: illi cum *Ammiano, & Iuliano*. III. Iſti igne conſumpti: illi confractis pedibus occiſi. Hinc inter eorum paſſionem, & ſubiectum, magnum diſcrimen inuenitur. De his Flauius Dexter *Ann.* 308. ſequenti clauſula: *Spali prope Gallias in Hiſpania Montibus Pyrenæis SS. Martyres* Theodorvs, Oceanvs, Apellivs, Lvcas, *&* Clemens. Eorum etiam meminere P. F. Franciſcus Biuarius ad *Dextr. Comment.* 2. *n.* 6. *fol.* 367. Rodericus Caro *ibidem fol.* 117. Sed quia de tribus hiſce vltimis Martyribus, infra Die ſequenti, à Nobis agendum erit, ne eorum continentiam Actorvm diuidamus, aut repetamus, ideò ad *Notationes* ſequentis Diei Lectorem remittere viſum fuit.

Scriptores.

E. S. Alexander *Martyr Romanus.*] Eius anamneſim repetunt *Beda, Vſuardus, Ado*, & cæteri recentiorum, à quibus Baronius in *Roman. Martyrol. fol.* 561. hiſce verbis: *In Sabinis* XXX. *ab Vrbe Milliario SS Martyrum Hyacinthi*, Alexandri, *& Tiburtij*. Conueniunt P. Dionyſius Vaſquez in *Caſtellan. fol.* 148. P. Ioannes Lupus *in Luſitan. fol.* 192. Conſtantius Felicius *in Ital.* 2. *p. fol.* 97. Cuius ſacrum Corpvs è Romanis cœmeteriis extractum facultate Vrbani VIII. Pont. Max. & R. P. F. *Ioanni ab Annuntiatione* Ordinis SSS. Trinitatis Excalciati, eius aliquando à confeſſionibus ſacris conceſſum, tandem cum aliorum Sanctorum Martyrum lipſanis *Hiſpanias* tranſlatum, Monaſterio Oppidi de Torreion ipſius ordinis diſtributum, ibidem honorifice requieſcit. De cuius rei probatione videnda Diplomata ſuperius à *Nobis* edita *Tom.* 1. *&* 2. Diuerſis Diebus.

Martyrologia.

Corpus Hiſpaniam tranſlatum

F. S. Gregorivs *Oſſetenſis Confeſſor.*] Celebris fuit eius ſanctiſſima memoria temporibus Gothorum, vt S. M. Maximus innuit in eius *Chron. Ann.* 506. his verbis: *In Hiſpania Bætica, apud* Aqvas-dvras *Conſtantia Iulia, quæ* Osset *dicitur, moritur glorioſè* Gregorivs *Famulus Dei.* Et in eodem *Chron. Ann.* 559. eius miraculorum famam, & ſanctitudinis cultum, ſequenti clauſula, exprimit: *His temporibus, vel circiter in Bætica*, Conſtantiæ Iuliæ, *quæ eſt* Osset, *claret* S. Gregorivs *Confeſſor.* Sed poſtmodum labentibus ſeculis, & interueniente Hiſpaniæ ruinâ, & Sarracenorum omnia vaſtantium proluuie, Sanctiſſimus Confeſſor in ſua theca apud Oppidum Osset, marmorea incluſus, delituit ad Annum Domini M. CCCC. LX. quo ſepulchrum repertum, in eius cauo oſſa omnia Sanctiſſimi Confeſſoris reperta ſunt, cuius nimirum interuentu Deus innumera operatus eſt miracula, ob quæ ab incolis in magno pretio habitus,

Cultus olim exhibitus tempore Gothorum.

habitus, animos *Ferdinandi*, & *Elisabethæ* Regum Catholicorum Hiſpaniarum erexit, vt beneficio, ac eorum ſtipe Templum in eius honorem magnificum extrueretur, & in eo ſub arca deaurata Corporis Reliquiæ reuerenter conderentur. De eo ſcripſere Philippus Ferrar. in *Catal. General. SS. h. d. fol.* 360. Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. Tom.* 2. *lib.* 11. *c.* 41. Don. Franciſcus de Padilla *Hiſtor. Eccleſ. Hiſpan. Tom.* 2. *Cent.* 6. *c.* 1. F. Ioannes Mariera *Hiſtor. SS. Hiſpan.lib.* 6. *c* 43. Rodericus Caro in *Chorograph Conuent. Hiſpalenſ. lib*, 3. *c.* 19. *fol.* 114. P. Ioannes de Pineda *in Epiſtol. ad Abbat. Oliuarenſ fol.* 3. P. D. Ioſeph. à S. Maria *in Tractat. de Offet. fol.* 12. P. Antonius Quintana-Dueñas *Hiſtor. SS. Hiſpal. fol.* 313. D. Martinus de Anaya in *Apolog. pro SS Hiſpal.* 5. *p.* §. 21. *fol.* 15. F. Franciſcus Biuarius *in Not. ad Maxim. in Chron. Ann.* 506. *n.* 2. §. 16. *fol.* 266. & *Ann.* 559. *n.* 4. §. 94. *fol.* 453. Rodericus Caro in *Not. ad eundem Max. fol.* 177. *lit. N.* & *Ann.* 559. *fol* 189. *col.* 2. *lit. F.* Huius S. Confeſſoris, nihil, niſi eius Epitaphium in operculo Sepulchri conſcriptum, de eius rebus geſtis, apud Noſtros inuenitur, quod ſic inſcribitur.

Et Noſtris quoque temporibus.

Scriptores.

A· ☧· Ω

IN. HOC. TVMVLO. IACET.
FAMVLVS. DEI. GREGORIVS.
QVI. VIXIT. ANNOS. PLVS. MINVS. LXX.
RECESSIT. IN. PACE. DIE. NONA. SEPTEMBR.
ERA. D. XXXXII.

Epitaphium.

Qui Eræ numerus ad Annum Incarnationis Dominicæ D. IV. reſpondet. Hinc notabis, quod in principio Inſcriptionis adeſt Labari Conſtantiniani ſignum, & in extremis literæ Alpha, & Omega, in argumentum confeſſionis fidei Catholicæ, quibus notulis veteres Hiſpani ad Sepulchra ſua poſitis, ab hæreticis Arianis diſcerni volebant.

Mos veterum Christianorum in Hiſpania circa notulas in ſepulchris.

Osset, Vrbs antiqua *Hiſpaniæ Bæticæ*, quæ & Aqvæ-Dvræ, & Constantia-ivlia dicta fuit; de qua Nos ſupra *h. eod. Tom.* 5. *Die I. huius Menſis, lit. B.* aliqua diximus. Nunc diſſertationem mouere compellimur, An in hac Bætica Osset, an in Luſitania, an alibi, fontes illi Baptiſmales (de quibus S. Gregorius Turonenſis *de Glor. Martyr. c.* 24. Sigebertus in *Chron. Ann.* 573. Venerabilis Beda *lib. de Tempor*, à quibus Cæſar Baronius *Annal. Eccleſ. Tom.* 7. *Ann.* 548. & 573. Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 11. *c.* 54. & cæteri Hiſpanicarum Rerum Scriptores varijs in locis) in peruigilio Paſchatis excitarentur? Cui reſpondeo dubirationi, quod Noſtratum Scriptores Rerum diuerſis ſententijs innixi, vnuſquiſque prout illius ſenſum rapit affectus, trifariè diuiduntur; quod vt facilius percipiatur vniuſcuiſque opinionem ſubiungam.

Quo Offet, vbi fontes Baptiſmales excitabantur.

Prima eorum eſt dicentium, Vrbem Osset, quâ relati fontes mirabiliter in peruigilio Paſcharis aquis ſalutaribus replebantur, fuiſſe in *Luſitania* Prouincia. Sic Turonenſis *d. c.* 24. hac ſerie: *Eſt & illud illuſtre miraculum de* Fontibus Hiſpaniæ, *quos* Luſitania *Prouincia profert.* Piſcina *namque eſt apud* Osset *campum, antiquitùs ſculpta, & ex marmore vario in modum Crucis miro compoſita opere.* Conuenit S. M. Maximus in *Chronic. Ann.* 550. vbi digito demonſtrat ſitum, hac clauſulâ: *Prope* Osset *Opidum* Luſitaniæ *in diœceſi* Pacis-Avgvstæ, *Fontes baptiſmatis in peruigilio Paſchatis excitantur.* Huius Luſitanici fonris veritatem tuentur Bernardus Brito in *Monarch. Luſitan. lib.* 5. *c.* 1. & *lib.* 6. *c.* 11. Emanuel Faria in *Epitom. Hiſtor. Luſitan* 2. *p. c.* 4. §. 14. & 15. F. Franciſcus Biuar. in *Not. ad Max. Ann.* 550. *n.* 4. §. 31. *fol* 425.

I. Sententia.

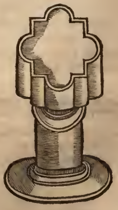
Secvnda eſt dicentium, Vrbem hanc Osset eſſe in *Bætica* prope *Hiſpalim.* Huius opinationis fuit Auctor Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 11. *c.* 54. aſſerens deceptum fuiſſe in relatione *Turonenſem*, dùm Vrbem Osset, eiuſque miraculoſum fontem inter *Luſitaniæ* populos enumerat, cùm in illa Prouincia nec veſtigium ralis vrbis inueniatur. Quam opinionem poſtea ſecuti ſunt Ro-

II. Sententia.

dericus Caro in *Corograph. Conuent. Hiſpal. lib. 3. c. 19. fol.* 113. F. Ioſephus à S. Maria in *Tract. de Font. Baptiſmal. Oſſetan.*

III. *Sententia.* TERTIA eſt tantùm F. Franciſci Diago in *Annal. Valentin. lib. 5. c. 7. fol.* 200. *col.* 4. Qui videns Ambroſij Morales temeritatem, quâ *Luſitanos* ſpoliare conatur illo miraculoſo fonte, proſequitur: *Pero y a que eſte Autor ſaca de la* Luſitania *tan famoſo milagro, no ſeria mucho que de la manera que el pone ſemejante marauilla cerca de la ciudad de* Seuilla, *porque tiene alli ſu aſiento vn pueblo llamado* OSSET, *la puſieſemos los deſte Reyno dentro de ſus terminos, en el Obiſpado de* Segorbe, *porque haſta oy permanezen cercade* Andilla, *las ruinas de Otro* OSSET, *conſeruando ſiempre eſte nombre. Que pues eſte deſte Reyno y el de cabe* Seuilla *eſtan fuera de la* Luſitania, *no ſe y o porque mas de a deponer el milagro en a quel que en eſte?* Quæ Latinè ſonant: *Sed cùm Auctor iſte famoſum hocce miraculum ex* Luſitania *extrabat, non erit inconueniens, quòd ſicut ille ſimile miraculum prope* Hiſpalim *appingit, eo quod ibidem Oppidum* OSSET *inuenitur, & Nos in hoc noſtro Regno apponamus, cùm adhuc in diœceſi* Segobricenſi, *prope Oppidum* Andilla *veſtigia alterius* OSSET *extent. Nam cùm vtrumque* OSSET, *tàm* Hiſpalenſe, *quàm* Segobricenſe *extra* Luſitaniam *ſit; neſcio quare miraculum apponendum erit in* Hiſpalenſi, *quam in* Valentino? Hæ ſunt ſententiæ, quæ ex Scriptoribus Noſtris eruuntur. Sed cum *S. Gregorius Turonenſis*, & *S. M. Maximus* illius ſeculi ſcriptores pro *Luſitania* ſint, vt quid ſophiſticis argumentationibus detinemur? Nec mouet Fons Baptiſmalis, qui hodie viſitur in Oppido *S. Ioannis de Alfarache*, quod dicunt olim fuiſſe OSSET, cuius formam ſic delineant:

Baptiſterium S. Ioannis de Alfarache.

Minime conuenit cum relatione Turonenſis. Quia vt eruditiſſime argumentatur P. Biuarius ad Maxim. *d. Ann.* 550. *n.* 4. §. 57. *fol.* 438. Baptiſteria antiqua erant magnæ molis conſtructa, maximè hocce OSSETANVM. Quod ex ipſiſſimis verbis *Turonenſis* probat. Inſuper quia hocce, cuius forma præſcribitur, vnius lapidis viſitur duntaxat; aſt illud OSSETANVM *Gregorij*, ex multis, variiſque tùm colore, tùm diſtinctione marmoribus conflatum erat, ideóque minime poteſt illud *Alfarachenſe* quadrare relationi *Turonenſis*. Quod & Nos ſequimur, & cum *Turonenſi Maximo*, & *Biuario* pro *Luſitania* ſententiam damus.

QVARTO IDVS
Septembris.
DIES X.

A. SPALI *in Hiſpania Citeriori ad Pyrenæi radices* SS. APELLII, LVCÆ, *&* CLEMENTIS, *qui pro Chriſti nominis confeſſione, ſub Diocletiano Imperatore, diuerſa tormentorum genera experti, ad Caput Martyrum, Martyres pro corona procedunt.*

B. CONSTANTINOPOLI *in Thracia* S. PVLCHERIÆ *Auguſtæ quæ ex Hiſpana progenie orta*, Martianum *Virum religioſiſſimum ætate grandæuum, ſibi maritum delegit, ab optimam adminiſtrationem imperij, tamen virginitatem, quam ab ineunte ætate Deo ſpoponderat, illibatam ad obitum vſque ſeruauit: de qua illuſtria à Synodis, & Sanctis Patribus encomia recenſentur, quibus glorioſo fine quieuit.*

C. COMPOSTELLÆ *in Gallæcia Hiſpaniæ* S. PETRI *ipſius vrbis Metropolitæ, qui literis eximius, & ſanctitate conſpicuus, glorioſum de ſe expirauit odorem, ita vt Virgini Matri Canticum* SALVE REGINA *deuotionis compoſuiſſet affectu, demum Confeſſor illuſtris ad Dominum migrauit.*

NOTÆ.

SANCTVS APPELLIVS, LVCAS, *&* CLEMENS *Martyres* Spalitani *in Hiſpania.*] Paſſos eſſe apud *Spalim* in *Vaſconia Hiſpania*, vrbem, cum SS. THEODORO, & OCCEANO ſocijs, diximus ſupra *Die præcedenti lit. D.* auctoritate Dextri in *Chron. Ann* 308 vbi Biuar. *Comment.* 2. *n.* 6 *fol.* 367. & Rodericus Car. *fol.* 117. *lit. T.* Sed horum Trium Martyrum memoriam *Græci in Menologio* hoc die recolunt, à quibus Martyrologium Romanum Baron. *fol.* 562. hoc elogium ſubnectit: *Item SS. Martyrum* APELLII, LVCÆ, *&* CLEMENTIS. Conueniunt etiam Martyrologia *Caſtellanum* P. Vazq. *fol.* 149. Luſitanum P. Lup. *fol* 193. *col* 2. & alia recentiorum. Sed licet *Græci*, & *Luſitani* annum, & locum agonis omiſeſe, A. *Martyrologia.*

ſe,

re, omnia hæc ſuppleuit Dexter *d. Ann.* 308. vbi hæc verba recenſet: SPALI *prope* Gallias *in Hiſpania Montibus Pyrenæis SS. Martyres* THEODORVS, OCCEANVS, APELLIVS, LVCAS, & CLEMENS. Quo loco *Rodericus Caro* perperam confundere nititur hos Martyres cum *Tuccitanis*, de quibus, & Nos ſupra *hoc Menſe Die IV. lit. B.* quos ab iſtis diuerſos pluribus probauimus, *Die antecedenti lit. D.* Eorum ACTA nullus ſcripſit, ea ſic breuiter ſubiungemus.

Scriptores.

ACTA SS. THEODORI, OCCEANI, APELLII, LVCÆ, & CLEMENTIS *Martyrum Spalitanorum in Hiſpania ex Dextro, & aliis.*

Orige.

THEODORVS, OCCEANVS, APELLIVS, LVCAS, & CLEMENS *natione* Hiſpani, & Spalenſis *in* Vaſconia *vrbis ciues, cùm Chriſti vocem, & fidem ſequerentur, vitam in Chriſtianis operibus tranſigebant. Sed fera Gentilium rabies aduerſus Chriſti membra, licet Diocletiani, & Maximiani Imperatorum edicta ceſſauerant, cùm vterque Imperij gubernaculo abdicato priuatam ageret vitam, iterum exurgens, & eodem perſecutionis titulo,* Hiſpanas *vrbes depaſceret,* Spalim *peruenit, & Sanctiſsimos pugiles raptim in carcerem conijciens, illos, vt à fide deſiſterent, compellere conatur, aliter varijs cruciaminum experientijs, dilaniatos, & tandem morti traditos, minitantur. Riſit Martyrum conſtantia ſatellitum audacis propoſiti machinamentum, & ſe Chriſto credituros vſque ad vltimum vitæ ſpiritum continuis Gentilium propoſitionibus reſpondere. Quam ob rem poſt diuerſa ſuppliciorum examina, in rogum ardentem coniecti, per ignis puritatem excocti, ad gloriam vnanimes peruenere. Duo primi* Quinto Idus Septembris, *Cæteri* IV. *Anno Domini* CCC. VIII.

Capiuntur. *Coronantur.*

HÆC quæ Sanctis Maryribus ACTA dicamus, licet minuta, maximè relationi *Dextri* conueniunt, & alijs deficientibus, hoc munuſculum pro eruditorum deuotione ſatis erit.

Topographia. SPALIS. Vrbs antiqua *Hiſpaniæ* ad Pyrenæi radices, quã *Vaſcones Nauarrei* accolunt. De ea diximus ſupr. *Tom.* 3. *Die XVIII. Maij. lit. A. fol.* 239. vbi require.

B. S. PVLCHERIA *Auguſta Virgo.*] Eius laudes multis encomijs extulêre Sancti aliquot Patres, & Eccleſiaſtici Scriptores tàm Græci, quam Latini. De eadem ſæpe Acta SS. Synodi *Chalcedonenſis*, vbi *Noua Helena*, *munimen Othodoxorum*, & *Gloria Eccleſiarum* à cunctis Patribus eſt acclamata. Eam S. Cyrillus Alexandrinus: *Præſidium Eccleſiæ Dei* vocitat. Leo I. Pont. Max. illam *ſtudioſam pro conſeruanda pace Eccleſiaſtica fuiſſe*, refert. Denique de ea ſcripſerunt, Sozomenus *lib.* 9. *c.* 1. Socrates *lib.* 7. *c.* 22. Nicephorus *lib.* 14. *c.* 2. & 3. Marcellinus in *Chron. Ann.* 517. S. Cyrillus in *Apolog.* et alibi. *l.* 2. *de Collat. Luſtral. C. Theod.* Zonaras *fol.* 217. Cedrenus *fol.* 86. Glycas *fol.* 109. Raphael Volaterranus in *Antropolog. lib.* 23. *Ann.* 407. *fol.* 707. Gordonus in *Chron. Ann.* 415. *fol.* 147. *Ann.* 446. *fol.* 160. 450. *fol.* 166. & *Ann.* 453. *fol.* 167. Ioannes Nauclerus in *Chron. volum.* 2. *Generat.* 16. *fol.* 562. Opmerus in *Chronograph. Ann.* 383. *fol.* 301. Gualterus in *Chronograph. Secul.* 5. *Ann.* 400. *fol.* 350. Carolus Sigonius *de Occidental. Imper. lib.* 10. *Ann.* 408. & *lib.* 13. *Ann.* 435. Thomas Bozius *de Sign. Eccleſ. Tom.* 1. *lib.* 8. *Sign.* 32. *c.* 6. & *lib.* 6. *c.* 4. *Sing.* 21. *fol.* 225. & *Tom.* 2. *lib.* 17. *c.* 3. *Sing.* 76. *fol.* 206. & *lib.* 22. *c.* 3. *Sign.* 93. *fol.* 436. Iornandes de *Regnor. ac Tempor. Succeſſ. lib.* 1. *fol.* 652. Cæſar Baronius *Annal. Eccleſ. Tom* 5. *Ann.* 415. *num.* 51. & *ſeqq. Ann.* 431 *num.* 157. & 177. *Ann.* 438. *num.* 13. & *Tom.* 6. *Ann.* 453. *n.* 26. & *ſeqq.* Wicellus in *Hagiolog. Parn. fol.* 334. *verſ.* Nec præter.

Scriptores.

Martyrologia. Ex Noſtris Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. Tom.* 2. *lib.* 11. *c.* 3. Rodericus Caro *Hiſtor Hiſpalenſ. lib.* 3. *c.* 16. *fol.* 109. *col.* 4. Eius ſanctitudinem recolunt Græci in *Menolog. h. d.* & Romanum Martyrolog. Baron. *fol.* 562. hoc elogio:

Conſtantinopoli

Conſtantinopoli S. PVLCHERIÆ *Auguſta Virginis , religione , & pietate inſignis.* Conueniunt P. Dionyſius Vazq. in *Martyrolog. Caſtellan. fol.* 146. P. Ioannes Lup. in *Luſitan. fol.* 194. ACTA eius tàm ex Græcis , quàm ex Latinis antiquis Auctoribus ſummâ induſtriâ collegiſſe *Thomam Bozzium* refert *Baronius* , quæ nóndum nacti ſumus. Illa ab ipſis Græcis,& Latinis Scriptoribus breuiter aſſignabimus.

ACTA S. PVLCHERIÆ AVGVSTÆ Virginis, Theodoſij Magni Imperatoris Nepotis , ex Italica Vrbe Hiſpaniæ oriundi , ex Græcis , & Latinis Scriptoribus.

ÆLIA PVLCHERIA *genere* Hiſpana , *ex* Italicenſi *Betbica vrbe per* Theodoſium *ſeniorem magnum Africæ Ducem , ipſius vrbis ciuem, quem martyrio coronatum fuiſſe , plurimorum opinio fuit. Auum habuit Magnum* Theodoſium *Imperatorem, cuius ſanctitudinem recolunt* Græci *in eorum* Menologijs ; *Patrem verò* Archadium *Imperij ſucceſſorem , & Matrem* Iulianæ Eudoxiam , *honeſtiſſimam fæminam. Nata fuit ſub Conſulatu* Theodori , *&* Eutropij *ad Annum Domini* CCC. XCIX. *& ſacris fidei rudimentis edocta infantilem mirabiliter exegit ætatem. Vix Catholica Virago Decimum Sextum expleuerat annum , cùm Deo virginitatem ſuam deuouit , deinde & Sorores ſuas* Placillam , Archadiam, *&* Martianam , *ad idem vitæ inſtitutum educauit : ne fortè virum quemquam alium Imperio ſubinduceret , ſed potiùs omnem inuidiæ , & inſidiarum occaſionem præcideret. Vt igitur ea quæ conſtituerat , conſignaret ; ac Deum ipſum , & Sacerdotes , omneſque ſubditos Imperij teſtes ſuæ faceret voluntatis ; ex auro gemmiſque pretioſis , admirabile quoddam donarium, & ſpectaculum omnium pulcherrimum , pro virginitate ſua , &* Theodoſij II. *fratris imperio , ſacram Menſam Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ dicauit, idque ipſum , vt cunctis eſſet conſpicuum , in fronte eiuſdem Menſæ literis expreſſit. Poſt hæc igitur* Theodoſius *frater cùm Iudæorum audaciam compeſceret , & hæreticorum inſolentium nouis infrænaret edictis , nouo facto hactenus intentato nobilitauit Imperium , & ſanctiſſimam* PVLCHERIAM *ſororem ſuam in Imperij conſortium adlegens , creauit* Auguſtam. *Quæ poſtquam Principatus curam ſuſcepiſſet , cùm ſapientiâ ſuperaret ætatem , rectiſſimè , & magno cum decore Romanum Imperium gubernauit, cùm & benè conſuleret , & conſulta expeditè perageret , ac ſcriberet. Latinè, & Græcè calluit , & tamen ipſa , ac ſorores , peritiâ texendi ,* Theodoſius *autem frater ſcribendi , poterant ſibi victum comparare. Rerum autem gerendarum diſpoſitionem fratris auctoritate fulciebat , eique id curabat, vt is pro ætate diſciplinis idoneis , ex Imperatoriæ Maieſtatis dignitate, quàm maximè inſtitueretur. Itaque Equeſtris quidem pugnæ , ac reliquam in armis , ac literis ſcientiam ab earum rerum profeſſoribus ediſcebat : vt verò in proceſſu ornatè ſe, ac regulariter gereret , à ſorore ſanctiſſima erudiebatur ; de qua videlicet hoc exhauriebat , quid in veſtitu , quid in ſedendo, quid in ingreſſu decorum eſſet ; quo modo exhibere riſum, & pro re nata tùm amabilis , tùm formidabilis eſſe ; & eos qui peterent , appoſitè audire , deberet. Haud minime autem eum ad pietatem inſtituebat , aſſueſcens , vt continenter oraret , & Eccleſias frequenter accederet , & donarijs , ac cymelijs Templa honoraret , & in pretio haberet Sacerdotes , ac cæteros Viros bonos , & eos qui ſapientiam Catholicorum legibus approbatam ſectarentur. Nulla* PVLCHERIAM , *fratremque liberalis doctrinæ fugit ; ſcientiſſimi ambo ; è precibus diuinis omnia auſpicabantur. Nihil non verum grauiorum, futurorumque euentuum* PVLCHERIÆ *diuinitùs pandebatur.*

Origo , & Parentes.

Virginitatem Deo vouet.

Creatur Auguſta.

Fratrem inſtituit.

HINC *omnia ſingulari prudentiâ tranſigebat & celeritate. Nam cum*

Pro Imperio Deus pugnauit. — *Aduerſus Vandalos.* — *Et Gothos.* — *Et Hunnos.* — *Et Scythas.* — *Et Vldam.* — *Et Perſas.* — *Precibus S. Virginis Pulcheria.*

frater Theodoſius *nullo modo paſſus eſſet Sororem prudentiſſimam à publicarum rerum adminiſtratione recedere, ſed Imperij totius conſortem, & Auguſtam conſeruare, decreuit vt omnia per Sororis manus exigerentur. Quocirca pro illis, Imperióque Occidentali Deum pugnare, ex ſequentibus liquet. Nam cum Vandali, Oſtrogothi, Hunni, Alani, Sueui, & aliæ innumeræ Nationes eſſent in ipſis Græciæ confinibus, & poſſent facile irruptiones facere, & ætas* Theodoſij, *ſexuſque* PVLCHERIÆ *expediendis humanarum rerum, grauiumque negotiorum conſilijs, haut ſatis apta inuitarent omnes conatus; tamen omnes eorum Deus auertit auxilio prorſus cæleſti. Tum* Radagaiſus *cum Ducentis Gothorum Millibus in Italiam penetrauit; tùm cum Vandalorum copijs efferatiſſimis* Alaricus; *tùm ſimiliter* Attilla *cum ſuis Hunnis, Gepidis, Auaribus, & innumeris alijs populis, quorum incurſionibus vaſtitates plurimæ toti Imperio Occidentali, quod hac ætate dilacerari cœpit, illata, quamuis illud* Honorius *ætate iam maturâ vir, cùm* Theodoſius, *& ſoror beatiſſima imperare cœperunt, adminiſtraret. Tentarunt Scythæ quidem* Roila *Duce, Orientale Imperium in ſuam poteſtatem redigere; iamque nonnullis locis captis, pactiones omnes auerſati, prope Conſtantinopolim caſtra poſuerunt: Sed non multo poſt Deus immiſſis fulminibus Ducem quidem redegit in cineres, copiarum verò partim conciſſæ, partim verſæ in fugam fuere.* Vldas *etiam quidam, cuius tam magnus erat exercitus, vt ipſe ſe poſſe Orbem terrarum, & quidquid Sol circum luſtraret, euertere palàm iactaret; mirabiliter profligatus, deſciſcentibus ab eo primarijs Ducibus, non aliam ob cauſam, niſi quòd Orientale Imperium ſapientiſſime gubernari audierunt. Perſæ etiam, rupto fœdere, Prouincias eiuſdem Imperij feroces inuaſerant, ſed ad ſua reuerti coëgit Deus eos, immenſâ grandinis, & imbrium vi, in eorum copias adeò decidente, vt progredi nullo modo poſſent. Quæ omnia* PVLCHERIA *lachrymis, oratione, & eleemoſynis impetrabat à Numine, cuius conſpectui ſemper apparebat humilis & deuota. Cùm iam penè concidiſſet Imperium Occidentale à varijs Nationibus diſcerptum, tamen Theodoſio, &* PVLCHERIA *imperantibus vtrumque ſuſtentatum: nam cum defuncto* Honorio *Ioannes illud arripuiſſet* Valentiniano *expulſo, reduxere hunc, & cœpere illum* Theodoſij *duces, conſilio, modoque non humana, ſed prorſus diuino, meritis Virginis Auguſtæ.*

Theodoſium matrimonio iunxit. — *Fratris iniuriam detegit.*

INTERIM *tamen* PVLCHERIA *nihil ſuo nomine, omnia fratris expediri mandabat, cùm tamen ea de conſilio ipſius, ac ſententiâ gererentur. Hinc eius ſtudio* Theodoſius *frater matrimonium accepit; nam cùm quadam puella* Athenaidis *nomine, quæ Conſtantinopolim conceſſerat, vt patris eius teſtamentum reſcinderetur, eo quod in eo prætermiſſa, & exheredata fuiſſet,* PVLCHERIA *virginem formoſiſſimam, ſimul & doctiſſimam, cui nihil ad honeſtatem deeſſet, conſpicata,* Theodoſio *vxorem adiunxit, quam poſtea Chriſto conciliauit, eamquè* Eudoxiam *dici voluit. Tanti illa beneficij memor* PVLCHERIÆ *diù obſeruantiſſima fuit. Ergo poſthac* Theodoſius *cùm paulo remiſſior, ac negligentior in rebus publicis adminiſtrandis redderetur, ita vt ſæpius libellis ſupplicibus, hautquaquam viſis, aut conſideratis ſubſcriberet, Sanctiſſima Soror haut deſiſtebat fratrem admonere, vt petita legeret, & examinaret: cumque ſe parum proficere, & fratrem non reſipiſcere videret, aſtu illum pulcherrime eluſit. Syngrapham enim conficit, quâ* Theodoſius *aſſerebat ſe* Eudoxiam *vxorem ſuam* PVLCHERIÆ *Sorori vendere, ita vt ſui iuris amplius non eſſet, tota verò in poteſtate Sororis: oblata à quodam ſyngrapha Imperator more ſuo per incuriam ſubſcripſit, redditaque mox illa Sorori. Accidit paulo pòſt, vt* Eudoxia *ad multam noctem cum* PVLCHERIA *in eius cubiculo de induſtria detineretur. Imperator mandat accerſiri; ſæpius vocatam, neque venientem iubet adduci. Ibi Soror mittit, qui diceret ſe mirari valde hæc ab ipſo fieri, quando ſciret, quid inter vtrumque per cautionem non*

ita

ita pridem fuiſſet tranſactum: demiranti verò & hærenti, An non (*inquit*) hoc tuum chirographum? Nonne tua coniux mihi abs te vendita? Negare non potes: inſpice ſcriptum, agnoſce manum. *Hic Imperator erubuit, placideque admonitus poſthac ſe cautiorē fore ſeriò promiſit. Tantis prudentiſſima Virgo & continuis cohortationibus* Theodoſij *fratris ſpiritū ignauiā deditū excitauit, vt niſi* PVLCHERIA *prouidiſſet, ille in hæreſim Neſtorij iam iam propendens incidiſſet. Obſtitit hac illi animo excelſo*, Cyrilli Alexandrini *ſcriptis adiuta. Eò namque Imperator proceſſerat, vt diceret à* Cyrillo *ſeri diſſenſiones inter ipſum, & Sororem: quâ de re purgat ſe illi* Cyrillus *in Apologia. Tum* PVLCHERIÆ *ſtudio Synodus* Epheſina *conuocata*, & Cœleſtini I *Pontificis Maximi auctoritate diſpoſita, licet à principio* Theodoſius *Neſtorij faſcinatione remiſſiùs ageret, tandem illum* PVLCHERIA, *qua ſemper vigilauerat pro fide Orthodoxa, penitùs obrutum fluctibus mendaciorum eripuit: qui in lucem tandē emerſus, qua vera, qua vè eſſent falſa perſpiciens, lucis opera iam edere cæpit; doluitque magnopere S. Synodum ex falſis relationibus grauiſſima paſſam eſſe, ita vt induſtriâ, & vigilantia* S. PVLCHERIÆ *res fidei Catholica in meliorem ſtatum eſſe poſitas, ſatis ſuperque* S. Leo Papa *demonſtrat ad eam his verbis ſcribens*: Quod ſemper de ſanctæ pietatis vestræ mente præſumpſimus, id pleniſſimè experiendo cognoſcimus, Chriſtianam fidem, quamuis diuerſis prauorum appetatur inſidijs, vobis tamen præſentibus, & in defenſionem eius à Domino præparatis, non poſſe turbari: non enim Deus, aut ſuæ miſericordiæ ſacramentum, aut veſtri laboris deſerit meritum, quo dudùm ſanctæ Religionis hoſtem, ab ipſis viſceribus Eccleſiæ depuliſtis, cùm hæreſim ſuam tueri impietas Neſtoriana non potuit: quia non fefellit Famulam Dei, & Diſcipulam veritatis, quantum ſimplicibus infunderetur veneni per illa loquacis hominis colorata mendacia. *Imbuerat quippè ipſa animum ſanctâ lectione librorum, quos* Cyrillus Alexandrinus *ipſo Neſtoriana hæreſis exordio ſcripſerat ad Reginas, inter quas* PVLCHERIA *tunc altius eminebat. Voluit namquè ſumma ſapientia ſua diſpoſitione Diuina Prouidentia, vt per virginem Summa Virginis dignitas, quâ Dei Mater eſt appellata, inoffenſa penitus ſeruaretur. Hinc* PVLCHERIÆ *laudi cedit, quidquid eo tempore factum eſt, in Orthodoxa fidei fauorem.*

Eius ſpiritum excitat.

Neſtorianam hæreſim extirpat.

Dignitas Matris Dei per eam cuſtoditur.

IGITVR *deuicto Neſtorio, eiuſque hæreſi per Synodum, & Pontificem damnatā*, PVLCHERIA *Auguſta, Virgo ſanctiſſima, cuius in ſeruanda, fouendaque aduerſus illam hæreſim fide Catholicâ, commendata ſemper eſt vigilantia, atque ſtudium, excitauit ampliſſimum tanta victoria monumentum, veluti triumphalem fornicem, erigens nimirùm ſub nomine* DEI-GENITRICIS MARIÆ *Auguſtiſſimum Templum Conſtantinopoli in* Blachernis, *iuxta Mare poſitum, quod poſtea ſuâ mole labans Iuſtinianus reparauit. Hac quidem Conſtantinopoli, Noua Roma à* S. PVLCHERIA *facta fuere: cuius exemplo excitata Fidelium ſunt mentes, vt in diuerſis Orbis partibus, id ipſum præſtarent. Factumque eſt, vt licet frequens antea eſſet cultus Sanctiſſima Dei Matris, poſt hac diuino excitante Spiritu, frequentior fuerit, atque celebrior; vixque reperiri eſſet, qui abſque titulo Dei-Genitricis nominaret* S. MARIAM. *Quod & laudi Noſtra Hiſpania cedit, eo quòd per ſanctiſſimam hanc Virginem* Hiſpanam, *Virgo Virginum* MARIA *hoc titulo aduerſus Neſtorium perpetuò in poſterum frueretur. Deinde cùm Reliquia* S. Stephani *Prothomartyris apud Ieroſolymam inuenirentur, earum partem abs Epiſcopo Ieroſolymitano impetrare deſiderans, multum pecunia miſit egenis diſtribuenda. Cuius Epiſcopus ſtudium penſitans vicißim ei dono miſit Reliquias Dextera Manus S. Stephani, Martyris Primi. Tum ipſa aſſumpto fratre, obuiam ſacris iſtis Reliquijs profecta eſt, ijſque in Palatium illatis, poſtea* Chal-

Erigit in eius honorem Templum.

Aliud in S. Stephaninomen.

cedonem *delatis, eâ ipsâ nocte* PVLCHERIA *Auguſta S. Stephanum vidit ſibi dicentem:* En impetraſti quòd precibus tuis petebas, & Ego Chalcedonem veni. *Tum magnificum Templum B. Stephana condidit, in eoque eius Reliquias depoſuit. Poſtmodum* Proclo *Conſtantinopolitano Epiſcopo è viuis ſublato, in eius locum* Flauianus *fuit inauguratus Antiſtes, cuius ordinationem haut gratam fuiſſe* Chryſaphio *eunucho, qui plurimum apud* Theodoſium *valebat, ex ſequentibus patebit. Is igitur nullum non mouit lapidem, vt* Flauianum *è ſede deturbaret. Cùm verò id omnino, dùm* PVLCHERIA *ſummam rerum adminiſtraret, fieri non poſſe videret: Eudaxiam Auguſtam ſollicitauit, eamque paulatim aduerſus* PVLCHERIAM *concitans, perſuadet, vt Præpoſitum domus* PVLCHERIÆ, *qui ſummam rerum adminiſtrabat, ſibi aſciſceret.* Eudoxia *perſuaſa Imperatoris tentauit animum, vt Præpoſitum illum à Sorore abduceret. Renuit ille hoc facere, ne germanæ Auguſtæ aliquam inferre videretur iniuriam, cuius ope, & conſilio tamdiu Imperium adminiſtrarât. Poſtquam verò* Chryſaphius *ſpe ſuâ fruſtratus eſt, idquè ei ex ſententia non ſucceſſit: aliam aggreſſus eſt viam* Eudoxiæque *perſuadet, vt apud* Theodoſium *agat, quo ille* Flauianum *ſecreto inducat, vt in Diaconiſſam* PVLCHERIAM *adſciſceret. Quod cùm* Eudoxia *ageret frequenti ſuggeſtione, id tandem* Theodoſio *perſuaſit, qui conſilium cum* Flauiano *de ea re agenda communicauit. Ille verò re acceptâ, ſe quod opus eſſet facturum promiſit. Interim autem* PVLCHERIAM, *ſecretis eâ de re datis literis, de omnibus reddidit certiorem: monuitque ne ad ſe veniret, ne quod ſibi diſpliceret, facere cogeretur.* PVLCHERIA *his acceptis, tradito Præpoſito domus Eudoxiæ, recedens ab Vrbe, diuertit ad Septimum, illic priuatè tranquillam vitam actura. Cumque his per* PVLCHERIAM *geſtis facilè* Theodoſius, & Eudoxia *intelligerent, illam de ſecretis initis conſilijs inter ſe redditam certiorem, in* Flauianum *conuertunt odium.* PVLCHERIA *verò cùm in hunc modum ſe abdicaſſet ab adminiſtratione Imperij, delata eſt ad* Eudoxiam *ſumma rerum. Nam cùm hæc Imperij dulcedine allecta, vllius æqualis impatiens, & de Syngraphæ ſuppoſitione ſuperius recenſita rubeſcens, per huiuſmodi inſidias procurauit arceri à publicis negotijs tantorum beneficiorum matrem. Hinc plura domeſtica diſſidia in Imperiali aula connata, & omnia in Eccleſiarum perniciem conuerſa. Hinc planè apparuit euidens, quonam pacto pura Religionis cultu benè adminiſtretur Imperium, & quàm facilimè cuncta ſuccedant, vbi in eo ſancta Religio primum ſibi locum vendicat. Iam enim ad Quadraginta ferè annorum ſpatia,* Theodoſij *licet imbellis, & conſilij inopis, inter tot Barbarorum inſultus, eſt Imperium feliciter propagatum, vna Sancta Virgine pietate pollente habenas regiminis moderante: adeò vt & ſi imprudenter aliquando peccare* Theodoſium *ipſum contigerit, & Dei indignationem in ſe commouerit; tamen miſericordiam promeruit,* PVLCHERIÆ *Sororis ſanctiſſimæ monitis acquieſcens. Vbi verò ſe ipſa prudentiſſima Virago ab imperio abdicauit, perinde atque deſtituta gubernaculo nauis, ventorum impulſa in diuerſa fertur continuò peritura: ita planè* Theodoſij *Imperium pro Aulicorum arbitria, non pro Conſilij ratione miniſtratum, interijt; tantaque moles corruit, cùm eius fundamentum, quod in pura Religione conſiſtit, euellitur. Accidit iſtud quidem, vbi non amplius eſt vſus* Theodoſius *Sanctæ Sororis conſilijs, ſed Chryſaphij eunuchi, & Eudoxiæ vxoris, inflammatis odio, & æmulatione affectibus, ſe & ſua regenda commiſit. In quam verò malorum abrupta peccatorumque voraginem hiſce ducibus* Theodoſius *miſer inciderit, paſſim ab Scriptoribus innuitur, & infra in aliquibus patebit.*

Grauis perſecutio aduerſus S. Virginem exoritur.

Illa adminiſtrationem relinquit Imperij.

Pura Religio ſuſtinet Imperia.

Imperium interijt abdicatione Pulcheriæ.

Contraire Eutychetis hæretici incurſibus ſatagit.

ERGO *ſanctiſſima* PVLCHERIA *ab aulicis tumultibus ſeparata, & domi in ſpiritualibus exercitijs intenta,* Chryſaphij, & Eudoxiæ Theodoſij *fratris animum retinentium, & in præceps adtrahentium, improbos*

conatus,

conatus, & indigna conſilia deplarans, cognouit Eutychetis Presbyteri, tum hæreſim edacentis, teterrimam inſaniam adeò præualuiſſe, vt ipſum miſerum Imperatorem, & Eudoxiam *coniugem maculaſſe; Conciliabulumque illud Epheſinum, quod prædatorium Græci vocant, fratris nixu congregatum fuiſſe, vbi occiſus* B Flauianus, *plurimaque indigna patrata fuere. Cuius lachrymabilis rei initium Beatiſſima Virgo dolens inſpiciens, nullum non lapidem mouere deſtitit, donec hæreticarum tantam pullulantium incurſibus contraret. Ad huius inſignis, & heroici conſilij ſpiritum acuendum, etiam* S. Leo *Pontifex Maximus Virginis ſtudium promouens ſcripſit*: Quantum præſidij Dominus Eccleſiæ ſuæ in veſtrà clementia præparauit, multis ſæpe probauimus documentis. Et quidquid noſtris temporibus contra impugnatores Catholicæ veritatis induſtria ſacerdotalis obtinuit, ad veſtram maximè gloriam redundauit: dùm ſicut Spiritu Sancto docente didiciſtis, illi per omnia poteſtatem veſtram ſubijcitis, cuius munere, & protectione regnatis. *Agens ibi demùm de ſententia & errare Eutychetis improbi ſenis, cùm diuinæ Scripturæ contrariam penitus eſſe docet; tùm etiam Apoſtolorum Symbolo damnatam oſtendit. Commendat denique miſſos à ſe Legatos in Oriente ad Concilium Epheſinum; quas piè ſuſcipiens* PVLCHERIA *Epheſum dimiſit, vbi hæreticarum proteruiam, & aliquorum Epiſcoporum malitiam contuentes Legati, cùm illorum erroribus, in Synodo conſtitutis adquieſcere noluiſſent,* Hilarus S. R. E. *Cardinalis vnus ex ipſis Romam diffugiens, & Pontifici, quæ facta fuerant in dicta Synodo patefecit. Tunc Romanus Pontifex Concilium Romæ ex Occidentalium partium Epiſcopis congregat, quo Eutychetem, Dioſcorum, & alios Præſules, cum omnibus rebus geſtis in Epheſino Conciliabulo damnauit, vt ex literis ipſius* Hilari *ad* S. PVLCHERIAM *datis apparet, hac ſerie*:

Ad eam S. Leo Papa ſcribit.

Conciliabulum Epheſinum, & eius Acta damnata.

GLORIOSISSIMÆ, ET PIISSIMæ Auguſtæ, Hilarus Diaconus.

Studium mihi fuiſſe poſt Synodum venire Conſtantinopolim, dicere non habeo: quando manifeſta neceſſitas erat, quæ me litteras Beatiſſimi Papæ ad veſtram Clementiam directas afferre compelleret, & veſtræ Pietati, ac Inuictiſſimo Chriſtiano Principi officium quod debebam venerationis exoluere. Sed huic congruo meo propoſito illud impedimentum euenit, quod omnium bonorum inimicum eſt, & Chriſtianorum ingemiſcit affectus, hoc eſt Alexandrinus Epiſcopus in damnatione virorum inculpabilium potentiſſimus. Nam poſtquam iniuſtæ eius voluntati, atque ſententiæ communicare non potui, ad aliud conſilium terroribus, atque inſidijs me euocare conatus eſt: quatenus me (quod abſit) aut ſeductionibus faceret conſentire ad condemnandum ſanctiſſimum *Flauianum*, aut reſiſtentem teneret, vt mihi non eſſet licentia ad pietatem veſtram Conſtantinopolim percurrere, aut ad Romanam Eccleſiam remeare. Verumtamen confidens de auxilio Chriſti, quod attinet ad damnationem Reuerendiſſimi, & Sanctiſſimi Viri, innocentem me atque integrum ſeruaui; licet nulla flagella, nulla tormenta me poſſent facere eius ſententiæ conſentire. Sed omnibus derelictis, inde diſceſſi, per incognita, & inuia loca, Romam veniens; vt Reuerendiſſimo Papæ, omnium quæ in Epheſo geſta ſunt, idoneus Nuntiator exiſterem. Veſtra igitur veneranda Clementia cognoſcat, à præfato Papa cum omni Occidentali Concilio reprobari omnia, quæ in Epheſo contra canones per tumultus, & odia ſecularia à Dioſcoro Epiſcopo geſta ſunt, & nullâ ratione hæc in his partibus ſuſcipi poſſe, quæ per potentiam prædicti non ſine læſione fidei, & præiudicio Sanctiſſimi Viri, in-

noxijque commiſſa ſunt. Quæ verò conſtanti, ac forti auctoritate pro fide à me nuntiata ſunt, ſuperfluum credo narrare: nam hæc ex literis Beatiſſimi Papæ poteritis cognoſcere. Vnde Domina ſplendidiſſima, atque Clementiſſima Auguſta, adoranda veſtra pietas in quibus libenter fecit initium, relinquere non debet, ſed hæc zelo religioſæ fidei, conſtanti voluntate, ſeruare.

Pratrem ad pœnitentiam perducit.

Sed & alia plures Epiſtolæ à Leone *Pontifice*, Galla Placidia *ad* PVLCHERIAM *inueniuntur ſcripta pro Romani Pontificis auctoritate, Fidei defenſione, & Actorum Synodalium Epheſini Conciliabuli abolitione, quarum ſeriem recenſere prolixum erit. Illud indubium eſt*, S. PVLCHERIAM *literis* Theodoſium *fratrem, orationibus, & ieiunijs ad Patrem miſericordiarum Deum, quem tantopere offenderat Imperator, pacem Orbi, gloriam Deo, honorem Pontifici, & Eccleſijs quietem precabatur. Quæ omnia feliciter obtinuit: nam* Theodoſius *vbi re ſecum perpenſâ, ſe* Chryſaphij *aſtutiâ deceptum comperit, perquàm grauiter, & impietatem in* Flauianum *perpetratam, & alijs Epiſcopis nefariè illatam contumeliam, & condemnationem tulit. Et cùm dolori ſuo mederi non poſſet, in* Chryſaphium *legitimum, iuſtumque effudit furorem. Itaque illum primùm dignitate, mox etiam ſubſtantiâ omni ſpoliatum, in Inſulam quandam relegauit. Cuius iudicium, quod cœleſtis quoque calculus comprobaret, in mari nauigantem aſſecutus eſt. Ita plane homo hic, qui inimicitias exercuit cum* Flauiano, *& in eâ tùm* Theodoſium, *tùm* Eudoxiam *Auguſtam implicuit, atque illi nocendi causâ hæreſiarcham Eutychem in eum excitauit, & Dioſcorum ad omne ſcelus impulit, meritas pœnas exoluit. Poſtea coniugem quoque* Eudoxiam *per acrem obiurgationem male admodum accepit, quippe quæ malorum inualeſcentium cauſa fuiſſet. Ad hac iniuriam quoque germanæ ſuæ* PVLCHERIÆ, *quæ eius causâ Imperiali Aulâ eiecta eſſet, factam adiecit; atque inſuper illam de aliquibus ſceleribus vehementer perſtringens, in medium protulit. Demum ipſam in Septimum miſit, & ſororem* PVLCHERIAM *ſeptimum iam ibi annum agentem reuocauit, quæ magno cum apparatu, & comitatu in Aulam redijt, vbi ab omnibus iuſtitiam, & veritatem optantibus honorificè recepta, iterum ad Imperij ruinam medendam felix manum apposuit.*

Authorem malorum pœnas luere curat.

Ipſa in Aulam honorificè redijt.

ITAQVE *cùm iam Beatiſſima Virgo fratrem ad pœnitentiam toto cordis affectu reductum conſpiceret, ille* Epheſum *venit*, S. Ioannem Euangeliſtam *veneraturus. Qui Templum illius ingreſſus, orationi ſe ſe dedit: in qua etiam quis ei Imperio Romano ſucceſſurus eſſet à Deo ſe petijt edoceri: Quod vbi per viſionem ei Deus oſtendit, Conſtantinopolim reuerſus, inter equitandum equo delapſus, ſpinæ vertebram luxauit: quapropter lecticâ in vrbem relatus eſt. Atque vbi ſe moriturum eſſe ſenſit, cum* PVLCHERIA *ſorore, ſecretò ad ſe euocata*, de Martiano *Tribunitio locutus eſt, Deo placitum, gratumque eſſe dicens, vt ille poſt ſe Romanum adminiſtraret Imperium, quo dicto obijt. Qui quidem attemperatam miſericordiâ Dei vindictam expertus eſt, quòd datum illi ſit ante obitum, admiſſum facinus intelligere, remedia quærere, in auctorem vlciſci, Romano Pontifici obedire, eidemque communicare, vt data mutuò literæ docent. Tanta hæc, haud dubium, precibus S. Sororis obtinuit, ne præterita optime functæ vitæ bona opera interirent Sed & miſericordia quoque diuina fuit, vt immanis perpetrati ſceleris in hac vita potius daret pœnas, quàm in futura; cùm non iudicet Deus bis in id ipſum: nam ſic ex ſententia Apoſtoli, electi in hoc mundo corripiuntur à Deo, vt non cum hoc Mundo damnentur. Defuncto autem* Theodoſio *Imperatore, voluntate* S. PVLCHERIÆ, *ex Senatus Conſulto delatum eſt Imperium* Martiano. *Quòd enim nullum exemplum præceſſerat, vt* Auguſta *ſola habenas moderaretur Imperij, & ipſa Deo (vt dictum eſt) virginitatem vouiſſet, iamque ætate grandior eſſet, vt pote quæ ageret annos Quinquaginta & Vnum, ſalubre illud conſilium*

Obitus Theodoſij Imperatoris.

1. Cor. 11.

Martianus Imperator renuntiatur.

ſilium iniјt, vt coniugij titulo virum eueheret in Imperium ætate maturum, conſilio grauem, continentiâ probatum, atque militari virtute ſpectatum vbique: ſicque optimo Imperij regiminis opportune conſuleret, vt tamen deuotæ Deo virginitatis integritati eſſet omnino proſpectum: haut immemor, facti huius digniſſimum in diuinis Scripturis exemplum haberi literis commendatum; cùm Sanctiſſima Virgo Deipara ita fuit matrimonij legibus iuncta coniugi, vt nunquam deſierit eſſe virgo. Hoc igitur tàm nobile exemplum facere edocuit, quòd neceſſitas temporis exegit, & virtus hominis perſuaſit. Tunc Martianus *coniugis ſanctiſſimæ conſilio ſuffultus, aduerſus Eutychianos ſeueriſſimam legem tulit, & ad* S. Leonem *Pontificem Summum ſcribit pro Imperij ſui confirmatione, & perpetuitate. Cui etiam* S. PVLCHERIA *coniux acceſſit, & ſequentes literas ad eum direxit:* *L. vlt. C. de Apoſtat.*

LEONI REVERENDISSIMO Epiſcopo Glorioſæ Ciuitatis Romæ, PVLCHERIA *Auguſta.*

LITERAS tuæ Beatitudinis cum omni decenti omnem Epiſcopum veneratione ſuſcepimus, per quas tuam fidem puram, & talem cognouimus, qualis debet cum ſanctitate ſacro præberi Templo. Ego verò ſimiliter ac meus Dominus tranquilliſſimus Imperator meus coniux, in eadem ſemper manſimus, & manemus, omnem prauitatem, atque pollutionem, & maleficium declinantes. Sanctiſſimus igitur glorioſæ Conſtantinopolis Epiſcopus Anatolius in ea fide permanſit, atque religione, & tuam literarum Apoſtolicam confeſſionem complectitur, illo errore ſublato, qui ab aliquibus nunc ortus eſt, ſicut ex eius quoque literis clarius tua ſanctitas agnoſcere poterit; & Epiſtolæ ſimiliter Catholicæ fidei, quam ad ſanctæ memoriæ Flauianum Epiſcopum tua Beatitudo direxit, ſine aliqua dilatione ſubſcripſit. Et propterea tua Reuerentia, quocumque modo proſpexerit ſignificare dignetur: vt omnes etiam totius Orientis Epiſcopi, Thraciæ, atque Illyrici (ſicut etiam Noſtro Domino, pijſſimo Imperatori meo coniugi placuit) in vnam Ciuitatem velociter ab Orientalibus partibus valeant conuenire: & illic S. Concilio, & de Catholica confeſſione, & de his Epiſcopis, qui ante hoc ſegregati ſunt, ſicut fides, & Chriſtiana pietas exigit, te Auctore, decernant. Super hæc autem ſciat tua Sanctitas, quoniam præcepto Noſtri Domini, & tranquilliſſimi, Principis mei coniugis, in glorioſam ciuitatem Conſtantinopolim ſanctæ memoriæ Epiſcopi Flauiani corpus allatum eſt, & in Baſilica Apoſtolorum, in qua conſueuerunt prædeceſſores Epiſcopi ſepeliri competenter eſt poſitum. Et omnes hos ſimiliter Epiſcopos, qui propter eandem cauſam, quoniam cum ſanctiſſimo Flauiano ad concordiam fidei Catholicæ conuenerant, exilio deportati ſunt, reuerti debere, robore pragmatici ſui præcepit, quatenus per approbationem Synodi, atque ſententiam omnium Epiſcoporum conuenientium, Epiſcopatum, & Eccleſias proprias recipere decernantur.

Huius ſupplicationis intuitu primùm S. Leo *licentiam conceſſit, & Legatos Conſtantinopolim deſtinauit, vt Synodum in vrbe Regia Orientis coadunarent, quod & factum eſt* Anatolio *ipſius Vrbis Epiſcopo aſſiſtente, & alijs illius Regionis Præſulibus, quos* S. PVLCHERIA *honorificentiſſime, & humaniſſime ſuſcepit. Hinc* S. Leo *ad Sanctiſſimam Auguſtam reſcribens, eius ſtudium cùm aduerſus Neſtorium, tùm aduerſus Eutychetem plurimum commendans gratias pariter agit immortales de honorifice ab ea ſuſceptis Apoſtolicæ Sedis Legatis, deque reſtitutis damnatis Epiſcopis, & ſacris Reliquijs S. Martyris Flauiani cum honore Conſtantinopolim translatis,* *Epiſt. 39.*

latiꝰ, & alijs ab ea ſanctiſſime geſtis, deniq; quendam Euſebium eiuſque Eccleſiam eidem commendat.

Oecumenicum Concilium ad Nicæam indicitur.

INSVPER *cùm* S. PVLCHERIA, *eiuſque coniux* Martianus *totam vim conatus eorum in ſuſtentanda in Orientalibus Imperij ſui ditionibus, Catholicâ fide ponerent, hæreſum que fætorem extirpare concuperent, quod niſi indictione œcumenicæ Synodi haut poſſe conſequi providerent, illam S. Leonis Papæ auctoritate apud* Nicæam *Bythiniæ, datis Imperialibus edictis, congregari iuſſere Sed obortis Conſtantinopoli contentionibus, ſtudio fautorum Eutychetis, & ſequacium hæreticarum, quas repreſſit Imperatorium edictum, Beatiſſima Auguſta zelo religionis, & pacis accenſa, timens ne eadem altercationes* Nicæam Bythiniæ, *præſtitum ad Synodum locum, confluentibus illuc compluribus vtriuſque partis fautoribus, inter ſe mutuò digladiantibus, transferrentur, has ad* Strategium *Conſularem Bithyniæ literas ſcripſit:* Intentio noſtræ tranquillitatis eſt, ante ciuiles cauſas, ſanctas Chriſti Eccleſias, eiſque dicatos in pace conſiſtere, & Orthodoxam fidem, quam continere iudicamus Imperium, imperturbatam, & immotam ab omni hominum genere cuſtodiri. Vnde dudùm praua quadam emergente diſcordia, multam curam habuimus, vt vndique multitudo Sanctorum Epiſcoporum ſimul congregaretur in Nicæa, quatenus vniuerſorum concordiâ omnis turba de medio tolleretur, & in futuro firma, & immobilis, fides venerabilis præualeret. Quia ergo ſeundum Noſtram ſanctionem Reuerendiſſimi quidem Epiſcopi vniuerſi conuenerunt ſuſtinentes pietatis noſtræ præſentiam, quæ non poſt multum, Deo cooperante, aderit: quidam autem (ſic agnouimus) cùm ſint ſoliti conturbare, & confundere Deo placitam diſciplinam, ſuperuenientes in Nicæam Clerici, ac Monachi, atque Laici tumultum facere rentant, contendentes abſque his quæ Nobis placuerunt: neceſſarias has pias literas ad tuam direximus Claritatem; quatenus cum omni virtute eos qui præter Noſtram euocationem, aut permiſſionem ſuorum Epiſcoporum, ibidem commorantur, Clericos ſiue intra hunc Ordinem conſtitutos, ſiue aliqui eorum à proprijs Epiſcopis ſunt remoti, vel Monachos, atque Laicos, quos nulla ratio ad Concilium vocat, omnino debeas de Ciuitate, & ipſis locis expellere: vt cum omni diſciplina conſidente Sancta Synodo, ſine aliqua commotione, atque contentione, quæ à Domino Chriſto reuelata fuerint, communiter ab omnibus confirmentur. Scito enim, quòd ſiquis de cætero inuentus fuerit tumultuoſus ibidem commorari, aut ante præſentiam noſtræ tranquillitatis, aut certe poſt præſentiam, non fortuitum ſibi imminere periculum. *Et licèt tunc hac ſynodus eſſet indicta* Niceæ, *attamen cauſis aliquibus ſuperuenientibus, Catholicum hocce, & Oecumenicum Concilium poſtea ad* Chalcedonem, *propinquam ipſi Conſtantinopoli ciuitatem, tranſlatum eſt, vbi poſtquam omne quod, ad fidem Catholicam confirmandam, & hæreticorum inſidam errorum ſentinam damnandam attineret, fuiſſet ſtatutum, Anatolius Conſtantinopolitanæ Sedis Epiſcopus, ambitionis temeritate repletus, pro Primatu illius Eccleſiæ decernendo, complurium Pontificum in Synodo exiſtentium animos attraxit. Quod ad* S. Leonis *Romani Præſulis auditum accedens, ad Beatiſſimam* PVLCHERIAM *Auguſtam ſcripſit, caſſare ſe, & irrita penitùs reddere, quæ per Synodum de Primatu Conſtantinopolitanæ ſedis, Anatolio inſtigante, fuere decreta; infringens quidquid Anatolius tanto conatu Oecumenicæ Synodi perficere niſus erat: plane docens, ſuper arenam erigere molem, qui abſque Apoſtolicæ Sedis, in qua eſt firma petra, conſenſu, ædificium conſtruit.*

Tumultuantes ex Nicæa expellendos eſſe S. Auguſta reſcribit.

Sed poſtmodum ad Chalcedonem tranſlata Synodus.

Epiſtol. 55.

DENIQVE *cùm poſt ſanctam Synodum* Chalcedonenſem *quidam* Theodoſius *Pſeudomonachus, homo ſceleſtus, & nefandus totam Palaſti-*

nam aduerſus fidei regulas illius ſanctiſsimi Concilij conturbaſſet, & virus nefaria hereſis Eutychiana in corda multorum Monachorum, & Sanctimonialium euamiſſet, aſſerens S. Leonem *hereſim Neſtorij confirmaſſe, ipſamque Synodum* Chalcedonenſem *eius errores approbaſſe, quam obrem miſeros illos, pretextu defendenda Catholica fides, conuerterat in furorem: adeò vt ea Monachi auſi fuerint, qua & latrones ſauiſsimi exhorruiſſent. Inter cateros, quos hac* Theodoſiana *lues turpiſsime facinârat, Sanctimoniales eſſe Monaſterij Ieroſolymitani, cuius cœtui praerat Baſſa Abbatiſſa, conſtat, ex ſequenti Epiſtola* S. PVLCHERIÆ*, quâ ſanctis illis Monialibus à ſceleſtiſsimo deceptis* Theodoſio *ſuccurrere, illiſque de veritate confeſsionis fidei Catholica à Patribus in Synodo* Chalcedonenſi *facta ſignificare contendit. Quarum literarum cum titulo in illis prepoſito, talis eſt ſeries:*

> *Theodoſij Pſeudo-Monachi errores detegit S. Auguſta.*

EXEMPLVM REGIARVM LITterarum, ſcriptarum ad Baſſam Prefectam Aſceterio in Ælia, à pijſsima & Chriſti amante PVLCHERIA *Auguſta.*

SERENITATIS Noſtræ ſtudium, animumque in ſanctam, & Orthodoxam fidem, & quomodo eam vſquequaque amplificare, & celebrare ſtudemus, nemini dubium eſſe arbitramur: maxime verò omnium id noſſe certò tuam reuerentiam confidimus. Sed quoniam his temporibus extitit Simonis Magi Samaritani imitator, ſeu potius Anti-Chriſti præcurſor Theodoſius; qui quemadmodum affecerit Ælienſium ciuitatem, Palæſtinæque ſanctiſſimas Eccleſias turbauerit, contra diuina, & humana iura, mala innumerabilia, perpetrans, & calumnians ſanctam, & venerabilem collectam Chalcedone Synodum, quod Symbolum Trecentorum Decem & Octo Patrum commouerit, & labefactauerit; & duos Filios, duoſque Chriſtos, ac duas perſonas adorari oportere docuerit, nec reuerentiam tuam latet: neceſſarium duxit pietas noſtra per ſacras noſtras literas antea miſſas redarguere memorati nefarij viri mendacia, noſtramque fidem Nobis à Maioribus traditam declarare; & quod iuxta Symbolum Trecentorum Decem & Octo Patrum credimus; quod quidem S. Synodus Chalcedone habita, nihil vel addens, vel minuens confirmauit. Cùm verò benignitate atque humanitate Domini Noſtri, & Saluatoris Chriſti, ij qui Ælienſium vrbem incolunt, cognouiſſent meæ Serenitatis, & Religioſiſſimi Domini Orbis terræ, & coniugis meæ Maieſtatis veram, & Orthodoxam fidem; ad eam occurrerunt, multiſque laudibus Dominum Noſtrum, & Saluatorem Ieſum-Chriſtum, ac noſtram poteſtatem celebrarunt, veniamque delictorum, quæ ante commiſerant, orarunt. At de illis quidem ſacratiſſimus, & piiſſimus Dominus, & coniux meæ ſerenitatis, ſolitâ vſus humanitate, tùm typum dedit, quem ipſius pietatẽ deceat. Noſtra autem Serenitas conſiderans præfati ſceleſti, & nefarij Theodoſij calumnias, metuenſque, ne quas ex Religioſis fœminis ſimpliciores circumſcripſerit, ſuiſque præſtigijs, ac fallacijs eas voluerit à veritate abducere: volenſque vndique delere memorati ſceleſti hominis impietatem: idcirco has ad vos ſacras literas dirigimus, quibus fidem Nobis vſque à Patribus traditàm declaramus atque volumus omnibus Deo conſecratis fœminis, prout manifeſtum eſt, quod Nos fidem ſecundum expoſitum Symbolum à CCC. XVIII. ſanctis Patribus ſeruamus. Deteſtamur verò Photini, & Apollinaris, & Valentini, & Neſtorij impietatem, ad hæc verò & nouellam, & im-

> *Epiſtola eius ad Baſſam contra Theodoſium.*

> *Catholica Fidei aſſertio S. Auguſta.*

probatamque Eurychetis ſententiam. Et credimus Dominum Saluatorem Noſtrum Ieſum-Chriſtum, de Spiritu-ſancto, & MARIA Deipara natum eſſe: Confitentes vnum, & eundem Filium IESVM, Deum perfectum, & hominem perfectum eundem; Deum verè, & hominem verè eundem, nulloque modo diuiſum, aut ſeparatum, aut conuerſum, Saluatorem CHRISTVM ſemper adoramus: in hac fide ſine fluctuatione agere optantes, & anathematizantes eos, qui dicunt duos Filios, aut duos Chriſtos, aut duas perſonas, vel qui dixerunt, aut ſcripſerunt, aut dicere audent. Quam quidem Sanctam, & Orthodoxam fidem venerabilis Synodus, quæ proximè Chalcedone habita fuit, confirmauit, nullumque vel additamentum, vel detractionem fecit in expoſito ſancto Symbolo à CCC. XVIII. ſanctis Patribus; ac ſolius Eutychetis peruerſam opinionem condemnauit, ſuffragio Sanctis Patribus concinente. Quam ob rem reuerentia tua, cognitâ Serenitatis Noſtræ verâ, & Orthodoxâ fide, impenſius pro Nobis, Noſtroque Imperio orare ſtudeat. *Cuius literas* Baſſa *Abbatiſſa recipiens, deuictis aliquibus difficultatibus, quibus tenebatur oppreſſa, tandem Catholicam fidem ſectata eſt.*

PVLCHERIA *demum Chriſtianæ Religionis ſummum decus, cùm ſe ipſam inprimis puram, ſanctamque Deo, cui ſe vouerat, conſeruarit, & à tenera ætate Imperium diuinitùs inſpirata, mirabili prouidentiâ gubernarit: cùm & omni virtutum genere ſemper temporibus etiam perditiſsimis emicuerit; & ad diem vſque nouiſsimum ſemper pro fide Catholica ſedula, & inuicta pugnatrix ſteterit & patrona, adeò vt de ſui temporis omnium expugnatione hæreſum acceptam victoriam, vt S. Leo profitetur, obtinuiſſet. Quæque fuerit Catholicæ fidei ornamentum, & Sanctorum Patrum illius ſeculi, inter tot hæreticorum, & Aulicorum turbines, propugnaculum, & tutela; tandem carnis diſſolutionem agnoſcens, cum febris malignitate correpta, nihil niſi vltimum vitæ finem inualetudo monſtraret, ad Deum toto viſcerum affectu conuerſa, ſacramentis Eccleſiæ vallata, cupiens diſſolui & eſſe cum Chriſto Sponſo, & eius Virgine Matre, cuius honorem tantopere aduerſus Neſtorium defendere curauerat,* X. Die Septembris, *migrauit ad Dominum, coronam cum ſanctis Virginibus acceptura, Anno Domini* CCCC. LIII. *Ætatis ſuæ* LIV. *Pontificatus S. Leonis* PP. XIV. *Imperij* Marciani *coniugis* IV. *in Oriente*, Valentiniani *in Occidente* XXIX. *Cuius memoria benedictionibus locupletata, nobili Epitaphio in Albo Eccleſiæ ob oculos omnium poſita perenniter permanſura, notis ampliſſimis collocata, Annis ſingulis, ſolemni ritu, publicoque Diaconorum præconio, recoli conſueuit, Virginiſque Auguſtæ auguſtum, atque celebre monumentum eiuſmodi Inſcriptione ſemper piorum auribus viuens redditur:*

Moritur.

Epitaphiū.

COMMEMORATIO. S. PVLCHERIÆ. REGINÆ IN PACE. QVIESCENTIS. QVÆ. FVIT. SOROR. THEODOSI. IVNIORIS. CONIVX. MARCIANI. PIETATE. PRÆSTANTISSIMI. IMPERATORIS. QVÆ. CVM. VIRGINITATEM. IPSAM. AD. SENECTVTEM. VSQVE. SERVASSET. MVLTA. QVE. PRÆCLARA. OPERA. IN. TEMPLORVM. ET. HOSPITALIVM. DOMORVM. ÆDIFICIA. FECISSET. ET S. CHALCEDONENSIS. SYNODI. PATRES. ADIVVASSET. IN. PACE. QVIEVIT. IV. ID. SEPTEMBR.

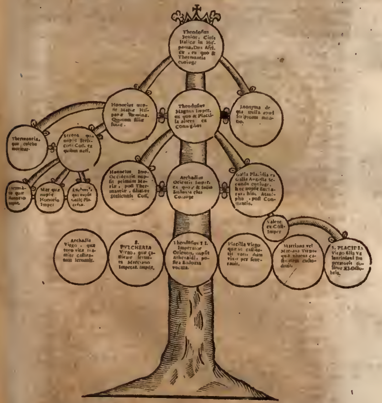
ANNO DOMINI. CCCC. LIII.

Templa quæ erexit.

Conſtruxit Sanctiſsima Virgo Auguſta, dum vixit Templum illud celebre Dei Genitrici dicatum, in Blachernis. *Aliud in via Ducum, ob idque* ὁδηγῶν *dictum, quo Imaginem* B. V. MARIÆ *à S. Luca depictam collocauit.*

collocauit. Faſciaſque Infantis Saluatoris, ab Eudoxia Auguſta Ieroſolymis miſſas, ibidem condidit. Nec non erexit Baſilicam in Foro Fabrorum, *cui* S. Sepulchri *nomen inditum fuit. Quibus, & Chriſti pauperibus omnia bona ſua teſtamento reliquit. Quæ* Marcianus *Imperator coniux ſuperſtes protinus diuidenda curauit, vt Sanctæ Virginis Coniugis, cum Deo regnantis, auxilia mereretur æterna; præſtante D. N. Ieſu Chriſto, qui cum Patre, & S. Spiritu in ſecula regnat,* Amen.

Hæc ſunt S. Pvlcherlæ Virginis Auguſtiſſimæ Acta, in quibus illud à Nobis venit probandum, ſcilicet *Hiſpanam originem*, vt inter Noſtratum Diuos reponi eius memoria potuerit. Huius rei probationem ſi tumultuarie deſideras, adi Iornandem de *Regnor. ac Tempor. Succeſſion. Ann. V. C.* 1130. *lib.* 1. *fol.* 652. Thomam Bozium de *Sign. Eccleſ. Tom.* 1. *lib.* 5. *c.* 4. *Sign.* 12. *fol.* 170. Ambroſium Morales *Hiſtor. Hiſpan. Tom.* 2. *lib.* 11. *c.* 3. qui ſic arborem Genealogicam *Theodoſiorum Italicenſium* ex *Hiſpania* ortorum, delineat: *Origo Hiſpana probatur.*

Hinc agnoſces S. Pvlcheriam Auguſtam habuiſſe Patrem *Archadium*, Auum *Theodoſium Magnum* Imperatores, & Abauum *Theodoſium* Seniorem ex *Italicenſi* vrbe *Hiſpania* oriundum, Ducem Africæ, quem martyrio coronatum ex nonnullorum relatione fatetur Dexter in *Chro*[…] *Ann.* 423. his verbis: *Theodoſius Senior, Theodoſij Imperatoris Pater* (ſic in meo MS.) *qui dolo Hæreticorum*

obiit in Africa, à nonnullis inter Martyres refertur. Cuius aſſertionis cauſam videſis apud Oroſium Noſtrum *lib.7.c.33.* & Biuarium ad *Dextr. d. Ann. 423. n.3. fol.437.* Claudiânum de *Laudib. Seren. fol. mihi* 190. Sed valde miror cur S. E. Hiſpalenſis, quæ annis præteritis, Sanctis ſuæ diœceſis vndique collectis, officia Eccleſiaſtica præſcripſit, hanc ſanctiſſimam Virginem inter Diuorum nomina Canonizatorum, deſcriptam, & Romano Martyrologio adſcriptam, ex Vrbe *Italicenſi* illius Epiſcopatus oriundam, omiſerit? Certè hæc incuria nullam aliam deſiderat ſatisfactionem, quam vt rediuiuis animi, & cordis affectibus, inter illius diœceſeos Diuos, ſingulari ſignificatione, & ſpeciali deuotione officio Duplici, & proprio conſignetur, interueniente Sedis Apoſtolicæ auctoritate, quæ proculdubiò proprium hocce officium concedet, conſtito de origine *Hiſpana*, de *Sanctitudine*, & *Hiſpalenſium* deuotione.

S. E. Hiſpalenſis incuria ob omiſſum officium S. Pulcheriæ notatur.

Deniqve ad eiuſdem S. Pvlcheriæ honorem, & anamneſin, eius Imaginem in Nummo aureo depictam, & à Cardinali Cæſare Baronio *Tom.6. Ann. 453. fol.* 187. delineatam, hic & Nos ſubiungere compellimur: in cuius parte principali viſitur Virago ſanctiſſima ad formam habitus, quo Auguſtæ incedere ſolebant, his literis: Æl. Pvlcheria. Avg. in reuerſo Crux viſitur corona cincta, hoc modo.

Nummus S. Virginis Auguſta.

Pro complento, vt nihil intactum relinquamus, hic ſubiicere Hendecaſyllabos Iacobi Bidermani Societatis Ieſu verſiculos *lib. 2. Epigramm.71. fol.* 203. non grauabor.

Hæc eſt illa Virago, quæ labantes
Orbis fulciit anxij ruinas;
Cùm nemo diadema, deſitóſque
Auderet populo leuare faſces:
Cùm deeſſet, venientium cruentos
Qui compeſceret hoſtium furores;
Hæc Regnum fuit auſa, patrióſque
Nullo ſumere cum timore faſces.
Hæc in legitimis Puella tædis
Nunquam vllis fuit vſtulata flammis:
Sed virgo in dominâ fouebat Aulâ
Nupti perpetuum decus pudoris.
Didones procul hinc, Amazonûmque
Abſcedant temerariæ phalanges,
Quiſquis venerit hoſtis, hic in vna

Magnum

Magnum Virgine Cæſarem videbit.
Magnam in Cæſare Virginem timebit.

Hactenus quæ potuimus de hac ſanctiſſima *Auguſta*, Virgine *Hiſpana* colligere, retulimus. Cuius pietas, & Catholicæ fidei defenſio promerebat, vt Catholica & Vniuerſalis Eccleſia, quæ tot ab eius *Auguſtiſſima* liberalitate ſuſcepit obſequia, cognouit auxilia, & merita profitetur, PVLCHERIÆ Diem feſtum ſpeciali fauore condecoraret officij, & Noſtra *Hiſpanica* ſingularibus eius memoriam proſequeretur encæniis.

S. PETRVS *Compoſtellanus Epiſcopus in Gallæcia Hiſpaniæ.*] Eius Nomen primus recenſuit in Martyrologiis Molanus in *Addit. ad Vſuard. fol.* 152. vt fatetur Cardinalis Baronius in *Not. ad Roman. lit. H. fol.* 563. vbi hoc elogium: *Compoſtellæ* S. PETRI *Epiſcopi, qui multis virtutibus, & miraculis eluxit.* Cuius relationi conueniunt P. Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 149. P. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 193. P. Higuera in *Hiſpan. MS. fol.* 39. Conſtantius Felicius in *Ital.* 2. *p. fol.* 97. Arnoldus Vvion in *Monaſte. lib.* 3. *fol.* 299. Hugo Menardus in *Benedictin. fol.* 78. Conueniunt Petrus Galeſinius, Maurolycus, & cæteri recentiores. De eo ſcripſere Luitprandus in *Chron. Ann.* 960. *n* 364. Vbi D. D. Laurentius Ramirez. *fol.* 451. & D. Thomas Tamayo *fol.* 248. Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. Ann.* 964. *n.* 510. & *Ann* 988. *n.* 517. *fol.* 115. Ioannes Vaſſeus in *Chron. Ann.* 963. Franciſcus Tarrafa *de Regib. Hiſpan. Ann.* 1015. *in Vit. Veremundi III.* Stephanus Garibayus in *Compend. Hiſtor. lib.* 9. *c.* 36. *fol.* 473. Ambroſius Morales in *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 17. *c.* 20. P. Ioannes Mariana *eadem Hiſtor. lib.* 8. *c.* 8. *fol.* 388. P. Fr. Antonius de Yepes in *Chron. Benedict. Tom.* 4. *fol.* 47. *& Tom.* 5. *Ann.* 986. *Centur.* 6. *c.* 1. *fol.* 216. *col.* 2. F. Fernandus de Oxea *Hiſtor. S. Iacob. c.* 48. M. Ægidius Gonzalez Chronographus Regius *in Theatr. Eccleſ. Caſtell. Tom* 1. *c* 6. *fol.* 37. Ex Scriptoribus Exteris Antonius Demochares *de Inſtitution. Chriſtian. Relig. lib.* 4 Guillelmus Durandus in *Rational. Diuinor. Officior. libro* 4. *cap* 22. *lit. C.* Claudius de Rota in *legendar. SS. in Vit. S. Pelagij PP fol.* 135. Eius ACTA ſe etiam ſcripſiſſe fatetur *Luitprandus*, ſed adhuc ſub ſilentio latent. Illa ex variis Scriptoribus colligemus, vt inſtituto pareamus, & quæ S. Præſuli debentur, gratâ affectus ſignificatione ſoluantur:

C. *Martyrologia.*

Scriptores.

ACTA S. PETRI COGNOMENTO Monſoncii Epiſcopi Compoſtellani ex Ordine Benedictino, ex Var. Scriptor.

PETRVS *cognomento* Martinez *de* Monſonzo *natione* Hiſpanus *ex* Gallecix *Prouincia oriundus, patrem habuit* Martinum, *qui militaribus agminibus adhærens, filium in Monaſterio* S. MARIÆ *de* Monſonzo *nutriendum & inſtituendum, reliquit. Ibidem* PETRVS *Monaſticis diſciplinis initiatus, talem, ac tantam ſpiritus perfectionem, adhuc ſecularis adeptus fuit, vt breui* Benedictinam *cucullam indueret, calculis omnium illius Monaſterij Aſcetarum ſuffragantibus, & tanti Viri proculdubio meritis expoſcentibus. In illo primæuo monaſticæ eruditionis exordio, ſic regularem obſeruantiam penetrauit, vt multoties etiam ſeniorum perfectiſſimos curſus multo retro relinqueret. Cuius opinio ſanctitatis, & doctrina adeò totius* Gallecix *angulos occupauit, vt è viuis ſublato Abbate S. Pelagij de* Ante-Altares, *quòd Cænobium in* Compoſtellana *vrbe conditum, illuſtres ſanctitate viros genuerat.* PETRVS *in eius locum ſuffectus, omnium Monachorum* Hiſpaniæ *deſideria complenit. Igitur Sanctiſſimus Abbas, qui Monachus vitæ religioſæ præceptis haut ſegniter incubuerat, factus iam*

Origo.

Fit Monachus.

Et, Abbas S. Pelagij.

Pater tantorum Monachorum, cùm ad Monaſterium ſibi commiſſum perueniſſet, illud protinus iuxta ritus Ordinis inſtituit, multiſque miraculis, & virtutibus, nec non eruditione, & doctrinâ totam illam regionem feliciter illuſtrauit; & felicius omnium populorum animos admonitionibus continuis inſtruxit, & ad pietatem adduxit.

Bellum Gallicienſe.

ERAT hoc tempore cruentum inter Ranimirum III. Legionis Regem, & Beremundum II. Ordonij III. Regis filium, ſuper Prouincia Galleciæ poſſeſſionem bellum, ita vt in partes diuiſi proceres, alij Ranimirum fouebant, alij Beremundum deſiderabant. Obtinuit iſte Prouinciam, & Regnum: qui protinus aduerſus illos, qui partibus Ranimiri adhæſere, bilem indignationis oſtendens, eos de regno exulare coëgit. Inter alios huius factionis ſuſpectos, fuit Pelagius filius Roderici Velaſquij Comitis, Ranimiri maximi commilitonis, qui primum Lucenſis Epiſcopus, poſt Irienſis, ſeu Compoſtellanus Antiſtes extiterat. Illius offenſus Beremundus, illum è ſede deiecit, & Virum ſanctitate illuſtrem, & doctrinis egregium quaritans, vt Apoſtolica Baſilica faſtigium commendaret, protinus ob oculos Regios PETRVS S. Pelagij Abbas expoſitus, in illius Sedis ſpecimen ſuffectus eſt.

Compoſtellanus Epiſcopus ſufficitur.

Poſtquam verò ſanctiſſimus Abbas munus conſecrationis accepit, ſic Epiſcopatus, & vrbis clerum, & populum direxit, vt pene de cœlo dilapſus ad reparationem morum, ſacrarum inſtitutionum implementum, & Eccleſiaſticorum rituum obſeruantiam, videretur. Quæ omnia cùm Beremundo Regi paterent, S. Viri virtutibus allectus Apoſtolica Baſilica plura priuilegia donauit, eique innumeras poſſeſſiones, quas inter belli turbines aliqui potentiores vſurpauerant, reſtituere fecit. Antiqua identidem priuilegia à vetuſtioribus Regibus Apoſtolo conceſſa, liberaliter confirmauit, nouaque addidit, ita vt Apoſtolica ditior conſpiceretur Eccleſia; quæ omnia S. PETRI eiuſdem Præſulis ſupplicationibus, inſtantijs, peracta noſcuntur.

Conſiliarius Regis.

Cuiuſque iudicio, auctoritate & conſilio Beremundus ſic vtebatur, vt nequaquam aliquid ponderis conaretur, abſque S. Antiſtitis approbatione, & conſenſu.

Almanzor Galleciam depopulatur.

INTERIM omnes illi proceres, quos Beremundi ſæuitia de Galleciæ Regno, & ditionibus expulerat, vindictæ voluntate ſuccenſi, Almanzorium Ducem Regis Cordubæ, qui tunc victorijs inflatus totam fere Caſtellam, & Legionis Prouinciam depopulauerat, inducere conantur, vt valido exercitu Galleciam ingreſſus, omnes illius vrbes igne, & ferro conſumeret. Nec mora, Maurus itaque per Luſitaniam aggreſſus, Conimbricam, Viſeum, & Braccaram ſolo æquauit, inde Galleciam ingenti militum manu victor infeſtare, Tydem profligare cœpit. Hinc Compoſtellam deueniens, vt Apoſtolicum theſaurum expilaret, ſacraque omnia tanta Baſilica profanaret, vrbem expugnare conſtituit, ſed fulminum, & tonitruum è cœlo cadentium terrore interceptus, & ſplendore maximo èx Apoſtoli ſepulchro proſiliente ſtupefactus, arreptis portis, & campanis Apoſtolici Templi, profugus, Cordubam repedauit.

Compoſtellam aggreditur.

In huius enim irruptionis impetu, pluribus exantlatis laboribus, PETRVS, omnia prudentiſſime diſponebat, & validâ fortitudine ſingulis mœnia cuſtodientibus auxilia præſtabat, vt publicæ calamitati ſuccurreret. Igitur profligatis hoſtibus, Beremundum adijt, cui omnia quæ euenerant patefecit, Baſilicæ Apoſtolicæ damna propalauit, & Regis ſpiritum ad reparationem mœnium, & Templi ruinam fulciendam acuit.

Rex Compoſtellæ ruinam inſtaurat.

Eius ergo petitionibus iuſtis inclinatus Catholicus Rex, non ſolum Muros vrbis muniuit, & Apoſtolici Templi concuſſa ſuppleuit, ſed pluribus alijs poſſeſſionibus, & redditibus Baſilicam liberalis inſtaurator ditauit.

POST illam verò Sarracenicam cladem, non defuere S. Præſuli calumnia, & inſimulationes, quibus eius virtutis radius longiùs eniteſceret, &

vt (Deo permittente) S. Præſulis conſtantia, & pietatis acumen igne tentationum examinarentur prolixiùs. Nam tunc temporis duo Fratres, alius Pelagius Didaci, *alius* Summarra Didaci *appellati, quos Poteſtates Regni vocitant, ſic aduerſus* S. PETRVM *virus ſuæ indignationis effundere ſunt aggreſsi, quòd ſanctiſsimo Antiſtiti, non ſolum prælaturam adimere, ſed & ſanctitatis ingenitam opinionem extinguere conarentur. Exarſit aduerſus ſanctiſsimum Pontificem, iniquorum furor, adeò vt multiplicatis accuſationibus, vix Præſuli ad earum ſolutionem locus, nec tempus dabatur. Tantis denique calumnijs licet grauatus nequaquam conſtantiam amiſit, ſed in Deum, & Matrem Virginem, cuius amore languebat, totius ſpei ſuæ cumulum effundens, continuus precibus, vt ab inimicis ſuis liber, & victor euaderet, exorabat. Hinc creditum* Antiphonam *illam quotidie in Vniuerſali Eccleſia in poſterum repetitam,* SALVE REGINA, *ab eo fuiſſe compoſitam, & in hiſce afflictionibus coram Virgine* MARIA *ſedulò decantatam. Cuius auxilijs non ſolùm inimicos deuicit, & eorum inſimulationes proſtrauit, ſed etiam nouis opinionis ſtemmatibus clarior erupit. Qui, Deo miniſtrante, ad tantum perfectionis gradum peruenit, vt miraculorum frequentiâ totius regionis angulos adimpleret. Tandem cum vitæ terminum iam eminere cognoſceret, febris continuatione depreſſus, & corporis defectione luxatus, ſacris ſacramenti viaticis munitus ſpiritum Saluatori ſuo placida dormitione dimiſit.* IV. Idus Septembris *Anno Domini* LCCCC. LIX. *vel circiter. Cuius ſacrum Corpus in Apoſtolica Baſilica ſepultum, inſignium miraculorum coruſcatione in pretio habitum, ſequentibus temporibus glorioſam Confeſſoris in Eccleſiaſticis Tabulis Compoſtellanis, & in Vniuerſalis Eccleſiæ Martyrologijs commemorationem promeruit. Præſtante Domino Noſtro Ieſu-Chriſto, qui cum Patre, & Spiritu-Sancto viuit & regnat per infinita ſeculorum ſecula. Amen.*

Denuo calumnijs infeſtatur.

Antiphonam SALVE REGINA *compoſuit.*

Moritur, & ſepelitur.

Hactenus ACTA, quorum ecphraſim elucidare, neceſſarium erit, maximè intercedente diſputatione Noſtratum, & Theutonicorum Scriptorum, circa Auctorem Antiphonæ SALVE REGINA; cuius ancipitem diſputationem poſtea protinus aſſumemus. Nunc Quæſtio I. erit circa nomen, & cognomina huius Noſtri S. Pontificis. In qua indubie Stephanus Garibay *d. lib. 9. c. 36.* & P. Mariana *d. lib. 8. c. 8.* errauere, ille DE MONSORIO: iſte DE MANSORIO cognominarunt B. PETRVM, cùm re verâ de MONSONZO, ſcribere debuerant, quia Vir Dei in Monaſterio S. Mariæ de MONSONZO nutritus, educatus, & Monachus factus, ab eo cognomen acceperit. Sic F. Antonius de Yepes in *d. Tom. 5. Cent. 6. Ann. 986. c. 1. fol. 216. col. 4.* D. D. Laurentius Ramirez ad *Luitprand. d. n. 364 fol. 452.* verſ. *vbi legitur.* Et poſtmodum *fol. 453.* Hanc eandem. Vbi ex Hiſtor. *Compoſtell. MS.* hanc periodum refert, quæ fere omnia ſuperius dicta connectit: *Qui Beremundus* (inquit) *Magnorum conſilio accepto, prædictum* Pelagium, *à Sede proiecit, & loco ipſius* PETRVM, *cuiuſdam* Martini *filium, Monaſterij* MONSONZI *ſapientem Monachum, Antaltarij Aſceterij Abbatem venerabilem, à cunctis Senioribus eligi Decimum Epiſcopum, & conſecrari præcepit.* Eadem Hiſtoria *Irienſis MS.* quam apud Viros eruditos conſpeximus, & eius copiam extraximus, his idiomate veruſto Galleciæ, verbis: *Eſte Rey* Bermudo *de conſello dos Mayores de ſeu Reyno lanzou fora, è pribou ò dito* D. Pelayo *da Egreja, è fizo elegir por Biſpo* D. PETRO MARTIZ *de* MONSONZO, *Monje muito Sabidor, è de boa vida, que era Abbade de S. Payo, homourado, è amado de todos os ſeniores, è foy ò Decimo Biſpo dà Santa Sè de Santiago: ò cal acrecentou as honrras, denidades, famillas, rendas, e votos de Santiago Apoſtol: è fizo ende muytas boas obras.* Ex quibus clare colligitur qualia S. Antiſtitis fuere cognomina.

Aliquorum error in cognomine.

QVÆSTIO Secunda erit, An hic S. Præſul *Antiphonam*, quâ vtitur Eccleſia, & incipit SALVE REGINA, compoſuerit? Aliqui ex *Scriptoribus Germanis* contendunt illam Antiphonam compoſuiſſe *Hermanum Contractum* Monachum Benedictinum, cuius meminit Arnaldus Wion in *Lign. Vit. lib. 5. c. 105. fol 839.* Huius opinationis Auctores fuere olim Philipus Bergomenſis in *Supplem. Chron. lib. 12.*

Quis auctor Antiphonæ Salue Regina?

I. *Opinio.*

lib. 12. Ioannes Trithemius *de Scriptor Eccleſ.* Et in Tractatu *de Vir. Illuſtrib. Ordin. Benedictin. lib.* 2. *c.* 84. & aliqui alij ab ipſo *Vvtone* citati. Sed quod fuerit

II. Opinio. huius Antiphonæ Auctor Noſter S. PETRVS Compoſtellanus Epiſcopus, fatentur Iacobus de Voragine in *Hiſtor. SS. fol.* 135. Claudius de Rota in *Legendar. SS. c.* 177. Guillelmus Durandus de *Diuin. Offic. lib.* 4. *c.* 22. Antonius Demochares *de Inſtitut. Chriſtian. Religion. lib.* 4. Ex Noſtris hoc ſequuntur D. D. Laurent. Ramirez ad *Luitprand. d n.* 364. *fol.* 451. F. Antonius de Yepes in *d. Chron. Benedict. Tom.* 5. *Cent.* 6. *Ann.* 986. *fol.* 217. & alij. Sed licet ab Scriptoribus Neothericis *Coſtero*, & *Caniſio* illa prima Opinio defendatur, tamen, non ex eo Noſtro Præſuli aliquid auctoritatis detrahitur, cùm in his & ſimilibus opinationibus, potius ratio Hiſtorica, quam multitudo ſcribentium ſit attendenda.

Diluitur Primæ Opinionis aſſertio, ex antiquitate Scriptorum. Ergo rationi Hiſtoricæ adhærentes, inſpiciendum eſt primùm, qualis antiquitas fuerit Auctorum, qui iſtas duas opiniones ſcripſere, & conſtito de maiori antiquitate, illi potius, quam recentiori in hoc deferendum erit. PRIMÆ Opinionis Auctorem vetuſtiorem eſſe *Iacobum Philippum Bergomenſem* conſtat, ex eo quòd cæteri ſequaces eundem nominant tanquam illius ſententiæ ducem. Is etenim vixit ad *Annum* 1492. *ad Annum* 1519. Necnon *Trithemius* per eadē tempora, vt ex *Bibliothec. Sacr. Auberti Miræi fol.* 275. & *fol.* 283. liquet. SECVNDÆ verò Opinionis Auctorem fuiſſe Guillelmum Durandum patet ex eius verbis, ibi: *Notkerus Abbas S. Galli in Theutonia primo ſequentias pro neumis ipſius* Alleluya *compoſuit, & Nicolaus Papa ad Miſſas cantari conceſſit.* : *Sed &* Hermanus Contractus *Theutonicus, inuentor aſtrolabij, compoſuit ſequentias illas*: Rex Omnipotens, & Sancti Spiritus, & Aue Maria gratia: & *Antiphonam*: Alma Redemptoris Mater, & Simon Bar-Iona. PETRVS *verò* Compoſtellanus *Epiſcopus fecit illam* SALVE REGINA, &c. Is equidem *Durandus* per fere CC. Annorum intercapedinem antiquior Scriptor fuit *Bergomenſi*, & *Trithemio*; ergo *Durando* tanquam vetuſtiori in hoc erit credendum. Vixit enim Durandus ad *Annum* 1311. & *Anno* 1286. Opus illud, RATIONALE dictum, quo ſuperius verba relata conſcripſit, abſoluit, vt Aubertus Miræus in *Bibliothec. Sacr. fol.* 255. fatetur, & ipſe Guillelmus in *d. Rational. lib.* 8. *c.* 9. ſcriptum reliquit. Quem

Gloſſema in Codice Iuliani. ſecuti ſunt ex Exteris *Iacobus de Voragine*, *Claudius de Rota*, & *Antonius Demochares*, omnes antiquitate, & doctrina pollentes. Ex qua ratione nulli dubium erit, Noſtrum Epiſcopum fuiſſe Auctorem illius Antiphonæ, licet in Codice *Iuliani* traductorem fuiſſe ſcribatur, nam illud gloſſema, eſt vt alibi dicemus, & notat Gandara *Hiſt. Gallec.* 2. *p. lib.* 7. *c.* 12.

TERTIO IDVS
Septembris.
DIES XI.

A. *Apud* TVRIGIVM *in Celtiberia Hiſpaniæ* SS. FELICIS, *&* REGVLÆ *fratrum, qui cùm nollent idolis cultum exhibere, & conſtanter pro fidei obſeruantia, vitam amiſſuros proteſtarentur, poſt plumbi liquefacti hauſtum, gladio inclyti Martyres præbuere ceruices.*

LEGIONE

B. LEGIONE *in Hiſpania Citeriori* S. VINCENTII *Abbatis, qui mirabilis apud omnes ob virtutum cumulos, & mirabilior in conſtantia confeßionis fidei, in hæreticorum manibus Martyr celebris vitam reliquit.*

C. CASTRO-LYBICO *in Ceretanis Hiſpaniæ* S. ÆMILIANI *Eremitæ, qui virtutibus clarus, bonorum operum ſignis celebris, & doctrinæ eruditione præfulgens, ad ſacrum Eccleſiæ* Vercellenſis *Pontificatus faſtigium euectus, vbi gregem catholicis paſcuis imbuens, glorioſo fine quieuit.*

D. ABVLÆ *in Hſpania* Tranſlatio *ſacrorum pignorum Sancti* SECVNDI, *euſdem vrbis Eſpicopi, & Martyris, ex peruetuſta ad primariã ipſius Ciuitatis Baſilicã, actum auctorante* D. Ieronymo Manrrique Larenſe *ipſius vrbis Epiſcopo, & Generali Inquiſitore, qui proprijs facultatibus* Oratoriũ *à fũdamẽtis erexit, annuis redditibus ditauit, & Capellanis diù inſeruiẽtibus auctorauit.*

E. TAROVCÆ *in Luſitania* B. BOEMVNDI *Abbatis*, S. Bernardi *diſcipuli. Qui cùm ab eo* Luſitaniam *emitteretur, & Cœnobium* S. Ioannis *in loco ſibi cœlitùs demonſtrato conſtrueret, illúdque monaſticis regulis, virtutum exemplis, & ſanctis moribus conſtituiſſet, mirabilium patratione percelebris, & ſanctitudinis gloria coruſcans, in Domino obdormiuit.*

NOTÆ.

SANCTI FELIX & REGVLA *Fratres, Martyres Turigienſes in Celtiberia Hiſpaniæ.*] Quamuis horum Sanctorum Nomina adhuc non fuerint in *Romano Martyrologio* deſcripta, tamen in aliorum Tabulis Eccleſiaſticis reperiuntur, vt ex Martyrologiis *Noikeri*, & *Molani* in *Addit. ad Vſuardum. fol.* 153. his verbis: TVREGO *natale* SS. FELICIS, & REGVLÆ. liquet. Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS. h. d. fol.* 362. illos ad TIGVRIM *Heluetiorum*, quod hodie ZVRICK Oppidum dici aſſerit, amandat, ſed perperam, cum ex Flauio Dextro in *Chron. Ann.* 285. conſtet, paſſos apud *Turigium Celtiberia.* Eius auſculta verba: TVRIGII *in Celtiberia Hiſpania Sancti Chriſti Martyres* FELIX, & REGVLA, *quorum ſacra* Reliquiæ *religioſâ populorum finitimorum frequentiâ coluntur.* Dextri ſententiam roborat Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Aduerſ. n.* 545. *fol.* 127. hac ſerie: FELIX, & REGVLA *fratres Chriſtiani nobiles, nati in agro* Carauaecenſi, *Patribus Chriſtianis, deuecti in* Brigagium, & Turingium, *Oppida condita à Turingis, in* Aragonia *apud* Taraſonem, XI. Septembris *paßi ſunt, in perſecutione Decij, Anno* CC. LIII. *Præſide M. Aurelio Valentiniano. Paßi ſunt graues cruciatus, & mortem; quâ hic coronam martyrij conſequitur: illa virginitatis lauream*

A. *Martyrologia.*

Scriptores.

cumulauit lauro martyrij. Horum meminit Beda, *& eorum corpora ſunt in Monte prope Turiugium.* Hinc elicies martyrium Sanctorum horum Martyrum eueniſſe, tempore Decij, non Diocletiani, vt ſuſpicatur Biuarius in *Not. ad Dextr. in Chron. d. Ann.* 285. *n.* 7. *fol.* 301. ex relatione *Dextri* motus, nam ibidem *Dexter* non de martyrio, ſed frequentia cultus *Reliquiarum* eodem Anno, & cæteris ſequentibus, populorum conuenientium ſucceſſiuâ. Pro vt & hodie continuatur idem cultus, vt notat D. Vincentius Blaſco de Lanuza *Hiſtor. Aragon.* 2. *p. lib.* 5. *c.* 18. *fol.* 487. & Rodericus Mendez de Silua in *Populat. Hiſpan. c* 53 *celtiberia. fol.* 142.

Eccleſia Monobricenſis Breuiarij Lectionis ſeries.

Eorum ACTA in tribus vetuſtiſſimis Breuiariis MSS. & in pergamineis tabulis exarata, ſe vidiſſe fatetur ipſe *Lanuza*, in quorum altero, quod extat in Parochiali Eccleſia *Monobrica*, hodie *Muuebrega* ſequentia verba leguntur: III. *Idus Septembris Lectio* III. *Eodem Die apud* TVRIGVM, *Ciuitatem Sueuorum, natale Duorum Germanorum* FELICIS, *&* REGVLÆ, *qui dicuntur fuiſſe ex Legione Thebæa, qui cum perueniſſent ad ſupradictam Ciuitatem, vacando ieiuniis, & orationibus, ſeminando populis verbum ſalutis, adſunt perſecutores à Maximiano Imperatore directi: ante quorum conſpectum Sancti ſe offerentes, interrogati reſponderunt:* Chriſtianos nos fatemur, & ex collegio Sanctorum *Mauritij*, & *Exuperij*, & Sociorum eius. *Perſecutor verò nomine Datianus iuſſit eos ſuper candentes crates ferreas imponi. Cùm vero immaniter torquerentur, dixerunt Datiano Tyranno:* Qui ſunt Dij tui? *Datianus inquit*, Iupiter, & Mercurius. *Et reſpondens Beatus Regula*: Belzebut ergo eſt Deus tuus. *Tunc iratus Datianus datâ ſententiâ decollati ſunt. Itaque amputatis Capitibus, ſumptiſque in manibus ſuis de ripa fluminis, vſque ad ſummum Montis verticem (quem locum ſepulturæ ſuæ delegerant) mirabiliter deuenerunt. Vox verò Angelorum pſallentium, inibi audita eſt: In paradiſum deducent vos Angeli; cum gloria ſuſcipient vos, & perducent vos in Ciuitatem Sanctam Ieruſalem. Quo in loco præſtantur beneficia Dei, vſque in hodiernum diem.* In

Error I. in hac Lectione detegitur.

huius Lectionis compendio, Duo proculdubio referuntur, quæ prorſus Hiſtoricæ rationi contradicere videntur. PRIMVM, in eo quod S. REGVLAM fœminam, virum efficit relatio, ibi? *Et reſpondens* BEATVS REGVLA. Quod proculdubio Eccleſiaſtica Hiſtoria abhorret, cùm ex Notkero in *Martyrol. h. d.* liquet, his verbis REGVLAM fuiſſe fœminam: *Natiuitas* (inquit) *Sanctorum Martyrum* FELICIS, *&* REGVLÆ, *Sororis eius.* Hinc liquet errorem contraxiſſe Auctores illius *Lectionis Monobricenſis*, qui fœminam in virum vertentes, totam maſſam rerum ab eis Martyribus geſtarum inuertere. SECVNDVM, ex eo

Error II. elicitur.

quòd, SS. Martyres de collegio *S. Mauritij* Legionis Thebæorum Ducis effecere: Quod abſurdum notabile continet. Nam ſi omnes illius Legionis commilitones primùm *decimati*, ex more fuere, & tandem, omnes reliqui ſæuiſſimè trucidati noſcuntur, vt ex eorum hiſtoria apud Surium *Tom.* 5. *Die XXII. huius Menſis fol.* 195. & ex Baronio in *Not. ad Martyrolog. Roman. d. XXII Die. lit. B fol.* 589. & in *Annal. Eccleſ. Tom.* 2. *Ann.* 297. *n.* 1. *& ſeqq* liquet: Quo pacto Noſtri Martyres ex illa Thebæorum Legione abſque periculo ſeparati, *Celtiberiam* deuenere, ſi omnes occiſi ſunt? Inſuper, nam Noſtrorum Martyrum corona, tempore *Decij* Imperatoris ad Annum CC. LIII. euenit, vt ex *Iuliano* probauimus; & eorum Reliquiæ in tota *Celtiberia* in maximo erant honore, frequentiâ populorum ad Annum CC.LXXXV. vt ex *Dextro* notauimus. At Martyres Thebæi ad Annum CC. XCVII gladio occiſi ſunt; ergo nullo modo Noſtri cum illis commercium habuere. Hinc exploſis illius *Lectionis Monobricenſis* lapſibus. Eorum ſic emendanda putamus Acta.

ACTA SS. FELICIS, ET REGVLÆ Sororis eius Martyrum Turigienſium in Celtiberia Hiſpaniæ, ex Variis.

FELIX *natione* Hiſpanus *in agro* Carauaccenſi Hiſpaniæ *natus*, *&*

ex

ex nobilibus Parentibus, & Chriſtianis exortus, germanam ſororem habuit nomine REGVLAM, *quæ virginitatis flore coruſcans, cæteris virtutibus ſplendoris acumen adauxit. Cæterùm cum Parentes, relictis patriæ laribus,* Celtiberiam *pergere deſtinaſſent, & primùm* Brigagium *Oppidum illius Prouinciæ adiiſſent, illo deſpecto,* Turigium *proximam Ciuitatem, (quam poſtmodum Sueui Hiſpanias commemorantes readificauere, eamque* Turigium *Sueuorum edixere) ingreſſi, ibidem cum filiis, donec vita ſuperfuit, vixere feliciter. Quibus è vita ſublatis, SS. Fratres ieiuniis, & orationibus vacabant, & fidei zelo, vt non ſolùm ſibi ipſis, ſed & cæteris circumſtantium populorum concionibus prodeſſent, aliquando Dei ſpiritu pleni, & fidei propagatione æſtuantes, verbum ſalutis populis ſeminabant. Creſcebat tunc temporis Gentilium furor, Decij Imperatoris Edictis aduerſus Chriſti membra, ſufflatus; & cognità per M. Aurelium Valentinianum* Celtiberiæ *Præſidem* FELICIS, *&* REGVLÆ *confeſſione, illos iuſſit in carceris cuſtodia detrudi. Adſunt perſecutores à Præſide directi, qui illos ad illius tribunal deferunt. Ante cuius conſpectum SS. Fratres oblati, & de religione interrogati, reſponderunt:* Chriſtianos Nos eſſe fatemur, & huius Regionis accolas. *Tunc* Valentinianus *iuſſit eos ſuper candentes crates ferreas imponi: cùm vero immaniter torquerentur, dixerant Tyranno:* Qui ſunt Dij tui? *Ille dixit:* Iupiter, & Mercurius. *Reſpondit Beata* REGVLA *Virgo:* Beelzebuth ergo eſt Deus tuus. *Tunc iratus Tyrannus Beatiſſimam* REGVLAM *ſuper feruentem picem impoſitam, eidem bulliens plumbum ad potandum à carnifice dari præcepit. Cúmque nullis ſuppliciorū acerbitatibus SS. Fratres à Chriſto diuellere potuiſſet Aurelius, datâ ſententia eorum capita iuſſit amputari. Cumque prope lacum iuſſio Præſidis adimpleri à ſatellitibus exequeretur, nubes lucida obumbrauit eos, & vox eſt huiuſmodi ſubſecuta:* Confidite, ne timeatis. Ego vobiſcum ſum. *Poſt hæc truncati Martyres, capita ſua in manibus ſuſcipientes de ripa fluminis, vſque ad ſummum Montis verticem (quem locum ſepulturæ ſuæ delegerant) mirabiliter deuenerunt. Hic cùm accederent, alta Angelorum vox pſallentium audita eſt, & dicentium:* In Paradiſum deducent vos Angeli, cum gloria ſuſcipient vos, & perducent in ciuitatem ſanctam Ieruſalem. *Quo loco per multos annos quieuere, vbi Anno Domini* CC. LXXXV. *eorum ſacræ* Reliquiæ *religioſâ populorum finitimorum frequentiâ cultæ, poſtmodumque vſque in hodiernum diem non ſolum quieſcunt, & venerantur, imò & lacum illum, iuxta quem SS. Martyres iugulo ceruices præbuere, incolæ, traditione à Maioribus accepta, demonſtrant. Igitur SS. Martyrum paſſionis Dies* XI. Septembris, *Anno Domini Noſtri Ieſu-Chriſti* CC. LIII. *numeratur, quo Eccleſia* Turigienſis, Monobricenſis, *& alij plures Populi* Celtiberiæ *feſtum auctoritate Apoſtolica venerantur, ob ſacra lipſana iſtorum in locis honorificè adſeruata Martyrum huiuſmodi, & miracula inſigna patrata eorum interceſſione à Deo, cuius honor, & gloria in ſecula ſeculorum.* Amen.

Origo. — *Turigium Celtiberia pergunt.* — *Carcerantur.* — *Cruciantur* — *Coronantur.* — *Cultus.*

Hæc ſunt genuina Martyrum ACTA excerpta ex Breuiariis, Scriptoribus, & Martyrologiis, licet errore relato aliter apud *Lanuzam* res geſtæ eorum referantur. Quatenus ad Originem, Parentum nobilitatem, Chriſti cognitionem, natalem in agro *Carauaccenſi*, profectionem ad *Celtiberiam*, & apud *Brigagium*, & *Turigium* commorationem, iam fragmentum relationis *Iuliani* vidiſti; eorumque paſſionem, diem, & annum agonis; necnon *Reliquiarum* exiſtentiam in *Turigio* & venerationem, ex *Dextro* notaſti; cæteraque paſſionis in *Lectione Breuiarij Monobricenſis* cognouiſti; nunc de eorum exiſtentia ibidem videſis Lanuzam *d. lib.* 5. *c.* 18. *fol.* 490. Vbi fatetur qualiter *Munobrica* aliquot eorum *Reliquiis* ditata, eorum feſtum *h. d.* colit impetratis Iubilæo, & Indulgentiis à S. D. N. Clemente VIII. Pont. Max Apud *Turigium* eorum feſtiuitas cum Octaua perficitur, & alia plura refert ad elucidationem Actorum.

Cultus hodie continuus.

TVRIGIVM. Ciuitas antiquá Hiſpaniæ inter *Celtiberas* populos ſita, ab

Bilbili XII. M.P. diſſita, diœceſis *Turiaſonenſis*; hodie dicitur TORRIXO, vt notarunt P. Biuarius *ſupr. d. Ann.* 285. *n.* 7. *fol.* 301. Mendez Silua *d. c.* 53. *fol.* 152. D. Ioannes Briz Martinez in *Hiſtor. S. Ioannes Pinnatenſ. lib.* 5. *c.* 22. D. Michaël Martinez del Villar in *Patronat. Bilbilitan. fol.* 467.

Topographia.

B. S. VINCENTIVS *Abbas Legionenſis in Hiſpania.*] De hoc ſanctiſſimo Abbate, & Martyre plura diximus, imò omnia quæ ſunt dicenda recenſuimus ſupra *Tom. 2. Die XI. Mart. fol.* 177. quo loco illius commemorationem appinximus, eo quòd omnes Eccleſiæ Hiſpaniarum, ad eum diem eius anamneſim referunt. Bene verum eſt, quod Nos *d. Tom. 2. fol.* 178. aſſeruimus *Tranſlationem* Corporis S. Abbatis factam fuiſſe hoc die; de ea agunt S. Marcus Maximus in *Chron. Ann.* 540. apud Biuar. *n.* 4. *fol.* 407. §. 35. his verbis; *Reliquiæ* S. VINCENTII, *Legionenſis Abbatis, & Martyris, Ouetum allata Anno Domini* D. XXXI. *mirificis miraculis celebrantur.* Et licet meritò dubitaret ibidem *Biuarius*, quod hæc *Tranſlatio* minime in vrbem *Ouetum* fieri potuiſſet, eo quòd hæc vrbs nondum eo tempore, quo ſcripſit *Maximus*, eſſet in rerum natura, tamen difficultati reſpondet argute, ſcilicet non ad vrbem, quæ non erat nata, ſed ad locum, qui tunc temporis *Ouetum* vocabatur, vbi Eccleſia *S. Vincentio* Leuitæ extructa fuerat. Quod probat ex Diplomate à F. Antonio de Yepes *Tom. 3. Chron. Benedictin. in Appendic. Scriptur.* 11. adducto.

An hac die Tranſlatio S. Vincentij Abbatis recolatur?

C. S. ÆMILIANVS *Eremita, & Epiſcopus Vercellenſis.*] Eum fuiſſe natione *Hiſpanum*, & in *Celtiberia* eremitam fatetur Helleca Epiſcopus Cæſarauguſtanus in *Addit. ad Max. fol.* 235. apud Rodericum Caro, his verbis: *Per hæc tempora tranſlata eſt bona pars corporis* S. ÆMILIANI *Epiſcopi* Vercellenſis (*primò Eremita in Aragonia*) *& adlata ad Oppidum* Turris-Palearum, *& ibi ſepulta.* Philippus Ferrarius in *Catalog. SS. Ital. h. d. fol.* 588. hac clauſula: ÆMILIANVS, *natione* Hiſpanus, *loco obſcuro natus.* Qui circa originem aliqui aliter ſentire conantentur, attamen ille Lectionibus Romæ nuper approbatis inhærens, *Hiſpanam* originem fateri compulſus eſt. Hinc valde miror, quo ſenſu doctiſſimus Biuarius in *Not. ad Maxim. Ann.* 578. *n.* 2. §. 18. *fol.* 563. conatur probare nullum ÆMILIANVM, *Hiſpanum* origine, fuiſſe Epiſcopum *Vercellenſem*, cum contrarium conſtet ex Actis illius Eccleſiæ, & relatione *Ferrarij.* Sed iam ad eius elogia veniamus. Illa concinunt Molanus in *Addit. ad Vſuard. fol.* 153. à quo Romanum Martyrologium *h. d. fol.* 564. vbi Baronius *lit. F.* Cui conueniunt Martyrologia *Caſtellan.* Dionyſ. Vazq. *fol.* 149. Luſitanum Ioann. Lup. *fol.* 194. Petrus Galeſinius *fol.* 125. *col.* 2. hoc elogio: *Vercellis*, S ÆMILIANI *Epiſcopi, & Confeſſoris: hic Quadraginta annis in eremo ſanctiſſime vixit, poſt Epiſcopus* Vercellarum *factus, omni Chriſtiana pietatis laude florens, ad Concilia quæ Symmachus Pontifex conuocauit, Romam tertio venit. Demùm multis pro Chriſti gloria laboribus religioſe perfunctus, meritis cumulatus, migrauit in cælum.* De eo idem Philippus Ferrarius in *Topograph. SS. verb.* Vercellæ *fol.* 132. *col.* 2. Eius ACTA ex vetuſtioribus Eccleſiæ *Vercellenſis* monumentis ſe ſcripſiſſe fatetur *Galeſinius* quæ nondum Typis excuſſa deliteſcunt. Illa etiam per ſynopſim Philippus Ferrarius *in d. Catalog. SS. Ital. fol.* 588. retulit, quæ dabimus.

De origine Hiſpana probatio.

Biuarij lapſus.

Martyrologia.

ACTA S. ÆMILIANI EPISCOPI Vercellenſis Origine Hiſpani ex Helleca, & Philippo Ferrario.

Origo.

ÆMILIANVS *natione* Hiſpanus, *loco obſcuro natus*, *à Felice Epiſcopo ad religionem eruditus fuit: qui iam vita religioſa addictus, vt cæterarum rerum curâ abiectâ, rerum diuinarum contemplationi vacaret, ſe in eremum* Celtiberiæ *primùm, poſt, deſerta patriâ, in* Inſubriæ *ſpelais, mundi deſpectis illecebris abdidit, vbi incredibili abſtinentiâ, aſſiduis ieiunijs, alijſque corporis macerationibus carnem domans, & in oratione frequens, dulci perfruebatur ſpiritus libertate. Vrùm famâ ſanctita-*

Eremum colit.

tis

tis peruagante, cùm iam per Quadraginta *Annos eremum incoluiſſet, Epiſcopo* Vercellenſi *defuncto, in demortui locum ſubrogaretur. Quod munus ſic adminiſtrauit, vt non ſolùm contemplationis, ſed & actionis partes egregie ſuſtineret. Maxime in eo elucebant humilitas, doctrina, & pietas: quibus Eccleſia Dei multum profuit; Concilijs enim Romanis* III. IV. *&* VI. *ſub* Symmacho *Papa celebratis, interfuit.* Vercellas *reuerſus, cum aliquot Annos Eccleſia ſua ſanctiſſime præfuiſſet, ac illius libertatem, immunitatemque intrepide, & ſtrenue aduerſus laicos defendiſſet, ad extremum pijs laboribus confectus migrauit è vita* III. Idus Septembr. *circa Annum Domini* D. XV. *Cuius ſacrum Corpus ibidem honorifice ſepultum per aliquot annos quieuit, donec eius pars maxima Vercellis* Caſtrum Lybicum, *ſeu* Turrem-Palearum *tranſlatum eſt. Quæ vero pars remanſerat apud* Vercellas, *cùm diu fuiſſet ignota, Anno* M. C. LXXXI. *reperta, in Cathedralem Baſilicam collocata, ibidem honorifice colitur.*

Epiſcopus fit.

Concilijs interſ.

Moritur.

En ACTA quæ nobis ſuppeditauit *Ferrarius*, nam apud Scriptores Noſtros nihil, niſi altum ſilentium. P. Biuarius in *d. Not. Max. Ann.* 578. *n.* 2. §. 18. *fol.* 563. credidit, quod ea miracula, quæ in apſide Templi *Turris-Palearum* depicta ad Altare ſunt, S. Æmiliano Presbytero *Hiſpano*, cuius memoriam recolit Eccleſia *Die* XII. *Nouembris*, tribuenda eſſe. Sed proculdubio contraxit errorem, deceptus ex eo quod minus bene penſatâ periodo *Helleca Cæſaraugustani*, quâ ÆMILIANVM Epiſcopum *Vercellenſem* fuiſſe *Hiſpanum* Eremitam aſſeruit, cuiuſque partem corporis ad *Turrem-Palearum* tranſlatam eſſe commemorat; illum *Vergegienſem* ſomniauit, & hinc *Helleca* clauſulam emendat ſine ratione, cùm iam ex ſuperius dictis veritas eluceſcat?

Biuarij emendatio diluitur.

D.

TRANSLATIO *ſacrorum pignorum.* S. SECVNDI *Epiſcopi, & Martyris Abulenſis.*] Huius feſtiuitatis ſolemnia celebrat *S. E. Abulenſis* hoc die cum officio Duplici ſecundæ claſſis, vt ex eius apparet *Manuali SS. fol.* 36. Errorem contraxit Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS. fol.* 360. hanc Tranſlationem apponens in Die IX. huius Menſis, ſic ABVLÆ *in Hiſpania* Tranſlatio S. SECVNDI *Epiſcopi, & Martyris, eiuſdem Vrbis Patroni*: cùm liquidò ex Officij Eccleſiaſtici Tabulis conſtet, hoc die celebrari huiuſmodi ſolemnia. De quibus agunt F. Ludouicus Ariz *Hiſtor. Abulenſ.* 1. *p.* §. 15. *fol.* 53. *&* §. 17. *fol.* 57. M. Ægidius Gonzalez Dauila *Chronographus Regius in Theatr. Eccleſ. Caſtell. Tom.* 2. *fol.* 290. *&* 305. Cianca *Hiſtor. S. Secund.* 2. *p. c.* 3. *& ſeq.* Franciſcus Bilches *Hiſtor. SS. Giennenſ.* 1. *p. c* 11. *fol.* 30. D. Martinus de Ximena in *Annal. Giennenſ.* 1. *p. Ann.* 300. *fol* 21. & alij. Tranſlationis ACTA ex antiquis, & recentioribus monumentis, Lectionibuſque Officij S. E. Abulenſis deſumpta dabimus.

Scriptores.

ACTA TRANSLATIONIS, ET Inuentionis ſacri Corporis S. SECVNDI, *Epiſcopi Abulenſis, & Martyris ex Antiquis, & recentioribus authographis S. E. Abulenſis.*

POSTQVAM *Beatiſſimus* SECVNDVS *Abulenſis Eccleſiæ Pontifex,* S. IACOBI *Hiſpaniorum Apoſtoli Diſcipulus, & Chriſti Martyr ſuum pro eius fide defendenda compleuiſſet agonem, Chriſtiani fideles tanti Præſulis pignora colligentes, ea in marmoreo ſarcophago tumularunt; quæ datâ Eccleſijs pace, apud* Abulam *in magno pretio habita, Gothorum tempore eccleſiaſticum meruere condignum honorem. Sed eueniente Sarracenorum proluuie, eadem Chriſticolæ in Eccleſiæ* S. Sebaſtiani *Martyris angulo interiori occulte recondentes per plura ſecula delituêre. Donec Anno Domini* M. D. XIX. *Regnante* Carolo I. *Hiſpaniarum Rege Catholico, poſt Romanorum Imperatore; Vniuerſalis Eccleſiæ claues tenente* Leone X. *Pont. Max Abulenſis Eccleſiæ infulas induente* D. F. Franciſco Rui-

S. Secundi martyrium.

Collocatio ſacrorum pignorum.

Inuentionis Annus, & Tempus.

zio ipſius Sedis Præſule; cùm Confraternitas, quæ à multis retrò ſeculis, titulo S. SECVNDI *fundata in eadem S. Sebaſtiani Baſilica permanebat, illam laxatis angulis reficere propoſuiſſet, conuocatis foſſoribus ſiniſtrum parietis latus, cùm ſolo æquaſſent, & fundamenta quærerent, in arcam marmoream deuenère, quæ cauo ipſius parietis occulta iacebat, & in ea vrnam lapideam inuenère, in qua oſſa humani cadaueris, cineres, calicem, & annulum aureum cum ſequenti epigraphe* SANCTVS SECVNDVS, *reperère. Tunc, vt actum comprobaret miraculum, vnus ex foſſoribus, Franciſcus Arroyo nomine, qui herniâ laborabat, inuocato S. Præſulis auxilio, protinus ſanitatem fuit conſecutus. Hinc præſentium voces, lachrymæ, & ſonitus campanarum in vrbem aſcendentes, breui Antiſtitem, Decanum, & Capitulum, Cathedralis Eccleſiæ, Prætorem, Equites & omnem populum ad* S. Sebaſtiani *Baſilicam, quâ ineſtimabilis theſaurus fuerat inuentus, magnâ cum feſtinatione traxere. Qui ſacra pignora ſuauiſſimum odorem reſpirantia, ex vrnula extrahentes, gratias Deo ſolemni iubilatione dedere. Tunc Epiſcopus ſacras exuuias ad Cathedralem Eccleſiam transferre curauit, ſed Rector, & Ciuitas Abulenſis, necnon Confraternitas S. Secundi, qui titulo patronatus Eccleſiam S. Sebaſtiani à pluribus ſeculis rexerant, dotauerant, & ſuſtentauerant, Epiſcopi, & Capituli conatibus reſiſtentes, eſſe merum ſpolium violenti, & potenti manu fabricatum dictitabant. Sed re in concordiam adductâ, conuentum fuit, vt ſacrum corpus ibidem requieſceret, donec vocatis vocandis cauſa iuridice terminaretur. Sic factum: & ſacra lipſana ſyndone lineâ inuoluta, & intra capſam lineam incluſa, in eadem arca marmorea collocata fuere, & fidelibus Chriſtianis expoſita, vt ad eius S. Præſulis tumulum ægrotorum cætus accederet, qui fide pleni, innumera à Deo beneficia* S. SECVNDI *interuentione ſunt conſecuti. Requieuit igitur ſacrum Corpus in eadem Eccleſia per fere* LXXV. *Annos; donec Anno* M. D. XCIV. D. Ieronymus Manrrique *Epiſcopus Abulenſis, & Generalis Hiſpaniæ Inquiſitor, ab deuotionem ſummam quâ Sanctum proſequebatur Prædeceſſorem, obque adeptam eius interuentione ſalutem, illud ex antiqua S. Sebaſtiani Baſilica, quæ iamiam titulo* S. SECVNDI *fruebatur, & adhuc fruitur, transferre in Cathedralem conatur, præcedente ſumptuoſiſſimi prope primarium templum Sacelli conſtructione, nomini S. Antiſtitis dicati, quo ſacra pignora conderentur. Quod vt efficaciùs perficeret, conſtita quòd* Leo X. *Pontifex Maximus olim Epiſcopo Abulenſi* Ruizio *ſuum canceſſerat diploma, vt eadem ſacra pignora in Cathedralem transferre valeret, cuius hic tenor.*

Cauſa huius Inuentionis.

Miraculum.

Collocatio ſacri Corporis.

Tranſlatio ad Cathedralem Baſilicam.

Breue Apoſtolicum ad transferendum Corpus S. Secundi?

VENERABILIS Frater, & Dilecti Filij ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Paucis abhinc diebus Nobis ſignificare feciſtis, quòd cùm Venerabile Corpus S. SECVNDI, Epiſcopi, & Confeſſoris, qui olim à S. IACOBO Maiori, Apoſtolo (cuius fuerat Diſcipulus) in Hiſpaniam miſſus, veſtræ Vrbis, & Eccleſiæ Epiſcopum egerat, nunc in vetuſtiſſimo tumulo intra Eccleſiam S. Luciæ (*lege S. Sebaſtiani*) extra Abulenſis vrbis muros, ipſis ſacris infulis quibus fuerat ſepultum, Summa omnium lætitia fuiſſet inuentum, exindeque multis clareret miraculis; quodque in veſtram Eccleſiam illud transferre piâ deuotione deſideratis, quâ decentius honoretur, ac cratis ferreis, veſtrâ impenſâ, in loco conuenienti collocare concupitis. Quare Nobis aſſiduis ſupplicationibus inſtare feciſtis, quatenus illis de Apoſtolica benignitate prouidere dignaremur. Nos qui in Sede Petri, licet immeriti, conſtituti ſumus, pia fidelium vota, maxime eorum, qui Reliquias Sanctorum, quorum animas credimus in cœlis cum Chriſto regnare, honorare, & venerari decernunt, auctoritate Apoſtolica proſequi volentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, tenore præſentium, vt prædictum ſacrum Corpus

cum

cum omnibus eius exuuijs ex antiquo tumulo extrahere reuerenter, illudque in veſtram Cathedralem Eccleſiam, ſine tertij tamen præiudicio, honorifice transferre, & loco debito decenter collocare poſſitis Apoſtolicâ auctoritate licentiam, & facultatem impartimur. Hinc dilectis filijs Abbatibus Monaſterij S. Mariæ Hortorum extra vrbem Segobiæ, & Collegiatæ Eccleſiæ Metinæ Campeſtris, Salmanticenſis diœceſis, & eorum cuilibet committimus, & mandamus, vt circa prædicta aduerſus quoſuis homines cuiuſcumque qualitatis, & conditionis tàm cenſuris eccleſiaſticis, quam alijs pecuniarijs pœnis eorũ arbitrio infligendis, inuocato ſi opus fuerit brachio ſeculari, procedere poſſint licentiam concedimus. Non obſtantibus Bonifacij VIII. Prædeceſſoris Noſtri, & aliorum conſtitutionibus Apoſtolicis, Prouincialibus, & Synodalibus, cæteriſque contrarijs. Dat. Romæ apud S. Petrum, ſub Anulo Piſcatoris, Die XXVI. Februarij, Anno Domini M. D. XX. Pontificatus Noſtri VII. Ioannes de Lerma.

Habitâ quaque Philippi II. *Regis Catholici permiſsione, quâ Rectori, Vrbi, & Populo Abulenſi ſcripſerat, vt vnuſquiſque eorum Epiſcopi deſideria fouerent, Sacellum conſtruere cœpit, quo in formam redacto, publicatâ Tranſlatione ad Diem* XI. Septembris *magnificentiſsime Anno* M. D. XCIV. *perfecta eſt. Supra antiquum tumulum in veteri Eccleſia alabaſtrina effigies* S. Secvnds *remanſit, & in planitie hæc Inſcriptio.*

Tandem operâ D. Ieronymi Manrique Abulenſis Epiſcopi perficitur.

DIE XI. MENSIS SEPTEMBRIS.
ANNO. DOMINI. M. D. XCIV. DEI.
ECCLESIAM. GVBERNANTE. CLEM.
VIII. P. M. HISPANIARVM. REGNA.
PHILIPPO. II. REGE. CATHOLICO.
SEDEM. ABVLENSEM. IERONYMO.
MANRIQVIO. DE LARA. CORPVS. SACRVM. S. SECVNDI. VRBIS. IPSIVS.
EPI. I. EX. HAC. BASILICA. IN. CATHEDRALEM. RELICTIS. HIC. ALIQVOT.
SACRIS. CINERIBVS. TRANSLATVM. EST.

Vt cunctis ſeculis innoteſceret, quo tempore, quibus regnantibus, & ſuprema Eccleſiarum faſtigia poſsidentibus, huiuſmodi eſt executa Tranſlatio. Præſtante Domino Noſtro Ieſu Chriſto, qui cum Patre, & Spiritu-Sancto regnat per ſæcula, Amen.

Hactenus Translationis huiuſmodi Acta, qui ea prolixiora deſiderat, adeat Libellum Antonij Cianea de *Tranſlat. S. Secund.* per totum. Vbi totius rei geſtæ apparatum ſingulari relatione proſequitur; & paulo conciſius F. Ludouicus Ariz in *Hiſtor. Abulenſ. d.1. p §.17. fol.56.* per totum.

B. Boemvndvs *Abbas Taurocenſis in Luſitania Confeſſor.*] Cœnobiarchæ huius ſanctiſſimam memoriam luculento elogio recolit F. Chryſoſtomus Henriquez in *Monolog. Ciſtercienſ. h. d. fol* 308. his verbis: *In Luſitania* B. Boemvndvs, *Sanctiſsimi Patris Noſtri Bernardi Diſcipulus, & Cœnobij S* Ioannis de Tarovca *primus Antiſtes, & Pater. Qui poſtquam Monaſterium illud, in loco ſibi cœleſti fulgore demonſtrato condidiſſet, illudque bonis moribus, & ſanctis inſtitutionibus ſtabiliſſet, miraculorum & virtutum gloria illuſtris, diem clauſit extremum, ſummo omnium Religioſorum, & Secularium mœrore. Corpus ipſius ob reuerentiam tanti Viri, duobus diebus poſt obitum, antequam ſepeliretur, magno honore, vt à cunctis coleretur, publicè in Templo, populo fuit expoſitum: ad quod magnus fuit incolarum concurſus, confluentibus cunctis, certatimque accurrentibus, vt S. Abbatis pedes deoſcularentur. Cuius ſanctitatis euidentiam crebris miraculis, innumerabilibuſque ſignis Dominus oſtendit. Quicumque enim magnis licet infirmitatibus grauati, pedes ipſius deoſculari, vel tangere obtinebant, illico à languoribus ſanabantur. Spatio enim dierum illorum ſa-* E.

Elogium.

crum cadauer odorem ſpirauit ſuauiſſimum, & tandem lachrymantibus cunctis honorifice tumulatur; & paulo poſt, id exigentibus tanti Patris meritis, eleuatur. De eo ſcripſere F. Bernardus Brito in *Hiſtoria Ciſterc. Tom. 1. lib. 2. c. 5.* Antonius Brandaon in *Monarch. Luſitan. lib. 9. c. 9.* F. Antonius de Yepes in *Chron. Benedict. Tom. 7. Cent. 7. Ann. 1120. c. 2. fol. 176. col. 4. & ſeqq.* Gaſpar Iongelinus in *Notit. Abbatiar. Ordin. Ciſtercienſ. tit. de Portugall. fol. 26.* D. F. Angelus Manriq. Epiſcopus Pacenſis in *Annal. Ciſtercienſ. Tom. 1. Ann. 1119. c. 3. fol. 105. & Ann. 1122. c. 4. n. 2. fol. 138. & Ann. 1123. c. 1. n. 1. fol. 144.* F. Chryſoſtomus Henriquez in *Faſcicul. SS. Ciſtercienſ. Tom. 2. lib. 2. Diſt. 26. c. 12. fol. 255.* in paruis. Qui per ſynopſim eius ACTA conſcripſit. Nos ea pleniora damus.

Scriptores.

ACTA B. BOEMVNDI ABBATIS Monaſterij, S. Ioannis de Tarouca in Luſitania, ex Ordine Ciſtercienſium.

Origo.

BOEMVNDVS *natione Gallus, profeſſione Monachus, S. Bernardi Claræ-Vallenſis Abbatis Diſcipulus, & in monaſticis diſciplinis apprimè inſtructus. Is cum Adelberto, Ioanne, Bernardo, Siſinando, Rolando, & Alano, à prædicto B. Bernardo Abbate in* Luſitaniam *dimiſſus, vt in ea Regione Ordinis Ciſtercienſis regulas protenderet, Monaſteriumque* S. Ioanni Baptiſtæ *dicandum, erigeret, in loco ſibi diuinitus demonſtrandum;* Galliam *deſeruit,* Hiſpaniam *ingreditur, & in* Luſitaniam *iter rectò dirigens,* Ioannem Zuritam *ſanctiſſimum illius ſeculi Eremitam, cui* B. Bernardus *literas direxerat, quærit, illoque inuento, legationem ſui Magiſtri, & intentum aperuit, eique literas dedit: Quibus perlectis, & aduentum Monachorum per reuelationem iam diu prænoſcens, Monachos ſingulari humanitate recepit. Qui cum Eremita cellulas diſponentes, & orationibus inſtantes, locum ſibi diuinitus demonſtrandum, ad Cœnobij erectionem ſpectabant. Tandem actum, & locum cœleſti fulgore indigitatum, illud Cœnobium ædificare cœperunt, & S. Præcurſori dedicarunt, quod adhuc* S. Ioannes de Tarouca *dicitur, vbi* B. BOEMVNDVS *Abbatem primum egit, tantâ virtutum, & illuſtrium facinorum copiâ, vt breui Monaſterium illud, eiuſque aſceta per totius* Luſitaniæ *angulos, morum ſuauitate, & monaſtica religionis fulgore clarerent. Quorum ſanctitatis fama cùm ad* Alfonſum *Portugallenſium Principem pertingeret, Monaſterium adire diſpoſuit, vt ſe, & ſua Monachorum orationibus commendaret, & vnum ex illis ſecum deferret in acie, quam aduerſus* Albucazanum *Pacis Auguſtæ Regulum Agarenum præparauerat. Igitur Princeps Cœnobium tunc paruum ingreſſus, B. Abbatem alloquitur, & ſui propoſiti propalat intentum, à quo tandem Adelbertum recepit, qui dum orabat in bello, Princeps victoriam decantabat. Quâ denique parta, Princeps Cœnobium illud magnificentius conſtruere deſtinauit, & ideò plura illi donaria conceſſit. Hic Beatiſſimus* BOEMVNDVS *poſtquam per aliquot annos Monaſterium gubernaſſet, Chriſti famulas in monaſtica inſtitutione rexiſſet, & populos* Luſitaniæ *ad antiquam Eccleſiæ Dei normam reuocaſſet, reſciſſis aliquot Sarracenorum moribus, quos fœda illorum conuerſatio introduxerat, febre lethali correptus, virtutum ſarcinâ onuſtus, miraculorum gloriâ clarus, & operum inſignium famâ conſpicuus obdormiuit in Domino* III. Idus Septembris, *Anni Domini* M. C. XXIII. *Cuius Corpus ob reuerentiam tanti Viri duobus diebus poſt obitum, antequam ſepeliretur, magno honore, vt à cunctis veneraretur, in Templo publicè populis fuit expoſitum, ad quod magnus fuit accolarum concurſus, confluentibus cunctis, certatimque accurrentibus, vt S. Abbatis pedes deoſcularentur. Cuius ſanctitatis euidentiam crebris miraculis, innumerabilibuſque ſignis*

Luſitaniam venit.

Monaſterium Taroucenſe conſtruit.

Abbas I. eligitur.

Victoria ex orationibus Fratrum.

Obitus.

Dominus

Dominus oſtendere dignatus eſt. Nam quicumque licet magnis ægritudinibus grauatus, pedes ipſius deoſculari, aut tangere obtinebat, illico à languoribus ſanabatur. Sed & quod ſanctitudinem S. Viri ad oculum demonſtrabat, illud erat, quòd ſpatio dierum illorum, cadauer adeò ſuauiſſimum ſpirauit odorem, vt cunctis adſtantibus ſpiritus reddiderit ſanitatis. Denique honorificè tumulatum, aliquantulum requieuit, donec id exigentibus tanti Patris meritis eleuatum eſt. *Miracula.*

Hactenus ACTA Beatiſſimi Abbatis, in quorum relatione probanda videndi Brito *Hiſtor. Ciſterc. d. lib. 2. c. 2.* Braudao in *Monarch. Luſitan. d. lib. 9 c. 9.* Iongelino *d. fol.* 25. Manrrique *d. Ann.* 1119. *c.* 3: *fol.* 105. qui Diploma Alfonſi Principi Portugalliæ referunt.

MONASTERIVM Taraucenſe, conditum in Regno *Portugaliæ* in Hiſpania in Diœceſi *Lamecenſi*, de quo videndus Iongelinus *vbi ſupra*, & Manrrique *d. Ann.* 1119. *c.* 3. *fol.* 105. & F. Antonius de Yepes *d. Cent.* 7. *Ann.* 1120. *c.* 2. *fol.* 176.

PRIDIE IDVS
Septembris.
DIES XII.

A. GRATIANOPOLI *in Gallia* S. AMATI *Presbyteri, Abbatis* Romarenſis, *qui ex patre* Theodoro Vallenſi Hiſpano *oriundus, primò eremiticam vitam texuit, poſt cœnobialem contexuit, vbi mirabilis in abſtinentiæ fructu, & admirabilis in fidei zelo, angelicis promeruit choris copulari*

B. CÆSAROBRIGÆ *in* Vettonibus *prope* Ambraciam *Hiſpaniæ* S. IVVENCI *Presbyteri, qui cum fuerit Scriptor Catholicus, clarus doctrinâ, & virtutibus pollens, ſeculis omnibus eruditorum animos dulcedine carminis arripuit, tandem* Salmanticæ *in Domino obdormiuit.*

C. CONVENIS *in Aquitania Tranſlatio* S. EBONTII *Epiſcopi* Barbaſtrenſis, *qui per plura virtutum ſtamina, & ſanctitudinis itinera, ad gloriam Confeſſor properauit æternam.*

D. PACE-AVGVSTA *in Luſitania* Dedicationis *Eccleſiæ Cathedralis feſtiuitas repetitur, quâ honorifico cultu ſplendet apparatus, & profundâ pietate, cultus plauſibilis eluceſcit.*

NOTÆ.

A. *Martyrologia.*

SANCTVS AMATVS *Presbyter Abbas.*] Memoriam huius egregij Presbyteri, & inſignis Abbatis recolunt Martyrologia *Bedæ, Vſuardi*, & aliorum, à quibus Romanum Baronij *lit. H. fol.* 568. ſequenti elogio *Romaricô in Gallia* S. AMATI *Presbyteri, & Abbatis, abſtinentiâ, & miraculorum gratiâ illuſtris.* Caſtellanum Dionyſij *fol.* 150. *col.* 2. Luſitanum Lupi *fol.* 196. Italum Felicis 2. *p. fol.* 98. Monaſticum Wionis *lib.* 3 *fol.* 507. Benedictinum Monardi *fol.* 79. *& lib.* 1. *Obſeruat. fol.* 323. Gallicanum Sauſſay 1. *p. fol.* 621. Petrus de Natalib. *in Catalog. SS. lib.* 8. *c.* 74. Ioannes Trithemius de *Vir. illuſtr Ordin. Benedict. lib.* 3. *c.* 88. *&* 90. Cardinalis Baronius *Annal. Eccleſ. Tom.* 8. *Ann.* 617. *n.* 17. F. Antonius Yepes in *Chron. Benedict. Tom.* 2. *Ann.* 620. *c.* 1. *fol.* 51. & ſequentib. Qui omnes eius *Diem Natalem* in ſequentem reijciunt, id eſt *Idibus Septembris.* At Nos hac die eius anamneſim appingimus ob antiquam *Hiſpanorum* conſuetudinem, vt notat Luitprandus in *Aduerſar. n.* 84. apud Ramir. *fol.* 473. *& n.* 76. *fol.* 18. apud Tamay. cuius verba inferius ſubijciemus, ad probationem originis *Hiſpanæ*, S. Viri ACTA recenſet Laurentius Surius *Tom.* 5. *Die XIII. Sept. fol.* 196. Cornelius Graſſis in *Act. SS. Tom.* 3. *fol.* 805. Cuius ſynopſim excribemus addita origine *Hiſpana*, vt ex Noſtris monumentis apparet.

Scriptores.

ACTA S. AMATI PRESBYTERI, & Abbatis Romaricenſis in Gallia, origine Hiſpani, ex Luitprando, & alijs Script.

Origo.

AMATVS *ex* Vallenſe *vrbe* Hiſpaniæ Tarraconenſis *Oriundus, Patre* Theodoro Vallenſi Hiſpano, *ex antiquis Romanorum proſapijs, & familijs, qui patriam deſerens, &* Galliam *pergens*, Gratianopoli, *ſiſtens, ibidem clariſſimam fæminam duxit vxorem, ex qua* AMATVM *filium ſuſcepit, cùm iam ante ipſius ortum Monaſterio oblaturum deuouiſſet. Itaque vt votum ſolueret religioſus Pater, filium ad* Agaunenſe *Cœnobium deduxit, vt diuinis, humaniſque imbutus literis, de optimo vitæ genere maturè, prudenterque ſecum diſpiceret. Sed cùm puero, deinde viro nihil monaſtico ſtatu ſalutarius, nihil ad animæ tranquillitatem iucundiùs videretur, annis admodù Triginta eodem in loco perpetuis ſeſe ſtudijs, & diſciplinis exercuit monaſticis: adeóque magis magiſque indies diuino amore incaluit, vt intima aſſiduò ſolitudinem cogitaret. Itaque clàm Monaſterio egreſſus, haut procul ad excelſi cuiuſdam Montis rupem ſe contulit. Interim ab Abbate, & fratribus magno ſtudio quæſitus, tandem triduano exacto ieiunio, ægre inuenitur. Repertum orant fratres, vt ad Monaſterium redeat, ſuáque præſentiâ Abbatis, cæteriſque eius cauſâ anxijs mœrorem adimat: Reſpondet ille:* Sinite quæſo fratres, ſinite me in anguſto loco mea lugere peccata, & Redemptori meo ſedulò inſeruire. *Cum ergo eum à ſententia nullo modo diuellere poſſent, quærunt, quam ſibi velit alimoniam deferri: Quibus inquit:* Hordeaceus panis, & aqua poſt triduum mihi præbeantur: lautiores verò cibos afferre nolite, ne breui hoſtis ludibrio peream. *Abeunt fratres, indicant Abbati repertum* AMATVM, *exponunt nouum, & horridum vitæ inſtitutum. Mox ab Abbate deſignatur frater* Berinus, *qui officioſe illi miniſtret. Is accepto pane, vrceoque aquâ pleno, pergit ad virum Dei, eique traditis vitæ neceſſarijs recedit.*

Triginta annis eſt Monachus.

Deſertum petit.

Victus eius.

INTEREA,

INTEREA, Viro Dei orationibus intento, tentator in Corui ſpecie adfuit: ablatoque pane, aquam effudit. Eâ maligni fraude animaduerſâ AMATVS; Gratias (inquit) tibi ago Domine Ieſu Chriſte, qui me productiori vis exerceri ieiunio. Erit mihi hoc maguo emolumento, quandoquidem nihil in hoc mundo geritur abſque tua prouidentia. Non diù poſt Abbas miſſo ad illum artifice, cellulam, vel ſpecum ei ædificari voluit. Cumque imprudenter artifex ligna multò breuiora, quam ſtructura poſcebat, ſecuiſſet, accedens ad Virum Dei, acceptum per imprudentiam damnum ei expoſuit. Cui Vir Dei dixit: Vade fili, vade & rurſus metire; noli autem exiſtimare quidquam damni acceptum eſſe: tantùm eſto in fide firmus. Eo abeunte, rurſuſque dimetiente, inuenit (mirabile viſu) tantum ad ligna vltra menſuram acceſſiſſe, quantum prius deerat. Aliud quoque miraculum per eum Dominus patrauit. Cùm iam annum vnum aqua illi Berini miniſterio ex vallium amnibus allata fuiſſet, ille fratrum miſeratus penuriam, cunctos aduocauit, iuſſitque vt ſecum pariter humi cum fide proſtrati Deum precarentur, vt fontem illis è ſaxo ſuppeditare dignaretur. Proſtrati orant finitiſque precibus ſurgunt; & Vir Dei baculo, quem manu geſtabat, rupem percutiens, mox aquam perpetuò illic fluitantem elicit. Poſtea verò eadem in rupe exiguum terræ ſpatium Vir Sanctus inueniens, excisis virgultis, agellum tertiæ partis vnius modij capacem effecit; qui deinde operâ, & labore eius, ſedulò excultus, hordeum ſuppeditabat. Inde infra cellulam molâ verſatili ſtrenue ſeſe exercebat; eo potiſſimùm vt otium, & ſomnum, hoſtes ſolitudinis perpetuos, longe fugaret, animumque in diuinis laudibus perpetuò vigilem haberet. Et quidem cùm calceis nunquam vteretur, tùm ſpatium illud, in quo molendi cauſâ pedes extendere ſolebat, minutis, iiſque præacutis lapillis conſtratum erat, vt eo dolore, & carnis tentationes, & dæmonis infeſtationes repelleret.

Vexatur à Diabolo.

Miraculum.

Fontem ex petra elicit.

CVM aliquando in agello ſuo fodiendo ſudaret, vidit ab excelſa Montis rupe, immani ſaxo ruente, repentinum ſuæ cellulæ imminere excidium, forte id Satanæ aſtu, & machinis eius cogitatum. Sed S. Vir protinus accurrens, expreſſo contrà CRVCIS ſigno, eleuatâ voce dixit: In nomine Domini Noſtri Ieſu-Chriſti præcipio tibi, ne vlterius deſcendas. Iam non longe à tecto manſiuncula aberat ſaxum; moxque figens gradum, Montis ad miraculum omnino inhæſit; pendetque etiamnum, nihil prorſus domicilium lædens. Et crebrò aliàs Diabolus cum ſatellitibus accedens, minabatur ſe funditus cellulam euerſurum; cui fortiſſimus Chriſti miles inconcuſſo, & intrepido animo reſpondebat: Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Loci illius Epiſcopus, qui intimâ ei familiaritate deuinctus erat; cùm crebriùs Virum Dei pro Chriſti amore paupertatem ſectantem inuiſeret, ſtatuit quandam pecuniæ ſummam, illi pro eius conſolatione largiri. Cui AMATVS, hoc intelligens, dixit: Quæ tu mihi offers, Optime Antiſtes, ea illis tribuenda ſunt, quos maior inopia premit. Ego verò ſpretis huius Mundi impedimentis, ſicut nudus è terra egreſſus ſum, ita nudus in puluerem reuertar. Epiſcopus nihilominus inſtat importune, vt munus oblatum non reſpuat; ſed cùm cernat inexorabilem, pecuniam clàm in Altariolo, in quo ſacrificare conſueuerat, impoſuit. Cùm autem nocte exactâ ad ſacra peragenda myſteria Vir Dei, horâ legitimâ accederet, repertos nummos, tanquam hoſtis tartarei inſidias execrans, in profundam vt magnâ vallem abiecit, ita dicens: Dominus pars hæreditatis meæ: ego his non indigeo. Veſtis ei erat ex veruecum pellibus: In Quadrageſimali ieiunio pro quotidiana refectione, poſt veſpertinas laudes, quinque nucleis cum exiguo aquæ poculo, vilis quidem ſed grata Deo illius menſa inſtruebatur. Interdum verò triduana, & ſæpe etiam prolixiora ſibi ipſi ieiunia indicens, membris quidem feſſus, ſed S. Spiritus gratiâ plenus, Chriſto perpetuum

Signo Crucis ſaxum ruentem tenet.

Pſalm. 117.

Pecunias execratur.

Veſtis, & cibi quantitas.

exhibebat famulatum. Balnearum fomentis bis tantum toto illic anno vtebatur; ante Saluatoris Natalem, & eius ſacram Reſurrectionem; atque hac illi corporis cura.

Luxouium pergit cum Euſtachio Abbate.

Per *id tempus in* Voſagi *partibus Vir prudentiâ, & religione celeberrimus* Euſtachius *Abbas, Italiam luſtraturus, ad* Agaunenſe *Cœnabium acceſſit; vbi cognita* Amati *egregia virtute, eum inde ſecum* Luxouium *perduxit: vt ſuo exemplo in ampliſſimo illo Monaſterio, omnes ad ardens virtutis, ac religionis ſtudium incitaret. Contigit autem, vt eâ tempeſtate miſſus à fratribus, quaſdam* Auſtraſianorum *vrbes, concionandi gratia, quâ plurimum excellebat, peragraret. Fuit tùm vir nobilis in Palatio, & in populo cùm primis honoratus,* Romaricus *nomine, cuius ad ædes nutu diuino ſanctus diuertens, reuerenter & honorificè exceptus fuit. Cumque ſtrata menſa, epulis pariter accumberent,* Romaricus*, qua erat pietate, auide ab eo aliquod ſalutis verbum expetiit. Cui* Amatus*, vt erat haut vulgari prudentia, & dicendi facultate præditus:* Cernis hunc diſcum argenteum? Quam multos is ante hac habuit, & deinde habiturus eſt ſeruos: Et tu ipſe velis, nolis, eius nunc ſeruus es; ſiquidem ſeruandi causâ eum poſſides. Et ille quidem nunc ex ſe edentibus æqualem nauat operam; ſed à te, qui eum nunc ſeruas, de illo quandoque ratio exigetur. Scriptum namque eſt: *Aurum, & argentum veſtrum æruginauit, & ærugo eorum in teſtimonium vobis erit.* Et ipſe Dominus ait: *Væ vobis diuitibus, qui habetis conſolationem veſtram.* Hinc quid de ipſis quam rationem dabitis? *Hæc dicente* Amato, Romaricus *afflatu diuini Spiritus permotus, aliquot diebus Virum Sanctum detinuit, vt latius cum eo de vera ſalute diſſereret, & conſilium de mutando vitæ genere captaret. Cui S. Presbyter dixit:* Cùm ſis & generis nobilitate ſublimis, & opibus pollens, & magno inſuper ingenio præditus, equidem demiror te ignorare, qua via, modoquè ambulandum ſit. Sciſcitanti quondam iuuene, quid faciendo vitam æternam poſſideret, reſpondit Dominus: *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.* Quæ cum ille à teneris ſe cuſtodiſſe diceret annis, ſubiunxit Dominus; *Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo; & veni & ſequere me.* Tu præceptum, & conſilium, vt perfectus ſis, amplectere. *His auditis,* Romaricus *amore, & deſiderio Dei inflammatus, ſpretis diuitiis, & generis dignitate contemptâ, monaſticis ſe diſciplinis ſubdidit: ac totum ſe* Amato *regendum, formandumque tradidit. Poſtea verò* Amatus *inſtinctu diuino, vnà cum* Romarico *Virginum condidit Monaſterium: in quo tam copioſum Deo famulantium collegit numerum, vt virgines in ſeptem diſtributa, noctu, diuque per vices ſine intermiſſione pſallerent; ita vt ſemper virgines Duodecim, in vnaquaque turma eſſent. Ipſe verò ſolitudinis amantiſſimus in obliqua montis parte concauum pro domicilio ſaxum habebat, corporis longitudini accommodatum; in quod è pendente ſuperius rupe, miniſter ligato ad funem tintinnabulo, exiguam panis particulam, & aquæ hauſtum certis temporibus dimittebat. Dominicis verò diebus inde progrediens, fratribus pariter & ſororibus diuini verbi pabula promebat: & errantes conſilio in viam dirigebat, lapſoſque conſolatione erigebat.*

Iacob. c. 5.

Romaricum Virum illuſtrem ad monaſticam religionem adducit.

Matth. c. 19.

Virginum Monaſterium conſtruit.

Concauo ſaxo moratur.

Dehinc *Anno ante obitum ſuum integro, iuſſit ſibi pro lectulo culcitram è cilicio, denſis opertam cineribus ſterni; vt in iis pœnitentiæ doloribus, vltimum vitæ actum perageret. Iacebat incommoda corporis affectus valetudine, perpetuaque cruciatus dolore, die ac nocte peccatorum ſuorum, quaſi grauiſſimorum criminum reus, à Domino veniam poſtulabat. Iamque anno in eo cilicio, & cinere exacto, cute & carne præ nimio membrorum cruciatu exeſis, nuda patebant oſſa; cùm interim ille de futura Domini miſericordia ſecurus, in illis doloribus mirificè exultabat. Cumque iam vitæ terminus adeſſet, profeſſione Catholicæ fidei, ex Epiſtolâ* Leonis *Papæ, quam*

Eius rigida pœnitentia.

ad

ad S. Flauianum *ſcripſit,recitatâ, iuſſit ſibi fodi ſepulchrum, in ipſo aditu Baſilica Matris Dei, huiuſmodi cum Epitaphio ab ipſo edito :*

Quicunque hunc locum orationis ergo introieris,
Pro anima AMATI pœnitentis, hîc ſepulti,
Domini miſericordiam deprecari digneris;
Vt ſi quid mea paruitas de peccatis meis
Tepide pœnitendo obtinere non potuit,
Obtineat veſtra tantorum charitas, ſedulò
Domini miſericordiam deprecando.

His ita conſtitutis, intermortuis vocibus veniam ab omnibus poſtulando, ſuam animam Creatori ſuo placida reddidit dormitione Idibus Septembris *Anno Domini* DC. XXXV. *Tertio autem à ſepultura die, fratribus per viſum apparens, dixit:* Ne contriſtemini, certi me à peccatis abſolutum, & comiter à Domino acceptum: qui non multos poſt dies omnibus bonis abundare vos faciet. *His dictis diſparuit; & Rex paucis poſt diebus Ducentas ferè aureos illis dono miſit, locumque illum ſuâ munificentia ornatiſſimum reddidit.* Corpus *S. Abbatis intra Beatiſſima Virginis* MARIÆ *Baſilicam iacuit, donec Anno Domini* DC. XCV. *ad* Vallenſem *vrbem tranſlatum fuit, ſed eueniente Agarenarum clade Anno Domini* DCC. XII. *aliò aduectum, adhuc locus depoſitionis neſcitur.* *Moritur,* *Tranſlatio,*

ACTA hæc communia ſunt, ſi originis Hiſpanæ probationem monſtremus. Illam Luitprandi aſſertio prorſus edocet in *Aduerſ. d.n.* 84. his verbis: *Anna* XV. *Theudij Regis Gothorum Era* D.LXXXIV. *celebratum eſt à Patribus Prouinciæ Tarraconenſis Concilium* Vallenſe, *in Oppido* Valle Vallis Fauentinæ; nec *legendum, niſi mendoſè* Vallentinum, *ſed* Vallenſe, *vel vt alij codices habent* Valletanum, *vel* Valletenſe. *Ibi colitur* S. AMATVS *Presbyter, & Abbas* Tamarenſis (*lege* Ramaricenſis) XII. *Septembris. Fuit* AMATVS *oriundus à* Valle, *Patre* Theodoro Vallenſi Hiſpano, *qui duxit vxorem* Gratianopoli *in Gallia, quâ natus eſt. Anno* DC.XXXV. *obiit. Tranſlatus eſt ad* Vallenſem *vrbem Anno* DC.XCV. *Anno* DCC.XII. *tempore Sarracenorum aliò tranſlatus eſt.* Sic legendum hiſce punctuationibus, vt Annus obitus reſpondeat communi Scriptorum placito. Hinc omnia quæ ad noſtram attinent *Hiſpaniam* comprobatum extat, vt deinceps huius Sancti Presbyteri, & Abbatis ACTA integra relegat eruditio. QVÆ iſta vrbs *Vallenſis* fuerit, & quo loco ſita non aperit *Luitprandus*, crederem, ſi coniecturis datur locus, fuiſſe prope *Barcinonem* vbi adeſt ſitus, qui hodie ELVALLES dicitur, quo erat *Caſtrum Octauianum*, & nunc *Manaſterium S. Cucuphatis del Valles.* Ad hæc eredendum ducor, ex eo quòd ipſe *Luitprandus* aſſerit dicens, vrbem *Vallenſem* eſſe ſitam in *Valle-Fauentina.* Hæc eſt *Barcino*, quæ etiam dicta fuit *Fauentia*, vt ex Nummis, Inſcriptionibus, Plinio, & aliis probat Abrahamus Ortellius in *Theſaur. Geograph. verb.* Barcino. Antonius Auguſtinus in *Nummiſmat. Dialog* 7. *Originis Hiſpana probatio.* *Vallis Oppidum quod?*

B. IVVENCVS *Presbyter, & Poeta Caſarobrigenſis Hiſpanus.*] Celebris olim fuit huius Euangelici Presbyteri memoria, & apud *Hiſpanos* Confeſſoris titulo decorata, vt inquit Equilinus Epiſcopus in *Catalog. SS. lib.* 11. *c.* 121. Quam Neotherici Scriptores extollentes, illius Nomen inter aliorum Sanctorum catalogos recenſuere, vt ex Abbate *Maurolyco*, & *Conſtantia Felieio* in ſuis Martyrologiis apparet. Quos ſecutus Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS. b. d. fol* 363. iſta verba ſubiungit: *In Hiſpania* S. IVVENCI *Presbyteri.* Diem mutauit, & perperam P. Ieronymus Roman de la Higuera S. I. in *Martyrol. Hiſpan. MS.* qui ad *Kalendas Iunij* eius anamneſim recenſuit, vt & Nos *ſupr. Tom.* 3. *Die I Iun fol.* 410. notauimus. De eo ſcripſere S. Ieronymus de *Scriptor. Eccleſ. c.* 84. vbi Aubertus Miræus in *Biblioth. Eccleſ. fol.* 27. Et in *Epiſtol. ad Magnum.* Et in *Comment. ad c.* 7. *Matth.* Honorius Auguſtodunenſ. de *Scriptor. Eccleſ. c.* 85. Euſebius in *Chron.* B. *Martyrologia.* *Scriptores.*

Ann. 329. Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 337. vbi Rodericus Caro *fol.* 123. *lit. I.* & F. Franciſcus Biuard. *n.* 2. *fol.* 380. Et *Ann.* 407. vbi Rodericus Caro *fol.* 143. *lit. Z.* & Biuarius *n.* 2. *fol.* 430. Petrus Crinitus de *Poët. Latin. c.* 89. Trithemius de *Vir. Illuſtr. fol.* 186. Baptiſta Mantuanus in *Elog. fol.* 29. Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 10. *c.* 34. Tarrafa de *Regib. Hiſpan. Ann.* 336. Ioannes Mariana *Hiſtor. Hiſpan lib.* 5. *c.* 6. D. Franciſcus de Padilla *Hiſtor. Eccleſ. Hiſpan. Cent.* 4. *c.* 45. Ioannes Marieta *lib.* 21. *Viror. Illuſtr. c.* 18. Andreas Scotus in *Biblioth. Hiſpan. Tom.* 2. *fol.* 205. Bellarminus de *Scriptor. Eccleſ. Secul.* 4. *Ann.* 330. Cardinalis Baronius *Annal. Eccleſ. Tom.* 3. *Ann.* 337. Petrarcha in *Bucolic. Eleg.* 10. cui titulus LAVREA OCCIDENS, his verſibus:

---------- Tum pinea late
Sylua virens dulcjsque olea, gremióque decorum,
Clara fouens roſeo puerum ſtat limine Virgo.
Hac matrona fuit hortis quâ lecta remotis
Vimineis calathis Templo aurea poma ſacrauit.
Mira loquar ſupra fidem, ſed carmina vidi
Hic hominis, pariterque Aquila Bouis, atque Leonis
Hiſpanumque noſtrâ modulantem voce IVVENCVM.

Eius & Nos meminimus in *Vit, S. Epitat. c.* 2. *n.* 18. *fol.* 105. ACTA prorſus periere, niſi quæ breuiter à *S. Ieronymo*, & *Flauio Dextro* ſcripta comperimus. Ea eadem breuitate referemus.

ACTA B. IVVENCI PRESBYTERI Hiſpani, Poëtæ Euangelici, ex D. Ieronymo, Dextro, & alijs.

Origo. IVVENCVS *origine* Hiſpanus, *in antiqua vrbe* Vettoniæ, *quam* Cæſarobrigam *primum dixere*, *poſt* Obilam, *hodie* Olibam *per annagramma dicimus, natus; & ex familijs nobilibus, maximeque illuſtribus ortus, poſtquam feſtinos lepores denudauit infantia, & literarum ſedulus induere rudimenta tyro præponeret, ſic in doctrinis omnibus progreſſus feciſſe dicitur, vt ſui ſeculi vnus ex famoſioribus in omni genere ſcientiarum Doctoribus haberetur.* *Fit Presbyter.* *Hinc ſuis tot meritis expoſcentibus per Eccleſiaſticos Ordinis gradus ad Presbyteratum Vir Beatus acceſſit; cuius doctrina adeo totius* Hiſpaniæ *angulos occupauit, quod congregato celebri apud* Iliberim *Bætica Concilio, à Patribus euocatus, vt eidem, ob eius eximiam in ſacris literis cognitionem, intereſſet, in conficiendis illius Sancta Synodi canonibus plurimum inſudaſſe credatur.* *Concilio Iliberitano interfuiſſe creditur.* *In patriam reuerſus, ibidem per aliquot annos ſtudijs intentus, & virtutis operibus vacans, illuſtres ſcientiarum, & pietatis manipulos collegit. Poſt hæc* Salmanticam *adire compellitur, vbi ingenij, & ſanctitudinis ſpirans odores, plures Chriſti Eccleſiæ filios parturire conatur. Hinc eius ſanctitatis opinio in tantum creuiſſe conſtat, vt poſt eius obitum inter Confeſſores Presbyteros, & Beatos, eius nomen reponeretur egregium.* *Eius doctrina, & Sanctitas.* *Hinc etiam eius eruditionis fama iam impenſe propagari cognoſcimus, quòd eius opera per totius Orbis euulgata nationes*, S. Ieronymi, *& aliorum illius ſeculi Sanctorum Patrum, & Nobilium Scriptorum mererentur encomia. Imò, & quod plus eſt, ipſa S. Romana Eccleſia quæ Concilium Romæ congregari fecit*, Gelaſio I. *Pontificatum Maximum obtinente, Anno* CCCC. XCVI. *qua Doctorum ſcripta authentica, ab apocriphis diſtinguerentur*, B. IVVENCI *Eius Opera.* *opera non ſpernit, ſed miratur. Scripſit B. Vir* Quatuor Euangelia *exametris*

metris verſibus pene ad verbum tranſferens, quâ in re maiori diligentiâ vſus eſt, in ſeruanda rerum hiſtoria, quàm in demonſtranda ingenij ſui elegantiâ; hocque opus in Quatuor libros *diſtribuit. Item nonnulla eodem metro ad* Sacramentorum *ordinem pertinentia perfecit. Tandem virtutibus clarus, & ſcientiarum fulgoribus pollens, ſacramentis Eccleſia munitus obdormiuit in Domino* Pridie Idus Septembris, *Anno Domini* CCC. XXXVII. *Cuius opinio ſanctitatis ad Annum* CCCC. VII. Salmanticæ *celebris erat.*

Moritur.

Hactenus ACTA quæ coagulare nobis permiſſum ex Noſtris, & Exteris Scriptoribus fuit. In quorum relatione DVO probanda veniunt. PRIMVM Natiuitas in vrbe *Caſarobrigenſi* in *Vettonia.* Huius opinionis *Dexter* eſt auctor in *Chron. d. Ann.* 407. his verbis: CÆSAROBRIGÆ, *qua nunc prope* Ambraciam *in* Vettonia, OLIVA *dicitur*, IVVENCVS *aliquot Annos agit, &* NATVS *ibi dicitur. Inde petit* Salmanticam, *vbi floret impenſe doctis, Sanctiſque Viris praclara memoria.* En Natiuitatis apud *Caſarobrigam* probatio. SECVNDVM, Annus obitus, & aſſiſtentia in Concilio *Iliberitano.* Omnia hæc complectitur idem Clariſſimi Vir in *Chron. d. Ann.* 337. hac periodo: SALMANTICÆ *in Vettonibus* S. IVVENCVS *Presbyter moritur, qui iuxta nonnullos interfuit Concilio,* Iliberitano. Conueniunt Rodericus Caro *d. lit. I. fol.* 123. Biuarius *d. n.* 2. *fol.* 380. Omnia hæc complectitur antiquus Verſificator in MS. apud me, cuius lemma.

Quo loco natus?

Quo Anno obijt?

In laudem S. IVVENCI Presbyteri, & Confeſſoris Epigramma.

Cæſaris *ecce* Briga *vrbs poſthac veneranda* IVVENCVM
Presbyterum noſcit, pignus & eſſe ſuum.
Hic igitur natum tenuit Salmantica *clarum*
Doctrinis Sanctum, & pietate Virum.
Illiberis *cœtus Patrum cognouit & illum*
Decretis doctam adhibuiſſe manum.
Denique Confeſſor Sanctus, conſcendit Olympum;
Laudibus vt Vetto *gaudeat ipſe ſuis.*

Hanc denique Confeſſoris prærogatiuam etiam fatentur Equilinus *d. lib.* 11. *c.* 122. hac ſerie: *Et apud Hiſpanias* Confeſſoris *nomine celebris habetur.* Petrus Crinitus *d. c.* 89. hac clauſulâ: *Neque dubium eſt fuiſſe illum relatum inter Sacerdos Chriſtianos* (id eſt Confeſſores) *vt veteres auctores teſtuntur.*

Confeſſoris titulo proclamatus.

CÆSAROBRICA. Vrbs antiqua *Hiſpania* in ea parte *Luſitania* quam *Vettoniam* dixere, de qua Plinius *lib.* 3. *c.* 1. Abrahamus Ortellius in *Geograph. Theſaur. verb.* Cæſarobricenſes ibidem: *Prater iam dictos in* Bæticæ *confinibus* Axabracenſes (legendum *Ambracenſes*) *Beluenſes* Cæſarobricenſes, *Cappurenſes*, & *Caurienſes.* Quis non digito *Plinium* vrbes adhuc extantes demonſtrare fateatur? *Ambracenſes*, qui hodie *Placencia*, & eius populi, à quâ *Caſarobriga* VIII. Mill. diſtat ad Orientem itinere Salmantino *Belbenſes*, qui hodie *Beluis* & eius Populi, à quâ *Caſarobrigâ* ad latus dextrum Orientale XXIV. Mill. diſſia. *Capparenſes*, hodie *Caparra* VIII. Mill. *Caurienſes* hodie *Coria* XL. Mill. Ex quibus ſituationibus *Caſarobriga* hodie dicitur OLIBA. Eamque etiam olim dictam OBILA vt notauit Iulinanus Archipresbyter Toletanus in *Aduerſar. n.* 513. & Nos ad amuſſim in *Hiſtor. S. Epitatij c.* 2. *fol.* 112. vbi Inſcriptionem ſubiungimus.

Topographia.

S. EBONTIVS *Epiſcopus* Barbaſtrenſis *in Hiſpania Confeſſor.*] Eiuſdem S. C. Epiſcopi hoc nomine meminere Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS. h. d. fol.*

d. fol. 363. his verbis : *Conuenis in Aquitania Sancti* Ebontii *Epiſcopi Balbaſtrenſis.* Et in *Topograph. Sacr. lit. B. verb.* Balbaſtrum. *fol.* 23. Andreas Sauſſayus in *Martyrolog. Gallican.* 1. *p. fol.* 615. hac ſerie : *Conuenis in Aquitania* S. Eboντii *Epiſcopi, & Confeſſoris. Qui ex* Balbaſtrenſi *Ciuitate Regni Aragoniæ vbi Epiſcopus erat, Conuenas veniens, magnâ pietatis praditus gloriâ, ibidem abrupto ſtamine mortalitatis, ad vitæ indeficientis gaudia pertranſiuit.* Hæc itaque Exteri Scriptores, ſed apud Noſtros nulla inter *Balbaſtrenſes* Epiſcopos talis Ebontii inuenitur memoria. Hinc crederem mendum in nomine irrepſiſſe, & pro Pontio, cùm facilis ſit tranſitus, Ebontivm dixere. Pontivs ergo apud *Balbaſtrenſes* Præſules notus Ebontivs hucuſque ignotus. Ille ab Anno M.XC. ad M. C. X. gubernacula illius ſedis obtinuit. Iſte abſque die & Conſule prorſus neſcitus. De illo ſcripſere Ieronymus de Zurita in *Annal. Aragon. lib.* 1. *c.* 34. D. Martinus Carrillo *Hiſtor. S. Valer. in Catalog. Epiſcopor. Rodenſ. & Balbaſtrenſ. fol.* 384. D. Vincentius Blaſco de Lanuza *Hiſtor. Aragon. Tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 41. *fol.* 437. Didacus de Aynſa *Hiſtor. Oſcenſ. lib.* 3. *c.* 10. *fol.* 385. D. Ioannes Briz Martinez *Hiſtor. S. Ioann. Pinnatenſ. lib.* 4. *c.* 16. *fol.* 663. Helias Doctor Theologus fere coætaneus in *Vit. S. Raymundi Barbaſtr. Præſul. c.* 2. apud me *Tom.* 3. *Die XXI. Iun. fol.* 575. His ſic cognitis, & prælibatis, Quis fuerit rerum geſtarum ab Ebontio, ſeu Pontio ſtilus, nec Scriptorum Exterorum promit relatio, nec Noſtrorum aliquantulum declarat recenſio. Ideò huius commemorationis aſſignatione contenti, donec Deus Sancti ſui Præſulis Acta detegat, ad vlteriora procedere compellimur, vt inſtituti neceſſitudinem abſoluamus.

Error in nomine detegitur.

D. Dedicatio S. E. Pacis-Avgvstæ *in Hiſpania.*] Hodie huius Dedicationis feſtiuitas S. E. Pacis Auguſtæ ab ea, die XVII. huius Menſis recolitur, cùm olim h. d. coleretur, & in Antiquioribus Tabulis inſpicitur. Eius fundationis originem credo à temporibus Apoſtolorum exortam, licet nullibi hoc reperiatur ſcriptum, cùm conſtet primis ſeculis plurimos Deo Martyres obtuliſſe. Seriem Epiſcoporum illius deſcribemus prout illa nobis Rodericus Doſma in Hiſtor. Pacis-Auguſt. à fol. 39. ſuppeditauit, additis aliquibus, quos ille prorſus ignorauit.

CATALOGVS EPISCOPORVM S. E. Pacenſis in Extremadura Hiſpaniæ, in Confinijs Luſitaniæ.

I.	Domitianvs huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis I. ex his, qui inueniri potuerunt interfuit Concilio Sardicenſi ad Annum CCC. XLVII.	347
II.	S. Apringivs huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis II. de quo S. Iſidorus luculentum ſcripſit elogium ; floruit ad Annum Domini D. XL.	540
III.	S. Vrsvs huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis III. qui fidem Catholicam viriliter defenſauit, de quo S. M. Maximus in Chron. Ann. 566. fol. 194. & Nos ſupra Tom. 5. Die XXVI. Iul. Eius memoria ad Annum Domini D. LXVII.	567
IV.	Palmativs huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis IV. interfuit Concilio III. Tolerano ad Annum Domini D. LXXXIX.	589
V.	Lavrvs huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis V. interfuit Concilio Toletano quod Anno Domini D. XCVII. coadunatum fuit.	597
VI.	Modarivs huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis VI. qui interfuit Concilio Tolerano IV. ad Annum DC. XXXIII.	633
VII.	Thevderedvs huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis VII. cuius nomine in Concilio Toletano VII. ſubſcripſere Reparatus, & Conſtantius Presbyteri. Eius memoria ad Annum Domini	

DC.

DC. XLVI. 646

VIII. Adeodatus huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis VIII. interfuit Concilijs Toletano VIII. & Emeritenſi I. ad Annum DC. LXVI. 66

IX. Ioannes huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis IX. interfuit XII. XIII. XV. & XVI. Concilijs Toletanis ad Annum vſque DC. XCIII. 69

X. Constantinus huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis X. qui vnus ex Legatis nominatis à Concilio XIV. Toletano, dùm ſubdiaconum ageret, Romam petijt ad Benedictum PP. cum Apologetico Iuliani Pontificis Toletani. Eius meminit Luitprandus in Chron. Ann. 686. n. 144. cuius memoria ad Annum DCC. XII. 712

Hoc tempore, exigentibus Gothorum Regum, & populorum peccatis, Hiſpania ſub Arabum captiuitate redacta, omnium pene Eccleſiarum Pontifices, ſedes, & oues deſerentes in Montanis aliqui delituerunt, alij Sarracenorum gladio occubuerunt, & aliqui pactis cum Mauris admiſſis ſub ſeruitute remanſerunt. Inter quos Epiſcopus Pacenſis, cùm conſtet Eccleſiam permanſiſſe cum Præſulibus ad Annum Milleſimum, & amplius, vt ex ſequentibus innoteſcit, de quibus nihil niſi nomina ſuperſt.

XI. Isidorus I. Epiſcopus Pacenſis XI. ſcripſit Hiſtoriam Gothorum ad Annum Domini DCCCC. XXXII.
XII. Daniel I. Epiſcopus Pacenſis XII.
XIII. Alletis I. Epiſcopus Pacenſis XIII.
XIV. Immunis I. Epiſcopus Pacenſis XIV.
XV. Purificus I. Epiſcopus Pacenſis XV.
XVI. Lysimatus I. Epiſcopus Pacenſis XVI.
XVII. Prilula I. Epiſcopus Pacenſis XVII.
XVIII. Daniel I. Epiſcopus Pacenſis XVIII.

} ad Ann. M.VIII. 1008

Qui omnes numerantur in lapide ſepulchrali, cuius copiam eruit Rodericus Doſma fol. 42. vbi in verſibus dodecaſyllabis acroſtichis eorum nomina recenſentur, in quibus licet proſodia, vt illa ferebant tempora, deficiat, tamen laudanda eſt Danielis II. qui carmina compoſuit, pietas, & ſolertia. En carmen.

Deſerit funera Daniel *horrida*
Alletis *iungitur rite cæleſtibus*,
Nexus militibus: Qui fuit optimus.
Immunis *populis, ac Venerabilis*
En iacent Præſulis membra Purifici.
Lysimathi *ecce tectaque ceſpite*,
Exceptus ſpiritus arce Dominicâ.
Piſcator obijt Prilula *ſeritus*,
Coruſco fruitur cælitus gaudio;
Obtutu Domini; *Menſe Ianuario*
Præceps ducitur Era Milleſimo
In & Triceſimo, Bis-Quater addito.

Poſt hæc Ciuitas Pacenſis, vt creditur, Præſulis ſolatio deſtituta, ob Arabum ſæuitias, quas maxime aduerſus Epiſcopos exequebatur

impia gentilitas, cœpit in munere, & ordine Eccleſiaſtico labefactari, ita vt fere per C. XX. Annos nulla adſit eius Antiſtitum memoria, vſque ad Annum M. CC. XXVIII. quo eadem Ciuitas è Maurorum faucibus erepta per Alfonſum IX. Legionis Regem, qui protinùs illi Eccleſiam Cathedralem reſtituit,& Antiſtitem præſentauit,huiuſmodi.

XIX. D. F. PETRVS huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis XIX. cognomento *Perez*, qui Cathedralem conſtituit, diœceſim diuiſit, decimas, & primitias ad ſuſtentationem Matricis aſſignauit, eius memoria ad Annum M. CC. LXVII. 1267

XX. D. F. LAVRENTIVS huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis XX. qui confirmauit priuilegium vrbis Beacienſis quod Alfonſus Rex illi conceſſerat. Eius memoria ad Annum M. CC. LXX. 1270

XXI. D. FERDINANDVS huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis XXI. ad quem ſcripſit Gregorius X. Pont. Max. ratum habens quidquid iſte Epiſcopus, & Capitulum ſtatuerunt circa adminiſtrationem Parochiarum vrbis, & diœceſis. Eius memoria ad Annum M.CC. LXXII. 1272

XXII. D. F. LAVRENTIVS huius nominis II. Epiſcopus Pacenſis XXII. cognomento *Suarez*, de quo adeſt memoria in aliquibus Scripturis ab Anno Domini M. CC. LXXIII. vſque ad Annum M.CC. LXXVIII. 1278

XXIII. D. ÆGIDIVS huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis XXIII. cuius priuilegia cōfirmat Sanctius Rex.Fuit Notarius Cameræ ipſius Regis,vt ex priuilegijs patet,eius memoria ad Ann.M.CC.LXXXV. 1285

XXIV. D. IOANNES huius nominis II. Epiſcopus Pacenſis XXIV. Qui Notarium egit Reginæ, vt ex priuilegijs conſtat, eius memoria 1286 peruenit ad Annum Domini M. CC. LXXXVI.

XXV. D. ALFONSVS huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis XXV. qui confirmat priuilegium Regis Sanctij conceſſum vrbi Pacenſi ad Annum M. CC. LXXXVIII. Eius memoria peruenit ad Annum 1290 M. CC. XC.

XXVI. D. ÆGIDIVS huius nominis II. Epiſcopus Pacenſis XXVI. Cuius nomen in pluribus Scripturis temporibus Sanctij, & Ferdinandi Regum inuenitur. Eius memoria ad Annum M. CC. 1298 XCVIII. in cuius Sepulchro alabaſtrino hæc carmina.

ÆGIDIVS POPVLI PRÆSVL COLVMNA PACENSIS,
CVIVS ET PERENNIS IN PACE VITA QVIESCAT.

XXVII. D. BERNARDVS huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis XXVII. Cuius memoria inuenitur in Priuilegio Regis Ferdinandi, quod cōceſſit Monaſterio S.Martini Cōpoſtellano,ad Ann.M.CCC.V. 1305

XXVIII. D. BARNABAS huius nominis I.Epiſcopus Pacenſis XXVIII.cui Rex Ferdiuādus IV.cōfirmauit omnia quæ ſui Prædeceſſores Reges cōceſſerant S.E Pacenſi.Eius memoria ad Ann. M.CCC.XI. 1311

XXIX. D.F. SIMON huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis XXIX. Qui authēticum trāſumptum diuiſionis terminorum inter Pacenſes, & Vccleenſes, à Rege Alfonſo cognomento Sapienti, Sanctio, Ferdinando & Alfonſo XI. eius ſucceſſoribus, roboratæ, excribere fecit. Aliaque plurima notatu digna geſſit, ad Annum vſque M. CCC. XXIV. in quem eius memoria reperitur. 1324

XXX. D. BARNARBAS huius nominis II. Epiſcopus Pacenſis XXX. de quo eſt mentio in varijs Scripturis ab Anno M.CCC XXV.maximè in Compromiſſo ab eo facto de ſoluendis expenſis Capitulo Pacenſi. Qui & confirmauit priuilegium Alfonſi Regis XI. conceſſum S. E. Pacenſi in confirmatione omnium priuilegiorum & immunitatum

immunitatum à Prædeceſſoribus Regibus conceſſarum à tempore Imperatoris Alfonſi, vſque ad eius regimen. Eius memoria ad Annum M. CCC. XXX. 1330

XXXI. D. Ioannes huius nominis III. Epiſcopus Pacenſis XXXI. Cuius mentio ineſt in confirmatione priuilegij Alfonſi ad Annum M.CCC.XXXII. Pacenſi Ciuitati conceſſi, de quo nihil hactenus 1332

XXXII. D. Ferdinandus huius nominis II. Epiſcopus Pacenſis XXXII. Qui aliquot priuilegia roborauit Regis Alfonſi XI. maximè Monaſterio S. Martini Compoſtellano, Obijt Anno M.CCC. XLI. 1341

XXXIII. D. Vincentius huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis XXXIII. cognomento *Eſtevañez*, ex Canonico Pacenſi electus, vt ex eius aſſenſu liquet, his verbis: *Ego* Vincentius Stephani, *Canonicus Pacenſis nolens diuinæ reſiſtere voluntati, electioni de me ſolemniter celebratæ in Eccleſia Pacenſi, licet inuitus conſentio ad honorem Indiuiduæ Trinitatis, & Virginis Glorioſæ* Mariæ, *ac B. Ioan. Baptiſtæ, in cuius nomine eſt Pacenſis, Baſilica ædificata.* Nihil de illo aliud, ideo eius obitum ad Annum Domini M. CCC. XLII. reijcimus. 1342

XXXIV. D. F. Petrus huius nominis II. Epiſcopus Pacenſis XXXIV. cognomento *Thomas*, de quo Ioannes Trithemius de Scriptor. Eccleſ. Ann. 1350. hoc elogium: Petrus Thomas *Carmelitanus, primùm Epiſcopus* Pacenſis, *inde* Cretenſis *Archiepiſcopus*, *nouiſſimè verò* Patriarcha Conſtantinopolitanus, *Vir in diuinis Scripturis eruditiſſimus; vitâ, & conuerſatione ſanctiſſimus: quippè qui viuus, & mortuus ſignis, & miraculis multis legitur coruſcaſſe. In declamandis ſermonibus ad populum excellentis ingenij fuit; Scripſit quædam præclara volumina, de quibus iſta feruntur: Super Sententias* Lib. IV. *Sermones quoque Varios* Lib. II. *& quædam ſimilia. Claruit temporibus Caroli* IV. *Imperatoris & Clementis* VI. *Papæ, Anno Domini* M. CCC. L. *in Cypro ſepultus.* Ex Pacenſi Sede ad Cretenſem tranſlatus Anno M. CCC. XLVIII. 1348

XXXV. D. Ioannes huius nominis IV. Epiſcopus Pacenſis XXXV. Cancellarius Regis, & Infantis Capellanus; Capitulo Pacenſi conceſſit primitias ſuæ diœceſſis pro quotidianis diſtributionibus, quam donationem cõfirmauit Clemens VI & poſtmodum eidem Capitulo donauit Sacriſtanias Archipresbyteratus Parrenſis, necnon hortum Manocæ eius memoria ad Annum M.CCC. LXXI. 1371

XXXVI. D. Ferdinandus huius nominis III. Epiſcopus Pacenſis XXXVI. qui ad ſedem aſcendit Die XI. Iulij Anno M. CCC. LXX. III. de quo adeſt mentio in pluribus Scripturis ad Annum vſque M. CCC LXXVIII. quo obijt. 1378

XXXVII. D. Ferdinandus huius nominis IV. Epiſcopus Pacenſis XXXVII. cognomento *Suarez de Figueroa*, de quo in pluribus priuilegijs mentio adeſt. Cuique commiſit Pontifex confirmationem Magiſtratus Ordinis Iacobæi, quem Equites dederant D. Laurentio Suarez de Figueroa. Eius Præſulatus peruenit ad Annum Domini MCCC. XXVIII. 1398

XXXVIII. D. F. Philippus huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis XXXVIII. cognomento *Herrera de Toleſa*, de quo Trithemius de Script. Eccleſ. Ann. 1400. in hæc verba: Fuit Epiſcopus Pacenſis Eccleſiæ in Hiſpania, Carmelitanus, Vir in diuinis ſcripturis eruditus, & declamator ſermonum egregius, ingenioque promptus, & clarus eloquio. In regno Siciliæ prædicans multos ab iniquitate conuertit, & eruditionis ſuæ fructus magnos Deo protulit. Scripſit elegantes ſermones, de Tempor Lib. I. de Sanct. Lib. I. & quædam alia. Sunt qui ſcribant, eum ad Cardinalatus honorem, propter eximiam doctrinam, & vitæ honeſtatem aſſumptum. 1400

XXXIX. De Alfonſus huius nominis II. Epiſcopus Pacenſis XXXIX. cognomento *Eſtenañez*, de quo nihil aliud inuenitur, niſi quod Anno M. CCCC. III. fuerat electus, & ad hanc ſedem ſublimatus. 1403

XL. D F. Gvndisalvvs huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis XL. de quo in Scriptura Anni CCCC. VII. mentio reperitur; eius infula ad Annum Domini M. CCCC. X. 1410

XLI. D. F. Didacvs huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis XLI. Qui Anno Domini M. CCCC. XI. Epiſtolam dedit, in qua refert qualiter per euerſionem, & depopulationem vrbis Pacenſis, quam ex bellorum præteritorum continuatione ſecutam fuiſſe profatur, ita vt Eccleſia S. Ioannis, quæ Cathedralis extiterat, à Decano & Capitulo deſereretur, & intra Caſtellum Eccleſiæ S. Mariæ incluſi Canonici prorſus ad horas canonicas decantandas adire non valerent, iubet vt à fidelibus eleemoſynæ exigantur ad reparationem prædictæ Eccleſiæ S. Mariæ, quibus indulgentias concedit. Eius memoria ad Ann. M. CCCC. XVI. 1416

XLII. D. F. Ioannes huius nominis V. Epiſcopus Pacenſis XLII. Cui reſcripſit Martinus V. Pont. Max. Qui Synodum congregauit in Oppido Barcæ-Ruptæ. Fuit Ioannis II. Regis Magiſter. Obijt Anno Domini M CCCC. XLIII. & ſepultus fuit in Eccleſia S. Mariæ Caſtelli, & Eremitorium S. Encratidis reædificauit. 1443

XLIII. D. Lavrentivs huius nominis III. Epiſcopus Pacenſis XLIII. cognomento *Figueroa*, de quo eſt mentio in Scripturis ad Annum Domini M. CCCC. XLV. & M. CCCC. XLVII. 1447

XLIV. D. F. Petrvs huius nominis III. Epiſcopus Pacenſis XLIV. cognomento *de Silua*, ex Prædicatorum familia. Cuius fuit in hac Sede longiſſima vitam, nam peruenit ad Annum M. CCCC. LXXVIII. 1478

XLV. D. Gomezivs huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis XLV. cognomento *Suarez de Figueroa*, Qui, vt aſſeritur, fuit vltimus à Capitulo huius S. E. Pacenſis electus, nam ſequentes ex Regum Hiſpaniæ præſentatione hanc infulam induere. Obijt XI. Nouembris Anno M. CCCC. LXXXV. 1485

XLVI. D. Petrvs huius nominis IV. Epiſcopus Pacenſis XLVI. cognomento *de Prexamo*, ex Calaguritana diœceſi oriundus, Collegij S. Bartholomæi apud Salmantinos fauſta proles, S. E. Toletanæ Decanus, & Canonicus Magiſtralis I. Interfuit Concilio Complutenſi, Sixti IV. Pont. Max. decreto congregato aduerſus errores *Petri Doſma*. Scripſit Libellum, quem *Confutatorium errorum contra claues Eccleſiæ* vocitauit. Alium idiomate Hiſpano, cui titulus *Luzero dela vida Chriſtiana*. Reges Catholicos fuit inſecutus aduerſus Sarracenos Bæticæ, & interfuit deditioni vrbis Malacitanæ, cuius Meſquitam conſecrauit vnà cum Legionenſi, & Abulenſi Epiſcopis. Tranſlatus fuit ad Caurienſem Eccleſiam Anno M. CCCC. LXXXIX. obijt Anno M. CCCC. XCVI. 1489

XLVII. D. Bernardinvs huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis XLVI. cognomento *Carauaxal*, Vir doctus, & Regum Catholicorum ad Pontificem Orator inſignis. Qui orationem, Innocentio VIII. mortuo, de eligendo Summo Pontifice Romæ in Eccleſia S. Petri apud S. R. E. collegium Cardinalium habuit. Hinc ad Carthaginenſem Anno M. CCC. XCII. inde ad Seguntinam, poſt ad Placentinam Eccleſias, & S. R. E. Cardinalis factus obijt Anno. M. D. XXIII. 1492

XLVIII.

XLVIII. D. IOANNES huius nominis VI. Epiſcopus Pacenſis XLVIII. cognomento *de Medina*, de quo eſt mentio ad Annum M. CCC. XCIV. in Scriptuns. Fuit ex Collegio S. Bartholomæi Salmantino alumnus, vnus ex primis Hiſpaniæ Inquiſitoribus, Archidiaconus Almazanenſis in Eccleſia Seguntina, Canonicus & Præcentor Hiſpalenſis, Abbas Major Metinæ Campeſtris. Interfuit Concilio Complutenſi aduerſus errores Petri Doſma. Galliam adiit ad firmandam pacem inter Reges Hiſpaniæ, & Galliæ, & alias habuit honorificas legationes, quibus egregie obitis, Aſturicenſem infulam induit, poſt Pacenſem, deinde Carthaginenſem Anno M. CCCC. XCVI. denique Segobienſem, quâ vitam finiuit III. Kal. Februar. Anno M. D. VII 1496

XLIX. D. IOANNES huius nominis VII. Epiſcopus Pacenſis XLIX. cognomento *Rodriguez de Fonſeca*, ex vrbe Taurienſi oriundus, Archidiaconus Olmetenſis in Eccleſia Abulenſi, & Archidiaconus, ac Canonicus Hiſpalenſis, Prouiſor, & Vicarius Generalis Granatenſis, hinc Pacenſis primùm, deinde Anno M. CCCC. XCIX. ad Cordubenſem, poſt ad Palentinam, ac denique ad Burgenſem Eccleſias promotus. Obiit Anno M. D. XXIII. Hic copiam Imaginis B. MARIÆ, quam Hiſpalenſes ANTIQVAM nuncupant, ad ſuam Eccleſiam Pacenſem traxit quæ nunc honorificè veneratur, vt hæc carmina teſtantur. 1499

PACENSIS POPVLI PRÆSVL FONSECA IOANNES
EX VETERI QVAM NVNC HISPALIS ALIA COLIT.

L. D. ALFONSVS huius nominis III. Epiſcopus Pacenſis L. cognomento *Manrique*, ex hac Sede ad Cordubenſem, poſt ad Hiſpalenſem Anno M. D. XVIII. Obiit Hiſpali Die XXVIII. Septembris Anno M. D. XXXVIII. Fuit S. R. E. Cardinalis. 1518

LI. D. PETRVS huius nominis V. Epiſcopus Pacenſis LI. cognomento *Ruiz de la Mota*, patriâ Burgenſis, profeſſione Theologus, à Conſiliis Maximiliano, & Carolo V. Imperatoribus, atque Eleemoſynarius. Ex Pacenſi Sede ad Palentinam tranſlatus eſt Anno M. D. XX. Obiit Anno M. D. XXII. 1520

LII. D. F. BERNARDVS huius nominis II. Epiſcopus Pacenſis LII. cognomento *de Meſſa*, patriâ Toletanus, ordine Dominicanus, Hellenenſis Epiſcopus, cuius memoria ad Annum M. D. XXIII. Sepultus iacet in Monaſterio S. Petri Martyris vrbis Regiæ. 1523

LIII. D. PETRVS huius nominis VI. Epiſcopus Pacenſis LIII. cognomento *Sarmiento*, ex Comitibus de Ribadeo, & Salinas progenitus, Canonicus Tudenſis, Regius Cappellanus, & Caroli V. Eleemoſynarius, ac Sacriſta Maior, deinde Epiſcopus Tudenſis, inde Pacenſis, poſtea Anno M. D. XXV. Palentinus, denique Compoſtellanus Metropolita, & S. R. E. Cardinalis. Obiit Anno M. D. XLI. 1525

LIV. D. PETRVS huius nominis VII. Epiſcopus Pacenſis LIV. cognomento *Gonzalez Manſo*, ex Onnienſi Oppido oriundus, S. Crucis Collegij Valle-Soletani alumnus, Inquiſitor Apoſtolicus, primum Accitanus, poſt Tudenſis, inde Pacenſis, demùm Anno M. D. XXXII. Oxomienſis Caſtellæ Præſes. Obiit Anno M. D. XXXVIII. 1532

LV. D. IERONYMVS huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis LV. cognomento *Suarez*, patriâ Hiſpalenſis, S. Bartholomæi Collegij apud Salmantinos alumni, Valliſoletanæ Cancellariæ Auditor, S. Inquiſitionis Senator, Epiſcopus Mindonienſis, poſt Pacenſis, & Granatenſis Præſul. Obiit Anno M. D. XLV. 1545

LVI. D. Franciscvs huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis LVI. cognomento *de Navarra*, ex Abbate Runcæ-Vallis; poſtea fuit ad Sedem Valentinam promotus ad Annum M. D. LV. 1556

LVII. D. Christophorvs huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis LVII. cognomento *de Roxas*, ex Marchione Dianij progenitus, ex Ouetenſi ad Pacenſem promotus, ex hac ad Cordubenſem Anno M. D. LXII. deinde ad Hiſpalenſem, fuit Scriptor nobilis, obiit Anno M.D.LXXX. 1562

LVIII. D. Ioannes huius nominis VIII. Epiſcopus Pacenſis LVIII. cognomento *de Ribera*, Ducis Alcalæ filius, Patriarcha Antiochenus, poſt ad Valentinam Sedem Anno M.D.LXIX. promotus. 1569

LIX. D. Didacvs huius nominis II. Epiſcopus Pacenſis LIX. cognomento *Simancas*, Iuris-Conſultus inſignis, ex Ciuitatenſi ad hanc Sedem tranſlatus, aliqua ſcripſit, quæ refert Aubertus Myreus in Biblioth. Tom. 2. ſecul. 16. c. 82. fol. 74. Anno M. D. LXXVIII. quo ad Zamorenſem tranſlatus, obijt Anno 1583. 1578

LX. D. Didacvs huius nominis III. Epiſcopus Pacenſis LX. cognomento *Gomez de la Madriz*, Iuris Doctor, primùm Archiepiſcopus Limenſis in Regno Peruano. Obijt apud Pacem Auguſtam die XV. Auguſti Anno M. DC. I. 1601

LXI. D. Andreas huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis LXI. cognomento *Fernandez de Cordova*, filius Domini de Guadalcazar, ex Rotæ Romanæ Auditore. Obijt die XIX. Iunij Anno M. DC. XI. 1611

LXII. D. F. Petrvs huius nominis VIII. Epiſcopus Pacenſis LXII. cognomento *Ponze de Leon*, ex Prædicatorum familia alumnus, Arcenſium Ducis filius, ex Zamorenſi Sede ad hanc tranſlatus, cùm primum fuiſſet Ciuitatenſis, Obijt Marchenæ Anno M. DC. XII. vbi fuit ſepultus. 1612

LXIII. D. Ioannes huius nominis IX. Epiſcopus Pacenſis LXIII. cognomento *Beltran de Gueuara*, ex Canonico Doctorali S. E. Abulenſis, Valleſoletanus Auditor, poſt in Rationum Regalium Concilio Senator, deinde Epiſcopus Pacenſis, demum Archiepiſcopus Salernitanus, ac demùm Compoſtellanus Anno Domini M. DC. XIV. vbi vitam exuit Anno M DC. XXII. Scripſit Tractatum *de Iure Regis Philippi II. ad Regnum Portugalliæ*. Alterum de *Maledicentibus Regem puniendis*. Alterum de *Monarchia Siciliæ aduerſus Baronium*, & Alterum *Propugnaculum Eccleſiaſticæ libertatis*. Iacet Compoſtellæ inſigni Epitaphio. 1614

LXIV. D. Christophorvs huius nominis II. Epiſcopus Pacenſis LXIV. cognomento *de Lobera*, ex Abbate Leramenſi, poſt hanc ſedem ad Oxomenſem tranſlatus Anno M. DC. XVI. inde ad Pampilonenſem, poſt ad Cordubenſem, denique ad Placentinam. Obijt Anno M. DC. XXXVII. 1616

LXV. D. Petrvs huius nominis IX. Epiſcopus Pacenſis LXV. cognomen *Fernandez Zorrilla*, ex Epiſcopo Iacenſi, Præſul Mindoni enſis, poſt ad hanc ſedem tranſlatus demùm ad Pampilonenſem Anno M. DC. XXVI. quâ obijt Anno Domini M. DC. XXXVIII. 1626

LXVI. D. Ioannes huius nominis X. Epiſcopus Pacenſis LXVI. cognomento *Roco de Campofrio*, ex Præſide Regalium Rationum Epiſcopus Zamorenſis, inde Pacenſis demùm Caurienſis ad Annum M. DC. XXXV. 1935

LXVII. D. Gabriel huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis LXVII. cognomento *Ortiz de Sotomayor*, ex Canonico Toletano, S. Inquiſitionis Conſiliario, Conuentus Incarnationis Madridenſis Maiore Capellano,

Capellano, obijt Anno M. DC. XL. 1640

LXVIII. D. F. IOSEPHVS huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis LXVIII. cognomento *de la Cerda*, ex Benedictino ordine alumnus ex Epiſcopo Almerienſi in Bætica. Obijt apud Aſafram Anno M. DC. XLIV. 1644

LXIX. D. F. ANGELVS huius nominis I. Epiſcopus Pacenſis LXIX. cognomento *Manrrique*, Ordinis Ciſtercienſis, Scriptor Nobilis, obijt Anno M. DC. XLIX. 1649

LXX. D. DIDACVS huius nominis IV. Epiſcopus Pacenſis LXX. cognomento *Lopez de la Vega*; ex Collegio S. Ildephonſi Complutenſi Canonicus Pœnitentiæ in Compoſtellana, & Conchenſi Eccleſijs; adhuc viuit.

Hactenus ſeries Præſulum quam nobis ſuppeditauere Rodericus Doſma, M. Ægidius Gonzalez Chronographus Regius, & ſupplementum MS. apud me.

IDIBVS SEPTEMB.

DIES XIII.

A. HISPANIÆ *celebris eſt memoria* S. CAII CORNELII *Centurionis Capharnaunenſis; qui ex vrbe* MALACA *in Bætica oriundus, famulum à Chriſto ſanitati reſtitutum accipere meruit, de quo ipſa veritas dixit:* Non inueni tantam fidem in Iſraël. *Is cùm primus Domini miracula in Hiſpanias inueheret, apud Hiſpanos tandem Confeſſoris ſymbolo in Domino quieuit.*

NOTÆ.

SANCTVS CAIVS CORNELIVS *Cēturio* Capharnaunēſis *Confeſſor.*] Hîc DVOS fuiſſe CORNELIOS nomine Centuriones agnoſces, ſi anamneſin alterius ſupra *Tom. 1. Die II. Febr. fol* 28 cum ſequenti contuleris. Ille *Italicenſis*; iſte *Malacitanus*. Ille à Petro Apoſtolo apud Cæſaream Palæſtinæ baptizatus; iſte à IACOBO Hiſpaniarum Apoſtolo apud Malacam tinctus. Ille de quo S. Lucas c. 10. hiſtoriam texuit; iſte de quo Matthæus *Hiſtor. Euangel. c.* 8. Lucas *c.* 7. ſerui ſalutis curante fidem conlaudant. Ille Epiſcopus Cæſarienſis, iſte nullo decoratus, niſi Centuriatus titulo inuentus. Ille denique apud Cæſaream moriens; iſte apud Malacam vitam finiens. Horum CORNELIORVM diſcrimen adamuſſim ex verbis *Dextri* F. Franciſcus Biuarius in *Not. ad Dextr. in Chron. Ann.* 34. *comment.* 3. *verſ.* Videamus, *fol.* 28. P. Martinus de Roa *Hiſtor. Malacit. c.* 9. *fol.* 27. *col.* 2. conſignauere. De Cæſarienſi loquuntur *Beda*, *Vſuardus*, & cæteri Latinorum cum Martyrologio Romano *Die II. Februárij*. De Capharnauſenſi conſtat verba feciſſe Græcos in

A. Cornelij Duo Hiſpani Confeſſores Sancti.

Menologio

Menologio hoc die. De eo fere omnes SS. Patres Chryſoſtomus, Origenes Adamantius, Ambroſius, Auguſtinus, Ieronymus, Beda, & alij recentiores Interpretes ſuper Matthæum, & Lucam, apud quos inſignia fidei, humilitatis, & prudentiæ Noſtri *Centurionis Malacitani* repetuntur encomia. Noſter B. Iuuencus in *Hiſtor. Euangel. lib. 1. in fin.* Auſculta.

Scriptores Sancti.

Inde recedenti ſupplex ſe protinus offert
Centurio, *& precibus proiectus talibus orat:*
Impubis pueri cruciatur ſpiritus æger,
Cuius cuncta tepens membrorum munia languor
Diſſoluit, vitamque tenet iam pœna ſuperſtes.
Sed iuſſu miſerere precor: nam tecta ſubire
Crimina noſtra vetant, vitæ, luciſquè parentem.
Nunc verbo ſatis eſt iubeas remeare ſalutem.
Subiectos mihi ſæpe viros, ſic noſtra poteſtas
Officijs verbo iuſſis parere coegit.
Dixerat: Ille Viri motus precibusque fideque,
Talia conuerſus populo dat dicta ſequenti:
Haut vnquam talem memini me gentis auitæ
Inueniſſe fidem: ſed veris diſcite dictis,
Quòd multos homines diuerſis partibus Orbis
Progenitos, cæli regnum ſublime vocabit,
Cum patribus noſtris vitali accumbere menſâ.
Progenies quorum cæcis demerſa tenebris,
Dentibus horrendum ſtridens, fletumque frequentans,
Perpetuis pœnam cruciatibus acta ſubibit.
At tibi iam iuuenis mentis virtute fidelis,
Vt credis, veniet fructus cum luce ſalutis.
Dixerat; et dicto citius cum voce loquentis
Ad puerum celeris tranſcurrunt munera verbi,
Ingreſſuſque domum Miles properante recurſu,
Præueniſſe Dei lætatur dona loquentis.

Aluarus Gomezius Toletanus Poëta pluribus ſupra à Nobis ſæpe laudatus in *Thalichriſt. lib. 16. fol. 123.* hanc etiam Cornelij Centurionis Noſtri carmine deſcribens, ſequentia protulit; referens Chriſti miracula:

Inde Capharnanis cùm duceret inclyta muris
Lumina, pro puero lachrymis, precibusque iacentem
Centurio *orabat. Tunc qui non deſpicit vllum*
Chriſtus, ait: Dolor hic ne ſit tibi feruidus, ibo
Et curabo tuum. Luce ille impulſus, & alta
Mente vigens, loquitur: Natura & luminis auctor
Vnice, non dignus ſum Dominum ſub paupere tecto
Excipiam: non tecta Lagi, non regia cæli

Sufficient:

Sufficient : quid noſtra domus ? ſed voce ſalutem
Mitte precor : tua vox fulgentibus imperat aſtris,
Et triuijs Herebi, tempeſtatumquè furores
Imperioque premiſ Tu quidquid mobile circum
Ducis ; ſecla tuum ſe temperat omnia verbum.
Siuè necem iubeas tenebris exire nefandis,
Et vaſtare ſolum, nitida ſeu ſancta ſalutis
Robora truncatis æternum irrumpere morbis
Mortis onus, Factum eſt, nihil eſt quod iuſſa retracte
Chriſtea dic verbo : non eſt labor : eijcis omnem
Languorem verboque malum. Te deprecor vnum hoc :
Et puer ille recens verbo ſanandus ab vno.
Quem non Meſſenus poterit, non ipſe Machaon,
Non herbis natura valens ; ſed vox tua Chriſte
Sola poteſt diri reuocare à limine lethi.
Ipſe admiratus turbis hominemque, fidemque
Ieſus ait laudans : Hæc eſt tua, munere noſtro,
Digna fides, illa & puerum ſanauit in hora.

Ludouicus Brauo de Mendoza Segobienſis Poëta in *Hiſtor. Euangel. lib. 2. verſ.* 150. quam Elegiaco Carmine conſcripſit, & Iuuenci methodum imitatus illam publicam fecit Anno 1651. ſic Centurionis fidem refert.

Ac vbi dicta refert, ſupplex, precibuſque benignis
Centurio *accedens proxima fatus ei.*
Heu mihi ! Dilectus puer eſt paralyticus ade,
Et male torquetur, feſſaque membra iacent.
Illi ego (Chriſtus ait) veniam, & curabo dolentem.
Non te ſum dignus tecta ſubire mea.
Vera ſalus puero, quia fons (vt credo) ſalutis,
Dulcia ſi tantum dicere verba velis.
Miles & imperio aut noſtro parere recuſat,
Et iubeo ſeruis, cuncta que quiſque facit.
Hæc vt Centurio *dixit, miratus* IESVS
Ad turbas verſus talia verba refert:
Non inuenta fides vos inter vt iſta recordor.
Vndique venturi cœlica regna petent:
Progenies regni in tenebras mittetur opacas;
Dentis ibi ſtridor, fletus eritque miſer.
Vade, & Centurioni, *vt credideras ita fiet :*
Dulce fruebatur iamque ſalute puer.

Alia etiam plura de hoc poſſemus carmina cumulare, ex varijs : ſed quia hæc ex Noſtratum Poëmatibus deſumpſimus, illa ex voto ſubiungere decreuimus. Noſtri etiam meminit Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 34. vbi Biuar *Comment*, 3. *Mart. Hiſp. Septemb.* Y & 6.

& 6. & Ann. 52. vbi idem Biuarius *n.* 3. *fol.* 107. licet perperam Noſtrum cum eius filio *Caio Oppio* confundat. Rodericus Caro in *Nos. ad eumdem. d. Ann.* 34. *lit. E. fol.* 7. *& Ann.* 52. *lit. x fol.* 24. Helleca Cæſarauguſtanus Epiſcopus in *Addit. ad Max. n. fin.* apud Carum *fol.* 236. & apud Biuarium Hellecæ textus deficit, neſcio quâ ratione, cum in MSS. & editis codicibus inueniatur. Sed de hoc poſtea. Eius integra ACTA à nemine ſcripta comperimus, illa deſumpta ex Sacra Hiſtoria, Noſtris, & Exteris Scriptoribus, pro vt potuerimus, ſubiungemus.

ACTA S. CAII CORNELII Centurionis Capharnauênſis, origine Hiſpani Mal..citani ex Sacra Hiſtoria Matthæi, & Lucæ, & alijs Scriptoribus.

Origo.

CAIVS OPIVS CORNELIVS *natione* Hiſpanus, *ex* Malacitana *Bæticæ Ciuitate littorali ampliſſimâ oriundus, poſtquam pueritiæ fuiſſet abſolutus impendio, vt illa ferebant tempora, ad caſtra ſpiritum ducens, inter Romanas Legiones adſcriptus, ſacramentum tyro dixit ſtrenuus. Qui cùm in Syria, & alibi feliciter militem egiſſet per plures annos, & ſub Auguſtalibus Aquilis ſtrenuè militaſſet, tandem eius præeuntibus meritis de gradu in gradum, ad* Centurionis *munus aduenit.*

Centurio eligitur.

Huius itaque officij vt onus viriliter adimpleret CORNELIVS, *protinus eximiæ fortitudinis animi ſui monumenta relinquere ſatagens, in omnibus ſui temporis prælijs, ita ſe præbuit robuſtus, & fortis vt prorſus illum alterum Herculem crederes. Pacatis igitur Syriæ populis,* CORNELIVS *in vrbem Palæſtinæ,* Capharnaum *nomine, cum ſuis militibus ſe recepit, eo tempore, quo Dominus Noſter Ieſus-Chriſtus accitis eius diſcipulis, poſt miraculum in nuptijs Cananenſibus patratum, per illius Regionis vrbes alia plurima, ſtupentibus turbis, quæ eius ſequebantur veſtigia, feliciter conficiebat. Aſt cùm* CORNELIVS *famulum puerum, quem plurimùm diligebat, paralyticum domi haberet, audiens prodigia, quæ* IESVS *in omni ægrotorum genere, patrabat eumque tunc Capharnaum eſſe ingreſſum, tàm reuerenter erga illum ſe exhibuit, vt humilitatis ſubmiſſione ſuffuſus propter conſcientiam vitæ Gentilis, quòd ad eum ſeniores Iudæorum emitteret, rogans* IESVM *vt veniret, & ſanaret puerum. Quibus ad Dominum accedentibus, enixe rogabant eum dicentibus:* Quia dignus eſt, vt hoc illi præſtes, diligit enim gentem noſtram, & Synagogam ille ædificauit nobis.

Pueri Centurionis infirmitas.

IESVS *autem ibat cum illis, & cùm iam non longe eſſet à domo, miſit ad eum* Centurio *amicos, & demùm ipſe acceſſit rogans, ne intraret in domum ſuam, dicens:* Domine puer meus iacet in domo paralyticus, & malè torquetur. *Cui Chriſtus:* Ego veniam, & curabo eum.

Eius humilitas.

Tunc Centurio, *licet nondum eſſet Sacramentis inunctus, erat tamen fide præditus, ideòque cùm quem in domum ſuam intrare humilitate timeret, nihilominus fide in corde geſtaret, reſpondens, dixit:* Domine non ſum dignus vt intres ſub tectum meum: Sed tantùm dic verbo, & ſanabitur puer meus.

Prudentia.

O magna prudentia Centurionis, *qui vltrà corporis tegumentum, latentem vidit diuinitatem! O maximum fidei monimentum* CORNELII, *qui ſe fatendo indignum, dignum præſtitit, non in cuius parietes, ſed in cuius cor Verbum Dei Chriſtus intraret! O fiducia veritatis eximia in homine Gentili, quæ illius præſentis æui hominum fidem ſuperauit inſignium.*

Fides.

Igitur quantùm profuſiùs verbi Domini potentiam agnouit, quâ ſolâ ab infirmo puero ægritudinem pellere credidit, ideo proſequitur: Nam & Ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites, & dico huic veni, & venit; & ſeruo meo · Fac hoc, & facit: quanto magis Domine tibi, qui nulli ſubditus, cuncta obediunt.

obediunt. *Quæ verba audiens* IESVS *ex intimo cordis prolata, ſequentibus ſe dixit*: Amen dico vobis, non inueni tantam fidem in Iſraël. Dico autem vobis, quòd multi ab Oriente, & Occidente venient, & recumbent cum Abraham; & Iſaac, & Iacob in regno cœlorum: filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & ſtridor dentium. *Tunc* Centurioni *dixit*: Vade, & ſicut credidiſti, fiat tibi. *Hinc gratijs actis*, CORNELIVS *in domum ſuam ſe recepit, quam ingreſſus famulum ſanitati reſtitutum inuenit. Deinceps, ſuſcepto C.* Oppio *filio, qui etiam titulum* Centurionis *acceperat quique in die mortis Chriſti fragorem ſaxorum inter ſe collidentium conſpiciens, & Solis, lunæque eclypſim contuens, dixerat*: Vere hic homo filius Dei erat, *in vrbe* Capharnuenſi *animi quiete demoratus, Ieroſolymis poſt Chriſti mortem Apoſtolis ſociatus, neci S. Stephani interfuit, deinde* Iacobo *adhæſit, quem* Hiſpanias *comitatus, ad vrbem* Malacitanam *ipſius originis ciuitatem tinctus eſt. Denique venientibus* Hiſpaniam *Apoſtolis* Petro, *&* Paulo, *illos comitatus, dum per eandem Regionem SS. Apoſtoli perluſtrantes, verbum Dei Gentilibus prædicarent. Demum virtutibus plenus, & bonis operibus eximius vitam cum morte permutauit* Idibus Septembris *Anno Domini* LII. *velociter. Cuius fama ſanctitatis adhuc iam iam apud* Malacam, *eo ipſo anno florebat.*

Senatur puer.

C. Opius filius etiam Centurio.

Moritur.

HACTENVS quæ excipere potuimus ACTA, in cuius ecphraſi aliqua veniunt illuſtranda, & maxime circa originem *Hiſpanam*, ex vrbe *Malacitana Bætica*. Hanc aſſertionem probant Flauius Dexter in *Chron.d. Ann.* 34. his verbis: C. Cornelius *Centurio* Capharnuenſis, *Dominus ſerui; Pater etiam* C. Oppij *Centurionis*, HISPANVS, *mire floret in Hiſpania.* Idem locum originis aſſignans *Ann.* 52. *fol.* 104. hac breui clauſula: *Floret* Centurio MALACITANVS, *quem* S. Iacobus *ibi tinxit*. En etiam ex hoc textu, quòd *S. Centurio* Hiſpanias ad propriam originis vrbem repedauit; ibidemque fuit ſacro baptiſmatis lauacro ablutus. Circa hanc etiam originem videndi Rodericus Caro, F. Franciſcus Biuarius, P. Martinus de Roa & cæteri ſupra relati.

Probatur origo.

QVATENVS ad aduentum in Ieroſolymam poſt Chriſti paſſionem, & cætera in ACTIS relata, vſque ad S. Centurionis mortem, audi Helleeam in *Addit. ad Maxim. d. fol.* 236. de hoc Centurione loquentem: *Nec minus celebratur memoria* S. CAII OPPII CORNELII Centurionis, *qui fuit ille* Centurio, *cuius famulum ad* Carphanaum *Chriſtus ſuſcitauit, poſtea ſociatus Apoſtolis, neci S. Stephani interfuit, Petrum, & Paulum ad Hiſpanias venientes comitatus eſt, prædicat in* Hiſpania. *Longe hic alius à* Cornelio Centurione *cohortis* Italicæ, *hoc* Cornelio *multo Iuniore, ille Senior.* Expunximus verba: *Tandem prædicans, Scepſinenſibus prope Iddam, mortuus eſt*: Nam hæc periodus, merum gloſema eſt, cùm conſtet *Malacitanum Centurionem* diuerſum fuiſſe, ex ſuperius dictis, ab *Italicenſi*, qui *Scepſinenſibus* prædicauit, vt & ipſe *Helleca* fatetur hiſce finalibus verbis: *Longe hic alius à* Cornelio Centurione *Cohortis* Italicæ: ergo ſi diuerſus, quomodo poteſt affirmari *Cornelium Carphanuenſem Malacitanum* prædicauiſſe *Scepſinenſibus*, cùm conſtet ex Actis Metaphraſtis, & aliorum, hanc prædicationem compleuiſſe *Italicenſem*; Hinc crederem inuerſam eſſe periodum, quam ſic procul dubio ſanabis: *Petrum, & Paulum ad* Hiſpanias *venientes comitatus eſt, prædicat in Hiſpania. Longe hic alius à* Cornelio *Centurione Cohortis* Italicæ, *qui tandem prædicans* Scepſinenſibus *prope* Iddam *mortuus eſt, hoc* Cornelio *multò Iuniore, ille Senior.* Hinc prorſus *Helleca* ſenſum ad veritatis hiſtoricæ rationem trahes.

Aduentus in Hiſpaniam probatur.

Locus Helleca ſubſannatur.

QVOD fuerit pater, Noſter *Cornelius* Malacitanus, *Caij Oppij* Centurionis illius, qui videns Chriſti mortem, eius diuinitatem confeſſus eſt: teſtem aduoco ipſum CL. Virum Flauium Dextrum in *Chron. Ann.* 34. vbi Biuar *Comment.* 8. *n.* 2. Carum *lit. T. fol.* 9. dicentē: *Floret per id tempus in Hiſpania*, Caius Oppius *Centurio*, *filius* Cornelij *pariter Centurionis, qui morientē Chriſtum prædicat Ieroſolymis eſſe Filium Dei, inter fragores ſaxorum mutuò ſe ſe collidentium, obducto tenebris die.* Eadem de filiatione idem Dexter dixerat *d. Ann.* 34. cuius verba in originis proba-

C. Oppij Centurionis patrem fuiſſe probatur.

tione dedimus. Et plura infra hoc Menſe, Deo annuente, *Die* XXVII. ſubijciemus.

Quo Anno obijt. Circa Annum obitus S Cornelii, crederem occubuiſſe *Anno Domini* LII. quò iam eius fama florebat, vt inquit Dexter in *Chron. Ann.* 52. illis verbis: *Floret Centurio Malacitanus.* Nam vt pluries diximus, verbum *Florere* ſemper poſt mortem laudari ſumitur. Nec huic coniectationi vires eneruat opinatio Biuarij ad *Dextrum in Chron. Ann.* 66. *n.* 2. *fol.* 128. ad illa verba: *C. Oppius filius S. Centurionis, qui multa poſt tempora, iam ſenio confectus, charus fuit Imperatori Adriano.* Quo loco hæc verba dixiſſe *Dextrum* de Noſtro *Centurione*, non de filio *Oppio* contendit, futilibus rationibus. Nam ſalua eius pace, conſtat *Caium* filium, pòſt Epiſcopum *Mediolanenſem*, ad tempora *Trajani*, cum iam *Adrianus* Cæſar eſſet, deueniſſe, vt ex *Leandro Alberto*, & alijs colligitur, maximè Philippo Ferrario in *Catalog. SS. Ital. Die XXVII. Septembris fol.* 618. qui ad Annum Domini XCII. Epiſcopatum ſuſcepiſſe, & in eo XXII. annos vixiſſe, ex aliorum relatione, recenſet.

DECIMO OCTAVO
Kal. Octobris.
DIES XIV.

A. Africæ *natalis* S. Cypriani *Carthaginis Epiſcopi, qui totius Orbis Prædicator illuſtris*, Hiſpanorum *maximè* Doctor *extitit*, & Magiſter; *cuius doctrina nonnullas Prouinciæ noſtræ illuſtrauit Eccleſias, Epiſcopos direxit, & populos epiſtolis erudiuit, tandem ſub Valeriano, & Gallieno, quod verbis docuit, Martyr inclytus opere compleuit.*

B. *In Oppido* Zalamea, *quod olim in* Bæturia Turdulorum *Municipium dicebatur* Ilipense, *Exordium miraculorum admirabilis Iconis* Iesv-Christi *Domini Noſtri in Sanctiſſima* Crvcis *arbore pendentis, cuius feſtiuitatis ſolemnia totius Regionis populos ſummâ pietate rapiunt vniuerſos.*

NOTÆ

NOTÆ.

SANCTVS CYPRIANVS *Carthaginenſis Antiſtes, & Hiſpanorum Magiſter, & Protector.*] Eum celeberrimum Martyrem agnouit Africa, Hiſpania Doctorem, Vniuerſus Orbis Magiſtrum, & Catholica Eccleſia Sanctum. Sic omnia Martyrologia, & Græcorum Menologia, à quibus Romanum Baronij *h.d. lit. E fol.* 170. Caſtellanum Vaſquij *fol.* 145. Luſitanum Lupi *fol.* 196. Italum Felicis 2. *p. fol* 98. & Hiſpanum MS. Higueræ *fol.* 43. De eo S. Gregorius Nazianzenus, S. Ieronymus de *Scriptor. Eccleſ. c.* 67. & plures SS. Patres vt Auguſtinus, Ambroſius, Chryſologus, & alij. Eius ACTA primus ſcripſit *Pontius* eius Diaconus, à quo *Paulus Diaconus*, poſtea à Notarijs excepta, à quibus omnibus *Pamellius* ex ipſiusmet ſcripeis locupletatam. Ea dabimus ex *Aurelio Prudentio* Noſtro, tanquam noſtro inſtituto conuenientia, quibus *Hiſpania*, & *Magiſter*, & *Patronus* vocitatur.

A. *Martyrologia, & Scriptores.*

ACTA S. CYPRIANI CARTHAginenſis in Africa Epiſcopi, & Martyris, & Hiſpaniæ Doctoris, & Patroni egregij, ex Aurelio Prudentio Hiſpano.

PVNICA *terra tulit, quo ſplēdeat omne, quidquid vſquam eſt,*
Inde domo Cyprianum, *ſed decus Orbis, & Magiſtrum.*
Eſt proprius Patriæ Martyr, ſed amore, & ore Noſter:
Incubat in Lybia ſanguis, ſed vbique lingua pollet;
Sola ſuperſtes agit de corpore, ſola obire neſcit.
Dum genus eſſe hominum Chriſtus ſinet, & vigere mundum;
Dum liber vllus erit, dum ſcrutinia ſacra literarum;
Te leget omnis amans Chriſtum, tua Cypriane diſcet.
Spiritus ille Dei, qui fluxerat auctor in Prophetas;
Fontibus eloquij te cœlitus actus irrigauit.
O niue candidius linguæ genus! ô nouum ſaporem!
Vt liquor ambroſius cor mitigat, imbuit palatum,
Sedem animæ penetrat, mentem fouet, & pererrat artûs;
Sic Deus interiùs ſentitur, & inditur medullis.
Vnde bonum ſubitum terris dederis, Pater reuela.
Deerat Apoſtolicis ſcriptis opulentus executor;
Eligitur locuples facundia, quæ doceret Orbem,
Quæque voluminibus Pauli, famulata diſputaret,
Quo mage cruda hominum præcordia perpolita noſſet,
Siue timoris opus, ſeu myſtica, vel profunda Chriſti.
Vnus erat iuuenum doctiſſimus artibus ſiniſtris,
Fraude pudicitiam perfringere, nil ſacrum putare:
Sæpè etiam magicum cantamen inire per ſepulchra,

Quo genialè thori ius ſolueret, æſtuante nuptâ.
Luxuriæ rabiem tantæ cohibet repente Chriſtus,
Diſcutit & tenebras de pectore, pellit & furorem,
Implet amore ſui, dat credere, dat pudere facti.
Iamque figura alia eſt, quam quæ fuit oris, & nitoris.
Exuitur tenui vultus cute, tranſit in ſeuerum;
Deflua cæſaries compeſcitur ad breues capillos.
Ipſe modeſta loqui, ſpem quærere, regulam tenere,
Viuere iuſtitiæ Chriſti, penetrare dogma noſtrum.
His igitur meritis digniſſimus vſque Epiſcopale
Prouehitur ſolium Doctor; capit & ſedile ſummum.
Valerianus opum Princeps erat, atque Gallienus;
Conſtituère ſimul pœnam capiti, Deum fatenti.
Millia terrigenûm ſpurciſſima iuſſerant ſacrari.
Contrà animos populi Doctor Cyprianus *incitabat:*
Ne quis ob egregiæ virtutis honore diſcreparet;
Neu fidei precium quis ſumere degener timeret:
Eſſe leuem cruciatum, ſi modo conferat futura,
Quæ Deus ipſe viris intermina fortibus ſpopondit.
Merce doloris emi ſpem luminis, & diem perennem:
Omne malum volucri cum tempore tranſuolare curſim.
Nil graue, quod peragi finis facit, & quiete donat.
Se fore principium pulchræ necis, & ducem cruoris;
Seque caput gladio ſummittere, ſanguinem dicare,
Qui ſociare animam Chriſto velit, vt comes ſequatur.
His vbi corda virûm Chriſto calefacta præparauit,
Ducitur ante alios, Proconſule perfurente, vinctus.
Antra latent Tyriæ Carthaginis, abditis repoſta,
Conſcia Tartareæ caliginis, abdicata Soli:
Clauſus in his ſpecubus Sanctus Cyprianus, & catenâ
Nexus vtramque manum, nomen Patris inuocat ſupremi.
Omnipotens Genitor, Chriſtus Deus, & Creator Orbis,
Chriſte parens hominis, quem diligis, & vetas perire:
Ille ego vipereis quem tu bonus oblitum venenis,
Criminibus varijs tinctum, miſeratus abſtuliſti,
Iamque tuum fieri mandas; fio Cyprianus alter,
Et nouus ex veteri, nec iam reus, aut nocens, vt ante
Si luteum facili chariſmate pectus expiaſti;
Viſe libens tenebris ergaſtula cæca diſſipatis.
Eripe corporeo de carcere, vinculiſque Mundi

Hanc

Hanc animam: Liceat fuſo tibi ſanguine immolari.
Ne qua ferum reprimat clementia Iudicem, tyranni
Neu ſciat inuidia miteſcere, gloriam negare.
Da quoque ne quis iners ſit de grege, quem tuum regebam:
Ne cadat inpatiens pœna, titubetue quiuis eorum,
Incolumem vt numerum reddam vbi, debitumque ſoluam.
Vocibus his Dominum promouerat. Influebat inde
Spiritus in populum Carthaginis, auctor acrioris
Ingenij, ſtimulis vt pectora ſubditis calerent,
Ad decus egregium diſcrimine ſanguinis petendum;
Non trepidare docens, nec cedere, nec dolore vinci,
Laudis amore rapi, Chriſtum ſapere, & fidem tueri.
Fama refert, foueam campi in medio patere iuſſam,
Calce vaporiferâ ſummos prope margines refertam.
Saxa recocta vomunt ignem, niueuſque puluis ardet,
Vrere tacta potens, & mortifer ex odore flatus.
Appoſitam memorant Aram foueâ ſtetiſſe ſummâ,
Lege ſub hac ſalis aut micam, iecor & ſuis litarent
Chriſticolæ, aut mediæ ſponte inruerent in ima foſſæ.
Proſiluêre alacres curſu rapido ſimul Trecenti;
Gurgite puluereo merſos liquor aridus vorauit,
Præcipitemque globum fundo tenus implicauit imô.
Corpora candor habet, candor vehit ad ſuperna mentes.
Candida Maſſa dehinc dici meruit per omne ſeclum.
Lætior interea iam Thaſcius ob diem ſuorum,
Siſtitur indomiti Proconſulis eminus furori.
Edere iuſſus erat, quid viueret: Vnicultor (inquit)
Seruo ſalutiferi myſteria conſacrata Chriſti.
Ille ſub hac: Satis eſt iam criminis; ipſe confitetur
Thaſcius; ipſe Iouis fulmen negat, expedite ferrum
Carnifices, gladio pœnam luat hoſtis Idolorum,
Ille Deo meritas grates agit, & canit triumphans.
Fleuit obire virum mœſta Africa, quo docente facta eſt,
Cultior eloquio, cuius ſibi dogma gloriatur.
Mox tumulum lachrymans ſtruxit, cinereſque conſecrauit.
Deſine flere bonum tantum, tenet ille regna cœli,
Nec minus inuolitat terris, nec ab hoc recedit Orbe:
Differit, eloquitur, tractat, docet, inſtruit, prophetat.
Nec Lybiæ populos tantum regit, exit vſque in Ortum
Solis, & vſque Obitum: Gallos fouet, imbuit Britannos,

Præſidet Heſperiæ, Chriſtum ſerit vltimis Iberis.
Denique Doctor humi eſt, idem quoque Martyr in ſupernis,
Inſtruit hîc homines, illhinc pia dona dat Patronus.

Opinio doctrinæ, & ſanctitatis apud Hiſpanos.

Hactenus Clariſſimus *Prudentius*, qui S. Pontificem licet Africanum origine vocitet, tamen *Hiſpanum* Noſtrum ore, & amore appellitat. Hinc Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 285. apud Biuarium *n.* 6. *fol.* 299. ſcriptum reliquit: CYPRIANVM *Epiſcopum* Carthaginenſem *opinione doctrinæ, & ſanctitatis, plurimum eo tempore apud* Hiſpanos *florere*. Hinc quoque prouenit, quod olim omnes *Hiſpaniæ Eccleſiæ* S. Martyris feſtum diem officijs Eccleſiaſticis celebrare conſueuiſſe, maxime in *Breuiario Iſidoriano*, quod *Muzarabum* dicitur, in quo Lectiones, & Orationes propriæ, & ſequenti *Hymno*, de quo mentio eſt apud Baronium in *Not. ad Martyrolog. Rom. h. d. lit. E. fol.* 570. cuius tantùm ſubiecit exordium.

Officia, & Hymnus in Eccleſijs Hiſpaniæ.

VRbis Magiſter Tuſciæ
Tu Cypriane *Pontifex,*
Fax luminoſa, & efficax,
Verbo docens, & ſanguine.
Tu Martyr, & Doctor pius,
Vtroque clarus dogmate:
Et ſtulta verbis imbuis,
Et docta exemplis foues.
Cæleſtis ille Spiritus
Qui in Prophetis præfuit,
Te inrigauit cælitus,
Impleuit, egit, compulit.
Hinc fonte claro luminum
Mentes foues fidelium,
Artus peragrans inuios,
Ciues palatu recreans,
Tu paſſionis gloriam
Quæſtu oblata diſtrahis,
Mercedeque comparans,
Cum te feriret carnifex.
Sic, ſic docens quod verum eſt,
Fundis beatum ſanguinem,
Ditas cruore Africam,
Verbo docens Heſperiam.
Tu Doctor *in* Noſtra *pius,*
Tu Martyr in cælitibus,
Quod prædicaſti dogmate,
Fac nos tenere per precem.
Deo Patri ſit gloria

Eiuſque

Eiuſque ſoli Filio,
Cum Spiritu paraclito,
In ſeculorum ſecula, Amen.

Hinc etiam apud Noſtros frequens olim *Templorum* conſtructio S. Præſuli dicatorum, maxime *Toleto*, vbi adhuc *Paræchia* perſeuerat, de qua Iulianus Archipresbyter Toletanus agit in *Chron. Ann.* 719. *n.* 376. *fol.* 82. Et in Gallæcia, & in Aſturijs plurima etiam hodie Templa ſubſiſtunt. *Templa plurima.*

INVENTIO *Venerabilis Imaginis* D. N. Ieſu-Chriſti *in Cruce pendentis apud* CALAMEA *in Extremadura Hiſpaniæ.*] Toto Orbe celeberrima eſt huius venerabilis *Crucifixi* Effigies, cuius Deus intuitu innumera patrare miracula quotidie dignatur, eamque perenni mirabilis lampadis, coram pendentis, prodigio illuſtrare, & ad vltimum vſque terrarum angulum, mirâ virtutum famâ, deferre decreuit. De ea ſcripſere plurimi Scriptores Noſtri, aliquos ſubiiciemus, ne in eorum relatione tempus teramus: Bernardus de Alderete *in Antiquitat. Hiſpan. & Afric. lib.* 3. *c.* 21. *fol.* 417. vbi agens de *Ilipa* vrbe *Turdulorum Baturiæ*, quæ hodie, *Calamea de la Serena* dicitur, proſequitur: *Qualis fuerit ratio, quâ* Ilipam Bæturiæ *priſci illi Sarraceni, qui poſt excidium* Hiſpanum *vrbem hanc incolentes* CALAMEA *vocauêre, me latet; ſed magnâ prorſus & iuſtiſſimâ, hoc illi eſt nomen inditum: Forſitan hæc cæleſtis, & ſuperior fuit, vt vocaretur* PACIFICA (*quod* CALAMEA, *Arabico idiomate, ſonat*) *eoquòd in ea ille ſupremus Dominus, & Rex pacificus magnificatus eſt, cuius vultum deſiderat vniuerſa terra. Hic verus iſte* Salomon *ſupra thronum* Crucis *exaltatus ad oculum oſtendit pacem, quam de cælo traxit; eamque adhuc ex pretioſiſſimorum vulnerum perennibus fontibus munificus, & liberalis diſtribuens, opulentos ſpiritualium, & temporalium chariſmatum riuos effundit. Hinc nullus de eius præſentia, niſi in* Salamæum *pacificum conuerſus; nullus niſi gratijs, & ſalutaribus fauoribus proficiſcitur oppletus. Ille ſit benedictus, qui hoc Oppidum ſuâ ſpecioſâ* Imagine *decorare, & totius* Hiſpaniæ *circulos illuſtrare decreuit, quem omnes Gentes, & Nationes humiliter adorent, & venerentur in ſecula.* D. Auguſtinus Emanuel Vaſconcelos in *Hiſtor. Comit. Vianenſ. lib.* 3. *n.* 12. vbi fere eadem verba tranſcripſit. Rodericus Caro in *Corograph. Conuent. Hiſpalenſ. lib.* 3. *c.* 11. Gregorius Lopez Madera *Hiſtor. Mont. Sanct. Granatenſ. c.* 33. D. Franciſcus Barrantes Maldonado *Hiſt. Miracul. S. Crucifix. Ilipenſ.* 1. *p. c.* 4. & Nos *Hiſtor. Ilipenſ. lib.* 3. vbi Hiſtoriam Inuentionis, & Collocationis huius ſanctæ Imaginis patrio ſermone deſcripſimus: quam poſtmodum Heroico Carmine, *D. Doctori F. D. Ludouico Velazquez de Zuñiga* Ordinis Militaris de Alcantara, & Priori, Iudicique Eccleſiaſtico perpetuo huius Oppidi dicauimus, vt fas erat conſcripſimus, eamque ſubijcimus. *Scriptores.*

HISTORIA INVENTIONIS, ET Collocationis Venerabilis Imaginis D. N. Ieſu-Chriſti in Cruce pendentis, & apud Ilipam Bæturiæ, hodie Calamea de la Serena in Prouincia Eſtremaduræ refulgentis, ex Voto concinnata.

VRBS *iacet* Hiſpano *concluſa in limite, Nomen*
Illipa *cui olim Noſtri poſuêre Maiores,*
Bæticis *in finibus; quos* Turdula *docta propago*
Inter & incoluit tunc flumina Bætis, *&* Anæ:
Quem tractum dixêre diù Bæturia *priſci;*
Cuique dedit diues Patricia Corduba *iura.*

Hîc Lyſos *Romana cohors proſtrauit, & illos*
Amiſſis ſpoliis, vexillis pluribus atque
Scipio percuſſos Anam tranare coëgit.
Hîc Populus Diuo conſtruxit grande Traiano
Magnificiſque columnis Opus, quod Roma trophæum
Admirata diù, nunc eſt mirabile ſaxum.
Hæc Græcis ſedes; hæc Pæniſque obſequia præbens,
Romanas Legiones compulſa eſt admittere victa.
Hiſque repulſis, Vandalus; *hos poſt cætera Gottûm*
Inclyta progenies, Noſtris dominantur agellis.
Inſuper excidium perpeſſa Hiſpania *Mauri,*
Illipa *crudelibus ſubiecit colla Tyrannis.*
Quæ per Quingentos Viginti *& paruit annos,*
Imperio trucis Arabis: Qui barbarus Vrbis
Commutat nomen Noſtræ; fortaſſis adhærens
Cognatis laribus, quos Gens Solamæa *pererrans*
Traduxit, Nabathæâ de Regione, vetuſtis.
Hâc, igitur Noſter populus dominatus, & vrbis
Maniaq, Gente fuit: quæ nomen protinus illi
Ex patrio ſermone, pijs tunc ritibus, infert,
Tunc Salamæa *deinceps hincque vocata, triumphos*
Obtulit innumeros Salamæis *ciuibus olim.*
Itaque cumque Salem *ſit vox (idiomate priſco*
Pœnorum) Pax, *hanc quoque Noſtris en intulit aruis*
Nomen. Nam Chriſtus *cruce poſt ſublatus acernâ,*
Pacem *Chriſticolis ſparſitque pacatus in Orbe.*
Cum igitur Salamæus *Arabs iam ſecula* Quinque
Amplius &, Noſtram rexiſſet ſplendidus Vrbem,
Fernandi *auſpicijs Regis, qui nomine* Sanctus,
Et opere inſignis, ſubiugo traxerat, armis
Victricibus, Reges potenter Corduba *magnos,*
Ecce tuos, Petrus Iannes *mox rura Magiſter*
Alcatarenſis Sextus *(cum bella moueret*
In populos Anæ *iunctos, quos vulgò* Serena
Dicimus, & quondam dixi Bæturia *dici)*
Opulenta capit, nec noſtram deſerit Vrbem:
Quinimò expulſis Mauris, hanc protinus ornat
Militibus ſacris, viridis quos pectore cingit
Crux; atque emeritos, quos iamiam bella trophæis
Exoluêre diù plenos; quos Ordo ſacratus

Diuitibus

Diuitibus gazis commendat, & vbere nummo.
Hinc Alcantarenſibus *eſtque reducta* Magiſtris,
Quorum continuos Vrbs hæc experta fauores,
Magnificamque domum ipſis, poſt & Equitibus arcem
Conſtruit. Hæcque fuit prorſus defenſio cœtus
Militis, & populi, aduerſus tot ſchiſmata Ducum,
Quos ipſe Ordo prius proprios genuerat Equeſtris.
Sic Salameaque Quadringentos *circiter Annos*
Vixit., & vrbanis tranſegit tempora votis,
Vel belli aſſiduis, vel pacis læta trophæis.
Sed nunc & properet noſtrique relatio caſus
Temporibus priſcis pietas formauerat illum
Confratrum cœtum, quem tunc ſic (Numine dextro)
Virginis Afflictæ ſocietas ſancta dicauit
Myſterio, cùm Virgo, Crucis de ſtipite Chriſtum
Deſcendens pietas Procerum, ſuſcepit in vlnas
Exanimem, cuius vix corporis horrida cernens
Vulnera, tunc Quinto *transfixa eſt* Virgo dolore.
Hic igitur cœtus humilem conſtruxerat olim
Terreis atque planis parietibus, diuite corde,
Diuiſamque Domum. Pars cuius Numinis ergo
Jn Cruce pendentis Iconem continet almam:
Altera pars inopum lectos, quos vota viciſſim
Trahunt Sanctorum peregrina vt limina luſtrent.
Olim pauperiem tantam cognouit in illo
Hoſpitio populus; quòd vix erat vnicus ignis
Lychnus, qui lucem præſtaret Numine coram.
Sed gabatæ genus. Hæc olei nec plena, nec vllo
Prorſus auxilio, per annum extincta manebat:
Exceptis diebus veneris, queis lampadis ardet
Terrea tunc gabata adinſtar; cùm Presbyter altum
Miſſæ myſterium celebrat pro fratribus vnus.
Inſuper & diebus ſanctis profeſtis in, annis
Singulis, Inuentæ Crucis, *& quoque tempore noto*
Exaltatæ *poſt* Crucis. *Hòc ſolemnia cœtus*
Confratrum celebrat die, magnis plauſibus; hócque
Vexillum Crucis inſpicitur per clymata Templi
Quatuor exaltatum, queis Crucis *alta renident*
Fulgura, queis populus Crucis *hinc præſidia captat.*
Inſuper atque Iouis die pòſt Hebdomadis almæ

Vnius atque anni (quo Chriſtus barbara paſſus
Iſacidum flagra, & crudelis verbera Verpi).
Tunc Chriſti aſeclæ iunctim per compita greſſum
Inſtituunt, madidis tot ſanguinis vbere riuo
Scapulis, in Domini memorabile pignus amoris
Paſſi. Tunc noſtri Confratres limina calcant
Antiqui Hoſpotij induti iam ſindonis albæ
Clamyde : Pars & cereis vt flammantibus ingens,
Et precibus ſiſtat, necnon ſic cæteris vltrò
Lumina concedat figentibus vndiquè flagra
Corporis inque ſui pietatis tergore ſanctæ,
Et more, & voto quibus ambo vincula ſoluunt.
Sic igitur Noſtri Patres iam tempore priſci
Procedebant, Chriſti affixi ſtipite, ſanctam
Iconem veterem ſolitique deferre viciſſim.
Attamen inſpectâ Crucifixi *Imagine priſcâ*
Tempore, quæ penitùs ſtragem collapſa minatur:
Tunc ſimulacrum aliud Crucifixi *quærere cœtus*
Decreuit fratrum, qui lectis ſtipibus, vltrò
Accola quas dedit, emendæ in ſubſidia formæ,
Presbytero tandem commiſit pondera caſus.
Hiſpalis *Effigiem conceſsit prodiga Nobis*
Neſcia myſterij: ſed iam perpende fauorem.
Presbyter hanc vrbem petit, ſed vix & in illa
Itinere expleto, ingreditur; cùm protinus ipſum
Ecce Senex decore grauis, veſtitus honeſte,
Aggreditur; cauſam quærens aduentus, & ille
Omnia quærenti prorsùs mandata recenſet.
Tuncque Senex ridens, his Noſtrum vocibus vrget:
Vir bone, quod quæris domus en tenet iſta vetuſta.
Nam ſcies, vt Templi fuit olim tempore priſco
Iſte locus ſtrues, in quo tunc ſimulacra piorum
Multaque Diuorum manibus tranſlata quieſcunt.
Hìc quoque & Iconem Crucifixi, crede, reſeruo,
Et decore claram, necnon pietate verendam;
Quæ tua, ni fallor, complebit viſcera Myſtes.
Abſque rubore tuam in vrbemque deferre figuram
Ne dubites: Patriam prorsùs renouabis anilem.
Itaquòd (hoc cape) Numinis huius nomen in æuum,
Vrbis & ipſius, Vniuerſus plaudet, & Orbis.

Hic, dictis

His dictis, Noſtrum, manibus conſertis, ad Aram
In domus antiquæ penetrali ducere ſacram
Constructam cœpit Myſtem., qui lumine plenus
Ad Chriſti pedes vnà prouolutus inhæſit.
Quem cùm ſæpe Senex notaſſet rore profuſum,
In Chriſti obſequium, his compellit vocibus illum
Siſte gradum pietatis amans, & reſpice Chriſtum,
Qui pro te datus eſt victima grata Patri.
Agnus oues redimens, Mundi peccata cruore
Expiat, & dirum tollit ab Orbe nefas.
Legifer Hebræis dedit, vt ſitientibus, olim
Percuſſo ſaxo, ſtipite fontis aquam.
Sic verus nobis, ſignatus imagine, Moſes
Sanguinis hæc præbet dulcia pocla ſui.
Dulcia pocla ſui generi monumenta reliquit
Sanguinis humano, percipienda fide.
Iure igitur dantur grates è pectore; iure
Talis adorando ponitur Ara Deo.
Vix ea fatus erat, cùm Myſtes viſcera Noſter
Obtulit, in Chriſti Iconis ſuccenſus amore.
De pretio tandem actum; ſed fide ſæpe Senectus
Oblatum differt pretium, dùm prorſus Imago
In capſa includatur cultà, ornata papyris.
Tunc igitur, perfectis pactis, Numen in vrna
Incluſum ſacrum, illud tradidit vtique latus
Presbyteroque Senex, & equi iam tergore poſtum,
Noſtram dimiſſum tandem peruenit in vrbem.
Ille Senex poſt hæc, nec notus, terga reuertens,
Protinùs in tenuem ex oculis euanuit auram.
Ergo diù quæſita hæc Noſtram ingreſſa per vrbem
Effigies ſacra, illo eſt Templo condita priſco,
Vbi perque Nouem bis, tunc manet inſuper annos.
A Chriſto nato Milleſimus *accidit* Annus
Sexcentis *cum* Quatuor *additis*, *Ecce repente*
In Cruce ſuſpenſus, immenſos contulit Orbi
Virtutis propriæ, tunc iam miſeratus, honores.
Nam Die, quo Crucis Exaltatio *culta refulget*
Lychnus, qui coram Crucifixi *Icone coruſcus*
Fuſilis æri pendebat ſine lumine, prorſus
Tunc olei vacuus, Phœbææ lampadis inſtar

Eluxit, fundens olei per labra feraces
Mirandis ſegetes; quibus vnica corpore in agro
Hincque ſalus creſcit, ſi morbida membra perungas.
Famigerat commune bonum per compita, & agros
Protinus; & ſpecioſam ſtatim Principis ipſam
In cruce regnantis formam, prædiuite venâ
Curantis quaſcumque diù morboſus vbique
Ærumnas patitur, Gens omnis cordis amore,
Relictis laribus, ſolutis denique votis,
Conſpicere, & donis feſtinat pluribus Aram
Implere, vt guttis ditatus lampadis almæ,
In Patriam repedans, communia flagra repellat.
Creſcit Fama diù mirabilis inclita facti
Conſcia; creſcunt quoque Millia prorsùs egenyûm,
Qui varijs maculati plagis, in vrbis amœna
Atria dilapſi, Chriſti venerabile quærunt,
Cordeque contrito, ſimulacrum: Cuius amore
Confiſi, guttis olei, quas Lychnus in orbem
Diffundit, tincti; prorsùs ſenſere ſalutem.
Hîc cæcus viſum; claudus quoque, limine Templi
Tacto, tunc hilaris crucas ſuſpendit in illo
Tam celer, vt pedibus plaudat, vel brachia verſet,
Hîc quoque qui paralyſis morbidis æger aberrat
Fluctibus, inſtanter ſanus per compita ſaltat.
Obſeſſi ſimul, atque infecto Dæmonis aſtu
Excruciati, prorſus tactis in apſide guttis
Cæleſtis olei, immunes reuocantur in vrbem.
Plurima ſed quoque tunc mortis velamina, plures,
Quos vis compreſſit morbi, qui morte cadentes,
Naturæ ceſſere diù, traxere, redacti
Ad vitam, quibus Atria decorata videntur.
Denique nullus erat ægrotorum prorſus in Orbe
Inde genus, licet horrendum, vel morte cruentum,
Quod non ſtatim, ſic patiens tactoque liquore
Lampadis, exploſo morbo, exultaret; & vnà
Oblatis pietatis ſignis, liber abiret.
Sic pia turba ſimul feſtinat cernere Chriſtum,
Cui deuotio plura refert donaria; Cuique
Obtulit innumera hîc miracli ſigna recepti.
Hinc Regis pietas excelſi magna Philippi

Cognoſcens

Cognoſcens quantis Domus hæc ditata trophæis
Extitit, hînc æterna diù mox Atria Templi
Conficienda parat, quæ prorsùs clymata Mundi
Compleuêre ſimul: Tantùm fulgebat in illis
Artificis manus, vt Templum eluceret in Aſtris.
Hûc veneranda Dei ſtatim transfertur Imago.
Magnificiſque pijs ſignis, quibus inclyta Noſtri
Nobilium populi ſplendet coronata iuuentus.
Quinquaginta ferè hîc pendent laquearibus aureis
Argenti Lychni, quorum pars plurima lucet.
Angelus innumeras præbens hinc inde figuras,
In quibus en doctus pinxit miracula pictor:
Necnon ſignorum morbi monimenta recenſet.
Hinc hæc Effigies, quoque nunc mirabilis, Orbis
Terminis elucet, nec minus inde clarebit,
Seculis in cunctis, cui gloria ſemper inhæret.
Ergo pius quiſquis veniat, ſi munera curat
Impetrare; Deus iamiam Munificus adſtat,
Expanſoſque tenet penitùs hinc inde lacertos,
Chriſticola vt fide plenus cordis intima pandat,
Indeque duplicibus meritis oneratus abiuit.

In huius Hiſtoriæ ecphraſi nonnulla veniunt probanda, vt & antiquitatem Vrbis meæ Eruditus ediſcat, & ſitum reeenriotem, quem Chriſti D. N. munificentia fuit dignatus eligere, ad collocationem Imaginis ſuæ in Cruce pendentis, ror miraculorum prodigijs illuſtris, & egregiæ cognoſcat. Quatenus ad *Nomen* antiquum, plura ſuperius diximus *Tom. 3. Die X. Iunij fol.* 479. vbi illud fuiſſe ILLIPA *Bæturiæ Turdulorum* probauimus auctoritate Martini de Anaya in *Apolog. pro SS. Hiſpalenſ. §. 3. n. 7. fol.* 19. Sed altiùs rem petamus. Aulus Halus in *Hiſtor. de Aduent. S. Iacob. in Hiſpan. verſ.* 255. *fol.* 43. referens *Bæturiæ* vrbes, quas inuiſit Apoſtolus, ait: *Ilipa Bæturia nomen vetuſtum.*

Altera, & ingenuos refouet BÆTVRIA *campos,*
Multiiugaſque domos; hîc prima eſt nominis Arſa;
Illipa *quæ* minor *iſti nunc contiguior vrbi.*

Conueniunt quotquot Scriptorum Noſtratum eruditionis faces accendere pro illuſtrandis vrbibus Hiſpaniæ, & Corographijs locorum eius, auſos eſſe comperimus; ex quibus Ambroſius Morales in *Antiquitat. Hiſp. fol.* 29. & in *Hiſtor. Hiſpan lib. 9 c* 28. Bernardus de Alderete in *Antiquitat. Hiſpan. & Afric. d. lib. 3. c. 21. fol.* 417. F. Ioannes de Pineda in *Monarch. Eccleſ. Tom. 1. lib. 9. c. 8. § 4. fol.* 254. D. Gregorius Lopez Madera *Hiſtor Mont. Sanct. Granatenſ. c.* 33. Ludouicus Bauia *Hiſtor. Pontif. Tom. 4. in Clement. VIII. c.* 70. *fol.* 305. D. Auguſt. Vaſconcelos *Hiſtor. Comit. Viannenſ. lib. 3. num.* 12. Rodericus Caro in *Corograph. Comment. Hiſpal. lib. 3. c. 11. & c.* 79. D. Franciſcus Barrantes *Hiſtor Miraculor. S. Crucifix. Ilipenſ. 1. p. c.* 3. F. Franciſcus Biuar. in *Not ad Dextr. Anno.* 300. *Comment. 2. n. 17. fol.* 332. Rodericus Mendez de Silua *in Hiſpan. Populat. c. 22. tom.* de Eſtremadura. *fol.* 78. Ego *Hiſtor. Ilipenſ. lib. 1. c. 3. & ſeqq.* & in Not. ad *Aulum Hal. verſ.* 255. *fol* 48. Sed & Inſcriptionum Romanarum vetuſta demonſtratione patescit. In *Turris Magna* calce hæc viſitur Epigraphe: *Scriptorū auctoritate.*

MILESIVS

Inſcriptionum demonſtrationes.

MILESIVS. ILIP.
ANN. XXXVI.
BELLO PVNICO.
IN. ACIE. OB.

Huius lapidis antiquitas.

Quæ Inſcriptio, pro vt in lapidis relatione pateſcit, poſita fuit *Mileſio Ilipenſi*, Anno ab Vrbe conditâ, ſecundum *Pauli Oroſij* Noſtri placitum, CCCC. LXXXIII. ante aduentum Romanorum in Hiſpanias, Anno LIX. & ante Chriſti Natalem, Anno CC. LXIX. Nam Bellum Punicum I. quo *Mileſius* occubuit, euenit ad præfatum Annum V.C. ex Oroſio CCCC. LXXXIII. Romani Hiſpanias ſunt ingreſſi ad Annum D. XLII. Chriſtus Dominus naſcitur Anno DCC. LII. ergo iam *Ilipa* erat condita ad Annum CCCC LXXXIII. ante aduentum Romanorum LIX. & ante Natalem Domini CC. LXIX. Quibus ſi addas XXXVI. Annos, quos vixerat *Mileſius* meus, erit Annus antiquitatis Ilipæ CCC. V. ante Chriſtum natum. Nec dubitet Eruditus circa Obitum *Mileſij* mei in Punico Bello I. qui ſi occumberet in Secundo, aut Tertio, proculdubio lapidis Inſcriptio numerum proderet. Quem cum omitteret, intelligendum eſt, in Primo obijſſe. Sed ad aliam Inſcriptionem veniamus. Sequens viſitur in Oppido *Malpartida de la Serena*, vno vix Milliari ab Ilipa mea diſſito, vbi lapis ineſt ſequentibus tantùm literis, cæteris vetuſtate corroſis:

::::::::::HILAM. V.::::::::::
::::::ILIPEN::::::
SITA::::::::::: :::::::::::::::

Ilipa an à Græcis condita.

Probatur etiam ex Cippo, vbi Dedicatio facta Trajano Imperatori Hiſpano conſpicitur, cuius ſeriem poſtea dabimus vbi MVNICIPIVM INLIPENSE legitur. Sed hinc notabis, quod hæc vrbs à *Græcis Mileſibus*, & alijs condita creditur, eo quòd plures in ea inueniuntur Inſcriptiones cum Græcis nominibus. Quarum primas fert MILESIVS cuius nomen eſſe Græcum nullus dubitabit. Nec quòd *Mileſios* Hiſpanias aduentaſſe contendet, vt notauit Florianus de Ocampo *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 1. *c.* 29. 42. *&* 43. Franciſcus Tarrapha de *Regib. Hiſpan. lib.* 1. *Ann.* 764. ante Chriſtum Natum, aſſerit in Hiſpaniam aduentaſſe MILESIOS, ibidemque Ciuitates plurimas condidiſſe: MILESII *populi* (inquit) *referente* Euſebio, *per annos* XXIX. *Mare obtinuerunt, Anno ante Aduentum Saluatoris Ieſu-Chriſti* DCC. LXIV. *Vnde in* Hiſpania *tenuiſſe putantur, cum ab eiſdem in partibus illis per hoc tempus Ciuitates aliquæ inueniantur eſſe conſtructæ.* En MILESII in Hiſpania imperantes, & vrbes conſtruentes: ergo quid mirum ſi ILIPAM meam condiderint, & ibidem *Mileſiorum* familias reliquerint Nunc ad alias Inſcriptiones Græcorum pergo. In eadem Vrbe ad *Caſtrum*, ſeu *Caſtellum* in pariete, quæ Meridiem verſus reſpicit, adhuc legitur inſignis Inſcriptio, vbi ad finem illius ſequentes literæ Romanis characteribus inciſæ videntur:

Mileſij Hiſpaniâ imperitarunt, & vrbes condiderunt.

SVLPICIÆ. W. LIB.
CALIRHOE. MATER.
ANN. L.
H. S. E. S. T. T. L.

Calirhoë nomen Græcum in fœminis.

Quis negabit CALIRHOEM eſſe nomen Græcum? Apud *Athenas* vrbem fuiſſe limpidiſſimum fontem, per Nouem ductiles fiſtulas aquam euomentem, *Calirhoë* dictam, Papinius *lib.* 12. *Thebaid.* refert:

Et quos CALIRHOE *nouies errantibus vndis*
Implicat.

Do ea etiam Martianus *in Attic.* dixit: *Fontes multi* Atticæ, *inter quos* CALIRHOE *prædicatur.* Inſuper, & non tantum in fonte hocce apud Græcos in-

uenies

uenies nomen ; in fæminis etiam paſſim. Calirhoe vocata fuit *Lyci* crudeliſſimi Tyranni filia, quæ Diomedem liberauit ab inſidijs patris, qui hoſpites omnes immolabat, à quo cùm ſe deſertam videret, vitam laqueo finiuit. Denique Calirhoe etiam fuit quædam fœmina filia *Achelos* Ætoliæ Regis, quæ nupſit *Alcmaoni*, vt omnia hæc refert Paſſeratius in *Dictionar. Lat. verbo* : Callirhoë *fol.* 213. *Tom.* 1. Sed notabis in hac epigraphe, quid poſt Svlpiciæ nomen, illæ iunctæ V V. literæ ſignificare velint ? Crederē illis characteribus Svlpiciæ *Virginitatem* demonſtrari quâ inter *Veſtales Virgines* adſcripta erat. Compoſitio itaque hæc W. in lapidibus, nihil aliud ſignificaſſe, niſi *Virginem Veſtalem* creditur, inſpectis plurimis alijs Inſcriptionibus aliarum *Virginum Veſtalium* apud Onuphrium Panuinum in ſua *Rom. Antiq fol.* 345. & Ianum Gruterum in *inſcript. Roman.* paſſim. Ergo apud Ilipam meam *Virginum Veſtalium* conuentus erat. Nec te deterreat aliquorum opinatio dicentium, *Virgines Veſtales* extra Vrbem Romam exiſtere non potuiſſe. Quia in contrarium eſt veritas, vt ex Tertulliano in *Exhortat. ad Caſtitat c. fin.* liquet, his verbis : *Noueram* Virgines Veſtæ, *& Iunonis apud Achaia ganaum.* Quem & refert, & huius Africani Patris opinioni conſentit Iuſtus Lipſius *de Veſt. & Veſtalib. c.* 15. *Tom.* 2. *fol.* 760. Nec minus te terreat, hanc Svlpiciam fuiſſe *Libertam* ex epigraphe, eo quòd vt ex Agellio *lib* 1. *Noct Attic. c.* 12. conſtat, *Veſtales* ex ingenuis parentibus natas tantùm poſſe capi Qui illud in exordio inſtitutionis *Veſtalium* eueniſſe credimus, cùm Auguſti Imperatoris æuo, etiam & ex *Libertis* capi ſolitæ, vt refert Dion Caſſius *Hiſtor. Roman. lib* 55. hac periodo : *Quoniam haut prompte ij qui plane nobiles erant, filias ſuas ad* Veſtale *Sacerdotium darent, Lege ſtatutum eſt etiam è* Libertinis *natas poſſe capi.* Hinc apud *Ilipam* fuiſſe Templum Veſtæ non dubito, vbi Veſtalium ad exemplum Romanæ vrbis ignem ſempiternum ſeruandi cura erat. Quinimo & etiam in hoc Municipio *Illipenſi* Baccho fanum extructum fuiſſe olim patet. Nam Anno M. DC. XXVI. in hac vrbe inuenta fuit imago quædam ærea caua longitudinis trium dodrantium, quæ *Corymbis* coronata, & in dextra botrum habebat : cuius capilli per humeros cadentes, eorum pars verſus ſiniſtram auriculam in pectus dilabitur. Eamque fuiſſe *Mænadem* Bacchi ſacrificam, nec dicere perhorreſco. Videſis ſimilem Idoli figuram apud Rodericum Caro in *Antiquit. Hiſpalenſib lib.* 1. *c.* 4 *fol.* 8. vbi ad amuſſim, & erudite *Mænadum* ſigna, ſymbola, & mores illuſtrat. Hinc crediderim Noſtram effigiem fuiſſe, aut *Bacchi* aut *Mænadis* ſimulacrum, quo proculdubiò Templum in Noſtra Vrbe conſtructum extitiſſe fatendum erit. Maxime cùm ex eodem *Caro* conſtet, *Bacchum* nomine *Panthei* cultum apud *Bæticos* fuiſſe.

An Virgines Veſtales extra Romanam Vrbem ? Et an in Ilipa ?

An Virgines Veſtales ex Libertinis caperentur ?

An in Illipa Templum Baccho conditum.

Diximvs in Carmine *Illipam*, tanquam *Bæturiæ Turdulorum* tractum, conditam fuiſſe inter flumina Bætis & Anæ, quæ *Cordubenſi* Iuridico Conuentui ſubiecta erat. Omnia Plinius Hiſtor. *Natural. lib.* 3. *c.* 1. fatetur hiſce verbis : *Quæ autem Regio à Bæti ad fluuium Anam tendit, extra prædicta* Bæturia *appellatur in duas diuiſa partes totidemque gentes : Celticos, qui* Luſitaniam *attingunt, Hiſpalenſis Conuentus : Turdulos, qui Luſitaniam, & Tarraconenſem accolunt, iura* Cordubam *petunt.* Cuius opinionem ſunt ſecuti omnes Scriptores Noſtri, quorum catalogum ſuperius dedimus : apud quos nulla eſt huius ſituationis, & Corographiæ dubitatio.

Illipa in Bæturia Turdulorum ſita.

Qvatenvs ad victoriam *P. Cornelij Scipionis* de *Luſitanis* partam prope Noſtram vrbem, teſtis eſt T. Liuius, *Hiſtor. Rom. lib.* 35. qui referens quomodo *Luſitani tranſuerſo flumine Anâ*, ſpolijs, & magnâ præda onuſti in propria reuertentes, à *P. Scipione* inſultati, prædam, & plurima vexilla fugientes reliquere. En Liuij verba : *Idem Proprætor* (Scipio) *Luſitanos peruaſtatâ vlteriori Prouinciâ, cum ingenti præda domum redeuntes, in ipſo itinere aggreſſus, ab hora tertia diei, ad Octauam incerto euentu pugnauit, numero militum impar, ſuperior alijs. Nam & acie frequenti armatis aduerſus longum, & impeditum turbâ pecorum agmen, & recenti milite aduerſus feſſos longo itinere, occurrerat. Tertiâ namque vigiliâ exierant hoſtes, huic nocturno itineri tres diurnæ horæ acceſſerant nec vllâ quiete data, laborem viæ prælium exceperat. Itaque principio pugnæ, vigoris aliquid in corporibus, animiſque fuit, & turbauerat primò Romanos, deinde æquata paulisper pugna eſt In hoc diſcrimine ludos*

Iuxta illam victoria Scipionis.

Ioui, ſi fudiſſet vi, cecidiſſetque hoſtes Prætor vouit. Tandem gradum Romani acriùs intulerunt, ceſſitque Luſitanus, deinde prorſus terga dedit, & cùm inſtitiſſet fugientibus victores ad XII. *Millium hoſtium ſunt cæſa, capti* D. XL. *omnes ferme Equites, & ſigna militaria capta* C. XXXIV. *de exercitu Romano* LXXIII. *amiſſi. Pugnatum inde haut* ILIPA *vrbe eſt. Eo victorem opulentum prædâ exercitum* P. Cornelius *reduxit.* Hocce prælium commiſſum fuiſſe iuxta ILIPAM *Baturiæ* probant Ambroſius Morales in *Antiquitat. d. fol.* 29. Rodericus Caro in *Corograph. d. lib.* 3. *c.* 79. Pineda in *Monarch d. Tom.* 1. *lib.* 9. *c.* 8. §. 4. *fol.* 254. Abrahamus Ortelius *in Theſ. Geographic. verb.* Ilipa Liuij, & plures alij quos refero in *Hiſtor. Ilipenſ. d. lib.* 1. *c.* 4. vbi P. Martino de Roa reſpondemus. Sed quòd *P. Cornelius Scipio* Luſitanos iuxta Vrbem meam profligaret, teſtis eſt omni exceptione maior, ſaxum quod adhuc hodie in natiuo lapide perſeuerat, tanquam victoriæ tropheum ſupra montis cacumen, illius agri ſpecula, quo commiſſum prælium aſſeritur à conciuibus meis, hoc idem à maioribus noſtris ediſcentibus, qui etiam ſpolia occiſorum, veluti lancearum cuſpides, & alia militum arma inuenta olim fuiſſe fatentur. Sic inſcriptio.

Trophæum erectum in loco victoriæ à Decurionibus.

P. CORNEL. SCIP.
D. D.

Cuius trophei epigraphem poſitam, & dicatam *Publio Cornelio Scipioni* à Decurionibus Municipij *Illipenſis*, & eorum decreto, fuiſſe, duæ illæ D. D. literæ ſuadent, cùm in hiſce huius generis dedicationibus, huiuſmodi characteres DECRETO DECVRIONVM factum illud opus ſignificent.

ALIAM etiam Inſcriptionem, antiquitatem Vrbis Noſtræ indigitantem adhuc in domo cuiuſdam Oppidani mei in *Villa-Veteri* inuenimus, in marmore porphyrio, quem emptum habemus, vt illum cum alijs in domo mea reponamus. In eius planicie hæc verba pulchris characteribus inciſa leguntur.

Alia eius Vrbis antiquitatis demonſtratio ex Inſcriptione.

CORNELIÆ. P. F. ANNO. CAES.
MORT. CORNEL. PRISCINVS.
AMITÆ.

Non fuiſſe hunc lapidem ex vetuſtis ſepulchralibus crediderim, eo quod in Inſcriptione deficiunt literæ illæ apponi ſolitæ in ſimilibus lapidibus, his Septem characteribus H. S. E. S. T. T. L. deprecatione more Gentilico continentibus. Ideò ſuſpicor fuiſſe ſtatuæ baſim, aut aliud ſimile Dedicationis mnemoſynon: maximè cum lapis ſit oblongus, vnius, & ſemis vlnæ ſpatium continens, & altitudine dodrantis. Quod igitur ex ea colligimus ad Noſtri Municipij antiquitatem, erit; quod hæc Dedicatio perfecta fuit CORNELIÆ, Anno quo Iulius Cæſar occiſus dicitur, ſcilicet ab V. C. ſecundum Paulum Oroſium Noſtrum *lib.* 6. *c.* 18. Anno DCC. X. ante Chriſtum natum XL. II.

Trophæi Trajano dicati à Decurionibus Ilipenſibus Deſcriptio.

POST igitur Chriſti Saluatoris Noſtri Aduentum, etiam nonnulla antiquitatis huius mei Municipij monumenta deſcribere compellor. Illud inprimis celebre, cuius anamneſin omnes Noſtri Scriptores ſummis laudibus extollunt, teſtes ſunt Morales *ſupr. in Antiquit. fol.* 29. qui illud *Magnificum*, & in *Hiſtor. lib.* 9. *c.* 28. vocitat *Sumptuoſum.* Vaſconcelos ſupr. *lib.* 3. *n.* 12. ipſum *Maximum*, appellitat. Rodericus Caro *ſupr. lib.* 3. *c.* 11. & 81. eum quoque *Inſigne Monimentum* fatetur. Et alij plures, quorum encomia recenſere prolixum. Hoc igitur vetuſtatis veſtigium mirabile, hodie adhuc cernitur, *Baſilicæ Maioris* Noſtri populi, & Oppidi ſuppetias ferens, Nam illâ, extra antiquam vrbem, extructâ, Trophæum illud *Trajano* ſacrum, quod in agro ante vrbem veterem eminebat, Baſilicæ appoſitum, & adhærens, vices *Turris cymbalorum* ſubſtituit. Sed temporum ſic labentium voracitate corroſum, quod plures ibidem inſculptæ

imagines

imagines leonum penitus euaneſcerent. Illud in eo ſingulare, quòd corpus primum illud, quod è terra prorſus erigitur, ſic coagulatum conſpicimus, & denſum, quod vix ſciſſura, ſeu lapidum coniunctio diſcernatur. A veritate deuiarunt nonnulli Noſtratum, qui hocce Trophæum Quatuor Columnis conditum dixere, quia vt ex eius demonſtratione pateſcit, cyppus, qui in ſuprema ædificij parte prominebat, ſuper Duas tantùm columnas innixus, operi pulchritudinem augebat. Aſt quia hoc Monumentum totis ſeculis venerandum, & tantorum encomijs celebre, nullus hucuſque delineauit, illud pro Eruditorum fauore, hîc tranſcribere non grauabor.

Iam vides Magnificum Trophaeum & Cyppo Dedicationem factam à Decurionibus Illipenſibus Imperatori Trajano homopolo, cum Eſſet Quater Conſul ad Annum Domini C.II. a Chriſti Natiuitate Cauſam tam ſublimis Dedicationis et Trophæi, nullus Exprimit. Crederem aliam fuiſſe, quam illam à pluribus relatam ſcilicet, ob Imperium Trajano Hiſpano delatum. Forte alibi illam dabimus alio loco, cum iterum de Noſtra Vrbe agere opus erit. Nam hic dicta ſufficiunt.

DECIMO SEPTIMO
Kal. Octobris.
DIES XV.

A. CORDVBÆ *in Hiſpania Bætica* SS. EMILÆ, *&* IEREMIÆ, *qui cum in Baſilica* S. Cypriani *ab infantiâ literas didiciſſent, & alter* Diaconij *miniſterio fungeretur, alter ſecularem chlamydem indueret, & vterque Arabico fulgeret eloquio, Pſeudoprophetæ Machometi dogmaticum errorem laceraſſent opprobrijs, à Sarracenis tenti, poſt durum, & diuturnum carceris ergaſtulum, tandem ferali mucroni ceruices Martyres obtulere.*

B. VLYSSIPPONE *in Portugallia* TRANSLATIO *ſacrorum pignorum* S. VINCENTII *Leuitæ, illuſtriſſimi Martyris* Valentini, *quæ primò ad* Promontorium Veneris *in Luſitania, poſt* Vlyſſiponem, *Aldephonſo Enrici Rege diſponente tranſlata, in Metropolitana Baſilica, coruo præconizante, quieſcunt.*

C. ROMÆ *Sancti* VALERIANI *Martyris, qui pro fide martyrium compleuit, cuius ſacra lipſana in Monaſterio fratrum SSS· Trinitatis Excalceatorum* Cordubenſi, *honorifice reconduntur.*

NOTÆ.

SANCTI EMILAS & IEREMIAS *Martyres Cordubenſes.*] Horum Sanctorum Martyrum res geſtas breuiter S. Eulogius in *Memor SS. Cordubenſ. lib.* 2. *c.* 12. digeſſit. Aquo *Vſuardus*, & *Ada in* ſuis Martyrologijs licet *Die XVII. Septembris*, necnon Breuiarium Cordubenſe. Martyrologium verò Romanum h. d. hiſce verbis: *CORDVBÆ Sanctorum Martyrorum* EMILÆ *Diaconi*, & IEREMIÆ. *qui in perſecutione Arabica, poſt longam carceris macerationem, ceruicibus pro Chriſto abſciſſis, martyrium compleuerunt.* Quo loci Cardinalis Baronius in *Not. lit. H. fol.* 573. hoc die coronatos contendit. Cum Romano conueniunt P. Vazquez in *Caſtellan. fol.* 46. P. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 198. P. Higuera in *Hiſpan MSS. Mart. Hiſp. Septemb.* A. *Martyrologia.*

fol. 43. Epiſcopus Equilin. in *Catalog. SS. lib.* 8. *c.* 88. Ambroſius Morales in *Not. ad S. Eulog. d. c.* 12. & in *Hiſtor. Hiſpan. Tom.* 3. *lib.* 14. *c.* 14. *fol.* 112. F. Ioannes Mariera *Hiſtor. SS. Hiſpanor. lib.* 2. *c.* 15. *fol.* 79. P. Martinus de Roa *Hiſtor. SS. Cordubenſ. fol.* 140. Cæſar Baronius in *Annal. Eccleſ. Tom.* 11. *Ann.* 852. *n.* 17. Petrus Galeſinus *fol.* 128. vbi illuſtre adnectir encomium. Eorum Acta ex *D Eulogio* tranſcribemus, quorum paſſionis teſtis ocularis extitit, & chronographus.

Scriptores.

ACTA SS. EMILÆ, ET IEREmiæ Martyrum Cordubenſium Hiſpanorum, ex D. Eulog. & alijs Scriptor.

Origo, & ſtatus.

EMILA, *ſeu* EMILIAS, *vel* EMILIANVS *ſic eius nomen variatur, &* IEREMIAS, *Duo Adoleſcentes illuſtres, ex ciuibus* Cordubenſibus, *nobili familiâ procreati, qui ab infantia ſua apud Baſilicam* S. Cypriani *literas ediſcentes, vnus ad miniſterium* Diaconij *conſecratus, alter in habitu laicali ſimpliciter degebat. Hi conſpecto* Chriſtophori, *&* Leouigildi *Martyrum agone, fidei zelo ſuccenſi, poſt non longo iterùm interuallo ad palæſtram martyrij concurrerunt. Et quoniam vterque Arabico inſigniter præpollebat eloquio, ferunt tanta per eandem linguam in Sarracenorum vatem volubilitate egregium* EMILAM *exaggeraſſe opprobria, vt præcedentium Martyrum conuitia obliuiſcerentur, cernentes horum proſecutiones contra ſuum dogmatiſtam acriùs inualere. Et idcirco non ſolummodo de mortibus reſiſtentium ſibi excogitare cœperunt; verumetiam totam extirpare Eccleſiam ruminarunt. Quoniam nimio terrore tot hominum recurrentium ad martyrium concuſſa Gentilitas regni ſui arbitrabatur excidium imminere, cùm tali etiam virtute præcinctos paruulos prauideret. Quos per carcerem maceratos, poſtremùm gladio vindice peremerunt. Et cum totus ille dies clara eſſet ſerenitate luſtratus, ſubitò eadem horâ, quâ decollati ſunt, vehemens tonitruorum fragor exurgens, Mundo incutitur luceſcenti. Spargit radiantia lampadum fulgura æther, ita vt ſuperos auelli cardines exiſtimares. Armatur nube grandinum axis, fuſcatur dies; turbinibusque inficitur aër; pios cecidiſſe elementa fatentur. Quorum Sanctorum Martyrum* Corpora *equuleis ſuſpendentes, vltra Amnem ſtatuunt. Illorum paſſio peracta eſt* XVII. Kalendas Octobris, *Anno Domini* DCCC. LII.

Ad martyrium feſtinant.

Sarracenorum perturbatio.

Coronantur.

Tempeſtas poſt eorum agonem.

Lapſus Vaſſei.

Hactenus ACTA à S. Martyre, & Doctore *Eulogio* conſcripta. Lapſus errore vaſto Ioannes Vaſſeus in *Chron. Hiſpan. Ann.* 306. *verb.* Corduba, videtur: dùm *Leouigildum* prædeceſſorem in martyrio Noſtrorum Martyrum, tempore Gothorum paſſum exiſtimet, forte *S. Eulogij* Noſtri Memoriale SS. Cordubenſium, non adipiſcens.

QVATENVS ad nomen S. EMILÆ, quod apud varios, diuerſimode pronuntiatur, vltro probationem omnium ſubiungemus. Illum EMILAM vocitant *S. Eulogius*, & cæteri qui eum ſequuntur, vt Vſuardus, Galeſinus, Baronius, & cæteri recentiorum. Aſt Ado, & Equilinus illum EMILIANVM appellitant. Denique Cyprianus Archipresbyter Cordubenſis in *Epigrammate MS.* apud me EMILIAM vocat.

Nominis diuerſitas refertur, quâ Scriptores vtuntur.

EMILIAS *ſequitur Leuita, ex ſanguine primus*
Cordubenſis: HIEREMIAS *qui gentibus vnà*
Et quoque nobilibus, Chriſti admirabile nomen
Extollunt ſanctum, Mahomedis barbara dicunt
Dogmata, quô collum mucroni præbet vterque:

Atque

Atque animam mittit Domino: cùm aſtra fragore
Concita, cœleſtis tonitru conuerberat axis
Mundum, & turbinibus denſis inficitur aër.

In Codicibus impreſſis *Ambroſij Morales* apud Cordubam Anno 1586. *d. Tom.* 3 *lib.* 14 *c.* 14. *fol.* 112. huius Sancti Leuitæ nomen legitur EMILTA, crederem hoc errore præli ſcriptum, cùm vbique idem Auctor eundem ſemper EMILAM compellaret. *Error in Codicibus Ambroſij Morales.*

TRANSLATIO *ſacrorum pignorum* S. VINCENTII *Leuitæ Hiſpani Martyris.*] B. Celebris eſt apud *Vlyſipponenſes* in Portugallia huius *Tranſlationis* feſtiuitas, quam P. Ioannes Lupus in *Martyrolog. Luſitan. h. d. fol.* 13. ſic ſcriptum reliquit: *A os XV. de Setembro, em à cidade de Lisboa à* Treſladacaõ *do Corpo, do inſigne Martyr Saõ* VICENTE, *do cabo, que ſo chama do ſeu nome no Reyno do* Algarue, *pera à meſma cidade de* Lisbôa, *feita por el Rey* Dom Alfonſo Anriquez, *primeiro de Portugal, o qual mandou collocar eſte ſagrado teſouro na ſe da meſma cidade de* Liſboa *ponco antes, por elle dos Mouros conquiſtads, à qual tendo o Santo Martyr por ſeu Padroeiro, em memoria de tam aſinalada merce tomou per armas à Nau emque ſeu glorioſo Corpo lhe foy trazido.* Quæ verba Latinitate donata ſic ſonant: XV. Septembris, *Vlyſippone* TRANSLATIO *Corporis inſignis Martyris* S. VINCENTII, *ex* Capite Sacro, *eius nominis dicato, ad ipſam* Vlyſipponenſem *Vrbem, quæ ab* Alfonſo Enrriquio *Portugalliæ Rege I. facta eſt. Qui hunc ſacrum theſaurum in Sede Vlyſipponenſi collocare præcepit, paucis diebus poſt eiuſdem ciuitatis acquiſitionem. Quæ habens tantum Martyrem Patronum, in tanti beneficij memoriam, eius Nauem, quâ ſacra pignora tranſlata fuere, pro ſtemmate accepit.* Huius TRANSLATIONIS hiſtoriam referunt Bernardus Brito in *Monarch. Luſitan. Tom.* 3. *In Appendic. Scriptur.* 25. F. Ioannes de Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib.* 2. *c.* 12. Ambroſius Morales *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib.* 10. *c.* 8. *fol.* 325. P. Antonius Vaſconcellos in *Deſcript. Portugall. fol* 548. *n.* 1. & quotquot ex Noſtris ſupr. *Tom.* 1. *Die XXII. Ianuar. lit. A. fol* 222. Scriptores citauimus. Eiuſmodi TRANSLATIONIS ecphraſim primus ſcripſit ſolutâ oratione *Stephanus* Præcentor Vliſipponenſis Eccleſiæ, quam idiomare Portugallenſi D. Rodericus de Acuña *Hiſtor. Vlyſippon.* 2. *p. c.* 9. *fol.* 80. traduxit. Poſt Andreas Reſendius carmine Heroico in *Vit. S. Vincent. lib.* 2. *fol.* 21. quam damus, quia rarus Codex, etſi eruditus:

Martyrologia. *Scriptores.*

ACTA TRANSLATIONIS SACRORUM Pignorum S. Vincentij Leuitæ Valentiâ Caput ſacrum, & inde vrbem Vlyſipponam in Portugallia, ex Andrea Reſſendio.

IAM*que dies aderat, currentibus ordine fatis,*
Quà viſum ſuperis euertere Regna Gothorum,
Regna Auguſta diù, quæ tunc Rodericus *habebat*
Sceptrifer infelix, tantâ qui clade puellæ
Stupratæ exoluit pœnas: inrupit ab Auſtro
Afrorum genus omne, Iubæ quà regna fuerunt,
Hiſpaniſque iugum impoſuit: ſeruibat amarè
Libera gens olim. Verum licet illa tyrannis
Acris erat, populique iugum crudele profani,
Non tamen vſque adeo graue: quin ſacrata liceret,
Priuatâ ſaltim ſub relligione, tueri,

Templa

Templa Dei miſeris, Diuiſque potentibus aras
Ponere, luſtra fere donec Phœbeius axis
Triginta in ſe ſe rediens euolueret, atque
Barbarus Abderamen, quo non crudelior alter
Sauijt in Tyrys odioſum Nomen IESV,
Hiſpanum inuaſit maiore tyrannide regnum.
Ille Auguſta Dei deſtruxit Templa, nec vſquam
Sacra ſinebantur victi celebrare, nec ordo
Pontificum manſit. Diuorum buſta ſine vllo
Delectu ſparſit; multa periere piorum
Relliquiæ *Herôum: fudiſſet bellua cunctas,*
Ni profugi ereptas diuerſa per arua ferentes,
Montibus Aſturicis clauſiſſent. Pars ea regni
Hiſpani Borea, & plauſtro ſubiecta Boöta,
Propter inacceſſos aditus, intacta manebat,
Vnde & reſtitui cœpit, ſic tempore ſedes
Mutarunt illo diui, Et iam crebra Tyranni
Vaſtantis Celtas permiſtum nomen Iberis
Fama Valentinas *arces miſcère tumultu*
Cœperat. Extemplò pauci cum Præſule ducti
Sorte viri, adſumunt Corpus venerabile ſacri
Herois, donóque occulti Noctis opaca,
Conſcendère ratem: volat illa per æquor, & inter
Herculeas Abylen fertur Calpenque columnas.
A Lybe deinde legunt pelagus, flectuntque carinam
Ad Promontorium dextra quod præminet alte
Mentitum effigiem roſtratæ Nauis: Achiui
Dixerunt Hieron; Sinamque annoſa vetuſtas
Vera refert, odijs olim Iunonis iniquæ
Amphitryoniades oris adpulſus Iberis:
Hinc cùm Geryonem, quem gleba Erythreia feraci
Inſula Tergeminum claudebat, ad arma cieret,
Relligione loci ductus, cùm cerneret ipſos
Nocte Deos, alto cœli de cardine labi
In terras, totoque ſacris vaga fulmina monte
Ignibus inſultare, Iouis contorta lacerto,
Suppliciter coluit genitoris Numen, & aram
Extruxit, nomenque loco Sacrum indidit: illi
Indigenæ Templum titulo poſuere ſuperbum
Herculis Argiui. Quò cùm impegere carinam,
Numine vectoris adpulſam ad littora nautæ,

Hoſte vacare locos, nullique frequentia teſqua,
Atque inculta vident: igitur formidine demptâ,
Abſtruſêre ſacrum fidæ telluris in vmbra
Pignus, & erectâ ſuper arâ, & paupere Fano,
Ceſpite congeſto: ſibi deinde mapalia lenta
Texuerunt, humileſque caſas de fronde geniſtæ.
Indutique ſagis, duram paruoque paratu
Ducebant vitam, contenti paupere agello,
Silueſtrique cibo, & fluuio, citra vrbis amœna
Delicias: vt qui prædam rebantur opimam
Hoſtibus in medijs; victis mage poſſe nocere,
Quàm fore ab incurſu tutam prædonis auari.
Nam cum falcifero ſub Rege, prioribus æui
Temporibus, mortale genus ſine crimine, quernâ
Eximeret vel glande famem, vel ſponte creatis
Frugibus, atque ſitim fluuio ſedaret, agebat
Otia tuta, nec ad lituos pallebat inanes
Exſangue. At poſtquam ſcelerata pecunia regnat,
Luxurieſque inuenit opes, prædamque tyrannis,
Nuſquam tuta quies, nuſquam ſecura: doloſi
Inſidiatores paßim; ſeu vela per amplum
Nereades, Glaucuſque domet tibi cærula ponti
Auia Neptunus, poßis ne tutus abire,
Heu malus infeſta pelagus pirata, nec vndis
Tutior eſt tellus: plenum Mare, plena malorum
Terra, polum prædis altus diſpeſcuit, Æther.
Ergo vbi paulatim ſacra cuſtodibus Ara
Res adcreuit, erat quamuis non magna ſupellex,
Inuidit fortuna tamen. Nam Regulus aram
Euertit Libys, & gladio hos percußit, ac illos
Seruitio preßit, donec fortißimus Heros
Pannonio genitore ſatus, Luſi inclyta regna
Alfonſus *ſtatuit, quo nec melioribus armis,*
Nec maiore animo Regem, per ſtemmata priſca
Ordine originibus ductis, tulit Orbis Iberus.
Is iuuenum Denis ſociatus Millibus, oram
Inter Aram, rutilumque Tagum vaſtabat, IESV
Adſertor, vindexque pius: Quæ cognita poſtquam
Fama eſt Iſmario, qui tunc ditione tenebat
Bæticæ regna, ſua dictam de nomine gentis

Vandaliam finxere Gothi, Luſique vetuſti
Perfuſum Occeano regnum, quo vindice dextra
Cœperat arceri, Reges ſibi iunxit amicos
Quatuor auxilio, Sexcenaque Millia pubis
Delectæ, Alfonſumque petijt, vbi paruus in anguem
Contortus rigat arua Chalybs, Mauorte cruento
Excepti cecidêre duces, fuſæque cohortes
Iſmarij, cuius fuerant vbi caſtra cruore
Tincta nigro, prædam repetit miles, Iberâ
Inter captiuos aliquot de gente reperti,
Quos fera barbaries vili adfligebat equorum
Seruitio: Veneranda duûm præfulſit in illis
Canities, canoſque decens reuerentia vultus.
His vbi ad Alfonſum ductis, data copia fandi eſt.
Qui natu viſus maior, ſic orſus: Iberæ
Gentis (ait) Regnique tui Clariſſime vindex,
Quo ductore Deus, Quanto nunc denique ſeclo
Reſpicit Heſperiam proprius, nos ſanguine cretos
Noſce Valentino, Promontorijque colonos
Occidui, quod non procul hinc excurrit in æquor
Atlantis. Noſtri proaui patriâ Vrbe relictâ,
Cùm fugerent odium duri Abderamenis, in hiſce
Delituêre locis Martyr VINCENTIVS *ollis*
Dux fuit, aduectum ſecum abſtrusêre latebris.
Biſſeniſque data eſt Senibus cuſtodia, iure-
Iurando obſtrictis, & relligione, Sepulchri
Nequando arcani in vulgum ſecreta venirent
Prodita, quod ſiquidem abſtulerat Libitina, vir alter
Sufficiebatur, forte hoc, ne infirmior ætas
Detegeret ſecreta Patrum. Rebantur in ara
Concluſum iuuenes, ſuſceptaque vota ſacratæ
Soluebant aræ, quâ præſentiſſima ſemper
Numina erant: ipſi pueri, ſcis inclyte Diue,
Vidimus attoniti fieri miranda, referre
Quæ longum. Interea Pœnus cùm nomine, tùm re
Barbarus Alboaces, noſtros ante ora parentes
Noſtra trucidauit; vincti ſpectauimus illud
Triſte nefas, vtinamque mihi licuiſſet eodem,
Care pater, letho tecum ſubcumbere, & idem
Hanc animam hauſiſſet gladius; ſed maluit hoſtis

Parcere

Parcere mancipijs, nec nos ſua commoda ferro
Lædere, quin Tyrys miſeros diuendidit aurô.
Hunc & ad vſque diem, quo te Rex Maxime cerno,
Libera compedibus numquam mea crura fuêre.
Dixit. At Alfonſum iam dudum inuaſerat ardor,
Menteque voluebat, quâ nam ratione, vel arte
Nanciſci Diuum quiret tellure latentem.
Nam rem difficilem Pœnorum mœnia circum
Reddiderant, tutúmque ſatis penetrare receſſus
Non erat Occiduos, perque impacata vagari.
Interea veniam Tyrij, fœduſque paciſci
Ardebant, ſaltemque dies requieſcere paucos
Iure tributorum orabant, pacemque ſequeſtram.
Ollis terdenos pepigit, fruſtraque periclo,
Inſidijſque, petit, Montem cognomine ſacrum.
Nam loca iam denſis, multos neglecta per annos,
Horruerant ſiluis, atque indiſcreta manebant.
Nec deſiderium prius hoc Rex inclytus armis
Expleuit, quàm vi regnis excedere Luſi
Cogeret audaces Tyrios, & Olyſipo Chriſtum
Denuò iam coleret, cui tam memorabile nomen
Numina ſeruabant: nunc rerum inſpecta relatum.
Poſt duo luſtra igitur Graiam, quam Martius Heros
Vrbem reſtituit, Templiſque ornauerat, illum
Perſcrutari iterum tuto iubet æquore, Montem,
Cumque propinquaſſent, ac omne, furente procellâ
Littus inaceſſum, Promontorijque viderent
Circumquàque tegi mucronem adſpergine canâ,
Quæ natura loci eſt, quâ parte inpingere poſſent,
Hærebant dubij, cecidit cum prona furentis
Vis pelagi, ſtrauitque Mare, & ſtagnantibus vndis
Vecta ratis placide, ſupremæ adpellitur oræ.
Ecce autem egreſſis, Corui nigrantibus alis
Occurrêre pares, viſique adplaudere ſaltim
Hoſpitibus cicures, præeuntque per auia Montis,
Atque reuertuntur ſæpe admirantibus illis.
Tum ſenior: Firmate (inquit) veſtra omina Diui.
Magnum aliquid ſocij mea mens præſagit ab hiſce
Augurijs, nec enim fieri ſine Numine credo.
Vt ruit vnda ſali subitò, vt ſiluere tridentis

Murmura vidiſtis : nunc ad nos ecce ſubinde
Illũm vſque ad tumulum cum peruenere, reuerti
Cernitis hos, quibus, aut rerum prudentia maior,
Aut datur ingenium diuinitus; vnde futura
Coniectare fuit mos: & ſi credimus ipſi
Nil temere oſcinibus, quin præpetis omina pennæ
Obſeruare nefas nobis, & ouatio Corui
Vana ſuperſtitio eſt: Sanctum fortaſſe cadauer,
Qui potuit ſeruare prius, ne præda Luporum,
Ne ve canum fieret, ne ve alitum oſcenarum,
Tempore quo nemorum tractum eſt in deuia, Coruus
Idem etiam poſſit nunc demonſtrare Sepulcrum.
Sic ait, atque iteris ductores pone ſecuti,
Deuenêre locum Tumuli. Super adſtitit ales,
Et modò ſcalpuriens glebam, modò gutture ouanti
Signa dat, Accipiunt læti, duroque recludunt
Dente ligonis agrum, donec violare Sepulchri
Contigit incluſi tabulas: clamore reſoluunt
Ilicet ora pio, & recinunt Pœana viciſſim;
Hinc penitus gaudens, tunc omnis in oſcula turba
Certatim ruit: effoſſumque aperire ferêtrum
Vt cœpére, Notus adparet lamina plumbi
Inciſis: Tunc aucta fides, maioreque Diuum
Relligione colunt, vero quem littera prodit
Nomine. At indicium maius, maioraque ſigna
Virtus diua dedit; Manibus temerâre profanis
Relliquias ſacras auſus; parua oſſula quidam
Clàm ſocios, auſu pius, & ſceleratus eodem,
Subripuit, factique diù nec pœna moratur:
Namque repentina correptus imagine leti,
Omni oculorum vſu, ſubitò priuatur, & amens
Colla quatit, titubantque pedes, paſſoque capillo,
Baſſaridi Ogygiæ ſimilis prouoluitur; humor
Defluit è toto, crebroque trementia pulſu
Membra fatiſcebant, ceu quis hydrargyron acre
Ebibat, & tremulum gerat ægro in corde venenum
Ter conatus erat pedibus conſurgere, Terque
Defectus virtute cadit, faciéque volutus
Præduram tetudit glebam, vomuitque cruorem
Naribus, atque genas concreto ſanguine turpat.

Adcurrunt ſocij ignari, prenſumque rogabant,
Queis nam intemperijs ageretur. At ille parumper
Reſpirans, gemituque trahens à pectore vocem:
Parce pio ſceleri, Diue ô venerabilis, (inquit)
Parce precor: pietas, pietas mea crimina ſolùm.
O Ego qui potui tantum cognoſcere Numen
Hac mercede doli, placet experientia veri.
Per te, perque Deum, tibi qui dedit eſſe potentem,
Da veniam miſero; fateor mea furta; cupiui
Parte tui locuples fieri, & te Diue penates
Fortunare meos. Pudet heu ſancta oſſa, pigetque
Sacrilega adtrectâſſe manu: Vos denique Ciues
Hos nudate ſinus, & quod mea viſcera torquet,
In lucem furtum proferte, & ſumite noſtro
In capite exemplum. Sic fatur, & ecce reliquit
Vertigo cerebrum, caligenteſque tenebræ
Diffugêre, tremòr compoſtâ pace quieuit,
Atque vigor neruis redijt, ſolidataque membra
Suſtinuêre virum. Tunc ima præoccupat illis
Corda timor, gelidoque artus torpore pigrantur,
Numinis & maior ſubijt reuerentia mentes.
Stabat adhuc pelagi facies, leuiſque ciebat
Aura viros, properi ſoluêre è litore: Cumque
Candida cœpiſſent committere lintea ventis,
En procul eliſo pernicibus aëre pinnis
Labuntur Corui, proràque hic conſtitit altâ,
Ille ratis puppim deligit, vterque fidelis,
Qui poſt expoſitum alitibuſque, feriſque cadauer,
Martyris egregij non deſeruere Sepulchrum,
Vſque ad Odyſſeias arces, multoſque per annos
Durauerê, ſui circum monumenta Patroni.
Siue illi tantum vitæ, tantumue dierum
Emenſi fuerant, ſeu deriuatus ab illis
Fœtus erat, Promontorio qui viſus in iſto,
Secula tot, Pœnis cauſam dedit, vnde vocarent
Coruorum Montem. Noſtri de Nomine Sancti
VINCENTII, *dicunt, vbi Templum immane Sabæo*
Illi halat fumo, & flammis conlucet odoris.
Aſt vbi iam portum, & Zephyris mulcentibus, Vrbem
Dulichiam tenuêre, rati ſub nocte ſilenti

Fallere concurſum vulgi, expectare tenebras
Viſum eſt, vt tandem concluſit veſper Olympum,
Noctis, & vmbra ruit, Diuæ penetralia Iuſtæ
Sacra petunt tacite, & poſitis cuſtodibus arci,
Mittitur Alfonſi qui magni iuſſa reportet.
Hac vmbra latuêre viros, vrbemque ſepultam
Nocte intempeſtâ,, requie, ſomnoque profundô.
Non ita ſed famam, quæ non dormitat in æuum
Plena oculis, habitans tecta omnia, compita, vicos,
Obſeruatque fores, rimiſque introſpicit, atque
E tenui verbo, ſua per figmenta voluta
Creſcit in hiſtoriam; dubio muſſare ſuſurro
Primùm inter notos cœpit, mox deinde volatu
Pennigero, & toto iam ſe conamine maior,
Veniſſe ingeminat Diuum, ciueſque tumultu
Miſcuit, & Iuſtæ trepidos deduxit in Ædem.
It clamor cœlo, reſonant ſacra æra, tubæque:
Pars ad Pontificum ardebat deducere ſedem,
Pars aliò, ferrumque parant, atque arma minantur.
Compoſuit tandem ſtudia hæc contraria vulgi
Gonſaluus *nimiâ vultus grauitate Tribunus*
Militiæ, ſtetit, indicenſque ſilentia dextrâ:
Tela tenete viri (dixit) cui bella paratis?
Cui gladios? bellum ne ferunt bona Numina veſtræ
Vrbi aduecta? Pij num Diui ſanguine gaudent
Ciuili? Scelus eſt Diuos fœdare cruore,
Non pietas. Scythicæ hæc expoſtulet ara Dianæ.
Nos verò nebulis, quo lux euoluit ab illis
E cœlo demiſſa, fero ſic more decebit
Inruere in noſmet? Pietas tamen iſta coëgit
Imprudens, dùm tanto alijs præſtare videtur
Quiſque ſibi, quanto propiore penatibus æde
Diuum habitare ſuis cernat, pia vota putemus.
Idcirco ne tamen vim cuique inferre, ſuumque
Non ſperare ducem liceat? ſpernat ve quis ipſum
Magnanimum Alfonſum? Quid relligioſe tumultus,
Quid trepidas? Referre putas quâ ſede locetur,
Dummodo in vrbe tua? Non eſt, mihi creditè, ciues
Proximitate loci cur ſe quis iactet, abunde
Ille propinquus erit Diuo, qui ſupplice corde

Sinceroque colet. Dirum ſeponite ferrum,
Atque arcete manus à cædibus, arma nefaſtum
Ne reddant funeſta diem, quem cura minorum,
Quem pia poſteritas celebri ſeruabit honore,
Solemnem ſemper: quin læto ſcribite faſtis
Nomine, vt & læti ſacra hæc renouare nepotes
Sint memores veſtri, poſtquam exoriente Capella
Ad geminæ Phœbus declinat pondera Libræ
Eſt mediâ Vrbe capax Templum, Auguſtiſsima ſedes
Diuorum, in tota non eſt locus aptior Vrbe.
Dignum erit hanc Ædem ſacro decorare Sepulchro:
Id Rex ipſe velit, nos id cum Rege velimus.
Dictis manſueſcunt animi, ceciditque viritim
Ira repente ferox, atque arma minacia ponunt.
Ille vt erat criſtis, galeâque coruſcus ahënâ
Euocat in pompam ciues; morâ nullâ, capeſſunt
Iuſſa omnes nudique pedes & tempora lauro
Velati feſta, lætis clamoribus ibant;
Atque Sacerdotes ardenti murice tecti
Thura Sabæa adolent; Robertus in ordine primus.
Quem ſtola cingebat Solymum circundata lumbo
In morem, ex humeris, pendent holoſerica miris
Intertexta modis, mitraque ornata bicorni
Tempora præfulgent. Tum circum fercula, palmis
Inſigniti adrant Saliј, laudeſque canebant:
Inde ſenum, iuuenumque chorus, qui vocibus æthrâm
Totum implent lætis: atque hinc matreſque, nuruſque,
Innuptæque ſimul reddunt alterna puellæ.
Lux Gentiſque decus Noſtra, ſalue inclyte Diue
Qui totum exhilaras cœlum. Tu Mille labores,
Tu mirante Polo, ſæui tormenta Tyranni,
Et flammas paſſus, quæ plurima vix tulit alter,
Nemo plura, venis Noſtram nouus hoſpes in Vrbem.
Ingredere, & noſtris ſuccede Penatibus, & Nos
Dexter adi, & ciuis factus, tua mœnia ſerua.
Tu quoque fida venis ales cuſtodia Diui,
Quam non Cygnæus candor, quam nulla volucrum
Anteibit; nec te vincet Iouis armiger, antro
Dictus ab Ætnæo, manibus fabricata Cyclopum
Tela miniſtraſſe irato; ſine labe Columba

Non

Non Veneri tantum dilecta; aut Palladi Cornix
Nictimeneve fuit; nec non Iunonius ales,
Quantumuis cauda circumgemmante theatro,
Gratus erat Diuæ; nec qui Capitolia celſa
Seruauit, niueus tantum ille Quiritibus Anſer
Pro meritis dilectus erat; nec Corue fuiſti
Ipſe magis Phœbo, fuerat dùm nulla Coronis
Cum iuuene Hæmonio tibi viſa, & candidus eſſes,
Quàm Nobis nunc charus eris. Te namque Senatus
Noſtræ Vrbis, puppimque ſacram quæ Numina vexit.
Signa ſibi faciet: geſtat modò Olyſipo facti
Mnemoſynon, puppem atque pares inſignia Coruos,
Siue quis externas ibit Legatus ad vrbes,
Siue quid edicet, legeſue rogabit Olyſſis
Vrbs, hæc ſigna fidem facient; ſeu bella parabit,
Præcedent noſtras acies, medioſque per hoſtes
Inrumpent cuneos, diſiectaque caſtra ſecuntur.
Talia carminibus referunt, Templumque ſubibant.
Scalptum marmor ibi patrium fuit, vndique totum
Artificeſque manus, & ferrea cela decenter
Leuarant opere inſigni, ac arte Myronis.
Illic effigies Diui, nomenque notatum eſt;
Et rerum ſeries pulchris diſtincta figuris.
Subtus Iaſpideæ monumentum vtrimque columnæ
Suſtentant geminæ: Tali clauſère Sepulcro
Magni relliquias Herois; cætera tempus
Auxit, & humanis inuecta licentia rebus,
Induc̃tuſque error concordi fœdere Mundi,
Qui ſummam in Superos pietatem credidit, auro
Veſtiri ſtatuas, & mortalem addere luxum,
Cùm potius placeat Diuis imitatio vitæ.

Scriptorum Galliæ opinio de corpore S. Vincentij Caſtrum tranſlato.

HACTENVS *Andreas Reſendius*, qui ad pedem, vt aiunt, literæ ecphraſim *Stephani* Præcentoris Vlyſipponenſis Eccleſiæ, teſtis ocularis huius TRANSLATIONIS, tranſcripſit. Hinc Opinatio Scriptorum *Galliæ*, dicentium hæc ſacra VINCENTII Martyris *Valentini* pignora, *Valentiâ Caſtrum* Abienſium tranſlata fuiſſe, penitus corruit, Nam illa *Tranſlatio* ab eis relata auctoritate *Aymoini*, quem omnes ſequuntur, fuit ad Annum DCCC. L. quo iam Corpus Noſtri VINCENTII Martyris ante *Centum annos* Chriſtiani *Valentini*, cognitâ ſæuitiâ *Abderamenis Cordubenſis* Regis Ducis in Sanctorum *Reliquias*, ad *Promontorium Sacrum* in Algarbio tranſtulerant. Inſuper quia Corpus, quod tulit ex *Valentia Audaldus*, non Noſtri Hiſpani, ſed Agennenſis VINCENTII Martyris fuiſſe conſtat, ex *Helleca* Cæſarauguſtani Epiſcopi relatione ſequenti: Huius verba dedimus *ſupr. Tom* 3. *Die IX. Iun. fol.* 470. Ex quibus liquido patet, Sacra pignora ab *Eudaldo*, ſiue

Audaldo

Audaldo, Monacho *Valentiâ Caſtrum* tranſlara, non Noſtri, ſed Agenenſis fuere, & patet ex Carmine *Helleca* ad *Vincent. Agenent.*

Poſt cineres te Præſul amans quoque Murila *vectat*,
Ipſe Valentinus *ad ſua tecta vigil.*
Tandem te ad patrios reuocat, voluentibus Annis
Audaldus *gaudens iuſſus & ipſe lares.*

Cuius Vincentij?

Et probatur amplius ex relarione hiſtorica *Raſis Mauri*, Chronographi *Dalbarab* Marrochiorum Miramamolini, Cordubæque Regis, qui ipſius iuſſu Hiſtoriam de rebus Hiſpanicis conſcripſit idiomate Arabico, quam poſtmodùm Hiſpanam fecere nonnulli, & tandem Latinam. In hac igitur relatione ſequentia de hac VINCENTII Noſtri Valentini Martyris *Tranſlatione* verba leguntur: *Anno Sarracenorum* C. XXXVIII. Abderamen *ab Hiſpali cum exercitu mouit, vt expugnatum iret* Valentiam *Et appropinquauit* Valentiæ: *Chriſtiani autem, qui ibi habitabant, habebant ibi* CORPVS *cuiuſdam hominis mortui, cui nomen erat* VINCENTIVS: *& ipſi adorabant illum, tanquam Deum. Et qui eius Corpus in poteſtate habebànt, perſuadebant, vulgo, quòd ille cæcos faciebat videre, mutos loqui, & claudos rectè ambulare; & ſic dementabant ſtultam gentem. Cum autem cognouerunt de* Abderamenis *aduentu, timuerunt ne hac fallacia detegeretur, & fugerunt*, Corpus *illius hominis ſecum portantes: & dixit* Alliboaces, *ille bonus Eques Facenſis, ſe cùm quadam die cum ſuis comitibus, venationis cauſâ, veniret ad oram maris in* Algarbio, *in fine Montis, qui mare illud ingreditur, inueniſſe ibi corpus illius hominis, cum ijs qui cum illo fugerant à* Valentia, *qui ibi fecerant domunculas in quibus habitabant. Homines autem occidiſſe, & pueros duxiſſe captiuos*, Corpus *verò hominis illius ibi reliquiſſe*. Videant ergo *Galli*, quid in *Caſtro Abienſium* pro Reliquijs S. VINCENTII Hiſpani venerantur. Sed quia de hoc prolixius ſumus acturi infra hoc *Tom.* 5. *Die XXVII. Octobr.* ad eum locum Lectorem miſſum facere conſtitui, ne duplicetur oratio. Interim eruditus adeat Reſendium in *Not. ad Carmin. & in Epiſtol. ad Quebed. fol.* 157. D. Martinum Carrillo *Hiſtor S. Valer. c.* 10. *fol.* 103.

Hiſpanorum, & Luſitanorum veritas probatur remiſſiue.

C. S. VALERIANVS Martyr Romanus.] Iſtius S. Martyris anamneſin hîc reponere curauimus, quia nulla adeſt eius mentio in Martyrologijs vniuerſis, niſi VALERIANI Martyris *Cabilonenſis*, cuius meminit hoc die Martyrologium Romanum *fol.* 572. Hinc quia ſacra pignora extracta fuere è Cœmeterijs Romanæ Vrbis titulo S. VALERIANI Martyris Romani, in defectum Scriptorum eius agonis diem conſignantium, ad iſtum retulimus, quo alter VALERIANVS paſſus eſt, vt mos eſt in hiſce, & ſimilibus caſibus, & locis adnotandis. Quatenus ad *Tranſlationem* ſacrarum exuuiarum *Roma Madidrium* cum aliis ſacris lipſanis ex donatione R.P.F *Ioannis ab Annuntiatione* ſuis SSS. Trinitatis Fratribus excalciatis, vt illa inter Ordinis Conuentus diſtribuerentur, adi Diplomata, & Acta ſuperius recenſita *Tom.* 2. *Die IX. April. fol.* 564. vbi dicta perleges. Contigit quòd hocce ſacrum Corpus diſtribuererur, vt cætera, & Monaſterio *Cordubenſi* mitteretur, vbi hodie honorifice collocatum, pia deuotione colitur.

Tranſlatio ad Hiſpaniam.

DECIMO SEXTO
Kal. Octobris.
DIES XVI.

A. CORDVBÆ *in Bætica Hiſpaniæ* SS. ROGELLII, & SERVI-DEI, *qui cùm Maurorum Maiorem Meſquitam fidei zelo ingrederentur intrepidi, & eorum vanos increparent errores, Chriſtique veritatem ſummis extollerent honoribus, à Sarracenis comprehenſi, in carcerem incluſi, tormentis, fame, & afflicti fœtore, demùm, capitibus abſciſis, in ignem iniecti, puriores ad æternam beatitudinem inclyti Martyres euolarunt.*

B. SEGVNTIÆ *in Hiſpania Citeriori* B. MARTINI *ipſius vrbis Epiſcopi, qui cùm in Cœnobio* Hortenſi *Ordinis* Ciſtercienſis *diù Monachum egiſſet, & Abbatiatus onere deſudaſſet, ad Epiſcopatus infulas, meritis proclamantibus, feſtinauit, ſed munere oppreſſus, & Monaſterij expetens ſolitudinem, illo dimiſſo, alacer ad cellæ ſilentium reuerſus eſt, ex qua clarus miraculis, ad quietem in cœlis properauit æternam.*

C. ANTIQVARIÆ *in Bætica celebris repetitur feſtiuitas* S EVPHEMIÆ *Virginis, & Martyris ipſius vrbis* Patronæ, & Tutelaris, *ob inſignem de Sarracenis partam victoriam, quâ ipſa Ciuitas poſt aliquot ſeruitutis ſecula, ad Catholicam reducta fidem, Mahometi reſpuit errores.*

D. ROMÆ *Sancti* GEMINIANI *Martyris, qui cum* Lucia *nobili Matrona, Diocletiano imperante, decollatus occubuit. Cuius ſacra pignora in* Collegio, *Patriarchæ Ioannis de Ribera apud* Valentiam *Hiſpaniæ ſummâ pietate, ſeruantur.*

NOTÆ.

NOTÆ.

A. *Martyrologia.*

SANCTI ROGELLIVS, & SERVVS DEI *Martyres Cordubenſes.*] Horum SS. Martyrum commemorationem quotannis hoc die Vniuerſalis repetit Eccleſia, vt ex Romano patet Martyrologio ſequenti ſerie: CORDVBÆ *Sanctorum Martyrum* ROGELLII, & SERVI-DEI, *qui manibus, pedibusque abſciſſis, ad vltimum decollati ſunt.* Conueniunt Baron. *lit.G. fol.* 576. Vazquez in *Caſtellan. fol.* 152. Lupus in *Luſitan. fol.* 199. Higuera in *Hiſpan. MS. fol.* 46. Galeſinus *fol.* 128. & cæteri recentiores. De eis ſcripſere S. Eulogius in *Memor. SS. Cordubenſ. lib.* 2. *c.* 13. vbi Ambroſius Morales in *Not. fol.* 86 & in *Hiſtor. Hiſpan. Tom.* 3. *lib.* 14. *c.* 15. F. Ioannes de Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan lib.* 2. *c.* 13. Arnaldus Wion in *Lign. Vit. lib.* 3. *fol.* 311. Hugo Menardus in *Martyrol. Monaſt. h. d. fol.* 80. D. Franciſcus Bermudez *Hiſtor. Granat.* 1 *p. c.* 21. *fol.* 29. & 3 *p. c.* 12. *fol* 104. *col.* 2. P. Martinus de Roa *Hiſtor. SS. Cordubenſ. fol.* 141. *col.* 2. F. Petrus à Cæcilio in *Memor. SS Granatenſ. h. d.* Cardinalis Cæſ. Baronius in *Annal. Eccleſ. Tom.* 10. *Ann.* 852. *n.* 18. Bzouius *Hiſtor. Eccleſ. Tom.* 2. *lib.* 9. *Ann.* 852. *n.* 3. P. Ioannes Mariana *Hiſtor Hiſpan. lib* 7. *c.* 15. D. Martinus Carrillo *in Annal. Eccleſ. Hiſpan. Ann.* 852. *fol.* 226. & ibidem *Camargo.* ACTA eorum ſcripſit *Eulogius* ſanctiſſimus Martyr ea breuiter tranſcribemus.

Scriptores.

ACTA SS. ROGELLII MONACHI, & Serui-Dei Syri Martyrum Cordubenſium ex B. Eulogio, & alijs Script.

Vtriuſque origo. & ſtatus.

ROGELLIVS *natione* Hiſpanus, *apud* Iliberim, *ex vico, qui dicitur* Parapandà *progenitus, religione Chriſtianus, ſtatu Monachus, ætate Senex, & forſitan voto Eunuchus.* SERVVS-DEI *ſpado adhuc iuuenis, qui ante paucos annos ab Orientis partibus vltra maria in vrbem* Cordubenſem *habitaturus peregrinus acceſſit. Hi verò dùm adhuc* Emilam, & Ieremiam *Martyres haberent ergaſtula, eandem, quam cæteri profeſſionem tenentes, eodemque voto hoſtem fidei expugnantes, ſuperuenêre: Nam pars ſe fœdere colligantes, vnum propter iuſtitiam Dei, vſque ad mortem certandi votum geſſerant, nullo caſu ab inuicem receſſuri, quouſque cæleſtia ſanguine mercarentur. Ideoque fanum illud ſacrilegorum petentes, in quo exceptum vulgus abominabiles ritus ſæpius reddere conuenit, tranſcendunt limina, turmis ſe ingerunt, prædicant Euangelium, ſectam impietatis ſubſannant, arguunt cœtum: Appropinquaſſe Regnum cælorum fidelibus; infidelibus autem gehenna proponunt interitum, quem proculdubio ipſi incurrerent, niſi ad vitam recurrerent. His, & huiuſcemodi verbis populum exhortantes, nec dùm ab ore eorum ſermo receſſerat, & ecce, quaſi crepitans in ſentibus rogus, cohors malignantium aduerſus Dei famulos exardeſcens cadit, lacerat, percutit, obruit, nititurque perimere ſanctos, qui delubrum ſuum intrare præſumpſerant (quod apud illos grande facinus reputant) & niſi Iudex adeſſet, qui quodam priuilegio poteſtatis, inſanientis populi murmur compeſcuit; tunc iam vitæ ſpiraminibus priuarentur. Quos ereptos è cedentium manibus, carceri deputans, adſtringi ferro grauius iubet, furibuſque admiſcet. Ibi etiam adhuc prædicant, prophetizant, inſtare mortem Tyranno adnuntiant, laudant religionem, & vanitatem refellunt. Et cùm penitus vigor membris deeſſet, qui ferret ſupplicium: non tamen deſtitit lingua vſque ad mortem à præconando veritatis oraculo. At verò pro eo quòd Templum*

Votum pro fide gerunt.

Prædicant.

Carcerantur.

Conſtantia Martyrum.

ſuum euangelizanda intraſſent, decernunt eos Tyranni & Conſules prius manibus, pedibúſque abſciſsis, decollari poſtremò. Gaudent tali decreta famuli Chriſti: exhilarantur oppidò huius mortis ſententiam excepturi. Inſtat ferociſsimus carnifex, clamat, frendet, minatur, feſtinare ad pœnam iubet electos, quos vtique cernebat maiorem migrandi habere affectum, quàm idem inferendi interitum gerebat. Quis illius hora (Fratres chariſſimi) crudelitatem exponat? Quis referat clades? Quis cruces adnuntiet? Quis denique admirabilem Sanctorum enarret conſtantiam? Cùm & ipſa gentilitas, tali ſpectaculo ſtupefacta, neſcia quid de Chriſtianiſmo indulgentiùs ſentiebat. Igitur ſtatuti in loco decollationis Martyres ſancti, antequam lictor admoneret, palmas extendunt, lacertos parant, iniectumque iugulum vlnis excipientes, in diuerſa manus diſsiliunt. Deinde cruribus amputatis, nullâ compuncti triſtitiâ, abſciſsis denuò collis corruerunt, XVI. Kalend. Octobris, *Anno Domini N. Ieſu-Chriſti* D. CCC. LII. *Quorum cadauera, vt erant truncata patibulis affigentes, vltra fluuium crucibus cæterorum adſciſcunt. Sed prætiuus infida Abderamena Regi mors, quam ſubitam SS. Martyres prophetarant, ſubſecuta eſt. Nam cùm Rex alta ædium ſuarum petere cœpiſſet, & ſublime ſolarium ſcanderet appida luſtraturus, confeſtimque è regione pendentia ſtipitibus Sanctarum Corpora cerneret Cantiunà ſuppoſitis ignibus ea cremari præcepit. Sed, â admiranda potentia Saluatoris, & ſtupenda virtus Domini N. Ieſu Chriſti, qui ſemper quæſitus in tribulatione adſiſtit; pulſatus aperit; & inuocatus exaudit. Nam os illud, quod Sanctorum Dei Corpora comburi præcepit, repente eadem horâ, diuinitus obſtruitur, lingua verò Angelo percutiente repreſſa, ſua hærens palato, vltra fari non potuit, ſicque Tyrannus portantium manibus in ſtratum reductus, ſpiritum reddens, priuſquam rogus ſanctorum cadauerum extingueretur, idem vitâ exemptus, æterno clibano deputatus eſt.*

Coronantur.

Prophetia Sanctorum Martyrum adimpletur.

Abderamen moritur ſubitò.

Hvc vſque *Eulogius* Noſter, qui complementum vaticinij de morte *Abderamenis* Regis à SS. Martyribus prænuntiati, refert *d. lib. 2. c* 16. vbi ad longum ſubitam huius perfidi, & crudeliſſimi Regis mortem, & ſucceſſionem *Machomadis* ſæuiſſimi quoque Tyranni, alterius filij, breuiter enarrat Hinc notandum venit, pro huius relationis veritate, quòd *Ambroſij Morales* ſententia dicentis, mortem Regis eueniſſe Anno Domini DCCC. LIII. prorſus corruit, cùm conſtet ex eodem *Eulogio*, ſtatim poſt agonem horum Sanctorum Martyrum mortis caſum accidiſſe; & ſic Anno DCCC. LII. vt & notauit Cardinalis Cæſar Baronius *d. Ann.* 852. *n.* 14. F. Petrus à S. Cæcilia, & D. Franciſcus Bermudez *d. 3. p. c.* 12. *fol.* 106. *col.* 2. Qui vltimi, Rogellivm cognitis Martyrum paſſionibus apud *Cordubam* euenientibus, patriam reliquiſſe martyrij feruore ſuccenſum, affirmant. Quod & dixerat prius *Cyprianus* Archipresbyter Cordubenſis, in *Poëmat. Sacr.* agens de Noſtro, & *Leonigildo* Martyre, & Conciue *Illiberitana*:

S. Rogellius patriam deſerit.

Illiberis *duplicem dedit Vrbi exinde Coronam*
Patriciæ: Chriſtus quos adnumerauit amicis
Martyribuſque ſuis. Nam hinc & vterque facetam
Deſeruit patriam, vt Chriſto præberet agone
Candida colla truci mucroni, & corpora morti.
Iſte Leouigildus *erat, qui primus amara,*
Diſponente Deo, guſtauit verbera Mauri.
Deinque poſt illum ſequitur Rogellivs *audax,*
Qui quoque funeſta excêpit ſupplicia victor.
Hinc & vterque ſedes cœli penetrauit ad aureas.

Vici,

Topographia.

Vici, quem S. Eulogius PARAPANDA vocitat, Topographiam recenſet D. Franciſcus Bermudez *d.* 1. *p.c.* 21. *fol.* 29. *col.* 2. Quem in Montibus excelſis, niuium coagulatione continuâ celebribus, quos *Sierra Neuada*, dicunt, conſtituit. Illum adi, qui locum digito demonſtrat.

B.

S. MARTINVS *Abbas* Hortenſis. *& Epiſcopus Seguntinus Confeſſor.*] Eius licet nomen adhuc in Eccleſiaſticis Vniuerſalis Eccleſiæ Tabulis non exiſtat conſcriptum, tamen alibi ipſius ſanctiſſimi Confeſſoris elogia, quibus miraculorum opinio innoteſcit, & rerum à ſe præclare geſtarum fama vniuerſos Hiſpaniæ populos imbuit adſumemus, Arnaldus Vvion in *Martyrolog. Monaſt. fol.* 316. Hugo Menardus in *Martyrolog. Benedictin. fol.* 80. Chryſoſtomus Enrriquez in *Menolog Ciſtercienſ. h. d. fol.* 314. hoc elogio: *In Hiſpania* S. MARTINVS *Abbas* Hortenſis, *& Epiſcopus* Seguntinus, *qui à pueritia ſua euidentibus virtutum ſignis futuræ ſanctitatis indicia dedit: & integritatem mentis ac corporis incorruptam conſeruans, ſpiritu prophetico, & varijs miraculis claruit. Poſtquam autem per ſeptem annos* Siguntinæ *Eccleſiæ præfuiſſet, ad Sanctum ſolitudinis otium anhelans, relicto Epiſcopatu, ad proprium Monaſterium reuerſus eſt, vbi Angelicâ conuerſatione vſque ad Septuageſimum tertium annum ætatis vixit. Rediens verò ex viſitatione Monaſterij de* Ouila, *in ipſo itinere piiſſime obijt, cùm ante aliquos dies mortem ſuam iam inſtare, diuinâ reuelatione cognouiſſet. E cuius Corpore diuinus, & ſuauiſſimus odor emanauit, qui totam domum repleuit, & per multos dies ibidem perſeuerauit. Eius autem obitus in ipſo inſtanti diuinitùs* Hortenſibus, *innotuit, qui ſacrum Corpus inde ferentes in proprio Monaſterio honorifice ſepelierunt, ad cuius Tumulum varia miracula patrata ſunt.* P. Ieronymus Roman de la Higuera in *Martyrolog. Hiſpan. MS. fol.* 46. De eo ſeparatim ſcripſere D. Angelus Manrrique in *Sanctoral. Ciſtercienſ. lib.* 2. Laurentius Zamora in *Monarch. Myſtic. Tom.* 1. *fol.* 253. Nicolaus Brauo in *Vit. S. Benedict. Cant.* 9. *fol.* 123. Barnabas Montaluo *Hiſtor. Ciſtercienſ. Tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 32. Aubertus Miræus *Origin. Monaſticar. lib.* 5. *c.* 15. Gaſpar Iongelinus in *Purpur. D. Bernard. sit. de Epiſcop. Hiſpan.* verb. Seguntini *fol.* 105. Idem in *Notit. Abbatiar. Ordin. Ciſtercienſ. lib.* 6. *Monaſt.* 8. *fol.* 7. Chryſoſtomus Enrriquez in *Faſcicul. SS. Ciſtercienſ. Tom.* 1. *lib.* 1. *Diſtinct.* 7. *c.* 1. *& ſeqq. fol.* 213. in paruis. Antonius de Yepes in *Chron. Benedict. Tom.* 7. *Cent.* 7. *Ann.* 1144. *c.* 2. *fol.* 349. D. F. Angelus Manrrique nouiſſime Epiſcopus Pacenſis in *Chron. Ciſtercienſ. Tom.* 2. *Ann.* 1158. *c.* 4 *fol.* 309. *Ann.* 1168. *c.* 8. *fol.* 401. & alibi paſſim: & *Tom.* 3. *Ann.* 1575. *c.* 4. *&* 5. *n.* 6. *Ann.* 1179. *c.* 7. *n.* 3. *Ann.* 1180. *c.* 5. *n.* 8. *Ann.* 1181. *c.* 2. *Ann.* 1184. *c.* 6. *Ann.* 1185. *c.* 3. *n.* 7. *Ann.* 1186. *c.* 9. *n* 4. *Ann.* 1187. *c.* 9. *n.* 4. *Ann.* 1188. *c.* 7. *n.* 15. *Ann.* 1189. *c.* 4. *n.* 11. *Ann.* 1190. *c.* 7. *n.* 7. *Ann.* 1192. *c.* 3. *n.* 3. *Ann.* 1194. *c.* 2. *n.* 4. *Ann.* 1197. *c.* 1. *n.* 7. *& Ann.* 1206. *c.* 4. *n.* 10. M. Ægidius Gonzalez Dauila Chronographus Regius in *Theatr. Eccleſ. Tom.* 1. *in Seguntin. c.* 6. *fol.* 150. D. Didacus Sanchez Portocarrero Eques Iacobæus in *Catalog. Epiſcopor. Seguntin. n.* 17. *fol.* 22. Baltazar Porreño *Hiſtor. S. Liberat. c.* 7. *fol.* 65. & Nos ſupr. *Tom.* 3. *Die XIX. Iun. fol.* 551. *n.* 18. Eius ACTA ſcripſere plures, quorum Primus fuit *Richardus* Monachus S. Præſulis diſcipulus, eaque carmine Leonino, quod illius ſeculi imperitiam proſodiæ ſapit: hanc tibi primum excribere conſtitui, vt hæc monumenta ne pereant:

Martyrologia.

Scriptores.

VITA SANCTI MARTINI ABBATIS HORTENSIS, & Epiſcopi Seguntini, rythmicè conſcripta à Richardo Monacho Hortenſi.

GEMMA *virtutum, Dominus* Martinus *Epiſcopus,*
Fidei ſcutum iacet hic, vitij ſine viſco.
Qui puer intrauit clauſtrum virtutis amore,
Quem Deus ornauit meritis claris, & honore.

Denos bis binos annos ætatis habebat,
Habitum Ordinis induit.
Cùm laqueos geminos, Mundum, carnem fugiebat.
Simplex Clauſtralis annis ſex vixit, & vno,
Degens abſque malis, conſtans permanſit in vno.
Mundum calcabat, viuens per cœlica iura,
Moribus inſtabat ſacris, cum perpete cura.
Fit Hortenſis Abbas.
Poſt hæc Hortenſis, *Conuentus Patre ſepulto,*
Votis immenſis, ſimul conamine multo,
Hunc ſibi Rectorem fieri, Patremque petebat.
Munditiæ florem cum corpore, corde gerebat:
Qui multis annis Abbatis honore potitur.
Ordinis in pannis, humilis ſemper reperitur,
Cuius mens pura, ſermo piger, oſque beatum,
Morum candor.
Peruigili curâ ſtuduit vitare reatum.
Pro grege ſollicitus, Lia datur atque Racheli,
Qui non inuitus, curam gerit arte fideli:
Sic eſt cum Lia carnis famulando querelis:
Vt ſit mente piâ recumbens in amore Rachelis.
Annis bis denis Hortam, *deniſque diebus*
Rexit cum pœnis, caruit quo tempore rêbus,
Menſibus ac ternis vno ſimul adnumeratis:
Epiſcopus Seguntinus eligitur.
Curis fraternis ſeruiuit vas bonitatis.
Sic Vir perfectus, & in Ordinis arte probatus,
Poſt fuit electus ad honorem Pontificatus.
Qui Seguntinus *Præſul fuit ipſe fidelis,*
Quem cum luce ſinus lætum retinet Michaëlis.
Sede Seguntinâ *ſex annis ipſe ſedebat,*
Quem Deitas Trina bis bino Menſe volebat,
Plus dictam ſedem Sancti virtute tueri,
Virtutibus in Sede claret.
Et Chriſti legem per eum ſic poſſe doceri.
Forma fuit Cleri, Patriæ lux, regula morum,
Et Doctor veri, via recti, virga reorum;
Lumen Pontificum, cupiens cor habere pudicum,
Magnum nec modicum capiebat munus iniquum.
Dapſilis immenſis, iucundus, largus egenis,
Viribus expenſis captiuos traxit à pœnis.
Pectore clementi dabat eſcas eſurienti:
Inſuper algenti veſtes, potum ſitienti.
Epiſcopatum deſerit.
Sic Vir deuotus, & ſancto Flamine plenus,
In Chriſto totus vitâ famâque ſerenus;

Pontificis

Pontificis ſtuduit grandem poſtponere curam,
Et clauſtri voluit vitam contingere puram.
Hortenſi *clauſtro ſe clauſit corde ſereno,*
Mentis alabaſtrus cœleſtis nectare pleno,
Annis bis denis, & ternis pacis amator.
Cum multis pœnis ibi vixit carnis arator. *Sancta Pij Viri conuerſatio.*
Corpus vexabat pro Chriſto nocte, dieque,
Rachelique dabat mentem, ſua membra Liæque.
Vigiliis ſanctis inſtans, precibuſque beatis,
Pro meritis tantis datus eſt ſibi fons pietatis.
Denique fluxerunt miſeris ſolatia plura,
Et nunc ſunt, & erunt multi fulti prece pura.
Præſul deuotus bonitatis nomine notus, *Ægrotat.*
Febribus arctatus, ſuper æthera corde leuatus:
Exit ab Obilâ, *ne ſit moriturus in illa,*
Rectam, non tortam feſtinus tendit ad Hortam.
Inuenit Aldeolam *vulgo* Subdoſa *vocatam,*
Vir ſanctus ſi quidem laſſus requieuit ibidem:
Morbo depreſſus, & toto corpore feſſus:
Incipit arctari magis, ac magis atque grauari.
Corpore ſuſcepto Chriſti, Vir iuſtus, inepto *Moritur.*
Mundo ſubtrahitur, & cœleſti ſorte potitur,
More Patrum veterum, felix, plenuſque dierum.
Ad Patriam tutus migrauit carne ſolutus,
Et manet in ſuperis cœleſtibus adſociatus,
Pro nobis miſeris orans, ſine fine Beatus.
Subdoſa moritur, ſed in Horta poſt ſepelitur.
Cum Chriſto viuit, qui mundum ſpernere ſciuit,
Anno Milleno bis centum cum duodeno, *Annus & Dies obitus.*
Vno coniuncto, numeri non exule puncto.
Inſuper Octobris Sexto Decimoque *Kalendis,*
Eſt numerus plenus, in quo vocat hunc Deus Vnus.
O pie MARTINE, *Præſul bone, iuſte, Beate,*
Te precor in fine, nunc ſuccurre tuâ pietate.
Me rege, qui te diligo rite Dux animarum, *Peroratio Auctoris Richardi.*
O Pater inclyte, cœtibus inſite cœlicolarum.
Frater Richardus, *cui detur cœlica nardus,*
De cordis pharetra ſcripſit præſentia metra.

Hactenus Monachus *Richardus* S. MARTINI ſynchronos qui quæ vidit, breui carmine ſcripſit, & licet craſſâ Mineruâ veráciter cecinit. Ampliora S. Præſulis ACTA nobis ſuppeditauit Chryſoſtomus Enriquez in *Faſcicul. SS. Ciſtercienſ. Tom.* 1. *lib.* 1. *Diſtinct.* 7. quæ, vt totas vitæ res geſtas ſubiungamus, tranſcribere decreuimus.

ACTA

ACTA S. MARTINI ABBATIS HORTENSIS, & Epiſcopi Seguntini in Hiſpania, ex Chryſoſtomo Enrriquez, & aliis.

Origo, & parentes.

MARTINVS origine Hiſpanus, nobilis genere, & virtutum ſplendare nobilior, Patre Michaële, Matre, Sanctia, in Caſtella veters Hiſpaniæ natus, à pueritia ſua, euidentibus virtutum ſignis, futuræ ſanctitatis indicia dedit. Parentes ipſius ſicut nobilis ſanguinis ſchemate clari, ſic rerum temporalium affluentiâ, & præcipuè morum integritate inſignes, non mediocrem auctoritatem apud Hiſpaniæ Reges conſecuti, qui eos rebus ampliſsimis ornauerunt. Pijs operibus, eleemoſynis, vigilijs, & orationibus, quibus ſemper vacabant, felicem matrimonij fructum promeruerunt. Orti ſunt enim ex ipſis, duo filij, Nunnius Sanctius, & Noſter MARTINVS de Finoxoſa: Filiæ totidem Tereſia, & Eva, qui omnes maternam pietatem ſimul cum lacte imbibentes, præbuerunt ſe ſuis Maioribus dignos.

Quot proles parentibus.

Nunnius Sanctius natu maior in Aula Regis educatus, patris ſui veſtigijs inhærens, militaribus diſciplinis operam dedit: MARTINVS verò liberalibus ſtudijs traditur imbuendus. Quantùm verò ſupra omnes coætaneos ſuos profecerit, euidenter teſtantur fructus, quos poſtmodum vt arbor fructifera in domo Domini plantata protulit; virtus item, & ſanctitas, quibus Eccleſiam mirabiliter illuminauit. Cùm autem pius Iuuenis ſapientiâ, ſimul & gratiâ indies creſceret, ita vt omnium expectationem vinceret, & parentum ſuorum ingraueſcens ætas in amore, & adoleſcentia ipſius requieſceret; nobilis vir Michaël de Finoxaſa parens, graui infirmitate correptus, è vita diſceſsit: quare vt matris dolorem leniret, ſtudijs relictis, ad paternas ædes reuerſus eſt. Igitur Patris exequijs peractis, & corpore ipſius in antiquo ſuæ familiæ ſepulcro, quod in Monaſterio S. Dominici Exilienſis, Ordinis S. Benedicti oſtenditur, honorifice tumulato, labentis ſeculi inſtabilem felicitatem, & infelicem inſtabilitatem mente reuoluens, ſe Deo dicare decreuit: & inter alia Cœnobium S. MARIÆ de Cantauos, Ordinis Ciſtercienſis, elegit, vt pote religione nominatiſsimum, cuius fundationis ex Hortenſis Monaſterij monumentis, exordium pateſcit.

Martinus liberalia ſtudia proſequitur.

Pater eius obijt.

S. Vir monaſticam elegit vitam.

QVANDO igitur Monachorum Cantauienſium celebris ſanctitatis fama circumiacentes occupabat regiones, MARTINVS Noſter diuino ſuccenſus feruore, vanitatibus ſeculi valedicere, & ad Blaſij Abbatis optabile magiſterium confluere cupiebat. Ne autem matris indignationem incurreret, eidem cordis ſui ſecreta patefecit: quæ vt erat pietati dedita, filij propoſitum non modo laudauit, ſed modis omnibus approbauit, & Iuuenem ad executionem tàm ſanctæ determinationis prouocauit; & ne tàm ſancti operis merito nobilis fœmina fruſtraretur, ipſamet filium ſuum Deo offerre voluit, & illum Summo Regis obſequio mancipare. Quare cum filijs ſuis Nunnio, & MARTINO verſus Cœnobium Cantauienſe iter arripuit, quo deueniens, habito conſilio, & conſenſu venerabilis Blaſij Abbatis, & Congregationis illius, & ſpiritu Iuuenis ſatis probata, & cognito, Sanctia filij ſui manum pallâ altaris inuoluens, ſecundum quod Beatiſsimus Legiſlator Noſter Benedictus præcepit, eum ſequenti donatione Altiſſimo Deo vouit: EGO Domina SANCTIA vxor Michaëlis Muñoz de Finoxoſa, dono Deo, & B. Mariæ de Cantauos, & D. Abbati Blaſio, eiuſque ſucceſſoribus, & Ordini Ciſtercienſi filium meum nomine MARTINVM, vt ſemper ſeruiat ibi Deo, & omnibus Sanctis, ſecundum Regulam S. Benedicti, & inſtituta Ordinis Ciſtercienſis, pro ſuis, meiſque delictis, omniumque parentum ſuorum. Præterea dono Deo, & B. Mariæ de Cantauos, & Domino Blaſio loci ſupradicti Abbati, eiuſque ſucceſſoribus, & omni Conuentui tàm præ-

Sancti Mater eum vouit Altiſſimo.

ſenti,

ſenti, quàm futuro Ordini Ciſtetcienſi obedienti, illam Aleam, quæ dicirut Bonnizes cum omni rermino ſuo, cum paſcuis, terris, & exitibus, ſicur eam pater meus, & matet mea hætedìtauerunt, vt habeant, & eam iure hætedìtario in perpetuum poſſideant, & faciant de ea quidquid eis placuerit, in vendendo, in cambiando, & eam cui voluerinr dando libere, ac quiete. Er hoc ideò facio, vt mihi, & meis parentibus, peccata noſtra dimittanrur, & ille Monachus ſit in loco determinato. Siquis hoc factum meum, &c. Facta Charta in Oter de Selas Era M.C.XCVI. Menſis Aprilis, in illo Anno, quando Rex Sanctius, & Comes Barchinonæ fecerunr pacem in Anathema. *Suſcepit poſthac S. Iuuenis Monaſticum habitum, cùm nondum vigeſimum ætatis annum attigiſſet, quo indutus, ingenij maturitate, morum integritate, & ſanctæ conuerſationis exemplo, ſe inter cæteros Monaſterij alumnos, ſenem exhibebat. Licet omnes virtutes miro ſplendore, & in ſupremo gradu in ipſa fulgerent, tamen & caſtitatis nitore præcipue radiabat. Sic enim paſſiones ſuas ſpiritui ſubiecerat, quòd omni vitæ ſuæ tempore virginitatis candidiſſimam veſtem non amiſerit. Teſtatur id* Richardus S. *Viri Diſcipulus, qui ita cecinit:*

Monaſticum habitum ſuſcepit.

Munditiæ florem cum corpore, corde gerebat.

Virginitatem ſeruauit.

Humilibus etiam exercitijs contentus, abiectiſſimus omnium videbatur, qui perfectionis culmine, cæli ſecreta, libero mentis ingreſſu penetrabat, & arcana Dei cordis aure frequenter audiebat. Sic enim qui ſe humiliat, exaltatur; qui inter homines humilem eligit locum, ſublimem inter cælites ciues ſedem meretur.

ANNO *probationis euoluto, pius Iuuenis profeſſionem emiſit, quare liberius Deo vacare ſtudebat, ferventiùs orationi inſtare. Interea Venerabilis Abbas* Blaſius, *cùm aquarum penuriâ Monachos ſuos laborare cerneret, exinde ad locum, qui* Horta, *vel* Hortus *nuncupabatur, commigrare decreuit, & auctoritate* Sanctij *Regis Caſtellæ, cum Monachis ſuis in vallem illam deſcendit, vilibus tuguriolis conſtructis, locum illum habitare cœpit; quam mutationem* Alexander III. *Pontifex Maximus approbauit. Tunc vinea illa Domini Sabaoth, in horto illa fructifero plantata, palmites ſuos extendere cœpit, & fructum ſuauiſſimum proferre. Venerabilis verò* Blaſius *ad ponenda vitæ Monaſticæ rudimenta in ſolitudine illa, Monaſterium humile conſtruxit, vbi prompta, ad perfectionem tendentibus, via panderetur, & magnus virtutibus aperiretur campus.* B MARTINVS *verò quotidianis incrementis in amorem Conditoris ſui inflammabatur, ita vt ex aſſidua diuinarum contemplatione, & meditatione ſummam virtutum, & viæ ſpiritualis arcem conſcenderet. Quem cùm tantâ abſtinentiâ, tantis vigilijs, & laboribus, tanto rigore, & patientiâ, tanto terrenorum contemptu, tantoque cæleſtium ardore, ſub ſanctis Ciſtercij legibus micantem conſpicerent Monachi* Hortenſes, *Paſtore orbati, poſt mortem venerabilis* Blaſij, *qui varijs virtutibus fulgens, vitam cum morte feliciter commutauerat, pari animo, vnoque conſenſu, ſibi eligentes Abbatem, Paſtorali cathedrâ ſolemniter collocarunt. Sed Iuuenis Noſter (nondum enim Sextum Annum in Religione compleuerat) qui ſe peccatorem, tenuem ingenio, corde craſſum, ore ieiunum vbique profitebatur, humili quadam repugnantiâ, dignitatem admittere recuſauit. Subditorum autem lachrymis, & ſuperiorum coactus imperio; tandem acquieuit. Quod miniſterium vt bene miniſtraret, & ſciret qualiter oporteret eum in Domo Dei conuerſari, & tractare myſterium pietatis, ad ſecurum orationis aſylum, ſe contulit, nullum alium magiſtrum quærens, præter eum, qui animam ſuam dedit pro ouibus ſuis. Ex quo ergo ad apicem Abbatialem prouectus fuit, noluit ſe talem exhibere Magiſtrum, qui ab aliquo timeretur; ſed talem ſe reddidit Patrem, qui amaretur ab omnibus. Nec immerito ab omnibus amabatur, qui aderat omnibus. Erat enim*

Profeſſionem emiſit.

Monaſterium Cantauienſe transfertur ad Hortam.

Abbas Hortenſis eligitur.

Virtutes eius in Abbatiatu.

pius, miſericors, humilis, benignus, nullum ſpernens, nullum deſpiciens, modeſtum ſe præbens conſeruis, & filijs ſuis. Et quamuis nihil eò fieri manſuetius poterat, tamen diſciplinæ Monaſticæ tenaciſſimus erat. Cuius ſanctitatem, grauitatem, & affabilitatem ſeculares ſuſpicientes, ad eum hincinde conueniebant, vel confluebant potius, vt ab eo ſanctæ vitæ methodum expeterent, & acciperent: nec perfectus Christianus cenſebatur ille, qui ſe ipſum, filios, & poſſeſſiones ſuas B. Abbati Martino *non humiliter, & lætanter afferebat.*

Rex Alfonſus Monaſterium Hortenſe conſtruit.

Erat *igitur* Hortenſe *Cœnobium, cùm* Martinvs *ad Paſtoralis muneris faſtigium adſcendit, ſic exiguum, & omnibus commoditatibus deſtitutum, vt Alfonſus Caſtellæ Rex, miſericordiâ commotus, & S. Abbatis precibus conſtrictus, eidem ampliſſimam domum, quam veteres Reges ibidem conſtruxerant conceſſit. Sed poſtmodum iam S.* Martini *famâ excitatus, ipſum perſonaliter viſitauit, vnà cum vxore ſua Regina* Eleonora, *qui S. Patris præſentia conſolati, & tàm ipſius, quàm ſubditorum paupertate commoti, Monaſterium & Templum ampliſſimum, nullis parcentes ſumptibus ædificare decreuerunt. Sic igitur Templum illud ad amplitudinem, quæ hodie conſpicitur, Regio ære peruenit. Vt autem Alfonſus erga B. Virum animi pietatem oſtenderet, Monaſterium, quod erexerat, priuilegiarijs muneribus vberrime cumulauit. Sed & Reges Aragoniæ Alfonſus, & Petrus, qui S. Abbatis præclaras virtutes, cuius ſuauiſſimus odor vniuerſam illam regionem decorabat, venerantes, & eum ſignorum, & miraculorum gloriâ coruſcantem, cernentes, ad ipſum confluxerunt, vt eius orationibus, & meritis, æternam conſequi mererentur coronam. Hinc Domum illam, tanquam Matrem redditibus, & priuilegijs ornauère, & Monachos* Hortenſes *mercium portorio, & vectigalibus omnino leuarunt, vt ſecure pergerent per Regnum ſuum, ducerentque, & venderent res proprias abſque pedagia.* Martinvs *ergo Monaſterij ſui rebus firmiter ſtabilitis, Monachos ad omnem pietatem confirmare cœpit: in quo pij Patris cura maxime, & diligentia eluxit, omnes legum obedientia imbuens, & ad pietatem ſectandam inflammans, quorum ſanctitate nitore, ſolitudo illa exultans, & laudans, ciuitas Domini facta eſt. Eà cœleſti Ieruſalem vicinior, quò pietate, & charitatis ſplendore ſimilior videbatur. Tunc vallis illa olim deſerta, & inuia, rore cœleſti fœcundata, frumento conſolationis diuinæ abundabat, & montes fluebant lac diuinæ gratiæ, & mel contemplationis Deificæ. Hinc* Martinvs *Noſter, quem ſupremus ille Pater familias, ſuper familiam ſuam conſtituerat, nullo parcens labori, exemplo piorum operum agrum Dominicum fructificare faciebat. De quo illud propheticum non incongrue dicere poſſumus*: Ponet deſertum eius quaſi delicias, & ſolitudinem eius, quaſi Hortvm Domini. *Sic igitur Ciſtercienſium Patrum ſpiritus, & rigor Monaſticus, mirantibus cunctis, inter* Hortenſes *vigebat, & propter ipſos Ciſtercienſis Ordinis gloria apud Celtiberos, & Caſtellanos populus augebatur. Hinc Reges, Principes, Eccleſiarum Antiſtites, Comites, Duces, & Marchiones, & cætera nobilium caterua vtriuſque Regni, & aliarum Abbatem, & Cœnobium illud ſumma veneratione colebant. Hinc quotidianæ earum donationes pro ſuſtentatione fratrum emanabant. Hinc ipſorum pro reformandis moribus, & adipiſcendis melioribus Abbatis magiſterio, & Cœnobitarum exemplo frequens aſſiſtentia. Hinc denique eorundem pro conſequendis ſuffragijs, & omnium bonorum participationibus continua electio ſepulturæ: & quod maius erat, quod omnes Militiæ Duces, & ipſe Rex* Alfonſus, *ac cæteri Principes prælium cum Sarracenis commiſſuri, ad B. Virum confluebant, vt eius benedictione muniti, facilius inimicorum tela ſuperarent.*

Reges Aragoniæ Alfonſus, & Petrus illud fauoribus, & donarijs ampliant.

Monaſterium factum Domus Dei.

Quantum augeretur gloria Monaſterij, & Abbatis.

Reges ad prælium contendentes, prius S. Viri benedictionem accipiunt.

Cvm *igitur* Hortvs *Noſter ſub tanti Patris regimine, & ſanctitatis famâ, & diuitiarum affluentiâ, indies illuſtrior euaderet, omneſque ad*

illum

illum tanquam ad Oraculum diuinæ voluntatis concurrerent; SEGVNTINA *Eccleſia Antiſtite orbata* MARTINVM *eligere cogitat, & tandem communi ſtudio, & ardore Ciuium ad Epiſcopalem ſedem adductus eſt; poſtquam Viginti annis Cœnobium rexiſſet, & annum ætatis attingeret Quadrageſimum Sextum. Humilis vero Monachus, qui ſingulari ſtudio ſeculi dignitates, & honores contempſerat; & in eremo latere ſemper deſiderauerat, conſtanti animo eiuſmodi dignitatem admittere recuſabat. Sed dum Clericorum lachrymis minime flecteretur, Summi Pontificis, & Regis Caſtellæ præcepto, & amici ſui* Roderici *Archiepiſcopi Toletani tunc in Cœnobio degentis, precibus quaſi coactus, tandem acquieuit. Igitur grauiſſimi molem oneris, verà ampláque exiſtimatione ponderans, qualiter digne gregem ſuſceptum paſceret, cogitabat; & ſedulà meditatione ſatagebat.*

Cautus Seguntinum Epiſcopatum acceptat.

Dum autem ſtrenue in vniuerſa diœceſi opus Epiſcopale exerceret, Clerum mirabiliter reformauit, & ſortis rura, oppidaque ſæpius percurrens, Sacerdotum mores ſummâ diligentiâ inquirebat, ſi quos tepidos, & negligentes inueniebat, exemplo animabat, in ſpiritu lenitatis corripiebat, eorum vitia euaginato gladio iuſtitiæ, radicitùs extirpare curabat.

Omnia vitia radicitus extirpare conatur.

Licet enim ſuauis alloquio, & corde mitiſſimus, tamen diſciplinæ Eccleſiaſticæ tenaciſſimus, ita fuiſſe perhibetur, vt in quos oporteret, tela etiam ſacræ cenſuræ fortiter expediret. Talem ſe reddidit Paſtorem, vt timeretur ab omnibus, amaretur à cunctis. Sed quis ipſius erga calamitoſos pietatem, erga egenos enarrabit miſericordiam? Cuncta enim, quæ ad Epiſcopi vſum habere potuit, pauperibus erogauit. Præſertim cùm eâ tempeſtate plures fideles inter Sarracenos captiui detinerentur; ſuis expenſis omnes quos potuit, libertate donauit. Qui B. Viri liberalitatem prædicantes à ſeruitute in patriam reuertebantur. Eccleſias item, & Monaſteria amplis poſſeſſionibus locupletauit, in primis Horſenſe, cui territorium Algondroni dono dedit.

Plures eius eleemoſynæ.

Sic igitur ſapiens Dominus, bonum Seruum, qui fuerat fidelis in modico ſupra multa conſtituit; & celebris fama B. Viri, quæ iàm longe lateque, ex eremi ſecreto ante peruagabatur, facta eſt Pontificalis adiectione claritatis illuſtrior. Tandem virtus ipſius ita Deo grata, & hominibus chara erat conuerſatio eius, vt ab omnibus vno ore, Lumen Pontificum, Patriæ Pater, Forma Cleri, Heſperiæ lux, & Regula morum *vocitaretur. Iura, & libertatem Eccleſiaſticam omni conatu vt defenderet, non reſpexit carnem, aut ſanguinem; nullus in eo humanitatis ſenſus Paſtoralis officij conſtantiam labefactauit. Et quia aliqui Nobiles, potentiâ, & vanitatibus elati, in Sacerdotes manus violentas inferre non verebantur: eius inſtantiâ* Clemens III. *Pontifex Summus, præterquam, quòd antiquas cenſuras contra percuſſores Clericorum innouauit, & alias ſtrictiores fulminauit, ſuo diplomate ſanciuit: Quod ſi aliquis Sacerdos taliter percuſſus, defectu teſtium, id probare non poſſet, ipſius verbis fides adhiberetur, cuius teſtimonio contra percuſſores poſſent procedere Iudices. Addidit inſuper quod ſi hi quorum abſolutio propter talem percuſſionem Sedi Apoſtolicæ reſeruata eſt, infirmitate grauati, aliâ ve vrgente neceſſitate impediti, Romam ire non poſſent, ab Epiſcopo abſoluerentur, ad tempus tamen, & tali conditione, quod infirmitate, & impedimento ceſſante, perſonaliter teneantur ad pedes Pontificis recurrere.*

Conſtantia in defenſione iurium Eccleſiæ, eiuſque libertatis.

Inter alias corruptelas, quibus Eccleſiam ſuam fere collapſam inuenit, non minus cor B. Viri premebat, quod cùm Eccleſia illa à primauâ ſuâ inſtitutione pro Canonicis Regularibus fuerit ædificata, primo illo rigore tepeſcente, iam Seculares etiam Sacerdotes admittebantur. Vnde non parua deformitas oriebatur, cùm in eadem Eccleſia, & eodem Capitulo, Religioſi, & Seculares ſimul inuenirentur. Vt autem ſimile inconueniens de medio tolleret, priuilegium obtinuit à Cœleſtino III. *Pontifice Maximo, ne aliquis de cætero Canonicorum adſcriberetur cœtui, qui prius Regularem profiteretur vitam.*

Secularibus Clericis Canonicatus interdixit.

Aliqvot Annis igitur in reformatione Cleri conſumptis, Eccleſiaſticorum moribus ad priſtinum rigorem, ſummo labore, reuocatis, & rebus omnibus firmiter ſtabilitis, iterùm ad Sanctum otium ſolitudinis anhelat. Permiſſione tamen, & benedictione Summi Pontificis, atque Alphonſi Caſtellæ Regis conſenſu, relictis Epiſcopatus habenis ad Monaſterium Hortenſe reuerſus. Sed quis mortificationes, ieiunia, diſciplinas, cilicia, quibus corpus ſuum, tanquam ſi de nouo conuerteretur, acriter affligendo domabat, narrare ſufficiet. Vel quomodo humilitatem, quâ abiectiſſimis operibus exercebatur; obedientiamve, quâ non modò Abbatem, ſed quoſcumque inferiores Monachos venerabatur, ſtylo comprehendere poterit? Orationem etiam, & contemplationem, cui dùm inſiſteret, non rarò in ecſtaſim rapiebatur, ſilentio prætermittere iudico. Sufficit nobis, quod Abbas, & Epiſcopus, vt humilis Monachus inter fratres conuerſatus eſt, vili cucullâ, & agreſti cibo contentus. Cùm autem Septuageſimum Tertium ætatis ſuæ annum pertingeret, ad viſitationem Monaſterij S. Mariæ Obilenſis, quod pius Rex Alfonſus fundauerat, mittitur. Ibique diuinâ reuelatione, reſolutionis ſuæ horam præſciuit. Deſiderans autem inter fratres, & filios ſuos Monachos Hortenſes vltimum vitæ ſuæ terminum expectare, iter orripuit, mærentibus Ouilenſibus Cœnobitis, qui ex exteriore S. Viri hilaritate finem eius inſtare colligentes, eum toto conatu ſecum retinere conabantur, vt Sancti Corporis ipſius inæſtimabili pignore, Eccleſia eorum nobilitaretur. Sed dùm id obtinere minime poſſent, aliqui ex ipſis eum per viam comitati ſunt. Cúmque ad Oppidum quod Svbdosa, ſeu Setoca, ab indigenis nuncupatur, veniſſent, grauiſſimâ correptus infirmitate, lecto decubuit; Eccleſiaſticiſque Sacramentis, munitus, hoc vnum petijt, quòd Corpus ſuum ad Monaſterium Hortenſe deferretur, vbi propriæ ſepulturæ locum elegerat. Sicque inter diuina colloquia animam efflauit puriſſimam, XVI. Kalendas Octobris, Anno Domini M. CC. X. Et inter cælorum Ciues æternæ beatitudinis ſortem eſt conſecutus. Tum Deus, vt famuli ſui merita oſtenderet, odore ſuauiſſimo domum totam repleuit, qui etiam poſtquam Corpus inde tranſlatum eſt, per multos dies perſeuerauit. Eodem inſtanti, quo B. Vir è vita diſceſſit, Monachi Hortenſes Patris ſui feliciſſimum tranſitum diuinitus cognouère: Cuius Reliquias fuſis lachrymis, & debito honore exceperunt, & in ſepulchro lapideo tumularunt: ad quod innumerabilis fuit populi concurſus, propter miracula, quæ Dominus S. Viri meritis patrabat. Quæ licet antiquorum negligentiâ obliuioni ſint tradita, certò conſtat ſine numero fuiſſe. In eius ſarcophago hocce Epitaphium olim erat:

Epiſcopatu relicto ad Monaſterium reuertitur.

Obitus ſui horam diuinitus præſcit.

Moritur.

Miraculis præcedentibus tumulatur.

Martinvm fortis rapuit veſania mortis,
Pontificem ſanctum, iuſtum, ſobriumque Beatum,
Impetrare Pia Virgo dignare Maria,
Vt viuat Monachus tuus hic Eremita,
Cuius in hac foſſa carnes conduntur, & oſſa.
Octo bis Octobris diſſoluit membra Kalendis.
Anno ab Incarnatione Domini M. CC. X.

Epitaphium in Sepulchro.

Sic igitur per fere CCC. & amplius annos ſanctum Corpus iacuit ſepultum, vſque ad Annum Domini M. D. XXXV. quo Ludouicus de Eſtrada Abbas Hortenſis, corpora Sanctorum, quæ in Presbyterio humata erant, eleuare decreuit, ſicut diuerſi eiuſdem Domus Monachi diuinitùs fuerant præmoniti. Tunc inuentum eſt Corpus S. Martini Noſtri incorruptum, atque ſuauiſſimum ſpirans odorem. Qui venerandus Abbas ſacras exuuias in fornice deaurato, ex lapidibus pulcherrime conſtructo,

Corpus transfertur.

ad

ad latus ſiniſtrum Altaris Maioris ſummâ venerentiâ tranſtulit , & nouo Epitaphio decorauit.

En Acta *à Chryſoſtomo Enrriquez* digeſta, & concinnata, quæ etiam D. F. *Angelus Manrique* Epiſcopus Pacenſis Annalibus Ciſtercieuſibus coagulauit, quæ certe gemina ſunt. Cætera verò quæ ijdem Ciſtercienſes Monachi, maxime Chryſoſtomus *d. lib.* 1. *Diſtinct.* 7. *c* 7. *fol.* 221. effingunt, de Capite S. Martini Noſtri in Eccleſia *Seguntina* adſeruato, & titulo S. Sacerdotis culto, prorſus à veritate diſcedunt, vt latius probauimus ſupr. *Tom.* 3. *Die V. Maij. fol.* 81. vbi ex Annorum calculo, relatione ſucceſſus, & S. E. Seguntinæ veteribus monumentis collegimus, nullibi illud Ciſtercienſium Scriptorum commentum probari. Denique omnia alia in Actis expreſſa apud ipſos Ciſtercienſes communia ſunt.

Caput S. Martini, nequaquam colitur Seguntiæ.

Hortense *Cænobium.* Celebre, & Regale ſitum in *Valle* amœniſſima, in Confinio Regnorum *Caſtellæ*, & *Aragoniæ*, quibus vtrobique Duo Milliaria occupat, eius ſitum *Xalone* flumine labente, & irrigante. Hunc igitur Reges Sarraceni, qui Cæſarauguſtam poſſidebant, locum aëris temperie, glebæ feracitate, montium hincinde circuncingentium multitudine, & fluminis amœnitate pulchrum, elegerunt, vt ibidem Hortvm plantarent. Hinc erectis ab vtraque parte, ſpatio IV. Mill. muris, ex lapidibus firmiter conſtructis, Vallem illam concluſerunt; quo ipſi Reges Arabes Cæſarauguſtani recreationis ergò venire ſolebant. Sed illis eiectis *Hortus* iſte inter *Caſtellæ*, & *Aragoniæ* Reges diuiſus, tandem Ciſtercienſium Ordini, inſtante Martino Abbate paruit. Quæ omnia probant Enrriquez ſupt. *d. Diſtinct.* 7. *c.* 4 *fol.* 217. Manrique in *Sanctor. Ciſtercienſ. d. lib.* 2. *c.* 7. Aubertus Miræus *lib.* 5. *Orig. Monaſt. c.* 15. & alij.

Topographia Monaſterij. Hortenſis.

Festivitas *celebris* S. Evphemiæ *Virginis, & Martyris apud Antiquariam Hiſpaniæ.*] Huius feſti ſolemnitas ſingulis annis colitur magnifico apparatu, & egregiâ pompâ in Vrbe *Antiquaria* Bæticæ, ob inſignem Victoriam, quam Infanti Catholico, Ferdinando, Deus concedere dignatus eſt, hoc ipſo die, S. Evphemiæ Virgini, & Martyri *Chalcedonenſi* ſacro, Anno Domini M CCCC.X. vt referunt Auctor Anonymus in *Hiſtor. Antiquitat. Antiquar. fol.* 29. F. Franciſcus Cabrera *Hiſtor. Antiquarenſ. c.* 18. Rodericus Mendez Silua in *Populat. Hiſpan. c.* 7. *fol.* 118. Ex his omnibus huius feſtiuitatis ſeriem ſic compaginate decreuimus. C.

Scriptores.

HISTORIA FESTIVITATIS S. Euphemiæ Virginis, & Martyris Chalcedonenſis, annuatim apud Antiquariam Vrbem Bæticæ repetitæ, ob recuperatam à Mauris Ciuitatem, hoc ipſo Die, quô Eccleſia Martyris huius ſolemnia celebrat, ex Varijs.

Antiqvaria *Vrbs, quæ &* Singilis *dicta noſcitur, & in* Turdetanorum *agro ſita conſpicitur, priſcorum auo celebris, &* S. Iacobi *Hiſpaniarum Apoſtoli, & Magiſtri Noſtratum luſtratione celebrior. Nam cùm Sanctiſſimus Apoſtolus, vt Chriſti Euangelium prædicaret, & omnes populos fidem Catholicam edoceret, in Bæticis Regionibus moram faceret, Antiquariam ingreſſus, munus ſui Apoſtolici officij continuò per plateas incœpit exercere. Erant enim ibidē tunc temporis Duo Sacerdotes Idolorum,* Cornelius Proculus *alter, & alter* Cornelius Baſſus, *qui cum Diſcipulis Apoſtoli diſputationem de Religione mouentes, tandem fulmine veritatis deuicti, prorſus ab incepta diſſertatione diſcedunt. Hoc exinde Celebrior Ciuitas ſucceſſu, in temporum Annalibus reputata, maximum de ſe fidei ſequentibus ſeculis præbuit teſtimonium. Ergo vrbs hæc magnâ ſui parte,*

Vrbis nomen, & vetuſtas.

Diſcipuli S. Iacobi diſputant cum Sacerdotibus Idolorum.

naturâ munita, & opulenta, tempore Romanorum Bætica Proconſulum delicium fuit; & Regum Granatenſium eius Caſtrum ferreis oſtijs firmum, frequens, & tutus erat ſeceſſus. Ex ea in ſubiectos agros iucundus adeſt proſpectus, ita vt partim latiſſime vagetur, & partim caduis montibus coerceâtur. Hic fontium perennium, & egelidorum frequentia, quorum inter confragoſa loca ebullientium ſuauiſſimum murmur aures demulcet: & limpida vnda viſui grata pateſcunt. Hæc in generali excidio Hiſpanico, *ſub Arabum dominio iacuit, ad Annum vſque* M. CCCC. X. *cùm per* DC. XCVI. *Annos iugum Mahometicæ dominationis infeliciter experiretur. Sed Catholicus Infans Aragoniæ* Ferdinandus, *dùm* Ioannis II. *Regis Caſtellæ adminiſtraret tutelam, valido exercitu, & forti militum acie, confractis Arabum viribus,* XVI. die Septembris, *S. Euphemiæ Virgini, & Martyri* Chalcedonenſi *ſacro, prædicti Anni Domini* M. CCCC. X. *vrbem ingreſſus, illam* Caſtellæ *Regibus adiecit. Cuius Virginis, & Martyris opem Catholici Ciues, qui vrbem illam celeberrimam, quam de Sarracenorum manibus eripuerant, populauerant, totis viribus, gratam & acceptam referre cupientes, Ædem publici tribunalis angulo coniunctam, in Eccleſiam Diuæ* MARIÆ *cognomento Antiqua & S. Virgini* EVPHEMIÆ, *illius Vrbis Patronæ conſtruxere, ibidemque poſtmodum in lapide marmoreo hocce mnemoſynon inſcriptum.*

Quo tempore ſub Arabum iugo iacuit.

Eccleſiam S. Virgini Matri, & Euphemiæ conſtruunt.

ANTIQVIT. MONVMENT. NON. IOVI.
SED. DEO. OPTIMO. PERINDE. AC.
MAXIMO. RESTIT.
ALTARE. ALMÆ. DEIPARÆ. ET
DIVÆ. EVPHEMIÆ. CIVITAT.
HVIVS. PATRONÆ.
ANTIQVARIA. VRBS. EX VOTO.
CONSECRAVIT.

Poſt hæc cæteris vrbibus Regni Granatenſis *Catholicis Regibus parentibus; iſthæc mirificis fuit exaltata Templis, & Conuentubus Religioſorum, & maximè Eccleſiâ Collegiatâ, quâ Præpoſitus, & Canonici Regiâ liberalitate muniti ſplendidiſſimum Capitulum præſe ferunt, & illuſtriſſimum cætum, opulentis redditibus repræſentant.*

En Hiſtoriæ ſeriem, quam qui prolixius ediſcere deſiderat, adeat Noſtrorum Chronophragorum Hiſtorias, maximè quas ſcripſit Ioannes Mariana *lib.* 19. *c.* 21. & 22. F. Franciſcus Cabrera, & Auctor Anonymus, qui pro ſolemnijs huius Feſtiuitatis ſequentem *Hymnum*, hoc die, decantari ſolitum, refert.

Diua, cui proles moderantis Orbem,
Æthera, ac terras, mare cum ſilentum
Pallidis vmbris dedit eſſe Sponſam
Ter ſibi charam:
Quam ſua Matri libuit potenti
Eſſe coniunctam, colierque eodem
Virginem tecto, comitemque tantæ
Virginis eſſe.
Cuius aſſurgit chorus Angelorum
Numini, & læti venerantur omnes,
Quiſquis in cœlo reſidet locatus
Sorte beata:

Supplices

Supplices te Euphemia *deprecamur,*
Quòd tuum poſcas Dominum benignè,
Hoc ſonat nomen, tribuens fauorem:
(Cuius amore
Poſt habens quidquid caro concupiſcit,
Nec timens quidquid fragilis paueſcit,
Fortis, & conſtans lanios, rotaſque
Suſtinuiſti,
Et minas Priſci : neque virga ſæua,
Non equus tortor, non auarus ignis,
Mente propellunt ſolida, nec atrox
Ira Leonum.)
Donet huic pacem populo & ſalutem,
Criminis donet maculas cauere,
Det ſuæ Matris prece mitigatus
Regna Polorum.

QVATENVS diximus S. IACOBVM luſtraſſe *Antiquuriam*, & ibidem quoſdam Idolorum Sacerdotes cum Apoſtoli Diſcipulis diſputaſſe : teſtem aduoco Iulianum Archipresbyterum Toletanum in *Aduerſar. n.* 101. *fol.* 26. hæc verba texentem : *Cùm per Bæticam prædicat* S. IACOBVS, *Zebedæi filius ingreſſo illo* ANTIQVARIAM, *de Religione diſputunt cum Diſcipulis eius, Sacerdotes Idolorum, præſertim* Cornelius Prouilus, & Cornelius Baſſus, *Pontifices Cæſarum, qui diſputantes vincuntur* Eadem referunt P. Antonius Quinrana Dueñas *Hiſtor. SS. Hiſpalenſ. in Proœm. fol.* 3. M. Rus-Puerta *Hiſtor. Giennenſ. Secul.* 1. *c.* 5. *fol.* 21. Horum Sacerdotum fortè ſunt illæ Inſcriptiones, quas omnès Antiquarij Hiſpani referunt, adhuc in eadem vrbe exiſtere. PROCVLI hiſce literis. *An S. Iacobus in Antiquaria?* *Memoria Cornely Proculi Pontificis Cæſarum.*

LIVIÆ. DRVSI. DIVI. F. MATRI.
TIB. CÆSARIS. AV. PRINCIPIS.
ET. CONSERVATORIS. ET. DRVSI.
GERMICI. GENETRICIS. ORBIS.
M. CORNELIVS. PROCVLVS.
PONTIFEX. CÆSAKVM.

Alterius Sacerdoris Idolorum, quem etiam Iulianus nuncupat Pontificem Cæſarum, & proprio nomine illum CORNELIVM BASSVM appellitat, Monumentum in *Antiquuria* viſitur, hiſce charecteribus : *Item Cornely Baſſi etiam Cæſarum Pontificis,*

IMP. C. CÆS. D. TIBER. F DIVI.
AVG. N. DIVI. IVLII. PRON.
TRIBVNITIA. POTEST. T.
COS. III. PONTVFEX.
CORNELIVS. BASSVS.
PONTVFEX. CÆSARVM.
D. S. P. D. D.

Plurimas qui de hac vrbe *Inſcriptiones* videre deſiderat, Auctorem Anonymum, qui de *Antiquitat. Antiquarenſ.* ſcripſit Ann: 1584 vel circiter, vbi omnes, quæ adhuc repertæ ſunt, ad literam ſubiungit, cum relatione ſitus, & omnium publicorum monumentorum, in eadem vrbe ſplendentium.

ANTIQVARIA. Ciuitas vetuſta in Bætica, quâ SINGILIA olim conſtructa creditur,

Topographia. creditur. Nomine hocce paſſim Scriptores, & Geographi ſæpius nuncupauere. *Plin. lib.* 3. *c.* 1. SINGYLIAM cum *y* ſcribit, in vetuſtis Inſcriptionibus in eadem vrbe repertis, ſine *y*, vt ex ſequenti colliges; apud Anonymum *fol.* 24.

L. IVNIO. NOTHO.
VI. VIR. AVG. PERPETVO.
CIVES. SINGILIENS.
ET. INCOLÆ. EX. ÆR. CONL.

Antiquaria Nomen eſt Antonino in *Itinerar.* apud Zurit. *fol.* 96. & in Not. fol. 520. De ea plura Ludouicus Nonius in *Hiſpan. c.* 26. Stephanus Garibay. in *Compend. Hiſtor. lib.* 16. *c.* 5. Ambroſ. Moral. *Antiquit. fol.* 21. & 51. Medina in *Magnitud. Hiſpan. lib.* 2. *c.* 22. Ieronymus Roman. in *Rebuſpubl. Orb.* 1. *p. lib.* 7. *c.* 17. Hodie dicitur ANTEQVERA. Dequa etiam Luitprandus in *Chron. Ann.* 686. vbi Cornelios illos Proculum, & Baſſum Sacerdotes Idolorum fuiſſe ANTIQVARIÆ ad fidem conuerſos prædicatione Diſcipulorum S. IACOBI Noſtri fatetur.

Sacerdotes Idolorum Antiquarenſes ad fidem conuerſi.

D. S. GEMINIANVS Martyr Romanus.] Eius agonem tepetunt Græci in Menolog. Die XVII. Septembr. At Latini in Martyrolog. h. d. vt ex *Beda*, *Adonis*, *Vſuardi*, & recentiorum liquet. Ab eis Martyrologium Romanum, his verbis: *Romæ SS. Martyrum* Luciæ *nobilis Matronæ*, *&* GEMINIANI, *quos Diocletianus Imperator pœnis grauiſſimis afflictos, diúque tortos, tandem poſt laudabilem martyrij victoriam, gladio animaduerti præcepit.* Vbi Baron. in *Not. lit. D. fol.* 576. Conueniunt Caſtellanum *Vazquij*, & Luſitanum *Lupi*, & cætera recentiorum. Quod eius *Corpus* apud *Valentiam* cuſtodiatur, & pia deuotione colatur in Collegio Patriarchæ *D. Ioannis de Ribera*, eius vrbis Antiſtitis, videndus Solorzanus in Sacrar. Valentin. fol. 154. & alibi.

Martyrologia.

Exiſtentia Corporis apud Valentiam.

DECIMO QVINTO
Kal. Octobris.
DIES XVII.

A. OCTOGESÆ *in Ilergetibus Hiſpaniæ* S. AGATHOCLIÆ *Martyris, quæ cum famulatum cuidam* Paulinæ *præberet idololatræ, & ſæpius à Domina, ne Chriſtum coleret increparetur, in fide perſeuerans, variis vexata cruciatibus, ſtrenuum Domino reddidit ſpiritum.*

B. BRITONIA *in Hiſpania* SS. SOCRATIS, *&* STEPHANI, *qui in dira* Vlpij Traiani *perſecutionis procellâ, propter fidem capti Catholicam, variis tormentis dilaniati, tandem Martyres ſupremo coronantur agone.*

C. CORDVBÆ *in Hiſpania Bætica* S. COLVMBÆ *Virginis,*

& Martyris, quæ cum in Tabaonenſi *Cœnobio lilia colligeret candida caſtitatis, & purpureas quæreret agonis roſas, vt Chriſto ſponſo florarium attexeret variegatum, vrbem ingrediens fidei ſuæ documenta propalans, ad martyrium vtraque florum coronâ redimita cucurrit, & in petræ foramen volitans, illic cæleſtis* Columba *ſecuritatem adinuenit æternam.*

D. GERVNDÆ *in Hiſpania* Depoſitio *ſacrati Corporis Beati* LAMBERTI *Epiſcopi* Traiectenſis *Martyris, quod in Eccleſia* B. MARIÆ *Oppidi de* LLEDO, *honorifico tumulo incluſum, apud accolas pia religione percolitur.*

E. ROMÆ *Sancti* Iuſtini *Martyris, Cuius ſacra lipſana in Monaſterio* Antiquarenſi *fratrum SSS. Trinitatis Excalceatorum debito cuſtoditur honore.*

F. HISPALI *in Bætica* Depoſitio *ſacrorum pignorum Sancti* NARCISSI *Martyris Romæ paſſi, quæ in Cœnobio fratrum SSS. Trinitatis Excalceatorum, eleganti thecâ incluſa, cultu magnifico venerantur.*

G. CÆSARAVGVSTÆ *in Hiſpania* B. PETRI *Arbueſi Martyris, qui cum primus fuiſſet illius Vrbis* Inquiſitor Apoſtolicus *contra hæreticam prauitatem, dum aduerſus illius reos, ex officio conſtanter inquirit, intra Sedis Metropoliticæ angulos, ab eiſdem hæreticis confoſſus, ſpiritum Creatori intrepidus Agoniſta puriſſimum emiſit.*

NOTÆ.

SANCTA AGATHOCLIA *Martyr Oclogeſcenſis in Hiſpania.*]·Memorabile eſt nomen S. Martyris huius apud Græcos in *Menolog h. d.* hiſce periodis : *Eodem die Natalis S. Martyris* AGATHOCLIÆ *ancilla.* S. AGATHOCLIA *ſerua Nicolai cuiuſdam Chriſtiani hominis, & Paulinæ vxoris, cum eſſet Chriſtiana, & Deum timeret, quotidie cruciabatur ab Hera infideli muliere, Idolorum cultrice, quæ* AGATHOCLIAM *Octo annis aſperis lapidibus verberabat in vertice, eamque nudis pedibus ambulare cogebat in hyeme, & frigore ad ligna colligenda, per totos octo annos ſtudens illi perſuadere, vt adoraret Idola : quod cùm omnino recuſaret, laniata eſt, & exciſâ linguâ, in carcerem coniecta, fame affligebatur; poſtremò iniecto in collum igne præſentem vitam cum æterna commutauit.*· Martyrologium verò Romanum conciſa oratione eius memoriam repetit hoc elogio : *Eodem die S.* AGATHOCLIÆ *ancillæ cuiuſdam mulieris infidelis, quæ longo tempore verberibus, aliis ærumnis ab ea vexata, vt Chriſtum negaret : oblata demùm Iudici, & ſæuius laniata, cùm in confeſſione fidei* A. *Martyrologia.*

perſiſteret, exciſâ linguâ, in ignem proiecta eſt. Conueniunt Dionyſius Vaſquius in *Martyrolog. Caſtellan. fol.*153. P. Ioannes Lupus *in Luſitan. fol.*199. *col.* 2. P. Higuera in *Hiſpan. MS. fol.*44. (*Scriptores.*) Qui omnes locum agonis penitus ignorantes eius paſſionem nullo in loco circumſcripſerunt. Horum ignorationem ſuppleuit Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 94. hiſce verbis: OCTOGESSÆ *in Hiſpania* S. AGATHOCLIA *Martyr, viriliter paſſa.* Quo loco F. Franciſcus Biuar. *in Not. num.* 5. *fol.*189. Rodericus Caro *ibidem lit. R. n.* 51. D. Martinus Carrillo *in Annal. Eccleſ. Hiſpan. Ann.* 94. & eius ſequax Camargo *Tom.* 2. *Ann.*94. Eius ACTA nullus ſcripſit, ea dabimus prout ex Græcis, & Latinis monumentis elicere potuimus; vt & Martyri hoc qualecumque obſequium offeramus, & inſtituto pareamus.

ACTA S. AGATHOCLIÆ MARTYRIS Octogenſis in Hiſpania Ilergetibus, ex Græcorum Menologio, & Flauio Dextro.

Status, & religionis profeſſio.

AGATHOCLIA *famula Chriſti, & fidei eius profeſſione decorata,* Nicolai *cuiuſdam hominis Chriſtiani, & eius vxoris* Paulinæ, *Idololatriæ fæce contaminata, ancilla. Hi etenim* Octogenſes *ciues cùm eſſent, & ſub eorum famulatu ſanctam ſeruam haberent, vir, qui Chriſto nomen dederat, ancillæ ſanctiſſimæ conſtantiam in fide demirabatur; vxor verò, tanquam Deorum cultrix, ſerua communis ab eius erroribus ſeparationem ingemiſcens, vt eſt fœmina vbique impatiens, aduerſus ſanctam ancillam, vt à propoſitâ Chriſti confeſſione prorſus abſtraheret, totis animæ viribus inſectabatur.* (*Eius conſtantia.*) *Aſt illa fidei pabulo prolixius nutrita, Heræ intentionem humilitate primùm, conſtantiâ poſtmodum eludere conabatur. Hinc* Paulinæ *furor exarſit, & iracundia vires ex fœmina reſiſtentiâ Chriſtianæ profundiùs aſſumens, primùm illam intra domus ſecreta diuerſis cruciatuum generibus impetere, poſt extra domi cancellos, variis opprobriorum ponderibus percutere decreuit. Ideò illinc pugionibus, vellicationibus, & verberibus* AGATHOCLIAM *noctu, diuque, remotâ miſeratione, vexabat. Iſthinc in hyeme, & dum Aquilo algidâ tempeſtate vallium humillima concutiebat,* (*Cruciatur domi, & foris ab Hera.*) *nudis pedibus in ſyluam caduam, ad ligna colligendo, per Octo integros annos deambulare coëgit. Sed repullulante poſteà Domitiani Imperatoris perſecutione, quæ licet in exordio ſui Imperij remiſſior incœperat, nunc, id eſt, Duodecimo coronationis eius anno, grauius exardeſcens, totam Orbis Eccleſiam extinguere concupiuit,* Paulina, *quæ ſeruam ſuam beatiſſimam ad adorandum Idola flectere non poterat, etiam cum proprio rei familiaris diſpendio, ancillam coram Iudice accuſauit.* (*Coram Iudice accuſatur.*) *Quæ cùm ante tribunal deducta fuiſſet, & à Iudice de Religione perſcrutaretur.* S. AGATHOCLIA *ſe eſſe Chriſti famulam, & vſque ad vltimum vitæ halitum futuram, reſpondit. Tum Iudex conſtantiam reſponſi in ſerua demiratus, illam ſatellitibus tradidit, vt flagellatam diu Chriſti nomen è corde adimerent. Quod ſi adhuc in propoſito perſiſteret eam in equuleo ferociùs dilaniarent. Sed quid hoc? B. Martyr hæc omnia cruciamina deuincens, forti animo, &* (*Cruciatur, & dilaniatur.*) *ſpiritu repleta diuino, profundiùs Chriſti Domini nomen, miracula, & fidem incœpit exaltare. Tunc Iudex furore repletus linguam excidere præcepit, & cùm nec à laudibus Chriſti deſiſteret, rogum pergrandem congulore protinus iubens in eum proiecta eſt, quò animam Creatori, cuius amore ardebat, victrix tradidit Martyr egregia,* (*Coronatur.*) XV. Kalend. Octobris, *Anno Domini* XCIV. *Cuius corpus à Chriſtianis* Octogenſibus *ſepultum, & honorifice in cineribus collocatum, in poſterum in magno pretio fuit ſequentibus ſeculis.*

HACTENVS S. Martyris ACTA, quæ prorſus in prolegomeno probata remanent. Et licet hucuſque Annus ignoraretur agonis, iam ex *Flauio Dextro* &

locum

locum palæſtræ, & *Annum* paſſionis agnoſces. Quòd verò eodem hocce Anno, Domitiani Imperatoris XIV. perſecutio aduerſus Chriſtianos prolixius exardeſceret, videndus Antonius Gallonius de *Cruciat. Martyr. fol.* 93. Ioannes Andreas Gilius *de Perſecutorib. Eccleſ. lib.* 2. *Perſecut.* 2 *fol.* 47. Cardinal. Baron. in *Annal. Eccleſ. Tom.* 1. *Ann.* 93. *& ſeqq.* De *Octogeſa*, ſuperius diximus.

Annus agonis probatur.

SS. SOCRATES, & STEPHANVS *Martyres Britonienſes in Hiſpania.*] In BRITANIIS eos paſſos affirmant Venerabilis *Beda*, *Ado Viennenſis*, & *Vſuardus Monachus.* Romanum verò Martyrologium in BRITANIA, ſequenti clauſulâ : *In* BRITANIA *Sanctorum Martyrum* SOCRATIS, *&* STEPHANI. Conueniunt Dionyſius Vaſquius in *Martyrolog. Caſtellan. fol.* 153. Ioannes Lupus *in Luſitan. fol.* 199. Conſtantius Felicius in *Ital.* 2. *p. fol.* 98. & cæteri recentiores. Aſt Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. Ann.* 94. *n.* 26. *fol.* 16. licet in Codice edito corrupta nomina SS. Martyrũ, & locus palæſtræ reperitur, eos, agonẽ compleuiſſe affirmat in *Britonia Hiſpania* hac ſerie: *In eadẽ perſecutione* (Trajani) *in Hiſpania Ciuitate* BRTONIA, *vel* BRIANIA (*lege* BRITONIA) *Sanctorum Martyrum* SOCIOTIS (tepone SOCRATIS) *&* STEPHANI. *Alij ſub Nerone.* Eadem ipſe Iulianus in *Epigrãmatibus Sacris, MSS.* apud me inter *Poëmata Hali*, hocce Exaſticho:

Martyrologia.

Iuliani ſententia.

DE SS. SOCRATE, ET STEPHANO MM.

SOCRATES, *&* STEPHANVS, *qui ſape*, Britonia, *Diui*
Martyres exornant mania firma tua :
Hoſque Trajani *iuſſu, perquoque verbera Chriſtum*
Extrahere intentat Lictor vterque ferox,
Martyres occumbunt, Hiſpania *corpora Diues*
Colligit; & Populus buſta ſacrata colit.

Quales fuiſſent horum SS. Martyrum res geſtæ, qualiaue tortorum certamina, & cruciamina; quod item mortis genus in eos exercuit ſatellitum ſæuitia, ſub ſilentij cinere deliteſcunt. Hinc huiuſmodi commemoratione contenti, amplius eorum anamneſin illuſtrare non poſſumus. Sinamus ergo Deo, quæ adhuc certiùs inueſtigare nequimus: forte alius erit, qui facile his noſtris incæptis maiora addere conetur. Illud nouiter ſciamus, quod licet apud Martyrologos ſuperius adductos, nihil de tempore paſſionis inueniatur, iamiam ex ſententia *Iuliani* eos agonem impleuiſſe ad Annum C. X. quo *Trajani* Imperatoris perſecutio accepit exordium; vt ex Baroniu *Tom.* 2. *Ann.* 110. tradunt *Callonius*, & *Gilius* ſupra relati, conſtat.

Annus agonis.

BRITONIA. Vrbem fuiſſe in *Gallecia* finibus ſitam ſatis multis monſtrauimus ſupra *Tom.* 2. *Die II. Mart. fol.* 43. *& Die X. fol.* 158. *& Die XV. fol.* 266. Quibus in locis huius vrbis exiſtentiam in *Hiſpania*, necnon ſitum, & Sedem Epiſcopalem intueberis. Ideo hac remiſſione contentus, ne repetam ad alia pergo.

Topographia.

S. COLVMBA *Virgo, & Martyr Cordubenſis.*] Iam ſuperius ſcilicet *Tom.* 3. *Die XXVIII. Maij. fol.* 369. Octo fuiſſe in Hiſpania COLVMBAS, & virginitatis honore claras, & martyrij coronâ illuſtres. Inter quas, & hanc Noſtram *Cordubenſem* repoſuimus, numero *Tertiam*; de qua hæc Romanum Martyrologium h. d. verba : CORDVBÆ *Sancta* COLVMBÆ *Virginis*, *& Martyris.* Vbi Cardinal. Baron. *lit. I fol.* 578. Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 153. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 199. Ieronymus de la Higuera *in Hiſpan. MS. fol.* 46. Arnaldus Wion in *Monaſtic. fol.* 312. Hugo Menardus in *Benedictin. fol.* 76. Petrus Galeſinius in *General fol.* 129. Philippus Ferrarius in *Topograph. SS. verb.* Corduba *fol.* 62. *col.* 2. De ea ſcripſere S. Eulogius in *Memorial. SS. lib.* 3. *c.* 10. vbi Ambroſius Morales in *Not. fol.* 75. & in *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 14. *c.* 21. P. Ioannes Marietã *Hiſtor. SS. Hiſpan lib.* 4. *c.* 22. *fol.* 100 P. Ioannes Mariana *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 7. *c.* 15. P. Martinus de Roa *Hiſtor. SS. Cordubenſ. fol.* 143.

Martyrologia.

Scriptores.

fol. 143. D. Martinus Ximena in *Annal. Giennenſ. fol.* 47. Cardinalis Cæſar Baronius *Annal. Eccleſ. Tom.* 10. *Ann.* 853. *n.* 72. *& ſeqq.* Eius ACTA prout illa *S. Eulogius* deſcripſit, hic ſubijcere decernimus:

ACTA S. COLVMBÆ VIRGINIS, & Martyris Cordubenſis in Betica Hiſpaniæ ex D. Eulogio, & alijs.

Origo, & pueritia.

COLVMBA *Virgo nobilis, & decora, ex vrbe* Cordubenſi *progenita, &* Eliſabeth *atque* Martini, *poſtmodum Abbatis* Tabanenſis, *ſoror, cùm inter bona parentum tenerrime in annis puerilibus degens, propoſitum* Eliſabeth *ſororis ſuæ, quod cum viro ſuo* Ieremya, *adhuc vulgo admixti gerebant, agnoſceret, qui longe antequam Monaſterium peterent, multis ſe Chriſto religionibus, inter conuentus populi conſecrarunt: perſæpe gentiorum relicto conſortio, domum ſororis frequentiùs viſitans; talibus ſe conſignandam votis exoptat, anhelaque huius propoſiti verna cupit exiſtere. Confeſtim itaque terrena omnia ſpernere deſiderat: Sed aduerſatur puellæ intentioni genitrix repugnatura. Quæ etiam contra ſobolem* Eliſabeth, *eiuſque virum fœdis iracundiæ motibus excitata, grauiter conqueritur, quòd ita adoleſcentis alliceret animum; quòd ſicut ſe, & iſtam deperderet, mundumque flore ſuo vernantem, diſſipato matrimonio relinquentes, in ſolatio exterorum id cuperent congerere. Inter hunc autem conflictationem (vt vulgi mos eſt) diſquiritur ad copulum nuptialem puella; crebriſque interpellationibus, ſecularitate inuoluere exoptant, cæleſtium thalamorum nuptijs diuinitùs aſsignatam. Et cùm nec illa conſentiret, nec mater deſiſteret, quo nihilominus nuptui traderetur: ipſa mater (Dei prouidentiâ) eximprouisò moleſtiâ ægritudinis occupata, ſub celeri vocatione, mundo exempta, receſsit. Remanet Dei famula, non tàm matris obitu contriſtata, quàm lætior gratiâ ſuæ deuotionis, ſine cuiuſpiam præiudicio, adimplendæ. Verùm nonnullo tempore, in ſancta Religione apud vrbem, vtriſque ſororibus verſantibus, continuò expleto iam proprijs ſumptibus* Tabanenſi *Cænobio, eò ſe viri cum mulieribus Chriſto militaturi conferunt. Ibi S. Virgo terrenis ſe exuens, hæret cæleſtibus, & mentem ad ſtudium ſcripturarum conuertens, fit admodum eruditior inueſtigandi, ac differendi ſententiarum obſcura. Creſcit B. Virginis ſanctimonia, & late diffuſa Cœnobij fama, etiam procul ſitarum ad ſe vrbium diſcurſus inuitat, quo talium exemplorum magiſterijs imbuerentur. Hæc autem Virgo ſub fratris ſui* Martini, *&* Eliſabeth *regimine manens, præcellit meritis; & gratiâ honeſtatis omnibus præit. In conuerſatione laudabilis; in humilitate ſublimis; in caſtitate perfecta; in charitate firma; in exorando attenta; ad obediendum apta; ad miſerendum clemens; ad indulgendum facilis; ad prædicandum diſerta; & ad inſtruendum prompta. His quoque virtutibus clarens, cunctorum in ſe prouocabat affectum, omnibus norma, exemplumque ſanctitatis exiſtens. Et quia crebro aduerſarij tentationibus propulſabatur, ideò frequentioribus ſe coram Domino precibus, & fletibus mactat; verens ne diu congeſta laborum vtiliſsimi prædonis irruptione perirent. Hinc ad maiorem ſanctitatis cautelam erigitur, metuque hoſtis adacta, ſolertiùs ad ſummam virtutum, diſtrictiori vitâ, contendit. Hanc ſæpe ægrimonijs tentator macerat, immittit faſtigium, ſpeciem virorum prætendit, longum adſtruit victum, diuerſiſque fatigat phantaſijs. Quibus horribili metu compulſa, luget immaniter, ne lapſu mortis, à conſortio dirimatur Sponſi, cuius ſe tanto ardore charitatis aſſerebat interius eſſe conflagratam, vt quaſi exciſſæ carnis cicatrice, pro eius deſiderio mente vulnerata exiſtens, niſi ſolo eius intuitu in cœlis nullo modo ſe perhibebat poſſe ſanare. Nullum vnquam peccatorem quamuis grauioribus*

Virginis votum de caſtitate ſeruandâ mater impedire conatur.

Sed matris morte ſubſiſtit.

Ingreditur Tabanenſe Cœnobium.

Eius laudes.

Tentationibus vexatur.

nioribus oppreſſum peccatis ſermone ſuo læſit, de nullius actibus iudicauit, de nullius deſperauit ſalute, nec quemquam licet fœdis infamatum deſpexit rumoribus. Scio (*referebat* verſutias dæmonum; ſcio inſolentias hominum, qui interdùm ipſum maledictionis ſubſannatione impetunt, quem probatum dignioribus meritis habet Omnipotens. Multa ſunt enim iudicio condemnata humano, quæ diuino ſunt probata, & ſanctificata conſilio. Et plerumque opinationibus ſuis tranſgrediuntur homines diuinam ſententiam: dum cuius meriti apud illum quiſque permaneat, neſciant: & tamen iam quaſi præſagi occultorum, vel dignum prædicent, vel reprobum infament. Cùm vtique inculpabilius, ſi ad ſe reuerterent, iudicarent: & ſi quanto, vel quali oneri vnuſquiſque ſubiaceat, vel quo ſit debito reus intenderet, nullatenùs culpabiliter, de incognitis diſputarent. Sed agunt nonnulli hæc, quo in veritate exprobratio diuina contra nos olim prolata firmetur, quæ ait: *Attendite, & auſcultate: Nemo quod bonum eſt loquitur, nullus eſt, qui agat pœnitentiam propter peccatum ſuum, dicens, Quid feci?* Qui proprij facinoris trabe neglectâ, de feſtucis aliorum ſolliciti permanentes, quod leui ſuſurrationis aure captauerint, verùm nihilominùs, & nullatenus incredibile eſſe affirmant. *Nunquam autem Virgo clementiſſima ſine cauſa iram admouit, niſi cùm forte aut infantulis, aut aliquam è ſororibus negligentem adſpiceret, quas ſolo intuitu oculorum redarguebat humiliter. Nunquam aliquandiu cuiuſquam prorupit contumeliam; nunquam os eius vaniloquio eſt occupatum; nuſquam aniles, & otioſas fabulas ſuis paſſa eſt admitti auditibus. Chriſtum corde, Chriſtum ore ſæpius meditans, illam frequentiùs cum omni affectu canebat antiphonam, quam in laudem Sanctorum Beati Patres ſuaui cantu aptauerunt:* Aperi mihi Domine Paradiſi ianuam, vt ad illam patriam reuertar, vbi mors non eſt, vbi dulce gaudium perſeuerat. *Cum his colloqui delectabatur, quorum mens ſpiritali virtute ſuccincta, mortificata cum vitijs, & concupiſcentijs membra gerebat; nec cuiquam ſe, niſi forte ſpiritualibus viris, & id perrarum, ac ſerius, viſendi præſtabat aſſenſum, & acceſſum. Quia clauſtra fœminarum à cellulis Monachorum, altis interiectis diſparata macerijs, licet vnius patris gubernaculo regerentur; hæ tamen ſequeſtratis ſe manſiunculis retrudentes, nulli omnino contuendi ſe facultatem præbebant. Sed, ſi ſubinde aut fratribus congrua inſtaret neceſſitas, aut hoſpitium pia impetraret humanitas, ſola venerabilis* Eliſabeth *per feneſtram ſe exhibebat cernendam; quæ prior, & totius erat mater vera Monaſterij.*

Illuſtria verba de non indicandis aliorum actibus.

Ierem. c. 8.

Nunquam ſine cauſa iraſcebatur.

Alia eius egregia virtutes.

QVODAM *igitur tempore petijt à conſororibus* COLVMBA, *vt inter ipſa clauſtra in quodam angulo cellula ſibi daretur, quò ſecum ſola demorans, immunis à cæterarum cœtu fieret. Annuunt pro rogatu ſanctæ ſorores, præbentque adminiculum ſuo conſenſu augendi virginis ſanctitatem, quæ aliquam etiam inde percipere confidebant mercedem. Vt enim præmio dignum eſt ſanctæ conuerſationis ſtudium, ita & erga pie viuentes religioſus affectus. Nec diſtat à factis bona conſenſio, quæ non virtute animi, ſed virtutum quaſſatur defectu: vt cùm forte non fuerit vigor corporis talia exercendi, ſit mentis intentio ſimilibus delectandi. Communia ſunt enim operis ſancti commercia, & eò fiunt Chriſto gratiſſima, quò ſimpliciter in charitate perfecta ad noſtrum referimus commodum fraternæ ſanctitatis ſtudium. Denique indeptâ benedictione ſororum, exors cœnobialium actione curarum Virgo venerabilis, in contemplatione Dei, & meditatione Scripturarum multum temporis perſeuerans, poſt crebra ſuſpiria, & fletus immenſos, in quibus ſpeciali munere ſupra plurimos cœlitus eminebat, denuò ad inſtruendos diuinis paſtibus conuirginalium animos reuertitur ad cœtum. Ferunt namque illam perſæpe ternas, & quaternas horas, nec non vſque in medium diem in oratione decumbere, & cùm nulla reſonarent ſuſpiria, nullo-*

Recludit ſe in angulo Domus.

Opera aliorum cùm probamus, partem in ipſis habemus.

que ſingultu membra incuterentur, in magno tamen ſilentio fletum promebat. Adeò vt ſubtus matta, in qua illa proſtrato corpore exorabat, humectum lachrymis pauimentum oſtenderetur. Maximum etiam in obſecrationibus ſtando expendeas curriculum, in tantam ſubitò ferebatur theoriam, vt geminatus ex vtroque oculo riuulus lachrymarum, ad mentum deſcendens, in vnum conuerſus meatum, crebrâ ſtillatione guttatim, quaſi è tecto in humum influeret. Interea, cum furor perſecutionis, qui in exidium Eccleſiarum fremebat, hanc fœminarum collectam vrbi admoueret, in prædiolum, quod dudùm ſibi in confinio Baſilicæ S. Cypriani extruxerant, ſe ſe conferunt retrudendæ. Hic iam conſtituta Beatiſſima Virgo incomparabiliter flebat, lugebatque vbertim, & ſuam quietem, quam gerebat in montibus, & tumultus, quos in vrbe incurrerat. Semper tamen & corde, & ore clamabat: Tu noſti Domine, quia diem hominis non concupiui ſuper terram. Semper prædicabat, ſemper orabat, ſemper pſalmos canebat, ſemper in ore eius laus, & benedictio Domini reſonabat. Et quia Virginum manſio præfati ſanctuarij parietibus cohærebat, tantumque obiectu maceria à veſtibulo Altaris dirimebatur, ſi quem forte cantum ſanctorum laudibus reſonantem per antalitia Martyrum audiſſet, à Clericis pſallentibus confeſtim quadam iucunditate cæleſtium deſideriorum compuncta, prorumpebat in lachrymas: vt non minus illam introrſus crederes proclamare: Sitiuit anima mea ad Deum viuum, quando veniam, & apparebo ante faciem Dei: fuerunt mihi lachrymæ panes die, ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, vbi eſt Deus tuus. Ipſis enim nexibus corporis, quibus in hac peregrinatione mens ſancti cuiuſque retenta, ab illa ineffabili claritate ſanctorum cum magna ſupernorum deſideriorum ſiti exuſta, ſeiungitur, velut obſtantibus murorum repagulis, ne ad ciuitatem vincatium concito, quo vult, greſſu pertingat: quaſi è regione onus membrorum ſibi credens reſiſtere plorat, & dicit: Fuerunt mihi panes lachrymæ meæ die, ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, vbi eſt Deus tuus. Cum illo vtique eſſe deſiderat, cum quo Apoſtolus reſoluta iam mortalitate cupiens permanere, dicebat: Diſſolui, & eſſe cum Chriſto melius eſt. Verùm indeſinenter his votis S. Colvmba inſiſtens, cum plus aliquid, vt reor, in ſemetipſam cruciatus ipſa inferret, quàm furens imploderet carnifex, vigiliarum, ieiuniorum, atque orationum continuando labores: quaſi parua eſſent iſta omnia, proprio & vltroneo in ſe voto illata tormenta, velut de ſuis etiam meritis, etſi maiora exerceret, non confidebat. Ac metuens ne centeſimum virginitatis ſuæ fructum, vacuum apud Patrem commodi reperiret: ad ineffabile martyrij indubiæ lucrum aſpirat, quod peccatores etiam directo tramite in regnum mittit cælorum, dicente Euangelio: Regnum cœlorum vim patitur, & violenti diripiunt illud. Hinc iam ardentius in amore Chriſti ſuccenſa, concitis ad eum greſſibus, cui fideliter ſeruierat, anhelans peruenire, quibuſdam etiam reuelationibus ad id frequenter impulſa: quodam die, irrupto latibulo, reſeratis tacite foribus, in forum digrediens, licet incognita viarum vrbis exiſteret, prouido tamen exploratu, quò iudex moraretur, addiſcit. Ibi cum perueniſſet, eiuſque adſtaret obtutibus, dat profeſſionem Catholicæ fidei, profert Euangelicam veritatem, iniquum dogma retundit, auctoremque magni eſſe ſceleris talia præſumentem, annuntians, ipſum denuò arbitrum, quare ſe talibus ſacrilegijs combinaret, blandis admodum verbis hortatur. Cuius ſpeciem, verbaque miratus (Iudex) illicò illam in palatium ducens, ſatraparum concilio repræſentat: ibique adhuc profitetur, prædicat, admonet, omnes ſua potius debere ſaluti conſulere, quàm vanis inſiſtere deceptionibus, quibus eam tranſuertere conabantur. Dicebat etiam: Non talem Chriſtus habet ſponſam, quæ immutari de priſtina compactione arrarum eius præualeat. Nam quis ditior illo eſt, vt vos me copijs rerum credatis illicere? Quis pulchrior illo eſt,

Lacrymarum vis in Oratione.

Tabanenſis Cœnobij euerſio.

Tob. c. 1.

Compunctio cordis, & oris laus in ea ſemper continua.

Pſalm. 41.

Philipp. c. 1.

Diffidentia ſuorum actuum.

Matth. c. 11.

Ad martyrium properat.

Conſtantia eius in monendo.

cuius

cuius ſpeciei forma præ filijs hominum claret, vt vos me nuptu terreno arbitremini oblectandam? Quis cultus, vel ſecta Euangelicæ fidei veritate ſanctior eſt, quæ per totum Orbem Apoſtolorum vocibus promulgata, æternæ ſpei credentibus præmium repromittens, omne propheticiſmum, quod ab illa diſſentit, anathema eſſe in veritate non dubium eſt. Quamobrem relictâ vanitate, verum Euangelij Ducem requirite, quo melius filij lucis, quam genimina tenebrarum, mortiſque ſoboles appellemini. Ille etenim dixit: *Qui ſequitur me, non ambulabit in tenebris, & omnis qui viuit, & credit in me, non morietur in æternum. Quibus dictis, cum fortiſſimam Virginis conſtantiam Conſules vniuerſi aduerterent, & neque immutari poſſe talibus imbutam oraculis cernerent, neque hortatum aſſertionis eius ferre valerent; continuo ante fores palatij eam trucidari præcipiunt. Quam cum ſumma reuerentia foro conſtituentes, non ſe prius decollari permiſit, quam præmio lictorem Virgo ſacratiſſima honoraret. Sicque pronior ceruicem inclinans, in lapſu ingulis deliceatum corpus ſternitur. Nec mora, vt erat lineis indutum, cadauer ſportâ immiſſum alueo proijci principes mandauerunt, nec ſicut cætera occiſorum corpora, ſiue cadauera, aut pro foribus neglexerunt, aut equuleo ſuſpenderunt. Paſſa eſt ſanctiſſima Virgo* XV. Kalendas Octobris, *Era* DCCC. XCI. *Anno Domini* DCCC. LIII. *Corpus verò eius poſt Sextum Diem illæſum, & integrum, quorundam ſolertiâ Monachorum diuinitus nobis adlatum eſt, dignoque officio in Baſilica* S. Eulaliæ *Virginis & Martyris, quæ in vico* Fragellas *conſtituta eſt, honorabilem meruit ſepulturam. Hoc nobis ad fidem de ea relatum eſt. Cæterum tu ſacratiſſima, quæ vtiliter Eccleſiam Catholicam & vineas conuerſationis exemplo; & moriens celſo meritorum inſtituis præconio; eſto memor cultoris tui, erue me laqueis mundi, abſtrahe perturbationibus ſeculi, & confer poſt mortem requiem paradiſi. Per Dominum Noſtrum Ieſum Chriſtum, qui viuit cum Patre, & Spiritu Sancto, vnus, & Immortalis Deus, per infinita ſecula, ſeculorum. Amen.*

Ioann. c.8.

Coronatur.

Corpus in flumine inuentum ſepelitur.

Deprecatio S. Eulogij Martyris.

Huc vſque *B. Eulogius*, qui S. Virginis virtutum relatione conſtrictus, eius Acta laxiori calamò, & prolixius exarauit; Cuius etiam ecphraſim illius fere ætatis Scriptores repetentes, in tantæ Virginis, & Martyris honorem, ſoluta oratione, & etiam carmine conſcripſerunt. Teſtis adeſt *Cyprianus* Archipresbyter Cordubenſis, qui Epitaphium S. Colvmbæ Virgini, & Martyri ſuæ, imò & Noſtræ hiſce carminibus dicatum ſcribere non erubuit:

Cypriani Cordubenſis Epitaphium.

In Tumulo S. Colvmbæ Virginis, & Martyris Cordubenſis Epitaphium à Cypriano Archipreſb. Cordubenſ.

Continet hoc, totum Corpus venerabile, ſaxum
Virginis Egregiæ; hanc Noſtri dixere Colvmbam.
Hæc genita excelſis patribus per ſtemmata, & inde
Virtutibus claris. Tres ſuſcepère viciſſim
Natos, Martinum, *qui poſt venerabilis Abbas*
Tabanenſis *erat; cui iunctim Sancta cohærens*
Eliſabeth, *Chriſto dant fratres nomina Vero.*
Tertia compleuit numerum pòſt Noſtra Colvmba,
Quæ dedicata Deo ſimplex fuit, vnica prorsùs
Nomine, corde, fide, & paſſim roborâta ſupernis

Auxilijs

Auxilijs conſtans, caſta, & dùm pagina prodit
Eulogij *inſignis pòſt Martytis, ampla trophæis.*
Denique pro Chriſto guttur interrita Virgo
Obtulit, & Chriſto ſtatim ſociata, coronam
Promeruit duplicem; Corpus tamen inclyta Templo
Eulaliæ *Emeritenſi iam monumenta dicato.*
Quod Noſtro veneramur adhuc nunc tempore Ciues
Cordubenſes, *floribus illud Virginis vltrò*
Sarcophagum ornantes fide; pſalmos corde canentes.

Martini de Roa lapſus.

Iam diximus ſupra hallucinatum eſſe *P. Martinum de Roa*, dùm dixit, CORPVS *huius* S. COLVMBÆ Cordubenſis *adſeruari prope* NAIERAM *in Prioratu Regali Monaſterio* S. Mariæ *ſubdito, & parente*; quia vt ex Luitprando in *Aduerſar. n.* 149. & 150. probauimus, illa pignora ſacra, quæ ibidem coluntur ſunt alterius huius nominis Virginis, & Martyris, in illa regione coronatæ. Videnda à Nobis excogitata ſupra *d. Tom.* 3. *Die XXVIII. Maij fol.* 369. vbi ad longum. D. Martinns Ximena in *Annal. Giennenſ. Ann* 853. *fol.* 47. refert, quod olim in Eccleſia *S. Martæ* Oppidi, cui hodie nomen MARTOS, & antiquitùs tempore Romanorum, AVGVSTA-GEMELLA dicebatur, ex antiqua traditione Oppidanorum, cognouit, extitiſſe ſepulta pignora S. COLVMBÆ *Cordubenſis*: ad cuius probationem fragmentum cuiuſdam lapidis, quod adhuc viſitur in pariete carceris illius oppidi, & illud ad viuum delineatum, ſubiungit. Quod & Nos vt accepimus tranſcribemus, vt illorum temporum literarum formulas, intuearis.

Vetus monimentum apud Augustam, Gemellam, hodie Martos.

..................EI..................M..

..........LIL.......SITS.....R......DERE..........................OBITIVSO..................................

...........TT.........SIVR......P.....VO...............FELICITAS.......NSM............................

..............EMP.........PRINCIPI DVX DVOSANOS POCVNDA VIRE DXTISSIMVSI.........

IRCLY·IDEM AVTORITATEM ADAT VS FORTIS.......ISTVDIVDICSIVMCO..........

DITVRBEM NVICCIVITATIS....ENAVGVSTA CEMELLATVccITANMIDEM....VAR>

MVLTARVMESTABVNDANTA.........BSTATA OVERSARESITA POPVLI CT......

EF.......FVLMVI AVSILLVMSALVATORISETNODOCVIVSIVRATIPVSF..........

IN....UPSSVNT ADVERSAR ▭ IOCVM MALITIAE CRESSIO IN POPVLI

SRCOSE.....VICTORIAET CVSTODIASVNT SANCTE COLOMBE REGV.......

.......CPOPVLI CVM GAVDIO SALVE ESTS ANCTO MARTIRIS SIPRIANO...

AMEN.

Quid ſibi velint hæ literæ demonſtrare, nondum diuino, forte *Muzarabes Tuccitani* collectis aliquot S. Virginis Noſtræ lipſanis, in eius vrbis Eccleſia collocarunt, & in memoriam loci, quo recondita iacebant, hocce mnemoſynon, iſtis characteribus inciſis, in Marmore reliquere. Quod poſtea temporum anguſtijs, & Arabum, eandem vrbem incolentium, vexationibus, & proprio loco diuulſum, in reorum cuſtodia tranſtulerunt. Quidquid fuerit, in eo legitur S. COLVMBÆ Nomen. Cætera Deus ſcit, qui fortaſſis ſuæ Virginis, & Sponſæ Reliquias alicubi manifeſtare dignabitur. Cyprianus ſuo tempore in Eccleſia S. Eulaliæ Virginis, & Martyris Emeritenſis exiſtere clare fatetur: ex quo etiam, quod dubitauit *Morales*, de cuius Hiſpanæ Virginis, & Martyris, an *Emeritenſis*,

Eccleſia S. Eulalia Emeritenſis in Cordubenſi vrbe fuit.

an *Barci*

an *Barcinonenſis* vocatione, & titulo Eccleſia illa, quâ ſacrum fuit tumulatum cadauer, fuerit, elicitur.

S. LAMBERTVS *Epiſcopus Traiectenſis in Gallia.*] Eius memoria recolitur in Martyrologijs *Bedæ, Adonis, Vſuardi, Galeſinij*, & recentiorum, cum Romano Baronij h. d. ſequenti periodo: *Apud* LEODIVM *Beati* LAMBERTI *Epiſcopi* Traiectenſis, *qui cùm Regiam domum zelo religionis increpaſſet, à nocentibus innocens occiſus, Aulam Regni cæleſtis perpetuò victurus intrauit.* Conueniunt Martyrologia *Caſtellan.* Vaſquij *fol.* 153. *Luſitanum* P. Lup. *fol.* 199. Gallicanum Sauſſay *Tom.* 1. *fol.* 641. Deeo Sigebertus de *Vir. Illuſtrib. c.* 236 & in *Chron. Ann.* 903. Gemblacenſis de *Vir. Illuſtr. c.* 172. Ioannes Trithemius de *Vir. Illuſtrib. Benedictin. lib.* 3. *c.* 111. *& lib.* 4. *c.* 62. Cardinal Baronius *Annal Eccleſ Tom.* 8. *Ann.* 697 *n.* 1. *& ſeq.* Bartholomæus Fiſen in *Hiſtor. Leodienſ fol.* 417. P. F. Antonius Vincentius Domenec *Hiſtor. SS. Cathalon. fol.* 81. Eius Acta plurimi ſcripſere & nouiſſime Bartholemæus Fiſen *d. Hiſtor Leodienſ. fol* 9. *& ſeqq.* Ea breuiora damus, cùm Noſtri iuris non ſit, niſi ex depoſitione aliquarum *Reliquiarum*, vt poſtea dicemus.

Martyrologia.

Scriptores.

ACTA S. LAMBERTI EPISCOPI Traiectenſis & Martyris, ex Andrea Sauſſayo, & alijs Scriptoribus.

Origo, & parentes.

LAMBERTVS *ex vrbe* Traiecto *ad* Moſſam *oriundus, Patrem habuit è primâ nobilitate virum, matrem* Heriſplendidem *fœminam coniunge non inferiorem; Qui cæleſti gratiâ præeunte, à primo ætatis flore nobiliter in ſancta religione conuerſatus, ſub* Landoaldo *ſanctiſſimo Archipresbytero, deinde &* Theodardo *Epiſcopo Tungrenſi religioſiſſimo, cui laurea acto martyrij demum ſucceſſit: liberalium diſciplinarum atque monaſticæ inſtitutionis theoremata imbibit: iiſque moribus claruit adhuc vix, ex ephæbis egreſſus, vt priuilegio Sanctitatis, & prudentiæ laude magnam auctoritatem apud* Clodoueum II. *reperiret: à quo Vir Apoſtolicus, ob diuina, quibus affluebat chariſmata appellabatur.*

Indoles.

Theodardo igitur ſtolâ martyrij purpureâ decorato, LAMBERTVS *adhuc Vnius & Viginti annorum, magnâ omnium ordinum acclamatione, iubentiſque Regis mandato, in Epiſcopatum ſubuectus eſt. Raptus potius, quam electus, mirabili vitæ gratiâ, ſolium quod conſcenderat illuſtrauit. In omnibus irreprehenſibilis, ſtrenuus iuſtitiæ cultor, pietatis aſſertor, diuinarum operationum gloriâ zeloque animarum mirifice conſpicuus, eluxit Qua virtutum Epiſcopalium fulgore, vt pios omnes in ſui venerationem pellexit, ſic nefariorum in ſe concitauit (quorum ſalutem quærebat) inuidiam.*

Fit Epiſcopus.

Itaque Ebroinus Tyrannus, qui Majordomus ſub Theodorico *Rege, ſæpius Franciam turbauerat,* LAMBERTVM *iuſtitiæ & publicæ libertatis defenſorem, Epiſcopatu expulit; & Faramundum quendam eius in ſedem intruſit. Cuius aggreſſu potius quàm ingreſſu experiendo didicit Tungrenſis Eccleſia, diſcrimen, quod notauit Dominus inter furem, & paſtorem. Ceſſit irruenti turbini, quem auerruncare haut poterat Vir Dei* LAMBERTVS; *dansque locum iræ receſſit; & per Septem annos degit in Stabuleto Cœnobio Angelicam vitam ducens, vſque ad Ebroini infauſtam cataſtrophen.*

Ab Epiſcopatu expellitur.

Interim nihilominus cæleſtibus talentis diues, fœnora gratiæ, in conuerſione Taxandrorum; qui barbaro etiam num more viuebant, edidit: quos quòd ab Idolatria ad Chriſti cultum perduxerit, illorum meruit Apoſtolus nuncupari. Occiſo denique Ebroino, ad Epiſcopatum rediit, ſanctæque conuerſationis inſignia propagans.

Apoſtolus Taxandrorum.

Demùm zelo diuino incenſus, cùm Pipinum Heriſtallium ob ſuperinductam Adelpaidem ſæpius adulterij argueret: à Dodone ipſius Alpaidis fratre, dùm in Villa Legia expanſus in modum crucis ante Altare SS. Coſmæ, & Damiani oraret, impetitus, haſtâque lethali transfixus

Occiditur.

fixus eſt. Sic Beatiſſimus Martyr omnium virtutum gratiâ adornatus, cum Ioanne Baptiſta ob impugnatum adulterium, illuſtris agonis palmam, quam meritis parauerat, recepit. Corpus eius Traiecti ad Moſam in Baſilica Principis Apoſtolorum ſepultum eſt, vbi cùm prodigijs crebris pretioſæ mortis trophæa protenderet, hinc anno XIII. *per S. Hubertum, vnà cum ſede Epiſcopali ad Villam Legiam, quæ Leodium iam dicitur, tranſlatum eſt; quæ meritorum eius celebritate, in Vrbem deinde ingentis famæ commutata, caput que facta diœceſis, Sanctique ipſius Martyris, cuius pignoribus munitur, agone maxime, & patrocinio gloriatur.*

Annus, & Dies martyrij.

Annus, quo S. Martyr occubuit, vt ex *Sigeberto* deducitur fuit à Chriſto nato DC. XCVIII. Die verò XVII. *Menſis Septembris.* Gotholani Noſtri contendunt eius S. Martyris CORPVS in Eccleſia Collegiata S. Mariæ vrbis LLEDENSIS, diœceſis Gerundenſis, tranſlatum fuiſſe, ibidemque honorifice conditum. Antonium Vincentium Domenec de *SS. Gotholan. lib.* I. *Die XVII. Septembr. fol.* 88. auſculta; qui poſtquam vitam, mortem, & ſepulturam B. Martyris deſcripſiſſet, proſequitur: *Poſtea decurſis pluribus ſeculis* CORPVS *huius glorioſi Sancti ad Eccleſiam Collegiatam S. Mariæ de* LLEDO *in Epiſcopatu* Gerundenſi *tranſlatum eſt, vbi cum magna veneratione cuſtoditur.* Hæc Noſtri Gotholani, ſed proculdubio pro *Leodienſibus* ſtat poſſeſſio, Scriptorum frequentia, & præſumptionis apex. Crederem aliquot ſacra pignora apud LLEDENSES adſeruari, quibus ſæpe Collegiata illa ſuffulta totum habere præſumit. Nam vt pluries diximus, cùm in hoc non inſit error, vnuſquiſque in ſuo ſenſu abundet.

Corpus an in Lledenſi Eccleſia Gotholania in Hiſpania?

E. S. IVSTINVS *Martyr Romanus.*] Eum fuiſſe, qui SS. *Sixti* Pontificis, *Laurentij* Noſtri, *Hippolyti* & aliorum Sanctorum Martyrum pignora ſacra tumulis collocata condiderit, probant Maryrologia Bedæ, Vſuardi, Adonis, & recentiorum, à quibus Baronius *in Romano*, his verbis: ROMÆ *viâ Tiburtinâ natalis* S. IVSTINI *Martyris, qui in perſecutione Valeriani, & Gallieni confeſſionis gloria fuit inſignis. Hic B.* Xyſti *Pontificis*, Laurentij, Hippolyti, *aliorumque plurimorum Sanctorum corpora ſepeliuit, ac demùm ſub* Claudio *martyrium conſummauit.* Conueniunt Dionyſius Vaſquius in *Caſtellan. fol.* 153. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 199. Conſtantius Felicius in *Ital. fol.* 106. 2 *p.* Eius ACTA eſſe intexta in Actis *S. Laurentij* Noſtri refert Baronius ad *Martyr. Roman. in Not. lit. A. fol.* 577. *&* in *Annal. Eccleſ. Tom.* 2. *Ann.* 269. *n.* 5. *&* 6. qui etiam ſeparatim illa vberius conſcripta in ſua Bibliotheca adſeruare fatetur. Philippus Ferrarius in *Catal. SS. Ital. h. d. fol.* 596. breuiora tranſcripſit, his verbis: IVSTINVS *Presbyter*, à S. Xyſto *Papa ordinatus, in crypta Nepotiana, in vico Patricij, Valeriano Imperatore, eos qui ad fidem conuertebantur, baptizans, corporaque Martyrum ſepeliens cum alijs Chriſtianis latebat. Is S. Xyſti, & ſociorum corpora tumulauit. Ad eum* S. Laurentius *Leuita nocte venit; vbi ipſius, & eorum, qui cum eo erant, pedes lauit, & oſculatus eſt: quem martyrio affectum in agro* Verano, *in prædio S. Cyriacæ viduæ ſepelijt, & poſt illum SS. Martyres Hippolytum, Concordiam, Irenæum, Abundium, Cyrillam Decij filiam, cum alijs plurimis in eodem agro condidit, Tryphoniam Decij vxorem: quæ in Chriſto cum Cyrilla filia crediderat, ſacro lauacro regenerauit, & ſeptimo pòſt die inter orandum defunctam, in crypta S. Hippolyto appoſuit: Exemplo Tryphoniæ, & Cyrillæ milites* XLVI. *permotos cum vxoribus, & liberis, ad pedes ſuos proſtratos in fide erudiuit, & confirmauit (quos poſtea S. Dionyſius Papa, Xyſto ſuffectus, baptizauit) cùm verò* IVSTINVS *S. Laurentio, & alijs Martyribus, vſque ad Claudium Imperatorem, qui Gallieno ſucceſſit, ſuperuixiſſet, comprehenſus, & ipſe martyrio coronatus eſt*, XV. Kalend Octobris, *Anno* CC. LXXI. *Huius ſacra pignora Româ Antiquariam in Bætica delata in Monaſterio Fratrum Excalceatorum SSS. Trinitatis requieſcunt, vt ſupra probatum ex Autographis relinquimus Tom.* I. *&* 2. *& alibi.*

Martyrologia.

Scriptores.

Acta.

Tranſlatio Româ Antiquariam.

F. S. NARCISSVS *Martyr. Romanus.*] Huius etiam S. Martyris memoriam recolunt *Beda, Vſuardus, Ado*; & cæteri recentiores, quos Baronius ſequutus eſt in *Rom. Martyrolog lit. B. fol.* 578. hac ſerie: *Item* Romæ *Sanctorum Martyrum* NARCISSI, *& Creſcentionis.* Cui etiam conueniunt Vaſquius in *Caſtellano fol.* 153. Lupus in *Luſitan. fol.* 199. Felicius in *Ital.* 2. *p. fol.* 106. & Galeſinius in

Martyrologia.

General.

*General.fol.*129.Philippus Ferrarius in *Catalog. SS. Ital.h.d.fol.*598. eius Acta ſic
compaginat: Narcissvs, *& Creſcentio eodem anno, eademque perſecutione,*
quibus S. Laurentius, paſsi ſunt. Narcissvs *enim Chriſtum colens, in vico Cana-* *Acta.*
rio, Chriſtianos perſecutionem declinantes, domi ſua excipiebat. Ad quem cùm S.
Laurentius paulò ante paſsionem veniſſet, & multos ibi Chriſtianos collectos comperiſ-
ſet, ablutis eorum pedibus, ex theſauro Eccleſia partes pauperibus dediſſet, Creſcen-
tionem cæcum orantem ſibi à B. Laurentio manus imponi, vt ipſum adſpicere poſſet,
manuum impoſitione, dicto citius viſu reſtituto ſanauit. Comprehenſi autem Nar-
cissvs, *& Creſcentio, ſimul ſub eiſdem perſecutoribus martyrio coronati ſunt,* XV.
Kalend. Octobris, *Anno Domini* CC. XLI. *ſub Valeriano, & Gallieno Imperato-*
ribus. Narcissi verò ſacra lipſana Vrbanus VIII. Pontifex Maximus Anno *Lipſana*
M. DC. XXXIV. cum alijs conceſſit Fratribus SSS. Trinitatis Excálciatis Hiſ- *apud Hiſ-*
paniæ, qui ea Monaſterio *Hiſpalenſi* dedere, & ibidem honorifice condita cu- *palim.*
ſtodiuntur, & venerantur, vt ex Diplomatibus ſuperius, & alibi recenſitis pa-
teſcit.

B Petrvs *Arbueſus Canonicus, & Inquiſitor Cæſarauguſtanus Martyr.*] Cele- G.
bris eſt eius memoria apud *Aragonenſes*, maxime *Cæſarauguſtanos*, qui cognitis
eius miraculis poſt martyrium, Deo diſponente patratis, S. Martyris Corpus
ex infimo ad ſublimiorem locum eleuantes, quotidie Beatificationem, & Cano- *Elogium.*
nizationem ipſius à Sede Apoſtolica prolixius implorant. Hic autem fuit pro il-
luminatione fidei Catholicæ ab hereticis occiſus, , vt ſicut duo Apoſtoli (vt in-
quit Dom. Martinus Garcia Epiſcopus Barcinonenſis *Serm.* 39.) in Eccleſia
Dei, ſcilicet Petrus in Oriente, & Iacobvs in Occidente, ſic duo Martyres,
& Inquiſitores, vnus in Oriente *S. Petrus Veronenſis*, alius eſſet in Occidente
B. Petrvs *Cæſarauguſtanus*, qui mortuus pro fide Chriſti vterque Orientem, &
Occidentem illuſtrarunt. De eo multi ſcripſere ſcilicet idem D. Martinus Gar-
cia *d. ſerm.* 39. *ſerm.* 91. *&* 155. Frabritius Gaubertus in *Prolog. Hiſtor. Arag. in* *Scriptores.*
fin. Ioannes Trullus *de Canonic. Regular. lib.* 1. Ieronymus Zurita in *Annal. Ara-*
gon. Tom. 4. *lib.* 20. *Ann.* 1485. *c.* 65. D. Antonius Auguſtinus Archiepiſcopus
Tarraconenſis de *Numiſmat. Dialog.* 6. *fol mihi in Magnis latinitate donatis*. 88.
& in paruis Italo idiomate ſcriptis *fol.* 123. & Hiſpano ſermone exaratis *fol.* 201.
Ioannes Gineſius de Sepulueda *de Bell. Ital. abs Cardinal. Albornoz. fol.* 46. Ste-
phanus Garibayus in *Compend. Hiſtorial. lib.* 14. *c.* 26. Alfonſus Venerus in *En-*
chirid. Tempor. fol. 153. Ieronymus Blancas in *Hiſtor. Reg. Cathol. fol.* 148. An-
dreas Peregrinus in *Biblioth. Hiſpan. Tom.* 1. *c.* 5. *fol.* 103. F. Ioannes Marieta
Hiſtor. SS. Hiſpan. lib. 22. *verb.* Cæſarauguſta. *fol.* 16. Ludouicus Paramus de *Ori-*
gin. Inquiſit. lib. 2. *tit.* 2. *c.* 8. P. Ioannes Mariana *Hiſt. Hiſpan. Tom.* 2. *lib.* 25. *c.*
8. Martinus Carrillo *Hiſtor. S. Valer. fol.* 274. & in *Annal. Aragon lib.* 5. *fol.* 379.
D. Ioannes Lupus Epiſcopus Monopolitanus *Hiſtor. Prædicator.* 4. *p. c.* 28. Petrus
Medina de *Magnitudin. Hiſpan. c.* 154. F Ieronymus Yepes *Hiſtor. Terr. Sanct.*
c. 3. Michael Martinez del Villar de *Patronat. Bilbilitan. fol.* 513. Guadalaxara
Hiſtor. Expulſion Mauror. 2. *p. c.* 1. *&* 4. & in *Hiſtor, Pontifical. Tom.* 4. *lib.* 10. *c.*
5. D. Ludouicus Sarauia de *Adiunct. c.* 8. D. Martinus Nauarrus *Tom.* 2. *Oper. de*
Canonic. Regular. Comment. 3. F. Didacus Morillo *Hiſtor. Cæſarauguſt.* 2. *p. c.* 22.
fol. 176. Gabriel Pennotus *Hiſtor. Canonicor Regular. lib.* 2. *c.* 31. §. 3. Eius Acta
inter alios ſcripſit *D. Vincentius Blaſco de Lanuza* in Singulari Libello, qui *Periſte-*
phanon, ſiue de *Coron. SS. Aragonenſ.* ſcribitur. Vbi Carmine Heroico Tanti
Martyris res geſtas Quinque libris digeſſit. Quæ dabimus.

ACTA B. PETRI ARBVESI DE EPILA, Canonici, & Inquiſitoris I Cæſarauguſtani Martyris, ex D. Vincentio Blaſo de Lanuza Canonico Pœnitentiario eius Metropolis.

Anno 1442. naſcitur B. Petrus Arbueſus.

TEMPVS *erat, quando Sol iam tranſegerat Annos*
Quadraginta Quatercentos poſt Mille Duoſque,
Et totidem æſtates ſiccauerat igneus æſtu
Frugiferas meſſes, totidem area frugibus vſa
Autumnus totidem mœſtus viduauerat hortos
Frondibus, & folijs, terras viridantibus herbis
Bruma ferox totidem tulit intractabilis imbres
Ipſa feros. Totiens venit fuſura decorem
Montano vento, gelidum, quem torua Pyrenes
Mittit in Auguſtos horrendo turbine campos.
Vere nouo totiens tellus tepefacta calenti,
Rore colorata eſt. Totienſque nouata coruſcis
Floribus, & granis. Totiens intincta colore
Panderé arua ſinus. Totienſque tepentibus auris,
Ad poſtes noſtros nidum ſuſpendit hirundo,
Garrulaque ad campos noſtros infauſta colubris,
Hoſpita peruenit peregrina Ciconia noctu.

Secontia hodie Epila, topographia.

Cùm inter Noſtrates antiqua Secontia *terras,*
Molles cantati ad ripas conſtructa Salonis,
Epila poſt dicta, immutato Nomine priſco,
Et Rege Alfonſo *Machometis libera vinclis,*
Turribus, ac muris circum vallata vetuſtis,
Nobilibus felix Dominis, & fertilis agris,
Munera, & omniferos terræ fuſura nitores,

Patria.

Frugum altrix, Diuûmque parens, fœcunda virorum,
Maſtrepilam *ſanctum genuit, quod Rector Olympi*
Languenti mundo, poſtremo tempore Sydus
Conceſſit. Genuitque alio Secontia *multos,*
Et celebres tulit ipſa viris, armiſque, togaque,
Et verbo, & verſu claros ſtudijſque Mineruæ
Egregios. Inſtar quorum Maſtrepila *Noſter*
Nunc erit, immenſum patriæ lumenque, decuſque.
Quem Epila *naſcentem vidit, nutriuit, eumque*
Audiuit teneros fundentem ad inania fletus,
Et flentem in dulces pellexit carmine riſus,

Plena

Plena corallifluis diſtillans vbera labris.
Patricio eſt PETRVS *genere ortus, ſanguine eorum,* Genus.
Quos Arago *armipotens* Fidalgos *(nobile germen)*
Maiorum reboat titulis, & ſtirpe ſuperbos.
Principio ad lucem vix dum peruenerat infans
Chriſtiadum ritu, cœpit luſtralia fontis
Stagna ſacri. Mundatum mox rubigine culpæ, Nomen.
Dixerunt PETRVM, *Nomen poſuere parentes*
Paſtoris Petri Sancti, qui retia liquit
Recturus Domini cymbam, poſt tempora Chriſti;
Vt mundus miles ſolidata in pectora ſurgens,
Pontificis Primi teneat nomenque, fidemque,
Martyrio vt celebri tandem; ceu petra refulgens
Cœleſtris patriæ gemmis numerandus adeſſet,
Ad fabricas Templi æterni, ſoliumque Tonantis.
Vix igitur cunas euaſerat ipſe ſoporas,
Tranſierat pannos, fragiliſque infantia molles,
Atque puer fandi ad dulces peruenerat Annos;
Nempe Trieñalis dùm currit amabilis ætas,
Atque Quinquennalis, ſenſus dum pluſue, minuſue Infantia.
Spectat diſcendos apices, elementaque prima,
Sputis conſpurcat multis, & ſcindere chartas,
Aut plorans, ludenſque tròchis diſperdere diſcit.
Tempus erat quando præcepta docere ſalutis,
Et norma vitæ venit formidabile germen,
Cum primum decuit firmare hanc robore mentem,
Quòd multum intererit, quibus artibus, & quibus illam
Moribus inſtituant, quâ curâ, & laude parentes
Informent ſobolem: vt cùm iam matura recurſet
Antiquos mores, memoret tàm flexilis æui,
Quæ puer amplexus fuerat, quem mobilis ætas
Ceruici aſſuerat, tenero, & ſubnectere collo,
Illa eadem ſumptis quærat molimina pennis.
ERGO PETRVM *Puerum pietas doctura parentum,* Puerilia.
In primis orare Deum, docuitque per Aras
Curuatis genibus Diuûm ſpectare figuras,
Magna Paleſtinæ repetens primordia Matris
(Quæ tenuit nullas lux immaculata nefandi
Peccati nebulas poſt, nec vel origine primâ)
Ingeſſit pietas Patrum teſtetur IESVM.

Præcipit, et mandat ſupplex Altaria Chriſti,
Diuinum Pneuma, & numen Genitoris adoret.
Percutiat pectus, ſignet frontem, & prece blandâ,
Subſidium poſcat contra acres dæmonis auſus,
Illecebras contra & Mundi contagia praui.
Non trahat in rixas pueros, nec fallere quemquam
Audeat, infeſtus nulli, mendacia quæque
Horreat; & mores prauos virtutis alumnus.
Addebant Stygios amnes, tormenta, acthenas,
Venturumque diem, quo mundus, & æthera quondam
Ignibus vrantur, flammiſque crementur amaris:
Quô Iudex veniet ſupremus, quô horrida rursùm
Corpora ſuſcipiant animos, vitamque nouandam
Tempus ad æternum, quo cœlo & ſede fruantur
Æternâ iuſti, reprobi teterrima flagra;
Dùm Deus æternus duret, patiantur & ignes.
Nate dies venient (dicebant) queis ſine mente
Mortales, quo ſtare loco, quo tendere poßint
Ignari, finiſque inſtantis imagine fracti,
Signorumque metu, ſine ſenſu, & mente ferantur.
Audax & timidus iuueniſque ſenexque tremendis
Attriti ſignis, mortis formidine torti.
Talibus imbutus præceptis, PETRVS *inertes*
Infantum mores, ludos, puerilia, riſus *Omnia huius ætatis contempſit.*
Contempſit, forti mentis conamine penſans,
Et verſans animo vigili documenta parentum,
Iam fortes ſenſim maturus venit in annos.
Sic vitam celebrem à ſenio cœpiſſe videtur,
Dum ſequitur pueri auriferos infantia mores,
Ante diem tractans viuifica facta ſenectæ, *Virilitas.*
Sanctorumque vias carpens, veſtigia fratrum.
Nil leue, nil iuuenile ſapit, nil officit ætas,
Nulla nocent PETRO Arbueſo *morboſa iuuentæ*
Probra, veneniferis Mundi ſociata colubris.
Ante diem cœpit iuuenis caneſcere ſenſu,
Moribus, ingenio, ſtudijs, virtute, decore,
Et teneros, virideſque annos tranſcendere vita.
Quo viſo læti Patres (Antonius *ipſe* *Parentum nomina.*
Arbueſus *dictus fuerat, tum* Sanctia *mater.*)
Tot factis, tantâ & moti grauitate iuuentæ,

Dulcibus

Dulcibus inſtabant verbis, PETRVM*que monebant*
Dum ſtudijs formare volunt, linguiſque nouare
Illius ingenium, linguæ documenta Latinæ
Arbueſo *tradere, & præcepta docere Magiſtrum*
Grammatices, quibus vſa fuit Romana vetuſtas,
Tempore, quo ſcimus ſceptrum tenuiſſe Latinos.
Pinguis ager, cui nec multum ſudoris, & artis *Ingenium.*
Sit ſatis, ingenium fuit admirabile PETRI,
Naturâ ingenuas, quo ducebatur ad artes;
Vt lapis ad centrum; velut ignis ad ardua Lunæ
Concaua deductus. Sub præceptoribus hauſit
Vbertim fructus doctrinæ, quanta vetuſtis
Contigit hoc æui Patribus, doctiſque Sophorum.
Ipſe legens docuit multos, virtutis & ergo
Ipſe domi feruens tacitus meditatur, & orat *Exercitia in iſta ætate.*
Ipſe ſacella frequens luſtrat, ſupplex & ad Aras
Pectora contundens, gemitus, ſuſpiria, geſtus
Commiſcet lachrymis, irrorat fletibus ora,
Ambroſiaſque genas, quibus & candentia vincit
Lilia formoſus. Fului ramenta metalli
Cæſaries offert, flauis aurata capillis; *Forma. & pulchritudo.*
Labra ſed aurigeros diſtinguunt lacte corallos;
Aſpectu pulcher, rufus colore micanti,
Candorem niueum ſuperat, ſolemque rubentem.
Ne verò inſignis probitas inhonora maneret;
Vt mala corruptæ fugeret commercia carnis,
Vt fieret mortalis homo de ciuibus aulæ
Cæleſtis viuens; patriam contempſit, & altas
Mœnibus aſpiciens vrbes; Saturnia regna
Venit in Italiam, ſceptris, belliſque potentem, *Patriam deſerit.*
Quâ ſe ſe magnis tendit Bononia campis:
Terra ferax, fœcunda virûm, tùm fertilis agris,
Atque vſu bellorum acris, venerabilis armis,
Ingenijs veneranda pijs, ſtudijſque Mineruæ.
Hic tantùm ſtudij, tantumque laboris amati
Impendit rebus ſuperis, vigilantiâ vt alte
Cognôrit rerum cauſas, cognôrit & artem,
Quæ iubet excultis animos accendere flammis.
Contempſit libros molles, & amoris iniqui
Ventoſos ſtrepitus, hominumque inuenta refugit.

Ad ſacras animum leges, ad myſtica textus
Vertit opus PETRVS *, quærens alimenta, ciboſque*
Cælituum, Deus æthereas queis paſcere menſas ,
Et ſedes augere ſolet , ſubſellia Diuûm.
Temporeque ex illo , producti exordia Mundi
Synaïcam legem , Paulum , Dauida canorum ,
Vaticinum chordis Regem . pſalmiſque canentem
Voluere decernit , ſacriſque incumbere libris.
Quo factum eſt , vt vere ſolum ſe floribus ornat ;
Compônit ſicut dulcis ſapientia docti
Cultoris , terram ſilueſtrem , agroſque rebelles
Vertit in omniparas, atque in ſola pinguia campos :
Sic PETRVS *celeri ſtudio , ſapientia in altos*
Conſcendens apices , euaſit doctus , & inde
Præſtitit ingenijs , quantum præcellit Olympus
Saxoſos colles , vel quantum lumina Titan.
Quid moror ? & tantum dulcis facundia PETRI
Profuit eloquio , quantum nec priſcus Arion ,
Nec Thrax , blandiloquus vates teſtudine quondam,
Melliflui plus feciſſet dulcedine plectri.
VIRTVTVM *decus omne tulit. Patientiâ late*
Fulſit , telorum nimbos iam fortis ad omnes
Splenduit ardore incenſus. Prudentiâ cautum
Induit aſpectum ; fecit Clementia mitem ;
Sobrietas parcum ; Pietas miſerata labores,
Munificas palmas miſeris diſtendere egenis
Præcipit , & fuluæ rutilantia ſigna monetæ.
Ergo Maſtrepilæ *ſancto lucentior aſtris*
Fama fuit , puro decies ſyncerior auro ,
Inſignis probitas , vitio potentior omni.
Fortunæ caſus tempſit. Tum mentis ab Arce
Diuitias riſit ſecli , mundique fauores :
Qua propter PETRVM *illuſtris* Bononia *fecit*
Collegam , lauro , & Doctoris honore decorum.
Metropolis Noſtra tractans tum iura Senatus ,
Conuentuſue Patrum celebris , ſapienſque , probuſque
(Quem vulgus dixit gentis de more Capitlûm)
Canonicum fecit , pulſâ vt caligine (ſi qua
Tunc erat) ad portus nauis remeâre quietos
Mox poſſet , valido hoc Nauta pellente procellas.

Bononia ſacris literis vacat. — *Ingens Magiſter euaſit.* — *Omnibus virtutibus effulſit.* — *Diuitias contempſit.* — *Fit Canonicus Cæſarauguſtanus.*

Interea

Interea Reges, coniux Ferrandus Eliſa,
Catholicæ fidei ſtellæ, ornamenta decoris
Totius terræ, & ſecli duo lumina tanti;
Ambo nobilium geniti de ſtirpe Gothorum,
Et regno celebres, populis ad iura reductis:
Alter Aragonius Princeps, Regina ſed illa
Caſtellæ, iuncti venerando fœdere lecti,
Quos Deus Omnipotens miſeratus tempora priſca,
Tot, tantiſque referta malis, tot fracta ruinis,
Ipſe toro placido, thalamo coniunxit amando:
Vt pax regnaret, regna vt ſociata vigerent,
Quæ fuerant disiuncta diu. Damnata periret
Impietas, Orci æternis tradenda cathenis,
Et virtus floreret ouans ornata corollis.
Dura igitur quamquam implexi molimine belli,
Dum cadit imperio Tagara; & dum Maurica Lorca
Submittit collum; dùm ſubdita ſeruit Alôra;
Dum Malacam Reges ſubdunt; dùm Cartama victa,
Vrbes atque aliæ; dúmque expugnatur Albama;
Dùm ſenſim Mauri fugiunt; dùm cedere terra
Compulſi patriam linquunt, & mœnia temnunt,
Ferrandi cogente metu, formidine belli
Abſconſi: vt tandem ſublimia tecta Granatæ
Vrbis, (quæ tenuit multos inuicta per annos
Sceptra, pharetrigero Maurorum milite, bellax)
Propugnent, triplici muro vallata tenaci.
Tunc inter ſtrepitus Martis reſonoſque tubarum
Clangores (Superûm res relligionis amore
Acturi Reges) Iudæos pellere longè
Decernunt. Ne fors lethalia toxica ſanctos
Inficiant animos, ſpargant aut monſtra veneni,
Et Stygium ſemper reuomentia viſcera, virus.
Edictum vulgant, præconis voce perurgent
Iudæas gentes, feſtinent cedere ab oris
Hiſpanis terraſque nouas trans æquora quærant;
Caucaſeos Montes videant, aut torrida Turci
Regna petant, Indaſve plagas, Septemve Triones,
Curentque ad gelidum veſtigia ferre Boôtem,
Quâ ferus armatur Boreas, glacieſque niuoſa;
Extemplo linquant patriam, campoſque feraces,

Regum Catholicorum coniugium.

Eorum victoria in Betica.

Iudæorum expulſio decernitur.

Edicti Regum forma.

Aut Chriſto nomen conſcribant, dogmata cuius
Toto animo, toto conatu, & corde ſequantur.
Terruit Edictum tabentia corda timore,
Ne quid agant norunt. Mores deponere Patrum
Non audent aliqui, ſedeſque, domoſque quietas
Linquere, nec nota profugos tellure fugari
Permittunt. Multi patriæ dulcedine tracti
Magna ſalutiferi ſumpſerunt ſtagna lauacri.
Aſt alij quibus infauſtus loligine ſuccus
Antiquæ legis, medio pulmone venena
Conſperſit, mutant cœlum. Pars tendit in Afros, *Plures familiæ in diuerſa pergunt.*
In Gallos, inque Italiam. Pars turbine rapta
Turcarum panſis adijt verſum oppida velis.
Sic gentem miſeram varias diſperſit in oras
Mandatum Regum, ceù turdos verbere fundæ
Paſtor agit, nubeſque procella furenſque, fremenſque;
Cultor agri vt vepres vellit radice reuulsâ.
Ne verò quiſquam fidei myſteria temnens,
Oblitus fontes, & ſtagna ſacrantia mentes,
Irrita nubiferis ſpargens promiſſa procellis,
Per ſcopulos mortis, perque execranda vagetur
Inuia luſtra ferus, patrum conſepta lacunis,
Ad nebulas patriæ antiquas, moreſque recurſet,
Vt canis ad vomitum redit, excors porcus vt vdam
Materiem cœnoſus adit, rurſumque reuoluit,
Inſignes pietate Viros, morumque Mágiſtros,
Scilicet Arbueſum *ſanctum, clarum ordine Patrem,*
Cui nomen Gaſpar fuit, agnomenque Iuglaris,
Relligio celebris Guzmani ſancta Parentis *Eliguntur Inquiſitores in Aragonia.*
Quem nutrît, doctumque dedit, gnauumque, piumque,
Qui cauſis fidei præſint; ſpeculentur acuto
Intuitu, mores hominum (contagia ne ſint
Dulcia, quæ quandoque videntur verba liquores
Infudiſſe ſacros: cùm ſint conſerta venenis
Toxica monſtriferis Stygios ſpirantia fontes)
Conſtituunt Reges, quorum Maſtrepila primus,
Et Princeps legitur, ſanctus qui ſemper honeſte *Primus B. Petrus Arbueſus præponitur.*
Vixit, & ingenti doctrinæ lumine fulſit.
Maxima qui poterat, mortali commoda vitæ
Adferre ingenio, exemplo virtute, loquela,

Cui nec lenta quies, nec iuſta potentia, nec ſpes
(Et verbo promptus, feruens animo, ordine clarus)
Improba fecerunt, quin vitam ſanctius iſtam
Geſſerit, & medius per honeſta, & cœlica limes
Traxerit Arbueſum, *ſcopulos per, & noxia ſecli*
Carmina, tabificis Orci commixta Chelidris.
Ergo vltor fidei lectus, componere mores
Cœpit, & aduerſas rectò compeſcere linguas,
Inque Deum ſtolidas frenare, & pellere culpas,
Errorum & fæces, mundumque aſpergere luce.
Non potuit ſed enim infernus, nec praua nefandis
Subdita peccatis Iudæa infamis, & vndis
Baptiſmi mandata ſacris, conuerſaque nuper,
Inconſtans, repetens vomitum, ſufferre malorum
Supplicia, & pœnas, ignes, tormenta pudendis
A PETRO Arbueſo *morbis inflicta, reiſque*
Damnandis, quibus infenſa, & labruſca racemis
Grata fuit, prauo reuomunt dùm mella palato.
Et quibus antiquus Moſes inſederat alte
Cordibus infandis, ſenio & lex mortua longo:
Paſſuri flammas, ignes, incendia, mortes,
Ob ritus veteres cæca ob veſtigia Patrum.
Ergo hi cum ſecta ſocys, Moſiſque ſequaces
Cenſorum fidei cœtum, totumque Tribunal,
Chriſtigenas cunctos, diro diſcerpere ferro
Decernunt: ſed enim hoc decus immortale triumphi
Maſtrepilæ *tantùm ſeruauit Rector Olympi,*
Martyrij clarum facturus munere ſanctum,
Templi delicias Noſtri, Orbis amabile Sydus.
Ad curſum leuis aura vocat, maioribus orſis
Eſt opus: accedit PETRI *mors, inſtat & vrget*
Iudaica gentis feritas; contendit acerbo
Martyrio truncare Virum; fideique duellum
Secta ferox finire cupit (quodque autumat illa
Finitum, PETRVM *ſi mors oppreſſerit atrox)*
Spiritus adijciat vires, Deus ora ſecundet,
Nec noſtros verſus contraria monſtra morentur.
Arbueſum nunc cymba vehat, nunc æthere ab alto
Cœlica dulciſluus ſocientur dona camênis
PRISCIS *temporibus Iudæi viuere more*

Qui zelo fidei in hæreticos vleiſcitur.

Quem, & cæteros Inquiſitores hæretici occidere ſatagunt.

In Petrum ferocitas vertitur.

Antiquo poterant, Phaſem celebrare quotannis,
Verbaque cornigeri, in Chriſto completa, Propheta.
Attamen vt ſacro baptiſmi fonte lauari
Tentarunt, Domino, & fidei dare nomina noſtra,
Chriſtiadum leges venerari, & fœdera legis
Tunc iuſſi promiſſa ſequi; aut pro crimine mortis
Damnari, & pœnâ capitis ſi forte vacillent.
Eorum apoſtaſia detegitur. *Aſt ipſi tantum curabant fingere vitam*
Criminis expertem, cæleſtes fingere mores,
Et ſuperinducto velabant corda colore.
Conuicti ſcelerum culpâ, & pracordia flammis
Feruebant, iram magnam, rabiemque furentem
In Chriſtum Dominum claudebant pectora; quamuis
Cœlicolum ritus illius facta putaſſes.
Erupit ſed enim virus, fomenta veneni
In faciem veniunt, ruit à radicibus humor,
Atque nefanda palam produntur crimina gentis,
Confictis obtecta vijs, atque artibus Orci,
Virtutis ſpeciem, & fidei ſimulantia vultus.
B. Petrus in apoſtatas animaduertit. *At* PETRVS Arbueſus, *qui in Religionis amorem*
Verterat ingentes curas, qui Iudicis æqui
Signa pius dederat; pœnis componere mores,
Sæuaque iuſtitiæ compellere crimina flagris,
Conaturque vias ſceleri, præcludere; culpas,
Inceſtus, ſordes, Veneris monumenta nefandæ,
Delictum turpe execrandæ furta Gomorræ,
Hæreſeos morbos turpes, periuria, pacta
Siquæ connubij nupta viuente priore,
Caſtigat. Nigras transfert in carceris vmbras,
In manicas, in vincla pedum, gelidaſque cathenas,
Cæcatas mentes, punit, ſecat Arbiter almus:
Vt trepident, timeantque mali formidine furcæ
Terrore vt pœnæ poſſint ad crimina pronos;
Vt lappas, herbas ſteriles, tribuloſque nocentes
Catholico euellat fundo, diuellat ab agro
Exculto Domini: defendat dogmata Chriſti,
Caſtellum, & fidei, nuſquam expugnabile telis,
Fraudibus infandis, Stygiâ vel dæmonis arte:
Commoueat quamquam cum tempeſtate procellas,
Imbribus horrenda, & vibrato fulmine torua.

Hoc

Hoc vnum verò (viſuri examine longo
Crimina) Cenſores curis mordacibus egit,
Iudaicæ gentis rabies, & dogma tenaci
Innaſcens rursùm ſectæ loligine prauum.
Namque oculos hominum, ſpecie virtutis, & vmbrâ
Vt fallant verpi, properant Genitricis ad aulam,
Metropolim ad noſtram, ſanctorum templa frequentant,
Fundunt ore preces, genibus veſtigia curuant,
Ora rigant lachrymis, tundunt & pectora palmis.
Raucidulo ſed labra ſono (non corda mouebant
Ad Chriſtum) repetunt ſenſim miracula priſca,
Et fontem de rupe datum, quem virga Prophetæ
Eduxit, ſciſſi ſaltantem ex cortice ſaxi,
Atque ollas veteres, cœnam agni, encænia, Moſes
Sanctus homo quæcumque dedit pro tempore legis,
Ignari ad tempus Chriſti transferre volentes.
Sic igitur patribus fidei, morumque Magiſtris
Defertur ſcelus admiſſum, repetita nefandi
Judaici ritus contagia, crimina Patrum
Cordibus infauſtis recutitæ gentis auaræ,
Oſſibus & neruis rursùm inſediſſe profanis.
Queis motus PETRVS, *præcellens arbiter arcis*
Cauſarum fidei, tribulos, plantaſque nocentes
Leuigenum, plebiſque feræ luſtrare tenebras,
Vlcera membrorum tabo putrefacta pudendo,
Vndantem ſaniem, felliſque humore tumentem,
Infrenare pius curat, rurſumque reformat.
Hinc ignis vibrat flammas; hinc chorda capiſtros
Blaſphemis aptat linguis; hinc terga flagellis
Liueſcunt rigidis; reſonantia flagra rubeſcunt.
Hinc coſtis infixa malis; hinc æquora ſulcat
Nauita fluctiuagis, agitatis ordine remis;
Ligneus hinc ſubſtratur equus, quique orbibus vrget
Hæreticam rabiem, concluſas corde latebras,
Culpa membra virûm, & vitijs maculata nefaſtis
Diſtendit; pateant vt morbi, culpa pietur,
Et ſanies contecta fluat, ſincera trahatur
Ne plebs in morbos, nec turpia crimina ſontes
Tollant, inſontes perdat gens praua columbas.
Denique ſcribuntur fiſco bona plurima eorum,

Apoſtatarum ſubdola pietas.

Varia ſupplicia in eos exercet Petrus.

Baptiſmi ſanctos qui auſi contingere fontes,
Reſpexere retrò rurſum, ſubitoque relapſi,
Sordibus immundis læti voluuntur eiſdem.
Hinc furibundi vagantur.
Hoc vbi præſenſit rerum effrenata cupido,
Perfida monſtriferis lucri gens perdita technis,
Efferа, dira, ferox, exlex, Iudæa rebellis,
Quæ mortes, ignes, flagra, atque incendia turpis
Tempſerat; horriſonis conclamat vocibus amens.
Ira fremit diſcors; feruens præcordia flammis;
Scintillant oculi; prauum cor ſanguine flagrans
Virus anhelat atrox; verpus minitatur acerba
Chriſticolis damna, & totam delere per Orbem
Chriſtiadum legem, Chriſtum, rituſque piorum,
Catholici cœtus mores, nomenque, decuſque.
Omnes fideles, maxime Miniſtros S. Inquiſitionis minantur.
Principio ad fidei Patres, ſacrumque Tribunal
Vertitur infelix rabies: vindicta cruentis
Conſtituit, ſimulans, Cenſores cædibus almos
Perdere: Maſtrepilam truncare agitata feroci
Inferni flatu primùm, reliquoſque deinceps
Caſtelli fidei vigiles, ſacroſque Miniſtros.
Ergo in conſilium reuocat periura relapſos
Non paruo numero. Quâ Matris Virginis Almæ
Cælica clarificis poſuerunt Numina dextris
Saldubæ muros ſuper, admirabile pignus.
Atque vbi Maſſarum collucent atria rurſus,
Sæpius, atque alibi iunguntur: & agmine multo
Congregati B. Petrum occidere decernunt.
Complacuit PETRVM Arbueſum *proſternere morte.*
Sicque diem fugiunt, obſcuraque noctis opacæ
Congrua conquirunt culpæ, ne plebe frequenti
Chriſtigenum populi raperent in bella furorem.
Quinque ergo verpos legit gens dura, redemptos
Mercede, & pretio grandi, atque vt tempore priſco
Conducto Iudâ, committunt crimina nuſquam
Audita infauſtis curant celare maniplis.
Vtque lupus capras, venatur vt ipſe columbas,
Vtque canis lepores, ieiuni ad prandia ventris
Appetit; Arbueſum *detur ſi certa facultas*
Ad morſus quærant, iuſſit gens dira, ſuperba
Confodiat hominem ſanctum, rabidoque tumultu
Corripiat morte immani, quo Iudice viuo

Igniferum

Igniferum Solymos perdet iaculabile fulmen,
Deſtruet Iſacidas nuſquam tolerabile damnum.
Septembris tunc tempus erat, quó ſemina ſulcis Quo Menſe Martyris mors?
Iacta legunt, quaeruntque grues, vindemia quando
Iam lacubus matura cupit, pinguiſque recondi,
Implere & vacuas precioſo nectare cellas.
Luctiſicuſque dies aderat, Sol lumine denſus,
Alta ferebatur veneranda per aethera triſtis,
Obſcuris radijs ſcintillans, nubibus aër
Turbatus, duros caſus praedicit, & infit.
Vertitur interea caelum, lux tranſit ad Indos,
Obuoluens vmbris campos, terraſque, poloſque.
Denſantur ſenſim nigrae, caecaeque tenebrae,
Et placidos ſomnos, dulcemque in nocte quietem
Salduba Ciues carpunt, hominumque, canumque
Ora quieſcebant noctem ducentibus aſtris
In medios orbes; medium iam noctis abacta
Tempus erat: Noſtri Templi iam cymbala bombo, Cymbala ad preces matutinas reſonant.
Et ſonitu grandi reſonant; caelum omne cietur
Nolarum ſtrepitu, ſcanditque in ſidera clangor,
Excitat & Surdos diuerſis motibus artus,
Oppreſſos ſomno. Excubitorque ſilentia gallus
Excutiens, medium noctis ſignauerat alis,
Et cantu reſonus. Diuinis laudibus implent
Templa Sacerdotes, Monachus, Monialis, & omnis
Clerus amore Dei accedit deductus ad horas,
Et laudes caeli recinendas, tempore noctis,
Quo motus animique ſolent intendere vires,
Conatus totos in caelum, pectora, mentes,
Sanctaque caelituis diſtendere corda coronis.
Hos inter venit Petrvs *diuinus in Aulam*
Metropolis recitare preces, celebrare Deumque B. Petrus ad preces matutinas ex more venit.
Laudibus, omniſonis Pſalmiſtae tangere chordis.
Proſtratus Templi in medio, deuotus ad Aras
Intentus totus, gemebundis vocibus orans
Sic ait: Aeterni Rector mirabilis Orbis
Pande ſalutiferas noſtris nunc cordibus aures:
Quaeque gemens fundo, miſeratus, vota precantis
Reſpice Cunctipotens, te mens, te corda, tuumque
Conſpectum, faciemque tuam mea viſcera quaerunt.

Dirige

Dirige nunc rectum Mundi per deuia callem:
Succinctos armis hoſtes depelle furentes.
Eſto mihi clemens, eſto Pater, eſto Patronus
Chriſtipotens. Quo vel ſimili ſermone locutus
Arbueſus *Sanctus, precibus, conuerſus ad Aras,*
Inſtat; cùm cepit Clerus cantare Dauidis
Pſalmum, quoque ſolet ritus ſolemnia noctis
Ordiri, alterniſque choris reſonare canorus.
Horreſco referens; tunc dirus proditor vnus
Ex coniuratis, nummûm mercede nefandâ
Orans transfuerberatur ab vno ex hæreticis. *Conductus, truncare Virum furialibus auſis*
Acceſſit retro tacitus, laterique ſiniſtro
Vaginâ ex longâ ſcelestum diripit enſem,
Et Petri Arbueſi *collo trux abdere totum*
Conatus; iugulum fecit, quo ſanguinis vndæ
Fluxerunt celeres, quo roſida vaſa cruoris
Inſpergunt Templi lapides, terramque rubentem.
Vt nitidi fontes conſpergunt arua roſetis;
Vtque roſeta roſas generant; vtque vnda corallos;
Purpureos pannos, rubicundos concha colores,
Metropolis celebris tanto irrorata nitore,
Picta roſis, conchis, oſtroque colore retincta,
Arbueſi venis, fideique rigata fluentis,
Muneribus cœli, multis celebranda futuris,
Prodigijs tantis, miraclis tanta, decoris
Ingentes fructus faciet, tùm multa quotannis
Virtutum varijs florentia ſerta coronis.
Protinus moribundus humo cecidit. *Transfixus rurſum* Petrvs, *victurus in annos*
Æternos, cecidit moribundus, & atria blandos
Compoſuere ſinus: gemmatus ſanguine lectus
Excipit innocuos ſacrati Corporis artus,
Purpureoſque dedit latices pro ſtramine molli.
Heu furor! heu rabies! heu deteſtabile factum!
Heu ſcelus! heu immane nefas! ô perdita ſemper
Impietas! Num hominum ſordes? num ſtercora ſecli?
Orci membra decus tantum proſternere mundi?
Nunquid de virtute ſcelus? de iure triumphos
Iniuſtum facinus tollet? Num iniuria vincet
Iuſtitiam? Furor, & rabies, fraudeſque, dolique?
Quo Mundus vultu tulit hoc? quo ſydera? Cœlum?

Luna

Luna rubens? Stellæ? Sol? Mars? reliquique Planetæ,
Hoc opus indignum? Cur tellus pertulit huius
Criminis auctores? Auidis cur faucibus Orcus
Non carpſit? Stygias cur non deduxit ad vndas?
Nuſquam tuta fides. Quis nam vnquam crederet illos,
Qui patrios tenuere lares, putredine mentis
Excuſſâ, & Chriſti lotos baptiſmate ſacro,
Sordibus obſcenis rurſum obdormire pudendis?
En fidei immemores, vitam, propriamque ſalutem
Obliti, Ægypti caules, ollaſque nocentes
Commemorant. Veluti incluſus tellure ſub atra
Ex nitro puluis, magnas euertat vt vrbes,
Dum ſe ſe aſtrigeros effert furibundus in orbes
Effringit rabiem: ſic gens recutitá, furenſque
Ardentes flammas, quæ tectæ corde latebant
Chryſticolas contra, Inferni furialibus auſis,
Hac nocte euomuit. Sanctus Maſtrepila truncus
In medio Templi iacuit. Fugere deinceps *Fugiunt occiſores.*
Carnifices, ſtrepituque ingenti, vocibus ægris,
Tortorum curſu, fugientumque impete magno,
Atque pedum ſonitu, aſtantum clamore virorum
Metropolis reſonat. Crediſſes fulta columnis
Tecta tot, & tantis à vertice in ima ruiſſe.
Tunc Clerus Noſter verſus, & cantica ſacri
Pſalmographi vatis liquit terrore ruinæ.
Clauſtra chori exiuit: turbatus limina tranſit,
Ancipiti trepidans animo, confoſſus acerbo
Maſtrepilæ *Sancti caſu, lamenta mouêre*
Cœpit, & vndantes lachrymis prenſare dolores.
Pars currit, pars deflet hiantia vulnera, parſque *Accedunt Canonici.*
Claudere conatur, voceſque ad Numina grandes
Tollit, pars minatur, lamentabile viſu,
Lactea purpureo pars colla recincta colore
Panniculis mulcet, refouet vulnuſque ſiniſtrâ.
Oſcula mox manibus, pedibuſque, & veſtibus omnes
Reddere nituntur; venerantur Martyris inde
Membra coralliffluis iam fulgida ſanguinis vndis.
Arbueſus *vix viuus erat, mortique futuræ*
Proximus, ingenti affectu ſubſellia Diuûm
Reppleratprecibus, miſſis vel in æthera votis.

Plebs omnis accurrit.

Tunc ſed enim populus veniens, vrbs tota tremendis
Enſibus, atque alijs armis munita coruſcis,
Deſtructura trucem gentem, ſectaſque nefandas
Verporum, cunctas ferro exhauſtura repente,
Conclamat, tangit, ſpectat ſtupefacta cruoris
Arbueſi Patris bullire in puluere fontes.
Nam ſanguis PETRI *fulgenti lumine clarus*
Bullire in terra cœpit, telluſque liquore
Alta petit, feruet, ſaltat, nat, muca minaces
Feruoris voces muſſans, commota ſuſurro.
Hinc ſacer Arbueſi *ſanguis, hinc ſanguinis vnda*
Ad dominum clamant, tollunt ad celſa Parentis,
Atque Redemptoris Chriſti, ad palatia Regni
Ingentes gemitus. Terra & madefacta cruore,
Impellit motu ſonitus in ſydera multos.

Fama replet totam vrbem ſucceſſus.

Interea penetrat Salduba gentis ad aures
Fama intrans aditus, ac mille foramina tectûm
Perluſtrans, nullis detenta per abdita portis,
Torua fremens, voces referens, verſanſque ſonantes
Maſtrepilæ *mortem, diras feciſſe ruinas*
Iudæam gentem. Creſcunt delicta, vagantur
Millia rumorum confuſſe ducta per vrbem,
Dum dictis addit maiora loquacior auctor.
Inde vago Templum, turba coëunte, tumultu
Vrbs replet triſtis, celeri miſerata dolores,
Admirans facinus, ſcelerata & crimina gentis:
Continet at voces, lacrymaſque introrſus obortas,
Immites tantùm conuertit in æthera vultus.
Maſtrepilæ *faciem ſpectat, vulnuſque tremendum*
Impactum collo ſacro Cenſoris, & enſem
Terribilem venas furtim ſecuiſſe calentes.
Aſpicit exangue vt corpus venerabile, luget,
Vlciſci ſtatuit (catulo vt viduata Leæna)
Arma capit, Verpûm gentem ſtratura nefandam,
Currunt, diſcurrunt coniuncta hinc inde cohortes,
Armatique homines, confuſoque ordine Ciues.

Alphonſus Archiepiſcopus Cæſaraugustanus tumultum placat.

Alfonſus *Præſul Noſter, Regiſque potentis*
Illuſtris ſoboles, Pro-Rex, & Paſtor ouilis,
Saldubenſe pedum retinens pernobile, & omnes
Inter Aragonios proceres tunc primus, & ipſo
Alter ab armiſono Ferrando patre ſecundus,

In

In Regno Princeps, caſum admiratus iniquum,
Obuius acceſſit, gentis placare tumultum
Diſpoſuit noſtra, verbis prudentibus vltro.
Queis dictis, vulgo, Paſtoris dicta, furenti
Conſilium amplecti Patris, reuocare tumultum,
Ceſſare à bellis, viſum pro tempore, iuſtum.
Sicque venenatum mox depoſuere furorem,
Ceſſarúntque auidæ ſæuire in vulnera dextræ,
Confuſum vulgus repetit tentoria. Pro-Rex,
Et Præſul Noſter defeſſus corpore, Ciues
Salduba cuncti, ſedato pectore, tecta,
Atque domos repetunt; virus, diſcordia, murmur,
Motaque diuerſis reſonantia partibus arma,
Et gladij, atque enſes, inſani flamma furoris
In ſomnos recidunt, excepit membra ſoporus
Lectulus, & roſeis fulgens Aurora capillis
Pompta venit, croceum linquens rubicunda cubile.
HÆC *inter multum reboantia murmura noctis,*
Metropolis Clerus ſanctum deponere Corpus
Maſtrepilæ *in lecto voluit, ſi forte per artus* *Clerici corpus Petri in lectulo ponunt.*
Omnipotens vitam vellet ſeruare, Viroque
(Vltima labentis diſtendens ſtamina lucis)
Præſcriptum proferre diem, producere tempus:
Tarquinos olim vt regi Deus auxerat annos.
Nox aberat; totum radijs inſperſerat Orbem,
Implicitas tenebris nudauerat æthere ab alto
Sol terras, radios rorantem Lampada cælum
Ad medium duxit, celeri lux mota rotatu.
Deflebant omnes caſum, Maſtrepila ſanctus
Mortales tandem Martyr ſublatus ad Aſtra,
Poſt biduum lecto diſtentos liquerat artus. *Obijt poſt biduum.*
Luctifico Clerus triſtu veſtitus amictu,
Irrita ſupplicibus miſcebat verba querelis.
Atria multiuago crepitant concuſſa tumultu.
Ipſi etiam lapides, altaria, clauſtra, columnæ,
Clatra chorus, portæ, reſonantia cymbala Templi,
Vocibus inclamant multis, deflere videntur,
Et lachrymas iactare pias, boubare querelas,
Et Chriſto Domino varios muſſare dolores.
Deflebant populi, fontes, fluuialia fletu

Littora concûſsis, turbato vertice, ripis
Eius obitum ſenſere omnes. *In luctum tranſlata ſilent, & cantica tantùm*
Conſona triſtitia pangunt, & flebile carmen.
Metropolis viduata choro, viduata micanti
Ornatu (multis velut interdicta diebus)
Maſtrepilæ *mortem voluit deflere cruentam.*
Reſpuit & mœſtis lachrymis non congrua fuſis
Fulgida purpureis, oſtroque, auroque tapetis
Tegmina, & Attalicis florum intertexta figuris.
Interea æternas, dimiſſo corpore, ſedes
Petrvs *ouans ſcandit, portaſque patentis Olympi,*
Martyrij lauro fulgens, comitante coronâ
Multiplici Diûum, palma fruiturus adintrat.
Dies obitus B. Martyris. Septima Septembris Decima & *lux orta tepentis*
Hæc fuit, æternam per ſeclâ datura quietem
Maſtrepilæ *ſancto, cœlos, qui tangere plantis*
Gaudet, & aſtrigero expectare ex vertice terras.
Interea Præſul, Ciues, vrbs tota ſepulchro
Maſtrepilæ *intendit. Multo deflere paratu*
Metropolis mortem voluit. Nec viſa vetuſtis
Patribus, Arbueſi *ſancti celebrare trophæa,*
Exequijs lacbrymâre pijs, & funere grandi.
Occurrunt Populi, numeruſque immenſus acerbi
Funeris, & tumuli teſtis, quo pignora ſacra
Condantur celebri pompâ: nec fama ſuperſtes
Arbueſo *Patri deſit, cui Nomen in æuum*
Æternum peperit mors conſtans, clara triumphis
Martyrij. Præſtent etiam altâ mole ſepulchri
Virtutis monumenta pia: & ſupremus habèri
Relliquijs, vt poſsit honor, quo funere Noſtri
Ad ſimilem palmam Populi, laudemque vocentur.
Ergo ſepulchrales ritus, præſente Senatu
Cæſaris Auguſtæ, *Regni, vario ordine gentis,*
Nobilium, & Populi, vulgi, clerique canori
Datur Corpus Sepulturæ. *Metropolis, celebri officio, gemebunda peregit*
Iam Templum in ſacrum conuenerat vndique plebes,
Iamque ſolum riguum lachrymis, iam ſanguine Petri
Feruebat rurſum tellus, & murmure rauco
Vindicta ingentes voces ſignanſque, ferenſque
Tentabat querulos feruoris vortice motus.

Ingemuêre diu, triſtemque ad ſydera (viſo
Prodigio) gentes fletum miſere, minantes
Supplicium verpis, ignes, flammaſquè voraces.
Concupiunt omnes ſacrum contingere Corpus,
Alternat Clerus Noſter dùm cantica, magnis
Suſpiriis, tenues auras, & tegmina denſans.
Mox pendent cuncti ſuſpenſi, ex ore loquentis
Obliti rerum! tantùm cœleſtia corde
Percipiunt; mundi diſcunt non fidere rebus:
Hinc ſacris iam perfectis, poſt funera luctu,
Et cantu alterno commixta, reponere Corpus *Locus Sepulturæ deſcribitur.*
Magnifico Tumulo, & niueo ſub marmore curat
Metropolis, foſſâ terrâ, lapidiſque ſuperbi
Arte laboratam, & pretioſam efficere thecam,
In qua condantur clari monumenta trophæi.
Ergo ſepulchrali corpus componitur antro
Chriſtiadum more ornatum, quod ſerica velant
Ornamenta decora auro, tùm fulgida lino
Texta tegunt niueo, clauduntque volumina petræ,
Et terræ non parua manus, lateriſque recocti,
Et calcis paries durus, quem vallat, & ambit
Multicauus tumulus, curuâ teſtudine cæcus.
Hinc caput extollit moles, ſupereminet ampla
Lamina, quæ inſcriptum ſeruet per ſæcula Nomen;
Quæ narret mortis tempus, quæ clauſa ſepulchro
Membra PETRI *monſtret; donec ſuprema dierum*
Nubiferos Montes vrat, diſperdat & Orbem.
Hinc ſurgit moles magna: omnia nobile marmor;
Hiſtoria PETRI *poſitis, hinc inde figuris,*
Contegit inſculptum: truculenta mortis imago
Ad viuum depicta patet. Circundata clathris
Marmora viſuntur, varijs ornata triumphis,
Factorum Arbueſi *Patris; miracula multa*
Martyris inuicti. Nuſquam memoranda ſalutis *Quo plura pendent ſigna miraculorum.*
Conceſſæ, populis pendent inſignia ceræ,
Argenti rutili, & varij monumenta metalli.
Lintea quæ miſero dudùm incubuêre ferêtro,
Et lini vittæ, fractùm que ligamina membrûm
Corporis exciſi morborum ſignaque multa
Namque PETRVS *multis miraclis clarus Iberum*

Donum prophetiæ viuens meruit.

Auctorus fulget. Viuens veneranda Propheta
Signa dedit: ſe prædixit multò ante, futurum
Cenſorem Fdei, quàm res ageretur, & almi
Officij leges decretæ, ipſumque Tribunal
Aſcriptum ſacris cauſis, & iuribus eſſet.
Et mortem præciſſe ferunt, operoſa patraſſe
Plurima. Martyrium celebris Campana Vilillæ
Ingenti motu, nullo pulſante, ſonora
Ictibus oſtendit multis, quâ nocte nefandam

Campana Vilillæ ſonitu prædicit S. Viri mortem.

Intulit Arbueſo *mortem Iudæa, pudendis*
Artibus horribilis, furijsque agitata malignis.
Quid moror? Auctores mortis torpedo (quietem,
Vel Somnum potiùs lethalem imitata veternum)
Turbauit, mentemque fugato robore fregit.
Dúmque fugam rapiunt, cæcatis fuſa repente
Luminibus caligo fuit, nec cernere Templi
Auguſti portas poterant. Iam pectora ſpaſmus
Lethargi ſegnis, ſummæque grauedinis horror
Cœperat, imbelliſque tremor poſſederat artus.

Auctores mortis caligine cæci, quacumque horrent.

Hæſerunt vires, titubant membra, oſſa geluque
Obſtupuere, & metu exangui tremefacta vacillant.
At poſtquam PETRVS *cœleſtes ſcandis in axes,*
Magnifico, & corpus tumulo eſt de more ſepultum;
Exangues Templi lapides ſeruaſſe recentes,
Permultoſque dies, ſacrati ſanguinis vndas;
Purpureas ſeruaſſe roſas, iteraſſe liquores,
Feruentes motus, certum: repetiſſe cruenti
Martyrij immanes pœnas, torſiſſe nefandos
Carnifices, quocumque pedes, turbataque corda
Vertere curaſſent. Donec tormenta, recluſi,
Tortorum manus rigidas, & vincula paſſi

Capti cremantur.

In fumos, flammaſque truces abiere peruſti.
His ita confectis, cœleſti in ſede coruſcus
Æternam viuens vitam poſt fata beatam,
Contemplans mundum PETRVS, *patriamque relictam,*
Exequias triſtes, quàm triſtia liquerit arua
Metropolis, Regni, atque Vrbis; quàm triſte Tribunal
Cauſarum Fidei, quantis plangenda querelis
Funera liquiſſet: iam ſolaturus amicos,
Lumina ad hos terræ vertens radiantia tractus,

Fulgenti

Fulgenti è cœlô venit telluris in oras.
Blaſcus *erat* Galbez *virtutis honorque, decuſque*
Vir bonus, & rectus, ſacriſque dicatus & aris,
Ordine, doctrinâ, officio ſeruire paratus,
Presbyter; aſtriferas prauÿ concludere portas
Et reſerare pijs ſolitus, qui Aguilonica rura.
Atque hortos ſacros diuino ſemine verbi
Ditabat, virtute, exemplo, & munere ſacro.
Hunc ſanctus Martyr, redimitus tempora ſertis
Martyrÿ, zeli, & doctrinæ fulta coronis
Sæpius inuiſit, luctum ſedauit amici,
Curauit morbum Blaſci *per membra tumentem,*
Hernia, quem multum vexarat iniqua dolore.
Inde reuelauit Sanctus Maſtrepila *Galuo*
Cauſarum Fidei Solio ventura, futuris
Temporibus, multa, & magna; admirandaque ſemper
Iura Tribunalis ſacri, legumque ſacrarũm
Illius veneranda pijs, prauiſque tremenda,
In ſeclûm manſura, Bonum ſolamen, & Orbis
Chriſtiadum culmen firmum, murúmque futura.
Inſuper & Reges, qui conſtituere Tribunal
Errores contra, & ſordes, & crimina Mundi,
Æternis vitæ palmis, pulchriſque coronis,
Et magnis cœli fruituros ſedibus alti.
Nil quoniam geßit vixat prudentia cultis
Vtilius terris, Superis aut gratius vnquam,
Quam reperire modum, ſæuum quod dogma nefandæ
Hæreſeos pœnâs lueret pro crimine dignas.
Queis dictis Martyr, rutilis fulgentior aſtris,
Jn cœlum fertur, Blaſco *ſpectante, coruſcus.*
BERLANGÆ *Domini natus, ſoboleſque nitore*
Purpureo Ambroſium referens per pulchra decorem,
Et generis tanti quæſitam ſanguine famam,
In templum venit Noſtrum: ſi forte Sepulchrum
Martyris Arbueſi Patris detracta loquela
Organa donaret, quibus & viduatus ab ortu
Naturæ vitio fuerat, mutuſque creatus.
Vix ergo ad Tumulum iuuenis peruenerat æger,
Incipiens precibus, manibuſque in celſa ſupinis
Corde vocare Deum, proponere clauſa Sepulchro

Apparet amico, & ſolatur, eumque ab hernia curat.

Tribunalium S. Officÿ futuram magnitudinem reuelat.

Mutus vocem recuperat ad ſepulchrũ S. Viri.

Oſſa

Oſſa Petri Arbueſi. *Meritis & Martyris almi*
Poſcere verborum vires, atque ora nouari,
Omnipotens verſis quando in contraria cauſis,
Guttura grandiſſono repleuit nomine Iesvs,
Quod cœlum, quod terra tremit, quodque aſtra tremiſcunt,
Et iuueni redeunt confeſtim munera linguæ,
Et quæ naturæ morbo ſubſtantia vocis,
A matris partu fuerat ſublata, ſonoræ.
Paralyticus miraculo ſanatur. *Ipſe Triennali fuerat Monzone Domingus*
Tempore vexatus morbo paralyſis, & acri
Brachia torporis tabo contracta perennis,
Cruraque longæuo multum concuſſa dolore,
Inualidis ſuſtentans pedibus, & poplite molli
Tardigradas ſuras: velut incruſtata gelatis
Flumina vorticibus, retinens immota recuruo,
Aſt interuentu Petri *ſanatus obiuit*
Exultans, carpenſque viam; præconia laudis
Diuinæ, Petri*que Patris ſuper æthera tollens,*
Viribus vt gelidos ſenſit recaleſcere neruos,
Auctore Arbueſo, *& corpus reparaſſe ſalutem.*
Altera paralytica ſanatur. Lvcia *Pontis iners membris, languebat acerbo*
Per multos Menſes morbo: nec morbida neruis
Inualibum corpus poterat verſare, quouſque
Ad ſacrum Tumulum Petri *perlata, repente*
Vidimus exangues lætam abieciſſe dolores,
Membraque confeſtim motus cepiſſe ſuaues.
Alius corpore fractus curatur. Torrenvs *Ciuis* Saldubæ, *& cultor agrorum,*
Dum legeret dulces cruſtatâ pelle iuglandes,
Incautus cecidit ſublimi ex arbore truncus.
Quo caſu attritum corpus, per Quatuor annos,
Et fractum dorſum tenuit, quo brachia fractis
Oſsibus, inualidos tenuere prope oſſa lacertos.
Sic triſtis venit, viſurus tecta Sepulchro
Membra Petri Arbueſi, *faculas, & lumina multis*
Acturus precibus, queis immedicabile vulnus
Aufugit linquens hominem: per membra ſalubres
Inſtillans flatus oratio ſancta negatos,
Sentiferiſque medens neruis, motuſque datura
Vitales homini, curſuſque auctura valentes.
Sadenſem Medici, medicamina, & atra Simonem
Item alius paralyti-

Vix

Vix viuum linquunt hominem, lectoque cubantem:
Officijs viduata ſuis concuſſa iacebant
Brachia, crura. pedes, coſta, ſegneſque per artus
Noxia deortos curuabant vincula neruos.
Hunc PE RVS *Noſter (commotus voce precantis)*
Robore firmauit membrûm, tum corpore ſanum
Conſtituit, proprijs dùm fecit vadere plantis
Infirmum, magnas fundens per viſcera vires.
Salduba natus primis Athanaſius annis, — *Alter inſanabili morbo curatur.*
Mellituſque puer, morbo cruciatus acuto,
Hernia, quem ruptis ambabus partibus ægrum
Fecerat, & magno torquet, diroque dolore.
Ad Tumulum PETRI Arbueſi *portatus, amicam*
Effuſo riſu lætus per membra ſalutem
Senſerat, inſperſam magna virtute Sepulchri
Accedens, fugiebat morbus, ſæua recedens
Hernia, torquebat puerum, rurſumque peribat
Infirmus, rigidi torquentes rupta tumores.
Quapropter Patres natum portare frequenter
Ad Tumulum Sancti ſoliti, caſu oſtia Templi
Inueniunt noctu, venientes, clauſa, nec ipſos
Sacriſtas, voces pueri clamantis, & acri
Ploratu miſeras tollentis in aſtra querelas
Audire. Intentus precibus Palacius, altis
Vocibus Arbueſum *clamat, quo nomine morbus*
Audito, fugit trepidus, perfecta ſalutis
Admittens corpus pueri fomenta tenelli.
Venerat ad Tumulum morbo confecta vetuſto — *Alia paralytica ſanatur.*
Incedens ægris pedibus, ſiccíſque Puella,
Ipſa gemens, tremebunda, preces fuſura, caducis
Membrorum vinclis impetratura ſalubres
Spirituum vires, ligni lictura peroſos,
Quêis veluti pedibus graditur ſuffulta bacillos.
Circumdat Tumulum, faculas, & munera votis
Addidit, & precibus deuotis nixa, repente
Effecit ſanam Dominus, prece Martyris, illam;
In priſcum corpus componens motibus, vſum,
Membraque reſtituens infirmis florida neruis.
ANNA *Maria Bolas morbo paralypſis iniquo,* — *Alia paralytica ſanitatem recepit.*
Non paucis fuerat dire cruciata diebus,

Cuius cuncta malus membrorum munia torpor
Soluerat, inualidos, abſumptis viribus, artus
Diſcrucians, ſæuum inſtillans per membra rigorem.
Ergo venit fratris noſtri veneranda Beati
Pignora Maſtrepilæ ſupplex viſura, gemenſque
Ingentem Tumulum, celebremque, vt ſacra piorum
Cœlituum ſolitum eſt venerari buſta, ſacratis
Votis, & precibus multis celebrare: Viroque
Prodigijs claro, diuinos reddere honores;
Martyre, & à tanto vitæ impetrare ſalutem.
Hanc igitur Tumulum circùm curſare volentem,
Perque dies aliquot diuino ferre Sepulchro
Lumina, deuotis circundare funera ſignis,
Accenſis faculis, precibus pulſare benignis
Celſa Dei, Chriſtique Patris ſubſellia, PETRVS
Abſoluit morbo miſeram, ſanamque, fugato
Conſtituit languore putri, dum viuida neruis
Reddita, conſedit ſolidato corpore virtus,
Membraque Maſtrepilæ ſenſerunt dona Beati.
Poſcenti dabitur quoniam, concluſa patebunt
Oſtia pulſanti, foribus pandentur apertis.
Cæſaris Auguſtæ Ciues, Solorzanus olim
Qui dictus fuerat, morbo tentatus acerbo
Gutturis, ex magno procedens vulnere, quod diù
Vexauit, torquens hominem feruore veneni,
Diuinum PETRVM *ſupplex orabat: vt ipſum*
Curaret, puerumque ſuum, quem noxia graſſans
Hernia torquebat miſerum, membrûmque tumores
Replerânt morbis multis, queruluſque vigilque
Ipſe dolor crucians nimium violentus, & acer
Torſerat, & fuerat variorum cauſa laborum.
Nocte igitur quadam poſſeſſus membra ſopore
Vrgetur monitis æger, viſuque patenti
Maſtrepilæ *ſancti, curatum & tabe nigranti*
Infirmumque virum, ſobolem quoque robore multo
Vidimus, expulſo morbo, firmaſſe iuuentam.
Quid moror? Enarrans nuſquam numeranda quariſmis
Maſtrepilæ *Sancti miracula. Quid moror? hæc eſt*
Paruula pars. Sed enim plusquam Ter Mille feruntur
Arbueſi *Patris Noſtri curata medelis*

Pater ex vulnere gutturis & filius ex hernia ſanati.

Tabida

Tabida membrorum, morientis vulnera nerui.
Nulla dies viduata ſacro medicamine tranſit,
Nulla ſepulchrales clathros nudata trophæis
Miraclum venit. Cinctoria, vincla, nouaſque
Corporis ægroti formas, multaſque figuras
Adducit quæcunque dies, portenta, nouoſque
Prodigium fructus. Pendent miracula circùm
Vnde ſalutiferi vulgatur fama Sepulchri.
Ad Tumulum veniunt gentes, ipſumque frequentant,
Vota ferunt lachrymis, candelis, munere multo,
Confiſæ PETRI *precibus, quo vindice ab aſtris*
Morborum medicina fluit, nec tempore longo
Redditur inualidis robur, vireſque, ſaluſque,
Auxilium felix ægris: medicamina vitæ
Donantur ſubitis ſucceſſibus: hernia fractis
Curatur, veniuntque reducti in gaudia planctus,
Et veniunt ſomnos non deſtructura quietos
Vlcera. Pelluntur retracti in clauſtra ſalutis
Corporis ægroti grandes, ſæuique dolores.
Infirmis igitur totus venit obuius æther,
Dulce ſonans, & dona ferens, dùm munera Sancti
Mille ſonant linguis. Volucris præconia famæ
Sollicitant hominum mentes, queîs dura, fluenſque
Conſumpſit rapiens membrorum robora tabes.
Inuiſunt Tumulum, celebrant, venerantur, adorant:
Oſcula mille ſacris infigunt arte recluſis
Marmoribus, clathris, lateri, lapidique, ſoloque.
Plebs cruciata malis certatim fertur, & orans
Redditur extemplò miranda in iura ſalutis.
Sicque mala ipſius morbi, ſæuique dolores
Diſcedunt, magno Sancti medicamine pulſa.
Ergo ſepulchralem miracula multa mouentem,
Circuit hanc molem celebris Salduba quotannis;
Martyrij redeunt PETRI *dùm feſta cruenti,*
Atque frequens populus ſuccendit lumina circùm.
Innumeræ gentes certa in miraclâ volantes
Aduentant, agrique fluunt, vicinaque magno
Oppida concurſu; limphis ditata Salonis
Bilbilis; illuſtris Darocaque munere cœli;
Montani populi; Barbaſtrum; Iacca niuoſis

Miraculorum frequentia deſcribitur.

Populorum ad ſepulchrum accedentium deuotio.

Vrbs præcincta iugis; Turiaſo nobilis vndis
Fontanis; nec non titulis celebranda decoris
Ergauica; & reſonis nobis pingenda camænis
Oſca, parens Leuitæ vtriuſque, & Martyris almi
Laurenti, & Vincenti Noſtri; Burgia monti
Nubifero Cauno contermina; nobilis agris
Luna, Vncaſtellum, Sadaba, Exea, Tahuſtum;
Belchitum, Fontes, Sarinena, Maella, Zuéra;
Patria Fernandi Soſium pernobile, Caſpe;
Atque Ixar magnum; PETRI *quod plura decorant*
Selleræ Patris Noſtri miracla Sepulchri.
Quid memorem reliquas gentes? Gariñena iocoſis
Jnclyta vinetis; Alago; Secontia glebæ
Oppida frugiferæ. Memorem fors rura vetuſtæ,
Seu veteris Cantæ; Fragæ, Monzonis; & altis
Turolium muris; dulcis quod Turia limphis
Alluit, & multis ditat fœcunda fluentis?
Quod cœlum magnis ornauit fructibus, atque
Corporibus Diuûm Petri, ſanctique Ioannis
Ordinis Angelici Franciſci pignora Patris?
Farizæ populos referam? placidique Xilocæ
Fortaſsis gentes? Caſtellæ tecta, domoſque?
Nauarræ Regni turbas, quas magna vocauit
Sæpius ad Tumulum pietas? Regumque coronas,
Pontificum & mitras fulgentes? Mille feruntur
Totius Regni Aragonum. Iam corpora morbo
Tabida, diſperſis properant curanda maniplis
Ad Noſtrum Templum; peſtem pulſura malignam,
Et mortem, febres, hoſtis tormenta, feroſque
Membrorum morbos, paralyſis vincla repandæ.
Relliquijs Salduba PETRI, *puerique Domingui,*
Et Brauli, Encratidis, Maſſarum pignore, Templum
Virginis, atque Agni, Orbitæ, Viridantis, & almi
Lamberti, innumerûm Sanctorum munere felix.
Te inprimis animo toto, & conamine multo,
Te Chriſti Domini memorem, te tempore in omni
Eſſe decet: quoniam monumenta, & pignora amoris
Talia, totque Deus liquit tibi, qualia magnus
Vix poterit reperire alia Argus paſtor in Orbe.
Quare age ſolemnes Domino tam grata quotannis

Affectu

Affectu ingenti duc ad ſacraria pompas;
Præſertim Salduba potens hoc tempore ſacro,
Quo vult Chriſtiadum culmen, Pater almus, & alta
Sedis Apoſtolicæ Rector, qui iura gubernat, *Eius Canonizatio tractatur.*
Et leges Fidei, Mundique patentis habenas,
Maſtrepilam numero Diuum conſcribere magno,
Miraclûm, vita, doctrina, mortis acerbæ
Martyrij, fideique peracto examine longo.
Sancte ergo Martyr, Templi huius ſtella coruſcans,
Sol lucens, Regni noſtratis gloria, lumen,
Hùc oculos flectes blandos, hùc nobile ſydus
Fulgentes radios mites, & fulgida puro
Lumina diſtribues, medicato vulnere, cordi. *Oratio Auctoris ad S. Martyrem.*
Nunquam te immemorem Noſtri, ſediſque relictæ
Metropolis tantæ fratrum credemus. At ipſi
Confiſi precibusque tuis, ſacraria multis
Oſſaque Sanctorum, titulis celeranda Beatûm
Ornamus votis, varioque iuuamine cœli,
Offerimus tenues Domino vireſque preceſque.
PETRE *tuam mortem deflens Aragonica tellus,*
Sylueſtres gemuere feræ, gemuere feroces
Inuiſi pecori noſtris in montibus, Vrſi,
Nubiferi colles, lapides, onerata niuoſis
Culmina ponderibus, ſacro incubuere feretro.
Tunc circumſiluit campus, tunc magnus Iberus
Concutiens fluctus, cantauit flebile carmen.
Tunc ſubito liquere omnes hæc littora cantus
Lætitiæ. Tecum linquens hæc rura voluptas
Flebimus. Hic aderas; aderant cantusque, chorique
Iuſtitia. Venit longos victura per annos
Virtus, mortales ſeruans Aſtræa miſellos.
Hinc abes; hinc abſunt magnæ virtutis alumnæ,
Iuſtaque iura, fori, terras Aſtræa reliquit,
Conculcata ſolum tempſit, prauo exulat Orbe.
Ergo Pater Diuûm conſors, iam tempora fletus
Tranſactis abiere malis: nunc alte ſonantem
Iuſtitiam radiare iube: nunc omnia pompas,
Solemnes ritus reparent: cùm Papa referre
Diſponit numero Sanctûm præconia multa
Nominis Arbueſi, fœlicia facta, Beati,

Aſtriferis numerare thronis, numerare trophæis
Neque elementa ſonos fugiant, nec cantica condant
(Et quamuis ſpatijs diſtent, diſſutaque fiant
Ex ipſis aduerſa aduerſis) conſona gignant
Corpora, rareſcant, denſentur; monſtra deinceps
Non peragant; lætis conſlentur cuncta figuris.
Lætetur tellus, fluidas tenuetur in vndas,
Et ventus rigidus tepidas vertatur in auras,
Auraque frugiferos aſpiret pura colores.
Gallicus horrendus veniat nunc lacteus amnis,
Flexiuagis vndis flores, & germina fundant.
Diues Iberus agros, hortoſque, roſaria campos
Fructibus inſpergat, ſacri det ſigna decoris,
Offerat & mentes cœleſti lumine tactas
Arbueſo Patri Noſtro. Nunc cœlica cantent
Omnia dulcifluis, citharaque, & pectine, chordis.
Pone Libelle modum, ne craſſa forte Minerua
Non bene fila ligans, intorto ſtamine texta,
Cùm decuit ſerico duci, ornamenta fatiſcant
Rugis; fiſcellæ gracili texantur hibiſco
Diuinum verò hunc, Lector venerande, triumphum
Arbueſi Patris, cantatum verſibus, æquum
Accipe, & Abueſo precibus, lachrymiſque Patrono,
Vt ſancto, vt Magno, vt Patrique hæreſcere cura.

Hactenus prolixa, licet conſona B. PETRI *Arbueſi* ACTA, à *D. Vincentio Blaſco de Lanuza*, aliàs Viro Doctiſſimo, & in humanioribus, ſacriſque literis famigerato, carmine decantata. Quorum ecphraſim hic referre decreuimus, quia cùm hîc omnia in vnum collecta rerum geſtarum S. Martyris intueremur, & alibi forte diminuta, & mutila reperiantur, licet aliquibus faſtidium parere tàm longa telatio poſſit, haut mole grauatus, illam compulſare deuoui, & quia codex rarus. Quô multa in laudem S. Martyris carmina à diuerſis conſcripta, & concinnata ſubduntur. Nec non antiqua Epitaphia, quæ tunc temporis, quando ſacrum cadauer in Sepulchro fuit conditum. Quorum ſeriem dabimus, ne temporum lapſu depereant. PRIMVM, & antiquius, quod iuſſu Catholicorum Regum in parte interiori ſuper ipſum Corpus B. PETRI *Arbueſi* Martyris, lapide marmoreo plano ſuperſcriptum, inuentum eſt, cùm ex commiſſione Apoſtolica, Die XXX. Menſis Ianuarij Anno à Chriſto D. N. nato M. DC. XXIII. Monumentum apertum eſt, eſt huiuſmodi:

Epitaphium I.

HIC. IACET. REVERENDVS. MAGISTER.
PETRVS. ARBVES. EPILA. ORIVNDVS.
HVIVS. ALMÆ. SEDIS. CANONICVS.
HÆRETICÆ. PRAVITATIS. INQVISITOR.
INTEGERRIMVS. EODEM. IN. LOCO. AB.
HÆRETICIS INTEREMPTVS.
XV. KALEND. OCTOBRIS. AN. M CCCC. LXXXV.

Eiuſdem

Eiuſdem ſententiæ eſt Epitaphium ſecundum, literis maiuſculis in exteriori parte, & ſupremâ Sepulchri inſculptum, quod vitam, officia, munera, mortem, cauſam agonis, tempus etiam illius, declarat, hac ſerie: *Epitaphium II.*

REVERENDVS. MAGISTER. PETRVS. DE. EPILA.
HVIVS. SEDIS. CANONICVS. DVM. IN. HÆRETICOS.
EX. OFFICIO. CONSTANTER. INQVIRIT. HIC. AB.
EISDEM CONFOSSVS. EST. VBI. ET. TVMVLATVS.
ANNO. DOMINI. M. CCCC. LXXXV. XVII. SEPTEMB.
EX. IMPERIO. FERDINANDI. ET. ELISABETHIS.
IN. VTRAQVE. HISPANIA. REGNANTIVM.

Poſtmodum verò in fronte eiuſdem Sepulchri, ſingulari lapide tertium Epitaphium conſcriptum conſtrui iuſſit Eliſabetha Catholica Hiſpaniarum Regina, ob ſingularem deuotionem, quâ ſanctum Martyrem proſequebatur, ſic: *Epitaphium III.*

EADEM. ELISABETH. HISPANIARVM.
REGINA. SINGVLAKI. IN. CHRISTVM.
PIETATE. EIVS CONFESSORI. SEV.
POTIVS. MARTYRI. PETRO ARBVES.
S. I. C. M.

Hîc ſi aliorum Epitaphia carmine ſcripta referre locus eſſet, proculdubio ingentis pietatis Celtiberorum ad Sanctiſſimum Martyrem campus deregeretur ampliſſimus. Sed & nunc aliquot Hymnos, quibus aut martyrium, aut S. Viri laudes, & virtutes decantantur, inſeramus. Adſit D. Vincentij Blaſco de Lanuza Hymnus de Vita & miraculis S. Viri, cuius meminit in Periſtephan. lib. 2. fol. 103. *Hymnus I.*

Pangat auratas, feriatque chordas,
Nunc chorus noſter, celebret Beati
Pauca de multis referens, canenſque
Cantica PETRI.
Emicat ſertis, radiat coronis
Gloria Martyr placidus, ſublimis,
Inter æternos Superûm triumphos
Inclytus Heros.
Audiant Gentes, Mare, Terra, Cœlum,
Audiat ſurgens, volitans, cadenſque
Sol PETRI *laudes, meritosque honores,*
Nomen, & Acta.
Oſſa, quæ nigrâ tumuli ſub vmbra
Condita, ignaros populos latebant,
Nocte diſcuſſâ redeunt amicas
Orbis in aures.
Nam voluptatum, gelidæ quæ victor
Mortis; & recti, fideique lumen,
Martyr euaſit celebris, ſoloque
Magnus, & Aſtris.

Huic Pater Summus miſeratus orbem,
Magna conceſſit placidæ ſalutis
Dona, & exculto tumulo potentis
Munera cœli.
Hernia immitis recipit medelas,
Membrorum curantur renuente tabo,
Ora iam, linguis recinunt ſolutis
Cantica, & hymnos.
Hic feros ſanat capitis dolores,
Reddit & lucis radios pupillis,
Putridas ſiccat fragili tumentes
Corpore partes.
Fracta rupturis prece Martyr almus
Fouit: vt cœli meruit fauores,
Et poteſtatem ſuper ægra mundi
Membra caduci.
Ergo languores varios repellunt,
Conferunt robur, tribuunt ſalutem
Morbidis neruis medicantur alti
Saxa Sepulchri.
Sic potens PETRVS, *celebriſque Martyr*
Impetrat vires populis, & amplos
Ciuibus noſtris, Superique plenos
Luminis, hauſtus.
Sancta poſcentes homines benigne
Adiuua, incultas moderare mentes,
Vt PETRI *obtentu potuiſſe nobis*
Æthera credant.
Te Deus cœli Pater, atque Princeps,
Te chorus noſter recinens adoret,
Teque in æternum precibus, pijſque
Laudibus ornet. Amen.

Idem D. Vincentius Blaſco de Lanuza alterum nobis ſuppeditabit Hymnum, in quo laudes S. Viri docta camæna recenſet, cuius tenor d. lib. 2. fol. 105.

Martyris PETRI *canimus trophæa,*
Annuum tempus venerata, cuius
Gens Iberorum precibus frequentat
Clathra ſepulchri.
Ipſa concurſans reueretur, ambit,
Circuit molem tumuli, nec ipſas

Lampades

Lampades flammis viduat, vel Aras
Feruida votis.
Supplici voto rogitant, precantur,
Arbueſum omnes reſonant fluentes
Lachryma, & voces; gemitus vt orti
Sydera flectant.
Tempſit hic mundi fragilis nitorem,
Reddidit nudis alimenta multis,
Fert opem claudis, miſeratus ægros
Cuncta rependit.
Morte mulctatus, ſtabili tenore
Cordis incenſus, Fideique dono
Victor euaſit, morienſque Martyr
Fertur ad Aſtra.
Ipſe tunc ſanguis lateri, Soloque
Feruidas fuſus reuehens querelas,
Enſe Iudæos rigido necandos
Muſſat, & infit.
Ipſa telluris facies recuruis
Motibus feruens, repetit cruentas
Sanguinis pœnas, ſceleris ſecures
Vrget, & ambit.
Sicque Iudæi, ſtygiæ nefandi
Conſcij culpæ, pereunt cathenis,
Igne & abſumpti, validiſque flammis,
Crimina penſant.
Nec diù verò latebris Sepulchri
PETRVS *ignotus lateat, patrata*
Signa ſparſerunt operum piorum
Facta per Orbem.
Spargitur felix volucris per omnes
Orbis inflexi placidos receſſus
Fama, miraclum celebrans, loquenſque
Dona volatu.
Ergo ſit Patri decus, atque virtus,
Et ſimul Nato, periterque Summo
Pneumati, magnum dederit quod iſtum
Martyra Nobis. Amen.

Decretum Sanctiſſimi de procedendo ad vlteriora canonizationis.

Sed de his iam dicta ſufficiant, quamuis plures etiam Hymnos hic referre poſſemus. Diximus apud Sāctiſſimū à multis retro annis de huius S. Viri canonizatione tractari, & quia omnibus pateat qualis hodie ſit huius cauſæ ſtatus, hic Teſtimonium

monium de Anno M. DC. LII. quo ad vlteriora canonizationis procedi à Sanctiſſimo decretum fuerit, inſerere curaui cuius talis eſt tenor:

In Dei Nomine Amen. Fidem facio per præſentes Ego Notarius Publicus infraſcriptus, qualiter Die Mercurij XXI. Auguſti, Anno M. DC LII. Camillus S. D. N. Papæ curſor retulit in iudicio coram Eminentiſſimo, & Reuerendiſſimo Domino Iulio Cardinali Sacheto, cauſæ Canonizationis B. Petri de Arbues, alias Magiſtri Epilæ à Sacra Rituum Congregatione ponente deputato, Romæ in Palatio ſuæ ſolitæ reſidentiæ, meque Notario infraſcripto, ſe heri citaſſe Illuſtriſſimum, & Reuerendiſſiimum D. Patrum Franciſcum de Rubeis Sacræ Conſiſtorialis Aulæ fiſci, & Cameræ Apoſtolicæ Aduocatum, nec non S. Fidei Promotorem à S. D. N. Papa ſpecialiter deputatum ad dicendum contra decretum Sacræ Congregationis: & iuxta illius formam videndum mandari procedi ad primam diem, inſtante admodum R. D. Ioanne Franciſco Campodarbe, Presbytero Barbaſtrenſi Procuratore cauſæ Canonizationis dicti B. Petri de Arbues, prout in Actis, ſiue &c. Ex aduerſo idem Reuerendiſſimus D. Petrus Franciſcus de Rubeis Promotor fidei repetitis proteſtationibus alias factis, illiſque firmiter inhærendo &c. Et in termino &c. contra prætenſum decretem pro nunc dixit generalia V.S.I. &c. Et pendente termino &c. alias &c. Et his ſemper ſaluis proteſtatus fuit nihil fieri, niſi ſeruatis decretis Sacræ Congregationis, & alijs de iure ſeruandis, alias &c. omni, &c. Hac Die XX. eiuſdem Menſis Auguſti Petrus Franciſcus de Rubeis Promotor fidei relatione factâ comparuit in iudicio vbi ſupra coram eodem Eminentiſſimo D. Cardinali Sacheto, meque Notario &c. Idem D. Ioannes Franciſcus Campodarbe Procurator præfatus, & facto produxit decretum per eandem Sacram Congregationem Rituum factum, ſuper caſu excepto à decretis Vrbani VIII. in Congregationis SS. Inquiſitionis ſuper non cultu editis, cui decreto Sanctiſſimus annuit tenoris hic inſerins regiſtrandi, & petijt &c. Ac per eundem Eminentiſſimum D. Cardinalem obtinuit mandari procedi ad vlteriora iuxta formam dicti decreti, omni &c. Tenor verò decreti Sacræ Congregationis, de quo ſupra fuit facta mentio, talis eſt videlicet: *Tenor Decreti.* Relato per Eminentiſſimum D. Cardinalem Sachetum particulari proceſſu, ſuper caſu excepto à decreto felicis recordationis Vrbani VIII. in SS. Inquiſitione edito, ſuper cultu non adhibito cum pronunciatione Archiepiſcopi Cæſarauguſtani à Congregatione Sacrorum Rituum propoſita, delegati in cauſa Serui Dei Petri de Arbues, aliàs M. Epilæ, viſum fuit Eminentiſſimis Patribus, citra R. Patre D. fidei Promotore, conſtare dicto Seruo Dei cultum exhibitum fuiſſe, & ad præſens exhiberi, & comprehendi inter exceptos à decretis SS. Inquiſitionis, & proinde præfatis decretis nequaquam contraitum eſſe; & poſſe ad vlteriora procedi ſi S. D. N. placuerit, Die XXIII. Martyrij M. DC. LII. Prout facta relatione per Eminentiſſimum D. Cardinalem Capponium Die XXIX. Aprilis, M. DC. LII. Sanctiſſimus annuit. Federicus Epiſcopus Albanenſis, Cardinalis Cornelius. Loco † Sigilli. Bernardinus Roccius S. R. C. Secretarius, vt alias latius prout in Actis mei Notarij ad quæ, &c. In quorum fidem has præſentes ſubſcripſi, & meo ſolito tabellionatus ſigno ſignaui. Romæ hac die XXIV. Auguſti M. DC. LII. Ita eſt. Clearchus Buſebus S. C. R. Notarius.

Hactenus Teſtimonium Decreti, quod ab illuſtriſſimo D ac D. meo D. Didaco de Arce Reynoſo, olim Epiſcopo Placentino, nunc S. G. Inquiſitionis Hiſpaniarum Præſide accepi, vt in hiſce Commentarijs ſubiungerem. Speramus ergo S. Vitum, Deique Seruum breui inter Sanctorum nomina reponendum, vt eius virtute, agonis ſtadium, miracula, & totius Regni deſideria depoſcunt.

DECIMO

DECIMO QVARTO
Kal. Octobris.
DIES XVIII.

A. VXAMA-BARCA *in Autrigonibus Hiſpaniæ Sanctorum* AVSTORGII *Epiſcopi*, TROPHIMI, *&* OVANTII, *Martyrum, qui in perſecutione Domitiani Imperatoris, ad palmam martyrij pro fide viriliter peruenere.*

B. CÆSAR-AVGVSTÆ *in Hiſpania* B. MARCI MAXIMI, *ipſius vrbis Epiſcopi, cuius eximias laudes, & ſcripta luculento ſermone, & heroico carmine conſcripſere* Iſidorus, *&* Braulio *celebres Hiſpaniæ Epiſcopi; qui doctrina, & virtutibus inſignis, ætate grandæuâ obdormiuit in Domino.*

C. BISOLDVNI *in Catalonia Hiſpaniæ* Depoſitio *ſacrorum pignorum* S. FERREOLI *Tribuni, qui apud* Viennenſes *in* Gallia *pro fide captus, & Dei operatione ſolutus, tandem in cælum laurea coronatus intrauit.*

NOTÆ.

SANCTI AVSTORGIVS *Epiſcopus* TROPHIMVS, *&* OVANTIVS *Martyres.*] Exiguam de hiſce ſanctis Martyribus apud *Martyrologos* memoriam reperire potuimus, ideo breui eorum anamneſin percurremus. *Petrus de Natalibus* Epiſcopus Equilinus eorum paſſionem recenſens, hæc tantum verba in *Catalog. SS. lib.* 11. *c. fin. n.* 251 digeſſit: TROPHIMVS, *&* OCCEANVS, & EVSTORGIVS *Epiſcopus paſſi ſunt martyrium* XIV. Kalend. Octobris. Quo loco corrupte, pro OVANTIO legitur OCCEANVS, & pro AVSTORGIO ſcriptum fuit EVSTORGIVS, vt patet ex Flauio Dextro Noſtro *in Chron. Ann.* 91. his verbis: VXAMA BARCE *in Autrigonibus Hiſpaniæ* SS. TROPHIMVS, OVANTIVS, & ASTORGEVS *Epiſcopus Martyres, in eadem Eccleſia perſecutione pro Chriſti fi conſtanter caſi ſunt.* Conueniunt F. Franciſcus Biuarius in *Not. ad Dextr. in Chron. d Ann.* 91. *n.* 1. *fol.* 181. Rodericus Caro *ibid. fol.* 48. *lit. A.* D. Martinus Carrillo in *Annal. Eccleſ. Hiſpan. lib.* 1. *Ann.* 91 & ibidem P. Camargo eius pediſſequus. Prorſus & Sedem ASTORGII, & ACTA ſub obliuionis cancellis tempus, & Scriptores reliquere. Fortitan ASTORGIVS fuit *Epiſcopus Vxamenſis*, & ſocij eius alter *Diaconus*, & alter *Sub-* A. Scriptores.

Acta perirre. *diaconus*, qui Epiſcopum comitantes, & eidem in ſacris miniſtrantes, vt illius æui mos erat, à ſatellitibus pro fide inuenti, Epiſcopum, & Miniſtros, ſub carceris ergaſtulis incluſos, tandem ad martyrij coronam damnauere. Sed cùm iſthæc Noſtra opinatio in ſola coniectatione conſiſtat, illud pro vero affirmare non poſſumus. Nam licet in meo *M S. Auli Hali* ſit breue Epigramma, nihil adhuc notandum, extra prædicta, deſumere valemus. Carmina hæc ſunt:

Tantum adeſt hoc Carmen.

Vxama *Tres vidit Athletas pro nomine Chriſti*
Sanguinis, & guttas fundere corde, fide.
Alter Trophimus *fuit, & fuit alter* Ouantus,
Præſulis Auſtorgi, *ſed pietate pares.*

De vrbe Vxama diximus ſupra *Tom. 2. Die XI. April. lit. A fol.* 571. & *Tom.* 3. *Die. XXX. Maij. fol.* 386. & primum dixeramus *Tom. 1. Die VI. Februar. fol.* 69. vbi ad amuſſim.

S. Marcvs Maximvs *Epiſcopus Cæſaraugustanus Confeſſor.*] Quamuis tanti
B. Præſulis nomen adhuc non fuerit in Albo Sanctorum conſcriptum, nulli dubium eſt, quin eius memoria in benedictione eſt; & eius res geſtæ, à tot, ac tantis SS. Patribus venerabili, & ſummâ recenſione conſcriptæ, Sanctiſſimi Præſulis ſanctitudinem præſeferunt. Forte ignoratio *Diei Obitus*, has caliginis nebulas ſpargens locum non dedit conſignationi in Tabulis Eccleſiaſticis reponendi Tanti Pontificis nomen, ſed quod accidentis ſocordia rempſit, nequaquam periudicium Viro ſanctiſſimo allatura eſt, maxime tot Scriptorum extantibus elogijs, quibus ſanctitas eluſceſcit. Adſit Iſidori Noſtri *de Scriptor. Eccleſ. c.* 33. alias 46.
Scriptores. primum elogium, ſic: Maximvs *Cæſaraugustanæ Sedis Epiſcopus, multa verſu, proſâ que componere dicitur. Scripſit & breui ſtylo hiſtoriolam, de his, quæ temporibus Gothorum, in Hiſpanijs acta ſunt, hiſtorico, & compoſito ſermone: ſed & multa alia ſcribere dicitur, quæ necdum legi.* Sequitur S. Ildephonſus de *Vir. Illuſtrib. c.* 6. S. Baulius in *Addit. ad Chron. Maxim. fol.* 229. apud Roder. Car. & *fol.* 5. apud Biuar. Regimundus Illiberitanus Epiſcopus in *Epiſtol. ad Luitprand. fol.* 5. apud Tamayo. Helleca Cæſaraugustanus Antiſtes in *Addit. ad Max. fol.* 224. B. Petrus Damianus in *Serm.* 8. *de S. Benedict.* Petrus Diaconus Caſſinenſis de *Vir. Illuſt. Caſſin. c.* 3. Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. Ann.* 36 *n.* 5. & *Ann.* 585. *n.* 305. & 306. & *Ann.* 800. *n.* 414. Ioannes Trithemius de Scriptor. Eccleſ. *Ann.* 613. Honorius Auguſtodonenſis *de Vir. Illuſtr. Ann.* 600. Lilius Gyraldus *de Vit. Poetar. Dialog.* 1. Luitprandus Ticinenſis Diaconus in *Chron. Ann.* 616. apud Tamayo *fol.* 36. & apud D. Laurent. Ramir. *fol.* 301. *n.* 22. Arnaldus Wion in *Lign. Vit lib.* 3. *Die XXI. Mart. in Not. fol.* 114. Gilbertus Genebrardus in *Chronograph. lib* 3. *Secul.* 7. *Ann.* 607. Ex Noſtris Ambroſius Morales D. Franciſcus Padilla, P. Ioannes Mariana, & cæteri Rerum Hiſpanicarum Scriptores, & nouiſſime quotquot Chronico vſi ſunt, quorum nomina hîc referre prolixum. Eius Acta Graphicè deſcripta, & ex ſuis, & aliorum ſcriptis *F. Franciſcus Biuarius* collegit, quæ reciſſis textibus inibi interiectis, damus.

ACTA S. MARCI MAXIMI,
Epiſcopi Cæſaraugustani in Hiſpania Celtiberia, Confeſſoris, ex R. P. F. Franciſco Biuario, eius Scoliaſte, Monacho Ciſtercienſi, & Abbate Nucalenſi ſcriptis.

Marcvs Maximvs *origine* Hiſpanus, ex *vrbe* Cæſarauguſta
Origo. *Celtiberiæ Metropoli oriundus; qui adhuc puerulus in Italiam concedens, apud Caſſinum Occidentis Monachorum Protho parentem conuenit Benedictum, cuius ſe lubens ſubdidit regulis, beneuolentiam meruit, primarioſque tanti Patris Diſcipulos ſibi charitatis vinculis copulauit. Hîc igitur cucullâ*

donatus

donatus ſtatim ad opera ſeruitutis Monaſticæ manuum, & ſpiritum applicuit, tantâ ſeniorum approbatione, & totius cœtus iubilo, quòd qualis in poſterùm futurus eſſet facile deprehenderet eruditus. A pueritiâ Poëticis delectatus, Muſis vacauit ſacris, & prorſus à profanis abſtinuit. Hinc plura carmine non inuenuſto ſcripſit Epigrammata, & Hymnos, è quibus adhuc extat carmen in laudem cœleſtis Domus de Columna; de SS. Athanaſio, Theodoro, & Epitecto primoribus eius Oratorij Miniſtris, de S. Encratide Virgine, & Martyre, de S. Vincentio Archileuita, Cæſaraugustanis Martyribus. Extat etiam Vita S. Benedicti, & alia verſu, & proſâ conſcripſiſſe dicitur. Rediji in Hiſpanias MAXIMVS, *& apud originis vrbem* Cæſar-auguſtam *ſiſtens, prope Ædem Sacræ Virginis Columnenſis, eius adlectus amore, Monaſterium erexit, Diſcipulòſque ſibi aggregauit, quos ad præſcriptum regulæ ſanctiſsimi Præceptoris ſui vitam componere docebat. Primus igitur ipſe S. Benedicti inſtituta in eam vrbem inuexit; tametſi iam Karadignenſe, & Agalienſe Cœnobia ab alijs eiuſdem Patris Diſcipulis condita fuiſſent in Hiſpanijs. Dùm vero Monaſterium, ad Maſſos-Sanctas conſtrui cœptum, ad perfectionem acceſsit, S. Vir in Æde Columnenſi proxima, quâ diuina peragebat cum ſocijs officia, perſtitit, & breui, Monaſterio conſtructo, ad illud tranſtulit Monachos, vbi nimirum S. V. Encratis cum XVIII. Socijs, & innumerabiles inſuper Martyres requieſcunt. Hic Abbas electus fuit, cuius muneris onus ſanctiſsime ſuſtinuit, donec ſimplicius Cæſaraugustanus Præſul illum ad Archidiaconatum ſuæ Cathedralis Eccleſiæ, licet renuentem traduxit, ſociumque Euangelici muneris conſignauit. Hinc magnum Catholicum anteſignanum, ac Regem Hermenegildum plurimum iuuit; ſaxiuſque ipſum conuenιens, ad martyrium perferendum roborauit, currenti adijciens fidei honore feruidus, calcaria. Aſtitit igitur poſthac ſupremis Leonigildi Regis halitibus cum Simplicio ſuo, à quibus illum ad ſanam mentem perductum, qui dixerit, nequaquam aberrabit à vero. Nam ab intereſſentibus Catholicis viris orthodoxæ luci reſtitutum, nemo diffitebitur, cui lacrymæ eius, & pænitentiæ facti, notæ ſunt. Vſus eſt* MAXIMVS *his diebus conſuetudine Nonniti Complutenſis Præſulis, ac ſanctiſsimi apud Cæſarauguſtam pro fide exulantis; vſus quoque Ioannis Viclarenſis amicitijs, Viri propoſito vitæ, & litterarum profeſsione ſibi ſimillimo, qui Barcinone exilium, Leonigildi iuſſu, patiebatur: quô tempore Viclarenſe conſtruxit Cœnobium, eam vitæ normam inibi ſtatuens, quàm in Agalienſi Monaſterio edoctus erat: additis nihilominus peculiaribus ſtatutis, ſeu conſtitutionibus, quibus minoris momenti negotijs, à regula prætermiſsis occurreretur. Ergo tot tantiſque meritis imbutus* MAXIMVS *in demortui Simplicij Pontificis locum, tametſi valde renitens, & inuitus ad Cæſarauguſtanam Sedem ſublimatur, & totius Cleri, & populi ſuffragijs illius Vrbis conſtituitur Antiſtes. Qui vt aliqui ſuſpicantur in Synodo Tarraconenſi conſecratus, eidem interfuit, quâ nonnulla, quæ à Toletana III. erant prætermiſſa, agente Maximo, conſtituta fuere, de Epiſcopis, & Presbyteris ab Arianis dogmatibus recens conuerſis; nimirum, I. vt ij, qui caſtitatem non ſeruarint, ſiue Diacones, ſiue Presbyteri ſint, ab officio deponantur: qui verò in caſtitate viuere decreuerint, acceptâ denuò benedictione Presbyterij, aut Diaconatu, ſanctè, ac purè miniſtrent. II. Deinde ſi quas Epiſcopi conuerſi, ante nouæ benedictionis perceptionem, Eccleſias conſecrauerint, iterùm à Catholico Pontifice conſecrentur. III. tandem, quòd Arianorum verſutiâ, atque dolo falſæ Reliquiæ pro veris populo proponi ſolerent, nec aliter valerent diſcerni, iuſſum eſt, vt omnes igne probarentur, & ſub anathemate, ab omnibus examini exhiberentur. Totidem fere, quæ* MAXIMVS *cum conſortio Taraconenſis Prouinciæ Patrum definiuit, poſtmodum Adelphius Toletanus Præſul, priorum exempla ſecutus, congregatâ Toleti Synodo Comprouincialium Epiſcoporum, intereſſentibus etiam S. Mauſſonâ Emeritenſi, & Nigetio Narbonenſi Metropolitanis,*

Fit Monachus Caſſinenſis.

Scripſit varia carmina.

Cæſarauguſtæ Monaſterium conſtruit.

Eligitur Abbas.

Fit Epiſcopus.

Eius geſta in Pontificatu.

nis, rata eſſe voluit. Cæterum inueterata vlcera ægre ſanantur, & veteres Eccleſiaſtici Ariani, difficile ab impudicis moribus arcebantur: vnde res tanta Catholicos Patres Tarraconenſis Metropolis, Oſcam igitur conuenire coëgit, & inter eos adeſſe MAXIMVM, *quem zelus decoris Domus Dei vehementer vrebat. In hoc Concilio, S. Viro impulſore, vt remedium efficax colendæ caſtitatis Eccleſiaſticis adhiberetur, iuſſi ſunt Epiſcopi ſolicitè ſingulorum Presbyterorum, ac Diaconorum vitas indagine curioſâ perquirere, adhibitis diuerſis argumentis, ex quibus adulterorum indicia certiſſime ſuſpicari ſolent, eâ tamen diſcretione ſeruatâ, vt neque per falſitatis obumbrationem quiſquam notaretur, neque per inanes excuſationes admiſſum facinus operiretur. Quod etiam decretum Subdiaconos, cæteroſque Clericos in minoribus conſtitutos comprehendere fuit ſtatutum; nec non aduerſus Monachorum incontinentiam, regula de ſobrietate, & caſtimonia Epiſcopis tradita ſunt, quibus eorum malo mederetur. Dura ſatis adhibita remedia multis viſa fuere, & re ad contentionem deuolutâ, ſoluta eſt Synodus, priuſquam Patres Canonibus nomina ſua ſubſcriberent. Doluit* MAXIMO *Patrum diſſenſio, ſed vt erat caſtitatis amantiſſimus, Sexdecim totos annos eò adactus eſt, nec quieuit, donec Tertiùm Tarraconenſes Patres coire fecit Egaræ, quæ Epiſcopalis vrbs erat, ad IV. Hiſpanum à Barcinone lapidem, pro conſtitutione Oſcenſi confirmandâ, & exequenda. Quæ omnia, vt excogitauit S. Præſul, euenère: Nam firmata fuit conſtitutio Oſcenſis; & inſuper additum, ne ſe Epiſcopi ab eo rigore exemiſſe viderentur, quò cæteris medicinam propinarent, quòd eadem forma ab Epiſcopis, certis ſcrutationibus, obſeruetur.*

Contra Eccleſiaſticos incontinentes laborauit.

SVPERERANT *nihilominus in Clero auaritiæ ſcandala, quæ amputari oportebat. His, altero poſt Oſcenſis Synodi coactionem anno, occurſum Barcinone, quo* MAXIMVS *cum Comprouincialibus acceſſit, quâ Synodo decretum: Quod Epiſcopi nihil lucri pro Ordinibus conferendis, vel quiſque ſub eorum nomine accipiat; ne ve chriſma Presbyteris pretio detur. Neminem præterea ad vlteriorem Ordinis gradum promouendum, qui temporibus ab Eccleſia ſtatutis in eodem exercitio non deſudauerit. Nonnihil etiam pro caſtimoniæ puritate, ſtabiliendum deerat, proinde anathema dictum, in Virgines, quæ, cùm ſuâ ſponte, abiectâ laicali veſte, deuotarum more induta, caſtitatem ſeruare prætermiſiſſent, poſtmodum ad terrena connubia tranſirent. Inſuper & in violatas fæminas, quæ ſe à corruptoribus ſequeſtrare noluerunt; & in publice pœnitentes, vtriuſque ſexus, qui matrimonia inire tentauerint. Redolent enim certe eiuſmodi Canones Maximiani ſpiritus puritatem, quibus, & ſubſcriptus reperitur. Neque verò reformationi morum duntaxat fuit* S. MAXIMVS *deditus; ad ſplendoris Eccleſiaſtici augmentum oculos identitiem vertiſſe conſtat: Nam Toletatini Primatus honorem, diſciſſione Carthaginenſis Metropolis, nonnihil immutatum, in ſtatum priſtinum curauit reducere. Quâ de re cùm Rex Gundemarus acturos cogeret Hiſpaniarum Antiſtites Toletum ad Synodum, adfuit &* MAXIMVS, *quâ pro eodem Primatu ſuffragium præſtitit lubens, ac ſubſcripſit. In Sedem reuerſus, vt eam decoraret, animum adhibuit. Hînc precibus aſſiduis cum Euſebio Tarraconenſi Metropolita, quem hac de re Toleti in Concilio Gundemari conuenerat, egit; quod S. Hermenegildi Reliquias concederet, in Templo B. Virginis* MARIÆ *collocandas; & voti compos euadens, Tarraconem petijt, attulitquè S. Martyris Caput Cæſarauguſtam, vbi congruo honore ad Popùli, ac Cleri præſentiam, Martyris Regis exuuias collocauit. Vniuerſæ itidem Chriſtianæ Reipublicæ ſcriptis ſuis benè conſuluit: quibus magnam in ea laudem conſecutus eſt, nec ab re, cùm varietate, & ſubtilitate excelluerint. Ita prorſus illi data cælitus fuit, vita inculpatiſſima, ac finis placidi congrua meta; vt quem vitæ ſanctitas, & doctrina abunde commendauerant, mors in conſpectu Domini pretioſa bearet. Obijt igitur Cæſarauguſtæ* XIV. Kalendas Octobris, *Anno*

Et contra auaros.

Primatum Toletanum reſtituere curat.

Reliquias S. Hermenegildi collocat.

Moritur.

Domini

Domini DC.XVI. *cum vixiſſet Annos* LXXXII. *Cuius Corpus ſanctiſſimum ad Ædem B. Virginis de Columna, cuius ipſe in vita deuotiſſimus erat, perlatum, & honorifice ſepultum ibidem, vniuerſalem reſurrectionem expectat. Eius funeri* S. Braulio *fudit lachrymas, elegos cecinit, Sepulchro hanc epigraphen affixit Sepulchralem.*

Sepulchrale Carmen S. Braulio poſuit.

MAXIMVS *hîc ſitus eſt, dictus prænomine* MARCVS,
Nobilis Hiſtoricus, Præco, Poëta, Vigil.
Qui Benedictinæ ſoboles clariſſima gentis,
Cæſaris hîc fulgens, Præſul in vrbe fuit.
Ambitione procul, meritis ſed grandibus auctus,
Suſcipit inuitus Pontificale decus.
Vita grauis, mores niuei, præſtantia vultus,
Dignum fecerunt Præſulis officio.
Larga manus, doctrina decens, & lingua diſerta,
Ingenium præſtans, eloquiumque graue.
Confectus ſenio ſuperas reuocatur ad arces:
Cuius membra tenet, dicta Columna Domus.
In qua Pontificis præclari munera functus;
Iudicis extremâ luce reſurget ouans.

HIC QVIESCIT IN PACE FAMVLVS DEI. M.
MAXIMVS. CÆSARAVGVSTANVS EPISCOPVS.
OBIIT XIV. KAL. OCTOBRIS. ERA. DC. LIIII.
ANNO. V. SERENISSIMI.
REGIS SISEBVTI.
VIXIT ANNOS CIRCITER LXXXII.

Hactenus ACTA, in quorum illuſtratione aliqua veniunt notanda, vt penitus omnibus ſatisfactionem impartiamur. Hinc PRIMVM erit circa originem, quam fuiſſe *Hiſpanam*, ex ipſa *Cæſarauguſtana* ciuitate, probat Helleca Cæſarauguſtanus Antiſtes in alio Carmine Sepulchrali ad S. MAXIMVM conſcripto, inter *Carmina MSS. Hali*, ſic:

Probatur origo Hiſpana.

In tumulo iaces hoc MARCE *ſed* Maxime *Vatum*
Heſperia Noſtræ, nomine & epitheto.
Cæſaris Auguſtâ, *qui natus Lumen Eremi*
Occidui quærens, munia ſancta capis.
Tu Benedicti Patris charus eius ab ore
Suxiſti regulam, quam das & ipſe tuis
Tu Monachus, Diacon, Abbas, & Præſul vbique
Carmine, proſſaque notus, in aſtra cluis.
Helleca te rogat Antiſtes ſucceſſor vt Vrbem
Noſtram protegere nec ſine fine ſinas.

Ex qua Epigrammatis relatione pateſcit S. Virum fuiſſe origine *Hiſpanum*, ex vrbe *Cæſarauguſtana* oriundum & ibidem natum, quâ ſententiâ ceſſabat hallucinatio *Biuarij*, & aliorum, qui Italum fuiſſe crediderunt.

SECVNDVM verſatur circa Diſcipulatum S. Benedicti, de quo licet nullus dubitet,

An Marcus Monachus Caſinenſis, & S. Benedicto charus fuerat iſte Maximus?

dubitet, ex eo quod Trithemius, VVion, & cæteri Benedictini Scriptores, agnoſcunt quendam MARCVM Caſſinenſem, S. P. Benedicto charum, eumque carmine ſcripſiſſe breuiter quædam S. Patris miracula, à S. Gregorio Papa prætermiſſa, fateantur: attamen, an Noſter hic S. MARCVS MAXIMVS *Cæſarauguſtanus* fuerit, in dubium reuocant aliqui Scriptores Exteri; ſed perperam, cùm nullus fuerit eô ſeculo Monachus Benedictinus, MARCVS nomine, niſi Noſter MAXIMVS, de cuius ore hoc etiam probare conabimur. Is in Chron. *Ann.* 612. *fol* 217. *col.* 2. apud Carum. Et apud Biuar. *fol.* 718. *n.* 15. vbi agens de Diſcipulis S. P. Benedicti, quos ipſe Sanctus *Hiſpanias* miſerat, eos de facie agnouiſſe fatetur, & proſequitur: *Euphemium Ego quoque Monachus Benedictinus, & in mea pueritia S. P. Benedicto charus, Archiepiſcopum Toletanum de facie noui.* Inſuper & in Epiſtola proſphænetica ad *Argeuatum* Epiſcopum *Portucalenſem* ita ſcribit idem Maximus: *Vitam S. P. N. Benedicti verſibus Heroicis expolitam, primo quoque tempore ad Beatitudinem tuam transmittam.* Audi nunc Trithemium, vt conſonet cum verbis MAXIMI: MARCVS *Monachus, & Diſcipulus S. Benedicti, & ab eo familiariſsimè dilectus, Vir in diuinis ſcripturis, & in ſecularibus literis peritiſsimus, Orator, & inſignis Poëta, moribus, & conuerſatione præclarus; ſcripſit poſt B. Gregorium Papam, S. Benedicti vitam, ſuperaddens aliqua heroico carmine elegantiſsime currente.* Eadem Aymoinus, VVion, & cæteri recenſiti. Præterea nonne eadem S. Braulio in *Carmine*, & Helleca in *Epitaphio* dixere? Hinc nulli dubium, quòd MARCVS Diſcipulus S. Benedicti, & eius Vitæ Scriptor, idem ipſe eſt ac MAXIMVS Noſter, in cuius honorem hîc Carmen illud de Vita S. P. Benedicti, quod tatò conſequitur, & tantùs pateſcit ſubiungere decreui.

MARCI MAXIMI DISCIPVLI
S. Benedicti De quibuſdam ab eo patratis miraculis à S. Gregorio Pontifice Maximò prætermiſſis.
LIBELLVS.

De Oratorio condito à S. P. in Monte. Cap. I.

Cæca prophanitas coleret dùm turba figuras,
Et manibus factos crederet eſſe Deos:
Templa ruinoſis his olim extruxerat aris
Queîs dabat obſcœnos ſacra cruenta Ioui.
Sed iuſſus veniens, & eremo ſiſtitur altâ,
Purgauit Sanctus hanc Benedictus humum.
Sculptaque confractis deiecit marmora ſignis,
Et Templum viuo præbuit eſſe Deo.
Hûc properet, cœlos optet, qui cernere apertos,
Hic memor & votum ſemita dura pium.
Semper difficili quæruntur magna labore,
Arctam ſemper habet vita beata viam.
Hanc ego dùm preſſus progreſſus faſce ſubiſſem,
Depoſitum ſenſi pondus abeſſe mihi.
Credo quòd felix vitâ fruar inſuper illâ,
Ores pro MARCO *ſi Benedicte tuo.*
Hunc plebs ſtulta locum, quondam vocitauerat arcem:
Marmoreiſque ſacrum fecerat eſſe Deis.

Quem

Quem tunc, ſi vero ſignaſſet nomine quiſquam,
Tartareum potuit iure vocare chaos.
Ad quem cæcatis errantes mentibus ibant,
Improba mortifero reddere vota Ioui.
Sed puto peruerſæ culmen ſignauerat Aulæ.
Nomine nunc arcis templa moderna vocant.
In quibus æternæ damnorum porta gehennæ,
Arx modo vitæ eſt, quæ fuerat ante necis.
De qua ſtelligeri pulſatur ianua cœli,
Dùm canit Angelicis turba beata modis.
De qua colloqueris, Vir ô Benedicte, Tonanti,
Monticola, & ſacri dux Eremita chori.
Ad quam tu ex alio monitus cùm monte venires,
Per deſerta tibi, dux fuit ipſe Deus.
Namque Duos Iuuenes, biuium perduxit ad omne,
Qui te firmarent, quod ſequereris iter.
Hic quoque viuenti iuſtorum dixerat vni:
His tu parce locis, alter amicus adeſt.
Credeque ficta loqui, niſi ternis ſolus abiret:
Tres ſubitò corui promeruere ſequi.
Hic quoque te clamant, populos qui teſte requirunt:
Expectas noctis cùm tria feſta ſacræ.
Qui velut orbati raucis ſibi flere loquelis
Inſtant, conuictu quòd caruere tuo.
Te ſibi Sublacu tenebris Mons Cœlius horret,
Et pallet nebulis concolor ipſe ſuis.
Mœrent, & largis diſtillant fluctibus antra,
Cumque ſuis plangunt arida luſtra feris.
Aſt tunc perdocto ſcopuli ceſſere, rubique
Siccaque mirandas terra retexit aquas.
Certum eſt mons Chriſti, quòd montibus imperet ipſis,
Subiectis pedibus mons caput ipſe tuis.
Vt ſummum tu Sancte Pater vegetere cacumen:
Submiſſo tumidam vertice planat humum.
Neue fatigentur, qui te, Benedicte, requirunt,
Molliter obliquum ponit vbique latus.
Nunc Mons ipſe tamen iuſte tibi reddit honorem,
Qui meruit tantum te decorare bonum.
Arida tu cuius hortis componis amœnis,
Nudaque fœcundo palmite ſaxa tegis.

Angeli oſtendunt S.P. viam Cap. II.

Corui, quos alebat S.P. eum ſequũtur. Cap. III.

Monachis ex petra perennem fontem dat. Cap. IV.

Mirantur montes, ſcopuli freta, nunc ſua dona,
Pomiferiſque viret ſylua decora comis.
Sic hominum celeres in fructum dirigis artus,
Sicca ſalutifero flumine corda rigans.
Sic rogo, nunc ſpinas in frugem verte malignas,
Quæ macerant MARCI *pectora bruta tui,*

En *Libellus*; ſed proculdubio (vt inquit Franciſcus Biuarius in *Comment. ad Maxim. fol.* 89. qui hæc Carmina edidit) aut hic non extat totius vitæ S. P. Benedicti ſeries, aut S. M. MAXIMVS omnes res geſtas ab eo non ſcripſit. Quidquid fuerit, hæc tantum carmina inueniuntur, illaque Lectori dedimus. Poſthæc ſcripſit ſequentia carmina.

De Antiquitate Templi de Columna Epigr. I.

Prima Domus Mariæ ſacrata eſt dicta Columnæ,
Hanc Eadem IACOBI *tradidit Alma Parens.*
Cùm primùm hîc iaceret diuini ſemina verbi
Præco ſacer luſtrans oppida Ibera fide;
Adſtitit hîc Genitrix Hominiſque, Deíque verenda,
Et iubet in magna ſurgat vt Vrbe Domus.
Quæ ceu prima foret præ cunctis ſedibus vna,
Vndique collecti, quam peterent Populi.
O Domus excellens, magnorumque Aula beata,
Cœlicolum ſibi, quam diligit Alma Parens.
In terris cœlum, ſiquis deſiderat vnquam,
Offerat hîc Matri vota, preceſque Dei.
Experietur enim hîc præſentia numina Matris,
Rebus in afflictis hinc feret auxilium.
Ingreſſis timor, & ſubito reuerentia ſurgit
Matris, & inde loci, cœlicolûmque chori.
Quid mirum! Domus hæc Diuinæ numine Matris
Plena, ſolum moueat: nam mouet illa polum.

De S. Athanaſio I. Epiſcopo Cæſaraugustano Epigr. II.

Primus Athanaſius noſtra ſit Præſul in Vrbe;
Angelicæque domus Paſtor honorificus.
Per Carpetanos iactat ſacra ſemina tractus,
Et Celtiberis prædicat in populis.
Macte animi pietate Senex, Præſulque, Paterque
Diſcipulus IACOBI, *Pontificumque decus.*
Ora pro populo commiſſo ſplendide Paſtor,
Anchora qui fidei diceris eſſe, faue.

OBIIT PROPE CÆSARAVG. AN. LIX. COLITVR. KAL. NOV.

Hiſpaniæ figunt paribus veſtigia curis
Diuus Athanaſius, tum Theodorus amans.
Presbyter iſte fuit primus, docuitque libenter
In Celtibero dogmata ſacra ſolo.
Cumque Quater Decies compleſſet Cynthius Orbem,
Cinctus fronde caput ſydera clarus adit.
Conſors alterius Theodori, cui data cura
Cuſtodire ſui buſta verenda Patris.
Macte animo Theodore ſacer ſeruator ouilis
Cæſareæ, fulgens relligionis honor.
Ante Deum ſupplex pro nobis ſedulus ora,
Qui Diue te fidei carpſimus ambroſiam.

D. S. Theodoro I. Archipreſbytero S. Athanaſij Epigr. III.

Encratis ob niueos mores, niueumque pudorem,
Et mage martyrij nomine chara polo eſt.
Chriſto ſponſa placet, Superumque, hominumque parenti,
Cæſareæque vrbis certa Patrona manet.
Sanguine nobilitat quam fuſo, & corpore ſecto
Pectinibus, buſto ſola relicta ſuo.
Templa dicata ſibi vide hæc in corpore degens
Digna vigore animi, laurea dignus honor.
Meque, meumque gregem ſanctiſſima reſpice Virgo;
Qui tibi pro Templis pectora noſtra damus.
Hinc Patrona tuis mala quæque à mœnibus arce:
Noſque ſalute bea, hoſtibus obde fores.

D. S. Encratide V. M. Epigram. IV.

Vincenti egregiam referens ab agone coronam,
Atque Leuitarum dulce Leuita caput.
Sacra domus firma, quæ nomen adepta Columnæ,
Hæc tibi victuro puluis, & vmbra fuit.
Maxime de ſeptem celebrata in ſede miniſtris,
Martyr ades votis ſupplicibuſque tuis.
Hic prodis rutilans fidei ſpectandus in armis,
Inde Valentino das documenta ſolo.
Hincque Illiberitano das maxima cœtu
Signa tui infracti pectoris, & fidei.
Teſtis es, ô Valeri genitor fortiſſime tanti
Pectoris, hoc ſocio prælia nonne ſubis?
Archileuita ſacer, cui ſecretaria cordi
Sunt tibi, qui conſtans agmina ſacra doces:
Sanguis erat tuus ille potens Laurentius, ignes
Extinguere de totis artubus ille potens.

De S. Vincentio Leuita Cæſarauguſtano Epigr. V.

Ille tibi documenta dedit præclara micandi,
Ipſeque das alijs: eſtis in arte pares
Ille parit Romæ, Patriæ paris ipſe coronam
Patria vtrique eadem, laurea, robur idem.
Reſpice nos præſens ſtellatâ in veſte Miniſter
Atque ad tuos Ciues (Ciuis & ipſe iuua.

Quæ proſâ ſcripſerit?

Alios Hymnos etiam ſcripſit, alterum ad Sanctos Primos *Cæſarauguſtanos* Epiſcopos, cuius initium: *En pie ſacris.* Alterum ad Sacrum Templum Cæſarauguſtanum Columnæ, cuius exordium: *O Cæſarauguſta decus.* Scripſit etiam ſolutâ oratione Commentarios in Acta Apoſtolorum, & in Epiſtolas Canonicas Petri præſertim, & Iudæ, vt S. Braulio fatetur. Item Commentaria in Libros Regum, vt ipſe docet in eadem Epiſtola ad Argeuatum. Item Chronicon, quod paucis abhinc annis emerſit, & cum Notis Roderici Cari Hiſpalenſis, & F. Franciſci Biuarij Madridenſis circumfertur. Cætera apud ipſos inuenies.

Exuuiæ aliquot in Territorio Biſoldunenſi Hiſpaniæ.

Martyrologia.

C. S. FERREOLVS *Tribunus, & Martyr Viennenſis.*] Partem *Reliquiarum* huius ſanctiſſimi Agoniſtæ conditam eſſe contendunt Gotholani Noſtri apud Antonium Vincentium Domenec *Hiſtor. SS. Cathalon lib. 1. Die XVIII. Septembr. fol.* 90. *col.* 3. Sed quô ſeculo hæc *Tranſlatio* facta fuerit, penitus omiſit, illud affirmans, quòd in omni Principatu frequens, & communis eſt deuotio huic ſanctiſſimo Martyri, ob miracula quæ patrat in Territorio Biſoldunenſi, vbi condita eſt illuſtris Eccleſia ſuo nomini dicata, ad cuius limina quotidie ægrotorum ingens caterua confluit, quæ à morbis curata, ſigna, & lintea, cruceſque iuxtà ſarcophagum, quo incluſæ exuuiæ dicuntur ſacræ, reliquere. Nec non aliquot miracula ipſe *Domenec* prolixius recenſet. De eo poſt Bedam, Vſuardum, Adonem, & Galeſinum, Baronius in *Martyrolog Roman. h. d.* ſequenti elogio: *In Territorio Viennenſi* S. FERREOLI *Martyris, qui cùm eſſet Tribunicæ poteſtatis, iuſſu Criſpini impijſſimi Præſidis tentus, & primò crudeliſſime verberatus, deinde graui catenarum pondere onuſtus, in teterrimum carcerem truſus eſt; vnde ſolutis Dei nutu vinculis, & ianuis carceris patefactis, exiens, ab inſequentibus iterum captus, martyrij palmam capitis obtruncatione percepit.* Conueniunt Martyrologia *Caſtellanum* P. Vaſquij *fol.* 154. Luſitanum P. Lupi *fol.* 200. *Gallicanum* Sauſſay. 1. *p. fol.* 569. Cardinalis Baronius in *Annal. Eccleſ. Tom.* 2. *Ann.* 303. *n.* 130. & *Tom.* 6. *Ann.* 475. *n.* 15. *& ſeqq.* Venantius Fortunatus *lib.* 7. *Carmin. ad Rod. Duc.* De eius Tranſlatione Sidonius Apollinaris *lib.* 7. *Epiſtol.* 1. vbi Sabarus *in Not.* S. Gregor. Turonenſ. de *Miracul. S. Iulian. c.* 2. Aymoinus Monachus de *Geſt. Francor. lib.* 2. *c.* 20. Ado Viennenſis in *Chron. Ann.* 719. & plures alij. ACTA eius apud Surium *Tom.* 5. *Die XVIII. Septembr. fol.* 196. & apud Domenec idiomate Hiſpano *d. fol.* 90. Nam nobis hæc relatio ſufficit.

Scriptores.

DECIMO

DECIMO TERTIO

Kal. Octobris.

DIES XIX.

A. *Apud* FIBVLARIAM *antiquam Hiſpaniæ vrbem adhuc memoria perſeuerat* S. IANVARII *ſui Epiſcopi, qui cum primo Concilio Illiberitano interfuiſſet, Italiam adijt, apud Beneuentum in Harpinis fidem ſeminauit Catholicam, donec cum aliis æternam martyrio coronam recepit.*

B. CORDVBÆ *in Bætica Hiſpaniæ* S. POMPOSÆ *Virginis, & Martyris, quæ deſiderio pro Christi nomine contumelias pati, S. Columbam æmulata, Arabum impium Iudicem adiens, & eius dogmatis errorem impugnauit, & ipſius vitæ impudicæ vitia, ſanctâ increpatione coarguit: ex quo à ſatellitibus comprehenſa, protinus ferali gladio impetita, caput in eorum manibus dereliquit, & ſpiritum ſuo caſtiſſimum Sponſo reddidit animoſa.*

C. VALENTIÆ *in Edetanis Hiſpaniæ Depoſitio* S. DESIDERII *Leuitæ S. Ianuarij; cuius ſacra lipſana in Collegio Patriarchæ Ioannis de Ribera, honorifice adſeruantur, & ſummâ pietate coluntur.*

NOTÆ.

SANCTVS IANVARIVS *Epiſcopus & Martyr.*] Celebris eſt huius ſanctiſſimi Præſulis memoria apud *Neapolim* vrbem Italiæ egregiam, quâ Corpus eiuſdem honorifice conditum miraculis claret, maxime *Ampullâ* illa *Vitreâ*, in cuius orbe Sanguis Martyris, & Antiſtitis adhuc viſitur concretus, qui aliquando creſcens, & fluens, ac ſi recens eſſet, effunditur: de qua Baronius in *Not. ad Martyrolog Roman. h. d. lit. A. fol.* 582. & plurimi demùm Scriptores. Eius elogia in Eccleſiaſticis Tabulis repoſuere *Beda*, *Vſuardus*, *Ado*, & cæteri Latinorum, ſed & Græci in *Menologio*, à quibus Martyrologium Romanum, h. d. hac ſerie: *Puteolis in Campania Sanctorum Martyrum* IANVARII, *Beneuentanæ Ciuitatis Epiſcopi,* A. *Martyrologia.*

Feſti eius Diaconi, Deſiderij Lectoris, Suſij Diaconi Eccleſiæ Miſenatis, Proculi Diaconi Puteolani, Eutychis, & Acutij: qui poſt vincula & carceres capite caſi ſunt, ſub Diocletiano Principe. Corpus S. IANVARII *Neapolim fuit delatum, atque honorifice in Eccleſia tumulatum; vbi etiam Beatiſſimi Martyris* SANGVIS *in* Ampulla *vitrea adhuc ſeruatur, qui in conſpectu Capitis illius poſitus, velut recens liqueſcere, & ebullire conſpicitur.* Conueniunt P. Dionyſius Vazquez in *Martyrol. Caſtellan. fol.*

Scriptores.

154. P. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 201. Conſtantius Felicius in *Ital. 2. p. fol.* 99. Philippus Ferrar. in *Catal. SS. Ital. fol.* 600. Eius ACTA deſcripſit *Ioannes Diaconus* à quo Boninus Mombritius de *Act. SS. Tom. 1. fol.* 120. Laurẽtius Surius *Tom. 5. fol.* 144. Baronius *Annal. Eccleſ. Tom 2. Ann.* 305. *n.* 1. *& ſeqq.* Fuiſſe Epiſcopum *Fibularienſem*, indeque *Beneuentanum*, ſcriptum reperimus in *Aduerſarijs* Luitprandi Diaconi Toletani, *n.* 105. his verbis: *Sancta memoria (in Hiſpania extat)* S. IANVARII *primo Epiſcopi* Fibularienſis, *mox* Beneuentani *Martyris.* Et proſequitur *n.* 226. hunc locum obſcurum expendens: *In faucibus ſaltus* Fibularienſis *eſt* Fibularia, *quam Mauri vocauerunt* Xergal, *Sedes Epiſcopalis. Sic in Concilio* Illiberitano XIV. *loco confirmat* IANVARIVS *Epiſcopus* Fibularienſis: *ſic in quibuſdam codicibus.* Hactenus Luitprandus. Sed omnino ſibi contrarius,

Luitprandi lapſus detegitur.

nam in ijſdem *Aduerſarijs n.* 8. hunc IANVARIVM non *Fibularienſem* ſed *Salarienſem* Epiſcopum facit, nec Martyrem *Beneuentanum*, ſed *Hereclaenſem*; eum auſculta: HERACLÆÆ *in Hiſpania, quæ Ciuitas* Calpe *dicitur, paſſionis recolitur triumphus* S. IANVARII Salarienſis *Epiſcopi cum ſocijs* VII. Ianuarij: *cuius meminit* Dexter, *atque paſſum ſub Diocletiano. Fuit Epiſcopus, qui interfuit* Illiberitano. Profuſius *n.* 15. his verbis: S. M. POMPONIVS IANVARIVS, *Epiſcopus* Salarienſis *fuit Vir Conſularis, interfuitque, vt dictum eſt, Concilio* Illiberitano, *prædicanſque in* Heraclæa *Ciuitate freti Herculei, per dira tormenta cum Socijs pro fide Chriſti triumphauit.* En lapſus omnino vafer in colligendis hiſce *Luitprandi Aduerſarijs*, quorum molem ſi curâ compaginarent ardenti, qui eius Codices primùm percepere, vt prælo illã excudendam porrigerent, nil dubium, quin apud Exteros Noſtri *Luitprandi* opera edita maiorem exiſtimationem haberent. Sed cùm paſſim in editis ſimiles ferula contrarietates inueniat, quid mirum, ſi deſpecta ab Scriptoribus Exteris aliquando noſcamus. Sed quidquid ſit, quod ſuum eſt vnicuique demus, S. IANVARIVS iſte Noſter nequaquam fuit Epiſcopus *Fibularienſis*, ſed *Salarienſis* aut *Calabrienſis*, non verò *Beneuentanus*, nec aliquid commercij, niſi in gloria, habet cum IANVARIO cuius ſacrum Corpus cuſtoditur Neapoli. Nam Noſter apud *Heracleam* Hiſpaniæ, ille apud *Puteolos* Campaniæ martyrio coronati ſunt. De Noſtro vide quæ diximus ſupr. *Tom. 1. Die VII. Ianuar. fol.* 98. & ſequent. vbi de hoc IANVARIO, & vrbe eius Epiſcopali egimus.

Qualis hic S. Ianuarius Epiſcopus.

B. S. POMPOSA VIRGO *& Martyr Cordubenſis in Bætica Hiſpania.*] Frequens Martyrum corona apud *Cordubam Hiſpaniæ* hiſce diebus illuxit, ita vt vnius ſanguis effuſus, alterius cruore tegeretur; & dùm gladius ſplendet ferox in foro carnificum, Martyrum feruor in corde ferueſcit. *Columbam* ſecuta eſt POMPOSA, de qua S. Eulogius Noſter in *Memor. SS. lib. 3. c.* 11. ad amuſſim ſcripſit, à quo Martyrologium Romanum h. d ſequenti elogio. CORDVBÆ *in perſecutione Arabica* S. POMPOSÆ *Virginis, & Martyris.* Conueniunt P. Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 154. P. Ioannis Lupi in *Luſitan. fol.* 201. P. Ieronymi de la Higuera in *Hiſpan. MS. fol* 46. Arnaldus VVion in *Monaſtic. lib. 3. fol.* 313.

Martyrologia.

Scriptores.

Hugo Menardus in *Benedictin. fol.* 81. De eo poſt Eulogium Noſtrum Cyprianus Archipresbyter Cordubenſis in *Epigrammat. MS.* Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 14. *c.* 22. P. Ioannes Mariana *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 7. *c.* 15. F. Ioannes Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib.* 4. *c.* 26. P Martinus de Roa *Hiſtor. SS. Cordubenſ. fol.* 150. Cardinalis Cæſar Baronius in *Annal. Eccleſ. Tom.* 10. *Ann.* 853. *n.* 73. *& ſeq.* Eius ACTA ex *D. Eulogio* depromimus:

ACTA S. POMPOSÆ VIRGINIS, & Martyris Cordubenſis ex Memorial. SS. D. Eulogij Martyris.

Origo.

POMPOSA *nobilis virgo* Cordubenſis, *ex parentibus illuſtribus, & diuitibus orta, ab adoleſcentiâ parentum & propinquorum ſanctam conuerſationem, quam gerebant in vrbe cernens, confeſtim auidâ mente, tali ſe voto aſſignans, cum his ſimul mundum ſperuit, labentia deſerit, integritatem promittis, manſuraque perenniter toto nititur conatu appetere. Quapropter Parentes eius, diſtracto patrimonio Cœnobium S. Saluatoris conſtruentes in eo loco, qui ex eo quia ab antiquitus congeſtos in ea celſiori rupe apum induſtria fauos, qui huſque hodie permanent, Maiores noſtri viderunt,* Pinna Mellaria *vocatus eſt.*

Monaſterium S. Saluatoris extruitur.

Ibidem autem ſe ad exercitium vitæ Monaſticæ collocantes, tradunt Beatam hanc Virginem inter illum ſuorum conuentum pulchriorem, gratiâ ſanctitatis floruiſſe: & quæ vltimum, per ætatem, gradum tenebat, fit cæteris excellentiori culmine innocentia, ac ſimplicitatis merito ſublimata.

Sanctimonialis fit, & omnes ſanctitate ſuperat.

Tantoque in Scripturarum meditatione fortiſſima permanebat, vt ſi fieri poſſet, non diebus, non noctibus à lectione vacaret, niſi quarundam ingruentium tempeſtatum impediretur procellis. Si quid forte ad ſuam exaggeratum ſentiret iniuriam, illa quæ macte humilitatis gratiâ prominebat, cuncta patienti animo ſuſtinebat. Inſtabat vigilijs, ieiunijs, & orationibus crebrius incubabat, quibus fauente Domino inuiolabiliter votum poſſet conſeruare promiſſum. Plura ſunt quæ de eius ſanctitate, referente nobis famulo Chriſti Felice Monacho, eiuſdem Cœnobij Abbate, cognouimus, quæ obtentu vitandi faſtidij relinquentes, ad illud, quod eam ſine dubio cœlo præmiſit, quam propere feſtinamus.

Flagrat ardore martyrij.

Cùm enim ſummæ ſanctimoniæ ſtudium gereret, ſeruiretque Deo fideliter, mox vt B. Columbæ *martyrium comperit, illicò internus igne conflagrata martyrij, fit admodum lætior tali nuntio recreata. Et quibus ad id poſſet pertingere paſſibus, tacito, & ſingulari cogitamine ruminat. Et, ô miram vocationem Domini, & ſuperna diſpoſitionis aditum patefactum, quo nullus prædeſtinatus, martyrij gloriâ defraudatur: quo nemo cœtui Sanctorum adſcriptus, humanâ poteſt illaqueatione teneri! Ferunt namque quòd multo ſatis ante hoc tempus, hæc Virgo ad martyrium conuolaſſet, niſi quibuſdam ſuorum impediretur repagulis, qui eam, causâ ſæuientium perſecutionum, altâ ſeruabant cuſtodiâ.*

Cuſtoditur à ſuis, cognito eius deſiderio.

Sed quid in ſe poteſt habere cuſtodia conditio miſerabilis? quando, ſicut ſcriptum eſt, niſi Dominus cuſtodierit, in vanum vigilant, qui humaniter ſe quippiam cuſtodire arbitrantur. *Etenim ipſa ſuperueniente nocte, conſummatâ in Dei laudibus nocturnâ vigiliâ, vnus è fratribus ſuis, cæteris quieſcendi gratiâ regredientibus ad cubile, quaſi diuinitùs moneretur, & certe non ſine prouidentia Domini, arreptâ claue, portam Monaſterij inconſuetus aperuit, minimoque tantummodo clauo ſuperpoſito, recluſit. Ad quam illa ſilenter accedens, & clam oſtium reſerans, vadit per tenebras noctis cœleſti lumine illuſtrata.*

Sed cœleſti lumine plena locum inuenit martyrio.

Totumque illud iter vaſtâ horridum ſolitudine ante lucis crepuſculum tranſiens, clareſcente mane vrbem ingreditur, ſeſeque obtutibus Iudicis præſentari non differt. Ad quem ſancta fidei rationem proponens, vatemque impudicum ſimplici exhortatione confundens, confeſtim ille gladio trucidandam decernit: ſicque ante fores palatij conſtituta, exempto capite, conſternatur, XIII. Kalendas Octobris, *Erâ* DCCC. XCI. *Anno Domini* DCCC. LIII.

Coronatur.

Cuius cadauer in fluuium proijcientes, quorundam mercenariorum ſtudio in quadam fouca congeſtum deſuper multo puluere tumulatur. Ex quo iterum, Chriſto fouente, per dies pene Viginti, induſtriâ quorundam Monachorum inde abſtractum, ad prædictæ B. Vir-

giniſ

ginis Eulaliæ *Sanctuarium reportantes, digno ibidem Sacerdotum, & Religioſorum miniſterio, ad pedes* S. Columbæ *humatum eſt. Quod nihilominus diuinâ credimus diſpenſatione peractum, vt quæ ſe in vita ſua tantâ charitate dilexerant, morte etiam ab ſepultura indiuiſæ manerent. Regnante D. N. Ieſu-Chriſto in ſecula ſeculorum.*

Sepelitur.

Hactenus *S. Eulogius* Noſter, qui horum ACTORVM ecphraſin à fideliſſimo Abbate *Felice* audiuit, & mutuauit. In quorum relatione nihil eſt, quod probatione indigeat; ideo illuſtrationem eorum prætermittimus, contenti Epigramma *Cypriani* Archipresbyteri *Cordubenſis* de hac S. Virgine, cuius hæc ſeries.

Carmen Cypriani.

DE S. POMPOSA VIRGINE, ET Martyre Cordubenſi, ex Cypriano, Carmen.

Poſt POMPOSA, *domum linquens, ſequiturque* Columbam,
Virginitate pares, quin moribus vtraque, Chriſto
Nomina dans, ſimiles; ac pro fide vulnera, mortem
Qualibet audenter ferre deſiderat vltro.
Hæc igitur POMPOSA *diù, cùm Montis amani*
Ardua, Cœnobio Patris ex ſtipe peracto,
Viueret, & plures ſibi ſanctitatis honores
Colligeret, Chriſto ſine metu viſcera ſacrat
Martyrio, quod ſæpius impleuiſſet acerbum,
Ni proprij vetuiſſent Patres carcere ſæuo.
Aſt auditâ morte Columbæ *explereque votum*
Antiquum cupit: ardent poſthac viſcera; corde
Ruminat effugium; Deus & conamina plaudit.
Cœnobium tunc deſerit audax: hincque Tribunal
Ingreditur Mauri: Chriſtumque exaltat, & illum
Eſſe Deum verum clamat fulmine vocis.
Obſcænum vatem vocitat, quin dogmata cuius
Peſtiferis completa notis concludit & eſſe.
Tunc Iudex trux in caligine voluitur atrâ,
Quâ, ſine delectu POMPOSAM *protinus ante*
Palatium capitis damnauit verbere primo.
Sic factum: & Corpus retinent Sacraria Templi
Eulaliæ, ad pedes appoſitum Noſtraque Columbæ
Virginis; in quarum munus hoc Nomine Noſtrum
Ex voto inſcriptum prorſus iam carmine ſacro

QVATENVS ad Monaſterium *S. Saluatoris*, à Patribus *S. Pompoſæ* conſtructum in *Pinna Mellarienſi* prope *Cordubam*; hæc dicit Ambroſius Morales in *Not. ad S. Eulog. c.* 11. *n.* 3. Etiam *vſque in hoc tempus in quo hæc ſcribimus permanent veſtigia Cœnobij* S. Saluatoris. *Neque enim dubium eſt, quin de eo ſubliniori colle, & rupe* D. Eulogius *intelligat, quæ* IV. *ab Vrbe*, Milliario *in vicinorum montium vertice ſupereminet ſupra nobilem fundum, qui dicitur* ELALBAYDA. *Saxum ipſum Sanctij Miranda rupes appellatur. Ibi apes in petra foraminibus mellificant. Ad*

culminis

culminis eius radices, fons dimanat permagnus, qui vicinos hortos citriorum omnis generis arboribus conſitos rigat. Situs eſt Monaſterio admodum opportunus, & veſtigia ædificiorum cum ruinis, non vno loco apparent. Hactenus Morales.

S. DESIDERIVS *Leuita Martyr Puteolanus in Campania.*] Eum fuiſſe *S. Ianuarij* Beneuentani Præſulis, & *Puteolani* Martyris Leuitam, omnes Martyrologi fatentur cum Romano, Caſtellano, Luſitano, Italo Baronij, Dionyſij, Lupi, & Conſtantij Felicis, quorum verba dedimus ſupra *b. d. lit. A.* Eius ACTA breui epilogo conſcripſit Philippus Ferrarius in *Catalog. SS. Ital. fol.* 600. Quatenus ad Tranſlationem ſacrarum exuuiarum Italia Valentiam in Edetanis ad Collegium Illuſtriſſimi D. D. Ioannis de Ribera ipſius vrbis Archiepiſcopi & Patriarchæ Antiocheni, videndus Solorzano in Sacrar. Valentin. fol. 154 & Teſtimonium authenticum apud me, cuius ſæpe memoriam egimus. C. *Martyrologia.* *Tranſlatio in Hiſpan.*

DVODECIMO
Kal. Octobris.
DIES XX.

A. CARACA *in Hiſpania Vlteriori* SS. ÆMILLIANI, & GERONII *Martyrum, qui ſæuiente Domitiani Imperatoris perſecutionis procellâ, pro fide comprehenſi, glorioſum Orbi ſpecimen martyrio intrepidi præbuere.*

B. OSCÆ *in Bætica Hiſpania* SS. THEODORI, & PHILIPPÆ, *eius matris, qui pro Chriſti confeſſione, Antonio Cæſare deſignato, per varias cruciatuum anguſtias circumducti, tandem gloriâ Martyrum ad cæleſtem remearunt quietem.*

C. CARTHAGINE *Spartaria in Hiſpania* SS. CANDIDÆ *Virginis*, SVSANNÆ *Euelaſij Idolorum Sacerdotis filiæ*, & MARTHÆ, *quæ cum Maximiani Imperatoris perſecutione grauiſſimos experirentur cruciatus, demum Martyres migrant in cælos.*

D. ROMÆ *natalis* S. EVSTACHII, *qui cum vxore, & filijs ſub Adriano tortus, martyrium impleuit. Cuius ſacra pignora in Regio Monaſterio S. Franciſci Sanctimonialium Excalceatarum* Madridenſi *honorifice reconduntur.*

E. GADIBVS *in Hiſpania Bætica* SS. SVSANNÆ, *Arthemij Idolorum Pontificis filiæ*, & MARTHÆ *eius ſociæ; pro Chriſti fide vtraque cruciatibus expoſita, cum nec*

idolis litare, nec à Chriſti confeſſione diſcedere voluiſſent, Neronis perſecutione creſcente, martyrió coronatæ, agonis præmium acceperunt æternum.

NOTÆ.

A. SANCTI ÆMILLIANVS & GERONIVS *Martyres Caracenſes in Carpetania.*] Plurima SS. Martyrum nomina prætermiſit Cardinalis *Cæſar Baronius* in Collectione Martyrologij Romani, maximè *Hiſpanorum*, fortaſſis ob dubium palæſtræ ſitum, aut agonis incertitudinem, ideoque licet ex *Petro Galeſinio*, cui prius commiſſa erat hæc collectio per *Gregorium* XIII. Pontificem Maximum, potuerat Nomina Noſtrorum Martyrum ÆMILLIANI, & GERONII elicere: neſcio, quâ cauſâ prorſus Eminentiſſimus Martyrologus illa deſpexerit, & omiſerit. Nos verò in hoc noſtro opere illa reſtituere cupiẽtes, vt incuriam aliorum detegamus, hîc omnia quæ pro Noſtris hiſce Martyribus ſcripta inuenire potuimus, referemus. Igitur Galeſinius relatus in *Martyrolog. h. d fol.* 131. hæc verba ſubiecit: *In* Hiſpanijs *Beatorum Martyrum* ÆMILLIANII, & GERONII. A veritate proculdubio diſceſſit, qui aſſerere conatur, hîc intellexiſſe *Galeſinium* reponere nomina SS. EMILÆ, & IEREMIÆ Martyrum *Cordubenſium*, & nominum pronuntiatione implicatum, pro ÆMILA reponere ÆMILLIANVM, & pro IEREMIA ſcribere GERONIVM corrupte properaſſe. Nam iſtius aſſertioni refragantur indubitabilia Noſtratum teſtimonia, quæ prorſus huius Scriptoris conatum eneruant. Adſit primus Flauius Dexter Noſter in *Chron. Ann.* 86. *n.* 13. ſic de eis loquentem: *Apud* CARACAM *in Carpetanis Sancti Martyres* ÆMILLIANVS, & GERONIVS *pro fide Chriſti conſtanter paſſi.* Cui ſubſcribunt Rodericus Caro in *Not. fol.* 47. *col.* 2. *lit. V.* F. Franciſcus Biuarius in *Comment. d. Ann.* 86. *n.* 13. *fol.* 179. Adſit & Iulianus Petri Archipresbyter Toletanus in ſuis *Carminibus MSS.* apud me, vbi hoc *Epigramma*:

Martyrologia.

Scriptores.

ÆMILIAMVS *agens in Chriſti nomine plura*
Prodigia, & fidei nomen in aſtra leuans:
Atque GERONIVS *item ſocius hincque triumphi,*
Chriſti verba fluens; tunc & vterque cadit.
Hos CARACA *Vrbs vidit infixis ſed ſtipite clauis*
Corporibus, quando ſæua procella eluit.
Tandem ſucciſſis iugulis cœleſtia tendunt
Limina, quos Heſper *corde, & amoré colit.*

Quæ deducantur ex verbis Dextri, & Iuliani?

Hinc Duo ediſcimus ex *Dextro*, & *Iuliano*, quæ latuere *Galeſinium*, ſcilicet locum agonis apud *Caracam* vrbem Carpetaniæ, quam, & *Ariacam* dixit Antoninus Imperator; & Annum martyrij, quem fuiſſe Domini LXXXVI. ſæuiente Domitiano crudeliſſimo Principe, deducimus Nec non ex carmine *Iuliani* liquet, ſanctos Martyres, primum ſtipitibus confixos, poſtmodum capitibus abſciſſis agonizaſſe. Eorumque memoriam fuiſſe apud Hiſpanos cultam olim magnâ deuotione pateſcit. ACTA ipſorum penitus excidêre, illa ſic coagulamus.

ACTA

ACTA SS. ÆMILIANI, ET Geronij Martyrum Caracitanorum in Carpetania Hiſpaniæ, ex Dextro, & Iuliano.

Origo.

ÆMILIANVS, & GERONIVS *Ciues* Caracitani, *quæ vrbs ad* Tagonium *appoſita flumen, quod* Caracitanos *populos in* Carpetania *Prouincia, cuius caput olim* Toletum *fuit, placidis liquoribus abluit, horum populorum princeps dignoſcitur. Hîc itaque præfati Viri cùm Chriſti fidem ſequerentur vnanimes, nec Iudicum timere minas, nec ſatellitum affici horroribus edocti, legem Domini placide obſeruare, cœtibus fidelium inhærere, & Præſulum decreta percipere curabant intrepidi. Data pax Eccleſijs erat temporibus* Titi, *&* Veſpaſiani *Imperatorum; qui aduerſus* Iudæos, *Chriſti vaticinio præeunte, arma vertentes Salymorum deſolationem, continuis, & horrendis irruptionibus, quæſitarunt. Quibus è viuis ſublatis, protinus Romanorum Imperium* Domitiano *flagitioſiſſimo Principi ceſſit, qui poſtmodum crudeliſſimam aduerſus Eccleſiam Dei, & Chriſti membra, ſecundam perſecutionem, totis viribus excitauit. Hæc prorsùs per totius Orbis regiones ercctans,* Hiſpaniam, *tanquam Eccleſiæ primogenitam, & quæ tot Sanctorum Martyrum ſanguine iam iam irrigata eluebat, dilapſa, & eius angulos Præſidum terroribus. Iudicum minis, & ſatellitum rigoribus implens, extemplò ad carnificinam ventum, ad cruciatuum anguſtias, & vulnerum plagas aduerſus Chriſti aſſeclas acceſſere feroces, qui mandata vbique obſcæni Imperatoris tenebantur complere. Huius igitur horribilis procella* Caracam *deuenis, & protinùs fidelibus quæſitis,* ÆMILIANVM, & GERONIVM *ad Tribunal traxit horrida carnificum manus; quos Iudex cùm blandis oblinire non potuiſſet eloquijs, vt Chriſti lege contemptâ, ad Deorum adorationem reuerteretur vterque; illos ſtipiti affixos ſæuiſſime flagellari præcepit. Sed SS. Martyres verbera, pectines, & faculas conſtantiſſime ferentes intrepidi, ipſos Iudex, capitibus abſciſſis, morte damnauit. Quod præceptum ſatellites adimplentes, Agoniſtæ coronas promeruerunt æternas,* XII. Kalend. Octobris, *Anno Domini* LXXXVI. *Quorum Corpora poſt Chriſtiani colligentes, illa honorifico tumulo condidêre, quæ in poſterùm apud* Hiſpanos *in magno pretio habita, à circum vicinis populis culta fuere, & mutuum amoris ſignificatione, & vniuerſorum deuotionis frequentiâ.*

Domitianus imperat.

Capiuntur.

Coronantur.

Hactenus ACTA quæ iam probata nouiſti, quæque breuiter P. Antonius Quintana-Dueñas *Hiſtor. SS. Toletanor. fol.* 301. §. 1. Illuſtris D. Petrus de Roxas Comes Morenſis *Hiſtor. Tolet.* 1. *p. lib.* 4. *c.* 21. *fol.* 533. appingunt. Hînc demiror, vt quid D. Alfonſus Nuñez de Caſtro in ſua *Hiſtor Guadalaxarenſi,* hos Sanctos Martyres omiſerit: Nam licet probare contendat *Guadalaxam* fuiſſe *Complutum*; eſto quod ſit opinio communis, quòd etiam *Guadalaxara* fuerit vocitata CARACA, debuit eorum meminiſſe, abſque ſuæ intentionis præiudicio.

Scriptor Hiſtoriæ Guadalaxarenſis prætermiſit hos Martyres.

O quanta ingenium capit inde incognita; quanta
Deſerit exempla, quæque ſequenda forent!

CARACA. Vrbs antiqua in *Carpetanorum* regione, iuxta flumen *Tagonium* ſita, de qua diximus plura ſupr. *Tom.* 3. *Die XXVI. Ian. fol.* 621.

SS. THEODORVS & PHILIPPA *eius Mater Martyres Oſcenſes in Bætica*] Hos fuiſſe diuerſos ab illis SS. Martyribus apud PERGEM *Pamphiliæ* paſſis, cum *Socrate*, & *Dionyſio* ſocijs, quorum meminere Græci in *Menolog. h. d* hiſce verbis: PERGE, *eodem die Commemoratio S. Martyris* Theodori, *qui Imperatore Antonino, & Præſide Theodoto, ligno affixus, & ſuſpenſus tribus diebus vixit, & poſtea migrauit ad* B.

An Noſtri Martyres diuerſi a Pergenſibus?

Dominum: Cuius ſanctas Reliquias unguentis & velis Religioſi quidam viri curantes, inſigni loco repoſuerunt. Eodem die S. Martyr PHILIPPA *S. Theodori Mater gladio conſummatur*: aliqui proculdubio credent, eo quòd Noſtri in OSCA Bæticæ, ex Flauio Dextro in *Chron. Ann.* 138. hac clauſulâ: OSCÆ *in Batica* SS. THEODORVS & PHILIPPA *Martyres.* Illi in Pamphilia apud Ciuitatem PERGEM. Sed eos eſſe eoſdem ipſos, tantum diuerſitate relationum diſpares, ſole clarius probabimus, ſi eruditio Eccleſiaſtica *Carmen Iuliani Petri* Archipresbyteri Toletani MS. apud me, inter carmina *Auli Hali* mei, læta fronte perpenderit, cuius hoc lemma.

Probatur non fuiſſe diuerſos, ſed ipſos.

PRO SS. THEODORO, ET PHIlippa Matre, Martyribus Pergenſibus agone, & Oſcenſibus in Bætica origine, Carmen.

Hîc THEODORVS *adeſt tumulatus Martyr, acerba*
Qui conſtans ſubiit vulnera, flagra, crucem.
Hîc quoque matronæ requieſcunt oſſa PHILIPPÆ
Martyris, & Matris, quæ dedit ipſa caput.
Hos genuit Mundo ciues feliciter OSCA
Bætica, quâ primùm natus vterque fuit.
Illeque poſt Patris, Miles, veſtigia calcans,
Illa viri, tandem Pergea rura vident.
Denique pro fide cum ſocijs coronatur vterque,
Gloria Pamphiliæ, Bæticis aruis honor.

Hinc circunſpectam *Flauij Dextri* aſſertionem demiraberis, qui non dixit paſſos SS. Martyres apud OSCAM Bæticæ, ſed cultos, ob originem, quam ab ea receperant, illis verbis: OSCÆ *in Batica* SS. THEODORVS, & PHILIPPA *Martyres* (ſupple *coluntur*. Et licet hanc periodum à Typographo in edito codice Dextri à F. Franciſco Biuario Commentarijs illuſtrato, pretermiſſam agnoſcimus: & in codice etiã excuſſo Roderici Caro, legatur THEODORVS, & PHILIPPVS corrupte, non PHILIPPA: tamen in MSS. quos ego correctiores adeptus ſum, PHILIPPA continetur: & hac Lectione vtitur Biuarius in Commentat. ad hunc locum *n.* 3. *fol.* 233. licet textum Menologij, & Martyrologij Romani emendare procuret, dicens *Celebrant feſtum diem Græci SS. Martyrum* THEODORI, & PHILIPPÆ *ad* XX. *Septembris, niſi quòd pro* ΩΣΧΕ, *corrupte moderni codices legunt* ΠΕΡΓΕ: *ſemel verò eo errore admiſſo, cùm* PERGE *ſit in Pamphilia Prouincia, facile fuit addere, claritatis gratiâ: Perge in Pamphilia.* Sed prorsùs à veritate diſceſſit; nam martyrium horum Martyrum in rei veritate apud *Pergem Pamphiliæ* euenit, quod autem *Dexter* edicere ſatagit, illud eſt, ſcilicet, hos Martyres apud *Oſcam Bætica* cultos ſuo tempore fuiſſe, quia licet apud *Pergem Pamphiliæ* coronatos fuiſſe pateſcat: tamen, quia ex ipſa vrbe *Oſca Bætica* fuiſſe oriundos noſcatur, hîc cultum pro ciuibus Vrbs ipſa cunctanter exhibeat.

Dextro lux datur.

Error in codice Roderici Caro.

Biuarij lapſus.

HIS ſic prælibatis ad Martyrologia, & Scriptores de eis loquentes pergo. Poſt Menologium, Græcorum hocce Martyrologium Romanum h. d. elogium adnectit: PERGE *in Pamphilia* SS. THEODORI, & PHILIPPÆ *eius Matris, ac ſociorum Martyrum ſub Antonino Imperatore.* Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 154. Ioannes Lupus *in Luſitan. fol.* 202. Ieronymus de la Higuera *in Hiſpan. MS. fol.* 46. Petrus Galeſinius in *General. fol.* 130. *col.* 2. & cæteri recentiores. De eis Cardinal Baronius in *Annal. Eccleſ. Tom.* 2. *Ann.* 154. *n.* 3. Dexter in *Chron. Ann.* 138. vbi Rodericus Caro *lit. Q. fol.* 69. *col.* 2. Biuarius *d. Ann.* 138. *n.* 3. *fol.* 233. D. Martinus Carillo & eius pediſſequus Camargo in *Annal.*

Martyrologia.

Scriptores.

nal. Eccleſ. Hiſpan. Ann 138. P. Antonius Quintana-Dueñas *Hiſtor. SS. Toletan. fol.*435. Eorum ACTA ex Dextro, Iuliano, Menologio, & Galeſinio deſcribemus.

ACTA SS. THEODORI MILITIS, & Philippæ eius Matris, Martyrum Pergenſium, & origine Oſcenſium in Hiſpania Bæticâ, ex Dextro, Iuliano, Menologio, & Galeſinio, & alijs.

THEODORVS *origine* Hiſpanus, *ex Prouincia* Bæticæ *oriundus, apud vrbem* Oſcam *natus, patrem habuit militari balrheo præcinctum, & matrem* PHILIPPAM, *ex eadem vrbe ortos, ciueſque vetuſtas.* *Origo, & parentes.* *Cuius parens, & matris maritus, cùm Aquilas inſequi iuberetur, ſuſceptis coniuge, & filio* Pamphiliam *peregrinare coactus*, Pergem *illius Prouinciæ celebrem ciuitatem ingreſſus, ibidem per aliquot annos moram fecit, quouſque* THEODORVS *filius, tyronis ſagulum induit.* *Fit Miles.* *Erat tunc temporis Romanorum Imperator* Adrianus, *& Cæſar deſignatus* Antoninus, *qui poſtmodum Pij cognomentum accepit, ſub cuius imperio, Legiones, quæ in* Pamphilia, *præſidij more degebant, poſitæ, nullum præter eum Præfectum agnoſcebant. Inter hæc itaque* THEODORVS *adſcriptus; cùm eſſet, ætate florens, ſtaturâ procer, membris valens, & totius corporis conſtitutione robuſtus, omnium militum, & tyronum in ſe animos, & viſcera rapiebat.* *Eius forma.* *Ergo B. Miles occulte Chriſto nomen dederat, cuius fidei adſtrictus in cordis penetralibus, ſic vitam Euangelicam inſtituebat, vt nihil præter Chriſti præcepta compleri humili propenſione exquenda prænoſceret. Nec tantum in votis apex, nam quòd in voluntate tenuit, in executione firmauit. Igitur Dijs ſacrificium celebre offerre Legionum cohors ſæpe conſtituens, tandem Gentilium Militum perſeuerantia maturauit, & conſignato die omnes ad ſolemnia conceſſêre, abfuit* THEODORVS, *quem proinus aut inuidia, aut religio vrgêre conſtituens*, Theodotum *Præſidem accedit, & Tyronis beatiſſimi abſentiam in litatione præſtringunt. Inſanuit Præſidis bilis, & furore concitus*, THEODORVM *ad tribunal rapi feroci animaduerſitione præcepit.* *Comprehenditur.* *Currunt ſatellites, vrbis angulos ſcrutatur auida carnificum adulatio, Tyronem apprehēdit, & ſæuâ vlulatione compreſſum ante Præſidis præſentat obtutus. Qui S. Commilitonis placidum ſpiritum perpēdens, & vultus decorem agnoſcens, illicò animi innocentiam & fidei conſtantiam perſcrutatus, de victoria diffidens, animo exutus, & furoris dementiâ perculſus, Idolis S. Tyronem immolare præcepit. Quod cùm facere præciſe negaſſet, Chriſtianam fidem liberâ, & conſtanti voce profeſſus eſt. Tunc prorſus Præſes oculos virêre, viridem manifeſtare colorem ex temporibus, & fronte, oculis ſcintillare, & pandiculans oſcitari cœpit.* *Conſtantia.* *Hinc Martyrem comprehendere, cædere, & in fornacem inijcere præcepit. Sed cùm inde, ne minimum quidem detrimentum paſſus. Domino auxiliante, exiſſet; ea res Milites duos* Socratem, *&* Dionyſium, *miraculo ſtupefactos, ad Chriſti fidem pertraxit: qui ſtatim capitis damnati ſunt.* *Dionyſius, & Socrates Milites coronantur.* *Tunc Mater* PHILIPPA *omnia quæ filio euenerant comperta habens, ad Iudicis tribunal adamanta perrexit, & filium inter tot cruciaminum moles, ſatellitum rigores; Præſidis ſæuitiam inuolutum inſpectans, illum ad martyrium conſtanti ſpiritu exhortata, & ad Chriſti confeſſionem, ad vſque ſupremum vitæ halitum monita, omnia deſpiciens, & tormenta deſiderans, Chriſtum verum Deum, Idola dæmonia eſſe, eleuatis vocibus profeſſa eſt.* *S. Philippa Confeſſio, & paſſio.* *Reſtitit Præſes, & fœminam Matrem Martyris eſſe cognoſcens, illam cum Dionyſio, & Socrate iugulandam tradidit. Quod protinus* THEODORVS *ſciens, gratijs actis Deo, in fidei veritate roboratus, Præſidis cruciamina frequen-*

tiora ſpectabat, vt quantocyus poſſet in Dei conſpectu, & Matris obtutibus laureâ martyrij ſiſti praeiuctus. Nec mora, extemplò varijs tormentorum generibus excruciatus. in Crucem ſublatus eſt, quâ per Triduum ſuſpenſus exiſtens, tandem ad æterna gaudia conceſſit, XII. Kalend. Octobris, *Anno Domini* C. XXXIX. *vel circiter. Cuius, Matris, & Sociorum ſanctas Reliquias quidam Religioſi viri colligentes, & pretioſis vnguentis, & velis candidiſſimis curantes, inſigni loca repoſuerunt, & honorificè ſarcophaga tumularunt. Quorum Martyrium* Hiſpani *Bæticæ* Oſcæ *protinùs intelligentes, eorum paſſionem, & memoriam beatiſſimam coluerunt.*

Coronatur.

Sepultura, & cultus.

Error Cari, & Quintana-Dueñas.

Et Franc. Biuarij.

Hactenus ACTA. Vafre quidem aberrarûnt Rodericus Caro *d. lit. Q. fol. 69. col. 2.* & P. Antonius Quintana-Dueñas *d. fol.* 435. aſſerentes hos SS. Martyres eſſe *Theodorum*, & *Pauſilippum*, quorum meminit Martyrologium Romanum *Die XV. Aprilis*, & Græcorum Menologium; cùm ex correctioribus *Dextri* codicibus, conſtet *Oſcenſes* martyres origine, & *Pergenſes* martyrio, eſſe THEODORVM, & PHILIPPAM, & maxime extante *Iuliani* carmine, quod penitus nodum diſſoluit. Nec minus errauit *Biuarius*, qui nullos *Socios* in paſſione Noſtrorum SS. Martyrum agnoſcens, ex Græcorum *Menologij* æditi relatione, irrepſiſſe mendum in *Romano Martyrologio* aſſeuerare conatur. Nam ſi *Petrum Galeſinium* ex integro legiſſet, SS. SOCRATEM, & DIONYSIVM martyrij *Socias* comperiſſet. Nec obeſt argumentum illud à ſe compactum, quod ſcilicet *Sociorum* non meminerit *Dexter.* Quia Clariſſimus Vir cùm ſolùm ageret de cultu apud *Oſcenſes* ſuo tempore *Ciuibus* ſuis agi ſolito, vt quid *Socios aduenas* includere satageret? Hinc illos reſpuit, quia nec Noſtri fuere, nec apud Noſtrates cultos inuenit.

Topographia.

OSCA BÆTICÆ. Sic ſituata, ad diſcrimen alterius OSCÆ olim in *Veſcetania*, nunc in *Aragonia* ſitæ. BÆTICÆ ergo Ciuitatis meminit Ptolemæus in *Geograph. lib. 2. Tabul. 1. Europ. c.* 4. quo loco Ioſephus Moletius *fol.* 4. & Ieronymus Ruſcellus *fol.* 85. Rodericus Caro in *Not. ad Dextr. in Chron. Ann.* 52. *lit. I. fol.* 25. *col.* 2. qui eam GVESCAR vocitant. De ea etiam Plinius *Hiſtor. Natur. lib.* 3. *c.* 3. ipſam collocans inter *Illurconem*, & *Eſcuam.* Hodie paret Archiepiſcopis Toletanis. De ea etiam Abraham Ortel. *verb.* OSCA *in ſin.*

De S. Candida elogia.

SS. CANDIDA SVSANNA, & MARTHA *Martyres Carthaginenſes in Hiſpania.*] Hæc Triplex corona ſanctorum Martyrum, in hiſce *Natis* diuidenda erit, vt melius de vtraque earum elogia concinnare poſſimus; ideo relictis SVSANNA, & MARTHA, ad CANDIDAM venire compellor. Huius igitur meminére Martyrologium Romanum h. d. ſequenti elogio; *Carthagine* S. CANDIDÆ *Virginis, & Martyris, quæ ſub Maximiano Imperatore plagis toto corpore dilacerata, martyrio coronatur.* Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 154. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 202. & Ieronymus de la Higuera in *Hiſpan. fol.* 46. Perperam Petrus *Galeſinius in General. fol.* 131. addidit vrbi paſſionis, *in Africa* cùm conſtet ex *Breuiario Cordubenſi*, è quo nomen, & agonem S. Virginis, & Martyris deſumpſit, nequaquam *Africæ Carthaginis*, aut *Hiſpanæ* vrbis, mentionem factam eſſe. Hæc ſunt *Breuiarij* verba: CANDIDA *Virgo apud* CARTHAGINEM *cùm Idolis immolare ab Euelaſio Deorum Pontifice cogeretur, nec ipſa vllo tormentarum genere paſſet ſuperari, quin potius Euelaſium ad Chriſti fidem conuertiſſet, ſub Maximiano Imperatore, plagis toto corpore dilacerata; & in feruentis olei dolium ab alio Præfecto detruſa, martyrio coronatur.* Quæ etiam verba, alia Breuiaria Hiſpaniæ, vt Abulenſe, *fol.* 605. referunt. Euelaſiumque ſequenti die coronatum affirmant. Et licet Baronius in *Annal. Eccleſ. Tom. 2. Ann. 302. num.* 125. S. CANDIDAM inter Martyres Africanos enumeret, proculdubio *Galeſinij* errorem ſecutus eſt, cùm aſſerat eius ACTA excidiſſe, quæ licet breuiſſima, vt retulimus in Breuiarijs *Cordubenſi, Abulenſi*, & alijs reperiuntur. Sed prorsùs dubitationem iſtam delet Flauius Dexter Noſter in *Chron. Ann.* 308. vbi ſequentem periodum ſubiungit: CARTHAGINE *Hiſpaniæ* S. CANDIDA *Virgo, & Martyr, quæ plagis miſerabiliter dilacerata, vna cum* Suſanna *Sacerdotis Idolarum filia*, & Martha *tandem*

Galeſinij lapſus probatur.

dem Martyrium tulit. An hæc *Suſanna Euelaſij* Pontificis Idolorum ab eadem CANDIDA ad fidem conuerſi, filia? inferius dicemus. De CANDIDA *Carthaginenſi Hiſpania* Martyre agunt Biuarius in *Comment. 1. ad Dextr. Ann.* 308. *n. 7. fol.* 361. Rodericus Caro *in Not. ad ipſum d. Ann.* 308. *lit. H. fol.* 113. *col.* 2. D. Martinus Carrillo, in *Annal. Eccleſ. Hiſpan. Ann.* 308. & ibidem Camargo. *fol.* 324. F. Alfonſus de Vargas *Hiſt. S. Virgin. Hortan.* §. 3. *n.* 3. *fol.* 12. *col.* 2. Hæc de S. CANDIDA colligere potuimus, nunc ad SVSANNAM, & MARTHAM calamum vertamus. *Scriptores.*

DE Sanctis Martyribus SVSANNA, & MARTHA anceps, & ingens ſe offert difficultas, circa locum martyrij. Nam *Dexter* in verbis ſuperius relatis SVSANNAM vocat Sacerdotis Idolorum filiam, & MARTHAM abſque epitheto cognationis, illam cum CANDIDA, & SVSANNA martyrio coronatam affirmat. *Rodericus Caro*, & *Biuarius* has eſſe *Arthemij* Idolorum Sacerdotis Vxorem, & filiam contendunt, moti ex eo, quòd Græci in *Menologio*, & Romanum Martyrologium, poſt paſſionem CANDIDÆ, ſtatim, nullâ interiecta periodo, proſequuntur: *Eodem die, commemoratio Sanctæ Martyris Chriſti* SVSANNÆ *filia* Arthemij *Idolorum Sacerdotis, &* MARTHÆ; *qua genus duxerat à Iudæis. Hæc mortuis parentibus baptizata eſt à* Syluano *Presbytero, & Chriſti fidem edocta: poſtea facultates ſuas pauperibus diſtribuit, & mundo relicto Monaſterium adijt Monacha effecta, licet virili habitu pro fœmineo induta, ſe* Ioannem *vocari fecit. Sed pòſt ab alia quadam muliere accuſata, quòd in eam per vim egiſſet virilia, in habitu virili deprehenſa eſt Virgo: & inuenta naturâ mulier, accuſatricem redarguit. Profecta verò* Solienſem *vrbem, delata Præſidi* Alexandro, *quòd multis Gentilibus perſuaderet, ne adorarent Idola, illam apprehenſam, vehementer cruciauit, & nihilominus tamen eius ipſius miraculis, multi ad fidem Chriſti conuertebantur, poſtremò in carcerem iniecta, Deo ſpiritum tradidit.* Ex quibus verbis colligunt *Caro*, & *Biuar*, Noſtras SVSANNAM, & MARTHAM, quarum meminit *Flauius Dexter*, fuere filiam *Arthemij* Idolorum Sacerdotis, & iſtius vxorem. Et quòd intolerabilius eſt in *Biuario*, quòd perpendens verba *Menologij*, relatiuum illud poſt punctum, ſcilicet: QVÆ *mortuis parentibus*, ad MARTHAM referens, dixit: *Porrò* Syluanus *Presbyter à quo* MARTHA *in Chriſti fide edocta eſt, vnus fuit illorum Presbyterorum, qui* Illiberitanæ *Synodo adfuerunt.* Quia relatiuum illud verbum, QVÆ, non ad MARTHAM, quæ in textu nihil ſupponit, niſi maternitatem SVSANNÆ, ſed ad ipſã SVSANNAM, quæ à *Syluano Presbytero edocta fuit* refertur: maxime non agens in illa cauſula *Menologium* de alia Martyte, niſi de SVSANNA, vt ex eius exordio patet, ibi: *Commemoratio Sancta Martyris Chriſti* SVSANNÆ *filia Arthemij Idolorum Sacerdotis, &* MARTHÆ, *qua genus duxerat à Iudæis:* ideo non eſt credendum, *Græcos* diuertiſſe ad acta MARTHÆ vxoris Arthemij, & Matris SVSANNÆ, relictis rebus geſtis heroinæ, cuius commemorationem referre propoſuerant. Hinc credo MARTHAM illam nullo ſanguinis vinculo cum SVSANNA copulatam fuiſſe, MARTHAM, inquam. illam cuius meminit *Dexter*, & Romanum Martyrologium, apud quos ſeparatim de MARTHA agitur. *De SS. Suſanna & Martha diſceptatio.* *Biuarij error.*

SED difficultas eſt: An hæc SVSANNA, *Arthemij* filia, & hæc MARTHA, quarum mentio eſt apud *Dextrum*, & Martyrologium Romanum, fuerint eæ ipſæ, quas *Dexter* proponit occubuiſſe cùm CANDIDA? Anceps diſceptatio eſt. Nam *Iulianus* Archipresbyter Toletanus, agens de hac SVSANNA *Arthemij* filia, aſſerit, Tyrij Hiſpaniam deuenientem, apud Gadyram Bæticæ littoralis celeberrimam vrbem, martyrio coronatam, cum MARTHA, in perſecutione Neronis, Anno circiter LIV. Die XX. Septembris. Illum attende: *Hæc* SVSANNA, *Arthemij Idolorum Sacerdotis filia, apud Tyrum, rediens in Hiſpaniam* GADIBVS, *Anno circiter* LIV. *in perſecutione Neronis, pro fide Chriſti paſſa eſt, cum* MARTHA, XX. *Die Septembris.* En SVSANNAM, & MARTHAM, longiſſime diuerſas à SVSANNA, & MARTHA Martyribus *Dextri.* Iſtius Martyres coronatæ *Carthagine Spartariâ*; Iuliani Martyres paſſæ *Gadibus Bætica.* Illæ imperio *Maximiani* ad Annum CCC. VIII. Iſtæ perſecutione *Neronis* ad Annum LIV. vel circiter. Ergo eaſdem fuiſſe diuerſas fateri compellimur, cum tot ſeculorum *An Suſanna, & Martha, de quibus Dexter, fuerint Arthemij filia, & vxor?*

Dextri locus obſcurus elucidatur.

lorum intercapedo, ipſas diuiſiſſe, & diſcriminaſſe noſcamus. Hinc crederem, SVSANNAM illam, cuius meminit *Dexter*, Idolorum Sacerdotis filiam, ſine nominis Patris expreſſione, cum CANDIDA coronatam, *Euelaſij* Deorum Sacerdotis, qui CANDIDAM immolare coëgerat, & ab ipſa ſanctiſſima Martyre ad Chriſti fidem conuerſus eſt, filiam fuiſſe, quæ cum Patre Chriſto nomen dedit. Quod probatur ex diſtantia temporum, ex locorum diſcrimine, ex ſocietate cum CANDIDA, & ex relatione Breuiariorum *Cordubenſis*, & *Abulenſis*. Aſt cùm Scriptores tàm Græci, quam Latini inſigniorem notitiam de *Arthemij* filia perciperent, omiſſâ *Euelaſij* filiâ, tantùm illius in Menologijs, & Martyrologijs meminere. Qua propter Nos Eccleſiarum *Carthaginis*, & *Gaditana* monimentis adhærentes, & illis ſeparatim quæ ſua ſunt tribuentes, hac prælibatâ diſceptatione de vtrarumque rebus geſtis, ſigillatim, & diuerſis Notis agemus. En Carthaginenſium ACTA.

ACTA SS. CANDIDÆ VIRGINIS, SNSANNÆ, & MARTHÆ *Martyrum Carthaginenſium in Hiſpania, ex Flauio Dextro, & Breuiarijs Cordubenſis, & Abulenſis Eccleſiarum.*

Origo, & fides.

CANDIDA *nobilis Hiſpana Virgo*, *ex* Carthagine Spartaria *in* Hiſpania *vrbe celeberrimâ, oriunda, cum Chriſti fidem inter Diocletiani, & Maximiani Imperatorum primùm ſæuas obſeruaſſet procellas, & poſtmodùm, illis relictis Imperij faſcibus, & ſi eadem crudelitas per plures annos continuaretur, in eadem Chriſti confeſſione perſiſteret, ab* Euelaſio *Deorum Sacerdote ſæpe ſæpius, vt Idolis immolaret, compulſa eſt. Aſt Sanctiſſima Virago non ſolùm Sacerdotis monita eluſit, ſed etiam eius minas deriſit, ſemper in fide conſtans, & in Chriſti Sponſi promiſſione confidens. Cùm verò* Euelaſius *tantam in fœmina fortitudinem conſiderare cæpiſſet, quodque niſi diuinitùs operatum agnoſceret, S. Virginem ocyùs examinare diſpoſuit. Hinc domo ſuâ illam acerſiri iubens, de Chriſti fide, de fidei myſterijs, & ſacrorum ſymbolis Virginem percontatur. Illa occaſionem arripiens, omnia, quæ fides Catholica obſeruanda, & tenenda præcipit, Sacerdoti admirabundo, eleganti verborum ſtylo, interrita propalauit. Tunc* Euelaſius *cæcum Gentilium animaduertens errorem, lachrymarum imbre profuſus, Idolorum obſcænam adorationem deſerens, Chriſto nomen protinùs dedit. Tunc vocatis domus ſuæ familiaribus, vnáque* SVSANNA *filiâ, &* MARTHA *pediſſequâ, omnes coram* CANDIDA *Chriſti fidem profeſſi ſunt. Quæ res cùm poſtmodum noſceretur, Præfectus vrbis* CANDIDAM, Euelaſium *Sacerdotem*, SVSANNAM, *&* MARTHAM *comprehendere iubens, ipſos in horridum carceris ergaſtulum occludendos præcepit. Qui cùm conſtanter in Chriſti confeſſione perſiſterent, cognito, quòd* CANDIDA *eſſet, quæ illos à Deorum veneratione diſtraxerat, ipſam primùm dilacerare decreuit. Tunc carnifices S. Virginem nudam in ſtipite ſuſpendentes, pectinibus, & alijs inſtrumentis vnguinum ferreis, delicatam corporis compagem dilaniatam reliquère. At Virgo ſtrenua, in fide conſtans, iterum Chriſti Sponſi diuinitatem exàltans, & Deorum vanitatem inculcans, in feruentis olei dolium detruſa, ſpiritum deſideratiſſimo Sponſo dedit, vnà cum* SVSANNA, *&* MARTHA, XII. Kalend. Octobris. *Anno Domini* CCC. VIII. *Quarum Corpora à fidelibus collecta, & ſublimi loco tumulata, in poſterum apud* Carthaginenſes *debitum honoris cultum promeruere.*

Conſtantia. — *Euelaſium Sacerdotem cùm familia conuertit.* — *Comprehenditur.* — *Torquetur.* — *Coronantur.*

Hæc ſunt de Martyribus *Carthaginenſibus* ACTA, quæ compulſare potuimus, ſecundum ea, quæ ſuperius à Nobis diſceptata ſunt, vt ſic iſta digeſta, infra *Gaditanis* locum demus. Non eſt hìc iam quod probationem deſideret, ideo ad

alia

Oratio in Breuiariis

alia pergimus, vt confeſtim ad *Gaditanas* Martyres accedamus. In Breuiarijs *Cordubenſi*, & *Abulenſi* pro hiſce Martyribus iſthæc adeſt Oratio: *Conſerua, quæſumus Domine, plebem tuam, vt intercesſione* B. CANDIDÆ *Virginis, & Martyris tuæ, &* Sociarum *eius, quarum feſtum colimus, mereamur cum Sanctis tuis, in requie ſempiterna ſine fine gaudere. Per D. N.* Hinc etiam notabile qualiter de *Sociabus* meminerint Eccleſiæ prædictæ.

D.

S. EVSTACHIVS Martyr Romanus.] Celebrem de hoc S. Martyre memoriam agunt, tam *Græci* quam *Latini* Martyrologi apud *Vſuardum*, *Adonem*, *Galeſinium*, *Baronium*, *Dionyſium Vazquez*, *Ioannem Lupum*, & cæteros huius rei Auctores. Romanum Martyrologium hæc verba connectit: *Romæ paſſio SS. Martyrum* EVSTACHII, *& Theopiſtis vxoris eius, cum duobus filijs* Agapio, *&* Theopiſto, *qui ſub Adriano Imperatore damnati ad beſtias, ſed Dei ope ab ijs nil læſi, intra bouem æneum candentem incluſi, martyrium conſummarunt.* Simeon Metaphraſtes eorum Acta ex veteribus monumentis deſcripſit, quas Lipomanus *Tom.* 6. Laurentius Surius *Tom.* 5. referunt. Illas breuiori calamo coagulauit Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS. Ital. fol.* 603. Quatenus ad Tranſlationem exuuiarum tanti Martyris *Româ Madridum*, ad Cœnobium Regale Sanctimonialium Excalceatarum, S. Claræ ſacrum, videndus Ieronymus de Quintana *Hiſtor. Madridenſ. lib.* 3. *c.* 113. *fol.* 444. cuius auctoritate ab alia comprobatione liber exiſto.

Martyrologia.

Corpus apud Madridium.

E.

SS. SVSANNA, & MARTHA, *Martyres Gaditanæ.*] Has vere fuiſſe Martyres de quibus agit Martyrologium Romanum, nemo dubitabit, ſi prolegomenon ſuperius *h. d. lit. C.* à me diſquiſitum perlegerit, maxime inſpecto canone Iuliani Archipresbyteri Toletani in *Aduerſ. n.* 29. *fol.* 7. cuius ſupra verba dedimus, & nunc damus: *Hæc eſt* SVSANNA, *Arthemij Idolarum Sacerdotis filia apud* Tyrum, *rediens* in Hiſpaniam, GADIBVS, *Anno circiter* LIV. *in perſecutione Neronis pro fide Christi paſſa eſt cum* MARTHA, XX. *Die Septembris.* Martyrologium Romanum, id ipſum fatetur, explolis loco martyrij, & agonis anno, his verbis: *Item Sanctæ Martyris* SVSANNÆ, *filiæ Arthemij Idolorum Sacerdotis, &* MARTÆ. Cui conſonant Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 156. Ioannes Lupus in *Luſitan fol.* 302. Earum ACTA ex ipſis Scriptoribus recenſebimus.

Martyrologia.

ACTA SS. SVSANNÆ, & MARthæ Martyrum Gaditanarum ex Iuliano, & alijs Scriptoribus vetuſtis.

Origo, & Parentes.

SVSANNA, *quæ &* MARIA, *dùm baptizaretur à* B. IACOBO *Hiſpaniarum Apoſtolo vocata eſt, Patrem habuit* Arthemium *Idolarum Antiſtitem, & Matrem* Martham, *ex Tyro vrbe Phœniciæ celeberrimâ oriunda. Quæ cùm motuis parentibus, matrimonio iuncta vigeret, filiam nomine* Mariam Caſſolobiram, *in diuinis ſcripturis mirabiliter edoctam, ex eo coniugio ſuſcepit. Ergo* SVSANNA *Iacobum Zebedæum Apoſtolum prædicantem exaudiens, ad fidem cum filia conuerſa, illi adhæſit, eumque in* Hiſpaniam *venientem prædicatum ſecuta, poſt Ieroſolymam, eo è viuis ſublato, Tyrum Originis vrbem ſuæ quantocyus repedauit. Cum ergo illic aliquantulum conſiſteret, demùm* Hiſpanias *repedauit; eo tempore, quo prima Neronis perfidi Imperatoris perſecutio erat exorta. Tunc* Gadibus *Bæticæ ſiſtens, crudelium ſatellitum manus, tanquam Christi aſſeclam illam feroci rabie rapiunt, & in carcerem conijciunt. Quam cum Iudex à Christi amore, & confesſione ſeparare nequiuiſſet, vna cum* MARTHA *ſocia ſupremo, & capitali ſupplicio damnauit* XII. Kalend. Octobris, *Anno Domini* LIV. *vel circiter. Quarum ſolemnia olim Eccleſiæ* Gaditana, *celebri officio, ad vſque* Hiſpanum *excidium coluit. Et nunc Illuſtriſſimus* D. D. F. Franciſcus Guerra *Epiſcopus* Gaditanus, *illa reſtituere conſtituens, per ſuam ad hoc expeditum decretum, hac Die, de his Martyribus officium Duplex maius celebrare præcepit in Vrbe.*

Baptizatur.

Capitur.

Coronatur.

Colitur.

An etiam vocata fuerit Maria?

En Acta, quæ ſubijcere potuimus. Quatenus ad Nomen Mariæ in baptiſmo acceptum, audi Iulianum in *Aduerſar. n.* 26. Vocata *fuit &* Maria, Susanna *in baptiſmo à* Iacobo *primum ibi prædicante baptizata. Quæ ſecuta eſt* Iacobum *in* Hiſpaniam *ad prædicationem venientem, & reuertentem* Ieroſolymam *comitata eſt.* Iam fere totam Actorum ecphraſin probatam vides. Quid de filia etiam *Maria, Caſſolobita* perſcrutaberis? Audi ipſum Iulianum in *Aduers. n.* 30. *fol.* 8. Huius Susannæ *filia* Maria Magdalena, *alias* Caſſolobita, *in diuinis ſcripturis mirabiliter erudita, viuente matre diutius cum illa fuit* Gadibus. Omnia Gaditanus Epiſcopus D. F. Franciſcus Guerra in *Manual. Offic. SS. Gaditan. h. d.* à ſe edicto, complectitur ſic: *Die* XX. Septembris SS. Maria Susanna, & Martha *Martyres* Gadibus *paſſæ. Fuit* Susanna, *Arthemij Sacerdotis Idolorum filia, quæ relictis gentilitatis erroribus ad fidem conuerſa eſt. Huius fuit filia* Maria Caſſolobita, *mulier ſanctiſſima, & in diuinis Scripturis edocta, quæ poſt* Susannæ *Matris mortem, Romam adiuit, & martyrio* SS. *Petri, & Pauli Apoſtolorum interfuit. Conſtat etiam, quod antiquitùs de hiſce SS. Martyribus in hoc* Gaditanò *Epiſcopatu erat* Officium *Eccleſiaſticum, vſque ad* Hiſpaniæ *ruinam.* Hactenus decretum; in quo venit expungenda maternitas S. Marthæ attributa; cùm neque ex *Dextro, Iuliano, Menologio* Græcorum, nec *Martyrologio* Romano conſtet, Martham hanc cum Susanna paſſam, eius Matrem fuiſſe. Hinc & ego prorſus hanc qualitatem incertam expunxi in relatione Epiſcopalis decreti.

Quæ eius filia dicta Caſſolobita?

Lapſus in decreto Epiſcopali repellitur.

Topographia.

Gades, & Gadira, Inſula Hiſpaniæ Bæticæ, inter oſtia Bætis fluminis, & Herculeum fretum; quod & Gaditanum dicitur, adeò vicina continenti, vt ponte illi coniungatur, in Aſſidoniæ, & Aſtæ vrbium proſpectum; Longa XII. Milliar. lata III. circuitu XV. In ea Vrbs eiuſdem nominis Epiſcopalis cum portu quâ ſpectat ad Arctos, tantæ olim magnitudinis, & nobilitatis, vt nulla Ciuitas tot Ciues Romanos habuerit. Erat enim finitimarum Bæticæ vrbium clariſſimus & Iuridicus Conuentus. Hodie Cadiz dicitur, de qua & Nos infra *Tom. 6. Die XI. Decembr.* ad amuſſim dicemus, & alibi.

VNDECIMO

Kal. Octobris.

DIES XXI.

A Carthagine *Spartariâ* S. Evelasii *Idolorum Sacerdotis, qui cum* S. Candidam *Virginem conciuem ad Deorum cultum adtrahere ſataheret, ab ipſa ad Chriſti fidem conuerſus eſt: hinc tentus poſt cruciatuum anguſtias, martyrio coronatur.*

B. Bisoldvni *in Cathalonia Hiſpania* Depoſitio *ſacrorum pignorum* S. Vincentii *Presbyteri, & Martyris, quorum veneratio in Eccleſia ſuo nomini conſecrata, honorificâ feſtiuitate repetitur, & pia religione percolitur.*

NOTÆ

NOTÆ.

SANCTVS EVELASIVS *Carthaginis Spartariæ in Hiſpania Martyr.*] *A. Diuerſus à Cyzico Martyre,*
Diuerſus proculdubio iſte ab illo EVILASIO qui cum *Fauſta* Virgine martyrium apud *Cyzicum* in Propontide compleuit, de quo Græci in Menologio, & Latini in Martyrologiis. Quia licet iſte fuerat etiam Idolorum Sacerdos, tamen martyrio coronatur apud *Cyzicum* in Propontide cum *Fauſta* Virgine. Noſter verò qui etiam Idolorum Sacerdos fuit multò longiùs agonem compleuit, ſcilicet apud *Carthaginem* Hiſpaniæ cum *Candida* Virgine, vt conſtat ex Lectione Breuiariorium Eccleſiarum *Cordubenſis*, & *Abulenſis* die præcedenti lit. C. relata: qua dicitur: EVELASIVM, Idolorum Sacerdotem fuiſſe à *Candida* ad fidem conuerſum, & cum ea martyrio coronatum, ita vt *Candida* Die XX. Septembris, & EVELASIVS Die XXI. eiuſdem, in dolio immerſus olei agonem compleret. *Cum Candida occubuit Martyr.*
Nulla alia de hoc Martyre apud Noſtros, vel Exteros memoria reperitur; ideo qui eius ACTA deſcribere velit, adeat *S. Candidæ* Acta, quibus res geſtas, quæ potuerunt inueniri, comperiet.

S. VINCENTIVS *Presbyter, & Martyr.* Quis iſte S. Preſbyter & Martyr fuerit, *B.*
adhuc ab ipſis *Biſoldunenſibus* Ciuibus ignoratur. F. Antonius Vincentius Domenec in *Hiſtor. SS. Cathalon. fol.* 87. *col.* 3. qui illius meminit, hæc duntaxat *Tranſlatio S. Corporis.*
verba refert. *In hanc Illuſtrem* Biſoldunenſem *vrbem poſt aliquot ſecula* CORPVS *Beati Presbyteri, & Martyris* VINCENTII *tranſlatum fuit, & in Eccleſia Parœchiali ipſi Sancto Presbytero, & Martyri dicata conditum, vbi Deus per eius interceſſionem Ciuibus plurima beneficia confert. Colitur eius feſtum prima Dominica* Septembris, *qua Clerici de S. Presbytero recitant diuinum Officium, cum hac Collecta, tam in horis, quàm in ſacris:* *Cultus, & Oratio.*

COLLECTA PRO S. VINCENTIO Presbytero, & Martyre, apud Biſoldunum Cathaloniæ conditum.

OMnipotens DEVS, *vt qui* B. VINCENTII *Martyris tui* Tranſlationem *colimus, præſta quæſumus, vt interceſſione eius in tui nominis amore roboremur. Per D. N. Ieſum-Chriſtum.*

Agricolæ termini, & Parœchiæ *Biſoldunenſis* S. VINCENTIVM iſtum, *Patronum* agnoſcunt. Sacerdotes verò illius Eccleſiæ, qui huius Sancti Presbyteri Hiſtoriam, quæ à paucis annis deperdita eſt, viderant, contendunt, & affirmant, quòd in ea ſcriptum erat, qualiter tranſlatum fuerat ſacrum CORPVS, cuius aduentu, tempeſtates, & grandines, quibus territorium illud laborabat, ceſſauiſſe, & ideo aduerſus eas vnicus erat S. Presbyter Tutelaris. Hactenus Domenec. Nos quod addere poſſimus, ad manum non habemus. *Agricolarum Patronus. Aduerſus tempeſtates Tutelaris.*

DECIMO
Kal. Octobris.
DIES XXII.

A. CASTRIS-CÆCILIIS *in Luſitania*, S.IONÆ *Presbyteri, qui cum Athenis vnà cum S. Dionyſio Areopagita Chriſti fidem amplecteretur, & ipſius comes effectus primò Gallias, poſt Hiſpanias perluſtraret, apud Caſtra-Cæcilia pedem, & ſedem figens, ibidem inſignes Eccleſiæ pediſequos parturiuit, donec Pariſios remeans, abſciſſo capite cœlum Martyr aſcendit.*

B. *Eodem die* S. DROZELÆ *Trajani Imperatoris filiæ, quæ cum alijs quinque ſocijs, & Iſaac, & Martino pro fide Chriſti martyrium conſummauit, & ad cœlos per agonem intrepida properauit.*

C. ATHANAGIÆ, *ſeu* MANRRESÆ *in Catalonia Hiſpaniæ Tranſlatio ſacrorum pignorum* S. MAVRITII *Martyris Thebæorum, qui ſub Martiano Imperatore cum alijs apud Sedunum in Gallia pro fide occiſus eſt.*

D. BARCINONE *in Monaſterio S. Cucufatis* Inuentio *ſacrarum exuuiarum* S. CANDIDI *Martyris* Thebæorum, *quas honorifico Ciuitas recolit apparatu, & pio veneratur cultu. Item ibidem* S. CONCORDII *Martyris.*

E. MADRIDII *Depoſitio* S. VICTORIS *Martyris* Thebæorum; *Cuius ſacrum Corpus in Regio Monaſterio S. Franciſci Sanctimonialium excalceatarum, ſummâ reuerentiâ reconditur*

F. *In* SCVRIALENSI *Regio Ieronymianorum Cœnobio, Depoſitio* S. CONSTANTII *Martyris, è Legione* Thebæa *Manipularij, cuius ſacra pignora ibidem honorificè conduntur, & religioſis plauſibus venerantur.*

NOTÆ

NOTÆ.

SANCTVS IONAS *Presbyter, Apoſtolus, & Prædicator in Caſtris-Cæciliis Hiſpaniæ.*] Celebris eſt apud *Gallos*, & *Hiſpanos* huius S. Presbyteri memoria, quam Eccleſiaſticæ Tabulæ conſeruantes adhuc in Martyrologijs reperiunt, inter quæ Romanum Baronij hocce elogio: *Apud Pagum Caſtrenſium* S. IONÆ *Presbyteri, & Martyris, qui cum* S. Dionyſio *profectus in* Galliam, *iuſſu Iuliani Præfecti verberibus cæſus, gladio martyrium conſummauit.* Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 155. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 204. P. Ieronymus de la Higuera in *Hiſpan. MS. fol.* 47. Andreas Sauſſay in *Gallican. Die V. Auguſt. Tom.* 1. *fol.* 491. *& Tom.* 2. *fol.* 1155. Petrus Galeſinius in *General. fol.* 109. qui S. Presbyterum ſub Domitiano, Iudice Feſcennino, paſſum affirmat, contra Scriptorum *Galliæ* placitum, qui ſub Iuliani Præfecti ferulâ occiſum contendunt. De eo egregiè loquitur Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 86. hac clauſulâ: CASTRIS-CÆCILIIS *in* Luſitania *prædicat* S. IONAS, *Diſcipulus* S. Dionyſij *Areopagitæ, & ad* Gallias *poſt reuertitur.* Vbi Rodericus Caro *lit. T. fol.* 47. Franciſcus Biuarius *n.* 12. *fol.* 178. Et *Ann.* 112. hac ſerie: IONAS *Diſcipulus* S. Dionyſij *Areopagitæ inuiſit Sanctum Marcum Valerium Eugenium Dionyſij Magiſtri ſui Condiſcipulum.* Vbi Caro *fol.* 61. Biuarius *n.* 2. *fol* 217. Et *Ann.* 130. his verbis: IONAS *Dionyſij Areopagitæ Diſcipulus in* Gallijs *prædicat.* Vbi Caro *lit. X. fol.* 67. Biuarius *n.* 4. *fol.* 228. Barnabas Moreno *Hiſtor. Emeritenſ. lib.* 5. *c.* 3. *fol.* 271. *col.* 2. D. Ioannes Solano *Hiſtor. Metellinenſ.* 1. *p. c.* 2. §. 2. *n.* 30. *fol.* 23. Eius ACTA breuiter congerit *Andreas Sauſſayus*, quæ, additis rebus in Hiſpania geſtis, damus: A. Martyrologia. Scriptores.

ACTA S. IONÆ, DISCIPVLI B. Dionyſij Areopagitæ, Presbyteri, & Apoſtoli in Caſtris-Cæcilijs Hiſpaniæ, & tandem in Gallia Martyris, ex Flauio Dextro, Andreâ Sauſſayo, & alijs.

IONAS, *vel* IONIVS *vt etiam ab aliquibus appellatur, origine* Græcus, *ex vrbe* Athenas *oriundus, ſub diſciplina* Dionyſij *apud Areopagum celebris Philoſophi educatus fuit. Qui cognitâ Magiſtri per* Paulum *Gentium Apoſtolum conuerſione, protinus illi adhærens, etiam Chriſto, totis viſceribus, nomẽ dedit. Igitur* Dionyſius *Romam pergere conſtituens, eius inſequi veſtigia feruidus alumnus diſpoſuit, vt qui tanti viri, etiam Ethnici, ab eius viſa exordio doctrinam edidicerat, in poſterùm luce cœleſti recreatus, ipſius identidem experiretur fortunam. Romam profecti*, Clementem *Apoſtolorum Succeſſorem adeunt, qui* Dionyſij *aduentum gratanter accepit, & eum in* Gallias *ad Euangelicam prædicationẽ diſponendam cum multis diſcipulis exlegauit. Acceptâ igitur Sanctiſſimi Pontificis benedictione, in viam lætis, ac magna ſpirantibus animis ingreſſi ſunt. Dùm vero* Dionyſius *Gallias adiuit*, IONAM *ad miniſterium prædicationis peragendum, iam Presbyteratus ordine inſignitum dimittens, illi totam* Aquitanicæ *regionis, &* Hiſpanicæ *ditionis angulum conſignauit. Perrexit quantocyùs* IONÆ *zelus domus Dei, ad populos ſibi commiſſos; & poſtquam* Aquitaniæ *accolas inuiſiſſet, eiſque fidei documenta toto cordis affectu prædicaret, collectâ non immodicâ meſſe*, Hiſpaniam *ingreſſus, ad* Luſitaniæ *terminos viam dirigens*, Caſtra-Cæcilia, *vrbem antiquiſſimam, à* Q. Cæcilio Metello, *ex cuius* Caſtris, *à quibus nomen, deuicto inibi* Hirtuleio, *conſtra-* Nomen, & origo. Romam proficiſcitur. Gallia Hiſpaniam venit. Caſtra-Cæcilia properat.

ginis Eulaliæ *Sanctuarium reportantes, digno ibidem Sacerdotum, & Religioſorum miniſterio, ad pedes* S. Columbæ *humatum eſt. Quod nihilominus diuinâ credimus diſpenſatione peractum, vt quæ ſe in vita ſua tantâ charitate dilexerant, morte etiam ab ſepultura indiuiſæ manerent. Regnante D. N. Ieſu-Chriſto in ſecula ſeculorum.*

Sepelitur.

Hactenus *S Eulogius* Noſter, qui horum ACTORVM ecphraſin à fideliſſimo Abbate *Felice* audiuit, & mutuauit. In quorum relatione nihil eſt, quod probatione indigeat; ideo illuſtrationem eorum prætermittimus, contenti Epigrammа *Cypriani* Archipresbyteri *Cordubenſis* de hac S. Virgine, cuius hæc ſeries,

Carmen Cypriani.

DE S. POMPOSA VIRGINE, ET Martyre Cordubenſi, ex Cypriano, Carmen.

Poſt POMPOSA, *domum linquens, ſequiturque* Columbam,
Virginitatê pares, quin moribus vtraque, Chriſto
Nomina dans, ſimiles; ac pro fide vulnera, mortem
Qualibet audenter ferre deſiderat vltro.
Hæc igitur POMPOSA *diù, cùm Montis amani*
Ardua, Cœnobio Patris ex ſtipe peracto,
Viueret, & plures ſibi ſanctitatis honores
Colligeret, Chriſto ſine metu viſcera ſacrat
Martyrio, quod ſæpius impleuiſſet acerbum,
Ni proprij vetuiſſent Patres carcere ſæuo.
Aſt auditâ morte Columbæ *explereque votum*
Antiquum cupit: ardent poſthac viſcera; corde
Ruminat effugium; Deus & conamina plaudit.
Cœnobium tunc deſerit audax: hincque Tribunal
Ingreditur Mauri: Chriſtumque exaltat, & illum
Eſſe Deum verum clamat fulmine vocis.
Obſcænum vatem vocitat, quin dogmata cuius
Peſtiferis completa notis concludit & eſſe.
Tunc Iudex trux in caligine voluitur atrâ,
Quâ, ſine delectu POMPOSAM *protinus ante*
Palatium capitis damnauit verbere primo.
Sic factum: & Corpus retinent Sacraria Templi
Eulaliæ, ad pedes appoſitum Noſtraque Columbæ
Virginis; in quarum munus hoc Nomine Noſtrum
Ex voto inſcriptum prorſus iam carmine ſacro

QVATENVS ad Monaſterium *S. Saluatoris*, à Patribus *S. Pompoſæ* conſtructum in *Pinna Mellarienſi* prope *Cordubam*; hæc dicit Ambroſius Morales in *Not. ad S. Eulog. c.* 11. *n* 3. Etiam *vſque in hoc tempus in quo hæc ſcribimus permanent veſtigia Cœnobij* S. Saluatoris. *Neque enim dubium eſt, quin de eo ſubluniori colle, & rupe* D Eulogius *intelligat, quæ* IV. *ab Vrbe*, Milliario *in vicinorum montium vertice ſupereminet ſupra nobilem fundum, qui dicitur* ELALBAYDA. *Saxum ipſum Sanctij Mirandæ rupes appellatur. Ibi apes in petra foraminibus mellificant. Ad*

culminis

culminis eius radices, fons dimanat permagnus, qui vicinos hortos citriorum omnis generis arboribus conſitos rigat. Situs eſt Monaſterio admodum opportunus, & veſtigia ædificiorum cum ruinis, non vno loco apparent. Hactenus Morales.

S. DESIDERIVS *Leuita Martyr Puteolanus in Campania.*] Eum fuiſſe *S. Ianuarij* Beneuentani Præſulis, & *Puteolani* Martyris Leuitam, omnes Martyrologi fatentur cum Romano, Caſtellano, Luſitano, Italo Baronij, Dionyſij, Lupi, & Conſtantij Felicis, quorum verba dedimus ſupra *h. d. lit. A.* Eius ACTA breui epilogo conſcripſit Philippus Ferrarius in *Catalog. SS. Ital. fol.* 600. Quatenus ad Tranſlationem ſacrarum exuuiarum Italia Valentiam in Edetanis ad Collegium Illuſtriſſimi D. D. Ioannis de Ribera ipſius vrbis Archiepiſcopi & Patriarchæ Antiocheni, videndus Solorzano in Sacrar. Valentin. fol. 154. & Teſtimonium authenticum apud me, cuius ſæpe memoriam egimus.

C. *Martyrologia.*

Tranſlatio in Hiſpan.

DVODECIMO

Kal. Octobris.

DIES XX.

A. CARACA *in Hiſpania Vlteriori* SS. ÆMILLIANI, & GERONII *Martyrum, qui ſæuiente Domitiani Imperatoris perſecutionis procellâ, pro fide comprehenſi, glorioſum Orbi ſpecimen martyrio intrepidi præbuere.*

B. OSCÆ *in Bætica Hiſpaniæ* SS. THEODORI, & PHILIPPÆ, *eius matris, qui pro Chriſti confeſſione, Antonio Cæſare deſignato, per varias cruciatuum anguſtias circumducti, tandem gloriâ Martyrum ad cæleſtem remearunt quietem.*

C. CARTHAGINE *Spartaria in Hiſpania* SS. CANDIDÆ *Virginis*, SVSANNÆ *Euelaſij Idolorum Sacerdotis filiæ, &* MARTHÆ, *quæ cum Maximiani Imperatoris perſecutione grauiſſimos experirentur cruciatus, demum Martyres migrant in cælos.*

D. ROMÆ *natalis* S. EVSTACHII, *qui cum vxore, & filijs ſub Adriano tortus, martyrium impleuit. Cuius ſacra pignora in Regio Monaſterio S. Franciſci Sanctimonialium Excalceatarum* Madridenſi *honorifice reconduntur.*

E. GADIBVS *in Hiſpania Bætica* SS. SVSANNÆ, *Arthemij Idolorum Pontificis filiæ, &* MARTHÆ *eius ſociæ, pro Chriſti fide vtraque cruciatibus expoſita, cum nec*

idolis litare, nec à Chriſti confeſſione diſcedere voluiſſent, Neronis perſecutione creſcente, martyrió coronatæ, agonis præmium acceperunt æternum.

NOTÆ.

A. SANCTI ÆMILLIANVS & GERONIVS *Martyres Caracenſes in Carpetania.*] Plurima SS. Martyrum nomina prætermiſit Cardinalis *Cæſar Baronius* in Collectione Martyrologij Romani, maxime *Hiſpanorum*, fortaſſis ob dubium palæſtræ ſitum, aut agonis incertitudinem, ideoque licet ex *Petro Galeſinio*, cui prius commiſſa erat hæc collectio per *Gregorium* XIII. Pontificem Maximum, potuerat Nomina Noſtrorum Martyrum ÆMILLIANI, & GERONII elicere: neſcio, quâ cauſâ prorſus Eminentiſſimus Martyrologus illa deſpexerit, & omiſerit. Nos verò in hoc noſtro opere illa reſtituere cupiẽtes, vt incuriam aliorum detegamus, hîc omnia quæ pro Noſtris hiſce Martyribus ſcripta inuenire potuimus, referemus. Igitur Galeſinius relatus in *Martyrolog. h. d ſol.* 131. hæc verba ſubiecit: *In* Hiſpanijs *Beatorum Martyrum* ÆMILLIANII, & GERONII. A veritate proculdubio diſceſſit, qui aſſerere conatur, hîc intellexiſſe *Galeſinium* reponere nomina SS. EMILÆ, & IEREMIÆ Martyrum *Cordubenſium*, & nominum pronuntiatione implicatum, pro ÆMILA reponere ÆMILLIANVM, & pro IEREMIA ſcribere GERONIVM corrupte properaſſe. Nam iſtius aſſertioni refragantur indubitabilia Noſtratum teſtimonia, quæ prorſus huius Scriptoris conatum eneruant. Adſit primus Flauius Dexter Noſter in *Chron. Ann.* 86. *n.* 13. ſic de eis loquentem: *Apud* CARACAM *in Carpetanis Sanctis Martyres* ÆMILLIANVS, & GERONIVS *pro fide Chriſti conſtanter paſſi.* Cui ſubſcribunt Rodericus Caro in *Not. ſol.* 47. *col.* 2. *lit. V.* F. Franciſcus Biuarius in *Comment. d. Ann.* 86. *n.* 13. *fol.* 179. Adſit & Iulianus Petri Archipresbyter Toletanus in ſuis *Carminibus MSS.* apud me, vbi hoc *Epigramma*:

Martyrologia.

Scriptores.

ÆMILIAMVS *agens in Chriſti nomine plura*
Prodigia, & fidei nomen in aſtra leuans:
Atque GERONIVS *item ſocius hincque triumphi,*
Chriſti verba fluens; tunc & vterque cadit.
Hos CARACA *Vrbs vidit infixis ſed ſtipite clauis*
Corporibus, quando ſæua procella cluit.
Tandem ſucciſſis iugulis cæleſtia tendunt
Limina, quos Heſper *corde, & amoré colit.*

Quæ deducantur ex verbis Dextri, & Iuliani?

Hinc Duo ediſcimus ex *Dextro*, & *Iuliano*, quæ latuere *Galeſinium*, ſcilicet locum agonis apud *Caracam* vrbem Carpetaniæ, quam, & *Ariacam* dixit Antoninus Imperator; & Annum martyrij, quem fuiſſe Domini LXXXVI. ſæuiente Domitiano crudeliſſimo Principe, deducimus Nec non ex carmine *Iuliani* liquet, ſanctos Martyres, primum ſtipitibus confixos, poſtmodum capitibus abſciſſis agonizaſſe. Eorumque memoriam fuiſſe apud Hiſpanos cultam olim magnâ deuotione pateſcit. ACTA ipſorum penitus excidêre, illa ſic coagulamus.

ACTA

ACTA SS. ÆMILIANI, ET Geronij Martyrum Caracitanorum in Carpetania Hiſpania, ex Dextro, & Iuliano.

Origo.

ÆMILIANVS, & GERONIVS *Ciues* Caracitani, *quæ vrbs ad* Tagonium *appoſita flumen*, *quod* Caracitanos *populos in* Carpetania *Prouincia*, *cuius caput olim* Toletum *fuit*, *placidis liquoribus abluit, horum populorum princeps dignoſcitur. Hic itaque præfati Viri cùm Chriſti fidem ſequerentur vnanimes, nec Iudicum timere minas, nec ſatellitum affici horroribus edocti, legem Domini placide obſeruare, cœtibus fidelium inhærere, & Præſulum decreta percipere curabant intrepidi. Data pax Eccleſijs erat temporibus* Titi, *&* Veſpaſiani *Imperatorum; qui aduerſus* Iudæos, *Chriſto vaticinio præeunte, arma vertentes Solymorum deſolationem, continuis, & horrendis irruptionibus, quæſierunt. Quibus è viuis ſublatis, protinus Romanorum Imperium* Domitiano *flagitioſiſſimo Principi ceſſit, qui poſtmodum crudeliſſimam aduerſus Eccleſiam Dei, & Chriſti membra, ſecundam perſecutionem, totis viribus excitauit. Hæc prorsùs per totius Orbis regiones eructans,* Hiſpaniam, *tanquam Eccleſiæ primogenitam, & quæ tot Sanctorum Martyrum ſanguine iam iam irrigata eluebat, dilapſa, & eius angulos Præſidum terroribus, Iudicum minis, & ſatellitum rigoribus implens, extemplò ad carnificinam ventum, ad eructatuum anguſtias, & vulnerum plagas aduerſus Chriſti aſſeclas acceſſêre feroces, qui mandata vbique obſcæni Imperatoris tenebantur complere. Huius igitur horribilis procella* Caracam *deuenit, & protinùs fidelibus quæſitis,* ÆMILIANVM, & GERONIVM *ad Tribunal traxit horrida carnificum manus; quos Iudex cùm blandis oblinire non potuiſſet eloquijs, vt Chriſti lege contemptâ, ad Deorum adorationem reuerteretur vterque; illos ſtipiti affixos ſæuiſſime flagellari præcepit. Sed SS. Martyres verbera, pectines, & faculas conſtantiſſime ferentes intrepidi, ipſos Iudex, capitibus abſciſſis, morte damnauit. Quod præceptum ſatellites adimplentes, Agoniſtæ coronas promeruerunt æternas,* XII. Kalend. Octobris, *Anno Domini* LXXXVI. *Quorum Corpora poſt Chriſtiani colligentes, illa honorifico tumulo condidêre, quæ in poſterùm apud* Hiſpanos *in magno pretio habita, à circum vicinis populis culta fuere, & omnium amoris ſignificatione, & vniuerſorum deuotionis frequentiâ.*

Domitianus imperat.

Capiuntur.

Coronantur.

Hactenus ACTA quæ iam probata nouiſti, quæque breuiter P. Antonius Quintana-Dueñas *Hiſtor. SS. Toletanor. fol.* 301. §. 1. Illuſtris D. Petrus de Roxas Comes Morenſis *Hiſtor. Tolet.* 1. *p. lib.* 4. *c.* 21. *fol.* 333. appingunt. Hînc demirot, vt quid D. Alfonſus Nuñez de Caſtro in ſua *Hiſtor. Guadalaxarenſi*, hos Sanctos Martyres omiſerit: Nam licet probare contendat *Guadalaxam* fuiſſe *Complutum*; eſto quód ſit opinio communis, quòd etiam *Guadalaxara* fuerit vocitata CARACA, debuit eorum meminiſſe, abſque ſuæ intentionis præiudicio.

Scriptor Hiſtoriæ Guadalaxarenſis prætermiſit hos Martyres.

O quanta ingenium capit inde incognita; quanta
Deſerit exempla, quæque ſequenda forent!

CARACA. Vrbs antiqua in *Carpetanorum* regione, iuxta flumen *Tagonium* ſita, de qua diximus plura ſupr. *Tom.* 3. *Die XXVI. Iun. fol.* 621.

SS. THEODORVS & PHILIPPA *eius Mater Martyres Oſcenſes in Bætica*] Hos fuiſſe diuerſos ab illis SS. Martyribus apud PERGEM *Pamphiliæ* paſſis, cum *Socrate*, & *Dionyſio* ſocijs, quorum meminere Græci in *Menolog. h. d* hiſce verbis: PERGE, *eodem die Commemoratio S. Martyris* Theodori, *qui Imperatore Antonino, & Præſide Theodoto, ligno affixus, & ſuſpenſus tribus diebus vixit, & poſtea migrauit ad* B.

An Noſtri Martyres diuerſi à Pergenſibus?

Dominum : Cuius ſanctas Reliquias vnguentis & velis Religioſi quidam viri curantes, inſigni loco repoſuerunt. Eodem die S. Martyr PHILIPPA *S. Theodori Mater gladio conſummatur* : aliqui proculdubio credent, eo quòd Noſtri in OSCA Bæticæ, ex Flauio Dextro in *Chron. Ann.* 138. hac clauſulâ: OSCÆ *in Bætica* SS. THEODORVS & PHILIPPA *Martyres.* Illi in Pamphilia apud Ciuitatem PERGEM. Sed eos eſſe eoſdem ipſos, tantum diuerſitate relationum diſpares, ſole clarius probabimus, ſi eruditio Eccleſiaſtica *Carmen Iuliani Petri* Archipresbyteri Toletani MS. apud me, inter carmina *Auli Hali* mei, læta fronte perpenderit, cuius hoc lemma.

Probatur non fuiſſe diuerſos, ſed ipſos.

PRO SS. THEODORO, ET PHIlippa Matre, Martyribus Pergenſibus agone, & Oſcenſibus in Bætica origine, Carmen.

Hic THEODORVS *adeſt tumulatus Martyr, acerba*
Qui conſtans ſubiit vulnera, flagra, crucem.
Hîc quoque matronæ requieſcunt oſſa PHILIPPÆ
Martyris, & Matris, quæ dedit ipſa caput.
Hos genuit Mundo ciues feliciter OSCA
Bætica, quâ primùm natus vterque fuit.
Illeque poſt Patris, Miles, veſtigia calcans,
Illa viri, tandem Pergea rura vident.
Denique pro fide cum ſocijs coronatur vterque,
Gloria Pamphiliæ, Bæticis aruis honor.

Hinc circunſpectam *Flauij Dextri* aſſertionem demiraberis, qui non dixit paſſos SS. Martyres apud OSCAM Bæticæ, ſed cultos, ob originem, quam ab ea receperant, illis verbis: OSCÆ *in Bætica* SS. THEODORVS, & PHILIPPA *Martyres* ; ſupple *coluntur.* Et licet hanc periodum à Typographo in edito codice Dextri à F. Franciſco Biuario Commentarijs illuſtrato, pretermiſſam agnoſcimus: & in codice etiã excuſſo Roderici Caro, legatur THEODORVS, & PHILIPPVS corrupte, non PHILIPPA: tamen in MSS. quos ego correctiores adeptus ſum, PHILIPPA continetur: & hac Lectione vtitur Biuatius in Commentar. ad hunc locum *n.* 3. *fol.* 233. licet textum Menologij, & Martyrologij Romani emendare procuret, dicens *Celebrant feſtum diem Græci SS. Martyrum* THEODORI, & PHILIPPÆ *ad* XX. *Septembris, niſi quòd pro* ΩΣΧΕ, *corrupte moderni codices legunt* ΠΕΡΓΕ: *ſemel verò eo errore admiſſo, cùm* PERGE *ſit in Pamphilia Prouincia, facile fuit addere, claritatis gratiâ: Perge in Pamphilia.* Sed prorsùs à veritate diſceſſit; nam martyrium horum Martyrum in rei veritate apud *Pergem Pamphiliæ* euenit, quod autem *Dexter* edicere ſatagit, illud eſt, ſcilicet, hos Martyres apud *Oſcam Bæticæ* cultos ſuo tempore fuiſſe, quia licet apud *Pergem Pamphiliæ* coronatos fuiſſe pateſcat: tamen, quia ex ipſa vrbe *Oſca Bætica* fuiſſe oriundos noſcatur, hîc cultum pro ciuibus Vrbs ipſa cunctanter exhibeat.

Dextro lux datur.

Error in codice Roderici Caro.

Biuarij lapſus.

HIS ſic prælibatis ad Martyrologia, & Scriptores de eis loquentes pergo. Poſt Menologium, Græcorum hocce Martyrologium Romanum h. d. elogium adnectit: PERGE *in Pamphilia* SS. THEODORI, & PHILIPPÆ *eius Matris, ac ſociorum Martyrum ſub Antonino Imperatore.* Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 154. Ioannes Lupus *in Luſitan. fol.* 202. Ieronymus de la Higuera *in Hiſpan. MS. fol.* 46. Petrus Galeſinius in *General. fol.* 130. *col.* 2. & cæteri recentiores. De eis Cardinal Baronius in *Annal. Eccleſ. Tom.* 2. *Ann.* 154. *n* 3. Dexter in *Chron. Ann.* 138. vbi Rodericus Caro *lit.* Q. *fol.* 69. *col.* 2. Biuatius *d. Ann.* 138. *n.* 3. *fol.* 233. D. Martinus Carillo & eius pediſſequus Camargo in *Anal.*

Martyrologia.

Scriptores.

nal. Eccleſ. Hiſpan. Ann 138. P. Antonius Quintana-Dueñas *Hiſtor. SS. Toletan. fol.*435. Eorum ACTA ex Dextro, Iuliano, Menologio, & Galeſinio deſcribemus.

ACTA SS. THEODORI MILITIS, & Philippæ eius Matris, Martyrum Pergenſium, & origine Oſcenſium in Hiſpania Bæticâ, ex Dextro, Iuliano, Menologio, & Galeſinio, & alijs.

Origo, & parentes.

THEODORVS *origine* Hiſpanus, *ex Prouincia* Bæticæ *oriundus, apud vrbem* Oſcam *natus, patrem habuit militari baltheo præcinctum, & matrem* PHILIPPAM, *ex eadem vrbe ortos, ciueſque vetuſtos. Cuius parens, & matris maritus, cùm Aquilas inſequi iuberetur, ſuſceptis coniuge, & filio* Pamphiliam *peregrinare coactus*, Pergem *illius Prouinciæ celebrem ciuitatem ingreſſus, ibidem per aliquot annos moram fecit, quouſque* THEODORVS *filius, tyronis ſagulum induit. Erat tunc temporis Romanorum Imperator* Adrianus, *& Cæſar deſignatus* Antoninus, *qui poſtmodum Pij cognomentum accepit, ſub cuius imperio, Legiones, quæ in* Pamphilia, *præſidij more degebant, poſita, nullum præter eum Præfectum agnoſcebant. Inter hæc itaque* THEODORVS *adſcriptus; cùm eſſet, ætate florens, ſtaturâ procer, membris valens, & totius corporis conſtitutione robuſtus, omnium militum, & tyronum in ſe animos, & viſcera rapiebat. Ergo B. Miles occulte Chriſto nomen dederat, cuius fidei adſtrictus in cordis penetralibus, ſic vitam Euangelicam inſtituebat, vt nihil præter Chriſti præcepta compleri humili propenſione exquenda præticeret. Nec tantum in votis apex, nam quòd in voluntate tenuit, in executione firmauit. Igitur Dijs ſacrificium celebre offerre Legionum cohors ſæpe conſtituens, tandem Gentilium Militum perſeuerantia maturauit, & conſignato die omnes ad ſolemnia conceſſère, abfuit* THEODORVS, *quem proximùs aut inuidia, aut religio vrgère conſtituens,* Theodotum *Præſidem accedit, & Tyronis beatiſſimi abſentiam in litatione præſtringunt. Inſaniuit Præſidis bilis, & furore concitus,* THEODORVM *ad tribunal rapi feroci animaduerſitione præcepit. Currunt ſatellites, vrbis angulos ſcrutatur auida caraſicum adulatio, Tyronem apprehēdit, & ſanâ vlulatione compreſſum ante Præſidis præſentat obtutus. Qui S. Commilitonis placidum ſpiritum perpēdens, & vultus decorem agnoſceus, illicò animi innocentiam & fides conſtantiam perſcrutatus, de victoria diffidens, animo exutus, & furoris dementiâ perculſus, Idolis S. Tyronem immolare præcepit. Quod cùm facere præciſe negaſſet, Chriſtianam fidem liberâ, & conſtanti voce profeſſus eſt. Tunc protinus Præſes oculos virêre, viridem manifeſtare colorem ex temporibus, & fronte, oculis ſcintillare, & pandiculans oſcitari cœpit. Hinc Martyrem comprehendere, cadere, & in fornacem inijcere præcepit. Sed cùm inde, ne minimum quidem detrimentum paſſus. Domino auxiliante, exiſſet; ea res Milites duos* Socratem, *&* Dionyſium, *miraculo ſtupefactos, ad Chriſti fidem pertraxit: qui ſtatim capitis damnati ſunt. Tunc Mater* PHILIPPA *omnia quæ filio euenerant comperta habens, ad Iudicis tribunal adimanta perrexit, & filium inter tot cruciaminum moles, ſatellitum rigores; Præſidis ſæuitiam inuolutum inſpectans, illum ad martyrium conſtanti ſpiritu exhortata, & ad Chriſti confeſſionem, ad vſque ſupremum vitæ halitum monita, omnia deſpiciens, & tormenta deſiderans, Chriſtum verum Deum, Idola dæmonia eſſe, eleuatis vocibus profeſſa eſt. Reſtitit Præſes, & fœminam Matrem Martyris eſſe cognoſcens, illam cum Dionyſio, & Socrate iugulandam tradidit. Quod protinus* THEODORVS *ſciens, gratijs actis Deo, in fidei veritate roboratus, Præſidis cruciamina frequentiora*

Fit Miles.

Eius forma.

Comprehenditur.

Conſtantia.

Dionyſius, & Socrates Milites coronantur.

S. Philippa Confeſſio, & paſſio.

*tiora ſpectabat, vt quantocyus poſſet in Dei conſpectu, & Matris obtutibus
laureâ martyrij ſiſti præcinctus. Nec mora, extemplò varijs tormentorum
generibus excruciatus, in Crucem ſublatus eſt, quâ per Triduum ſuſpen-*
Coronatur. *ſus exiſtens, tandem ad æterna gaudia conceßit*, XII. Kalend. Octobris,
Anno Domini C. XXXIX. *vel circiter. Cuius, Matris, & Sociorum
ſanctas Reliquias quidam Religioſi viri colligentes, & pretioſis vnguentis,
& velis candidißimis curantes, inſigni loca repoſuerunt, & honorificè ſar-*
Sepultura, & cultus. *cophaga tumularunt. Quorum Martyrium* Hiſpani *Baticæ* Oſcæ *pro-
tinùs intelligentes, eorum paßionem, & memoriam beatißimam colue-
runt.*

Hactenus ACTA. Vafre quidem aberrarûnt Rodericus Caro *d. lit. Q. fol.* 69.
Error Cari, & Quintana-Dueñas. *col.* 2. & P. Antonius Quintana-Dueñas *d. fol.* 435. aſſerentes hos SS. Marty-
res eſſe *Theodorum*, & *Pauſilippum*, quorum meminit Martyrologium Roma-
num *Die XV. Aprilis*, & Græcorum Menologium; cùm ex correctioribus *Dextri*
codicibus, conſtet *Oſcenſes* martyres origine, & *Pergenſes* martyrio, eſſe THEO-
DORVM, & PHILIPPAM, & maxime extante *Iuliani* carmine, quod penitus
Et Franc. Biuarij. nodum diſſoluit. Nec minus errauit *Biuarius*, qui nullos *Socios* in paſſione No-
ſtrorum SS. Martyrum agnoſcens, ex Græcorum *Menologij* æditi relatione, ir-
repſiſſe mendum in *Romano Martyrologio* aſſeuerare conatur. Nam ſi *Petrum Ga-
leſinium* ex integro legiſſet, SS. SOCRATEM, & DIONYSIVM martyrij *Socios*
comperiſſet. Nec obeſt argumentum illud à ſe compactum, quod ſcilicet *Socia-
rum* non meminerit *Dexter*. Quia Clariſſimus Vir cùm ſolùm ageret de cultu
apud *Oſcenſes* ſuo tempore *Ciuibus* ſuis agi ſolito, vt quid *Socios aduenas* includere
ſatageret? Hinc illos reſpuit, quia nec Noſtri fuere, nec apud Noſtrates cultos
inuenit.

OSCA BÆTICÆ. Sic ſituata, ad diſcrimen alterius OSCÆ olim in *Veſcetania*,
Topographia. nunc in *Aragonia* ſitæ. BÆTICÆ ergo Ciuitatis meminit Ptolemæus in *Geograph.
lib.* 2. *Tabul.* 1. *Europ. c.* 4. quo loco Ioſephus Moletius *fol.* 4. & Ieronymus
Ruſcellus *fol.* 85. Rodericus Caro in *Not. ad Dextr. in Chron. Ann.* 52. *lit. I.
fol.* 25. *col.* 2. qui eam GVESCAR vocitant. De ea etiam Plinius *Hiſtor. Natur.
lib.* 3. *c.* 3. ipſam collocans inter *Illurconem*, & *Eſuiam*. Hodie paret Archiepiſ-
copis Toletanis. De ea etiam Abraham Ortel. *verb.* OSCA *in fin.*

SS. CANDIDA SVSANNA, & MARTHA *Martyres Carthaginenſes in Hiſpa-*
De S. Candida elogia. *nia.*] Hæc Triplex corona ſanctorum Martyrum, in hiſce *Natis* diuidenda erit,
vt melius de vtraque earum elogia concinnare poſſimus; ideo relictis SVSANNA,
& MARTHA, ad CANDIDAM venire compellor. Huius igitur meminére
Martyrologium Romanum h. d. ſequenti elogio; *Carthagine* S. CANDIDÆ *Vir-
ginis, & Martyris, quæ ſub Maximiano Imperatore plagis toto corpore dilacerata,
martyrio coronatur.* Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 154. Ioan-
nes Lupus in *Luſitan. fol.* 202. & Ieronymus de la Higuera in *Hiſpan. fol.* 46. Per-
peram Petrus *Galeſinius in General. fol.* 131. addidit vrbi paſſionis, *in Africa* cùm
conſtet ex *Breuiario Cordubenſi*, è quo nomen, & agonem S. Virginis, & Marty-
Galeſinij lapſus probatur. ris deſumpſit, nequaquam *Africæ Carthaginis*, aut *Hiſpanæ* vrbis, mentionem fa-
ctam eſſe. Hæc ſunt *Breuiarij* verba: CANDIDA *Virgo apud* CARTHAGINEM
*cùm Idolis immolare ab Euelaſio Deorum Pontifice cogeretur, nec ipſa vllo tormento-
rum genere poſſet ſuperari, quin potius Euelaſium ad Chriſti fidem conuertiſſet, ſub
Maximiano Imperatore, plagis toto corpore dilacerata; & in feruentis olei dolu*[illegible]
alio Præfecto detruſa, martyrio coronatur. Quæ etiam verba, alia Breuiaria Hiſ-
paniæ, vt Abulenſe, *fol.* 605. referunt. Euelaſiumque ſequenti die coronatum
affirmant. Et licet Baronius in *Annal. Eccleſ. Tom.* 2. *Ann.* 302. *num.* 125. S. CAN-
DIDAM inter Martyres Africanos enumeret, proculdubio *Galeſinij* errorem ſe-
cutus eſt, cùm aſſerat eius ACTA excidiſſe, quæ licet breuiſſima, vt retulimus
in Breuiarijs *Cordubenſi, Abulenſi*, & alijs reperiuntur. Sed prorsùs dubitationem
iſtam delet Flauius Dexter Noſter in *Chron. Ann.* 308. vbi ſequentem periodum
ſubiungit: CARTHAGINE *Hiſpaniæ* S. CANDIDA *Virgo, & Martyr, quæ plagis
miſerabiliter dilacerata, vnà cum* Suſanna *Sacerdotis Idolorum filia*, & Martha *tan-
dem*

dem Martyrium tulit. An hæc *Suſanna Enclaſij* Pontificis Idolorum ab eadem CANOIOA ad fidem conuerſi, filia? inferius dicemus. De CANDIDA *Carthaginenſi Hiſpaniæ* Martyre agunt Biuarius in *Comment.* 1. *ad Dextr. Ann.* 308. *n.* 7. *fol.* 361. Rodericus Caro *in Not. ad ipſum d. Ann.* 308. *lit. H. fol.* 113. *col.* 2. D. Martinus Cartillo, in *Annal. Eccleſ. Hiſpan. Ann.* 308. & ibidem Camargo. *fol.* 324. F. Alfonſus de Vargas *Hiſt. S. Virgin. Hortan.* §. 3. *n.* 3. *fol.* 12. *col.* 2. Hæc de S. CANOIDA colligere potuimus, nunc ad SVSANNAM, & MARTHAM calamum vertamus.

Scriptores.

De SS. Suſanna & Martha diſceptatio.

DE Sanctis Martyribus SVSANNA, & MARTHA anceps, & ingens ſe offert difficultas, circa locum martyrij. Nam *Dexter* in verbis ſuperius relatis SVSANNAM vocat Sacerdotis Idolorum filiam, & MARTHAM abſque epitheto cognationis, illam cum CANDIDA, & SVSANNA martyrio coronatam affirmat. *Rodericus Caro*, & *Biuarius* has eſſe *Arthemij* Idolorum Sacerdotis Vxorem, & filiam contendunt, moti ex eo, quòd Græci in *Menologio*, & Romanum Martyrologium, poſt paſſionem CANOIDÆ, ſtatim, nullâ intericcta periodo, proſequuntur: *Eodem die, commemoratio Sanctæ Martyris Chriſti* SVSANNÆ *filiæ* Arthemij *Idolorum Sacerdotis, &* MARTHÆ; *quæ genus duxerat à Iudæis. Hæc mortuis parentibus baptizata eſt à* Syluano *Presbytero, & Chriſti fidem edocta: poſtea facultates ſuas pauperibus diſtribuit, & mundo relicto Monaſterium adije Monacha effecta, licet virili habitu pro fœmineo induta, ſe* Ioannem *vocari fecit. Sed pòſt ab alia quadam muliere accuſata, quòd in eam per vim egiſſet virilia, in habitu virili deprehenſa eſt Virgo: & inuenta naturâ mulier, accuſatricem redarguit. Profecta verò* Solienſem *vrbem, delata Præſidi* Alexandro, *quòd multis Gentilibus perſuaderet, ne adorarent Idola, illam apprehenſam, vehementer cruciauit, & nihilominus tamen eius ipſius miraculis, multi ad fidem Chriſti conuertebantur, poſtremò in carcerem iniecta, Deo ſpiritum tradidit.* Ex quibus verbis colligunt *Caro*, & *Biuar*, Noſtras SVSANNAM, & MARTHAM, quarum meminit *Flauius Dexter*, fuere filiam *Arthemij* Idolorum Sacerdotis, & iſtius vxorem. Et quòd intolerabilius eſt in *Biuario*, quòd perpendens verba *Menologij*, relatiuum illud poſt punctum, ſcilicet: QVÆ *mortuis parentibus*, ad MARTHAM referens, dixit: *Porrò* Syluanus *Presbyter à quo* MARTHA *in Chriſti fide edocta eſt, vnus fuit illorum Presbyterorum, qui* Illiberitanæ *Synodo adfuerunt.* Quia relatiuum illud verbum, QVÆ, non ad MARTHAM, quæ in textu nihil ſupponit, niſi maternitatem SVSANNÆ, ſed ad ipſã SVSANNAM, quæ à *Syluano Presbytero edocta fuit* refertur: maxime non agens in illa cauſula *Menologium* de alia Martyre, niſi de SVSANNA, vt ex eius exordio patet, ibi: *Commemoratio Sanctæ Martyris Chriſti* SVSANNÆ *filiæ Arthemij Idolorum Sacerdotis, &* MARTHÆ, *quæ genus duxerat à Iudæis:* ideo non eſt credendum, *Græcos* diuertiſſe ad acta MARTHÆ vxoris Arthemij, & Matris SVSANNÆ, relictis rebus geſtis heroinæ, cuius commemorationem referre propoſuerant. Hinc credo MARTHAM illam nullo ſanguinis vinculo cum SVSANNA copulatam fuiſſe, MARTHAM, inquam illam cuius meminit *Dexter*, & Romanum Martyrologium, apud quos ſeparatim de MARTHA agitur.

Biuarij error.

An Suſanna, & Martha, de quibus Dexter, fuerint Arthemij filia, & vxor?

SED difficultas eſt: An hæc SVSANNA, *Arthemij* filia, & hæc MARTHA, quarum mentio eſt apud *Dextrum*, & Martyrologium Romanum, fuerint ex ipſæ, quas *Dexter* proponit occubuiſſe cùm CANDIDA? Anceps diſceptatio eſt. Nam *Iulianus* Archipresbyter Toletanus, agens de hac SVSANNA *Arthemij* filia, aſſerit, Tyrij Hiſpaniam deuenientem, apud Gadyram Bæticæ littoralis celeberrimam vrbem, martyrio coronatam, cum MARTHA, in perſecutione Neronis, Anno circiter LIV. Die XX. Septembris. Illum attende: *Hæc* SVSANNA, *Arthemij Idolorum Sacerdotis filia, apud Tyrum, rediens in Hiſpaniam* GADIBVS, *Anno circiter* LIV. *in perſecutione Neronis, pro fide Chriſti paſſa eſt, cum* MARTHA, XX. *Die Septembris.* En SVSANNAM, & MARTHAM; longiſſime diuerſas à SVSANNA, & MARTHA Martyribus *Dextri.* Iſtius Martyres coronatæ *Carthagine Spartariâ*; Iuliani Martyres paſſæ *Gadibus Bætica.* Illæ imperio *Maximiani* ad Annum CCC. VIII. Iſtæ perſecutione *Neronis* ad Annum LIV. vel circiter. Ergo eaſdem fuiſſe diuerſas fateri compellimur, cum tot ſeculorum

Dextri locus obſcurus elucidatur.

lorum intercapedo, ipſas diuiſiſſe, & diſcriminaſſe noſcamus. Hinc crederem, Svsannam illam, cuius meminit *Dexter*, Idolorum Sacerdotis filiam, ſine nominis Patris expreſſione, cum Candida coronatam, *Euelaſij* Deorum Sacerdotis, qui Candidam immolare coëgerat, & ab ipſa ſanctiſſima Martyre ad Chriſti fidem conuerſus eſt, filiam fuiſſe, quæ cum Patre Chriſto nomen dedit. Quod probatur ex diſtantia temporum, ex locorum diſcrimine, ex ſocietate cum Candida, & ex relatione Breuiariorum *Cordubenſis*, & *Abulenſis*. Aſt cùm Scriptores tàm Græci, quam Latini inſigniorem notitiam de *Arthemij* filia perciperent, omiſſâ *Euelaſij* filiâ, tantùm illius in Menologijs, & Martyrologijs meminere. Qua propter Nos Eccleſiarum *Carthaginis*, & *Gaditanæ* monimentis adhærentes, & illis ſeparatim quæ ſua ſunt tribuentes, hac prælibatâ diſceptatione de vtrarumque rebus geſtis, ſigillatim, & diuerſis Notis agemus. En Carthaginenſium Acta.

ACTA SS. CANDIDÆ VIRGINIS, Snsannæ, & Marthæ Martyrum Carthaginenſium in Hiſpania, ex Flauio Dextro, & Breuiarijs Cordubenſis, & Abulenſis Eccleſiarum.

Origo, & fides.

Candida *nobilis Hiſpana Virgo, ex* Carthagine Spartaria *in* Hiſpania *vrbe celeberrimâ, oriunda, cum Chriſti fidem inter Diocletiani, & Maximiani Imperatorum primùm ſanas obſeruaſſet procellas, & poſtmodùm, illis relictis Imperij faſcibus, & ſi eadem crudelitas per plures annos continuaretur, in eadem Chriſti confeſſione perſiſteret, ab* Euelaſio *Deorum Sacerdote ſæpe ſæpius, vt Idolis immolaret, compulſa eſt.*

Conſtantia.

Aſt Sanctiſſima Virago non ſolùm Sacerdotis monita eluſit, ſed etiam eius minas deriſit, ſemper in fide conſtans, & in Chriſti Sponſi promiſſione confidens. Cùm verò Euelaſius *tantam in fœmina fortitudinem conſiderare cœpiſſet, quodque niſi diuinitùs operatum agnoſceret, S. Virginem acriùs examinare diſpoſuit. Hinc domo ſuâ illam acerſiri iubens, de Chriſti fide, de fidei myſterijs, & ſacrorum ſymbolis Virginem percontatur. Illa occaſionem arripiens, omnia, quæ fides Catholica obſeruanda, & tenenda præcipit, Sacerdoti admirabundo, eleganti verborum ſtylo, interrita propalauit. Tunc* Euelaſius *cæcum Gentilium animaduertens errorem, lachrymarum imbre profuſus, Idolorum obſcœnam adorationem deſerens, Chriſto nomen protinùs dedit.*

Euelaſium Sacerdotem cùm familia conuertit.

Tunc vocatis domus ſuæ familiaribus, vnáque Svsanna *filiâ, &* Martha *pediſſequâ, omnes coram* Candida *Chriſti fidem profeſſi ſunt. Quæ res cùm poſtmodum noſceretur, Præfectus vrbis* Candidam, Euelaſium *Sacerdotem,* Svsannam, *&* Martham *comprehendere iubens, ipſos in horridum carceris ergaſtulum occludendos præcepit.*

Comprehenditur.

Qui cùm conſtanter in Chriſti confeſſione perſiſterent, cognito, quòd Candida *eſſet, quæ illos à Deorum veneratione diſtraxerat, ipſam primùm dilacerare decreuit. Tunc carnifices S. Virginem nudam in ſtipite ſuſpendentes, pectinibus, & alijs inſtrumentis vnguinum ferreis, delicatam corporis compagem dilaniatam reliquère.*

Torquetur.

At Virgo ſtrenua, in fide conſtans, iterum Chriſti Sponſi diuinitatem exaltans, & Deorum vanitatem inculcans, in feruentis olei dolium detruſa, ſpiritum deſideratiſſimo Sponſo dedit, vnà cum Svsanna, *&* Martha, XII. Kalend. Octobris. *Anno Domini* CCC. VIII. *Quarum Corpora à fidelibus collecta, & ſublimi loco tumulata, in poſterum apud* Carthaginenſes *debitum honoris cultum promeruere.*

Coronantur.

Hæc ſunt de Martyribus *Carthaginenſibus* Acta, quæ compulſare potuimus, ſecundum ea, quæ ſuperius à Nobis diſceptata ſunt, vt ſic iſta digeſta, infra *Gaditanis* locum demus. Non eſt hîc iam quod probationem deſideret, ideo ad

alia

Oratio in Breuiarijs

alia pergimus, vt confeſtim ad *Gaditanas* Martyres accedamus. In Breuiarijs *Cordubenſi*, & *Abulenſi* pro hiſce Martyribus iſthæc adeſt Oratio: *Conſerua, quæſumus Domine, plebem tuam, vt interceſſione* B. CANDIDÆ *Virginis, & Martyris tuæ, &* Sociarum *eius, quarum feſtum colimus, mereamur cum Sanctis tuis, in requie ſempiterna ſine fine gaudere. Per D. N.* Hinc etiam notabile qualiter de *Sociabus* meminerint Eccleſiæ prædictæ.

D.

S. EVSTACHIVS Martyr Romanus.] Celebrem de hoc S. Martyre memoriam agunt, tam *Græci* quam *Latini* Martyrologi apud *Vſuardum*, *Adonem*, *Galeſinium*, *Baronium*, *Dionyſium Vazquez*, *Ioannem Lupum*, & cæteros huius rei Auctores. Romanum Martyrologium hæc verba connectit: *Romæ paſſio SS. Martyrum* EVSTACHII, *& Theopiſtis vxoris eius, cum duabus filijs* Agapio, *&* Theopiſto, *qui ſub Adriano Imperatore damnati ad beſtias, ſed Deope ab ijs nil læſi, intra bouē æneum candentem incluſi, martyrium conſummarunt.* Simeon Metaphraſtes eorum Acta ex veteribus monumentis deſcripſit, quas Lipomanus *Tom.* 6. Laurentius Surius *Tom.* 5. referunt. Illas breuiori calamo coagulauit Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS. Ital. fol.* 603. Quatenus ad Tranſlationem exuuiarum tanti Martyris *Româ Madridium*, ad Cœnobium Regale Sanctimonialium Excalcearum, S. Claræ ſacrum, videndus Ieronymus de Quintana *Hiſtor. Madridenſ. lib.* 3. *c.* 113. *fol.* 444. cuius auctoritate ab alia comprobatione liber exiſto.

Martyrologia.

Corpus apud Madridium.

E.

SS. SVSANNA, & MARTHA, *Martyres Gaditanæ.*] Has vere fuiſſe Martyres de quibus agit Martyrologium Romanum, nemo dubitabit, ſi prolegomenon ſuperius *h. d. lit. C.* à me diſquiſitum perlegerit, maxime inſpecto canone Iuliani Archipresbyteri Toletani in *Aduerſ. n.* 29. *fol.* 7. cuius ſupra verba dedimus, & nunc damus: *Hæc eſt* SVSANNA, *Arthemij Idolorum Sacerdotis filia apud* Tyrum, *rediens* in Hiſpaniam, GADIBVS, *Anno circiter* LIV. *in perſecutione Neronis pro fide Chriſti paſſa eſt cum* MARTHA, XX. *Die Septembris.* Martyrologium Romanum, id ipſum fatetur, exploſis loco martyrij, & agonis anno, his verbis: *Item Sanctæ Martyris* SVSANNÆ, *filiæ Arthemij Idolorum Sacerdotis, &* MARTHÆ. Cui conſonant Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 156. Ioannes Lupus in *Luſitan fol.* 302. Earum ACTA ex ipſis Scriptoribus recenſebimus.

Martyrologia.

ACTA SS. SVSANNÆ, & MARTHÆ Martyrum Gaditanarum ex Iuliano, & alijs Scriptoribus vetuſtis.

Origo, & Parentes.

SVSANNA, *quæ &* MARIA, *dùm baptizaretur à* B. IACOBO *Hiſpaniarum Apoſtolo vocata eſt, Patrem habuit* Arthemium *Idolorum Antiſtitem, & Matrem* Martham, *ex Tyro vrbe Phœnicia celeberrimâ oriunda. Quæ cùm motuis parentibus, matrimonio iuncta vigeret, filiam nomine* Mariam Caſſolobitam, *in diuinis ſcripturis mirabiliter edoctam, ex eo coniugio ſuſcepit. Ergo* SVSANNA *Iacobum Zebedæum Apoſtolum prædicantem exaudiens, ad fidem cum filia conuerſa, illi adhæſit, eumque in* Hiſpaniam *venientem prædicatum ſecuta, poſt Ieroſolymam, eo è viuis ſublato, Tyrum Originis vrbem ſuæ quantocyus repedauit. Cum ergo illic aliquantulum conſiſteret, demùm* Hiſpanias *repedauit; eo tempore, quo prima Neronis perfidi Imperatoris perſecutio erat exorta. Tunc* Gadibus *Bæticæ ſiſtens, crudelium ſatellitum manus, tanquam Chriſti aſſeclam illam feroci rabie rapiunt, & in carcerem conijciunt. Quam cum Iudex à Chriſti amare, & confeſſione ſeparare nequiuiſſet, vna cum* MARTHA *ſocia ſupremo, & capitali ſupplicio damnauit* XII. Kalend. Octobris, *Anno Domini* LIV. *vel circiter. Quarum ſolemnia olim Eccleſia* Gaditana, *celebri officio, ad vſque* Hiſpanum *excidium coluit. Et nunc Illuſtriſſimus* D. D. F. Franciſcus Guerra *Epiſcopus* Gaditanus, *illa reſtituere conſtituens, per ſuum ad hoc expeditum decretum, hoc Die, de his Martyribus officium Duplex maius celebrare præcepit in Vrbe.*

Baptizatur.

Capitur.

Coronatur.

Colitur.

An etiam vocata fuerit Maria?

En ACTA, quæ ſubijcere potuimus. Quatenus ad Nomen MARIE in baptiſmo acceptum, audi Iulianum in *Aduerſar. n.* 26. Vocata *fuit & MARIA, SVSANNA in baptiſmo à IACOBO primum ibi prædicante baptizata. Quæ ſecuta eſt IACOBVM in* Hiſpaniam *ad prædicationem venientem, & reuertentem* Ieroſolymam *comitata eſt.* Iam fere totam Actorum ecphraſin probatam vides. Quid de filia etiam *Maria, Caſſolobita* perſcrutaberis? Audi ipſum Iulianum in *Aduers. n.* 30. *fol.* 8. Huius SVSANNÆ *filia* Maria Magdalena, *alias* Caſſolobita, *in diuinis ſcripturis mirabiliter erudita, viuente matre diutius cum illa fuit* Gadibus. Omnia Gaditanus Epiſcopus D. F. Franciſcus Guerra in *Manual. Offic. SS. Gaditan. h. d.* à ſe edicto, complectitur ſic: *Die* XX. Septembris SS. MARIA SVSANNA, & MARTHA *Martyres* Gadibus *paſſæ. Fuit* SVSANNA, *Arthemij Sacerdotis Idolorum filia, quæ relictis gentilitatis erroribus ad fidem conuerſa eſt. Huius fuit filia* MARIA Caſſolobita, *mulier ſanctiſſima, & in diuinis Scripturis edocta, quæ poſt* SVSANNÆ *Matris mortem, Romam adiuit, & martyrio* SS. *Petri, & Pauli Apoſtolorum interfuit. Conſtat etiam, quod antiquitùs de hiſce SS. Martyribus in hoc* Gaditanò *Epiſcopatu erat* Officium *Eccleſiaſticum, vſque ad* Hiſpaniæ *ruinam.* Hactenus decretum; in quo venit expungenda maternitas S. MARTHÆ attributa; cùm neque ex *Dextro, Iuliano, Menologio* Græcorum, nec *Martyrologio* Romano conſtet, MARTHAM hanc cum SVSANNA paſſam, eius Matrem fuiſſe. Hinc & ego prorſus hanc qualitatem incertam expunxi in relatione Epiſcopalis decreti.

Quæ eius filia dicta Caſſolobita?

Lapſus in decreto Epiſcopali repellitur.

Topographia.

GADES, & GADIRA, Inſula Hiſpaniæ Bæticæ, inter oſtia Bætis fluminis, & Herculeum fretum; quod & GADITANVM dicitur, adeò vicina continenti, vt ponte illi coniungatur, in Aſſidoniæ, & Aſtæ vrbium proſpectum; Longa XII. Milliar. lata III. circuitu XV. In ea Vrbs eiuſdem nominis Epiſcopalis cum portu quâ ſpectat ad Arctos, tantæ olim magnitudinis, & nobilitatis, vt nulla Ciuitas tot Ciues Romanos habuerit. Erat enim finitimarum Bæticæ vrbium clariſſimus & Iuridicus Conuentus. Hodie CADIZ dicitur, de qua & Nos infra *Tom. 6. Die XI. Decembr.* ad amuſſim dicemus, & alibi.

VNDECIMO
Kal. Octobris.
DIES XXI.

A CARTHAGINE *Spartariâ* S. EVELASII *Idolorum Sacerdotis, qui cùm* S. Candidam *Virginem conciuem ad Deorum cultum adtrahere ſataheret, ab ipſa ad Chriſti fidem conuerſus eſt: hinc tentus poſt cruciatuum anguſtias, martyrio coronatur.*

B. BISOLDVNI *in Cathalonia Hiſpania* Depoſitio *ſacrorum pignorum* S. VINCENTII *Presbyteri, & Martyris, quorum veneratio in Eccleſia ſuo nomini conſecratâ, honorificâ feſtiuitate repetitur, & pia religione percolitur.*

NOTÆ

NOTÆ.

SANCTVS EVELASIVS *Carthaginis Spartaria in Hiſpania Martyr.*] A. Diuerſus proculdubio iſte ab illo EVILASIO qui cum *Fauſta* Virgine martyrium apud *Cyzicum* in Propontide compleuit, de quo Græci in Menologio, & Latini in Martyrologiis. Quia licet iſte fuerat etiam Idolorum Sacerdos, tamen martyrio coronatur apud *Cyzicum* in Propontide cum *Fauſta* Virgine. Noſter verò qui etiam Idolorum Sacerdos fuit multò longiùs agonem compleuit, ſcilicet apud *Carthaginem* Hiſpaniæ cum *Candida* Virgine, vt conſtat ex Lectione Breuiariorum Eccleſiarum *Cordubenſis*, & *Abulenſis* die præcedenti lit. C. relata: qua dicitur: EVELASIVM, Idolorum Sacerdotem fuiſſe à *Candida* ad fidem conuerſum, & cum ea martyrio coronatum, ita vt *Candida* Die XX. Septembris, & EVELASIVS Die XXI. eiuſdem, in dolio immerſus olei agonem compleret. Nulla alia de hoc Martyre apud Noſtros, vel Exteros memoria reperitur; ideo qui eius ACTA deſcribere velit, adeat *S. Candidæ* Acta, quibus res geſtas, quæ potuerunt inueniri, comperiet.

Diuerſus à Cyzico Martyre,

Cum Candida occubuit Martyr.

S. VINCENTIVS *Presbyter, & Martyr.* Quis iſte S. Preſbyter & Martyr fuerit, B. adhuc ab ipſis *Biſoldunenſibus* Ciuibus ignoratur. F. Antonius Vincentius Domenec in *Hiſtor. SS. Cathalon. fol.* 87. *col.* 3. qui illius meminit, hæc duntaxat verba refert. *In hanc Illuſtrem* Biſoldunenſem *vrbem poſt aliquot ſecula* CORPVS *Beati Presbyteri, & Martyris* VINCENTII *tranſlatum fuit, & in Eccleſia Parœchiali ipſi Sancto Presbytero, & Martyri dicata conditum, vbi Deus per eius interceſſionem Ciuibus plurima beneficia confert. Colitur eius feſtum prima Dominica* Septembris, *qua Clerici de S. Presbytero recitant diuinum Officium, cum hac Collecta, tam in horis, quàm in ſacris;*

Tranſlatio S. Corporis.

Cultus, & Oratio.

COLLECTA PRO S. VINCENTIO Presbytero, & Martyre, apud Biſoldunum Cathaloniæ conditum.

OMnipotens DEVS, *vt qui* B. VINCENTII *Martyris tui* Tranſlationem *colimus, præſta quæſumus, vt interceſſione eius in tui nominis amore roboremur. Per D. N. Ieſum-Chriſtum.*

Agricolæ termini, & Parœchiæ *Biſoldunenſis* S. VINCENTIVM iſtum, *Patronum* agnoſcunt. Sacerdotes verò illius Eccleſiæ, qui huius Sancti Presbyteri Hiſtoriam, quæ à paucis annis deperdita eſt, viderant, contendunt, & affirmant, quòd in ea ſcriptum erat, qualiter tranſlatum fuerat ſacrum CORPVS, cuius aduentu, tempeſtates, & grandines, quibus territorium illud laborabat, ceſſauiſſe, & ideo aduerſus eas vnicus erat S. Presbyter Tutelaris. Hactenus Domenec. Nos quod addere poſſimus, ad manum non habemus.

Agricolarum Patronus.

Aduerſus tempeſtates Tutelaris.

DECIMO
Kal. Octobris.
DIES XXII.

A. Castris-Caeciliis *in Luſitania*, S. Ionae *Presbyteri, qui cum Athenis vnà cum S. Dionyſio Areopagita Chriſti fidem amplecteretur, & ipſius comes effectus primò Gallias, poſt Hiſpanias perluſtraret, apud Caſtra-Cæcilia pedem, & ſedem figens, ibidem inſignes Eccleſiæ pediſequos parturiuit, donec Pariſios remeans, abſciſſo capite cælum Martyr aſcendit.*

B. *Eodem die* S. Drozelae *Trajani Imperatoris filiæ, quæ cum alijs quinque ſocijs, & Iſaac, & Martino pro fide Chriſti martyrium conſummauit, & ad cælos per agonem intrepida properauit.*

C. Athanagiae, *ſeu* Manrresae *in Catalonia Hiſpaniæ Tranſlatio ſacrorum pignorum* S. Mavritii *Martyris Thebæorum, qui ſub Martiano Imperatore cum alijs apud Sedunum in Gallia pro fide occiſus eſt.*

D. Barcinone *in Monaſterio S. Cucufatis* Inuentio *ſacrarum exuuiarum* S. Candidi *Martyris* Thebæorum, *quas honorifico Ciuitas recolit apparatu, & pio veneratur cultu. Item ibidem* S. Concordii *Martyris.*

E. Madridii *Depoſitio* S. Victoris *Martyris* Thebæorum; *Cuius ſacrum Corpus in Regio Monaſterio S. Franciſci Sanctimonialium excalceatarum, ſummâ reuerentiâ reconditur*

F. *In* Scvrialensi *Regio Ieronymianorum Cænobio, Depoſitio* S. Constantii *Martyris, è Legione* Thebæa *Manipularij, cuius ſacra pignora ibidem honorifice conduntur, & religioſis plauſibus venerantur.*

NOTÆ

NOTÆ.

A. — *Martyrologia.*

SANCTVS IONAS *Presbyter*, *Apoſtolus*, *& Prædicator in Caſtris-Cæciliis Hiſpaniæ.*] Celebris eſt apud *Gallos*, & *Hiſpanos* huius S. Presbyteri memoria, quam Eccleſiaſticæ Tabulæ conſeruantes adhuc in Martyrologijs repetunt, inter quæ Romanum Baronij hocce elogio: *Apud Pagum Caſtrenſium* S. IONÆ *Presbyteri*, *& Martyris*, *qui cum* S. Dionyſio *profectus in* Galliam, *iuſſu Iuliani Præfecti verberibus caſus*, *gladio martyrium conſummauit.* Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 155. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 204. P. Ieronymus de la Higuera in *Hiſpan. MS. fol.* 47. Andreas Sauſſay in *Gallican. Die V. Auguſt. Tom.* 1. *fol.* 492. *& Tom.* 2. *fol.* 1155. Petrus Galeſinius in *General. fol.* 109. qui S. Presbyterum ſub Domitiano, Iudice Feſcennino, paſſum affirmat, contra Scriptorum *Galliæ* placitum, qui ſub Iuliani Præfecti ferulâ occiſum contendunt. De eo egregiè loquitur Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 86. hac clauſulâ: CASTRIS-CÆCILIIS *in* Luſitania *prædicat* S. IONAS, *Diſcipulus* S. Dionyſij *Areopagitæ*, *& ad* Gallias *poſt reuertitur.* Vbi Rodericus Caro *lit. T. fol.* 47. Franciſcus Biuarius *n.* 12. *fol.* 178. Et *Ann.* 112. hac ſerie: IONAS *Diſcipulus* S. Dionyſij *Areopagitæ inuiſit Sanctum Marcum Valerium Eugenium Dionyſij Magiſtri ſui Condiſcipulum.* Vbi Caro *fol.* 61. Biuarius *n.* 2. *fol* 217. Et *Ann.* 130. his verbis: IONAS *Dionyſij Areopagitæ Diſcipulus in* Gallijs *prædicat.* Vbi Caro *lit. X. fol.* 67. Biuarius *n.* 4. *fol.* 228. Barnabas Moreno *Hiſtor. Emeritenſ. lib.* 5. *c.* 3. *fol.* 271. *col.* 2. D. Ioannes Solano *Hiſtor. Metellinenſ.* 1. *p. c.* 2. §. 2. *n.* 30. *fol.* 23. Eius ACTA breuiter congerit *Andreas Sauſſayus*, quæ, additis rebus in Hiſpania geſtis, damus:

Scriptores.

ACTA S. IONÆ, DISCIPVLI B. Dionyſij Areopagitæ, Presbyteri, & Apoſtoli in Caſtris-Cæcilijs Hiſpaniæ, & tandem in Galliâ Martyris, ex Flauio Dextro, Andreâ Sauſſayo, & alijs.

Nomen, & origo.

IONAS, *vel* IONIVS *vt etiam ab aliquibus appellatur*, *origine* Græcus, *ex vrbe* Athenas *oriundus*, *ſub diſciplina* Dionyſij *apud Areopagum celebris Philoſophi educatus fuit. Qui cognitâ Magiſtri per* Paulum *Gentium Apoſtolum conuerſione*, *protinus illi adhærens*, *etiam Chriſto*, *totis viſceribus*, *nomẽ dedit. Igitur* Dionyſius *Romam pergere conſtituens*, *eius inſequi veſtigia feruidus alumnus diſpoſuit*, *vt qui tanti viri*, *etiam Ethnici*, *ab eius vitæ exordio doctrinam edidicerat*, *in poſterùm luce cæleſti recreatus*, *ipſius identidem experiretur fortunam. Romam profecti*, Clementem *Apoſtolorum Succeſſorem adeunt*, *qui* Dionyſij *aduentum gratanter accepit*, *& eum in* Gallias *ad Euangelicam prædicationẽ diſponendam cum multis diſcipulis exlegauit. Acceptâ igitur Sanctiſſimi Pontificis benedictione*, *in viam lætis*, *ac magnum ſpirantibus animis ingreſſi ſunt. Dùm verò* Dionyſius *Gallias adiuit*, IONAM *ad miniſterium prædicationis peragendum*, *iam Presbyteratus ordine inſignitum dimittens*, *illi totum* Aquitanicæ *regionis*, *&* Hiſpanicæ *ditionis angulum conſignauit. Perrexit quantocyùs* IONÆ *zelus domus Dei*, *ad populos ſibi commiſſos*; *& poſtquam* Aquitaniæ *accolas inuiſiſſet*, *eiſque fidei documenta toto cordis affectu prædicaret*, *collectâ non immodicâ meſſe*, Hiſpaniam *ingreſſus*, *ad* Luſitaniæ *terminos viam dirigens*, Caſtra-Cæcilia, *vrbem antiquiſſimam*, *à* Q. Cæcilio Metello, *ex eius* Caſtris, *à quibus nomen*, *deuicto ibi* Hirtuleio, *conſtru-*

Romam proficiſcitur.

Galliâ Hiſpaniam venit.

Caſtra-Cæcilia properat.

Etam, forte annuente Numine, properauit. Hic Vrbis Apoſtolus, & Prædicator effectus, plures ad Chriſtum accolas reduxit, & fidei lucrifecit, qui eiurato fictilium Numinum cultu, religionem Catholicam profeſſi ſunt. Quo in munere aliquot annis exactis, poſtea Toletum *venit, &* S. Marcum Marcellum Eugenium *viſitans, tanquam Magiſtri ſui* Dionyſi *condiſcipulum, cum eo aliquantulum demoratus, illi vale dicens,* Gallias *iterum*

Galliam reuertitur.

repedauit, & Magiſtro ſuo lucratum ſpiritule ſænus patefecit. Hinc Dionyſius *cognito deſiderio* IONÆ *diuina gloria prouehenda, illum ad Pagum* Caſtrolium *in* Pariſienſi *territorio ſitum diſſeminãdi verbi vita cauſâ exlegare decreuit. Tunc Presbyter incolas fere omnes, & circumdegentes pleroſque Chriſti notitiâ informauit, atque in eius cultum, verbis, virtutibus, & ſignis non minus ſuauiter allexit, quàm potenter pertraxit. Facundiâ pluſquam humanâ præditus, puritate Angelica inſignis, diuinâ charitate feruidus, atque adeo admirabilium ſactorum ſplendore pollens, vt delapſum de cælo Numen omnes paſſim arbitrarentur. Cuius prædicationis,*

Capitur.

& diuinæ conuerſationis fama circumquaque diffuſa; Iulianus *Præſes* Lutetianus, *qui pios toto hoc tractu perſequebatur, ſatellites miſit, qui Chriſti nominis glorioſum præconem, conſtrictum, exquiſitis tormentis cruciarent, diroque necarent excidio. Hi ſolliciti* IONAM *perquiſitum, tandem vbi in Monte adiacente prædicto vico inueniſſent concionantem, primùm duris verbis aggreſſi, deinde virgis, demum gladio in aſſertione veritatis, & ſalutari Populi cohortatione, ſuâque ipſorum admiratione ſtrenue perſiſtentem, Chriſtumque vnicum generis humani Saluatorem profuſis affectibus adſtruentem, cùm diutius non ferrent, peremerunt,* X. Kalend. Octobris

Coronatur.

Anno Domini C. XXX. *vel circiter. At Deus Athleta ſui agonem continuò ſua magnificentiæ indicijs honorauit. Nam* IONAS *Ceruicibus abſciſſis, ſicut eo, quo* Dionyſius *martyrio, ita & trophæo illuſtratus, caput manibus, ſtabili greſſu, à Monte, quem irrigauerat ſanguine (iamque nomine decorat) ad locum, quem pro ſepultura elegerat, tria fere*

Caput manibus ad locum ſepulturæ vehit.

percurrens Milliaria, peruexit; vbi luce ſuperna circumfuſus quieuit, ſuauiſſimoque odore membra fragrantia deponens, miraculis etiam coruſcauit innumeris, quibus ſe & Deo beatum viuere & Populi, quem Euangelio peperit perennem ſe agere curam oſtendit.

En ACTA quæ iam probata cognoſces in Prolegomeni exordio. Dupliciter

Duplicis erroris conuincitur Biuarius.

prorſus errauit Biuarius *d. Ann.* 86. *n.* 12. *fol.* 179. Semel; dicens IONAM bis *Hiſpanias* adijſſe. Iterum; credens *Pagum Caſtrenſem*, quo nomine vtitur Martyrologium Romanum, ad deſignationem martyrij, eſſe idem vocabulum ac *Caſtra-Cæcilia*. Cùm hîc non martyrium, ſed prædicationem conſummaret, ſed in *Pago Corbolia* prope *Pariſios*. Cætera communia.

Topographia.

CASTRA-CÆCILIA. Vrbs Antiqua Hiſpaniæ in *Luſitania* inter *Tagum*, & *Anam* flumina ſita, vbi hodie ESTREMADVRA ditionis ſuæ terminos tendit. Eam à *Q. Cæcilio Metello* Proconſule Luſitaniæ conditam, eo ipſo loco, quo aduerſus *Hertuleium* ſua Caſtra poſuerat, conditam, refert Ambroſius Morales *lib.* 8. *c.* 18. Vt antiquum morem Romanorum *Cæcilius* obſeruaret, videlicet conſtruendi vrbes in locis, quibus Caſtra eſſent poſita. Sic Iulianus in *Aduerſar. n.* 77. *fol.* 21. agens de *Caſtris-Iulijs*, quæ hodie Vrbs TRVXILLO dicuntur.

Mos conſtruẽdi vrbes in Caſtris apud Romanos.

De hoc eodem more videndus Bertius *Rer. Germanicar. lib.* 3. *fol.* 629. Alij Noſtram vrbem, vocitauere CASTRVM CERERIS propter ſtatuam adhuc in foro iſtius vrbis repoſitam, & marmore pario ſculptam, *Cereris* imaginem præſeferentem. Hodie dicitur CAZERES ad Emeritam XXIV. ad Caſtra Iulia totidem Mill. diſtans. Eius meminere Plinius *Hiſtor. Natur. lib.* 4. *c.* 22. Antonius in *Itinerar. fol.* 56. & alij.

Menologium.

B. S. DROCELIA *Imperatoris Trajani Hiſpani filia, Martyr.*] Nullibi quòd legerim huius ſanctiſſimæ Virginis, & Martyris nomen, & agonem inuenire potui, dempto *Græcorum Menologio*, quod mihi ſequentem ſuppeditauit periodum apud Caniſium *Antiquar. Lection. Tom.* 2. *fol.* 871. his verbis: EODEM *die Commemoratio*

ratio Sanctæ Martyris DROCELLÆ, *filiæ* Trajani *Imperatoris, cum Quinque Socijs, & SS. Martyrum Iſaac, & Martini.* Quæ hæc S. Virgo, Martyrque fuerit nondum diuino, fides ſtet apud *Græcos*, nam apud *Latinos* altum ſilentium eſt.

S. MAVRITIVS *Martyr Thebæorum.*] Plura horum SS. Martyrum *Thebæorum* Corpora diuerſis Eccleſiis, & Cœnobijs huius noſtræ Regionis tranſlata ſunt, quibus honorifice conduntur, & debito cultu venerantur, vt ex infraſcriptis Notationibus patebit. Horum omnium anamneſin recolunt *Beda*, *Vſuardus*, *Ado*, & cæteri omnes, à quibus Baronius in *Roman. Martyrol. h. d. lit. A. fol.* 588. Conueniunt Vazquez in *Caſtellan fol.* 158. Lupus in *Luſitan. fol* 226. Conſtantius Felicius in *Ital.* 2. *p. fol.* 95. Petrus Galeſinius in *General.* 139. Andreas Sauſſayus in *Gallican. Tom.* 1. *fol.* 644. In Romano hoc elogium: *Seduni in Gallia, in loco Agauno, natalis SS. Martyrum Thebæorum* MAVRITII, *Exuperij* Candidi, Victoris. *Innocentij, & Vitalis cum Socijs eiuſdem Legionis, qui ſub Maximiano pro Chriſto necati glorioſâ paſſione Mundum illuſtrarunt.* Eorum martyrium & ACTA extenſo calamo recenſent Surius *Tom.* 5. Mombritius *Tom.* 2. & alij Florum SS. Scriptores; ea damus ex Rom. Breu. *Martyrologia.*

ACTA S. MAVRITII ET SOCIOrum Martyrum Thebæorum apud Sedunum in Gallia occiſorum, ex Breuiario Romano.

CVM *Maximianus Imperator, ducto in Galliam exercitu in finibus Sedunorum ſacrificij cauſâ conſtitiſſet, Thebæorum Legio, ne ſe impiorum ſacrorum ſocietate contaminaret, à reliquis copijs diſceſſit. Quare Imperator miſit ad eos milites, qui ſuo nomine nuntiarent, vt ſi ſalui eſſe vellent, in caſtra ad ſacrificia redirent. Qui ſe Chriſtiana religione impediri reſponderunt. Quorum reſponſum ille indigniſſime ferens, maiori iracundiâ, quam anteà exarſit. Itaque immiſſâ parte exercitus in Thebæos, Decimumquemque eorum primùm occidi iuſſit; quod martyrium ſuâ ſponte, maximeque hortatore* MAVRITIO *ferre maluerunt, quàm imperata facere nefarij Imperatoris; ac deinde reliquos omnes conſtantiſſime Chriſtum prædicantes ab vniuerſo exercitu trucidari imperat*, X. Kalend. Octobris *Anno Domini* CC. XCVII. *Martyrum conſtantia.* *Coronantur.*

Hacce martyrij relatione, quæ communis erit pro omnibus SS. Martyribus, Thebæis, quorum ſacra lipſana Noſtra Hiſpania cuſtodit, & colit; venio ad probationem de exiſtentia ſacrorum pignorum S. MAVRITII, apud *Athanagiam*, ſeu *Marreſam* in Principatu Cathaloniæ, quam nobis ſuppeditarunt Antonius Vincentius Domenec *Hiſtor. SS. Cathalon. lib.* 1. *fol* 85. *col* 3. P. Ioannes Bollando in *Act. SS. Tom.* 2. *fol.* 360. vbi Tranſlationis ACTA huius S. Martyris cum SS. Fructuoſo, & Socijs ad amuſſim recenſentur. Non me latet, quòd in *Kalendarijs* perpetuis S. E. Toletanæ dicitur, ſcilicet in ſacrario illius Metropoliticæ Eccleſiæ aſſeruari *Caput S. Mauritij*, & in Conuentu S. Ioſephi ſanctimonialium Abulenſium Excalceatarum Carmelitarum cuſtodiri *corpus* ipſius vt Ego pluries vidi, & apud me Tranſlationis authenticum *Teſtimonium* adeſt, quia credo ibidem aliquot Reliquias ineſſe, at cæterum corporis apud Manreſam. *Vbi pignora S. Mauritij in Hiſpania?*

SS. CANDIDVS, & CONCORDIVS Martyres Thebæi.] Corpora horum SS. Martyrum Thebæorum adſeruari in Regali Cœnobio *S. Cucuphatis del Vallès* in Tractu Barcinonenſi, repetunt Antonius Vincentius Domenec *Hiſtor. SS. Cathalon. lib.* 1 *fol.* 91. *col.* 3. & Lectiones vetuſtiſſimi *Breuiarij* M. S. ipſius Cœnobij, vbi Acta agonis, & Tranſlationis, & ſequentes Hymni. *Probatur exiſtentia in Hiſpania.*

PRO

PRO SS. THEBÆIS MM. ET CANDIDO.

Voces addamus vocibus,
Intus lætemur cordibus,
Pace Sanctorum ſocia,
Recolentes exitia.
Triumphauit Mauritius,
Cuius & Exuperius
Cum Victore, *&* CANDIDO
Adiunctus eſt conſortio.
Non terret hos ferocitas,
Nec dolorum immanitas,
Parati nam ſunt libere
Calicem mortis bibere.
Subiectos inde milites
Hortantur, quòd & limites
Adquirant cœli, & gaudium
Cum corona martyrij.
Eſt Angelorum vnio
Ex iſtorum collegiò,
Sanctorum laudans Dominum;
Verumque Patrem luminum.
Pro Nobis prece ſupplici,
Voto Sancti vnanimi
Orate Deum quæſumus;
Vt plaudat noſtris cantibus.
Deum Patrem, & Filium,
Et quoque S. Spiritum,
Laudemus, tantam gratiam;
CANDIDO *Sancto gloriam. Amen.*

Alter Hymnus in Laudibus.

Beata lucens ſacrata martyrio
Dieſque ſplendens in qua Sancta Legio;
Neglectis iuſſis pro tanti ſacrilegi
Corpora ſubdit ipſius voragini.
Turgidus ille nam contra Chriſtiferos
Fremit, Sex mille ſexcentos armigeros
Dei qui almam peroptabant patriam,
Et Saluatoris quieſcebant regulis.

Vt

Vt decimentur mandat hic, terribili
Morteque dentur aſpectu horribili,
Superuiuentes & placato animo
Obedientes ſuo ſint imperio
Sed quia Deo nequit quis reſiſtere,
Crudelis leo hos Beatos vincere
Non valens, fecit ob ſuam inſaniam
Illorum fundi pretioſum ſanguinem.
Ciuium turbis adiuncti ſunt calicis,
Cruore fuſo, dato vitæ termino,
Maximianum furientem impium
Digne ſpernendo, vt ſeruirent Domino.
Laus, decus, virtus, honor, & victoria
Deo qui vnus, trinuſque in gloria
Regnat, & S. Militantem CANDIDVM
Duxit in altum per ſacrum martyrium.

Hæc de S. CANDIDO & eadem de S. CONCORDIO in eodem *Breuiario* S. Cucuphatis, vbi omnia hæc legere, & aſſequi poterit eruditus.

S. VICTOR *Martyr Thebæorum.*] Exiſtentiam huius ſacris Corporis in Regali Monaſterio *Madridenſi* Religionis Seraphicæ *Excalceatarum* Sanctimonialium referunt F. Ioannes Cartillo *Hiſt. Fundation. Excalceat.* 1. *p. c.* 18. *fol.* 50. Ieronymus Quintano *Hiſtor. Madrid lib.* 3. *c.* 113. *fol.* 443. *col.* 4. E.

S. CONSTANTIVS *Martyr Thebæorum*] D. Sanctius Dauila de *Venerat. Reliquiar. lib.* 3. *c.* 8. *num.* 3. *fol.* 292. aſſerit, quòd in Regali *Scurialenſi* Cœnobio *S. Laurentij* aſſeruatur huius S. Martyris ſacrum Corpus, quod & prius dixerat Siguenza *Hiſtor. S. Ieronym. lib.* 4. *Tom.* 2. *c.* 16. F.

NONO
Kal. Octobris.
DIES XXIII.

A. TARRACONE *in Hiſpania* S. THECLÆ *Virginis, & Martyris, quæ cum Patrem* Celtiberum *ex Hiſpania cognouiſſet, S. Paulo adhæſit, à quo Chriſti fidem accepit, ob quam grauiſſimis afflicta ſupplicijs, & deuictis, demum apud Seleuciam glorioſo fine quieuit. Cuius aliquot ſacra pignora* Tarraconem *tranſlata, ibidem honorifice quieſcunt.*

B. LAMINII *in Hiſpania Carpetania* SS. XANTIPPÆ

Vxoris B. Probi *ipſius prouinciæ Præfecti, poſt Epiſcopi* Rauennatis; *ſanctiſsimæ*, POLIXENÆ *illius Sororis, & REBECCÆ earum ancillæ, quæ à* B. Paulo *Apoſtolo, cùm* Hiſpanias *perluſtrabat, conuerſæ, omnium virtutum gradus adeptæ, ad Dominum glorioſo fine migrarunt.*

C. *In Territorio Conſtantienſi* S. PATERNI *Ciuis* Toletani, *qui cùm à* B. Saturnino *Toloſano Epiſcopo* Toletum *prædicante fuiſſet ad fidẽ conuerſus, &* Bilbilim *primò, poſt* Eluſatium *prædicationis ergo dimiſſus, iſthinc Epiſcopus ordinatur, demùm* Conſtantienſis, *vbi martyrio coronatus, æternam repromiſsionem promeruit.*

NOTÆ.

A. SANCTA THECLA *Diſcipula* S. Pauli *Virgo, & Martyr Iconienſis.*] Præclara, & illuſtris eſt apud omnes Rerum Eccleſiaſticarum Scriptores, & SS. Patres huius S. Virginis memoria. Quæ oppignerata iam thalamo (vt inquit Maſculus) maluit impij ſponſi thedas perferre furiales, quàm præferri geniales. Virgo habita eſt Veſtalibus maior, non quia cuſtodiuit ignem, ſed quia impune reſtinxit. Naturam beſtiarum ſui veneratione mutauit. Aſpectus fugit hominum, at non ferarum. Vidit lingentem ſibi pedes leonem, quia noluerat eſſe lupa. Tangi ſe non niſi à belluis, ſiuit. Docuerunt religionem homines feræ, cum veneratæ ſunt Martyrem, hoc religioſiùs, quod ieiunæ. Virgo magiſterium exhibuit belluis quam ſcilicet Doctor erudierat Populorum Paulus. Proh nefas! Homo feritatem imperauit feris, niſi quòd hæ impium detrectarunt imperium; demiſerunt villoſa capita Virgini, ſed nec oculi acie, & clementiam edoctæ pariter & pudore. Naturã leo induit alienã, oblitus ſuæ; tunc feræ induerũt humanã, cùm homo ferinã. Mirum viſu! Adorauit prædã ſuã bellua. O ſummum virginitatis munus! ô maximum caſtitatis officium!

Enco-minum.

Quis THECLAM *necis eripuit, flammæque periclo?*
Quis validos vngues vinxit, rabiemquè ferarum?
Virginitas. O res omni mirabilis æuo!
Virginitas fuluos potuit ſopire leones,
Dente nec impuro generoſos Virginis artus
Auſi ſunt premere, & rigido diſcerpere morſu.

Martyro-logia.

Inquit Gregorius Nazianzenus de *Præcept. ad Virgin. verſ.* 36. Eius Nomen in ſuo *Menologio* repoſuerunt *Græci*, à quo *Beda*, *Vſuardus*, *Ado*, *Galeſinius*, & cæteri recentiores, necnon Romanum Martyrologium h. d. ſequenti elogio: ICONII *in Lycaonia* S. THECLÆ *Virginis, & Martyris, quæ à* S. Paulo *Apoſtolo ad fidem perducta, ſub Nerone Imperatore in confeſsione Chriſti ignes, ac beſtias deuicit, & poſt plurima ad doctrinam multorum ſuperata certamina, Seleuciam veniens, ibi requieuit in pace: quam SS. Patres, ſummis laudibus celebrarunt.* Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 156. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 203. Ieronymus de la Higuera in *Hiſpan. MS. fol.* 46. Conſtantius Felix in *Ital.* 2. *p. fol.* 113. Andreas

113. Andreas Sauſſay in *Gallican.* 1. *p fol.* 648. Baptiſta Mantuanus in *Faſt. Sacr. fol.* 70. vbi hoc carmen.

Mauritio vicina Dies Natalia THECLÆ
Feſta colit. Pauli verbis afflata recepit
Corde Deum, Chriſtique fidem; ſponſoque relicto,
Perpetuâ cælebs in virginitate remanſit.
Tracta in iudicium pro relligione, furentem
Mittitur in flammam; ſed fuſo è nubibus imbre
Flamma cadit. Poſt paucorum interualla dierum
Denudata trucem iuſſa eſt equitare leænam;
Sed fera, conuerſo retrorſum vertice, ſacris
Lambere, blandiri plantis clementius orſa eſt.
Ad pecudes magis atroces proiecta, leæna
Auxilio, ſeruata fuit. Lea dentibus vrſum
Fruſtatim ſecuit. Mox eſt congreſſa leoni;
Et longo tandem ſimul occubuère duello.
Tortilibus fœdam colubris fœtam aſpide & hydris
Mittitur in foueam ſine veſtibus, inter atroces
Nuda feras. Oblita necis nihil horruit atrum
Virus. Id ingemuit ſolùm, quòd corpora nullis
Inuelare modis poterat; dolor iſte pudicam
Torquebat mentem; deplorabatque pudorem
At tauris demùm indomitis annexa rudente
Immundam per humum trahitur: ſed fune ſoluto
Protinus illæſam tauri liquere fugaces.
Quæ virtus hæc mira, oculis abſcondita noſtris,
Infrenare potens cùm vult elementa, feraſque;
Nempe ea quæ tanto cæleſtia corpora verſat
Ordine, & occulto deſcendit in omnia lapſu.
Caſibus his functam Mulier generoſa recepit,
Et miſerans ſimul, ac mirans iam fortia corda
Virginis hæredem fecit. Poſt tempore paruo
In Syriam veniens, petijſſe Seleucia fertur
Mœnia, & hic placidâ, diſceſſit in æthera, morte.

Bachot in *Faſt. Chriſtian. fol.* 660. Faſti Mariani *fol.* 464. Robertus Obrizius *in Hymn. Sacr. lib.* 7. *Carm.* 5. *fol.* 312. Carolus Morellus in *Tumul. Sacr. Epitaph.* 155. *fol.* 78. Philippus Ferrarius in *Topograph. SS. verb.* Iconium *fol.* 63. Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib.* 8. *c.* 110. Ex Noſtris Luitprandus in *Aduerſar. n.* 46. 47. & 48. *fol.* 469. Antonius Vincentius Domenec *Hiſtor. SS. Cathalon. lib.* 1. *fol.* 47. *col.* 3. F. Ioannes Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib.* 4. *c.* 57. *fol.* 190. *col.* 4. D. Sanctius Dauila de *Venerat. Reliquiar. lib.* 3. *c.* 8. *n.* 3. *fol.* 299. Nos ſupr. *Tom.* 3. *Die XIX. Maij. lit. B fol.* 253. Eius ACTA ſcripſit *Baſilius Seleucienſis* Græco idiomate, quæ Latina fecit *Rolandus Vinchelius*, & alij apud *Surium.* Illa da- *Scriptores.*

bimus quæ R. P. Petrus de Ribadeneyra breuiauit, additis origine Hiſpanâ, ex Luitprando, & Tranſlationibus.

ACTA S. THECLÆ VIRGINIS, & Martyris Iconienſis in Lycaonia, & S. Pauli Apoſtoli Diſcipulæ ex Luitprando Subdiacono Toletano, & R. P. Petro de Ribadeneyra.

Origo.

THECLA origine, ex Patre Celtibero Tarraconenſis ditionis, Hiſpanâ apud ciuitatem Iconium Lycaoniæ, quâ eius Pater fuit matrimonio iunctus cum Theocleâ nobiliſſimâ fœminâ, orta fuit. Quæ cùm venuſtiſſima fuiſſet, & decora, ingentique ingenij diſcretione ſublimis, poſt Parentis obitum, à Matre iuueni ſponſo Tamyro nomine deſponſata eſt, eo tempore, quo S. Paulus Apoſtolus Antiochiâ Iconium profectus, ibidem appulit, & in domo Oneſiphori, viri ſtudioſiſſimi honorifice fuit exceptus. Hûc cùm multi hominum, virtutis, & æternæ ſalutis amantes confluxiſſent, Apoſtolus vtiliter Dei verbum prædicauit. Inter hos fuit THECLA, quæ cùm audiſſet cæleſtem doctrinam ab Apoſtolo prædicatam, percepiſſetque diuinum, & feruentem ſpiritum, quo loquebatur, adeò mutata fuit, vt Chriſtianis initiata ſacris, ſuam Domino virginitatem conſecrauerit; omnibuſque ſe corporis illecebris abdicauerit. Intellexit forte Mater THECLAM, mutato conſilio, ſponſum repudiaſſe. Quam ob rem ſic exarſit, vt non tantummodo Tamyro Virginis ſponſo, quidquid acciderat indicauit, ſed filiam quoque quod eſſet Chriſtiana, coram iudice accuſauit, ſponſumque ſuum repudiaret. Itaque crudelis & impia Mater Iudicem orauit, vt filiam ſuam viuam flammis inureret, vt eius exemplo reliquæ mulieres terrerentur. Iudex mox eam comprehendi, ſibique iuſſit offerri. Cumque vera didiciſſet eſſe, quæ mater indicauerat, ingentem mandauit accendi fornacem, THECLAM que magnis in flammis iactari. Sed enim S. Virguncula non expectauit miniſtros ad exequenda crudelia Iudicis ſupplicia imperata paratos, quinimo læta medios in ignes inſilijt, in yſque ſecuriſſima, prorſuſque impauida conſtitit. Cùm ecce terribilis coorta tempeſtas adeò copioſos nubibus imbres expulit, vt incendium reſtinxerit, ſpectatores omnes in fugam coniecerit, ſanctâ Virgine adeò illæſâ diuinitus ſeruatâ, vt ne pilus quidem corporis, aut pilus veſtimenti fuerit aduſtus.

Pauli prædicatione ad fidem conuertitur.

Comprehenditur & in fornacem iniijcitur.

Feris obijcitur.

SECVNDVM, hæc S. Virgo totam ſe dedit operibus pœnitentiæ, ieiuniis, vigiliis, & precibus. Vnde denuò accuſata, ad Iudicẽ eſt adducta. Ille Virginẽ dilaniandam feris obijci imperauit: ſic in theatrum ducta coram omni populo, aduerſus ipſam vociferante ſuis ſunt exactæ caueis feræ, quæ non modò ſacram prædam non attigere, ſed & reuerenter eiuſdem veſtigijs aduolutæ, pedes Virginis linxere. Poſtero die Leonibus, & Vrſis obiecta eſt, qui naturalis feritatis obliti, Virginem quaſi cicures obſtupuere: inde factum, vt ſpectatores qui impudicos detulerant oculos, pudicos referrent. Non cognouit hoc tanto miraculo admirandam Dei potentiam, ſic dilectam ſibi ſponſam propugnantis Tyrannus, ſed ferior ipſe feris, eam iuſſit conijci in foſſam venenatorum ſerpentium plenam. Quod dum fieret ecce tibi nubes ignea cælo dilapſa beſtias omnes occidit, & Virginem ſaluam incolumemque ſeruauit, tertium iam tormenti genus expertam. Inde noua præparata ſunt in illam beſtiæ. Duobus ferociſſimis eſt alligata Tauris, qui diſcerperent eam, & vt magis etiam ferocirent, igneis ſunt ſtimulis compuncti. Sed Dominus eam cuſtodiuit, defenditque, nihil vt ab eis Martyr acciperet nocumenti. Porrò cum vidiſſet hæc tanta miracula populus, & in primis nobilis quædam matrona Tryphena nomine, cui Martyr tradita fuerat à Iudice cuſtodienda, protinus exclamauit, Deum quem THE-

Obiecta ſerpentibus.

Tauris alligata.

CLA

CLA adoraret eſſe potentem, & ab omnibus adorandum, confeſſa. Quam ob rem prorſus Proconſul veritus furorem populi Sanctam Virginem ab omni pœna abſoluit. Illa Tryphenæ *domum petijt, ipſamque Dominam cum omni familia ſua ad Chriſtum conuertit. Hinc* Seleuciam *profecta, multos ibidem fixit annos, & admirabile ſanctitatis exemplum cunctis præluxit, ſuarumque ſplendore virtutum gentes illas illuminauit, viamquè quæ ducit ad cœlum monſtrauit. Sic annis affecta, meritiſque plena, poſt tot pugnas, & victorias in cœlum ſubuoluuit, vbi nunc perenni Virginitatis, & Martyrij laureâ coronatur. Obijt Seleuciæ Die* XXIII. Menſis Septembris, *circa Annum Domini* C. XXX. *Imperante Adriano. Poſtea frequens erat Fidelium acceſſus Seleuciam Iſauriæ ad S. Virginis, & Martyris Sepulchrum. Temporibus ſequentibus Zeno Auguſtus ampliſſimam ibidem erexit Baſilicam, quòd* S. THECLÆ *auxilio in Imperium fuiſſet reſtitutus. Aliam alibi Iuſtinianus Imperator non imparem in eius honorem excitauit Eccleſiam. Tandem Anno Domini* DC. XXXIII. *Angelo Duce, deuecta eſt* Tarraconem Hiſpaniæ *theca cum parte corporis S. Virginis, & Martyris, quæ pars adhuc Anno* DCCCC. LX. *inter Sarracenorum vrbem poſſidentium ferociam, honorificè à Muzarabibus colebatur. Denique etiam Anno Domini* M. CCC. XX. III. *Onſinus Armeniæ Rex* BRACHIVM *integrum S. Virginis, & Martyris*, Iacobo II. *Aragoniæ Regi cum Oratoribus ad hoc deſtinatis emiſit: quod in Cathedrali, & Metropolica Baſilica* Tarraconenſi *aureo, & argenteo vaſe incluſum honorificè ſeruatur.*

Moritur Seleucia.

Templa conſtructa.

Tranſlationes Seleuciâ Hiſpaniam.

HÆC ſunt ACTA, quæ noſtram reſpiciunt anamneſin; in quibus aliqua veniunt illuſtranda; & in primis ORIGO S. Virginis *Hiſpana*, ex Patris origine *Celtiberi*. Pro cuius ſententiæ probatione adſit Subdiaconus Toletanus Luitprandus in *Aduerſ. n.* 46. his verbis: *Sunt qui dicant* S. THECLAM *Iconij natam, Primum* Pauli *Diſcipulam, eiuſque prædicatione conuerſam, natam Patre Hiſpano* CELTIBERO, *matre verò Iconenſi Gentili duriſſima.* Poſtea *n.* 47. agens de Tranſlatione partis Corporis *Seleuciâ Tarraconem*, in carmine votiuo ad S. Virginem quod dixerat dubie, expreſſit affirmans, ſic:

Probatur origo.

Ex Celtiberâ *genitor fuit vrbe profectus;*
Illeque quos deamat filia THECLA *fouet.*

QVATENVS ad *Tranſlationem* aliquorum ſacrorum pignorum S. Virginis *Seleuciâ Tarraconem* ad Annum Domini DC. XXXIII. audi eundem Luitprandum in *Aduerſar. n.* 47. dicentem: ANNO III. *Siſenandi, ſub Audace* Tarraconenſi *Pontifice*, ARCA *per Mare Mediterraneum, Angelo duce, deuecta eſt* Tarraconem *cum* PARTE CORPORIS S. THECLÆ *Virginis, & Martyris, Diſcipula* S. Pauli, *cum* Inſcriptione *intus repertâ, quæ ſignificabat hoc Anno* DC. XXXIII. *excepta eſt cum ingenti gaudio Præſulis, & ciuium: ac res ſcripta per Epiſtolam ab* Audace *Præſule Regi* Siſenando, *miram* Hiſpaniæ *lætitiam attulit. Sub captiuitate Maurorum, Anno* DCCCC. LX. *cùm illac tranſiui ſedulò cuſtodiebatur in captiuitatis medio, permittentibus Sarracenis, à Catholicis Muzarabibus. Et ad preces illorum qualecumque Carmen luſi, quod & eis porrexi.*

Tranſlatio I. de parte Corporis S. Virginis.

Diua potens ſuperas inter numeranda cohortes,
Prima ex fœmineo Martyr opima choro;
En Patriam repetit tot iam voluentibus Annis,
Et Lalætanum *ſoſpitat illa ſolum.*
Tranſmittit pelagus ſupero præeunte Miniſtro,
Paret & imperio ventus & vnda ſuo.
Ex Celtiberâ *Genitor fuit vrbe profectus;*

Illeque quos deamat filia Thecla *fouet.*
Ecce Luitprandus *iam non nouus incola terræ*
Hiſpanæ, *externam carmine lætus adit.*
Accipe quæ ſupplex tibi, Virgo carmina ſacrat:
Pectore pro Templo, Te quoque Diua tegit.
Felix aduentus tuus eſt, & lætus Iberis;
Eſt nihil vlterius Tarraco *quòd cupiat.*
Te veniente ſalus venit, & ſanctiſſima tecum
Imponit votis amplius illa modum.

In tempore Muzarabum erat Eccleſia Tarraconenſis S. Thecla *vetus.* Hactenus *Luitprandus.* Et licet in *Diſtichi* 5. *verſ.* 10. Externam nominet Virginem, quam ex *Celtibero Genitore* vocauerat, ſic intelligendum eſt, vt *Externa* vocitetur non origine, ſed *Tranſlatione.* Hinc etiam lapſum *Iacobi Caniſij* in

Error in verſione Iacobi Caniſij.

verſione Latina Operum R. P. Petri de Ribadeneyra de *Sanct. Tom.* 1. *h. d. fol.* 453. dum agens de hac Tranſlatione aſſerit: *Sacrum Corpus eius in Ciuitate* Terrabonensi, *Prouinciâ Cataloniæ conquieſcit.* Cùm dicere debuiſſet: *Magna* Pars *eius* Corporis, Brachivm *in Ciuitate* Tarraconensi, *Prouinciâ Cathaloniæ conquieſcit, & eſt illius Eccleſia Metropolitana Patrona.* Sic intelligendus eſt *Ribadeneyra*, & eius traductor *Caniſius.*

Nec non miror, quo prætextu Andreas Sauſſayus in *Martyrolog. Gallican. d.* 1. *p. fol.* 648. auſus eſt dicere, quòd apud *Carnotum Galliæ* totum Corpus, apud *Vernonum* ad *Sequanam*, alterum *Brachium*; & apud *Regium* eiuſdem *Galliæ* al-

Tranſlatio II. Brachij quo Anno facta?

terum adſeruari. Niſi vnum idemque ſit duabus partibus diſtributum: cùm conſtet ex Teſtimonialibus literis à Nobis ſuperius *Tom.* 3. *Die XIX. Maij lit. B. fol.* 253. recenſitis, qualiter Anno M. CCC. XXIII. *Iacobus* II. Aragonum Rex, emiſſis Legatis ad *Oſinum Armeniæ* Regem, Brachivm integrum illius Regis liberalitate ſuſceperit. Quo loco videſis miracula, & omnia ad hanc *Tranſlationem* pertinentia.

B. SS. Xantippa, Polixena, & Rebecca, *Pauli Apoſtoli Diſcipulæ*] Singularis eſt apud Noſtrates *Hiſpanos* memoria harum Sanctarum mulierum, quæ *B. Pauli* Apoſtoli Diſcipulæ, eius meruere cœleſti doctrina nutriri. Græci in

Martyrologia.

Menologio earum anamneſim compaginant, his verbis. *Eodem Die* (XXIII. Septembris) *SS. Mulierum.* Xantippæ, & Polixenæ *ſororum adelpharum, quas dum ſimul viuerent Angelorum ſuſcepere Chori. Hæ ex* Hiſpaniæ *regione fuere, & in Imperio Neronis floruere.* Xantippa *coniux* Probi, *illius regionis Præfecti, à* S. Paulo *conuerſa cum coniuge & aliis fuit, cùm Apoſtolus illius regionis vrbes luſtrabat.* Polixenam *homo nequam ſuſtulit, ſed diuinâ opitulante gratia, ſemper virginalem cuſtodiuit Virgo pudorem; quam* Andreas *Apoſtolus baptiſauit, & ab ea pluribus conuerſis, cum Oneſimo patriam repedauit, ad quam poſt varias nauigationes, labores & fugas, vnà cum* Rebecca, *cum qua fuerat baptizata, peruenit. Hic ſororem* Xantippam *inueniens, cum ea vitam tranſegit, quouſque magnis operatis miraculis ad Dominum euolarunt.* Ab eis Romanum Martyrologium Baronij *fol* 591. hoc elogio: *In* Hiſpania *Sanctarum Mulierum* Xantippæ, & Polixenæ, *quæ fuerunt Apoſtolorum Diſcipulæ.* Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan fol.* 156. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 204. Ieronymus de la Higuera in *Hiſpan. MS. fol.* 46. De eis Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 64. vbi Rodericus Caro *lit. I. fol.* 31. *col.* 2. & F. Franciſcus Biuar. *n.* 4. & 5. *fol.* 125. & 126. & *Ann.* 71. vbi Caro *lit. L. fol.* 42. Biuarius *n* 2. *fol.* 164. & *Ann.* 100. vbi Caro *lit. X. fol.* 56 & Biuarius *n.* 8. & 10. *fol.* 204. & 205. Iulianus Archypresbyter Toletanus in *Chron. Ann.* 108. *n.* 44. & 46. & antea *Ann.* 63. *n.* 21. Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 9. *c.* 11. D Franciſcus Padilla *Hiſtor. Eccleſ. Hiſpan Tom.* 1. *Cent.* 1. *c.* 23. F. Ioannes Marieta Hiſtor. SS. Hiſpan *lib.* 1. *c.* 13. & *lib.* 4. *c.* 59. P.

Ieronymus

Ieronymus de la Higuera in *Diptyc. Toletan. n.* 78. *fol.* 583. D. Thomas Tamayo in *Veritat. Dexter. fol.* 50. P. Antonius Quintana-Dueñas *Hiſtor SS. Hiſpalenſ. fol.* 246. *&* 248. & in *Hiſtor. SS. Toletanor. fol.* 403. Illuſtris D. Petrus de Roxas Comes Morenſis *Hiſtor. Tolet.* 1. *p. lib.* 5. *c.* 3. *fol.* 369. Alfonſus de Requena *Hiſtor. de Aduent. S. Paul. ad Hiſpan.* 1. *p. c.* 9. *fol.* 71. vbi plures allegat. Harum SS. Sororum ACTA coniunctim nullus ſcripſit; illa ex omnium ſuperiùs relatorum ſymbolis aſſuemus.

ACTA SS. XANTIPPÆ B. PROBI VXORIS, POLIXENÆ *Virginis eius Sororis, &* Rebeccæ *Virginis iſtius pediſequæ, in agro Laminitano Hiſpaniæ occumbentium, ex Var. Script.*

Origo, & Parentes.

Q. MARCELLA XANTIPPA, *&* POLIXENA *eius Soror gemella, ex Romana Vrbe orlunda, Patrem,* M. Marcellum *nobiliſſima, & primaria ſtirpis progenitum, & ipſius Vrbis Præfectum; & Matrem,* Claudiam Xantippem *Ciuem Romanã, & de genere ſplendidiſſimo Atheuienſium exortam, habuere: Quarum etiam fratres fuere* M. Marcellus Eugenius, *poſt Archiepiſcopus, &* Vitalis *indè Archidiaconus* Toletani, *& Martyres egregij.* XANTIPPA *verò quòd ad annos iuuentutis deuenit, quibus erat matrimonio iungenda,* L. Sabiuum Probum, *Romæ natum, ſplendore nobilitatis eximium, & morum venuſtate conſpicuum, coniugem duxit:*

Matrimonio iungitur L. Sabino Probo.

Qui Neronis Imperatoris munificentia in Hiſpanias *miſſus, totius agri* Laminitani *gubernationem promeruit. Hic ergo cum vxore* XANTIPPE, *&* POLIXENA *glore, in Vrbe* Lybiſoſana *demoratus, prouinciæ illius moderabatur populos abſque vlla Oppidanorum iniuria, & ſubditorum moleſtia. Perrexerat itaque hoc tempore, vt præmiſerat,* Hiſpanias *Apoſtolus* Paulus, *vt tanquam Gentium Prædicator illius regionis Eccleſias luſtraret, fidei cohortaretur aſſeclas; &* Libyſoſam *ingreſſus, in foro cœpit Dei verbum publice prædicare, eo tempore, quo* XANTIPPA, *eiuſque ſoror fori medium penetrabant; quæ, facie alienigenæ hominis conſpectâ, ſic, Dei nutu, illius præſentiam demirantes, & verborum ſuauitatem intelligentes, illius veneratione fuerunt allectu, quòd domi redeuntes, &* Probum, *qualem vidiſſent hominem ſingularibus chariſmatibus plenum, ſignificantes, vt ipſum ad ſuam inuitaret menſam, totis cordis plauſibus, & viſcerum blanditijs perſuaſerunt. Annuit Gubernator vxoris, & gloris inſtantijs, & euocato Paulo, cum* Probo, XANTIPPE, POLIXENA, *& Philippo Philothæo tunc hoſpite, in menſa recubuit. Cuius faciem prolixiùs intuens* XANTIPPA, *in eius fronte litteris aureis ſcriptum perlegit:* PAVLVS APOSTOLVS DEI VERI PRÆCO. *Quibus perlectis, illam propter viſionem inſperatam inuaſit & voluptas, & timor, & lachrymis plena ad Apoſtoli pedes prouoluta, fidem, quam ipſe prædicaturus aduenerat, ediſcendam, & amplectendam toto mentis affectu deuouit. Tunc Apoſtolus admirabilem in fœmina conſtantiam demiratus, illam, virum,* Philothæum, *familiam, & cæteros, qui regionem illam habitabant, & in fide Catholica inſtruxit, catechizauit, & demùm baptizauit. Tunc* Probus *relictâ coniuge, &* Philothæus *veſtigia Pauli ſequentes* Hiſpanias, *&* Italiam *perrexere, quâ* Probus *Rauennatum Epiſcopus factus mirabiliter illam rexit Eccleſiam, & virtutibus clarus obdormiuit in Domino Die X.* Nouembris, *Anno* C. *Domini.*

Paulus Apoſtolus Hiſpanias venit.

Quæ verba in eius fronte legit S. Xantippa.

Baptizantur.

XANTIPPA *verò domi apud* Lybiſoſam *(abſque Sorore* POLIXENA*) vigilijs, orationibus, & vigilijs vacans, mœſta iacebat, quod quidam homo nefarius* POLIXENÆ *venuſtate protractus, illam rapiens ſubdole, in* Aſiam *protraxerat, ſed vbique diuinitus eius virginitas cuſtodita. Hoc*

Polixena rapitur.

peregrina

peregrinationis tempore, B. Petri *auxilio*, *& monitione munita*, *poſt* B. Philippi *conuerſatione perdocta*, *& tandem* B. Andreæ *Apoſtolorum animaduerſione roborata*, *ſacroque baptiſmatis lauacro ſuffultâ*, *cùm plurium conuerſionem virtutum inſignys*, *& operum mirabilium ſollicitaſſet egregijs*, *ſuſceptâ* Sarâ-Rebeccâ *pediſequâ*, *&* Oneſimo *Pauli Apoſtoli Diſcipulo*, *in patriam repedans*, Laminitanum *agrum regreſſa*, *&* Lybiſoſanam *vrbem ingreſſa*, XANTIPPAM *ſororem magnum virtutum aggerem coaduanantem inuenit. Cui caterùm quod ſupererat vitæ inhærens, magnis doctrinæ ſpiritualis manipulis collectis*, *vitam tranſegit. Hinc vtraque ſoror*, *pluries à* M. Marcello Eugenio, *Archiepiſcopo Toletano viſitata*, *& ſalutaribus perfectionis documentis inſtructa*, *inter tot Neronis*, *& Domitiani Imperatorum perſecutionum procellas*, *quibus Dei iactabatur Eccleſia*, *vnanimis*, *& Chriſto adhærens*, *perſiſtens*, *vltimum peregrinationis huiuſce terminum ſpectabat. Quarum Deus miſeratus*, XANTIPPAM *ad eius complexus*, *morte intercedente*, *vocatam Anno Domini* C. *peruenit.* POLIXENAM *verò Anno* C. IX. *in vlnas*, *Virginitatis coronâ*, *cùm* Rebecca *redimitam*, *ſuſcepit. Quarum Eccleſia ſolemnia, Die* XXIII. Septembris *quotannis celebrat. Corpora verò Sanctarum Sororum* S. M. Marcellus Eugenius *earum frater*, *debito honore ſepulta*, *ſequenti carmine decorauit.*

Hiſpanias repedat. *Earum mort.*

Tumulatio, & Epitaphium.

XANTIPPÆ *in Saxo iacet hoc venerabile Corpus*,
Atque POLIXENÆ, *vtra & adelpha Soror.*
Marco Marcello *Præfecto nata Parente*,
Ex Xantippe *Matre vtraque, clara Deo.*
Vtraque ſed tamen amplius & mihi chara, quòd ipſe
Jllarum Frater, dogmata ſacra ſequor.
Illaque Arènatum Probo *copulata marito*
Gubernatori, *prorſus amica Deo:*
Jn Pauli *ore videns conſcripta hac aurea verba*:
PRÆCO DEI PAVLVS, *tunc capit ipſa fidem.*
Quam ſequitur Probus *coniux: poſt inſulis ipſe*
Quique Rauenatum *condecoratus abit.*
Iſta, POLIXENA, *ingentes perpeſſa labores*,
Ad Patras Chriſto cor quoque Diua dedit.
Nam cùm per varios raperetque nefarius illam
Ambitus, illæſam ſeruat vbique Deus.
Ergo lauauit eam ſacris in fontibus Andres;
Cuius in auxilium ſæpe Philippus *adeſt.*
Virginis aut Petrus *miſereri*, *Numine dextro*,
Reſpuit, *aſt illam iam documenta docet.*
Sic igitur virtute flagrans, *mirabilis Orbi*,
Et fide conſpicua; *poſt patriamque redit.*
Quamque & Oneſimus *comitatur*; *& vrbes* Iberæ
Perluſtrans, Chriſti diſſeminatque fidem.
Inſuper & Noſtram ſequiturque REBECCA *Sororem*,

Virgo

Virgo famulatu condecorata Dei.
Laminium *capiunt*, XANTIPPAM, *munere Chriſti,*
Inueniunt Sanctam, queis ſoror ipſa fauet
Tandem multiplici & Nos viſitauimus illas
Congreſſu; Quarum iam rapiorque fide.
Nam pietas, virtus, & honor, quin cætera vitæ
Angelicæ ipſarum, ſecula noſtra fouent.
Hinc morientes, Amor fraternus clauſit ocellos
Illarum, & tumulo corpora ſancta dedit.
Hinc & amoris idem ergo qualecumque doloris
Inſcripſi carmen, quod tegat oſſa diù,
Deniquè nunc animæ cœleſtes limina Cœli
Marcello *veſtro plaudite, vt aſtra petat.*
Nec non pro Noſtris prorſuſque rogâte Magiſtrum
Ciuibus, vt ſemper pax ſit, & vna quies.

HÆC ſunt harum noſtrarum Sanctarum ACTA, in quorum ecphraſi plura ſunt, quæ Exterorum cognitionem larent, eaque prorſus veniunt illuſtranda, & vt illis, & omnibus faciamus ſatis, & vt noſtro pareamus inſtituto. Hinc vt ordine procedamus, per clauſulas AVCTORVM illuſtrationes ſubiungemus.

Xantippæ Nomina, & Parentum nobilitas quæ?

PRIMA ſit de Nomine S. XANTIPPÆ, eiuſque, & Sororis Parentibus & familiis. De quibus omnibus audi Flauium Dextrum in *Chron. Ann.* 100. *n.* 10. dicentem: Q. MARCELLA XANTIPPE, *M. Marcelli Romæ Præfecti filia.* Et paulo inferius: *Eius Mater* Claudia Xantippe, *Ciuis Romana, & de genere ſplendidiſſimo Athenienſium* Comprobat eadem S.M. Marcellus Eugenius Toletanus Antiſtes eius Frater *Diſtich.* 2.

Marco Marcello *Præfecto nata* Parente
Ex Xantippe *Matre vtraque.*

Qualis Marcellorum familia Romana?

Qualis verò, & quanta MARCELLORVM Romæ familia fuerit, quantiſque illuſtrata Patricijs, Præfectis, & Senatoribus Viris, qui ſcire deſiderat, adeat Fuluium Vrſinum in *Famil. Roman. fol.* 59. vbi plura Marcellorum Numiſmata delineata comperiet; Richardum Streinnium in *Stemmat. Gent. & Familiar. Roman. Tabul.* 53. *fol.* 90. Onuphium Panuinum de *Nominib. Rom. lit C. verb.* Claudia Marcellorum. *fol.* 48. Quâ etiam familiâ adſcripta fuit *Claudia Xantippa* Mater, ciuitate cum fuit Romanâ donatus illius progenitor *Athenis* Romam deueniens. Sed & Nomen *Xantippes* in vſu apud Romanas fœminas fuiſſe, ex hiſce Inſcriptionibus apud Ianum Grutherum *fol.* 660. *n.* 1. conſtat.

Xantippes Nomen in vſu apud fœminas Romanas.

D. M.
XANTIPPES. SIVE. IAIÆ.
C. CASSIVS. LVCILIANVS.
ALVMNÆ. DVLCISSIMÆ.

Item Altera Romæ, in domo *Tamarozij*, ex monumentis *Mazochij*, quam tranſcripſit ad literam idem Ianus Gruterus in *Inſcrip. Roman. de Affect. Parent. in Liber. fol.* 717. *n.* 5. ſic.

D. M.
XANTIPPE.
V. M. X. D. X.
TROPHIMVS. ET.
NYMPHE.
E. PARENTES.

Polixena an Soror Xantippæ?

SECVNDA, de POLIXENÆ ſororis conſanguinitate. Audi Græcorum ecphraſim, in *Menolog. Die XXIII. Septemb.* apud Biuarium in *Not. ad Dextr. Ann. 71. n. 2. fol.* 163. his verbis: *Eodem Die, ſanctarum Mulierum* XANTIPPÆ *&* POLIXENÆ *ſororum Gemellarum: Sorores Gemellas* XANTIPPAM, *&* POLIXENAM *chori Angelorum cohabitatrices accipiunt; hæ fuerunt ex* Hiſpanorum *regione*. Conuenit ipſe S. Marcellus Eugenius frater *Diſtich.* 1.

XANTIPPÆ *in ſaxo iacet hoc venerabile Corpus*
Atque POLIXENÆ, *vtra & adelpha Soror,*

Probus Xantippæ maritus quis?

TERTIA de matrimonio XANTIPPÆ cum PROBO Viro nobili Romano, qui & cum vxore à *Paulo* Apoſtolo in agro *Luminitano Hiſpaniæ* conuerſus ad fidem fuit, dum illius Prouinciæ gubernatorem ageret. Flauius Dexter in *Chron. Ann. 64. n.* 4. aliqua refert, ſic: *S. Paulus ad* Hiſpanias *veniens ſecum fert Philemonem, Timotheum, aliosque Diſcipulos.* Lybiſoſæ Laminijque *vrbibus Prouinciæ Arenatum prædicat. Philippum cognomento Philotheum*, PROBVM, XANTIPPAM*que eius vxorem ad fidem conuertit.* Poſtmodum totum PROBI nomen extendens in *Chron. Ann.* 100. *n.* 5. agens de Pontificatu Rauenatenſi, proſequitur: L. SABINVS PROBVS, *Ciuis Romanus, conuerſus à* Paulo *in Agro* Laminitano Hiſpaniæ, *Rauennæ Pontifex diſceſſit.* Gubernationem ditionis illius, quam omiſit Dexter, ſuppleuere Græci in *Menolog. ſupr. fol.* 166. his verbis: XANTIPPA *quidem fuit vxor* PROBI, *hominis, qui principatum Regionis obtinebat.* Simeon Metaphraſtes in *Vit. Apoſtolor. Petr. & Paul.* apud Laurent. Sur. *Tom. 3. Die XXIX. Iun. fol.* 185. agens de XANTIPPA, quæ viſo *Paulo* domum regreſſa, proſequitur: *Marito ſuo perſuaſiſſe, cui nomen erat* PROBVS, *qui eorum, qui illic erant, erat facile princeps, vt intra ædes ſuas hoſpitem* (Paulum) *exciperet.* Iulianus Petri Archipresbyter Toletanus in *Aduerſ. n.* 423 *fol.* 99. hac ſerie: *Ego tranſtuli de Græco in Hiſpanum Hiſtorias Eutropij Hiſtorici Chriſtiani, in qua multa de SS. Apoſtolis Dei tractat., videlicet, vt* Paulus *cognitus fuit* Libiſoſæ, Laminij *præcipue* à XANTIPPE *vxore* PROBI *Prouinciæ Arenatum* Gubernatoris, *qui conuerſi ſunt.* Quæ primò dixerat S. Marcellus Eugenius ſupr. *Diſtich.* 4.

Illaque Arenatum PROBO *copulata marito*
Gubernatori, *prorſus amica Deo.*

Conueniunt cæteri Scriptores, quorum nomina in Prolegomeno dedimus; præcipue Biuarius, Caro, Quintana-Dueñas, & Alfonſus Requena in locis ſuperius conſignatis.

Qualis conuerſionis fuit forma, & euentus.

QVARTA, circa formam conuerſionis, maxime viſa in fronte *Pauli* Apoſtoli periodo literis aureis conſcriptâ. De qua Metaphraſtes ſupr. *d. fol.* 185. hæc verba deſcripſit: *Iam verò cum eſſet in* Hiſpania Paulus, *tale quid dicunt accidiſſe. Mulier quædam, & genere, & opibus, & doctrinâ inſignis, cùm iam olim auditionem accepiſſet Apoſtolicam, cupiebat ipſis quoque oculis intueri* Præconem veritatis, *& ipſis auribus inſtitui in veræ pietatis dogmatibus. Cùm ergo ei viſum eſſet, diuinâ quadam inſpiratione, in forum proficiſci, quo tempore, qui vel ex ſola fama ab ea diligebatur, per medium eius tranſibat, dicitur, & eum vidiſſe leniter, & placide ingredientem, vt qui non ſolùm gratiâ plenos mores haberet cæteros, ſed etiam ipſum inceſſum; & Marito ſuo perſuaſiſſe, cui nomen erat* PROBVS, *qui, eorum qui illic erant, erat facile Princeps, vt intra ædes ſuas hoſpitem exciperet. Poſtquam verò fuit acceritus,*

ſitus, & fuit prope illos, eiuſmodi aliquod miraculum accidiſſe Mulieri: nempe apertis mentis ſuæ oculis, vidiſſe in fronte eius, qui fuerat hoſpitio acceptus, literas aureas, quæ dicebant: PAVLVS CHRISTI PRÆCO. *Illam autem propter viſionem inſperatam inuaſit & voluptas, & timor; & lachrymis plena procidit ad pedes Apoſtoli; & catecheſi ab eo inſtituta, primùm quidem ſuſcepit baptiſmum appellata* XANTIPPE, *poſteà autem* PROBVS *eius maritus, qui erat notus Neroni; deinde* Philotheus *Præfectus, & deinceps omnes qui illam habitabant Regionem.* Breuiori calculo rem recitat Dexter in *Chron. Ann.* 110. Aulus Halus meus in *Poëmat, de Aduent. S. Iacob. verſ.* 401. agens de Aduentu Pauli, ſic:

> ——— *Nam hunc* XANTIPPE *Beata*
> *Necnon* PROBVS, *læto cum Vincentio, plenè*
> *Sequentur*, Lybiſoca *primi in vrbe renati.*

Quo loco & Nos plura congeſſimus in *Not. verſ* 401. *fol* 88. Sed & S. Marcellus Eugenius eius Frater, Pontifex Toletanus in Epitaph. *Diſtich.* 5. etiam rem geſtam enarrat, ibidem.

> *In* Pauli *ore videns conſcripta hac aurea verba;*
> PRÆCO DEI PAVLVS, *tunc capit ipſa fidem.*
> *Quam ſequitur* PROBVS *coniux.*

Fatentur etiam Julianus in *Chron. Ann.* 63. *n.* 21. & in *Aduerſar. n.* 68. *fol.* 19. cæteriquè Rerum Hiſpanicarum Scriptores. Toto cœlo aberrauit P. Antonius Quintana-Dueñas *Hiſtor. SS Hiſpan. fol.* 247. agens de *Hierotheo*. qui aſſeruit XANTIPPEM, & PROBVM coniugē à *Paulo* fuiſſe apud *Aſtigim Bætica* conuerſos, quia cum nullum pro ſe authenticum proferat inſtrumentum, nec Auctorem Claſſicum vetuſtum, niſi P. Biuarium in *Not. ad Dextr. Ann.* 64. *n.* 4. *fol.* 125. qui ſolùm relationem *Aſtigitanorum* ciuium recenſuit, nec illam affirmauit: neſcio quo pacto tale commentum ſomniauit: quod poſtmodùm, re melius inſpecta in *Hiſtor. SS. Toletanor. fol.* 405. palinodiæ cantatione ſuffecit. *P. Antonij Quintana-Dueñas facilis perſuaſio.*

QVINTA de Raptu POLIXENÆ Sororis, eiuſque laboribus, baptiſmo, fauoribus, & reditu ad Hiſpanias: Græci in *Menolog.* apud Biuar. *ſupr. fol.* 165. & P. Ieronymum Roman in *Dipthic. Tolet. n.* 78. *fol.* 583. in hac verba, aliqua recenſent: POLIXENA *autem* (ſoror XANTIPPÆ) *rapta fuit à dyſcolo quodam, ſed, Dei gratiâ, incorrupta manſit, & ab Apoſtolo* Andreâ *Baptiſmum ſuſcepit.* Et addit verſio Latina *Sirleti Cardinalis* apud Quintana-Dueñas *de SS. Toletan. fol.* 405. Cùm primùm *adhæſiſſet* Petro, *poſt* Philippo, *Apoſtolis. Multis autem credentibus per ipſam, accipiens ſecum* Oneſimum *Apoſtolum tetendit in patriam ſuam* Hiſpaniam, *& poſt multas nauigationes, & infinitas fugas, cùm ſecum duxiſſet* REBECCAM, *cum qua baptizata fuerat, reperit ſuam ſororem vterinam* XANTIPPEM. *Hæ reliquam vitam rectè tranſigentes, & multa miracula operata ad Dominum migrauerunt.* Omnia coniunxit S. Eugenius ex *Diſthic.* 7. *Res à Polixena geſta, vſque ad obitum.*

> *Iſta*, POLIXENA, *ingentes perpeſſa labores*
> *Ad* Patras *Chriſto cor quoque Diua dedit.*
> *Ergo lauauit eam ſacris in fontibus* Andres;
> *Cuius in auxilium ſæpe* Philippus *adeſt.*
> *Virginis haut* Petrus *miſereri, Numine dextro,*
> *Reſpuit, aſt illam iam documenta docet.*
> *Nam cum per varios raperetque nefarius illam*

Ambitus, illæſam ſeruat vbique Deus
Sic igitur virtute flagrans, mirabilis Orbi,
Et fide conſpicua; poſt patriamque redit.
Quamque & Oneſimus *comitatur, & vrbes* Iberæ
Perluſtrans, Chriſti diſſeminatque fidem.
Inſuper & Noſtram ſequiturque Rebecca *Sororem,*
Virgo famulatu condecorata Dei.
Laminium *capiunt* XANTIPPAM, *munere Chriſti,*
Inueniunt Sanctam, queis Soror ipſa fauet.

Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 71. *n.* 2. hunc *Polixena* regreſſum in *Hiſpanias* cum *Oneſimo*, & *Rebecca* quæ & *Sara*, his verbis recenſet: S. ONESIMVS *S. Pauli diſcipulus ex vrbe* Patarum in *Achaia, cum* SS. *Virginibus* POLIXENA, *&* SARA *diſcipulis* Andreæ, *Apoſtoli per* Hiſpanias *prædicat.* Eadem Iulianus Archipres-byter in *Aduers. n.*73. *fol.*21. Et quæ Nos congeſſimus *ſupr. Tom.* 1. *Die XVI. Februar. lit. A. fol.* 137. Necnon D. Thomas Tamayo in *Veritat. Dextr. Nouitat.* 16. *fol.* 58. & alibi.

Morti & Sepulturæ aſſiſtentia S. Eugenij.

SEXTA circa viſitationem *S. Marcelli Eugenij* Antiſtitis Toletani multoties factam ſororibus *Toleto Laminium*, earumque obitus aſſiſtentiam, corporumque ſepulturæ diſpoſitionem. Ipſe S. Frater ſit teſtis ocularis, qui & carmen ſepulchrale conſcripſit, vt patet ex *Diſtich.* 15. & ſequent.

Tandem multiplici & Nos viſitauimus illas
Congreſſu; Quarum iam rapiorque fide.
Hinc morientes amor fraternus clauſit ocellos
Illarum, & tumulo Corpora Sancta dedit.
Hinc & amoris idem ergo qualecumque doloris
Inſcripſi carmen, quod tegat oſſa diù.

Flauius Dexter in Chron. *Ann.* 108. *n.* 10. fraternitatem, & ſepulturam deſcribit, agens de S. XANTIPPA proſequitur: *Morientem Sanctus Frater* Marcellus *ſepulturæ mandauit.* Clarius Iulianus Petri in *Aduerſar. n* 68. his verbis: *Celebris eſt per* Hiſpanias *memoria Sanctarum Fæminarum* XANTIPPES *Viduæ* POLIXENÆ, *&* REBECCÆ *Virginum, quæ poſt Annum Domini Centeſimum Quartum, Mariania Oppido, non procul* Laminio, *defunctæ in pace, à* M. Marcello *Fratre Duarum priorum, Antiſtite Toletano, dicto* Eugenio *ſepultæ ſunt*, XXIII. Septembris. Quoad Annum nulla eſt ratio. De Vrbe LIBISOSA iam diximus ſupra hoc *Tom.* 5. *Die I. Septembr. lit. A fol.* DE LAMINIO, & Prouincia Arenatum dicemus infra *Tom.* 6. *Die X. Nouembris. lit. A.*

Duo Epiſcopi Paterni Sancti, inter ſe diuerſi.

C. S. PATERNVS *Epiſcopus, & Martyr.*] Duos fuiſſe Epiſcopos nomine PATERNOS, ex eo patet, quod alius vixit tempore *S. Saturnini* Toloſarum Epiſcopi, & Martyris, & fuit Epiſcopus *Conſtantienſis*; alter tempore *Ioannis* Papæ, & fuit Epiſcopus *Abrigenſis.* Ille vixit ad Annum C.XXX. vel circiter; Iſte interfuit Synodo Pariſienſi ad Annum D.LIX. Illius Dies natalis XXIII. Septembris; iſtius glorioſus tranſitus Die XVI. Aprilis. Ille Martyr; iſte Confeſſor. Ille Clericus Secularis; iſte primùm Monachus, & Abbas. Quo diſcrimine nunc ad PATERNVM Noſtrum calamum conuertamus. Ergo de Noſtro ſcripſit Vſuardus in *Martyrolog. fol.* 160. à quo & Cæſar Baronius in *Roman fol.* 591. hoc elogio: *In Territorio Conſtantienſi* S. PATERNI, *Epiſcopi, & Martyris.* Dionyſius

Martyrologia.

Vazquez in *Caſtellan fol.* 157 P. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 204 *col.* 2. P. Ieronymus Roman iu *Hiſpan. fol.* 46. Conſtantius Felicius *in Ital.* 2. *p. fol.* 113. & aliqui recentiorum. Lege eo Flauius Dexr. *in Chron. Ann.* 76. apud Rodericum Caro *lit. Y. fol.* 43. apud Biuarium *n.* 2. *fol.* 171. Et *An.* 94. *vbi* Biuar. *n.* 2. *fol.* 188. Et *Ann.* 112. *vbi* Caro *lit. O. fol.* 62. Biuarius *n.* 5. *fol.* 217. Et *Ann.* 130. *vbi* Caro *lit. Y. fol.* 67. & Biuarius *n.* 5. *fol.* 227. Iulianus in *Chron. Ann.* 132. *n.* 60. *fol.* 22.

Et

Et *Ann.*254. *n.* 98. Et in *Aduerſar.n.*273 *fol.*61. D. Thomas Tamayo *in Veritat. Dextr.Nauitat.*13.*fol* 45.*col.*2. Et *Nout.* 16.*fol.* 56. D. Martinus Carillo in *Annal. Eccl.Hiſp.An.*110.F.Fernãdus Camargo *in Chronol.An.*131.Nos in *Hiſtor.S.Epitat. c.*5.*fol.*366.P.Antonius Quintana-Dueñas *Hiſt SS.Toletanor.fol.*160.Illuſtris D.Petrus de Roxas *Comes* Morenſis *Hiſtor.Toletan.*1 *p.lib.*5 *c.*9.*fol.*389.& prius *d.*1.*p.lib.*4.*c.*25.*fol.*346. Et *d.*1.*p.lib.*5. *c.*20. *fol.* 426. Eius ACTA nullus compaginauit, quæ ſic formanda eſſe, & Noſtrorum Scriptorum ecphraſis perſuadet, & temporum conuenientia poſcit.

Scriptores.

ACTA S. PATERNI, CIVIS Toletani, S.SATVRNINI *Diſcipuli, Epiſcopi Conſtantienſis, & Martyris, ex Dextro, & aliis.*

AVLVS ALTIMVS PATERNVS, *origine* Celtiberorum, *domo* Bilbilitanus *ciuitate* Toletanâ *donatus, ex eaque oriundus, & in ea natus, qui cum ad virilitatis annos Ethnicus acceſſiſſet, prædicante apud* Toletum Saturnino *Toloſatium in Gallia Epiſcopo, ad fidem conuerſus, Chriſto viriliter nomen dedit. Tunc deſpectis mundialis ſuperbiæ honoribus, vt Chriſtum humili propenſione iam in fide edoctus lucriſaceret*, Bilbilim *Maiorum ſuorum natale ſolum pergens, ibidem Euangelium concionibus prædicans, plurimos Chriſto parturiuit aſſeclas. Hinc* Toloſam *repedans, vt* B. Saturnino *Magiſtro, quidquid fecerat, indicaret, ab eo benigne ſuſceptus, & eius fidem & conſtantiam intuens, protinùs* Eleuſatûm *Epiſcopum fecit. Honoris munere decoratus regionem illam, verbo Dei ſuffultus, luſtrauit, granaque Euangelicæ prædicationis diſſeminans, multos ad Chriſti fidem conuertens, inter Viros Apoſtolicos illius ſeculi non infimum locum tenuit. Hinc tantæ opinionis famâ*, S. Honoratus *allectus*, Eleuſatiam *videndi ergo* PATERNVM, *Galliaſque prædicandi, perrexit, vbi aliquantulum demoratus*, PATERNI *virtutum cumulos demiratus, ad Apoſtolicum munus greſſus, & animum direxit. Quo digreſſa, cum per aliquot annos S. Vir* PATERNVS *infulas illius diœceſis induiſſet, Conſtantienſis Eccleſiæ Pontifex electus, primam ſpanſam eſt dimittere coactus. Secundam accipiens protinus in eius erectionem, & diſpoſitionem animum adiecit, & fidem continuis Catholicam diſſertationibus euulgans, non ſolum in Conſtantienſi territorio, ſed etiam in Germaniæ populis vbi multum profecerat, dum ad ſuam repedabat Eccleſiam, à perfidis Gentilibus, & alij nefarijs hominibus tentus, per martyrij agonem ad cœleſtem patriam conſcendit.*XXIII. Die Septemb. *An. Dom.*C.XXX.*vel circiter.*

Origo. *Chriſtianus fit.* *Epiſcopus eligitur Eleuſatûm.* *Item Conſtantienſium.* *Coronatur.*

En ACTA in quibus multa illuſtranda veniunt. PRIMVM de *Agnomine, Nomine*, & *Cognomine.* Audi Flauium Dextrum *Ann.* 130. qui fere totam relationem amplectitur: AVLVS, ALTIMVS PATERNVS, Toletanus *Ciuis, factus à* S. Saturnino *Toloſatium Epiſcopo*, Eleuſatium *Pontifex, qui* Eugenio Dionyſioque *charus fuit, in* Gallia *martyrium patitur. Idem etiam Epiſcopus fuit* Conſtantienſis, *ſed diuagatus per Gallias, Apoſtolorum more prædicat Verbum Dei.* Conueniunt cæteri Scriptores ſuperius relati.

Agnominis, Nominis & Cognominis probatio.

SECVNDVM de origine *Bilbilitana*, & Ciuilitate *Toletana*, necnon cæteris rebus geſtis, & conuerſione, Sedibus, & Martyrio. Flauius Dexter *Ann.* 86. teſtis adſit, his verbis: PATERNVS *verò* BILBILI *oriundus, ac* Martiali *propterea charus, ſuiſque non ſemel commendatus Epigrammatibus.* Et poſtea *Ann.* 130. proſequitur: *S. Saturnini, S. Petri Diſcipuli, prædicatione, miraculiſque* (*quæ præclara edidit Toleti*) *præmiſſis illuſtratur* Iulianus Petri *in Chron. n.* 90. expreſſius, S. PATERNI Bilbilitani, *Ciuis* Toletani *memoria floret, quem* S. Saturninus Toleti *conuertit, continentiâ, parſimoniâ, cæteriſque virtutibus, homine Chriſtiano dignis, mirifice præditus, à* S. Saturnino *factus* Eleuſatium *Epiſcopus, prædicat per ciuitates* Galliæ, & Germaniæ, *ſub Adriano Imperatore, pro fidei confeſſione fortiter patitur.* Omnia coniunxit idem Iulianus in *Epithaphio*, ſic:

Originis, & Ciuilitatis opinio.

Epitaphium.

Dormit in hoc tumulo Sanctus grauitate PATERNVS,
Martyrio conſtans, placidus eloquio.
Iſte Toletanus *Ciuis doctiſſima ſuxit,*
Ex Saturnino *dogmata ſæpe Dei.*
Bilbilitanam *ſed tandem raptatus in Vrbem,*
Qua diuus ſtirpem duxerat atque genus;
Semina tunc Verbi ſpargens, & dogmata Chriſti
Diffundens, multos ad pia ſacra trahit.
Inde Toloſatûm *populos commigrat, & inde*
Pontificis regimen Gallia *biſque dedit.*
Denique martyrium vidit hinc Conſtantia *Diui,*
Quô cælos repetens, Noſtra vbicumque fouet.

Inuiſit Saturninum. Magiſtrum.

Idem Iulianus in *Aduerſar. d. n.* 273. cultum apud Noſtrates fatetur, hac ſerie: *Celebris eſt in* Hiſpania *memoria* S. PATERNI *Alſacienſis Epiſcopi, qui martyrium paſſus eſt in Territorio Conſtantienſi,* XXIII. Septembris: *Quem Anno* LXXIV. *conuertit* S. Saturninus Toleti *prædicans; quem ad* Toloſam *quærentem Magiſtrum primum fecit* Alſatiæ, *poſt* Conſtantiæ *Pontificem.* Vide Higueram in *Dipthic. n.* 75. *fol.* 579.

OCTAVO

Kal. Octobris.

DIES XXIV.

A. *Apud Ægyptum* S. PAPHNVTII *Eremitæ, & Martyris, qui cum ex vrbe* LACEDÆMONE *in Baſtetunis, è qua erat oriundus, perfectioris ergo vitæ in Ægyptum pergeret, & ibidem eremiticam conuerſationem excoleret, audito Diocletiani Imperatoris perſecutionis rumore, quâ vniuerſos feræ Catholicos lues depaſcebat, ex montium cacuminibus, & ſilentij ſpelæis in vrbem dilapſus, fidem Crucifixi voluntariâ confeſſione vulgauit. Hinc in carcerem coniectus, & è manibus iudicis ſæpius euaneſcens, ab eo ad Diocletianum dimiſſus, iſtius iuſſu cum aliis martyrio coronatus eſt.*

B. Gerundæ *in Cathalonia Hiſpaniæ Depoſitio* B. DALMA-

cii ex Prædicatorum Ordine alumni : Qui mira abſtinentia præditus, admirabili humilitate conſpicuus, & pænitentiæ actibus inimitabilis, virginitatis aduſque vltimum vitæ ſpiritum candore munitus, apud Gerundenſes *cultum, miraculorum frequentia, promeruit.*

NOTÆ.

A.

Iuliani relatio ſuſpecta.

SANCTVS PAPHNVTIVS *Eremita & Martyr.*] Ingens nunc ſe offert difficulras circa originem S. Martyris iſtius, & ſociorum, nec non & locum palæſtræ : Iulianus Archipresbyter Toletanus *in Aduerſar. n.* 546. *fol,* 127. Eum fuiſſe *Hiſpanum* ex LACEDÆMONE in *Baſtetanis* affirmat, ſequenti periodo : SELEVCVS PAPHNVTIVS, *patriâ* Lacedæmon *in* Baſtetanis, *amore ſeuerioris vitæ cum pluſquam Quingentis ex patria, & aliunde collectis in Ægyptum perrexit : vbi poſt eremiticam vitam, ſeſe in perſecutione Diocletiani, Iudici ſponte ſuâ obtulit. Qui delati ad Diocletianum iuſſi ſunt venire in* Hiſpaniam ; *& (vt credo) in Patria ille palmæ adfixus iuſſu Deciani, alij plures Quingenti, Anno* CCC. IV. *Die* XXIV. Septembris, *necati ſunt.* Aſt cùm in *Romano Martyrologio* diuerſimode hæc ſcribatur relatio, ſcilicet, illos apud Ægyptum paſſos, & *Simeon Metaphraſtes* eam ipſam ſententiam rueatur, à quo & Græci in *Menologio*, & cæteri Martyrologiorum Scriptores; ſemper in probatione relationis *Iuliani* hæſi, dubius anne gloſemmatis vitio laboret.

De loco palæſtra diſceptatur.

Et licet quo ad originem ſubſiſterem, eo quòd nihil contrarium inueniatur; attamen illa collectio ex patria *Quingentorum hominum*, in *Ægyptum* migratio, & cætera in clauſula *Iuliani* relata, proculdubio commenti ſuſpicionem inducunt. Quod ex ſequentibus deducitur.

Ratio I. contra clauſulam Iuliani.

PRIMO, Nam illa hominum laniena, quam martyrio coronatam cum PAPHNVTIO Martyre legimus in Codice *Iuliani*, nequaquam omnis fuit ex Socijs illius in eremo, aut alibi collectis, ſed aliqui milites, aliqui piſcatores, nonnulli pueri, & mulieres, ac denique aliqui ex Magiſtratibus vrbis illius, quâ erat agonis ſtadium, quos in eadem vrbe idem S. Martyr conuerterat. Hoc patet ex Actis à *Metaphraſte* recenſitis apud Lippomanum *Tom.* 7. & apud Surium *Tom.* 2. *Die XXVIII. April. fol.* 338. ergo perperàm in clauſula *Iuliani* legitur, *Quingentos* illos Socios, cum Martyre coronatos, fuiſſe in patria collectos, & ab ipſo in Ægyptum tranſlatos.

Ratio II.

SECVNDO, quia vt ex ipſis ACTIS conſtat, Omnes illi Socij Martyres, quos D. XLVI. enumerat *Metaphraſtes*, conuerſi fuêre, poſtquam PAPHNVTIVS ſe ſe obtulit Iudici, viſis miraculis, quæ in Serui ſui honorem operabatur Deus; ergo ſuſpecta eſt relatio Codicis *Iuliani*, quâ dicitur, illos *Quingentos* Socios à PAPHNVTIO collectos in patria, amore ſeuerioris vitæ in Ægyptum perrexiſſe.

Ratio III.

TERTIO, Nam remiſſio illa facta à Diocletiano Imperatore, quam ſupponit periodus *Iuliani*, in *Hiſpaniam*, quâ omnes necatos eſſet recenſet, proculdubio incerta eſt Quia ex ipſis ACTIS apparet, PAPHNVTIVM, & Socius in gypto fuiſſe coronatos, ſcilicet Socij in vrbe, quâ ſe obtulit Martyr Anachoreta; Iſte in Ciuitate, quâ Diocletianus morabatur; ergo miſſio, aut remiſſio, illa *Hiſpanica*, ſtante ACTORVM relatione *Simeonis*, hautquaquam nequit ſuſtineri.

Ratio IV.

Aliquorum Scriptorum perſuaſio enecatur.

QVARTO, quia nullus præter PAPHNVTIVM fuit à Iudice ad Diocletianum remiſſus, vt ex ACTIS liquet, quem ſtatim lectis per Diocletianum ACTIS iudicialibus proceſſus iuſſit in arbore crucifigi : ergo nequaquam potuerunt tot Martyres *Hiſpaniam* remitti. Hinc valde miror perſuaſionem F. Emanuelis Tamayo in *Apologet. pro SS. Vrgabonenſ. Diſcurſ.* 2. *p.* 3. *c.* 2. §. 14. F.

Ieronymi

Ieronymi Pancoruo in *Diſquiſit. SS. Martyr. Vrgabon. n. 2. & 3. fol. 3.* P. Bernadini de Villegas in *Memorial. SS. Vrgabon. 2. p. n. 138. & ſeq.* qui, cognitâ in Codice *Iuliani* farragine, auſi non ſolùm gloſema illud amplecti, ſed ex illo deducere, Martyres illos PAPHNVTII Socios, & ad *Hiſpaniam* per Diocletianum Ægypto tranſmiſſos, fuiſſe martyrio coronatos per Dacianum, apud *Vrgabonem Bætica*, inibique ſepultos, & cadauera multiplicia in eo loco reperta illorum eſſe Sanctorum. Ad quod probandum nonnulla inflectunt argumenta, quæ proculdubio ex Quatuor rationibus ſuperius adductis euaneſcunt; ideo ea non repeto. Quatenus ad originem *Hiſpanam* mihi non eſt dubium, ideo ſic clauſulam *Iuliani* conciperem: SELEVCVS PAPHNVTIVS, *patriâ* Lacedæmon *in*

Reſtituitur clauſula in Iuliano.

Baſtetanis, *amore ſeuerioris vitæ in* Ægyptum *perrexit; vbi poſt eremiticam vitam, ſe ſe in perſecutione Diocletiani, Iudici ſponte ſuâ obtulit, qui cum pluſquam* Quingentis *deluti ad Diocletianum, ille palmæ adfixus, alij plures Quingenti, Anno* CCC. IV. *Die* XXIV. Septembris, *alias* XXVIII. Aprilis, *necati ſunt.* Cætera proculdubio abundant. Sic ergo reformatâ periodo mens *Iuliani* conuenit cum *Romano Martyrologio, vbi ſic: In* ÆGYPTO *paſſio* SS. PAPHNVTII, *& Sociorum Martyrum. Is vitam in ſolitudine agens, cùm audiret multos Chriſtianos in vinculis*

Martyrologia.

retineri, diuino ſpiritu concitus, ſponte Præfecto ſe offert, & Chriſtianam Religionem libere profitetur: à quo primùm catenis ferreis conſtringitur, & in equuleo diutiſſime torquetur: deinde cum alijs plurimis ad Diocletianum mittitur, cuius iuſſu ipſe palmæ affigitur, cæteri autem ferro necantur. Et cum Græcis in *Menologio* apud *Galeſinum, Sirletum,* & *Caniſium*, ſic: *Eodem Die Sanctorum Martyrum* PAPHNVTII, *&* Quingentorum Quadraginta Septem. *Is enim abiectis humanarum rerum curis, cum magnam vitæ partem in ſolitudine egiſſet: proindeque exemplo, & cohortationibus multos ab impietate ad Chriſti cultum perduceret, & ob eam cauſam à Præfecto plerique in vincula arriperentur, diuino admonitu, ſe vltro Præfecto obtulit: apud quem Religionem Chriſtianam libere profeſſus; primò catenis ferreis conſtringitur; tum in equuleum actus, eò vſque depectitur, donec viſcera profluerent. Verùm cœleſti ope liberatus, & ſanatus, multis ad fidem ſuâ etiam prædicatione, & officio conuerſis, mittitur cum cæteris fidelibus ad Diocletianum: à quo palmæ affixus, martyrij coronam accepit; atque vnà cum eo, alij D. XLVII. hoc ipſo die pro Chriſto necati, memorabili pietatis Chriſtianæ teſtimonio dato, præmium ſempiternum tulerunt.* Conueniunt hoc Die Martyrologia recentiorum. ACTA integra, genuina, & puriora apud Surium *d. Tom. 2. fol.* 338. Illa breuiora dabimus, vt iuſtituti munus adimpleamus.

ACTA S. PAPHNVTII, ANACHORETÆ, & in Ægypto Martyris, origine Hiſpani cum Sociis, ex Metaphraſte, & Iuliano.

Origo, & Patria.

PAPHNVTIVS *origine* Hiſpanus, *ex Vrbe vetuſtiſſima in* Baſtetanis *populis Tarraconenſis Citerioris ditionis,* LACEDÆMONE *vocitatâ oriundus, qui cum adoleſcens Chriſto nomen dediſſet, & apud ſuos fidem Catholicam aliquantulum didiciſſet, penſatis Euangelij verbis, quibus dicitur, relinquenda eſſe omnia, pauperibuſque diſtribuenda, vt vitam æternam conſequi poſſimus; diuenditis facultatibus, amore ſeuerioris vitæ relicta patria, & parentibus in Ægyptum perrexit, & ad vrbem Genterium accedens, in eius montium cacuminibus oratorium conſtruens, vitam eremiticam per plures annos exegit. Sed cùm Diocletiani iuſſu Arianus, Ægypti Præſes Chriſtianos omnes inquireret, vt Diis ſacrificare cogeret, Genterium deuenit, vbi de Anachoreta certior factus, Duos Centuriones dimiſit, qui S. Virum ex ſpelæo vinctum adducerent, ante quàm dies eluceſceret. Tunc* PAPHNVTIO *Angelus apparuit, & quæ euentura erant prædixit, & ad conſtantiam animauit. S. Vir in cellam ingreſſus, pallio, & linteo ſe induit, & hilaris cum Angelo Nilum Ægypti flumen deſcendens,*

Ægyptum pergit, vbi Eremita.

dens, illo euaneſcente, in Vrbem pergere conſtituit, cùm ecce Arianum Præſidem in ipſo fluminis littore pro Tribunali ſedentem, inuenit. Cui dixit: Chriſtianus Ego ſum. Ego ſum PAPHNVTIVS, quem tot militibus quæris. Tunc Præſes in illum furioſus intuens, iuſſit manus, & pedes eius ferreis vinculis conſtringi, & vna cum aliis vinctis connumeratis inter fures, & maleficos collocatum; ipſe vero in vrbem abiit. Igitur in vrbem ingreſſus ad Tribunalis gradum aſcendit, & S. Anachoretam ante conſpectum ſuum vinctum adduci iuſſit. Qui ſtatim vt ad Præſidis præſentiam acceſſit, vincula omnia penitus decidere. Tunc Arianus, vt Deos adoraret, blandis verbis, Viro Dei perſuadere nitebatur, ſed ille in fide conſtans multa de Chriſti diuinitate, miraculis, & lege diſſeruit. Quod videns Præſes B. Virum in armamentario ſuſpendi, & lacerari præcepit. Qui ſuſpenſus eſt, & eò vſque laceratus, quoad ipſius inteſtina in humum decidere, & totum fere corpus ſanguine conſperſum. Ille verò cùm oculos in cælum erexiſſet, profunda oratione Deum inuocauit. Tunc Angelus Domini ſtetit ad dexteram eius, cuius inteſtina ſuſcipiens, in ipſius ventrem coniecit, & concluſit, & ita ſanum ipſius corpus reſtituit, ac ſi nunquam antea tormentis laceratum fuiſſet. Quæ cùm duo milites Dionyſius, & Callimachus vidiſſent, repente Deo crediderunt, & militares zonas dirumpentes Chriſtum coram Præſide confeſſi ſunt, qui extemplò illos iuſſit obtruncari: quare extra vrbem ducti, ſecuri percuſſi martyrium compleuerunt, & in cælos glorioſe aſcenderunt. Arianus verò Præſes ſurrexit è Tribunali, iuſſitque B. Virum in carcerem conijci, quod milites exequentes, illum in obſcurâ carceris cellulâ concluſerunt. Craſtino autem die Quadraginta Magiſtratus Præſes capere iuſſit, ob male adminiſtratas Reſpublicas, qui illa nocte videntes ſplendorem in PAPHNVTII ergaſtulo, credentes carcerem flammis abſumi, in eum locum currentes, & S. Virum luce cæleſti fulgentem inuenientes, ad eius pedes prouoluti protinus nomina Chriſto dedere. Tunc S. Homo eos ſecum ferens duxit ad Tribunal, & in conſpectu Præſidis liber euanuit. Magiſtratus illi Deum confitentes, igne combuſti martyrium perfecere, & brauium ſempiternum percepere.

Conſtantia S. Viri.

Laceratur crudeliſſime.

Duo milites crediderunt, & coronantur.

Quadraginta Magiſtratus pro fide combuſti.

CVM igitur per vrbem ambularet PAPHNVTIVS & ad domum cuiuſdam ditiſſimi hominis, Neſtorij nomine, accederet, vt paululum aqua biberet, ab ancilla cognitus propter eius virtutes, in domum ingredi iuſſus, heram de aduentu S. Viri monens, ipſa ad eius pedes infatigata cucurrit, poſt quam & Stephana Virgo pulcherrima eius filia, & tandem ipſe Neſtorius Pater, qui omnes occulte Chriſti fidem colebant. Quibus poſtquam diuitiarum contemptum prædicauit, futuroſque in cælis theſauros eſſe quærendos edocuit, omnes ſecum ad Tribunal ducens, coram Præſide ſiſtens, Socorum fidem promptiſſime propalauit. Tunc ſatellites S. Virum arripere ſatagentes, vacui remanſere, & ſtupefacti, nam ex eorum manibus illum Domini Angelus arripuit. Neſtor, vxor, & filia ſublimi voce, & liberâ oratione ſe Chriſtianos eſſe profeſſi ſunt. Quos omnes poſt duros cruciatus tandem Martyres Chriſtus ſuſcepit. Poſt hæc S. Vir ibat per portas ciuitatis quærens qui ad brauium ire vellent: noctes autem in diuinis precibus tranſigebat. Cum itaque exiiſſet ab vrbe inuenit Sexdecim pueros, filios, illorum Quadraginta Magiſtratuum, quos pro fide funeſtus ignis abſumerat, ad gymnaſium euntes: quos tantâ verborum efficaciâ fidem edocuit, & in Dei verbo confirmauit, quòd ſpretis Mundi oblectamentis, & Idolorum erroribus, alacres poſt PAPHNVTII terga, ad Tribunal accurrère, vbi Chriſti diuinitatem faſſi, Deorum inſolentiam profeſſi, & ad tormenta ſe eſſe paratos confeſſi, à Præſide iaculis transfigi XV. Alterum igne comburi mandauit, & ipſi immortale Dei regnum poſſederunt. Denique S. Anachoreta, ciuitatem deſerens ad fluminis littora properauit, & inueniens Octoginta Quatuor homines Piſcatores, acceſſit ad eos, & Regnum Dei illis prædicans, omnes in Chriſtum credere coëgit: qui Spiritu-Sancto ſuccenſi ad vr-

Neſtor, & eius vxor & Filia coronantur.

Decem & Sex Pueri iaculati martyrium complent.

bem celeriter peruenerunt , vt per agonis cruciamina , ad Deum , quem corde crediderant, gloriâ coronati conſcenderent. Praibat Paphnvtivs *viam Martyribus oſtendens , & ad Tribunal accurrens , illicò à carnificibus tentus, extitit , & ligatus. Piſcatores Chriſtum Deum verum confitentes, à militibus ſtrictis gladijs percuſſi, protinus in deſertum locum ducti, ſecuri cecidere.*

Quatuor Piſcatores pro fide decollati.

Post hæc *Arianus cùm* B. Paphnvtivm *ad ſe accerſiri iuſſiſſet, & poſtquam S. Viri fidem inculcaſſet, & Chriſti dogmata, eiuſque omnipotentiam deriſiſſet , illum in ferream rotam extolli præcepit. Rota erat , ad formam ſerra fabri, conſtructa , à parte ſuperiore gladij aciem, inferiore autem ſerra cuſpidem habens. Quâ rotâ cùm valde laceraretur, in Quatuor partes diſcerptus eſt. Tunc Præſidis irriſio augeri aduerſus Martyrem , Chriſtique potentiam cæpit , & ideo eius Corpus ſupra faſtigium Templi poni iuſſit , futurum ſperans , quod volucres cæli eius carnes deuorarent. Milites iuſſa adimpleuère ; ſed nulla auis illuc aduolabat. Tunc Angelus iterùm fruſta corporis coagulauit ; & ipſe Chriſtus illud inſtaurat , & eidem animam reddidit , vt impudentem Præſidem , qui eius nomen conuitiarat , redargueret. Hinc nube ſubtectus ad forum deuenit , & Arianum iudicantem ſuos inuenit , & ante eum poſitus clamauit :* Ego ſum Paphnvtivs , à te diſcerptus. Quare conuitiaris Nomen Domini mei , & contumelioſe appellas eum , qui cuncta creauit ? En vt Dominus meus Ieſus-Chriſtus me in priorem formam reſtituit, & miſit , vt arguam te inſipientiæ tuæ , & ijs qui hîc ſunt perſuadeam, vt te mortalem agnoſcant , & mortuis ſimulacris ſeruientem. *Euſebius Præfectus cùm S. Virum à mortuis excitatum vidiſſet , credidit Domino* Iesv *cum militibus ſuis , quos cum recenſuiſſet inuenit. Quadrigentos. Qui coram Adriano Præſide ſe eſſe Chriſtianos conclamarunt. Præſes ad Ducem ſuum omnes remittere curauit , ſed illi , vt in eos tormenta , & cruciatus impingeret propter Chriſtum , aduerſus Præſidem verba ſupplicia retorquebant ; tandem illos viuos comburi mandauit , & ideo ad cælos Martyres cucurrerunt. His ita peractis , Arianus in nauigium aſcendens , ſecum duxit B. Virum, ac iuſſit afferri molam , eamque in eius collo ligari, & in medium fluuium deijci. Qui deiectus ſedem ſupra molam liber enauigare cæpit , & videns nauigium Præſidis valido ventorum flatu mergi , eius confidentiam irriſit , & Deos eius abſque potentia eſſe clamabat. Tum Præſes è nauigio ſoluens , & cauſam* Paphnvtii *ſcribens , illam cum ipſo Martyre ad Diocletianum Imperatorem remiſit. Qui cum S. Viri Acta legiſſet , quamprimum iuſſit ipſum in arbore , qua palma dicitur , crucifigi. Idque milites protinus extra vrbem fecerunt. Cumque crucifigeretur , Deo benedicebat. Sic martyrium ſuum confecit , qui ab hora diei ſecunda , vſque ad horam nonam crucifixus permanſit , tuncque ſpiritum ſuum emiſit , & in cælos glorioſe aſcendit , æternaque vita brauium recepit. Eius verò Corpus Milites cùm ab arbore palma detraxiſſent , ſub terra condiderunt* XXIV. Menſis Septembris, *Anno* CCC. IV. *vel circiter. Qui milites etiam in Deum credentes, à Diocletiano obtruncari ſunt iuſſi.*

Laceratur immani ſupplicio rota.

Chriſtus eius corpus inſtaurat.

Euſebius, & Quadraginta milites coronantur.

Inſigne miraculum.

Ad Diocletianum mittitur, & coronatur ; & poſtea Quatuo Milites, qui illum detulerant.

En Acta ex *Metaphraſte*; en quotquor Martyres cum eo , id eſt dum ipſe ſe ſe Iudici obtulerat , agonem compleuere , qui omnes ab Dionyſio & Callimacho, qui & fuere Dvo, & Magiſtratus XL. qui XLII. Martyres efficiunt. Additis Neſtore, vxore, & filiâ , XLV. conficiunt. Quibus ſi iungas XVI. Pueros, erit numerus LXVI. His adunatis LXXXIV. Piſcatoribus , iam C. XLV. numerum Martyres attingunt. Euſebij Milites Quadrigenta ſuperſunt , & iunctis his ſuperioribus , erunt omnes Martyres in S. Viri vita , martyrio coronati D. XLV. & cum eodem Euſebio D. XLVI. qui numerus refertur à *Metaphraſte* , vt in fine Actorvm his verbis recenſet. *Qui verò ſub* B. Paphnvtio *brauium receperunt* Qvingenti *fuerunt, &* Qvdraginta Sex , *tam Viri , quàm Mulieres , incorruptum Dei regnum poſſidentes in Chriſto.* Videant ergo nunc Tamayo,

Computatio Martyrum paſſorum tempore agonis S. Anachoreta.

Pancoruo,

Pancoruo, & Vigellas, aliàs eruditiſſimi Patres, quo pacto poterit ſuſtineri gloſema in Codice Iuliani introductum. Abſit hæc perſuaſio à tantis Viris, doctrinâ, & inſtitutis celeberrimis. *Topographia.*

LACEDÆMON. Vrbs vetuſtiſſima in *Hiſpania Tarraconenſi*, quâ *Baſtetani* illam regionem attingunt, non procul ab *Aſſota*, quam hodie BALAZOTE vocitant, in qua prædicauit fidem *S. Indaletius*, vt teſtatur Iulianus Toletanus *in Aduerſ. n.* 70. Necnon S. Indaletius idem ibidem Epiſcopum reliquit, vt & ipſe Iulianus fatetur in *Aduerſar. n.* 81. Eam fuiſſe conditam à Caſtore, & Polluce, qui Herculem ſecuti Hiſpaniam deuenientes, *Baſtetaniam* incoluere, & vrbem, nomine illius, quâ nati, & procreati fuerant, ſcilicet LACEDÆMONIS conſtruxiſſe P. Pancoruo in *d. Diſquiſit. pro SS. Vrgabonenſ. n.* 6. contendit. De ea adeſt memoria in lapide apud *Carthaginem Spartariam*, quam refert Gutherus *fol.* 174. & alij, vbi L. ÆMILIVS M. F. M. N. QVIRINVS. RECTVS vocatur Ciuis ASSOTANVS, & item LACEDÆMONIVS, qui & vtriuſque Patronus Reipublicæ fuit. Ex qua elicitur, quod hæc vrbs antiquiſſima fuit. Hodie, nec veſtigium aliquod eam vrbem demonſtrans inuenitur. Videſis Iulianum in locis ſuperius relatis, & Alfonſum Requena, qui prolixiori calamo huius vrbis ſitum ad oculum indigetant, & illuſtrant.

B. DALMACIVS *ex Ordine Prædicatorum Confeſſor.*] Hunc Beatiſſimum Virum inter *Sanctos Ordinis Prædicatorum* enumerat F. Franciſcus Diago in *Hiſtor. Ordin. Prædicat. Aragon. in Indic. SS & Beator.* ante opus illud. Eius venerationem cum cultu publico & ſolemni recenſet Epiſcopus Metropolitanus in *Chron. Ordin. Prædicator.* 4. *p. c.* 54 *fol.* 396. Eiuſque officium antiquum cum *Antiphona*, verſiculis, & Oratione refert F. Antonius Vincentius Domenec *Hiſtor. SS. Cathalon. lib.* 2. *fol.* 44. Quibus auctoritatibus, & Nos ſuffulti, tanti Viri Nomen, & ACTA, per ſynopſin, hîc aſſuere conſtituimus. De eo ſcripſere F. Balthaſar Sorius *de Vir. Illuſtr. Ordin. Prædicat. Aragon. lib.* 3. *c.* 54. F. Franciſcus Diago *Hiſtor. Prædicator. Aragon. lib.* 2. *c.* 89. 90. & 91. Epiſcopus Monopolitanus in *Chron. Prædicat.* 3. *p. c.* 11. & *ſeqq. fol.* 43. vbi ad longum eius Acta; & *d.* 4. *p. c.* 54. *fol.* 396. eius, vt diximus cultum. ACTORVM ſynopſin accipe:

B.

Cultus.

Scriptores.

ACTA B. DALMACII EX ORdine Prædicatorum Confeſſoris apud Gerundam Hiſpaniæ, ex Chronicis Ordinis.

DALMACIVS *natione* Hiſpanus, *ex Oppido, cui nomen* S. Columba *de* Fernes, *oriundus; Patrem ditiſſimum agricolam, & Matrem de genere militari habuit. Is cum ad annos diſcretionis acceſſit* Gerundam *perrexit, vt ingenium litteris, & doctrina illuſtraret. Cùm autem illic per tempus acquieuiſſet, tamen parentum copys, & homopolorum continuis blandimentis ineſcatus, patriam, parentes, & cætera munia relinquere cupiens, in* Montem-Peſſulanum Galliæ *vrbem, quâ tunc literarum ſtudia florebant, adiuit. Hîc tempus, non in vanitatibus iuuenum, ſed in virtutibus, & doctrinis conſumpſit, ita vt breui non ſolum ſcientia imbutus eluceret, ſed & pietate onuſtus emicaret. Relicto denique ſeculo ad Religionis portum acceſſit,* Gerundam *reuerſus illicò habitum Prædicatorum induit, cum Vigeſimum Tertium attingeret annum: & probationis impleto, ſic philoſophiæ ſtudium amplexus eſt, vt diù noctúque in illo adipiſcendo cubaret; quo vſque ad Lectorem Logicæ peruenit. Aſt cùm eius humilitas penitùs honorum gloriam reſpueret, ab illo Lectoratus magiſterio poſt biennium ſe abdicauit, & religionis humiliora, & obiectiora officia prorſus elegit, vt ſic ſuperbiæ faſtum quantocyus eneruaret. Secularium maximè mulierum concurſus, etiam ſororum diffugiebat, ita vt, etiam graui morbo oppreſſus, nequaquam illarum viſitationem permitteret. Abſtinentia inimitabili ſic corpus domabat, & guſtum deterrebat; quod nihil edulij vnquam percepit,*

Origo, patria, & parentes.

Montem-Peſſulanum petit.

Ordinem Prædicatorum ingreditur.

Abſtinentia.

quod aut frigidum, aut cinere reſperſum, aut aqua delibutum prius non diſponeret, adeo vt obſonia prorſus guſtu, & voluptate carerent. Non ſolùm dies, quibus Eccleſia, & Ordo ieiunium indicere ex præcepto conſueuit, ieiunabat, ſed etiam pluribus aliis deuotionis cauſa, ſolo pane, & aquâ contentus. Salgamo penitus abhorrebat, ſic, quòd cùm aliquando quædam Matrona illi aliqua ſacharo condita præberet, vt in itinere, quod Barcinone Tarraconem inſtituebat, aliquid ſolatij haberet, omnino recuſauit; affirmans

Tragemathe à Dei-Genitrice donatur. *illo Deum daturum, ſi ipſorum neceſſitas occurreret. Quod & euenit, nam cum eo itinere ſupremum collem defeſſus conſcenderet, ſic ſiti, & fame in vertice procubuit, quòd inde progredi nequiret; cum ecce virguncula facie decora iuxta eum ſtetit cum vaſe cooperto, & dixit:* DALMACI, Domina mea hoc tibi munuſculum mittit. *Ille vas accipiens, virguncula euanuit, & ſocius inuenit in vaſe roſas melle conditas ſuauitate, & odore cœleſti plenas. Hinc à B. Dei-Genitrice illo tragemathe donatum intellexit. Habitum limpidiſſimum geſtabat, ſed viliorem, & pittatijs aſſutum, nec vnquam recentem induere voluit, ſed illum alteri fratri commodabat, donec flore carentem, iamiam vetuſtum appareret.*

Habitus, & lectus eius. *Humi cubabat, aut ſupra aggerem ſarmentorum, caputque ſupra lapidem reclinans, licèt ſæpeſæpius locum aſſignatum cubandi non haberet, inquirens diu ſecretiorem, quo noctem in oratione tranſigeret, ita vt ex illo paſſent cælum, & ſtellas intueri, quibus lætabatur ſpiritus, & benedicebat Deo earum conditori. Habitô facultate*

Speluncam horridam habitauit. *Superioris ad ſpeluncam, quô* S. Maria Magdalena *diù in pænitentijs deliituit, perrexit, vbi diu perſiſtens, ad ſuum* Gerundenſem *Conuentum repedauit, & ibidem obſcurum ſpelæum conſtruxit, quo etiam pænitenter vitæ partem horribili occluſus hiatu delituit. Fuit in oratione aſſiduus, & tanto mentis affectu preces fundebat, quod paſſim in extaſim raptus, corpus è terra eleuatum à plurimis fratribus inueniretur. In humilitate, & regulari obſeruantia coætaneos plurimùm excellebat, de qua virtute paſſim exempla viſuntur, & leguntur. Sæpius cum Angelo loquebatur, ex cuius colloquiis multa prophetice dixit, quæ prorſus, quibus prædixerat, euenere.*

Ex Angeli alloquio multa prophetauit. *Tandem iamiam multis miraculorum ſucceſſibus à Numine cumulatus in ventris fluxum incidens, cœpit corpuſculum labefactari, & attenuari, ita vt tranſactis, illa infirmitate, fere Quadraginta Quinque diebus abſque intermiſſione, Sanctis Eccleſiæ Sacramentis munitus ſpiritum creatori dedit,* XXIV. Die Septembris, *Anno* M. CCC. XLI.

Moritur. *Qui ſtatim multis glorioſus apparens perſonis, præmium æternitatis à Domino acceptum immarceſſibile ſignificauit.* CORPVS *quod erat dùm viueret deforme, extemplo ac anima gloriam recepit, candore, & pulchritudine repletum omnes, qui aderant, exhilarauit. Tunc ad eius lecticam multi varijs ægritudinibus laborantes acceſſere, qui tactis S. Viri pedibus, aut habitu, Domini miſericordiâ, à morbis liberi, Deum magnificantes ad propria recedebant.*

Sepelitur, & poſtea eleuatur. *Denique ſepelitur honorifice, ſed tanta fuit in poſterum frequentia prodigiorum, vt poſt aliquos annos, conuenit in honoratiorem locum eleuari, vt factum eſt, in oſtio chori inferioris, vbi Ara erecta conſpicitur, & in eius meditullio Sepulchrum marmoreum, & ſupra illud Imago S. Viri ad viuum expreſſa, & iuxta parietem ſpecioſum ſimulacrum affabre factum plurima S. Confeſſoris miracula continens, & in fronte ſarcophagi hocce literis Romanis inſcriptum Epitaphium.*

Epitaphium.

Exemplar humilitatis, & à labe nitidus;
Normam dedit ſanctitatis Prædicator ſolidus;
Monerij nominatus Frater hic DALMACIVS,
Nunc cum Deo exaltatus Nobis ſit propitius;

Miraculis

Miraculis decoratus; charitate feruidus,
Abſtinentiis laudatus; ac puritate lucidus;
Kalendis Octobris natus in cœlis; hîc tumulatus:
Annis Trecentis & Mille, Quadraginta Vno ille
Obiit tunc præteritis, nunc præmiatus meritis.

Hæc per Synopſin ſunt Acta, quæ congeſſit *Nicolaus Eymerich* eius Diſcipulus, & in Codice MS. in Monaſterio Gerundenſi adſeruato, conſcripta; è quo cæteri Scribentes prolixius illa recenſuere. Ibidem olim cultus S. Viro exhibitus fuit, & in eius ſignificationem ſequens Antiphona, Verſiculi, & Oratio recitabantur.

Antiphona. *Huius Patris ſuffragium imploremus ſuppliciter, vt apud Dei Filium pro Nobis oret iugiter, quòd poſt hanc vitam gaudium acquiramus feliciter.* *Cultus cum Oratione.*

Verſ. *Ora pro Nobis* S. Dalmaci.

Reſp. *Vt digni efficiamur promiſſionibus Chriſti.*

ORATIO.

Deus, *qui famulum tuum* Dalmacium *multis ſignis, & virtutibus decoraſti, & mirabiliter in tuo amore, ſpretis temporalibus, inflammaſti; tribue Nobis, quæſumus, ſic Nos eius meritis, & precibus adiuuari, quatenus mereamur ſemper ab omnibus aduerſitatibus liberari. Per Dominum Noſtrum Ieſum-Chriſtum*, &c.

Inſuper notandum eſt, vt & notauit F. Franciſcus Diago ſupr. *d. lib. 2. c. 91. fol.* 265. quod licet in *Verſ. 7. Epitaphij* obijſſe. Kal. Octobris ſcribatur, non ſic intelligendum eſt, vt S. Vir vitam exuiſſet ipſis *Octobris Kalendis*, ſed *VIII. Kal. Octobris*, cuius numerum *Kalendarum* omiſit Verſificator, quia illum includere in carmine non valuit. *Dies Obitus conſignatur præciſus.*

Denique S. Vir cognominis vocabulo Moner vſus eſt, quia ab ſtirpe Parentis eum aſſumpſiſſe pateſcit, ex antiquis Ordinis monumentis, vbi hæc clauſula inuenitur. *Obijt S. Vir*, F. Dalmacius Moner *ex Ordine Noſtro* VIII. *Kalend. Octobris, Anno Domini* M. CCC. XLI. *Sepultus eſt in Noſtro Conuentu Gerundenſi, vbi & hodie miraculis claret.* Hanc clauſulam accepimus ab erudito Viro, & Hiſtoriæ Magiſtro *F. Ieronymo à S. Ioſeph* Carmelitâ Excalceato, qui de cultu S. Viri adhuc exiſtente, teſtatur. *Cognomen S. Viri.*

SEPTIMO
Kal. Octobris.
DIES XXV.

A. ANAGNIÆ *in Italia* S. AVRELIÆ *Virginis, & Martyris, quæ cùm nata eſſet apud* Gallæciam Hiſpaniæ, *patre S.* Agathopæo *Auguſti Liberto, & ibidem à* S. IACOBO *Hiſpaniarum Apoſtolo ad fidem conuerſa,* Italiam *deuenit, & in Latio ſecedens glorioſum de ſuis virtutibus præbuit ſpecimen, donec martyrio coronata migrauit.*

B. PAMPILONE *in Vaſconibus Hiſpaniæ* S. FIRMINI, *ipſius vrbis Ciuis, Apoſtoli, & Epiſcopi, qui à B.* Saturnino *baptizatus, & à S.* Honorato Toletano *Antiſtite conſecratus, conuerſionis Gentilium zelo* Gallias *perrexit,* Ambianenſes *ad fidem reduxit, & Epiſcopus factus, ibidem ad æternam Martyr coronam acceſſit.*

C. *In territorio Vrbis* VICTORIÆ *in Cantabris* S. FORMERII *Martyris, ad cuius ſacras exuuias, omnium confluit populorum circunjacentium pietatis plauſu glomerata deuotio.*

D. CONCHÆ *in Hiſpania plauſu colitur anniuerſario, & honorifico repetitur cultu feſtiuitas* Dedicationis Eccleſiæ *Cathedralis, in qua pietas cum apparatu ſplendeſcit, & elucet.*

NOTÆ.

A. SANCTA AVRELIA *Virgo, & Martyr Anagnienſis, origine Hiſpana.*] Licèt in Romano Martyrologio hæc S. Martyr tantùm Virgo nominetur, & martyris titulo ſpolietur non dubium, quin eadem & Virgo, & Martyr fuerit, ex actis, licet deprauatis Eccleſiæ Anagnienſis, quæ vidit *Baronius*, & per compendium tranſcripſit Ferrarius, pateſcit. Hanc fuiſſe filiam *S. Agathopei*, ſeu *Agathopi* vel *Agathopidis* Auguſtorum

Martyrologia.

guſtorum Liberti, ex *Gallæcia Hiſpaniæ* oriundi, ſuperius probauimus *Tom. 2. Die XXV. April. lit. B. fol.* 756. ex relatione Iuliani Archipresbyteri Toletani in *Aduerſ. n.* 410. *fol.* 92. quâ conſtat, *S. Agathopæum* cum duabus filiabus ſuis, quarum vtraque AVRELIA dicta eſt, acceſſiſſe ad IACOBVM Hiſpaniarum Apoſtolum, ab eo ſibi, & filiabus baptiſmum petentem. Cuius, & filiarum fidem ruminans Apoſtolus prouinùs ſacro baptiſmatis fonte tinxit; & poſtmodum *Agathopeus* Antiochiæ, altera AVRELIA filia *Anagniæ*, altera *Argentorati* martyrium conſummarunt. Verba Iuliani hæc ſunt: S. IACOBVS *dùm prædicat in* Gallæcia *conuertit Virum Principem illius Prouinciæ* Agathopæum, *qui Aug. Libertus veniens cum filiabus ſimul conuerſi ſunt ad fidem, & paſſi diuerſis terrarum locis. Ille* (Pater Agathopæus) *Antiochiæ. Altera* (Aurelia) *Argentorati; Altera verò* (Aurelia) *Anagniæ; extat elegans Inſcriptio de his.* Omnia cum Inſcriptione hac à *Iuliano* relata compulſauimus ſupra *d. fol.* 756. ideo non eſt cur in huius rei probatione immoremur. Hinc vnum Lectori meo aduertendum duxi, quod licet Philippus Ferrarius in *Catalog. SS. Italiæ. h. d. fol.* 612. & 613. aſſerat, S. Virginem ex *Aſia* oriundam fuiſſe, nec non ſororem habuiſſe *Neomeſiam*, vixiſſeque tempore, quo *Sarraceni Capuam* occuparunt, proculdubio commentum eſt: cum aliud conſtet ex *Iuliano*, qui ecphraſim martyrij ad tempora Apoſtolorum perducit: cui tanquam antiquiori ſtandum eſt, maxime agens de Diua Homopola, & *Gallæca*, cuius ACTA melioribus ſymbolis debuit agnoſcere. Nec titulus Sororis in *Neomeſia* ſic intelligendus eſt, vt credamus illam fuiſſe carne, ſed fide, conuerſatione, & contubernio, cùm ex *Inſcriptione*, & *Iuliano*, Agathopæum duas tantum filias ſuſcepiſſe, *Aurelias* ambas, alteram *Anagniæ*, alteram *Argentorati* paſſam, appareat. Quibus hæc Noſtra relatio ſubſiſtet.

Origo Hiſpana.

Ferrarij lapſus.

S. FIRMINVS *Epiſcopus Pampilonenſis in Hiſpania, & Ambianenſis in Gallia Martyr.*] Inſignis eſt huius S. Martyris, & Antiſtitis memoria, tàm apud Noſtros, quàm apud Gallos, imò & apud Vniuerſalem Eccleſiam, quâ ipſius Nomen hiſce verbis in *Kalendario* refertur: AMBIANI *in* Gallia *Beati* FIRMINI *Epiſcopi, qui in perſecutione Diocletiani ſub Rictionaro Præſide, poſt varia tormenta, capitis decollatione martyrium ſumpſit.* Quocum conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. Martyrolog. fol.* 158. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 206. Ieronymus de la Higuera in *Hiſpan. MS. fol.* 48. Conſtantius Felicius in *Ital.* 2 *fol.* 115. Andreas Sauſſayus in *Gallic.* 1. *p. fol.* 657. Addidit proculdubio Baronius in *Romano Martyrologio* verba illa: *In perſecutione Diocletiani*: quæ in nullo ex antiquis *Bedæ, Vſuardi, Adonis,* & *Galeſinij* reperiuntur; & licet in *Not. ad hunc Diem. lit. C. fol.* 598. Ambroſij Morales ſententiam, quâ tempore Apoſtolorum vixiſſe referatur, agnouerit, adhuc noluit reſipiſcere; innixus forte, & allectus recenſione aliquorum, qui S. Noſtrum ſub *Rictionaro Galliarum* Præſide occubuiſſe fatentur. Hinc Eminentiſſimus Cardinalis legens *Ricciumuarum*, protinus martyrium abſque delectu ad tempora *Diocletiani*, reiecit, & ideo in *Annal. Eccleſ. Tom* 2. *Ann.* 303. *n.* 130. agens de Martyribus ſub *Rictionaro* paſſis, etiam Noſtrum FIRMINVM ſubiungit. Quæ ſententia proculdubio nequit ſuſtineri, cùm conſtet ex confeſſione Eccleſiarum, *Galliæ*, & *Hiſpaniæ*, abſque vlla tergiuerſatione, S. Noſtrum à *S. Saturnino* Toloſatum Epiſcopo, & *S. Clementis* I. Diſcipulo, conuerſum fuiſſe, dogmatibus Chriſtianis imbutum, & cœleſtibus doctrinis edoctum. Quod cùm ita pateſcat, perperam *Baronius* addidit agonizaſſe *In Perſecutione Diocletiani*. Hanc ipſam Cardinalis S. Nerei aſſertionem taxauit etiam Biuarius in *Not. ad Dext. Ann.* 110. *n.* 3. *fol.* 114. vbi prolixe. De eo Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 76. *vbi* Biuar. *n.* 2. & *d. Ann.* 110. *n.* 3. Claudius de Rota *Hiſtor. SS.* 205. Petrus Cabilonenſis *in Topograph. SS. verb* Pampilona *fol.* 36. & ibidem Philippus Ferrarius *fol.* 102. *col.* 2. Andreas Sauſſayus in *Catalog. SS. Gall. Tom.* 2. *lit. F. fol.* 1236 Iacobus de Voragine *Hiſtor. SS. fol.* 166. Robertus in *Gall. Chriſtian. tit. de Epiſcop. Ambianenſ. fol.* 141. Ex Noſtris Helleca Cæſarauguſtanus in *Addit. ad Maxim. fol.* 227. apud Rodericum Caro: & *fol.* 47. *a.* 31. apud

Martyrologia.

Baronij aſſertio diluitur.

Scriptores.

apud Biuatium. Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. Tom.* 1. *lib.* 9. *c.* 15. Henricus Cocquus in *Hiſpan. Heroic. verſ.* 462.

FIRMINI *Pompelo fide ſe ſe imbuit olim.*

Stephanus Garibayus in *Compend. Hiſtor. lib.* 7. *c.* 16. Truxillo in *Theſaur. Concionat. Tom.* 2. *fol.* 1836. Ioannes Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib.* 3. *c.* 16. D. Franciſcus Padilla *Hiſtor. Eccleſ. Hiſpan. Tom.* 1. *Cent.* 2. *c.* 6. *fol.* 77. Ioannes Mariana in *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 4. *c.* 3. Alfonſus Venero in *Enchirid. Tempor. fol* 24. D. Prudentius Sandoual. *Hiſtor. Pampilon. c.* 2. *fol.* 5. De eo Breuiaria Pampilonæ, Burgenſis, Aſturicenſis, & aliarum Eccleſiarum Hiſpaniæ vetuſtiſſima. Eius ACTA in Legendariis MSS. S.E. Toletanæ, Montis Syon, Cœnobij Hortenſis, Hiſpalenſis Eccleſiæ, Segobienſis, & Aſturicenſis apud me, in quibus ferè per ſynopſin. Illa pro vt pleniora ex Lectionibus Breuiarij Pampilonenſis antiqui damus.

ACTA S. FIRMINI EPISCOPI Pampilonenſis in Hiſpania, & Ambianenſis in Gallia, ex veteri Breuiario Pampilonenſi.

Tempus conuerſionis S. Firmini.

Parentes & origo.

S. Honeſtus prædicat Pampilonæ.

Et S. Saturninus.

Nec non Toleto.

S. Vir Honeſto commendatur.

TEMPORIBVS *priſcis*, Claudio *Cæſare Imperante, quando illuſtrante Spiritus Sancti gratia, Chriſtianorum fides pullulare cœperat, erat in vrbe* Ibérienſi, *nuncupata* Pampilonâ *Vir præclarus, & inter Senatores ordine primus, nomine, ac opere* Firmus, *cui vxor morum honeſtate par, nomine* Eugenia, *ambo nobiles, & prædiuites, ſed Idolorum tamen cultores. Qui cùm ex more Gentilium ad Templum Iouis procederent, ſorte accidit, vt illic offenderent* Honeſtum *Chriſtianorum Sacerdotem, tam ſanctè eruditéque, tàm mirabiliter de vera Religione, ac Chriſtiana pietate diſſerentem, vt diuinâ illius oratione, ignotoque eloquio perſuaſi propemodum conuerterentur. Ob id, factâ concione, accerſitum ad ſe* Honeſtum, *rogauit Senator*: Quiſnam es tu, qui hanc nouam ſuadere conaris Religionem? Et à quo miſſus hûc veniſti? *Cui ille conſtanter reſpondit*: ſe Chriſtianum eſſe, & *Saturnini* Toloſentium Epiſcopi Sacellanum. *Tunc Senator rebus omnibus bene perſpectis, auditâque famâ* Saturnini, *contendit vt ſuum Dominum Epiſcopum ſecum ex Toloſa adduceret. Quod ille libenter & recepit, & præſtitit: nam intra ſeptem dies, quàm illinc profectus eſt, Beatus ille Epiſcopus* Saturninus Pampilonem *venit, ibique ſedens ſub terebintho, vbi vetuſtiſſimum Dianæ templum erat, toto fere triduo prædicauit, ac Quadraginta hominum Millia ad fidem Ieſu-Chriſti omnium Domini conuertit: inter quos fuere* Firmus, Fauſtus, & Fortunatus, *viri principes, ac vrbis Senatores. Quæ quidem res geſta fuit Anno à Paſſione Domini* Viceſimo Secundo, *Apoſtolorum Principe Sedem Romanam tenente. In huius itaque tantæ rei teſtimonium, ibidem Oratoriolum conſtructum fuit, in quo Chriſtus Dominus prædicaretur, diuinaque officia celebrarentur. Verùm creſcente poſtea fide, numeroque fidelium, Ædes hæc eidem Saturnino ſacra, vt illis temporibus ſatis ampla, dicata extitit, quæ etiam nunc cernitur. Poſt aliquot verò dies, viſâ* Pampilonenſium *pietate, & in ſtudio Religionis profectu* Saturninus Pampilonem *deſerit, &* Toletum *vſque profectus, ibidem plurimos ad Chriſti agnitionem attraxit, & demùm Toloſam redijt,* Honeſto *Presbytero ibidem relicto, vt Euangelij prædicatio ſine intermiſſione, adiuuantibus Senatoribus continuaretur.* Firmus *autem cum eſſet fide, & opere Catholicus, filium primogenitum* FIRMINVM, *annum agentem fere, decimum, eidem* Honeſto *liberalibus diſciplinis, & fide Catholicâ inſtruendum, tradidit, nam & antea filius eius erat in Baptiſmo.*

CVM

Cum *ergo S. Iuuenis eſſet boni indolis, & ad pietatem natus; eumque ſeptem Annos ſub* Honeſto *Præceptore ſtuduiſſet; ita literis, diſciplinaque Chriſtiana profecit, vt Religionis, ac futuræ probitatis magnum indicium præſeferret. Templa enim frequentius inuiſebat, precibuſque inſtantius intendebat. Talibus ſiquidem initijs decebat eum auſpicari vitam, qui & Epiſcopus futurus erat, & Martyr. Propterea* Honeſtus *ſenio prope*

Eius indoles.

confectus eum ad ſuburbana Ciuitatis mittebat, vt prædicationis verbo populum, iam ex ſe ſe diuinis intentum, confirmaret. Quod cum Firminus *annum egreſſus Decimum Septimum, magno cum pietatis Chriſtianæ augmento efficeret, Parentes eius &* Honeſtus *Præceptor mirabantur, tantam diuina potentia lucem in tam tenera ætate ineſſe. Vnde factum eſt, vt communi omnium conſilio* Toloſam *iret ad* Honoratum Saturnini *ſucceſſorem, qui eum Epiſcopum conſecraret. Vt autem* Honoratus *vidit* Firminum*, literaſque ab* Honeſto *datas legit, intellexit B. Iuuenem à Domino fuiſſe ad hoc electum. Cognita itaque* Pampilonenſium *fide, & in ſtudio religionis profectu, mox eum Epiſcopum fecit. Cui iam in patriam proficiſcenti ſic eſt locutus;* En gaude fili, quoniam vas electionis eſſe meruiſti. Perge igitur, & officium tibi à Domino concreditum, fideliter exerce.

Fit Epiſcopus Pampilonenſis.

Reuerſus in patriam S. Vir iam Epiſcopus factus; vbi Honeſto *Præceptori cuncta per ordinem narrauit, cœpit* Honorati *Epiſcopi iuſta exequi: Nam Euangelium Chriſti longe, lateque per totam fere* Nauarram *prædicauit, ac patriam ſatis abunde in fide confirmauit. Deinde cùm annum ageret alterũ, & Trigeſimum, Euangelium illud altius mente perpendens:* Ite, & docete omnes Gentes; *decreuit in* Galliam *redire, quia ibi tunc magna inferebatur perſecutio Chriſtianis. Et primùm omnium* Agennenſem *vrbem ingreſſus, cum* Euſtachio *Presbytero diebus aliquot remoratus eſt.*

Gallias reuertitur.

Inde ad Aluernos *tranſiit, vbi cum* Archadio & Romulo *de contemptu Idolorum mirabiliter diſputauit; eoſdemque conuicit, ac baptizauit: magnamque Gentis illius partem ad fidem conuertit. Præterea, tranſito* Lygeri *fluuio,* Andegauis *innotuit, & ab* Auxilio *eiuſdem verbis Epiſcopo honorificè exceptus eſt, & detentus anno & tribus Menſibus, vt populum doceret, atque in fide confirmaret. Tum ad* Bellouacenſes *contra* Valerium *Præſidem pugnaturus perrexit; vbi captus, & variis affectus ſupplicijs vſque ad mortem* Sergij *Proconſulis, qui* Valerio *ſucceſſit, in carcere fuit; neque tamen ob id à prædicatione deſtitit.*

Comprehenditur, & cruciatur.

Sed cum ſtatim poſt mortem eiuſdem Proconſulis, à Populo inde liberaretur, diebus aliquot ibi remoratus gentem illam diligenter inſtituit, & præter alias multas Eccleſiam B. Protomartyris Stephani ædificauit. Tandem Ambianum *ingreſſus totum triduum prædicationi impendit, & Tria hominum Millia conuertit; multaque alia fecit, nempe quod cæcos, claudos, paralyticos, à dæmonibus obſeſſos, febribus correptos, aliiſque multis morbis laborantes, inuocato Nomine Patris, & Filij, & Spiritus-Sancti ſaluti priſtinæ reſtituit. Quod audiens* Iulianus *Præſes, dimiſſis* Longulo, & Sebaſtiano *lictoribus* Ambiani B. Firminum *comprehendi fecit, qui illum grauiter accuſandum ante ſuum tribunal adſtare iuſſerunt.*

Solutus à carcere iterùm capitur.

Qui in conſpectu Iudicis conſtanter de Deo vero, fideque Chriſtianâ multa ſancte, eruditeque diſſeruit; & inde digreſſus, palam per vicos cunctos inſtituens, inſtitutoſque confirmans, ibat. Quem impiiſſimus Præſes miſſis poſt illum inſidiatoribus, & apparitoribus rapiendi, alligandique facultatem impartiens, illi protinus in carcerem detrudunt. Poſtridie vero, quia populi ſeditionem timebat Iulianus, *clàm intempeſtæ noctis ſilentio, capite plexus, obijt* VII. Kalend. Octobr. *circa Annum Domini* C. I. *Imperante Trajano. Cuius* Corpus *Fauſtinianus Senator, quem ipſe B. Martyr cum tota domo baptizauerat, è carcere ſublatum ſepeliuit in Eccleſia in honorem B. Virginis ab ipſo ibidem condita. Quod per multos annos in eadem Baſilica requieuit. Sed in quo loco Sanctus ille Martyr conditus fuiſ-*

Sepultura, & Corporis Inuentio.

ſet, certo ſciri non poterat, quia nefanda illa Gentilitatis lues, Chriſtianorum inimica, adeò omnia antiqua religionis monumenta obliterauerat, vt ne veſtigium quidem vllum rerum huiuſmodi reliquerat. Sed Dei bonitate, tempore Theodorici Regis Saluius *Vir magnæ ſanctitatis, & doctrinæ*, Ambianenſis *Eccleſiæ creatus Epiſcopus aſsiduè Dominum ex animo precabatur, vt dignaretur ſibi reuelare, vbi* CORPVS *Beatiſsimi Martyr* FIRMINI *conderetur; veruntamen id nunquam aſſequutus eſt. Proinde conuocato ad ſe Clero, & Populo triduanum indixit ieiunium, adhortatus eos, vt piè, totâque mentis intentione hanc gratiam à Domino peterent. Ipſe intereà proſtratus, pronuſque humi iacebat, aſsiduis precibus intentus, vt hoc mereretur impetrare. Tertio itaque die cùm primum Aurora illuſceſceret, S. Vir* Saluius *erectis ſurſum oculis vidit ſplendidiſsimum cæleſtis lumen è ſumma Templi arce vſque ad locum ſepulchri deſcendere, quod videbatur B. Martyris* CORPVS *indicare. Tum* Saluius *Deo maximas agens gratias, magno cum gaudio, & tremore illuc acceſsit; Sepulchrumque aperire cœpit, vnde ſtatim tantus ſuauitatis odor exibat, vt ſi omnium odoramentorum genera ibi condita eſſent. Quantoque profundius terra fodiebatur, tanto ampliùs odor ille ſparſus fragrans totam vrbem illam, ac vicinos complebat. Hoc itaque ſolo nuntio omnis multitudo* Treuerentium, Cameracenſium, Beluacenſium, *aliarumque vicinorum vrbium ad tàm magnum myſterium colendum, veluti diuinitus admonita* Ambianum *conuenit. Mox autem, vt* CORPVS *Beatiſsimi Martyris, ac glorioſiſsimi Epiſcopi è Sepulchro leuatum eſt, cum eſſet hyems, nempe* XIII. *Dies Ianuarij, quo tempore erat magna glaciei, & niuium inundatio, feruidus, incredibiliſque calor exortus trium ferè horarũ ſpatio durauit; adeò vt omnes campi floribus, ac folijs vndique arriſerint. Dùm autem tota ciuitas in laudem, & honorem tanti myſterij vrbem in ingenti, ſolemnique pompa circumiret, occurrentes vndique turba veſtimenta, ramoſque arborum ſternebant in via, clamantes, & dicentes:* Hoſanna in excelſis. *Qui verò infirmos habebant, ponebant eos in plateis, qui ſtatim proſpera valetudini reſtituti, ſequebantur reliquos laudantes, & glorificantes Deum, qui tàm mirabilis eſt in Sanctis ſuis. Finitâ itaque pompâ, & officijs ſolemnibus,* CORPVS *glorioſiſsimi Martyris Chriſti* FIRMINI *honorificè conditum eſt in Æde Primaria* Ambianenſi, *vbi miraculis claret. In cuius Tumulo hoc appendit Carmen.*

Indicitur triduanum ieiunium.

Inuenitur locus Sepulchri.

Quo die Inuentio?

Miracula plura.

Epitaphium.

Hoc poſuit Tumulo FIMINI *Martyris oſſa*
Saluius *Antiſtes, qui pia buſta capit.*
Pampilo *Pontificem venerata eſt proſiùs Ibera,*
Dum vitam Ciuis, dum quoque Præſul agit.
Inſuper & Noſtras perluſtrans prouidus Vrbes,
Præceptor, Præſul, Martyr & ipſe fuit.
Ambianum *Corpus retinet, quæ fauſta viciſsim*
Munera per Diui colliget vltro manum.

Pars Corporis apud Pariſios.

Hæc ſunt ACTA ex Legendarijs, & Breuiarijs ſuperius relatis MSS. extracta, quæ etiam collegit *Andreas Sauſſayus*, & per compendium retulit in *Gallican. Martyrolog. d. fol.* 657. qui addit: *Pars tamen Venerandorum eius pignorum iam pridem ad* S. Dionyſij *Cœnobium delata per* Dagobertum *Regem illius Cœnobij fundatorem, ibidem aſſeruatur religioſo cultu, proprio in feretro, & ſacello.* Lanouius in *Chron. Minimor. Ann.* 1561. *n.* 4. *fol.* 257. aſſerit, CAPVT Noſtri Martyris extare in Monaſterio *Matridenſi Minimorum*, quod dicitur *La Vitoria. At quis illud* tranſtulerit non aperit.

APVD Pampilonenſes colitur feſtum S. Martyris huius, VI. *Idus Octobris,* licet

licet eius Paſſio euenerit VII. *Kalendas* eiuſdem, qua illic conſuetudo inoleuit, vt Die *X. Octobris* ſolemnia peragerentur. Nec aliquid facienda eſt, conſignatio agonis in Codice Helleca Cæſarauguſtani *d. fol* 227. vbi legitur occubuiſſe S. Martyrem Die VIII. *Menſis Octobris*, cuius contrarium conſtat ex *Martyrologijs*, prout nec in conſignatione Imperatoris ſub quo paſſum S. Pontificem affirmat ille *Helleca*, nempe ſub *Antonino Pio*, qui imperare cœpit ad Annum C. LXX. & amplius, ad quem non potuit peruenire S. Epiſcopus, vt ex ipſis Actis apparet. Ideo antiquorum computum ſequentes, illum agonizaſſe ſub *Trajano* fateri compellimur.

Dies, Mēſis, & Annus agonis exprimitur.

S. FORMERIVS *Martyr Capadox.*] Huius S. Martyris meminit vetuſtum *Martyrologium* MS. Monaſterij S. Sabini de Leuirania in montibus in agro Tarbienſi, quod typis editum tranſcripſit Andreas Sauſſay in ſuo *Martyrolog. Gallican. Tom. 2. Die XXX. Auguſt. fol.* 1249. hac periodo: *Eodem die paſſio* S. FORMERII *Martyris.* Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS. h. d. fol.* 379. hac clauſula: *Victoria in Hiſpania* S. FORMERII *Martyris* P. Ieronymus Roman in *Martyrol. Hiſpan. MS. fol.* 46 De eo ſcripſere F. Ioannes Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib. 2. c. 41. fol* 49. F. Ludouicus de la Vega *Hiſtor. S. Dominic. Calceatenſ. c. 1. fol.* 7. D. Franciſcus de Padilla *Hiſtor. Eccleſ. Hiſpan. Tom. 1. Cent. 4. c. 31. fol.* 201. M. Ægidius Gonzalez Chronographus Regius in *Theatr. Eccleſ. Caſtell. Tom. 2. in* Calagurritan. *fol.* 338. Eius ACTA adhuc ſeruantur in Eccleſia *S. Dominici de Treniño*, vbi Corpus quieſcit, in Codice vetuſtiſſimo MS. vbi eius antiquum officium cum Antiphonis, Verſiculis, Lectionibus, Reſponſorijs, & Hymnis, quorum copiam accepi, valde deprauatam, quam politam, & integram dabimus, vt nequaquam hocce antiquitatis monimentum depereat.

Martyrologia.

Scriptores.

ACTA S. FORMERII MARTYRIS Cappadocis, cuius ſacra pignora à multis retro ſeculis in Eccleſia Vannarenſi Comitatus Treuinnienſis in Cantabria cuſtodiuntur, & venerantur ex Officio Antiquo MS. eius Eccleſ.

Lect. I.

IN DIEBVS illis, *Cum primitus ab Aureliano Tyranno perſecutio Chriſtianis per vniuerſum Orbem terrarum fuiſſet impoſita; ita vt quicumque ſacrorum ſimulacrorum colerent cultum, varijs tormentorum generibus necarentur. Quidam in* Cæſarea Capadociæ *Puer annorum* Quatuordecim *nomine* FORMERIVS *eſt inuentus, cuius parentes erant iuſti, & colentes Deum, qui docuerunt filium ſuum ab initio Domini legem. Poſt quorum mortem S. Puer valde ſe cuſtodiebat in præceptis, & iuſtitijs Domini Noſtri Ieſu-Chriſti ſine querela. Amabatur ab omnibus ciuibus ſuis propter cautelam & verecundiam ſuam. Hic cùm in eadem ciuitate Imperatoris* Aureliani *videret impleri præcepta, & Templis victimas fieri, & hoc ferre non poſſet; derelictis omnibus bonis ſuis, iuit ad pecora, & paſcebatur tantum lacte gregis ſui.*

Origo, ætas, & Parentes.

Vrbem deſerit.

Lect. II.

CVM *in hoc eius eſſet vita, noctu in oratione perſiſtens, ab eo audita eſt vox dicens* FORMERI deſcende ad campum. *Et ſtatim ſurgens deſcendit in campum, & inuenit virgam poſitam, Domini Euangelium, quod cùm legiſſet, dixit:* Domine, cui me iubes annuntiare Euangelium iſtud? *Et vox ad illum facta eſt:* Ædifica tibi domum in monte, & oſtendam tibi, quibus adnunties. *Aſcendens autem Beatiſſimus* FORMERIVS *in montem, conciſſis arboribus, fecit domum, ædificauitque* Oratorium, *& ſedens legebat Librum quem inuenerat in campo; & factum eſt legente illo, vt conuenirent illic innumera animalia ſyluestria, ab omnibus feris genere diuerſa, quæ proſtrata adorabãt eum. Poſt flexis genibus, reſpiciebant Dominum ſurſum, & vt erat tempus egrediebantur ferarum genera*

Vocem cæleſtem audit.

Feræ Syluestres vbera præbent.

maſculina, & remanebant ibi fœmina agreſtes ſimul cum manſuetis, lacte vberibus plenis; & intellexit eas ſimul cum grege ſuo mulgeri debere.

Lect. III. Et *mulgens lac ab eis, coagulans faciebat caſeos, quos cum abunde feciſſet, orauit ad Dominum dicens:* Domine, quid faciam de fructu hoc, quem dediſti mihi? *Et ait in viſu ad eum Dominus:* Deſcende ad portas Cæſareæ, & inuenies ibi pauperes, viduas, & orphanos, quibus diſtribues hæc beneficia. *Tunc* S. Formerivs *obediuit, & deſcendens* Cæſaream *inuenit famelicos, quibus, vt præceperat Dominus caſeos diſtribuit, & multi, qui partem eleemoſynæ receperant, & varijs infirmitatibus laborauerant, ſalutem receperunt. Videntes quidam Gentiles hæc mirabilia, nuntiauerunt* Alexandro *Præſidi, qui erat miſſus ab* Aureliano *Tyranno, dicentes:* Quidam Magus eſt hîc, qui maleficiauit omnes feras ſyluarum, *Audiens autem hæc Iudex, ſtatim miſit ad eum Equites duos ad Montem in quo habitabat.* S. Formerivs *vero præſcius illius inquiſitionis, obuius factus eſt eis. Qui interrogantes eum, dixerunt:* Vbi habitat hîc Puerulus nomine Formerivs? Vel vbi paſcit pecora ſua? *Ipſe ad eos reſpondit:* Non ſcio, neque noui aliquem hominem præter me nomine iſto: vêl vbi habitat cum pecoribus ſuis. Sed nunc dicite mihi. Quid eum opus habetis, & demonſtrabo eum vobis? *Audientes hæc ab eo, dixerunt ei:* Proditio facta eſt de eo ad Præſidem, eo quod maleficijs detineat animalia ſyluarum, & ob hoc quærit eum Præſes, vt pœnas Malefici, & Magi luat, *Tunc* Formerivs *repletus Spiritu Sancto duxit eos in domum ſuam.*

Dei monitu caſeos diſtribuens famelicis, illi curantur.

Delatus quæritur.

Inuenitur ab Equitibus.

Lect. IV. Venientibvs *autem eis in domum S. Viri poſuit eis caſeum, & aquam, & illis manducantibus, ſubito facta eſt congregatio multa nimis animalium & ferarum ſylueſtrium. Tunc in conſpectu Equitum ſedens* Formerivs, *cœpit legere Euangelium, quod ei dederat Dominus cum biga. Cùm autem vidiſſent hoc Viri, qui miſſi fuerant, confugerunt trementes ad eum. Videns autem* Formerivs *timorem eorum, dixit ad eos:* Ne timeatis. Ego ſum Formerivs, qui dicor Seruus Dei. *Tunc illi timore repleti dixerunt ad eum:* Si vis venire nobiſcum ad Iudicem tu ſcis. Sin autem venire non vis, reuertimur. *Tunc reſpondit eis:* Ite vos: Ego autem veniam comitante Spiritu Domini. *At illi cum timore profecti ſunt inde. Tunc dixit Spiritus Sanctus:* Voca Leonem qui deuoret pueros Paganorum, & Iudeorum, qui in riſu te habent. *Tunc* Formerivs *ad Dominum dixit:* Domine Deus patrum meorum reſpice ſuper ſeruum tuum Formerivm, & ne derelinquas me, quoniam propter te multas habeo pati pœnas. *Quo dicto magno repletus eſt gaudio.*

Qui ſtupefacti viſione ferarum diſcedunt.

Orat, vt multa pro Chriſto pati poſſet.

Lect. V. Hoc *eo orante, venit Leo de monte rugiens, & conuertens ſe Puer Beatiſſimus ad Leonem, dixit:* Ego in Nomine Domini ambulo: Tu autem vade præcipiente Spiritu Sancto, & cum in Amphitheatrum perductus fuero, tùnc deſcendens inſurges in eos, qui me perſequentur. *Hinc abiens Leo manſuetus, reſpexit ad Ciuitatem Cæſarea* Formerivs, *& de monte deſcendens peruenit ad eam. Erant autem expectantes eum ad portam, Viri qui miſſi fuerant ad ipſum. Videntes autem eum venientem ſtupefacti ſunt & ceciderunt in faciem ad pedes eius, & dixerunt:* Saluus venias ſerue Dei. *Et ſurgentes cucurrerunt ad Præſidem dicentes:* Iſte non eſt maleficus, neque fallax, neque aliquid horum egit in quibus accuſatur; ſed ſeruus Dei fideliſſimus. *Quibus dixit Præſes:* Vos aurum, & argentum accepiſtis ab eo, nam pro eo eſtis locuti. *At illi dixerunt:* Nihil de quibus ſuſpicaris, Præſes, accepimus, ſed ſolum audiuimus eum inuocantem Nomen Iesv-Christi & ad vocem eius ſtatim conuenerunt ex ſyluis diuerſa ferarum, & animalium genera innumera valde, & manſueta ſimul, & erant quaſi cum eo ſimul orando. Quo modo, ſi hæc facit, eſt Magus? Sed ſi

Leo eius mandatis obtemperat.

Deſcendit ad Vrbem Cæſaream.

hæc

hæc non credis, præſtus eſt iudicio tuo; quemadmodum vis eum require. *Tunc aliqui ex fidelibus Chriſtianis audientes hæc ab illis duobus, qui ad montem à Præſide fuerant miſsi, cucurrerunt ad* FORMERIVM *quærentes loqui cum eo.*

Lect. VI.

Tunc perductus ad Præſidem, interrogauit Alexander, *dicens:* Tu es qui diceris FORMERIVS? *Reſpondit ille:* Ego ſum ſeruus Dei. *Præſes dixit:* Dic mihi quomodo maleficaueris animalia ſyluarum in monte? *Tunc* FORMERIVS *ad Præſidem dixit:* Ego ſum ſeruus IESV-CHRISTI, Filij Dei, regnantis in cœlis. Tu autem de quibus dicis, nihil ſentio. *Alexander Præſes dixit:* Dic mihi quemadmodum circa te colligebantur animalia ſyluarum, aut quibus maleficijs ea circumueniebas. Dic priuſquam incidas in pœnis, & tormentis. *Sed S. Puer dixit:* Chriſtum inuoco; magicam artem non didici. Corpus meum trado tibi, quemadmodum vis crucia illud. Animam autem meam in poteſtate non habes, ſed Deus, qui eſt in cœlis, qui fecit cœlum, & terram, mare, & omnia, quæ in eis ſunt, ipſe eſt adiutor, & protector meus. *Alexander Præſes dixit:* Quamuis confidas de magicis artibus tuis, & me contemnas, tamen maleficare me non poteris. *Sanctus vero reſpondit:* Genus Magorum, & Maleficorum odit Deus, quomodo ergo eſſe poſſum Maleficus qui Deum viuum timeo? Audi ergo me dicentem, quòd neque metuo terrores tuos, neque timeo minas tuas. Habeo enim Dominum adiutorem, qui eſt in cælis, qui fecit omnia, & mandauit nobis, ipſi ſoli ſeruire, & ipſum ſolum adorare *Quo dicto tacuit.*

Defertur ad Tribunal.

Conſtantia Martyris.

Lect. VII.

TVNC *Præſes dixit ad eum:* Non apud me diuerſâ arte vtaris, ſed celeriter confiteri myſteria, quæ in monte feciſti: FORMERIVS *dixit:* Quid tibi habeo confiteri? *Alexander dixit;* Iura mihi per Cæſaris fortunam, ſi nihil Maleficorum noſti, & ego dimitto te *Sanctus reſpondit;* Ego non iuro niſi per Deum Omnipotentem, & Filium eius Vnigenitum, cùm opus expoſtulat: per vanitatem autem hominum, & dæmoniorum nomen iurare non poſſum. *Alexander dixit:* Nega Deum, & Dominum tuum, & immola Dijs, vt præceptum eſt ab Auguſto Noſtro Aureliano S. FORMERIVS *reſpondit:* Ego didici immolare ſacrificium Deo, id eſt adorare Deum viuum, non dæmones. *Alexander dixit:* O Puer! contriſtor pro te, & pro ætate tua, videns pulchritudinem, & infantiam tuam; & propter hoc doleo ſuper te. Nega ergo Deum, & Dominum tuum, & ſacrifica iuxta præceptum Domini Imperatoris Noſtri Aureliani, ne incidas in tormentis. *Sanctus ad Præſidem dixit:* Tuam infidelitatem contriſtare, & plora pro tua ætate; pro me autem quis es qui triſtitiam habes? Deus pugnabit pro me. *Præſes dixit:* Nega Deum tuum, & immola Dijs Noſtris, quemadmodum præceptum eſt ab Imperatore Noſtro. *Qui cùm nollet immolare, ſubſtitit Præſes, & iratus vehementer iuſsit ſuſpendi eum, & torqueri. Quo facto eum de equuleo deponere præcepit, & in carcerem reponi. Sanctus in cuſtodiam intrans inuenit ibi Viros religioſos numero* Quadraginta. *Ipſe autem inclinans genua orabat ad Dominum dicens:* Deus patrum noſtrorum reſpice ſuper ſeruum tuum peccatorem, & ne derelinquas me. *Quo dicto humi procubuit.*

Fides inuincibilis.

Torquetur.

Lectio VIII.

Illi Viri Deum timentes qui miſerant in carcerem proſtrauerunt ſe ad pedes S. FORMERII, *qui dixit eis:* Quid vultis? *Illi autem reſponderunt;* Fame morimur. *Illis autem hæc dicentibus, ad eum ingreſſus eſt Spiritus-Sanctus per feneſtram in Columba formam portans cyathum lactis, & mellis, & dixit vox ad eum:* Accipe iſtam margaritam, miſſam tibi à Domino Ieſu-Chriſto. *Quam accipiens S. Martyr manducauit ſimul cum illis qui erant in carcere, & ſatiati ſunt omnes. Mediâ autem nocte apertus eſt carcer, & omnes illi Viri religioſi exiſrunt, & reliquerunt*

Columba S. Virum & alios reficit.

In camino ignis cremandus fertur.

Sed illum flamma non laſit.

runt ibidem S. Puerum. Alterâ die vocauit Praſes Alexandrum, & Soximum Sacerdotes Idolorum, & dixit eis : Tollite eum ipſi, & mittite eum in caminum, vt conſumat eum ignis. *Tunc illi ad carcerem euntes, extraxerunt* FORMERIVM *de ergaſtulo, & accipientes eum, produxerunt ad locum camini, & cùm ſignaſſet ſe ſigno Chriſti introiuit in caminum. Tunc eo intrante, ſtatim extincta eſt flamma. Quod audiens Praſes miratus eſt, quoniam tanta flamma ignis non laſiſſet eum, nec vnam partem corporis eius, & ait :* Forſitan magicæ artes eius conualeſcunt, adducite eum ad me. *Tunc Milites ad caminum perrexere, vt illum traherent, & viderunt ſtantem multitudinem Angelorum quaſi militiam cum gloria multa. Quod miraculum multi ſimul ex fratribus Chriſtianis viderunt. Erat autem* FORMERIVS *ſedens in camino glorificans Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, atque in hunc modum per manus SS. Angelorum eleuatus reddidit ſpiritum Creatori. Compleuit autem B. Martyr certamen ſuum in pace* XXV. Die Menſis Septembris, *Anno Domini* CC. LXXVIII. *vel circiter. Sed ne à Gentibus* CORPVS *tolleretur, adueniente nocte, ex eodem loco vbi poſitum fuerat à Chriſtianis ſublatum eſt, & ſepultum.*

Coronatur, & ſepelitur.

Lect. IX.

Tranſlationis traditio.

Situs Sepulchri.

DENIQVE *quo tempore, aut quâ formâ hoc ſacrum* CORPVS *in hanc* Calagurritanam *diœceſim, vel à quo fuerit tranſlatum, prorſus ignoratur. Attamen immemorialis traditio apud* Cantabros *iſtos populos ea fuit, & eſt, quòd multis retro ſeculis præteritis* Equa *quadam veniens cum ſacra ſarcina ſuper tergore, aſcendit in collem aſperum, qui ſupra* Panguam *vicum cernitur, vbi nimio ſolis calore compreſſa, vngue petram quatiens extemplò aqua riuulus dilapſus* Equæ *ſitum repreſſit, & adhuc in memoriam miraculi perſeuerat.* Equa *collis cacumen penetrans, in ſublimi montis vertice ſacrorum pignorum ſarcinam dereliquit. Tunc Oppidani, qui rem, vt euenerat, inſpexere, apertâ thecâ, & intus ſacra pignora cum Actis martyrij codice plumbeo ſcriptis, reperta, protinus Eccleſiam ſuo Nomini dicatam conſtruxerunt, vbi per omnia ſecula præterita S. Martyri* FORMERIO *fuit cultus exhibitus, & adhuc venerabiliter exhibetur, ita vt totius Comitatus* Treuinnienſis *ſingularis Patronus exiſtat.* CORPVS *ſacrum hodie viſitur in eadem Eccleſia ad dextrum latus ſuper Aram in ſarcophago lapideo affabre facto, & intra capſam ligneam vectibus ferreis catenatam, & ſeptem ſeris obductam, incluſum, ad cuius tumulum in die feſtiuitatis ipſius quotannis concurrit circunſtantium populorum multiplex vtriuſque ſexus caterua, quæ celebri pompâ ſolemnia Sancti Martyris celebrat.*

Error in calculo Annorum paſſionis S. Martyris detegitur.

En ACTA meliori ſtylo polita, quam quæ mihi remiſit *Prior S. Catherinæ Victorienſis* ex ordine Auguſtiniano: in quorum ecphraſi aliqua referebantur contra identitatem Hiſtoriæ, maxime circa Annum agonis; Nam in Codice mihi miſſo, paſſio ad Eram CCCC. id eſt ad Annum CCC. LXII. Dominicæ Natiuitatis, redacta cernitur, & hoc minime potuit aſſeri, quia *Aureliani* Imperatoris, ſub quo S. Martyr agonizauit, Imperium cœpit ab Anno CC. LXXII. Et eius in Chriſti aſſeclas perſecutio ad Annum CC. LXXVIII. ideo crederem in MS. Officio, quod apud *Treuinnienſes* ſeruatur, additus fuit, literâ C. numerus Centeſimus, & legendum erit Era CCC. tantum, quod non notauit *P. Marieta*, qui abſque cognitione huius erroris, Officium fuit MS ſecutus.

Padilla lapſus.

NEC minus errauit D. Franciſcus de Padilla *ſupr. d. c.* 31. *fol.* 201. aſſerens S. FORMERII iſtius ſacra lipſana, quæ apud *Cantabros* venerantur, non Martyris *Cappadocis*, ſed FIRMINI *Pampilonenſis* Epiſcopi, & *Ambianenſis* Martyris eſſe. Cuius lapſus diluitur, conſtitò de locis, quibus ſacrum CORPVS Beati Martyris FIRMINI requieſcunt, vt ſupra probauimus. Ideo non eſt audiendus, cùm ex proprio capite fuerit locutus, abſque duce, & contra *Cantobrorum* traditionem, *Pampilonenſium* aſſenſum, & *Gallorum* fidem.

MAIOREM

Maiorem contraxit errorem Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS. h. d. fol.* 379. in vltimo elogio huius diei, quo agens de S. Formerio illum *Monachum* facit, his verbis: *In Hiſpania apud* Victoriam *SS. Monachorum Martyrum* Formerii, *& Sigiſmundi.* Et in *Notal. fol.* 380. *verb.* Formerij, aſſerit eos fuiſſe *Benedictinos Monachos*, quod procul dubio merum commentum eſt. Nam cum illos Diuos deſumpſerit ex Bibliotheca Hiſpaniæ *Tom.* 1 *c.* 5. *verb.* Victoria *fol.* 111. & inibi eos fuiſſe *Monachos* inueniri fateatur, ſi hæc qualitas in *Bibliotheca* non inueniatur, facile errorem aſſumptum agnoſcemus. Patet, quia *Bibliotheca* referens Sanctos apud Vrbem *Victoriam* Alabæ Metropolim, cultos, proſequitur: *Item S. Theodoſia, & S.* Formerivs; *ac Sigiſmundus Benedictinorum Monachus*. Quis Monachus in ſingulari? *Sigiſmundus*, ergo perperam Formerivs, cui nequaquam epitheton *Monachatus* adiungit *Bibliotheca*. *Ferrarij incuria.*

Sed ad Hymnos accedamus, quibus, & ſi proſodia deficiat; tamen affectus ſcribentis detegitur, & cultus quo *Cantabri* ſuum Martyrem venerantur eluceſcit.

IN PRIMIS VESPERIS,

HYMNVS I.

Hymnum noua lætitiæ
Dulci productum cantico,
Noſter intonat hodie
Chorus S. Formerio.
Vergente Mundi veſpere
Nouum ſydus erigitur,
Et clauſo culpæ carcere
Præco ſalutis mittitur.
Doctrinam Euangelicam
Spargens per Orbis cardinem,
Peſtem fugat Gentilicam,
Nouum producens Ordinem.
Hic eſt fons ille modicus
Creſcens in flumen maximum,
Qui mundo iam mirificus
Potum largitur optimum.

AD MATVTINAS PRECES.

Hymnus II.

Formeri *Martyr inclyte,*
Tuque Sanctorum gloria,
Tu Sanctitate prædite,
Verbo ſignis, & gratia.
Iterato retruditur,
Idemque poſt reducitur,

Et ſtipite ſuſpenditur,
Acerrime quo cæditur.
Ignem intrat FORMERIVS,
Chriſti Martyr eximius,
Fit ignis velut arida
Præter morem inferuida.
Scandit cælos FORMERIVS,
Doctor, & Martyr inclytus,
Vt oret pro nobis omnibus,
Iungamur cœli ciuibus.

Ad Laudes Hymnus III.

C*Horus fidelis variâ*
Pſallat Deo melodiâ
Geſtat FORMERI *inclyta*
Laude depromens debitâ.
FORMERIVS *in Capadocia*
Deo ſeruire ſtuduit,
Et in eremi curia
Tunc ſanctitate floruit.
Hic pro Chriſti collegio
Militauit in acie,
Nunc coniunctus eſt agmini,
Cælicolum militia.
Mens illi fuit Angelica,
Lingua fructu ſuauiſſima,
Vita ferè Apoſtolica,
Mors cruciatibus inclyta.

In Secundis Veſperis Hymnus IV.

L*Audemus nunc in Veſperis*
Omnes S. FORMERIVM
Cum ſit dignus honoribus
Regnat quidem cum Superis.
Laudans factorem ſuum,
Septus choris Angelicis,
Sanctum emiſit ſpiritum,
Qui ducitur in æthera.
Martyr FORMERI *nobilis*
Tuis faueto famulis,

Fideli

Fideli patrocinio
Summo fac dignos præmio.
Trino Deo, & ſimplici
Laus, honor, virtus gloria,
Qui nos prece FORMERI
Ducat ad cœli gaudia.

Multa etiam in Antiphonis, & Reſponſorijs huius Officij interſeruntur huius generis carmina, quæ prolixitatis ergo conſulto omittimus; cum dicta ſufficiant.

VICTORIA. Ciuitas vetuſta *Hiſpaniæ Citerioris* ſeu *Tarraconenſis*, cuius meminit Plinius *Hiſtor. Natural. lib.4. c.20.* VICTORIAM *Iuliobrigenſium* illam vocitans; Ea in *Cantabria* iacet, & *Alaua* regionis primatum tenet, inter *Pampilonenſes*, & *Burgenſes*, inde XVI. hinc verò XXII. Milliaribus Hiſpanicis diſſidens; *Flauiobrigæ* propior. Hodie quoque VICTORIA dicitur, & nomen retinet. *Topographia.*

DEDICATIO S. E. CATHEDRALIS CONCHENSIS *in Hiſpania.*] Hæc vrbs temporibus *Alfonſi* VIII. cognomento Nobilis è faucibus Sarracenorum prorſus Anno M.C. LXXVII. Die *S. Matthæi Apoſtoli* cuius patronatum ob hoc in poſterum retinuit, erepta eſt. Illique Rex Nobilis antiquas Cathedrales Eccleſias vrbium *Valeriæ*, & *Archabricæ* Lucij III. Pontificis Maximi auctoritate feliciter vniuit, cum omnibus earum terminis, & Oppidis, vt ex Bulla erectionis, quam refert Ioannes Paulus Martyr Rizo *Hiſtor. Conchenſ. 2. p. c. 5. fol.* 136. conſtat, ſub Data Die V. Iulij, Anno M. C. LXXXIII. Continet hodie XIII. Dignitates; XXVI. Canonicatus; XXII. Portiones; XXIV. Capellanias, & alios chori, & Altaris Miniſtros. In Epiſcopatu CCC. LIV. Fontes Baptiſmales numerantur; DCCC. Eremitoria; VIII. Archipresbyteratus; XX. Vicariæ; CC. LV. Parochiales Eccleſiæ; C. XXX. Simplicia Beneficia, & alia huiuſmodi, quæ iſtam Sedem condecorant. Ab exordio naſcentis Eccleſiæ creditur fidem recepiſſe, nam cum Vrbs *Valeria* tempore Apoſtolorum iam fuiſſet Sedes Epiſcopalis, & illa pauliſper à *Concha* diſtet, non eſt dubium, iſtam ab illo tempore Euangelio paruiſſe, Duæ illæ Eccleſiæ olim aliquot Epiſcopos habuere, quorum Præſulum Catalogum primitus referemus. D.

CATALOGVS EPISCOPORVM Valerienſium, & Archabricenſium Eccleſiarum, quibus ſucceſſit Conchenſis.

VALERIENSES.

I.	S. ZEPHERINVS I. Epiſcopus *Valerienſis* in Hiſpania Martyr ſub Domitiano ad Annum Domini XCIV. Ex Iulian. *Aduers.* 23.	94.
II.	VALENTINIANVS II. Epiſcopus *Valerienſis* ad Annum C. L. Iulian. *Aduers.* 381.	150
III.	EGILA III. Epiſcopus *Valerienſis* ad Annum 340. Iulian, in *Chron. n.* 152. fol. 41.	340
IV.	IOANNES IV. Epiſcopus *Valerienſis* qui interfuit Concilio III. Toletano ad Annum Domini D. LXXXIX.	589
V.	MAGNENTIVS V. Epiſcopus *Valerienſis*, ad Annum DC. X.	610
VI.	EVSEBIVS. VI. Epiſcopus *Valerienſis*, ad Annum DC. XXXVI.	636
VII.	TAGONTIVS VII. Epiſcopus *Valerienſis*, ad Annum DC. LIII.	653
VIII.	STEPHANVS VIII. Epiſcopus *Valerienſis* ad Annum DC. LVI.	656
IX.	GAVDENTIVS IX Epiſcopus *Valerienſis*, ad Annum DC. XCIV.	694

ARCHABRICENSES.

I. PETRVS I. Epiſcopus *Archabricenſis*. interfuit Concilijs Toletanis ad Annum Domini D. XCVII. 597
II. THEODOSIVS II. Epiſcopus *Archabricenſis* ad Annum DC. X. 610
III. CARTHERIVS. III. Epiſcopus *Archabricenſis* ad Annum DC. XXXVIII. 638
IV. BALDVIGIVS. IV. Epiſcopus *Archabricenſis* IV. interfuit Concilijs VIII. IX. & X. Toletanis ad Annum DC. LVI. 656
V. MVMILVS V. Epiſcopus *Archabricenſis* interfuit Concilio XI. Toletano, pro quo ſubſcripſit *Egila* Diaconus Anno DC. LXXV. 675
VI. MEMORIVS VI. Epiſcopus *Archabricenſis*, ad Ann. DC.LXXXI. 681
VII. SIMPRONIVS VII. Epiſcopus *Archabricenſis*, ad Annum DC. LXXXIV. 684
VIII. GABINIVS VIII. Epiſcopus *Archabricenſis*, interfuit Concilijs XV. & XVI. Toletanis, ad Annum DC. XCIII. 693

POST hæc euenit *Hiſpaniæ* excidium, & *Sarraceni* totam regionem occupantes, vtraque Sedes Paſtorum aſſiſtentiâ viduata penitus vnquam agnouit Antiſtitem, donec capta eſt *Concha* ad Annum M. CC. LXXVII. per Nobilem Regem *Alfonſum* VIII. qui iura Epiſcopalia *Valerienſia*, & *Archabricenſia*, Pontificijs auctoritate Romani *Conchæ* ſubmiſit, in qua ſequentes Epiſcopi poſt huius vrbis reſtaurationem numerantur.

CATALOGVS EPISCOPORVM S. Cathedralis Eccleſiæ Conchenſis *in Hiſpania, quæ* Valerienſi, *&* Archabricenſi *ſucceſſit.*

I. D. IOANNES huius nominis I. Epiſcopus Conchenſis I. cognomento *Yañez*, qui ex Archidiacono Calatrauenſi in S. E. Toletana, ad huius Sedis faſtigium acceſſit, vbi omnia ad ſuæ Eccleſiæ exaltationem componens, obijt Anno M.C.XCV. 1195
II. S. IVLIANVS huius nominis I. Epiſcopus Conchenſis II. ex vrbe *Burgenſi* oriundus, primò Archidiaconus Toletanus, cuius vitam & elogia ſcripſimus ſupra *Tom. 1, Die XXVIII. Ianuar. fol.* 327. quo obijt, Anno M. CC. VII. 1207
III. D. IOANNES huius nominis II. Epiſcopus Conchenſis III. cui plura conceſſit priuilegia Alfonſus Rex. obijt Annum M. CC. XXV. 1225
IV. D. LVPVS huius nominis I. Epiſcopus Conchenſis IV. tempore Regis Ferdinandi III cognomento *Sancti*, cuius priuilegia confirmat, ad Annum M. CC. XXXII. 1232
V. D. GVNDISALVVS huius nominis I. Epiſcopus Conchenſis V. cognomento *Yanez* ex *Palomechorum* familia *Toletanâ*, interfuit conſecretioni Eccleſiæ *Cordubenſis* eius memoria ad Annum M. CC.XXXIX. 1239
VI. D. MATTHÆVS huius nominis I. Epiſcopus Conchenſis VI. cognomento *Reynal*, conſtruxit, & reparauit Palatium Epiſcopale, eius memoria ad Annum M. CC. LIX. 1259
VII. D. RODERICVS huius nominis I. Epiſcopus Conchenſis VII. ex *Burgenſi* vrbe oriundus, ex Canonico huius almæ Eccleſiæ electus, obijt Anno M. CC.LX. 1260

D. PETRVS

VIII. D. PETRVS huius nominis I. Epiſcopus Conchenſis VIII. cognomento *Laurentio*, qui cum Rege *Alfonſo*, cognomento *Sapienti* multa geſſit, cum quo interſu t *Barcinone* morti, & ſepulturæ *S. Raymundi à Peñafort* ad Annum M CC. LXXV. 1275

IX. D. GVNDISALVVS huius nominis II. Epiſcopus Conchenſis IX, cognomento *Gudiel*, ex Canonico Burgenſi, & Archidiacono Toletano, poſtea Anno M. CC. LXXXII. Epiſcopalem Sedem *Burgenſem* ſuſcepit; hinc S. R. E. Cardinalis, & Epiſcopus *Oſtienſis* tandem obijt Romæ Anno M. CC. XCIX. 1282

X. D. DIDACVS huius nominis I. Epiſcopus Conchenſis X. aliquot in ſua Eccleſia Anniuerſaria dotauit, eius memoria ad Annum M. CC. LXXXIV. 1284

XI. D. TELLVS huius nominis I. Epiſcopus Conchenſis XI. de quo mentio eſt in confirmatione Priuilegij Sanctij IV. Regis apud Molinam *lib.* 2 *c.* 21 Anno M. CC. LXXXVI. 1286

XII. D. GVNDISALVVS huius nominis III. Epiſcopus Conchenſis XII. cognomento *Garcia*, Sanctio Regi IV. gratus, obijt Anno M. CC. LXXXIX. 1289

XIII. D. GVNDISALVVS huius nominis IV. Epiſcopus Conchenſis XIII. cognomento *Diaz*, qui ad Sedem Burgenſem tranſlatus fuit Anno M. CC XCII inde ad Archiepiſcopatum Toletanum quo obijt Anno M. CCC. X. 1292

Hic notabisquàd M. Ægidius Gonzalez *Chronographus Regius Tom.* I. *Theatr. Eccleſ. Caſtell. fol.* 460. *confundere videtur hos Præſules* Gundiſaluos, *omittens III. & Acta iſtius tribuit IV. vnà cum cognomine.* P. Franciſcus Eſcudero in *Catalog. Epiſcop. Conchenſ. quemdam* Sanctium *interlineat inter duos* Gundiſaluos *ſupra memoratos, quem Ioannes Paulus Martyr* Hiſtor. Conchenſ. 2. p. c. 7. fol. 156. *authentico diplomate confundit, & reprobat.*

XIV. D. PASCHALIVS huius nominis I. Epiſcopus Conchenſis XIV. interfuit Concilio Prouinciali *Pennæfidelenſi*, eius memoria ad Annum M. CCC. XIV. 1314

M. Ægidius Gonzalez *refert ſucceſſiſſe* Paſchalio MARTINVM, *quem interfuiſſe demarcationi limitum* Murciæ, *&* Valentiæ, *Anno* M. CCC. IV. *contendit. Quod abſurdum videtur, cum ex relatione* Pauli Rezij *d. Hiſtor. Conchenſ.* 2. *p. c.* 8. *fol.* 161. PASCHALIVM *interfuiſſe confirmationi Vrbis* Alcarazenſis *per Alfonſum XI. Regem facta Anno* M. CCC. XIV *conſtet.*

XV. D. F. STEPHANVS huius nominis I. Epiſcopus Conchenſis XV. ex Canonicorum Regularium inſtituto in *Portugallia* Præſul *Portucalenſis* deinde *Vlyſipponenſis*, & bonorum ad Templarios pertinentium Adminiſtrator ex Clementis V. PP. commiſſione. Eius memoria ad Annum M. CCC. XXVI. 1326

XVI. D. FERDINANDVS huius nominis I. Epiſcopus Conchenſis XVI. cuius meminit D. Ægidius de Albornez S. R. E. Cardinalis, eius memoria ad Annum M. CCC. XXX. 1330

XVII. D. IOANNES huius nominis III. Epiſcopus Conchenſis XVII. cognomento *De Ocampo*, fuerat *Ouetenſis* Epiſcopus; & poſtea tranſlatus ad *Legionenſem* ſedem circa Annum M. CCC. XXXIII. 1333

XVIII. D. ODO huius nominis I. Epiſcopus Conchenſis XVIII. origine *Gallus* ex *Vaſconia*, qui plura ſuæ Eccleſiæ donauit, obijt Anno M. CCC. XXXVI. 1336

XIX. D. GVNDISALVVS huius nominis V. Epiſcopus Conchenſis XIX. cognomento *de Aquilar*, & *Hinojoſa*; Anno M. CCC. XLVII. ad Sedem *Burgenſem* tranſlatus, inde ad *Toletanam.* 1347

XX. D. Garsias huius nominis I. Epiſcopus Conchenſis XX. Regis Petri Caſtellæ cognomento Crudelis familiaris, eius memoria ad Annum M. CCC. LVIII. 1358

XXI. D. Barnabas huius nominis I. Epiſcopus Conchenſis XXI. cognomento *Alfonſo*, aut *Zaſon*; eius memoria ad Annum M. CCC. LXXI. 1371

XXII. D. Petrus huius nominis II. Epiſcopus Conchenſis XXII. quem alij *de Toledo* nominant, alij *Gomez Barroſo* appellitant. M. Ægidius Gonzalez in *Theatr. S. E. Seguntina Tom.* 1. *c.* 10. *fol.* 163. aſſerit, quod fuit Epiſcopus *Carthaginenſis*, poſt *Seguntinus*, S. R. E. Cardinalis, Epiſcopus *Sabinus*, *Conimbricenſis*, *Vlyſipponenſis*, & Archiepiſcopus *Toletanus*; Paulus Rizus in aliquo conuenit. In huius Præſulis actis ſuper ſedeo, quia tota hæc ecphraſis confuſione obliterata, quo me vertam neſcio, cum conſtet hunc obijſſe ad Annum M. CCC. LIII. ideo ad hocce tempus peruenire non potuiſſe. Fides ſtet apud illos.

XXIII. D. Nicolavs huius nominis I. Epiſcopus Conchenſis XXIII. cognomento *Biedma*, ex Epiſcopo *Giennenſi*. Hinc iterum ad Annum M. CCC. LXXXIX. ad ſuam *Giennenſem* tranſlatus, ibidem obijt. 1389

XXIV. D. Alvarvs huius nominis I. Epiſcopus Conchenſis XXIV. cognomento *Martinez*, Henrrici II. Regis Cancellarius, obijt ad Annum M CCC. XCIV. 1394

XXV. D. Ioannes huius nominis IV. Epiſcopus Conchenſis XXV. cognomento *Cabeza de Baca*, Synagogam Iudæorum in Eccleſiam Catholicam, titulo S. Mariæ conſecrauit Anno M. CCC. III. & ad *Burgenſem* Sedem, Anno M. CCCC. VI. tranſlatus eſt, quâ 1406 obijt Anno M. CCCC. XII. vt ex epigraphe eius Sepulchri in Capella S. Iacobi idſius S. E. Burgenſis liquido conſtat huiuſmodi:

D. D. IOANNES CABEZA DE BACA.
PRIMVM CONCHENSIS. DEINDE
SEX ANNIS BVRGENSIS EPISCOPVS.
MIGRAVIT AD DN̄M. AN. M. CCCCXII.

XXVI. D. Ioannes huius nominis V. Epiſcopus Conchenſis XXVI. de quo Chronicon Ioannis II. Regis, vbi legitur, quòd Epiſcopus iſte Anno M. CCCC. VIII. interfuit comitijs Guadalfaxarenſibus & congregationi Prælatorum factæ apud Segobiam, circa tutelam Regis, & Regnorũ adminiſtrationem, & itidem iuramento fidelitatis eiuſdem Regis, obijt ad Annum M. CCCC. XIII. 1413

XXVII. D. Didacvs huius nominis II. Epiſcopus Conchenſis XXVII. cognomento *de Anaya Maldonado*. ex Salmanticenſi vrbe oriundus, Magiſter Henrici III. Regis, Præſes Caſtellæ, Epiſcopus Aurienſis, Tudenſis, & Salmantinus, poſt Conchenſis, ex qua ſede perrexit ad Concilium Conſtantienſe, vbi Benedictus XIII. depoſitus à Pontificatu fuit, & electus Martinus V. quo electo, infeſtum, & infauſtum ſchiſma ceſſauit. Poſt hæc ad Hiſpalenſem tranſlatus eſt Anno Domini M. CCC. XVII. Sedem, à qua Aluari lunenſis potentià deiectus, diu priuatam vitam exegit, donec iterum reſtitutus Collegium S. Bartholomæi Salmantinum erexit, & obijt Anno M. CCCC. XXXVII. 1417

XXVIII. D. Alvarvs huius nominis II. Epiſcopus Conchenſis XXVIII cognomento *de Yſorna*, ex Legionenſi Sede ad iſtam. tranſlatus. Interfuit Concilio Baſileæ, & Regius Orator ad Romanam Curiam Tertias Decimarum Caſtellæ Regibus applicari fecit. Henr-

rico

rico IV. ſanctum baptiſma contulit. Eleonoram ſororem Regum Aragoniæ, & Nauarræ vſque Portugalliam comitatus eſt. Hinc ad Compoſtellanam Sedem Anno M. CCCC. XLIV. tranſlatus obijt Anno M. CCCC. XLVIII. 1444

XXIX. D. F. Lupus huius nominis II. Epiſcopus Conchenſis XXIX. cognomento, *Barrientos*, ex Prædicatorum familia alumnus; primùm Epiſcopus Segobienſis, poſtea per permutationem Abulenſis, & denique Conchenſis, Inquiſitor Generalis Caſtellæ, Magiſter, & Confeſſarius Principis Henrici IV. Vir doctrinâ, & eruditione egregius obijt Anno M. CCCC. LXIX. 1469

XXX. D. Antonius huius nominis I. Epiſcopus Conchenſis XXX. cognomento *de Veneris*, natione Italus, patria Recanatenſis in Marcha Anconitana, Scriptor nobilis, & Epiſcopus Syracuſanus, qui veniens Caſtellam pro componendis tumultibus Caſtellanorum, circa Regis ignauiam Legatus Pij II Rom. Pont. ſic ſe geſſit, vt omnia ſedauerit, ita vt Epiſcopus Legionenſis eligeretur, poſt Conchenſis. Interfuit comitijs, quibus Eliſabethæ Catholicæ ſucceſſio Regni iuramento Præſulum, & Procerum firmata eſt. Obijt Anno M. CCCC. LXXIX. apud Recanatem patriam, iam S. R. E. Cardinalis inauguratus. 1479

XXXI. D. F. Alfonsus huius nominis I. Epiſcopus Conchenſis XXXI. cognomento *de Burgos*, ex familia Prædicatorum, electus ad Eliſabethæ Reginæ Catholicæ Confeſſarium, deinde obtinuit Sedem Cordubenſem, poſt Conchenſem, quâ relictâ ad Palentinam tranſlatus eſt Anno M. CCCC. LXXXVI. Inſtituit dum Præſes Conſilij eſſet leges, quas *de la Hermandad* vocamus. Erexit apud Valleſoletum Collegium illud celebre S. Gregorij Fratrum ſui Ordinis, è quo plures Epiſcopi, & Antiſtites prodiere. Obijt Anno M. CCCC. XIX. 1486

XXXII. D. Alfonsus huius nominis II. Epiſcopus Conchenſis XXXII. cognomento *de Fonſeca*, qui ex Epiſcopo Abulenſi ad huius infulam deuenit, quâ dimiſſâ Oxomenſem induit ad Annum Domini M. D. IV. Tandem virtutibus clarus, pluimiſque relictis ſuæ liberalitatis monumentis, Obijt ad Annum M. D. VIII. vel circiter. 1504

XXXIII. D. Raphael huius nominis I. Epiſcopus Conchenſis XXXIII. cognomento *Riario*, patria Saonenſis in Liguria, Prothonotarius Apoſtolicus, electus Epiſcopus Imolenſis, à Sixto IV. Pont. Max. cuius nepos erat Legatus ad Regnum Vngariæ. S. R. E. Cardinalis, Sedium Conſentinæ, Salernitanæ, Oſtienſis, & Albanenſis Antiſtes. Taranti Archiepiſcopus S. R. E Camarlengus & Cardinalium Collegij Decanus, Adminiſtrator Oxomenſis Epiſcopatus, & tandem Epiſcopus Conchenſis, Obijt Anno M. D. XXI. 1521

XXXIV. D. Didacus huius nominis III. Epiſcopus Conchenſis XXXIV. cognomento *Ramirez de Villaeſcuſa*, ſeu *de Fuenleal*, ex Archidiacono Vlmetenſi in Abulenſi Eccleſia, Theſaurarius Burgenſis, Canonicus Salmanticenſis, & Giennenſis, Primus Decanus Granatenſis, Cappellanus, & Conſiliarius Principum Philippi I. & Ioannæ eius coniugis Decanus Hiſpalenſis, & Epiſcopus Aſturicenſis, poſtea Malacitanus, & Viſitator Vniuerſitatis Salmantinæ, Præſes Valleſoletanus & Epiſcopus Conchenſis. Extruxit celebre Collegium maius S. Iacobi Apoſtoli apud Salmantinos, quod *de* Cvenca dicitur: quod tot illuſtres emittit viros, vt regnum vbique literis decorent, & doctrinis. Aliqua ſcripſit volumina. *Commentaria in Symbolum S. Athanaſij* Lib. I.

De Religione Chriſtiana contra tranſeuntes, vel redeuntes ad Iudæorum ritus Lib. III. De *Vita, Morte, & Sepultura Reginæ Catholicæ* Lib. I. In *œconomiam Ariſtotelis* Lib. I. De *Pontentijs Animæ* Lib. I. Obijt Anno M. D. XXXVII. 1537

XXXV. D. Alexander huius nominis I. Epiſcopus Conchenſis XXXV. cognomento *Ceſſarino*, patriâ Romanus, ex Prothonotario Apoſtolico S. R. E Cardinalis, Legatus à Sacro Collegio ad Adrianum VI. Pontificem electum, in Hiſpania reſidentem, vt de eius electione moneret. Deinde Pampilonenſis Epiſcopus, poſt Conchenſis. Obijt Romæ Anno M. D. XLII. 1542

XXXVI. D. Sebastianvs huius nominis I. Epiſcopus Conchenſis XXXVI. cognomento *Ramirez, de Arellano*, ex Inquiſitore Hiſpalenſi, Granatenſis Auditor, & Præſes. Epiſcopus S. Dominici apud Indos, & Vice Rex, deinde Tudenſis, poſt Legionenſis, & tandem Conchenſis, Præſeſque Valleſoletanus, quam dignitatem dimiſit, vt ouibus ſuis ſuccurreret, Obijt Anno M. D. XLVII. 1547

XXXVII. D. Michael huius nominis I. Epiſcopus Conchenſis XXXVII. cognomento *Muñoz*, Collegij Maioris S. Bartholomæi Salmanticenſis togatus, & in eo Iudex Metro politanus, inde Auditor Granatenſis, Canonicus Doctoralis Caurienſis, S. G Inquiſitionis Conſiliarius, Regis Capellanus, Capellæ Regiæ Granatenſis Maior, Epiſcopus Tudenſis, & illius Cancellariæ viſitator, inde Antiſtes Conchenſis, & Valleſoletanus Præſes, quo munere obijt Anno M. D. LIII. 1553

XXXVIII. D. Petrvs huius nominis III. Epiſcopus Conchenſis XXXVIII. cognomento *de Caſtro*, ex origine Regia progenitus, qui primam Sed em Salmanticenſem obtinuit, poſt Conchenſem, Obijt Anno M. D. LXI. 1561

XXXIX. D. F. Bernardvs huius nominis I. Epiſcopus Conchenſis XXXIX. cognomento *de Freſneda*, ex ordine Minorum, Philippi II. Regius Confeſſarius, & S. Cruciatæ Commiſſarius, tandem Conchenſis Præſul, è qua ad Cordubenſem Anno M. D. LXXI. tranſlatus Sedem, poſtea ad Cæſarauguſtanam, ibidem obiit Anno M. D. LXXVII. In cuius honorem hæc Carmina ſcripſit Poëta Cæſarauguſtanus. 1571

Qui ſacros cenſus ſacros conſumpſit in vſus,
Dum Triplex cinxit nobile Mitra caput;
Hoc Superis Templum ſtruxit, Muſiſque Lycæum,
Bernardus *totus clarus in Orbe Pater.*

XL. Gaspar huius nominis I. Epiſcopus Conchenſis XL. cognomento *Quiroga*, ex Canonico Toletano, Valleſoletanæ Cancellariæ Auditor, & vnus ex Patribus, & Iudicibus Rotæ Romanæ, Regni vtriuſque Siciliæ Viſitator, Supremi Caſtellæ, & S. G. Inquiſitionis Conſiliarius, Italiæ Præſes, Epiſcopus Conchenſis, deinde Hiſpaniæ Generalis Inquiſitor, à Conſilijs Status, poſt Archipræſul Toletanus Anno M. D. LXXVII demum S. R. E. Cardinalis, denique multis clarus facinoribus obijt Madridij Anno M. D. XCIV. 1577

XLI. D Didacvs huius nominis IV. Epiſcopus Conchenſis XLI. cognomento *Couarrunias*, & *Leyua* ex Præſule Ciuitatenſi, Segobienſis primum poſt Conchenſis electus, obijt ante adeptam poſſeſſionem Madridij dum Caſtellæ Præſidem ageret, Anno M. D. LXXVII. 1577

D. Rode

XLII. D. Rodericvs huius nominis II. Epiſcopus Conchenſis XLII. cognomento *de Caſtro.* qui D. F. Bartholomæum Carranza Archiepiſcopum Toletanum ex Pontificis iuſſu capiens, Inquiſitoribus Toletani Tribunalis tradidit, inde S. G. Inquiſitionis Conſiliarius, poſt Epiſcopus Zamorenſis, deinde Conchenſis, quem Gregorius XIII. purpureo condecorauit galero, denique ad Hiſpalenſem Sedem tranſlatus Anno M. D. LXXXI. Obijt Anno M. DC. 1581

XLIII. D. Gomezivs huius nominis I. Epiſcopus Conchenſis XLIII. cognomento *Zapata*, ex Canonico Toletano, & Archidiacono Madridenſi, Indiarum Conſilij Senator, poſt Epiſcopus Carthaginenſis, inde Conchenſis, qui dum munera exerceret Pontificalia Anno M. D. LXXXVII. obijt. 1587

XLIV. D. Ioannes huius nominis VI. Epiſcopus Conchenſis XLIV. cognomento *Fernandez Vadillo*, ex Collegio S. Crucis Valleſoletano, Canonicus Scripturæ primus S. E. Palentinæ, & Epiſcopus Conchenſis, qui Synodum congregauit, obijt Anno M. D. XCV. 1595

XLV. D. Petrvs huius nominis IV. Epiſcopus Conchenſis XLV. cognomento *Porto-carrero*, ex Canonico Hiſpalenſi, Valleſoletanus Auditor, Galleciæ Regens, Concilij Regalis Caſtellæ Senator, & in Supremo S. G. Inquiſitionis Conſiliarius S. Cruciatæ Commiſſarius, Epiſcopus Calagurritanus, inde Cordubenſis, & Generalis Inquiſitor, poſt Conchenſis; ſed Pontificis Clementis VIII. ad ſuæ Sedis reſidentiam decreto pergere iuſſus graui infirmitate oppreſſus, & melancholico dolore lapſus obijt Anno M. D. XCIX. 1599

XLVI. D. Andreas huius nominis I. Epiſcopus Conchenſis XLVI. cognomento *Pacheco*, ex Abbate S. Vincentij in S. E. Toletana, Epiſcopus Pampilonenſis, poſt Segobienſis, demùm Conchenſis, & Inquiſitor Generalis Hiſpaniæ, quod munus retinens Epiſcopatum illico recuſauit Anno M. DC. XXII. Ideò Patriarcha Indiarum, & à Conſilijs Status nominatus Obijt Anno M. DC. XXVI. 1622

XLVII. D. Henricvs huius nominis I. Epiſcopus Conchenſis XLVII. cognomento *Pimentel*, ex ordine Alcantarenſi Eques, Conſilij Ordinum Senator, Archidiaconus, & Canonicus Giennenſis, & S. G. Inquiſitionis Conſiliarius, Epiſcopus Valleſoletanus, deinde Conchenſis. Obijt Anno M. DC. LIV. 1654

XLVIII. D. Ioannes Franciscvs huius nominis VII. Epiſcopus Conchenſis XLVIII. cognomento *Pacheco*, ex Decano Giennenſi Epiſcopus Cordubenſis, ex qua ad hanc Sedem Conchenſem tranſlatus adhuc in hoc munere illuſtriſſimus viuit Antiſtes hoc Anno M. DC. LVI. 1656

Hactenus Catalogus Præſulum Conchenſium, quem nobis ſuppeditarunt Ioannes Paulus Martyr Rizus in *Hiſtor. Conchenſ.* M. Ægidius Gonzalez Chronographus Regius in *Theatr. Eccleſ. Caſtell. Tom. 1. fol.* 449. S. E. Conchenſis huiuſmodi pluribus ditata eſt & inſignibus Sanctorum Reliquijs, quarum Catalogum deſcripſere ijdem Rizus & Gonzalez ſupra.

SEXTO

SEXTO
Kal. Octobris.
DIES XXVI.

A. Oscæ *in Celtiberia Hiſpaniæ Tarraconenſis* TRANSLATIO *aliquot ſacrorum Pignorum Corporis* S. ORENTII *Confeſſoris, Eccleſiæ* Auxenſis *in Gallia Epiſcopi, Fratris* S. Laurentij *S. R. E. Archileuitæ, & Martyris* Hiſpani; *quæ ex eadem Vrbe in* Occenſem *ſolemni pompâ, & celebri plauſu, Deo diſponente peracta eſt.*

B. *Apud* Montem Cœlium *in Carpetania,* DEPOSITIO *ſacrarum exuuiarum Corporis* S. EVSEBII *Pontificis Maximi, quæ in prædeuite, & auratâ thecâ precluſæ, honorifice cuſtodiuntur, & omnium pietate venerantur, & coluntur.*

NOTÆ.

A. TRANSLATIO *ſacrorum Pignorum* S. ORENTII *Epiſcopi, & Confeſſoris Auſci in Gallia Oſcam Celtiberiæ*] Celeberrima, & famigerata fuit huius TRANSLATIONIS feſtiuitas apud *Oſcenſes Celtiberiæ* cuius memoria adhuc ſuperſtitibus in tanto pretio eſt, quòd huius diei, & ſequentium ſolemnia, vt quid magnificum, cùm explicare deſiderant, in paræmiam abirent. Eius res geſtas *Hiſpano* ſermone Franciſcus Didacus de Aynſa, & de Yriart integro *Libello*, Oſcæ edito Anno M. DC. XII. compaginauit; & in *Hiſtor. Oſcenſ. lib. 3. c. 34. fol. 496.* aliqua dixit. Doctor Ioannes Franciſcus Andreſius Regni Aragoniæ *Scriptores.* Chronographus in *Defenſor. Patr. S. Orent. c. 8. fol.* 122. etiam huius *Tranſlationis* Acta tranſcribit De ea & Nos ſupra *Tom 2. Die XV. Mart. lit. C. n. 8. fol.* 234 Illa & Nos breuiori calculo compaginabimus, vt tantæ ſolemnitatis pompa reuiuiſcat, & in Orbem denuò diffundatur, maximè vt *Gallicanis* Scriptoribus pateat, quanto humanitatis affectu Chriſtianiſſimus Galliarum Rex *Henricus IV* Oſcenſes tunc fuit proſecutus, dum ſæpius Archiepiſcopo Auſcenſi, Priori & Fratribus Monaſterij S. Orentij, & Conſulibus vrbis Auxitanæ, perſuas litteras Regias præceperat, illis partem Reliquiarum *S. Orentij Præſulis* impartiri. Quæ omnia *Sauſſayo*, & *Catellio* hactenus ignorata, pateſcent.

ACTA

ACTA TRANSLATIONIS Sacrarum Reliquiarum Corporis S. Orentij Confeſſoris Epiſcopi Auſcenſis in Gallia, origine Hiſpani ex Oſca Celtiberia, Fratris gemelli Sancti Laurentij S. R. E. Archileuitæ Martyris, & Filij SS. Orentij, & Patientiæ Coniugum.

Deſiderii Oſcenſium pro Reliquiis S. Orentij.

CVM ſæpenumerò Oſcenſis *Vrbis deuotio, & eius* S. E *Epiſcopus, Decanus, & Capitulum ſummis affectibus verſarentur, in adipiſcendis aliquot ſacris pignoribus Corporis* B. ORENTII, *Epiſcopi* Auxitani *in* Gallia, *Confeſſoris; Fratris gemelli* B. Laurentij *Archileuitæ, & Filij* SS. Orentij, & Patientiæ *coniugum, olim Ciuium* Oſcenſium: *Cuius* B. ORENTII *Epiſcopi lipſana, condita in Monaſterio ipſi Sanctiſſimo Præſuli dicato apud* Auſcenſem *Vrbem, noſcebantur; & eorum deſiderium nullis precibus, & diuerſis molíminibus adimpleri non poſſit, ſtantibus quandoque bellorum aſſiduis inter* Hiſpaniam, & Galliam *diſſidentium interſtitijs, aliquando verò difficultatum ſucceſſiuarum intercapedinibus, reſultantium ex fauoris, & opis defectu apud Chriſtianiſſimum* Galliæ, *apud Archiepiſcopum* Auſciæ, *& apud Monachos* S. Orentij, *per quorum manus eiuſmodi fauor erat aſſequendus; Epiſcopus, Capitulum, & Vrbs Oſcenſis, tot contrarietatibus implicuta diu ſubſiſtit, donec apud Chriſtianiſſimum* Henricum IV. *Galliæ Regem*, D. Emanuel Donlope *nobilis* Celtiber, *patriâ* Cæſarauguſtanus, *Regiæ cameræ ſeruitio mancipatus exiſtens, Chriſtianiſſimo ſupius effuſis precibus, & ſupplicationibus exorauit, quatenus Vrbis* Oſcenſis *deuotionem, eius Eccleſiæ Epiſcopi, Decani, & Capituli pietatem foueret, præcipiens Archiepiſcopo* Auſcenſi, *Conſulibus, Priori, & Monachis Cœnobij, quo erat conditum* S. ORENTII *ipſius Vrbis Antiſtitis, & Confeſſoris, patriâ* Celtiberi, *ortu* Oſcenſis, *ſacrum* CORPVS, *vt illis aliquot ipſius exuuiarum fragmenta donarentur. Annuit Rex Chriſtianiſſimus iuſtis* Emanuelis *interpellationibus, & ideo illi Regias literas dedit Archiepiſcopo* Auxenſi, *Priori, & Monachis Cœnobij, Conſulibus, & Proregi illius Prouinciæ ſubdatis die* XXX. Nouembris *Anno* M. DC VII. *Regio nomine roboratas, & per* Forget *Secretarium ſubſcriptas, quibus præcipit, vt protinus Syndicis Vrbis* Oſcenſis *pars aliqua Reliquiarum Corporis* S. ORENTII, *ipſius Vrbis Epiſcopi, &* Oſcenſis *origine, tribuatur. His literis acceptis, Vrbs, Epiſcopus, & Capitulum* Oſcenſe *exhilarati, protinus ad hoc miniſterium exequendum elegerunt Commiſſarios, & Syndicos Doctorem* Petrum Lupum *Scholaſticum Vniuerſitatis, & Canonicum* Oſcenſem *pro Eccleſia;* Martinum Coſcon, Martinum del Moliuo, Martinum Ioannem de Felices Donlope, & Sebaſtianum de Canales *pro ciuitate, qui* Auſcium *aduentantes, illico de* Tranſlatione *Reliquiarum actum eſt. Conuenerat inter* D. Emanuelem Donlope *(qui ſuſceptis literis Regijs* Auſcium *deuenerat, vt facilius animos Archiepiſcopi, Prioris, & Conſulum deliniret) & ipſos Archiepiſcopum, Priorem, & Conſules, quòd Ciuitas* Oſcenſis *in remunerationem conceſſurum Reliquiarum* S. ORENTII *Præſulis, quas* Auſcium *tradere promiſerat, itidem aliquas Reliquias* SS. Orentij, & Patientiæ, *Parentum* S. ORENTII *Auxitani Pontificis, Auxitanæ Ciuitati donaret; & ideo in huius conuerſionis vim, Ciuitas Oſcenſis à Philippo* III. *Rege Catholico licentiam, & à* Paulo V. *Pontifice Maximo facultatem impetrauerat, extrahendi ex Monaſterio* de Loret, *vbi Corpora* SS. Orenſij, & Patientiæ, *Parentum* SS. Laurentij, & Orenſij, *tumulata quieſcunt; aliquot lipſana condonanda Syndicis* Auxitanæ

Bellorum cauſa dilatum.

Ope D. Emanuelis Donlope executum.

Cõmiſſarij electi.

Conuentio de reciprocis lipſanis douandis inter Auſcium & Oſcam.

Ciuitatis. Sed quia Oſcenſes *illa non detulerant* Auſcium, *res cæpit labefactari, ita vt prorſus fere omnia pacta corruerent. At induſtriâ, & diligentia* D. Emanuelis *hæc tempeſtas ſedata, recentioribus literis Regijs, tandem de traditione Reliquiarum* S. ORENTII *Præſulis actum, eâ conditione, quòd Syndici* Auxitani Oſcam *cum* Reliquijs *deuenirent, & ipſis* Oſca *Ciuitas exuuiarum partem* SS. Orentij, *&* Patientiæ *tradat. Hinc ad Monaſterium* S. ORENTII *deuentum, & apertâ thecâ, aliqua oſſa S. Confeſſoris extracta, & in capſula argentea repoſita per* Leonardum *Archiepiſcopum* Auſcenſem, *in ſummo Altari collocata ſunt. De quo huiuſmodi fuit authenticum inſtrumentum confectum:*

Inſtrumentum extractionis Reliquiarum.

IN DEI NOMINE AMEN. Nouerint vniuerſi, & ſinguli, præſentes pariter & futuri, quòd Anno à Natiuitate Domini M. DC.IX. & Die XIV. Menſis Septembris ante meridiem, apud Auxis Ciuitatem, & in Eccleſia S. ORENTII, eiuſdem Ciuitatis, regnante Chriſtianiſſimo Principe D. N. D. Henrico Dei gratiâ Francorum, & Nauarræ Rege, coram Nobis Claudio de Brie, Lominico Viuent, & Ioanne de Pardeilhan, Notarijs conſtitutis, Tabellionibuſque Regis hæreditariis requiſitis, & ſubſignatis, exiſteutes & perſonaliter conſtituti Domini, & egregij Viri Petrus Lopez Sacræ Theologiæ Doctor, Magiſter Scholæ almæ Vniuerſitatis, & Studij Generalis, & Canonicus Eccleſiæ Cathedralis Ciuitatis Oſcæ; Martinus Coſcon; Martinus del Medino, Martinus Ioannes de Felices, & Sebaſtianus de Canales Secretarius dictæ Ciuitatis Oſcæ Regni Aragonum, procuratorio nomine Reuerendiſſimi Domini Berengari de Bardaxi Dei gratia, & S. Sedis Apoſtolicæ, Epiſcopi dictæ Ciuitatis Oſcæ, atque à Conſilijs Regi Hiſpaniæ, etiam nomine procuratorio ad hoc ſpecialiter conſtituto, à Dominus Vicegerente Decano, Canonicis, & Capitulo Eccleſiæ Cathedralis Oſcæ, dequibus docuerunt, retentis dictis procurationibus, ae etiam mediante deliberatione Iuratorum, & Ciuium dictæ Ciuitatis Oſcæ, per Magiſtrum Andream de Caſtro, Die IV. eiuſdem Menſis Septembris, & dictam deliberationem Ciuium, per Magiſtrum Sebaſtianum de Canales, Die III. Menſis Septembris, tanquam Notarios publicos de numero dictæ Ciuitatis Oſcæ. Qui omnes nomine quo ſupra, iuxta prouiſiones Apoſtolicas, & mandata D. N. Francorum Regis, obtentas ad diligentiam D. Manuelis Donlope Nobilis Regis Cameræ Ordinarij ſeruientis; cognouerunt ſe habere, & recepiſſe, vt continetur in dictis procurationibus, & deliberatione Conſilij, à Reuerendiſſimo in Chriſto Patre D. N Leonardo Dei gratiâ, & S. Sedis Apoſtolicæ, Archiepiſcopo Auxitano, & à DD. Religioſis Viris D. Franciſco Entreagues Superiore dicti Monaſterij, qui aperturam arcæ, in qua corpus Diui ORENTII requieſcit, fecit iu præſentia dicti Domini Archiepiſcopi, cui tradidit Reliquias infra memoratas, iuxta mandatum Summi Pontificis, & Regis; & à Franciſco Burin Decano, Petro Pelous Camerario, Bernardo Deſpax Sacriſtâ, Ramberto Bincy Infirmario, Ioanne Ceres Eleemoſynario, Iacobo de Camps Operario, & Syndico, Bartholomæo Ligñan Refectuario, Petro Boſquet Hoſpitalario, Petro Paxis, Andreâ Fabrice, Antonio Santhous Syndico, Friſcio Rey, Ioanne Orliac, Ioanne Mereau, Bernardo Sanzet, Antonio Paſiean, Bernardo de Laue, & Geraldo Fremar Religioſis dicti Monaſterij Sancti Orantij Auxitani. Necnon Venerabilibus Viris DD. Ioanne Gineſton Iurium Doctore, Arnaldo Ramon, Raymundo Vignaulx, Ioanne Duuerdier, Petro Lauerat, Iacobo Lebe, Azema Berge, & Gillermo Cinquefrays Conſulibus prædictæ Ciuitatis Auxis, aliquas CORPORIS Reliquias S. ORENTII, videlicet MEDIAM PARTEM OSSIS

TIBIÆ

Tibiæ Vnius ex parte genu ſiniſtri nomine Phoſcilæ maius longi digitorum Octo, aut Nouem. Et Os Alivd Parvvm Metacarpinvm Pedis, longum digitorum Quatuor, quod eſt integrum eum appoſicijs ſuis. Quas reliquias dicti Procuratores tenentur, & promiſerunt deferre in dictam Ciuitatem, & Eccleſiam Cathedralem Oſcenſem. Quæ quidem Reliqviæ coram, & in præſentia dicti D Donlope, & dictorum Procuratorum ſuſceptæ fuerunt per dictum Reuerendiſſimum D. Auxitanum Epiſcopum ex parte, loco, & monumento vbi ſanctiſſimum Corpus B. Orentii manere ſolet, & conquieſcere in Eccleſia Monaſterij dedicatâ B. Orentio, & poſtea poſitæ in paruula arca argentea, expreſſe compoſita, & ab eiſdem in hunc locum allata, claue fixa, quæ quidem clauis, ſigillo ordinario dicti D. Archiepiſcopi, & ſigillo dicti Monaſterij, ac etiam dictorum Conſulum, tanquam Patronorum, & Defenſorum dictarum Reliquiarum dictæ Ciuitatis Auxis, ſigillata, data fuit in manus dicti Domini Donlope. Quam quidem in inſtanti in poteſtatem dictorum Procuratorum remiſit, & in præſentia eiuſdem Domini Reuerendiſſimi D. Archiepiſcopi, Religioſorum, & Conſulum. Ita vt dicti Procuratores dixerunt, & profeſſi ſunt, & de dictis Reliquijs ſe habuerunt, & tenuerunt pro contentis. Qui quidem Procuratores dictum Reuerendiſſimum Archiepiſcopum, necnon Religioſos dicti Monaſterij & conſules exonerare promiſerunt, ac etiam releuare ſub hypotheca bonorum mobilium dictorum ſuorum conſtituentium, & ita iurauerunt ſuper Quatuor Dei Euangelia. De quibus inſtrumentum receptum fuit per nos Notarios prædictos, & ſubſignatos in fidem præmiſſorum cum dictis partibus eede originali huiuſmodi Inſtrumenti. De Brie ; de Viuent ; de Pardehilhan. Notarij prædicti.

Hic *notandum eſt, quod licet in hoc Inſtrumento referatur,* SS. Reliquias *Commiſſarijs* Oſcenſibus *fuiſſe traditas, hoc intelligendum venit, quatenus ſpectabat ad Monachos ; nam re verâ hæc traditio facienda erat per Archiepiſcopum virtute commiſſionis Apoſtolicæ, & Regiis decretis. Igitur Arcula cum præfatis Reliquijs in Monaſterij Maiore Altare permanſit, ad vſque ſequentem diem, quo Archiepiſcopus proceſſionaliter illam ad Eccleſiam Metropolitanam magna pompa, & apparatu retulit ; & ibidem vltimam de* SS. Reliquijs *traditionem fecit* D. Donlope, *& Sindicis, qui illas alterâ die reportare in patriam propoſuere, quibus ad* Tarbam *vſque comitante Auxitano Præſule ſuſceptis proceſſere, vt omnia in Inſtrumento huius traditionis ad longum referuntur, cuius talis eſt tenor.*

SS. Reliquiæ traduntur ab Archiepiſcopo, cum Inſtrumento huiuſmodi.

Leonardvs miſericordiâ Dei, & S. Sedis Apoſtolicæ gratiâ Archiepiſcopus Auxitanus. Vniuerſis Chriſti fidelibus præſentes literas inſpecturis, Salutem in Domino. Cvm Illuſtriſſimus Dominus Epiſcopus Oſcenſis in Regno Aragonum, & Venerabiles Viri Decanus, Capitulum, & Canonici inſignis Eccleſiæ Ciuitatis Oſcenſis, nec non & Vniuerſitas eiuſdem Ciuitatis, feruore deuotionis accenſi, ſacras aliquas Reliquias S. Orentii, Prædeceſſoris noſtri Archiepiſcopi Auxitani, cuius glorioſiſſimum Corpus, in Eccleſia Monaſterij S. Orentij Ordinis S. Benedicti huius Ciuitatis Auxitanæ requieſcit, extrahere, eaſque ad prædictam Ciuitatem Oſcenſem deferre, & in Eccleſia Oſcenſi, cum eo quo decet honore collocare, iam diù in optatis haberent : Supplicatione factâ S. D. N. Papæ Paulo V. ſua Sanctitas, pio eorum deſiderio fauorabiliter annuens, dictarum Reliquiarum Tranſlationem conceſſit, modò conſenſus noſter interueniret. Aduenienti igitur Die XIII. inſtantis Menſis Septembris, Anni Domini M. DC. IX. contulerunt ſe in hanc Ciuitatem Au-

xitanam, DD. Petrus Lopez S. Th. Doctor, Scholaſticus almæ Vniuerſitatis, & Studij Generalis, ac Canonicus Eccleſiæ Cathedralis Oſcæ; Martinus Coſcon; Martinus del Molino; Martinus Ioannes de Felices, qui pro parte præfati Reuerendiſſimi D. Berengarij Bardaxi Epiſcopi Oſcenſis, nec non & Venerabilis Capituli prædicti,& Iuſtitiæ Prioris, ac Iuratorum dictæ Ciuitatis Oſcenſis; & tanquam eorum Procuratores, prout de duobus procurationum inſtrumentis per M. Andream de Caſtro, Notarium publicum, ac Regium, & de numero Ciuitatis Oſcenſis, Die IV. inſtantis Menſis Septembris, retentis. Nec non, & alio inſtrumento procurationis per Sebaſtianum de Canales, habitatorem, & Notarium Regium, & Secretarium eiuſdem Ciuitatis Oſcenſis,Die III. eiuſdem Menſis retento,fidem facturum, qui omnes vna cum dicto Sebaſtiano de Canales ſecretatio prædicto à Nobis SS.Reliquias,prædicti S. Orentii petierunt.Nos igitur,viſâ ſignaturâ S.D.N. Papæ deſuper obtentâ,ſub Datum Romæ apud S. Petrum Nonas Nouembris, Pontificatus ſui Anno Secundo: nec non & acceptis à Chriſtianiſſimo Francorum, & Nauarræ Rege pluribus literis conſenſum ſuum continentibus, tam piam dictorum Dominorum duximus admittendam. Die igitur ſubſequenti, quo celebratur feſtiuitas Exaltationis S. Crucis, Nos vna cum Manueli Donlope, & dictis Procuratoribus Ciuitatis Oſcæ, ac Conſulibus huius Ciuitatis Auxitanæ, in Eccleſiam dicti Monaſterij, matutino tempore conuenimus, vbi peracto à Nobis SS. Miſſæ Sacrificio, in Capella, in qua Reliquiæ S. Orentii aſſeruantur, & habitâ concione de honore, & veneratione Reliquiarum, mox accenſis facibus, & adſtantibus Nobis Religioſis Viris Franciſco de Vtrayguas Suppriore dicti Monaſterij, Franciſco Burin Decano, Petro Pelous Camerario, Bernardo Deſpax Sacriſtâ, Iacobo de Camps Operario, & Syndico, & omnibus aliis prædicti Monaſterij Religioſis, ac præſentibus præfato Domino Donlope, & dictis DD. Procuratoribus, necnon & M. Ioanne Gineſton, Raymundo de Vignaulx, Ioanne Duuerdier, Petro Lauerat, Iacobo Leuè, & Guillermo Cinqueſrais Conſulibus huius Ciuitatis Auxitanæ, ac Bertrando Caupene Syndico, & M. Petro Beaulis in medicina Doctore, & infinita Chriſti fidelium multitudine, ad aperturam Arcæ eiuſdem ligneæ, ferreis clatris vallatæ, cum debita veneratione proceſſimus; in qua Arca reperimus oſſa permulta, & ſacras Reliquias S. Orentii Archiepiſcopi, & inde extraximus ſuperiorem partem Ossis tibiæ longitudinis Octo, vel Nouem digitorum, & Ossicvlvm pedis, longitudinis Quatuor digitorum, integrum cum ſuis apopbiſijs. Deinde, arculâ illâ clauſâ, Reliquias extractas ſericis panis inuolutas,in Arcula argentea, priùs à Nobis benedicta, quam prædicti Procuratores, ad ſacras Reliquias transferendas, ſecum detulerant, poſuimus; & eâ tectè ſerâ firmata, & ſigillo etiam Noſtro munita, clauem eiuſdem dicto D. Donlope tradidimus cuſtodiendam; & decantato hymno Confeſſorum,peractiſquè precibus in huiuſmodi Reliquiarum Trãslationibus fieri ſolitis, prædictam Arculam argenteam ſupra Maiore Altari Eccleſiæ dicti Monaſterij repoſuimus: vbi venerandas Reliquias populo adorandas, vſque ad diem ſequentem reliquimus. Quo peracto, præfati Procuratores in honorem D. Orentii lampadem dederunt argenteam, valoris CC. L. librarum Gallicarum, quam ſuſpendere fecerunt, coram Reliquijs, & Altari S. Confeſſoris; & vt diu, noctuque ardeat dederunt dictis Conſulibus huius Ciuitatis,& Syndico dicti Monaſterij Centum aureos valoris CCC. librarum, quos præfati Conſules, & Syndicus coniunctim, in redditus annuos ad prædictum finem conuertere tenentur,de quo inſtrumentum publicum

blicum

blicum retentum fuit, per M. Claudium Brie, Dominicum Viuent, & Ioannem Pardeilham Notarios Regios prædictæ Ciuitatis Auxitanæ, die datæ XV. Menſis, & Anni prædicti. Eadem die, hora VII. poſt meridiem, Pontificalibus induti veſtimentis, vna cum Capitulo, & toto Clero Noſtræ Metropolitanæ Eccleſiæ proceſſionaliter iuimus in dictam Eccleſiam S. ORENTII, Nos comitantibus dictis Conſulibus Auxitanis, & magna noſtri populi multitudine; quo peruenti, hymnis, reſponſorijs, & orationibus in honorem Deiparæ Virginis MARIÆ, Patronæ noſtræ, & dicti S. ORENTII decantatis, & incenſationibus, in talibus requiſitis, peractis; accepimus prædictam Arculam argenteam, vna cum Reliquijs in ea incluſis, illamque omni cum veneratione in dictam Noſtram Eccleſiam Metropolitanam traſtulimus, præeuntibus, & ſubſequentibus ibidem multis cereis, & intorſtitijs accenſis, & poſtquam in dictam Noſtram Eccleſiam peruenimus, dictam Arculam ſuper Maiori Altari collocauimus cum debitis ſemper incenſationibus, & reuerentijs, & cantatis Antiphonis, Reſponſorijs, & orationibus pluribus, dataque benedictione populo, acceſſit D. Manuel Donlope, qui tradidit Nobis clauem dictæ Arculæ, quam prius papyro incluſam, & ſigillo noſtro munitam, eidem reddidimus; qui eodem inſtanti, & coram Nobis eam tradidit d. D. Petro Lopez & Comprocuratoribus ſuis. Quibus omnibus peractis, quoſdam Presbyteros ad cuſtodiendas dictas Reliquias, vſque ad diem ſequentem ordinauimus. & ſic in pace in Palatium noſtrum rediuimus. Die vero dicta ſequenti XVI Menſis, & Anni ſuperioris, & infraſcripti hora VIII. Matutina, Nos Pontificalibus, vt ſupra, induti veſtimentis, & Nobis adſtantibus Canonicis, & toto Clero Noſtræ Ciuitatis, prædictam Arculam argenteam, vna cum Reliquijs in ea incluſis, omni cum reuerentia accepimus, illamque perſonaliter aſportauimus, vſque ad Capellam N. D. de Niuibus nuncuparam, extra muros Noſtæ Ciuitatis; quo peruenti illam ſuper Altare collocauimus, Miſſamque ibidem celebrauimus, benedictioneque ſolemni populo data, prædictam Arculam, Equo albo ad illam portandam, Sella, ſalarijs, panniſque argenteis, præparato impoſuimus; quam vna cum dictis Procuratoribus, vſque ad Vrbem S. Seueri Diœceſis Tarbienſis conduximus; & in comitatu Reuerendiſſimi D. Epiſcopi Tarbienſis, quem ibidem habuimus, reliquimus In quorum fidem has præſentes literas manu propria ſignatas, & Sigillo noſtro munitas per ſecretarium expediri fecimus. Datum in dicta Vrbe S. Seueri die XVII. Menſis Septembris, Anno Domini M. DC. IX. Leonardus Archiepiſcopus Auxitanus. De Mandato Reuerendiſſimi Domini Archiepiſcopi. De Cauſe Secretatius.

HOC *Die ex Ciuitate* S. Seueri *magnâ Oppidanorum multitudine comitante* Reliquiæ Tarbam *conceſſère, vbi Epiſcopus illius Vrbis obuiam fecit Noſtris, qui famâ* Tranſlationis *cum innumeris Equitibus, & familiaribus venerat, & adoratis* Reliquijs, *in vrbem repedauit, vt ſolemnem proceſſionem inſtrueret, quâ reciperentur* Reliquiæ. *Ita factum, & diè ſequenti* XVIII. Septembris *poſt Miſſam, & concionem de laudibus S. Confeſſoris exactam, proceſſère Noſtri cum* SS. Reliquijs, *quas per aliquot ſpatium itineris ſunt comitati Archiepiſcopus* Auxitanus, *& Epiſcopus* Tarbienſis, *& è loco deſignato, Noſtris vale dicto ſummâ humanitate diſceſſere cum ſuis, relinquens* Auxitanus *Antiſtes duos Capellanos, qui comitarentur* SS. Reliquias, *& impoſterum cùm reuerterentur ferrent lipſana, quæ Ciuitas* Oſcenſis *de Corporibus* SS. Orentij, *&* Patientiæ *Parentum* S. ORENTII *Auxitani Præſulis, promiſerat, vnà cum Monachis, ad hoc ſpecialiter conſtitutis; & ad* Coarraſam *Oppidum peruenere, vbi etiam ſolemniter recepta ſunt, & in Eccleſia depoſita. Hinc Die*

Itineris deſcriptio Auxi Oſcam.

XX. *per* Nay *Oppidum*, *ad* Rioſt, *inde Die* XXI. *ad villam nomine* Sallen; *è quaegreſſi Die* XXII. Bieſeas *deuenere*, *& tandem apud vicum* Senegue *pernoctauère. E quo Die* XXIII. *in* Iaccam *vrbem*, *vbi ſolemnis apparatus diſpoſitus erat conceſſère*, *deinde* Bolcam *Die* XXIV. *vbi ſequenti die quiêuere*, *vt* Oſcæ *fieret praventio ſolemniſſima in receptione* SS. Reliquiarum, *quâ conſtitutâ*, *Die* XXVI Septembris *in patriam vrbem ingreſſa*, *ſolemniſſimâ pompâ*, *& per* Nouendium *varijs demonſtrationis ſpiritualibus*, *& temporalibus officijs collocata ſunt.*

Oſca recipiuntur ſolemni pompâ.

Denique iubilationibus, *feſtis*, *& choreis expletis*, *Epiſcopi* Oſcenſis, *&* Iacenſis, *qui omnibus ſolemnibus interfuit*, *conuocatis Monachis Monaſterij* Auxitani, *& Capellanis Archiepiſcopi*, *qui ad deferenda aliquot lipſana* SS. Orentij,& Patientiæ *Parentum* S. Orentij *Auxitani venerant*, *illis partes* Oſſivm *eiuſmodi Sanctorum*, *ex monumento*, *quô quieſcunt in Monaſterio* Lauretano, *in capſulâ argentea*, *ſubſignata*, *& ſigillis munita*, *repoſuerunt. Capſulamque illis tradiderunt. Qui ad propria reuerſi*, *Monachi* S. Orentij *receperunt* Reliquias, *& illas in Capella ad hoc ſpecialiter conſtructa collocarunt*, *vbi* S. Patientiæ *meritis multi ægroti ſanitatem à Domino recipiunt. Qui cum Patre regnat*, *& Spiritu Sancto in ſecula.*

Dantur Reliquia SS. Orentij, & Patientia Monachis S. Orentij.

Hæc ſunt Acta per compendium recenſita; qui res geſtas ad amuſſim legere deſiderat, adeat *Aynſam*, & *Andreſium*, qui vterque ex profeſſo huius *Tranſlationis* etiam minutiſſimas actiones conſcripſit; quarum ecphraſim hîc referre, & prolixu, & inutile. Multa Poëtæ *Celtiberi* tam *Hiſpano*, quam *Latino* ſermone Carmina compoſuere, in huius *S. Tranſlationis* lætitiam, & anamneſim; en tibi ſequentia damus.

> Auſcius *vt vidit precibus pia vota Parentis*
> *Coniungi, miſerans hos dedit ore ſonos.*
> Osca *Soror, triſtes quas voluis pectore curas*
> *Diſcute, pro curis gaudia ſume tuis.*
> *Abſentis reuocare cupis, bona Mater,* Orenti
> *Vel cineres: partem, quod licet, ecce damus.*
> *Excipit hanc genitrix gaudens; pro pignore grates*
> *Dignas ſe tanto reddere poſſe, negat.*
> *Vrbs generoſa (inquit) præſenti laude paraſti*
> *Immortale tibi, perpetuumque decus.*
> *Iam tua conceſſi memorandi gloria doni*
> *Omnis in ore frequens poſteritatis erit.*
> *Hiſtoricique tuas laudes Annalibus addent,*
> *Qui Patria condent facta legenda ſua.*
> *Namque pie Nobis tribuiſti lipſana mentis,*
> *Lipſana magnificis anteferenda bonis.*

Ex ſuperius dictis *Catellus*, & *Sauſſayus* nobiliſſimi Galliæ Scriptores perpendent, quanto incertitudinis vitio laborent eorum opinationes, & dicteria, quibus perſuadere conantur, nequaquam Orentivm Præſulem *Auxitanum* fuiſſe *Oſcenſem*, nec filium *SS. Orentij*, & *Patientia.*, ac Fratrem *S. Laurentij.*

B. S. Evsebivs Papa, & Martyr.] Eius meminit Ado, & Martyrologium Romanum Baron. lit. *C. fol.* 600. Caſtellanum Vaſq. *fol.* 158. Luſitanum Lup. *fol.* 206. & cætera recentiora. De eo Baronius in *Annal. Eccleſ. Tom.* 3. *Ann* 311. *n.* 40. & cæteri rerum Pontificalium Scriptores, nempe *Damaſus*, *Luitprandus*, *Euſebius*,

Martyrologia.

Euſebius, Platina, Caballerÿs, Illeſcas, Spondanus, & *Turſelinus*. Eius Acta breuiter compaginat Phillippus Ferrarius in *Cathalog. SS. Ital. fol.* 615. ſic: EVSEBIVS natione Græcus S. Marcello ſucceſſit in Pontificatu, Maxentio Romæ Imperante, Anno ſalutis CCC. IX. Octauo perſecutionis anno, quem prius Medicum fuiſſe ferunt. *Scriptores.*

Scripſit Tres Epiſtolas. I. ad Galliæ Epiſcopos II. ad Ægyptios. III. ad Epiſcopos Tuſciæ, Campaniæ. *Quid ſcripſerit?*

Nonnulla conſtituit, in quibus hæc præcipua, vt puella deſponſata in Monaſterium ingredi non prohibeatur: Ne Sacrificiū Altaris, in ſerico, ſed in lineo panno fiat: Ne ieiunia legitima abſq; neceſſitate ſoluantur. Habuit ordinationem vnam Menſe Decembri, qua presbyteros XIII. Diaconos III. & Epiſcopos XIV. per diuerſa loca creauit. *Quæ decreuerit.*

Cumque Annos II. Menſes VII & Dies XVI. ſediſſet, obdormiuit in Domino, apud S. Petrum ſepultus. *Obijt.*

Quatenus ad Tranſlationem Româ Hiſpaniam ad Monaſterium Montis-Cœlij videndus D. Petrus Gonzalez de Mendoza Archiepiſcopus Grannatenſis in Hiſtor. Salzed. lib. 4. c. 11. fol. 838. vbi Acta, & Teſtimonium Tranſlationis inueniet erudītus. *Tranſlatio ad Hiſpaniam.*

QVINTO
Kal. Octobris.
DIES XXVII.

A MEDIOLANI *in Iſubria* S. CAII OPII, *origine* Hiſpani, *ipſius Vrbis Epiſcopi; qui primùm militiam ſecutus*, Centurionis *titulo cùm fuiſſet exinde decoratus, primus poſt Chriſti mortem, videns, Domino moriente, ſaxorum mutuò ſeſe collidentium fragorem, & eclipſi extra naturæ terminos ſuccedente, Solis, & Lunæ defectionem, Chriſtum eſſe verum Dei Filium confeſſus eſt: demùm exuto baltheo, Chriſtianis adhærens*, Mediolanenſis *Vrbis infulâ indutus, ibidem* Confeſſoris *titulo ad Superos euolauit.*

B. CORDVBÆ *in Bætica Hiſpaniæ* SS. ADVLPHI, & IOANNIS *fratrum; Qui* Hiſpali *nati, & oriundi, cum Matre* Arthemia, & Aurea *ſorore Vrbem Patritiam perrexere, vbi cùm fidem ſuam Arabibus, & iſtorum errores edicere decreuiſſent, ab illis tenti, primitias Martyrum in Sarracenica perſecutione Agoniſtæ intrepidi collegere.*

NOTÆ

NOTÆ.

A. *Quis fuerit, & an Hiſpanus?*

SANCTVS CAIVS OPIVS *Hiſpanus, primùm Centurio, poſt Mediolanenſis Præſul.*] Hunc fuiſſe filium *S. Cornelij Centurionis Malacitani* ex Hiſpania oriundi, ſuperius hoc ipſo *Tom. 5. Die XIII. Septembr. lit. A.* ſcriptum reliquimus, & probatur ex Flauio Dextro in *Chron. Ann.* 34. his verbis: CAIVS OPIVS *Centurio* Hiſpanus *credit Chriſto morienti in Cruce.* Quo loco videndi Rodericus Caro *lit. A. fol. 6.* & Franciſcus Biuarius *Comment. 3. n. 1. fol. 25.* Expreſſius idem Dexter in *Chron. eod. Ann.* 34. hac ſerie, vbi omnia in textu conſcripta breui periodo recenſet; *Floret per id tempus in* Hiſpania CAIVS OPIVS *Centurio filius*, Cornelij *pariter Centurionis* (Malacitani) *Qui morientem Chriſtum prædicat* Ieroſolymis *eſſe* Filium Dei, *inter fragores ſaxorum, mutuò ſe ſe collidentium, obducto tenebris die. Ex Gentilibuſque à Chriſti morte primus hic* Chriſtianus Centurio *credidit. Qui fuit Ciuis Romanus, baptizatuſque à* B. Barnaba, *factus eſt* III. Mediolanenſis *Epiſcopus: Vir quidem Apoſtolicus, qui Chriſti mortem, & eclypſin admirabilem primus omnium* Hiſpanis, *genti ſuæ, cum audientium ſtupore, refert.* En ex *Dextro* originem; en fidem, & hominis identitatem, & ſanctitatem, Quibus admiſſis, venio ad elogia.

Martyrologia. Celebre compaginat Martyrologium Romanum *Baron. lit. G. fol.* 601. hac clauſulâ. *Mediolani* S. CAII *Epiſcopi, Diſcipuli* B. Barnabæ *Apoſtoli, qui multa in perſecutione Neronis paſſus, in pace quieuit.* Conueniunt Vazq. in *Caſtellan. fol.* 157. Lupus in *Luſitan. fol.* 207. Higuera in *Hiſpan. MS. fol.* 48. De eo poſt Dextrum Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. Ann. 36. n. 6. fol.* 7. Rodericus Caro, & Biuar. *d. Ann.* 34. *lit. T. fol.* 9. ille *Ann.* 34. *Comment. 8. n. 2. fol.* 42. Martinus de Roa *Hiſtor. Malacitan. c.* 9. Fragorem, moriente Domino, & confeſſionem Noſtri Centurionis deſcripſit Iuuencus Noſter, ſic:

Scinduntur pariter ſancti velamina Templi,
Carbaſaque in geminas partes dirupta dehiſcunt,
Et tremebunda omni concuſſa eſt ponderę tellus,
Diſſiliuntque ſuo ruptæ de corpore cautes.
Tum veterum monumenta virûm patuere, repulſis
Obicibus: viuæque animæ per membra reuerſæ,
Et viſum paſſæ populi, per mœnia late
Errauêre vrbis; ſic terrent omnia Mundum.
Militibus primis quatiuntur corda pauore
Dedita quæ ſæuæ ſeruabant corpora pœnæ.
Atque Deum Chriſtum Centurio *corde fatetur.*

Sed & *Cæcilius Sedulius*, Noſter Pontifex *Oretanus*, de quo & Nos *ſupr. Tom 1. Die XXIV. Februar. fol.* 240. *lit. A.* huius horroris tenebras, & *Centurionis* Noſtri fidem, ſequentibus Carminibus compulſauit.

Interea horrendæ ſubito venere tenebræ,
Et totum tenuêre polum, mœſtiſque nigrantem
Exequijs texére diem. Sol nube coruſcos
Abſcondens radios, tetro velatus amictu

Delituit,

Delituit, triſtemque infecit luctibus Orbem.
Hunc elementa ſibi meruerunt cernere vultum
Auxilijs orbata patris, lætata per ortum,
Mœſta per Occaſum. Nam lux vt tempore fulſit
Naſcentis Domini, ſic hoc moriente receſſit;
Non abſens manſura diù, ſed myſtica ſignans
Per ſpatium ſecreta ſuum, quippe vt Tribus horis
Cæca tenebroſi latuerunt Sydera cœli:
Sic Dominus clauſi Triduo tulit antra Sepulchri.
Nec tellus ſine clade fuit; quæ talia cernens
Funditus intremuit, dubioque in fine ſupremum
Expauit natura modum, ne cogeret omnem
Summus apex inferna petens ſuccumbere molem,
Auctoremque ſequens per tartara Mundus abiret.
Quem ſapienſque videns Centurio *ſæpe fragorem,*
Iſte erat abs dubio Numen de Numine, dixit.

Aluarus Gomezius Nobiliſſimus & ſanguine, & proſodiâ Ciuis, & Poëta Toletanus in *Thali-Chriſt. lib.* 21. *fol.* 176. etiam hanc Solis eclypſin, & *Centurionis* confeſſionem his verſibus declarauit:

Sol tamen hac Domini compaſſus cæde perempti
Vertitur in tenebras, radios, lucemque negauit:
Factorem terris morientem lucifer horis
Dum flet: & æternam timuerunt ſydera noctem
Horreſcunt homines: motumque hac morte videres
Contremuiſſe ſolum, funeſtaque murmura cautes
Colliſæ ingeminant, tortis & fontibus æquor
Inſurit: extremam turbataque cuncta ruinam
Vt trepidant: Templi ſunt ſciſſaque vela decori:
Clauſaque ſancta patent: ſolus Centurio *Chriſtum,*
Eſſe Deum clamat repetitis vocibus vltro.

Denique *Ludouicus Marcellus Brauo de Mendoza* Poëta *Segobienſis* minime contemnendus, in Nouiſſima *Hiſtor. Euangel. lib.* 6. *fol.* 33. *col.* 2. quam Madridij Anno M. DC. LI prælo dedit, ſimiliter huius diei Paſſionis Chriſti horrores, & *Centurionis* Noſtri confeſſionem deſcripſit, elegiacis carminibus:

At Dominus tandem cum magna voce reclamat,
Commendat Patri ſpiritum & inde ſuum:
Et dicens hæc expirauit. Centurio *inquit:*
Vere erat, acta videns, Filius iſte Dei.
Ecce velum Templi exciſſum, terraquè ab imis
Diſſociata locis eſt tremefacta ſuis.

Sunt petræ ſciſſæ, & rauco ſtridore cauernæ
Inſonuere cauæ: tunc monumenta patent.

Hoc idem aſſumpti huius ſpecimen pluribus poſſet Poëtarum Catholicorum ſymbolis illuſtrari, ſed breuitatis cauſâ, & ne prolixitatem legentibus afferat iſthæc Notatio, ad ACTA Noſtri *Centurionis* pergere compellimur, quæ Philippus Ferrarius in *Catal. SS. Ital. h. d. fol.* 619. breuiſſima dedit, haut cognitis origine, & cæteris rebus geſtis, à Noſtris Scriptoribus recenſitis. Nos integra, & genuina dabimus, vt in poſterum nihil deſideretur.

ACTA S. CAII OPPII CONFESSORIS, & Epiſcopi Mediolanenſis, Ciuis Romani, & origine Hiſpani, ex Dextro, & alijs.

Origo, & Parens.

CAIVS OPPIVS *filius* Caij Cornelij *Centurionis origine* Hiſpani, *ex* Malacitana *vrbe* Bæticæ *in* Hiſpania *oriundi, cuius memoriam recolunt* Græci, *& Hiſpani* Idibus Septembris, *cuiuſque ſummam fidem inter Iſraëlitas Chriſtus Dominus in Euangelio commendauit. Is igitur* OPPIVS *Cornelij filius, dùm ad virilem ætatem peruenit, militari ſagulo cinctus, ſub parentis vexillis, & poteſtate militauit ſtrenuus, ita vt, dimiſſo per parentem* Centuriatu, *ad eius apicem ſuis intercedentibus meritis aſſumptus, muneris ſplendorem ſublimaret. Illud forte regebat* Centurio *Noſter, cùm perfida Iudæorum inuidia aduerſus Chriſti Domini vitam, & miracula irarum cuſpidem acuebat, adeò vt innocentiſſimum Agnum ad vſque mortis patibulum attraheret inſatiabilis. Delatus igitur in Caluaria locum Saluator vt propria morte, ſuorum mortem deuinceret æternam; & ſtipite adfixus omnia ad ſe traheret, inter cæteros qui ad ſupplicij ſpectaculum conuenere, vnus fuit* CAIVS, *qui poſt Chriſti emiſſionem ad patrem ſpiritus, Solis defectionem demirans, diem confuſis tenebris obnubilatum inſpectans, Montium cacumina decidentia conſiderans, ſaxa inter ſe ſe collidêtia percipiens, tonitruum murmura flammantia perpendens, horrida vallium concaua funeſtis vlulatibus reſonantia peraudiens, mæſta diu ſignata defunctorum monumenta cadauera euomentia perluſtrans, eaque vita reſtituta per vrbis angulos apparentia capeſſens, Templi Maximi velamina fragore fatali reſciſſa cognoſcens, & fere nihil in natura compactum, quod non extra naturam diſiectum appareret, obſeruans, Spiritus-Sancti forſitan ſplendore obumbratus, intrepidâ confeſſione clamante, dicens:* VERE DEI FILIVS ERAT ISTE. *Quibus emiſſis, & tenebris poſt Trium horarum ſpatium conſumptis, in vrbem deſcendens, & in corde, quæ viderat ruminans, ſanctitatis Chriſti veritate compulſus, Mortem Chriſti Iudæorum iniquitate patratam, tot prodigijs mirabilem, tot miraculis illuſtrem diſcutiens, eiuſque allectus amore, ea, quæ ad meliorem vitam inſtituendã conuenientia perdiſceret, inſequi totis viſceribus ſpopondit. Hinc Beatus* Centurio *Chriſti Diſcipulos quæritans, quia profugi Magiſtri apprehenſione, & Chriſti patibulo cõterriti* Ieroſolymam *deſſerentes abierant. Aſt poſtmodum ſacram Vrbem repedantes, & poſt Triduum Redemptoris reſurrectione exultãtes inuenit, illiſque adhærens, eorũ doctrinam de ſuis Apoſtolicis viſceribus exhauſtam indiuiduus comes feliciter ebibebat. Hinc poſt aliquot temporis* Centurionis *munus renuntians,* Barnabæ *veſtigia ſequens, ab eo baptizatus, & in opus miniſterij aſſumptus, relictis* Caio, *&* Demetrio *eius filijs quam plurimis facultatibus, cætera ad Apoſtolorum pedes appoſuit. Cum igitur ſub Apoſtolorum magiſterio verſaretur, euenit, quod plurimi* Hiſpani *Gentiles* Ieroſolymam *cõtenderent, orare ad Sanctum Templum, &* IESVM *Dominum Noſtrum videre, & alloqui, de quo tot prodigia ab eo patrata didicerant; Sed cognitâ per eos Saluatoris Chriſti morte, cum eſſent noti* CAIO *Centurioni, ſanquã homopolo, ab*

Centurionis munus obiuit.

In Caluario permanſit tempore Paſſionis.

Eius confeſſio poſt Chriſti mortem.

Apoſtolos quærit, à quibus edocetur.

A Barnaba baptizatur.

eo

copetierunt, vt eum Apoſtolis, quos ipſe continuo comitabatur, peragerét, quòd quantocyus vnum ex eis emitterent Hiſpanias, qui prædicationi, & conuerſioni Gentilium illius regionis intenderet. Annuit iuſta OPPIVS petitioni ſuorum, & Apoſtolos alloquens, Hiſpanorum ſuorum deſiderium, & affectum de amplexanda Magiſtri doctrinâ, & profitendâ fide, tota cordis ſignificatione detexit. Qui reſponſo accepto, Gentiles ſuos, re bene expeditâ, dimiſit. Poſt hæc eueniente profectione IACOBI Zebedæi filij, Hiſpaniarum Apoſtoli, in Hiſpaniam CAIVS illum inſecutus, eclypſim admirabilem in die paſſionis Chriſti, eiuſque mortem Hiſpanis ſuis, non abſque audientium ſtupore, & admiratione propalauit. Deinde Ieroſolymam reuerſus, & Barnabæ iterum adhærens, cum eo Italiam venit, Apoſtolorum Petri, & Pauli capturam vidit, & demum eorum martyrio præſens fuit. Quo completo, Hiſpanias repedare per Inſubriam conſtituit, & Mediolanum, illius Prouinciæ celeberrimam Vrbem, & totius Regionis Metropolim, quâ Magiſter ſuus B. Barnabas ſedem fixerat, Primuſque eiuſdem vrbis Pontifex fuerat, perluſtrare, & Anathalonem condiſcipulum, qui Magiſtro Barnabæ Apoſtolo in Sede Mediolanenſi ſucceſſerat, viſitare. Sed aliter res ſe habuit, nam eo Mediolanum ingreſſo, cognouit, quod Anathalonus condiſcipulus, & illius Ciuitatis Epiſcopus, iam diem clauſiſſet extremum, Eccleſiámque illam abſque Paſtoris ſolatio deſtitutam iacere. Quod CAIVS conſiderans, ne illa fidelium turba abſque ſpirituali capite deperiret, iterum Romam reuerſus, vt Clementem Pontificem Maximum de morte Anathaloni certum faceret, Eccleſiæque Mediolanenſi de ſucceſſore prouideret. A quo benignè ſuſceptus, deinde datis literis Mediolanum repedare præcepit. Qui reuerſus, Cleri, & Populi fidelium ſuffragijs Clementis decreto in Epiſtolis exarato, Mediolanenſis Epiſcopus conſtituitur. Tandem poſtquam tempore Neronis, cum adhuc non eſſet infula ſublimatus, ſed dum Barnabæ adhæreret vna cum Clareo poſt Epiſcopo Brixienſi, multa, & grauia fidei cauſâ ſub Anulino Præfecto perpeſſus eſſet, clarus meritis, & bonis operibus, ac pro Chriſto exantlatis laboribus plenus, ſenio confectus ad Dominum migrauit, XXVII. Septembris, Anno Domini CII. vel circiter, Imperante Vlpio Traiano.

Hiſpanorum Gentilium deſiderium Apoſtolis manifeſtat.

Hiſpanias venit.

Per Mediolanum Inſubria,

Quâ Epiſcopus efficitur,

Moritur.

Hæ ſunt res geſtæ, quas ex Noſtris, & Italis Scriptoribus colligere potuimus, Exordium ex Noſtris, vſque ad infulam *Mediolanenſem*: cætera ex Italis *Leandro*. & *Ferrario*, apud quem circa tempus Præſulatus hallucinatio ineſt. Inquit enim, quod opinio Panuini in *Faſt. ad Ann.* 92. referens, S. CAIVM, fuiſſe creatum Epiſcopum *Mediolanenſem* ſub Cleto Papa, & Domitiano Imperatore penitus Monumentis Eccleſiæ Mediolanenſis repugnat: cum ACTA illius Annos XIII. tantum præfuiſſe habeant. *Verum ſi erat Epiſcopus* (proſequitur) *ſub Nerone, quando SS. Geruaſius, & Protaſius paſſi ſunt, plures annos in Epiſcopatu vixiſſe oportet; aliàs ad annos, ſeu tempora* Clementis *peruenire non potuiſſet*. En perſuaſio *Ferrarij*; credidit tempore Neronis, S. CAIVM Epiſcopum egiſſe, & fallitur, quia licet tempore Neronis plurima pro fide pateretur, non tanquam Epiſcopus, ſed prout Diſcipulus *S. Barnabæ*, quemadmodum *Cleatus* eiuſdem Apoſtoli Diſcipulus, qui identidem plures labores tolerauit eadem perſecutione, & tandem ad Sedem *Brixienſem* ſublimatus eſt. In quo *Ferrarius* tempora, & Actiones confundit. Et patet mathematice: Nam ſi *S. Anathalo* prædeceſſor S. CAII ſedem *Mediolanenſem* regebat ſub *S. Lino* Papa, vt ipſe *Ferrarius* fatetur in *Catalog. SS. Ital. Die XXV. Septembr. fol.* 612. & S. Linus fuit Pontifex Romanus poſt Petrum ad tempora Veſpaſiani, & exceſſit *Anathalo*: quo pacto potuit S. CAIVS *Mediolanenſem* Pontificatum obtinere tempore Neronis: nec tanquam Epiſcopus SS. Geruaſium, & Protaſium Ciues Mediolanenſes ordinis Senatorij erudire, ſed tanquam vnus ex Diſcipulis, & Miniſtris *S. Barnabæ*, qui vrbem illam tempore Neronis, Apoſtoli in Inſubria munere fungens, edocebat. Et ſic intelligenda veniunt Monumenta S. E. Mediolanenſis. Prò coronide hocce Epitaphi-

Ferrarij perſuaſio diluitur.

um S. Præſuli inſcriptum, & inter carmina Codicis *Hali MS.* repertum, hoc lemmate, damus.

Pro S. Caio Oppio Centurione Hiſpano, & Epiſcopo Mediolanenſi in Inſubria Italiæ.

Epitaphium.

Caivs *in hoc ſiſtit tumulatus marmore Sanctus*,
Oppivs *atque Viro Nomen, Ibèra ſolum.*
Hic Centurio *Chriſtum inſpectans ſtipite fixum,*
Ecclypſin Solis, ſaxaque ſciſſa videns,
Protinus adhærens fidei præceptis, aratro
Impoſuitque manus, Nomen & ipſe dedit.
Barnabas *hunc ſecum coniunxit*; Barnabas *illum*
Inſtruit, atque docet dogmata ſancta ſimul.
Hunc Mediolanum *nouit almum, Præſulis ergo*
Inſulis indutum, cum quibus aſtra petit.

Ex cuius etiam *Carminis Sepulchralis* relatione, omnia penitus ſuperius recenſita probabis; ita vt bene conueniant monumenta *S. Eccleſiæ Mediolanenſis* cum mnemoſynis SS. Eccleſiarum, & Scriptorum *Hiſpaniæ*, nec inpoſterum dubitationis illi aut Noſtris aliquod veſtigium remanebit.

B. SS. Advlphvs, & Ioannes *Martyres Cordubenſes in Bætica.*] Eos fuiſſe Prothomartyres Arabicæ perſecutionis fatetur Ambroſius Morales in *Schol. ad S. Eulog. in Memorial. SS. Cordubenſ. lib. 2. c. 8. n.* 8 Primitias Martyrum *Cordubenſium* illos vocitat P. Martinus de Roa *Hiſtor. SS. Cordubenſ. fol.* 153. qui eorum agonem appingit Die ſequenti, à quo etiam Philippus Ferrarius in *General. Catalog. SS. fol.* 382. Eorum Nomina in *Tabulis Eccleſiaſticis* deſcripſere *Ado, Vſuardus, Galeſinius*, & cæteri recentiores, à quibus Baronius in *Martyrolog. Roman. h. d. fol.* 601 hoc elogio. Cordvbæ *Sanctorum Martyrum* Advlphi, & Ioannis *fratrum, qui in perſecutione Arabica pro Chriſto coronati ſunt.* Conueniunt P. Vazquez in *Caſtellan. fol.* 159. P. Lupus in *Luſitan. fol.* 206. P. Ieronymus de la Higuera in *Hiſpan. MS. fol.* 46. De eis S. Eulogius in *Memor. SS. lib. 2. c. 8. & lib. 3. c.* 16. Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib 8. c.* 125. Philippus Ferrarius in *Topograph. SS. verb.* Corduba. *fol.* 42. *col.* 2. Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 13. *b.* 29. & 44. Vaſſeus in *Chron. Ann.* 306. Ioannes Mariana *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 7. *c.* 15. F. Ioannes Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib.* 2. *c.* 67. F. Antonius de Yepes in *Chron. Benedictin. Tom.* 6. *Cent.* 6. *Ann.* 731. F. Iacobus Bleda *Hiſtor. Sarracenor. lib.* 7. *c.* 25. D. Martinus Carrillo *Annal. Eccleſ. Hiſpan. Ann.* 850. Rodericus Carro *Hiſtor Hiſpalenſ. lib.* 2. *c.* 11. D. Paulus de Spinoſa *Hiſto. Hiſpalens. lib.* 3. *c.* 9. P. Antonius Quintana-Dueñas *Hiſt. Hiſpalenſ. fol.* 168. P. Martinus de Roa *Hiſtor. SS. Cordubenſ. fol.* 153. D. Martinus de Anaya in *Apolog. pro SS. Hiſpalenſ.* 3. *p. c.* 9. *fol.* 20. & alij. Eorum Acta ſcripſit Doctiſſimus *Speraindeo*, vt idem *S. Eulogius* fatetur, ideo eadem ſcribere renuit. Illa periere temporum conturbio, & Noſtratum diſpendio. Ea damus quæ in MS. Legendario *Aſturicenſi* exarata reperimus, forte fragmentum illorum quæ *Speraindeo* contexuit, erit; nam ſtylus illam redolet antiquitatem, quâ & Eulogius vtitur.

Martyrologia.

Scriptores.

ACTA SS. ADVLPHI, ET IOANNIS Fratrum, Apud Cordubam Bætica in Hiſpania Martyrum, ex Legend. Aſturic.

Præfatio.

MARTYRALIS, Fratres chariſſimi, illuſtriſſimorum Iuuenum ADVLPHI, & IOANNIS fratrum paſſionis expeditionem, à vobis expetitam, & à me, Deo fautore, digeſtam, viribus licet imparibus, toti Hiſpanicæ Eccleſiæ pateſacio; vt eorum cæteri ſequentes Chriſticolæ animoſitate muniti, ſciant, & ſine timore ad brauium confeſſionis accedere, & tormentorum, cruciatuumque horrores intrepidi perhorreſcere. Nam ſicut Apoſtolica nos docet pagina, corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Quid ergo intereſt latenter Chriſtum credere & publice Chriſtum ignorare? Publicam confeſſionem Dominicus in Euangelio ſermo ſanctificat, quâ ſalutẽ confitentibus promittit æternam: corde credere ad iuſtitiam valebit, niſi caſus eueniat, quò quod corde geritur, manifeſtare cõueniat; num tunc non ſufficit cordis credulitas ſed opus erit patula confeſſionis clamatio, quâ deficiente, Dominica protinus comminatio ſubſequitur: Qui negauerit me coram hominibus, negabo & Ego eum coram Patre meo, qui in cœlis eſt. Igitur tota hæc præſentis præludij digeſtio ad eum finem tendit, & quod Noſtrorum Martyrum, qui cordis penetralibus Chriſti dogmata retinere ad iuſtitiam conſequendam ſcientes, illa poſtmodum occaſione proficuâ popalare, & fateri ad ſalutem amplexandam quiuere, ſequamur exemplum; & quod veritas, pura ſimplicitate, prolata, animos ſequentium ad Chriſti confeſſionem acuat intrepidos. Itaque temporibus Abderagmien Regis Cordubæ, cum eius imperium accipiebat exordium, erat Cordubæ, Matrona quædam Arthemia nomine, illuſtrium auorum ſtigmate decorata, ſed virtutum manipulis egregijs inſignior, quæ etiam Nobiliſſimo viro, licet Ethnico, copulata Tres ex eo coniugio ſuſceperat liberos, nempe ADVLPHVM, IOANNEM. & Auream honeſtiſſimam Virginem; qui Matris Chriſtianæ doctrinam ſequentes, dogmata fidei didicerunt fideles, & Parentis errores reſpuerunt vnanimes. Hæc igitur beatiſſima Matrona, ex Prouincia Hiſpalenſi, qua erat oriunda, vt melius ſacris fidei myſterijs imbueretur catholicæ, quod multi eſſent hic Chriſtianæ veritatis cultores, Cordubam concedens, protinus domum, quâ demoraretur, elocans, ibidem filios in pietatis regulis erudiuit. Illi conſtantiâ Chriſtum Deum in veritate colebant, & licet à Gentilibus multoties lacerarentur improperijs adoleſcentes, & Dominum in corde gerebant, & Chriſtum per oris confeſſionem laudabant. Sed cum conſanguinitas aliquorum, qui Beatiſſimis Iuuenibus erant ex parentis proſapia vinculo cognationis adſtricti, ADVLPHI, & IOANNIS propoſitum ſtigmate chriſtianitatis ſignatum ferre non poſſent, ſecreta per gentem ſuam cohortatione monuerunt quatenus paternam inſequi ſectam ſatagerent, ſin vero Prophetæ Dei Mahometi præcepta contemnere voluiſſent, extemplo illos ad Tribunal Iudicis attrahendos minitarentur. Audiuit itaque ſancta fraternitas cognatorum ſuorum intempeſtiuam legationis inſtantiam & perfidam monitionis execrationem; & qui corde crediderant ad iuſtitiam, ore confeſſi ſunt fidem catholicam ad ſalutem: ideo Chriſti doctrinam extollentes. & Pſeudoprophetæ turpitudinis abyſſum execrantes, ſe pro ſuſcepta fide tormenta, & cruciamina qualiacumque immanis proteruia Iudicis, in illos extorquere ſatageret, perlaturos intrepidis edixere viſceribus. Hoc reſponſo furijs exagitati propinqui, ſtatim ad Iudicem perrexere, qui Sanctorum Iuuenum conſtantiam in confeſſione fidei Chriſtianorum, & perfidiam in irriſione legis prophetæ percontantes, aduerſus illos, vt virga correctionis exequatur efflagitant. Iudicis iniqui ſanctio profana Iuuenes fratres ad eius immanem conſpectum

Cordis credulitas iuſtificat; oris confeſſio ſanctificat.

Arthemia Mater Sanctorum Chriſtiana.

Cordubam venit.

A cognatis vt fidem deſerant Sancti minantur.

Eorum conſtantia in confeſſione Chriſti.

Compre-henduntur. *protinus adducere præcipit: quos cum nefaria carnificum manus comprehenderet, ad Tribunal frequenti vlulatu, & aſsiduo clangore, vt mos eius gentis eſt, perduxit inſtanter. Quibus Index, cognatis præſentibus, & eos accuſantibus dixit:* Quo iure Nobiles Viri, qui parentis veſtri generoſitate gaudetis, & illius generis exemptione perfruitis, maternam fidem inſequentes, patris vultis illuſtrari proſapia & Matris conamini deturpari perfidia? Quid hoc? Si paternus ſplendor *Iudicis verba.* veſtrum nobilitat vndequaque decorem; cur non & eius religioſitatis ſpecimen veſtras inſuper condecorabit actiones. Iuris vtique noſtri eſt, quod filius qui paterno illuſtratur honore, parentis etiam dogmatis inſequatur acumen. Ideo ſtrenui Viri, aut parentis amplectimini legem; aut diris crueiatibus expoſiti, aut corpora, noſtram experiundi ſæuitiam, delicata parate. *Tunc SS. Martyres Iudici reſponderunt:* Nulla eſt progenies nobilitate decora, quæ ducit hominem *Sanctorum reſponſio.* in perniciem. Vt quid Nos paternæ adhærebimus doctrinæ, quæ ignobilis eſt, quæ profana eſt, quæ iniqua eſt. Cedat igitur ſplendor familiæ virtuti veraci; cedat proauorum nobilitata progenies veritati parenti. Chriſtus nobilitat Deus, cui ſeruire, regnare eſt. Eius fidem amplectimur, eius legem colimus. Omne quod non eſt ex hac fide, caducum eſt, nefarium eſt, ex Deo non eſt. Ergo ad verbera venire poteris, & corpora de quibus tantum iudex es, in tuas reponimus manus, quibus pro Chriſto omnia noſtræ nobilitatis ſtemmata renuntiamus. *Scanduit Iudex, & cum Chriſtum ex viſceribus Martyrum, blan-* *Coronantur, & ſepeliuntur.* *dimentis propoſitis, eripere non valuiſſet, illos capitali ſententia damnatos accuſatoribus tradidit conſanguineis: qui proterua luporum voracitate ineſcati, per carnificium manus ſententiam exequi Iudicis nefariam diſpoſuerunt. Quo facto, illuſtres Martyres iugulum gladio præbuerunt, & ſpiritum Creatori,* V. Kalend. Octobris. *Quorum Corpora poſtea ſublata nocte obſcurante, & honorabiliter ſepulta. Animæ verò ad immarceſsibilem gloriam euolantes, Chriſti beatitudine in æternum fruuntur: Qui cum Patre, & Spiritu-ſancto viuit, & regnat in ſecula, Amen.*

Cypriani Archipreſbyteri Cordubenſis Carmen. HVCVSQVE *Legendarium Aſturicenſe* quod ſi *Speraindeo* Magiſtro S. *Eulogij* horum ACTORVM ecphraſin tribuimus vt ea videntur innuere in exordio proculdubio, iam opus illud à S. Presbytero, & Martyre laudatum, quod perierat, reſtituimus, & iterum Eccleſiæ *Hiſpanicæ* damus. Inſuper, & *Cypriani* Archipresbyteri Cordubenſis *Epigramma*, hactenus ignotum offerimus, quo Noſtrorum Sanctorum agonem recenſet, ſequenti lemmate.

PRO SS. MARTYRIBVS ADVLPHO, Et Ioanne fratribus, & Ciuibus Cordubenſibus Carmen.

CORDVBA *primitias nouit vrbs hæc Bætica Diuum*
Martyrio oblatas, cum iam procella furere
Incipit hic Mauri: qua ADVLPHVS *verbera fortis*
Pertulit, atque IOANNES *fratres ſanguine vincti,*
Quoſque crudelis apex Gentis accuſat, & odit
Vltrò ſua: donec Crucifixo corda dederunt,
Carnificique caput, ſic & ambo ad ſydera pergunt:
Corpora poſt tumulo ſepulta in pace iacebunt.

Apud omnes conuenit hos Sanctiſſimos Martyres fuiſſe origine *Hiſpalenſes,* vt

vt probant *Morales*, & *Baronius*, à quibus *Caro*, & *Quintana-Dueñas* locis ſuperius relatis. Aduerſus eos inſurgit *D. Martini Anaya* Apologus; ſed re vera contra ius, faſque. Nam Scriptores illi originem ex *Hiſpalenſi* Prouĩcia deduxerunt; eoſque, Scilicet Martyres pertinere ad *Hiſpalenſem* Conuentum dixere; non autem ex ipſa vrbe oriundos. Hinc *Martini Anaya* cenſura euaneſcit, & S. E. Hiſpalenſis merito inter ſuos Diuos, Martyres iſtos appoſuit, tanquam ex prouincia, iuriſdictione, aut diœceſi oriundos, quod negare non poterit *Anaya*. Ergo immerito aduerſus *Carum*, & *Quintanam* inſurgit. *D. Martini de Anaya Apologus diluitur.*

QVATENVS ad *Annum* agonis varie calculus conſignatur, forte quia *Abderramen* Regis *Corduba* ſub cuius Imperio Sancti Martyres paſſi ſunt, Regni exordium dubitationibus implicatum conſiderant Scriptores Noſtri ac denique tempus præciſum, quo iſthæc perſecutionis procella, ab eo excitata ſumpſit initium. Ideo aliqui martyrium ad Annum Domini DCCC. XXI. referunt, alij ad Annum Domini DCCC. XXV. Error in eſt in *Not. Martyrol. Roman. lit. D. fol.* 602. vbi Annus conſignatur DCCC. LI. Cùm *Baronius* ipſe, qui illas Notulas contexuit, contrarium ſequatur in *Ann. Eccle. Tom.* 9. *Ann* 821. *n.* 80. Nec non *Antonius de Tepez* à vero deuiauit, credens Sanctos hoſce Martyres Monachali inſtituto paruiſſe, quia nec *S. Eulogius*, ne ACTA recenſita, nec alius Scriptor tale quid dixerit. *Annus agonis.* *Baronij, & Tepes lapſus.*

QVARTO
Kal. Octobris.
DIES XXVIII.

A. TOLOSÆ *in Gallia* S. EXVPERII *ipſius vrbis Epiſcopi, qui poſt adminiſtratum per* Hiſpanias *Præfecturæ munus, ad propria repedans, egenis prouidens, Eccleſijs inſeruiens, virtutes cumulans, & illuſtria patrans miracula, ad Dominum Confeſſor inclytus properauit.*

B. IANVÆ *prope* Securam *in Hiſpania*, S. SALOMONIS Carthaginis Spartariæ *Epiſcopi, qui virtutibus clarus, in pauperes beneficus, in oues prouidus, & ſibi rigidus, gloriam eſt Confeſſor inclytus adeptus.*

NOTÆ

NOTÆ.

A. *Præfectus Hiſpaniæ.* SANCTVS EXVPERIVS, *Hiſpaniæ Præfectus, & Epiſcopus Toloſanus in Gallia, Confeſſor.*] Eum fuiſſe Præfectum *Hiſpaniæ*, cuius regimini intendens, præclaris virtutibus cumulatus floruit, Auctores habeo inſignes ſequentis temporis anteſignanos, Auſonium in *de Profeſſor. Burdigal. Epigramm.* 18. *n.* 161. apud Vinet. *& n.* 387. *in Not.* Gregor. Turonenſ. *Hiſtor. Francor. lib.* 2. *c.* 13. Baronium in *Annal. Eccleſ. Tom.* 4. *Ann.* 324. *n.* 98. & *Ann.* 386. *n.* 3. *& Tom.* 5. *Ann.* 404. *n.* 126. *& Ann.* 405. *n.* 60. *& Ann.* 406. *n.* 35. Eius elogia poſt *Vſuardum*, & recentiores Martyrologium Romanum h. d. ſequenti: *Toloſæ* S. EXVPERII *Epiſcopi, & Confeſſoris, qui Beatus Vir quantum ſibi extiterit parcus, quantumque alijs largus*, S. Ieronymus *relatu proſecutus eſt memorabili.* *Martyrologia.* Conueniunt Vazquez in *Caſtellan. fol.* 159. Lupus in *Luſitan. fol.* 207. Andreas Sauſſayus in *Gallican. Tom* 1. *fol.* 667. De eo S. *Scriptores.* Paulinus *Epiſtol.* 20. S. Ieronymus *Epiſt.* 4. *&* 11. Robertus in *Gall. Chriſtian. tit. Epiſcop. Toloſat. fol.* 148. Carellius *Hiſtor. Comit. Toloſat. lib.* 11. *fol.* 56. In Breuiarijs *Hiſpaniæ* Antiquis, ſcilicet *Placentino*, & *Abulenſi Die XIV. Iunij* huius S. Epiſcopi Lectio, & Oratio perſeuerat, è quibus ACTA breuiter mutuauimus.

ACTA S. EXVPERII HISPANIÆ Præfecti, & Epiſcopi Toloſani, Confeſſoris, ex Breuiarijs Placentino, & Abulenſi vetuſtis, necnon ex D. Ieronymo, Auſonio Gallo, & alijs Scriptoribus.

Origo, Patria, & munus. EXVPERIVS *origine* Gallus, *patriâ* Burdigalenſis, *munere* Rhetor, *tùm ibidem, tum* Toloſæ, *ac deinceps* Narbone, *vbi &* Delmatiis *impuberibus erudiendis præfuit. Quapropter à Conſtantino Præſidis Hiſpaniarum honorem ſortitus, totam hanc regionem mirabili iuſtificatione gubernauit, & omnium pater, maxime pauperum factus, incolas* Ibericos, *quos viſcerali proſequebatur amore per plurimas annos rexit; donec per Conſtantini Magni obitum, diuiſa in Tres filios ſuperſtites Imperia, Conſtantius in odium Delmatiorum, quos idem Magnus Conſtantinus Cæſares fecerat,* EXVPERIVM *Præſidis* Hiſpaniarum *munere deiecit. Qui* Galliam *repedans,* Toloſatum *Epiſcopus factus, Vir admirandæ ſanctitatis populum ſibi commiſſum, exemplo, atque doctrina mirabiliter inſtituebat. Nec ſolum animis cæleſtis verbi impartiebatur alimoniam, ſed & his, quos indigere videbat, huic vitæ neceſſaria ſuggerebat. Quantæ autem ſanctitatis, ſpontaneæque paupertatis Vir fuerit, teſtatur Ieronymus dicens:* EXVPERIVS viduæ Sareptanæ, imitator, eſuriens paſcit alios, & ore pallente ieiunijs, fame torquetur alienâ, omnemque ſubſtantiam, Chriſti viſceribus erogauit. *Hinc ad* Cadurcenſem *Sedem tranſlatus, cum eam fideliter adminiſtraret, plenus meritis in pace quieuit.* IV. Kalend. Octobris *ad Annum Domini* CCC. LXX.

Præſes Hiſpaniarum. *Epiſcopus Toloſanus.* *Et Cadurcenſis, vbi moritur.*

An Epiſcopus Cadurcenſis? Gillelmus Cruceus *Hiſtor. Epiſcop. Cadurcenſ. n.* 19. *fol.* 13. probat S. Præſulem iſtum fuiſſe etiam Epiſcopum *Cadurcenſem* ibique obijſſe, ex relatione *Auſonij*, qui SEDE CADVRCA finijſſe tempora dixit. En totum eius elogium.

EXVPERI *memorande mihi, facunde ſine arte,*
Inceſſu grauis, & verbis ingentibus, ore
Pulcher, & ad ſummam motuque; habituque venuſto,
Copia cui fandi longe pulcherrima; quam ſi
Auditu tenus acciperes, deflata placeret:
Diſcuſſam ſcires ſolidi nihil edere ſenſus.
Palladiæ primum toga te venerata Toloſæ,
Mox pepulit leuitate pari. Narbo inde recepit.
Illic Delmatio genitos, fatalia Regum
Nomina, tum pueros, grandi mercede docendi
Formaſti, Rhetor, metam prope puberis æui.
Cæſareum qui mox indepti nomen, honorem
Præſidis, Hiſpanum*que tibi tribuêre Tribunal.*
Decedens placidos mores, tranquillaque vitæ
Tempora, prædiues finiſti ſede Cadurcâ.
Sed patriæ te iura vocant, & origo Parentum
Burdigalæ, vt rurſum nomen de Rhetore reddas.

Meo videri, proculdubio *Guillelmi Crucei* opinio conſtanter deſumitur ex hoc carmine Auſonij, ideo S. Confeſſorem etiam *Cadurcenſem* Antiſtitem in ACTIS vocitaui. Niſi fuerint DVO forte EXVPERII, alter Toloſanus, & alter *Cadurcenſis*, vt idem *Cruceus*, temporum intercapedine diſcuſſâ, videtur inſinuare. Quidquid ſit, cum hæc diſceptatio *Gallicanis* Scriptoribus attineat, Nobis Præſidentiam *Hiſpaniarum* probaſſe ſufficit, quo munere probato, optimo iure inter Noſtratum Diuos reponimus, quem Noſtræ Regionis Præſidem fuiſſe cognoſcimus, cùm ſimiles honores ciuem Prouinciæ moderatæ conſtituant *l. Ciues.* vbi Gloſ. *verb.* Allectio. *de Incol.* Cardinalis Tuſchus *verb.* Ciues. *concluſ.* 275. Romanus *conſ.* 427. & alij plures.

Quo iure Noſter?

B. S. SALOMON *Epiſcopus Carthaginis Spartaria in Hiſpania Confeſſor.*] In Romano Martyrologio ab Eminentiſſimo Cardinale Cæſare *Baronio* oblimato, & Notis illuſtrato, *h.d. fol.* 603. hæc clauſula legitur: GENVÆ *Sancti* SALOMONIS *Epiſcopi, & Confeſſoris.* Vſuardus verò in ſuo *Martyrolog. fol.* 162. hanc orationem formauit, loco & nomine diuerſam: *Ciuitate* IANVIS *Sancti* SALONI, *Epiſcopi, & Confeſſoris.* Hinc Genuenſes in *Italia* Scriptores, nempe Philippus Ferrarius *in Catalog. SS. Ital. fol.* 620. & in *Topograph. SS. verb* Genua *fol.* 57. & alij contendunt hunc SALONEM, ſeu SALOMONEM de quo hoc die fuiſſe Epiſcopum GENVENSEM in Italia, Primumque eius Vrbis Præſulem. Et licet idem *Ferrarius* aliquas ineſſe in hac opinione difficultates conſcribat, tamen *Genuenſium* monumentis innixus, eorum traditionem confirmat. Baronius autem in *Not. lit. G. fol.* 604. Nominis differentiam inter *Vſuardum*, & Equilinum in *Catal. SS. lib.* 11. *c. fin. n.* 263. recenſens, nihil de Epiſcopatus loco digeſſit. Quâ verò de cauſâ illud omiſerit, adhuc dubium exiſtit. Crederem, quia verbum illud IANVIS in *Vſuardo*, & *Equilino*, nequaquam GENVÆ adaptari poſſe; & ne dubiam rem toti Eccleſiæ præſcriberet, ſola illa clauſulæ relatione contentus, cætera prout dubia, & *Hiſtoriæ* rationi non conuenientia ſubiunxit.

Martyrologia.

Diſcrepantia Scriptorum in collocatione Sedis.

HINC dabitur locus relationi *Iuliani* Archipresbyteri Toletani, quâ in *Aduerſar. n.* 468. *fol.* 131. probatur periodum *Vſuardi*, & *Equilini* loqui de SALOMONE Epiſcopo *Carthaginis Spartaria* in *Hiſpania* ad Oppidum IANVÆ

Pro Carthaginenſi in Hiſpania ſententia.

prope *Securam*, h. d. ad Superos tranſlatum. En eius verba: SALOMON *Epiſcopus* Carthaginenſis Hiſpaniæ, *natus* Securæ, *obijt in Oppido* IANVÆ *prope* Securam, *colitur* XXVIII. Septembris. Forte Scripeores Itali legentes *in Ciuitate* IANVIS, apud *Vſuardum*, & *Equilinum* S. SALOMONEM occubuiſſe, credentes fuiſſe GENVAM, illuc S. Præſulem attraxere, & perperam, maxime extante alio teſte æqualis antiquitatis, qui pro *Iuliani* opinione ſequens *Epitaphium* Noſtro Pontifici conſcripſit, Aulus Halo ſcilicet in Codice MS. meo;

Epitaphium.

Hic SALOMON *iacet Antiſtes* Carthaginis *Vrbis*,
Quemque Secura *pium Pontificemque tulit.*
Hic Damaſi *exceptus comitatu Præſulis, illum*
Inſequitur conſtans, ſchiſmata voce fugans.
Poſt tamen in Patriam repedans, Carthago *Magiſtrum*
Coluit, & Patrem; IANVA *buſta dedit.*
QVARTA *Kalendarum* Octobris *rapuitque Virumque*
Egregium, Menſis tunc Dies ipſa, Deo.

Ianua olim nunquam dicta Genua.

Hinc iam Noſtrum S. Epiſcopum vindicatum *Hiſpaniæ* reddimus, maxime cum IANVA nunquam dicta ſit GENVA vt ex *Hortelio* liquet. IANVA verò in *Hiſpania* fuit prope *Securam*, vt ipſe *Iulianus* fatetur.

TERTIO
Kal. Octobris.
DIES XXIX.

A. VLYSSIPPONE *in Luſitania*, Inuentio *ſacrorum pignorum* SS. VERISSIMI, MAXIMÆ, & IVLIÆ *fratrum Martyrum*; *à D.* Sanctia *Monaſterij* S. IACOBI *Commendataria I. quæ cùm, diuinâ reuelatione illorum locum ſepulchri cognoſceret extatica, protinus fragrantiſſimi odoris ſuauitate præeunte, corpora inuenit, in Aram Maximam eleuauit; ad quorum contactum, ægritudinibus laborantes à Deo, Sanctorum interuentione, beneficia ſanitatis efficaciter acceperunt. Ibidem per aliquot ſecula ſacra lipſana iacuerunt, donec* Ioanne II. *Portugalliæ Rege diſponente ad Eccleſiam* Nouorum Sanctorum *tranſlata ſunt, vbi in argenteis ſarcophagis repoſita honorificè requieſcunt.*

NOTÆ.

NOTÆ.

A. *Hæc vſque ignoratus Dies Inuentionis.*

INVENTIO *ſacrorum pignorum* SS. VERISSIMI, MAXIMÆ, *&* IVLIÆ *Martyrum Vlyſipponenſium, in Portugallia Hiſpania.*] Huius INVENTIONIS feſtum nullus ex Scriptoribus *Luſitanis* recenſuit, forte quia nullus Diem INVENTIONIS agnouit, quâ poſſet iſthæc ſolemnitas celebrari. Illam ipſis demonſtrare ſatagimus, vt in poſterùm *Vlyſipponenſes*, qui ſuorum Diuorum feſtiuitates tantæ pietatis amore proſequuntur, Diem huius INVENTIONIS agnoſcant, & albo, ſolemni ritu, lapillo notent. Igitur in *Legendario SS. Eccleſiæ Segobrienſis* MS. quem *Didacus Colmenares* illius Ciuitatis Chronographus mihi ſuppeditauit, poſt *Legendam* horum Sanctorum Martyrum *Vlyſipponenſium*, quam Die ſequenti dabimus, hæc formalia verba reperiuntur: CORPORA *verò Sanctorum Martyrum iacuerunt apud* Vlyſipponem, *in Eccleſia ipſiſmet Sanctis Martyribus conſecrata; donec Agarenorum procedẽte per* Hiſpanias *irruptione, à Chriſtianis illius ſeculi ſub terra, inuoluta, ne in manus Sarracenorum venirent; illic oblita permanſerunt, cùm nullus eſſet, qui locum theſauri demonſtraret abſconditi. Sed currentibus annis, cùm in eadem illa antiqua Eccleſia* (Vlyſippone *iam ab Arabum captiuitate liberatâ*) *Monaſterium Ordinis* S. IACOBI *magnificum erigeretur, quo poſtmodum in* Mertollam *tranſlato, Equitum loco, vxores, & filiæ eorum, in eodem Monaſterio recolligerentur, quouſque Viri è bellis aduentabant, cæpit ibidem ex viduis, & alijs Illuſtriſſimis fœminis Ordo mulierum* S. IACOBI *Sanctimonialium coadunari. Inter hæc Commendataria quædam locum ſepulturæ Sanctorum diuinitus ediſcens, effoſſo loco* Die XXIX. Septembris, *tandem, per ſuauitatem odoris, quem fouea ſpirabat, inuenta ſunt, & in Ara Maiori collocata, vrbem, & orbem miraculis illuſtrarunt, quæ Deus Sanctorum interceſſione patrauit.* En Dies *Inuentionis* eiuſmodi, quô, & Nos tantùm ecphraſin ipſius, & aliarum TRANSLATIONVM poſtmodum factarum, recenſere curabimus; de quibus agunt F. Ludouicus ab Angelis *in Viridar. Portugall. c. 79. fol.* 208. D. Rodericus de Acuña *Hiſtor. Vlyſipponenſ. 1. p. c. 18. fol. 40. n. 7.* ſic:

ACTA INVENTIONIS, ET Tranſlationum Sacrorum Pignorum SSS. VERISSIMI, MAXIMÆ, *&* IVLIÆ *fratrum Martyrum Vlyſipponenſium, ex Varijs Scriptoribus Luſitanis.*

POSTQVAM *iniquus Tyrannus Sanctos fratres* Vlyſipponenſes VERISSIMVM, MAXIMAM, *&* IVLIAM *Martyrio coronaret, eorumque* CORPORA *in pelago proijci præciperet, vt à marinis beſtijs diuulſa, nec minima pars appareret cadauerum, quam Chriſtiani colligerent, vt ſepulturæ mandarent; euenit, quòd Deus, qui pignora Sanctorum ſuorum ſpeciali prouidentia cuſtodit, ita de Sanctorum huiuſmodi prouideret Corporibus, vt illa illæſa gurges proijceret, littus reciperet, & fideles aſſumerent, linteis candidiſſimis euoluerent, & thecâ marmorea honorifice tumularent. Quæ ſequentibus ſeculis, datâ Eccleſijs pace, venerationi expoſita communi, multorum frequentiâ miraculorum, ad eorum ſepulchrum operatorum, ab omnibus fidelium Chriſtianorum cœtibus, cultum debitum accepêre. Cum ecce denique ſuccedente Sarracenorum excidio, ne ſacra Martyrum lipſana in barbaras eorum manus deuenirent, Chriſtiani* Vlyſipponenſes *illa in eodem loco, vbi hodie eorum ſepulchra viſuntur, in Templo ipſis olim dicato, quod* Vetus Sanctorum *dicitur, condiderunt. Ibidem ſanctiſſima exuuia occulta iacuerunt, ita vt licet aliqui Chriſtiani Muzarabes, qui ſub Maurorum iugo*

Corpora in Mare proiecta.

Pelagus terræ illæſa reſtituit.

Honorifice tumulantur.

Sarracenorum excidio deliteſcunt.

captiuitatem lachrymabilem perferebant, locum depoſitionis cognoſcerent, ipſis prolixa temporum intercapedine, & ærumnis conſumptis, prorſus poſteris ſitus infallibilis meta delituit. Et licet Ciuitas Vlyſipponenſis *ex Agarenorum faucibus fuerit* Alfonſi Henrriquij *ſtrenuitate ad Annum* M. C. XLVI. *erepta, tamen nullus inuentus eſt Chriſtianorum, qui locum certum, quo deliteſcerent, fideliter aperiret: ideo idem* Alfonſus, *ne quis in illo* Veteri Templo *Martyrum, foſſorum miniſterio humum proſcinderet, interdixit. Quinimo, vt ſecurius res ſe haberet, Baſilicam SS. Martyribus dicatam extruxit, quam poſtmodum Sanctius I. Portugalliæ Rex Religioſis, & Commendatarijs Ordinis* S. IACOBI *Portugalenſibus donauit: vbi iſti pedem ad finem vſque regni Alfonſi* III. *Regis Portugalliæ fixerunt, quò in Oppidum Mirtylem, hodie Mertollam, vbi Cœnobium condiderant, receſſerunt. Hinc in eorum locum in Templo Veteri Sanctorum fœminæ nobiliſſimæ, vxores, & filiæ Commendatariorum ingreſſæ ſunt, quæ ſequenti tempore religionem conſtituentes, & eadem vota ac Equites, emittentes, celebrem Sanctimonialium inſtitutum inuenere, cui Præfecta, Commendataria nomine conſtituta, cæteris auctoritate præeſt. Harum Prima fuit* SANCTIA *nomine, ſanguine nobilis, ſed virtutibus illuſtrior, quæ continuò Deum precabatur, vt horum SS. Martyrum Sepulturæ locum dignaretur oſtendere; & talis ac tanta fuit Sanctiſſima fœminæ orationis inſtantia, quòd cùm aliquando extaſi ſopita penderet, à Domino locum monumenti, quo SS. Martyrum pignora occulta iacebant meruit edoceri. Igitur ab extaſi reuerſa, ſtatim locum demonſtrauit, & vocatis foſſoribus, breui, odoris ſubſequentis exhalatione fumante, in marmorea buſta deuenit, vbi SS. Martyrum Corpora inuenta ſunt Die* XXIX. Menſis Septembris; *quæ ex marmoreis thecis extracta, & ſericis linteis inuoluta, in honoratiorem fuere locum repoſita, non ſine plurimorum mirabilium patratione, & gentium vndique confluentium concurſu. Tanti ſucceſſus denique fama Reges Portugalliæ commouit ad extruendum aliud Celebre Cœnobium, quò Sanctimoniales Commendatariæ Deo vitam agentes includerentur, & Templum iuxta, quò ſacra Martyrum pignora conderentur: & ideo Anno* M. CCC. LXXV. *Ioannes II. Portugalliæ Rex illud perfecit, & Sanctimonialibus tranſlatis, magnifico, & Regio apparatu tandem ſacras portauit exuuias, vbi capſulis argento puro affabre factis illæ conditæ in Ara Maiori requieſcunt, hac Epigraphe.*

Templum erigitur vbi corpora credebantur iacere.

Dei monitione panduntur.

In Nouum Templum transferuntur.

Epitaphium.

SEPVLCHRVM. SS. VERISSIMI. MAXIMÆ. ET IVLIÆ.
MARTYRVM. QVI GENITI. EX ROMANO SENATORE
HIC AB ANGELO DVCTI. AGONEM COMPLEVERE.
PASSI SVNT ANTE M. CCC. L. ANNOS ET IN VETERI.
NVNC IN HOC NOVO TEMPLO REQVIESCVNT.

Duo errores in Epitaphio deteguntur.

I. diluitur.

II. euacuatur.

D. Rodericus de Acuña ſupr. *d. c.* 18. *a.* 9. *fol.* 40. *col.* 4 optimo iure aduerſus ignorantiam Auctoris Epitaphij inuehitur, eius in Eccleſiaſticis Hiſtorijs incuriam redarguens, eo quod tot errores in tam paucis lineis contraxerit. Prima circa aſſertionem Auctoris, dicentis SS. Martyres iſtos fuiſſe filios cuiuſdam Romani Senatoris; cum vt ex Actis genuinis ipſorum pateſcat, eos fuiſſe Ciues *Olyſipponenſes*, in eadem vrbe progenitos, & nutritos, vt infra *Kalendis Octobris* dicemus. Secunda circa computationem Annorum, qua paſſi ſunt SS. Martyres. Nam cum conſtet eos agonizaſſe tempore perſecutionis Diocletianicæ ad Annum CCC. III. vel circiter, & *Epitaphium* ſcriptum credimus Anno M CCCC. LXXV. è quo ſublatis CCC. III. remanere tantum M. C. LXXII. potuerunt, non vero M. CCC. L. vt in Epitaphio aſſeritur. Nam ſi calculus *Epitaphij* verus eſſet, paſſio SS. Martyrum non tempore *Diocletiani*, ſed ad ſeculum *Adriani*, hoc eſt Anno C. XXV. conſumpta fuiſſet. Quod aduerſus Eccleſiaſticas Tabulas, & Hiſpaniarum monumenta firmare non dubito. Quibus ſic exantlatis

latis ad Commentaria *Die I. Octobris* à Nobis hoc *Tom.* 5. recenſenda calamum ſuſpendimus, vbi ad amuſſim de hiſce SS. Fratribus agemus.

PRIDIE,

Kal. Octobris.

DIES XXX.

A. ROMÆ *natalis* B. FRANCISCI *cognomento* BORJA, *Societatis* IESV *Præpoſiti Generalis* III. *qui fuit natione Hiſpanus, patria Valentinus, ſui ſeculi decus, & ſanctitatis ſpecimen, noſtri gloria & honoris apex, ſpreto Gandiæ Ducatu, & cæteris Dominijs, Caroli V. Imperatoris, & Hiſpaniæ Regis fauoribus, ampliſſimis honoribus, delicijs, ac diuitijs, poſthabitis, ac demum* S.R.E. *purpurâ recuſatâ Societatem nudus amplectitur, vbi ſeculo pauper, orationi, meditationi, & alijs ſpiritus exercitijs vacans, Angelicis ſociatus choris, in cælis ſupremis titulis commendatus ingreditur.*

B. IN HISPANIA *commemoratio* S. IERONYMI *Doctoris Eccleſiæ, & Confeſſoris: qui Noſtram Prouinciam dum viueret doctrinâ, poſt mortem inſtituto, & Monaſterijs Regijs, Viriſque literis, & ſanctitate illuſtribus decorauit. Cuius ſolemnia Hiſpana Eccleſia mirificè concelerat.*

NOTÆ.

BEATVS FRANCISCVS de Borgia *Hiſp. Confeſſor.*] Vrbanus VIII. Pontifex Maximus Anno M. DC. XXIV. hunc ſanctiſſimum Confeſſorem inter *Beatorum* agmina collocauit, totique Societati IESV, cuius fuerat Generalis Præpoſitus. indulſit, vt de illo quotannis Officium *Confeſſoris non Pontificis* recitaret, vt notauit Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS. h. d. fol.* 384 qui eundem primus in Albo Sanctorum ſcripſit, hac clauſula: ROMÆ *Beati* FRANCISCI BORGIÆ, *Societatis* IESV *Præpoſiti Generalis.* De eo P. Ribadeneyra de *Vir. Illuſtrib. Societ. lit* F. *fol.* 96 Ioannes Euſebius Nerimberg. de *Vir. Clar. Societ.* A. *Scriptores.*

Tom. 1. *fol.* 158. Aubertus Myræus in *Bibliothec. Eccleſ. Tom.* 2. *fol.* 90. vbi hoc elogium: FRANCISCVS BORGIA, Hiſpanus, *ſeculi Noſtri decus, & ſpecimen ſanctitatis; ſpreto* Gandiæ Ducatu, *& ampliſsimis honoribus, opibus, & delicijs, ſingulari Dei vocatione, & impulſu, in recent nata Societatis obſequium, Anno ſalutis* M. D. XLVII. *ætatis* XXXVII *ſe tradidit. Cardinalitiam dignitatem à* Iulio III. *Pontifice ſibi oblatam conſtantiſsime repudiauit. Societatis eiuſdem in* Hiſpania *Commiſſarius Generalis; Romæ bis Vicarius; ac demùm Præpoſitus Generalis ordine III. fuit: quod munus Septem annos, & tres Menſes, ſanctiſsime geſsit. Sed cùm ex longa, & laborioſa ad* Hiſpaniæ, Luſitaniæ, Galliæque *Reges legatione* (*quâ iuſſu* Pij V. *cum Cardinale Alexandrino functus fuerat*) *in Vrbem itineris laboribus confectus, & æger rediiſſet,* Pridie Kalendas Octobris, *Anno Chriſti* M. D. LXXII. *ætatis ſuæ* LXII. *ad Superos tranſijt.* Vrbanus VIII. *Virum miraculis clarum, in* Beatorum *claſſem, Anno* M. DC. XXIV. *retulit.* Eius ACTA ſcripſit *Hiſpano* ſermone R. P. *Petrus Ribadeneyra*, quæ Latina fecit *Andreas Schotus*, & ea inter Opera Laurentij Surij *Tom.* 5. *h. d. fol.* 350. integra tranſcripſit *Moſander*; nec non *Iacobus Caniſius* eadem ſynoptica dedit in *Append. Flor. SS. Ribadeneyra Tom* 2. *fol.* 50. Quæ damus:

ACTA B. FRANCISCI BORGIÆ, Societatis Ieſu Præpoſiti Generalis III. Hiſpani, Confeſſoris ex R. P. Petro de Ribadeneyra è Societate Ieſu.

Parentes, & Natiuitas. FRANCISCVS BORGIA, *Gandienſium Dux* IV. *poſt Societatis* IESV *Sacerdos, & Præpoſitus Generalis* III. *Filius fuit primogenitus* Ioannis Borgiæ *Gandienſium Ducis* III. *natus* Ioannâ Aragoniâ, *Alfonſi filiâ, eius qui Fernandi Regis Catholici filius fuit: Idque Gandiæ, quod in Coſetanis, Tertio Lapide, Leucas* Hiſpani *vulgò appellant, à Sucronis fluminis oſtio, Nono verò* Valentiâ *ſitum eſt oppidum: Ante Diem* V. Kalend. Nouembris, *qui dies Simoni, & Iudæ Apoſtolis anniuerſario ritu ſacer eſt, Anno reparatæ ſalutis* M.D.X. *Iulio II. Pont. Max. Eccleſiæ Romanæ clauum tenente; Imperij verò Maximiliano I. Cæſare, cùm apud Aragoniam Regnum obtineret* Ferdinandus *Rex, cui Catholici cognomentum meritò tributum,* FRANCISCI *Noſtri proauus; Quique Caſtellæ tum Regna adminiſtrabat* Ioannæ *filiæ nomine, &* Caroli *nepotis, qui poſt &* Hiſpaniarum *Rex, & Imperator eius nominis* V. *fuit;* Borgia *verò gens* Hiſpanas *inter familias clara imprimis, & nobilis, ex qua meri Principes prodierunt, Pontifices duo,* Calixtus III. & Alexander VI. *Cardinales, & Duces plurimi. Mater grauida, cùm vteri doloribus angeretur, & Religioſorum hominum preces, ſacrificiaque adhibuit, & pauperibus multa eleemoſynis elargita eſt, vt felicem partum ederet; tum* B. Franciſcum *Minorum parentem, cui addicta maximè, dum viueret, appellauit.* *Nominis cauſa.* *Partui vicina, eius cingulo ex D. Claræ Cœnobio oblato, feliciter enixa, & ex voto Mater* FRANCISCI *nomine partum honeſtauit. Hic iam ſummâ curâ, diligentiaque ab vtroque parente educatus, primis ſtatim fidei rudimentis Chriſtianæ imbutus, vna cum lacte ea virtutis ſemina imbibit, quæ in omnem ætatem adhæſcrunt.* *Educatio.* *Cauerunt diligenter ex Platonis præcepto, ne tenera ætas ineptis nutricum fabulis inficeretur. Orationibus pro captu ætatis, Deum frequenter precabatur, flexis etiam genibus, vt à parentibus edoctus; libentius etiam ſuâ ſponte: quod indolis optimæ, virtutiſque argumentum viſum eſt. Diuum* IACOBVM *inter cæteros colere, Aras domi erigere, imaginibus ſanctorum placari, ſi vel, vt in tenera ætate, excandeſceret, vel lachrymas funderet. Erat & ſolemne familiæ* Borgiæ *vetere inſtituto, vt è Diuorum numero aliquem ſorte quotannis educeret, quem morem ſeruauit Puer, & addidit, vt profeſto die Sancti illius Duos mendicos vicatim collectos, Die*

Sanctæ

Sancta duas fœminas aleret. Mores candidi, ſuaues, ſine faſtu, neque, vt in hac ætate plerumque, difficiles; ſic fiebat, vt charus omnibus, quibus vteretur, acceptuſque eſſet. *Mores.*

SEPTIMVM *iam ætatis annum attigerat, cum Præceptori* Fernando *Theologo inſigni, negatiuum parens dedit, vt primis latinæ linguæ accuratè præceptis erudiret, & ſcribendi rationem traderet. Morum item Præfectus, Vir nobilis, vt cuſtos additur, qui Aulicis ceremoniis imbueret, ſalutandique comiter, & agendi officium doceret. Decimum agebat annum, cùm Verbi Dei præcones in Templo libenter audiret: qui ſi forte, vt diſerti homines, actione placuiſſent, eorum venuſte geſtus exprimebat; ſententias memoriter recitabat. Concionari ab auia, & amita Puer iuſſus, ea tum de Chriſti Domini Noſtri cruciatibus verba fecit, ſupra quam ab ea ætate expectari poſſet: vt non Pueri, ſed Spiritus-Sancti vocem audiſſe ſe, qui adarant, affirmarent. Matrem decennio maior morte amiſit. Tumultuatum eâ tempeſtate in* Hiſpania *ciuili ſeditione, abſente Carolo Rege, qui tum in Germania Imperator appellatus, verſabatur, Plebs enim ſeceſſione arma aduerſus Optimates induerat. Quiritando libertatem inclamare, & ad pilum etiam ſeruitia vocare; queſta, à diuitioribus, potentioribuſque oppreſſam ſe, ægra vitam tolerare, grauem ſeruitutem ſeruire. Tempore, vt fit, paruis è principijs orta ſeditia huc demùm euaſerat, vti caſtris locatis ſigna conferrent, neque à Nobilium cæde inflammatum vulgus temperaret. Non eius expers calamitatis Borgia gens, quam cum Vrbe* Gandia *diripuit Seditio, &* FRANCISCVS *Naſter fuga ſalutem, admiſſo equo, inuenit, Dianium, qui Quarto inde lapide portus eſt, delatus, cum Patre, & Prorege nauigio in arcem rupi impoſitam venit. Hinc Cæſarauguſtam deductus, ibi quieuit, donec rebus tranquillis, cæſis ad internecionem, fugatiſque rebellibus, domum tandem reuertit. Cæſarauguſtâ Beatiam, ſeu* Bazan *Oppidum Regni Granatenſis adiuit, vbi morbo inſultatus, ſex ipſos Menſes, lectulo affixus, iacuit. Max cùm meliuſcule haberet, ecce tibi terræmotus, periculoſus iuxta, & diuturnus, ita vt Quadraginta dies ſub dio, & pellibus, lecticâ vſus, ageret; hæc illi tectum lectumque, pericula declinanda, præbens. Sanus iam valenſque miſſus à parente Turrim Syllanum Oppidum, quod Tordeſillas dicitur, ad Catherinam, Principem Hiſpaniæ, Ioannæ Reginæ filiam; cui de more ſeruiens, operam adaleſcens nauauit. Cæſarauguſtam poſt, vnde venerat ad Auunculum ipſius vrbis Antiſtitem rediјt, vbi ad Philoſophiæ ſtudium operâ Gaſparis Laxo animum applicuit; ſic vt inter diſciplinæ dialecticæ regulas, prolixiùs pietatem foueret.*

Tumultus in Hiſpania.

Varia eius itinera.

VNDEVICESIMVM *ætatis annum agebat, cùm Cæſarauguſta domum viſendi gratia parentis reuerteret, quâ humaniter ſuſceptus, & diù ibidem demoratus, tandem in Cæſaris Aulam, quæ Pintia, hodie* Vallisoletum *dicitur, exiſtebat, proficiſcitur. Hic poſtquam Caroli clementiam, & fauorem experitur, omnia quæ Principi, & Equiti Optimati, & Chriſtiano conuenire viſa ſunt, domi, foriſque exercuit. Hinc domeſticis omne opus ſcandalorum generans interdixit; illinc ludos Troianos agere libenter, haſtis concurrere, tela iacere, fugâ Parthorum more fictâ, hoſtem ferire, auerſâ manu vulnerare, Tauros in arena laceſſere, equum in gyrum agere, curſu cum æqualibus contendere, præmia nemini concedere, omnia denique ſe digna dextre exequi, cœpit. Quibus virtutibus celebris factus, protinus Carolus V. vxorem* Leonoram *Caſtri, Aluari Caſtri, & Iſabellæ Meneſiæ Baretæ Comitis Luſitani filiam, candidis ornatam moribus, & in Deum eximiâ pietate fœminam. parentis obſequia, dedit, Nuptui iam datus* FRANCISCVS, *ipſum Marchionis Lombaynæ titulo Cæſar decorauit, Regioque equarum ſtabulo, quæ fere ſumma dignitas eſt, præfecit. Inde mores vtrique coniugi concordes, & omni bona de alijs merendo, piâ quadam contentione certabant. Suſcepit ex coniuge* FRANCISCVS *in Octo filijs, Quin-*

In Aulam Caroli V. proficiſcitur.

Vxorem duxit.

Soboles.

que

que maribus, & Tribus fœminis, nobiliſſimam, & magnificis decoratam titulis generationem, & ſobolem. Melioribus itaque valetudinis tuendæ exercitationibus animum relaxabat, vt Muſica ſymphoniâ: in qua ſic excelluit, vt non canere ſolam ſuauiter, moduláteque poſſet, ſed & numeros ipſa ex arte concinnaret, cantuſque meditaretur, qui in Hiſpaniæ *Templis hodie in re diuinâ, ſacriſque Gaudia accinuntur. Corpori verò exercendo* *Exercitia.* *aucupium adhibuit, falcone potiſſimum vſus, & accipitre. Quâ quidem venationis formâ, eò impenſius delectatum narrant, quò gratior ea Carolo Cæſari tam erat, quem ſingulari ſtudio aſſectabatur. Mathematicis etiam diſciplinis operam dedit, iis præſertim, quas in optimo belli Duce requiri audierat, ad machinas, moleſque faciendas, mœnia munienda, locum caſtris capiendum, cœli, ſolique ſitum, & naturam inueſtigandam. Quibus artibus magnos ſæpe Duces victoriam militia peperiſſe, metu etiam milites liberaſſe, acceperat. Febri ardenti correptus hoc tempore, ad vſ-* *Ægrota-tur.* *que animæ deliquium acceſſit, ſed ſanitati reſtitutus, & confirmatus, in Prouinciam* Galliæ *regionem cum Cæſare proficiſcitur, & ibidem iam bello affecta, miſſus à Cæſare, qui Auguſtæ vxori omnem belli euentum exponeret, deque valetudine ſua ſecuro eſſe animo iuberet.*

Dvm *itaque* Segouiæ *in* Carpetanis *conuentus Ordinum haberentur, duo miſeranda experitur; alterum, nam periculoſa angina morbo laborauit;* *Moritur Auia.* *alterum, nam Maria Gabriela Auia mortem agnouit, cuius iactura* FRANCISCVS, *quòd vita magiſtram re, & conſilio iuuantem amiſiſſet, vehementer indoluit. Sed his prudenter, & conſtanter toleratis angoribus, Cæſarem Toletum comitatus aduenit, vbi magno feſta, & ludi ſubſignati apparatu, regiaque pompa facti, nobilium, & plebium plauſu fuere. Sed vt plerumque fieri ſolet, gaudia luctus contaminauit. Nam* Iſabella *Auguſta* Caroli Cæſaris *vxor vitâ deceſſit, magno ſui omnibus deſiderio relicto.* *Et Iſabella Auguſta Cæſaris vxor, cuius Cadauer defert B. Vir Granatam.* *Committitur* FRANCISCO *Corporis Auguſtæ delatio in vrbem* Granatam, *quâ tunc Regum ſepulchra erant. Efferebatur inſigni pompa cadauer, ſtipante* FRANCISCO *cum omni familia, & vxore, qui nihil ad cuſtodiam, decuſque funeris, ac ſumptus quod pertineret, prætermiſit, vſquequò Granatenſibus compoſitum corpus tradidit, vti Regia ſacella Maiorum monumentis inferretur; & in acta publica, tabellionis fide, & manu referunt, Auguſtæ hoc cadauer eſſe, quo ſemper, cuius opera acceptum, conditumque. Nudata verò facie, vt agnoſceretur, ne qua forte fraus commiſſa eſſet; adeo deformis apparuit, vt ſpectantibus terrorem incuteret, graui etiam odore, itineris comites fugaret: vtque teſtificari auderet illam ipſam Auguſtam eſſe repertus ſit nemo: eo quod ipſa moriens, verecundiæ cauſa, nequis corpus tangeret, vel aromatibus condiret, mandarat. Tantum* FRANCISCVS *manſerat, & quamquam iureiurando firmare, illam eandem eſſe clariſſimam Auguſtam non auderet; illud tamen ſancte, & conceptis verbis affirmans, in acta referri iubet, ipſam Auguſtam videri; quod nihil eorum, quæ ad fidam cuſtodiam pertinerent, in ea itinere, ſciens, prudens omiſiſſet. Hinc tacitus ille ſecum, mœſtuſque humanæ viciſ-* *Inſpecto Auguſtæ cadauere compungitur.* *ſitudinis errores deplorauit, ita vt vno hoc, breuique aſpectu cadaueris adeo immutatum fuiſſe, ſuique diſſimilem redditum, vt eundem eſſe negares. Iam tunc enim diuina luce illuſtratus, longe diuerſa meditabatur, animumque ſerio ſemel induxit, falſa hæc, fluxaque bona pro nihilo eſſe ducenda; vera illa, æternaque ſectanda, cœleſtia terrenis, diuina humanis anteponenda. Sita iam rite in Æde ſacra cadauere, domum* FRANCISCVS *reuertitur, vbi quæ ſibi euenerant meditatus, & accitis ſanctiſſimis illius æui ſanctitate, & doctrina egregiis viris, necnon* Ioanne Auila *conſulto, qui* Bæticæ *Apoſtolicus Eccleſiaſtes ab omnibus appellabatur, ad noui hominis compoſitionem ſe accingens, omnia hæc mundialia reſpuere deliberauit.*

His *intus à* FRANCISCO *admiſſis; Cæſar eius obſequia ſoluere parans,*

rans, Gotholaniæ Proregem nominat, illumque Iacobæo ordini adſcribit; & quamquã onus muneris FRANCISCVM non deterreret, tamen recentiorem ſarcinam humeris imponere, cum honores deſpicere ſatagebat, totis viribus renuebat. Vicit tandem Caroli, qui pro ſuo iure imperare poſſet, auctoritas. Barcinonem tandem profectus, publica ciuium lætitia, feſtiſque ludis exceptus, nihil duxit antiquius, quam vt munus feliciter obiret. Hinc latronum cateruas extinxit, vias ſecuras fecit, Iudicum rationes exegit, Seminaria literarum erexit, Principatus præſidio muniuit, penuriam ſubleuat, pauperes alit, Monachos, & Sanctimoniales eleemoſynis iuuat; & denique, vt ne triſtem ab ſe præſidio indigentem, vllum dimitteret, diligenter cauit. Nec Cæſaris ſolum curanda negotia, remque publicam tractandam FRANCISCVS cenſuit, ſalutis ſuæ maiorem rationem ipſe duxit: ideo ſemper orationibus vocali, & mentali vſus; abſtinentijs corpus debilitans, ſinaxi ſacra animam recreans frequenti ſumptione, de quo B. Ignatium conſuluit, qui quæ facienda eſſent prudenti admonitione monſtrauit. His fere intentus, recte prouinciam adminiſtrabat, incolis acceptus, quòd omnes officio adiungeret, læderet neminem; cùm triſtis è patria nuntius aduenit, qui Ioannis Ducis parentis mortem declarauit, quam prudenter ſuſtulit, & licentia abeundi à Cæſare impetrata, Gandiam venit, vbi à ſuis magna expectatione receptus, nec famulos parentis dimiſit, nec incolas deſeruit, quinimo illis ſtipendia, iſtis munimenta ad ſecuritatem contra Affricanos pyratas miniſtrauit. Gandienſe Palatium auxit, Lombaynæ Cœnobium Prædicatoribus erexit Fratribus, quibus & vaſa aurea, argenteaque, nec non victui, corporiſque cultus neceſſaria donauit. Cum igitur in his ſic diſponendis animum occuparet FRANCISCVS, ecce tibi Eleonora coniux diem claudens extremum, eius mortem luxit; quâ quidem fidiſſima ſocia plures eſt vſus annos. Ea igitur mortua protinus Petrus Faber Ignatij comes huius iuſſu Gandiam peruenit, FRANCISCVM Ducem, officii gratia ſalutaturus: cuius aduentu delectatus Dux ab eo Librum de vita, & Morte Chriſti ſuſcepit. Tandem Fabri impulſu Gandienſis Collegij Societatis IESV, & Academiæ fundamenta iecit. Hinc Philippus II. Princeps, qui Cæſaris parentis nutu Regna Hiſpaniarum feliciter adminiſtrabat, Monzonium FRANCISCVM humaniter euocauit, vt comitijs Regni Aragoniæ, Valentiæ, & Gotholaniæ intereſſet. Annuit Dux, quibus finitis, totum animæ ſpiritum in eligendo inſtituto, quo vitam reliquam ageret, occupauit; & tandem Societatis delegit, quem vt ſuſciperet, datis Epiſtolis ad Ignatium, eoque conſentiente, Societati adſcribitur Anno Domini M. D. XLVII. compoſitis domeſticis rebus, & obtenta à Cæſare licentia, inſtructoque eius filio Carolo, ad infulam ſuſcipiendam paratur; quam Gandiæ induit paucis tamen conſcijs.

Prorex Gotholaniæ creatur.

Ioannis Ducis Gandiæ obitus.

Eleonoræ coniugis mors.

Societati adſcribitur.

POST hæc Theologiæ operam dedit, & Anno Iubilæi Romam concedere decernens, ſui inſtituti rationem Carolo filio reddidit, eumque ad virtutum ſemina ſectanda commonens, Gandiâ diſcedit, & Italiam breui penetrans Herculem Eſtenſem, & Coſmum Medicem, illum Ferrariæ, iſtum Etruriæ Duces viſitauit. Romam ingreſſus, comiter à S. Ignatio primum, poſt à Summo Pontifice Iulio III. ſuſceptus, ſacra Diuorum templa ordine luſtrauit. Hic facultate Cæſarea præuia, de omnibus honoribus, ſtatibus, & facultatibus ſeculi ſe abdicauit, & in filium Carolum primogenitum ſuum ceſſit; quem licet Iulius III. illum in Cardinalium cœtum adſcribere concuperet, S. Vir, conſtanter honorem tantum aufugit. Iamiam ſub ferula Societatis ſuſceptus ſacros ordines ſuſcipere ſatagens, omnibus peccatis expiatus, & ordinibus initiatus, Loyolam contendit, primamque Liturgiam obtulit, tribuens hoc Ignatij, & patriæ, & pietati Kalendas Sextilis Anno M. D. LI. Poſthæc concionatur, ſtipem vicatim petit, pueros cathechizat, & alia humilitatis munia feruidus obiuit. Hinc quotidie eius nominis. & ſanctitatis fama creſcebat, adeo vt non ſolum in Aragonia,

Presbyter fit.

1. & Reguis ſibi odtacentibus ſpiraret, ſed etiam ad extremos Luſitaniæ fines attingeret, vt indicant Ludouici Principis Luſitaniæ, Ioannis III. Regis, & Iſabellæ Auguſta germani fratris Epiſtolæ ad S. Virum, humanitate, & encomijs plenæ, Erexerat antea apud Ognatum oppidum Cantabriæ in Eremitoria D. Mariæ Magdolenæ ſacrato, exiguam Ædem quâ ſe cum aliquot ſocijs reciperet, vt Deum venerari, quà precibus, quà pœnitentia effectis poſſet. Hic ſecedens, plures exempli cohortatione præreptos, egregios, ac nobiles viros, ad eum confugientes recepit, qui poſt Societati nomina dederunt, Nec in ea ſolitudine honorum ſpecimina FRANCISCVM relinquebant, nam Iulius III. Cardinalium Collegio iterum, adſcribere voluit, nec non in poſterum Pius IV. & Pius V. ſed S. Vir precatum fuiſſe Deum, aiebat, vt vitâ prius abire liceret, quam titulis iterum boniſque oneraretur inuitus. Cùm hæc ita agerentur, Ognatum deſerere ab Ignatio compellitur; & ideo prædicationi inſiſtens, Reginam oppidum primò, deinde Valliſoletum, Burgos, Taurum, Salmanticam, Turrimſyllanam, Methymnam Campeſtrem, & alia Oppida Vaccaorum perluſtrauit, in quibus ſemper mirifice concionabatur. Hinc Bæticam conceſſit abs Marchioniſſa Priegij, & Ducibus Archos, & Methymna-Sydonia euocatus, vbi plurima geſſit tanto Patre digna; inde Conimbricam, Vlyſipponem, & alias vrbes Luſitaniæ deuenit, quâ Henricum Cardinalem inuiſit, alioſque Viros Principes, qui illi obuiam proceſſerant. E Luſitania reuerſus Valliſoleto rectà contendit, vbi poſtquam ſuper Ieremiæ Prophetæ Threnos conciones mirificas digeſſiſſet, Clariſſarum Monialium in Caſtella primus inſtitutum inuexit, & earum Cœnobia pluribus in locis ſubplantare fecit.

In Æde Ognatenſi ſecedit.

Honores deſpicit.

Quot miſſiones in Hiſpania exercuit?

REM bene gerere FRANCISCVM viderat Ignatius, ideo illum vniuerſæ Hiſpaniæ ſocijs præficere decreuit. Vti S. Patriarcha meditauit, effecit, ideo FRANCISCO generatim adminiſtranda totius Societatis Hiſpaniarum, Indiarumque curam commiſit. Et licet FRANCISCVS præſidere tanta multitudini pondus videretur ingens, tamen Ignatio obediuit, vt Patri, & Superiori. Hinc quidquid ad Prouinciarum ſibi commiſſarum augmentum neceſſarium agnouit, prudentiſſimè prouidebat, & ideo erectis aliquot Collegijs in Caſtellæ, & Luſitaniæ Prouincijs, à Pio IV. Pont. Max. Romam euocatus perrexit, vbi poſtquam Pontificem ſalutat, emortuo Laynez, Præpoſitus Generalis totius Societatis eligitur, magno omnium conſenſu, atque lætitiâ. Qui delatâ dignitate perculſus, animoque perturbatus, tantùm abeſt, vt ſe purgare verbis potuerit, quin & ſermonem, loquelamque impedierit omnino inſperata res, quod vel ipſe vultus, & color ſatis arguebat. Electionem poſtquam probauit idem Pontifex, FRANCISCVS priuſquam cœtum dimitteret in Prouincias, ad Patres verba fecit, animaduerterent quantum onus infirmis humeris impoſuiſſent, rogare itaque in partem laborum venirent, ne humo afflictus ſuccumberet. Illis denique dimiſſis, prima fuit eius cura de Tyrocinij Domo Romæ erigenda, quam perfecit, & eô Generali Præpoſito plurimum incrementi habuit Societas, tam in Æthiopia, Indijs Occidentalibus, quàm in Europa, quibus inſignia Monaſteria, & Collegia erecta ſunt fouente, & diſponente S. Viro, qui etiam multos Patres in omnes illas remotiſſimas Prouincias direxit, vt Catholica ibidem fides propagaretur. Quorum plurimi à Barbaris in Braſilia, Iapponia, & Synis mortyrio coronati ſunt. Succeſſerat in Sede Petri Pio IV. Pius V. ſanctitate celebris Pontifex, qui Turcarum inſolentiam meditatus Cardinalem Alexandrinum agnatum, & FRANCISCVM ad Hiſpaniarum, Galliarumque Reges euulgauit, vt fœdus pepigeretur aduerſus Chriſtiani nominis hoſtem communem. Qui legatione obitâ, & fœdus cum ſolo Philippo Hiſpaniarum II Rege Catholico pactum Romam rediere. Quo fœdere caditur Turcarum claſſis ad Naupactum, Ioanne Auſtriaca Regis fratre Duce Maximo. Cùm verò ex hac Legatione S. Vir è Gallia Romam repedaret, in morbum lethalem incidit, cuius vi correptus vix

Committitur Prouincia Hiſpaniæ, & Indiarum.

Præpoſitus Generalis eligitur.

Exlegatus pro fœdere aduerſus Turcas.

ſtare

ſtare non poterat; ſed Allobrogum Regulus illum in Auguſtam Taurinorum trahere præcepit, vbi omni pietatis officio habitus eſt; poſt nauigio per Padum Ferrariam allatus, quâ Alfonſus Eſtrenſis illius vrbis Dux, è veſtigio omnia quæ opus viderentur ſubmiſit. Hic vi morbi ſubſiſtere coactus, tandem Romæ vitam finire cupiebat, & ideo, Romam verſus iter aggreditur. Ibidem ingreſſus, cùm febris vires ademiſſet, lectulo decubuit, & ad mortem ſe præparans, ſacris Eccleſiæ Sacramentis munitus, & benedictione Apoſtolicâ per Gregorium XIII. *Pontificem, Pij ſucceſſorem accepta, ductiſque imo pectore ſuſpirijs, ſpiritum Deo reddidit* Pridie Kalend. Octobris, *Anno Domini* M. D. LXXII. *cùm fere* LXII. *annos expleret ætatis.* Corpus *in Æde Sacra Veteri Domus Profeſſorum, cum Patribus; qui eadem dignitate anteceſſerant, conditum eſt. Quod poſtmodum, Anno Domini* M. DC. XVI. *conſentiente Pontifice Paulo V. Madridium in Hiſpaniam* Româ *tranſlatum eſt, ad Nouam Domum Societatis, à D. Franciſco de Roxas, & Sandoual Lerama Duce, poſt* S. R. E. *Cardinale erectam, vbi adhuc honorifice quieſcit. Eius denique virtutibus, & miraculis aſſiduis Vrbanus VIII. Pont. Max. intentus, illum in numero* Beatorum *Anno Domini* M. DC. XXIV. *addixit, de eoque Societatem Officium Commune Confeſſoris non Pontificis recitare poſſe permiſit, & indulſit. Ad cuius B. Patris ſarcophagum aliquando deuotio ſequens Epitaphium appendi, aut incidi curauit, breui eius res geſtas recenſens:*

Morbo corripitur.

Moritur, tumulatur, & transfertur Madridium.

Inter Beatos adſcribitur.

Epitaphium.

Francisci *iacet hic Corpus venerabile, Roma*
Quod dedit Heſperiæ, Madridiumque tenet.
Hunc genuit Gens clara Virum, cui Borgia *Nomen,*
Ipſius & Dominus, atque Dynaſta fuit.
Marchio Lombaynæ, mox Cæſaris inclytus ipſe
Præfectus ſtabuli, nec non & ille Domus.
Barchinone diù Pro-Rexque fidiſſimus inde,
Iurgia quâ delet, iuſtitiamque redit.
Omnia deſpiciens, mundum calcauit, & vltro
Infulis Ignatij induit artus homo.
Præpoſitus Societatis fuit integer, Orbem
Impleuit Domibus, prodigijſque ſimul.
Et cui Orbis erat breuis, en iam clauditur iſto
Sarcophago exiguo, quem veneratur humus.
Vrbanus poſuit Diuum inter Nomina Præſul
Sancta Beatorum, cui quoque ritus adeſt.

En Acta per compendium recenſita: integra qui legere deſiderat, adeat *Tomum V. Laurentij Surij* in editione recentiori Moſſandri *fol.* 350. vbi eadem ipſa à R. P. *Petro de Ribadeneyra* idiomate Hiſpano ſcripta, & Latino facta per *Andream Scothum* inueniet.

Gandia. Oppidum, in quo natus fuit S. Vir, & cuius dominium habuit, Ducis titulo, in Regno Valentiæ Hiſpaniæ viſitur, in ora ad Ortum verſâ non obſcurum. Ducatus gentis Borgiæ caput, celebri Academiâ inſignitum, & Setabitanæ Vrbi proximum. Aliqui eam fuiſſe vrbem vetuſtiſſimam ante Chriſti D. N. aduentam, à Græcis Inſulæ Candiæ accolis extructam, & nomine patriæ donatum affirmant. Alij ſequentibus ſeculis, ſcilicet poſt Hiſpaniæ excidium, ad Annum DCCC. XXVII. à Sarracenis Candienſibus erectam malunt. De ea

Topographia.

ſcripſere Petrus Antonius Beuter *Hiſtor. Valent, lib. 1. c. 33. & lib. 2. c. 47.* Stephanus Garibay in *Compend. Hiſtorial lib. 16. c. 10.* Petrus Medina in *Antiquit. Hiſpan. lib. 2. c. 153.* Andrea de Poza in *Nomenclatur. Vrb. Antiquar. Hiſpan. verb.* Gandia, *fol. 8.* Gaſpar Scolanus *Hiſtor. Valent. lib. 1. c. 24. lib. 6. c. 20. 21. & 22. & lib. 9. c. 51.* F. Franciſcus Diago in *Annalib. Valent. lib. 1. c. 47.* Iacobus Bleda in *Hiſtor. Sarracen. fol. 467.* Rodericus Mendez Sylua in *Populat. Hiſpan. tit. de Valentia. c. 8. fol. 206.*

Conditores.

B. S. IERONYMVS *Eccleſiæ Doctor, & Hiſpaniæ Magiſter.* Prodijt nunc è ſapientiæ interiore cortinâ Oraculorum interpres fidei IERONYMVS, poſt quem ſileri cœpit Ægyptius Hermes. Ille in horridis ſyluis venatus eſt ſagaciter ſapientiæ leporem, & cum fuiſſet inter aſpera ſaxa verſatus, excurrit tamen eius ſine offendiculo dictio. Hinc non ſalebras, ſed ſalem eius producit oratio. Tulit Bibliothecam in ſyluas, ne ingenium in vrbe ſiluesceret. Nulla IERONYMO ſtatio iucundior eſt viſa, quam Bethleemitica, ideo præpoſuit Dei naſcentis cunas, Romæ iam ſua ruina ſepultæ. Voluit & merito, vna cum tenero Numine lacteſcere ſapientiam, ſed mirum, quod nihil ſit illa robuſtius. Docuit nihil magis infidum eſſe Pelagio, nihil abiectius Montano; Vigilantium ſomniare dixit. Clarus fuit doctrinæ luce, cui ceſſit etiam Lucifer; & cum eius doctrinæ latentes oſtendit tenebras, cœptus eſt tantummodo dici Veſper. Eccleſiaſticos aperuit mores, & ritus docere, ideo Doctor Eccleſiæ, & in Tabulis conſcriptus Eccleſiaſticis, cuius elogium ſic congerit Eccleſia Vniuerſalis: *In Bethlehem Iudæ Depoſitio* S. IERONYMI *Presbyteri, & Eccleſiæ Doctoris, qui omnium ſtudia literarum adeptus, ac probatorum Monachorum imitator factus, multa hæreſum monſtra gladio ſuæ doctrinæ confodit: demùm cùm ad decrepitam vſque vixiſſet ætatem. in pace quieuit, ſepultus eſt ad præſepe Domini; Cuius Corpus poſtea* Romam *delatum, in Baſilica S. Mariæ Maioris conditum fuit.* Conueniunt Beda, Vſuardus, Ado, Galeſinius, Bellinus, Florus, Peregrinis, Felicius, Maurolycus, Vazquez, Lupus, & cætera Martyrologia Latinorum. De eo ſcripſere innumeri Chronographi, Patres, Hiſtoriographi, & Poetæ. Audi Mantuanum:

Encomium.

Martyrologia.

Vltima Septembris *tua lux Sanctiſſime Patrum*
IERONYME, *Stridone ſatus, Romana petiſti*
Gymnaſia, & celeri ſtudio ſapientiæ in altum
Aſcendiſti apicem; fari Tribus omnia linguis
Doctus, & illius tanto ſublimior æui
Ingenijs quantum colles præcellit Olympus.
Cum vero tibi fama foret lucentior Aſtris
Vitaque conſlato decieſque ſyncerior auro:
Dignus habebaris Petro ſuccedere, & omnis
Vrbs Romana oculos in te coniecerat vnum.
Optabantque decus tibi Pontificale Latini,
Iſtius aggreſſus ſpendorem extinguere laudis
Inſidias tibi liuor edax mirâ arte tetendit.
Nam tua ſubducens furtim tibi pallia noctu
Suppoſuit muliebrem habitum, quem cantica ſurgens
Ad diuina priuſquam lux albeſceret, heu ſors
Inuida virtuti ſemper! temeraria ſemper!
Induis, & ſacras tendis ſine lumine ad Aras.
Sic tua tam florens probitas inhonora remanſit.

Hanc

Hanc Deus indignam voluit te incurrere fraudem,
Vt mala corruptæ fugeres conſortia gentis.
Et fieres viuens cœli de Ciuibus vnus.
Ad Syriæ ſyluas igitùr ſaltuſque Sabaos
Continuò tranſis: rapidique incendia Solis.
Nudus & eſuriens longo in mœrore tuliſti.
Mox Bethlehem remeas, vbi cum diuina relinquens
Ethnica cœpiſſes verſare volumina, noctu
Viſus es in ſomnis Magni ſtare ante tribunal
Iudicis, & probris, ac duro verbere plecti,
Quòd ſtudia haurires ſacris humana relictis.
Temporeque ex illo Mundi primordia, legem
Synaicam, Vatum anfractus, Saulæaque regna
Voluere cœpiſti, ſacriſque incumbere chartis.
Dùm verò in cœtu fratrum diuina ſedendo
Sacramenta doces, legumque abſcondita ſenſa;
Ecce Leo ſeptum ingreditur pede claudus inerti.
Aufugere omnes; tu ſolus in hoſpite tali
Nil hoſtile timens eſa medicamina plantæ
Influis. Ille autem poſitâ feritate clientem
Se tibi deuouit. Quid multa moramur? Agaſo
Factus ad hybernos, aſino vectante, ſolebat
Conciſa in truncos, ac diſcuneâta ſecuri
Ducere ligna focos. Sed cum ſopita teneret
Lumina, iumentum paſcens rapuere latrones.
Poſtquam experrectus ſocium non vidit, amaro
Per ſyluas animo, perque omnia rura cucurrit.
Aſt vbi quærendo tempus ſe mittere nouit,
Anxius ad fratres reddit, nec vt ante ſolebat.
Ingenue tectum ingreſſus collegia Patrum,
Erubuit, longe abiens à limine triſti
Procubuit vultu, culpam mœrore fateri
Viſus, & aſpectu miſero; veniámque precari.
Te tandem mandante, feram quis tam manſuêtam,
Tam docilem ſperet? Lignis generoſa ferendis
Terga dedit: nec ſe Regem memor eſſe ferarum,
Demiſſa ceruice, humili ſucceſſit aſello,
Sic homines docuit ſceleris cum pœnitet illos,
Quid ſit opus facto, qualique ardore dolendum eſt.
Ligna tulit donec pecudem, latrone perempto,

Repperit in campis, gaudenſque in tecta reduxit
At cum perſpiceres diuina volumina multis
Deprauata locis, & conceptacula lymphæ
Vnde bibunt animæ primum amiſiſſe nitorem,
Hanc tua ſcabritiem vigilans induſtria longo
Deterſit ſudore: tuus labor iſta fugauit
Nubila, & expulsâ fecit vada limpida fæce.
Tu ſalis illius quo ſyluestres Colocyntas
Incola Carmeli docuit compeſcere Vates,
Fungeris officio; tu raptus ab arbore ramus,
Quo Moſes purgauit aquas, fonteſque Sabæos;
Tu velut Alcides contra Stymphalica monſtra
Hæreſiarcharum clauâ decernis, & arcu;
Tu quaſi Sol, lucis genitor, iubar elicis almum,
Ignitaſque tuo totum iacularis in Orbem
Ore faces, fideique fugas à finibus hoſtem;
Tu ſimilis Zephiro, qui pallida nubila, & imbres,
Diſſipat, & pulſo cœlum ſqualôre ſerenat,
Qui Solem, Lunamque aperit, Titaniaque aſtra:
Qui vitam infundit paſſis horrentia plantis
Frigora; ad Auſtralem dum Sol procul exulat vmbram.
Ad Superos tandem longo iam frigidus æuo,
Vt pote qui ſtabas Annorum in limine Centum,
Scandis, & æternæ frueris dulcedine vitæ.
O! Pater ad Noſtras voces conuertere, & audi:
Prandia iam dudum ſumus ad diuina vocati,
Et tranſire prius per ſancta negotia longo
Eſt opus inceſſu, ſed inertia corporis obſtat.
Faſce ſub hoc igitur ne deficiamus adeſto,
Tu cui conceſſum eſt epulis accumbere Diuûm,
Et fer opem poſitæ tanto in diſcrimine Cymbæ.

Eremitarum S. Ieronymi in Hiſpania initium.

Hæc ſunt huius Sanctiſſimi Patris ACTA ſub cuius nomine olim in *Hiſpania* ſanctiſſimus Monachorum Ordo inſtitutus fuit, & à S. Sede Apoſtolica confirmatus, qui totius *Hiſpaniæ* regiones ſic illuſtrat, & decorat, vt vbicumque eius inſtituti Viri virtutum, doctrinæ, & religionis documenta reſpirent. Exordium igitur Ordinis huiuſmodi ſic Ieronymus Plato de *Stat. Bon. Rel. lib 1. c. 34. & lib. 2. c. 22.* Benedictus Gononus in *Vit. SS. Occidental lib. 6. fol.* 387. & Petrus de Alcozer *Hiſtor. Toletan. lib. 2. c. 15.* referunt. *Tempore quo Petrus I. Rex Caſtellam, & Legionem gubernabat, quidam Eremitæ Toletum concedentes, & ex Italiæ partibus venientes ſanctam, & Angelicam vitam in eremo agere cœperunt, quorum virtutes agnoſcens* D. Alfonſus Pecha *Epiſcopus* Giennenſis, *dimiſſâ Sede, illis adhæſit primus, poſt eum* Fernandus Yañez *Canonicus Toletanus, & Cappellæ Regum Archicapellanus, necnon* Petrus Fernandez Pecha *frater germanus eiuſdem Epiſcopi,*

&

& Regis Camerarius, qui tum paternis, tum proprijs obſequijs Regi gratiſſimus erat. Itaque præfati proceres vnà cum Italis Eremitis eremum incolere, mundum calcare, Deum quærere, & opera virtutis exercere ſatagentes, facile ab alijs inuiſi, eo quod nullam regulam inſectarentur, prorſus è Regno eycere SS. Viros aggreſſi ſunt plurimi Mendicantes. Aſt communicato inter eos conſilio, inſtitutum S. Ieronymi *, quod in vrbe* Bethleem *, ab ipſo inchoatum, diuque conſeruatum, iam pridem ceſſauerat, excitare aggreſſi ſunt, idque in* Tolerana *primùm Prouincia. Igitur vnus ex eis Romam veniens,* Gregorio XI. *Pont. Max. qui tunc Vniuerſalis Eccleſiæ clauum tenebat, nouam illam vitæ formam attulit, qui illam protinus Anno Domini* M. CCC. LXXXIII. *confirmauit, & approbauit. Quâ Apoſtolica confirmatione ſuffulti Sancti Eremitæ illico apud Oppidum* LVPIANA *Diœceſis* Toletanæ *in loco abdito primum Monaſterium feliciter conſtruxere, quod ſub tutela & auſpicijs* S. Bartholomæi *Apoſtoli conſcripſere, & olim nuncque Caput Ordinis exiſtit, cuius Prior Generalis totius ordinis nuncupatur. Poſt illud apud vrbem Regiam* Toletum *in Antiquiſſimo Cœnobio Eremitarum S. Auguſtini, à tempore Gothorum extructo, & in* Hiſpanico *excidio penitus collapſo, quod* SISLA *vocitatur, aliud erexere, & alibi alia. Sed cum Ordo recens eſſet in* Hiſpania*, nec pluribus adhuc, quàm duobus, aut tribus, iiſque paruis conſtaret Monaſterijs, aliqui Fratres eam paucitatem moleſte ferentes, communicato inter ſe conſilio, ad alium Ordinem tranſire decreuerant. Iamque abibant, cùm in ipſa via B. Virgo* MARIA*, Dei Mater, viſibili ſpecie eis occurrit, monens, atque adeo etiam imperans, vt in ſuſcepto inſtituto permanerent; breui enim fore, vt id valde propagatum viderent: ſe verò Ordinem illum totum, in ſuum recipere famulatum. Quæ cùm dixiſſet, non ſolum illi in ſuo propoſito confirmati ſunt, ſed ad hunc ipſum famulatum S. Virginis conteſtandum, tota ea familia reliquis veſtibus albam tunicam adiunxiſſe dicitur, quam adhuc retinent.* Nonnulla pro horum Monachorum ſuſtentatione conſtruxit Monaſteria deuotio, quorum Catalogum his deſcribere decreuimus:

CATALOGVS MONASTERIORVM Ordinis Eremitarum S. Ieronymi per Hiſpaniam conſtructorum, ab initio eius fundationis in eadem Prouincia exortæ.

I. LVPIANENSE in Diœceſi Toletana, Caput totius Ordinis, *B. Bartholomæo* Apoſtolo dicatum, & conditum ab Eremitis Inſtitutoribus ad Annum Domini M. CCC. LXXXIV. cùm iam ipſe Ordo à Gregorio XI. Pont. Max. probatus eſſet. 1383.

II. TOLETANVM in Caſtella Noua, quod *Siſlenſe* dicitur, B.V. Mariæ nomini Auguſtiſſimæ ſacrum, à *Petro Fernandez Pecha* altero ex Inſtitutoribus huius Ordinis incœptum, & conſummatum ad Annum M.CCC.LXXXVIII. 1388.

III. PENNALONGENSE in *Portugallia*, B.V. Mariæ titulo decoratum, in diœceſi *Vliſipponenſi* ſitum, & à quodam Eremita nomine *Vaſco*, Viro ſanctiſſimo extructum, ad Annum Domini M. CCC. XCIX. 1399.

IV. MATENSE in *Portugallia* eiuſdem *Vlyſipponenſis* Diœceſis, B. V. Mariæ auſpiciis erectum, & ab ipſo Venerabili *Vaſco* cœptum, & perfectum, eleemoſyniſque conſummatum ad Annum M. CCCC. 1400.

V. ARMEDILLENSE, vulgo *Armedilla* in Diœceſi *Segobienſi*, Tertio oppido *Cuellar* Lapide B.V. Mariæ tutelæ dicatum, & auſpiciis *Ferdinandi* Infantis, poſt Aragoniæ Regis, Anno M.CCCC. V. conſtructum. 1405.

VI. SYNTRENSE in *Portugallia* Vlyſipponenſis Diœceſis, B.V. *Mariæ de Rupe* dicatum, & in prærupto Saxo mirabiliter elaboratum per *Ioannem I.*

Ioannem I. Portugalliæ Regem ad Annum M. CCCC. IX. quod poſtmodum ampliauit Emanuel. 1409.

VII. QVACENSE in Diœceſi *Placentina Eſtremadura* in amœniſſimo loco erectum,& *S.Iuſto* dicatum,auſpiciis *D.Garſia Aluarez de Toledo*,Domini de Oropeſa ad Annum Domini M.CCCC.X.Quod poſtmodum Inuictiſſimus,& Maximus Imperator *Carolus* V.Hiſpaniarum Rex victorioſſimus, deuictis Sarracenis, Hæreticis, & aliis inimicis fidei,ſuæque gloriæ inuidis, vt ſe ipſum vinceret, & à nemine, niſi à ſeipſo vinceretur, calcatis mundi auris, dimiſſis Imperio *Ferdinando* filio, & omnibus hæreditariis Regnis, & Dominiis *Philippo* II. etiam filio Primogenito, ſibi in habitationem elegit, & mortis finem ibidem ſpectare decreuit, pauper inrer pauperes, & Monachus inrer Monachorum cœtus, cuius Annus fuit M. D. LVIII. 1410.

VIII. GVADALVPENSE in eadem Diœceſi *Placentina Eſtremadura*, B. V. MARIÆ ſacrum, vbi Imago miraculoſiſſimæ Virginis, quam *S.Gregorius Papa S.Leandro* Româ *Hiſpalim* cum Commentariis in Iob, miſerat, veneratur, toto celebris Orbe, à *Ioanne* II. Caſtellæ Rege, Eremitis S. Ieronymi donatum ad Annum M. CCCC.XII. 1412.

IX. VILLAVITIOSANVM, S. Blaſio dicatum ad Annum M. CCCC. XX. per huius Ordinis Monachos, qui hocce Cœnobium eleemoſynis erexerunt. 1420.

X. GVISANDINVM, S. MARIÆ Virgini, Dei Genitrici conſecratum, conditum ab ipſis Ordinis frarribus ad Annum M.CCCC. XXX. 1430.

XI. HISPALENSE, S.Iſidoro Antiſtiti ipſius vrbis ſacrum, quod prius *D.Alfonſus de Guzman*,& *D.Maria Coronel* eius coniux conditores tradiderant Ordini Ciſtercienſi, Anno M. CCC. III. Sed poſtmodum *Martini* V. & *Eugenij* IV. Romanorum Pontificum decretis huic Ordini traditum fuit Anno M. CCCC. XXXI. 1431.

XII. VALLESOLETANVM, B. Virgini MARIÆ, Dei Genitrici *del Prado*,vocatum, eiuſque Nomini dedicatum,auſpiciis *Ioannis* II. Regis Caſtellæ conſtructum, & expenſis erectum ad Annum M. CCCC.XL. 1440.

XIII. SEGOBIENSE, Dei Genitricis V.Mariæ tutelâ inchoatum in antiquo Eremitorio, cui *Parral* vocabulum, ab *Henrico* IV. Rege Caſtellæ nomine *D.Ioannis Paccieco* Marchionis *de Villena* conditum Anno M. CCCC. XLVII. 1447.

XIV. CÆSARAVGVSTANVM in *Celtiberia*, S.Encratidi Virgini, & Martyri eiuſdem Ciuitatis dicatum,& vbi eius ſacra pignora requieſcunt, à *Ferdinando* Rege Catholico conditum, ob ſolutionem voti *Ioannis* II. Regis Aragoniæ Parentis, ad Annum M. CCCC.XCIII. 1493.

XV. GRANATENSE, ſub titulo *S.Catherinæ* Virginis,& Martyris Alexandrinæ primùm à Regina Catholica *Eliſabeth* in vrbe *S. Fidei* prope *Granatum* ad Annum M.CCCC. XCII. incœptum, poſtea Granatam tranſlatum Anno M.D.XIX. 1519.

XVI. VLYSIPPONENSE in *Portugallia*, ſub nomine B. V. MARIÆ *de Bethlehem* & in oſtio fluminis Tagi, ab *Emanuele* Rege ad Annum M.D.XII.incœptum, ſed Anno M.D.XX.conſummatum. 1520.

XVII. AIBENSE in Diœceſi *Salmantina*, ſub patrocinio *S. Ieronymi*, cui dicatum inſpicitur, ab *Ducibus Albæ*, illius Oppidi Dynaſtis, ad ſuorum Sepulchrum conditum, & luculentiſſimè perfectum ad Annum M.D.XXVI. vel circiter. 1526.

XVIII. SALMANTINVM Collegium pro Scholaſticis iſtius Ordinis erectum,

ctum, & B.V. Mariæ *Guadalupenſi* dicatum, & ad Annum M.D.LIII. vel circiter conditum, & perfectum. 1553

XIX. Murciense in diœceſi *Carthaginenſi* Hiſpaniæ *S. Ieronymo* ſacrum, & ab *Alfonſo Vozmediano de Arroniz*, Duce, & Caſtellano Bugienſi in Africa, & Murcienſis Ciuitatis Decurione ad Annum M.D.LXXIX. 1379

XX. Scurialense in Diœceſi Toletana, *S. Laurentio* Martyri Hiſpano conſecratum. Opus verè Regium, & Magnificum, de cuius admirabili ſtructura totus Orbis plenus viſitur, illamque luculentis epithetis conlaudant. Autorem, cauſam, & locum *Iacobus Falcon* Valentinus Poëta ſequenti carmine *lib. 1. Poem. Epigr. 22. fol. 6. deſcripſit.*

Quid hoc? Trophæum. *Cui ſacrum?* Laurentio.
Quid maius? Autor. *Quis precor?* Rex Maximus.
Quis hic? Philippus. *Quis Philippus?* Auſtria.
Quotus? Secundus. *Quis Domo?* Auguſtiſſimus.
Quâ Matre? Iſabella. *Quo Patre? Carolo.*
Quâ cauſa? Vicit. *Quos Virûm?* Fortiſſimos.
Quos quæſo? Gallos. *Quas ad oras?* Belgicas.
Quâ Gente? Iberâ. *Quas ad arces?* Quintini.
Quo Marte? Iuſto. *Quo periclo?* Maximo.
Quo Menſe? Sexto. *Quo Die?* Laurentij.

Igitur Monaſterium hocce *Philippus* II. Rex Catholicus magnis conſummauit expenſis ad Anuum Domini M.D.LXXXIV. Quo *Pantheon*. ſeu *Mauſolæum* nuperrime *Philippus* IV. Hiſpaniarum Rex Catholicus pro tumulandis Regijs cadaueribus ſumptuoſiſſimè extruxit Anno M.DC.LI. 1584

XXI. Abulense Collegium quod *S. Ieronymo* dicatum extat. & ad Annum Domini M.DC.VI. in eo Monachi tranſlati, licet multis retro annis conditum. 1606

Alia credimus in Hiſpania fuiſſe conſtructa Monaſteria, quorum Nomina, nec Anni ædificationis eorum ad manus meas peruenere, licet ſæpius Catalogum experiuerint. Friget vbique, bellorum calamitatibus, & Temporum infortunijs charitas, & deſiderium plurimorum, incuria, & ignauia laborantium quorum actus ad res proprias prouehendas, vix ſpiritum accendunt; & ideo maluntillas ſub ſilentio occultas relinquere, quam ab alijs locis congruis feliciter conſtituantur. Quidquid ſit, iam huic Menſi finem imponimus, & SS. Noſtratum Actis in eius Diebus conſignatorum, vltimam manum damus, dicentes.

O Sacer Chriſti Procerum caterua.
Et Beâtorum ſimul, ac corona
Martyrum! Noſtram penitus fouere
Diſce camœnam
Omne quod Noſter Liber iſte promit,
Laudes en veſtras docet, atque vitas;
In quibus noſtræ capiunt vbique
Dogmata ſancta.

Ergo Sanctorum acies ſacratæ,
Quas Iber Noſter veneratur, vnà
Quæſumus, Chriſto preces, atque voces
Soluite grati;
Terminum vt Noſter videat Libellus;
Vobis vt ſanctos referat triumphos;
Atque mox Chriſto Domino rependat
Vndique grates.

INDEX
RERVM NOTABILIVM, quæ in Anamneſi Sanctorum Menſis Septembris continentur.

A.

Adulatio.

ADulatio menſis Septembris nomen qualiter tranſmutare præſumpſerit. *pag.* 2

SS. Adulphus, & Ioannes.

De ijs martyrologia. 340
Quid Scriptores. ibid.
Acta SS. Adulphi, & Ioannis. 341
Præfatio. ibid.
Cordis credulitas Iuſtificat, oris confeſſio ſanctificat. ibid.
Arthemia mater SS. Chriſtiana. ibid
Cordubam venit. ibid.
A cognatis vt fidem deſerant ſancti minantur. ibid.
Eorum conſtantia in cõfeſſione Chriſti. ibid.
Comprehenduntur. 342
Iudicis verba. ibid.
Sanctorum reſponſio. ibid.
Coronantur. ibid.
Sepeliuntur. ibid.
Cypriani Archipresbyteri Cordubenſis carmen. ibid.
D. Martini Anaya apologus diluitur. 343
Annus agonis. ibid.
Baronij & Yepes lapſus. ibid.

S. Ægidius.

De eo martyrologia. 36
Qui de eo aliqua ſcripſerint. ibid.
Acta S. Ægidij Abbatis. 37
Eiuſdem origo. ibid.
Ieroſolymam & Romam pergit ibid.
Cæleſte monitum. ibid.
Ædificatio vrbis Burgenſis in Vmbria. ibid.
Hiſpaniam repedat & fit Abbas. ibid.
Error in Codice Ferrarij. ibid.

Ægiptij.

Vnde Geometriam, Aſtronomiam, literas, aliaque plura ad vſum vitæ neceſſaria didicerint. 8

S. Amatus,

De eo Martyrologia. 154
Quid Scriptores. ibid.
Acta S. Amati. ibid.
Eius origo. ibid.
Triginta annis fuit monachus. ibid.
Deſertum petit. ibid.
Victus eius. ibid.
Vexatur à Diabolo. 155
Miraculum. ibid.
Fontem ex petra elicit. ibid.
Signo crucis ſaxum ruens tenet. ibid.
Pecunias execratur. ibid.
Veſtis & cibi quantitas. ibid.
Luxouium pergit cum Euſtochio Abbate. 156
Romaricum virum illuſtrem ad monaſticam vitam adducit. ibid.
Virginum monaſterium conſtruit. ibid.
Concauo ſaxo moratur. ibid.
Eius rigida pœnitentia. ibid.
Moritur. 157
Tranſlatio. ibid.
Originis Hiſpanæ probatio. ibid.
Vallis oppidum quod. ibid.

S. Æmilianus.

De origine Hiſpana probatio. 148
Biuarij Laplus. ibid.
De eo martyrologia. ibid.
Acta S Æmiliani Epiſcopi. ibid.
Eius origo. ibid.
Eremum colit. ibid.
Creatur Epiſcopus, 149
Concilijs intereſt. ibid.
Moritur. ibid.
Biuarij emendatio diluitur. ibid.

SS. Æmilianus, & Geronius.

De ijs martyrologia. 274
Qui ſcripſerint de ijſdem. ibid.
De ijſdem SS. Carmen. ibid.
Quæ deducantur ex verbis Dextri & Iuliani. ibid.

Acta SS. Æmiliani & Geronij martyrum 175
Origo. ibid.
Domitianus imperat. ibid.
Capiuntur ibid.
Coronantur. ibid.
Scriptor Hiſtoriæ Guadalaxenſis prætermiſit hos martyres. ibid.

S. Agathoclia.

De ea Martyrologia. 217
Quid Scriptores 218
Acta ſanctæ Agathocliæ martyris. ibid.
Status eius. ibid.
Religionis profeſſio ibid.
Eius conſtantia. ibid.
Cruciatur domi & foris ab Hera. ibid.
Coram Iudice accuſatur. ibid.
Cruciatur & dilaniatur. ibid.
Coronatur. ibid.
Annus agonis probatur. 219

S. Alexander.

De ea Martyrologia. 114
Corpus Hiſpaniam tranſlatum. ibid.
Quid de eo Scriptores. ibid.

S. Amicus.

Vide *S. Iuſtum.*

Antiquaria

Vrbs vetuſta in Bærica. 115
Quo nomine Scriptores & Geographi ſæpius eam nuncupârunt. 116
Sacerdotes Idolorum Antiquarenſes ad fidem conuerſi, ibid.

Antoninus.

Natalis M. Antonini Pij Imperatoris. 7

S. Antoninus.

Controuertitur origo, & locus, tempúſque paſſionis ſancti martyris 24
Quod Antonini martyres in Eccleſia. 25
An horum aliquis fuerit martyr Gallus ibid.
An aliquis ſcriptor in gallia Antoninum paſſum dixerit. ibid.
Quibus ex cauſis Palentina Eccleſia ab antiquis Breuiarijs receſſit 26
Qualis Regis Sancti maioris euentus. ibid.
Crypta, Altare, & effigies cuius fuerit Antonini martyris. ibid.
Antoninus Palentinus tempore Diocletiani martyrio coronatus. 27
Probatur primo. ibid.
Probatur Secundo. ibid.
Probatur tertio. ibid.
Antoninus Martyr tempore Theodorici non eſt patronus Eccleſiæ Palentinæ. ibid.
Probatur primò. ibid.
Probatur Secundò. 28
Probatur tertiò 29
Reliquiæ Antonini Galli nunquam in Hiſpaniam aduectæ. 30
Antoninus Gallus presbyter & monachus ibid.
Cum Ioanne & Almachio ſocijs patitur. 31
Soluitur quæſtio & probatur martyrem fuiſſe Hiſpanum. ibid.
In feſto ſancti Antonini martyris Palentini in Hiſpania Hymnus. ibid
Reſpondetur obiectioni Canonicorum S. E. Palentinæ. 32
Perſecutio aduerſus prælatos tempore Theodorici Regis Galliæ. ibid.
Acta S. Antonini martyris Apamienſis. ibid
Præfatio. ibid.
Origo eiuſdem. 33
Suum martyrium prædicit. ibid.
Martyrij palmam refert. ibid.
Inuentio reliquiarum & Baſilicæ. ibid.
Eccleſiæ & vrbis Palentinæ reædificatio. ibid.
Reliquiæ S. Antonini in Palentia tempore Gothorum. ibid.
Altaria & templa in Hiſpania tempore Gothorum aut ante erecta. 34
Gallicanum martyrologium Antoninum temporibus Diocletiani occiſum contendit. ibid.

Apamia.

Topographia. 34
Vrbs Tarraconenſis Hiſpaniæ antiqua. ibid.
Qui Scriptores de ea ſcripſerint. 35

SS. Appellius, Lucas, & Clemens.

De ijs Martyrologia. 127
Quid Scriptores de iiſdem cenſuerint. 128
Acta eorumdem ſanctorum. ibid.
Eorum Origo. ibid.
Capiuntur. ibid.
Coronantur. ibid.

Arcturus.

Arcturus quis. 3
Sub Arcturo naſcentium qualis fortuna. ibid.

S. Artemidorus.

Vide *S. Stratonem.*

Aſtronomia.

Aſtronomiam quis Ægyptios edocuit. 8

S. Auguſtalis.

An Epiſcopus Arelatenſis in Gallia. 76
Cardinalis Baronij ſententia ſequenda eſt. ibid.
An Iliberitanus in Hiſpania. ibid.
Acta S. Auguſtalis. ibid.
Eius Origo. ibid.
Epiſcopus creatur. ibid.
Collegium Iuuenum teſtaurat. ibid.
Gallias pergit. 77
Arelate moritur. ibid.
Expunctio Baronij expungitur à Biuario. ibid.

Auguſtalis

Auguſtalis qui interfuit Concilio Arauſicano an Illiberitanus. ibid.
Quo anno ad ſedem aſcenderit. ibid.
Quo die & anno obierit. ibid.

Auguſtus Cæſar.

Natalem Auguſti diem, Iulius certamine, & venatione celebrauit. 9

S. Aurelia.

De ea Martyrologia. 310
Origo Hiſpana. 311
Ferrarij Lapſus. ibid.

S. Auſtorgius, Trophimus, & Onantius.

Quid de ijs ſanctis Martyribus Scriptores ſenſerint. 259
De Sanctis hiſce geſta periere. 260
Tantum carmen memoratur. ibid.

B.

B. Boemundus.

Elogium. 151
Quid Scriptores. 152
Acta S. Boemundi abbatis. ibid.
Eius Ortus. ibid.
Luſitaniam venit. ibid.
Monaſterium Taroucenſe conſtruit. ibid.
Abbas I. Eligitur. ibid.
Victoria ex orationibus fratrum. ibid.
Eius obitus. ibid.
Miracula. 153

Britonia.

Vrbs illa vbi ſita. 219

Burgum.

Topographia. 37
Quænam ſit illa vrbs. ibid.
Cuius ditioni ſubſit. ibid.

C.

Cæſarobrica.

Vrbs antiqua Hiſpaniæ. 159
Quid Scriptores. ibid.
Quo nomine hodie vocitetur. ibid.

S. Caius Cornelius.

Cornelij duo Hiſpani confeſſores ſancti. 167
Scriptores ſancti quid ſenſerint de eo. 168
Acta S. Caij Cornelij. 170
Eius origo. ibid.
Centurio Eligitur. ibid.
Pueri Centurionis infirmitas. ibid.
Eius humilitas. ibid.
Prudentia. ibid.
Fides. ibid
Sanatur puer. 171
C. Opius Filius etiam Centurio. ibid.
Moritur. ibid.
Probatur origo. ibid.
Aduentus in Hiſpaniam probatur. ibid.
Locus Hellecæ ſubſannatur. ibid.
C. Oppij Centurionis patrem fuiſſe probatur. ibid.
Quo anno obijt. 172

S. Caius Oppius.

Quis fuerit, & an Hiſpanus. 336
De eo martyrologiæ. ibid.
Quid Scriptores. ibid.
De eo carmen. ibid.
Geſta S. Caij oppij. 338
Origo quæ. ibid.
Eius parentes. ibid.
Centurionis munus obiuit. ibid.
In Caluario permanſit tempore paſſionis. ibid.
Eius confeſſio poſt Chriſti mortem. ibid.
Apoſtolos quærit à quibus Edocetur. ibid.
A Barnaba baptizatur. ibid.
Hiſpanorum gentilium deſiderium Apoſtolis manifeſtat. 339
Hiſpaniam venit. ibid.
Per Mediolanum Inſubriæ. ibid.
Qua Epiſcopus efficitur. ibid.
Moritur. ibid.
Ferrarij perſuaſio diluitur. ibid.
Epitaphium. 340

S. Calliſta.

Vide *S. Euodium.*

SS. Candida, Suſanna, & Martha.

De ſancta Candida Elogia. 278
Galeſinij lapſus probatur. ibid.
Quid Scriptores. 279
de SS. Suſanna, & Martha diſceptatio. ibid.
Biuarij Error. ibid.
An Suſanna, & Martha de quibus Dexter fuerint Arthemij filia, & vxor. ibid.
Geſta SS Candidæ, Suſannæ & Marthæ. 80
Origo, & fides. ibid.
Conſtantia S. Candidæ ibid.
Euclaſium ſacerdotem cum familia conuertit ibid.
Comprehenditur ibid.
Torquetur. ibid.
Coronatur. ibid.
Oratio in Breuiarijs. 281

SS. Candidus, & Concordius

Probatur exiſtentia in Hiſpania. 287
Pro SS. Thebæis MM. & Candido Hymnus. 288
In laudem eorumdem alius Hymnus ibid.

Caraca.

Vrbs antiqua in Hiſpania. 275
Vbi ſita. ibid.

Caſtra-Cecilia
Vrbs antiqua in Hiſpania. 286
Quonam in loco ſita. ibid.
Quo nomine hodie vocitata. ibid
A quo prima fundamenta recepit. ibid.
Quid Scriptores. ibid.
Mos Conſtruendi vrbes in Caſtris apud Romanos. ibid.
S. Caſtus
Vide *S. Maximum.*
Chalcedones.
Chalcedonum calamitas: 9
S. Clemens.
Vide *S. Appellium.*
Clauus.
Clauum figere quid. 5
Clauus annalis appellabatur, qui figebatur in parietibus ſacrarum Ædium per annos ſingulos. ibid.
Ad quid hic ritus. ibid.
Sexti Pompeij verba. 5
Clauus affixus ob extirpanda mulierum Romanarum veneficia. ibid.
S. Columba.
Martyrologia. *p.* 219
Quid Scriptores. ibid.
Acta S. Columbæ Virginis & martyris. 220
Origo & pueritia. ibid.
Virginis votum de caſtitate ſeruanda mater impedire conatur. ibid.
Sed mortis matre ſubſiſtit. ibid.
Ingreditur Tabanenſe Cœnobium. ibid.
Eius Laudes. ibid.
Tentationibus vexatur. ibid.
Illuſtria verba de non iudicandis aliorum actibus. *p.* 221
Nunquam ſine cauſa iraſcebatur. ibid.
Aliæ egregiæ virtutes. ibid.
Recludit ſe in angulo domus. ibid.
Opera aliorum cum probamus, partem in ipſis habemus. ibid.
Lacrymarum vis in orando. 222
Tabanenſis Cœnobij euerſio. ibid.
Compunctio cordis & oris laus in ea ſemper continua ibid.
Diffidentia ſuorum actuum. ibid.
Ad martyrium properat. ibid.
Conſtantia eius in moriendo. ibid.
Coronatur. 223
Corpus in flumine inuentum ſepelitur. ibid.
De precario S. Eulogij martyris. ibid.
Cypriani Cordubenſis Epiſcopi Epitaphium. ibid.
Martini de Roa lapſus. 224
Vetus monimentum apud Auguſtam gemellam hodie Martos. ibid.
Eccleſia S. Eulaliæ Emeritenſis in Cordubenſi vrbe fuit. ibid.
Conchenſis Eccleſia.
Dedicatio S. E. Cathedralis Conchenſis. 321
Catalogus Epiſcoporum valerienſium, & Archabricenſium Eccleſiarum, quibus ſucceſſit Conchenſis. ibid.
S. Concordius.
Vide *S. Candidum.*
S. Conſtantius.
Quid de eo Scriptores. 289
Vbinam aſſeruetur S. Corpus martyris. ibid.
Geſta reticentur. ibid.
S. Cyprianus.
De eo Martyrologia 173
Quid Scriptores. ibid.
Acta S. Cypriani. ibid.
Opinio doctrinæ & ſanctitatis apud Hiſpanos. 176
Officia & Hymnus in Eccleſijs Hiſpaniæ. ibid.
Templa plurima. 177

D

B. Dalmacius.
Cultus. 307
Quid Scriptores. ibid.
Geſta S. Dalmacij confeſſoris. ibid.
Eius Origo. ibid.
Patria & Parentes. ibid.
Montem Peſſulanum petit. ibid.
Ordinum Prædicatorum ingreditur. ibid.
Eius abſtinentia. ibid.
Tragemathe à Dei-Genitrice donatur. 308
Habitus, & Lectus eius. ibid.
Horridam ſpeluncam habitauit. ibid.
Ex Angeli alloquio multa Prophetauit. ibid.
Moritur. ibid.
Corpus ſepulturæ datur. ibid.
Poſtea eleuatur. ibid.
Epitaphium. ibid.
Cultus cum oratione. 309
Dies obitus conſignatur præciſus. ibid.
Cognomen ſancti Viri. ibid.
S. Deſiderius.
Quid de eo Martyrolo_ia. 273
Tranſlatio in Hiſpaniam. ibid.
Dictator.
Clauus à Dictatore fixus, & cur. 5
Donarium.
Quænam Donaria menſis Septembris. 1
S. Drocelia.
Menologium, 286
Huius nomen & geſta ſub ſilentio delituerunt. ibid.

apud

Apud Græcos de ea aliqua fit mentio. ibid.

E

S. Ebontius.
ERror in nomine detegitur. 160
S. Elpidius.
Scriptores qui de eo mentionem fecerunt. 35
De eo martyrologia ibid.
Error Democharis & aliorum. ibid.
Acta Sancti Elpidij Epiſcopi Lugdunenſis in Gallia. ibid.
Eiuſdem origo. ibid.
Fratres. ibid.
Mira illius Eloquentia. ibid.
Inſula. ibid.
Aliqua ſcripſit opuſcula. ibid.
E viuis decedit. ibid.
Verus annus inſulæ ſancti Elpidij. ibid.
Carmen ſepulchrale vetuſtum. 36
Annus obitus Childeberti Francorum Regis. ibid.
Error Ferrarij & Claudij Roberti. ibid.
SS. Emilas, & Ieremias.
De ijs martyrologia. 189
Quid ſcriptores. 190
Acta Sanctorum. ibid.
Origo & ſtatus. ibid.
Ad martyrium feſtinant. ibid.
Sarracenorum perturbatio. ibid.
Coronantur. ibid.
Tempeſtas poſt eorum agonem. ibid.
Lapſus Vaſſei. ibid.
Nominis diuerſitas refertur quâ ſcriptores vtuntur. ibid.
De SS. Epigramma. ibid.
Error in codicibus Ambr. Morales. 191
Eques.
Tyrones Equites equos probare, quid. 6
Equus.
Equorum probandorum ſolemnitas. 6
An hæc probatio Equorum eadem ſit ac tranſuectio. ibid.
Vegetij locus illuſtratus. ibid.
Erebus.
Erebi & Inferorum ſacrificia & libamina, quæ. 4
S. Euelaſius.
Diuerſus à Cyzico martyre. 283
Cum Candida occubuit martyr. ibid.
SS. Euodius, Hermogenes, & Caliſta.
De ijs Martyrologia. 37
Cultus apud Contrebiam Hiſpaniæ. 38
Quid de iiſdem ſanctis ſenſerint ſcriptores. ibid.
S. Euphemia.
Feſtiuitas celebris S. Euphemiæ. 213
Quid Scriptores. ibid.
Hiſtoria feſtiuitatis S. Euphemiæ Virginis & martyris. ibid.
Diſcipuli S. Iacobi diſputant cum ſacerdotibus Idolorum. ibid.
Vrbis nomen & vetuſtas ibid.
Quo tempore ſub Arabum iugo iacuit. 214
Eccleſia S. Virgini matri, & Euphemiæ conſtructa. ibid.
An S. Iacobus in Antiquaria. 215
Memoria Cornelij Proculi Pontificis Cæſarum. ibid.
Item Cornelij Baſſi etiam Cæſarum Pontificis. ibid.
S. Euſebius.
Quid martyrologia. 334
Quinam de eo mentionem fecerint. 333
Quid ipſe ſcripſerit. ibid.
Quæ decreuerit. ibid.
Eius obitus. ibid.
Tranſlatio ad Hiſpaniam. ibid.
S. Euſtachius.
De eo martyrologia. 281
Corpus apud Madridium. ibid.
S. Exuperius
Præfectus Hiſpaniæ 344
De eo Martyrologia. ibid.
Qui de eo mentionem fecerint. ibid.
Eius geſta. ibid.
Origo ibid.
Patria quæ. ibid.
Quod munus obierit. ibid.
Præſes Hiſpaniarum. ibid.
Epiſcopus Toletanus. ibid.
Nec non Cadurcenſis. ibid.
Vbi moritur. ibid.
An Epiſcopus Cadurcenſis. ibid.
De eo carmen. 345
Quo iure noſter. ibid.

F

Fatale.
FAtales ludi, vide, *Ludi.*
SS. Felix, & Regula.
De eis Martyrologia. 145
Quid Scriptores ſenſerint ibid.
Eccleſiæ Monobricenſis breuiarij lectioneis ſeries. 146
Error I. in hac Lectione detegitur. ibid.
Error II. Elicitur. ibid.
Acta SS. Felicis & Regulæ. ibid.
Eorum origo. 147
Turigium Celeberiæ pergunt. ibid.
·Carce

Carcerantur. ibid.
Cruciantur. ibid
Coronantur, ibid.
Cultus ei exhibitus. ibid.
Cultus hodie continuus. ibid.

S. Ferreolus.

Exuuiæ aliquot in territorio Biſoldunenſi Hiſpaniæ. 268
De eo Martyrologia. ibid.
Qui de eo Scriptores aliqui retulerint. ibid.

S. Firminus.

Quid Martyrologia. 311
Baronij aſſertio diluitur. ibid.
De eo Scriptores ibid.
Geſta S. Firmini Epiſcopi 312
Tempus conuerſionis S. Firmini. ibid.
Parentes qui. ibid.
Eiuſdem origo. ibid.
S. Honeſtus prædicat Pampilonæ. ibid.
Et S. Saturninus. ibid.
Nec non Toleto. ibid.
S. Vir Honeſto commendatur. ibid.
Eius Indoles. 313
Fit Epiſcopus Pampilonenſis. ibid.
Gallias reuertitur. ibid.
Comprehenditur. ibid.
Cruciatus ſuffert. ibid.
Solutus à carcere iterum capitur. ibid.
Eius ſepultura. 314
Corporis inuentio. ibid.
Indicitur triduanum Ieiunium. ibid.
Inuenitur locus Sepulchri. ibid
Quo die inuentio. ibid.
Miracula plura. ibid.
Epitaphium. ibid.
Pars corporis apud Pariſios. ibid.
Dies, & menſis agonis exprimitur. 315
Nec non & annus, ibid.

S. Formerius.

Quid Martyrologia. 315
Qui de eo ſcripſerint. ibid.
Acta S. Formerij martyris. ibid.
Lectio I. ibid.
Origo, Ætas,& Parentes. ibid.
Vrbem deſerit. ibid.
Lect. II. ibid.
Vocem cœleſtem audit. ibid.
Feræ ſylueſtres vbera præbent. ibid.
Lect. III. 316
Dei monitu cæcos diſtribuens famelicis illi curantur. ibid.
Delatus quæritur. ibid.
Inuenitur ab Equitibus. ibid.
Lect. IV. ibid.
Qui ſtupefacti viſione ferarum diſcedunt. ib.
Orat vt multa pro Chriſto pati poſſet. ibid.
Lect. V. ibid.
Leo eius mandatis obtemperat. ibid.
Deſcendit ad vrbem Cæſaream. ibid.
Lect. VI. 317
Defertur ad tribunal. ibid.
Conſtantia martyris. ibid.
Lect. VII. ibid.
Fides inuincibilis. ibid.
Torquetur. ibid.
Lect. VIII. ibid.
Columba S. Virum & alios reficit. ibid.
In camino ignis cremandus fertur. 318
Sed illum flamma non læſit. ibid.
Coronatur. ibid.
Sepulturæ mandatur. ibid.
Lect. IX. ibid.
Tranſlationis traditio. ibid.
Situs ſepulchri. ibid.
Error in calculo annorum paſſionis S. Martyris detegitur. ibid.
Padillæ lapſus. ibid.
Ferrarij incuria. 319
In honorem S. Viri Hymni. ibid.

Fortuna.

Sub Arcturo naſcentium qualis fortuna. 3

B. Franciſcus de Borgia.

Quinam de eo Scriptores. 349
Acta Sancti Franciſci de Borgia. 350
Natiuitas eius. ibid.
Qui Parentes. ibid.
Nominis cauſa. ibid
Educatio. ibid.
Eius mores. 351
Tumultus in Hiſpania. ibid.
Varia eius itinera. ibid.
In aulam Caroli. V. proficiſcitur. ibid.
Vxorem duxit. ibid.
Soboles. ibid
Exercitia. 352
Ægrotat. ibid.
Moritur Auia. ibid.
Et Iſabella Auguſta Cæſaris vxor cuius Cadauer defert B. Vir Granatam. ibid.
Inſpecto Auguſtæ Cadauere compungitur. ibid.
Prorex Gotholaniæ creatur. 353
Ioannis Ducis gaudiæ obitus. ibid.
Eleonoræ coniugis mors. ibid.
Societati adſcribitur. ibid.
Fit Presbyter. ibid.
In Æde Ognatenſi ſecedit. 354
Honores deſpicit. ibid.
Quot miſſiones in Hiſpania exercuit. ibid.
Committitur Prouincia Hiſpaniæ, & Indiarum ibid.

Præpoſitus Generalis Eligitur. ibid.
Exlegatus pro fœdere inter Gallias & Hiſpanias aduerſus Turcas. ibid.
Morbo corripitur. 355
Moritur. ibid.
Sepulturæ datur corpus. ibid
Transfertur Madridium. ibid.
Inter Beatos adſcribitur. ibid.
Ipſius Epitaphium. ibid.

G

Gades, & Gadira.

INſula Hiſpaniæ Bæticæ. 182
Vbi ſita. ibid.
Quot milliaribus longa. ibid.
Quo nomine hodie vocetur. ibid.
In ea Inſula vrbs eſt eiuſdem nominis. ibid.

Galli,

Galli ſanguine humano Mercurium Theutatem olim placabant. 8

Gandia.

Oppidum in quo natus B. Franciſcus de Borgia. 355
Vbi ſitum. ibid.
Celebri academia inſignitum. ibid.
A quibus extructum. ibid.
Qui ſcriptores. ibid.

S. Geminianus.

De eo Martyrologia. 216
Exiſtentia corporis apud Valentiam. ibid.
Quid Scriptores. ibid.

Geometria.

Geometriam docuit Ægyptios Mercurius. 8

S. Geronius.

Vide *S. Æmilianum.*

Gerundenſis Eccleſia.

Dedicatio Eccleſiæ Gerundenſis 45
S. Iacobus Gerundæ prædicat. ibid.
Illius Ciues fidem à S. Iacobo recipiunt. ibid.
Et S. Paulus Apoſtolus prædicat. 46
Necnon S. Paulus Narbonenſis Epiſcopus. ibid.
Acta & Catalogus Epiſcoporum S E. Gerundenſis. ibid.

S. Gregorius.

Cultus olim ei exhibitus tempore Gothorum. 124
Et noſtris quoque temporibus. 125
Quid Scriptores, ibid.
Epitaphium. ibid.
Mos veterum Chriſtianorum in Hiſpania circa notulas in ſepulchris. ibid.
Quæ Offet vbi fontes baptiſmales excitabantur. ibid.
Triplex ſententia. ibid.

Bapriſterium S. Ioannis de Alphatache. 126
Minime conuenit cum relatione Turonenſis. ibid.

H

SS. Habundus & Marcus.

DE ijs martyrologia. 43.
Diuerſi Abundius & Habundus martyres Cordubenſes. ibid.
Olim de SS. Habundo, & Marco officium in Eccleſia Cordubenſi. ibid.
Carmen ex Cypriano Cordubenſi. ibid.
Quis annus agonis. ibid.
Acta ſanctorum Habundi, & Marci ſociorum Martyrum Cordubenſium. 44
Eorundem origo. ibid.
Ad Tribunal rapiuntur. ibid.
Ad Cœleſtis regni præmia deueniunt. ibid.

Hebe.

Hæbe Iouis pocillatrix. 7
Ob incuriam ab officio remota. ibid.
Dea iuuentutis facta, ibid.
Eius templum Romæ, & à quo dedicatum. ibid.

S. Hermogenes.

Vide *S. Euodium.*

Hædus.

Hœdi ſidera, quo die exoriuntur. 10

Hiſpani.

Hiſpani veteres aram Mercurio Theutati conſtruxere. 8

Hortenſe Cœnobium.

Vbi ſitum hoc Cœnobium. 213
Quot occupet milliaria. ibid.
Quid ſcriptores. ibid.
Sarraceni ob feracitatem loci & amænitatem ibidem hortum plantarunt dum poſſidebant Cæſarauguſtam. ibid.

I

S. Ianuarius.

DE eo martyrologia. 269
Quid Scriptores. 270
Luitprandi Lapſus detegitur. ibid.
Qualis hic Ianuarius Epiſcopus. ibid.

S. Ieremias.

Vide *S. Emilam.*

S. Ieronymus,

Ipſius encomium. 356
De eo martyrologia. ibid.
Scriptores de eo mentionem fecerunt. ibid.
Necnon aliqui Poetæ. ibid.
De eo Carmen. ibid.
Eremitarum S. Ieronymi in Hiſpania initium. 358

Catalogus Monaſteriorum ordinis Eremitarum S. Ieronymi per Hiſpaniam ſtructorum. 359

Ieroſolyma.

Ieroſolyma quo Die capta fuerit à Tito Imperatore. 4

Inuentio venerabilis Imaginis D. N. IESV-CHRISTI in cruce pendentis.

Quid ſcriptores. 177
Hiſtoria Inuentionis & collocationis Imaginis venerabilis D. N. Ieſu-Chriſti in cruce pendentis. ibid

Ilipa

Ilipæ Bæturiæ nomen vetuſtum. 183
Scriptorum auctoritate. ibid.
Inſcriptionum demonſtratione. 184
Huius lapidis antiquitas. ibid.
Ilipa an à Græcis condita. ibid.
Mileſij in Hiſpania imperitarunt & vrbes condiderunt. ibid.
Calirhoë nomen Græcum in fœminis. ibid.
An Virgines veſtales extra Romanam vrbem. 185
Etan in Ilipa ibid.
An Virgines veſtales ex libertinis caperentur. ibid.
An in Ilipa templum Baccho conditum. ibid.
Ilipa in Bæturia Turdulorum ſita. ibid.
Iuxta illam victoria Scipionis. ibid.
Trophæom erectum à Decutionibus in loco victoriæ, 186
Alia eius vrbis antiquitatis demonſtratio ex inſcriptione.
Trophæi Traiano dicati à Decutionibus Ilipenſibus deſcriptio. ibid.

Inferi

Dijs inferis atræ hoſtiæ offerebantur. 4

S. Ioannes.

Vide *S. Adulphum*

S. Ionas.

De eo Martyrologia. 285
Quid ſcriptores. ibid.
Geſta S. Ionæ diſcipuli S. Dionyſij Areopagitæ ibid.
Nomen & origo. ibid.
Romam proficiſcitur. ibid.
Gallia Hiſpaniam venit. ibid.
Caſtra-Cæcilia properat. ibid.
Galliam reuertitur. 286
Capitur. ibid.
Coronatur, ibid.
Caput manibus ad locum ſepulturæ vehit ibid.
Dupliciter errat Biuarius. ibid.

S. Iulia.

Vide *S. Veriſſimum.*

Iulia Conſtantia.

Topographia. p. 21
Vrbs Hiſpaniæ vetuſtiſſima. ibid.
Qui de ea ſcripſerint. ibid
Vnde ſic cognominata. ibid.

S. Iulianus.

Tranſlatio feſtiuitatis ſancti Iuliani. p. 65
Bulla Iulij III. Pont. max. circa feſtiuitatis tranſlationem. ibid
Tranſlatio feſti. p. 66
Bulla Clementis VIII. Pont. max. circa officium Eccleſiaſticum S. Iuliano datum, & tranſlationem diei feſtiuitatis. 67

Iupiter.

Ioui deorum ſummo Memacteria ſacra peragebantur. 3

S. Iuſtinus.

De eo martyrologia. 226
Qui ſcriptores de eo mentionem fecerint. ibid.
Eius acta. ibid.
Tranſlatio Roma Antiquariam, ibid.

S. Iuſtus.

Iuſti Helladij diſcipuli duo apud Toletū. 40
Quinam ſcriptores de S. Iuſto mentionem fecerint. 41
Acta ſancti Iuſti Epiſcopi Toletani. ibid.
Vnde ortum duxerit. ibid.
Eius Educatio. ibid.
Omnibus bonis moribus imbutus. ibid.
Epiſcopus fit ex Abbate Agalienſi. ibid
Synodus Toletana IV congregatur. ibid
Scripſit ad Richilam epiſtolam. ibid
Punitur presbyter ſycophanta. ibid
Sancti Iuſti mors. 42
Epitaphium. ibid.
Dies & annus obitus. ibid.
Sanctitatis qualitas. 43

SS. Iuſtus, & Amicus.

Nominum tantum memoria extat. 24

B. Iuuencus

De eo Martyrologia. 157
Quid ſcriptores ſenſerint. ibid.
Eius Acta. 158
Origo. ibid.
Fit presbyter. ibid.
Conſilio Iliberatano interfuiſſe creditur. ibid
Eius doctrina & ſanctitas. ibid.
Eius opera. ibid.
Moritur. 159
Quo loco natus. ibid
Quo anno obijt. ibid
Confeſſoris titulo proclamatus. ibid

Iuuenta.

Iuuenta Dea, quæ. 6

Eius ſolemnia, quo die peracta. ibid.
Eadem fuit, ac Hebe. ibid.
Eius templum Romæ. 7
A quo dicatum. ibid.
Iuuentus.
Romana Iuuentus bis omnibus annis ſpectaculum ſui præbebat, Die Lupercalium, & Equorum probatione. 6

L

Lacedamon.
VRbs vetuſtiſſima Hiſpaniæ 307
Qui illam regionem attingant. ibid.
Quo nomine hodie vocitata. ibid.
Quis ſanctus fundamenta fidei in illam iecit. ibid.
A quibus condita. ibid.
Nullum hodie huius vrbis veſtigium apparet. ibid.
S. Latus.
Vide. *S. Vincentium.*
S. Lambertus.
De eo Martyrologia. 225
Qui de eo ſcripſerint. ibid.
Acta S. Lamberti martyris. ibid.
Eius origo. ibid.
Parentes qui. ibid.
Eius indoles. ibid.
Creatur Epiſcopus. ibid.
Ab Epiſcopatu expellitur. ibid.
Apoſtolus Taxandrorum. ibid.
Occiditur. ibid.
Annus & Dies martyrij. 226
Corpus in Ilcdenſi Eccleſia Gotholaniæ in Hiſpania. ibid.
Libamen.
Libamina dijs inferis offerri ſolita. 4
Libiſoſa.
Hiſpaniæ vrbs antiquiſſima. 18
A quo hæc vrbs fuerit condita. ibid.
De ea qui ſcripſerint. ibid.
De eadem martyrologia. 19
Libra.
Libræ ſignum quo die ſol ingrediatur. 5
Literæ.
Literas vnde didicerint Ægyptij. 8
S. Lucas.
Vide *S. Appellium.*
Ludus.
Vltimus Ludorum Circenſium, quis 5
Lugodunum.
Lugodunum vnde dictum. 24
Quodnam ſit oppidum. ibid.

M

S. Magnus.
DUo oppida vocitata *ad Fauces.* 68
I. in Sueuia. ibid.
II. in Hiſpania. ibid.
Vtrobique S. Magnus prædicauit. ibid.
Et cœnobia conſtruxit. ibid.
Acta ſancti Magni confeſſoris Abbatis. 69
Eius origo. ibid.
Fit monachus. ibid.
Edit miraculum. ibid.
Hiſpaniam luſtrat. ibid.
Animam Deo reddit. ibid.
Sepulturæ mandatur 70
An venerit in Hiſpanias S. Magnus. ibid.
Defenditur hic aduentus I. ibid.
Item probatur ſecundo. ibid.
Vide S. *Maximum.*
Maria Virgo Dei Genitrix
Natiuitas glorioſæ Virginis Mariæ. 78
Encomium in Beatæ virginis Natiuitate.
Gaudium SSS. Trinitatis, 79
Angelorum. ibid.
Patriarcharum. ibid
Nec non Prophetarum. ibid.
Qui Beatæ Mariæ parentes. ibid.
Quale parentum ſtemma. ibid.
Linea Dauidica per Ioachim Parentem. ibid.
Linea ſacerdotalis,& Prophetica per Annam matrem. 80
Cur ex ſterilibus parentibus naſcitur. ibid.
Ratio Quadruplex. ibid.
An parentibus prænunciata. ibid.
Cuius Angeli miniſterio. ibid.
Qua vrbe nata. 81
Quo anno orta. ibid.
Qua hora. ibid.
Quod nomen impoſitum & quo die. 82
Quoto poſt natiuitatem die nomen impoſitum. ibid.
Mariæ nominis Etymol. ibid.
Ipſius nominis præſtantia ex ſybillis & Ethnicis. 83
Appollinis Pythici oraculum. ibid.
Simile ab Appolline Delphico emiſſum. 84
Quo tempore hæc oracula ab Appolline prædicta. ibid.
Aliud à Platone ſeu Hermete conflatum. ibid.

Quibus temporibus. 85
Aliud oraculum Anonymi apud Toletum in Hiſpania. ibid.
Epitheta Virgini Dei-paræ tributa. ibid.
Feſtiuitatis inſtitutio & tempus. 89
Baronij opinio. I. ibid.
Reijcitur auctoritate S. Ildefonſi Præſulis Toletani. ibid.
Et officij Toletani Muzarabum. ibid.
Cauſa inſtitutionis huius feſtiuitatis duplex. 90
Ex Mantuano. ibid.
Inuentio Imaginis B. MARIÆ Dei-Genitricis in Valle venaria.
De ea Inuentione quid Scriptores. 112
Situs quo imago fuit inuenta. 113
A quo & qui eius mores. ibid.
Agricolæ oratio ad Deum pro fructu ſuſcipiendo. ibid.
Conuentio Munionis quæ inuentioni cauſam præbuit. ibid.
Locus quo delituit Munius. ibid.
Apparet ei Angelus & locum quo imago latebat aperuit. ibid.
Locū quo erat venerabilis imago, quærit. 114
Arborem & fontem inuenit. ibid.
Imago Virginis reperitur. ibid.
Sororem Munionis à cæcitate liberat. ibid.
Quo tempore inuenta eſt hæc ſancta Imago. ibid.
An ſeculo Leouigildi Gothorum Regis. 115
An æuo Garſiæ Naxarenſis Regis. ibid.
Fragmentum priuilegij Regis Alphonſi VI. ibid.
Miracula. ibid.
Probatur adeſſe in valle venaria caput S. Vndæ Virginis, & Martyris. 116
Inuentio admirabilis Iconis B. V. Mariæ apud Guadalapum.
De ea Inuentione quid ſcriptores cenſuerint. 116
Hiſtoria huius inuentionis. 117
Inuentionis annus. ibid.
Qualis hæc imago fuerit. ibid.
A quibus abſcondita, & quando. ibid.
A quo reperta & qualiter. Ibid.
Boario apparet Virgo Dei-genitrix. 118
Eius filius vitæ reſtituitur. ibid.
Oratorium exiguum extruitur. ibid.
Ieronymianis fratribus conceditur. ibid.
Pennoti error. ibid.
S. Marcus.
Vide. *S Habundum.*
S. Marcus Maximus.
Quid Scriptores. 260
Acta S. Marci Maximi. ibid.
Eius Origo. ibid.
Fit Monachus Caſſinenſis. 261
Scripſit varia Carmina. ibid.
Cæſaraugustæ monaſterium conſtruit. ibid.
Eligitur Abbas. ibid.
Eius geſta in Pontificatu. ibid.
Contra Eccleſiaſticos incontinentes laborauit. 262
Nec non contra auaros.
Primatum Toletanum reſtituere curat. ibid.
Reliquias S. Hermenegildi collocat. ibid.
Fato fungitur. ibid.
Sepulchrale carmen S. Braulio poſuit. 263
Probatur origo Hiſpana. ibid.
An Marcus Monachus Caſſinenſis, & S. Benedicto Charus fuerit iſte maximus. 263
Libellus de quibuſdam ab ipſomet patratis miraculis. ibid.
De Oratorio condito à S. P. in monte. cap. I. ibid.
Angeli oſtendunt. S. P. viam. Cap. II. 265
Corui quos alebat S. P. eum ſequuntur. Cap. III. ibid.
Monachis ex petra perennem fontem dat cap. IV. ibid.
De antiquitate templi Columna. Epigramma I. 266
De S. Athanaſio I. Epiſcopo Cæſarauguſtano Epig. II. ibid.
De S. Theodoro I. Archypresbytero S. Athanaſij Epigr. III. 267
De S. Encratide V. M. Epig. IV. ibid.
De S. Vincentio leuita Cæſarauguſtano Epigramma V. ibid.
Quæ Proſa ſcripſerit. 268
S. Martha,
Vide *S. Candidam & S. Suſannam.*
S. Martinus.
Martyrologia. 205
Qui Scriptores de S. Martino tractarint. ibid.
Vita S. Martini Abbatis Hortenſis. ibid.
Habitum ordinis induit. 206
Fit Hortenſis Abbas. ibid.
Morum candor. ibid.
Epiſcopus Seguntinus eligitur. ibid.
Virtutibus in Sede claret. ibid.
Epiſcopatum deſerit. ibid.
Sancta pij viri conuerſatio. 207
Morbo laborat. ibid.
Fato fungitur. ibid.
Annus & dies obitus, ibid.
Peroratio authoris Richardi ibid.
Acta S. Martini. 208
Origo eius. ibid.
Parentes qui. ibid.

Quot proles parentibus. ibid
Martinus liberalia ſtudia proſequitur. ibid
Pater eius obijt. ibid.
Sanctus vir monaſticam induit vitam. ibid.
Sancti mater eum vouit altiſſimo. ibid.
Monaſticum habitum ſuſcepit. 209
Virginitatem ſeruauit. ibid.
Profeſſionem emittit. ibid.
Monaſterium Cantauienſe transfertur ad Hortam. ibid.
Abbas Hortenſis creatur. ibid.
Virtutes eius in Abbatiatu. ibid.
Rex Alfonſus Monaſterium Hortenſe conſtruit. 210
Reges Aragoniæ Alfonſus & Petrus illud fauoribus & donatijs ampliant. ibid.
Monaſterium factum domus Dei. ibid.
Quantum augeretur gloria monaſterij & Abbatis ibid.
Reges ad prælium contendentes, prius benedictionem ſancti Viri recipiunt. ibid
Coactus Seguntinum Epiſcopatum accepat. 211
Omnia vitia radicitus extirpare conatur. ibid.
Plures eius Eleemoſynæ. ibid.
Conſtantia in defenſione iurium Eccleſiæ, Eiuſque libertatis. ibid.
Secularibus Clericis Canonicatus interdixit. ibid.
Epiſcopatu relicto ad monaſterium reuertitur. 212
Obitus ſui horam diuinitus prænoſcit. ibid.
Moritur. ibid.
Miraculis præcedentibus tumulatur. ibid.
Epitaphium ſepulchro appoſitum. ibid.
Corpus transfertur ibid.
Caput S. Martini nequaquam colitur Seguntiæ. 213

S. Mauritius.

De eo martyrologia. 287
Geſta S. Mauritij & ſociorum Martyrum. ibid.
Martyrum conſtantia. ibid.
Coronantur. ibid.
Vbi pignora S. Mauritij in Hiſpania. ibid.

S. Maxima.

Vide *S. Veriſſimum.*

SS. Maximus, Magnus & Caſtus.

De ijs martyrologia. 52
Qui ſcriptores de iiſdem egerint. ibid.
Officio dupliei apud Giennenſes eorum feſtum colitur. 53
Acta SS. Maximi, Magni & Caſti ſociorum martyrum. ibid.
Maximi origo. ibid.
Conuerſio. ibid.
Fit Presbyter. ibid.
Creatur Epiſcopus. ibid.
In miniſterio operatur. ibid.
Maximus, Magnus. & Caſtus capiuntur. 54
Thura dijs imperij litare recuſant. ibid
Eorum conſtantia. ibid.
Coronantur. ibid.
An pignora S. Marci fint Romam tranſlata. ibid.

Medicamenta.

Meditrina medicamentorum Dea. 2

Meditrina.

Quo die veteres Romani Deæ Meditrinæ ſacra facere conſueſcerent? 2
Meditrinalia feſta, quæ? ibid.
Meditrina medicamentorum Dea. ibid.
Hoc nomine Venus intellecta. ibid.

Memacteria ſacra.

Memacteria Sacra Ioui deorum ſummo peragebantur. 3.
Vnde ſic dicta. ibid.
Μαιμακτηριὼν ab antiquis September vocatus. ibid.

Mercurius.

Mercurius omnium primus numerum & numeri computationem inuenit. 8
Aſtronomiam, & litteras edocuit Ægyptios, aliaque plura ad vitam neceſſaria. ibid.
Mercurio templa & vrbes dicatæ 8
Mercurius omnium artium inuentor ibid.
Quare à Germanis vetuſtis Theutates dictus. ibid.
A phœnicibus Thaautes vocabatur. ibid.
Quam vim haberet ad quæſtus Pecuniæ. ibid.
Quam ad mercaturas ibid.
Varronis & aliorum verba de Mercurio. ibid.
Hunc galli humano ſanguine placabant. ibid.
Apud Hiſpanos aræ Mercurio Theutati erectæ. ibid.
Theutati Dei Etymon. ibid.
Vide *Toth.*

Miles.

Vegetij locus de militibus ſtipendioſis illuſtratus. 6

Mulier.

Ob extirpanda Mulierum Romanarum veneficia clauus affixus. 5

N

S. Narciſſus.

QVid Martyrologia. 226
S. Narciſſi geſta. ibid.
Lipſana apud Hiſpalim. ibid.

Natiuitas.

Naſcentium ſub Acturo qualis fortuna. 3
B. V. Mariæ Natiuitas. Vide, *Maria.*

Nomen.
Varia nomina quæ September menſis apud diuerſas gentes ſuſcepit. 2

O

S. Obdulia.
Tranſlatio ſanctæ Obduliæ Palma Toletum. 62
Sed à qua vrbe Palma. ibid.
Opinio Hiſpanorum. ibid.
Belgarum opinio, ibid.
Plures huius fere nominis diuæ. ibid.
I. Toletana. ibid.
II. Belgica ibid.
III. Socia S. Vrſulæ. ibid.
Quo loco hæc poſterior tranſlata. ibid.
Baronij ſuſpicio euacuatur. ibid.
Biuarij lapſus. 63
Obdulia Hiſpana qualis. ibid.
Gloſſema in Codice Iuliani. ibid.
An fuerit martyr. ibid.
An fuerit Toletana. ibid.
Aliquorum deceptio Scriptorum. ibid.
Marietæ lapſus ibid.
Martyrologia. ibid.
Scriptores qui. ibid.
Acta ſanctæ Obduliæ Virginis. 64
Eius origo. ibid.
Monialis. ibid.
Eius Exercitia. ibid.
E viuis decedit. ibid.
Transfertur. ibid.
Epitaphium Sanctæ Obduliæ Virginis. ibid.
SS. Occanus, Theodorus, & Socij.
Quid ſcriptores de ijs cenſuerint. 124
Vide. *S. Theodorum* 55
S. Orentius.
Tranſlatio ſacrorum pignorum S. Orentij. 328
Quid ſcriptores. ibid.
Acta tranſlationis ſacrarum exuuiarum corporis S. Orentij Epiſcopi Auſcenſis in Gallia. p. 329
Deſiderium Oſcenſium pro reliquiis S. Orentij. ibid.
Bellorum cauſa dilatum. ibid.
Ope D. Emanuelis Donlope Executum. ibid.
Commiſſarij Electi. ibid.
Conuentio de reciprocis reliquijs donandis inter Auſcium & Oſcam. ibid.
Inſtrumentum extractionis reliquiarum. 330
S. Reliquiæ traduntur ab Archiepiſcopo cum inſtrumento. 331
Itineris deſcriptio Auxi oſcam. 333
Reliquiæ recipiuntur Oſcæ ſolemni pompa. 334
Dantur Reliquiæ SS. Orentij, & Patientiæ Monachis S. Orentij. ibid.
In honorem Reliquiarum SS. Carmen. ibid.
Oſca Batica.
De ea ſcriptores. 2 8
Quomodo eam vocitent. ibid.
Quibus pareat. ibid.
S. Ouantius.
Vide *Auſtorgium.*
Ouren.
Hiſpaniæ oppidum. 45
Hodie magnificum. ibid.
Ob quæ ſit hodie magnificum. ibid.

P

Pacenſis Eccleſia
Dedicatio S. E. Pacis-Auguſtæ. 16
Catalogus Epiſcoporum S. E. ibid.
Palma.
In Bætica Hiſpaniæ vrbs antiqua. 65
Qui ſcriptores de ea mentionem fecerint. ibid.
Ipſius vrbes Conditor. ibid.
S. Paphnutius.
Iuliani relatio ſuſpecta. 303
De loco palæſtræ diſceptatur. ibid.
Ratio I. contra Clauſulam Iuliani. ibid.
Triplex alia ratio. ibid.
Aliquorum Scriptorum perſuaſio euacuatur. ibid.
Reſtituitur clauſula in Iuliano. 304
De eo martyrologia. ibid.
Acta S. Paphnutij ibid.
Eius origo. ibid.
Patria. ibid.
Ægyptum pergit. ibid.
vbi fit Eremita. ibid.
Conſtantia S. Viri. 305
Laceratur crudeliſſime. ibid.
Duo milites crediderunt & coronantur. ibid.
Quadraginta Magiſtratus pro fide combuſti. ibid.
Neſtor, & eius vxor, & filia coronantur. ibid
Decem & ſex pueri iaculati martyrium complent. ibid.
Octoginta quatuor piſcatores pro fide decollati. 306
Laceratur immani ſupplicio rotæ. ibid
Chriſtus eius corpus inſtaurat. ibid.
Euſebius. & quadraginta milites coronantur. ibid.
Inſigne miraculum. ibid.
Ad Diocletianum mittitur. ibid.
Coronatur. ibid.
Quatuor milites qui illum detulerant coronantur.

nantur. ibid.
Computatio m[illegible]rum paſſorum tempore agonis S. Ana[illegible]retæ. ibid.

Parapanda.

Vicus hic vbi ſitus. 205
Quis Scriptor de eo mentionem fecerit. ibid.

Parentatio.

Parentatio apud Græcos iis, qui in Bello Platæenſi occubuere. p. 7.

S. Paternus.

Duo Epiſcopi Paterni ſancti inter ſe diuerſi. 300
De eo martyrologia. ibid.
Qui de eodem ſcripſerint. 301
Acta S. Paterni Ciuis Toletani, S. Saturnini diſcipuli. ibid.
Eius origo. ibid.
Chriſtianos induit mores. ibid.
Epiſcopus [illegible]ligitur Eleuſatum. ibid.
Item Conſtantienſium. ibid.
Coronatur. ibid.
Agonis, & nominis, & cognominis probatio. ibid.
Origi[illegible]is & Ciuitatis Opinio. ibid.
Epitaphium 302
Iuuiſſe Saturninum magiſtrum. ibid.

Pegaſus.

Pegaſus ſtella 5
Pectus Pegaſi occidere, vbinam ſcriptum. ibid.
Qualis hæc Pegaſi ſtella. ibid.

B. Petrus Arbueſus.

Eius Elogium. 227
Qui ſcripſerint de eo. ibid.
Acta B. Petri Arbueſi de Epila Canonici. 228
Anno 1440. naſcitur B. Petrus Arbueſus. ibid.
Seguntiæ Hodie Epila, Topographia. ibid.
S. Petri Arbueſi Patria. ibid.
Genus. 229
Nomen. ibid.
Infantia eius. ibid.
Pueritia. ibid.
Omnia huius ætatis contempſit. 230
Virilitas. ibid.
Parentum nomina, ibid.
Ingenium. 231
Exercitia in iſta ætate. ibid.
Forma, & pulchritudo. ibid
Patriam deſerit ibid.
Bononiæ ſacris Literis vacat. 232
Inſignis magiſter euaſit. ibid.
Omnibus virtutibus effulſit. ibid.
Diuitias nullo pretio habuit. ibid.
Fit Canonicus Cæſarauguſtanus ibid.
Regum Catholicorum coniugium. 233
Eorum victoria in Bætica. ibid.
Iudæorum expulſio decernitur ibid.
Edicti Regum forma. ibid.
Plures familiæ in diuerſa pergunt. 234
Eliguntur Inquiſitores in Aragonia. ibid
Primus B. Petrus Arbueſus præponitur. ibid.
Qui zelo fidei in hæreticos vlciſcitur. 235
Quem & cæteros Inquiſitores hæretici occidere ſatagunt. ibid.
In Petrum ferocitas vertitur. ibid.
Eorum apoſtaſia detegitur. 236
B. Petrus in apoſtatas aduertit. ibid.
Apoſtatarum ſubdola pietas. 237
Varia ſupplicia in eos exercet Petrus. ibid.
Hinc furibundi vagantur. 248
Omnes fideles, maxime miniſtros Inquiſitionis minantur. ibid.
Congregari B. Petrum occidere decernunt. ibid.
Quo menſe Martyris mors. 239
Cymbala ad preces matutinas reſonant. ibid.
B. Petrus ad matutinas preces ex more venit, orans tranſuerberatur ab vno ex Hæreticis. 240
Protinus moribundus humo cecidit. ibid.
Fugiunt occiſores. 241
Accedunt Canonici. ibid.
Plebs omnis accurrit. 242
Fama replet totam vrbem ſucceſſus. ibid.
Alphonſus Archiepiſcopus Cæſarauguſtanus tumultum placat. ibid.
Clerici corpus Petri in lectulo ponunt. 243
Obijt poſt biduum. ibid.
Eius obitum ſenſere omnes. 244
Dies obitus B. martyris. ibid.
Datur corpus ſepulturæ. ibid.
Locus ſepulturæ deſcribitur. 245
Quo plura pendent ſigna miraculorum. ibid
DonumProphetiæ viuens meruit. 246
Campana villæ ſonitu prædicit S. viri mortem. ibid.
Auctores mortis caligine cæci quæcunque horrent. ibid.
Capti cremantur. ibid.
Apparet amico, eumque ſolatur. 247
Ab hernia eum curat. ibid.
Tribunalium S. Officij magnitudinem futuram reuelat. ibid.
Mutus vocem recuperat ad ſepulchrum S. Viri. ibid.
Paralyticus miraculoſe ſanatur. 248
Necnon altera Paralyſi laborans ſanatur. ib.
Alius corpore fractus curatur. ibid.
Item alius Paralyticus. ibid.
Alter inſanabili morbo curatur. 246
Alia Paralytica ab eo ſanatur. ibid.
Item & alia eadem Paralyſi laborans curationem

tionem recepit. ibid.
Pater ex vulnere gutturis, & filius ex hernia ſanatur. 250
Miraculorum frequentia deſcribitur. 251
Populorum ad ſepulchrum accedentium deuotio. ibid.
Eius Canonizatio tractatur. 253
Oratio Auctoris ad S. Martyrem. ibid.
Illius Epitaphium. I. 254
Epitaphium. II. 255
Epitaphium. III. ibid.
Hymnus I. in honorem S. Viri. ibid.
Laudes S. viri in Hymno. II. 256
Decretum ſanctiſſimi de procedendo ad vlteriora canonizationis. 257
Tenor decreti. 258

S. Petrus.

De eo martyrologia. 141
Quid Scriptores. ibid.
Acta S. Petri. ibid.
Eius origo. ibid.
Fit monachus. ibid.
Et creatur Abbas S. Pelagij, ibid.
Bellum Gallicienſe. 142
Compoſtellanus Epiſcopus ſufficitur. ibid.
Conſiliarius Regis. ibid.
Almanzor Gallæciam depopulatur. ibid.
Compoſtellam aggreditur. ibid.
Rex Compoſtellæ ruinam inſtaurat. ibid.
Denuo calumnijs infeſtatur. 143
Antiphonam *Salue-Regina* compoſuit. ibid.
Moritur. ibid.
Et ſepulturæ mandatur. ibid.
Aliquorum error in cognomine, ibid.
Quis author *Salue-Regina* antiphonæ. ibid.
I. Opinio. ibid.
II. Opinio. 144
Diluitur primæ opinionis aſſertio ex antiquitate ſcriptorum. ibid.
Gloſſema in Codice Iuliani. ibid.

S. Philippa.

Vide *S. Theodorum.*

S. Philippus.

Martyrologia. 27
Tranſlatio pignorum Româ Madridij. ibid.
Quinam ſcriptores aliquid de eo delibauerint. ibid.

S. Prolixena.

Vide *S. Xantippam.*

Pompeius.

Natalis Pompeij magni, eiuſque Triumphus. 11

S. Pomposa.

De ea martyrologia. 270
Qui de ea ſcripſerint. ibid.
Acta S. Pompoſæ Virginis & martyris. 271
Eius origo. ibid.
Monaſterium S. Saluatoris extruitur. ibid.
Sanctimonialis fit & omnes ſanctitate ſuperat. ibid.
Flagrat ardore martyrij. ibid.
Cuſtoditur à ſuis, cognito eius deſiderio. ibid.
Sed cœleſti lumine plena locum inuenit martyrio. ibid.
Coronatur. ibid.
Corpus datur Sepulturæ. 272
Cypriani de Sancta Pompoſa carmen. ibid.

S. Pontius Porcharius.

Diuerſus à Martyre. 70
Magiſter S. Cæſarij Epiſcopi Aralatenſis. ibid.
Probatur ex Halo, 71
Et pluribus alijs ibid.
Sauſſay & aliorum error probatur. ibid.
Acta ſancti Pontij Porcharij Abbatis. ibid.
Eius origo. ibid.
Fit monachus. 72
Eius mores. ibid.
Creatur abbas. ibid.
Sanctum Cæſarium inſtituit. ibid.
Obdormit in Domino. ibid.
Probatur origo. ibid.
Error Biuarij & Sauſſay. ibid.
Dies & annus tranſitus. ibid.

Prætor.

Prætorem Clauum figere, quid. 5
Quænam eſſet huius claui fixura à prætore fieri ſolita. ibid.
Verba T. Liuij ad rem, referuntur. ibid.

S. Pulcheria.

De ea qnid Scriptores. 128
Quid martyrologia. ibid.
Acta S. Pulcheriæ Auguſtæ Virginis. 129
Origo, & Parentes. ibid.
Virginitatem Deo vouet. ibid.
Creatur Auguſta. ibid.
Fratrem inſtituit. ibid.
Pro Imperio Deus pugnauit. 130
Aduerſus Vandalos. ibid.
Et Gothos. ibid.
Et Hunnos. ibid.
Et Scythas. ibid.
Et Vldam. ibid.
Et Perſas. ibid.
Precibus B. Virginis Pulcheriæ. ibid.
Theodoſium matrimonio junxit. ibid.
Fratris iniuriam detegit. ibid.
Eius ſpiritum excitat. 131
Neſtorianam Hæreſim extirpat. ibid.
Dignitas matris Dei per eam cuſtoditur. ibid.
Erigit in eius honorem templum, ibid.

Aliud

Aliud in S. Stephani nomen. 132
Grauis perſecutio aduerſus Beatam Virginem exoritur. ibid.
Illa adminiſtrationem relinquit Imperij. ibid.
Pura religio ſubſtinet imperia ibid.
Imperium interijt abdicatione Pulcheriæ ibid.
Contraire Euticheris hæretici incurſibus ſatagit. ibid.
Ad eam S. Leo Papa ſcribit. 133
Conciliabulum Epheſinum & eius acta damnata. ibid.
Fratrem ad Pœnitentiam perducit. 134
Authorem malorum pœnas luere curat. ibid.
Ipſa in Aulam honorifice redijt. ibid.
Obitus Theodoſij Imperatoris. ibid.
Martianus Imperator renuntiatur. ibid.
Oecumenicum Conſilium ad Nicæam indicitur. 136
Tumultuantes ex Nicæa expellendos eſſe S. Auguſta reſcribit. ibid.
Sed poſtmodum ad Chalcedonem tranſlata Synodus, ibid.
Theodoſij Pſeudomonachi errores detegit S. Auguſta. 137
Epiſtola eius ad Baſſam contra Theodoſium. ibid.
Catholicæ fidei aſſertio S. Auguſtæ. ibid.
Moritur. 138
Epitaphium. ibid.
Templa quæ Erexit. ibid.
Origo Hiſpana probatur. 139
S.E. Hiſpalenſis in curia ob omiſſum officium S. Pulcheriæ notatur. 140
Nummus S. Virginis Auguſtæ. ibid.

R

S. Rebeca.
Vide *S. Xantippam.*
S. Regina.
De ea Martyrologia. 73
An paſſa in Gallia, an in Hiſpania. 74
Acta ſanctæ Reginæ. ibid.
Eius origo. ibid.
Parentes. ibid.
Eius amore Præfectus capitur. ibid.
Capitur. ibid.
Cæditur. ibid.
Exungulatur. ibid.
Columba ſuper crucem apparet. 75
Iterum torquetur. ibid.
Coronam martyrij refert. ibid.
Transfertur. ibid.
Reginorum familia in Hiſpania. ibid.
Iuliani lapſus conuiucitur. ibid.

Vrbs Regina in Beturia Turdula, ibid.
Alia in conuentu Hiſpalenſi. 76
Alia in Gaditano. ibid.
S. Regula.
Vide *S. Felicem.*
S. Regulus.
De eo martyrologia. 21
Qui ſcriptores de eo mentionem faciãt. ibid.
S. Rodeſindus.
Tranſlatio corporis S. Rodeſindi 21
Huius tranſlationis ſcriptores. 22
Acta tranſlationis ſacrorum pignorum S. Rodeſindi. ibid.
Concurſus ad ſepulchrum. ibid.
Hyacinthi Cardinalis aduentus. ibid.
Tranſlationem meditatur. ibid.
S. Rodeſindum inter beatos apponit. ibid.
Tranſlationem perficit. ibid.
Quibus inſtantibus. ibid.
Quis fuit Locus huius tranſlationis. 23
SS. Rogellius, & Seruus-Dei.
De ijs martyrologia. 203
Quid cenſuerint Scriptores. ibid.
Acta ſanctorum Rogellij & Serui-Dei. ibid.
Vtriuſque origo. ibid.
Eorum ſtatus. ibid.
Votum pro fide gerunt. ibid.
Prædicant. ibid.
Carcerantur. ibid
Mira martyrum conſtantia. ibid.
Coronantur. 204
Propbetia S. Martyrum adimpletur. ibid.
Adderamen moritur ſubito. ibid.
S. Rogellius patriam deſerit. ibid.
De Ss. Carmen. ibid.
Romani.
Romani Equites qua die Equorum probandorum feſtum peragebant. 6
S. Romulus.
De eo martyrologia 59
Quid ſcriptores de eodem. ibid.
Romulus alius martyr Hiſpanus. 60
Acta ſancti Romuli martyris. ibid.
Eiuſdem origo & militia. ibid.
Aulæ præficitur. ibid.
Chriſto nomen dat. ibid.
Imperatorem increpat. ibid.
Plurima tormenta ſuffert. ibid.
Carceratur cum Oneſima & alijs ibid.
Martyrij palmam refert. ibid.
Biuarij actorum textamen à quo. 61
Probatur quod martyrium in Celtiberia Hiſpaniæ expleuerit. ibid.
Nomen Romulorum in Hiſpania commune. ibid.
Quo anno agonem expleuit. ibid.

Cultus in diæceſi Hiſpalenſi. ibid.

Romulus.

Romuli natalis fuit apud Romanos celeberrimus. 8

Romanæ Gentis conditor Romulus. ibid.

Ludi equeſtres qui, & quo die celebrarentur. 8

Ludi triumphales Auguſto Cæſari per dies quatuor decreti. 9

Quinam fuerint ij Ludi triumphales. ibid.

Ludi triumphales Auguſto decreti ob Actiacam victoriam. ibid.

Ludi ex ſenatuſconſulto decreti. ibid.

Natalitij dicti, & quare. ibid.

Ludi fatales quo die celebrati. 11

S. Ruffinianus

Vide *S. Stratonem.*

S. Ruffinus.

Vide *S. Stratonem.*

S

Sacra, ſeu ſacrificia

Sacra menſe Septembri fieri ſolita .2. & 3.

Erebo Sacrificarum ariete, & oue nigra. 4

Sacra apud antiquos, in quibus homines cæderentur. 10

Quanto ab Himilce Hannibalis vxore in horrore habita. ibid.

An hi ritus apud Romanos. ibid.

S. Salomon.

Quid martyrologia. 345

Diſcrepantia Scriptorum in collocatione ſedis. ibid.

Pro Carthaginenſi in Hiſpania ſententia. ibid.

Epitaphium illius. 346

S. Sandalius.

De eo Martyrologia. 39

Pro eodem ſancto Sandalio carmen. ibid.

Acta S. Sandalij Cordubenſis Martyris. 40

Eius origo. ibid.

Aduerſus tyrannidem conſtantia. ibid.

Cruciatur. ibid.

Coronatur. ibid.

Tempus agonis quodnam. ibid.

Saturnus.

Saturno & Mamæ, Herculis monitu, hominum occiſorum victimis ſacrificatum. 10

Vide *Sacra.*

S. Secundus.

Tranſlatio ſacrorum pignorum ſancti Secundi. 149

De eâ tranſlatione quid Scriptores. ibid.

Eiuſdem Tranſlationis acta. ibid.

S. Secundi martyrium. ibid.

Collocatio ſacrorum pignorum. ibid.

Inuentionis annus, & tempus. ibid.

Cauſa huius inuentionis. 150

Miraculum. ibid.

Collocatio ſacri corporis. ibid.

Tranſlatio ad Cathedralem Baſilicam. ibid.

Breue Apoſtolicum ad transferendum corpus Sancti Secundi ibid.

Tandem operâ D. Ieronymi Manriquez Abulenſis Epiſcopi perficitur. 151

September.

Eſt Septimus ordine menſis anni. 1

In hoc menſe vuæ maturantur. ibid.

Opera & donaria huius menſis. ibid.

Sterilem agrum ſtercore fœcundant, agricultores. ibid.

Pharmaca, & quid in ratione victus agendum hoc menſe. ibid.

Adulatio huius menſis nomen tranſmutare voluit:

In Tiberium. 2

In Antoninum. ibid.

In Germanicum. ibid.

In Herculem. ibid.

Septembris Etymon. ibid.

Iſte menſis olim ſub tutela Vulcani. ibid.

Nomina quæ menſis iſte apud diuerſas gentes ſuſcepit. ibid.

Quæ ſacra apud veteres Romanos hoc menſe fieri ſolita. ibid.

S. Seruus-Dei.

Vide *S. Rogellium.*

S. Seuerus.

Vide *S. Stratonem.*

SS. Socrates, & Stephanus.

De ijs martyrologia. 219

Iuliani ſententia. ibid.

De SS. Socrate & Stephano carmen. ibid.

Annus agonis. ibid.

Sol.

Sol, quonam die Libræ ſignum ingrediatur. 5

Spalis.

Vrbs antiqua Hiſpaniæ. 128

Quinam illam accolant. ibid.

S. Stephanus.

Vide *S. Socratem.*

SS. Straton, Ruffinus, Ruffinianus, Seuerus, & Artemidorus.

De ijs Martyrologia. 122

Galeſinij lapſus. ibid.

Quid de ijſdem SS. Scriptores. ibid.

Acta ſanctorum. 123

Eorum origo. ibid.

Stratonis martyrium. ibid.
Ruffini, & Ruffiniani Supplicium. ibid.
Artemidori, & Seueri certamina. ibid.
Diaſphendon ſupplicium quod. ibid.
Qua in vrbe paſſi. ibid.

Summanus.

Summanus Deus, quis. 6
Quo die Summani ſacra celebrarentur. ibid.
Summani Etymon. ibid.
Cur inter cæteros deos repoſitus. ibid.
Eius ſimulachrum in templo Iouis conſtitutum. ibid.
Summus Manium. ibid.
Verba Ciceronis de Summano Deo. ibid.
Eius meminit Auguſtinus. ibid.
Ædes Summani, vbinam ſitæ. ibid.
Vbi eius Sacellum. ibid.
Summanus Deus ignobilis apud Ouidium. ib.

SS. Suſanna, & Martha.

De ijs Martyrologia. 281
Geſta SS. Suſanna & Martha Martyrum. ib.
Origo & Parentes. ibid.
Baptizatur Suſanna, ibid.
Capitur. ibid.
Coronatur. ibid.
Cultus ei exhibetur. ibid.
An etiam vocata fuerit Maria. 282
Quæ eius filia dicta Caſſolobita. ibid.
Lapſus in decreto Epiſcopali repellitur. ibid.

T

Templum.

Templi Iouis Capitolini Dedicatio, quo die Solemnis. 5

B. Tereſia.

Scriptores qui de ea mentionem fecerint. 44
Acta Beatæ Tereſiæ. ibid.
Eiuſdem origo. ibid.
Seruitio Clerici mancipatur. ibid.
Pauperi pallium vetuſtum porrigit. 45
Illud heri auaritia recuperare iubetur. ibid.
Sed aliud ſimile à ſupremo numine accipit. ibid.
Calathum panibus plenum in roſas verſum. ibid.
Angelorum miniſterio panes cocti. ibid.
Mores & Cultus. ibid.
Ara. ibid.
An fuerit Virgo. ibid.

S. Tecla.

Encomium eius. 290
De ea martyrologia. ibid.
De ea carmen. 291
Quid ſcriptores. ibid.
Geſta S. Theclæ Virginis & Martyris. 292
Eius proſapia. ibid.
Pauli prædicatione ad fidem conuertitur. ibid.
Comprehenditur. ibid.
Et in fornacem inijcitur. ibid.
Feris obijcitur. ibid.
Obiecta ſerpentibus. ibid.
Tauris alligata. ibid.
Moritur Seleuciæ. 293
Templa conſtructa. ibid.
Tranſlationes Seleucia Hiſpaniam. ibid.
Probatur origo. ibid.
Tranſlatio I. de parte corporis S. Virginis. ibid.
Error in verſione Iacobi Caniſij. 294
Tranſlatio II. Brachij quo anno facta. ibid.

SS. Theodorus, & Occeanus, &c.

Controuerſia inter Giennenſes & Hiſpalenſes circa locum martyrij. 55
Hiſpalenſium rationes. ibid.
Primo ex auctoritate Dextri. ibid.
Secundo ex ritu Eccleſiaſtico. S. Eccleſiæ Hiſpalenſis. 56
Tertio ex communi Scriptorum placito. ibid.
Giennenſium rationes. ibid.
Primo ex authoritate Plinij. ibid.
Secundo ex gloſſemate introducto ex codice Dextri. ibid.
Reſpondetur Roderico Caro, & alijs. 57
Tertio ex ritu Eccleſiaſtico S. E. Giennenſis. ibid.
Quarto ex multorum Scriptorum ſententia. ibid.
Huius ſecundæ opinionis fundamenta probantur. ibid.
De iiſdem ſanctis martyrologia. ibid.
Additio galeſinij detegitur. ibid.
Acta Sanctorum, & ſociorum. ibid.
Eorum origo. ibid.
Capiuntur. ibid.
Varijs tormentis torquentur. ibid.
Coronas immarceſſibiles recipiunt. ibid.
Dexter Ammianum omiſit. ibid.
Perſecutio Maximiani Imperatoris durauit ad annum. 308. ibid.

SS. Theodorus, & Philippa.

An noſtri martyres diuerſi à Pergenſibus. 275
Probatur non fuiſſe diuerſos ſed ipſos. 276.
Pro SS. Theodoro & Philippa matre martyribus. carmen. ibid.

Dextro lux datur. ibid.
Error in Codice Roderici Caro. ibid.
Martyrologia. ibid.
Scriptores. ibid.
Eorum geſta. 277
Origo & Parentes. ibid.
Theodorus fit miles. ibid
Comprehenditur. ibid.
Couſtantia illius. ibid.
Dionyſius, & Socrates milites coronantur. ib.
S. Philippæ confeſſio & paſſio. ibid.
Coronatur. 278
Sepultura & Cultus. ibid.
Error Cari, Quintana-Dueñas. ibid.
Et Franc. Biuarij. ibid.

B. Thomas à Villa-Noua.

Cultus exhibitus à ſede Apoſtolica. 92
Scriptores. ibid.
Acta Beati Thomæ à Villa-Noua. ibid.
Eius origo. ibid.
Parentes. ibid.
Mater cognominata Elleemoſynaria. 93
Miraculum. ibid.
Virtutum præludia. ibid.
Puerulus puerulos veſtiebat. ibid.
Varia Eleemoſynarum genera. ibid.
Feſtiuum liberalitatis exemplum. ibid.
Mortificationes eius. ibid.
Collega à Collegio Complutenſi. ibid.
Monachiſmum Auguſtinianum eligit. 94
Adhuc nouitius in omni virtute inſignis. ib.
Presbyter initiatur. ibid.
Dum ſacris operatur eleuatur in Deum. ibid.
Docet & prædicat magno feruore.. ibid.
D. Ioannes Muñatones Epiſcopus Segobricenſis diſcipulus B. Viri, & eius Hiſtoriographus. ibid.
Caroli V. Imperatoris deſignatur Eccleſiaſtes. 95
Ioannes Portugaliæ Rex illum audire cupit & audiuit. ibid.
Ecſtaſi paſſim rapiebatur in re diuina. ibid.
Audit melos angelicum. ibid.
Ardentiſſime concionatur. ibid.
Spiritu Prophetiæ præditus. 96
Nicolai de Vvite Belgæ conuerſio & pietas. ibid.
Synodum Tridentinam prænuntiat. ibid.
Apparet in mari Epiſcopis naufragio proximis, fluctuſque ſedat. ibid.
Moribundo valetudinem prædicit. ibid.
Incendium templi multo ante nuntiat. 97
Pueruli mortem infelicem præſagijt. ibid.
Eius poteſtas in Energumenos. ibid.
Dæmonia cientia tempeſtatem fugat. ibid.
Quæ officia in ordine habuerit. 98
Nouitates odit. ibid.
Suorum ſatagit. ibid.
Quatuor inter viſitandum obſcurabat. ibid.
Pollet diſcretione ſpirituum. ibid.
Diſcipuli inſignes ſancti Præſulis. ibid.
Grauiſſima negotia moderatur. 99
Iram feminæ nobilis placat. ibid.
Caroli V. animum flectit. ibid.
Omnium ad ſe corda rapiebat. ibid.
Epiſtola Seripādi Generalis ad S. Virum. 100
Qua committitur reformatio conſtitutionum. ibid.
Epiſtola S. Viri ad Seripandum Generalem. ibid.
Epiſtola Seripandi de electione S. Viri. 101
Fugit honores oblatos. ibid.
Archiepiſcopus Valentiæ felici errore prænuntiatur. 102
Onus Pontificale reformidat. ibid.
Compellitur præſulatum accipere. ibid.
Pedes valentiam perrexit. ibid.
Valentiæ ſolemniter recipitur. ibid.
Carcerum rigorem mitigat. ibid.
Honoribus non mutauit mores. 103
Veſtimenta ſua reficiebat. ibid.
Contraria ſentientibus ſatisfaciebat. ibid.
Auctoritas Præſulis non in ſplendore veſtium conſiſtit. ibid.
Victu vtebatur parco. ibid.
Qualis eius domus. 104
Officium boni Paſtoris exequitur. ibid.
Conſilium Prouinciale coëgit, ibid.
Facillimos aditus habet. ibid.
Conſtanter orat & plorat. ibid.
Multa inter orandum præuidet. ibid.
Presbyterum vinctum ſibi laqueo mortem inferentem ſuſcitat. 105.
Mira eius Charitas in oues errantes, quâ illas reducat ibid.
Mira Charitate ſacerdotem reducit. ibid.
Pelicani typus. 106
Verus pater pauperum. ibid.
Quamobrem vocetur Eleemoſynarius. ibid.
Diſtributio redituum præſulatus. ibid.
Summa quæ dabatur quotidie vnicuique pauperi. ibid.
Varia largitatum exempla. 107
Orphanis proſpicit. ibid.
Expoſitorum infantium mire ſatagit. ibid.
Atrienſibus ſtipem dabat propter allatum expoſitum. ibid.
Donationibus quæ pauperibus fiebant intereſt. 108
Hominem ſtipe donatum ſanat. ibid.
Miraculo farina non deficit. ibid.
Miraculo granarium triticum non capit. 109

Exhortatur nenres veſtimenta egenis. ibid.
Inter dandum Eleemoſynæ creſcunt. ibid.
Pecuniæ inter erogandum augentur. ibid.
Fures cogit reddere pecunias, quas abſtulerant interminatione S. Viri apparentis. 110
Oppidanis à Pirata ſpoliatis ſubuenit ſtipe creſcente. ibid.
Quam anxie vixit in prælatura. ibid.
Diem ſui obitus prædixit Chriſtus ex cruce. ibid.
Ad mortem ſe præparat. 111
Stipes Eleemoſynaria iterum augetur. ibid.
Deſiderium ſe pauperem monachum è vita diſcedere. ibid.
Obijt. ibid.
Dum funus agitur miraculum patrat. ibid.
Nonnullis apparet glorioſus. ibid.
Diploma Beatificationis remiſſiuè. ibid.

Thoth.

Thoth quare dictus Mercurius.. 8
Solemne ſacrificium Thoth apud Ægyptios. ibid.
Thoth qui ſignificet. ibid.
Cur Mercurio per antonomaſiam hæc compellatio tribuatur. ibid.
Primus omnium numerum, numerique computationem adinuenit. ibid.
Vide, *Mercurius*.

Titus.

Titi Imperatoris de Iudæis victoria. 4

Traianus.

Celebris apud Romanos inauguratio Trajani Imperatoris. 7
Quanta fuerit in eo bonitas. ibid.
Trophæum celebre illi dedicatum. ibid.

Triumphus.

Varij recenſentur triumphi, & qua die celebrati p. 3. 4. 6. 7. 9. 10. &. 11.

S Trophimus.

Vide *S. Auſtorgium*.

Turigium.

Vrbs antiqua Hiſpaniæ. 147.
Vbinam ſita. ibid.
Quomodo hodie vocetur. 148
Quid de ea Scriptores. ibid.

Tyro.

Tyrones equos probare quid. 6

V

S. Valerianus

TRanſlatio ad Hiſpaniam. 201

Vegetius.

Vegetij locus, illuſtratus de Tyronibus, & Stipendioſis Militibus. 6

Venus.

Venus Meditrinæ nomine intellecta. 2
Medicamentorum Dea, & eius ſacra, Vide *Meditrina.*

SS. Veriſſimus, Maxima, & Iulia.

Hucvſque ignoratus dies inuentionis Sacrorum pignorum Sanctorum. 347
Acta Inuentionis & tranſlationum ſacrarum exuuiarum ſanctorum fratrum. ibid.
Corpora in mare proiecta. ibid.
Pelagus terræ illæſa reſtituit. ibid
Honorifice tumulantur. ibid
Sarracenorum excidio deliteſcunt. 348
Templum erigitur vbi corpora credebantur jacere, ibid.
Dei monitione panduntur. ibid.
In nouum templum transferuntur. ibid.
Epitaphium eorundem ſanctorum. ibid.
Duo errores in Epitaphium diſtinguuntur. ibid.

S. Verania.

Diuerſa à ſancta Verona Louanienſi. 19
Probatur primo. ibid.
Probatur ſecundo. ibid.
Probatur tertio. ibid.
Ferrarij error maximus. ibid.
Quid de Bætica Virgine Verania. 20
Quid ſenſerint ſcriptores. ibid.
Acta ſanctæ Veraniæ Virginis. ibid.
Eiuſdem origo quæ. ibid.
Cœnobium conſtruit. ibid.
Eius exercitia, & mores. ibid.
Epitaphium ſanctæ Veraniæ. ibid
Fato fungitur, & ſepelitur. 21
Biuarij Credulitas ibid.
Oppidum Brenes ex nomine S. Virginis deductum. ibid.

S. Victor.

Exiſtentia huius ſacri corporis in regali monaſterio Madridenſi. 289
Quid ſcriptores referant de illo. ibid.

Victoria..

Ciuitas vetuſta Hiſpaniæ citerioris. 321
Qui de ea ſcripſerint. ibid.
Regionis eius primatum tenet. ibid.
Idem nomen Hodie retinet. ibid.

Victoria.

Victoriæ Actiacæ celebritas quo die peracta. 3

Victus.

Quid in ratione victus agendum menſe Septembri. 1

S Vincentius.

An hac die Tranſlatio S. Vincentij Abbatis recolatur. 148

S. Vincentius.

Tranſlatio ſacrorum pignorum S. Vincentij. 191
Martyrologia. ibid.
Quid Scriptores. ibid.
Acta Tranſlationis ſacrorum pignorum. ibid.
Galliæ Scriptorum opinio de corpore S. Vincentij Caſtium tranſlato. 200
Cuius Vincentij. 201
Hiſpanorum & Luſitanorum veritas probatur remiſſiue. ibid.

SS. Vincentius. & Latus

De eis martyrologia. 12
Quid ſenſerint Scriptores. ibid.
Acta SS. Vincentij, & Læti martyrum. 13
Quare agones ſanctorum aliquando obſcuri. ibid.
Paganorum ſæuitia in Martyrum membra. ibid.
Et in corpora poſt agonem. ibid.
Iſti Martyres vrbis Aquenſis patroni. ibid.
Quinam eorum parentes. ibid.
Erant fratres gemelli, ſeu adelphi. ibid.
A matre fidei rudimenta acceperunt. ibid.
Libiſoſam effugiunt. 14
Capiuntur. ibid.
Fagellantur. ibid.
In Equuleo extenduntur. ibid.
Curantur cœlitus. ibid.
Cremantur. ibid.
Coronantur. ibid.
Cinerum Sepultura. ibid.
Inuentio. ibid.
Sanctorum de agone & loco ſepulchri relatio. 15
Cinerum collocatio. ibid.
Dies & annus agonis. ibid.
Epitaphium ſanctorum martyrum. ibid.
Lucia Seuerà mater ſanctorum martyrum Chriſtiana fuit, & Conſtruxit filijs templum. 16
Hymnus Cixilani Præſulis, in feſto ſanctorum Martyrum. ibid.
Parentes: qui. 17
Quibus vrbibus conueniant ſancti Martyres. ibid.
Templi conſecratio ibid.
Primi templi conſtructio à quo facto. ibid.
Requenæ fartago. 18
Annus agonis quis. ibid.
Secunda conſtructio templi à quibus. ibid.
Probatur primo. ibid.
Probatur ſecundo. ibid.

S. Vincentius.

Tranſlatio S. Corporis. 183
Cultus & oratio. ibid.
Collecta pro S. Vincentio. ibid.
Agricolarum Patronus. ibid.
Aduerſus tempeſtates tutelaris. ibid.

Virgo.

Virgo ſignum cœleſte, 4
Quæ prouintiæ & vrbes ſub hoc ſigno poſitæ. ibid.

Vtica.

Hiſpaniæ vrbs vetuſtiſſima. 54
Quinam de eadem ſcripſerint. ibid.
Cui hodie reſpondeat Vtica. 55
Fuit ſedes Epiſcopalis. ibid.
Eius Epiſcopi. ibid.

Vua.

Vuæ maturantur menſe ſeptembri. 1

Vulcanus.

September menſis olim ſub tutela Vulcani. 2
Vulcani ſacra quo die celebrarentur apud Græcos. 4

X

SS. Xantippa, Polixena, & Rebecca.

De ijs martyrologia. 294
Quid ſcriptores. ibid.
Acta SS. Xantippæ B. Probi vxoris, Polixenæ Virg. eius ſororis, & Rebeccæ Virginis iſtius pediſſequæ. 295
Origo, & Parentes. ibid.
Xantippa matrimonio Iungitur L. Sabino Probo. ibid.
Paulus Apoſtolus Hiſpanias venit. ibid.
Quæ verba in eius fronte legit S. Xantippa. ibid.
Baptizantur. ibid.
Polixena rapitur. ibid.
Hiſpanias repedat. 296
Earum SS. Mors. ibid.
Tumulatio & Epitaphium. ibid.
Xantippæ nomina. 297
Parentum nobilitas quæ. ibid.
Qualis Marcellorum. familia Romana. ibid.
Xantippes nomen in vſu apud Feminas Romanas. ibid.
Polixena an ſoror Xantippæ. 298
Probus Xantippæ maritus quis. ibid.
Qualis conuerſionis forma, & euentus. ibid.
P. Ant. Quintana Dueñas facilis perſuaſio. 299
Res à Polixena geſtæ vſque ad obitum. ibid.
Morti, & ſepulturæ aſſiſtentia S. Eugenij. 300

FINIS.

MENSIS
OCTOBRIS
MARTYROLOGIVM
HISPANVM.

INDEX
SANCTORVM, ET FESTIVITATVM,
quæ in hoc Menſe Octobris continentur per Dierum Curſum.

I. SANCTI Veriſſimus Maxima, & Iulia MM. Vlyſipponenſes. 373

SS Geruaſius, & Godina Confeſſor es Baſtenſes. ib.

S. Virilis Abbas Legerenſis in Vaſconia. ibid.

S. Euagrius M. Roman apud Cuellar. ibid.

II. S. Saturius Eremira Numanrinus. 378

Feſtum S. Roſarij apud Hiſpanos. ib.

III. SS. Dionyſius, Fauſtinus, Caius, Petrus, Paulus, & alij Quatuor Socij MM. Conrrebienſes. 383

S. Heſichius Epiſcopus Toletanus. ib.

S. Froylanus Epiſcopus Legionenſis. ibid.

S. Candidus M. Rom. apud Solanam. 384

Dedicatio S. E. Vrgellenſis. ibid.

IV. S. Hierothæus Epiſcopus Segobienſis. 398

SS. Caius, & Demetrius Malacitani. ibid.

S. Iulianus Vrbanus Epiſcopus Toletanus. ibid.

SS. Duo Martyres Thebæi apnd Barcinonem. ibid.

S. Franciſcus Minorum Patriarcha. ib.

V. S. Charitina Virgo, & M. Carthaginis Nouæ. 413

S. Attilanus Epiſcopus Zamorenſis. ib.

VI. SS. Fides, & Sabina VV. & MM. Emeritenſes apud Agennum Galliæ. 424

SS. Primus, & Felicianus MM. apud Biſoldunum. ibid.

S. Bruno Chartuſianorum Patriarcha. ibid.

VII. S. Martinus Abbas apud Zamoram. 435

SS. Bachi, Sergij, Marcelli, & Apulei apud Soriam Inuem. ibid.

Feſtum S. Mariæ de Victoria apud Toletum. ibid.

VIII. S. Petrus Martyr Hiſpalenſis. 478

S. Petrus Pulcher Epiſcopus Toleranus. 479

IX. S. Dionyſius Areopagita Doctor Hiſpaniæ. 484

X. S. Euantius Archidiaconus Toletanus. 487

S. Sabinus Eremira Barcinonenſis. 488.

S. Gundiſaluus Abbas in Mon. Iunienſi. ibid.

Dedicatio S. E Calagurritanæ. ib.

XI. SS. Nicaſius Epiſcopus, Quirinns, Scubiculus, & Patientia Virgo, Martyres Villacaſini. 498

SS. Anaſtaſius, Placidus, & Geneſius MM. Mantua Carpetani in Hiſpania. ibid.

S. Placidia Virgo Veronenſis Hiſpana. ibid.

XII. Dedicatio S. E. de Pilâri Cæſarauguſtanæ. 504

XIII. SS. Marcus, Hadria, Fauſtinus, & Marcellus MM. Caſtulonenſes in Bætica. 509

SS. Fauſtus, Ianuarius, & Martialis Martyres Cordubenſes in Bætica. ibid.

S. Petrus Confeſſor Epiſcopns Braccarenſis. ibid.

Dedicatio S. E. Ouetenſis. ibid.
SS. Daniel. Samuel, Angelus, Donulus, Leo, Nicolaus, & Hugo. MM. Septentes. ibid.
XIV. SS. Saturninus, & Lupus MM. Deobrigenſes. 524
SS. Lupus & Aurelia MM. Cordubenſes ex Ilipa. ibid.
XV. S. Aurelia V. M. Gallæca. 526
S. Thereſia V. Carmelitanæ familiæ Mater. 527
S. Fortunatus M. Roman. apud Valleſoletum. ibid.
XVI. SS. Saturninus, Neræus, & Socij MM. Cluníenſes. 550
S. Gallus Abbas Hiſpaniæ Prædicator. ibid.
S. Galdericus Perpinianenſis Confeſſor. ibid.
S. Bernardus Epiſcopus Auſenſis. ib.
Dedicatio S. E. Placentinæ in Hiſpania. ibid.
Dedicatio S. E. Mindonienſis. ib.
XVII. SS. Victor Epiſcopus, Alexander, & Mutianus MM. Bacenſes. 570
Dedicatio Eccleſiæ S. Emerij in Cathalonia. ibid.
S. Petri Ratenſis Tranſlatio Braccaram. ibid.
XVIII. S. Petrus de Alcantara Norbacæſarenſis. 575
S. Lucæ vtrumque brachium apud Valentiam, & Braccaram Hiſpaniæ. ibid.
XIX. S. Vrbanus Ep. Tarraconenſis apud Aureliam Carpetaniæ. 582
S. Laura Vidua M. Cordubenſis. ib.
S. Ludouic. Bertrandus Valentinus ib.
SS. Emerherij, & Celedonij Tranſlatio Cardonam. ibid.
XX. S. Felicianus E. Malacitanus, M. Mundenſis. 592
S. Irene V. M. Scalabitana. ibid.
S. Valerij Ep. M. Cæſarauguſtani Tranſlatio. ibid.
XXI. S. Vrſulæ Caput apud Vallem Venariam. 602
S. Anglina V. M. Valentina. 603
S. Orophrigia apud Caleruegam. ib.
S. Columbina apud Tarraconem. ib.
S. Cordula apud Dertoſam. ibid.
S. Aucta apud Vlyſipponem. ibid.
S. Conſtantia apud Auriam. ibid.
XXII. S. Philippus Philotheus Præfectus Hiſpaniæ. 608
S. Melantius Ep Toletanus. ibid.
S. Nunctus Eremita Emeritenſis M. ibid.
SS. Nunillo, & Allodia MM. Hiſpanæ. 609
XXIII. SS. Seruandus, & Germanus MM. Gaditani. 620
S. Mariæ Salomè feſtum apud Compoſtellam. ibid.
S. Gratianus M. Roman. apud Tolerum. ibid.
S. Eulaliæ V. M. Barcinonenſis Tranſlatio, 621
XXIV. S. Fructuoſus Eremita Segobienſis. 626
XXV. S. Fronto Apoſtolus Hiſpaniæ. 631
Dedicatio S. E. Toletanæ. ibid.
Dedicatio S. E. Giennenſis. ibid.
XXVI. SS. Valentinus, & Encratis MM. Segobienſes. 648
SS. Lucianus, & Martianus MM. Auſenſes. ibid.
XXVII. SS. Vincentius, Sabina, & Chriſteta Martyres Abulenſes, ex Elbora Carpetaniæ. 659
S. Florentius M. Caſtri-Tylenſis. ib.
S. Vincentii M. Agenenſis Tranſlatio. Caſtrum. ibid.
XXVIII. S. Sabinæ V. M. Tranſlatio apud Agerenſes 665
XXIX. SS. Maximilianus, & Valentinus MM. Vienenſes. 667
S. Felicianus M. Romanus apud Torrejon. ibid.
XXX. S. Marcellus Centurio Legionenſis M. Tigintanus. 669
SS. Claudius, Lupertius, Victoricus MM. Legionenſes. ibid.
Feſtum victoriæ Benamarini apud Toletum. ibid.
XXXI. S. Marcellus Ep. Solienſis, apud Hiſpanos. 679
SS. Nicolaus, & Nicolaus Preſbyter, & Leonardus Martyres Bletiſenſes. ibid.
S. Vrbanus Martyr apud Valentiam. ibid.

INDEX
Alphabeticus Nominum Sanctorum in hoc Octobris Menſe contentorum.

A.

Alexander Martyr. 570
Allodia Virgo, & Martyr. 609
Anaſtaſius Martyr. 498
Angelus Martyr. 509
Anglina Virgo & Mart. 603
Apuleius Martyr. 435
Atillanus Epiſcopus Confeſſur. 413
Aurelia Virgo & Martyr. 526
Aurelia Martyr. 524
Aucta Virgo, & Martyr. 603

B

Bachus Martyr. 435
Bruno Patriarcha Carthuſiæ. 424
Bernardus Epiſcopus. 550

C

Caius Confeſſor. 398
Caius Martyr. 383
Candidus Martyr. 384
Charitina Virgo, & Martyr. 413
Celedonij M. Tranſlatio. 582
Claudius Martyr. 669
Cordula Virgo, & Martyr. 603
Conſtantia Virgo, & Martyr. 603
Chriſteta Virgo, & Martyr. 659
Columbana Virgo, & Martyr. 603

D

Daniel Martyr. 509
Dedicatio S. E. Placentinæ. 550
Dedicatio S. E. Mindonienſis. ibid.
Dedicatio S. E. Toletanæ. 631
Dedicatio S. E. Giennenſis. ibid.
Dedicatio S. E. de Pilari Cæſarauguſtanæ. 504
Dedicatio S. E. Ouetenſis. 509
Dedicatio Baſilicæ S. Emeterij. 570
Dedicatio S. E. Vrgellenſis. 384
Dedicatio S. E. Calagurritanæ. 488
S. Demetrius Martyr. 398
S. Dionyſius Martyr. 383
S. Dionyſius Areopagita Martyr. 484
S. Donulus Martyr. 509
Duo SS. Martyres Thebæorum. 398

E

Sancti Emetherij M. Tranſlatio. 582
S. Euagrius Martyr. 373
S. Euantius Archidiaconus Toletanus. 487
Eulaliæ Virginis, & M. Tranſlatio. 621
Encratis Virgo, & Martyr. 648

F.

Fauſtinus Martyr. 509
Fauſtinus Martyr. 383
Fauſtus Martyr. 509
Felicianus Martyr. 424
Felicianus Epiſcopus. 592
Felicianus Martyr. 667
Fides Virgo, & Martyr. 424
Florentius Martyr. 659
Franciſcus Patriarcha Minorum. 398
Froylanus Epiſcopus Confeſſor. 383
Fortunatus Martyr. 527
Fronto Apoſtolus Hiſpaniæ. 631
Fructuoſus Eremita. 626

G

Galdericus Confeſſor. 550
Gallus Abbas Confeſſor. 550
Geneſius Martyr. 498
Geruaſius Confeſſor. 373
Germanus Martyr. 620
Godina Sanctimonialis. 373
Gratianus Martyr. 620
Gundiſaluus Abbas. 488

H

Hadria Martyr. 509
Heſichius Ep. Toletanus. 383
Hugo Martyr. 509
Hyerothæus Epiſcopus. 398

I

Ianuarius Martyr. 509
Inſtitutio feſti S. Roſarij. 378
Inuentio SS. Sergij Bachi, & Sociorum. 435
Irene Virgo, & Martyr. 592
Iulianus Vrbanus Ep. Toletanus. 398
Iulita Martyr. 373

L

Laura Vidua Martyr. 582
Leo Martyr. 509
Leonidus Martyr. 679
Lucianus Martyr. 648
Ludouicus Bertrandus Confeſſor. 582
Lupercius Martyr. 669

Lupus Martyr. 524
Lupus Martyr. ibid.

M

MArcus Martyr. 509
Mariæ Virginis de Victoria feſtum. 435
Mariæ Salomæ feſtum. 620
Marcellus Centurio Martyr. 669
Marcellus Epiſcopus. 679
Marcellus Martyr. 590
Marcellinus Martyr 435
Martialis Martyr. 509
Martianus Martyr. 648
Martinus Abbas. 435
Maxima Martyr. 373
Maximilianus Martyr. 667
Melantius Ep. Toletanus. 608
Mutianus Martyr. 570

N

NEræus Martyr. 550
Nicaſius Martyr. 498
Nicolaus Presbyter Martyr. 679
Nicolaus Puer Martyr. ibid.
Nunctus Eremita. 608
Nunillo Virgo martyr. 609

O

ORophrigia Virgo Martyr. 603

P

PAtientia Virgo,& Martyr. 498
Paulus Martyr. 383
Petrus Epiſcopus Martyr. 383
Petrus Pulcher Ep. Tolotanus. 479
Petrus de Alcantara Confeſſor. 575
Petrus Martyr. 478
Placidia Virgo. 498
Placidus Martyr. 498
Pontius Martyr. 383
Pontia Martyr. ibid.
Philippus Philothæus. 608
Petri Ratenſis Tranſlatio. 570
Primus Martyr. 424

Q

QVirinus Martyr. 498

S

SAbina Virgo, & Martyr. Emeritenſis. 424
Sabina Virgo,& Martyr Abulenſis. 659
Sabinæ Virginis,& M. Tranſlatio. 665
Sabinus Eremita. 488
Samuel Martyr. 509
Saturius Eremita. 378
Saturninus Martyr. 524
Sergius Martyr. 435
Seruandus Martyr. 620
Scubiculus Martyr. 498
Saturninus Martyr. 550

T

THereſia Virgo Carmeli Reformatrix. 527
Tranſlatio S. Petri Ratenſis Martyris. 570
Tranſlatio S. Valerij Ep. Martyris.. 592
Tranſlatio Brachij S. Lucæ Euangeliſtæ. 575
Tranſlatio alterius Brachij apud Valentiam. ibid.
Tranſlatio S. Emetherij, & Celedonij. 582
Tranſlatio S. Sabinæ Virginis, & Martyr. 665
Tranſlatio Capitis S. Vrſulæ Virg.& Mar. 602
Tranſlatio Duorum Sanctorum Martyrum Thebæorum. 398
Tranſlatio S. Vincentij Agenenſis Martyr. 659

V.

VAlentinum Martyr. 648
Veranus Epiſcopus. 570
Veriſſimus Martyr. 373
Victor Martyr. 570
Victorianus Martyr. 669
Victoriæ Benamarinæ feſtum. ibid.
Vincentij Leuitæ Agenenſis Tranſlatio. 659
Vincentius Martyr. 659
Virilis Abbas. 373
Vrbanus Epiſcopus. 582
Vrbanus Martyr. 679

INDEX

INDEX
Choregraphicus Sanctorum Hiſpanorum huius Menſis OCTOBRIS.

ABVLA.

SANCTI Vincentius, Sabina, & Chriſteta MM. 659
S. Thereſia Virgo Carmeli Reformatrix. 527

AGER in Cathalonia.

S. Sabina Virgo & Martyr Agennenſis. 665

AVSA.

S. Bernardus Ep. Confeſſor. 550
SS. Lucianus, & Martianus Martyres. 648

AVRIA.

S. Conſtantia V. & Martyr. 603

BAETIA.

SS. Victor, Alexander, & Mutianus MM. 570.
Catalogus Epiſcoporum Baecenſium. 638

BARCINO.

S. Sabinus Eremita Confeſſor. 488
SS. Duo Martyres Thebæi. 398
S. Eulaliæ. V. & Martyris Tranſlatio. 621

BASTVM.

SS. Geruaſius, & Godina. 373

BLETISSA.

SS. Nicolaus Presbyter, Nicolaus, & Leonardus Martyres. 679

BRACCARA.

S. Petrus II. Epiſcopus Confeſſor. 479
S. Petri Ratenſis Tranſlatio. 570
S. Lucæ Euangeliſtæ Brachij Tranſlatio. 575

CÆSARAVGVSTA.

Dedicatio S. E. de Pilari. 504
S. Valerij Epiſcopi Tranſlatio. 592

CALAGVRRIS.

Dedicatio S. E. Calagorritanæ. 488

CALERVEGA.

S. Orophrigia Martyr. 603

CARDONA.

SS. Emetherij. & Celedonij Tranſlatio. 582

CARTHAGO-NOVA.

S. Charitina Virgo, & Martyr. 393

CASTRVM TTLE.

S. Florentius Martyr. 659

CASTVLO.

SS. Marcus, Hadria, & Socij Martyres. 509

CLVNIA.

SS. Saturnious, Neræus, & Socij Martyres. 550

CONTREBIA.

SS. Dionyſius. Fauſtinus, Caius, Petrus, Paulus & Socij Martyres. 383

CORDVBA.

SS. Fauſtus, Ianuarius, & Martialis MM. 509
SS. Lupus. & Aurelia Martyres. 524
S. Laura Vidua Martyr. 582

COMPOSTELLA.

S. Mariæ Salomæ feſtum. 620

CVELLAR.

S. Euagrius Martyr Ponticos. 373

DEOBRIGA.

SS. Saturninus, & Lupus Martyres. 524

DERTOSA.

S. Cordula Virgo, & Martyr. 603

EMERITA.

S. Nunctos Eremita Martyr. 608
S. Fides Martyr Agenni. 424
S. Sabina Martyr. ibid.

GADES.

SS. Seruandus, & Germanus Martyres. 620

GIENNIVM.

Dedicatio S. E. Giennenſis, 631

HISPALIS.

S. Petrus Epiſcopus, & Martyr. 383

HISPANIA.

Inſtitutio S. Roſarij. 378
S. Franciſcus Minorum Patriarcha. 398
S. Bruno Chartuſiæ Inſtitutor. 424
Feſtiuitas S. Mariæ de Victoria. 435
S. Aorelia Virgo, & Martyr. 526
S. Gallus Abbas. 550
SS. Nuuillo, & Alſodia Martyres. 609
S. Marcellus Epiſcopus Solienſis. 679
S. Dionyſius Areopagita. 484
S. Philippus Philothæus. 608
S. Fronto Presbyter. 631
SS. Daniel, Samuel, & Socij Martyres. 509
S. Placidia Virgo. 498

LEGIO.

SS. Claudius, Lupercius, & Victoricus MM. 669
S. Froylanus Epiſcopus Confeſſor. 383
SS. Seruandus, & Germanus MM. 620
S. Marcellus Centurio Martyr. 669

MALACA.

SS. Caius, & Demetrius Confeſſores. 398

MANTVA

MANTVA CARPETANIÆ.
SS. Anaſtaſius Presbyter, Placidus, & Geneſius Martyres. 498
MINDONIVM.
Dedicatio S. E. Mindonienſis. 550
MONASTERIA.
Bellomontanum S. Martinus Abbas. 435
Biſoldunenſe SS. Primus, & Felicianus. 424
Caſtrenſe in Gallia. S. Vincentius Agenenſis. 659
S. Cucuphatis. S. Fides Virgo Martyr. 424
SS. Crucum. S. Bernardus Abbas. 550
Legerenſe. S. Vitilis Abbas. 373
Vallis Venarienſe. Caput S. Vrſulæ V. M. 602
MVNDA.
S. Felicianus Ep. Malacitanus. 592
NAVANTIVM.
S. Irene Virgo, & Martyr. 592
NORBA CAESAREA.
S. Petrus de Alcantara Confeſſor. 575
NVMANTIA.
S. Saturius Eremita Confeſſor. 378
OVETVM.
Dedicatio S. E. Ouetenſis. 509
PERPINIANVM.
S. Galdericus Confeſſor. 550
PLACENTIA.
Dedicatio S. E. Placentinæ. 550
SEGOBIA.
S. Hyerothæus Epiſcopus. 398
S. Fructuoſus Eremita. 626
SS. Valentinus, & Encratis MM. 648
SOLANA.
S. Candidus Martyr. 384
SORIA.
Inuentio SS. Sergij, Bachi, Marcelli, & Apuleij Martyrum. 435
S. Stephanus de, Guayaluis.
Dedicatio Baſilicæ S. Emerij. 570
TARRACO.
S. Columbana Virgo, & Martyr. 603
S. Veranus Epiſcopus Confeſſor. 570
TINGE Mauritania.
S. Marcellus Centurio Martyr. 669
TOLETVM.
S. Heſichius Ep. Toletanus Confeſſor. 383
S. Iulianus Vrbanus Ep. Toler. Confeſſor. 398
S. Melancius Ep. Toletanus Confeſſor. 608
S. Gratianus M. Rom. apud Toletum. 620
S. Euantius Archidiaconus Toletanus. 487
Feſtum S. Mariæ de Victoria. 437
Dedicatio S. E. Toletanæ. 631
Feſtum Victoriæ de Benamarin. 669
TORREXON de Velaſc.
S. Felicianus Martyr Romanus. 667
VALENTIA.
Feſtum vnius Brachij S. Lucæ Euangeliſtæ 757
S. Ludouicus Bertrandus Confeſſor. 582
S. Anglina Virgo, & Martyr. 603
S. Vrbanus Epiſcopus Martyr. 582
VALLESOLETVM.
S. Fortunatus Martyr Romanus. 527
VILLACASINA.
SS. Nicaſius, Quirinus Scubiculus, & Patientia Martyres. 498
VIANA.
SS. Maximilianus, & Valentinus MM. 667
VLTSIPPO.
SS. Veriſſimus, & Sorores Martyres. 373
S. Aucta Virgo, & Martyr. 603
VRGELLA.
Dedicatio S. E. Vrgellenſis. 384
ZAMORA.
S. Attilanus Epiſcopus Confeſſor. 413

OCTOBER.

M EDIVS Autumni Menſis; Octauus à Martio, à Ianuario autem Decimus, & inter cæteros, aucupijs, & venationibus familiariſſimus, & ſingularis: Fructuum autem copia hoc menſe ruſtica habitacula complet, & cellas vinarias muſti plenitudo coronat. Hinc rectè dictum. *Octauus à Martio.*

Dat prenſum leporem, cumque ipſo palmite fœtus,
OCTOBER Pinguis dat tibi ruris aues.
Iam bromios ſpumare lacus, & muſta ſonare,
Apparet vino vas calet ecce tuo.

Ideò Henricus Ranzouius inter Menſium opera, & donaria OCTOBRI frigoris exordium tribuit, arborum nuditatem, & foliorum decorem adimens, omnia his carminibus deſcripſit: *Opera, & donaria.*

Frigoribus cœlum magis intractabile reddit
OCTOBER: ſtabula hinc cogit adire pecus.
Arboribus fructus adimit, ſpoliatque decore:
Atque etiam cupidè turbida muſta bibit.

Hinc etiam Agricultores, hoc etiam Menſe, aratra ad ſemina iacienda præparant, & alia quæ ex ſequentium carminum ecphraſi colliguntur, conficiunt: *Agricultura.*

Autumnus venit: ſacrum tibi tempus Iacche:
Inſanire, tuum eſt tempus, Iacche, libet.
Muſta puer phialâ mihi fer ſpumantia grandi,
Anno vina tamen iunge priore data.
Agricultores promunt iam ſemina: poſthac
Scinditis & terram, fertis aratra boues.
Villica cortis auem, merulam da villice pinguem,
Deſit, habet ſalto de petaſone nihil.
Hic quoque deeſt, ſaltem quæcunque caruncula detur,
Omnia ſunt huius temporis apta cibo.

Poſt agricultorum doctrinam, omnino victus rationem deſcribere compellimur. quam vnuſquiſque hoc Menſe habere tenetur, hanc Nathan Chythreus his diſtichis compulſauit: *Ratio victus.*

Nobilis aucupio, vinis, plagiſque ferarum
Octobe r volucres, vina, feraſque refert.
Hæc cape, ſed modice: membra exerceto labore;
Veſcere acetoſis, nec prohibenda venus.

Omnia ſuperius recenſita congerunt vetuſtiſſima carmina in calce Kalendarij huius Menſis impreſſa in aliquibus antiquis Breuiarijs Hiſpaniæ, maxime in Segobienſi, vbi hæc leguntur:

Quid agendum à Ruſticis hoc Menſe.

Vina dat October, *volucres fugat, ordea, linum,*
Triticeam, & palmam ſere, & ablaqueanda nouella.
Pomáque conſerues; cole prædia; compara auenam,
Atque alimenta quibus tibi opus tempore brumæ.

Menſis hic Domitianus dictus. *Et Fauſtinus.* *Et Inuictus.*

Nunc ad Menſis huius Nomina, quæ antiquitas Romanorũ temporibus vſurpauerit, veniamus, vt adulationem illius æui demireris. Igitur Domitianus Imperator huius Menſis nomen mutauit, & pro Octobri Domitianvm vocandum duxit, vt teſtes ſunt Suetonius Tranquillus in Vit. Domitian c 13. Macrobius Saturnal. lib. 1. c. 12. Plutarchus in Num. fol. 36. his verbis: Octobrem Domitianus ſuo cognomine inſigniuit; ſed non diu ita vocatus eſt, ſtatimque poſt cædem eius priſtina nomina recuperauit. Sed & poſtmodum tempore M. Antonini Pij ex Senatus decreto Favstinvs vocatus fuit, ob honorem Fauſtinæ eius coniugis, vt ex Iulio Capitolino, & Ælio Lampridio ſuprà hoc Tom. 5. in Prolegomen. Septembr. probauimus. Imò & Commodus Imperator, huius Menſis nomen mutauit, & ex vocabulo *Inuicti*, à ſe vſurpati, Invictvm nuncupauit, vt etiam ex Herodiano, Maſculo in Encom. SS. fol. 437. Ioanne Roſino in Antiquitat. Roman. lib. 4. c. 14. fol. 408. & alijs probatum reliquimus. Sed cum hæc Nomina ſuppoſititia fuiſſent, & nihil aliud præſeferrent, quam vanitatem, & adulationem, quæ corda etiam prudentiſſimorum hominum arripit, facile ceſſante causâ, & Nomina periere, vt dixit Macrobius d. lib. 1. c. 12. ita vt October ſibi antiquum vocabulum retinuerit.

Tutela.

Erat enim Menſis iſte, qui ex conſtitutione Romuli, Numæ, & Iulij Cæſaris ſemper ex XXXI. Diebus conſtitit, ſub Tutela Martis, vt ex Macrobio, & Kalendarijs veteribus refert Roſinus d. c. 14. & Lylius Giraldus de Menſib. fol. 95. & ex Kalendario Ruſtico in marmore Romæ inuento apud Renſnerum patet:

MENSIS.
OCTOBER.
DIES. XXXI.
NONÆ.
SEPTIMAN.
DIES.
HOR. XS.
NOX.
HOR. XIII. S.
SOL.
LIBRÆ.
TVTELA.
MARTIS.
VINDEMIÆ
SACRVM
LIBERO.

Hinc

Hinc & Menſis tutelam, dierum numerum, horas diei, & noctis, & Solis domum perpeudes, vt in poſterum omnia huic Menſi tributa circumſpicias.

SVSCEPIT Menſis iſte apud varias Nationes diuerſam nominis conſtructio- *Nomina*
nem, quarum hic nomenclaturam apponere curabimus, vt etiam pareamus in- *ex varijs*
ſtituto. Igitur illum Romani OCTOBREM; Hebræi TISRI; Syri TISRIN. II. *Nationi-*
Chadæi, & Ægypti PAYNI, Abiſſini PEVNI; Athenienſes Πυανεψιων; Mace- *bus.*
dones Ὑπερβερέταιων; Beotij DAMATRION; Cypri Δυμαρχιζανὸς; Perſæ ABAN; Arabes, & Sarraceni SCHEVAL. Alexandrini PHAOPHI; Karolini BEINMONAT; Faſti Veteres ANDER-HERBST; Alemanni BEINMONAT; Belgici BYNMAENT; Cymbrici BINMAANET; Itali OTTOBRE; Hiſpani OTVBRB; Galli OCTOBRE; Angli OCTOBER nuncuparunt. Quibus ſic abſolutis ad Faſtos Ethnicorum veniamus.

KAL. OCTOBRIS, id eſt, Dies I. In Veteri Kalendario, quem ſequitur Maſ- I.
culus fol. 437. LIBERO *Patri Sacrum* adnotatur, & in Ruſticorum Kalendario *Sacra Li-*
ſupra poſito. Quale hoc ſacrum nullus aperit: crederem ab Agricultoribus in- *bero Patri.*
ſtitutum, cùm conſtet *Liberum Patrem*, eſſe Agricolarum Deum, vt ex Varrone deducit Lylius Giraldus Syntagmat. 1. fol 24. & quia Agricolæ vltimum fructum agrorum hoc Menſe colligebant, ſacrum LIBERO peragere opus erat. Cuius ſacri ſolemnia eleganter deſcribit Val. Flaccus in Argonaut. lib. 2. hiſce carminibus:

Serta Patri, iuueniſque comam veſteſque Lyæi
Induit, & medium curru locat, æraque circum,
Tympanaque, & plenas tacita formidine ciſtas.
Ipſa ſinus, hederiſque ligat famularibus artus:
Pampineamque quatit ventoſis ictibus haſtam.
Reſpiciens teneat virides velatus habenas.
Vique Pater niueâ tumeant vt cornua mithrâ,
Et Sacer vt Bacchum referat ſcyphus &c.

Conſtantius Felicius in Faſt. SS. 2. p. fol. 124. aſſerit quod Hebræi hoc eo- *Feſtum*
dem die feſtum TVBARVM, quod illis præceperat Deus Leuit. c. 23. perage- *Tubarum*
bant: & conſtat ex ſacro Textu, ſic: Locutuſque eſt Dominus ad Moyſem dicens: *apud He-*
Loquere filijs Iſraël: Menſe Septimo, Prima die Menſis, erit vobis Sabbathum, *breos.*
memoriale, clangentibus TVBIS, & vocabitur Sanctum: omne opus ſeruile non facietis, in eo, & offeretis holocauſtum Domino. Quod & adnotauit Ioſephus in Antiquit. Iudaic. lib. 3. c. 10. fol. 80. his verbis: Septimo item Menſe, quem Macedones Hyperberetæum (reſpondet Octobri, vt diximus) vocant; præter iam dicta taurum, & arietem, & ſeptem agnos mactant, & hædum pro peccatis. De quo & videndi Lorinus, & Cornelius à Lapide, & cæteri recentiores.

Hoc etiam Menſe (Dies ignoratur) ſacra, ſeu feſta fuere VERTVMNALIA, *Vertum-*
vt ex Varrone Lylius Giraldus Syntagm. 4. in fin prolixius inſinuat. Siue *nalia fe-*
VORTVMNALIA, vt Syntagmat. 16. fol. 681. fatetur. Quidquid ſit, hæc *ſta.*
Sacra, ſeu Feſta Vertumno Deo Tuſchorum fiebant, cuius originem prolixe recenſet Propertius lib. 4. Eleg. 2. vbi Beroaldum, Annium, & alios videſis.

TRES vidit etiam hoc die Triumphos diuerſis temporibus Roma, alterum M Cicerreij Proconſulis ex Corſica in Monte Albano. V. C. Anno D. LXXXI. Alterum C. Sempronij Tuditani Conſulis de Lapidibus, V. C. Anno DC. *Triumphi.*
XXIV. Tertium Othonis II. Cæſaris de Gallis Anno Chriſti DCCCC. LXXVIII. Sed & fatalis Dies iſte Pompeio Magno, quo ex bello Pharſalico victus à Cæſare, vitam profugus exuit. Ita Reuſnerus in Diar. Hiſtor. fol. 148. & 149. Maſculus fol 438. Felicius fol. 124.

VI. NON. OCTOBRIS, id eſt, Dies II. Ater, & infauſtus Romanis, ob in- II.
cendium cœlitus emiſſum ſupra Regiam domum Diocletiani Imperatoris, quæ *Ater Dies*
breui conſumpta fuit, vt ex Macrobio, & A. Gellio probat Maſculus d. fol. 438. *Romanis.*

Hebrais Tabernaculorum feſtorum. Hebræi, hoc autem die, feſtum Tabernaculorum lege iubente ſoluebant, vt lib. 2. c. 8. Eſdras ſcriptum reliquit, cuius ſolemnia ita deſcribit Ioſephus d. lib. 3. c. 10. ſequentibus clauſulis: Eiuſdem Menſis XV. tempore iam in Hibernum vergente, Tabernacula compingere iubentur per ſingulas familias contra ventura frigora, quæ annus ſeneſcens afferre ſolet. Quin & in patriam tandem conſtituti, accedere in eam vrbem, quam propter Templum caput regionis ſint habituri, & octo dies feſtos ducere, victimaſque Deo ſolitas incendere, & ſimul pro gratiarum actione ſacrificare, manibus iterum geſtantes ramos myrti, ſalicis,& palmæ, ex quibus mala perſica dependeant. Hinc prolixe ſacrificia omnia, quæ his Octo diebus peraguntur enumerat.

III. *Heniochi Sydus excidit.* V. Non. Octobris, id eſt, Dies III. Ægyptiacus, & ominoſus Romanis in Veteri Kalendario; aſt in Aſtronomico occaſum Heniochi ſideris deſcripſit Auctor, & probat Aratot in Phænom. fol. 201. Huius ſideris qualitates coniunxit Manilius Aſtronomic. lib. 5. fol. 111. his verſibus:

Sed cum ſe terris Aries ter quinque peractis
Partibus extollit, primum iuga tollit ab vndis
Heniochus, cliuoque rotas conuellit ab imo,
Qua gelidus Boreas Aquilonibus inſtat acutis.

Quæ carmina,& ſequentia ad amuſſim illuſtrauit Ioſephus Scaliger fol. 390. Quem ad hoc eruditus poterit videre, ſi maiora deſiderat.

IV. *Lemuralia ſacra.* IV. Non. Octobris, id eſt, Dies IV. Quo in Veteri Kalendario Lemvralia ſacra notantur. Huius generis ſacra aduerſus Lemvres Dæmones, & Laruas inſtitura à Romanis VII. Idus Maij fuiſſe conſtat, ex his quæ diximus ſupr. Tom. 3. in Prolegom. Maij. fol. 5. Sed hæc diuerſa ratione peracta patet ex rationibus à Maſculo fol. 438. recenſitis. Tu illum adi, & quæ volueris deprome.

Triumphi. Item hic Dies Romanis fauſtus ob Duplicem Triumphum de Pœnis apud Siciliam, alterum Terreſtre, & Nauale alterum; Illius ab Aquilio Floro Proconſule, V. C. Anno CCCC. XCV. meminere Goltzius in Theatr. Triumphal. fol. 104. Iſtius à C. Luctario Catulo Proconſule, V. C. Anno D. XII. Maſculus. 439. Reuſnerus fol. 148.

V. *Mundum patere quid?* III. Non. Octobris, id eſt, Dies V. Quo Mvndvs patere dicebatur. Quid hoc eſſet apud Gentiles enumerare compellimur, vt iſte ritus ſciatur. Cato igitur in Comment. Iur. Ciuil. hæc verba profert: Mvndo nomen impoſitum eſt ab eo mundo, qui ſupra nos eſt. Forma enim eius eſt, vt ex ijs qui intrauere cognoſcere potui. aſſimilis illi. Eius inferiorem partem, veluti conſecratam Dijs Manibus, clauſam omni tempore, niſi is diebus, ſcilicet, Poſtridie Vulcanalia; III Non. Octobris; & VI. Idus Nouembris; Maiores cenſuerunt; quos dies etiam religioſos iudicauerunt, eâ de cauſa, quod quo tempore ea quæ occultæ, & abditæ religionis Deorum Manium eſſent, veluti in lucem quandam adducerentur, & patefierent: nihil eo tempore geri voluerunt in Republica. Itaque per eos dies non cum hoſte manus conſerebant: non exercitus ſcribebatur: non Comitia habebantur; non aliud quidquam in Republica, niſi quod vltima neceſſitas admonebat, adminiſtrabâtur. Alia etiam ad hoc prohibita his diebus refert Macrobius Saturnal. lib. 1. c. 19. Varro de Ling. Lat. lib. 5. Roſinus d. c. 14. fol. 418. Iacobus Gutherus de Iur. Pontific. Roman. lib. 3. c. 16. fol. 330. Hinc lucem accipiet lapidis Inſcriptio, quam in hoc Ilippensi Municipio vidimus,& hactenus à me intellectam, vbi Votum Dijs Manibus exprimitur pro ſalute Tiberij Cæſaris, his formalibus literis: *Inſcriptio Ilipenſis Baturia.*

DIIS.

DIIS. MANIBVS. SACR.
DIE. QVO. MVND. PAT.
III. NON. NOV. OB. SAL.
TIB. CAE. CIV. ET. MVN.
VOVER.

Quarum inuolucrum ſic legito: Dijs Manibus ſacrum, die quo Mundus patebat III Non. Nouembris, ob ſalutem Tiberij Cæſaris Ciues, & Municipes vouerunr. Quinimò boc eodem die Romæ Ara Dijs Manibus erigebatur in Circo, & per Sex Dies Ludi Alemannici fiebant, teſte veteri Kalendario, *Ludi Alemannici.* & Maſculo fol. 439. De quibus, aur eorum formâ, nihil quod ſcribamus, habemus. Fuit etiam iſte dies fauſtus Romanis ob inſignes victorias, quas M. Fuluius Curuus Petunus Conſul de Samnitibus, V. C. Anno CCCC. XLVIII. M. Fabius Pictor Conſul de Saſſinatibus, V. C. Anno CCCC. LXXXVII. & C. Sulpitius Paterculus Conſul de Penis, & Sardis, V. C. Anno CCCC. XCV. reportarunt De quibus videndi Goltzius, Maſculus, Reuſnerus, & Felicius.

Prid. Non. Octobris, id eſt, Dies VI. Aliquando ater, & infauſtus VI. Romanis ob victos C. Manlium, & Q Seruilium Cepionem Procoſſ. à Cimbris, *Triumphi.* V. C. Anno DC. XLVIII. Cum primum fuiſſet latus ob victoriam Q. Valerij Falconis de Pœnis, V. C. Anno D. XII. & pòſt fauſtiſſimus ob celebrem Triumphum, quem L. Lucullus de Tigrane Aſiæ Rege potentiſſimo egit, A. Chriſti LXVI. vr referunt Maſculus, Felicius, & cæteri.

Non. Octobris, id eſt Dies VII. Elias Reuſnerus, & Maſculus, ille fol. VII. 150. & iſte fol. 440. Infauſtum, & fatalem hunc diem Iralis fuiſſe ſcribunt, *Hannibal* qnia eo ipſo Hannibal cum potentiſſimo exercitu Italiam ingreſſus obuia quæ- *ingreditur Italiã.* que proſternere viſus eſt, V. C. Anno D. XXXVII.

VIII. ID. Octobris, id eſt, Dies VIII. Quo Græci Pyanepſia ſacra facie- VIII. bant in commemorationem aduentus Theſei ex Creta, Minotauro deuicto, *Pyanepſia* quæ Apollini ſacra erant, & dicata. Igitur in hac ſolemnitate Puer ad hoc de- *Sacra apud Græcos.* putatus oleæ ramum lana coronatum, & vuis, ficubus, & alijs fructibus onuſtum per vrbem deferebat, & foribus Templi Apollinis affigebat, fabaſque, & alia legumina concocta Deo libabat. Omnia coniunxit Plutarchus in Vit. Theſ. fol. 4. his clauſulis: Sepulto patre Theſeus votum repræſentauit Apollini, VII. die Menſis Pyanepſionis, quâ die incolumes in vrbem redirent. Quod autem concoquuntur legumina (hæc pyana græce ſonant. vnde Menſi nomen) inde ſumptum ferunt, quod reduces ciborum quiquid erat reliquum commiſcuerint, ac in vnam ollam coniectum coxerint, tunc ſimul epulati ſunt. Eireſionam quoque, boc eſt lemniſcatam frondem efferunt, frondem oleæ lana, ficut tunc ſignum ſupplicationis erat coronatam, appenſis inſuper omnis generis primitijs, quia ſterilitas terræ ceſſaſſet, accinentes:

Ficus, & pingues panes ferat Eireſiona,
Atque in vaſa fauos, olei fundatque liquorem,
In caliceſque merax, vt dormiat ebria, vinum,

Hactenus Plutarchus, qui etiam aliorum ſententias refert, circa cuius ſolem- *Ramos lanâ corona-* nitatis inſtitutionem, Coronare lana ramos olei pacis ſupplicationem ſignificat, *re pacis* quem ritum primi Athenienſes docuere, vt Iuſtinus Hiſtor. lib. 2. ſcribit. & *ſupplicatio.* Virgilius lib. 8. Æneid. ad hunc ritum alludit, vt notauit Carol. Paſchal de Coron. lib. 5. c. 15. fol. 310. vbi plura de hóc, licet hæc ſolemnia omiſerit 1 quorum multo melius meminit Ioannes Meurſius in Arboret. Sac. lib 1. c. 26. fol. 80.

VII. Id. Octobris, id eſt, Dies IX. Quo Alemannici Ludi proſequebantur. IX. In Aſtronomico Kalendario Hædi occaſus notatus, de quo Sydere iam ſuperius *Alemãnici Ludi.* diximus.

X. *Oſcophoria ſacra apud Græcos quæ?* VI. In. Octobris, id eſt, Dies X. Apud Athenienſes Oscophoria ſolemnitas erat, hoc eſt, Ramalia Apollini, & Mineruæ dicata. Quâ Pueri ramis oliuæ coronati, alijque in manibus geſtantes totam ciuitatem circuibant, & ad domos Magnatum, & diuitum accedentes donaria petebant. Cuius ſolemnitatis inſtitutionem prolixe refert Plutarchus ſup. d. fol. 4. A quo Lylius Giraldus Syntagmat. 17. fol. 689. Guillemus Stuchius de Sacrif. Gentil. fol. 49. col. 2.

XI. *Meditrinalia.* V. In. Octobris, id eſt, Dies XI. Quo Ioannes Roſinus Antiquitat. Roman. lib. 4. c. 14. & Maſculus fol. 341. contendunt fuiſſe Meditrinalia ſacras ſed ea fuiſſe Kalendis Septembris ſupr. Tom. 5. hoc ſcriptum reliquimus; vbi omnia quæ ad hanc ſolemnitatem ſpectant retulimus.

XII. *Auguſtales Ludi.* IV. In. Octobris, id eſt, Dies XII. Quo Avgvstales Ludi peragebantur, Ij fuere inſtituti à Romanis, ob reditum Auguſti Cæſaris Romam, rebus in Sicilia, Græcia, Aſia, Syria, & Parthia compoſitis. Quorum meminit Dion Caſſius Hiſtor. Roman. lib. 54. ad Ann. 735. his verbis: Ob reditum Auguſti ac propter ea, quæ abſens egiſſet, multa, ac varia in honorem eius decreta ſunt, quorum ille nihil accepit, niſi quod Fortunæ reduci Aram conſecrari, diemque ſui reditus inter ferias referri, & Avgvstalia dici paſſus eſt. Eadem fere ipſe Dion lib. 56. & Ioannes Roſinus Antiquitat. Romanar. lib. 5. c. 20. fol. 476. Cornelius Tacitus Annal. Roman. lib. 1. hæc etiam verba præmiſſit: Tribuni Plebei petiuere, vt proprio ſumptu ederent Ludos, qui de nomine Auguſti Faſtis additi, Avgvstales vocarentur: ſed decretâ pecuniâ ex ærario, vtque per Circum purpureâ veſte vterentur; curru vehi haut permiſſum. Mox celebratio annua ad Prætorem tranſlata, cui inter ciues, & peregrinos iuriſdictio eueniſſet. De his videndi Conſtantius Felicius ſupr. fol. 138. Maſculus fol. 142.

XIII. *Fontinalia quæ?* III. In. Octobris, id eſt, Dies XIII. Romæ Fontinalia celebrabantur. De his M. Varro de Ling. Latin. lib. 5. originem deducens à Fonte procedere ait, quod is dies, & in fontes coronas iaciunt, & puteos coronant. Vnde Romæ Fontinalis porta, de qua Plautus in Stich. Act. 5. Scen. 4. verſ. 17.

--------Vtrum Fontinali, *an Libero*
Imperium te inhibere mauis?

Vbi Adrianus Turnebus Aduerſar. lib. 16. c. 11. fol 298. Fontinalem Deum apud Romanos fuiſſe, qui fontibus præerat; & cui hæc ſacra fiebant, vt & notauerat Guillelmus Stuchius de Sacrif Gentil. fol. 24. col. 2. De hiſce ſacris Ioſephus Scaliger ad Varron. de Ling. Lat. d. lib. 5. fol. 385. notat Delubrum huius Dei fuiſſe iuxta portam Capenam, quæ ob ferias Fontinales, etiam fuerit Fontinalis appellata.

XIV. *Ludi Ioui Liberatori.* Prid. In. Octobris, id eſt, Dies XIV. Quo Lvdi Ioui Liberatori fiebant, vt inquit. Maſculus fol. 442. Conſtantius Felicius fol. 139. Hunc Iouem Græci Ἐλευθέριον vocitabant, quaſi libertatis auctorem; Heſychius apud Giraldum Syntagmat. 2. de eo ſic tradit: Quòd Medis effugientibus Eleutherius Iupiter erectus eſt, quem & aliqui Σωτῆρα vocauerunt, id eſt Seruatorem. Quem etiam hoc nomine Syracuſi, Tarentini, & Platæenſes coluere; à quibus & Romani, vbi paſſim Inſcriptiones Deo Servatori, & Iovi Conservatori dicatæ circumferuntur.

XV. *Marti bellico ſacra.* Idibvs Octobris, id eſt, Dies XV. Quo Equus qui victor in prælijs fuiſſet Marti-Bellico immolabatur, ſicut etiam Idibvs. Decembris ex Plutarcho Quæſt. Roman. De quo ſacro ſic Feſtus ſcribit: October Equus appellatur, qui in Campo Martio Menſe Octobri immolatur quotannis Marti, bigarum victricium dexterior, de cuius capite non leuis contentio ſolebat eſſe inter Suburanenſes, & Sacrauenſes, vt hi in Regiæ pariete, illi ad Turrim Mamiliam id figerent: eiuſdemque cauda tantâ celeritate perfertur in Regiam, vt ex ea ſanguis diſtillet in focum participandæ rei diuinæ gratiâ.

Quem,

Quem, hoſtiæ loco, quidam MARTI-BELLICO Deo ſacrari dicunt, non vt vulgus putat, quia velut ſupplicium de eo ſumatur, quod Romani Ilio ſunt oriundi, & Troiani ita in effigie EQVI ſunt capti. Hæc immolatio ἱπποθυσία à Græcis dicta fuit, de qua ad amuſſim Guillermus Stuchius ſupr. fol. 45.

ἱπποθυσία

Triumphi.

Hoc etiam die Romæ celebres fuere Triumphi, quos Romulus de Veientibus, & Fidenatibus, V. C. Anno XXI; L. Papilius Curſor Dictator de Samnitibus. V. C. Anno CCCC. XLIV. vt ex Goltzio ſcribit Maſculus fol. 443.

XVI. *Ludi Plebeij, qui?*

XVII. KAL. NOVEMBRIS, id eſt, Dies XVI Octobris, quo apud Romanos LVDI PLEBEI. de his ita loquitur Aſconius Pædianus in Action. 1. Cicer. ad Verr. hac ſerie: LVDI PLEBEI ſunt, quos exactis Regibus pro libertate plebis poſt fecerunt Romani; aut pro reconciliatione plebis poſt ſeceſſionem in Montem Auentinum. Alij eos poſt primam plebis in Sacrum Montem ſeceſſionem primum editos ſcribunt; hos, vt multoties T. Liuius notat, Ædiles plebis edebant; & in Circo à Die XVII. Kalend. Nouembris per Triduum, vt Faſti Veteres teſtantur, fiebant. Igitur in his LVDIS obſeruabatur, vt quoties inſtaurarentur, ab Ædilibus ludorum cauſa epulum daretur. Ita Ioannes Roſinus Antiquit. Roman. lib. 5. c. 20. fol 476.

XVI. KAL. NOVEMBRIS, id eſt, Dies XVII. Quo nihil in Kalendario Veteri; aſt in Aſtronomic. Orionis occaſus notatur. De quo Manilius Aſtronomic. lib. 1. ſic:

XVII. *Orion occidit.*

Cernere vicinum Geminis licet ORIONA
In magnam cœli tendentem brachia partem,
Nec minus extento ſurgentem ad ſydera paſſu:
Singula fulgentes humeros cui lumina ſignant.
Et tribus obliquis demiſſus ducitur enſis.
Aut caput ORION *excelſo emenſus Olympo*
Per tria ſubductos ſignatur lumina vultus:
Non quod clara minus, ſed quod magis alta recedant.

Quo loco ad longum vides Scaligerum in Not. ad Manil. fol. 54. & ſeqq.

XVIII. *Theſmophoria ſacra apud Athenienſes quæ?*

XV. KAL. NOVEMBRIS, id eſt Dies XVIII. Octobris. In Kalendario Veteri notantur ſacra THESMOPHORIA apud Athenienſes, licet aliqui ea ad XVI. huius Menſis diem reijciant. In his igitur ſacris Ægyptiorum more Mulieres à cibis abſtinebant, humique iacebant, & per nouendium venerem reſpuebant, vt ex Ouidio lib. 10. Metamorphoſ. refert Giraldus Syntagmat. 14. fol. 587. his verſibus.

Feſta pia Cereris celebrabant annua Matres,
Illa quibus niuea velata corpora veſte,
Primitias frugum dant ſpicea ſerta ſuarum,
Perque Nouem noctes venerem, tactuſque viriles
In vetitis numerant.

Cauſam horum ſacrorum apud Græcos eam fuiſſe refert Ioannes Roſinus, ſcilicet, quod in memoriam beneficij quod accepere Athenienſes, cum Ceres Triptolemum emiſit ad eos ſerpentium pennis geſtatum, vt indigentibus frumenta diſtribueret, hæc ſacra inſtituta ſunt.

XIX. *Armiluſtria quæ?*

XIV. KAL. NOVEMBRIS, id eſt Dies XIX. Octobris. In Kalendario Veteri LVDI Solis per Quatriduum agi Romæ ſcribitur. In alijs ARMILVSTRIA ſacra: ideo dicta ex Varrone de Ling. Lat. lib. 5. quod in Armiluſtrio armati hæc ſacra faciebant. Paulus Faſti Abbreuiator: Armiluſtria feſta erant apud Romanos.

Romanos, quibus res diuinas armati faciebant, ac dum ſacrificarent, tubis canebant. Ioſeph Cæſar Scaliger ad hunc locum exiſtimat hoc euenire, cum in Centuriatis Comitijs ſe exercitum armatum luſtrare ſolitum. Videſis Roſinum

XX. vbi ſupra. d. fol. 409. & Lil. Gyrald. Syntagm. 17.

Paſtorum Feria. XIII. Kal. Novembris, id eſt Dies XX. Dies Ægyptiacus; & in Veter. Kal. Feriæ Paſtorum ſcribitur. Quæ hæ feriæ fuere, nullus aperit, niſi ſint Palilia Deæ Pales inuentæ, de quibus Nos alibi.

XXI. *Pambœotia ſacra.* XII. Kal. Novembris, id eſt Dies XXI. In Veteri Kalendario legitur *Pambœotia* Palladis ſacra: quæ vt inquit Gyraldus Syntagm. 17. etiam Panhellenia dicta apud Græcos, Panionia apud Ionios. Quæ ſacra Palladi facta ob tutatam vrbem, ad cuius auxilium cucurrere Bœotia, Ionia, & cæteræ vrbes gratis animis totius Græciæ; in cuius auxilij recordationem vnaquæuis vrbs hæc ſacra facere conſueuit, quorum nomen accipiebat, ſecun dùm locum vrbis, quibus peragebantur. Videſis Strabonem, Suidam, & alios.

Sacrificium Marti. Eo quoque die Lacedæmones Marti ſacrificium peragebant, quo illi canem immolabant, vt ex Vet. Kal. deſumitur. Conuenit Pauſanias in Lacon. vbi aſſerit: Ephebos cùm pugnam eſſent inter ſe inituri, Marti canis catulum immolaſſe, Deo ſcilicet validiſſimo. De hoc videndus Gyraldus Syntagm. 17

XXII. *Chalcea ſacra.* XI. Kal. Novembris, id eſt Dies XXII. Octobris. In Veteri Kalendario Chalcea ſacra notantur, quæ vt Pollux lib. 7. notat facta fuere Vulcano, ſub Mineruæ velamine apud Athenienſes, qui illa inſtituere, vt notauit Gyraldus Syntagm. 13. His igitur feſtis, & faſtis ſolemnitatibus Mulciberi furorem delinire cupiebant, ne aduerſus eos arma conflare ſtuderet.

XXIII. *Sacra Libero Patri.* X. Kal. Novembris, id eſt XXIII. Octobris. Liberi Patris ſacra Vet. Kalendarij referuntur, De quibus, & Nos ſupr. Kal. Octobr. In Kalend. Aſtronom. notatur Vergiliæ *occidunt*. Quæ eædem ac Hyades ſtellæ quas mirifice deſcribit Manilius lib. 5. hac ſerie.

Hyadum deſcriptio.

Sed cum bis denas augebit Septima partes
Lanigeri, ſurgunt Hyades: quo tempore natis
Nulla quies placet, in nullo ſunt otia fructu:
Sed populum, turbamque petunt, rerumque tumultus.
Hos generant Hyades mores.

Eas in fronte Tauri Aratus in Phenom. collocat, quas Athenæus Pherecides vocauit, eaſque Liberi nutrices aſſerit, quæ Dodonides Nymphæ nuncupabantur. Arati carmina de Tauro, & Hyadis auſculta.

Aurigæ pedibus trux adiacet ignea Taurus,
Cornua fronte gerens, & lucidus igne minaci,
Quem Liber ignarum cœli formando docebat:
Et caput, & patulas nates, & cornua Tauri
Fronte micant Hyades.

De hiſce ſtellis, earumque nominibus, numero, & compagine videſis Scaligerum in Not ad Manil. fol. 327. lin. 11. & 338. lin. 43. Higinium, & alios.

XXIV. *Natalitiū Domitiani.* IX. Kal. Novembris, id eſt Dies XXIV. Octobris. Hoc die aliquando apud Romanos celebris fuit feſtiuitas, ob Natalitium Domitiani Imperatoris, de quo I. Schildius:

Erexit vrbem, ſed fatigat erectam
Gens Flauiorum. Meta criminum, finis
Immanitatis, latiora portendi,
Cum nihil furori reſtat vltimus ſpondet.

Natalem

Natalem igitur Diem Domitiani deſcribit Suetonius lib 8. Cæſar. in Domit. c. 1. his verbis: DOMITIANVS natus eſt IX. Kal Nouembris. Qui Diem hunc Natalem ſuum celebrari magnifice iuſſit, qui etiam Menſem ipſum ſuo inquinauerat nomine. De quo & Maſcul fol. 445.

VIII. KAL. NOVEMBRIS, id eſt XXV. Octobris. In Antiquis Kalendar. appingitur LIBAMEN Apollini ex mero, quod Spartani, vt inquit Maſculus, & Lacedæmones offerebant. In Kalend. Aſtronom occaſus Centauri deſcribitur, quis hic fuerit ſciſcitaueris. Audi Manilium lib. 1. Aſtronomic. XXV. *Apollini libamen.*

Et Phœbo ſacer Ales, & vna gratus Iacho
Crater, & duplici Centaurus imagine fulget,
Pars hominis tergo pectus commiſſus equino. *Centauri ſtella.*

Scaliger in Nor. fol. 85. Centaurum Auſtralem diſtingui à Sagittario ſolo nomine Centauri, quamquam vterque Centaurus ſit. Sed iſte eſt Chiron alter Crotus. Columel. *Tergeque Croti feſtinat equino.*

VIII. KAL. NOVEMBRIS, id eſt XXVI. Dies Octobris. Nihil in Kalendarijs Veteribus, In Aſtronomico vero, occaſum dimidiæ caudæ Scorpij appingunt Mathematici. Videndi de hoc ſigno cœleſti Manilius, Aratus, Higinius, & cæteri Aſtronomicarum rerum Scribentes. XXVI. *Scorpii occaſus.*

VI. KAL. NOVEMBRIS id eſt XXVII. Octobris. Celebris fuit iſte Dies triumphali pompâ C. Aſinij Pollionis ex Parthis ad V.C. Ann. DCC.XIII. Cuius meminit Elias Reuſnerus in Diar. Hiſtor. fol. 158. Hinc à Maſculo fol. 446. diffuge, qui Die XXVI. & Anno CCCC. XLIX. hunc triumphum immeritò appinxit. XXVII. *Triumphus.*

V. KAL. NOVEMBRIS, id eſt Dies XXVIII. Octobris. LVDI Victoriæ per Quinquennium Romæ: in Veter. Kal. notantur. Hi Ludi inſtituti fuerunt à P. Cornelio Sulla, cum bellum ciuile finem accepit. Sic Aſconius in Verr. 2. Velleius Patercul Hiſtor. Rom. lib. 2. De quibus Gyraldus Syntagm. 10. Roſinus lib. 4. fol. 409. XXVIII. *Ludi victoria Sullana.*

IV. KAL. NOVEMBRIS, id eſt Dies XXIX Octobris. Continuatio LVDORVM Victoriæ Syllanæ. In Kalendario Aſtronomico Arcturi occaſus appingitur. De quo Manilius lib. 1. XXIX. *Arcturi occaſus.*

A tergo nitet Arctophylax, idemque Bootes,
Quod ſimilis iunctis inſtat de more iuuencis,
Arcturumque rapit medio ſub pectore ſecum

De quo, & qualiter influat in homines videndus idem Manilius lib. 5. vbi Scaliger, & cæteri Aſtronomici, apud quos ad amuſſim.

III. KAL. NOVEMBRIS, id eſt Dies XXX. Octobris. Sequuntur etiam LVDI Victoriæ Syllanæ. in Veteri Kalendario Aſtronomico Caſſiopeiæ occaſus refertur. De qua idem Manilius d. lib. 1. XXX. *Caſſiopeia occaſus.*

Cephauſque, & Caſſiopaa
In pœnas ſignata ſuas, iuxtaque relictam
Andromedam vaſtos metuentes Piſcis hiatus
Expoſitam Ponto deflet, ſcopuliſque reuinctam,
Ne veterem Perſeus cælo quoque ſeruet amorem,
Auxilioque iuuet, fugiendaque Gorgonis ora
Suſtineat, ſpoliumque ſibi, teſtémque videnti.

Forma, locus, & ſtella. Huius conſtellationis formam, ſtellarumque numerum, & firmamenti locum pulchre deſcripſit carmine Sophocles, à quo Aratus in Phœnomen. fol. 185. ſic:

Quâ latus afflexum ſinuoſi reſpicit anguis
Caſsiopeia virum reſidet ſublimis ad ipſum.
Clara etiam pernix cœlo cum luna refulget,
Sed breuis & paucis decorata in ſidere flammis.
Qualis ferratos ſubicit clauicula dentes
Succutit, & foribus praducit vincula clauſtri:
Talis diſpoſitis ſtellis ipſa horrida vultu,
Sic tendit palmas, ceu ſit planctura relictam
Andromedam, merita non iuſta piacula mortis.

Ad quem locum multa congerit Germanus, & Scaliger. Ille in Not. ad Arator. fol. 185. Iſte in Schol., ad Manil. fol. 459. Videſis cæteros Aſtronomiæ Scriptores.

XXXI. *Triumphus.* Prid. Kal. Novembris id eſt Dies XXXI. Octobris. Quem inſignem fecit Romæ triumphus C. Pontinij Nepotis Proconſulis de Allobrogibus ex Gallia reportatus ad V. C. Annum DC. XCIX. vt ex Goltzio in Triumphal. fol. 124. Reuſnero in Diar. fol. 160. Maſculo in Encom. fol. 448. colligitur.

Fidiculæ ortus. Aſt in Veteri Kalendario Aſtronomico Fidiculæ ortus notatur. Quem Manilius lib. 5. licet perperam à Lyra diſcriminet, ſic heroice deſcribere properauit:

Cumque Fidis magno ſuccedunt ſydera mundo,
Quæſitor ſcelerum veniet, vindexque reorum,
Qui commiſſa ſuis rimabitur argumentis,
In lucemque trahet tacitâ latitantia fraude.
Hinc etiam immitis tortor, pœnaque miniſter,
Et quiſquis vero fauit, culpam ve perodit
Proditur, atque alto qui iurgia pectore tollat.

Ioſephus Scaliger in Schol. ad hunc locum multa agglomerat fol. 441. verſ. 19. vbi Quid Fidiculæ in martyralibus ſupplicijs, & alia adnectit. Quibus Gentilium errores, & deliramenta in ſuis Kalendarijs, & Faſtis notare diſpoſuimus, vt poſt illa Sanctorum Dies Natales intuearis, ad Dei Omnipotentis gloriam, & Noſtrorum Diuorum honorem, & illuſtrationem.

KALEND. OCTOBR.
DIES I.

A. Vlyssippone *in* Luſitania *natalis* SS. Verissimi, Maximæ, & Ivliæ *fratrum, qui in perſecutione Diocletiani comprehenſi, & per publicas Ciuitatis vias ferociter attracti, tandem abſciſsis capitibus Martyres ad præmia peruenerunt æterna. Eorum* Corpora *canibus dilaceranda, expoſita ſunt; ſed Dei prouidentiâ ſeruata: in mari proiecta ſunt, ſed Dei nutu, à pelago expulſa, donec à fidelibus condita, Vrbis accolæ patrocinium experti ſunt.*

B *Apud* Bastvm *oppidum in* Luſitania *Depoſitio* SS. Gervasii, *&* Godinæ *Confeſſorum; quorum ille conſanguineus* S. Senorinæ, *iſta Abbatiſſa, & nutrix illius fuit. Eorum ſacra pignora in eiuſdem* S. Senorinæ *Baſilica, honorifice requieſcunt.*

C. Vasconiæ *in Cœnobio* Legerenſi *Hiſpaniæ, cuius meminit S. Eulogius*, S. Virilis *Abbatis, qui poſt exantlatas innumerabilium operum virtutes, & memorabilium facinorum operas, Confeſſor inſignis ad Dominum properauit.*

D. *In Cœnobio S. Baſilij de* Cvellar *Diœceſis* Segobienſis, *Depoſitio* S. Euagrij *Martyris, qui cum alijs* Tomis in Ponto *martyrium conſummauit, Cuius ſacra lipſana Hiſpanias adlata, & in eodem Cœnobio condita, ibidem honorifice quieſcunt, & venerantur.*

NOTÆ.

Sancti Verissimvs, Maxima, & Ivlia *Martyres Vlyſipponenſes.*] Eorum *Inuentionem*, & *Tranſlationem*, deſcripſimus ſupra hoc *Tom.* 5. *Die XXIX. Septembr. lit. A.* vbi per tranſitum eorum meminimus. Hîc ipſorum Martyrum agonem prolixius recenſere tenemur. Eorundem elogium compaginant *Vſuardus*, *Galeſinius*, & cæteri recentiorum, à quibus Baronius in *Roman. Martyrolog. h. d.* *Mart. Hiſp. October.* A.

Martyrologia.

fol. 611. hac clauſulâ: *Vlyſippone in Luſitania Sanctorum Martyrum* VERISSIMI, MAXIMÆ, & IVLIÆ *ſororum eius, qui in perſecutione Diocletiani paßi ſunt.* Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 161. *col.* 2. P. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 211. & in *Portugallenſ. fol.* 13. *col.* 2. hac ſerie ſuo idiomate: *Em* LISBOA, *ò martyrio de Saon* VERISSIMO, *e de ſuas irmãs Santa* MAXIMA, *è* IVLIA *naturais da meſma cidade, que na perſiguicaõ de Diocletiano ſe foraõ preſentar ao Iuiz confeſſando ſerem Christiaõs; ò quales mandou logo prender, e atormentar com varios generos de crueldade, e arraſtrar polas ruas de* Lisboa, *indo os Santos Martyres cantando louuores a o Senhor. Finalmente depois de aprejados, os mandou degolar. Seus ſagrados* Corpos *mandou o Tyrano lanzar aos caẽs, mas milagroſamente naon lhe tocando, foraõ lanzados no mar aos peixes atados à grandes pedras; poren tornandoos ò mar ſubitamente à praya foraõ nella ſepultados por algũs Chriſtiaõs. No qual lugar ſe edificou depois hũa Igreja à horra dos SS. Martyres, que hohora ſe chama* Santos ò Vello, *Da qual o Rey* Don Ioaõ II. *de* Portugal, *tranſladou ſeus ſagrados Oſſos, pera ò nobre Moſteyro das* Freyras, *da ordem do* Santiago, *que por cauſa dos meſmos Sanctos ſe chama* Sanctos è Nouo: Quæ verba ſic Latina facta perleges: VLYSIPPONE *martyrium Sanctorum* VERISSIMI, MAXIMÆ, & IVLIÆ *eius Sororum, ex eadem vrbe ortorum, qui in perſecutione Diocletiani ad Iudicem currentes, & Chriſtum confitentes, & ab eo teneri iußi, & crudeliter torti, perque* Vlyſipponenſis *vrbis vias diſtracti, qui canentes Domino laudes, ea cruciamina conſummarunt, donec eos decolari iußit. Quorum ſacra* Corpora *Tyrannus ad canes proijcere præcipiens, ſed mirabiliter ab eorum morſibus liberata, in mare proiecta, vt piſcibus, eſca fuiſſent ad collum lapides pendentes, quæ ad littus redeuntia, ibidem à Chriſtianis ſepulta ſunt. Quo loco in eorum honorem poſtea* Templum *extructum fuit, quod* Sanctorum Vetus *dictum fuit. E quo poſtmodum* Ioannes *huius nominis* II. Portugalliæ *Rex ſacra pignora in Magnificum Monaſterium Sanctimonialium ordinis* S. IACOBI, *quod hodie* Sanctorum Nouum *dicitur tranſtulit.* P. Ieronymus de Higuera in *Hiſpano MS. fol.* 48. Philippus Ferrarius in *Topograph. SS. verb.* Vlyſippo. *fol.* 135. De

Scriptores. eis Ioannes Vaſſeus in *Chron. Ann.* 303. Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 308. vbi Rodericus Caro *lit. N. fol.* 115. Franciſcus Biuarius *Comment.* 2. *n.* 1. *fol.* 366. Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan lib* 10. *c.* 14. Ioannes Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib.* 2. *c.* 20. *fol.* 39. D. Franciſcus Padilla *Hiſtor Eccleſ. Hiſpan. Tom.* 1. *Cent.* 4 *c.* 19. Stephanus Garibay in *Compend. Hiſtor. Tom.* 1. *c.* 44. Andreas Scothus in *Bibliothec. Hiſpan. fol.* 107. F. Didacus del Roſario in *Flor. SS. Portugall. Die I. Octobr. fol.* 208. F. Ludouicus ab Angelis in *Viridar. Portugall. c.* 27. & 28. *fol.* 83. Bernardus Brito in *Monarch. Luſitan.* 2. *p. lib.* 5. *c* 23. & Brandao 3. *p. fol.* 56. D. Maurus Caſtella *Hiſtor. Compoſtellan. lib.* 2. *c.* 23. P. Antonius Vaſconcellos in *Deſcription. Portugall. fol.* 448. *n.* 15. & *fol.* 548. *n.* 2. Georgius Cardoſo in *Offic. SS. Portugall. Hymn.* 3. *fol.* 4 ſic:

Martyrum turmam celebret ſecundam
Fructibus tellus onerata tantis,
Læta non eſſet ſapienter alto
Pſallere Regi.
Ecce pro Chriſto IVLIAM *Sororem*
MAXIMA, & VERVS *nimium ſequentes*
Strata Quadrigis ſpatioſa verrunt
Vrbis Vlyſſis.

Et in *Compend SS. Portugallenſ. c.* 7. *fol.* 16. *col.* 2. Eduardus Nunius in *Deſcript. Portugall c.* 39. *fol.* 71. *col* 2. F. Thomas Truxillo in *Theſaur. Concionator. Tom.* 2. *Die I. Octobr fol.* 1828. D. Rodericus de Acuña *Hiſtor. Vlyſipponenſ.* 1. *p. c* 18. *fol.* 38. Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib.* 11. *c. fin. n.* 368. Cardinalis Baronius

in *Annalib. Eccleſ. Tom.* 2. *Ann.* 303. *n.* 131. D. Martinus Carillo in *Annal. Eccleſ. Hiſpan. Ann.* 308. *fol* 226. Eius ACTA ex Legendarijs MSS. Montis Sion, & Eccleſiarum Segobienſis, Eborenſis, Hiſpalenſis, & aliarum damus.

ACTA SS. VERISSIMI, MAXIMÆ, & Iuliæ eius ſororum, Martyrum Vlyſipponenſium, ex Legendarijs Vetuſtis MSS. Cœnobij Montis-Sion Toletani, & alijs Eccleſiarum Hiſpaniæ.

IN *Temporibus illis, cùm per vniuerſas Prouincias ad Romanum Imperium pertinentes, Paganorum iuſſione Principum, Chriſtianitatis perſecutio deſæuiret, nec eſſet omnino in Orbe angulus, in quo non vera Religionis ardorem, Idolorum cultura niteretur extinguere: in* Vlyſipponenſem *Ciuitatem, quam in Occeani litore memorat, & retexit antiquitas, Tres Chriſti Domino Martyres Pagani tunc Præſidis perſecutio conſecrauit. Qui cùm præceptis Imperialibus fuiſſet admonitus, vt diuerſis tormentis interficerentur, qui ſacrificare Idolis diſtuliſſent, praeceptionis impiæ nefarius executor prædictæ Vrbis indigenas deduci ad ſacrificium per miniſtros ſuos compulit; qui ſecundum ritum Paganorum contradicentibus pœnam, obedientibus præmia promittebat. Cúmque inter alios, quos mundanarum rerum blandimenta deceperant, adolere profanis Altaribus,* VERISSIMVS, MAXIMA, *&* IVLIA, *illius Sorores, & vrbis eiuſmodi accolæ caperentur, cogerenturque, diſcrepantes quidem ſexu, ſed animi virtute conſimiles, Chriſtianos eſſe, Chriſtum credere, nec diuelli poſſe ab eius miniſterio, ſunt profeſſi. Quorum Iudex confeſſione compertâ, parari ſecretarium, intromitti Lictores, extendi Martyres, admoueri verbera, colligari vngulas, & exponi equuleorum tendicula imperauit. Sed nihil horum Dei famulos terruit aut promiſſum, aut ſuperauit appoſitum. Proficiebat ſiquidem per damna corporum, virtus animorum; & per multiplices, ac ſuccidnos ſuppliciorum gradus, ad repromiſſam beatitudinem, fides in Deum ſtabilita tendebat. Ardeſcebat quidem iracundia perſequentis, cùm fiduciam Martyribus per adinuentionum ſuarum cruciamenta conſpiceret, & per omnes calliditatis aſtutias, mens Diabolo dicata, currebat. Sed vincere immundi hoſtis calliditas non potuit quos ad coronam cœleſtis præmij præparatam patientia diuina monebat. Conſummantur tandem gladio tormenta martyrij, vt voce Chriſtum confitentes, quos mutare pœna non poterat, ſpiritus emiſſus intraret in cœlum. Nec ſic tandem ſaucientis Iudicis eſt expleta crudelitas; nam inhumata reliquit corpora, & ſaxeis molibus aggrauata, auibus deuoranda, & feris laniandа ſubiecit. Sed cum penitus illæſa manerent, auferri iuſſit, & in pelagum proijci, ne impenſa ſepultura teſtimonio, exemplum confeſſionis, ac fides ad poſteritatis notitiam perueniret. At prius veneranda ad litus corpora, quam nuntij reuerterentur, peruenerunt. Occurrit Plebs deuota cum gaudio tantæ rei obſtupefacta nouitate, fide excitata, & martyrij vnanimoſitate munita, quæ protinus* Corpora *veneranda colligere, & ad ſepulturæ locum cum maxima reuerentiæ veneratione transferre curauit. Nec vllum Chriſtianorum familiaris rei occupatio tenuit, aut ſexus retraxit, aut infantia præpediuit, quominus diſtractus deeſſet officio. Cuius populi Nos exemplum ſequentes, annua hæc Martyribus feſta* Kalendis Octobris, *quibus fuere coronati, perſoluimus, vt eorum interceſſionibus adiuuemur. Nec credere debemus defunctos, quos throno cœleſti nouimus eſſe applicatos.* CORPORA *vero Sanctorum Martyrum iacuerunt apud* Vlyſipponem *in Eccleſia ipſiſmet, Sanctis Martyribus conſecrata, donec Agarenorum procedente per* Hiſpanias *irruptione, à Chriſtianis illius ſeculi ſub terra inuoluti, ne in manus*

Perſecutio.
Origo.
Torquentur.
Coronantur.
Corpora in pelagum proyciuntur.
Sepeliuntur.

Sarracenorum venirent; illic oblita permanſerunt, eum nullus eſſet, qui locum theſauri demonſtraret abſconditi. Sed currentibus annis, cum in eadem illa Eccleſia antiqua (Vlyſippone *iam ab Arabum captiuitate liberata*) *Monaſterium Ordinis* S. IACOBI *magnificum erigeretur, quo poſtmodum in* Mertollam *tranſlato, Equitum loco, vxores, & filiæ eorum, in eodem Monaſterio recolligerentur, quouſque Viri è bellis aduentabant, cœpit ibidem ex viduis, & alijs Illuſtriſſimis fœminis Ordo mulierum* S. IACOBI *Sanctimonialium coadunari. Inter has* Commendataria *quædam locum ſepulturæ Sanctorum diuinitus ediſceas, effoſſo loco,* Die XXIX. Septembris, *tandem per ſuauitatem odoris, quem fouea ſpirabat, inuenta ſunt, & in Ara Maiori collocata, Vrbem, & Orbem miraculis illuſtrarunt, quæ Deus Sanctorum intereeſſione patrauit. Præſtante D. N. Ieſu-Christo, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum. Amen.*

Inueniuntur, & collocantur.

Annus agonis.

En ACTA ex MSS. *Legendarijs* Cœnobij *Montis-Sion* Ciſtercienſis Toletani, & S. E. *Segobienſis*, in quibus licet Annus agonis non compulſetur, tamen eum fuiſſe conſtat CCC. VIII. vt ex Flauij Dextri *Chron. Ann.* 308. liquet, his verbis. VLYSIPPONE *in* Luſitania *Sancti Chriſti Martyres* VERISSIMVS, MAXIMA, & IVLIA, *eiuſdem Martyris Sorores, & conſortes martyrij.* In Nomine, & Sexu MAXIMÆ vafre *Eduardus Nunius* aberrauit, illam Virum faciens, & MAXIMVM vocitans, Quem ſecutus *Maurolycus*, in eodem errore dilabitur. De hiſce SS. Martyribus quidam *Poëta Luſitanus*, non inuenuſtus, hæc apud Emanuelem Campos de *Reliq. Vlyſippon. fol.* 374. Epigrammata ſcripſit.

Maurolyci, & Nunij error.

Dum fera ſaxa volant ſacrorum in vulnera Fratrum,
Apparent quinis ſanguinolenta notis.
Vt Diui ſigna inſpiciunt, VERISSIMVS *iſta*
Stemmata, ait, noſtra nobilitatis erunt.
Stigmata quina Deus ſua fecit ſtemmata: Natis
Ergo ſuis merito ſtemmata quina dedit.

Epigrammata.

DE D. VERISSIMO.

Nomine qui fuerat, re fit VERISSIMVS *ecce*
Ne verum occultet maluit ille mori.

DE D. MAXIMA.

MAXIMA *quam ſuperas menſuram nominis! Orbis*
Det quæcunque vocat maxima, maior eris.

DE D. IVLIA

IVLIA *Pompei collapſa eſt ſanguine: fudit*
Quæ proprium, coniux Iulia digna Deo eſt.

Baſilica.

In Prouincijs *Gallecia*, & *Portugallia* paſſim inueniuntur *Templa* his Sanctis Martyribus extructa, & conſecrata, apud Scriptores illius Regni communis anamneſis reperitur.

B. SS. GERVASIVS, & GODINA *Abbatiſſa*] Venerabilis eſt memoria horum Sanctorum apud *Portugallenſes*, qui illorum Nomina repetunt, licet ACTA reticeant. Eorum commemorationem P. Ioannes Lupus in *Martyrolog. Luſitan. fol.* 9. *Die XXII. April. col.* 2. his verbis ſubjungit: *Na meſma Igreja do* BASTO, *à feſta de* S. GODINA *da dita Ordem de São Bento. Abbadeſa, è Ama de* S. Senhorinha. *Seu Corpo eſta ſepultado dentro de Altar Mòr dà dita Igreja. Na qual he tambem muyto venerado de São* GERVAS, *ſegundo tradicão de todo ò pouo irmão de Santa Senhorinha. A ſepoltura do qual eſtà na meſma Igreja; reſpondendo da outra parte à da S. Virgem ſua irmaã.* Quæ Latine ſonant: *In Eadem Eccleſia* Baſti, *feſtiuitas* S. GODINÆ *eiuſdem Benedictini Ordinis, Abbatiſſa, &* S. Senhorinæ *nutricis, Eius Corpus intra*

Martyrologia.

cauum

eaunm Maioris Aræ dictæ Eccleſiæ ſepultum eſt. In qua etiam veneratur vlterius S. Gervasivs, *quem fuiſſe* S. Senorinæ *fratrem populi traditio recenſet. Cuius ſepulchrum in eadem Eccleſia viſitur, ad alterum latus ſacrophagi* S. Senorinæ *Sororis oppoſitum.* Sequitur P. Ieronymus de la Higuera *in Martyrolog. Hiſpan. MS. Die I. Octobr. fol.* 48. Qui dies his Diuis ſacer eſt, vt notauit Luitprandus in *Chron. Ann.* 960. apud D. Thom. Tamayo *fol.* 243. & apud D. Laurent. Ramir. *n.* 363. *fol.* 430. his verbis : S. Godina, *&* S. Gervasivs *in* Luſitania *obiere hoc Anno. Illa* Primo Die Octobris ; *ille eodem Die.* De ipſis ſcripſere Bernardus Brito in *Monarch. Luſitan. lib.* 7. *c.* 25. P. Antonius Vaſconcellos in *Deſcript. Luſitan. fol.* 530. Antonius Brandão *Monarch. Luſitan,* 4. *p. lib.* 12. *c.* 26. F. Antonius de Yepes in *Chron, Benedict. Tom.* 7. *Ann.* 977. D. Rodericus de Acuña *Hiſtor. Portucalenſ.* 1. *p. c.* 23. *&* in *Hiſtor. Braccarenſ.* 1 *p. c.* 116. *fol.* 458. F. Ludouicus ab Angelis in *Viridar. Portugall. c.* 55. *fol.* 146. Eduardus Nunius in *Deſcript. Portugall. c.* 52. *fol.* 82. *& c.* 58. *fol.* 84. Georgius Cardoſo de *SS. Portugall. c.* 30. *fol.* 26. Nos ſupra *Tom.* 2. *Die XXII. April. lit. B. fol.* 722. Vtriuſque Acta periere, nec præter nomina eorum, & Godinæ Abbatiatum, aliquid amplius conſeruauit antiquitas; ideo hac commemoratione contenti ad alia progredimur.

Dies obitus.

Scriptores.

S. Virilis *Abbas Legerenſis in Vaſconia Hiſpania.*] Tanti Viri ſanctitudinem C.
refert Hugo Menardus in *Martyrolog. Benedictin. h. d. fol.* 85. hac periodo : *In Regno Nauarræ* S. Virilis *Abbatis* Et in *Obſeruat. lib.* 2. *fol.* 711. hæc verba ſubnectit: *Fuit* S. Virilis *Abbas* S. *Saluatoris Legerenſis in Nauarra* : *Quod Monaſterium diſtat à* Pampelone XXIV. *Militar. Ferunt illum vixiſſe circa Annum* DCCC. XL. *ſub Rege Inigo Ximeno Ariſtâ. Eius Corpus eſt in eodem Monaſterio, in capſa in qua hæc Gothicis literis inſcripta reperiũtur.* Hic Iacet Corpvs B. Virili Abbatis Legerensis. *Illius* Acta *admiranda habentur. Eius feſtum celebratur in eodem Monaſterio* Kalend. Octobris. *Menardi* veſtigia ſequitur P. Ieronymus de la Higuera in *Martyrolog. Hiſpan. MS. fol.* 48. Eius etiam ſanctitatem deſcribit Arnaldus Oihenardus in *Not. Vtriuſq. Vaſcon. lib.* 1. *cap.* 3. *fol.* 97. F. Antonius Yepius *in Chron. Benedict. Tom.* 4 *Ann.* 840. *cap.* 2. *fol.* 84. *&* 85. Dom. Prudētius Sandoual. *Hiſtor. Pampilonens. Ann.* 840. *fol.* 18 *col.* 2. Sed S. Abbatis res geſtæ prorſus excidere, & vt inquit *Yepius* licet eius ſtupenda miracula ad eius manus peruenere, illa referre abſque Actorum, & virtutum relatione, quæ Sanctitatem conſtituunt, noluit, quia incongruum ſibi viſum fuit. Hinc & Nos ſubſiſtimus, quia vnde recenſere Actiones nec adſequi potuimus. De quibus hæc tantum Yepius: *Quo tempore vixerit ignoratur, ſed vt dicebam, veriſimiliter credimus vixiſſe, & Abbatem egiſſe in Monaſterio* Legerenſi *ante* Inicum Ariſta *Nauarræ Regem. In Cœnobio S. Saluatoris* Legerenſi *colitur eius Dies feſtus* Kalendis Octobris *magna omnium ſolemnitate, prout in Oppido* Termas, *à Cœnobio vix vnico lapide diſſito, & in territorio huius Oppidi adhuc fons cryſtallinus, & perennis, titulo S. Abbatis conſpicuus, in medio nemoris ſyluarum denſitate celebris. Inter alias marmoreas capſas* Reliquiarum, *quas Monaſterium illud conſeruat, vna viſitur literis Gothicis inſcripta deauratis, hac Epigraphe :* Hic Iacet Corpvs B. Virili Abbatis Legerensis. *Inſignia de hoc Diuo prodigia recenſentur. quæ non ſubiungere propoſui, quia eius res geſtas non ſum adeptus. Quibus ignotis, fruſtra ad miracula proceditur. Sufficit hic breuem hanc notitiam apponere vt eius memoria ex Nauarra, Caſtellam tranſcendat.* Hactenus Yepius, & Nos hactenus.

Martyrologia.

Scriptores.

S. Evagrivs Martyr Ponticus.] Illius cum aliorum nominibus memoria D.
repetunt *Beda, Vſuardus, Ado,* & plurimi recentiorum, quibus adſtipulantur vetera MSS. vt inquit Baronius in *Martyrol. Roman. h. d. lit. C. fol.* 611. hoc elogio: Tomis in *Ponto ſanctorum Martyrum Priſci, Creſcentis, &* Evagrij. Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellano fol.* 161. P. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 211. Acta nullus ſcripſit, M. Ægidius Gonzalez Dauila Chronographus Regius in *Theatr. Eccleſ. Caſtel. Tom.* 1. *fol.* 519. aſſerit, ſacra huius S. Martyris pignora adſeruari in diœceſi *Segobienſi* in Cœnobio fratrum *S. Baſilij Magni* in Oppido Cvellar vbi honorifice coluntur Quod & Nos adepti ſumus ex relatione

Martyrologia.

Corpus in Hiſpania.

Reueren

Reuerendiſſimi,& nunquam ſatis laudati Prædicatorum Principis, & Principum Prædicatoris *P. F. Didaci Niſſeno*, amici Noſtri, cuius elogium vltro, & voto ſcriberem, niſi luculentius ſcriptum inuenirem ab Auberto Miræo Antuerpienſi in *Biblioth. Sacr. Tom. 2. Secul. 17. fol. 264.* vbi mirifice tanti Viri ſcripta, licet non omnia, cumulatiſſime recenſet. Vtvt ſit ſemper mihi venerandus ob Religionem, colendus ob eruditionem, & magni faciendus ob neceſſitudinis vinculum erit.

SEXTO NON. Octobris.

DIES II.

A NVMANTIÆ *in Hiſpania ad Eremitorium* S. Michaelis, *Depoſitio ſacrorum pignorum* B. SATVRII *Eremitæ,* Sancti Prudentij *Epiſcopi* Tyraſonenſis *Magiſtri*; *qui cùm à iuuentute ad vſque ſenectam, & amplius, in ſilentio eremi delituiſſet, & orationi, meditationi, & alijs auſteritatis vacaſſet exercitijs, demum virtutibus onuſtus ad Dominum Confeſſor inclytus permeauit.*

B. HISPANIÆ, *& alibi* Inſtitutio *Sanctiſſimi* ROSARII *Beatiſſimæ Virginis* MARIÆ, *Dei-Genitricis, & Dominæ Noſtræ: quæ à S.* Dominico *Prædicatorum Patriarcha Hiſpano, originem ſumpſit, ad antidotum, & amuletum aduerſus* Albigenſium *hæreſim, Gallias depaſcentem, &* Montis-Peſſulani *terminos deuorantem.*

NOTÆ.

A. *Eius ſanctitudo.*

SANCTVS SATVRIVS *Eremita Hiſpanus.*] Celebris eſt huius S. Viri apud *Hiſpanos* memoria, & ob eius ſanctitudinis ſpecimen, & propter magiſterium quod impendit in educatione *S. Prudentij* I. Epiſcopi *Tyraſonenſis*: cuius licet Nomen non inueniatur ſcriptum in *Martyrologijs*; tamen in ACTIS illius Sanctiſſimi Præſulis vetuſtioribus, quæ ſupra *Tom. 2. Die* XXVIII. *April. lit. B. fol.* 802. dedimus, Sancti titulo recenſetur. Inſuper in Oratorio ſeu Eremitorio *S. Michaëlis*, in quo vitam egerat Eremita, & vbi *S. Prudentium* educauerat, in

territorio

territorio vrbis *Numantinæ*, ſeu *Sorienſis*, adhuc eius Sepulchrum viſitur, honorifice cuſtoditum, & cultum; ita vt quotannis ad eum viſitandum innumera Oppidanorum circumiacentium occurrat multitudo. Hinc crederem, nequaquam fuiſſe in Tabulis Sacris hucuſque recenſitum, quia Dies eius obitus fuerat ignoratus. Sed Dei beneficio illius anamneſin reſtituimus, & Diem tranſitus aſſignando; & ACTORVM ecphraſin, quæ hucuſque delituerat, referendo. *Vt quid nondum in Albo ſanctorum ſcriptus.*

De eo Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan Tom. 2. lib. 11. c. 74. fol.* 87. F. Ioannes Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib. 5. c. 29. fol. 122. & lib. 6. c. 36. fol. 158. col. 2.* Vaſſeus in *Chron. Ann.* 590. D. Franciſcus de Padilla *Hiſtor. Eccleſ. Hiſpan. Tom. 1. Cent. 4. c. 31. fol.* 202. D. Vincentius de Lanuza *Hiſtor. Aragon. Tom. 1. lib. 4. c. 41. fol.* 436. D. Ioannes Briz Martinez *Hiſtor. Pinnatenſ. lib 5. c. 20. fol.* 767. F. Thomas Truxillo in *Theſaur. Concionat. Tom 2. fol.* 967. F Franciſcus Biuarius in *Not. ad. S. M. Maxim. in Chron. Ann. 572. n. 3. fol.* 549. & Nos ſupra *d. Tom. 2. fol.* 804. & plures alij. *Scriptores.* Eius ACTA, forte ab ipſo *S. Prudentio* conſcripta, qui S. Magiſtrum tumulauit, ex vetuſto MS. Sanctorum Hiſpaniæ Codice, quem beneficio R. P. F. *Thoma de Herrera* Auguſtiniani acceperam, damus.

ACTA S. SATVRII EREMITÆ SORIenſis in Hiſpania, Magiſtri B. Prudentij I. Tyraſonenſis Epiſcopi, ex Codice MS. Sanctorum Hiſpanorum, apud Nos ſeruato.

SATVRIVS *ex genere Gothorum oriundus, & ex parentibus Chriſtianis natus, & apud* Oriam *caſtrum nutritus, literas ab infantia addiſcens, ab eadem animum ad eremiticam vitam ſectandam, & in ſolitudine perficiendam direxit.* *Origo.* *Quod, cùm iam ad maiorem ætatem perueniſſet, exequis conſtituens, parentibus defunctis, timens ſeculi illius, & humanarum rerum viciſſitudines, & pericula, pauperibus patrimonium ſuum erogans, ſolus ad litus* Dorij *fluminis, Caſtrum* Oriæ *præterlabentis, omnibus relictis, petiuit.* *Seceſſus.* *Cum itaque alueum fluminis, non ſine magno labore, quia aquis abunde tumens, vix vtriuſque littoris veſtigia antiqua demonſtrabat, pertranſiſſet, è veſtigio Caſtri, Oratorium in rupis immanis foramine conſtruxit, & iuxta in alto ſpelæo domunculam exiguam, quâ aliquando recumbens, vix vt corporis compaginem extenderet, locus erat. Hîc per fere Triginta & amplius annos, ſolus herbarum radicibus, & arborum ſylueſtrium fructibus vixit, ſic Deo, & ſibi, vt iamiam per totius regionis illius angulos, eius vitæ ſanctitas, & virtutum acumina, miraculorum frequentiâ diuulgarentur. Qui humani fauoris auram diffugere ſæpius ſatagens, tamen Dei monitu detentus, nunquam Domunculam, quam* S. Michaëli *dicauerat Archangelo, deſeruit. Sed cùm quadam die multo mane ex ſuo Oratorio* SATVRIVS *exiret, vt flexis genibus oraret ad oſtium ſpeluncæ, vidit in profundo vallis, quâ flumen Dorium excurrit, puerum torrentem tranſire volentem, & huc, illucque ambulantem, cuius Vir Dei inquietudinem demirans, ex humo erectus ſupra lapidem aſcendens, altâ voce intonuit, vt puerum à propoſito reſipiſceret, & deterreret. Eius vocem vix puer audierat, cum in Deo perfecte confidens, ſuper vndas Dorij ſicco veſtigio tranſiuit, & rupem vbi ſpelunca erat, aſcendit, pedeſque hominis Dei amplexatus eſt.* *S. Prudentium puerum Dorium tranſeuntem recipit.* SATVRIVS *verò videns in puero tantum miraculum, protinus ad pueri pedes, lachrymis decurrentibus, prouolutus, à puero benedictionem, puer ab eo eandem lachrymantes petebant.* SATVRIVS *etenim cùm minime poſſet puerum ad ſuam petitionem adtrahere, illum è terra eleuans, ſignoque Crucis ſignans, manuque trahens, in Oratorium deduxit. Vbi poſtquam vterque orationem flexis genibus abſolutis, Sanctus Eremita puerum de patria, nomine, propoſita, & alijs interrogauit.* *Illum in diſcipulum eligit.* *Qui, cum natum in* Armentia *oppido, ex parentibus*

Chriſtianis, vocatumque Prudentium, *& ſolitudinem eremi quarentem, dixit. Tunc* Satvrivs Prudentium *puerum in diſcipulum ad eum erudiendum ſuſcepit. Inde temporum progreſſu ita* Prudentius *doctrinam magiſtri, Eremita Beati ſuxit, & tantam in ea Deus caulocauerat gratiam, vt Venerabilis homa miratus eſſet, quanto in diuinis contemplationibus, & cateris exercitijs omnes etiam ſeniores ſuperaret honore. His igitur exercitationum aſſiduis operibus* Satvrivs Prudentium *eruduit per fere ſeptennium, qua expleto Vir Dei cœpit agrotari, & cognito per Spiritum-Sanctum eius vita fine, vocato diſcipulo, & ſuper nudam humum carpore, extenſa, diuinas laudes canere cœpit. Poſt hac,* Prudentio *vale dicto, & qua ab eo exequenda erant poſt eius obitum cammiſſa, in manus Sanctiſſimi adoleſcentis amarè lachrymantis, ſpiritum reddidit Creatori* VI. Nonas Octobris. *Cuius* Corpus, *vt iuſſerat Magiſter, in proprio ſagula euoluens, intra eiuſdem Oratorij* S. Michaëlis *angulum ſepeliuit, cum ſequenti inſcriptione:*

Moritur.

Epitaphium.

HIC. REQVIESCIT. FAMVLVS. DEI.
SATVRIVS. QVI. POSTQVAM. VITAM.
PER. FERE. XXXVI. ANNOS EREMITICAM. TRANSEGISSET. MIRACVLIS.
CLARVS. OBDORMIVIT. IN. DOMINO.
ANNORVM. LXXV. DIE. VI. NON. OCTOB.
A. ERA. DC. VI. Ω

Cultus.

Quod ſacrum Corpus *poſtmodum miraculis effulgens, idem* Prudentius, *poſtquam ad* Tyraſonenſis *Eccleſia Epiſcopatus apicem deuenit, ſublimiori loco conlocans, honore canonizationis ſublimauit, ita vt in poſterùm ſanctitatis titulo cognitum, & cultum, frequentiâ circumiacentium fuerit accolarum, qui ad eius ſepulchrum accedentes Deum in Sancto ſuo corde, & opere magnificant. Cuius ſit laus, & gloria in ſempiterna ſecularum ſecula, Amen.*

Vbi hodie requieſcat S. Viri Corpus. Hactenus Acta, quæ in prædicto MS. Codice Vetuſto P. *Thoma de Herrera* Auguſtiano leguntur P. Biuarius in *Not. ad Maxim. d. Annal.* 572. *n.* 3. §. 38. *fol.* 550 in Margine aſſerit: *Quod* Corpus *huius* S. Satvrii *Eremita, & Magiſtri* S. Prudentij, *hodie debito honore ſernat, & cuſtodit Eccleſia Sortenſis.*

Ex Inſcriptionis epigraphe liquidò conſtat Satvrivm vitam exuiſſe Erâ *Annus obitus.* DC. VI quæ ad Annum Domini D. LXVIII. reſpondet: quo calculo probatur aſſertio S. M. Maximi in *Chran. Ann.* 572. dicentis, quod per illud tempus poſt *Dydimum*, & *Sanctium* in Sede *Tyruſſonenſi* Prudentius fuit ſublimatus; & hoc refert *Maximus* eueniſſe poſt Quatuor annos à morte Satvrii Magiſtri. nam iſte Anno D. LXVIII. obijt, ille Anno D. LXXII. infulam *Tyraſſonenſem* induit. Quidquid ſit, ex Inſcriptione liquet SS. Satvrivm Magiſtrum, & Prudentium Diſcipulum, Gothorum æuo vixiſſe.

Topographia. Nvmantia. Ciuitas vetuſtiſſima Hiſpaniæ, & per omnia temporum ſecula famigerata ob bellicam Ciuium gloriam, & virtutem, quâ ſine muro, & turribus accolæ fuere patriæ propugnaculo, ita vt maximos exercitus Populi Romani non ſolum per Viginti annos fortiſſime ſuſtinuit; ſed magnis cladibus, & pudendis fœderibus, frequenter affecerit: donee à Scipione Africano victa fuit vrbs nulli comparabilis ſtrenuitate; ſi victa dici poſſet, quæ nullum de ſe hoſtibus gaudium, nec quidem ſpolia reliquerit. Sita eſt in *Pelendonibus Celtiberia*, non procul ab amnis *Durij* exortu, modice edito in tumulo. Hodie Soria nuncupatur locus, quo olim extiterat *Numantia*. De ea omnes Rerum Romanarum Scriptores claſſici, & Topographi. Geographique, & quos congeſſit Ludouicus Nonius in *Hiſpan. c.* 78. Rodericus Mendez Silua in *Populat. Hiſpan. in Caſtell. Veter. c.* 23. *fol.* 24.

B. Institvtio Rosarii *B. Virginis* Mariæ, D. N.] Huius inſtitutionis diem

diem feſtum agunt Fratres Prædicatores Ordinis S. Dominici hoc die, quo ſpeciale officium Apoſtolica conceſſione recitant, in memoriam ſingularis fauoris, quem B. Patriarchæ Virgo Dei-Genitrix fuit impartita, cum formam *Roſarij* demonſtrauit eidem; vt in poſterum illam ſuos fratres, & vniuerſos Chriſticolas edoceret. De hac Inſtitutione plurimi ſcripſere, præcipue Flamminius in *Vit. S. Dominic. lib.* 2. Caſtilio in *Chron. Prædicat. lib.* 1. *c.* 34. Ioannes Sagaſtizaual *Hiſtor. Roſar. lib.* 1. *c.* 5. Thomas Maluenda in *Chron. Prædicat. Ann* 1215. *c.* 19. *fol.* 135. Leo X. Pont. Max. in *Bull. Ann.* 1520. Pius V. in *Bull. Ann.* 1569. Gregorius XIII. *in Bull.* 1573. & Sixtus V. *in Bull.* 1588. ACTA ex Lectionibus damus:

HISTORIA INSTITVTIONIS Pſalterij, Siue Roſary B. MARIÆ *Virginis, ex Lectionibus Breuiary Antiqui Ordinis Prædicatorum à Sede Apoſtolica approbatis.*

Albigenſium hæreticorum præcipuus error aduerſus Dei-param.

INTER *turpiſſimos* Albigenſium *errores quos blaſphemo ore impij vomebant, ille præcipuus erat, quo puritatem, & integritatem ſacroſanctæ Virginis* MARIÆ *fœdè lacerabant. Nam illi per ſummam impudentiam Dei-Matrem, meretricem appellabant voce impuriſſima: eiuſque illibatam virginitatem, ſuffragia, & dignitatem abnegabant. S. Vir* DOMINICVS, *cui nihil poſt Deum magis cordi erat, quam* B. Virginis Deiparæ *amor, cultus, & veneratio: in qua tanquam in tutiſſima anchora ſpes ſuas quiſque Chriſtianus collocare debet, vehementiſſimo animi dolore diſcruciabatur, cernens hæreticorum procaciam, & ſummum oris propudium; ſacram Virginem aſſiduis, ac fere continentibus precibus interpellabat, vt honorem ſuum, dignitatemque aduerſus blaſphemantium furores tueretur, & tanta malorum inundationi omnia obruenti, præſenti remedio occurreret. Nullam Vir Apoſtolicus maiorem aliam capiebat conſolationem; nulla illi dulcior, ac frequentior occupatio quam corde, & ore ferre ſemper* Angelicam Salutationem, *& vt id omnes quibus cum agebat, facerent, enixiſſime hortabatur. Ergo cum in vrbe Albiorum impiam hæreſim verbo, doctrina, prædicatione, & modis omnibus conaretur extinguere; nec ſic ſe proficere videret, quòd arte Diaboli, miſerorum hæreſi deceptorum corda valde obſtruerentur; ad ſacram Virginem confugiebat, & prouolutus in preces, pijs querimonijs, & ex alto pectoris ductis ſuſpirijs, totũ cubile lachrymis implebat. Quid eſſet, quod ſic auctoritatem ſuam impuriſſimo hæreticorum ore labefectari ſineret, & tot animas Filij ſui pretioſo ſanguine comparatas, ita peſſum in perditionem abire permitteret. Relictam ipſam in Eccleſia vnicum aduerſarum rerum præſidium, rebus perditis, ac plene deploratis ſubueniret.*

S. Dominici oratio ad Virginem, vt de remedio prouideret.

B. Virgo apparet Dominico, & Roſarium inſtitui iubet.

AVDIVIT *miſericordiæ Regina preces ſerui ſui* DOMINICI, *ſeque illi die quodam feruentiſſime oranti in manifeſta viſione conſpicuam exhibuit, multoque ſplendore, & gloria circumdata, ſic illum eſt adlocuta:* Bono animo eſto DOMINICE noſti quanto ſanguinis impendio, & vitæ amantiſſimo Vnigenito Patris, & meo, Salus hominis ſteterit: non vult ipſe perire, quod ſaluauit. Perſeuerantia opus eſt, ſine qua res præclaræ non geruntur; mentem optima ſpe firma, fructum laborum vberem reportabis. Quod nunc in tot malis magnum erit remedium, meditationem maiorum myſteriorum humanæ redemptionis per Filium meum patratæ omni ſtudio Populis prædica, & vt ſe gratos tantis beneficijs, ea ſaltim pia recordatione præſtent, eos cõmoneſac: ROSARIVM inſtitue, eam precandi formulam, quam tibi trado homines doce. Ecce quidem Filio meo mihique gratiſſimam precationem admone: hoc erit vnicum ad euertendas hæreſes, vitia extinguenda, virtutes promouendas, miſericordiam Dei implorandam, ſuffragia mea impetranda, magnum, & ſingulare in Eccleſia præſidium.

dinm. Volo autem vt Tu, tuique in Religione ſucceſſores huius cœleſtis, & à me excogitati ritus perpetuo præcones, & annuntiatores ſitis, vnde ingentes vtilitates in animis fidelium orientur: nec ipſa vnquam ope, & auxilio, etiam ſequentibus miraculis deero. Hoc eximium ſingulareque donum à me tibi, & reſurrecturo mox Ordini tuo, pacto rato, in æternum eſto. *Ea viſione primum, tanta maieſtate territus* DOMINICVS, *mox ampliſſimo munere B. Virginis egregie confirmatus, dici non poteſt, quam pleno mentis gaudio perfuſus fuerit. Actis quantas valuit S. Deiparæ pro immenſo beneficio, gratijs abeuntem Virginem ſumma veneratione proſecutus eſt. Inde Vir ſanctus cœpit incredibili ardore deuotionem* S. ROSARII *populis prædicare tanto cum audientium fructu vt multi relictis erroribus, ad Catholicam fidem redierint, & plurimi, qui peccatorum voraginibus immerſi hærebant, mira Dei benignitate reſipiſcerent, & ad præclaram virtutum frugem emerſerint. Affuit Beatiſſima Dei Mater exorienti nouo* ROSARII *inſtituto, eiuſque naſcentis primordia clariſſimis miraculis illuſtrauit; poſtmodum per totum Orbem, Apoſtolica auctoritate munita, diffuſa, animos fidelium ad preces illas deuote fundendas allicıunt.*

S. Dominicus Roſarium prædicat.

Ecce Inſtitutionis ROSARII Hiſtoria, quam & ſuperius relati Scriptores recenſent, illamque innumerabilibus, & ſingularibus prodigijs, quæ prolixitatis ergo conſulti omittimus, illuſtrant. Nos aliqua ad Inſtitutionis huiuſmodi panegyrim explanandam, congrua ſubiungemus ſcholia.

Quo tempore Roſarij vſus inuentus?

PRIMVM, *An ante tempora* DOMINICI *fueritne hæc precationis formula inuenta?* Cui reſpondeo quæſito: Quod Sozomenus in *Hiſtor. Eccleſ. lib. 6 c. 29.* hæc verba recenſuit: *Paulus quidam domicilium habuit in* Pherme, *qui eſt Mons in* Sceti, *cui fuere Diſcipuli non pauciores Quingentis. Nullum opus faciebat, neque à quopiam quidquam ſibi accepit, præterquam id ſolum quod edebat. Id precibus ſolum ſe defixit, & in Dies ſingulos Trecentas orationes Deo, velut tributum quoddam, reddidit. Ac ne per imprudentiam in numero erraret*, Trecentis *lapillis in ſinum coniectis, ad ſingulas preces, ſingulos inde eiecit lapillos. Conſumptis igitur lapillis, conſtabat ſibi orationes lapillis numero pares, à ſe expletas eſſe.* Eadem referunt Palladius in *Lauſiac. c.* 23 Caſſiodorus in *Tripartit lib.* 8. *c.* 1. Nicephorus *Hiſtor. Eccleſ. lib.* 11. *c.* 26. Marcus Marullus de *Dict. & Fact. Memorabil. lib.* 2. *c.* 1. Sed nihil hæc precum forma cum ROSARIO, quia *Paulus* ne multitudinem precum confunderet, neve numerum erraret, illis eſt vſu lapillis. Polydorus Virgilius de *Inuentorib Rer. lib* 5. *c.* 9. hanc formulam inueniſſe quendam *Petrum* Eremitam, hominem, *Gallum*, Ciuemque *Ambianenſem* ad annum M.XC. refert. Surius in *Act. SS. Tom.* 2 *Die VII. April. fol.* 107. aſſerit *S. Albertum* formulam precum excogitaſſe, quâ per calculos Oratio recitaretur Angelica ad Annum M.C. Sed procul dubio ij omnes nequaquam ROSARII diſpoſitionem coagularunt, ſed tantum orationes diſcretis numeris pro vniuſcuiuſque deuotione, perſoluebant; & ne error in numero adeſſet, calculis, vel nodis in corda vtebantur; ideo illos non fuiſſe inuentores ROSARII conſtat.

Qualis modus, & myſterium?

SECVNDVM, *Qualis modus in conſtitutione calculorum* ROSARII *huius, & Quale myſterium?* Huic quæſito reſpondeat S. Pontifex PIVS V. in *Bulla* de Anno M. D. LXIX. incipiente: *Conſueuerunt Romani Pontifices*, vbi hæc verba referuntur: *Spiritu-Sancto, vt pie creditur afflatus* B. DOMINICVS, *Ordinis Prædicatorum Auctor (cuius inſtitutum & regulam, cum in minoribus eſſemus, expreſſe profeſſi ſumus) occaſione quâ* Albigenſium *hæreſis per partes* Galliarum, *&* Italiæ *miſere graſſabatur, & tam multos excæcauerat ſeculares, vt in Domini Sacerdotes, & Clericos ſæuiſſimè furerent: leuans in cœlum oculos, & Montem illum glorioſæ Virginis* MARIÆ, *Almæ Dei-Genitricis reſpiciens, modum facilem, & omnibus peruium & admodum pium orãdi, & precandi Deum,* ROSARIVM, *ſeu* PSALTERIVM *einſdem* B. MARIÆ *Virginis nuncupatum. quo eadem Beatiſſima Virgo ſalutatione Angelicâ* Centies *&* Quinquagies *ad numerum Dauidici Pſalterij repetita, & Oratione Dominica ad quamlibet Decimam, cum certis meditationibus, totam* D. N. IESV-CHRISTI *vitam*

tam demonſtrantibus interpoſita, venerantur, excogitauit; excogitatum per S. R. E. *partes propagauit.* Ecce in vno Pontifice modum, numerum, & myſterium huius ROSARII, eiuſque calculorum; cuius hodie tantus eſt honor, vt non modo ex ligno, ſuccino, & corallio, ſed etiam ex argento, auro, & margaritis, aliiſque pretioſis lapillis fiant, ſintque mulieribus inſtar ornamenti.

TERTIVM, *Qualis inde profectio ſecuta, ex Inſtitutione* ROSARII? Multiplex, ita vt totus Orbis angulus per eius deprecationem in melius reuerſus ſit. *Qualis profectio?* Audi *Lection. VII.* huius Officij: *Vix verbis exprimi poteſt, quantum prædicatione, & opera Prædicatorum diuina iſta deuotio in Chriſtiano populo vbique promouerit. Quot quantaque in honorem Dei-Genitricis ſub* Roſarij *nomine fundata ſint Societates, in quas Reges, Principes, Imperatores atque Eccleſiæ Præſides pro ſummo ducunt honore cooptari. Romani etiam Pontifices innumeris indulgentiis, priuilegiis, fauoribus, atque gratiis ſacrum iſtud Roſarij inſtitutum proſequentes egregie ornarunt. Sed inprimis ipſa Beatiſſima Dei-Parens Maria, quòd ipſa contulit Mundo ſalutare* ROSARII *donum, mirifice fouet, & auget, cultores eius ingentibus afficit beneficijs, & clariſſimis miraculis illuſtrat.* De Indulgentijs à Romanis Pontificibus conceſſis legendus Locrius in *Mar. Auguſt. lib. fin.* Coluener. *Tom. 2. Kal. Mar. fol. 267.*

QVINTO NON.

Octobris.

DIES III.

A. CONTREBIÆ *in Confinibus* Carpetaniæ & Celtiberiæ *Hiſpaniæ* SS. DIONYSII, FAVSTINI, CAII, PETRI, PAVLI, & *aliorum* Quatuor Martyrum, *qui in* Africa *primum comprehenſi, proſcripti, & exulati, iſthinc appulerunt, vbi iterum tenti ſub, Æmyliano Præſide, varie torti glorioſam martyrij palmam meruerunt.*

B TOLETI S. HESICHII *Diſcipuli* S. Hilarionis, *qui cum apud Magiſtrum aliquot annos inſumpſiſſet*, Hiſpaniam *venit* Toleti*que conſedit, vbi à* S. Aſturio Serrano *Archidiaconus Eccleſiæ factus, in Inuentione ſacrorum pignorum* Iuſti & Paſtoris *Martyrum* Complutenſium *manum appoſuit, tandem* Toletanus *Epiſcopus ordinatus, clarus virtutibus obdormiuit in Domino.*

C. LEGIONE *in Hiſpania* S. FROILANI *ipſius vrbis Epiſcopi, qui cum ex* Benedictini *Ordinis congregatione, eius virtutum odoribus inſtantibus ad Epiſcopale faſtigium eueheretur, ſic in Præſulatus munere ſanctiſ-*

ſimis vitam texuit facinoribus,, vt miraculis admirabilis, præmium indeficiens Confeſſor eximius pro labore receperit

D. *Apud* SOLANAM, *Ordinis* S. Iacobi *de Spatha, in Cœnobio fratrum SSS. Trinitatis Excalceorum Depoſitio ſacrorum pignorum* S. CANDIDI *Martyris Romani, ad* Vrſum paliatum *paſſi, quæ ibidem honorifica theca incluſa, religioſa pietate ſeruantur.*

E. VRGELLÆ *in Hiſpania Citeriori, Eccleſia Cathedralis feſtiuitas* Dedicationis, *quæ ſolemni colitur apparatu, & plauſibili repetitur cultu.*

NOTÆ.

A. *Menologium.* SANCTI DIONYSIVS, FAVSTINVS, CAIVS, PETRVS, PAVLVS, *& alij Socij Martyres.* Græcorum Menologium apud *Caniſium Tom. 2.h. d. fol.* 880. de his SS. Martyribus ſequentia verba recenſet: *Eodem Die, Natalis S. Martyris* DIONYSII, *& Sociorum* OCTO. *Hic ſub Valeriano, & Galieno Imperatoribus adductus ad Præſidẽ, Æmilianum, perſeuerans in Chriſtiana confeſſione, exilio condemnatur, proſcribitur, & lapidatur, plura paſſus tormenta, quam olim in* Lybia *ſub Decio ſuſtinuerat. Concluſus igitur in loco ſqualido cum* FAVSTO, CAIO, PETRO *&* PAVLO, *qui vnà cum illo Duodecim annos tolerauerant, conſummatus eſt in confeſſione Chriſti Domini.* *Martyrologia.* Martyrologium Romanum, vbi Baronius *lit B. fol.* 614 Eorum etiam meminit breuiori periodo huiuſmodi: *Eodem Die Sanctorum Martyrum* DIONYSII, FAVSTI, CAII, PETRI, PAVLI, *& aliorum Quatuor, qui primò ſub Decio multa paſſi, demùm ſub Valeriano ab Æmiliano Præſide diu tormentis vexati, martyrij palmam meruerunt.* Conueniunt Dionyſius Vazquez *in Caſtellan. fol.* 162. *col.* 2 Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 212. Galeſinus in *General. fol.* 137. licet perperam, & ſine duce illos apud *Græciam* paſſos conſignet. Contrarium namque colligitur ex Iuliano Archipresbytero Toletano in *Aduerſar, n.* 215. *fol.* 48. vbi paſſos in *Hiſpania*, Ciuitate *Contribia* in confinibus Carpetaniæ, , & Celtiberiæ, ſequentibus affirmat verbis: *Celebris fuit* CONTRIBIÆ, *Ciuitate* Hiſpaniæ *in confinibus* Carpetaniæ, *&* Celtiberiæ *Natalis Sanctorum Martyrum* DIONYSII, FAVSTINI, *& Sociorum, qui paſſi ſunt ibidem ſub Præſide Æmiliano, Viro Conſulari: ſub Decio primum torti in Africa, & tandem* III. Die Octobris, *celebrem pro fide martyrij palmam adepti ſunt.* *Scriptores.* De eis ſcripſit D. Didacus Portocarrero in *Hiſtor. Ercauicenſ.* 1. *p. c.* 15. *fol.* 148. Cardinalis Cæſar Baronius in *Annal. Eccleſ. Tom.* 2. *Ann.* 253. *n.* 101. *& Ann.* 260. *n.* 27. D. Martinus Carrillo in *Ann. Eccleſ. Hiſpan. Ann.* 260. Camargo in *Reſumpt. Hiſtor. Ann.* 259. & alij. Eorum ACTA penitus excidère. Illa conpaginabimus prout relati Scriptores res geſtas breui ſuppeditant.

ACTA

ACTA SS. DIONYSII, FAVSTINI, Cay, Petri, Pauli, & Quatuor aliorum Sociorum Martyrum Contrebienſium in Hiſpania ex Varijs Scriptoribus.

In Africa comprehenduntur, & cruciantur.

Exules Hiſpaniam petunt.

Cruciantur, & coronantur.

DIONYSIVS, FAVSTINVS, CAIVS, PETRVS, PAVLVS, & QVATVOR SOCII, *in Deciana perſecutione, cuius furor totam Africam, Lybiamque depaſcebat, ob Chriſti fidem comprehenſi, cùm Idolis thura offerre negligerent, poſt varia equules, verberum, & poſitonum cruciamina, cum Iudex illorum conſtantiam in Chriſti confeſſione demiraretur, illos exilio relegatos, forte Chriſtianorum metu, dimiſit. Qui, Deo actis gratijs, illico Affricam deſerentes*, Hiſpanias *petunt, & ad urbem* CONTREBIAM *celebrem in confinibus* Carpetaniæ, *&* Celtiberiæ *ſitam, deuenientes, ibidem aliquot annos vixerunt, donec ſub Valeriano, & Gallieno Imperatoribus nuper exorta perſecutionis tempeſtas per totius* Hiſpaniæ *angulos deſæuiens plurimos Chriſtianos conſumpſit. Tandem Æmilianus Vir Conſularis* Contrebiam *ingreſſus, vt Chriſti membra diſcerperet, inuentis* DIONYSIO, *& Socijs, illos ad iniquum tribunal perduci præcepit. Quoſcum in Chriſti confeſſione perſeuerantes inueniſſet, poſt grauiora tormenta, quam in Lybia ſub Decio executa, tandem eos in ſqualido loco incluſos, atrioribus cruciatibus ſubiecit, quibus diu vexati Martyres ſpiritum Domino reddiderunt;* V. Nonas Octobris, *Anno Domini* CC. LX. *vel circiter.*

Diuerſi à Dionyſio Areopagita, & Socijs.

Hæc ſunt ACTA quæ potuit diligentia deſcribere. Notauit optime Baronius in *Not. ad hunc Diem. lit. B. fol.* 615 quod licet *Beda, Vſuardus*, & *Ado* horum Sanctorum loco *Dionyſium Areopagitam* cum ſociis hoc die reponerent, animaduertendum tamen erit, Noſtros *Contrebienſes*, diuerſos eſſe ab illis, de quibus apud *Bedam, Vſuardum, & Adonem* agitur. Quod ipſiſſimis *Menologij* verbis probat.

Topographia.

CONTREBIA. Ciuitas vetuſtiſſima in *Hiſpania* in confinibus *Carpetania*, & *Celtiberia*, cuius meminere Velleius Paterculus *Hiſtor. Roman. lib.* 2. *c.* 5. Lucius Florus in *Epitom Rer. Roman. lib.* 2. *c.* 17 Male apud Aurelium Victorem CONTEBRIA Peius apud Schegkium TREBIAM. quo etiam nomine Valerius Maximus *lib.* 7. *c.* 8. quo loco *Colerum* defuge, qui hanc vrbem Hiſpaniæ, cum TREBIA vrbe Italiæ confundit, vt notauit Gerardus Voſſius in *Not ad Velles. fol.* 31. CENTOBRICAM credidit *Ortelius*, ſed fallitur. Cui oppido hodie reſpondeat ignotum.

B.

Fuit idem ac Diſcipulus S. Hilarionis.

S. HESICHIVS *Confeſſor, Epiſcopus, Toletanus.*] Eum ipſum fuiſſe, ac Diſcipulum Magni *Hilarionis*, de quo h. d. Martyrologium Romanum Baronij *lit. E. fol* 615. his verbis; *In Palæſtina* S. HESICHII, *Confeſſoris, Diſcipuli* S. Hilarionis, *& in peregrinatione Socij.* ſatis liquido conſtat ex verbis Flauij Dextri in *Chron. Ann.* 428. *n.* 1 dicentis: *Fetadio Pontifici Toletano ſuccedit* HESICHIVS. *Monachus Palæſtinus.* En *Heſichium* Monachum Palæſtinum, Archiepiſcopum Toletanum. En etiam *Heſichium* in Palæſtina agentem, Diſcipulum Magni *Hilarionis.* ergo idem ipſe eſt HESICHIVS Palæſtinus Monachus *Dextri*; ac HESICHIVS *Martyrologij Romani*, cuius memoriam apud Palæſtinam conſtituit eius periodus Hanc ſententiam valide tuetur F. Franciſcus Biuarius in *Not. ad Maxim. in Chron. Ann.* 435. *n.* 5. §. 16. *fol.* 126. P. Antonius Quintana-Dueñas *Hiſtor. SS. Toletan. Secul.* 5. *fol* 256. Qua ſententia retenta, cum *Romano Martyrologio* conueniunt. P. Vazquez in *Caſtellan. fol.* 163. P. Lupus in *Luſitan. fol.* 212. *col.* 2. De eo Dexter in *Chron Ann.* 428. *n.* 1. & 429. *n.* 1. S. Maximus in *Chron. Ann.* 435. *n.* 5. Iulianus Toletanus in *Chron. Ann.* 414 *n.* 204, & *n.* 207. & *Ann.* 428 *n.* 213. & *Ann.* 436. *n.* 216. Nicephorus Calixtus *Hiſtor. Eccleſ. lib.* 2. *c.* 39. Epiſcopus Equilinus *in Catalog SS. lib.* 9. *c.* 88 Stephanus Garibay. *In Compend, Hiſtor. lib.* 8. *c.* 23. D. Garſias de Loayſa in *Not. ad Decret. Gundemar. fol.* 268.

Martyrologia.

Scriptores.

fol. 268. Alfonſus de Alcozer *Hiſtor Toletan. lib* 2. *c.* 3. Baſius Ortiz. in *Templ. Toletan. c.* 33. Franciſeus Piſa *Hiſtor Toletan. lib.* 2. *c.* 10. D. Franciſcus Padilla *Hiſtor. Eecleſ. Hiſpan. Tom.* 2. *in Catalog. Praſul. Toletanor. fol* 59. *col.* 2. D. Thomas Tamayo in *Verit. Dextr. Nouit.* 7. *n.* 19. *fol.* 120. Camargo in *Annal. Eccleſ. Hiſpan Ann.* 424. *fol.* 316 D. Didacus Caſtejon in *Primat. Toletan. Tom.* 1. *c.* 8. §. 2. Eius elogia ſcripſit S. Ieronymus in *Vit. S. Hilarion.* Ad eum ſcripſit S. Auguſtinus *Epiſtol*, 78. & 79. Omnia eius ACTA integra coagulauit Biuarius in *Net. ad Maxim. d. Ann.* 435. § 17. à quo ſequentia ſubijcimus:

ACTA S. HESICHII DISCIPVLI, & Socij B. Hilarionis, poſt Arhidiaconi, & Pontificis Toletani, ex Ieronymo, Dextro, & alijs.

Hilario nis Diſcipulus charus.

HESICHIVS *forte origine* Paleſtinus, *inter aſcetas, ques Magnus* Hilarion *in Monaſterio primitiuo* Maiumenſi *ad portum* Gacæ *conſtructo, euangelicis paſcebat doctrinis, aſcitus; ſic Magiſtri ſanctiſſimi viſcera rapuit, vt cùm* Hilarion *deteſtaretur Monachos nonnulles, qui infidelitate quadam in futurum reſeruarent ſua, & præcipue quendam ab oculis abegiſſet hortuli ſui nimis cautum, timidumque cuſtodem;* HESICHIO *vehementiſſime delectabatur. Quadam die, vt ſibi ſenem ſanctum reconciliaret Monachus ille, ciceris faſcem virentis, ſicut in herbis erat, ad* HESICHIVM *detulit. Hanc cùm* HESICHIVS *poſuiſſet in menſa ad veſperam, exclamauit* Hilarion *ſe putorem eius ferre non poſſe; ſimulque vnde eſſet rogauit. Reſpondente autem* HESICHIO, *quòd frater quidam primitias agelli ſui fratribus detuliſſet*: Non ſentis (*inquit Hilarion*) putorem teterrimum, & in cicere fœtere auaritiam? Mitte bobus, mitte brutis animalibus, & vide an comedant. *Quod cùm ille iuxta præceptum in præſepe poſuiſſet, exterriti boues, & plus ſolito mugientes, ruptis vinculis in diuerſa fugerunt. Hinc* Hilarion *cùm per totam Paleſtinam notior eſſet, quam ſua humilitas pateretur, toto biennio de fuga cogitauit: ſeruabatur autem à fratribus, maxime ab* HESICHIO, *qui miro amore venerationi ſenis deditus erat. Profecto de Palaſtina Hilarione, &* HESICHIO *eum comitante, eiusque Monaſterio deſtructo, poſtquam Iulianus Apoſtata in Imperium ſucceſſerat*, Gacenſes *precibus ad Imperatorem datis, & Hilarionis, &* HESICHII *mortem impetrauerant; amboque vt quærerentur ad mortem toto Orbe ſcriptum erat. Sed Hilarion futuri præſcius locum mutauerat, & per inuiam ſolitudinem intrauit* Oaſim, *ibique annum vnum plus minus exegit. Inde clanculum in* Siciliam *aufugit latibuli deſiderio allectus:* HESICHIVS *verè Diſcipulus eius, toto Orbe ſenem quærebat, luſtrans littora, deſerta penetrans, & hanc tantùm habens fiduciam, quia vbicumque eſſet diu latere non poſſet. Tranſacto igitur Triennio, audiuit* Methonæ *à quodam Iudæo vilia populis ſcruta vendente; Prophetam Chriſtianorum apparuiſſe in* Sicilia, *tanta ſigna, & miracula facientem, vt de veteribus ſanctis putaretur. Interrogatus itaque habitum eius, inceſſum, & linguam, maximeque ætatem, nihil dicere potuit; Ille enim qui referebat, famam ad ſe veniſſe tantum hominis teſtabatur. Ingreſſus itaque Adriam* HESICHIVS, *proſpero curſu venit* Pachinum, *& in quadam curui littoris villula famam ſenis ſciſcitatus, conſonâ voce omnium agnouit, vbi eſſet; quid ageret, nihil in eo ita cunctis admirantibus, quàm quod poſt tanta ſigna, atque miracula, nec fragmen quidem panis à quoquam in illis locis accepiſſet. Tunc S. Vir ad locum illum conſcendens, Magiſtrum inuenit, ad cuius genua prouolutus, plantaſque*

In aliquorum donis aliquando fœtet auaritia.

SS. Hilarion, & Heſichius proſcripti, & ad mortem quæſiti.

Heſichius quærit, & ſequitur Magiſtrum.

eius lachrymis rigans, tandem ab eo ſublenatus, poſt bidui, triduique ſermonem, audit, non poſſe ſenem in illis tam habitare regionibus, ſed velle ad quaſdam pergere Nationes, vbi & nomen, & ſermo eius ignotus foret.

Draconem Hilarion extinxit.

Duxit itaque HESICHIVM *S. Magiſter ad* Epidaurum Dalmatiæ, *vbi Draconem miræ magnitudinis, qui non ſolum armenta, & pecudes, ſed agricolas quoque & paſtores, tractas ad ſe vi ſpiritus abſorbebat, oratione ad Chriſtum fuſâ,* HESICHIO *teſte, igne concremauit. Ad* Cyprum *denique* Hilarion *delatus, biennio ibi tranſacto, ne ſemper de fuga cogitans, miſit* HESICHIVM *in* Palæſtinam, *ad ſalutandas fratres, & Monaſterij ſui cineres viſendos, ad ſe nihilominus veris tempore reuerſurum. Qui cum reuertiſſet, cupientem rurſus* Hilarionem *in* Ægyptum *nauigare ad ea loca, quæ vocantur* Bucolia, *eo quod nullus ibi Chriſtianorum eſſet, ſed barbara tantùm, & ferox Natia, ſuaſit* HESICHIVS, *vt in ipſa magis Inſula ad ſecretiorem locum conſcenderet, quem cùm diu luſtrans omnia ad propoſitum reperiſſet, perduxit ſenem* XII. *Millibus à mari procul, inter ſecretos, aſperoſque Montes, & quà vix reptanda manibus, genibuſque poſſet aſcendi.*

Secedunt in Inſula.

Ibi per annos Quinque, & ſæpe inuiſente ſe HESICHIO, *in hoc extremo iam vitæ ſuæ tempore refocilatus eſt. Quodam autem die egreſſus hortulum vidit hominem toto corpore paralyticum, iacentem ante fores, interrogauitque* HESICHIVM, *quiſnam eſſet? & quomodò fuiſſet adductus? qui reſpondens, ait:* Procuratorem ſe fuiſſe Villulæ, ad cuius confinia hortulus, in quo ipſi erant, pertineret. *At ille collachrymans, tendenſque ad iacentem manum, inquit:* Tibi dico: In Nomine Domini Noſtri Ieſu-Chriſti ſurge, & ambula. *Quo dicto citius Paralyticus ſurrexit, & ambulauit, gratiaſque Deo, & Sancto Anachoretæ profuſius egit.*

Paralyticum ſanat Hilarion.

Igitur LXXX. *ætatis ſuæ anno* Hilarion, *cùm abſens eſſet* HESICHIVS, *quaſi teſtamenti vice, breuem manu ſua ſcripſit epiſtolam, omnes diuitias ſuas ei relinquens, Euangelium ſcilicet, & tunicam ſacceam, cucullam, & palliolum; & ibidem Deo ſpiritum reddidit. Quo mortuo* HESICHIVS *ex Palæſtina regreſſus, & S. Magiſtri obitum intelligens, ad Cyprum perrexit, & ſimulans ſe velle habitare in eodem hortulo, vt diligentis cuſtodiæ ſuſpicionem accolis tolleret, cum ingenti vitæ ſuæ periculo, poſt decem fere Menſes* CORPVS *S. Magiſtri furatus eſt: quod* Maiumam *deferens, ad Monaſterium primitiuum, iam ad antiquam aſcetarum normam reuocatum, omnium Monachorum, & Oppidanorum ſingulari lætitiâ, tranſtulit, & in eo honorificentiſſime condidit.*

Obitus S. Hilarionis.

Poſt aliquot annos ex Palæſtina in Hiſpanias *ſpiritum nactus duplicem, latibulum in Orbis extrema anguſtum quærens; ſiue Monaſticum inſtitutum propagare feſtinans; ſiue aliud quoduis agens, tamen à Spiritu Sancto actus, qui* Toletanam *ei ſedem præparabat. Ibi à* S. Aſturio *Eccleſiæ eiuſmodi Epiſcopo cognitus, eiuſque ſanctitatem expertus,* Archidiaconus *creatus eſt.*

Hiſpaniā deuenit.

Tandem, Fatadio *Pontifice eiuſdem Sedis è viuis ſublato,* HESICHIVS *infulam illius mirabili acclamatione fidelium induit. Ad tantum ſublimatus faſtigium protinus* Sedulium *Oretanum Pontificem, amicum ſuum prædicationis gratiâ* Toletum *detinet. Deinde B.* Auguſtinum *Hypponenſem Antiſtitem per Epiſtolas, ſuper Quæſtione:* An ſupremus inquirendus ſit dies: *ſcripſit.*

Epiſcopus Toletanus creatur.

Tandem annorum plenus, & bonorum operum abundans, hanc ærumnoſam vitæ periodum, cum æterna indeficientium dierum clauſulâ commutauit, V. Nonas Octobris, *Anno Domini* CCCC. XXX. *vel circiter. Cuius ſacrum* CORPVS *in Patriarchali Baſilica conditum requieſcit.*

Moritur.

HACTENVS S. Præſulis ACTA, in quibus nihil venit probandum, niſi Archidiaconatus Toletani miniſterium, quod ex *Iuliana* pateſcit in *Chron. Ann.* 414. *n.* 204. *fol.* 50. his verbis: ISICHIVS (*ſic enim* ſcribunt Noſtri Præſulis Nomen Noſtri Hiſpani Scriptores Latini, & ISCIVS Caſtellani) *Archidiaconus Toletanus regit Eccleſiam* Toletanam, *inuentis Corporibus Sanctarum Martyrum*

An Archidiaconus Toletanus.

Iuſti, & Paſtoris. *Nam* Aſturius *poſt reintegrationem Epiſcopi iam intermiſſi*, Complurenſis I. *nunquam deſeruit corpora à ſe autumitus inuento.* Et paulo inferius *n.* 207: proſequitur: *Aſturio Serrano defuncto, in Sede Toletana* ISICHIVS *ſuccedit, qui prius fuerat* Archidiaconus *eiuſdem Eccleſiæ.* Et conueniunt Quintana-Dueñas *ſupr. fol.* 258. Biuarius *d. Ann.* 435. *n.* 5. §. 19. *fol.* 128. Item amicitia cum

An amicus Sedulij Oretani Epiſcopi?

Sedulio Epiſcopo *Oretano* probanda eſt. Huius veritatis apicem Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 428. *num.* 1. demonſtrat, his verbis: *Fatadio Pontifici Toletano, ſuccedit* ISICHIVS *Monachus Palæſtinus*: *Qui* SEDVLIVM *amicum ſuum*, & Oretanum *Epiſcopum, prædicationis gratiâ*, Toleti *detinet*: *qui dono Dei in Poëſin. Oratoriaque præclarus multos libros compoſuit.* Et Nos ſupra *Tom* 1. *Die XXIV. Februar. fol.* 245. Denique de Epiſtolis miſſis ad *D. Auguſtinum*, ciuſque reſponſiuas lite-

S. Auguſtinum literis & Quæſtionibus excitat.

ras, adſit Iulianus in *Chron. Ann.* 428. *n.* 213. dicens: S. Auguſtinus *ad Epiſcopum Toletanum* ISICHIVM *ſcribit*; *Ille reſpondet.* Totam Epiſtolarum ſtruem ſubiunxit Biuarius ad *Max. d. Ann.* 435. §. 2. 3. & *ſeqq.* Sed quia aliquis poſſet dubitare; cur *S. Ieronymus* nullam mentionem fecit de Epiſcopatu S. HESICHII, pro vt exteras res geſtas recenſuerat? Reſpondere congruum erit cum

Quare apud Ieronymum & Baronium inſularum memoria reticetur?

Biuario: *Quia* S. Ieronymus *viuere deſijt ante aduentum* HESICHII *in Hiſpaniam, vel certius ante eius electionem, ideò futura Acta non nouit.* Sed cùm *Baronius* ex ſcriptis Ieronymi Nomen S. HESICHII deſumpſerit, aliudque in *Albo Sanctorum* reponat, idem Pontificatum *Toletanum* omiſit.

C.

Martyrologia.

S. FROYLANVS *Epiſcopus Legionenſis in Hiſpania Confeſſor.*] Celebris eſt eius memoria in Tabulis Eccleſiaſticis Hiſpaniæ, vt ex Martyrologio Monaſtico Wionis *b. d. lib.* 3. *fol.* 525. liquet, his verbis: *In* Hiſpania *Depoſitio Sancti* FROILANI, *Legionenſis Epiſcopi*, & *Confeſſoris, doctrinâ*, & *ſanctitate conſpicui.* & in Benedictino Hugonis Menardi *fol.* 86. etiam *Die III. Octobris.* Quorum ecphraſim ſecuuntur P. Ieronymus de la Higuera in *Martyrolog. Hiſpan. MS. fol.* 40. & Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS. fol.* 387 & *Die V. Octobr. fol.* 389.

Scriptores.

Et in *Topograph. SS. verb.* LEGIO *fol.* 66. *col.* 2. De eo ſcripſere Franciſcus Tarafa de *Regib. Hiſpan. in Alfonſo II. Ann.* 825. *fol.* 96. Lucius Marineus Siculus de *Reb. Hiſpan. lib.* 5. *fol.* 107. Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan lib.* 15. *c* 7. F. Ioannes Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib.* 5. *c.* 59. *fol.* 133. P. Ioan. Mariana *Hiſtor Hiſpan. lib.* 8. *c.* 11. F. Athanaſius de Lobera *Hiſtor Legionenſ. c.* 19. *fol.* 250. F. Antonius de Yepes in *Chron. S. Benedict. Tom.* 5. *Cent.* 6. *Ann.* 985. *c.* 1. *fol.* 199. D. Prudentius de Sandoual, Epiſcopus Pampilonenſis in *Fundat. Monaſt. Sahaguntinenſ.* §. 28. *fol.* 66. Arnoldus Wion in *Lign. Vit. lib* 2. *c.* 46. *fol.* 325. D. Angelus Manrique Epiſcopus Pacenſis in *Chron. Ciſtercienſ. Tom.* 1. *Ann.* 1131. *c.* 1. *fol.* 228. Alfonſus Villegas

Breuiaria.

in *Flor. SS. Hiſpanor. b. d. fol* 324. F. Thomas Truxillo in *Theſaur. Concionat. Tom.* 2. *fol.* 1828. R. P. F. Philippus de la Gandara Auguſtinianus in *Hiſtor. Gallec.* 2. *p. lib.* 7. *c.* 11. Eius Officium in Breuiarijs vetuſtioribus *Compoſtellano*, *Zamorenſi*, *Burgenſi*, *Legionenſi*, *Lucenſi*, & aliarum Eccleſiarum Hiſpaniæ, vbi in Lectionibus eius ACTA. Hæc idem *Athanaſius de Lobera* Hiſpano idiomate ad longum coagulauit, quæ & Nos, reſciſſis ſuperfluis, ab eo, & à Lectionibus præfatis dabimus, vt integram ACTORVM Beatiſſimi Præſulis compaginem proponamus. Nam licet adhuc eius res geſtas nullus interdum ad amuſſim Latino ſermone conſcripſerit, tamen Nos illas ſubijcere perpetim ad longum decreuimus.

ACTA S. FROILANI ABBATIS MORERVELÆ, *& Epiſcopi Legionenſis in Hiſpania ex Breuiariis Vetuſtis, & aliis Scriptor.*

Origo, & Patria.

FROILANVS *origine* Hiſpanus, *in Suburbio urbis* Lucenſis *Prouinciæ* Galleciæ, *ex nobilibus parentibus ortus, cuius Mater* Froila *fuit, Patris verò nomen adhuc ignoratur. Ab infantiâ ſanctis diſciplinis imbutus, Deum timens, à malo recedens, cordis ſui intima ad æthera ſubleuans, terrena cuncta deſpiciens, plenus fide, & operibus bonis ætatem illam tranſegit.*

Infantia.

Adoleſcens factus præcognitis humanæ vitæ periculis, patriâ, parentibus, & mundialibus honoribus relictis, cum Decem & Octo eſſet annorum ad eremum euolauit, cupiens ſolitariam vitam ducere. Quâ, inter ſyluarum opacitatem, & montium hirſuta latibula deliteſcens, Deo gratus, & ſibi lætus plurium annorum exegit curriculum.

In eremum ſeceſſit.

Sed quia vas electionis prædeſtinatus erat ad multorum illuminationem, prædicationis Officium, non ſine prodigioſo ſui ipſius experimento, accipere conatus eſt. Nam cum quadam die dubius, an prædicationis munus ſibi inſumere liceret, acceptis prunis ardentibus, & in ore eius miſſis, nullum aduſtionis ſenſit ardorem, imò nullum ignis ſignum ſua operationis in ore reliquit. Igitur hinc tanto prodigio fretus, gratijs Deo actis, protinus ad opus prædicationis ſe accinxit, & vt officium illud Dei benedictione perageret, in oratione poſitus auxilium à Domino cordis ardore, & mentis feruore depoſceret, intempeſta nocte nimiam vidit in eremo claritatem fulgentem, duaſque palumbas in ore ſuo intrantes, quarum altera, quæ flammei coloris erat, eum demulcebat.

Prunæ in os immiſſa non lædunt.

Viſio.

Quibus ſignis lætus aſſurgens, eremum multo mane deſerens, ad plana deſcendens, populis frequenter prædicare cœpit, ex cuius ore magnalia, atque dulcia eloquia, præclara verba exibant, & ſuauia.

Eremum reliquit.

Quod munus præconis verbi Dei tanto executus eſt populorum profectu, vt eum Spiritu-Sancto repletum communi voce conclamaretur. His acceſſit celebre miraculum, quod ijs temporibus euenit; nam cum Homo Dei ſecum ſemper aſellum, qui librorum ſarcinam deferret, haberet, iſque nocte quadam à Lupo interemptus eſſet, B. Vir, Dei miſericordiâ fretus, animal rapax voce præceptiuâ vocauit, vt coram ſe præſto eſſet, & de aſello deuorato protinus rationem redderet. Affuit interpellationibus Viri Dei funeſtus Lupus plurimis, qui S. Virum ſequebantur, præſentibus & demiſſo capite, & ferocitate depoſitâ, ad pedes FROILANI *prouolutus, pœnitentiam de facinore à ſe commiſſo, petebat. Tunc Dei Seruus, vt ſarcinam librorum, quam aſellus portare conſueuerat, ſuper eius humeros perferret, mandauit; qui onus accipiens manſuetus, & humilis, per multos annos Viro Dei adhæſit, omnibus populis præbens humilitatis exemplum, &* FROILANI *ſanctitatem demonſtrans.*

Lupo, qui aſellum occiderat, librorum ſarcinam impoſuit.

POST HÆC *hominum auras vitans, publica fugere loca conſtituit, & vt creditur, cucullam Benedictinorum Monachorum induens, poſtquam illius ordinis regulam profeſſus eſt, ſolitariæ vitæ habitaculum quærens aptum in montem* Cuturrinum *aſcendens, ſibi in profundo vallis Ædiculam extruxit exiguam, vbi in contemplatione, oratione, ieiunijs, & alijs mortificationibus, aliquantulum temporis exegit.*

Fit Monachus Benedictinus.

Cuius famam ſanctitatis agnoſcens Attilanus *Sahaguntinenſis Cœnobij alumnus, vt perfectioribus doctrinis imbueretur, illum inquirere deſtinauit, & in Montem eundem, quo* FROILANVS *ſeceſſerat, aſcendens, S. Virum inueniens, cuius genibus prouolutus, ab eo benedictionem accepit, illique omnia ſui cordis*

Attilanus quærit Froilanum in eremo.

intima propalauit. Tunc FROILANVS *locum, vbi etiam Ædiculam conſtrueret, demonſtrauit, quò orationi, & meditationi inſiſteret. Attilanus protinus obediuit, & cellulà conſtructò, veſtigia S. Magiſtri humili ſummiſſione inſectatur. Hic ſancti Eremita vitam Angelicam aliquantulum egêre: ſed cum illorum celebris fama totam peruolaret Prouinciam, ad eos audiendos populorum frequentia confluebat. Hinc vero* FROILANVS

Veſenſe Cœnobium conſtruit.

multorum precibus flagitatus ad Oppidum Veſum *deſcendit, vbi confeſſorum turbas alimentis non ſolum ſpiritualibus, ſed etiam corporalibus reficeret. Diuino igitur fauente auxilio, Cœnobium ibi ædificauit, Trecentis Monachis congregatis, quos pabulum cœleſtis doctrinæ edocens, & Monaſticam diſciplinam propinans, breui Domus illa, eiuſque Monachi, miniſterio Sanctorum Abbatis, & Prioris, domicilium ſanctitatis, & theſaurus perfectionis vocata eſt. Hic crebris miraculis* FROILANVS *ſummam acclamationem adeptus, & aſſiduis virtutum cumulis celebrem famam conſecutus; cum res Chriſtiana in vltimo vitæ periculo conſpicerentur, frequentibus Sarracenorum victoriis, ita vt paſſim excidium alterum, peccatis Noſtrorum depoſcentibus, timeretur, illius virtutes, &*

A Rege Legionis vocatus, vrbem pergit.

prodigia ad Legionenſium *Regem deuenere, qui eius ſanctitatem exaudiens, ad ſe vt veniret rogauit. Cui cùm maximo honore ſuſcepto, cauſam aduentus propalauit, vt ſtatum regni, Agarenorum inſolentiam, & temporũ anguſtias detexit. Tunc S. Abbas iram Domini propter peccata populorũ, & procerum, breui conſpiciendam, & experiendam, niſi pœnitentia Numinis furorem placaret, publicis concionibus manifeſtauit, & Regi quid faciendum eſſet prædixit. Qui S. Viro ad Fratrum ſuſtentationem copioſam offerens pecuniam; poteſtatem in toto Regno ſuo, vbi aptius, & commodius ſibi videretur, Cœnobia condendi, dedit. Hinc ad ſuos reuerſus, & ab* Attilano, *& Socijs benigne ſuſceptus, Dei amore inflammatus, & tantorum Monachorum prole contentus, Regioque diplomate fretus, nouas Monachorum Colonias erigere decreuit. Ædificato igitur* Taborenſi *Monaſterio, multiſque alijs iuxta fluuium* Eſtolam, *ſeu* Ezlam, *ſibi habitaculum* MOREROLAM *nomine Cœnobium, vbi Ducentos fere Monachos congregauit, ſub ſe Abbate, & Attilano Priore conſtruxit.*

Donis onuſtus Cœnobium repedat.

Alia Monaſteria erigit.

EO *Tempore* Legionenſi, *atque* Zamorenſi *Eccleſijs Paſtoribus orbatis, cùm Rex* Legionenſis *tantam in Viro Dei* FROILANO *virtutem, & diuinam gratiam conſpexiſſet, clamori Populi id enixè poſcentis, proprioque deſiderio ſatisfacere volens, Sanctum Virum tametſi inuitum, & renuentem in Epiſcopum* Legionenſem *ordinari, non ſine maximo cunctorum applauſu, curauit, Sancto etiam* Attilano Zamorenſi *Cathedrâ commendatâ; Qui ambo Die ſancto Pentecoſtes, pariter conſecrantur. Conſtitutus igitur* FROILANVS *in Sede Epiſcopali cœpit officium Paſtorale non ſegniter exercere. Quem Dominus non tantùm pluribus illuſtrauit miraculis, ſed & ſpiritu Prophetiæ illum decorauit, quo multoties futura præſagiebat. Vnde mortis ſuæ terminum cognoſcens, congregatâ multorum cateruâ Clericorum, atque Monachorum, cunctis lamentantibus, cœleſtis illa anima, corporeâ veſte depoſitâ, choris comitata Angelicis, in æthera ſublata, triumphans cœlos intrauit,* IV. Nonas Octobris. *Sanctumque* Corpuſculum, *pretioſo ſepulchro à Rege conſtructo, in* Legionenſi *Eccleſia reconditur. Quod poſtmodum Agarenorum metu in Eccleſia S. Petri occluſum, inde in Vallem-Caſoris, poſt in Cœnobium Moreruelenſe, & digne ad ſuam Eccleſiam* Legionenſem, *aliquot ſacris lipſanis relictis in Cœnobio eiuſmodi tranſlatum fuit, vbi hodie honorifice requieſcit, & ſummo Populi plauſu, & totius Diœceſis, qui eum Patronum agnoſcunt, veneratione colitur. Pro vt & Ordo Benedictinus, qui S. Præſulem fatetur alumnum; Ciuitas* Lucenſis Gallæciæ, *qua illum Ciuem indigetat, & tota denique Hiſpania, quæ ipſum ſuum accolam, & naturalem Diuum conclamat.*

Conſecratur Epiſcopus Legionenſis.

Moritur.

Tranſlationes S. Corporis.

HACTENVS

HACTENUS ex Breuiarijs, & Legendarijs Hiſpaniæ ACTA, in quibus Annus Obitus reticetur, & licet varie eius tranſitus referatur, cum apud quoſdam ex Noſtris Scriptoribus, aliquando Annus DCCC. XXV. aliquando Annus DCCCC. II. & alibi diuerſis computationibus, Nos *Athanaſij de Lobera*, qui vitam ex varijs Scripturis, & Codicibus MSS. texuit, ſententiæ, quâ probatur obijſſe S. Pontificem, Anno M. VI. adhæremus. Qui huius computi calculum ex profeſſo ſcrutari voluerit, adeat eum in *Vit. S. Froilan. cap.* 34. *fol.* 148. *Quo Anno obierit?*

S. CANDIDUS Martyr Romanus.] Ad Vrſum Pileatum, in vico in Exquilijs poſito, Regione V. Romæ coronatum fuiſſe Baronius in *Martyrolog. Roman. lit. A. fol.* 614 demonſtrat, his verbis: ROMÆ *ad Vrſum Pileatum* S. CANDIDI *Martyris*. Quod & prius dixerant *Vſuardus*, & alij recentiores. Quorum relationi conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 163. Ioaones Lupus in *Luſitan. fol.* 212. De eo eſt mentio apud Philippum Ferrarium *Catalog. SS. Ital. h. d. fol.* 627. Eius ACTA periere, ideo Tempus, quo martyrium pertulit ignoratur. Illud certiſſimum eſt, quod ſacra huius Martyris lipſana *Roma Madridium* tranſlata fuere cum alijs Sanctorum Martyrum exuuijs, quas R. P. F. *Ioannes ab Annuntiatione* SSS. Trinitatis Ordinis Excalceatorum alumnus à SS. Pontifice *Vrbano* VIII. cuius Nepotis fuerat Confeſſarius accepit, & Generali Ordinis miſit, vt eas inter Monaſteria ſui Ordinis in Hiſpania diuideret; qui hoc S. Corpus CANDIDI Monaſterio *Solaneuſi* in *Martia*, Noſtris MANCHA, donauit, vbi adhuc colitur, & honorifice cuſtoditur. D. *Martyrologia.* *Hiſpaniam tranſlatum ſacrum Corpus.*

DEDICATIO S. E. *Vrgellenſis in Cathalonia.*] Crederem hanc Sedem Epiſcopalem ab exordio Euangelicæ prædicationis erectam fuiſſe, licet eius conſtructionis memoria, quo ſæculo inchoationem acceperit, non pateſcat. Illud compertum eſt, quod tempore Gothorum iamiam Epiſcopis, & Miniſtris effulgebat, vt Catalogus Antiſtitum ipſius hic ſubijciendus apertiſſime manifeſtat, Quorum ſeriem, vt inſtituto pareamus ex Varijs Scriptoribus ab amico *D. Ioſepho Pellizerio de Touar*, Chronographo Maiori Regio & de omnibus eruditionis diſciplinis benemerito, maxime in Genealogicis deductionibus, & progreſſibus erudito qui ex varijs Scripturis, Diplomatibus, Hiſtoriographis, & Chronologis, ſubiunximus. E.

CATALOGUS EPISCOPORUM ET Præſulum, S. E. Vrgellitanæ in Cathalonia Hiſpaniæ ex Varijs Scriptoribus,

I.	S. IUSTUS huius nominis I. Epiſcopus Vrgellitanus I. frater SS. Epiſcoporum Iuſtiniani, Valentinæ, Nebridij Egarenſis, & Elpidij Lugdunenſis Eccleſiarum in Hiſpania, & Gallia, de quo Nos ſupra Tom. 3. Die XXVIII. Maij fol. 364. Obijt ad Annum Domini D. XLVII.	547
II.	SIMPLICIUS huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis II. interfuit Concilijs Toletano III. Cæſarauguſtano, & Barcinonenſi ad Annum. D. XCIX.	599
III.	MARCELLUS huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis III. cuius meminit Epiſcopologium illius Eccleſiæ ad Annum DC. IV.	604
IV.	POMPEDIUS. huius nominis I. Epiſcopus Vrgellitanus IV. interfuit Concilio Egarenſi ad Annum DC. XIV. ex M. Maximo fol. 235.	614
V.	GUDILA huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis V. cuius memoria in Epiſcopologio illius Sedis ad Annum D C. XXIII.	623

VI. RANARIVS huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis VI. Concilio I V. Toletano interfuit ad Annum DC. XXXIII. 633

VII. LENDERICVS huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis VII. de quo mentio ineſt in Catalogis iſtius Sedis ad Annum DC. XLIX. 649

VIII. MARCELLVS huius nominis II. Epiſcopus Vrgellenſis VIII. ſubſcripſit Concilijs VIII. & IX. Toletanis ad Annum DC. LV. 655

IX. PALMATIVS huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis IX. cuius nomen in relato Epiſcopologio ad Annum DC. LXXIV. reponitur. 974

X. MARCELLVS huius nominis III. Epiſcopus Vrgellenſis X. de quo interlineatio adeſt apud Pellizerium, fides apud ipſum, Obijt Anno DC. LXXVII. 677

XI. LEVBERICVS huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis XI. interfuit per Vicarios Concilijs XIII. & XV. & ipſe perſonaliter XVI. Toletanis Anno DC. XCIII. 693

XII. SIMPLICIVS huius nominis II. Epiſcopus Vrgellenſis XII. cuius meminit Catalogus Epiſcoporum huius ſedis, ad Annum DCC. IX. 709

XIII. MARCELLVS huius nominis IV. Epiſcopus Vrgellenſis XIII. de quo eſt mentio in Epiſcopologio huius Sedis ad Annum DCC. XXI. 721

XIV. IVSTVS huius nominis II. Epiſcopus Vrgellenſis XIV. cuius nomen cum ſanctitatis titulo inſcribitur in Catalogis ad Annum DCC. XXXIII. 733

XV. LEVBERICVS huius nominis II. Epiſcopus Vrgellenſis XV. de quo Epiſcopologium aſſerit vixiſſe ad Annum DCC. LIV. 754

XVI. STEPHANVS huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis XVI. in cuius Sede dicitur vixiſſe ad Annum DCC. LXXIII. 773

XVII. DOTILLA huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis XVII. qui in Epiſcopatu vixit ad Annum DCC. LXXIX. 779

XVIII. FELIX huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis XVIII. qui in hæreſim Neſtorij prolapſus à Pontifice. & Concilijs damnatus fuit, eius Sedes ad Annum DCC. XCIV. 794

XIX. SISEBVTVS huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis XIX. qui cum Bartholomæo Metropolitano Narbonenſi facultatem conceſſit Vandregiſillo, & Mariæ eius coniugi Comitibus Vaſconiæ trans Garumnam cenſtrueodi Monaſterium Alaonenſis. Eius memoria ad Annum DCCC. XXXII. 832

XX. POSSIDERIVS huius nominis I Epiſcopus Vrgellenſis XX. qui tantum vnicum Annum in Sede vixit ad Annum DCCC. XXXVII. 837

XXI. FLORENTIVS huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis XXI. Hic fuit qui Eccleſiam Vrgellenſem primus denuò pulchriorem conſtruere cœpit ſed nondum perfecit. Eius memoria ad Annum DCCC. LIII. 853

XXII. FELIX huius nominis II. Epiſcopus Vrgellenſis XXII. qui in Epiſcopatu vixit ad Annum DCCC. LVII. 857

XXIII. SISEBVTVS huius nominis II. Epiſcopus Vrgellenſis XXIII. cuius memoria ad Annum Domini DCCC. LX. 860

XXIV. BISSAGVS huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis XXIV. confirmauit Priuilegium conceſſum Monaſterio Alaonenſi per Aznarem,

Aznarem, & Gerbergam eius coniugem Comites Solenſes, obijt ad Annum DCCC. LXXIX. 879

XXV. Nigobertvs huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis X X V. Ei eluſa à Sede fuit à Selua intruſo Archiepiſcopo Narbonenſi, ad Annum DCCC. LXXXVI. 886

XXVI. Selva huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis XXVI. licet intruſus, & ſchiſmaticus, qui poſtquam Nigobertum de Sede deiecit, idem S. Theodardum Archiepiſcopum Narbonenſem deiecit, eius memoria ad Annum DCCCC. & amplius. 900

XXVII. Rodvlphvs huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis XXVII. filius Gaufredi cognomento Velloſi Barcinonenſis Comitis, ex ordine Benedictino Monaſterij Riuipollenſis, cui ſcripſit Ioannes X. Pont. Max. Eius memoria ad Annum DCCCC. XXXV. 935

XXVIII. Antigilvs huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis XXVIII. Interfuit cum alijs Synodo Foncenſi in Territorio Narbonenſi. ad Annum Domini eius memoria DCCCC. XLVI. 946

XXIX. Gerardvs huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis XXIX. Interfuit Tertiæ conſecrationi Eccleſiæ Monaſterij Riuipollenſis ad Annum DCCCC. LVII. & Ioannes XIII. Pont. Max. commiſit huic Epiſcopo erectionem Eccleſiæ Viccenſis, qui ad Annum DCCCC.LXXIII. infulam denudauit. 973

XXX. Psalla huius nominis I Epiſcopus Vrgellenſis XXX. Auunculus S. Ermengaudi. de quo infra, cuius tempore inſtitutus Comitatus Vrgellenſis. Eius memoria inuenitur ad Annum vſque M. III. 1003

XXXI. S. Ermengavdivs huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis XXXI. ſanctitate, & miraculis clarus, cuius meminit Martyrologium Romanum *Die III. Nouembris* apud Baronium *fol* 681. & Nos infra *Tom. 6. eodem Die.* Interfuit reſtaurationi Capituli Barcinonenſis, obijt Anno M. XXV. 1025

XXXII. Melivs huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis XXXII. Interfuit Synodo Viccenſi I. ad Annum M. XXVII. & ad Viccenſem II. ad Annum Domini M. XXX. quo eius memoria deficit. 1030

XXXIII. S. Heribaldvs huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis XXXIII. ex Comite Cardonæ, qui fuit IV. confirmauit cum alijs Epiſcopis Hiſpaniæ & Galliæ Priuilegia Eccleſiæ S. Michaelis Coxanenſis. Interfuit conſecrationi Eccleſiæ Viccenſis. Secundo reædificauit ſuam Baſilicam. Obijt Anno M. XL. 1040

XXXIV. D. Gvillelmvs huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis. XXXIV. cognomento *Vuifredo*, Interfuit Dedicationi S. E. Barcinonenſis, & Concilio Iaccenſi, Obijt ad Annum M. LXXV. 1075

XXXV. D. Bernardvs huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis XXXV. cognomento *Guillen*, Interfuit Synodo Biſoldunenſi, Obijt Anno M. XCII. 1092

XXXVI. D. Gvillelmvs huius nominis II. Epiſcopus Vrgellenſis XXXVI. cognomento *Arnal*, cui Ermengaudius de Gerp Vrgellenſis Comes hæreditatem Comitatus illius reliquit. Obijt Anno M. XCIV. 1094

XXXVII. S. Oddo, ſeu Otho huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis XXXVII. Vir ſanctitate, & miraculis celebris, cuius meminit

Romanum

Romanum Martyrologium Baronij *Die VII. Iulij fol.* 417. & Nos ſupra *Tom.* 4 *eod Die. lit. B.* Obijt Anno Domini M. C. XXII. eiuſque Corpus in ſua Eccleſia qu eſcit, & veneratur. 1122

XXXVIII. D. Petrus huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis XXXVIII. cognomento *Bernal.* S Othonis Prædeceſſoris officium inſtituit. Catalogus Præſulum huius Eccleſiæ aſſerit, illum obijſſe Anno M. C. XLI. ſed fallitur cum conſtet ex Oderico Vitali Auctore Coætaneo *lib.* 13. *Hiſtor. Eccleſ. in Tom. de Scriptor. Normandic. fol.* 894. Petrum Vrgellitanum obijſſe Anno M. C. XXXIV. in memorabili, & cruento bello Fragenſi, vbi Hiſtoriæ Aragonenſes in eodem conflictu Imperatorem Alfonſum occubuiſſe contendunt, ſed longe à veritate diſcedunt, ex relatione ipſius Oderici, cuius hæc ſunt verba: *Rex autem* (Alfonſus) *cum reſiduis in quodam colle diutius dimicauit, nimiaque hoſtium multitudine concluſus, ſuos pene omnes amiſit, ibique ad mortem vſque pro Chriſto confligere propoſuit. Pontifex autem* Vrgellenſis (Petrus) *Regi vt recederet, iuſsit: Sed ille pro ruina ſuorum nimis mæſtus noluit. Cui Epiſcopus*: ex authoritate (*inquit*) Dei Omnipotentis tibi præcipio, vt confeſtim recedas de hoc campo, ne te cadente, tota Paganis ſubdatur Chriſtianorum Regio, & cunctis in hac Prouincia conſiſtentibus Chriſtianis incumbat publica interfectio *Denique Pontificali iuſsione conſtrictus obedire voluit, ſed innumeris militibus Paganorum præpeditus difficilem exitum vndique circumpeſpexit. Attamen enſe feroci cum ſexaginta militibus, qui reſidui cum illo laborabant, per tenuiorem hoſtium cratem ſibi callem aperuit, & cum ſumma difficultate cum Decem commilitonibus euaſit; Præſulem prædictum cum Quinquaginta pugnatoribus peremptum reliquit. Rex vero tandem poſt octo dierum intercapedinem proprio lectulo moritur.* Hinc corrigendi ſunt Ieronymus Zurita in Ann. Tom 1. lib. 1. Ann. 1133. c. 52. fol. 49. Ieronymus Blancas in Catal. Reg. Aragon. Ann. 1133. qui in acie obijſſe affirmarunt. Occubuit Epiſcopus Anno M. C. XXXIV. 1134

XXXIX. D. BERNARDVS huius nominis II. Epiſcopus Vrgellenſis XXXIX. cognomento *Roger*, qui Raymundum Berengarium Principem comitatus eſt Caſtellam vſque ad Annum M. C. LVII. Obijt Anno M. C. LXVII. 1167

XL. D. BERNARDVS huius nominis III. Epiſcopus Vrgellenſis XL. cognomento *Sanchez*, vixit in ſui regimine Epiſcopatus duos tantum Annos, & quinque Menſes, & obijt Anno M. C. LXX. 1170

XLI. D. ARNALDVS huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis XLI. cognomento *de Perexens*; Interfuit Cæſarauguſtæ ad Annum M. C. LXXIV. matrimonio Alfonſi II. Regis Aragoniæ cum Sanctia Infantiſſa Caſtellæ, Anno vero M. C. XCVIII. Sede dimiſſa ordinem Præmonſtratenſem in Monaſterio Belpuchenſi ſuſcepit, quo viuere deſiit 1198

XLIII. D. BERNARDVS huius nominis IV. Epiſcopus Vrgellenſis XLIII. cognomento *de Caſtellon.* ſanguine nobiliſſimus Sedem hanc mirifice gubernauit, & Anno M. CC. vitam exuit. 1200

XLIV. D. BERNARDVS huius nominis V. Epiſcopus Vrgellenſis XLIV. cognomento *de Villamoa*, cuius meminit Catalogus MS. huius Sedis, qui ad Annum M. CC. III obijſſe aſſerit. 1203

XLV. D. PETRVS huius nominis II. Epiſcopus Vrgellenſis XLV.

cognomento

cognomento *de Puchuert*, ex nobili genere natus; qui Sedem per XXVII. annos texit, & obijt ad Ann. Domini M.CC. XXX. licet alij ad M.CC. LI. extendant. 1230

XLVI. D. PONTIVS huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis XLVI. cognomento *de Villamur*, ex nobili familia Comitum Villamurenſium, quem vitam exuiſſe Anno M. CC. LVIII. huius Eccleſiæ Catalogus manifeſtat. 1258

XLVII. D. APRILIS huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis XLVII. Natione Gallus, & vnus ex inſignioribus Præſulibus huius Sedis. Qui Synodum Diœceſanam celebrauit, qua Conſtitutiones diſpoſuit, & omnia ad cultum Diuinum neceſſaria conſtituit; aduerſus detentores rerum Eccleſiaſticarum cenſuras fulminauit, tandem obijt Die XXI. Octobris Annò M. CC. LXIX. 1269

XLVIII. D. PONTIVS huius nominis II. Epiſcopus Vrgellenſis XLVIII. cognomento *Dargi*, Synodum etiam ſuo tempore indixit, & conſtitutiones Prædeceſſoris reformauit, nouaſque publicauit. Archidiaconum ſuæ Eccleſiæ D. Hugonem de Mataplana, qui poſtea fuit Cæſarauguſtanus Præſul, fecit. Obijt Anno M. CC. XCIII. 1293

XLIX. D. F. GVILLELMVS huius nominis III. Epiſcopus Vrgellenſis XLIX. cognomento *de Moncada*, ex Ordine Prædicatorum alumnus. Nuntius Apoſtolicus ad Siciliam miſſus vt D. Federico I. Siciliæ Regi Bonifacij IX. Pont. Max. quaſdam literas traderet. Hanc texit Eccleſiam ad Annum vſque M. CCC. VIII obijt Guiſonæ vbi ſepultus iacet. 1308

L. D. F. RAYMVNDVS huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis L. cognomento *de Tubayla*, ex inſtituto Benedictino, qui fuit ex executoribus teſtamenti Ermengaudij vltimi Comitis Vrgellenſis. Eius tempore Eccleſia Cæſarauguſtana in Metropoliticam erecta fuit, & Sedes Vrgellenſis ſub Tarraconenſi iacuit. Obijt Epiſcopus Anno M. CCC. XXVI. 1326

LI. D. ARNALDVS huius nominis II. Epiſcopus Vrgellenſis LI. cognomento *de Lordat*, Qui maximam Domus Epiſcopalis partem conſtruxit. Synodum Diœceſanam indixit, & vtiles conſtitutiones publicas fecit. Interfuit Synodo Prouinciali Barcinonenſi, & ſolemni feſtiuitati Tranſlationis ſacrorum pignorum S. Eulaliæ V. & M. Ad Dertoſenſem Sedem tranſlatus fuit Anno M. CCC. XLI. in qua vitam exuit ad Annum M.CCC. XLVI. 1341

LII. D. PETRVS huius nominis III. Epiſcopus Vrgellenſis LII. cognomento *de Narbona*, Eius meminit Catologus MS. iſtius Sedis, de quo nulla alia mentio ineſt, niſi quod obierat Anno M. CCC. XLV. 1345

LIII. D. NICOLAVS huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis LIII. cognomento *de Beſſe* S. R. E. Cardinalis. Clementis VI. Pont. Max. Nepos. Interfuit fidei proteſtationi, quam Ioannes Paleologus Orientis Imperator emiſit, eius memoria ad Annum M. CCC. LII. 1352

LIV. D. F. HVGO huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis LIV. cognomento *Desbach*. ex Ordine Benedictino alumnus. Is Sanctimonialibus Ordinis S. Franciſci Eccleſiam S. Mariæ de Almata, qua iacet conditus Infans Iacobus Comes Vrgellenſis, & Vice-Comes Agerenſis, in vrbe Balaguer conceſſit, obijt Anno M. CCC. LXI 1361

LV. D. GVILLELMVS huius nominis IV. Epiſcopus Vrgellenſis LV. Synodum Diœceſanam indixit, in qua decreuit, vt ſingulis annis poſt Dominicam *in Albis*, omnes qui Synodo intereſſe tenen-

tur, accedant ſuperpellicijs induti. Charitatiuum ſubſidium expetiuit, quod liberaliter fuit conceſſum, obijt circa Annum M. CCC. LXX. 1370

LVI. D. PETRVS huius nominis IV. Epiſcopus Vrgellenſis LVI. cognomento *de Luna*, ex nobili proſapia: qui poſtquā in Academia montis Peſſulani in Gallia, Doctorem, & Magiſtrum egiſſet, in Sede Valentina Canonicatum & Cantoriam accepit, & pòſt infulam Vrgellenſem. Hinc à Gregorio XI. Pont Max. purpureo galero donatus, in cœtu S. R. E. Cardinalium aſcitus eſt, ad Annum M. CCC. LXXV. Poſtmodum vacante ſede Pontificiâ Anno Domini M. CCC. XCIV. perperam Summus Pontifex electus fuit, quem vt Antipapam depoſuit Synodus Piſana Anno M. CCCC. IX. & cum non reſipiſceret verâ electione Alexandri V. iterum in Concilio Conſtantienſi damnatur Martini V. electione, tandem obijt Anno M. CCCC. XXIV. nec Eccleſiaſticam meruit ſepulturam. 1375

LVII. BERENGARIVS huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis LVII. cognomento *de Eril*, ex nobili proſapia Baronum *de Eril*, in Cathalonia, quem Vrbanus VI. Pont. Max in S. R. E. Cardinalium Collegium ad Annum M. CCC. LXXIX. ſublimauit. Is Romam petens Piſam acceſſit, cuius meminit F. Alfonſus Ciacconius ſuppreſſo nomine ad Annum prædictum, tandem Cardinalis obijt Anno M. CCC. LXXXVIII. 1388

LVIII. D. GARCERANVS huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis LVIII. cognomento *de Villanoua*. Fuit vnus ex Proceribus, qui ſe oppoſuit Comiti Vrgellenſi, per Comitatum Palleſenſem aggredi conanti, vt ſcribit Ieronymus Zurita lib 10.c 61. Iſte Præſul opus Cathedralis Eccleſiæ feliciter conſummauit, & perfecit, & vixit ad tempora vſque Iacobi vltimi Comitis Vrgellenſis, cuius Comitatus deinde Regibus Aragoniæ paruit, Epiſcopus ad Annum M. CCCC. XV. viuere deſijt. 1415

LIX. D. FRANCESIVS huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis LIX. cognomento *de Tobia*, de quo nihil aliud in Catalogo MS. Præſulum iſtius Sedis, niſi quod feliciſſime illam gubernaſſet ad Annum Domini vſque M. CCCC. XXXVI. quo vitam cum morte permutaret plenus dierum, & bonorum operum Antiſtes egregius. 1436

LX. D. ARNALDVS. huius nominis III. Epiſcopus Vrgellenſis LX cognomento *Roger de Pallas*, ex illuſtri proſapia Comitum Pallenſium Fuit Patriarcha Alexandrinus, cuius etiam meminit Catalogus MS. Præſulum eiuſdem Eccleſiæ, qui aſſerit in eadem ſediſſe ad Annum Domini vſque M.CCCC.LXI. quo vitam exuit. 1461

LXI. D. IACOBVS huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis LXI cognomento *de Cardona*, ex nobiliſſima Comitum Cardonæ ſtirpe progenitus. Pius II. Pontifex Maximus illum in S. R. E. Purpuratorum cœtum adſcripſit Anno M. CCCC. LXI. & Anno M. CCCC. LXIII. vrbem Solſonenſem Regibus Aragoniæ recuperauit. Obijt opinione Magnanimi Præſulis, & ſtrenuiſſimi Ducis Anno M. CCCC. LXVI. 1466

LXII. D. PETRVS huius nominis V. Epiſcopus Vrgellenſis LXII. cognomento *de Cardona*, prædeceſſoris nepos, multa & præclara geſſit in oppido *Sanauſa*, & *Guiſſona*. Status Eccleſiaſticus prò Charitatiuo ſubſidio eidem quotannis conceſſit 440000 ſolidos. Sedit in Epiſcopatu ad Annum vſque Domini M. D. XIV. quo ad Metropolitanam Tarraconenſem Eccleſiam tranſlatus eſt, qua obijt. 1514

LXIII. D. IOANNES huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis LXIII. cognomento *Deſpes*: ex Decano Oſcenſi Præſul Gerũdenſis, poſtea huius Sedis Antiſtes. Clerus Diœceſis obtulit in huius inſulæ ingreſſu 30000. Libras ad eius opulẽtam ſuſtentationem. Vixit fama diuitis, ideo noctu ſpoliatus nihil loquutus eſt. Obijt Anno Domini M. D. XXX. 1530

LXIV. D. PETRVS huius nominis VI. Epiſcopus Vrgellenſis LXIV. cognomento *Lordan de Vries*, ex Abbate Montaragonenſi ad hanc Sedem ſublimatus: cui Clerus 40000. Libras obtulit. Obijt in oppido Reus Die X. Ianuarij Anno M. D. XXXIII. 1533

LXV. D. FRANCISCVS huius nominis II. Epiſcopus Vrgellenſis LXV. cognomento *de Vries*, ex ſede Pattienſi tranſlatus: cui Clerus ſuæ Diœceſis 40000. aureos conceſſit in ſui Epiſcopatus ingreſſu. Breuiariorum eius Eccleſiæ, & officia eccleſiaſtica ad Clericorum vſum ordinauit. Obijt Oſcæ Die XXVI. Octobris, Anno Domini M. D. LI. Sepelitur in oppido Ayerue. 1551

LXVI. D. MICHAEL huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis LXVI. cognomento *Deſpuch*. ex Pontifice Hellenenſi, ad hanc tranſlatus; interfuit Concilio Tridentino, & Clerus obtulit 40000. aureos per viam Charitatiui ſubſidij in eius ingreſſu. Anno vero M. D. LVI. ad Eccleſiam Ilerdenſem tranſlatus eſt. 1556

LXVII. D. IOANNES huius nominis II. Epiſcopus Vrgelenſis LXVII. cognomento *Perez Garcia*, origine Celtiber, ex Abbate Montaragonenſis Monaſterij, ſiue Alaonenſis, eius memoria ad Annum Domini M. D. LXXV. 1575

LXIX. D. F. IOANNES huius nominis III. Epiſcopus Vrgellenſis LXIX. cognomento *Capilla*, cuius meminit Diago lib. 3. c. 25. eius memoria ad Annum M. D. XCIX. 1599

Huc vſque Catalogus Pellizeri, *qui nequaquam ad vlteriora progreſſus eſt. Nos licet cæteros Præſules expetiuimus, eorum nomina, nec Acta aſſequi potuimus. Tantum ſequentem inuenimus apud* M. Ægidium Gonzalez in *Theatr. Eccleſ. Tom.* 2. *fol.* 312.

LXX. D. F. ANTONIVS huius nominis I. Epiſcopus Vrgellenſis LXX. cognomento *Perez*, ex ordine Benedictino, ex Generali huius ſacri inſtituti huius ſedis Epiſcopus, in qua Synodum indixit: Inde Anno Domini M. DC XXXIII. ad Ilerdenſem tranſlatus, poſt ad Tarraconemſem, denique ad Abulenſem, qua obijt Anno M. DC. XXXVII. 1637

Hactenus Catalogus Antiſtitum Vrgellenſium prout illum accepimus. Reliqua poterit cura Capituli huius Sedis ſupplere; nam Nos qui ex relationibus viuimus, & ſcribimus, illis deficientibus ſubſiſtere opus erit.

QVARTO NON.

Octobris.

DIES IV.

A. SEGOBIÆ *in* Areuacis *Hiſpaniæ* S. HIEROTHEI *ipſius Vrbis Epiſcopi, qui cùm ex vrbe* Aſtigi *in Bætica, è qua erat oriundus, proficiſceretur* Athenas, *addiſcendi deſiderio compulſus, ibidem ad doctrinæ profanæ ſpecimen, nullo contradictore peruenit: donec* Paulo *prædicante conuerſus, fidei rudimenta puſillus agoniſta complectitur, quouſque ad ſupremos Theologiæ apices* DIVINVS *Didaſcalus acceſſit. Hinc* Athenienſium *Epiſcopus ordinatus ſui ſolertè munia Præſulatus exercuit, ſed ad patriam reuerſus, apud* Segobiam *ſiſtens ibidem prædicauit, Eccleſiam conſtituit, & tandem doctrinâ, ſanctitate, & miraculis clarus obdormiuit in Domino.*

B. MALACÆ *in* Bætica *Hiſpaniæ* SS. CAII, & DEMETRII *fratrum, filiorum* S. C. Oppij Malacitani, *quorum elogia deſcripſit Beatus* Ioannes *Euangeliſta; qui ſic vitæ textamina compoſuere in Dei obſequio, & in virtutum ſarcinis cumulandis, vt alter martyrio coronatus, laureâ victoriæ ingrederetur in cœlum; alter Confeſſoris honore inſignis ad Dominum perueniret.*

C. TOLETI *in* Carpetania *Hiſpaniæ* S. IVLIANI *cognomento* VRBANI, *ipſius vrbis Epiſcopi, qui cum* Hiſpaniæ, *& Vrbis Regiæ deſolationi & excidio intereſſet,* Reliquias *ad Montem-Sacrum in* Aſturibus *tranſtuliſſet,* Toletum *repedans, ne in luporum dentibus oues relinqueret diſſipatas, quas ſic charitate fouit, fide confouit, & doctrina pauit, vt in tàm ærumnoſo temporum imbre glorioſum ſeculis præberet ſpecimen: demum laboribus, & lachrymis confectus, requiem in Domino adinuenit æternam.*

BRACINO

D. Barcinone *in* Hiſpania *intra Sanctimonialium* Scirpenſe *Cœnobium*, Depoſitio *Reliquiarum Duorum Sanctorum Martyrum* Thebæorum, *quæ honorifico ibidem venerantur cultu*, *&* *anniuerſariâ*, *hoc die*, *feſtiuitate coluntur.*

E. Hispaniæ *celebris eſt feſtiuitas* S. Francisci *Minorum Patriarchæ*, *cuius in* Hiſpanias *aduentum antiqua perhibent monumenta*, *&* *cuius religioſa communitas adeo Regionis terminos compleuit*, *vt vbique Monaſteria* Minorum *conſpicere ſit delectatio*, *quâ* Hiſpanorum *pietas &* *deuotio vberrime demonſtratur.*

NOTÆ.

Sanctvs Hierothevs *Athenarum Epiſcopus primùm*, *poſt Segobienſis Antiſtes.*] Diuini titulum promeruit iſte ſanctiſſimus Vir ob eius egregiam doctrinam, & eximias virtutes; cuius memoriam hoc die repetunt Græci in *Menolog.* ſequenti periodo: *Natalis Sancti Patris Noſtri* Hierothei, *qui fuit vnus e numero* Areopagitarum; *qui ab Apoſtolo* Paulo *eſt inſtructus*, *vnà cum Magno illo* Dionyſio: *cumque religioſe vixiſſet*, *migrauit ad Dominum.* A Græcis Petrus Galeſinus in *Martyrol. Roman. fol.* 139. *col.* 2. eius elogium deduxit, & Cæſar Baronius in *Roman. Martyrol. fol.* 616. *lit. F.* hocce ſcriptum reliquit: *Athenis* S. Hierothei, *Diſcipuli* B. Pauli *Apoſtoli.* Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 163. *col.* 2. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 213. Ieronymus de la Higuera in *Hiſpan. MS. fol.* 41. De eo Flauius Dexter in *Chron. Ann* 71. vbi Rodericus Caro *lit. M. fol.* 42. & P. Biuarius *n.* 3. *fol.* 163. *cum ſeqq.* S. Dionyſius de *Eccleſ. Hierarch. lib* 1. *p.* 1. *c.* 2. & de *Diuin. Nominib. c.* 3. *&* 7. Luitprandus in *Aduerſar. n.* 236. Iulianus in *Chron. Ann.* 93. *n.* 14. *fol.* 15. Aulus Halus in *Epigrammat. &* *Carminib. SS. Hiſpan. MSS. fol.* 13. vbi ſequens *Epitaphium* hoc lenimate.

A. *Menologium*, *&* *Martyrologia.* *Scriptores.*

DE S. HIEROTHEO EPISCOPO
Segobienſi, Carmen Sepulchrale.

Ex genere Hiſpanus *naſcens*, *fuit* Aſtigis *vrna:*
Aſt Hierothevs *ſic mihi nomen ineſt.*
Dimittens patriam, *patriam mihi præbet* Athenas:
Hic ſophiæ myſtes iura ſeuerâ dedi.
Tunc Pauli *inluxit clarum mihi dogma Magiſtri:*
Cuius amæna fide verba ſacrata bibi,
Antiſtes gregem paſcens, *en lumine plenus*,
In patriam repedans, *lucis abyſſu fruor*,
Chriſtum demonſtrans, *tua priſca*, Segobia, *cerno*
Mœnia; *tuncque tui Præſulis onus amo.*

Ex recentioribus Cæſar Baronius in *Annal. Eccleſ. Tom. 1. Ann. 48. n 6.* Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. lib. 9. c. 12.* D. Franciſcus de Padilla *Hiſtor. Eccleſ. Hiſpan. Tom. 1. Cent. 1. c. 22.* F. Ioan. Marieta *Hiſtor. SS. Hiſp. lib. 6. c. 1. fol. 145. col. 2.* Didacus de Colmenares *Hiſtor. Segontenſ. c. 4. §. 5 fol. 28.* P. Antonius Quintana-Dueñas *Hiſtor. SS. Hiſpalenſ. fol. 243.* D. Martinus de Roa *Hiſtor. SS Aſtigitanor. lib. 2. c. 4. fol. 75.* D. Franciſcus Valdeſius *de Praſtan. Reg. Catholicor. lib. 1. c. fin.* D. Paulus de Spincſa *Hiſtor. Hiſpalenſ. lib. 2. c. 4.* F. Ioannes de la Puente in *Conuenient. Monach. lib. 2. c. 33.* P. Ioannes Mariana *Hiſtor. Hiſpan. lib. 4. c. 3.* Gregorius Lopez Madera Conſiliarius Regius in *Excellen. Monarch. Hiſpan. c. 33. p.* Ioannes Lorinus in *Comment. ad Act. Apoſtolor. c. 18.* Andreas Schotus in *Biblioth. Hiſpan. 2. p. fol. 205.* D. Martinus de Anaya in *Apolog. pro SS. Hiſpalenſ. 3. p. c. 6. fol. 18.* Omitto allegationes *Ioannis Scothi* Bonedictini, *Ioannis Sarraceni, Maximi, Ambroſij* Abbatis Camaldulenſis, *Marſilij Ficini*, Abbatis Vercellenſis, *Dionyſij Carthuſiani, Petri Lanſelij.* qui opera S. Dionyſij Areopagitæ ſcholiis illuſtrarunt. Nec non *Hildutni, Simeonis Metaphraſtes, Laurentij Surij Michaelis Singelij, Alberti Lini.* & *Lippomani* in Vit. & *Act S. Dionyſ.* F. Ioannis de Pineda *Alphonſi de Villegas, Ieronymi Roman, Ioannis Marieta*, & *Thoma Truxillo* in Vit. & *Act. S. Paul.* Noſtri S. Præſulis ACTA ſcripſere primum Græce idem *S. Dionyſius* eius Diſcipulus, vt teſtatur Iulianus Archipresbyter Toleranus in *Epiſtol. ad Albert. Furnenſ. in lumine Chronici fol. 2.* vbi hæc verba recenſet: *Obſecro autem nunc veſtram admodum Venerabilem Paternitatem mittatis ad Nos ex veſtra refertiſſima Bibliotheca* VITAM S. HIEROTHEI *Diuini, S. Pauli Diſcipuli, gente* Hiſpani *quam Græce ſcripſit D. Dionyſius Areopagita.* Alia etiam Hiſpano idiomate Granaiæ Anno M. DC. XXX. excuſa, publica fecit *Marchio Aſtapenſis*, vt refert F. Franciſcus Biuarius in *Not. ad S. M. Maxim. Ann. 516. in Chr. n. 3. §. 86. fol. 334.* Sed quia nulla eorum ad manus peruenit meas, eadem quam poſſimus ſcribere genuina ſatagemus:

ACTA S. HIEROTHEI HISPANI, Vrbis Athenarum primùm Epiſcopi, poſt Segouienſis in Hiſpania Epiſcopi, ex Dextro, & alijs Scriptor.

Origo.

MACER HIEROTHEVS *natione* Hiſpanus, *ex* Aſtigitana *Batica antiquiſſima Ciuitate oriundus, primos infantia, & iuuentutis annos in patria honeſtis diſciplinis deditus, tranſegit, ſed ſcientiarum amore allectus, patriam deſerere, &* Athenas *Gracia nobiliſſimam vrbem, Philoſophorum matrem, & ſelectarum litterarum emporium pergere conſtituit. Hic adeo ſolutis curis, in illa ſapientia orbita ſiſtens, ſeriá, & arcana lectione pectus impleuit, vt polypo ſimilis ſcopulo adfixus, ſe in litteras abdiderit, libris adhaſerit. Igitur omni ſtudiorum curſu peracto, ad ſummam peruenit ſapientia metam, qua inter candidatos aſcitus, ſupremū obtinuit ſtoica doctrina locum. Tantus itaque fuit in eo virtutum moralium ſplendor, doctrina ſpecimen, ingenij acumen, & aliorum inſignium facinorum excellentia quod licet exterus, omnium conſenſu ad Senatoris Areopagi faſtigium eueheretur. Erat enim ſumma horum Magiſtratuum auctoritas Athenis, nam hi de capitalibus cauſis tanta integritate, ſilentio, & ſecreto pronuntiabant, vt noctu, atque in tenebris, non interdiu, neque luce iura darent, & ſententias proferrent. Hinc horum Senatorum auctoritas, & ſeueritas in paræmiam abijt, ita vt nihil conſtantius, nihil ſeuerius, nihil ve fortius in Orbe inueniri nequiuerit, quam horum* Areopagitarum *iudicium, & ipſorum Iudicum decretum. Huius etenim officij munus* HIEROTHEVS *cum per aliquot annos exerceret, illud tandem diuino ſpiramine ductus dimiſit, &* Ieroſolymam *concedere diſpoſuit, eo tempore, quo Apoſtoli Chriſtum per Synogogas Iudaorum validis concionibus, eſſe filium Dei pradicabant, & Euangelij veritatem populos edocebant. Quorum ſermones* MACER *exaudiens, lumine veritatis cœleſti plenus, Apoſtolicam, pradicationem meditatus, facili*

Athenas porrexit.

Areopagi Senator efficitur.

Areopagitarum auctoritas.

ingenij

ingenij impulſione deuinctus, Apoſtolicis monitionibus adhæſit. Hac enim luce munitus Athenas repedauit, vbi contemplationi rerum à Chriſto geſtarum deditus, & Apoſtolicæ confeſſionis myſteria ruminans, plures annos tranſegit, donec Paulus, *Gentium Prædicator Athenas ingreſſus, per foros, plateas, & cætera loca publica Euangelij grana intrepidus ſeminauit, Integram tunc lucis copiam* HIEROTHEVS *agnoſcens,* Paulum *interpellauit cum Apoſtolo diſputauit, & tandem veritate conuictus, nomen Chriſto humili ſummiſſione Senator ſeuerus dedit. Cuius etiam* Dionyſius *Iconienſis origine, &* Athenienſis *ciuis, eximiuſque Philoſophus conuerſionem inſpectans eius veſtigia, & exempla ſecutus, etiam* Pauli *Euangelium, & ſacram doctrinam toto mentis affectu protinus eſt amplexus. Hiſce egregijs Viris lucratis,* Paulus *Theſſalonicam remeare diſpoſuit, & cum* Athenienſem *vrbem tot celeberrimis dicatam Philoſophis conſpiceret, eique etiam de Epiſcopo doctiſſimo ſufficiendo ſatageret Spiritu-Sancto edoctus, inſignem Virum* HIEROTHEVM *tantæ vrbis Pontificem nominauit, & ipſe in Corinthum perrexit. Tunc S. Præſul, vt exercitatione doctrinæ, & diſputationibus ſcientia nuper aſſumpta plurimi veritatis pondere allecti ad Euangelij fidem accederent, publico gymnaſio Chriſtianam Theologiam legere incepit, qua innumeros Dei Eccleſiæ filios adeperit. Eo itaque tẽpore euenit, quod B. Virgo* MARIA, *Dei Genitrix ad vltimum vitæ terminum peruenisset cuius dormitioni, Dei miniſterio, omnes Apoſtoli adhuc ſuperſtites, & alij Præſules Ieroſolymam conuenientes, Tantæ Matris funeri interfuere; inter quos* HIEROTHEVS *Athenienſis Epiſcopus, eiuſque Diſcipulus Dionyſius. Et cum Petro, & Iacobo fratri Domini placuiſſet, vt Pontifices omnes qui aderant, pro viribus quiſque ſuis infinitè potentem Dei bonitatẽ laudarent, poſt omnes Doctores ſacros, ſic* HIEROTHEVS *diſſeruit, quod omnes illos, exceptis Apoſtolis, ſuperaret, totus excedens, totus extra ſe poſitus, & eorũ quæ laudabat communionem patiens. Quamobrem ab omnibus, qui eum audierunt, occupatus Deo diuinuſq; laudator eſt iudicatus. Conuentu denique Apoſtolico ſoluto, S. Pontifex particula velaminis Virginei, quo Filio ſuo Vnigenito in paſſionis anguſtia lachrymas abſterſerat, ditatus, Athenas cum Diſcipulo repedauit. Ergo S. Vir profundo ſui mentis ingenio tot, ac tãta opera ſacra conſcripſit, dum Athenis Epiſcopalem infulam obtinuit, vt merito* DIVINVS *cõmuni omnium vocabulo appellaretur. Nam ad tam ſublime Diuinæ Theologiæ faſtigiũ aſcendit, quod paſſim crederetur, cum omnia à ſe ſcripta, vel ab ipſis Apoſtolis accepiſſe, vel artificioſa ſacrarũ literarũ indagatione perſpexiſſe, frequenti circa illas exercitatione, ſtudioque diurni; vel etiam Diuiniore quadã inſpiratione percepiſſe. Tranſactis poſtmodum aliquot annis in* Hiſpaniam *redire conſtituens, ſedem Athenarum* Dionyſio *Diſcipulo commendauit, qui poſtea eius ſucceſſor exiſtit, & Galliarum Apoſtolus, & Magiſter.* Hiſpanias *reuerſus, tempore quo* Paulus *Apoſtolus eius Magiſter, & in fide inſtitutor* Hiſpaniæ *illuſtrabat Eccleſias, protinus illi adhæſit, cuique cauſas aduentus ſui, & qualiter* Dionyſio *condiſcipulo Epiſcopatũ commendauerat, retulit. Quam electionem Apoſtolus probãs,* HIEROTHEVM Segobienſis *Eccleſiæ in* Areuacis Hiſpaniæ *tunc erectæ, Epiſcopum ordinauit, eamque in fide inſtituendam, doctriniſque Euangelicis illuſtrandã commiſit. Paruit mandatis Apoſtolicis Diuinus Vir, & vale dicto Magiſtro, nuperæ Eccleſiæ fidei fundamẽtu iaciens, plurimos Chriſto ex fœtore Gentilitatis adſcripſit. Tandem ætate grandæuus, doctrinis clarus, fide inuincibilis, ſcriptis diuinus, virtutibus onuſtus miraculis eximius, & cõfeſſione Trinitatis egregius obdormiuit in Domino* IV. Nonas Octobris *circa Annũ Domini* LXXV. *Cuius* Corpus *ſacrũ* Segobiæ *(vt creditur) ſepultum, & honorifice conditũ, ibidem requieuit, vſq; ad* Hiſpaniæ *excidiũ, quo alibi tranſlatũ, ne in Sarracenorũ fœdiſſimas deueniret manus, adhuc deliteſcit dempto ſacro, & integro* CAPITE, *quod in Monaſt.* Sandoualenſi, *diœceſis* Legionenſis, *Die* V. Aprilis *Anno* M.DC.XXV. *inter alias Sacrarij Reliquias inuentum eſt, hac Græca epigraphe*

Chriſti fidem ſuſcipit.

Fit Epiſcopus Athenienſis.

Ieroſolymis in funere B. V. M. concionatur.

Eius doctrina diuina gradus.

Hiſpanias rediit.

Fit Epiſcopus Segobrenſis.

Moritur, & ſepelitur.

Inuentio ſacrati Capitis.

ΚΕΦΑΛ ΗΙΕΡΟΘΕΩΣ, *quod ſonat Latine*: CAPVT HIEROTHEI, *vbi etiam hodie viſitur, & Monachorum, cæterorumque accolarum plauſu colitur, & veneratur.*

HÆC ſunt ACTA, quæ exprimere potuimus deducta ex Vatis Scriptorũ ſymbolis, de eodem S. Præſule loquentiũ; In quibus aliqua probanda veniũt, quæ ecphraſin Actorum illuſtrent, & omnibus legẽtibus faciant ſatis. PRIMVM ſit circa PRÆNOMEN; eo vtitur Luitpr. in *Aduer. n.* 236. hac ſerie: MACER HIEROTHEVS *Hiſpan. Aſtigitanus*. Sic legendũ; Nam *Emporitanus*, vt in editis, proculdubio mẽdoſe ſcribitur. *Luitprandũ* ſequitur Iulianus Archipresbyter Tolet. in *Chr. d. An.* 93. *n.* 24. Si errorẽ expungis, ſic: SACER *& ante eum Petrus, Clemens, Timotheus, & quotquot inuiſerũt* Hiſpanias, *inuiſerũt Sepulchrũ Beatiſsimi & Sãctiſsimi* IACOBI. Quo loco P. Ieronymus de la Higuera in *Not. MSS. verb.* SACER *f.* 48. reponit ex verioribus exẽplaribus, MACER: hunc q; fuiſſe HIEROTHEVM, Luitprandi aſſeueratione defendit.

Agnominis probatio.

Locus Iuliani corruptus emendatur.

SECVNDVM circa originem *Hiſpan.* De quo licet olim aliqui dubitaſſent; iam non erit huic cõtrouerſiæ locus ſtante Flauij Dextri teſtimonio in *Chr. A.* 71. his verbis: S. HIEROTHEVS *natione* Hiſpanus, *quem à* Paulo *conuerſũ Diſcipuli ſui* Dionyſij *gloria clarũ fecit; ad* Hiſpanias *ſe contulit, prius Epiſcopus* Athenienſis, *poſt* Segobiæ *in* Areuacis *Epiſcopus, Sanctitate mirandus habetur.* Conueniunt etiam Luitprandus *d. n.* 236. Aulus Halus in *Carm. Diſtich.* 1. & fere omnes Scriptores Noſtri ſuperius recenſiti, quorum ſententiam probant, & ſequuntur P. Gaſpar Sanchez è S. I. *de Aduen. Paul. in Hiſpan. fol.* 251. P. Thomas Maſſutius in *Vit. S. Paul. lib.* 6. *c.* 10. *fol.* 328. *& lib.* 13. *c.* 7. *fol.* 764. & alij.

An origine Hiſpanus?

TERTIVM, *an Aſtigi in Bætica fuerit oriundus?* Affirmatiuam ſententiã tuentur D. Franciſcus Valdeſius de *Præſtant. Reg. Cathol. ſupr. d. c. ſup.* his verbis: *Cumque* HIEROTHEVS *ſit* ASTIGITANVS, *facienda eſt hic mentio Criſpini Beati Martyris, & Præſulis Aſtigitani,* F. Ioannes Marieta in *Topograph. SS. Hiſp. verb.* ECIXA. *lib.* 22. *fol.* 22. D. Paulus de Spinoſa *Hiſtor. Hiſpalenſ. lib.* 2. *c.* 4. Quintana-Dueñas *Hiſt. Hiſpal. fol.* 243. Quorum ſententia probatur ex Carmine:

An ex Aſtigitana Vrbe Bætica?

Ex genere Hiſpanus *naſcens fuit* ASTIGIS *vrna;*
Aſt HIEROTHEVS *ſic mihi nomen ineſt.*

Nec his obſtat *Luitprandi* locus in *Aduerſar. d. n.* 236. vbi EMPVRITANVS nominatur, quia vt ex ipſa relatione colligitur, ibidem adeſt confuſio maxima inter PHILOTHEVM, & HIEROTHEVM, nã cum loqui inciperet de iſto, poſtea diuertitur narratio ad illũ. Pro hac veritate eruenda, Diaconi verba demus: *Macer* HIEROTHEVS *Hiſpan.* [Empuritanus] *olim ſub Imperat. Tiberio Tarraconẽſis Gubernator, & inde perrexiſſe Anno* XLV. *Cyprum, vbi Paulũ audiens, conuerſus eſt ad fidem, & eum ſecutus.* Verba enim à dictione *Olim ſub Imperatore* vſq; ad finem prorſus à relatione ACTORVM ab Scriptoribus coagulata S. HIEROTHEI abũdant, cum iſte nequaquã in *Hiſpan. Gubernator* extiterit: cõueniunt vero PHILOTHEO, qui à Paulo cõuerſus fuit dum *Gubernatorẽ* egiſſet in agro *Lumintano*, vt inferius probabimus hoc *Tom.* 5. *Die XXII. Octob. lit. A.* ergo & verbũ *Emporitanus* in textu *Luitprandi* abundat. Hinc reponerẽ ASTIGITANVS, maxime dicẽte D. D. Laurent. Ramirez in *Not. Marg. ad hunc Tex. f.* 498. hũc locũ eſſe in originali corruptiſſimũ.

Luitprandi locus corrigitur?

QVARTVM *de Epiſcopatu* Segobiẽſi in *Areuacis Hiſpaniæ*: Qua Prælaturam fatetur Flauius Dexter in *Chr. An.* 71. in illis verbis: S. HIEROTHEVS *natione* Hiſpanus, *ad Hiſpanias ſe contulit, prius Epiſcopus* Athenienſis, *poſt* Segobiæ *in Areuacis Epiſcopus, ſãctitate mirãdus habetur.* In Car. Sepul. *Diſt.* 5. Auli Hali, dicitur:

An Epiſcopus Segobienſis?

Chriſtum demonſtrans: tua, priſca, SEGOBIA. *cerno*
Mœnia; tuncque tui Præſulis *onus amo.*

Quam etiam ſententiam ſequuntur ex Noſtratibus Didacus Colmenares *Hiſt. Segob. d. c.* 4. §. 9. *fol.* 31. Biuar. in *Not. ad Dextr. n.* 3. *fol.* 168. Rodericus Caro *d. lit. M. fol.* 42. Quintana Dueñas, Spinoſa, Roa, & cæteri Scriptores.

QVINTVM, de *Munere Senatorio Athenienſi Areopago.* Hoc obtinuiſſe fatentur Græci in *Menolog. h. d. fol.* 881. apud Caniſium *Tom.* 2. *Lection. Antiq.* his verbis: *Natalis Sancti Patris Noſtri* HIEROTHEI, *qui fuit vnus è numero* Areopagitarum? Quod & fatentur Caro, Biuarius, Spinoſa, Quintana-Dueñas, & cæteri recentiorum, & probatur Auli Hali *Carmine ſupra relato Diſtich.* 2. hac ſerie:

An ex numero Areopagitarum Athenienſium?

Dimittens Patriam, Patriam mihi præbet Athenas;
Hic ſophiæ myſtes, iura ſeuera dedi.

Quid eſt *dare iura ſeuera*, niſi fuiſſe *Iudicem Areopagi*, quo vt duximus in Actis, huius Tribunalis Cenſores capitales cauſas audiebant. Adſit *Solonis* lex de illis eloquens: Ἀρείω πάγυς ἐπισκοπεῖν, ὅθεν: ἑκαςος ἐξ ἀτὰ ἐπιτήδεια. καὶ τὺς ἀργὺς κολάζειν. Id eſt: *Areopagitæ ſingulis neceſſario prouideanto: deſidesque puniunto.* Quo loco Pardulphus Prateius in *Iuriſprudent. Veter. leg.* 57. *fol.* 129. hæc aſſerit: *Huius legis* (*quam Solonis eſſe Plutarchus refert*) *Duo ſunt capita: Quorum poſterius ſuperius explicuimus. Quo autem ad primum attinet*, Areopagitas *non ſolum rebus capitalibus præfuiſſe; ſed & Rempublicam adminiſtraſſe ſcriptum reliquit Suidas; ideoque vrbi neceſſarijs proſpectum eos ire iuſſit Solon.* Qui etiam Prateius in *leg.* 40. *fol.* 106. de his Iudicibus ſequentem clauſulam adnectit: AREOPAGVS, *vicus* MARTIVS *Athenis erat.* AREOPAGITÆ *autem de rebus Capitalibus iudicia ferebant, ſicut in eadem re teſtis eſt Pauſanias.* Eos ſicariorum vindices G. Budæus ad pellat; aitque in eorum curia Eumenidibus ſacrum fieri ſolitum. Eorum ſeuera decreta ad amuſſim depinxit *Iſocrates*. & *Lucianus*. Ideò ad hocce munus reſpiciens Aulus Halus in *Carmine* S. Virum *iura Seuera*, id eſt *capitalia* in conſeſſu Areopagitarum dediſſe ſcribit. Vnde miror, quo ſenſu Didacus de Colmenares in *Hiſtor. Segobienſ. c.* 4. §. 7. *fol.* 30. auſus fuit negare S. HIEROTHEVM fuiſſe vnum ex hiſce Iudicibus Areopagitis. Suſcepit iſte eruditus Scriptor onus illuſtrationis *Segobienſis* Vrbis, & tanti honoris meritum, ſuo Pontifici primo adimere conatur, maxime ſtante Menologij textu, quo expreſſe legitur: *Qui fuit vnus è numero Areopagitarum.* Quâ ergo inſcitiâ Chronographus *Segobienſis* textum tàm apertum negat?

Quale munus hocce Areopagitarum?

Didaci Colmenares lapſus.

SEXTVM *de Aſſiſtentia in funere* B. MARIÆ *Virginis, quo celebrem orationem laudatoriam dixit.* Huius rei veritatem exprimit idem ipſiſſimus Diſcipulus Dionyſius de *Diuin. Nomin. lib.* 1. *c.* 3. hiſce periodis: *Concurrimus quandoque apud Pontifices noſtros, Deo plenos, Nos ſimul & ipſe, multique ſancti fratres noſtri, viſuri* CORPVS *illud, quod vita Principem, Deumque ſuſcepit. Vbi aderant &* Iacobus *frater Domini*, & Petrus, *excelſum & ampliſſimum Theologorum culmen. Illic ergo poſt contuitum, placuit vt Pontifices omnes pro viribus quiſque ſuis infinite potentem bonitatem laudarent.* HIEROTHEVS *autem alios omnes ibi Doctores ſacros, vt noſti, poſt ipſos Theologos, ſuperauit, totus excedens, totus extra ſe poſitus, & eorum, quæ laudabat communionem patiens. Quam obrem ab omnibus, qui audiebant eum, atque videbant* (*ſiue cognoſcerent ipſum ſiue non cognoſcerent*) *occupatus Deo, Diuinuſque laudator eſt iudicatus*, Quem locum ita intellexère Simeon Metaphraſtes, S. Ioannes Damaſcenus. Iuuenalis Epiſcopus Ieroſolymitanus, Nicephorus, Glycas, & Cardinalis Cæſar Baronius in *Annal Eccleſ Tom.* 1 *Ann.* 48. *n.* 6 necnon alij plurimi ex Antiquis, & Recentioribus; quidquid Franciſcus Binarius in *Not. ad Dext. Ann.* 48. *n.* 2. *fol.* 99. inuertere conetur verba *Dionyſij*, aſſerens illum acceſſum HIEROTHEI & Dionyſij Ieroſolymã, non ad funus Dei Genetricis, ſed ad ſepulchrum Chriſti viſendum, peractum fuiſſe Nam cùm in contrarium ſit tantorum Patrum auctoritas, non erit hæc per vnius recentioris captum detrahenda: maxime cùm ei obſtet periodus illa Dionyſij, ibi: *Concurrimus viſuri* CORPVS *illud, quod vita Principem, Deumque ſuſcepit.* Quale igitur Corpus ſuſcepit vitæ Principem, Deumque, hoc eſt Chriſtum, niſi MARIÆ Virginis? Igitur de Corpore Virgineo viſendo iam vita temporali tunc deſtituto agit Dionyſius. Nec valet dicere Corpus illud intelligi de Sepulchro, quod Chriſtum mortuum ſuſcepit, quia ſimilis latitudo excedit prorſus omnem Rhetoricam, & Patrum interpretationem.

Interfuit, & prædicauit funeri Dei-Genitricis.

Binarij opinio diluitur.

SEPTIMVM, *circa annũ quo è vita diſceſſit* Flauius Dexter, vbi ſupra, aſſerit, Anno LXXI. Chriſti. S. Præſulem ſanctitate mirandũ haberi: non loquitur ibi Clariſſimus Chronographus de S. HIEROTHEO tanquam vita functo, ſed tanquam viuo, & miraculis claro, doctrinis eximio, & ſanctitate conſpicuo, ideo eius obitũ ad Annum LXXV. reijcimus, quia ſi iam grandæuus à *Paulo* conuerſus Athenis fuit, & Pauli prædicatio apud hanc celeberrimam vrbem euenit Anno LII. &

Quo Anno obijſſe creditur.

tunc forte HIEROTHEVS ſexagenarius erat,additis XXIII. Annis, ab eius conuerſione,ſequitur obiiſſe LXXXIII. Aunorum,quam ætatem credimus exegiſſe.

Inuentio Capitis, quo caſu, & die facta.

OCTAVVM *de Inuentione Capitis in Monaſterio* Sandouallenſi *Ordinis Ciſtercienſis.* De ea audi Biuarium in *Commentar. ad Dextr. Ann.* 71. *n.*3. *in fin. fol.* 169. de ſe ipſo hæc verba dicentem: *Poſtquam eiuſmodi Commentarijs Romæ finem impoſui, in* Hiſpaniam *reuerſus, cùm caſu apud Monachos Ciſtercienſes Monaſterij* Sandoualis, *Diœceſis* Legionenſis *agerem, & Reliquiarum ſacra ſcrinia ſedulo euoluerem, percepi* CAPVT inibi *Diuini* HIEROTHEI *aſſeruari, ita ſiquidem traditum à Maioribus ſuis ſenes Monachi aſſeuerabant. Et* CAPVT *quidem ſacrum inter* Reliquias *extabat, ſed ſcriptura eius rei deſiderabatur. Venit nihilominus mihi in mentem,* CRANIVM *à linteolo, quo à multis retrò annis ſtrictiſſime inuolutum, & filis aſſutum, ſeruabatur, exuere; ſi forſan teſtimonium aliquod eius rei, interius reperire liceret. Et ecce, Deo auſpice, membranula vetuſtiſſima, longitudinis dimidij Digiti, cum parte* CRANII, *Abbate, & Monachis omnibus præſentibus, reperta eſt, cum eiuſmodi Græcis characteribus:* ΚΕΦΑΛΗ ἹΕΡΟΘΕΩΣ.

Quod ſonat: CAPVT HIEROTHEI. *Incredibilis ſubito lætitia mentes omnium ſubijt, & ſuper tanto dono, Abbate ita diſponente, piâ gratiorum actione, Proceſſio ſolemniter celebrata eſt, & Miſſa de eodem Diuino Doctore, & Antiſtite decantata, ipſâ* INVENTIONIS *Die, quæ fuit* V. Aprilis, *Anno Domini* M. DC. XXV. *feſto* S. Iſidori *dedicata. Quò ſane probabiliora redduntur, quæ de reditu eiuſdem* HIEROTHEI *Athenis ad* Hiſpanias *à* Dextro *ſcribuntur, & de Segobienſi Eccleſiâ ab eo erecta; vnde veriſimile eſt, tẽpore Sarracenicæ deuaſtationis, à Chriſtianis adſportata fuiſſe ſacra illius pignora ad* Legionenſis *Montana, ad quorum radices Monaſterium* Sandouallis *ſitum eſt.* Hactenus *Biuarius,* qui huic *Inuentioni* interfuit,& eius fuit miniſter,& cauſa.

SS. CAIVS *Confeſſor, &* DEMETRIVS *Martyres, filij* S. C. Oppij *Centurionis*

B. *Malacitani in Hiſpania.*] Coniunctim eorum Nomina repoſuimus, quia *Beda, Ado*, & Martyrologium Romanum Baronij *hoc die fol.* 616. de CAIO agit; & fratris eius DEMETRII paſſionis Dies ignoratur. Eos fuiſſe fratres, & *C. Oppij Centurionis Malacitani* filios expreſſe ſcriptum reliquit Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 70. his verbis: *Per hæc tempora delatus in Aſiam S. Ioannes, cognomento Theologus, docebat* Epheſi, *vnde ſcripſit ad* CAIVM *Hiſpanum* Caij Centurionis Malacitani *filium, fratrem* DEMETRII *Hoſpitalis Viri, cuius pater fuit Epiſcopus Mediolanenſis.* En filiatio; & fraternitas, quas etiam fatentur Biuarius ad *Dextr. d. Ann.* 70. *n.*2. *fol.* 160. Rodericus Caro *ibid. lit D. fol.* 39. *col.* 2. P. Martinus de Roa *Hiſtor. Malacit. c.* 10 *fol.* 30. *col.* 2. Omnia coniunxit Carmen Sepulchrale in meo *Codice MS.* Auli Hali, vbi poſt illud à Nobis recenſitum ſupra hoc *Tom.*5 *Die XXVII. Septembris lit. A.* cum egimus de *S. C. Oppio Centurione* parente, hocce ſubſequitur.

Martyrologia de S. Caio.

Scriptores.

PRO SS. CAIO, ET DEMETRIO EIVS

Filijs, Carmen Sepulchrale.

Epitaphium.

Hîc quoque DEMETRIVS *Martyr* CAIVS*que viciſſim*
Fratres, in hoc tumulo nunc ſimul ergo iacent.
DEMETRIVS *Chriſti peregrinos vrbe* Corintho
Suſcepit Sanctus, donec agone cadit.
CAIVS *& aſſiduis frater virtutibus Orbem*
Impleuit: fratrem inſequiturque pium.
Hunc ſibi Diſcipulum cognouit ſæpe IOANNES
Cuique & Apoſtolicum ipſeque mittit opus.
Hos Centurio CAIVS *iam venerabilis Orbi*
Progenuit Magnus, qui fide cuncta fouet.
Hinc Malaca *his Tribus exurgit Vrbs Optima Diuis;*
Ciuibus & totidem gaudet Ibera *Sacris.*

Et

Et licet tantum in hoc *Carmine* agatur de *martyrio* DEMETRII, cum nihil tale in alijs Scriptoribus, aut Martyrologijs inueniatur, Ego profectò multum deſero huic MS. Hali, apud quem veritatis apices comperio, maximè in hiſce Sanctorum Hiſpanorum rebus geſtis, quas ſuo æuo in promptu habuit, & ex S. E. Toletanæ monumentis deprompſit. Cæterùm quatenus ad Diſcipulatum CAI cum IOANNE Apoſtolo, cognomento Theologo, eiuſque Epiſtolam ad CAIVM directam, qua DEMETRII mentionem facit, quem, & fratrem viros hoſpitales facit, & eximios; videndus Biuarius ad *Chron. Dextr. d. Ann.* 70. *n.* 2. *fol.* 160. per totum, vbi verba Epiſtolæ recenſet, ad quem te miſſum facio. *Qui fuerint remiſſiue?*

S. VRBANVS *Pontifex Toletanus Confeſſor.*] Dubitant aliqui ex Scriptoribus Hiſpaniæ num Sanctus iſte ſit annumerandus inter *Toletanos* Antiſtites. Primo quia in nullo Catalogo veterum inuenitur. Secundo quia *Pelagius* Epiſcopus Ouetenſis bis vocat illum veterem *Melodium* Regiæ Ciuitatis Toletanæ, cuius hæc ſunt verba: *Per idem tempus Frodoarius Aceitana Sedis Epiſcopus*, VRBANVS *Toletana Sedis vrbis Regia Cathedralis veteranus Melodius.* Et paulo poſt ait: *Per idem tempus Viri Doctores, & ſanctimonia ſtudio ſatis pollentes* VRBANVS, *& Euantius, ſatis lati ad Dominum pergentes, requieſcunt in pace.* Tertio quia non poterat admittere vna, eademque Eccleſia, & Sedes Duos Epiſcopos viuentes: viuebat autem Romæ *Synderedus*, cum electus fuit VRBANVS, ideo non potuit fieri Epiſcopus Toletanus. Nihilominus tamen in contrarium eſt omnium Scriptorum tam antiquorum, quam recentiorum conſenſus, vt videre eſt apud Iulianum Archipresbyterum Toletanum in *Chron. n.* 369. *&* 477. & in Carmine Sepulchrali ſequenti: C. *An fuerit Pontifex Toletanus?* *Probatur fuiſſe Antiſtem Toletanum.*

PRO S. VRBANO PONTIFICE Toletano, Tempore Captiuitatis, Carmen Sepulchrale.

Ex Scriptoribus vetuſtis.

Continet hoc Iuſta Templum venerabile Corpus
Præſulis VRBANI, *priſcus in Vrbe melos.*
Iſte Toletanus *genere, & nutritus in Vrbe*
Suxit ab Alfonſo *dogmata ſancta diu.*
Poſt Synderedum, *qui oppreſſus, Sede relicta,*
Romam contendit, Præſul & ipſe fuit.
Iſte Arabis metuens conamina perfida trucis.
Pignora Sanctorum primus ab Vrbe tulit.
Poſt rediens, & oues diſperſas colligit, vnà
Congregat Antiſtes, quas ſacra iura docet.
Inter & immanes Mauros Antiſtes agellum
Conſeruans Chriſti, plura nefanda luit.
Denique confectus ſenio venerabilis ille
Pontificis animus ſæpe labore cadit.
En moritur; Corpus ſuſcepit Iuſta, *Toletum.*
Exuberans lachrymis dat pia buſta Viro.
Quarta Dies Nonis Octobris *ſuſtulit illum*
Nobis, & Superos Præſul adiuit ouans.
Æra fuit mortis Septingenteſima *Diui*
Septuaginta Nouem, *quâ quoque in aſtra volat.*

Et recentioribus.

Hos ſequuntur D. Thomas Tamayo in *Veritat. Dextr. Nouitat. 7. fol.* 126. *col.* 2. D. Didacus Caſtejon in *Primat. Toletan. Tom.* 1. 2. *p. c.* 1. §. 24 *fol.* 524. & ante eos D. Garſias de Loayſa in *Not. ad Concil. Toletan. fol* 78. vbi omnia coniunxit, ſic: VRBANVS *Præſul*, *eò quòd* Synderedus *obijſſet, Primatus honorem ſuſcepit. Qui, vt erat Vir ſanctus, conſtans, & fortis animo, inuictoque inſignem illam ſuſtinuit calamitatem, cui multum adiumenti ad pondus miſeræ ſeruitutis ferendum attulit Euantius Archidiaconus Toletanus. Erant enim ambo præclarâ docti diſciplinâ, & eâ cognitione Eccleſiaſticâ informati, quâ Toletanam Eccleſiam Sanctiſſimus inſtruxerat Ildephonſus.* VRBANVS *igitur in tanta rerum commutatione non deſtitit, quibus potuit rebus prouidere: Libros complures, ſacras Diuorum Reliquias, atque Corpora ſtudioſe, & accurate collecta, & in capſam ſummâ cum veneratione incluſa, in Montanos Aſtures diligenter portanda curauit. Hæc verò beata corpora in Eccleſia Oueti poſtea cum multis alijs Reliquijs ſanctè collectis magnâ cum pietate hodie colitur, & ibi illa aſſeruntur: Cameræ Sanctæ nomen eſt inditum. Miſerandis* VRBANI *temporibus, diuinus cultus, & Sacramentorum vſus cœpit Toleti magnâ ex parte immutari, imminuique: illa namque amplitudo, ſummaque auctoritas Præſulis Toletani ad Sex tantùm Parochias; & exiguum fidelium numerum redacta, iniquis admodum finibus redacta eſt. Nec ſatis fuit paucitate eſſe imminutos; verùm qui ſuperfuerunt fideles, aſſiduâ Maurorum familiaritate, & conſuetudine vſi, & ſæuiſſimâ perſecutione deterriti, in Religione, Chriſtianiſque inſtitutis turpiter fluctuare cœperunt: quos, vt firmos in fide efficerent, & ad pericula ſubeunda excitarent, curam & ſtudium maximum adhibuerunt* VRBANVS, *Euantius, alijque pij.* P. Ieronymus de la Higuera in Not. ad Luitprand. *d. Ann.* 741. *n.* 216. *fol.* 400. ad contraria reſpondens, inquit: *Ad* Primum *reſpondetur*, Catalogos Toletanorum Antiſtitum eſſe mire diminutos. *Ad* Secundum *non tanti faciendam eſſe* Pelagij *auctoritatem, vt illam præferamus teſtimonijs tot Auctorum, qui* Pelagij *ſcripta non ſemel verſarunt. Ad* Tertium *credendum eſt de ſanctitate* Synderedi, *non fugiſſe, ſed iuiſſe* Romam *impulſum iniurijs, quas accipiebat ob* Oppane, *& ſi animus illi fuit non reuertendi* Toletum, *libere reſignaſſe; ac ideo Toletanos Sacerdotes, conſulto Rege Roderico, elegiſſe S. Pontificem* VRBANVM. *Non poteſt aliud ſentiri, nec dici, vel de prudentiâ Sacerdotum Toletanorum, &* Euantij *Archidiaconi, vt contra ius, faſque viuente* Synderedo *ſufficerent* VRBANVM: *vel de ſanctitate, & animi moderatione* Vrbani, *vt contra iuſtitiam electus ſuam admitteret electionem. Canonice igitur electus; non ambitione dominandi, ſed voluntate Deo, Patriæque ſeruiendi Pontificatum iniit.* Eius etiam titulo Præſulis Toletani meminere *Aluarus Gomezius, Rodericus Toletanus*, Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan lib.* 12. *c.* 81. Ioannes Mariana *lib.* 6. *c.* 24. D. Didacus Caſtejon in *Primat. Toletan. Tom.* 2. 3. *p. c.* 1. *fol.* 543. Franciſcus Piſa *Hiſtor. Toletan. lib.* 2. *Ann.* 714 *c.* 35. *fol.* 125. Eius VITAM ſcripſiſſe *Aluarum Gomezium* Toletanum fatetur P. Higuera ad *Luitprand n.* 216. *fol.* 400. quæ nondum ad manus noſtras peruenit, ſequentem verò damus.

Reſpondetur contrarijs argumentis.

ACTA S. IVLIANI COGNOMENTO VRBANI *Antiſtitis Toletani in Hiſpania, ex Melodio ipſius Eccleſiæ, ex Varijs Scriptoribus.*

Origo, patria, & ſtudia.

IVLIANVS *cognomento* VRBANVS *ex genere Gothorum* Hiſpanorum *oriundus, in vrbe* Toleto *natus, & ibidem nutritus*, B. Ildephonſi *Præſulis diſcipulatum promeruit, à quo in diuinis ſcripturis edoctus, & in fidei rudimentis imbutus, maximum, Iuuenis, in futurum omnibus de ſe ſpectantibus, præparauit ſpecimen. Hinc inter S. E. Toletanæ accerſitus, & conſignatus miniſtros, tandem ad phonaſci, ſeu melodij dignitatem aſcendit. In eo itaque munere Metropolitica Baſilicæ inſeruiens erat Vir Beatus, tempore quo* VVitiza *Gothorum Rex contra ius, faſque, viuente* Synderedo, *origine Romano, Vrbiſque Regiæ Epiſcopo,* Oppanem *Hiſpalenſis Eccleſiæ Præſulem, ad faſtigium* Toletanæ *Sedis euexit. Cuius ele-*

VVitiza, & Oppas Syndoredum eijciunt.

ctionis

ctionis temeritatem dum exprobraturus acceſsit Synderedus, *tot, ac tanteis fuit à Rege perfido, & intruſo Pontifice contumelijs verus Epiſcopus laceratus, vt de pedibus excutiens puluerem, vrbe relictâ, Romam eius patriam protinus repedaret. Manſit tunc Sedes illa Apoſtolica veri Paſtoris ſolatio per aliquod temporis deſtitata, & profani pſeudoepiſcopi ambitione grauata, donec* V Vitizâ *ſchiſmatico Principe defuncto,* Rodericus *eius ſucceſſor, deceſſori fere, ſimilis in Regnum ſublimatus, cauſam* Hiſpanico *excidio, miſerabili, ac fatali impudicitia crimine dedit. Quo commiſſo;*

Synderedus relicta ſede Romam concedit.

Iulianus *Tingitaniæ Comes, & Regij exercitus in partibus Africa ſupremus Dux, Paterque Florinda, qua paſſa erat ſtuprum, & patrem per litteras obſceni conuitij certiorem fecerat, abſque vllo rationis, & Religionis diſcrimine Arabes Sarracenos in* Hiſpanias *conduxit, illiſque vrbes, & Regna infami cautione, Numine diſponente prodidit. Hinc barbarorum manibus perijt victus Rex* Rodericus *in acie, & omnis Gothica iuuentutis nobilitas interijt, ita vt nullus ſupereſſet ſtrenuus Dux, qui victorem Numidam reprimeret. Tum magnus mæror omnium ciuium* Hiſpaniæ *inuaſit, maxime* Toletanorum, *quos tanquam Curia Regia accolas, & Palatinorum, Nobiliumque cœtuum propagines ferus Agarenus fortiùs debellaturos promiſerat, vt ſtirpem Regiam, & Gothorum familias illuſtriores extingueret, conſiderans, deuictis, & ſucciſsis capitibus, cætera membra facile ceſſura. Vix hac* Roderici, *& Gothorum ſtrages,* Toletum *aduentauit, cùm* Vrbanvs, *qui* Synderedi *abſentis vices tenebat, comitantibus Pelagio, & alijs Toletanis proceribus, & primarijs ciuibus, cum magna cautela, & præſidio militum armatorum,* Arcam Reliquiarum, *quam* S. Fulgentius Ruſpenſis *Epiſcopus, origine* Toletanus *à Ieroſolymis attulerat ad Africam, inde ad* Hiſpaniam, *Carthaginem-Nouam, poſtremò* Toletum, *Vrbem Regiam; & ſimul Corpora* SS. Aſturij Serrani, & Iuliani *Toletanorum Pontificum, ac* Cappam B. Ildephonſo *à B. Virgine adlatam, cum libris, & rebus pretioſis, ad Montem* Aſturum *inaceſſum, ne in manus Sarracenorum venirent, & fœdarent tranſtulit.*

Hiſpanici excidij origo.

S. Vrbanus Reliquias defert in Aſtures.

Quo munere obito, & in Reliquiarum cuſtodiam relictis Pelagio *cum præſidio militum, & alijs proceribus, cum cæteris Socijs* Toletum *repedauit, iam* Toletanus Epiſcopus *confirmatus, qui cum ſuis obſidionem Vrbis Regia à Sarracenis breui factam per triennium in magnis conſtrictationibus, & anguſtijs tolerauit. Eo igitur tempore tranſacto, cùm iamiam Toletani obſeſsi defectu commeatuum deficerent, & grauiſsime pondus obſidionis perferrent, de vrbis deditione actum, prorſus pacta & conditiones inter Mauros, & Chriſtianos firmata ſunt. Quarum celebriores:* Quòd Toletanis Catholicis Septem Eccleſiæ Vrbis concedantur, quibus verus Deus patriâ Religione colatur. Quod qui vellent Ciuitatem deſerere, diuenditis rebus familiaribus, ſecumque adſportatis pecunijs, & auro, (abire libere poſſent. Quòd qui verò in eadem vrbe permanere mallent, ſoluentes Regi Sarraceno eadem tributa, quæ Gothicis Principibus perſoluebant, licitè facerent. Quod poſſent Gothorum legibus gubernari, ita vt inter ſe Iudices eligerent, qui ius illis dicerent. *Hiſce etenim conditionibus Vrbem Regiam, tot Sanctorum Matrem, tot illuſtrium Præſulum Sedem, & tot Catholicorum Principum thronum, Barbarus intrauit Arabs, qui extemplò Maiorem Baſilicam, quâ Virgo intemerata* Maria *pedes fixerat, fœdis ritibus profanauit, eamque ſibi Meſquitam elegit. Tunc* Vrbanvs *Eccleſiam* S. Iuſtæ *in Metropoliticam erexit, & ibidem iura Pontificalia, & Primatus functiones occluſit, Qui, vt erat Vir Sanctus, conſtanti; & forti animo inſignem illam calamitatem inuictus ſuſtinuit. Erat tunc temporis in Eccleſia Toletana, Archidiaconus quidam nomine* Euantius, *Vir ſingulari virtute præditus, conſilijs clarus, animo inuictus, & ſanctitudine cumulatus, is* Vrbano *multum adiumenti ad pondus miſeræ ſeruitutis ferendum attulit: nam eius auxilio, & conſilio S.*

Confirmatur Epiſcopus Toletanus.

Pacta deditionis Vrbis Toletanæ.

Eccleſia S. Iuſta in Metropolitam erigitur.

Religionis facies tempore Agarenorum.

Pontifex in tanta rerum commutatione, omnia prouidebat verbo, opere, & exemplo. Sed cùm aliqui ex fidelibus, qui ſupererant, aſſiduâ Agarenorum familiaritate, & conſuetudine vtentes, & alij ſæuiſſimâ perſecutione deterriti, in religione Catholica, Chriſtianiſque inſtitutis turpiter fluctuare cæpiſſent, S. Vir, comite Euantio, & alijs pijs hominibus, illos in fide firmos continere, & ad pericula ſubeunda excitare curauit. Nec valuit eius aſſidua ſolertia in illis miſerandis temporibus totum conſequi, maxime charitate in Deum, & proximos frigeſcente, quâ diuinum cultum, & Sacramentorum vſum imminutum, & immutatum; necnon eius Pontificiam auctoritatem ſine lege, & grege deſpectam, & ad Septem tantum Parochias, exiguumque fidelium numerum redactam, inuiſit. Hiſce; & alijs denique calamitatibus, & ærumnis oppreſſus, & annorum pondere onuſtus, in morbum incidit lethalem, quo grauatus, & ſacramentis munitus, Deo ſpiritum reddidit IV.

Obijt.

Nonas Octobris, *Anno Domini Noſtri Ieſu Chriſti* DCC. XLI. *Cuius* CORPVS *à fidelibus in Eccleſia Metropolitica* S. Iuſtæ *conditum fuit.*

De Nomine, & Cognomine S. Præſulis.

En ACTA, quæ communia ſunt, in eo quod refertur de Hiſpaniæ excidio, cauſis relatis, & cæteris ibidem recenſitis. Quatenus ad *Agnomen*, & *Cognomen* S Præſulis, teſtes ſunt Luitprandus in *Chron. Ann.* 712. *n.* 198. *fol.* 394. apud D. Laurent. Ramir his verbis, agens de Tranſlatione Arcæ Reliquiarum Toleto ad Montem Aſturum: *Hoc Anno* IVLIANVS, *cognomento* VRBANVS *cum Principe* Pelagio, *alijſque Ducibus Palatinis*, Toleto *in Aſturias aſportant Arcam ſanctarum* Reliquiarum, *& Corpora SS. Iuliani, & Compluto Aſturij cognomento Serrani, ſanctiſſimorum olim Epiſcoporum Toletanorum, metuentes ne captâ ciuitate per Sarracenos, illas irreuerenter, & impie tractarent.* Videndus de hoc *P. Higuera*, & *D. Laurentius Ramirez* in *Not. ad Luitprand. d. n.* 198. *fol.* 394. Idem Luitprandus in *Chron. Ann.* 741. agens de Die obitus S. Præſulis, etiam IVLIANVM, cognomento VRBANVM eum vocitat, ſic: QVARTA *die Octobris, moritur Toleti S. Vir* IVLIANVS, *cognomento* VRBANVS, *Vir pius, doctus, & excellentis ſpiritus, nec multo poſt* S Euantius *Archidiaconus.* Ex qua igitur relatione

Obitus Dies, & Annus quis?

itidem comperies, *Diem* obitus S. Antiſtitis, & *Annum*, quos etiam *Epigrammatarius* carmine deſcripſerat, ſic:

> Quarta *Dies* Nonis Octobris *ſuſtulit illum*
> *Nobis, & Superos Præſul adiuit ouans.*
> Æra *fuit mortis* Septingenteſſima *Diui*
> Septuaginta Nouem, *quâ quoque in aſtra volat.*

Quæ computatio reducitur ad *Diem* IV. *Menſis* Octobris, Æra DCC. LXXIX. & Chriſti Natiuitatis *Annus* DCC. XLI. Cætera cum communia ſint, nequaquam illuſtratione indigent.

D. DEPOSITIO *ſacrorum pignorum Martyrum Duorum ſociorum Sancti Thyrſi.*] Hos apud *Treuirenſem* vrbem fuiſſe martyrio coronatos referunt Molanus *ad Vſuard, fol.* 133, à quo & à veteribus MSS. eos in Romanum Martyrologium

Martyrologia.

Die VI Octobr. fol. 610. *lit. F.* retulit Cardinalis *Baronius*, & Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS. Die. IV. Octobr. fol.* 388. Eorum meminere Sigebertus in *Chron. Ann.* 1071. quos paſſos refert in perſecutione Diocletiani Imperatoris, ſub Galliarum Præſide Rictiouaro. Guilelmus Valdeſanus *Hiſtor.*

Scriptores.

Leg. Theb. lib. 1. *c.* 10. vbi aliquorum nomina refert, Molandrus *Hiſtor. S. Thyrſ. lib.* 7. Antonius Vincentius Domenec *Hiſtor. SS. Catalog. lib.* 1. *Die IV. Octobr. fol.* 93. *col.* 3. qui ſeriem agonis eorum ad longum recenſet. Illam nobis Andreas Sauſſay in *Martyrol. Gallican. Tom.* 2. *h. d. fol.* 686. ſuppeditauit, & idem Domenec *Translationis* anamneſin.

ACTA

ACTA MARTYRII SS. THYRSI, Et Sociorum Martyrum Treuirenſium ex Sauſſay, & Domenec.

Martyrum conſtantia.

THYRSVS *Dux militum* Legionis Thebææ, *& Socij eius* Mauritij *exempla præclara imitantes, tantâ conſtantia Idolorum ſunt Sacrificia execrati, quanta fide, & fortitudine ſacratiſſimam Chriſti religionem profeſſi, iubente* Rictio-Varo *piorum teterrimo in* Gallijs *carnifice; gladijs militum ethnicorum impetiti trucidatique ad internecionem apud vrbem* Treuirenſem *deleti ſunt. Horum* Corpora *feris, & auibus relicta ſunt deuoranda.*

Eorum corona

Cæterum ex his innumeris heroibus tanta multitudo ad litus Moſellæ *iuxta* Capitolium *iugulata eſt, vt ſanguinis riuuli defluentes aquas fluuij in ſuum colorem conuerterent, & naturali claritate neglecta, peregrino magis, quam proprio colore ruberent.*

Sepulchrum.

Porro Deo Athletas ſuos glorificante, in honore Sanctiſſimæ Virginis & ipſorum hoc idem Capitolium *dedicatum eſt à* S. Felice *Treuirenſium Antiſtite. Quorum Baſilicam poſtea* S. Vuillebrandus *Friſiorum Epiſcopus readificauit. Aſt tempore* Ludouici Pij *à Normannis illa ciuitas destructa, in Eccleſiam* S. Paulini *Epiſcopi, & Martyris ſacra horum pignora tranſlata fuere.*

Inuentio.

Denique Anno M. LXXI. *nouiſſime inuenta, plurima Deus eorum interuentione miracula patrauit. Tempore verò* Gregorij XIII. *Pont. Max. Decem capita cum decem oſſibus horum Martyrum* Mediolanum *aducta, è quibus Duo cum oſſibus Genuam tranſmiſſa, tandem donatione facta per* Gaſparem Riera, *Ciuem Barcinonenſem Anno* M. DC. *Sanctimonialibus Monaſterij* Scirpenſis, *vulgo* IVNQVERAS, *Duo hæc* CAPITA *cum oſſibus ibidem requieſcunt, & venerantur.*

Tranſlatio in Hiſpaniam.

Hactenus *Sauſſayus*, & *Domenec*, qui prolixius Hiſpano ſermone huius *Traſlationis* in Hiſpaniam ecphraſin enarrat. Quatenus ad Acta paſſionis videndi Valſedanus *d. lib.* 1. *c.* 10. & ſeqq. & Molandrus *d. Hiſtor. S. Thyrſ. lib.* 7. & circa *Inuentionem* ſacrorum pignorum poſt *Normannorum* irruptionem, videndus Sigebertus in *Chron. d. Ann.* 1071.

S. FRANCISCVS Minorum Inſtitutor, & Patriarcha.] Quæ tanti Viri æquauit laudes diſcendi copia, O nobilis tot heroum fœtu parens? Qui licet mercaturam primo fuerit profeſſus, tamen in magno Religionis emporio, pauper erat ditaturus mercibus terras. E. *Epitaphium.* Miris ad pietatem animus excitatus eſt formis; viſus eſt ſibi videre Auguſtalem domum, opimis ornatam ſpolijs belli, illicet exarſit ad militarem gloriam, bene iam inferebat hoſti vulnera, ſed prælaturus erat auſpicatius ſua, Sciſcitantibus prædonibus nomen, dixit, ſe magni Regis eſſe præconem. Tubæ videlicet clangore ſuæ fatale impietati bellum indixit. Suo etiam audito claſſico longe vocali ſtatim innumeri euolarunt ad ſigna, merentes cœli ſtipendia, corrogata in terris ſtipe. Dignus certe fuit præco, dignus etiam immortali præconio famæ. Suis innixa humeris Religio ſtetit, cum Lateranenſis Delubri ruinæ ſuccurrere viſus fuit, nec ſuccumbere. Ipſe illum Maximus, qui tunc præerat cœli Clauiger nouum in ſomnis vidit Atlantem. Sed nullum inſigne gloriæ maius, quam quod Magni Vindicis ſigna cruento præferret corpore. Nempe obſignatus annullo notas geſtijt diuinæ pietatis. Inter rigidas Aluerniæ niues effloruit in vulnerum roſas; latum induit clauum purpuratus cœli Senator. Refricauit pariter ſtygis tyranno vulnera vulneribus ſuis. Iterum impij exhorruere Manes intuiti veteris in eo trophæa victoriæ. Explicata rurſus pertimuere vexilla; Triumphalibus inuiderunt inſignibus. Obſtupefecit quoque Naturam, ſolitus miro ordine alijs mederi ſaucijs, ſaucias ſuas admouens manus. Quin & Ruſticus quidam immani concretus gelu, dexteræ ſuæ tactu totus incaluit. ſenſit ſimul, & opem ſuam, & opus in eo ardentis alitis. Conflatus eſt eius igni in ſimulacrum aureum, lineamentis morienti Deo ſimillimis; imo

argumento

argumento amoris inſigni, vt eſſet igneo ſpiraculum cordi, apertum hauſit latus adhuc viuens,& ſpirans. Non tam feliciter,ac ſtrenue cum amore pugnaſſet, niſi cruẽtus red jſſet ex pugna: Tunc declarauit ſe vere victorem,cum ſua oſtentauit vu nera saucius. Hunc igitur tantum Virum faſtis ſuis perennibus adſcripſit *Martyrologia.* Eccleſia,cum hocce concinnauit elogium: ASSISII. *in Vmbria Natalis* S. FRANCISCI *Confeſſoris fundatoris Ordinis Minorum, cuius vitam ſanctitate, ac miraculis plenam* S. Bonauentura *conſcripſit.* Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Martyrolog. Hiſpan. fol.* 163. Ioannes Lupus *in Luſitano. fol.* 233. Petrus Galeſinus in *General. fol.* 13 . Andreas Sauſſayus in *Gallican. fol.* 686. Arturus à Monaſterio in *Franſiſcan. fol.* 45 & cæteri recentiores. Eius Acta carmine ſcripſit prolixe *Franciſcus Maurus Hiſpellates* XIII. Libris contenta ; conciſè Baptiſta Mantuanus in *Faſt. fol.* 73 .quæ damus.

ACTA S. FRANCISCI MINORITARVM
Fundatoris, & Patriarchæ, ex Baptiſta Mantuano carmine ſcripta.

Quarta Dies Octobris adeſt: celebrate Minores
Feſta Lauernicolæ nudis ſolemnia plantis.
Nomen. *Nomen* IOANNES *veſtro eſt ab origine Patri.*
Sed noua FRANCISCI *traxit cognomina fando,*
Dùm ſtudet artifici Francos effingere lingua.
Iuuentus. *Iſte Iuuentutis virides dum perderet annos*
Futilibus curis, & pernicioſa trahendo
Ocia, in atrocis morbi-genus incidit, vnde
Perpendit nihil in vita præſtantius eſſe,
Quam toto amplecti Chriſtum, & cæleſtia nixu.
Origo. *Vmber erat, coluit Tuſcæ montana Lauernæ;*
Quæ furum tutela fuit ; pannoſus, & vltro
Factus inops, miſſo ſua ſub veſtigia faſtu.
Mortales longe ante alios mitemque, humilémque
Mores poſt conuerſionem. *Se exhibuit Chriſti ante oculos: patientis imago*
Semper erat ; plagas & verbera mente ferebat:
Et quas mente tulit Deus apparere figuras
Illius in membris voluit; Nam vulnere pectus,
Stigmata. *Vulnere ſignauit plantas, & vulnere palmas.*
Sicque ſigillato Chriſtus ſe expreſſit in illo.
Sicut ab Aſſyria veniens regione futurum
Angelus admonuit Laterani in limine Templi.
Humanos vero non ſolum ſpreuit honores.
Sacerdotium reſpu. *Verum etiam timuit ; quia mens inflata fauore*
Laſciuire ſolet. Tali ratione Sacerdos
Eſſe recuſauit, neque ſacrificabat ad Aras.
Huius ad exemplum vitæ ſe magna virorum

Copia

Copia conuertit, numerumque effluxit in amplum.
Poſteritas huius Patris appellata Minorum
Nomine, nodoſo, lumbos conſueta rudente
Cingere, & in ſoleas calces inferre ſalignas. *Inſtituit ordinem Minorum.*
Innumeras eius laudes miracula, & acta
Sparſa per annales, atque impletura volumen
Grande, ſuperuacuus labor eſt includere verſu.
Cum ſint nota ſatis, vulgique per ora ferantur.
Angelicæ tandem vitæ præcepta relinquens
Diſcipulis, omnes quæ ſeruarentur in annos:
Sumpſit honoratis Diuum de ſedibus vnum.

Hinc S. Patriarchæ elogia, Epigrammata, Carmina, & Hymnos à diuerſis Scriptoribus concinnatos recenſere prolixum erit. Pro omnibus adſit P. Emanuelis Pimenta Luſitani Epigamma in *Poëmat. Sacr. lib. 11. fol.* 400.

Æra rogat pauper: ſed nulla numiſmata mœſtus
FRANCISCVS, *miſeroque dare poſſit, habet.*
Lumina ad ætherium lachrymantia vertit Olympum,
Mente, oculis, hilari pectore, poſcit opem.
FRANCISCI *expugnat reuerentia Numen: & aurum*
Dat ſubito: ex alto munera lapſa Polo.
O! quam diues abis, qui munera fulua reportas!
Dona tibi magnum præſtita Numen habent.
Vel quia FRANCISCVS *tetigit, vel Numen: vtraque*
Relliquias faciunt cum tetigere, manus.

Venit in Hiſpaniam. DIXIMVS in Textu, S. FRANCISCVM *Hiſpaniam* luſtraſſe, eiuſque præſentiâ nonnullos populos huius noſtræ Regionis illuſtraſſe, doctrinis imbuiſſe, & cœnobiis ditaſſe. Hoc probare compellimur, vt relationi veritas adhæreſcat. Igitur in Monaſterio *S. Martini* Ordinis Benedictini *Compoſtellano* adhuc adſeruatur authenticum inſtrumentum à Seraphico Patre confectum, quo inter eum, & Monachos Benedictinos pactum exprimitur, videlicet, quod Monachi S. FRANCISCO concedunt locum ipſis pertinentem, vt in eo Conuentum ſui inſtituti quantocius ædificet certis, & expreſſis conditionibus, in eodem inſtrumento contentis, cuius ſeriem ad literam retulit D. Rodericus de Acuña in *Hiſtor. Portucalenſ. 1. p. c. 14.* & eius meminit in *Hiſtor. Braccar. 2. p. c. 27.* & in *Hiſtor. Vlyſippon. 2. p. c. 27. fol. 121.* vbi hæc verba ſuo idiomate recenſet: *Deixamos eſcrito na noſſa* Historia *dà Igreja do* Porto, *como ò Seraſico Padre* S. FRANCISCO *viëra à* Galiza, *à viſitar ò* Corpo *dò glorioſo Apoſtolo* SANTIAGO, *que em* Compoſtella *venera à piedade dos fieys, da Eſcritura, que nò Moſteyro de Sam Martinho, da Ordem de Saõ Bento ſe guarda, e temque ſe ve a firma deſte abraſado Serafin, no contrato que com aquelles Religioſos fez acerca do ſitio, que para ò ſeu nouo Conuento lhe de raõ.* Quæ ſic latina damus: *In Noſtra* Hiſtoria *Eccleſiæ* Portucalenſis *ſcriptum reliquimus, qualiter Pater Seraphicus* S. FRANCISCVS Gallæciam *de-* *Corpus S. Iacobi Apoſtoli viſitauit.*

ueneret, vt glorioſi Apoſtoli Iacobi Corpus, *& limina viſitaret, quod in* Compoſtella *fidelium pietas veneratur: ex Scriptura, quæ in Monaſterio Sancti Martini, Ordinis Benedictini cuſtoditur, in qua etiam huius incenſi Seraphin confirmatio viſitur in contractu, & pactione, quam cum ipſis Monachis, circa ſitum fundationis Monaſterij nouiſſima iniuit.* Poſt hæc vt ipſe *Rodericus* aſſerit *Braccaram* inuiſit *Vimaranenſe* Cœnobium, extruxit. *Alenquerenſe* viſitauit, *Conimbricenſe* perfecit &, *Vlyſipponenſe* perluſtrauit. Gonzaga in *Origin. Relig. Seraph.* 3. *p. fol.* 618. Pereda *Hiſtor. Patron. Madlid. c.* 1. Salazar in *Chron. Fundat. Prouinc. Caſtell. lib.* 4. *c.* 1. Carrillo in *Fundat. Monaſt. Excalceatar. Madridenſ. c.* 1. Ieronymus Quintano *Hiſtor. Madridenſ. lib.* 3. *c.* 66. *fol.* 389. *col.* 3 contendunt B. Patrem Seraphicum *Madridium* quoque conceſſiſſe, ibidemque *Conuentum*, quem hodie vidimus, condidiſſe, in eo quoque per aliquot annos habitaſſe; hancque eſſe inconcuſſam, & indubitabilem traditionem fatentur, Didacus Colmenares *Hiſtor. Segobienſ. c.* 20. §. 11. *fol* 187. etiam Monaſterium *Segobienſe* fuiſſe erectum ab ipſo Seraphico Patriarcha, dum per *Hiſpanias* diuagaretur, contendit. Quid mirum ſi Noſtras adijt.

Portugalliam inuiſit.

Madridium luſtrauit.

Segobiam, & alias vrbes.

Hinc iſthæc *Minorum* familia ſic per vniuerſam *Hiſpaniam* creuit, vt breui eorum Monaſteria totius Regionis angulos occuparint, & non tantum in *Hiſpania*, ſed etiam in toto Orbe terrarum; vt patet ex illo famigerato *carmine Hiſpano* à F. *Michaële Auellan* Minorita, poſt Epiſcopo Sytienſi compoſito, & pluries excuſſo, quod D. Petrus Gonzalez de Mendoza, Archiepiſcopus Granatenſis in *Hiſtor. Salicienſ. lib.* 3. *c.* 19. *fol.* 650. refert, cuius ſeriem hic ſubiungere curauimus: in quo Seraphici Ordinis Prouincias, Conuentus, Martyres, Diuos, Beatos, Pontifices, Cardinales, Inquiſitores, Epiſcopos, & Doctores Autor enumerat, ſic:

Familia Minorum quantum creuerit.

Ciento y Quatro Prouincias; y Conuentos
Doce mil por el Mundo dilatados;
Siete en Geruſalen; Treinta fundados
Entre Turcos, y Tartaros ſangrientos.
Martires ſobre Mil y Quatrocientos.
Y Santos Veinteyſeis Canonizados;
Sin Quinientos que eſta Beatificados,
Gozando de la gloria los aſientos.
Quarto Papas; Ochenta Cardenales;
Inquiſidores Mil; Reyes Quarenta;
Mitras, Cathedras, Plumas infinitas;
Del Gran Francisco *ſon grandezas tales:*
Y ver que in Pobre todo lo ſuſtenta
Es la mayor de quantas ay eſcritas.

Et licet hic referre *Monaſterio* Noſtræ *Hiſpaniæ* inſtituti erat, attamen illa omiſimus, cum pene impoſſibile fuerit illa hic ad amuſſim enarrare. Pro chronide Epitaphium Ioannis Caroli Morelli *fol.* 71. exſcribemus.

Si cui Francisci *tumulum reſerare liceret,*
Veſte ſub hac hirta, diceret, eſt Dominus?

Epitaphium Sepulchri S. Patris.

In

In Cruce pendentem Dominum, ſi cernere: ſeruus
Aſcendit nudus corpore forte Crucem?
Conformis Domino vultu, conformior autem
Moribus æthereis, vulneribuſque Crucis.
Signa ſalutis habet noſtra; venerare Viator:
Fecerit hunc quanti, noſcitur inde, Deus.

Alia quæ ad ſplendorem, incrementum, religionem, priuilegia, diplomata, & fauores Pontificum, Regum & Procerum ſpectant videſis omnes rerum Minoritarum Scriptores, maxime *VVadingum*, qui hanc Prouinciam VII. *Tomis* deſcribere cœpit.

TERTIO NON.
Octobris.
DIES V.

A. CARTHAGINE Spartaria *in Hiſpania* S. CHARITINÆ *Virginis, & Martyris, quæ cum Diocletiani Imperatoris ſæuiente perfidia, coram* Decimio Germanico Bæticæ *Proconſule, ſe ſe hoſtiam viuam obtuliſſet pro Chriſti fide, protinus tenta, primum capillis abraſis, & carbonibus ardentibus immixtis, poſt in mare ad collum lapide appenſo damnata, ſed à pelago emerſa, iterum Iudici, demirantibus omnibus, oblata, demum euulſis dentibus, digitis, manibus, pedibusque præciſis, inuicta ad martyrij trophæum, laude virginitatis acceſſit.*

B ZAMORÆ *in Hiſpania Citeriori S.* ATTILLANI *ipſius Vrbis Epiſcopi, qui dum* Benedictini *Ordinis cucullam indueret, tot, & tanta virtutum manipula collegit, vt illis præeuntibus ad Præſulatus apicem deueniret, quo ſic ſe Deo, & proximis deuinxit vinculo charitatis, vt merito* SANCTVS *compellaretur in vita, cuius nominis epitheton poſt mortem adeptus, Sanctorum cœtum Confeſſor auxit inſignis.*

NOTÆ.

A. *Menologium.* SANCTA CHARITINA *Virgo, & Martyr Carthaginenſis in Hiſpania.*]
Celebris eſt eius memoria apud Græcos, & Latinos Martyrologos:
illi in *Menolog. apud Caniſ. Lect. Antiquar. Tom. 2 fol.* 882. hiſce clau-
ſulis: *Natalis Sanctæ Martyris* CHARITINÆ, *quæ fuit ſub Diocle-*
tiano Imperatore, & Dionyſio Comite, Claudij cuiuſdam ſerua, de qua
cum Comes Domitius audiſſet, ſcripſit ad eius dominum, vt ad ſe illam mitteret inqui-
rendam vt Chriſtianam. Quare triſtatus eius Dominus, & ſacco indutus, illam deſle-
bat, vt citò morituram: quem ſerua ipſa conſolans dicebat: Domine ne triſteris, ſed
gaude, ſiquidem pro meis & tuis delictis victima à Deo accepta reputabor. *Illo*
verò dicente: Memento mei apud cœleſtem Regem; *miſſa eſt ad Comitem: ad quem*
perducta & Chriſtum confeſſa, raſo capite, ſuper ardentes carbones ſtrata eſt; poſtea ſaxo
grauiſ alligata proiecta eſt in mare, ex quo egreſſa, apparuit Comiti, à quo multis alijs tor-
mentis cruciata, poſt vnguium, manuum, & pedum abſciſſionem, Deo ſpiritum commenda-
uit. Iſti in Martyrolog. Roman. *h. d fol.* 618. *apud Baron. lit.* D. hocce elogio:
Martyrologia. *Eodem Die paſſio* S. CHARITINÆ *Virginis, quæ ſub Diocletiano Imperatore, & Do-*
mitio Conſulari, ignibus cruciata, & in mare proiecta, cum inde incolumis euaſiſſet, ma-
nibus, & pedibus abſciſſis, dentibuſque conuulſis, in oratione poſita ſpiritum emiſit.
Conueniunt Petrus Galeſinus in *Martyrol. General. fol.* 138. Dionyſius Vazquez
in *Caſtellan. fol* 160. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 213. *col.* 2. Originem, & lo-
cum agonis S. Virginis, & Martyris nullus ex ſupradictis conſignauit; eadem
Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 296. *n.* 2. vbi Biuarius in *Comment. fol.* 313. &
Rodericus Caro in *Not. lit. T. fol.* 97. recenſuit, quem ſequuntur Franciſcus Caſ-
cales *Hiſtor. Carthagin. Diſcurſ. fin. c.* 6. *fol.* 450 *col.* 4. F. Alfonſus de Vargas *Hi-*
ſtor. Virgin. Hortar. 1. *p.* §. 2. *fol.* 14. *col.* 2. Camargo iu⁝ *Annal. Eccleſ. Hiſpan.*
Scriptores. *Ann.* 296. Eius ACTA *Simeon Metaphraſtes* græce ſcripſit, illa Latina fecit
Aloyſius Lippomanus, & *Tom.* 6. inſeruit, à quo Laurentius Surius *Tom.* 5. *fol.* 85.
Quæ damus, additis origine, & palæſtræ loco, ex Dextro.

ACTA S. CHARITINÆ VIRGINIS & Martyris Carthaginis Spartariæ in Hiſpania ex Metaphraſte, & Flauio Dextro.

CHARITINA *Virgo* Hiſpana *apud* Carthaginem Spartariam *cum*
Origo, & patria. *Chriſto nomen dediſſet in ſpecu habitabat, & ſeorſum ſecum, & cum Deo*
verſans, ibidem in honore recipiebat Chriſtianos, & ad ſuam religionem
multos inducebat Gentiles, quos ad Chriſti cultum reddebat tutiores: eo tem-
pore, quo dominatum obtinuit impietas, & Imperatores hac furore conci-
tauit aduerſus eos, qui Chriſtianorum habebant opinionem, Tunc enim ſa-
tellitum, & miniſtrorum erat officium, ſcrutari Chriſtianos, ita vt pijs fi-
delibus minæ multiplicium tormentorum intenderentur. Ij igitur Chriſtia-
nitatis cenſores ad quendam Comitem nomine Dionyſium generoſam defe-
runt CHARITINAM, *qui ad eam accedens ira plenus, ſtatim ei plagas*
Accuſatur. *infligit, & ferreum ei collare imponit, & eam tradidit Domitio Conſula-*
ri iniuſtiſſimo Iudici. Ille vero ſtatim inſtrumenta ſuppliciorum proponit, &
cm Martyrem curaſſet tibi ad ſuum tribunal, dixit, Miſerere tui, ante-
quam periculum facias ſuppliciorum; ſapienti vtere conſideratio-
ne; & ⁾ijs immortalibus offer ſacrificium. Sic enim tria maxima
lucrifacies: Nam & Deorum potentiam tibi propitiam reddes; &
Imperatorum potentiam attrahes; & florentem ſpeciem acribus tor-
mentis

mentis non facies flacceſcere. *Hac eum audiiſſet Martyr ad cælum oculos tollens, Chriſti auxilium euocans & ſigno ſe crucis muniens, reſpondit:* Es moribus quidem varius, ô Conſularis, vaferque & callidus: ſed ad nullam vtilitatem aperte tibi redibit hæc peruerſitas: neque enim me capies adulans; nec me minans perterrefacies, nec conſulens me poteris in aliam traducere ſententiam, nec mollire id, quod eſt in me promptum propter Chriſtum patiendi ſtudium. Confido enim in ſolo, & vero Deo. Si mihi ergo credas, miſerere potius tui erroris. Conſule tibi ea quæ ſunt vtiliora, nempe ſurda non colere ſimulachra: de quibus alicubi dixit Noſter Propheta in Spiritu: *Dij, qui cælum, & terram non fecerunt, pereant.* Et alibi: *Dij Gentium Dæmonia. Dominus autem cælos fecit.* Et rurſus: *Simulacra Gentium argentum, & aurum; opera manuum hominum. Similes eis fiant, qui colunt ea. Poſtquam hæc audiuit Iudex, ira rurſus repletus, iuſſit quidem eius capillos radi in ſuperficie. Illud autem factum eſt; & maximum inſecutum eſt miraculum. Caput enim rurſum fuit comatum. Ex quo Iudex maiore ira motus, iubet prunas ardentes imponi eius capiti, deinde etiam acetum ei infundi, dolores ſic præbens acriores. Propter quæ generoſa Virgo dixit:* Domine Ieſu-Chriſte eorum qui in te fiduciam poſuerunt, certum, & firmiſſimum auxilium, qui tuos ſanctos Tres Pueros in medio flammæ ardentis incombuſtos conſeruaſti, tu mihi nunc quoque adſis, & ad ea, quæ propter te ſuſcipiuntur, confirma ſupplicia, ne quando de me liceat dicere inimicis veritatis: Vbi eſt Deus eorum? *Et his dictis tacuit. Poſt preces autem relaxata fuit Martyr à doloribus, & Deum laudabat, ei agens gratias. Quæ quidem ſtatim ægre ferens Conſularis, ferreos candentes obeliſcos iubet infigi vberibus Martyris. Hoc ergo graui ei illato tormento, carnes quidem ferreis illis obeliſcis conſumebantur, Cordis eius amor in Chriſtum magis accendebatur. Deinde etiam iubet lampades ignis eius admoueri lateribus. Illa vero etiam dum lampades accendebantur, interius perſeuerabat in Orationibus, Sed à cruciatu relaxata, vt fiebat, vt Dijs ſacrificaret.*

Martyris conſtantia.

Ierem. c. 10. Pſalm. 95. Pſalm. 113.

Raduntur eius capilli, ſed diuinitus reſtituuntur.

Graui cruciatus Martyri infertur.

Cvm *autem & corde, & labris in confeſſione eſſet immutabilis, Iudex, qui æque, atque ipſa in tormentis conſtans, ad malum erat obſtinatus, iubet lapidem collo eius alligari, & ſic eam deijci in profundum maris. Quod quidem cum factum eſſet, clamabat Martyr:* Ago tibi gratias Domine, quod vt per aquam marinam tranſirem, propter ſanctum tuum nomen, tibi viſum ſit, quo inueniar munda in die reſurrectionis: ſed tua oſtende, vt ſemper, nunc quoque in me miracula, per quæ magnum tuum nomen magis glorificetur in ſecula ſeculorum Amen. *Hæc illa ſic orauit, & diſſoluta ſunt vincula, & ſolus lapis fuit in profundum demerſus. Illa autem (ô miraculum) firmo, ac ſtabili pede ſuper dorſum maris ſtabat, & per aquas tanquam per petram ſolidam gradiens proficiſcebatur ad littus. Interim vero cum vidiſſet manentem Conſularem, & expectantem, quis nam futurus eſſet rei exitus, dixit:* Salue Conſularis. Ne nunc intellexiſti virtutem Chriſti, qui in me operatur? An adhuc contendis cæcutire, & repugnare veritati? ſi ergo, relictis tenebris, ad veram lucem acceſſeris, tibi procurabis ſalutem. Quod ſi perſiſtere velis in prioribus, mihi quidem eris multorum bonorum cauſa, tuæ autem animæ interitum conciliabis. *Hanc diſcendi libertatem eum non ferret vir execrandus, eo autem, quod in ea acciderat, miraculo eſſet ſtupefactus, à ſe diſceſſit, eumque & vox, & ſermo defecit. Cum autem vix tandem ad ſe rediiſſet, nolebat quidem intelligere, dicebat autem:* Vt magnam Galilæi putem eſſe potentiam, perſuadent ea, quæ facta ſunt: ſed ego conabor oſtendere, ea facta eſſe præſtigijs. *Sic dixit, & in eos, qui adſtabant, ſtatim oculos conijciens, iubet eos nudare S. Martyrem, & manibus poſt tergum vinctis, eam rotæ alligare, & car-*

Demergitur, in profundum maris.

Sed liber Dei virtute immunis euadit.

Poſt modum denuo excruciatur.

bonum cumulum cum ferreis quibuſdam ſecantibus inſtrumentis ſubſternere, & rotam frequentiùs circumagere, vt contritis paulatim membris, cum graui dolore S. Martyr è vita excederet. Atque machinâ quidem ſtatim perfectâ, ſupremum auxilium ſolito rurſus quoque nunc oſtẽdit. Nam deſcendens Angelus & flammam carbonum extinxit, & robur carnificum diſſoluit, vt nec rotam quidem omninò poſſent circumagere. Hinc animo perplexus, & plane ignarus quid ageret, Præſes non dubitauit alia excogitare ſupplicia. Iubet ergo manuum, & pedum vngues ei euelli; & illi quidem protinus fuerunt amputati: tormentum autem ab illa reputabatur, perinde ac ſi alius pateretur. Ipſe autẽ Iudex rurſus prioribus alia adijciens, ei quoque iubet dentes extrahi, ſed quomodo Præſes in grauibus inueniendis, ita nec illa in grauibus ferendis ſupplicijs fuit defatigata. Itaque purum eius corpus probro afficere cogitauit ſceleratus, & ad miniſtros conuerſus dixit: Eam accipite, & in exceſſum, & medium aliquem locum ducite: & præcones euntes per vniuerſam regionem finitimam, ad probrum ei afferendum conuocent chorum impudicorum. Poſtquam autem probro, & contumelia ſatis fuerit affecta, eam ad me reducite, vt ea quæ deſunt ei adijciam. *Martyr autem Chriſti ei reſpondit:* Eſt mihi Chriſtus, qui omnia ſolâ voluntate tranſmutat, & ſolo nutu, qui hodie animam meam etiam ſuſcipiet immaculatam, tuis, ô profane, diſperſis, & diſſipatis conſilijs. *Hæc cùm dixiſſet, manus ſimul, mentem, & oculos in cælum tollens orauit Deum, quem deſiderabat. Poſtquàm autem orauit, cum pace apud eum depoſuit animam, ſacrificans purum corpus, & ſpiritum ei, propter quem omnia pro nihilo reputabat, melius iudicans mori, quàm etiam præter ſententiam coinquinari. Conſularis poſt eius mortem adhuc voluit alere inſaniam, & ideò iubet eius* Corpus *cum multa arena in ſaccum inijci, & proijci in profundum maris, non magis eam deinde crucians, quàm Chriſtianos, volens eos priuare diuitijs, & gloriâ Reliquiarum. Atque ſic quidem ad effectum deductus eſt Conſularis iuſſus, & in vndas proiectum fuit Corpus Martyris. Sed nec tunc quidem illius oblitus eſt Deus, qui viciſſim glorificat, qui ipſum glorificant. Nam tunc quoque, vt ſolet, oſtenſus eſt faciens magnalia: & Tres quidem totos Dies. Corpus tenuit Mare pulchre ſeruatum, & nullo penitùs detrimento affectum. Deinde corpus idem, quod communem coluit Dominum, ipſum quoque omnino reueritum amicè tradidit propinquo littori. Vir autem quidam, cui nomen* Claudius, *moribus mitis ac moderatus, qui Martyrem aluerat ab ineunte ætate, cùm id fideliter ſuſtuliſſet, & præclare condiſſet, in quodam venerando loco id depoſuit, ei raptim conſtructo ſepulchro, non vt illam decebat, ſed vt tempus dabat, vt eorum qui tunc rerum potiebantur, præſcribebat metus. Hic fuit finis Martyris* CHARITINÆ, Quinto Octobris *Menſis, Anno Domini* CC. XCVI. *in Chriſto Ieſu Domino Noſtro, cui eſt gloria in ſecula.*

Inter preces ſpiritum Chriſto reddidit.

Corpus cum arena ſacco incluſum mittitur in Mare.

Tandem ſepelitur

EN genuina & integra S. CHARITINÆ Virginis, & Martyris ACTA, in quibus Origo HISPANA probanda erit, vt muneri faciamus ſatis. Audi Flauium Dextrum in *Chron. Ann.* 296. de ea loquentem: CARTHAGINE *in Hiſpania* S. CHARITINA *Virgo, & Martyr ſub Diocletiano* VI. *& Criſpino* (lege Conſtantio) *nobiliſſimis Cæſaribus, Conſulibus.* Cui conuenit Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Epitaph. SS. Hiſpan. MS.* ſequenti Carmine:

Origo Hiſpana probatur.

PRO S. CHARITINA VIRGINE, ET
Martyre Carthaginenſi in Hiſpania.

Claudius *hoc tumulo ſepeliuit Martyris oſſa,*
Cui CHARITINA *fides nomen & impoſuit.*
Hanc NOVA CARTHAGO *inſignis genuitque viciſſim*

Vrbs

Vrbs præclara diu, quam quoque Virgo fouet.
Conſulis hæc quondàm iuſſu lacerata Virago,
Ignes, carbones pertulit atque rotas.
Dentibus euulſis, necnon pedibuſque ſecatis,
Et raſo capite, in mare conijcitur.
Sed pelagus Corpus ſuſtinuit vndique ſanctum
Per triduum, donec illud arêna capit.
Poſtea Chriſticolûm cœtus veneranda fidelis
Pignora ſarcophago condidit ipſe pio.

Non eſt audiendus Petrus Galeſinius *ſupr. fol.* 138. qui Noſtram S. Virginem, & Martyrem in GRÆCIA paſſam refert, quia vt bene notauit Biuarius *d. Ann.* 296. *n.* 2. *fol.* 313. in hoc ſemper erraſſe *Galeſinium*, ſcribentem, Martyres à *Græcis* cultos in eadem Prouincia paſſos. Et probatur, nam in *Menologio Græcorum*, nec in Martyrologio Latinorum Romano, nequaquam origo, nec locus agonis recenſetur; ideo Noſtris ſtandum erit Scriptoribus Antiquis, & recentioribus. *Galeſinij error.*

QVATENVS ad Conſularem Præſidem, ſeu Iudicem, qui in Actis DOMITIVS legitur, & in Menologio *Comes* appellatur, erratum nomen ſuſpicatur Biuarius *d. n.* 2. *fol.* 313. & legendum DECIMIVM, quia eo tempore erat Bæticæ Conſularis *Decimius Germinianus*, vt ex Inſcriptione in marmore inciſa apud *Cordubam*, quam Ambroſius Morales in *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 9 *c.* 26. refert, pateſcit; licet in Codice Biuarij *lib.* 9. pro *lib.* 10. impreſſum ſit. Igitur Inſcriptionis formula hæc eſt, quam idem Auctor omiſit. *Quod nomen Conſulari?*

FORTISSIMO. ET INDVLGENTISSIMO. PRINCIPI. DOMINO. NOSTRO. CONSTANTIO.
VICTORI. PERPETVO.
SEMPER. AVGVSTO.
DECIMIVS. GERMINIANVS. VIR.
CLARISSIMVS. CONSVLARIS. PROVINCIÆ. BÆTICÆ. NVM. MAI. Q.
EIVS. DICATISSIMVS.

Cui ſententiæ Ego lubens ſubſcriberem, ſi doctiſſimus *Biuarius* probatum relinqueret Prouinciam *Carthaginenſem* tunc temporis inter *Bæticæ* Prouinciæ circulos contineri. Quo caſu *Conſularis Bæticus* poterat *Carthagine*, tanquam ſuæ ditionis vrbe iura dicere, tribunal erigere, & S. Martyrem, vt ſubditam ſuo imperio, corrigere, & punire. Aſt ſi *Carthago* hæc *Spartaria* erat ſub *Hiſpaniæ Citerioris*, ſeu *Tarraconenſis* Conſularis dominio conſtituta, quo pacto, niſi iſto permittente, potuit Bæticæ Conſularis DECIMIVS B. Virginem damnare. Quidquid fuerit, *Biuarij* argutiam laudo.

S. ATTILANVS *Epiſcopus Zamorenſis in Hiſpania Confeſſor.*] Huius S. Præſulis memoriam omnes Eccleſiæ Hiſpaniæ antiquitus in diuinis officijs promiſcue celebrabant, & nunc Vniuerſalis concelebrat in *Romano Martyrologio*, vt ex eo liquet apud *Baron. fol.* 618. *lit. H.* ſequenti elogio: *Eodem Die* S. ATTILANI, *Epiſcopi* Zamorenſis, *quem Vrbanus* II. *in Sanctorum numerum retulit.* Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 164. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 214. Ieronymus de la Higuera in *Hiſpan. MS. fol.* 46. Petrus Galeſinius in *General. fol.* 138. B. *Martyrologia.*

138. Molanus, & cæteri recentiorum. Sequuntur Hugo Menardus in *Benedictin.*

Scriptores.

fol. 86. & Arnoldus Wion in *Monaſtic. Tom.* 2 *lib.* 3. *fol.* 327. *&* 332. De eo ſcripſere Marineus Siculus de *Reb. Hiſpan. lib.* 5. *fol.* 126. Alphonſus Venero in *Inchirid. Tempor. fol.* 122. Stephanus Garibayus in *Compend. Hiſtor. lib.* 7. *c.* 18. Thomas Truxillo in *Theſaur. Concionat. Tom.* 2 *fol.* 1830. Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 15. *c.* 44. Franciſcus Tarrafa de *Regib. Hiſpan. Ann.* 825. *fol.* 98. F. Ioannes Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib.* 5. *c.* 62. *fol* 134. Alfonſus Villegas in *Flor. SS. Tom.* 3. *Die V. Octobr. fol.* 134. P. Ioannes Mariana *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 8. *c.* 11. F. Athanaſius de Lobera *Hiſtor. Legionenſ. fol.* 335. *& ſeqq.* D. D. Angelus Manrique Epiſcopus Pacenſis in *Annal. Ciſtercienſ. Tom.* 1. *Ann.* 1131. *c.* 8. *n.* 3. M. Ægidius Gonzalez Dauila Chronographus Regius in *Theatr. Eccleſiar. Caſtell. Tom.* 2. *fol.* 394 D. D. Prudentius de Sandoual Epiſcopus Pampilonenſis in *Fundat. Monaſter. Sahaguntin.* §. 28. *fol.* 66. F. Antonius de Yepes in *Chron. Benedictin. Tom.* 5. *Ann.* 985. *c.* 1. *&* 2. *fol.* 200. Eius officium commune fuit in Ec-

Breuiaria.

cleſijs Hiſpaniæ, vt ex Breuiarijs Zamorenſi, Compoſtellano, Salmantino, Legionenſi, Turiaſonenſi, Burgenſi, & alijs pateſcit. Acta breui calculo ſcripſère Marineus Siculus, Alfonſus Villegas, Thomas Truxillo, Æmilianus, Sanctorus, à quibus Laurentius Surius *Tom.* 5. *Die V. Octobr. fol.* 88. Nos ea ex Legendario *Zamorenſi* dabimus.

ACTA S. ATTILANI EPISCOPI Zamorenſis in Hiſpania Confeſſoris ex Legendarijs SS. Eccleſiarum Zamorenſis, Salmanticenſis, & aliarum; & ex Var. Scriptor.

Præfatio.

Salueberrimum *ſiquidem eſt geſta cognoſcere, tùm vt eorum memoria multis ſemper recenſita laudibus in perpetuum eluceat; tùm etiam, & maxime vt illorum opera, nobis documenta ſint, & ſancte viuendi iter oſtendant. Et quamuis Sanctos omnes venerari iubeamur, eos tamen celebriori laude decet extollere, quibus peculiari quadam deuotione, & charitate præcipue deuincti ſumus. Hinc eſt, vt Sanctiſſimi Patris, & Præſulis Noſtri* Attilani *laudes, & geſta Nos* Zamorani *proſequamur officio ſingulari, quem apud Omnipotentem Deum, Patronum egregium, & præcipuum Aduocatum ſemper habemus. Cui Paſtore optimo Nos, vt oues propriæ, quondam cuſtodiendæ, commiſſi ſumus.*

Parentum vota.

Huius Parentes, qui vrbem Tarazonam Hiſpaniæ *incolebant, cuius & erant nobiles ciues cùm prolis habēdæ percupidi eſſent, multis, & aſſiduis orationibus, ieiunijs, oblationibus, & eleemoſynis ſibi à Deo elargiendam poſtulabant. Quorum vota Deus exaudire dignatus, iuxta eorum deſiderium filium conferre decreuit. Hinc cæleſti reuelatione mater monita dicitur, quæ protinus grauida effecta eſt, & filium Dei ſeruitio mancipare promiſit.*

Natiuitas infantia, & ſtudia.

Tempore itaque conſtituto, eis deſideratum contulit filium, quem Attilanum *vocatum, ab infantia ſanctis & bonis moribus imbuerunt Humanarum, atque ſacrarum literarum ſtudijs traditus, in diebus paucis mirum in modum profecit. Cùm verò annum Quintum-Decimum ageret, in Monaſterio vrbi* Tarazonæ *proximo,*

Monachatus.

vbi parentes eius, incolebant, Monachalem habitum ſumpſit. Hic autem aliquot annos ſingulari omnium virtutum ſpecimine, & monaſtica diſciplinæ obſeruantia vixit, donec Sancti Abbatis Froilani *auditâ fama, ei adhærere, vitamque cum illo agere decreuit. Qui obtentû Abbatis ſui facultate, & fratribus vale dicto, greſſus ſuos ad locum vbi* S. Froilanus *deli-*

Adhæret S. Froilano Abbati.

teſcebat perrexit, cuius comes factus aliquantulum cum eo vixit, quo vſque hominum auras vitare, & publica fugere loca decernentes, ſolitariæ vitæ habitaculum quærentes aptum ad Montem Cuturrinum *acceſſere, vbi vnuſquiſque ſibi ædiculam conſtruxit. Sed cùm eorum fama celebris protinus per totam peruolaret regionem, ad eos audiendos populorum frequentia confluebat.*

confluebat. Hinc multorum precibus flagitati, ad Oppidum Veſum *deſcendentes, plures accolas, & aliarum regionum turbas alimentis ſpiritualibus, & corporalibus refecerunt. Nam conſtructo Monaſterio ibidem diuino fauente auxilio, illicò Trecentis Monachis congregatis*, B. ATTILANVS *eorum Prior adſignatus eſt. Tunc temporis, cùm res Chriſtianitatis in periculo conſpicerentur, frequentibus Sarracenorum victorijs, ita vt continuò, peccatis Noſtrorum exigentibus, alterum timeretur excidium*, Froilani *Abbatis, &* ATTILANI *Prioris virtutes, & prodigia ad* Legionenſium *Regem deuenere, qui eorum Sanctitatem exaudiens, adſe, vt venirent, rogauit. Adfuit* Froilanus, *cui Rex regni ſtatum, Agarenorum inſolentias, & temporum anguſtias propalauit. Aſt abbas ſanctiſſimus Regi, & Proceribus iram Dei propter eorum, & populi peccamina, detexit, & quid faciendum, vt Numinis miſericordiam promererent prædixit. Quô in Monaſterium reuerſus, & copioſâ pecuniâ donatus, Taborenſe Cœnobium conſtruxit, & poſt modum* Morelolenſe, *vbi cum Priore* ATTILANO *aliquantulum vixit. Et cùm eo tempore Eccleſia vrbis* Zamorenſis, & Legionenſis *Præſulibus orbata eſſent, horum Sanctorum famâ Rex, Clerus, & populus allecti*, ATTILANVM Zamoræ, Froilanum Legionis *Pontifices elegêre, & in Die Pentecoſtes ſolemniter conſecrantur.* ATTILANVS *itaque in Cathedra ſublimatus, protinus templa, populos ſibi commiſſos, & clerum mirâ ſolertiâ regere cæpit, ac per decennium continuos pertulit oratione frequenti labores Sed cùm ſua iuuentutis aliquarum imperfectionum recordaretur, pœnitentiam agere inſtituit, & peregre proficiſci, abeſſeque pœnitens decreuit. Quod vt abſque nota perficeret, cauſas, rationemque abeundi ſuis fideliter demonſtrauit, quibus redditus Epiſcopatus pauperibus dari, præcepit, ſi aliter verò fieret, Deum teſtabatur, qui eos æterno ſupplicio damnaret. Iamque diſceſſum parabat, cum ecce cuncti ciues vno pectore, & ore clamantes, dicebant*: Ne oues Paſtor deſeras, te quocumque ieris ſequemur. *At Beatiſſimus Præſul eis benedicens futurum reditum breui promiſit. Iamiamque itinerans, dum Vrbis pontem, qui iuxta Diui* Laurentij *Templum eſt, petranſiret, annulum Pontificalem ex digito extrahens, hiſce verbis in flumen deiecit*: Quando te reuidero, omnium delictorum meorum veniæ certus ero. *Inde cum vno familiari comitatus iter arripuit. Quo poſt aliquot dies clam relicto, mutato habitu, ſub paupere veſte, ſolus mendicans, loca ſancta viſens, biennium peregrinauit. Poſt hac autem vocem cælitus emiſſam audiuit, ſibi dicentem*: ATTILANE propera tuum viſere Epiſcopatum: exauditæ namque ſunt preces tuæ. *Quo audito, iam veſperaſcente die, cum tenebris exortis* Zamore *appropinquaret, ad* S. Vincentij de Cornu *paruam ædiculam, Sancto* Sepulchro *vicinam, anhelus, & defeſſus diuertit. Eum heremicola vir, atque vxor recipiens, tenui cœnâ præſtitâ refecerunt. Qui ſequenti die luceſcente, in Palatium Epiſcopale pro ſportula petenda (vt conſueuerant) profecti*, ATTILANVM *ſibi in domo ſuâ quieſcentem, & cuſtodem reliquêre. Quibus cùm piſciculi pro eleemoſyna largirentur, ſui hoſpitis memores pro eo etiam portionem poſtulant. Quibus vnus magnus piſcis datur pro illis tribus, reliquis exiguis piſciculis dimiſſis. Qui ad ædiculam reuerſi, grandem illum piſcem* ATTILANO *exenterandum tradunt, dùm ipſi pro aqua, & igne quærendis, eunt. Tunc verò S. Præſul dum illius piſcis lactes euolueret, intra illius vterum, annulum Pontificalem quondam in fluuio deiectum, reperit. Tunc genibus flexis, manibuſque in cælum leuatis, Deo ingentes gratias agens, dixit*: Benedictus Dominus Deus Iſraël, qui viſitauit, & fecit redemptionem ſerui ſui. Magnificent miſericordiam tuam omnes qui nouerunt te, qui tempore opportuno oſtendis miſerationes tuas, & famulos tuos extollis, & exaltas. Quando Domine meruit anima mea videre munificentias tuas, & quando conſequi opem in medio tribulationis meæ: Benedi-

Prior Monaſterij eligitur.

Et Epiſcopus Zamorenſis.

Peregrinari conſtituit.

Ad ſuam ſedem reuerti iubetur.

Annulum Pontificalem in ventre piſcis inuenit.

Gratias Deo agit.

ctus in æternum Domine, qui facis mirabilia magna ſolus, & timentes te glorificas, & glorificantes te, das illis eſcam tempore opportuno. Quis ſum ego Domine, vt miſericordias, quas hodie dextera tua mihi præmiſit, indignus homunculus promerem? *Quibus dictis continuè totius Vrbis campanæ, nulla pulſante, ſonitum ex ſe dedere. Quod miraculum videntes vniuerſi ciues, ſtupenteſque hoſpitia, & Eccleſias perquirunt; & cùm nihil certum inuenirent, Diſpenſatar Epiſcopi, illius pauperis recordatur, pro qua Eremicolæ eleemoſynam petierant. Quo audita, ciuitas vniuerſa ad Ædiculam illam propere caufluit. Quibus* Attilanvs, *& ſi veſte diruptâ, ſacco, atque centone ante indutus erat, tamen ſtatim, mirabile viſu, cœleſti, ac pretioſo cultu Pontificali armatus, ciuibus ad ſe quæſitum obuiam venientibus egreditur. Quod cuncti videntes admirati Pontifici gratulantur, & cum grandi gaudio, & pompa eum in vrbem deducunt. Vbi ſancte, atque pie viuens poſt Septennium in Domino obdormiuit, Die* V. Menſis Octobris *Anno Domini* M. IX. *Ætatis ſuæ* LXX. *Pontificatus* XIX. *Cuius* Corpus *lachrymis omnium tumulatum, ad eius ſepulchrum hoc inſculpſit Epitaphium deuotio.*

Campana ſonitum ex ſe dedere.

Moritur.

Continet hac foſſa Attilani *Præſulis oſſa,*
Quem Zamora *diu eſt venerata decora.*
Iſte ſub Abbatis Froilani *nomine, gratis*
Dùm Monachus viuitque, Prioris munus obiuit.
Denique Paſtoris baculo exaltatus honoris,
Omnibus ornatus virtutibus iſte Beatus,
Et populum rexit; nec iuris ſymbola flexit.
Pauperibus factus Pater, cognomina nactus
Eſt pia; pupilliſque Magiſter factus, & illis
Diſtribuens panes: reprimebat robore canes
Omnibus in locis elegantis fulmine vocis.
Et viduis tutamen erat, nam pectora flamen
Imbuerat tantis dogmatibus inclyta ſanctis,
Vixerit vt Præſul chariſmate plenus: Et exul
(Vt fieretque Deo gratus) funeſta reatus
Antiquæ vitæ plorans peccamina tritæ
Tranſegit binos annos; ac denique humanos.
Conuertens greſſus, cœleſti voceque preſſus,
Amplectenſque bonos, quos mittunt cymbala ſonos,
Vrbem concedit, Sanctuſque ad munera reddit
Paſtoris grata. Hinc conſcendens Aſtra beata;
Nobis in hac foſſa & vota obſerauit, & oſſa.

Canonizatur. *Hinc cùm pluribus clareret miraculis, & Deus aſſiduis eius ſepulchrũ honoraret prodigijs, quibus* Hiſpania *tota inuiſebatur impleta*, Vrbanus II. *Pontifex Maximus S. Præſulem inter Sanctorum numerum adſcripſit Anno Domini* M. LXXXIX. *vel circiter. Cuius ſacra pignora in Eccleſia* S. Petri, *quæ tunc Cathedralis erat, honorifice eleuata, & in Ara Maiori repoſita, intra argenteam arcam incluſa, aliquando permanſere, donec ibidem inuento Corpore* S. Ildephonſi *Præſulis* Toletani, *quod Chriſtiani*

Toletani

Toletani *in illa Eccleſia reconditum in* Hiſpaniæ *excidiô reliquerant, illud iuxta* S. ATTILANI *ſacras exuuias ſimili argenteá thecâ, ſupra arcum, loco Maioris Aræ, ferreâ crate cuſloditum, & ſeptem clauibus obſeratum, repoſitum viſitur. Quorum Deus meritis Sanctorum hucuſque mirabilia facit hominibus opem illorum implorantibus, & fide plenâ ad eorum ſepulturas concurrentibus, vt innumera ad parietes Templi pendentia teſtantur ſpolia, Præſtante D. N. Ieſu-Chriſto, qui cum Patre, & S. Spiritu regnat in ſecula. Amen.*

Sepulchri locus:

HÆC ſunt ACTA genuina S. Præſulis, in quorum contextura plura veniunt examinanda, quæ prorſus Noſtros antiquos Scriptores latuere, aut incuriosâ inueſtigatione. Illa ex inſtituto prolixius delibabimus, vt Actorum ecphraſis, temporum veritate, illuſtrior exiſtat. Hinc etiam ACTA *B. Froilani* Epiſcopi *Legionenſis*, qui S. ATTILANVM erudiuit, illuſtrabuntur.

Quo tempore vixere S. Attilanus, & Florianus?

PRIMVM, *quo tempore vixere* SS. ATTILANVS, *&* Froilanus? Cui quæſito reſpondent *Tarraſa*, *Siculus*, & plurimi ex Noſtratibus, illos vitam eremiticam, & monaſticam egiſſe ad Annum Domini DCCC. L. temporibus *Alfonſi* Regis cognomento *Caſti*, vel *Alfonſi* cognomento *Magni*. Sed proculdubio hanc opinationem ſuſpectam eſſe nouiter affirmant Athanaſius Lobera in *Vit. S Froilan. c.* 25. *& c.* 34. & in *Vit. S. Atilan. c.* 19. & in *Hiſtor. Legion. c.* 19. Antonius de Yepes in *Chron. Benedictin. Tom.* 5. *Ann.* 985. *c.* 2. *Centur.* 6. *fol.* 205. Qui ſub Regibus *Ramiro* III. & *Veremundo* II. ad apicem ſanctitatis, & Præſulatus peruenisse contendunt. Quod vt probent, & errorem antiquorum ſcriptorum oſtendant, plurimas ſubſcriptiones priuilegiorum tempore *Veremundi* factorum *S Froilani* recenſent, ab Anno DCCCC. XC. ad Annum M. VI Inter quæ illud, quod Rex *Veremundus* conceſſit Monaſterio *Carracetenſi* nunc Ordinis Ciſterciensis, & tempore illo Ordinis Benedictini. celebre eſt, quod idem Lobera in *Vit. S. Froilan. c.* 25. *fol.* 115. refert cuius priuilegij confectio, & ſubſcriptiones, ſic ſe habent: *Facta Cartha Die* XXVII. *Menſis Nouembris*, *Era* M. XXVIII. *Veremundus ſereniſſimus Princeps votum, & holocauſtum meum, quod ſponte Ego Deo meo pro remittendis peccatis meis & abſoluendis delictis, hoc teſtamentum offero, & in Concilio manu propria ſignum ſignaui ſolito more, & Dei amore.* † *Sub Chriſti nomine* Armentarius *Dumunienſis Sedis Epiſcopus, Confirmat.* † *Sub ope Domini, & eius auxilio* Pelagius *Lucenſ. Sedis Epiſcopus, Conſ.* † *Cum almifica Dei potentia Petrus Irienſ. & Apoſtolica Epiſcopus & confirmat.* † *Dextera Dei aſcitus* Ximenius *Aſtoricenſ. Sedis Epiſcopus, Conf.* † *Clarus, & Magnus* FROILANVS *Legionenſis Epiſcopus, Confirmat.* † *Samphirus Presbyter, qui dictauit, & poſt Aſtoricenſ. Sedis Epiſcopus, Conf.* † Dominicus, *qui vult eſſe Epiſcopus, & non eſt Conf.* Hactenus priuilegium. Aliud de *Anno Milleſimo* relatum à Yepes d. *Tom.* 5. *in Appendic. Scriptur.* 24. *fol.* 445. *col* 2. quo S. FROILANVS Epiſcopus *Legionenſis* donat aliquas Eccleſias Monaſterio, & Fratribus S. Benedicti de *Sahagun*, cuius finis ſic: *Factum textum ſcriptura notum die. quod erit* XXIII. *Kalend Octobr. Era* M. XXXVIII. *Regnante Rege* Veremundo *in regnum anorum ſuorum*. Post hæc ſequuntur ſubſcriptiones *Froilani* Epiſcopi Regis, & aliorum. Ex quibus priuilegijs liquet, *S. Froilanum* vixiſſe tempore *Veremundi* II. Regis Legionenſis. ab Anno DCCCC. XC. qui ſignauit, & confirmauit priuilegium *Carracetenſe*, hoc eſt Era M. XXVIII. Hinc credetem Cardinalem Cæſarem Baronium hallucinatum in *Annal. Eccleſ. Tom.* 11. *Ann.* 1027. *n. penult* dicentem SS. ATTILANVM, & *Froilanum* eo tempore, id eſt, Anno M. XXVII. vixiſſe; forte quia inuenit Purpuratus ſcriptum Era M. XXVIII. quam Annum Chriſti ſuſpicans, in illum errorem cecidit, vt notauit Yepes *d. Tom.* 5. *Ann.* 985. *c.* 2. *fol.* 206. Ex ſecundo etiam priuilegio itidem patet, *S. Froilanum* Epiſcopum fuiſſe *Legionenſem* Anno *Mileſimo*, cum illius donationis compoſitio facta referatur Era M. XXXVIII. Regnante *Veremundo Legionis. Gallecia*, & *Aſturum* Rege; ergo perperam *Tarraſa. Siculus*, & alij ex Noſtratibus contendunt, Sanctos hoſce Præſules vixiſſe ad Annum DCCC. L.

Baronij hallucinatio.

SECVNDVM ex ſupradictis, apparet, erraſſe ſcriptores Lectionum Breuia-

Qui Rex eos in Legionem vocauit.

tiorum *Compoſtellanæ, Salmantinæ*, *Abulenſis*, & aliarum Eccleſiarum, qui referunt, hos Sanctos Viros *Legionem* euocatos fuiſſe ab *Alfonſo Legionis* Rege, qui illos audiuit, fouit, & plurima donaria conceſſit. Nam vt ex *Chronologia Regum Legionenſium* colligitur, nullus fuit Rex *Alfonſus* tunc temporis, nec ante SS. Præſules, nec poſt eius diſceſſum, ergo tempore *Veremundi* facta eorum recenſenda ſunt, maxime ſtantibus ſubſcriptionibus Priuilegiorum, quæ referunt *Lobera*, & *Yepes*. Hinc iſte contendit SS. Pontifices vere, & realiter in viuis fuiſſe tempore *Veremundi*, & ante ſublimationem *Alfonſi* V. Regum, ideo in Lectionibus perperam ſcriptum SS. Antiſtites *Legionem* deueniſſe mandato Regis *Alfonſi*, eum notum ſit ex Hiſtoria Regum Legionenſium, nullum illius nominis Regem in *Legione* extitiſſe tempore, quo priuilegia à *S. Froilano* ſubſcripta, fuere conceſſa. Errauit proculdubio Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. Tom.* 3. *lib.* 15. *c.* 44. dicens, S. ATTILANVM ad infulas Epiſcopatus *Zamorenſis* euectum tempore *Alfonſi* cognomento *Magni*, quia vt inquit Yepes *d. Ann*, 985. *c.* 1. *fol.* 199. iſte eruditiſſimus Chronographus haudquaquam inuenit Priuilegia, quæ in Archiuo S. E. *Legionenſis* adſeruata, adhuc conſpiciuntur: ideo miratur eius incuriam, qui licet alias fuerit Chronologiæ veriſſimus indagator, in hoc magnopere eius obdormiuit ſolertia. Sed poſtmodum idem Yepes *c.* 2. *fol.* 205. *col.* 2. cauſam erroris à *Moralio* contracti refert, ſcilicet inueniſſe tempore *Alfonſi Magni* ſubſcriptiones in priuilegijs illius Regis nomine ATTILANI Epiſcopi *Zamorenſis*; ſed prorſus hæ ſubſcriptiones fuere alterius ATTILANI, qui tempore Regis Magni ſedem Epiſcopalem *Zamorenſem* rexit, ita *Athanaſius de Lobera*, & *Yepius*, Necnon valde mirãdum eſt etiam de Noſtro amico eruditiſſimo M. Ægidio Gonzalez Dauila, Chronographo Regio, qui *Tom.* 2. *Theatr. Eccleſ. Caſtell. fol.* 394. confundat duos illos ATTILANOS, Eccleſiæ *Zamorenſis* Antiſtites, & vnius acta cum alterius rebus geſtis confundat, nullo diſcrimine inter vtrumque conſignato, vt prolixius, & verius diſcriminant Scriptores relati, quibus adhæret D. F. Angelus Manrrique Epiſcopus Pacenſis in *Ann. Ciſtercienſ. Tom.* 1. *d. c.* 8. *Ann.* 1131. *n.* 1. *& ſequent.* Ex quibus omnibus liquet, SS. Præſules proculdubio tempore *Veremundi* II. Regis Legionis infulas Eccleſiarum *Legionenſis*, & *Zamorenſis* induiſſe.

Ambroſij Morales lapſus.

Quem etiam contraxit M. Ægidius Gonzalez.

An Monachus Sahaguntinenſis?

TERTIVM, An S. Epiſcopus ATTILANAS fuerit Monachus in Cœnobio *Sahaguntinenſi*? D. F. Prudentius de Sandoual in *Fundat. Monaſter. Sahagunt.* §. 17. *fol.* 25. aſſerit quòd ſic; adhoc mouetur ex relatione antiqui codicis in Bibliotheca illius Cœnobij adſeruati, in cuius calce hæc verba leguntur:

LIBER *de Virginitate* S. MARIÆ, *quem compoſuit S. Ildephonſus Toletanæ Sedis, poſt S. Eugenium, Epiſcopus: & manu ſua tranſcripſit* ATTILANVS, *Monachus de Dños Sanctos, & poſtea Numantiæ Epiſcopus.*

Vbi verba *de Dños Sanctos* intelligit de Monaſterio *SS. Facundi, & Primitiui.* Sed reuera fallitur *Sandoual*, nam ATTILANVS ille, qui Codicem iſtum tranſcripſit, minime fuit Noſter S. Præſul, ſed primus ille de quo ſupra, qui vixit tempore *Alfonſi Magni*, & patet, quia S. ATTILANVS, cuius hoc die Vniuerſalis Eccleſia memoriam recolit, cucullam Ordinis Benedictini in Cœnobio iuxta *Tarazonam* extructo, recepit, à quo diuerſans, vt *Froilanum* quæreret, ad Montem *Cuturrinum* aduenit, cui adhærens nunquam à S. Abbate diſceſſit, ergo ATTILANVS Noſter nunquam Monachum egit in Cœnobio Sanctorum Facundi, & Primitiui.

Cuius Pontificis iuſſu inter Sanctos aſcriptus?

I. Opinio.

QVARTVM *à quo ſummo Pontifice fuerit canonizatus*? In hac Quæſtione varij varia dixere, Baſilius Santotus Ioannes Marieta, Ioannes Maldonado, & Cayraſeus in *Vit. Sanctor.* contendunt hanc canonizationem perfectam fuiſſe ab *Vrbano* I. Pont. Max. qui annum minime referunt. Laurentius Surius, & Marineus Siculus contendunt factam ab *Vrbano* II. Pontifice Maximo ad Annum Domini M.

II.

II. regnante in Hiſpania *Enrrico*. Ioannes Molanus Petrus Galleſinius, Ambroſius Morales,& Cardinalis Baronius affirmant canonizationem fuiſſe tempote *Vrbani* II. Pont. Max. circa Annum Domini M. LXXXIX. Quorum opinioni ſubſcribunt Athanaſius de Lobera, Antonius Yepes. Angelus Manrique, & Nos; & probatur euidenti ratione. Nam ſi *Vrbanus* I. ſedem Petri rexit ante DCC. LXXX. annum mortis ATTILANI, quo pacto potuit in Sanctorum numerum referre qui nondum in viuis erat, nec fuit per fere Octo ſecula? Ideo *Sanctori*, & aliorum Scriptorum primæ opinationis relatio expugenda erit. Nec aliter ſecunda Surij. & Siculi, qui canonizationem adſignant ſub *Vrbano* II. ſed Annum Mileſimum ſecundum appingunt. Quia ſi *Vrbanus* II. Eccleſiam Dei regendam ſuſcepit Anno Domini M. LXXXVIII. quo iure Sciptores iſti aſſerunt *Vrbanum* II. canonizaſſe S. Præſulem Anno Milleſimo ſecundo? Ergo aut eſt error in prælo, aut computationem Pontificatus *Vrbani* II. ignorauere, quod non eſt dicendum de tantis, & eximijs viris. Tertia igitur ſententia proculdubio verior eſt, quæ firmata hodie permanet, auctoritate *Romani Martyrologij*, quo dicitur expreſſe: *Quem Vrbanus Secundus in Sanctorum numerum retulit.*

II. Opinio.
III. Opinio.
Reſpondetur I.
Reſpondetur II.
Suſtinetur III.

QVINTVM, *An etiam* S. Froilanus *inter Sanctos adſcriptus fuerit*? Reſpondeo affirmatiue, quia omnes Eccleſiæ Hiſpaniæ, maxime Caſtellæ Veteris, Galleciæ, & Legionis officium huius S. Præſulis in ſuis vetuſtis Breuiarijs recitauere, vt videre eſt in eius codicibus impreſſis. & MSS. quod & *Cæſar Baronius* primum faſſus eſt in *Annal. Eccleſ. Tom.* 11. *Ann.* 1027. prope finem, his verbis: *Regebat tunc ipſam Eccleſiam* Legionenſem (lege Zamorenſem) ATTILANVS *Epiſcopus, qui egregia claruit ſanctitate, ſicut &* FLORIANVS (ſubſtitue FROILANVS) *Presbyter, qui Sanctorum honore digni, iure* CATALOGO *ipſorum reperiuntur aſcripti*, En ex *Baronio* vtriuſque canonizatio, ſed cur ATTILANVM, quem perperam *Legionenſem* Epiſcopum nominat, in *Martyrologio Romano* conſcripſerit, & FROILANVM, quem tantum Presbyterum vocat, omiſerit, me latet. Vnum hoc omittere nequeo, quod plurima Sanctorum agmina Hiſpanorum ab Eccleſiaſticis ſunt amandata Tabulis quæ ſi Purpuratus agnoſceret in Officijs Eccleſiarum, proculdubio in Catalogo Romani Marrytologij reponeret, ſed procul exiſtens, nec notitiam Noſtrorum Diuorum percipiens, ea incognita reliquit.

An Froilanus etiam in numerum Sanctorum ſcriptus?

ZAMORA Vrbs Epiſcopalis Hiſpâniæ, cuius topographiam dedimus ſupra *Tom.* 3. *Die XXVI. Maij. fol* 360. vbi primam opinionem ex Rodetico Toletano *Hiſtor. Hiſpan. lib* 4 *c.* 16. retulimus, nunc ipſius ſententiam circa etymologiam vrbis huius ſubijciemus. Inquit ergo, quod in huius vrbis ſitu, & terminis inueniuntur paſſim lapides, quos *Tarqueſas* vocitant, & ab Arabibus, & Sarracenis ZAMORAS huiuſmodi lapides dicti. Cuius occaſione moti, qui Hiſpanias occuparunt, hanc vrbem ZAMORAM nominauere Quidquid ſit eam antiquiſſimam fuiſſe ferunt, & tempore Romanorum conditam, itaut aliqui eſſe *Numantiam* ſomniaſſent. alij *Senticam* credidiſſent, ſed omnes hallucinati ſunt. Nam *Numantia* fuit iuxta *Soriam*; *Sentica* vero ſecundum meliorem, & magis conſonam computationem *Simancas* creditur. Ideo qui de hac vrbe plura videre deſiderat adeat Medinam in *Magnit. Hiſpan. lib.* 1. *c.* 82. *& lib.* 2. *c.* 84. Rodericum Toletanum *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 4. *c.* 16. *lib.* 5. *c.* 15. *lib.* 6. *c.* 13. Ambroſium Moral. *Hiſtor. Hiſp. lib.* 15. *c.* 27. *lib.* 16. *c.* 18. *&* 43. & alios.

Topographia.

PRIDIE NON.
Octobris.
DIES VI.

A. Aggeni *in Gallia* SS. Fidis, & Sabinæ *Virginum, & Martyrum, quæ ortæ ex* Auguſta Emerita *Luſitaniæ Colonia, pro fidei confeſſione comprehenſæ, à Datiano Præſide, poſt innumerabiles cruciatuum agones martyrio coronatæ ad trophæum feliciter cucurrerunt. S. Fidis ſacra lipſana in Cœnobio* S. Cucuphatis de Valles *adhuc honorifice ſeruantur, & debita pietate coluntur.*

B. *Ibidem* SS. Primi & Feliciani *Martyrum, qui identidem ab ipſo Datiano tenti ob fidei confeſſionem, carcerati, flagellati, & cæſi, demum ceruicibus abſciſſis, ad martyrij palmam deuenere. Quorum ſacra pignora in Monaſterio* S. Petri Biſoldunenſi *in Catalonia honorificâ reconduntur pietate, & debito venerantur cultu.*

C. *In* Calabria *depoſitio* S. Brvnonis *Confeſſoris, qui* Carthuſianorum *Ordinem inſtituens, pluribus excelluit miraculis: Cuius inſtitutum auſteritate formidabile, & ſilentij obligatione tremendum, apud* Hiſpanos *extenſum, plurima* Cœnobia *indigetat, & inſignes ſanctimoniâ, & doctrina Viros emittit.*

NOTÆ.

A. *Virginum origo probatur.*

Sanctæ Fides, *&* Sabina *Virgines, & Martyres.*] Romanum Martyrologium Baronij *h. lit. D fol.* 620. licet tantum enumeret S. Fidem, & omittat S. Sabinam, proculdubio conſtat eas iunctim hoc die, ex Noſtratum relatione, paſſas pro Chriſto Aggeni in *Gallia*.. Hoc ſcriptum reliquit Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 300. his verbis, Aggeni *in* Gallia *Sanctæ Virgines, & Martyres* Fides, *&* Sabina, *domo, genteque* Hiſpanæ, *ex Vrbe* Civitatensi (lege Emeritensi)

TENSE) *ſub Daciano paſſa, Galliarum, & Hiſpaniarum crudeliſſimo Præſide.* Fuiſſe illas origine *Hiſpanas* ex Vrbe Auguſta EMERITENSI, non CIVITATENSI, vt in editis codicibus *Dextri*, ſcribitur, patet ex *Epigrammate* à Nobis ſuperius recenſito *Tom. 1. Die VI. Iannar. fol.* 78. & *Tom.* 3. *Die V. Iun. fol.* 436. vbi agens Epigrammatarius vetuſtiſſimus de *S. Deciano* Emeritenſi, hiſce carminibus exorditur:

> Emerita ô *felix Vrbs ſemper prodiga Diuis*,
> *Quæ paſſim cœlos Martyribuſque reples.*
> *Pluribus* Eulaliæ *ditâris agône triumphos*;
> *Pluribus* & Iuliæ *nobilitata manes.*
> *Macra*, FIDESque *tuos*, SABINAque *Martyres almæ*
> *Agnoſcunt, longe de licet, vltro lares.*

Hos ſequuntur Ferdinandus Perezius de Guzman. in *Valer. Hiſtoriar. lib.* 3. *t.* 3. *c.* 5. Ioannes Vaſſeus in *Chron. Hiſpan. Ann.* 306. Stephanus Garibay. in *Compend. Hiſtor. lib.* 7. *c.* 44. Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 10. *c.* 29. Barnabas Moreno *Hiſtor. Emeritens. lib.* 2. *c.* 9. *fol.* 114. F. Franciſcus Biuar. in *Not. ad Dextr. in Chron. Ann.* 300. *Comment.* 1. *n.* 1. *fol.* 316. Rodericus Caro in *Dextr. lit. F. fol.* 98. D. Franciſcus Padilla *Hiſtor. Ecceſ. Hiſpan. Tom.* 1. *Cent.* 4. *c.* 34. & alij plures. Qui omnes coniungunt paſſionem SABINÆ, & FIDIS, tanquam vno die, menſe, anno, & Præſide perfectam, licet apud *Martyrologos*, & Mombritium, Surium, Equilinum, & alios, omiſſum SABINÆ ſit nomen. Igitur de S. FIDE agunt in ſuis Matyrologijs Beda, Vſuardus, Ado, Galeſinius, Peregrinis, Maurolycus, & cæteri recentiores cum Romano his verbis: AGGENI *in* Gallia *natalis* S. FIDEI *Virginis, & Martyris, cuius exemplo* B. Capraſius *ad martyrium animatus, agonem ſuum feliciter conſummauit.* Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 164. *col.* 2. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 214. *col.* 2. Ieronymus de la Higuera in *Hiſpan. MS. fol.* 48. Andreas Sauſſay. in *Gallican. Tom.* 2. *fol.* 693. Eius ACTA collegêre Boninus Mombricius *Tom.* 1. *fol.* 270. Petrus de Natalibus in *Catalog SS. lib.* 9. *c.* 26. S. Antoninus in *Summ.* 1. *p. tit.* 8. *c.* 1. §. 24. Laurentius Surius in *Act. SS. Tom.* 5. *h. d. fol.* 308. quæ damus additis ex Noſtris Scriptoribus, origine, & alijs circunſtantijs ad plenam Actorum relationem.

Martyrologia.

ACTA S. FIDEI VIRGINIS Hiſpanæ, & Martyris Aggenenſis in Gallia ex MSS. Codicibus à L. Surio, & alijs.

FIDES *illuſtriſſima Virgo ex vrbe* Auguſta Emeritenſi *in* Vettonia, *ſeu* Luſitania *oriunda, & ex parentibus clariſſimis ſplendidiſſima proles procreata, alumna Ciuitatis illius in ortu, facta eſt patrona* Aggenſium Gallorum *in paſſionis obitu. Nobilis quoque Veteranorum, & generoſâ ſtirpe parentum, facta eſt Chriſti munere nobilior; quia candidâ ſtolâ virginitatis induta, decus, & exemplum martyrij cunctis Chriſti fidelibus fuit; nam fulgens fide in Domino Ieſu-Chriſto odorem bonæ ſuauitatis protulit. Vitam namque temporalem perdere voluit, vt poſſideret æternam: quia ab infantiæ cunabulis Dominum Ieſum-Chriſtum dilexit, & ſuum duxit eſſe auctorem. Iuuenis quidem illata paſſionis fuiſſe dicitur tempore, ſed ſenſu, & opere ſenex manebat. Pulchra erat facie, ſed pulchrior mente; virginitatis quoque candore formoſiſſima, vultuſque hilaritate ſerena. Eodem igitur tempore Præſes ſceleratiſſimus, nomine* Da-

Origo.

Partes naturæ in Virgine.

cianus

cianus, *directus ab Imperatoribus profanis, Diocletiano, & Maximiano, qui tunc Romæ arcis primotum regere videbantur, cùm Aggenenſem vrbem ingrederetur, dolo inſtigatus Diaboli, quatenus ſacrilegos remuneraret beneficijs, atque Chriſtianis ibidem metu ipſius latentibus atrociſſimas pœnas inferret, continuò beatiſſimam Virginem* FIDEM *iuſſit accerſiri, & ſuis conſpectibus repræſentari. At illa ſe ſponte miniſtris offerens, corpuſque ſuum vndique ſigno* S. Crucis *muniens, orabat ad Dominum dicens:* Domine Ieſu-Chriſte, qui tuos ſemper in omnibus adiuuas, adeſto nunc mihi famulæ tuæ, & præbe ori meo ſermonem acceptabilem, quem in conſpectu Tyranni huius reſpondeam. *Et armota vexillo* S. Crucis *in fronte, ore, & pectore, Sanctoque roborata Spiritu, hilari animo perrexit. Cùm autem adſtaret coram Præſide, ait ad eam blando ſermone:* Quod eſt nomen tuum? *Cui* S. FIDES, *nullo perterrita metu, reſpondit:* Ab exordio iuuentutis meæ Chriſtiana ſum, ideo FIDES nomine, & opere vocor, & Domino meo Ieſu-Chriſto totâ mentis deuotione deſeruio, illiuſque nomen confiteor, illi me totâ intentione committo. *Præſes verò callidâ, ſimulatáquè tranquillitate paulò indulgentius reſpondit:* Accipe ô Iuuencula conſilium pulchritudini, atque iuuentuti tuæ neceſſarium, & ceſſa ab hac confeſſione, & ſacræ Dianæ ſacrifica, quia ipſa eſt ſexui veſtro conſimilis, & multis muneribus te amplificabo. *Quam promiſſionem Chriſti Virgo velut nihilum reputans, ita reſpondit:* A patrum traditionibus cognoui, quia omnes Dij Gentium Dæmonia. ſunt, & tu mihi blandicijs perſuadere vis, vt Ego eis ſacrificare debeam. *Præſes verò irâ motus ait ad eam:* Vt quid præſumſiſti Deos noſtrós dicere Dæmonia eſſe? Aut proſtrato corpore quantocyus Dijs ſacrifica: aut diuerſis te faciam interire ſupplicijs. *Tunc* S. FIDES *ſecura de præmio, exemplo Sanctorum Martyrum roborata, has audiens minas, & deſiderans à terrena vita, ad ſupernam gloriam migrare, in hanc vocem prorrupit, dicens:* Ego pro amore Domini mei Ieſu Chriſti non ſolùm pati diuerſa ſum parata tormenta; ſed etiam mortem pro eius confeſſione ſubire deſidero. *Tunc Præſes magis ſuccenſus iuſſit ſatellitibus, vt S. Virginem inferrent in lectum æreum, & ſuperpoſitam per quatuor partes extenderent, ignemque ſupponerent, vt eius tenera membra tàm crudeli diſrumperentur ſupplicio. Itaque candentem craticulam S. Virgo vltrò conſcendens, diuaricatis membris per quatuor partes extenditur, loriſque ferreis coarctata per flammeam cratim prouclutur. Cui impij miniſtri ferreis batillis prunas ardentes ſubijciunt; adipeque flammis inlecto, ad latera vſque torrida incendia ſubuolare cogunt. Quod videntes, qui aderant, vnâ voce clamauerunt, dicentes:* O impietas, & iniuſta iudicia! innocens, & Dei cultrix, & primæ dignitatis honore præfulgens, cur abſque vllo facinore grauiſſimis ſupplicijs mancipatur? *Multi enim qui videbant* S. FIDIS *conſtantiam, crediderunt in Dominum Ieſum-Chriſtum, & glorioſam ſunt martyrij coronam conſecuti. Dùm hæc ita geruntur, à Deo electus Martyrque futurus* S. Capraſius *cum cæteris Chriſticolis perſecutionem ſacrilegi Tyranni declinans, ad Septemtrionalem vrbis plagam ſub foramine cuiuſdam rupis poſitus latebat, & omnia, quæ intra muri ambitum gerebantur, clarâ oculorum acie proſpiciebat exinde. Qui ſub eiuſdem diei articulo, ab ipſo ſpeluncæ foramine ad vrbis propugnacula adſpectum dirigens, vidit S. Martyrem ſuper carbonum incendia impiorum immanitate torqueri. Eleuatis igitur oculis, & cælum intuens, orationem Domino profuſis precibus effundebat, vt famulam ſuam in præſenti certamine faceret eſſe victricem. Rurſuſque Athleta Chriſti eleuatis oculis in cælum totâ mentis auiditate proſpexit, & iterùm humo proſtratus petebat à Domino, vt ei cæleſtem oſtenderet virtutem, ſtatim petitionis ſuæ deſideratum conſecutus eſt effectum. Vidit namque de nubibus columbam, vt niuem candidam deſ-*

cendere

Siſtitur ad Tribunal Iudicij.

Præſidis cautellis ſapienter reſpondet.

Conſtantia Virginis.

Aſſatur in craticula, & grauiter torquetur.

S. Caprasius videt ex latebra paſſionem Virginis.

cendere, & coronam interlucentibus gemmis ſupra Solis ſplendorem rutilantem, cæleſtibuſque margaritis refulgentem, ſuper caput glorioſæ Virginis, & Martyris ponere. Ipſam quoque Dei famulam, niueo ſplendidoque habitu indutam proſpiciens, agnouit perpetuæ ſalutis brauium eſſe conſecutam, quam tanto munere videbat ditatam. Columba igitur è cælo veniens, vt diuina potentia in reliquum tempus circa Martyrem ſacram mirabilior fuiſſe prædicaretur, blando alarum volatu, dulcique pennarum applauſu cum imbrifero rore totam vim flammarum extinxit, pyramque incendij torridi, quaſi irriguis fontibus tali volatu repreßit. Vir etiam Sanctus vidit B. FIDEM *veluti pugilem egregiam, non tortorum ictibus læſam, non igne exuſtam, neque corpore ſauciatam, ſed cæleſtibus ornamentis ſtare redimitam. Quam virtutem tàm præclaram, támque mirabilem mox vt prædictus Dei famulus* Capraſius *oculis ſpiritualibus conſpexit, ſupernis gaudijs dignam eam futuram intellexit. Cuius Martyris exemplo ſucceuſus in vrbem deſcendens Chriſtianum ſe proclamat, & grauiter tortus, tandem coronatur, poſt S. Virginem* FIDEM, *quæ protinus vt è flammis immunis exiuit ſpiritum Deo reddidit* Pridie Nonas Octobris *Anno Domini* CCC. *Cuius corpus ibidem ſepultum, demùm tempore* S. Dulcidij *Epiſcopi* Aggenenſis *inuentum, & honorifice collocatum eſt. Tandem ad Cœnobium, Benedictinorum Monachorum* S. Cucuphatis del Valles *tranſlatum in* Cathalonia *ibidem ſingulari deuotione colitur, & honore debito cuſtoditur.*

Et columbam coronantem ipſam S. Martyrem.

Coronatur, & in Hiſpaniam transfertur.

Hactenus ACTA quæ etiam ad literam reperiuntur in MS. *Breuiario S. Cucuphatis del Valles* apud me, vbi feſtum agitur cum Octauis ſolemnioribus de S. FIDE Virgine, & Martyre *Aggenenſi*, cuius CORPVS in ea Baſilica adſeruari conſtans tradditio eſt. Sic etiam fatentur Antonius Vincentius Domenec *Hiſtor. SS. Cathalon. lib.* 1. *fol.* 96. *col.* 2. Biuarius ad *Dextr. ad. Ann.* 300. *n.* 1. *fol.* 316. & alij. In eodem Breuario MS. recitantur ſequentes *Hymni*.

Tranſlatio ſacrorum pignorum in Cathaloniam.

AD VESPERAS, HYMNVS.

ADeſt dies lætitiæ,
Sanctæque FIDIS *gaudium,*
Quam vocauit Rex gloriæ
Ad ſummum cæli præmium.
Hæc eſt Virgo Sanctiſſima
De numero prudentium,
Sancta FIDES *clariſſima*
Inter choros lætantium.
Fulſit FIDES *martyrio*
Seruans corpus virgineum,
Salutis deſiderio
Regnum optans æthereum.
Virgo FIDES *egregia*
Ora pro nobis Dominum,
Vt det per tua merita
Cælorum plenum gaudium.
Gloria Patri Domino,
Filio, & Paracleto,

Qui vitam ſine termino
Det nobis Cæli ſolio. Amen

AD MATVTINVM, HYMNVS.

IN Matutinis cantemus
Sancta FIDIS *præconia,*
Filium Dei laudemus,
Qui det nobis cæleſtia.
Aggena gaude Ciuitas,
Age FIDIS *memoriam,*
Quam decòrauit ſanctitas
Propter ſuam victoriam.
Laudemus tantam Virginem,
Necnon eius martyrium,
Vt ad beatitudinem
Veniâmus cœleſtium.
Cantemus omnes hodiè
Sancta FIDIS *memoriam,*
Quam vocauit Rex gloriæ
Ad Paradiſi gloriam.

AD LAVDES, HYMNVS.

AD Laudes huius Virginis
Cantemus omnes dulciter,
Vt ad fructum dulcedinis
Veniâmus alacriter.
Clarâ voce cantemus
Sancta FIDIS *victoriam,*
Omnipotentem laudemus,
Per FIDEI *conſtantiam.*
Gaudeat præſens concio
De Sancta FIDE *Virgine,*
Quæ gaudet cœli ſolio
Splendens cœleſti lumine.
Nunc cantemus ſolemnius
Humiliter officium,
Cuius ſacrata pignora
Veraciter cuſtodimus.

S. Sabina Acta alibi referentur.

De S. Virginis conſtantia, qui pulchrum carmen legere deſiderat, adeat Iulium Cæſarem Scaligerum in *Poëmat. tit. de Diuis Feminis fol.* 654. De S. SABINA agemus infra hoc *Tom.* 5. *Die XXVIII. Octobr lit. A.* quo die in Eccleſia *S. Petri de Agér* in *Cathalonia*, quâ eius ſacra lipſana requieſcunt, feſtum Noſtræ huius *Emeritenſis* Virginis origine, & *Aggenenſis* Martyris paſſione, ſolemniter colitur.

SS. PRIMVS

SS. PRIMVS & FELICIANVS *Martyres Aggenenſes in Gallia.*] Hos fuiſſe ſocios in paſſione *S. Fidis*, & *Capraſij* in vrbe *Aggenenſi Galliæ* indicant Acta eorum, quæ retulit Surius *Tom. 5. Die XX. Octobr. fol.* 306. Qui & diuerſi ab illis, quos refert Romanum Matyrologium *Baronij Die IX. Iun. fol.* 354. *lit. A.* Nam illi *Romæ*, iſti *Aggeno* martyrium conſummarûnt. Hine horum meminere Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS. h. d. fol.* 390. Andreas Sauſſay. in *Martyrolog. Gallican. Tom. 2. fol.* 694. hoc elogio: *Eodem diem ibidem Natalis* SS. PRIMI, & FELICIANI *fratrum Qui* Fidis, & Capraſij *inuictum animi robur admirantes, Chriſtum vnicum Deum, Seruatoremque illico profeſſi, ſe Beatis his pugilibus, & pietatis, & certaminis ſocios adiunxerunt. Ob quam confeſſionem comprehenſi: cùm nullis machinis poſſent à ſententia auelli, varijs, diriſque ſubinde excruciati tormentis, demùm capite itidem caſi, coronas honoris, & gloriæ immarceſſibiles ab Æterno Rege, nobili præmio promeruerunt.* De eis Antonius Vincentius Domenec *Hiſtor. SS. Catholon. lib. 1. fol.* 95. F. Antonius de Yepes in *Chron. Benedictin. Tom. 5. Cent. 5. Ann. 977. c. 2. fol.* 161. F. Franciſcus Diago *Hiſtor. Boreinon. Comit. lib. 2. c.* 90. Cæſar Baronius in *Not. ad Martyrolog. Romon. Die IX. Iun. lit. A. fol.* 354. Eorum ACTA ex rebus geſtis *S. Capraſij* deducta ſubijcimus.

B. *Martyrologia.* *Scriptores.*

ACTA SS. PRIMI, ET FELICIANI, Fratrum Matyrum Aggenenſium in Gallia, ex Rebus geſtis S. Capraſij à Surio concinnatis.

PRIMVS, & FELICIANVS *origine* Galli, & *ex* Aggenenſi Aquitaniæ *vrbe oriundi. ſecundum carnem fratres, & in Deorum culturo nutriti, cum paſſiones* SS. Fidis, & Capraſij, *quos profana Præſidis, & crudeliſſimi Daciani crudelitas opprimebat, inſpectatores aliquantulum conſpexiſſent; eorumque conſtantiam nullâ iniuriarum vi ſuperandam nulloque excogitatorum argumento cruciatuum reprimendam admirantes, amore Dei, anhelo pectore flagrantes, tàm fide, quàm opere Dei virtutem, Chriſtique potentiam confitentes, continuò illorum ſe agoni ſociauerunt, mortiſque periculis alacriter injecerunt. Quos ad iugulum mortis vnâ conſpiratione collectos mox vt vidit ſæuus ille carnifex, blandimentis eos demulcere, miniſque terrere cœpit; ſed nec ſic vllo modo flectere potuit. Sicque irâ graui commotus, vbi ſe aduerſus eos nullatenus præualere ſenſit, ad vltimum datâ ſententiâ omnes ſimul cum* B. Virgine, *& glorioſa Martyre* Fide *duci ad delubrum præcepit, vbi aut Diis immolare, aut capitibus plexis, omnibus certum eſſet debere vitam finire. Ducti ſunt ergo Chriſti milites ad prædictum locum, vbi cùm nullâ vi poſſent compelli ad ſacrificandum, capitibus caſis vnius diei horâ cum triumpho martyrij ad coronam gloriæ feliciter ſimul peruenire meruerunt; vt quibus pulchra, & venerabilis extitit in fidei conſtantia ſocietas, eſſet pulchrior, atque excellentior in martyrij ſocietate felicitas. Quos Chriſtus cum ſumma veneratione cæleſtium virtutum, inter Beatorum ſpirituum conſortia ouantes oſtetuit, cum quibus ſtolâ immortalitatis decorati, & coronâ immarceſſibilis gloriæ laureati, inenarrabili claritate perfruuntur, atque cum Deo, & Agno ſine fine regnaturi diuinæ viſionis iucunditate potiuntur. Quorum Corpora clàm à fidelibus collecta, & honorifice fuere ſepulta, vbi per aliquot ſecula latuere, donec* S. Dulcidius *Epiſcopus* Aggenenſis *illa inuenit, & honorifice collocauit. Sed demum temporum lapſu ſacra eorum pignora in* Hiſpaniam *tranſlata, & in Eccleſiam* S. Petri Biſoldunenſis *diæceſis* Gerundenſis *recondita fuere; in quorum honorem* Miro *Comes* Biſoldunenſis, *& Epiſcopus* Gerundenſis *in eadem Eccleſia S. Petri Apoſtoli celebre Benedictorum Cœnobium extruxit, quod adhuc feliciter perſeuerat: vbi per horum Sanctorum Martyrum interceſſionem plurima Deus ægrotantibus beneficia confert.*

Origo. *Chriſti fidem fatentur.* *Capite plectuntur.* *In Cathaloniam transferuntur.*

Tranſlationis tempus, & identitas

Omnia hæc refert *Antonius Vincentius Domenec*, & addit, quod hæc *Tranſlatio* facta fuit Anno Domini DCCCC.LXX Principatũ Cathaloniæ tenente *Borrello*, Comite Barcinonenſi: & poſtmodum Anno DCCCC. LXXVIII. horum Sanctorum deuotione ſuccenſus *Miro* Comes *Biſoldunenſis*, & Epiſcopus *Gerundenſis* in eorum honorem Cœnobium in eadem Eccleſia, quâ eorum lipſana tranſlata fuere, conſtruxit, vt patet ex Donationis epigraphe, cuius copiam ſcripſit Antonius Yepes *d. Tom. 5. in Appendic. Scriptur. 20. fol. 442. col. 2.* vbi hæc verba: *Adducta ſunt ſunt igitur in eodem Cœnobio* Corpora *venerandorum Martyrum Chriſti* Primi, *&* Feliciani *pro quorum interceſſionibus Omnipotens Deus multas in eodem loco dignatus eſt operari virtutes.* Hanc etiam Cœnobij fundationem probauit Benedictus VII. Pont. Maxim. Anno DCCCC. LXXIX. vt ex eius confirmatione apparet, à Yepeſio relata *d. Tom. 5. in Append. Scriptur. 21. fol 443.* Et licet aliqui credant tantum pignora S. Primi fuiſſe *Biſoldunum* tranſlata, attamen ſi *Domenec* credimus, etiam Corpus S. Feliciani conditum adſeruari in prædicto Cœnobio, quia in Proceſſionibus duæ capſæ, in quibus eorum lipſana occluduntur, perferuntur, quas ſimul deuotio Oppidanorum humili cordis affectu veneratur; Sanctoſque Martyres, tanquam loci Patronos in ſuis neceſſitatibus viſcerum ſummiſſione proclamat.

C. S. Bruno *Carthuſianorum Patriarcha.*] Eius inſignia facinora breui elogio deſcripſit Romanum Martyrologium *h. d. lit. A. fol. 619.* his verbis: *In Calabria* S. Brunonis *Confeſſoris, Ordinis* Carthuſianorum *Inſtitutoris.* Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol. 164.* Ioannes Lupus in *Luſitan. fol. 214.* Petrus Galeſinius in *General. fol. 138. col. 2.* & alij recentiores. De eo Acta ſcripſere *Franciſcus de Puteo* Lugdunenſis: *Petrus Blomenenne* Prior Carthuſiæ Colonienſis: Petrus Sutor de *Vit. Carthuſianor. lib. 2. c. 7.* Ranulphus in *Vit. S. Hugon. lib. 7. c. 4.* Anonymus quidam Carthuſianus prolixiori ſtylo; *Zacharias Benedictus* heroico carmine; Benedictus Gononus de *SS. Occidental. lib. 5. fol. 305.* Philippus Ferrarius in *Catalog. SS. Ital. fol. 632.* Nouiſſime Theophilus Raynaudus in *Trinitat. Patriachar. fol. 1. & ſeqq.* De eo Cæſar Baronius in *Annal. Eccleſ Tom. 11. Ann: 1086. n. 13. Ann 1092. n. 10. Tom. 12. Ann. 1101. n. 14.* & alij plures. Acta ex *Ferrario* dabimus, quia breuiora.

ACTA S. BRVNONIS CARTHVſianorum Patriarchæ cuius inſtitutum in Hiſpania maximè floret, ex Philippo Ferrario.

Origo, & ſtudia.

Bruno *Colonia Agrippina claris parentibus ortus: dum Lutetia Pariſiorum literis operam nauaret, horrendo prodigio ad religionem conuerſus eſt. Cum enim Doctoris cuiuſdam litteratura & moribus eximij defuncti exequia in Eccleſia celebrarentur, illaque verba:* Reſponde mihi quantas habeo iniquitates, *decantarentur, Mortuus, omnibus, qui aderant, audientibus, & ſtupentibus, capite eleuato, altâ & horrenda voce, dixit:* Iuſto Dei iudicio accuſatus ſum. *caputque repoſuit. Dilata in craſtinum ſepultura, tota que pene ciuitate confluente, vbi ad eadem verba ventum eſt, is, rurſus capite erecto, ait:* Iuſto Dei iudicio iudicatus ſum. *Omnibus ſpectaculum admirantibus, placuit diem tertium expectare: quo adueniente, repetitis exequiarum precibus, ad eadem verba defunctus attollens caput, dixit:* Iuſto Dei iudicio comdemnatus ſum. *Quæ inter cæteros* Brunonem, *qui præſens tanto ſpectaculo fuerat, ita perterruit, vt accerſitis ſodalibus Landuino, Stephanis duobus, Hugone, qui ſolus erat Sacerdos, Andrea, & Guarino laicis, longa oratione perſuaſerit, vt illico, illud* Gregorij *Papæ adducens* Qui pœnitenti veniam ſpopondit, peccanti diem craſtinum non promiſit, *ſeculo dicentes vale, locum peterent pœnitentia. Quare ad Hugonem Gratianopolitanum Antiſtitem venientes, locum cum benedictione intra altiſſimos Montes* Carthuſiam *nomine obtinent,*

Horrendo defuncti prodigio ad Religionem conuertitur.

tinent, vbi vitam ſub Brvnonis *diſciplina Angelicam ducunt, Euocatur intereo* Brvno *à Gregorio* (Lege Vrbano) II. *Pontifice, qui eius Diſcipulus fuerat, ſocijs eius receſſum ægre ferentibus, & flentibus: quibus poſtea Landuinus Præfectus Prior fuit.* Brvno *autem Epiſcopatu* Rothomagenſi *recuſato, curiæ pertæſus cum ſocijs in* Calabriam *proficiſcitur, ac in Turrenſi ſolitudine Scyllacenſis diœceſis loco aliquando vitam degit, donec Rogerius Comes Calabriæ fama ſanctitatis tractus, ad eum viſendum veniens Eccleſiam* S. Mariæ, *&* S. Stephani *cum adiacentibus prædijs, & locis ei perpetuo largitus eſt, quos* S. Brvno *impenſis à Comite ſuppeditatis extruxit. His, & alijs rebus geſtis, multiſque clarus miraculis S. Vir vitæ terminum adeſſe præſentiens, conuocatis fratribus, eiſque, totius vitæ ſuæ curſu enarrato, ad obſeruantiam hortatus* Pridie Nonas Octobris, *Anno Salutis* M. C. I. *efflauit animam, in æde S. Stephani ſepultus, ad cuius tumulum hoc extitit Epitaphium.* *Ab Vrbano II. Romam euocatur.* *Mors, Sepultura, & Epitaphium.*

Primus in hac Chriſti fundator Ouilis Eremo
Promerui fieri, qui tegor hoc lapide.
Brvno *mihi nomen, genitrix Germania, meque*
Tranſtulit ad Calabros grata quies nemoris.
Doctor eram, præco Chriſti, Vir notus in Orbe,
Deſuper illud erat gratia, non meritum.
Carnis vincla dies Octobris Sexta *reſoluit,*
Oſſa manent tumulo, ſpiritus aſtra petit.

Denique Leo X. *Pontifex Maximus, cum multorum relatione de eximio* B. Brvnonis *ſanctitate crebrò audiſſet, omiſſa miraculorum inquiſitione, indignum arbitratus eſt, eum quem præpotens Deus in hoc vita tot auxiſſet donis, & chariſmatibus, & nunc cœleſti afficeret beatitudine, in terris non eximia laude, & prædicatione efferri, nec debita piæ deuotionis Officia perſolui apud thronum diuinæ gloriæ quieſcenti, cui dediſſet Dominus cor ad præceptum, & legem vitæ, & diſciplinæ. Itaque non modo auctoritate Apoſtolica clementer annuit, ſed etiam voluit vt in ſingulis Monaſterijs totius Ordinis* Carthuſienſis *feſtum ſanctiſſimi Confeſſoris Annis ſingulis* Die VI. Octobris, *quo deceſſit è vita ſolemniter colatur, & congrue, debitaque deuotione celebretur. De quo extat huiuſmodi carmen:* *Canonizatio.*

Papa Leo *geſtis, & maieſtate verendus,* *Carmen de Canonizatione S. Viri.*
Cardineis Patribus celebri circundatus actu,
Certior eſt factus, quam ſancte vixerit olim
Brvno, *quod obſequium, dum vixit, præſtitit Vrbi:*
Quodque per hunc cultu diuino Eccleſia creuit:
Huius vt audierat certo miracula quædam:
Propterea votis Patrum concordibus illum
Retulit in Diuos: Feſtum conceſſit eidem,
Octobris Sexta *celebrari luce quotannis:*
Illo nempe die moriens aſcendit Olympum.
Erigere huic ſtatuas, ac ædificare ſacella
Permittens: ſuper his confecta diplomata confert;

Ordinis hac noſtri Mater Carthuſia ſeruat,
Inter Romani multa inſtrumenta Senatus.

Inſtitutum Hiſpania ſuſcipit.

Ergo Sanctiſſimi Viri cum eximium inſtitutum Hiſpanias *tranſcenderet, protinus per plures huius regionis terminos cœpit amplecti, ita vt aliquot inſignia Cœnobia ſuſtituerentur, & celebres Domus erigerentur, quibus Noſtrates Monachi adhærentes plurimos Domino filios parturiere. Præſtante Domino Noſtro Ieſu Chriſto, qui cum Patre, & Spiritu Sancto viuit & regnat Deus in ſecula ſeculorum, Amen.*

ACTA hæc per ſynopſin dedimus, quia *S. Patriarcha* nequaquam ex Noſtris, origine, officio, aut prælatura fuit, ſed tantum propter eius inſtitutum à Noſtratibus amplexatum, quod per *Hiſpanias* dilatum illuſtria, celeberrima Monaſteria poſſidet; quorum *Catalogum* ſubſcribere ex inſtituto non grauabimur.

CATALOGVS MONASTERIORVM Ordinis Carthuſienſis, ex inſtitutione S. BRVNI *per Hiſpanias extructorum; ex MSS. Relationibus Ordinis huius.*

I. Monaſterium TARACONENSE in *Cathalonia*, quod SCALA-DEI dicitur, ab *Alfonſo II.* Aragonum Rege, & Barcinonenſium Comite ad Annum Domini M.C.LXVII. conditum, poſt LXXXIII. quo Ordo Carthuſianus originem ſumpſerat, Anſam huic fundationi dedit ſcala in eo loco pluries viſa, quæ è terra cœlum attingebat, in qua Angeli nimio ſplendore coruſcantes per eam aſcendebant, & deſcendebant. Primi huius Cœnobij Monachi ex Magna Galliæ Carthuſia vocati, regulæ rigorem inuexere. 1167

II. MARESMENSE in *Cathalunia* Septimo à *Barcinone* Lapide, *S. Paulo* Apoſtolo ſacrum, quod primitus Monachis Benedictinis parebat, donec Anno Domini M. CC. LXIX. *D. Guillelmus de Mongrin* S. E. Gerundenſis Sacriſta, ſitum emere decreuit, vbi Monaſterium hocce condidit, & Carthuſianis Monachis tradidit. Qui ad Annum M. CCCC. XXXIV. ibidem permanſere, quo vnitum fuit Cœnobio *Montalegrenſi* prope *Barcinonem.* 1269

III. VALENTINVM in Regno *Valentiæ.* quod PORTA-COELI nuncupatur, B. V. MARIÆ dicatum, à *D. Andrea Albalat*, eius vrbis Epiſcopo, & Decano, & Capitulo vnanimiter in *Valle Lullenenſi* conditum; in cuius opere primus lapis poſitus fuit VI. Die Nouembris, Anno M. CC. LXXII. & Die XIII. eiuſdem Menſis Eccleſia conſecrata eſt. 1272

IV. TERRACENSE in *Cathalonia*, quod VALLIS-PARADISI dictum fuit, S. IACOBO Hiſpaniarum Apoſtolo dicatum, & à *D. Blancha Centellæ* ſuis expenſis conſtructum Anno M. CCC. XLVII. Quod Monaſterium poſtmodùm Monachi deſeruêre ad Annum M. CCCC. XII. & emptâ Eccleſia prope *Barcinonem.* quæ S. MARIA *Montalegrenſis* dicebatur. ad eam perrexere. Hoc Cœnobium *Nicolaus* V. Pont Max ampliauit, & de nouo extruxit, poſſeſſionibuſque ditauit, interuentu *F. Ioannis de Nea* Profeſſi Layci Portacœlenſis, qui cum eo Pontifice neceſſitudinis vinculo, à tempore quo vterque ſecularis erat, deuinctus noſcebatur. 1347

V. SEGOBICENSE in Regno *Valentino* VALLIS-CHRISTI vocatur, B. V. MARIÆ ſacrum, & à *D. Martino* Aragonum Rege eiuſque coniuge *D. Maria de Luna* conditum ad Annum Domini, quo à Monachis habitari cœpit, M. CCC. LXXXV. 1385

LOZOYENSE

VI. Lozoyense in *Noua Caſtella* prope *Segobiam*, quod Pavlar dicitur, ſub tutela B. V. Mariæ ſacrum, & conditum in Palatio Regio *Ioannis I.* Caſtellæ Regis, ex ſequenti cauſa. Nam cum *Enrricus* Traſtamaræ Comes, qui poſtea fuit Rex, cum aliis Proceribus Caſtellæ Galliam diffugeret, ob ſæuitiam *Petri* fratris Caſtellæ Regis, & ibidem ſub vexillis Galliæ Regis militaret, Monaſterium *Carthuſianorum* in Gallia ſolo æquauit, & deſtruxit. Aſt cum poſtmodum occiſus *Petrus* fuiſſet, & *Enrricus* in Regnum ſublimatus, cum tempore obitus teſtamentum conderet, memor ſacrilegij, & turpis facinoris in Gallia patrati, ſubuerſione Cœnobij Carthuſiani; iuſſit *Ioanni* I. filio, vt aliud *Carthuſianorum* Monaſterium in *Caſtella* conderet, in ſuæ animæ redemptionem. *Ioannes* filius fabricam dilatauit, ſed *Guillelmi Raynaudi* Generalis totius Carthuſiæ precibus interpellatus tandem Anno M. CCC. XC. Monaſterium in *Valle Lozoyenſi* conſtruere cœpit, 1390
ſed morte infelici præuentus illud conſummare non potuit. Succeſſit *Enrricus* III. qui Eccleſiam mirabiliter perfecit, quo è viuis ſublato, *Ioannes* II. tandem opus Regium illud à prædeceſſoribus inchoatum Anno Domini M. CCCC. XL. in tota perfectione conſummatum reliquit.

VII. Hispalense in *Betica* quod Delas Cvebas nuncupatur, & B. V. Mariæ auſpicijs ſacrum, à *D. Gundiſaluo de Mena* Archiepiſcopo Hiſpalenſi conditum Anno M CCC. XCVII. 1397

VIII. Maioricense in *Inſula* Regni Valentiæ, ſeu *Cathaloniæ*, quod Iesvs-Nazarenvs dicitur, cui eſt dicatum. à *D. Martino* Aragonum Rege conſtructum prope Oppidum *Valdemoza*, Anno M. CCC. XCIX. 1399

IX. Aniagense in *Veteri Caſtella* prope *Valleſoletum*, ſub Nomine B. V. Mariæ conſtructum, ex diſpoſitione *D. Ioannis Vazquez de Zepeda* Epiſcopi *Segobienſis* ad Annum M. CCCC. XLII. Patronæ Reginæ Caſtellæ. 1442

X. Bvrgense in *Caſtella Veteri*, quod Mira-Flores vocitatur, & B. V. Mariæ conſecratum eſt Illud *Ioannes* II. Caſtellæ Rex condidit ex diſpoſitione *Enrrici* III. Parentis ad Annum M. CCCC. XLIV. 1444

XI. Valentinvm II. in Regno *Valentiæ*, quod Annvntiata, fuit dictum, & B. V. Mariæ Annunciani dicatum, à *Iacobo Perfeta* conditum ad Annum M. CCCC. XLV. ſed eo dimiſſo Carthuſiani perrexere. 1445

XII. Astense in *Bætica*, quod Ladefension dicitur, conditum prope flumen Gvadalete, in eodem loco, quo Rodericus vltimus Rex Gothorum à Sarracenis deuictus Hiſpanias perdidit. B. V. Mariæ dicatum & *Aluari Oberto* expenſis extructum Anno M. CCCC. LXXXIII. 1483

XIII. Cazallense in *Bætica* Diœceſis *Hiſpalenſis* Immaculatæ Conceptioni B. V. Mariæ ſacrum, & à Monachis Cœnobij Hiſpalenſis ad Annum Domini M. CCCC. LXXXIX, conditum, ſed Anno M. CCCC. XC. poſſideri cœptum, vt indicant antiqua monumenta. 1490

XIV. Sarinnenense in *Aragonia* diœceſis *Oſcenſis*, quod Lasfventes nuncupatur, & B. V. Mariæ nomini dedicatum exiſtit, à *D. Blaſco de Alagon* Comite Saſtagenſi, eiuſque coniuge *D. Beatrice de Luna* conditum Anno Domini M. D. VII. 1407

XV. Granatense in *Betica* Aſſumptioni B. Virginis Mariæ ſacrum, conditum à *Monachis Paularenſibus*, in calce Montis *Inadamaris*, conſtructumque mirifice Anno M. D. XIII. 1513

Cæsar

XVI Cæsaraugustanum in *Aragonia*, quod Aula-Dei nuncupatur, & B. V. Mariæ prope flumen *Gallecum* Nomini fundatum, per *D. Fernandum de Aragon* Archiepiſcopum Cæſarauguſtanum, Regis Catholici filium, Anno M. D. LXIV. 1564

XVII. Ilerdense in *Cathalonia*, quod Ara-Coeli fuit vocitatum & conditum à *R. P. D. F. Petro Berengario* Monacho Carthuſiano Cœnobij *Scala-Dei* Anno M. D. LXIX. ſed ob paupertatem deſijt. 1569

XVIII. Valentinum III. in Regno *Valentia* quod Ara-Christi nuncupatur, conditum ex reuelatione diuina in quodam prædio *D. Christophori Roig* Inquiſitoris Valentini, eiuſque ſororis *Elenæ* ad Annum Domini M. D. LXXXIII. 1583

XIX. Evorese in *Portugallia* quod Scala-Coeli dicitur, *à D. Theutonio de Bragansa*, eiuſdem vrbis Antiſtite conditum, & conſummatum Anno Dom. M D. LXXXVII. 1587

XX. Vlyssiponense in *Portugallia*, quod Val-Damisericordia vocitatur, & B. V. Mariæ ſacrum, conditum expenſis *D. Simonæ Godinæ* Æthyopis, ex Orientalibus Indiæ partibus ortæ, quæ bona ſua reliquit, vt Monaſterium conderetur ſtrictioris Ordinis Eccleſiæ; Capuccini illa ſibi quærentes, tandem Carthuſianis tradita fuere, qui Cœnobium hocce condidere ad Annum M. D. XCIV. 1594

XXI. Alcannicense in *Aragonia* B. V. Mariæ Conceptioni Immaculatæ nuncupatum, quod *D. Alfonſus Villalpando*, & *D. Ieronyma Zaperta*, *&* *Albion* coniuges extruxere, Anno M. DC. XXXIX. 1639

XXII. Oriolense in Regno *Valentiæ*, quod Via-Coeli nuncupatur & B. V. Mariæ ſacratum; à *Thoma Petri* Equite Orioleníi conditum, ad Annum Domini M. DC. XLI. 1641

Elogium Ordinis Carthuſiani. Hæc ſunt Cœnobia, quæ ſanctiſſimus *Carthuſianorum Ordo* in Regnis poſſidet *Hiſpaniarum*, in quorum angulis nihil niſi ſilentium reſpirat, nihil niſi ſanctitudo conſpicitur. Hic namque Viris ſtrenuis tam in ſe redire licet, quam libet, & habitare ſecum, virtutumque germina inſtanter excolere, atque de Paradiſi feliciter fructibus vti. Hic oculus ille conquiritur cuius ſereno intuitu vulneratur Sponſus amore, quo mundo, & puro conſpicitur Deus. Hic ocium celebratur negocioſum: & in actione quieta pauſatur. Hic pro certaminis labore repenſat Dominus Athletis ſuis mercedem optatam, pacem videlicet quam Mundus ignorat, & gaudium in Spiritu-Sancto. Hæc eſt illa Rachel formoſa, pulchra aſpectu, à Iacob plus dilecta, minus filiorum ferax, quam Lya fœcundior, ſed lippa. Pauciores enim ſunt contemplationis, quam actionis filij. Veruntamen Ioſeph, & Benjamin plus fuut cæteris fratribus à patre dilecti. Hæc pars illa optima, quam Maria elegit, quæ non auferetur. Hæc Sunamitis pulcherima, ſola in omnibus finibus Iſrael reperta, quæ Dauid foueret ſenem, & calefaceret Quid amplius de huius Ordinis excellentijs dicere libet, vbi tot tantaque virtutum, ſanctimoniæ, auſteritatis, ſilentij ſpiritualium chariſmatum, ieiuniorum, eleemoſynarum, & macerationum ſpecimina experiuntur?

Cant. 4. *Gen. 29.* *Luce. 10.* *3. Reg. c. 1.*

Sed hic, quos imbuit, ornat
Implet, & informat, inflammat, dirigit, armat:
Cudit, & illuſtrat, & adhuc regit, excolit, aptat;
Lux, ſpeculum Mundi, rerum ſublime cacumen,
Labentum baculus, miſerorum dulce leuamen.

Hinc huius Ordinis Monachi vix inter Populorum cateruas, Ciuitatum turmas, Aulæ ſtrepitus, Palatiorum iurgia, Iudicum tribunalia, Procerum contubernia,

bernita, & alia huius Mundi ſpectacula viſi, aut cogniti fuere. Vnuſquiſque verò intra ſuæ cellulæ cancellos recluſus orationibus vacans, ieiunijs inſiſtens, contemplationi deditus, lectione imbutus, expectat donec veniat Sponſus, & animæ lucem accendat.

NONIS.
Octobris.
DIES VII.

A. Bello-Monti *apud* Zamoram *in Hiſpania Citeriori Sancti* Martini *Abbatis* Ciſtercienſis, *qui cùm primus Abbatiatus illius Cœnobij infulas induiſſet, bonis operibus inſudando ad fulgentem gloriæ clamydem euolauit.*

B. *Apud* Soriam *vrbem* Hiſpaniæ Inuentio *ſacrorum pignorum* SS. Sergii, Bachi, Marcelli, *&* Apvlleii, *Martyrum, quorum primi apud* Auguſtam Euphratenſem; *ſecundi* Romæ, *poſt peractos pro fidei defenſione ſtrenuos agones, ad palmam victores peruenerunt athletæ.*

C. Toleti, *& alibi in Hiſpania feſtiuitas* B. Mariæ *de* Victoria, *ex celeberrima, quam* Virginis Matris *ope, de* Turcis *comparauit* Ioannes Auſtriacus, *Caroli V. Imperatoris filius, &* Philippi *II. Regis Catholici frater apud* Naupactum, *auxilijs, & orationibus* Pij *V. Pontificis Maximi*, Hiſpaniarum *Regis, & Reipublicæ* Venetorum.

NOTÆ.

Sanctvs Martinvs *Abbas Ciſtercienſis Bello-Montani Cœnobij in Hiſpania.*] Apud huius ſacri inſtituti alumnos celebris eſt memoria iſtius Sanctiſſimi Abbatis, ideo Hugo Menardus in *Martyrolog. Benedictin. h. d. fol.* 87. hæc verba præſcripſit: *In Hiſpania* S. Martini *Abbatis Ordinis Ciſtercienſis.* Quilib 2. *Obſeruat. fol.* 716. proſequitur: *Fuit Primus Abbas Cœnobij* Vallis-Paradiſi *in* Hiſpania *Ordinis Ciſtercienſis. Antea latebat in quadam cauerna, in qua* Al- A. *Martyrologia.*

fonſus Hiſpaniæ Rex, dictus Imperaror, eum ſeminudum ſe virgis cædentem reperit. Qui ſpectaculo motus, ædificauit Cœnobium Vallis-Paradiſi, eique hunc S. MARTINVM præfecit Abbatem. Tàm in vita, quàm in morte miraculis claruit, & Sanctorum numero adſcriptus eſt. Dies eius feſtus celebratur Die VII. Octobris. Diploma Canonizationis extat Romæ in Vaticano. Omnia coniunxit Chryſoſtomus Enrriquez in Menolog. Ciſtercienſ. fol. 338. hoc elogio: *In Hiſpania* S. MARTINVS *Abbas, ſanctiſſimi Patris* Bernardi *Diſcipulus, quem* Alfonſus *Imperator in obſcuriſſimo antro ſeminudum, ſeque flagellis crudeliter cædentem, inuenit: quo ſpectaculo commotus pius Princeps Monaſterium, quod hodie celeberrimum eſt, &* Vallis-Paradiſi *nomen obtinet, conſtruxit; ibidemque S. Virum Abbatem præfecit. Quibus familiæ Dominicæ Paſtor conſtitutus ſollicitè curam geſſit; vitaque illi integritas mirabilis fuit, & in perferendis omnibus ſpiritualis militiæ aduerſitatibus, inuicta animi magnitudo, Totque tàm in vita, quàm in morte claruit miraculis, vt Sanctorum numero ſit adſcriptus.* De eo Tabulæ Congregation. Ciſtercienſ. *Die VIII. Octobr.*

Scriptores. Miſſale Vetus S. Bernard. *fol.* 314. Philippus Seguinus *de SS. Ciſtercienſ. lib.* 3. Ioannes Zazo *in Lect. SS fol.* 324. Ioannes Abbas in *Catalog. SS. Ordin. Ciſtercienſ. fol.* 98. Angelus Manrrique in *Laur. Euangel. lib.* 3. *fol.* 236 Montaluus in *Chron. lib* 2. *c.* 18. Aubertus Miræus in *Catalog. SS. Canonizat. Ordin. Ciſterc. fol.* 20. & de *Originib. Monaſt. lib.* 5. *fol.* 371. D. F. Angelus Manrrique in *Annal. Ciſtercienſ. Tom.* 2. *Ann.* 1152. *c.* 4. *fol.* 209. Chryſoſtomus Enrriquez in *Faſcicul. Ciſtercienſ.* 2. *p. lib.* 2. *Diſtinct.* 26 *c.* 24 *fol.* 261. Gaſpar Iongelinus in *Not. Abbat. Ordin. Ciſtercienſ. lib.* 6. *n.* 13 *fol.* 8. Eius ACTA penes ſe habuit *Philippus Seguinus*, ſed Noſtrorum diſpendio periêre: Illa Nos, vt poterimus ex relatis Scriptoribus, coagulabimus:

ACTA S. MARTINI ABBATIS Belli-Montani, ſeu Vallis-Paradiſi ex Ordine Ciſtercienſi, ex Varijs Scriptoribus.

Hiſpanus ex cognomine creditus.

MARTINVS *Sanctiſſimi Patris* Bernardi *Diſcipulus, qui ex cognomento* CID *origine* Hiſpanus *creditur, ab ipſa S. Patriarcha cum Ægea, Gerardo, & Petro Pictauienſi in* Hiſpanias *dimiſſus, vt Ordinem* Ciſtercienſem *inter* Hiſpanorum *agmina militum extenderet. Vallem amœniſſimam, montium cacuminibus abumbratam, & arborum denſitudine opacam quæſiuit, quâ cum ſocijs vitam ageret Angelicam. Cùm verò intra* Zamorenſis *Vrbis terminos locum deſideratum ſuis occupationibus reperiſſet, intra vnius collis antrum occluſus Oratorium, & cellulam extruxit, vt Deo vacans, antiqua iuuentutis peccamina deploraret.*

Vitam eremiticam agit.

Per aliquot annorum curſum S. Vir ibidem eremiticam vitam exercuit, donec Alfonſo *huius nominis* VII. *Caſtellæ Rege, qui &* Imperator *vocatus fuit, per illius Montis ſupercilia venatui dedito, locum in quo deliteſcebat Dei famulus, repente inueniret, eumque ſeminudum, ſeque verberibus crudeliter flagellantem intueretur.*

A Rege Alfonſo inuenitur.

Quem ex ſpelæo extractum, pijſſimus Princeps interrogauit, quis eſſet, & qua de cauſa inter tam inhoſpita & denſa loca vitam tranſigeret. Tunc S. Vir omnia Regi propalans, onus ſibi à S. Bernardo *impoſitum patefecit. Quo ſpectaculo Catholicus Imperator commotus illum ad proximam vallem deſcendere iuſſit, quâ protinùs Monaſterium ſibi, & cæteris ſocijs, tàm præſentibus, quàm futuris erigere promiſit. His ſic peractis,* MARTINVS *ad Regis pedes prouolutus ad* Vallem *deſcendens locum aptum, quo Monaſterium conſtrueretur, præſente Rege ſignauit; illudque* Vallis-Paradiſi, *ſeu* Belli-Montis, *aut* Fontis *dici voluit.*

Monaſterium conſtruit.

Quod cum ſuo tempore fuiſſet conditum plures ad eum confluebant Dei amore, & Viri ſancti virtutum famâ compulſi, ita vt breui celebris diuulgaretur fratrum ſanctitatis. Hic MARTINVS *Euangelicæ perfectionis ſectator, qui & à tenera ætate diuinis promiſſis fuerat illectus, &*

inſalutatis

inſalutatis amicis, relictis parentibus, rebuſque chariſſimis repudiatis, Religionem Monaſticam fuerat profeſſus, vt Chriſtum pauperem, cælibem ſimul & obedientem rectius imitaretur; etiam in ſenecta eandem viuendi rationem incredibili feruore proſecutus eſt. Hinc in Oratione cum Chriſto ipſe ſæpe pernoctauit; Deum Omnipotentem in ſpiritu, & veritate adorauit; multos Religioſorum hominum cœtus ad perfectiorem vitam verbo ſimul, & opere traduxit. Denique tranſactis à fundatione Domus Quindecim annis, charos filios ſuos relinquens ſanctitatis hæredes, & terram ſuam ſuis virtutibus decoratam, ſigniſque mirabilibus, ac innumeris beneficijs dotatam, & illuſtratam; Mundi deſpector, eiuſque principis debellator, ſupra Mundum aſcendit, diuitijs meritorum abundans, clarus triumphis, miraculis glorioſus, Die VII. Menſis Octobris, *Anno Domini* M. LII. *obdormiuit in Domino. Sacrum ſui Patris Sancti* Corpus *filij eius, & fratres in Eccleſia Prioris Situs honorifice condiderunt, ibique per* LXXX. *annos fuit aſſeruatum. Poſtmodùm circa Annum* M. CC. XXXII. *in quo pro Tranſlatione Domus Rex* Ferdinandus *ex* Abulenſi *Ciuitate regales literas expediuit, ad Sacellum quod ſibi antiqui Patres adquiſierant, pretioſum illum theſaurum adſportârunt. Ac tandem honorificentiſſimè, apparatu inſigni, magnoque populorum, Nobilium que Virorum, ac fœminarum, & Cleri, ac Religioſorum concurſu, ex Sacello prædicto, innumeris Sacerdotum adnectum, per manus* Ioannis Zamorenſis *in Tabernaculo Eccleſiæ Monaſterij* Vallis-Paradiſi, *ſummâ lætitiâ, affectuque feruentiſſimo, collocatum eſt, Die* VII. Menſis Octobris, *Anno ab Incarnatione Domini* M. DC. XIX. *In cuius ſarcophago poſteris Epitaphium inſcripſit deuotio:*

Exercitia eius.

Moritur.

Tranſlationes.

Epitaphium.

QVIS HIC? CID ILLE FORTIS?
HAVD IS. MARS NE FORTISSIMVS? NEVTER. SED FORTIOR
VTROQVE. MARTINVS. CIDIS.
CISTERCII. SPLENDOR. DECVS HISPANIÆ. CASTELLÆ. SCVTVM. ZAMORENSIVM. GLORIA. SOLI GEMMA PRÆFVLGENS. POLI PRÆCLARVM
SYDVS. DOMVS BASIS FIRMISSIMA.
SACRÆ. ET MAGNÆ PROSAPIÆ PRIMVS
ARCHIMANDRITA.
IN PARADISI VALLE ARBOR SALVTIS.

Hæc ſunt ACTA quæ aſſuere potuimus, nam cæteras res à S. Abbate geſtas incuria Monachorum perdidit. D.F. Angelus Manrique *d. Tom.* 2. *Ann. Ciſterciens. Ann.* 1152. *c.* 4. *n.* 7. & 8. *fol.* 210 aſſerit, quatenus in hac vltima Tranſlatione de Anno M. DC. XIX, in priori tumulo ex quo extractum fuit S. Abbatis Corpus, hanc Inſcriptionem relictam fuiſſe: *Sub hoc lapideo tumulo eſt lapis planus, & ſub eo lapide eſt canum lapideum, in quo ſacrum Corpus Patris Noſtri* S. MARTINI CIDIS *Abbatis Primi huius Monaſterij (quod alibi conſtructum in initio dicebatur Monaſterium* S. Mariæ de Preleas, *& huc Tranſlatum dicitur* Vallis Paradiſi) *ſepulchrum eſt Anno ab Incarnatione Domini* M. C. LII. *in qua ſepultura fuit aſſeruatum per* LXXX *annos, videlicet vſque ad Annum* M. CC. XXXII. *in quo anno tranſlecta ſunt, dicta ſepultura, & præfatum ſacrum* CORPVS *ex Eccleſia Prioris ædificij ad hoc Sacellum, quod ex tunc vocatur* S. MARTINI *Abbatis, vbi per* CCC. II, *annos manſit reconditum in prædicta ſepultura, lapide cooperta, & per multos annos clatro ferreo circumſeptâ. Poſtmodum ablato clatro ſuperpoſitus eſt hic tumulus lapideus non raditer elaboratus. Anno* M. D. XXXIV. *dictum* S.P.N. CORPVS *tranſlatum eſt ad Eccleſiam Monaſterij, ibique in perpulchro tabernaculo, iuxta Altare Maius, glorioſiſſime eſt collocatum, per manus Illuſtriſſimi, ac Reuerendiſſimi* D. D. Ioannis Zapata Oſſorio *Epiſcopi* Zamorenſis *Die* VII. Octobris. *Itaque ſub*

Inſcriptio relicta in antiquo Sepulchro.

iam dicto lapide plano; ex eo die, dicto enno tantummodo eſt terra, qua prænominatum, S. P. N. CORPVS *fuit obuolutum, & ea inquam fuit reſolutum; ſimulque aliquot parua Reliquia tiuſdem ſacri Corporis: ac denique ibidem reperietur occluſa lapidea capſula, alio lapide plano cooperta, in qua per aliquot dies ſæpe iam dictum ſacrum Corpus manſit repoſitum, vſque ad tempus Tranſlationis ſupra aßignata. Inſuper, & terra ſuſcitor, qua immediate reprrietur ſuperpoſita ipſi lapidi plano, qui operit ſepulturam (relicta eſt ibi tempore Tranſlationis) reuerenter tractetur, quia debuerat ſupponi dicto lapidi, ſi caperetur, ſed ſuperfuit, & operta remanſit albiori terra, & lapidibus ſolutis, & rudibus in ſuperiori cauo prædicti Sepulchri. Ad honorem & gloriam Domini Noſtri Ieſu-Chriſti, qui cum Patre, & Spiritu Sancto viuit, & regnat Deus per infinita ſecula, Amen.* Hæc ſepulturæ vacuæ ſuperſcriptio repoſita fuit, at vero in Nouo Sarcophago ſequens inſpicitur: *Sacrum Corpus* S. MARTINI CIDIS, *Primi Abbatis huius Monaſterij, alibi ſtatim poſt felicem eius tranſitum, ſepultum eſt in Eccleſia videlicet prioris ædificij, vbi per* LXXX *annos requieuit. Inde tranſlatum eſt circa Annum* M. CC. XXXII. *ad Eccleſiam, qua extunc dicitur* S. MARTINI *Abbatis, vbi per* CCC. LXXXVII. *annos eſt aſſeruatum; tandem honorificentißime, apparatu inſigni, & magno populorum concurſu, virorum nobilium, & illuſtrium fæminarum cœtu non paruo, ſericeiſque tapetibus, hoc magno templo perornato, cantorum melodiâ, permultis, multiplicibuſque artis poëtica varietatibus, circunſtantibus diuerſorum Ordinum viris Religioſis, comitantibus Reuerendis Abbatibus Monaſteriorum S. Martini* de Caſtañeda, *de* Nogales, *de* Benauides, *& iſtius Domus; in humeris Monachorum è Sacello ſui nominis aſportatum, per manus Illuſtriſſ. ac. Reuerendiſſ.* D. D. Ioannis Zapata Oſſorio *Epiſcopi* Zamorenſis, *aßiſtentibus ſibi prædicta S. E. viris nobilibus, in Tabernaculo Eccleſia huius Monaſterij* Vallis-Paradiſi *ab antiquis temporibus communiter nuncupati, ſumma lætitia, affectuque feruentiſsimo collocatum eſt. Die* VII. Menſis Octobris, *Anno ab Incarnatione Domini* M. DC. XIX. *Totam Sanctam Eccleſiam Catholicam ſummo Pontifice* Paulo V. *huius nominis gubernante; Catholiciſsimo Rege* Philippo III. *regnante, ad honorem Dei Omnipotentis Patris & Filij, & Spiritus-Sancti, qui viuit & regnat per infinita Secula ſeculorum, Amen* Quatenus ad Canonizationem & cultum, nullus poterit dubitare, tot, ac tantis probationibus exiſtentibus. Cætera alia quæ deſiderari poterant, apud relatos Scriptores inuenies.

Inſcriptio poſita in Nouo ſarcophago.

MONASTERIVM VALLIS-PARADISI. *Ciſtercienſium* congregationi *Hiſpanica* paret; conditum fuit IV. Nonas Octobris Anno M. C. XXXVII. ab *Alfonſo* Imperatore *Hiſpania*, apud *Zamoram*, vt conſtat ex Priuilegio donationis, quam ad literam refert D. D. F. Angelus Manrique in *Ann. Ciſtercienſ. Tom. 1. Ann. 1137. c. 5. n. 7. fol.* 330. Toto (vt aiunt) cœlo aberrauit Gaſpar Iongelinus in *Not. Abbatiat. Ordin. Ciſtercienſ. lib. 6. n. 31. fol.* 8. qui, neſcio cuius ſecutus veſtigia, contendit conditum hocce fuiſſe Cœnobium Anno M C. LXXXIX. cum in contrarium ſit ſcripta fundationis abs Epiſcopo Pacenſi adducta. Hoc Cœnobium VAL-PARAYSO hodie dicitur, IV. ab Vrbe *Zamorenſi* lapide ſitum, inter eandem vrbem, & *Salmanticam* conditum.

Topographia.

B. SS. SERGIVS, BACHVS, MARCELLVS, & APVLEIVS *Martyres.*] Omnium meminere Beda, Vſuardus, Ado, & cæteri Latinorum, & Græcorum, à quibus Romanum Martyrologium h. d. ſequenti elogio: *Auguſta Euphrateſiâ SS. Martyrum* SERGII, & BACHI *nobilium Romanorum, ſub Maximiano Imperatore: quorum* BACHVS *tandiu neruis crudis caſus eſt, quoaduſque toto corpore diſciſſus in confeſſione Chriſti emitteret ſpiritum:* SERGIVS *vero clauatis cothurnis pedes indutus, cum in fide fixus maneret, data ſententiâ, iuſſus eſt decollari: cuius nomine locus vbi quieſcit Sergiopolis appellatus, ob præclara miracula frequenti Chriſtianorum concurſu honoratur. Romæ SS. Martyrum* MARCELLI, & APVLEII, *qui primo quidem Simoni Mago adhæſerunt; ſed videntes mirabilia, quæ per Apoſtolum Petrum Dominus operabatur, relicto Simone, Apoſtolica doctrinæ ſe tradiderunt, ac poſt paßionem Apoſtolorum ſub Aureliano Conſulari coronam martyrij reportarunt, ſepulti non longe ab vrbe.* Conueniunt Martyrologia Dionyſij Vazquez in *Caſtell. fol.* 165. Ioannis Lupi in

Martyrologia.

Luſitan.

Luſitan, fol. 215? Conſtantij Felicis 2. *p. fol.* 130. Baronius de eis in *Not. ad Martyr. Rom. lit. B. & C. fol.* 622. & in *Annal. Eccleſ. Ann.* 309 *n.* 36. *Tom.* 3. & alibi. Quatenus ad *Inuentionem* ſacrorum pignorum in *Hiſpania* horum Sanctorum, nullus, quod ſciam, ſcripſit præter D. D. *Lupum de Morales* amicum quondam heu! noſtrum, Equitem Iocobæum, qui primo Nauarræ Regens, poſt Concilij Ordinum, deinde Caſtellæ cenſor, quo obijt, extitit. Iſte ſiquidem Nobiliſſimus, & eruditiſſimus Conſiliarius, dum Anno M. DC. XXVII. Pampilonæ Regentis munere fungeretur, *Libellum* ſcripſit, & Typis edidit, quo ACTA huius *Inuentionis* circa Annum M. CCCC. LXX. factæ Hiſpano ſermone, multâ eruditione deſcripſit, ex quo Latina facta eadem ſubjicere compellimur, vt cunctis relationis ecphraſis innoteſcat.

Inuentionem SS. Corporum quis ſcripſerit

ACTA INVENTIONIS SAcrarum Exuuiarum Corporum Beatorum Martyrum Sergij, Bachi, Marcelli, & Apuleij, apud Vrbem Numantiam, ſiue Soriam in Diœceſi Oxomenſi Hiſpaniæ.

IN OPPIDO *quod dicitur* CVEBAS *iuriſdictionis nobiliſſimæ, & antiquæ vrbis* Soriæ *Tertio ab ea lapide, ad Occidentalem angulum ſitus erigitur inacceſſibilis ex tribus partibus ſic ſaxorum continuatione compactus, vt pene videntibus nil niſi præcipitium oſtentet. Per quartam igitur partem, qua Oriens elaceſcit, planum iter conſpicitur, iuxta quod inſignia vetuſtas oculis permiſit mœnium veſtigia, quæ prorſus totum occludebant ſitum; & ad formam* Caſtri *planitiem circumcingebant inexpugnabilis. Hic plerumque plura inuenta ſunt antiqua numiſmata, & rudera ædificiorum, & aliquando aquarum inundationibus corpora militum armatorum, quorum cadauera ibidem aut neceſſitas, aut belli periculum, nullis quæſitis amplioribus monumentis ſepeliuit. Intra huius igitur loci ſitum, ad huc Eremitorium* S. Chriſtophoro *dicatum conſeruatur, quod tantæ vetuſtatis apud Opidanos eſſe prædicitur, vt eius initium & conſtructio prorſus omnium hominum viuentium memoriam excedat. Itaque locus ille per aliquot ſecula nullam aliam accepit venerationem, quam quæ ſolet dari à fidelibus cæteris Eremitorijs alicui Diuo ſacratis, licet vbicumque ſitus opacitas, ædificiorum veſtigia, & ruderum ſigna, illud montis ſupercilium admirabile accolis, & magnæ exiſtimationis reddidere. Euenit ergo circa Annum* M. CCCC. LXX. *Deo ſic permittente, ad ſui, & Sanctorum ſuorum gloriam, & honorem, quod in limine Eremitorij prædicti intra eius Eccleſiam, nullo quærente, ſed caſu, lapidea capſa cœpit in humo pateſieri, quæ quatuor planis confecta, & coadunata viſebatur lapidibus, in qua oſſa Quatuor hominum inuenta ſunt, quæ protinùs fragrantiſſimum odorem reſpirantia, ea eſſe Sanctorum lipſana prædixere. Vt impleretur Salomonis dictum:* Theſaurus deſiderabilis, & oleum in habitaculo iuſti. *Sed quia* Inuentio *huiuſmodi haud quaquam abſque auctoritate tranſiret, nec Corpora in ſola præſumptione perſiſterent, Omnipotens Deus intra capſa lapidea eunam dignatus eſt manifeſtare pergamineam pitaciam aureis literis, & cæruleis characteribus conſcriptum, hiſce aut ſimilibus literis Latinis:*

Situs Inuentionis deſcriptio.

Eremitorium S. Chriſtophori vetuſtum.

Capſa lapidea detegitur

Prouerb. c. 21.

Et in ea Quatuor hominum oſſa, cum hac epigraphe.

GENTES. NECESSITATIBVS.
OPPRESSÆ. OCCVRRITE. SS.
SERGIO. BACHO. MARCELLO.
ET APVLEIO.

Statim huius mirabilis Inuentionis *fama per totum circumiacentium Oppidorum ambitum tranſcendens, plurimos ægrotos ad limina Eremitorij*

 traduxit,

Miracula, & Eleuatio.

traduxit, quos diuina pietas per merita ſuorum Martyrum, quorum oſſa deuotio contrectabat, ſanos ad propria dimiſit. Huius etiam euentus opinionem cùm Epiſcopus Oxomenſis, *in cuius diœceſi ſitum Eremitorium conſpicitur, audiuiſſet, præcedente informationis proceſſu, quo conſtitit de re in* Inuentione *actâ, & de miraculis poſtmodum euenientibus, frequentique fidelium concurſu, & cæteris actum auctorantibus, ſacra SS. Martyrum lipſana honorifice collocare præcepit. Quod vt factum; frequentiùs Eremitorium illud à fidelibus viſitatum, omnes quouis morbo laborantes integram quotidie ſanitatem recipiunt. Sed & tempore quo pluuia ſementibus deficit, & fructibus terra, vix Oppidorum proceſſio ad eorum limina ſiſtit, cùm nubium imbres,, apertis cæli cataractis, totum regionis agrum pluuiis ſalutaribus implent.*

HACTENVS D. Lupus de Morales circa *Inuentionis* huius relationem, qui ad contraria, quæ poſſent opponi docto calamo reſpondet, cauſaſque quibus hæc ſacra pignora *Hiſpaniam* transferri valerenr ad amuiſim exponit. Quam vi'ere qui deſiderat, codicem, quia communem, adeat. Sufficit enim Nobis huius Inuentionis commemorationem teferre, locum, quo facta fuit, indigetare, ACTA, & relationem ſucceſſus præſcribere, Tempus illius conſignare, Auctorem hiſtoriæ eiuſmodi demonſtrare, vt ſcrupuloſus indagator omnia, ſi velit, ad amuſſim ſerutetur.

C. FESTVM B. MARIÆ DE VICTORIA *apud Toletum, & alibi.*] Hanc ſolemnitatem vbique Gentium celebrandam præcepit *Gregorius* XIII. Pont. Max. per litteras ab eo editas ſub Annulo Piſcatoris *Kal. Aprilis*, Anno Domini M. D. LXXIII. quarum meminit Cæſar Baronius in *Not. ad Martyrolog. Roman. h. d. lit. I. fol.* 623. vbi hocce elogium: *Eodem die commemoratio* S. MARIÆ DE VICTORIA *quam* Pius V. *Pontifex Maximus, ob inſignem victoriam à Chriſtianis bello* Nauali *eiuſdem Genitricis auxilio, hac ipſâ die de Turcis reportatam, quotannis fieri inſtituit; & Gregorius* XIII. *annuam ſolemnitatem Roſarij eiuſdem Sanctiſſimæ Virginis, Dominicâ Primâ huius menſis ob eandem cauſam celebrandam decreuit.* Conueniunt P. Dionyſius Vaſquez in *Caſtellan. fol.* 165. P. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 215. Conſtantius Felicius in *Ital. 2. p. fol.* 131. Antonius Belinghen in *Kalendar. Marian fol.* 572. Georgius Coluenerius etiam *in Kalendar. B. V. Tom. 2. fol.* 281. Ioannes Bacbot in *Faſt. Chriſtian. fol.* 685. Elias Reuſnerus in *Diar. Hiſtor. in Polemic. fol.* 150. De hac celebri Victoria ſcripſere prope innumeri ex Noſtris,

Martyrologia.

Scriptores.

Herrera in *Hiſtor. Philipp. II. lib. 9. c.* 42. Cabrera in ead. *Hiſtor lib. 4. c.* 17. D. Laurentius Vander Hamen in *Vit. Ioann. Auſtriac. 2. p. c. 1. & ſeqq.* Gundiſaluus de Illeſcas *Hiſtor. Pont. 2. Tom. lib. 6. c. fin.* §. 1. Alfonſus Ciaconus ead. *Hiſtor. Tom. 2. c. 36. fol.* 284. ACTA Carmine ſcripſit *Ioannes Latinus Æthyops Granatenſis* bonarum artium Præceptor, ſeu Magiſter, quæ quia rara hîc ſubijcere propoſuimus, ne huius naturæ prodigij venuſtiſſimi verſus temporum conturbio pereant. Totum Opus hocce *D. Petro Deza*, tunc Præſide, ac Philippi II. Regis Catholici Militiæ Præfecto dedicauit, & in Duos Libros diuiſit, Granatæque edidit, Anno M. D. LXXIII.

ACTA VICTORIÆ D. IOANNIS Auſtriaci Caroli Quinti Imperatoris filij, & Philippi II. Regis Hiſpaniarum Catholici fratris de Turcis ad Naupactum ope B. Dei-Genitricis obtentæ Per M. Ioannem Latinum Granatæ ſtudioſæ adoleſcentiæ Moderatorem Libri Duo.

DEZA *grauis meritis, pietate inſignis auitâ,*
Cui dotes animi reddit natura benigne

Clarus

Clarus ab officijs, & Regis munere Præſes, *Exordium à Deza in Remp. muneribus.*
Granatæ miſſus fato, ciuilia iura
Vt regere imperio, ciues, regnumque tueri,
Vrbibus vt poſſes æquas concedere partes,
Patratus patriæ noſtris celebratus in oris,
Militibuſque pater gratus, tutorque bonorum,
Excellens Doctor, Bætis tutela per Orbem
Diceris eſſe tuis, conſultus iuris in hoſtem:
Quem columen gentis noſtræ, regnique ſalutem
Alma fides fecit, virtus ſibi conſcia recti
Præſidium regale dedit tibi ſorte regendum;
Ingens vt pietas, noſtris dum præſidet armis
Afflictos ciues, vrbem, tua iura Philippe,
Solerti ingenio tutans ſeruaret ab hoſte.
Peruigil ipſe diu cognoſti cuncta parari
Hæreticoſque dolos, fraudes, Mauroſque moueri, *Maurorum inſidia.*
Artes, inſidias, ſimulatas ordine technas
Antiquum fœdus, pactum, cædeſque priorum,
Secretum Mauris tunc altâ mente repoſtum
Iudicio mentis valuiſti cernere Princeps:
Magnanimus pondus belli, motuſque recentes
Maurorum portans, vitaſti incommoda regni,
Incolumen populum ſeruans, vrbemque tumultu,
Hoſpitio fratrem cœpiſti ad bella Philippi:
Quem domus iſta fori, regali ſplendida luxu,
Et lautis dapibus pauit, grandemque cohortem
Larga manus tenuit menſis, opibuſque paratis:
Audi geſta tui iam dantis vela Ioannis, *Propoſitio.*
Perlege victorem, quo non felicior alter
In bellum veniens Hiſpanos *duxit ad arma,*
Quod ſi geſta cupis Regum percurrere Deza,
Si vacat Annales Noſtræ cognoſcere Gentis,
Conſuleris ſi forte Duces, ſi bella per Orbem
Proſpera, ſi voluas felicis fata Ioannis:
Hector, Romanus Cæſar, tum Græcus Achilles,
Felix ſic nullus pugnauit: ad Actia bella
Auguſtum fugiens ſordet Cleopatra carinis:
Non audita retro faſtis victoria Mundi,
Exoptata diu Noſtris iam Regibus vna
Chriſticolis fatis Auſtriadæ *en parta* Philippo.

Res

Res geſtæ vt pelago, memorandus in Orbe IOANNES,
Quas ſtrages dederit victor, quæ corpora Ponto
Obruerit, Naues captas quot traxerit inde:
Turcas, Baſſanes, Parthos quos miſerit Orco,
Carolides fratris deducens arma Philippi,
Pontificis Sancti puppes, Venetoſque viriles,
Vnus quos Chriſtus coniunxit fœdere ſacro,
Vt referant vnum Patrem, Natumque potentem,
Spiritus vt Sanctus iam iunctos ſeruet in vnum,
Accipias Vates orat, ſupplexque LATINVS,
En petit, vt grandi tu Princeps mente reuoluas,
Quæ nunquam ſeclis poterit delere vetuſtas;
Quamuis ſuſtineas Auguſta negotia ſolus.
Inuocatio. *Aſpiret cœptis vt noſtris Rector Olympi,*
Et verus mentem dictis incendat Apollo,
Iuſtitiæ Sol, natus Homo de Virgine IESVS;
Catholicæ Muſæ faueant Hiſpanæ canenti,
Verſibus vt plenum pietatis condere carmen
Nunc valeam, lotus Parnaſſi in gurgite ſancto,
Romanæ Eccleſiæ, dono virtutis aquarum:
Virginis auſpicijs narrabo, & nomine Chriſti.
Narratio. *Viderat exactos Mauros* Garnata *rebelles,*
Hæreticumque malum, manifeſtæ crimina gentis,
Extinctumquè genus, penituſquè ex vrbe reuulſum,
Supplicium iuſtè Regem ſumpſiſſe Philippum:
Conſiliiſque tuis, felici & nomine DEZA,
Conſtantique fide Chriſto dum ſeruis, ab vrbe
Iam Chriſti populos gentem vitaſſe nefandam,
Miranturque Duces fatum viciſſe malignos,
Vrbem qui noſtram flammis incendere. & arcem
Aggreſſi prorſus Chriſtos abſumere cunctos.
Vrbs Garnata *Deo grates dum ſoluere Templis*
Deſtinat, ipſe viros dum iungit carmine lætos,
Dum pompas, ducitque choros, precibuſque fatigat
Chriſticolas Petrus Guerrero *Paſtor ad Aras,*
Moribus, & vitâ, doctrinis clarus in Orbe,
Relligio cui ſumma viro, ſanctusque receſſus
Orandi populos arcebat lege periclis.
Dum Paſtor luſtrat maculatam gentibus vrbem,
Templa Dei ſaxo viui fundata vetuſto

Ædes

Ædes Sanctorum, præſentia Numina Chriſti
Inuocat, & ciues hortatur viuere ſanctè:
Nuncia fama volans iam vulgi impleuerat aures,
Felices curſus claſsis, iam rem bene geſtam,
Ad votum noſtris veniſſe & proſpera fatis,
Nauali inſtructos pugna, tum Marte ſuperbos
Viciſſe, & fractas Pontoſparſiſſe carinas
Auſtria *quem peperit Clarum virtute* IOANNEM:
Parthorumque Duces, ſubmerſas æquore puppes,
Diſiectaſque rates, Turcarum millia capta.
Vt iam Turca phalanx inſtructis Nauibus ibat, Turcarum incurſus.
Per Graias vrbes captiuam ducere prædam
Cœperat, & portus verrens per littora latos,
Sæpe Corinthiaci ſpumas ſalis ære ſecabat,
Tercentum longæ roſtris ſtridentibus agmen
Implêrant magnum; ſcindentes æquora Naues: Turcarum Naues quot?
Quot prius in portu Bizantum *viderat ingens*
Bôſphorus anguſto quas miſit feruidus æſtu:
In cœlum pinis ſurgebant, marmore ſylua,
Arboribuſque frequens fluctus percurrere viſa eſt.
Hiſpanam *verſus claſſem; nam iuſſa Tyranni*
Vrgebant Turcas Hiſpanos *quærere latè,*
Herculis extremas ſequerentur ad vſque Columnas;
Et traherent toto fugientes æquore puppes:
Ni facerent, iugulo pœnas in morte daturi. Regis Turcarum præceptum.
Concuſſique metu, ſæui dictiſque Tyranni
Vela dabant Turcæ iam pulſis ordine remis.
Vt Mare vel ſiculum luſtrârant Cycladas olim,
Sic Peloponneſi percurrunt littora fluctu,
Naupactum tendunt, Epiri claſſe per Iſthmum:
Cum ſubito Noſtras cernunt adnare carinas,
Regalem remis ingenti mole ſequentes,
Vexillumque Crucis celſas volitare per auras,
Et niueum ſpargi, fulgere, & ducere curſus. Vexillum Crucis in Claſſe Chriſtiana.
Saluator Mundi tenebat brachia fixus,
Monſtrabatque latus cunctis adapertile ferro:
Fert titulus felix inſcriptum nomen IESVS,
Hebraice, vt Græce, ſcripſit tunc ille Latinè:
Romanæ Eccleſiæ mirantur terna per altum
Vexilla, in cœlumque vndis albeſcere, Matris

Virginis, vt Luna, pulchram radiare figuram.
Arma, Duces, rictus Aquilarum, Signa Philippi,
Erectoſque Viros, his dantem iura IOANNEM
Conſpiciunt, fratrem cognoſcunt eſſe Philippi.
Baſſani miſſus Luchalli Regulus Alger,
Dixerat Hiſpanas *fratrem vectare carinas.*
Turcarum proceres, Baſſan, regnique phalanges,
Temporis deſcriptio. *Phœbus cum primo ſpargebat lumine fluctus,*
Et radijs longe terras luſtrabat apertas,
Vt vidère virum fulgenti claſſe per vndas,
Illyricos auſumque Ducem ductare ſequendo,
Vrbes Argolicas, portus cognoſcere ſauos,
Quid ſtruat his cœptis miratur Turca IOANNEM,
Qui pelagi Dominus Neptunus viſus adeſſe,
Hiſpanis*que Deus, manibus cui fuſcina ſceptrum*
Eſſe videbatur, per fluctus Rector aquarum
Ire in conſpectum nulla formidine captus,
Stans celſa in puppi claſſem deducere felix,
Auſus qui Turcas, Parthoſque laceſſere Marte,
Deſpiciens nomen Magni Dominique Selini:
Obſtupuere animis, confuſi & mente ſuperbi,
Qui fragilem noſtram ſperarant fundere claſſem,
Facturaſque fugam, vt quondam fecere, carinas.
Sors mutata viris, mouit quæ aduerſa timorem,
Æqua tuo Auſtriade, *Turcis contraria, Princeps,*
Maurorum ſuperſtitio. *Concußit Parthos referentes omnia Parcis*
Quos iuuenis fatum reddebat ab agmine triſtem,
Regia progenies Quinti, Patriſque figura
Carolus oſtenſus terrens, quæ concutit Orbem,
Nomine Maieſtas ſuperantis regna Philippi:
Et claßis coniuncta Deo terrebat in vndis.
Compreſſoque gradu Luna curuantur in arcum
Cornibus aduerſis, referentes fronte Dianam
Lucentem, primo viſam tunc ſurgere Menſe,
Aduerſo faciem niueam ſe oſtendere Sole.
Extenſi pelago tendebant cornua late,
Turcarum ſtratagema. *Ordinibus raris pergebat claßis in altum,*
Pluribus vt viſi terrerent puppibus agmen,
Hiſpanæ*que procul trepidarent vndique Naues,*
Paulatimque Ducem Turca de more ſequuti.

Regis

Regia puppis erat præſtanti milite plena,
Fœta armis, ſenæ puppes quam mole tegebant,
Atque latus geminum ſeruabant agmine tutum,
Ad pugnam Turcas reddebant tempore promptæ,
Si quando in bello miles ſuccumberet, illinc
Adiutor præſto ſaliebat Turca ſatelles,
Auxiliumque recens capiebat Regia bello:
Quâ Baſſan vectus ductabat fortia ſecum
Pectora, magnanimos Turcas in bella paratos, *Omnis Selini poteſtas.*
Arma Duces, robur populorum, munera, pondus,
Argenti ſaccos, auri tot ferre talenta:
Spes rerum tantas mittebat claſſe Tyrannus,
Vt Græcos, Venetos, prorſus deleret in vndis,
Quoſque rebellantes ſenſit virtute Philippi,
Et Patris Sancti monitis contemnere Turcas.
Stabat in arma phalanx expectans iuſſa Regentis;
Cornua iam verti mandat, claſſemque parari,
Et roſtra in noſtros conuerſus Rector agebat,
Hiſpanas *Naues tendit ſubmergere primas,*
Inſtruxit puppes, quæ terga & milite forti
Seruarent tuta, & promptos dedit ire maniplos:
In frontem Baſſan, quem vexit Regia puppis,
Conuerſus ſtabat medius, pugnamque regebat.
Hoc habitu Parthus, viſuſque hac DEZA, *figura,* *Depingitur Baſſanis forma.*
Cui pharetra ex humero pendebatque aureus arcus,
Iſque caput niuea cingens, & tempora vitta:
Pileus inde ruber ſurgebat vertice cano,
Regia cui veſtis talos defluxit ad imos,
Enſem fulmineum dextra verſabat in auras,
Exemplum præſtans Turcis, Parthiſque virile,
Bellator ſummus veniens, quem Turca ſuperbus
Præfecit claſſi geſtorum nomine clarum
Nam Princeps mirus deducere in arma triremes,
Qui miſſus felix ductarat ſæpe triumphos,
Et bellum ductor multos iam geſſerat annos,
Iſque Ali Baſſan *ferebatur nomine Turcis,*
Præpoſito cunctis Pyratis iure Selinus
Cognatam nuptum dederat, geminique nepotes
Ardentes iuuenes comitati ad bella parentem,
Qui patris vultus referebant ore minaci, *Baſſanis filij duo.*

Monſtrabant facies ardentia lumina gentis.
Spem claſſis Baſſan, *geminos in bella Leones*
Inſtituitque feros aduerſus regna Philippi:
Aſſuetos fluctus teneris contemnere ab annis,
Pralia dura pati, poſſent vt vulnera ferre.
Neſcia mens hominum fati deluſit amantem,
Diſiunxitque Duos Natos, & Parca parentem:
Felix morte pater, captiuos cernere quando
Nec valuit tantum viuus tunc ferre dolorem:
Quamuis ſaua diù paſſus, cùm claſſica ductat,
Quis fratres patri rapiendos diceret vndi?
At fatis cedens viuet dùm fama Philippi,
Nec ſpem Turcarum tolli, ducique triumpho,
Nec vidit claſſem, nomenque periſſe Tyranni,
Indulſit fortuna duci, pàtrique pepercit.
Sex Regnali claſſis rectores. *Ductores ſeni tutelam claſſis agebant*
Fidos rectores dederat per regna Tyrannus,
Horum conſiliis ductabat claſſica Baſſan,
Qui puppes noſtras anguſtis faucibus Iſthmi
Opprimere optabat, cautuſque extinguere cunctas,
Dum cohibent proras duro retinacula ferro.
Interea ſortes vrna bis ducere tentat,
Venerat in dubium ſors ipſa, & calculus idem.
Volueratipſe Ducum Baſſan monu. enta priorum,
Orabant proceres Turcarum, & multa ſuperbi
Exempla ingentes repetebant facta per vndas,
Et claſſis noſtra Ductorem temnere viſi,
Rurſus fata timent Parthi, rerumque recurſus,
Fortunaque vices, ſors iam mutabilis angit:
Quòd Iuuenis tantam tendat contingere laudem;
Contigerit ſimile exemplum ductoribus olim,
Si forte in terris orant, pelagovè fuiſſet,
Quis Iuuenis gentem ſuperaſſet in agmine Turcam?
O demens! dixit geſtorum ignara iuuentus!
(Inter currendum narrabat ductor acerbus
Aduerſum fatum, quod iam ſibi forte timebat).
Succurrat geſtum Iuueni memorabile bellum,
Apta Auſtriaci Ioãnis cum Scipione collatio. *Annibal vt quondam Romano victus ab hoſte,*
Poſtquam Romanas vicit, domuitque phalanges,
Poſt tot res Italas, viduatam & ciuibus Vrbem,
Succubuit

Succubuit Pœnus iuuenili ſorte repulſus:
Scipio quem felix ſuperauit Marte ſuperbum,
Pœno congreſſus rupit Cornelius Afros,
Africa cui nomen peperit virtutē paratum:
Scipio ſic Turcas poterit terrere Philippi
Alter, vt Actiacas bello rapuiſſe carinas
Auguſtus fertur, Romamque tuliſſe triumphum.
Vos tandem Iuuenis fatali nomine Turcas
Concutiet Caroli natus, fraterque Philippi,
Quos Orbis Reges exhorrent, barbara regna hos
Imperio ſuperanda manent, ſi vincimur ipſi:
Quare agite, & fortes rapiendam fundite claſſem,
Audacem iuuenem ſubuertat Turca virilis.
Iniecit quamquam ſcrupulum ductoribus altum,
Addidit, hac dicens, ſtimulos rectoribus acres.
Hinc timor ipſe viros tangit, ſors inde reuoluit,
Magnanimoſque duces tentat victoria claßis,
Aut vinci, aut victos Hiſpanos ſternere late, *Conſilium pugnandi Lucballi.*
Decreuit Baſſan ductor, cunctique ſequuntur.
Auſtriades longas animoſus currere Naues
Juſſerat in Turcas, iam fuſo Sole per altum,
Regalis puppis cernens cuſtodia longe,
Ecce duo aduerſo vidiſſe in marmore vela
Nunciat Auſtriadæ, claſſem ſic ordine totam.
Parthos Auſtriades bello ductare triremes,
Ordine quaſque ſuum Baſſanem rite ſequutas,
Turcarumque procul celſas fulgere carinas
Vt vidit, puppes æquatis pergere velis,
Hiſpanoſque ſuos gaudentes cernere Turcas, *Ioannis Auſtriaci Regius ſpiritus.*
Iam cupidos pugnæ, meditantes prælia telis;
Concipit audaces animos, iam vincere geſtit:
Inceditque Virum Patris nunc æmula virtus,
Regia fama Ducis geſtis vulganda per Orbem,
Concuſsit Iuueni generoſum pectus in armis:
Gloria nunc fratris, regni fortuna, poteſtas,
Vnius in ſortem commiſſa Hiſpania tangit:
In ſe conuerſos oculos, atque ora videbat,
(En curas hominum, Regumque en dura poteſtas,
Queis regni cupidis nunquam dat cura quietem)
Italiæ facies, Roma trepidantis imago *Gentium animus varius.*

 Attentus

Attentus Gallus, viſa eſt Germania mota,
Græcia capta ſuos extendere vertice canos,
Occeanuſque procul, peregrini littora Mundi,
Hæretici, Maurique arrectis auribus Arctos,
Expectent Reges, cui *iam victoria cedat.*
Terribilis claſſis, Parthorum fama per Orbem,
Euentus belli varius, res vnica, Miles
Degener Hiſpanus *Turcis iam viſus ab armis,*
Et toties victus. Torquent Baſſanque, Pialli &;
Hic victor nuper Getulis Syrtibus, ille
Aſſuetus pelago captas deducere claſſes,
Hiſpanæ *gentis Parthis ſuſpenſa trophæa*
Voluebant mentem iuuenili in pectore grandem:
Sed Chriſti auſpicijs, & Matris-Virginis audax
Diuinis auibus; vincendum tendit in hoſtem,
Oſtendens vultum placidum, faciemque virilem;
Et frons læta ſuis iam ſpem faciebat amicis.
Quamuis conſilijs nondum maturus ab annis,
Exelſam generis mentem natura mouebat,
Prudenteſque viros ſuperabat Regia virtus:
Nam multi patres ſummis de rebus agebant,
Conſilio, & quantum poſſet noua fama Regentis,
Quo prædulce decus iuuenem compellat, & ardor
Vincendi Turcas, reddendaque gloria ſoli. Hæc
Nouerat ingenium prudens, & grandior ætas,
Experta & quò fata trahant, retrahantque ſequendum.
Hi rerum ſumma cauti per cuncta timebant
In tempus præſens, pugnam differre volentes;
Cum maior poſſet nullo diſcrimine claſſis
Vincere captiuam ferro, & ſuperare minorem.
Ambabus virtus ſumma eſt nàm claſſibus, illi,
Vltima mors, referunt, congreſſas diuidet ambas:
Præſtat nunc tempus noſtris exquirere rebus,
Cum faueat claſſi ventura occaſio tanta,
Omniaque ad votum facili ratione recurrant.
Hi, nihil in vitâ faciamus ſorte per vndas,
Cuius pœniteat feciſſe (aduerſa petebant)
Dicere nam ſtultum eſt terris, vndiſve, putaram.
At ſi fortunam volumus tentare, fremebant
Victores, victique Duces rumpemur, & arma,

Alli Baſſà, & Pialli inſignes Piratæ.

Varia Chriſtianorum Ducum ſententia.

Ibunt

Ibunt in dubium claſſes, ductorque IOANNES,
In quo, poſt Chriſtum, ſpem Noſtra Hiſpania *ſiſtit*:
Æquauit luctus Mars ipſe, & funus vtriſque,
Europa atque Aſia hîc vires iam perdet in æuum:
Nam quæ gens ibit tanto certamine læta?
Si victis Turcis Hiſpani *forte dolemus?*
Talia grandæui memorantes dicta viritim.
Spes tantas hora momento tradere nollent.
Quo magis Auſtriada mentem diſcrimina tentant,
Hoc minus ille ſilex, cautes ve vt dura mouetur,
Grandibus & conſtans incendit pectora dictis:
Alea iacta eſt hæc, vincendum, eſtote parati,
Auſtriades cunctis reſpondens addit, in hoſtem
Sumite tela, manu fortes, impellite remos,
Quis Chriſti miles dubitas nunc tendere in hoſtes?
Qui videat Turcas inimica & nomina ſectæ?
Rumpite iamque moras, omnes iam tollite cauſas.
En voluenda dies votum nunc attulit vltro,
Quod noſtri nunquam valuerunt cernere Reges,
Hiſpanæ *an pelago poterant ſperare cohortes?*
Quod ne aliud tempus? Quæ ſors? An gratior vlla
Eſſe poteſt, Chriſto ductore, & auſpice Chriſto?
Quem ferimus ligno pendentem hic agmine vero?
Quis coluber feriet viroſo dente cohortem?
Cernenteſque Crucem poterunt ſperare ſalutem
Victores nautæ, ſaluaſque videre carinas:
Turcarum peſtis fugiet, pelagoque retrorſum
Aduerſus Baſſan, *ſerpens iam fuſus abibit:*
Diripiet pugnax aurum, veſtemque iuuentus,
Arma, rates Turcas, tormenta, & ferrea ſigna,
E pelago veniet claſſis iam victa Philippo.
Audere eſt opus in Turcas, fert cætera Chriſtus:
Ille dabit curſum, cui parent æquora, venti,
Ille reget claſſem, Turcas ſubmerget, & arma,
Ille & per fluctus Baſſanem fundet iniquum,
Ægypti vt quondam Pharaones miſit in vndas.
Omnipotenſque ſuo coniunctis nomine vincet.
Dicentis vocem tollunt ad ſydera Patres,
Regia dicta notant, pietatis plena verentur,
Concipiunt vires longæuo in pectore grandes,

Ioannis Auſtriaci in periculis adeundis conſtantia.

Eius animus Catholicus.

Oratio, & reſolutio ipſius.

Ducum aſſenſio.

Exertis

Exortis lachrymis Dominum laudare frequentes
Non ceſſant, claſſique tantum reddere ſummæ
Ductorem voluit natum felicibus annis.
Aſſensêre Duces Andres, Marcuſque Colona,
Marchio Bazanus commotus honore Philippi,
Conſenſit pelago Turcis concurrere pulchrum.

Omnium confeſſio per pœnitentiam.

Ex amino cuncti iam faſſi crimina rite,
Orant ſeruari manibus, genibuſque IOANNEM.
Sis memor ipſe Deus noſtri, Iuuenemque gubernes,
Redditur alta viris, VIVAT, *vox omnibus vna,*
Inſequitur clamor Nautis clangorque tubarum,
Hoſtem iam quærunt animis & corpore toto.
Audiuêre rates Ductoris claſſica longe,
Remigium cunctis aptatur Nauibus ingens,
Nudatoſque humeros oſtentat rara iuuentus,
Hæc claſsis virtus, hæc vis, hæc, DEZA, *poteſtas,*
Quâ Naues currunt, fugiunt, pedibuſque ſequuntur
Et remis vincit, remis Dux regnat in vndis,

Remigum virtus, & animus.

Nautarumque animis ſpes Ponto hæc altera fertur.
In tranſtriſque pares intendunt brachia remis,
Auribus arrectis ſignum expectare videres,
Corda pauor pulſat, menteſque incendit in hoſtes,
Ira, furorque nouus conſurgit perdere Turcas.
Ductores, animoſa cohors, in puppibus altis
Fulgentes armis trepidos incendere Nautas
Incipiunt dictis, vexillum vt quiſque ſequatur,
Pugnet victurus, nam Chriſti nomine vincet:
Terque, Quaterque viri referentes verba IOANNIS,
Ductoris ſimiles cuncti de more regebant.
Sed remex Maurus captus, vinctuſque catenis,
Inter ſpem timidus Turcas dùm cernit amicos,
Iratis ducibus mortem ſibi quiſque timere

Captiuis remigibus ſolita comminatio.

Quos cautus ductor verbis terrere ſuperbis
Incipit, & gladio fulgenti magna minatur;
Proſpice Maure, tuæ remex en conſule vitæ,
Remigij numerum ni turbas arte malignus
Atque fidem noſtris ſeruas ductoribus vnam,
Victore Auſtriada tu liber ſorte futurus:
Quòd ſi mendosus remum nunc pellere tentas,
Vt Turcis operam des iam victoribus, ipſe

Tardanti

Tardanti ſtricto hoc iugulum mucrone reſoluam,
Proditor & ſalſas ibis iam truncus in vndas.
Inuitus quamuis remum pellebat acerbe,
Et limis oculis Turcas ſpectabat ouantes,
Nota nimis miſeris Lunam referentia ſigna,
Parthorum ſeriem Regum monſtrantia Turcis,
Impellens dulcis patriæ reminiſcitur agros, *Deſiderata patriæ affectus.*
Cui mors, aut ſummo libertas danda periclo
Auſtriades cernens in Turcas arma parari,
Præcinctoſque Duces, Naues, & robora belli,
Emicat è puppi per proram Regia proles,
Inſpicit armatam telis fulgere cohortem.
Incedens Nauis rectores conſulit omnes,
Et galeâ tectuſque caput, criſtiſque decorus
Exultat Ductor præcinctus flore iuuentæ,
Armatus pectus lorica, & fortibus hamis:
Arripit inde manu telum, quod vibret in hoſtem; *Ioannis armis pulchritudo.*
Tunc cymba vectus ſummas perlabitur vndas,
Viſurus puppes agiles, ſtructoſque Magiſtros.
Regum nunc animo ſurgant tibi, DEZA, *labores,*
Auſtriades viſus ſic lintre occurrere Cæſar
Iulius, hunc remex comitatus gurgite quondam
Helleſpontiaco captus vbi Caſsius vni.
Lenſiuſque comes ibat vir fidus Achates,
Aduectus bello generoſa à ſtirpe parentum,
Non opibus parcens cognati Martis amore,
Corduba nam genuit bellantûm prodiga mater, *D. Ludouicus à Corduba.*
Quæ Mariſcallos victores attulit Orbi;
Et ſolita eſt quondam Gonſaluos *edere Magnos,*
Feliceſque duces bello, non ære Sueſſas,
Pauperie & claros referentes Marte Camillos.
Conſilijs ibatque Soto, rebúſque gerendis,
Quem fratri dederat meditans Auguſta Philippus.
Hoc comite Auſtriades viſebat claſsica lætus:
Nunc has, nunc illas perluſtrans æquore Naues
Orabat memores pugnarent nomine Chriſti,
Ne magni faciant Turcas, ſed Marte reſiſtant:
Nam ſi Hiſpana *cohors quæſiſſet prælia prima,*
Si Noſter Miles, ſi Dux iuiſſet in hoſtem, *Ioannis optimum conſilium, & ſententia.*
Auſonia hinc nunquam vaſtaret littora Baſſan,

Nec Græci, aut Veneti Parthos, Turcaſque timerent.
Hiſpanus *ſemper remeâſſet victor ad arces,*
Victrices Naues vidiſſet, & Arma Philippus,
Hiſpana *in Turcas felicia ſigna rediſſent,*
Et noſtros nunquam trepidantes Turca videret.
Audere eſt opus in Turcas fert cætera Chriſtus:
Diximus, & repetens iterum per cuncta monebo,
Spiritus arma dabit Sanctus, mortalia vincet,
Principium pugnæ cum Chriſto in prælia curro,
Per Chriſtum noſtris veniet victoria læta.
Quare agite, & primi Martem committite mecum,
Vincimus: en Chriſtus pro nobis adſtat in armis.
Catholicus Chriſti repetebat nomen amicis
Auſtriades, noſtros, victores ſæpe vocabat,
Magnanimus Turcas perituros nomine tanto
Dictabat prudens ductor, ventura canendo,
Ad Nauem verſus fidos affatur amicos;
Alloquitur Requeſennium. *Commendatarium Maiorem amplectitur, orat,*
Hûc hûc bellator, iam noſtra hûc reſpice fata,
Felix Marte ſequi, gentemque incendere ductu,
Gloria noſtra tibi commiſſa, & vita Philippo,
Tu belli mecum ſortitus magna pericla,
Nunc maiora feres, quæ Mars non nouit & ipſe:
Certatur pelago, concurrit viribus Orbis,
Hinc Chriſtus pugnat, illinc Mahumeta ſuperbus:
Ille pius noſtra Dux fundet claſſe Tyrannum,
Regali, Ductor me ſemper reſpice, puppi
Si quid defuerit, præſto ſis, proſpice claſſi,
Vincamus fortes, en Chriſtus vota ſecundat.
Ad quem magnanimus Requeſenes *reddidit heros:*
Reſpondet Requeſennius. *Tu Caroli vinces hodie virtute Parentis,*
Vincere iam poteris Turcas, quia poſſe videris:
Sors conceſſa tibi hos nunc debellare ſuperbos,
Vt pelago regnans conſurgat ad aſtra Philippus,
Baſſani iugulum, Victor, *mucrone reſolues,*
Iam rerum Dominus felici hac ſorte futurus,
Diſiectos Parthos, captiuos Marte videbis.
Annuit Omnipotens, qui nutu fata gubernat,
Spem iuuenis magnam vincendi concipit hoſtem,
Et ſæpe in Turcas conuerſus plurima mandat,

Qui

Qui mirâ proras aptauit, & arte carinas,
Scindere præcepit roſtratas ordine Naues,
Congreſſus facili Miles concurrere Turcis
Vt poſſet plano, & Parthos inuadere ſaltu,
Ne in fluctus iret, pugnæ ſi intenta iuuentus,
Nec caderet ſubito Miles dum pugnat in vndas:
Amplexuſque iterum lachrymis inſtillat amicis,
Commendatque viro claſſem; nomenque Philippi.
Tunc ſeſe ad reliquos conuerſus concitat omnes
Tuſcos, Germanos, Venetos, Italoſque Liburnos,
Hiſpanos*que ſuos dictis incendit honeſtis:*
Eia eſtote viri memores ad cuncta Philippi, *Ioannis oratio ad milites.*
Qui manibus veſtris fratrem commiſit, & arma,
Vos Pater vt quondam victores vidit in Orbe,
Per vos res Italas vicit, duxitque triumphos,
Hæreticos vobis fretus ſuperauit ad Albim.
Filius Hiſpanos *vos ducto in bella Leones*
Imperium pelagi vobis en traditur vnum,
Vobis ſpes grandes, vobis ſua regna Philippus,
Fortunamque meam, claſſem, tot millia gentis,
Vobis (lecta phalanx) commiſit: ſpargite tela, *Caroli V. Patris victoria recenſentur.*
Diſcinctos Mauros, imbelles temnite Parthos;
Pro Chriſtiquè fide pugnantes promite vires
Dignas Hiſpanis, *rigidas ad prælia natas,*
Quæ magno quondam Solymanum Marte fugarunt,
Tunc quas Danubius nouit, fortiſque Vienna,
Quæ aduerſus Turcas propugnat nomine Chriſti,
Hac vrbe eſt ſolitus pelli, vincique Tyrannus;
Tales vos opto, ſenſit quos Turca ſuperbus,
Et quibus ipſe Pater Tunetem cepit ab hoſte,
Et Barbarroſſam Turcam deterruit armis,
Hos ego victurus vobis nunc expeto neruos,
Quos frater victor Quintini ad mœnia duxit. *Et Philippi II. fratris.*
Aduerſus Turcas, & Chriſti nominis hoſtes
Nunc animi creſcant, iræ, nunc pectora, vires,
Solerteſque duces, generoſi in bella furores,
Hiſpanæ *partes antiquæ in bella reſurgant,*
Victoreſque duces Turcæ experiantur in vndis,
Hiſpanum *robur pugnaſſe intelligat Orbis.*
An non ſpes noſtræ vertuntur? Gloria gentis

Hic agitur? Nomen veſtrum per ſecula magnum?
Creſcat in arma diu geſtorum fama per Orbem,
Romani, & Veneti rerum potiantur amici,
Ingeminans Chriſtum referebat verba ſalutis,
Pontificis Sanctis fatum, quod dixerat ingens: *Pij V. Pont. Max. mens quaſi praſcia*
Spiritus en Sanctus promiſit proſpera claßi
Ventura, & victrix rerum dominabitur vndis,
Pugna, nam vinces, victorem Numina poſcunt,
Auxiliumque Deus referet tibi cœlitus ipſe,
Dixerat: atque oculis claſſem circumſpicit amplam,
Regius Auſtriades miratus robur, & arma,
Flet memor, & Sancta Patris, iunctique Philippi,
Principibus cura queis Chriſti gloria ſolis,
Alter Chriſticolas regnans defendat vt armis,
Eccleſaque caput precibus nos ſeruet vt alter,
Præſentes vultus, amborumque ora veretur,
Qui claſſem Iuueni diuino iure ligatam
Ducendam dederant, Venetis, Italiſque timebat,
Hiſpanis*que ſuis, Romanis puppibus vnus*
Velivolum Pontum cernens implere carinas,
Innantes populos fluctu decurrere viſas,
Longa vehi vt campis, ferrique mapalia puppes, *Totius claßis Catholica apparatus*
Non ſimiles vndis, Romana potentia vidit,
Æratas proras verrentes æquora remis,
Extenſas pelago longe, lateque moueri,
Tot celſas Naues turritis puppibus ire,
Tanta mole Ducum ſpargentia ſigna colores.
Feruebat pelagus ſcaphulis, cymbriſque Liburnis,
Seruitioque leues ſerpebant vndique lintres,
Remorum ſonitu renouantes commoda bello,
Augebantque globos colubris, & lintea velis,
Huc, illuc celeres videas occurrere claßi:
Illis arma dabant, Bachum his, Vulcania, ſulphur,
Atque pilas plumbo liquefacto ferre rotundas,
Puppibus inde cibos, collecta viatica reddunt,
Accipiunt Venetos, exponunt litore quoſdam,
Nunc veſtem reuehunt, nunc vectam claſſe miniſtrant:
Viſi per calles populi decurrere ciues,
Vrbem nam claſsis referebat turribus altam, *Venetia vrbis deſcriptio.*
Quæ Venetos nutrit medio circundata Ponto,

Dux

Dux Venetûmque ſuâ cum puppi vectus ad arces,
Conſulibus populi comitatus regia mandat,
Accipit atque ſinu reſonans tunc Adria patrem
Sic patriæ, Veneti iuncti, ſparſique per vndas
Nauigijs paruis dextrâ, læuaque ſequuntur,
Templaque per fluctus in cœlum celſa minantur,
Aſt vrbs ipſa frequens pelago conſurgit aperto,
Ad quam viſurus vector decurrit ab alto,
Et varias merces cymbâ comportat onuſta,
Impoſitas fluctu turres, nanteſquę Liburnas,
Dum mediam remis perſtringit nauta, ſubinde
Miraturque domos cernentes fluctibus agros:
Haut aliter lintres Naues luſtrare videres,
Currentes pelago ad Naues deferre Magiſtros,
Puppibus ac praſtò quacumque eſt copia ſubſunt.
Nauigia hæc iuſſit tutari puppibus altis
Auſtriades, lintrem ne paruam perderet vllam: *Ioannis Auſtriaci diligentia.*
A tergo claſſi coniunctas clauſerat omnes,
Tùm celſæ Naues pergebant milite plenæ
Armaque vectabant, haſtas, venabula, pilas
Subſidio belli, claſſi, gentique futuræ,
Annonam longo reddentes ordine promptam,
Vt ferrent agros, portentque obſonia cunctis,
Tempore ſi quando penuria cogat edendi.
Ibat longæuus Venetûm Dux vectus in hoſtem,
Conſultus iuris, bellator feruidus armis,
Militiæ expertus, Vir quin ad vtrumque paratus, *Venerius Venetûm Dux.*
Seu regere imperio populos, ſeu ducere caſtra,
Nauali inſtructas bello, & ductare carinas,
Non ille exhorrens Turcas, non arma, procellas,
Ventorum flatus norat maturus, & alto
Murmura ſyluarum nautis quid prodere pergant,
Ortus, occaſus, tacito ſurgentia cœlo
Sydera cuncta, Polos geminos, qui in vertice Mundi.
Qui pietate grauis, meritis incenderat omnes,
Aduerſus Parthos viridis pugnare ſenectus:
Oderat infenſus Mauros, Turcaſque tyrannos
In frontem ſenas oblongas iuſſerat ire.
Qua Venetos fortes, inſtructa in bella vehebant,
Claudit vtrimque latus Venetus, Romanus amicum.

Marchio Bazanus ſervabat terga IOANNI,
In fronte Auſtriadæ fulgens victoria læta.
Addebat cunctis miras in prælia vires:
Qui imperij ſpeciem præ ſe, vultuſque ferebat,
Atque Ducis Magni reddebat ſigna IOANNES,
Qui medius pugnam felici Marte regebat,
Et ſæpe in claſſem vertebat lumina Ductor,
Reſpiciens Ponto tot celſas ire figuras,
Stemmata Ductorum depicta, & nomina Gentis.
Commorat mentem tendentes brachia remis,
Nudatis tergis vndas ſuperare Gigantes,
In numerum largo pellentes ordine puppes.
Lætitia motus ſubriſit Ductor honeſtè,
Dum tacitum Iuueni tentabant gaudia pectus.
Inter ſpem, curaſque graues memor ille ſalutis — *Caroli Parentis exẽplum ſequitur.*
Qua Pater ingentes pugnando vicerat hoſtes
Carolus ille potens, pietatis cultor, in armis
Ducas vos Chriſtus, dixit, ſeruetque per altum,
Pugnet pro vobis, qui ſolus vincere ſciuit.
Tunc genibus flexis, ſic Chriſti nomen adorat: — *Eius ad Chriſtum Oratio.*
Da Pater infandas Turcarum perdere Naues;
Vincamus Turcas virtute, atque omine vero,
Nomine namque tuo pugnat Hiſpania ſancto:
Cui genua & flectunt Orcus, Barathrumque profundum,
Terrarumque globus, parent cui ſidera cœli.
Hoc vincat miles, quem Crux tua vera per altum
Deduxit fretum fuſo tibi ſanguine: Parthos
Fundat noſtra manus, Turcas Hiſpania victrix
Arma viros, rapiatque Duces, referatque triumphum.
Concipit hic ſubito mira virtute vigorem,
Regia vis animo iuuenili ſurgit in hoſtem.
Vt ſi ſenſiſſet præſentia Numina Cœli,
Impulſam claſſem iuſſit concurrere Turcis.
Conſulto Hiſpanis Venetos adiungit in hoſtem,
Virtus amborum geminata vt fortior iret. — *Ipſius ſolertia.*
Aduerſus Parthos fertur cita gurgite Nauis.
Remigium dictis incendit tendere neruos,
Libertas cunctis mandatur voce Regentis:
Iam fratres, comiteſque vocat, iam munera donat:
Inſurgunt, rurſuſque ſedent, fera brachia tendunt,

Sudantes

Sudantes riuis non ceſſant pergere contra,
Annixi remis incumbunt, ictibus vndas
Tum quatiunt vaſtis, gemuit ſub pondere puppis,
Et tabulata Virûm crepuerunt mota labore.
Ductrici ante alias certat concurrere Princeps,
Hanc petere, & pugnans decreuit vincere (ſi fas)
Conſilio ductus patrum, procerumque IOANNES,
Nam ſi Marte Deus concedat rumpere noſtro, *Concilium mirum Auſtriaci.*
Baſſanemque ſuum videat gens barbara fractum,
Atque caput victum Parthum ſine nomine truncum,
Succumbet claſſis nobis, vireſque reonittet,
Diſperſas noſtra rapient, fundentque carinas,
Victores Venetos, Hiſpanos Marte Philippi,
Catholicam claſſem victricem Roma videbit,
Et victos Turcas Orbis mirabitur omnis.
Felici currit iam fato Regia Puppis,
In Turcaſque leuem fert Pontus, & impetus illam
Impulit in fluctus remis, pelagoque volantem.
Tunc prohibet Princeps velocem currere puppim.
Expectans comitum Naues, tardaſque Triremes.
Conſulto Ductor ſpatioſo pergere curſu,
Et paribus remis ſulcos ſcindebat aquarum,
Oſtentanſque Crucis fulgentia ſigna per vndas,
Pontificis munus, quod nuper miſerat almum,
Illo fretus aquas ſpumoſas ære ſecabat;
Illius impulſu Turcarum tempſerat arma,
Illud, dum currit, voluebat mente ſubinde.
It pariter Marcus Romanâ à ſtirpe Colona.
Suſcipe Ductorem pietatis lumina Princeps,
Qui Sancti Patris coniunctus munere venit,
Conſilio vt claſſem, Romana & duceret arma:
Vir magnus bello, tollit quem gloria Romæ. *Baſſanis cura.*
Dum Baſſam noſtram venientem tendere claſſem
In ſe conuerſam cernit, totamque moueri,
In trepidum Turcam petere, & iam temnere Parthos,
Auſtriadæ cœptum laudabat Turca virile,
Quòd prudens fauces, anguſtaque littora liquit;
Catholicam temnens claſſem Pyrata ſuperbus
Ad rem collatum bellum non credidit iri.
Multa mouens auidum reputârat ſæpe IOANNEM,

Excelſa

Excelſa fama, dixit, cupidumque per vndas
Audacis curſus, animumque ad Regia natum,
Flagrantem bello, Martiſque cupidine captum,
Ignarumque Maris iuuenem dum iudicat, inquit,
Credebam impubem viſendam per æquora vectum,
Ad pompamque Ducem meditari in prælia vires,
Ductorem Iuuenem criſtatam ducere gentem,
Scilicet audacem Regali à ſtirpe, decorum eſt,
Inſtructoſque duces, orbes, & ducere claſſes
Gaudentes, telis vanas dum verberat auras,
Oſtentatque ſuas ſectando per æquora Naues,
Dùm fugiunt Cymbæ, & quærunt ſe abſcondere paruæ,
Tunc victor Iuuenis nunc has, nunc arripit illas,
Principium pugnæ, quærens maiora per altum,
Armiger ipſe Iouis volucres vt captat ineptas,
Et reliquas cælo Princeps diſturbat aperto,
Conſurgitque nouus Ductor, gaudetque iuuenta:
Vtque iubas ſpargunt laſciui in terga Leones,
Erecti ad prædam, cum primum prælia tentant:
Sic iuueni primo quærenda eſt gloria bello,
Quod nos in pelago tyrones fecimus, eſto;
At poſt bella, Duces, exhauſta, & parta trophæa,
Sectari Parthos, Turcaſque inuadere ſæuos,
Naualis pugnæ expertos, animoſque viriles,
Hunc iuuenem bello, teliſque inſtare per vndas,
Auſum Tyronem veterano occurrere Turcæ,
Non vanum credo. Non iam ſine Numine Diui.
Eſſe putat Baſſan, fortunæ incommoda ſenſit.
Pœnituit cœpti magni, claſſique timore
Cœpit, & ad proceres conuerſus reſpicit agmen,
Mœrenteſque videns rectores, triſtia fata,
Præſagus que mali concepit mente furorem,
Grandibus & reuocat mœrentia pectora dictis.
Quis metus audaces animos ad prælia tentat?
An dubitamus adhuc Hiſpanos vincere Parthi?
Victores ſemper Turcæ, pelagoque potentes?
An fuga commouit ductorum fortia corda?
Audite ergo, animis Turcarum hæc figite dicta,
Quæ diſcedenti mandauit rite Selinus
Seruanda ad votum, vincendum protinus vndis:

Baſſanis timor à prudentia profectus.

Ni

Ni mortem vultis patiamur more ferarum.
Tunc fera coniunctis oſtendit verba Tyranni
Grandia, quæ gemmis venerans depinxit, & auro,
Quæ nunquam Parthis auſus monſtrare per altum,
Donec & ad puppes Hiſpanas Turca ſequendo
Veniſſet pelago rapturus viribus ipſas.
Hiſpanam claſſem fugientem naue ſecutus,
Ad me captiuam Byzantum Turca reportes, Selini verba ſuperba in Ordine dato Baſſani.
Fluctibus inuentam curabis mergere Baſſan,
Si non ad nutus ſe ſe demiſerit omnis.
Hæc ſunt quæ nobis facienda hic tradidit ille,
Quis nunc audebit mandatum temnere tantum?
Reſpondent cuncti ſubmiſſa mente ſuperbi.
Adſumus, ecce tuis manibus victoria parta eſt.
Proſpice iam claſſem conuerſam tendere retro,
Ni longe fallunt reuoluti marmore fluctus,
Dona ferunt Veneti Domino, vt de more Selino;
Deceptus Maurus claſſis tunc ordine noſtræ
Commorat Turcas magno clamore ſequendum.
En fugiunt timidi victricia ſigna videntes,
En claſſi cedunt noſtræ, trepidique recurrunt: Luchali confidentia.
Ecce & terga tibi Hiſpani iam vertere cœptant,
Sexaginta puppes iam mihi dentur in ipſos.
Baſſan Luchalli conclamat Regulus Alger,
Captiuam claſſem conuertam protinus omnem;
Nam Sex præmiſſæ naues præcurrere viſæ,
Et claſſis moles Auſtriadæ cœpta moueri.
IAM *Deus Omnipotens miſeratus ab arce miniſtros,* LIBER II.
Adriacoſque ſinus, Cephalenes littora verſus
Deſpexit, Pontum, terras, claſſemque ſuorum,
Sollicitos nautas, inſtructas Marte carinas
Viribus humanis, quas mens valet arte parare,
Auſtriadæ curas, Ductorum corda videbat,
Omnia nota ſibi: cernens quâ mente profecti,
Optarentque Duces, vt Chriſti extendere nomen,
Quos Pater ipſe ſuo coniunctos fœdere norat:
Promiſſique memor, quod natus dixerat olim
Veridicus, Chriſtusque volens colligere in vnum
Diſcipulos, ſeruos, quos Crux pietate ligârat:
Si duo, tres ve meo coniuncti in nomine ſubſunt,

Illinc ſum medius, vobis ad cuncta benignus.
Hinc Deus in noſtros defixit lumina clemens,
Inſpicienſque oculis, queis munera viderat Abel,
Auſtriadæ claſſem Chriſti iam nomine iunctam,
Ad mundi metas Numen manſurus vbique,
Nobiſcum Dominus viuet, Chriſtuſque futurus
Altari in ſummo pro cunctis hoſtia viua,
Qui Deus in cœlis colitur diuina poteſtas
Puppibus Eccleſiæ Romanæ in prælia ſummus
Virtutem miſit victricem à vertice cœli,
Auxilio vt Noſtri Turcas iam vincere poſſent. *A Deo victoria omnis procedit.*
Hiſpani hinc animos ſumuntque ferocia corda,
In primiſque Deo Venetis iam fauſta ferenti:
Felix ille dedit curſum, ventoſque ſecundos,
Direxitque rates, vertit virtute procellas,
Pelleret vt claſſem minimo luctamine remex:
Sternitur æquor aquis Chriſto, criſpantur, & vndæ,
Sic facies pelagi facta eſt gratiſſima noſtris:
Dum cernunt claſſem propriùs iam tendere Nautæ
Monſtrantes digito Turcas, & ſigna Tyranni:
Vna ſalus viſa eſt manibus ſperare ſalutem
Dixerat Auſtriades, ductores ore frementes
Vincere decernunt, aut fatis cedere fortes;
Pro Chriſtique fide morientes viſere cœlum. *Omnium conſtans animus fidelium.*
Hîc ſe mortales noſcunt, cunctique frequentes
Ad Chriſtum Dominum mentes attollere viſi:
Quiſque Sacerdotem cœpit, tum crimina faſſi,
Quæ quis bellando fratri commiſſa malignus
Fecerat oblitus legis, quæ parcere ſuadet:
Militibus veniam vt poſſis iam reddere, rurſus
Ignoſcenda tibi poſcenti culpa viciſſim.
Luſtrarunt animas peccatis ore repulſis,
Pœnituit peccaſſe viros, rituque Sacerdos
Abſoluit faſſos, cui Chriſti eſt iure poteſtas,
Sanguine qui fuſo nos triſti à morte redemit.
Auſtriades primùm patri de nomine IESV, *Auſtriadæ pietas Catholica.*
Tunc genibus flexis humilis delicta iuuentæ
Dictabat Princeps lachrymoſa mente, ſubinde
Pectora percutiens exemplum reddidit almum:
Exanimo claſſis ductorem prona ſecuta eſt:

Inſpiceres

Inſpiceres digitis ſignari pectora, frontes,
Deÿcere in ventres vlnas, vertique deorſum,
In dextrumque latus mutari, atque inde ſiniſtrum,
Nomine dum Sanctæ Triadis ſe fortius armant,
Tot Crucibus varijs, ſublata & brachia verſant,
Ad Chriſtum verſos oculos, atque ore tenebant.
Audires duris crepitantia, pectora pugnis,
Percuſſos lapides referentia, tempore quando
Saluator Mundi pendebat in arbore fixus;
Nomine quo Auſtriades currebat tutus in hoſtem:
Leniſius cui dicta dabat generoſa ſalutis, *Ludouici à Cordoba verba.*
Armis inſtructus Princeps mihi pergis vt iſtis,
Sic manibus victor nudandus Regia proles,
Hæc tibi dicta dies, Dominus quam fecit, vt illa
Gaudeat Auſtriades, victrici & claſſe Philippus,
Tunc pariter mentes commoti his vocibus ambo,
Auſtriades humeris deponit brachia, fauſtam
Leniſij faciem miratus lumine læto.
IBAT *per pelagus decurrens ordine claſſis,*
Neptunusque caput viſus ſubmittere remis,
Nympharumque choros curru deducere lætos,
Tethys ipſa ſuo fluctus ſternebat Achilli,
Currenti Auſtriadæ ſpumoſum temperat æquor
Cæruleus Triton; Auſtriadæ & carmine concha
Victuro cantat Turcæ præſagia gentis,
Triſtia fata ducum Partis, claſſiſque Tyranni,
Filaque Fiſſani reuoluta abſcindere Parcas,
Auſtriadæ captas Victoris honore Sorores,
Treſque Deos orant Syrtes aperire marinos,
Vitet vt Auſtriades vi ſaxa latentia Ponto,
Cui riſit Scylla, & ſtetit implacata Carybdis;
Saltant Delphines verrentes æquora caudis,
Grandæuus Nereus natas clamore vocabat,
Nereydes currunt Auſtriadæ ac claſſica læta.
Reſpicit hinc fluctus Baſſan, claſſemque ſuorum *timor. Baſſanis*
Contemplans, curſus exhorret Numina Ponti,
Mutatoſque Deos in ſe Neptunia verti,
Defixit oculis ſortem miſeratus iniquam
Turcarum, & tantos Ductoribus eſſe labores,
Cum fratre, & tandem pugnandum Marte Philippi,

Regnorum vires iunctas ductaſſe timebat :
Quippe ſuis claſſem cernebat currere remis ,
Hiſpanosque Duces animoſos tendere contra ,
Sex illas longas pergentes agmine tuto ,
Armis inſtructas , ſcindentes æquora roſtris ,
Quæ primæ ante alias fuderunt agmina , Parthos
Turbarunt , noſtris animos , vireſque dedere :
Tot capita in cœlum , fulgentia tela per vndas ,
Et Venetos furere , & iam fortes temnere Parthos ,
Illyricos , Italoſque audaces currere remis ,
Qui prius & morem Turcis , Parthiſque gerebant ,
Et timidi portus trepidanti milite curuos ,
Seruabantque domos , natos , caſtaſque puellas ,
Hoſtes ne ſæui vaſtarent littora late ,
Mutatis animis optantes prælia , mirum ,
Viſi Myrmidones , Dolopes ve , Argiua iuuentus
In Teucros iterum veniſſe , & pergama contra :
Incuſat ſortem , quæ iam mutabilis eſſe
Aduerſa , inconſtans , Turcis videatur in vndis :
O ſors læta , meis quæ tot diſcrimina bellis
Viciſti , & caſus felix , capitiſque pericla
Fulmina miſſa , Polos cœlo fulgente tonantes ,
Stridentes fluctus , varias Aquilone procellas
Vitaſti , indulgens Turcis in bella benignè ?
Quorſum pertinuit regnâſſe per æquora Turcas ?
Quid retulit pelago gentes viciſſe ſuperbas ?
(Senſimus hæc princeps animis , & nauibus olim)
Italiæ portus , Venuſinaque littora claſſe
Vaſtaſſe ? & prædas Ponto rapuiſſe quotannis ?
Si nunc in dubiam verſa eſt victoria laudem ?
Si tandem vanos ad metam reddis honores ?
Principibus duros , magnos diſcrimine parios ?
At ſi Parca mihi non ſcindit fila malignè ,
Si iam ſumma meæ non inſtant tempora vitæ ,
Contingat noſtris Bizantum viſere fato.
Puppibus , ad caros detur remeare Penates ,
Incolumiſque lares cernam , regnumque Selmi :
Si Dux , aut Baſſan contendam viuere poſthac ,
In rupes , in ſaxa meas , Neptune , carinas
Subuertaſque vadis , illiſus fluctibus , oro ,

Baſſan cum ſorte iniuriam expoſtulat.

Funditus

Funditus vt peream reuolutus Syrtibus illic,
Scyllaque me frangat, viuum implacata Carybdis
Sorbeat ipſa lacu, vaſtaque voragine mergat;
Quo neque me Turcæ videant, nec fama ſequatur,
Quæ geſtis pelago noſtris vulgata per Orbem.
Hæc ſecum reputans voluebat grandia dictu:
Quid faciet noſter crudeli mente Selinus?
Impatiens vinci ſemper, victorque ſuperbus?
Qui Venetos nunquam bello fuit ille moratus,
Quos parere iubet Turcis, & lege teneri.
Illorum victas quas cepit claſſe Triremes,
Illyricos temnens ſuperarat ſæpe Liburnos.
Dixerat Hiſpanam non magnum vincere claſſem,
Abreptamque trahi Bizantum ſcilicet vſque
Iuſſerat. Heu demens, qui inuito Numine turget!
Et genus humanum contemnit mente ſuperbus,
Oblituſque ſui non hæc mortalia curat,
Vt Deus hos tollat iuſtus, iam deprimat illos!
Longe aliter Graia hæc penetrauit littora claſſis;
Non hæc, quæ Epiri congreſſa eſt fluctibus olim?
Quæ Barbaroſſam non auſa eſt currere contra?
Nec quam nos nuper Ductorum nomine verti,
Vidimus errantem Getulis Syrtibus ipſi,
Hiſpanoſque Duces oblitos nominis alti
In varias pelagi partes diſcurrere claſſe?
At putat, vt quondam, diſperſam forte videre?
Deſipit: Ipſa dies aliter rem poſtulat eſſe:
Non iam diſcordes animos, non iurgia ſeruat, Concordia in bello neceſſaria.
Ductorumque dolos, non iam certamina portat,
Iamque Duces alios claſſis vehit, atque magiſtros:
Vnanimes tendunt miles, nautæque: per altum
Ducit Cæſareus Ductor, fraterque Philippi;
Nam quamuis Venetos ductet, varioſque Liburnos
Hiſpanoſque ſimul, ſapiens coniunxit in vnum:
Appellat populos Hiſpanos nomine ab vno,
Vna & iura viris dat frater lege Philippi.
Quid ſi forte meas ſubuertunt fata carinas?
Atque fugam naues video feciſſe per vndas
Impulſas virtute noua, Iuueniſque labore?
Victores Venetos pugnantes ire ſequendo?

Quis Dux iam Turcas Hiſpanis terga dediſſe
Nuntiet? Aut viuus referet fera dicta Selino?
Ecquis ad fletum veniet? quos re male geſtâ
Excuſet Turcas, narret ve incommoda belli?
Quis non exoptet ſubmergi fluctibus ante
Quam faciem, vultumque ferum vidiſſe ſuperbi
Ardentes oculos, mortem ſpectaſſe minantis?
Conuerſus Baſſan puppim ſic fatur ad altam:
Nauis chara mihi, fatalis Regia Turcis,
Illyricos, Venetos, Hiſpanos, Regna, liburnos,
Quot ſola in pelago retuliſti inuicta triumphos?
Quas gentes Isalum vectas vidère Tyranni?
Per te quas claſſes ſubmerſas nouimus ipſi?
Aut hodie victrix Hiſpanos ire videbis
Bizanthum verſus captiuos, celſa trophæa:
Aút ſi aduerſa tuis rebus fortuna minatur,
Occumbas pariter per fluctus obruta, quando
Hiſpanos portus nequeas captiua ſubire,
Nec grandem poterunt alieno & iure domare,
Nec poteris Dominum vel fratrim ferre Philippi.
Tunc ſe fortunæ mandat, claſſemque, Viroſque;
Dans ſignum pugnæ moriturus tendit in arma.
Quem rector nauis monuit, huc Regia pergit,
Quâ vectus frater Regis decurrit in hoſtem,
Torquebo clauum, ſi vis vitare pericla:
Puppis nam validis remis impellitur ingens.
Quo diuerſus agis? Fratri concurre Philippi:
O turpis, dixit, cur non diſcrimina quæram?
Cum quo certamen peperit mea gloria Ponto?
Quo mecumque rapit fortuna hic pulchra ſub armis.
Pandite nunc Muſæ faciles Helicona virentem
Tu cantus reſona diuino à vertice Apollo,
Et tu proſper edes, Mœcenas DEZA, *cruentos,*
Magnanimoſque Duces cernes, & prælia, nunquam
Sic Martem viſum pugnas accendere Ponto,
Queîs neque in Actiaco, vicens hìc litore, Marcum
Auguſtus vicit, Cleopatram aut Mille carinis:
Nec gentes vnquàm pugnarunt puppibus æquis,
Nec magis in fectis animis ad bella parata,
Quam tunc NAVPACTO *pugnatum eſt fluctibus, illic*

Baſſan ſignum pugnæ dare iubet.

Situs pugnæ deſcribitur.

Saxa

Saxa vbi conſurgunt, Acheloia flumina contra.
Ad teli iactum dùm claſsis noſtra ſubiret,
Erectis ſignis Aquilarum expanderat alas;
Inclinanſque caput, Chriſtus, vocat agmina ligno
In medio fixus, claſſem ductabat in hoſtem.
Claßica noſtra ſuum reſonabant pulſa Philippum;
Hiſpani Diuum iam clamant voce IACOBVM;
At ſanctum Veneti reddebant nomine Marcum.
Clamorem toto tunc fundunt æquore Turcæ,
Vt grues è cælo crepitantes Thracius Orbis,
Litera quas mire depinxit nubibus actas
Altivolans oculis agmen ſcribuntur; at illæ
Occeani tranant fluctus, volucreſque ſonoræ
Clangentes pergunt. Noſtras inuadere puppes
Tres tunc ardentes immiſit Turca phalanges,
Irrumpunt omnes Parthi, Turcæque furentes,
Quos iuſsit Baſſan puppes impellere ad vnam.
Concurrunt magno ductrices pondere Naues,
Congreſſu vtrinque, & viſum ſe abrumpere cælum;
Tunc pariter noſtris feriunt ſe fortibus ambæ,
Et ferro proras collidunt, quæque fatiſcit,
(Dum Sex præmiſſæ ſubmerſas æquore puppes
Turbarantque Duces tormentis ſulfure iactis
Et tabulata graues quaſſant, compagine laxa
Accipiunt vndam rimis, fluctuque laborant.
Sed fabri præſto tabulis, & claudere ferro.
Sulfura iamque globos ſpargebant picea fumo
Permixtos, crebris æther micat ignibus ingens.
Tunc ſonitu curua & reſonabant littora late
Fluctibus in medijs geminantia ſæpe fragorem.
Non lapides iactos Turcæ perferre valebant;
Saxis non crebris repetebat ſæpe procella,
Queis capita, & dentes, oculos, cerebrumque refringi,
Malas, mandibulas, reſoluta & pectora cernas:
Rupibus & nubes interque, quaterque cadebat,
Machina, nec colubri poterant, nec ſulphura pelli.
Confuſus Baſſan mira hæc de pectore dixit:
Non pilæ humanis mittuntur viribus in nos,
Omnipotens Turcas iratus diſsipat armis,
Si Deus hic pugnat poterit quis tendere contra?

Nauium terribilis congreſſus.

Nil

Nil fabri audaces, nil proſunt arte magiſtri.
Tanta mole petris inſtabat ab agmine remex.
Quæ vis turbauit Turcas, Parthoſque repreſſit;
Copia non lapidum ſolita eſt diſrumpere Turcas;
Cælitus vt miſſa crepitabant grandine puppes.
Dum pugnant geminæ Naues, iunctæque catenis,
Alterni ſaliunt Hiſpani, & Turca ſubinde,
Auſtriadæ exhortatio. *Regius Auſtriades dictis hortatur in hoſtes:*
Hiſpani, Hiſpani geminabat ſæpe Leones.
Congrediturque ferox Parthuſque, Italuſque reſultat,
Excutitur miles Romanus pronus in hoſtem,
Hiſpanoſque iterum repetens, Hiſpana vocando,
Arma, viris flammas iterum ſic ſpargere viſus.
Tunc Veneti fortes rabioſi in prælia tendunt,
Nam latus Auſtriadæ præreptum forte tegebant:
Pontificis Ductrix dextrum claudebat amica.
Baſſan, Dux, & miles. *Nunc Baſſan gladio pugnat, nunc flectit & arcum;*
Brachiaque extendens nunc mittit ab aure ſagittas,
Nomine quemque vocans repetebat verba Tyranni,
Et claſſes victas, ſubmerſas æquore puppes,
Hiſpanos captos Bizantum Marte trahendos,
Imperium pelagi terris direpta trophæa,
Regnatorem Aſiæ Turcam, Dominumque potentem,
Vociferans, Turcas dictis incendit in hoſtem.
Ipſæ ſe impellunt puppes, & mutua virtus,
Ferratæ nulla poterant diſcedere parte;
Virque viro certans infenſe, peſque pedi ſtat,
Hærens ſic Turcas feriebat cominus enſe.
Auſtriades cernens flagrabat Martis amore,
Aſt vi cuſtodes cœptis audacibus obſtant.
Ter penetrant noſtri pugnando vulnera paſſi,
Arboris ad partem mali, Turcaſque repellunt,
Ter Parthi inſtando conuerſos cæde fugarunt:
Hiſpanus quarto puppim per venit ad ipſam.
Turcarum trepidatio. *Turbantur Turcæ ſubita formidine mortis,*
Tranſtra per & remos trepidabant vndique fortes
Deſeruere ſuum Baſſanem, Regia cuncta,
Ductores, Parthos, rectores claſſis in vndis,
Regali puppi, ſignis, armiſque relictis,
Delphinum ſimiles iuuenes immania cete

Per

Per fluctus videas timidos optare ſalutem.
Hic Baſſan caſus fertur gladioque periſſe,
Atque humilis miles truncum liquiſſe ſuperbum: Halli Baſſanis mors.
Victrici hic tandem ceſſit gens perfida noſtra,
Hiſpanus miles bellator ſpargere tela,
Contendit vires natas oſtendere bello:
Auſtriada in Parthos vrget præſentia quando,
Tunc memor ipſe ſui veterani roboris artus,
Iratuſque ſibi generoſas ſuſcitat iras.
Illyrici fortes pugnant, mixtique Liburni,
At Venetus patrias defendens agmine Naues
Oſtendit pulchram vitam iam pendere in armis.
Iamque Italus, Tuſcus, Germanus miles ad vnum
Æquo certabant in Turcas Marte feroces.
Inſtant ardentes telis, & robore Turcæ,
Quos Ligures piliſque, globis, ignique fatigant.
Nam fulmen belli radiabat fluctibus Andres Andreæ Doriæ encomium.
Doria, qui nomen traxit de Naue per vndas.
Sed crebras Parthi mittunt de more ſagittas,
Agmina telorumque ſeges figebat abunde,
Arcus in noſtram lunantes ſæpe cohortem,
Sæpe & remigium feriebant vndique ſæui,
Pectora confoſſus non ceſſat pellere remex,
Fortius adductis voluit freta verſa lacertis.
Innumeras colubri mergebant ſulphure naues.
Machina dum crebo torquet nitraria plumbum,
Puppibus ex altis rapiebant tranſtra, viroſque,
Glandibus immiſſis verrebant agmina late.
Stupea flamma volans Vulcani ex arte remiſſa
Spargitur in Turcas ignis comburere Naues.
Patrona inſtando iaciebat corpora Ponto,
Commendatarî virtute, ac viribus acta,
Quem proceres fortem comitati in prælia clari, Qui egregie pugnarunt.
Turba Fauentini Barcino in bello ſecuta eſt.
Iamque Duces noſtros pugnantes inſpice Princeps.
Bazanus Ductor claris pugnabat in armis
Aluarus, in Ponto teneris nutritus ab annis,
Gloria cui pelago patris cognomine creſcit.
Si quæ tunc longis ſcindebant æquora remis
Hiſpanæ hinc puppes certabant vincere naues

Turcarum; at ductu Bazani, & fortibus auſis
Parthenopes claſſes Cumano milite ſurgunt,
Corpore Parthenopes dicta qua rite ſepulto.
Gens Campana virûm bellatrix viribus agmen
Turcarum fractis vertebat puppibus ingens.
Iam Marcus ductor Romano milite plenam
Impulerat claſſem Turcas ſubmergere naues:
Agmine remorum, teliſque volantibus acto
Pugnabat Parthos ducibus ſuperare Latinis.
Occiſorum multitudo, & gemitus. *Iamque graues luctus auditi, & mutua Martis*
Funera, perque rates geminari triſtia fata.
Hi quibus inuiſi Turcæ, Parthique ſuperbi
Et qui noſtra ſuis experti viribus arma,
Iam cedunt, pariterque ruunt, ferroque petuntur:
Vincere contendunt noſtri, Turcæque reſiſtunt,
Euentuſque diu, dubia & victoria perſtat:
Non his, non illis Mars ſe oſtendebat amicum.
Tunc fluctus pelagi morientûm cæde rubeſcunt
Inſpiceres vndis reuoluta & corpora ferri,
Fluctibus in medijs pugnam, geminoſque reuolui,
Et pedibus nexis arrectos pectora ab vndis;
Pube tenus, videas, pugnis contendere ſæuis,
Vnguibus; & nares ſcindentes more ferarum,
Atque alios viuos innantes gurgite vaſto,
Complexos alios ſeſe dimittere in vndas,
Et ſparſos fluctu rurſus committere pugnam,
Præcipiti ſaltu quoſdam fera vulnera paſſos,
Abſciſſis manibus dum certant prendere proras,
Dentibus, & morſu, ſi fas eſt, tangere puppes.
Qui furor ille virûm miratur in agmine ductor,
Quæ ne ſeges ferri, telorum quâ ingruit horror?
Impetus ille ducum, quo nunc certamine pergit?
Auſtriades cruentam pugnam miratur. *Fulgura quæ in fluctus armis immiſſa coruſcant?*
Auſtriades vndis extendens lumina quærit:
Quæ moles Turcas iunxit? Quis clamor ad vndas?
Iamque faces, flammas, volantia tela videbat,
Inſpiciens pelago Chriſti videt eſſe cohortem:
Nam qui iam Crucibus candentes pectora ſacris
Commendatarî ſacra de claſſe Ioannis,
Virtute antiquâ, neruis, & robore belli,

Telorum

Telorum ſegetem mittentem viribus alte,
Imbrem de cœlo ſpiſſam cecidiſſe putares,
Irruerant Turcas remis, & naue ſequendo,
In puppes telis ſalientes vincere captant
Turcas iam notos, lacerantes vndique ferro
Certabant; animoſa cohors; huc impetus omnis
Turcarum verſus luctatur rumpere gentem
Inſenſam Mauris, Parthis, Regique Tyranno.
Ecce furens animis hos cernit Regulus Alger,
Luchalli Mauro dictus de nomine Turcis,
Quique fidem Chriſti Mahumeti peſte negarat,
Oblituſque Crucis viuæ, quam fronte gerebat,
Agnouit puppim ductricem, & ſigna Ioannis:
Nam ductor diſcors ira commotus iniqua,
Quod latus Auſtriadæ non poſſet claudere claſsis,
Luchalli ſæuis occurrit nauibus vnus.
Protinus in ſanctam fertur, vi, ac robore, Nauem,
Quinis armatis inuaſit puppibus vnam.
Exoritur clamor, ſurgitque miſerrima cædes,
Incenditque viros Mars ipſe, & robur vtrinque:
Teſiphone telis media inter funera ſæuit,
Commendatari memores virtutis auitæ, hos
Conſcia (dùm pugnant) ſtimulabat gloria Ponto,
Inſenſos Turcas, inimica & nomina gentis,
Et Melite quondam commôrat ſanguine rubra,
Ac tunc ipſa madens, Pathorum plena cruore
Inſula, Baſſanes geminos quæ vicerat olim
Terruerat bello diſperſos æquore toto,
Irriſos fecit patriam remeare fugaces.
Sic ſtragem magnam Turcarum Marte dedere,
Monſtranteſque Cruces, Diuique inſigne Ioannis
Pro Chriſtique fide, dùm pugnant ſanguine fuſo,
Ad votum cuncti cœlùm petiere Beati:
Quos Deus Omnipotens cepiſſe hinc creditur, illis
Spiritus & Sanctus mentes afflaſſe piorum,
Viuorum Iudex, defunctis gloria Sanctis,
Chriſtus venturus iuſtam dabit ipſe coronam.
Barbarigo Venetus perfoſſo lumine telo,
Annibalem referens (poſtquam victoria parta eſt)
Magnanimus dixit placida nunc morte quieſcam.

Melitenſium Equitum ſtrenuitas.

Luchàli à fide Chriſti deuius, in Melitenſis armat.

Sed ab eorum ſtrenuitate recedit.

Iam Baſſan truncus ſummas volitare per vndas,
Atque caput magnum præfixum cuſpide acuta,
Baſſanis caput cuſpide adfixū oſtenditur. *Prælongo in pilo, magno clamore videntûm,*
Terribiles oculos, nequeas aduerſa tuêri
Ora viri triſti, nigroque fluentia tabo:
Semiferi facies terret, prolixaque barba
Turgentis vultus (vt viuens, fronte minari
Viſus, nam Turcis oſtendit cautius ipſis)
Dux quidam, victor voluit vectare trophæum
Ductricem nauem, pelago quo terreat hoſtes;
De more vt faciunt victores claſſis ouantes.
Qui gladio pugnans fatis conceſſit honeſtis,
Nec potuit patriam, Turcamque videre ſuperbum.
Quòd ſi inter pugnam captus vir forte fuiſſet,
Ille fidem mirâ Chriſti virtute bibiſſet:
Quem remex noſter captiuus ſemper amârat,
Optaratque Crucem Baſſani in fronte videre.
Infelix mortem fato ſolabitur vnam,
Tunc dextra fratris cecidiſſe, & Marte Philippi.
Victoria pro Chriſtianis acclamatur. *Victoria auditur, victoria & incipit ire,*
Redditur, & victos clamat victoria Turcas,
Victori Auſtriadæ, victori Auguſta Philippo,
Cantatur Patri Romæ victoria Sancto.
Clamorem excipiunt Mauri, Parthique fugaces,
Franguntur vires, bellantûm concidit ardor,
Inclinat claſſis, dimittunt ſigna phalanges:
Turcarum proceres, nati par nobile fratrum,
Vt vidère caput perfoſſum cuſpide pili
Hærent, ingenti trepidant formidine claſſes:
Sed fratres lachrymas perculſâ mente dedere;
Tunc gemini triſtem rumpunt de pectore vocem:
Baſſanis filiorum fletus. *An tu magne Pater dederas promiſſa parenti?*
Vt te per fluctus crudeli morte peremptum
Cernentes animis rumpantur triſtibus ambo?
Captiuos moriens potuiſti linquere natos?
Inuiſos Græcis, Italis, Venetiſque, Liburnis,
Patribus ob natas, raptaſque ex littore matres?
Non capita amborum comitata in morte Parentem,
Præfixa in pilo claſſis Pontuſque videret?
Hæ iam ſpes noſtræ, bella hac exhauſta per vndas,

Gloria

Gloria Turcarum, felicis geſta Tyranni. En
Sub iuga ventura gentes, rerumque poteſtas:
Baſſani en claſsis Bizantum hac vſque trahenda:
Scilicet vt Veneti noſtri potirentur, & arma,
Tot Reges victos, diſiectaque corpora Ponto,
Captiuam claſſem cernant, fraterque Philippi.
Vt geminos ductet puppi, vinctoſque triumpho?
Sordidus vt miles iugulum regale feriret?
Regnatorque Pater truncus videaris in vndis
Quo ferimur miſeri ſerui ad faſtidia Regum?
Non iterum campos Bizanti, & regia caſtra,
Viſuri? & charos materna ſede penates?
At vos Hiſpani noſtri miſereſcite duri,
Spargite nos fluctu, vaſto hoc immergite Ponto,
Iam Venetus crudum per coſtas exigat enſem,
Crudeles ſumat nunc Patris nomine pœnas:
Gaudeat Illyricus Turcarum ſorte repulſâ,
In nos ardenter mites conuertite ferrum,
Porrectum iugulum mucrone, en, ſoluite noſtrum,
Figite iamque caput geminum ſic puppibus altis,
At Patris digno noſtri mandate ſepulchro.
Et iam lecta manus Parthique abière retrorſum.
Atque fugam verſæ ad ripas fecère carinæ: *Fugam Turcæ arripiunt.*
Permultæ Turcas exponunt littore latè,
Inſequitur noſtra, & puppes rapit inde fugaces.
Auſtriades alias pugnantes æquore Naues
Cernit adhuc noſtras, Turcaſque reſiſtere fortes:
Rurſus & arma parat, proram tunc Regia puppis
Conuertit, curſu cita gurgite deuolat illuc,
Auxilioque leuat certantes, Turca ſubactus
Agnouit puppim ductricem, cedere cœpit:
Criſtatumque videns Iuuenem percurrere, ſæue
Victoremque ſequi Turcas, Parthoſque ſuperbum
Diripere, & naues obiter quaſcumque videret,
Præcipiteſque viros curſu detrudere ad vndas,
Arma, rates, puppes ſpumoſo immergere Ponto: *Eorum deſperatio*
A dextra, læuaque frequentes vincere Naues,
Victoreſque Duces, inimica venire per altum
Tela, neque aduerſos Turcas, nec currere Parthos
Cernit, nec reliquos vllam ſperare ſalutem.

Iam ſummo in fluctu victricia ſigna Philippi
Conſpicit, Hiſpanos raptores tendere contra,
In naues ſubito ſalientes ſpargere prædam,
Oblitoſque ſui, pestis, ſociumque ſalutis,
De rapto ſolum pugnantes ſæpe videbat.
Cornua rauca, tubæ crepitantes claſſica victos
Terrebant ſonitu, clangentes ære canoro.
His viſis Parthus deſperat, Turca refugit.
Tunc multi iungunt manus, vinctique feruntur,
Et ſua victori commitunt arma benigno

Auſtriadæ benignitas, & liberalitas.

Cæſareo Princeps ſubiectis more pepercit,
Militibus tradit rapiendas vndique prædas,
Captiuoſque trahi Turcas, gentemque ſuperbam.
Ad proras multi properabant ire natantes,
Tunc miſeros videas reuomentes pectore fluctus.
Iam captam miles poſſet diuendere prædam,
Quamcumque Parthus pelago deduxerat audax
Imperat, heu miſeri, qui ſe ſine nomine nollent
Dedere victori, & ſortem. vitamque tueri
Certabat miles prædam cognoſcere captam,
Atque ſuas iuſte partes ſibi tradier inde:
Qui pro Rege ſuo Turcas inuaſerat hoſtes,
Pectoreque aduerſo monſtrabat vulnera paſſus:
Ductores auidi totam de more volebant:
Incertum vulgus ſtudia in contraria fertur,

Ob prædam miles in ſeditionem prolabitur.

Seditione leuis populus conſurgere viſus.
Iamque furor gentis commotis arma ferebat:
Ac ne forte viros fortuna aduerſa ſequatur,
Victoreſque Duces caſus contriſtet acerbus,
Auſtriades animos dictis, & pectora mulcet.
Imperio iuſtum munus ſibi quiſque recepit:
Nam bonus Auditor factis tunc partibus æquis
Iuſſus ſic Nabbas lites diſiunxit iniquas:
Quem claſſi cunctæ præfecit lege Philippus.
Pars maior rerum Turcarum eſt obruta fluctu,
Quippe inter pugnam mergebant multa miniſtri,
Multaque præterea reſtabant capta per hoſtem,
Dilapſæ & naues fugientûm multa tulere.
Direpta eſt Ducibus Regis captiua ſupellex,
Ingens argentum, veſtes, pulchrique tapetes,

Oſtro iam Regum vario, radiantia ſigna
Abſtulerant, Turcæ memores vel morte Tyranni. Prædæ diues deſcriptio.
Quos ſtudio patriæ videas ardere ferentes
Stemmata, ne noſtri Reges captiua viderent:
Gauderet vultus cernens, atque ora Philippus.
Et quibus ad menſas lautas accumbere ſueti,
Portâruntque toros, & lato margine lances,
Turcarum ſeriem longam, Regumque ſuperbas,
Auratos calices referentes orbe figuras:
Victorem Turcam cum gente, atque agmine pictum,
Tot claſſes victas, genteſque, & barbara regna,
Cælata ex auro Perſarum nomina Regum
Captorum, ductos pelago, terriſque triumphos,
Quos bello vincens depinxit Turca ſuperbus,
Vt potans etiam Turcas incenderet armis,
Vel memores animos renouaret Martis amore.
Quid referam Venetos rapientes magna, Liburnos,
Illyrici captos Turcas, quos inde tulerunt?
Atque Italus, Tuſcus redeuntes, nauta redemptor
Aduectaſque ſibi merces, quas emerit illic?
Captiuoſque Duces dandos puero ſque parenti,
Ingenti pretio redimendos vndique Turcis?
Regulus aufugit timidis inglorius armis, Luchalli fuga.
Non auſus noſtris pelago concurrere, cautè
Quos iam victores cernebat ſorte ſuperbos,
Andres quas toto fugientes æquore Naues
Doria tunc ſequitur, fruſtrà tamen ire IOANNES
Contendit, remex animo quia linquitur ipſe:
Perfidus euaſit dilapſus Regulus vndis:
Hic partem claſſis duxit, puppeſque ſequentes,
Pirataſque ſuos, arces, & clauſtra reuiſit,
Puppibus & tacitis nocturnus venit ad Alger,
Quam Saldem quondam veteres dixere Coloni. Alger olim Saldem dicta.
Triſtia cuſtodes non auſi inquirere fata,
Ne quà in captiuos ſæuiret perfidus ira,
Res geſtas pelago narrarat nuntia veri,
Famaque vulgarat Turcas ceſſiſſe Philippo.
Iam fuſos Turcas, diſperſas æquore Naues
Auſtriades claſſem miratur, & agmina capta.
Iam fractas puppes, reuoluta per æquora tranſtra,

Cymbas

Cymbas, antennas, malos, tabulaſque reuolui,
Sulphure, quas colubri flammis diſperſerat ignis;
Nec ſe victores Hiſpani credere poſſunt,
Nec Turcæ victos patiuntur claſſe vocari;
Hærenteſque Duces videas, cælumque tuentes,
Luminibus tacitis contemnunt vndique vires,
Ad Deum referunt victoriam Christiani.
Mortaleſque hominum neruos ſine Numine vanos,
Victoremque Deum Noſtri, Turcæque fatentur.
Corporibus plenæ Turcarum ſtare carinæ,
Et remex viſus pendens (miſerabile dictu!)
Intrabantque Duces, mileſque, & vulgus inerme,
Vt raperent auide Turcarum regia furtim,
Viſcera perque foros calcabant, membra virorum,
Et ſtarſos oculos, rorantes ſanguine remos.
Hæc dum Cæſareo Iuueni miranda videntur,
Dum ſtupet, & fratrem Turcas viciſſe Philippum,
Congaudet: Ductor cunctos optabat adeſſe
Hiſpanoſque Duces, grandes, regnoque potentes:
Iamque omnis fluctu claſſis currebat ab omni
Auſtriadæ omnes gratulantur.
Viſuri Auſtriadam victorem claſſe Philippi.
Noſtrates cuncti veneunt, Regiſque cohortes,
Ordine lætanturque Duces, Nautæque, Magiſtri.
Hinc primus Venetûm Dux tum lætiſſimus armis
Acceſſit ſenior comitatus gente ſuorum.
Regius Auſtriades venienti occurrit, honore
Et tunc ſe ſolito Ductores more ſalutant.
Et Marcus venit clarus virtute Colona,
Marchio Bazanus bello & clariſſimus illo
Bellatorque mari; Nautarum gloria ſummus
Doria, qui Hiſpanos ſemper dilexit amicos.
Omnes victori gratantur iure Philippo
Qui fratrem Hiſpanis fortitum cælitus armis,
Felix, qui in Parthos natus, quos nulla ſubegit
Regnantûm virtus: Craſſum, Romanaque ſigna
Fregerunt olim, terris, Pontoque ſuperbi.
Aliò inuadere tentant ſed reſipiſcunt.
Victores prædæ cuncti, rerumque potiti
Iam portus alios, vrbeſque inuadere tentant.
Sed quaſſæ puppes, non iam tractabile cælum,
Et ſæuum pelagus, cogebant quærere portum:
Gaudenteſque mari Siculas vertuntur ad oras,

Ingentes

Ingenteſque Deo grates iam ſoluere certant,
Dum curſus pelago Siculorum littora monſtrat,
Auguſtique procul rareſcunt clauſtra Pelori,
Hinc iam fama volans, ſucceſſu lætior ipſo,
Geſtorum claſsis, tanti prænuntia curſus,
Italiæ portus, Venetum turreſque marinas
Commemorat celſo Victoris ducta triumpho,
Expandit gaudens horrendo in pectore plumas,
Mille oculos, linguas aperit, tot ſubrigit aures: Fama per Orbem victoriam nuntiat
Spargere contendit peregrino hæc prælia mundo,
Gentibus occultis Auſtridam pandere Magnum.
Pontificem Summum poſt hæc conuenit, & illum
Orantem cernens, quæ ſciuit omnia dixit.
Qui ſubito lætus compleuit vocibus Aulam,
Circunſtant Patres dextra, læuaque frequentes,
Purpureis adſunt induti veſtibus omnes,
Gratantur Petri Romana in ſede locato,
Oſcula dantque pedi ſancto pia nomine Chriſti.
Qui exequias iuſsit defunctis rite peragi. Romam petit.
Hinc ſe fama ſuis conuertit protinus alis,
Alpinos ſaltuſque niuoſa cacumina turbat,
Et præceps veris Gallos rumoribus implet,
Obſtupuit gens illa diu, vix credere factum.
Iam iuga monſtrabat flammis combuſta Pyrenne,
Cantaber occurrit gaudens felicibus armis,
Aſtur vicinus conſurgit ad arma Philippi.
Protinus Hiſpanas currit vulgata per vrbes,
Inuenit Regem voluentem grandia ſecum, Hiſpaniam ingreditur.
Victorem fratrem, victos Turcaſque ſuperbos
Dixit, & incolumes portum ſumpſiſſe carinas,
Qui pius enque Deo referens hæc prælia ſummo,
Grates poſtque Dei-Genitrici ſoluit honeſtus.
Curia, dum Proceres, Ductores, Regia gaudet,
Dum currus, ludoſque parant celebrare per arces,
Longæuique ſenes dum Chriſti Numen adorant,
Et pompas ducuntque choros; Tunc fama per Orbem
Prælia ſancta refert, atque omnia garrula narrat.
Interea Princeps prædam partitur in omnes,
Romani partes, Veneti, Noſtrique tulerunt. Ex æquo diuiſa præda.
Octoginta autem cepit, Centumque carinas.

Et ſeptem longas omnes, ſimul arma IOANNES,
Innumeros colubros longos, curtoſque recepit,
Millia ſena virum ceſſerunt fortia pugnæ,
Octoginta ardens iuſſit deducere Regi,
Perlongos colubros fratri, quos legerat ipſe:
Ductores regni ſenos, par nobile fratrum,
Quám vellet patrem viuum duxiſſe triumpho,
Et captum frater pelago miſiſſe, Philippo,
Ingens nam virtus Mauro, prudentia bello;
Hiſpanos captos Baſſan tractabat amicè,
Et dabat his veſtem, frigus ne lædere poſſet,
Atque famem miſeris generoſus ſæpe leuabat.
Captorum numerum Bis Quinque & Millia cenſes,
Multaque præterea, quæ fama obſcura relinquit:
Longum eſſet numerum captarum dicere rerum.
Turcarum capta eſt Regni, Pontique poteſtas,
Nam Nautæ audaces perierunt fluctibus omnes,
Amiſit pelago Ductores, arma, rudentes,
Tranſtraque cum fabris, remex ſubmerſus in vndis;
Liberaque ex noſtris hominum ſunt Millia ſena,
Quos Baſſan pugna captiuos duxerat idem,
Seruitio longo remos impellere ſuetos,
Sub ducibus duris portantes pondera claſſis.
Septâginta addas Quinceno, Scriptor, & Anno
Virginei partus vno poſt Mille peracto,
Nonis Octobris pugnatum, res benè geſta eſt
Iamquè ex ex conſpectu Siculæ telluris, ab alto
Æquatæ numero currebant æquore puppes
Lætitiaque Duces, magno certamine roſtris
Scindebant pelagus, properantes tangere terram:
Iam ſale tabentes artus exponere ripis
Exoptant auidi, Nautæ claſſiſque Magiſtri:
Regiaque Auſtriadæ ductabat celſa carinas,
Fatalis puppis victrix Hiſpana Philippi
Signa vehens, proceresque viros, Regiſque cohortem,
Tendebat longo ſublatos ordine remos.
Regius Auſtriades fulgebat victor in armis,
Præ ſe fraternum monſtrabant ora rigorem,
Victoris Caroli faciem, vultuſque ferebat.
Auerſis proris raptantur ab æquore victæ

Quæ amiſerat claſſis Turcica?

Tempus, quo hæc victoria euenit.

Oras Siculas ingredi parant.

Turcarum

Turcarum Naues, tracta, vinctaque catenis,
Vexillis captis verrentes turpiter vndas:
Baſſanis puppis captiua his turpior ibat,
Mutatiſque retro remis, humiliſque ſubibat
Iam portum, Turcis inuiſum puppibus ante:
Signaque verſa ſui referebat mira Tyranni,
Captorum ſeries, fratres, Regnique poteſtas,
Rectores, Seníque Duces, Parthíque ſuperbi
Demiſſo vultu, fluctus ſpectare maligne.
Inſula conſurgit, venientum fama vagatur, *Inſula ciues accurrunt ad portum.*
En ruit ad portum Siculorum mira iuuentus,
Ardentes ſtudio viſendi grandia cuncti,
Patres, atque viri, pueri, vulguſque per vrbes,
Iam fractas vires, inimica & tela Tyranni
Viſuri, claſſem victam, Turcaſque ſubactos,
Quos trepidi quondam venientes ſæpe timebant.
Diſcurrunt læti, manibuſque orare ſupinis
Non ceſſant, Chriſtum Dominum laudare frequentes.
Expleri nequeunt animi; vultuque ſubinde
Auſtriadam repetunt, animis, ac mente requirunt.
Et iam turba Ducum Siculis aduenerat oris, *Magiſtratus accurrunt.*
Prætoreſque loci, cuſtodes, Curia Regis,
Munera cuncta, forum, Præfecti ex ordine, Iudex,
Officij Sancti Patres, queis impia cura;
Et qui ducebat Siculos pro Rege marinos:
Marchio nam fuerat Peſcara nomine gentis.
Præterea Templis incedit pompa piorum,
Presbyteri, Parochi, Doctores, rite Sacerdos,
Innumerumque graues procedunt littora verſus,
Gloria celſa Deo-Patri, Natoque potenti
Spiritui-Sancto canitur per ſecula ſacris:
Occurrunt omnes Auſtriadam nomine Patris,
Et Fratris dignum felici voce ſalutant. *Omnium vota.*
Quem Deus incolumem ſeruarit carmine laudant:
Hiſpanæ gentis Ductor per Regna futurus,
Per pelagus victor fertur, Mars alter in Orbe:
Felix qui Turcas ſubuertat claſſe ſuperbos,
Expugnet qui Domum ſanctam virtute parentum,
Et nobis Chriſti iam reddat ab hoſte ſepulchrum;
Extinguat fœdam Mahumeti nomine ſectam;

Quando hæc non Carolo ceſſit victoria Patri,
Auſtriadæ tandem dabitur ſub Rege Philippo.
Ipſe Pater Sanctus Nauale hoc carmine bellum,
Poſteritas Mundi vt teneat ventura legendum,
Nunc voluit proprio gentes cognoſcere Motu,
Vt noſtros moueat geſtorum fama nepotes.
Felix euentus claſſis, victoria, curſus,
Vt Roma vigilans cuſtos, Paſtorque priorum,
Dux Venetúmque ſimul iunctus, noſterque Philippus
Auſtriadæ claſſem committant iure IOANNI,
Prælia qui felix exhauſit nomine Chriſti,
Armatuſque fide pugnauit vincere Turcas,
Subiuga Baſſanes mutet, capietque Tyrannos,
Parthorum Reges ductabit ſæpe triumphis.
O! macte ô virtute valens, felixque IOANNES,
Cui Deus Omnipotens tantum contingere nomen
Conceſſit, fato conſurgis victor in Orbe,
Turcarum dominus, rerumque futurus vbique.
Cuique Aſia hos diues paritura eſt iure triumphos
Afros iam victos, Ægyptum, barbara regna
Cerneſque ipſa diu, venient tibi regia cuncta
Auſpicijs ſubiecta tuis, tunc Indus, Arabſque,
Sub iuga iam poſito mittentur nomine Reges:
Occeanuſque tibi victori brachia tendet,
Æthiopeſque procul pulſabunt tympana læti,
Victorique ſui celebrabunt thura Sabæi.

Auſtriada quæ Auctor deſideret.

Hactenus *Ioannes Latinus* Æthiops ACTA victoriæ huius recenſuit, quæ licet prolixiora, quia rariſſima, & abs *Æthiope* carmine conſcripta, iure ſubiungere opus fuit.

OCTAVO IDVS
Octobris.
DIES VIII.

A. HISPALI *in Bætica* S. PETRI *ipſius vrbis Ciuis, &* *Martyris, qui cum militiam per aliquot annos inſe-*

queretur

quereretur ſtrenuus, & Trajani *Imperatoris apud* Daciam *amplecteretur veſtigia, vexilliſque Romanis adhæreret intrepidus; deuictis Dacijs, emeritus remeauit ad propria, vbi Chriſto nomen dedit, pro cuius fide vitam offerens, ipſo Imperatore regnante, ad martyrij palmam admirabili propenſione cucurrit.*

B. Toleti *in Carpetania Hiſpaniæ* S. Petri *cognomento* Pulchri, *ipſius Vrbis Regiæ Epiſcopi: qui ex diſcipulo* S. Iuliani, *ob morum excellentiam, fidei integritatem, & doctrinæ ſpecimen, inter* Sarracenorum, *ciuitatem occupantium, oppreſſiones ad Patriarchalis infulam Eccleſiæ deuenit; tandem virtutibus cumulatus, & gloriâ ſignorum illuſtris in Domino obdormiuit.*

NOTÆ.

Sanctus Petrus *Martyr Hiſpalenſis in Baticæ Hiſpaniæ.*] Celebris eſt huius Martyris memoria apud *Martyrologiorum* Scriptores, præcipue Vſuardum, Galeſinium, & recentiores, à quibus Romanum *h. d. fol.* 624. *lit. F.* hoc elogio: Hispali *in Hiſpania* S. Petri *Martyris.* Cum quo conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 165 *col.* 2. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 216. *col.* 2. Conſtantius Felicius in *Ital fol.* 133. 2. *p.* Ieronymus de la Higuera in *Hiſpan. MS. fol.* 48. Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib.* 11. *n.* 276. Philippus Ferrarius in *Topograph. SS. verb.* Hiſpalis *fol.* 61. *col.* 2. De eo ſcripſere Ioannes Vaſſeus in *Chron. Ann.* 306. Thomas Truxillo in *Theſaur. Concionat. Tom.* 2. *fol.* 1868. Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 10. *c.* 16. Stephanus Garibay. in *Compend. Hiſtorial. lib.* 7. *c.* 45. D. Franciſcus Padilla *Hiſtor. Eccleſ. Hiſpan. Tom.* 1. *Cent.* 4. *c.* 27. Alfonſus Morgado *Hiſtor. Hiſpal. lib.* 1. *c.* 4. Ioannes Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib.* 2. *c.* 8. D. Martinus Carrillo in *Annal. Eccleſ.* 1. *p. Ann.* 306. Henricus Sedulius in *Vit. S. Didac. c.* 2. Rodericus Caro in *Antiquit. Hiſpalenſ. lib.* 2. *c.* 11. *fol.* 70. D. Paulus de Eſpinoſa *Hiſtor. Hiſpal. lib.* 1. *c.* 4. Alfonſus Villegas in *Flor. SS. Tom.* 2. *fol.* 236. Baſilius Sanctorus in *Flor. SS. Tom.* 2. *fol.* 213. P. Antonius Quintana-Dueñas *Hiſtor. SS. Hiſpalenſ. fol.* 62. Olim etiam eius officium in Breuiar. Antiq. Eborenſi, Hiſpalenſi, Zamorenſi, Palentino, & alijs Eius Acta nullus ſcripſit, quia integram rerum geſtarum S. Martyris cognitionem nequaquam adeptus eſt, Nos illa coagulabimus ex *Epigrammate* vetuſtiſſimo apud *Aulum Halum* meum in *Codice Carminum SS. Hiſpaniæ*, quod infra dabimus:

A. *Martyrologia.*

Scriptores.

Breuiaria vetuſtiora.

ACTA S. PETRI MARTYRIS Hiſpalenſis, & Vrbis ipſius Ciuis ex Antiquo Epigrammate MS. & alijs Scriptoribus.

Petrus *origine* Hiſpanus, *apud vrbem Bæticæ* Hiſpalim *celeberrimam natus ex parentibus Ethnicis, qui cùm ad iuuentutis annos accederet, baltheo militari præcinctus, ſub Aquilis Imperij* Trajano *imperante militauit.*

Origo, & patria.

litauit. Cuius fortunam inſequi conſtituens, cùm Daciam *aggredere Imperator homopolus decreuiſſet, eius caſtris intrepidus adhæſit.* Daciam *itaque profectus, & ibidem ſtrenui militis miniſterium exercens, ſibi gloriam non infimum in congreßibus comparauit. Victoriam igitur Princeps Hiſpanus de Dacijs honorifice reportans, Legiones ſecum ducens Romanas, pacatam prouinciam relinquens, in Italiam triumphator inclytus repedauit. Quem* Petrvs *inſequutus, eius militiæ per aliquot annos inſcriptus permanſit, donec Anno Quinto Trajani Conſulatus emeriti indulgentiam adeptus* Hiſpalim *patriam glorioſâ immunitate reuerſus eſt. Tunc verò emeritus miles, iam ætate maturus Chriſti Domini forte Romæ, & alibi, veritate captus,* Hiſpali *verbum Euangelicum audire conſtituit, eius amore delectatus, & rationis fulmine allectus, tandem, dimißis Idolorum erroribus, fidem Catholicam amplecti, ſub vexillo Crucis viuere, Chriſti diuinitatem fateri, & pro eius confeßione, ſi caſus, & tempus occurrat, omnia tormenta pati decreuit. Hoc equidem propoſito feruidus cœtui Chriſtianorum adhæſit, baptiſmi lauacrum expetiuit, & in numero fidelium deſcribi totis viſcerum conatibus, & integris cordis affectibus flagitauit.* Petri *denique ſupplicationibus inclinati fideles, pro eo Epiſcopo cœperunt orare, qui cognita eius fide protinus illum ſolemniter baptizauit. Hoc igitur munere donatus, inſigne de ſe in poſterum fidei adepta præbuit teſtimonium, nam exurgente* Trajani *Imperatoris aduerſus Chriſti pediſſequos perſecutionis procellâ, Beatiſſimus Miles inter alios Chriſticolas ob fidem ſuſceptam ad Tribunal à ſatellibus* Hiſpali *delatus, cùm Dijs thura litare negligeret, & Chriſtum verum Deum intrepide fateretur, poſt verbera, equuleum, & alia cruciamina, tandem capite plexus, immarceßibilem martyrio coronam adeptus eſt,* VIII. Idus Octobris *Anno Domini* C. X. *vel circiter. Cuius corpus à fidelibus honorifice ſepultum, poſtmodum ſequentibus ſeculis inter* Hiſpanos *ſummam venerationem promeruit. Sed eueniente Hiſpaniæ excidio, Sarracenorum oppreßione cultus tanti Martyris obliteratus extitit, donec Anno Domini* M DC XXIV. *Capitulum* S. E. *Hiſpalenſis illum excitauit, eiuſque Officium iterum celebrare Duplex in Archiepiſcopatu præcepit.*

Militia.

Patriam reuertitur.

Ad fidem conuertitur.

Comprehenditur.

Coronatur.

En Lector amice Acta, quæ ex vetuſto *Epigrammate* deſumpſimus, hactenus à Noſtris, & Exteris Scriptoribus incognita, apud quos varium, dubium, & confuſum paſſionis tempus, rerumque geſtarum ſtrues, cuius *Epigrammatis*, vt dicta probentur, Antiqui ecphraſim ſubijcere compellimur, huiuſmodi.

Probantur Epigrammate vetuſte Acta S. Martyris.

PRO S. PETRO HISPALENSI Martyre, Carmen.

Hiſpalis *ô quantos numeras pro Nomine paſſos*
Martyres heu Chriſti, quos veneraris adhuc.
Tunc dedit artus ſacratos pro Numine Petrvs,
Ille tuus Ciuis, quem tuus ardet amor.
Iſte peregrinas Trajani *ſæpe phalanges*
Inſequitur miles, Dacia *caſtra means.*
Emeritus patriam repedauit Conſule Quinto,
Quâ Chriſti nomen ſuſcipit vrbis honos.
Militat in fide, qui pro Cæſaris omine bella
Suſtinuit valens, donec amara capit.

Tandem mucronis canum ſub cuſpide caput
Principis Hiſpani obtulit hauſtus amor.

Hinc venit notandum, quòd in *Diſtich.* 4. quo dicitur S. PETRVM patriam Emeritum repedaſſe *Conſule Quinto* non eſſe intelligendum de aliquo *Conſule*, nomine *Quinto*, ſed de *Quinto Conſulatu* Imperatoris Trajani, qui incidit Anno Domini C. V. Patet ex Cardinali Cæſare Baronio in *Annal. Eccleſ. Tom.* 2. *Ann.* 105. *n.* 1. *fol.* 24.

Anno 105. patriam repedauit, & carmen explicatur.

ITEM etiam notabis quanto errore fuerint hallucinati Scriptores noſtri, quorum alij tempus agonis eueniſſe dixerunt in *primo ſeculo* Natiuitatis Chriſti; alij in *Quarto ſeculo* ad Annum CCC. VI. in perſecutione Diocletiani; & Maximiani, cùm conſtet ex vetuſto Epigrammate ſuperius relato, illum occubuiſſe in perſecutione *Trajani* Noſtri, circa Annum C. X. quo aduerſus Eccleſiam, eiuſque membra perſecutionem *Tertiam* excitauit, vt notauit Ioannes Andreas Gilius *de Perſecut. Eccleſ. lib.* 2. *Perſecut.* 3. *fol.* 50.

Quo tempore compleuit agonem?

DE Nomine verò PETRI quod in omnibus Scriptoribus, Martyrologis, & Breuiarijs conſignatum conſpicimus S. Martyri, plurimi ex Noſtris dixêre, illud ipſi impoſitum fuiſſe ob honorem S. Petri Apoſtolorum Principis, vt ſcribit P. Quintana-Dueñas in *Hiſtor. SS. Hiſpal. d. fol.* 62. Quod & Nos probamus, cùm veriſimile ſit eum hoc Nomen ſumpſiſſe in Baptiſmatis lauacro, & proprium Gentilicum deſpexiſſe, maxime cùm conſtet ſic hocce Nomen Hebraicum, & nunquam Romanum extitiſſe.

Quâ causâ Petri nomen aſſumpſit?

QVATENVS ad eius ſepulchrum *Hiſpali* conditum, & in agro *S. Iuſtæ* ipſius vrbis tumulatum Corpus, S. Martyris, aliqui Scriptores Hiſpalenſes fatentur, vt idem P. Quintana-Dueñas *fol.* 63. ſcriptum reliquit. Quod & credimus, eſto quòd ibidem agonem compleuiſſe conſtet, nec credendum eſt in aliam regionem tranſlatum fuiſſe.

Quo loco corpus conditum fuerit?

CIRCA antiquum cultum S. Martyri exhibitum in Hiſpania liquet ex Breuiarijs ſuperius recenſitis, & in *Tudenſi*, in cuius *Kalendario* etiam eius Officium conſignatur, & fatetur Petrus Galeſinus in *Not. ad Martyrolog. Gener. h. d. fol.* 171. & Baronius in *Not. ad Martyrolog. Roman. lit.* F. *fol.* 624. Quos ſequitur P. Quintana-Dueñas *d. fol.* 63. qui etiam de nuperrimo cultu, & officio S. Martyri conceſſo ad Annum M. DC. XXIV. per Illuſtriſſimos Decanum, & Capitulum S. E. *Hiſpalenſis*, quo iubetur per totam diœceſim celebrari feſtum hoc die cum ritu Duplici Secundæ Claſſis, mentionem facit. Et conſtat expreſſe hoc ex *Manuali* recentiori SS. Hiſpalenſium typis edito *Madridij* ex Topographia Regia, *Anno Domini.* M. DC. XXX.

Antiquus, & recens cultus.

S. PETRVS *cognomento* PVLCHER *Epiſcopus Toletanus, Confeſſor.*] Quamquam huius ſanctiſſimi Præſulis nomen adhuc ſcriptum in numero Sanctorum Vniuerſalis Eccleſiæ non inueniatur, non eſt dubium quin olim cultum in S. E. *Toletana* promeruit, ob eius inſignes virtutes, probatam fidem, & egregiam doctrinam, qua *Hiſpalenſes*, & cæteros *Hiſpaniæ* populos, quos error in computatione diei Paſchatis abſorbuerat, erudiuit, vt fatetur Luitprandus in *Chron. Ann.* 746. *n.* 221. *fol.* 402. his verbis: PETRVS *cognomento* PVLCHER *regit Eccleſiam* Toletanam *poſt* Concórdium *& prius alios annos Quinque. Fuit hic ſcriptor nobilis, & acerrimus fidei Defenſor.* Melius in *Aduerſar. n.* 174. *fol.* 487. hac ſerie: PETRVS PVLCHER *ſcripſit ad* Clementem I. *Epiſcopum* Hiſpalenſem, *clerumque, vt Primas, quod Anno* DCC. XLVII. *celebrauerant ſanctum diem Paſcha* XXIX. Martij. *cum eſſet celebrandus* II Aprilis. *Reſpondit verò* Clemens, *& clerus gratias agens.* Hinc Ieronymus de la Higuera in *Martyrolog. Hiſpan. MS. h. d.* illius nomen repoſuit. De eo ſcripſere poſt Luitprandum, Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. Ann.* 743. *n.* 384. *fol.* 93. D. Garſias de Loayſa in *Not. ad Concil. Tolet. Gundemar. fol.* 120. Ioannes Vaſſeus in *Chron. Ann.* 747. Franciſcus Piſa *Hiſtor. Tolet. lib.* 3. *c.* 5. Ioannes Mariana *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 7. *c.* 6. D. Thomas Tamayo in *Not. ad Luitprand. fol.* 131. P. Higuera in *Not. ad eundem n. n.* 221. *fol.* 402. Aluarus Gomezius in *Dipthyc. Tolet. fol.* 28. idem D.

B.

Scriptores.

Thomas

Thomas Tamayo in *Veritat. Dextr. Nouit* 7.*fol.* 126. *col.* 2. D. D. Didacus Caſtejon in *Primat. Toletan.* 3.*p.c.* 1. §. 2.*Tom.* 2.*fol.* 548. P. Antonius Quintana-Dueñas *de Excellent.* S. E. *Toletan.* c. 38.*fol.* 111. Eius ACTA Breui epilogo collegit idem *Aluarus Gomezius*, vt inquit *Higuera*; illa ſic dabimus.

ACTA S. PETRI COGNOMENTO Pulchri, Epiſcopi Toletani in Hiſpania, ex Varijs Scriptoribus

Origo, & Patria.

PETRVS *ob oris pulchritudinem, & elegantiam, morumque ſuauitatem, cognomento* PVLCHER, *Ciuis fuit* Toletanus, *ex parentum Muzarabum Gothicis, & nobiliſſimis familijs, dùm Regia ciuitas ſub Sarracenorum iugo ſubderetur, exortus. Cùm ergo ad adoleſcentiæ perueniret ætatem, illico ſub diſciplinâ* S. *Iuliani cognomento Vrbani Antiſtitis Toletani multum temporis exegit, ita vt impoſterum per totam Hiſpaniam eius maximè extolleretur ſapientia, doctrinaque plurimum extenderetur in Vrbe.*

Diſcipulus S. Iuliani Vrbani.

Sic inter Muzarabum anguſtias, Eccleſiarum mœrorem, & Arabum iniurias Beatiſſimus Vir excidium quoque deplorabat Hiſpanum, vrbemque tantâ pulchritudine olim eximiam, funeſtiſſimis, ſtragibus, & horrendis cladibus deturpatam, ab intimis viſceribus condolebat. Eius cum S. Concordius *Pontifex Toletanus doctrinam ſæpius demiraretur, & vitæ integritatem ſpecularetur inſignem, illum inter Eccleſiæ Miniſtros liberaliter conſignauit, & in Clericorum numero adſcribi præcepit.*

Miniſter Eccleſiæ efficitur.

Quo munere decoratus Sanctiſſimus Dei famulus, protinus ſic officio ſuo cumulatiſſimè, & ſumma cum laude ſatiſfecit, vt ad cæteros ſacros vſque ad Presbyteratus ordines breui temporum interſtitio conſcenderet. Eius quoque, doctrina, & ingenij acumine delectatus Concordius ſic eius ſocietatem amplexatus fuit, dum vixit, quod nihil abſque eius conſilio decernere videretur. Sed illa è viuis ſublato, PETRVS *omnium ſuffragijs Toletanus Epiſcopus acclamatus inſulam ſacram diſperſi gregis induere coactus eſt.*

Et Toletanus Antiſtes.

Tempori itaque cedens, munus Apoſtolicum, ſuis humeris formidabile, ſuſcipiens, nulla mora interpoſita ad gregem erudiendum, & in fide roborandum, continuis concionibus, & ſcriptis frequentibus, animum adiecit. Hinc cauſſato, quod Epiſcopus, & Clerus Hiſpalenſis vrbis in celebrando Paſcharis die Conciliorum canones reſpuebant, Libellum fide plenum auctoritatibus Summorum Pontificum refertum, & rationibus concinnatum ſcripſit, quo error Hiſpalenſium, & aliorum detectus eſt, ita vt in poſterum vniuerſa Hiſpania PETRI *Noſtri doctrinam amplecteretur.*

Scripſit Libellum de Paſchate celebrando.

Sed & ingenij, & iudicij laude præclarus extitit, nam cum plurimam fidelium Muzarabum cateruam, quæ ſub Agarenorum ſeruitute ſibi victum quærebat, moribus infidelium adhærentem, intelligeret, eoſque Diabolicâ fraude hallucinantes notaret. Numine adiuuante aliorum fidelium ſtipibus, & eleemoſynis periclitantes eximere, & ab iugo ſeruitutis liberare Paſtor inclytus deſtinauit. Qua denique charitatis cautela, plurimos è faucibus Diaboli, & erroris cumulatiſſimè nexibus ademit.

Eius charitas in Muzarabes.

Adeo caſtimoniæ cuſtos, & amicus fuit, vt à Froilane Rege Aſturum contenderet, quod legem conderet, qua abrogaret turpiſſimas, & incectas Sacerdotum, & Clericorum nuptias, quæ ſuperfuerant in Hiſpania, ex conceſſione præcipitis Vvitizæ. Quod & proculdubio Sanctiſſimus obtineret Antiſtes, niſi morte præuentus, vltimum conſpiciendi finem interdiceretur.

Caſtitas in profligandis Sacerdotum nuptijs.

Itaque S. *Epiſcopus dum in Sede Primaria vixit, ſemper fuit ſpiritualibus, & temporalibus Chriſtianorum Muzarabum neceſſitatibus intentus, quorum ærumnas ipſe cum illis ſæpius deplorabat, eorum angores deflebat, onera ſuſtentabat, & pericula diuertebat. Clerum ſub Sacrorum Canonum regulis compeſcebat, ita vt nullus abſque honeſtatis ſignaculo, & religionis ſtemmate in publicum prodire permitteretur. Tandē poſt Quinque annos Sacerdotij*

cerdotij, ætatis, & mœroris damno confectus, morbi aſsiduitate, grauatus, Sacramentis Eccleſiæ munitus, in fatâ conceſsit, VIII. Idus Octobris, *Anno Domini* DCC. LXII. *Cuius Corpus in Æde* S. Iuſtæ *Toletana ſepultum; ille Cixila eius Archidiaconus, & Succeſſor hoc poſuit Epitaphium.*

Moritur, & ſepelitur.

Pulcher erat PETRVS *ſpecie, & fuit vndique Pulcher*
Moribus, & vita, nomine, corde, fide.
Iſte Toletanus *Ciuis, dùm Præſul in altum*
Conſcendit munus, Vrbis vbique Pater;
Muzarabum proprias ſuſtinuit integer hoſtis
Ærumnas Mauri, quas dabat iſte ſuis.
Hic populum rexit felix, & ſacra benignus
Munia diſtribuit, ſemper amore cluens.
Doctrinis clarum noſcens Hiſpania PETRVM,
Illius accepit dogmata ſancta, pia.
Tandem confectus ſenio per grauida morbi
Veſtigia, Antiſtes cœlica regna capit.
Octauo Octobris *moritur quò indicitur* Idus,
Sacraque Paſtoris pignora Iuſta tenet,
Hæc Cixila *ſuus Succeſſor carmina Diuo*
Obtulit vt Noſter experiatur amor.

Hactenus ACTORVM relatio, quam ex varijs Scriptoribus ſuperius recenſitis colligere potuimus. In quibus illud illuſtrandum venit, ſcilicet: *An ſucceſſeſſerit in Sede Toletana* Concordio, *an* Concordius *illi*? & an *Cixila* præfectus Noſtro PETRO fuerit, an ſuffectus? Cui quæſito reſpondet P. Higuera in *Not. ad Luitprand. in Chron d.n.* 121. *fol.* 402. aſſerens, Vaſſeum illum ponere poſt Cixilanem; Catalogum verò Wormarienſem poſt Concordium ante Cixilanem, cuius ſententiam ſequuntur Luitprandus, ibi: PETRVS *cognomento* PVLCHER *regit Eccleſiam Toletanam poſt Concordium* Et poſtmodum *Ann.* 752. *n.* 229. *fol.* 406. loquens de ſucceſſione *Cixilani* proſequitur: *Cixila* PETR: PVLCHRI *Archidiaconus fit Toleti Pontifex.* Eadem Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. d. Ann.* 742. *n.* 384. *fol* 93. hac periodo: PETRVS *cognomento* PVLCHER, *ob oris pulchritudinem, & elegantiam; morumque ſuauitatē: Diſcipulus* S. Iuliani, *doctrinâ fideque præclarus; Scriptor nobilis, ſucceſsit in Sede Toletana* S. Concordio, *feditque in Sede Primaria Toletana fere Sex annis ſummâ cum laude ingenij.* Qui poſtea *n.* 390. *fol.* 94. ſucceſſorem PETRI commemorans, proſequitur: PETRO-PVLCHRO *ſuccedit in Sede Toletana* Cixila, *Vir egregius. Hic fuit* PETRI *eiuſdem Archidiaconus.* Conſentit D. Garſias Loayſa *Not. ad Concil. Gundemar. fol.* 120. in Epiſcopatu Tolerano Noſtri PETRI, ſed in ſucceſſionis tempore aberrauit cum alijs conſignans ſucceſſionem iſtius poſt *Cixilanem*, cùm conſtet ex ſupra relatis clauſulis *Luitprandi* & *Iuliani* præceſſiſſe *Cixilanem*, & patet ex vltimo carmine Epitaphij, ab ipſo *Cixilano* conſcripti, ibi:

Quo tempore Toletanus Antiſtes? Et an poſt Concordium, & Cixilanem, vel poſt?

Hæc CIXILA *ſuus Succeſſor carmina Diuo*
Obtulit, vt Noſter experiatur amor.

Quorum ſentētia ſubnixi recentiores Dipthycarum Toletanæ Sedis Scriptores PETRVM Noſtrum poſt *Concordium*, & ante *Cixilanem* conſcribunt, vt ex

Catalogis D. Thomæ Tamayo *d. Nouit. 7. fol* 126. *col.* 2. D. Didaci Caſtejon in *Primat. Tolet. Tom.* 2. 3. *p. c. l.* §. 2. *fol.* 548 liquet.

An Martyr fuerit? VNVM in hac relatione dubium ſe offert, quod ex Aduerſarijs Luitprandi *n.* 172. apud D. D. Laurent. Ramir. *fol.* 487. deſumitur, ſcilicet an fuerit Martyr, his verbis: PETRVS *cognomento* PVLCHER, *& ob elegantiam oris, & multo magis ob morum ſanctitatem, dum peragrat loca ſancta, Archiepiſcopus* Toletanus, *Damaſci comprehenſus à Sarracenis, & horribilibus cruciatus ſupplicijs, & in Crucem actus, nobile conſummauit martyrium, Anno Domini* DCC. LII. Quæ clauſula proculdubio abundat; nam *D. Thomas Tamayo*, qui hæc *Aduerſaria Luitprandi* etiam typis edidit, hæc prorſus verba reſpuit, tanquam ab aliquo amanuenſi excogitata imperito, qui Toletanæ Sedis Præſulum res geſtas ignorabat, ideò cùm conſtet *Toleti* vita functum PETRVM, & in Eccleſia *S. Iuſtæ* ſepultum, ecphraſis ſupradicta venit negligenda.

SEPTIMO IDVS

Octobris.

DIES IX.

A. *Celebris eſt in* Hiſpania *memoria* S. DIONYSII *Areopagitæ*, *&* S. Pauli *Apoſtoli Diſcipuli*, *qui cùm à* B. Clemente *Pontifice Maximo*, *totius* Galliæ *eligeretur Apoſtolus*, *Noſtrates adijt*, *vrbes inuiſit*, *Eccleſias luſtrauit*, *Chriſtianos fouit*, *&* Gallias *reuertens*, *apud* Pariſios *coronâ pulchritudinis per martyrium*, *ad cælos redimitus aſcendit.*

NOTÆ.

A. *Encomion.* SANCTI DIONYSII Areopagitæ *Galliarum Apoſtoli*, *& Hiſpaniarum Prædicatoris Commemoratio.*] Famigeratus apud omnes Gentes huius S. Apoſtoli *Galliarum* ſpiritus, ſiue illum inter tenebras idololatriæ conſideres, ſiue ipſum inter radios lucis Chriſtianæ conſpectes. Nam ille primum animi ſui lumen ex Solis deliquio exhauriens, prodigio fuit prodigioſe mutatus. Commune itaque Naturæ iuſtitium ipſum fecit iuſtum; terræmotus ille propoſiti firmitatem dedit: ſuſpicio pereuntis, vel Naturæ, vel Mundi illum excitauit ad vitam. Iſte ergo, qui ſolitus erat inter Areopagi tenebras ſententiam dicere, de tenebris illuminatus faſſus eſt Deum. His è Martis pago, Martiales hauſit ſpiritus, ſed ita, vt ipſum Catholicus Martem deſtrueret obſcænum. Deinde ex Athenis profectus in Gallias, vt Dodonæam columbam faceret Noctuam, indocti poſt eum cœperunt haberi Druidæ. Ille vt perfunderet luce populos nouâ, nouum propoſuit argumentum, verſæ lucis in noctem. Cùm ad palmam accederet,

accederet, accedentem ad eum cum ſecuri Lictorem, radiata fronte, & alacri vultu abſterruit primùm, poſt decuit mori teſtem morientis Dei. Stetit mire dum decollaretur, & ambulauit mortuus, ſolitus ſedere in ſubſellijs viuens. Tandem victrice dexterâ geſtans retulit ſpolium triumphale conſtantiæ; non vt alij turpe caput hoſtis, ſed ſuum lauro martyrij redimitum. Hinc vniuerſalis Eccleſia tantum Præſulem encomijs honorat, elogijs celebrat, & ſacris officijs cohoneſtat. Sic Romanum Martyrologium *h. d. fol.* 625. ſequenti epigraphe: *Lutetiæ Pariſiorum Natalis SS. Martyrum* Dionysii Areopagitæ *Epiſcopi, qui ab Apoſtolo Paulo baptizatus, primus* Athenienſium *Epiſcopus eſt ordinatus: deinde Romam veniens, à B. Clemente Romano Pontifice in Gallias prædicandi gratiâ directus eſt: & ad præfatam urbem deueniens, cùm ibi per aliquot annos commiſſum ſibi opus fideliter proſequeretur, tandem à Præfecto Feſcennino poſt grauiſſima tormentorum genera, vna cum Socijs gladio animaduerſus, martyrium compleuit.* Conueniunt Martyrologia Bedæ, Vſuardi, Adonis, & cætera recentiorum, cum Græcorum Menologijs, & Menadibus, necnon ſubſcribunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 166. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 217. Conſtantius Felix in *Ital. 2. p. fol.* 134 Petrus Galeſinius in *General. fol.* 140. Andreas Sauſſayus in *Gallican. Tom. 2. fol.* 704. Ioaones Baptiſta Mantuanus in *Faſt. Sacr. fol.* 75. Ioannes Bachot in *Faſt. Chriſtian. fol* 688. De eo plurimi ſcripſere tam Græci, quàm Latini, inter quos Ariſtarchus Chronographus, Methodius Epiſcopus, Anaſtaſius Bibliothecarius, Michael, Syngellus, Glycas, Suidas, Hilduinus, Venantius Fortunatus, Matthæus Galenus, Simeon Metaphraſtes, Laurentius Surius, Cæſar Baronius, & cæteri recentiores tàm proſâ, quàm verſu; quorum ſcripta paſſim habentur. Acta carmine breuiora damus ex *Mantuano*, quia prolixiora reijcimus *Gallicanis* Auctoribus, quibus principaliter intereſt:

Martyrologia.

Scriptores.

ACTA S. DIONYSII AREOPAGITÆ, Apoſtoli Galliæ, & Hiſpaniæ Prædicatoris Martyris, ex Mantuano.

Cæcropides Nono Phœbi Dionysius *ortu*
Surgit Athenæi ſapiens auriga Senatus.
Hic de principibus, regnóque Nouemplice Diuûm
Plurima conſcripſit; Diuinaque Nomina fecit
Cognita ſub Paulo, qui tunc habitabat Athenis.
Hic Mariæ *viuentis adhuc veneranda tueri*
Ora volens, naue Aſſyrias annauit ad oras.
Vidit; & adſcenſo Carmeli vertice Noſtros
Se tulit ad Patres, ſpeláque ſancta reuiſit.
Magnus vbi Helias legitur vixiſſe; priuſquam
Tenderet Eoos curru tranſlatus ad hortos.
Per freta deuenit Romam poſt funera Petri,
Poſt obitum Pauli; qua tempeſtate tenebat
Nauiculam Petri Clemens Romanus, & ipſo
Perſuadente viam, ſecuit Dionysius *vltra*
Aëreas Alpes, Rhodanum tranſiuit, & omnes
Attulit ad Celtas Chriſtum, tentoria figens
Pariſios, bifido qua Sequana circuit amne.

Plurima poſtremum paſſus tormenta, feraſque,
Vt memini ceciniſſe olim maioribus orſis,
Cum Socijs pœna capitali affectus, in vlnas
Ipſe ſuum Caput aſſumpſit, truncuſque propinquum
Attulit in collem: Quo nunc ſublimia Regum
Buſta loco reſident, magno ſub culmine Templi.

Aduentus in Hiſpaniam probatur.

Hæc pro ACTIS Carmina ſufficiant. Quatenus ad Aduentum S. DIONYSII in Hiſpanias, plura teſtimonia referunt D. Thomas Tamayo in *Vert. Dextr. Nouis.* 16. *fol.* 49. *col.* 2. *& ſeqq.* P. F. Franciſcus Biuarius in *Not. ad Dextr. in Chron. Ann.* 110. *n.* 1. *fol.* 213. P. Antonius Quintana-Dueñas *Hiſtor. SS. Toletanor. fol.* 165. D. Martiuus Carrillo in *Annal. Eccleſ. Hiſpan.* 1. *p. Ann* 95. *fol.* 79. P. Ieronymus de la Higuera *Hiſtor. Tolet. Tom.* 2. 1. *p. lib.* 7. *fol.* 170. Illuſtris D. Petrus de Roxas Comes Morenſis *Hiſtor. Tolet. Tom.* 1. *p.* 1. *lib.* 5. *c.* 3. *fol.* 368. Inter quæ illud maxime elucet, quod ex verbis hiſce *Dextri* deſumitur *Ann.* 110. ſequenti periodo: *Haud multo poſt* S. DIONYSIVS *Areopagita* Hiſpanias *inuiſit, vt Legatus à* B. Clemente *totius Occidentis ordinatus*. Hanc etiam ſententiam docere viſus eſt Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. Ann.* 109 *n* 47. & Hymnus ille Gothicus in feſto *S. Eugenij I. Toletani* Antiſtis, & S. DIONYRII Diſcipuli, cuius initium: *S. Eugenij digna memoria*, vbi hæc verba continentur: *Alumnus Græciæ viſit Hiſpaniam.* Quibus rationibus probatur hic *S. Areopagitæ Aduentus*; ideóque illi *S. Eugenius* Magiſtro hunc *Hymnum* compoſuit.

Hymnus S. Eugenij Toletani pro S. Dionyſio.

COELI *Ciues applaudite*
Mundo, iocundo lumine,
Quo illuſtratur cælitùs
Huius diei gratia.
Præuiſa fides Martyris,
Sacrique vita Antiſtitis
DIONYSII *Nobilis*,
Cœlitus palmam ſuſcipit.
Areopago Athenæ
Regis ſumpſit diadema,
Cœleſtis gemmam fulgidam
DIONYSIVM *Sophiſtam.*
Paulo docente ſpeculum
Habet fides fidelium,
Et ſpeculum gentilitas,
Quod ante necdum nouerat.
Miro clareſcens dogmate,
Illuminauit Græciam;
Et inclytus hic Pontifex
Vrbem Romanam adijt.
Clemente Romæ Præſule
Iubente, venit Galliam;
Cui iubar Solis ſplendidi

Illuxit

Illuxit ſignis, famine
Tandem repulſo Dæmone
Conſtructo ſacro opere,
Pœnis affectus maximis,
Cæſa ceruice cœlum petijt.
Aue Pater ſcandens polum,
Aue pie viſens ſolum,
Annua feſti munera
Tuâ ſacrans præſentiâ.
Offer Sacerdos Optime
Gemitus noſtros, & preces,
Firma fide Martyr Dei,
Moreſque noſtros corrige.
Ope guberna fragilis
In mundi huius pelago,
Atque exutos corpore
Pie benignus ſuſcipe.
Quo ſine fine gloriam
Deo Patri cum Filio,
Vna cum Sancto-Spiritu
Tecum canamus perpetim.

Nec tantum gloriatur *Hiſpania* de eius *Aduentu*, ſed etiam de poſſeſſione ſui ſacri *Capitis*, quod in *Scurialenſi* Regio Cœnobio adſeruari inquit D. Thomas Tamayo *d. Nouitat.* 16. Partemque cranij exiſtere in Eccleſia *Abulenſi* ſuperius diximus. *An Caput in Hiſpania.*

SEXTO IDVS
Octobris.
DIES X.

A. Toleti *in* Carpetania *Hiſpaniæ* S. Evantii *ipſius Regiæ Vrbis Archidiaconi*, & S. Iuliani *cognomento* Vrbani *Miniſtri: Qui cùm in Hiſpaniæ excidio, tot Chriſtianorum intueretur anguſtias, charitatis impulſu permotus, eorum vbique miſertus, ſolatijs, eleemoſynis, & doctrinis, ipſos ab inedia totis viſceribus*

 liberauit;

liberauit; donec virtutibus plenus obdormiuit in Domino.

B. IN *Pago* BIGORRITANO *in Gallia* S. SABINI *Eremitæ, qui* Barcinone *ortus, quietis deſiderio commotus, Montium cacumina Pyrenæorum tranſcendens, ibidem vitam exegit eremiticam; cuius ſanctitudinis odor vtriuſque Regionis circulos, glorioſa admiratione repleuit, & ad æternam Confeſſor migrauit beatitudinem.*

C. IN *Monaſterio* IVNIENSI *diœceſis* Braccarenſis *Hiſpaniæ Depoſitio* S. GVNDISALVI *Abbatis Ciſtercienſis: Qui cùm ex* Vrſario *Cœnobio* Galleciæ, *illuc tenderet, operibus pietatis inſiſtens, & illuſtribus miraculis elucens, flexis genibus, & brachijs expanſis ad Dominum Confeſſor celebris properauit.*

D. *Apud* CALAGVRRIM *in Hiſpania Citeriori, Feſtum* DEDICATIONIS *ipſius Sanctæ Cathedralis Eccleſiæ, quod alacri reiteratur applauſu, & anniuerſario celebratur iubilo.*

NOTÆ.

A. *Elogia.* SANCTVS EVANTIVS, *Archidiaconus Toletanus.*] Nulla eius in Tabulis licet Eccleſiaſticis inueniatur memoria, attamen in *Chronicis* Eccleſiaſticæ Hiſpaniæ Hiſtoriæ paſſim reperitur. Pelagius Ouetenſis in *Chron. Ann.* 714. ſic de eo & *Vrbano*, loquitur: *Per idem tempus Viri Doctores, & ſanctimonia ſtudio ſatis pollentes* Vrbanus, *&* EVANTIVS *læti ad Dominum pergentes, requieſcunt in pace.* Luitprandus in *Chron. Ann.* 741. *n.* 216 *fol.* 399. de eiſdem, ita profatur: *Quarta Die Octobris moritur Toleti Sanctus Vir* Iulianus, *cognomento* Vrbanus, *Vir pius. doctus, & excellentis ſpiritus; nec multo poſt* S. EVANTIVS *eius Archidiaconus.* D. Garſias de Loayſa in *Not. ad Concil. Toletan. fol.* 278. vbi poſtquam de *Vrbano* verba feciſſet, proſequitur: *Cui multum adiumenti ad pondus miſeræ ſeruitutis ferendum, attulit* EVANTIVS *Archidiaconus Toletanus. Erant enim ambo præclara docti diſciplina, & ea cognitione Eccleſiaſtica informati, quâ Toletanum Eccleſiam ſanctiſſimus inſtruxerat Ildefonſus.* Et poſt pauca, agens de miſeria Chriſtianorum, & oppreſſione Vrbis Regiæ, aſſerit: *Quos vt firmos in fide efficerent, & ad pericula ſubeunda excitarent, curam &* *Scriptores.* *ſtudium maximum adhibuerunt* Vrbanus, EVANTIVS, *alijque pij.* De eo etiam P. Ieronymus de la Higuera in *Not. ad Luitprand. d. Ann.* 741. *n.* 216. *fol.* 400. D. Thomas Tamayo in eiſdem *Not. fol.* 129. & alij. Eius Epitaphium, quo ipſius virtutes, Diemque obitus refert Auctor eiuſdem, damus, quod inter *MSS. Carmina Auli Hali* inuenimus.

DE

DE S. EVANTIO ARCHIDIACONO Toletano, Carmen Sepulchrale.

Epitaphium.

Hoc tegitur Sanctus *tumulo, celebriſque* Miniſter
Præſulis Vrbani, *quem quoque* luſta *capit.*
Iſte Toletana Ciuis fuit ortus & Vrbis,
Muzarabum decus,gloria Pontificum.
Huic Evantivs *Vrbis bonos , Populique Magiſter,*
Nomen erat,ſplendet nobilitate genus.
Nobilior ſed Diuus erat virtutibus, ipſe
Pauperibus panis, orphanis atque cibus.
Vrbem Maurorum oppreſſamque ligamine, prorſus
Reſtituit, ſanctis conſilijſque beat.
Octobris Sextus *Dies* Idus *ſpiritus Orbi*
Suſtulit, inque Polum detulit ergo Viri.

Hæc pro Actis recenſita ſufficient, nam prorſus tanti Viri res geſtas tempus edax rerum obliterauit. Annus obitus DCC. XLI. fuit , vt ex *Luitprandi* verbis relatis ſupra colligitur. *Annus obitus.*

S. Sabinvs *Eremita Bigorritanus in Gallia.*] Eum fuiſſe *Barcinonenſem* accolam conſtat ex Antiquo Breuiario Oſcenſi *b. d. fol.* 435. vbi hæc verba continentur : Sabinvs Barchinonâ Hiſpaniæ *ciuitate indigena ; poſtea* Pictauis *ad parentes viſitandos venit, & in Monaſterio* S. Martini *in loco* Tajaco *Regulari ſub Ordine ſe tradidit ; ibique tribus annis fideliter conuerſatus , ſecreta Eremi petit ; & rurſus* Bigorritanam *Ciuitatem viator ingreditur ; quo in loco cum* Fortunio *Abbate, & paucis Monachis, ſanctiſſime vixit, atque finiuit.* Andreas Sauſſayus in *Martyrolog. Gallican. Tom* 2. *h. d. fol.* 717. eius Acta copioſius enumerat, quæ, quia ſolus compulſauit, dabimus. B. *Elogia.*

ACTA S. SABINI CIVIS BARCInonenſis in Hiſpania,& Eremitæ Bigorritani in Gallia,ex Andrea Sauſſayo

Origo, & patria.

Sabinvs *patria* Barcinonenſis , *quamquam genere* Gallus , *affinis* Eutitij *Comitis* Pictauienſis , *poſtquam excultus eſt politioribus humanarum diſciplinarum inſtitutis , relicto natali ſolo, ad agnatum illum ſe contulit, diuino amore feruens , vitæque cæleſtis inſtituendæ cupidus. Igitur ab ipſa in* S. Martini, *tùm perlucidi Religionis ſyderis, notitiam inſinuatus, vitæ perfectæ ex eius documentis, & actibus percepta idea , ad iuga Pyrenæa ſe recepit, Eremi ſecreta petens: vbi vili ſub ſchemate , adiuncto vno duntaxat comite, totus in Chriſti amorem effuſus, ipſi carnem , & animam aſſiduo ſacrificio immolauit; grato ſuffitu orationum, puro fonte lachrymarum, & omnium virtutum floribus, quin, & fructibus ſanctarum actionum , offerens deuota mentis obſequia. Quibus dum fruitur diuina ſeruitutis delicijs, hinc abſtractus à Fronomio Abbate ſpecie ſpiritualis prouectionis : ſuperno conſilio factum eſt , vt multorum conuerſione procurata, ductorem ſuum ſuam in diſciplinam traduxerit. Quocum ad Montana regreſſus , in prærupta rupe à Domino deſignata, è qua manabat riuulus, ſtationem fixit: illicque conſtructa ſeptem pedum cellulâ ad obitum vſque perſeuerans, conuerſationis qua humanam ſortem non ferebat , at adæquabat Angeli-*

Monachum agit.

Et Eremitam.

Eius vita Angelica.

cam,

eam, tramitem iniiſt mirabilem. Non dictis quiſpiam aſſequi poteſt, quantis exercitijs auditatis, parcitatis, inedia vigiliarum, orationum, omniſque
Miracula. *ſanctitatis ſtudijs Dei ſeruus hic illuxit. Nec itidem prodigia, quibus cælitus honorari promeruit. Dæmones eiecit, infirmos ſanauit, auram validam voce ſiſtit, cerei extincti reparauit flammam, ipſe totus ignis: quamquam enim nudus tanto in frigore, quod ſaxa non illæſa ferebant: cinctus niuibus degeret: diuino tamen amore intus æſtuabat, ita extrinſecus feruebat, vt ſi roga prope aſtans, diu incaluiſſet.*
Dæmonis aſtus deuicit. *Prodigium tantum ſanctitatis, cum rebus exutum Dæmon ſpoliare nequiret, mouere, ac detrudere loco, quo nullus perſtaret mortalium, inſano liuore tentauit Inducto* Chromatio, *sugi illius horrendi Domino, qui dira interminatus eſt ſeruo Chriſti, ut hic propere digrederetur. Aſtum inimici perſenſit Vir Beatus: ſe ſeque potius extrema quæque perpeſſurum conteſtatus eſt, quam rupis è qua cæleſtia ſpeculabatur, ſumma qua incolebat ſecretus à turbis deſerturũ.*
Moritur. *Tredecim igitur hic moratus annis in puro Dei famulatu, glorioſus Confeſſor, de voluntario carcere, ad libertatem filiorum Dei, quam vehementer anhelabat, præſcius mortis, & ſubſequentis gloriæ feliciter euolauit. Iſſque claruit poſt beatum tranſitum coruſcationibus, vt perpetua incolarum deuotionis cultum receperit, apud quos, & circum vicinos populos, ſacris hodie anniuerſarijs celebratur.*

HACTENVS ex *Andrea Sauſſayo* ACTA Sancti Eremitæ, qui nequaquam tempus, quo vixiſſet, aperuit, nec aliud veſtigium ſeculi, quo vitam exuit, demonſtrauit. Nos eius memoriam, & cultum olim exhibitum ex *Breniaria Oſcenſi* vetuſtiſſimo adepti ſumus, vbi Lectio ſuperius recenſita inuenitur. Cætera Deus ſcit, ſufficit Nobis tanti Viri cultum, & ſanctitudinem *Barcinonenſibus* iterum è tenebri ſobliteratam eruere, & eorum deuotioni proponere.

C. S. GVNDISALVVS *Abbas Iunienſis in Hiſpania.*] Multa de eius ſanctitudine, & celeberrima referunt Monimenta antiqua Iunienſis Cœnobij, è quibus
Elogium. Chryſoſtomus Enrriquez in *Menolog. Ciſtercienſ. h d fol.* 343. hocce texuit elogium: *In* Hiſpania B. GVNDIZALVVS *Abbas* Iunienſis, *qui poſt multa ſanctitatis opera, & egregia miracula. flexis genibus, oculis, ac manibus in cælum erectis, inter orandum animam ſuauiſſime emiſit. Poſt cuius obitum campanæ Cœnobij vltro pulſare cœperunt, & multa alia miracula ſunt ſecuta.* De eo etiam idem Enrriquez in *Faſcicul, Ciſtercienſ. Tom.* 2. *lib.* 2. *Diſtinct.* 26. *c.* 10 *fol.* 1·4. Gaſpard. Iongelinus in *Notit. Abbatiat. Ordin. Ciſtercienſ. lib.* 6. *tit.* 5. *Abbat.* 7. *fol.* 33. ACTA ſic refert Enrriquez:

ACTA B. GVNDISALVI ABBATIS Iunienſis in Portugallia ex Ordine Ciſtercienſi, ex Chriſoſtomo Enrriquez.

Origo. GVNDISALVS *origine* Hiſpanus, *natione* Gallæcus, *primum fuit Monachus Ciſtercienſis in Monaſterio* Vrſariæ *Regni* Gallæciæ, *poſt Abbas in Monaſterio* Iunienſi, in *Braccarenſi apud Luſitanos diœceſi, miraculorum patrator mirificus, & corporis ſui rigidus caſtigator. Poſtquam*
Monachus & Abbas fit. *vero longa conſummato certamine coronam meruit obtinere perpetuam, è Monaſterio egrediens, hoſtiam immaculatam æterno conditori obtulit in Sacrificio Miſſæ. Qua peracto, reſolutionis horam inſtare cognoſcens, inter rupium ſciſſuras, quæ non procul ab itinere extant, ſe occultans, contemplationi inſiſtere cœpit, ibidemque inter orandum animam efflauit puriſſimam.*
Eius prodigioſa mors. Campanæ vltro pulſantur. *Vix autem ſpiritus eius liber egrediens ad ſedes peruenit æthereas, cum ecce extemplo Monaſterij* Iunienſis *campanæ vltro pulſari cœperunt. Mirantur Monachi, miraculi nouitatem contemplantes, & Abbatem ſuum in Monaſterio non inuenientes, eum per vias anxij & ſolliciti quærunt, & tandem in medio illius rupis inueniunt. Corpus exanime flexis genibus,*

manibus,

manibus, & oculis in æternum Sanctorum habitaculum extenſis, & eleuatis conſpiciunt. Stupefacti igitur conuocant populum, & magna cum reuerentia cum canticis, & hymnis ſpiritualibus magnalia Domini, & eius humilis famuli præclara merita collaudabant. Sed nec campana à ſua pulſatione ceſſarunt, quoadusque venerabilis Viri corpus in Eccleſia Iunienſi *traditum fuit ſepulturæ, vbi magnis coruſcans miraculis officio Eccleſiaſtico colitur.* *Cultus, & miracula.*

Acta ita cõcinnata deſcripſit Chryſoſtomus Enrriquez in *Faſcicul SS. Ciſtercienſ. d. lib. 2. Dist. 26. c. 10 fol. 254.* Qui nec tempus vitæ, nec obitus conſignauit. Nec alius huius ſacri instituti Scriptor huius S. Abbatis meminit, niſi *Gaſpar Iongellinus*, qui monaſterium in quo Abbatem egit S. Gundisalvus, non Iuniense, ſed Buriense dicendum, & vocitandum eſſe affirmat. Quidquid ſit, Chronographis Ciſtercienſibus relinquimus: illud hodie eſſe in Regno Portugalliæ, & Diœceſi Braccarenſi conſtat ex *Iongellino*, & *Chryſoſtomo*, conditumque fuiſſe ad Annum M. C. LXII pro Monachis *Benedictinis* poſtea Anno M. CC. LXXXVI. ad *Ciſtercienſes* translatum. *Cœnobium an Iunienſe, an Burienſe?*

D.

Dedicationis Feſtum S. E. Calagurritanæ in Hiſpania.] Huius feſtiuitas meminit Philippus Ferrarius in *General. Catalog. SS. h. d. fol. 396.* his verbis; Calagurri *in Hiſpania* Dedicatio *Eccleſiæ Cathedralis*. Quod & conſtat ex Tabulis eiuſdem Eccleſiæ. Vrbs ipſa, vt ex aliquorum relatione comperimus, conſtructa dicitur à *Tubale* Noëmi Patriarchæ filio, ante Chriſtum Natum Anno MM. C. LXXIV. Quam *Hannibalis* exercitus famigeratam, & illuſtrem fecit. Eorum Ciues, vt fideliſſimos, elegit *Iulius Cæſar* ad ſui corporis cuſtodiam. Illorum conſtantiam extollit *Valerius Maximus*, cum *Afranij* milites vrbem obſidentes, meminem Ciuium inuenere, quia ne in poteſtatem hoſtium deuenirent, omnes ſibi mortem conſciuerunt. Dicta fuit Fibularia in alterius *Celtibera* diſcrimen, quam Nasicam appellitant Geographi. Iacet hæc in *Ruſconibus* populis, & eorum Prouincia, quam hodie Noſtri Rioxa vocant. In eius diœceſi *S. Paulus* Apoſtolus grana Euangelij ſeminauit, & hanc, vt creditur, Eccleſiam erexit. Cuius Præſules hic adnumerare ex inſtituto tenemur, ideo eorum Catalogum ſubijcimus. *Vrbis, & Eccleſiæ elogia.*

CATALOGVS EPISCOPORVM S. E. Calagurritanæ in Ruſconibus Hiſpaniæ, ex Varijs Scriptoribus, & Monumentis,

I. S. Maximilianus huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus I. qui martyrio coronatus fuit ad Annum Chriſti CC. LXXXVIII. in Vrbe Sadacia Vaſconum, de quo Iulianus *in Chron. n. 121.* & Nos *Tom. 4. Die XIII. Iulij.* 288

II. Silvanus huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus II. cuius meminit Hilarius Pontifex in Epiſtola ad Aſcanium Tarraconenſem, Anno CCCC. LXV. 465

III. Dydimus huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus III. cuius meminit Hiſtoria S. Æmiliani, eius memoria ad Annum Domini D. LX. 560

IV. Numinius huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus IV. interfuit conſilijs Toletano III. Cæſarauguſtano I. Barcinonenſi I. Toletano IV. & Egarenſi I. cuius adeſt memoria ad Annum Domini DC. XIV. 614

V. Gabinius huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus V. qui interfuit Concilio Toletano ad Annum Domini DC. XXXIII. 633

VI. Gvimius huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus VI. cuius nomine interfuit in Concilio Toletano VI. Citionius Presbyter ad Annum DC. XXXVIII. 638

VII. Gabinius huius nominis II. Epiſcopus Calagurritanus VII. qui interfuit Concilio Toletano VIII. ad Annum Domini DC. LIII. 653

VIII. Euphrasius huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus VIII. cuius nomine ſubſcripſit Andericus Presbyter, Anno Domini DC. LXXXVIII. in XIII. Concilio Toletano. 683

IX. Vlliedus huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus IX. qui interfuit XV. Concilio Toletano ad Annum Domini DC. LXXXVIII. 688

X. Felix huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus X. qui interfuit XVI. Concilio Toletano ad Annum Domini DC. XCIII. 693

Huius Præſulis tempore Sarracenorum irruptio Hiſpanias *euertens, totos eius angulos lachrymabili ruina occupauit, ita vt fere tota fidelium congregatio penitus corrueret, & Eccleſiarum, Pontificumque memoria obliteraretur. Poſtea ſequentium adeſt memoria.*

XI. Recharedus huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus XI. vixit temporibus *Alfonſi* cognomento *Caſti*, ad Annum DCCC. XII. 812

XII. Theodomirus huius nominis I. Epiſcopus Calaguritanus XII. qui ex Monacho Benedictino ſcripſit aduerſus Claudium Taurinenſem Iconoclaſtam, de quo Luitprandus *Ann.* 840. *n.* 287. Iulianus in *Chron n.* 431 ad Annum DCCC.XL. 840

XIII. D. Benedictus huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus XIII de quo adeſt memoria ab Anno M.I. ad M. XX. 1010

XIV. D. Sanctius huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus XIV. ex ordine S Benedicti alumnus, interfuit cum Rege Garſia Tranſlationi Corporis Sancti Æmiliani, & S. Prudentio ordines maiores contulit. Ad Annum M. XXX. 1030

XV. D. Garsias huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus XV. ex Ordine Benedictino, eius memoria ad Annum M. XXXIX. 1039

XVI. D. Santius huius nominis II. Epiſcopus Calagurritanus XVI. cognomento *de Grañon*, cuius tempore Rex Garſias Calagurritanam vrbem è Sarracenorum faucibus eruit. Eius memoria ad Annum M. XLVI. 1046

XVII. D. Gomezius huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus XVII. ex Ordine Benedictino, interfuit Concilio Iacenſi ad Annum M. LXIII. 1063

XVIII. D. Munius huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus XVIII. ex Abbate Naxarenſi. Gothicum officium defenſauit, ad Annum M. LXX. 1070

XIX. D. Sanctius huius nominis III. Epiſcopus Calagurritanus XIX. cuius tempore reſtituta eſt Sedes Epiſcopalis Calagurritanæ vrbi Alfonſi VI. diſpoſitione Anno M. LXXIX. 1079

XX. D. Petrus huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus XX. cognomento *Nazario*. cuius tempore vixit S. Dominicus Calceatenſis, & eius precibus Eccleſiam Calceatenſem conſecrauit ad Annum M. C. 1100

XXI. D. Gomezius huius nominis II. Epiſcopus Calagurritanus XXI. ex Abbate Sahaguntinenſi, ad Annum M. C. IV. 1104

XXII. D. Sanctius huius nominis IV. Epiſcopus Calagurritanus XXII. cognomento *de Funes*, origine Celtiber, ordine Benedictinus, qui Clericorum ſuorum gladijs occubuit ad Annum M. C. XIII. 1118

XXIII. D. Sanctius huius nominis V. Epiſcopus Calagurritanus XXIII. Priuilegia Alfonſi VIII. ſæpe confirmat ad Annum M. C. XLI. 1141

XXIV. D. Rodericus huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus

XXIV. cognomento *de Caſeante*, conſecrauit Eccleſias Monaſterij, Vallis Venariæ, & S. Ioannis de Treuiño. Cuius memoria ad Annum M. C. LXIV. 1164

XXV. D. Stephanus huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus XXV. nihil de eo niſi hoc Epitaphium in Eccleſia Calagurritana:

Præſul in hac Sede præſenti dormit in Æde,
Corporis & modum Stephanus Medicus vitiorum
Vita morma datus, & Chriſti teſtis amatus,
Sicque coronatus Stephanus fuit appellatus,
Hac teſtantur ita duo, Græcus & Iſraëlita:
Nomine ſucceſſit primo, nec mole receſſit.
Hic Cathedram ſcandit, ſeptem quia publica pandit.

Et licet ad quem annum eius memoria peruenit non appareat, crederem, niſi vacauerat ſedes, deueniſſe ad Annum M. CC. 1200

XXVI. D. Ioannes huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus XXVI. cognomento *Perez*, patriâ Segobienſis, ſedem Calagurritanam tranſtulit ad vrbem Calceatenſem, obijt Anno M. CC. XXXVII. 1237

XXVII. D. Aznarius huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus XXVII. conſecrauit iterum Eccleſiam S. Ioannis de Treuino ad Annum Domini M. CC. LI. quo deficit eius memoria. 1251

XXVIII. D Arias huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus XXVIII. cognomento *Lopez*, aliquot Priuilegia confirmat ad Annum M. CC. LX. 1260

XXIX. D. Fernandus huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus XXIX. eius memoria ad Annum M. CC. LXVI. 1266

XXX. D. Biuianus huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus XXX. cuius memoria peruenit ad Annum M. CC. LXX. 1270

XXXI. D. Gundisaluus huius nominis I Epiſcopus Calagurritanus XXXI. cognomento *de Agonzillo*, ad Annum M CC. LXXIII. 1273

XXXII. D. Martinus huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus XXXII. Fuit Regis Sanctij IV. Conſiliarius, multiſque Comitijs interfuit, priuilegiaque confirmauit, eius memoria ad Annum M. CC. XC. 1290

XXXIII. D. Blasius huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus XXXIII. qui Epiſcopatum dimiſit, & Ordinem Prædicatorum ingreſſus, interfuit Capitulo Generali ad Annum M. CC. XCI. 1291

XXXIV. D. Ioannes huius nominis II. Epiſcopus Calagurritanus XXXIV. cognomento *Almoravid*, qui Anno M. CC. XCVI. tranſlatus eſt ad Sedem Hiſpalenſem, qua obijt Anno M. CCC. II. 1296

XXXV. D. Rodericus huius nominis II. Epiſcopus Calagurritanus XXXV. qui Fernandi IV. Regis priuilegia confirmat ad Annum M. CCC. V. 1305

XXXVI. D. Ioannes huius nominis III. Epiſcopus Calagurritanus XXXVI. cognomento *Muñoz de Hinoxoſa*, ex Sede Carthaginenſi ad iſtam tranſlatus, quâ obijt Anno M. CCC. XV. & in ea ſepultus. 1315

XXXVII. D. Michael huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus XXXVII. interfuit coronationi Regis Alfonſi XI. in Burgenſi ciuitate, & obijt Anno M. CCC. XXVI. & ſepelitur in Eremita-

rio S. Petri Turreuentenſi. 1326

XXXVIII. D. Ioannes huius nominis IV. Epiſcopus Calagurritanus XXXVIII. cognomento *Rodriguez de Roxas*, Is, legatus à Prouincialibus Alauenſibus ſub eius obedientia poſitis. Ædem Epiſcopalem erexit ad Annum M. CCC. XL. 1340

XXXIX. D. Ioannes huius nomis V. Epiſcopus Calagurritanus XXXIX. ex Sede Carthaginenſi, vbi aduerſus Sarracenos multa facinora, & victorias fuit conſecutus ad iſtam tranſlatus, obijt Anno M. CCC. XLVI. 1346

XL. D. Fernandvs huius nominis II. Epiſcopus Calagurritanus XL. cognomento *Manuel*, qui à Rege Petro expulſus multa paſſus eſt, eius memoria ad Annum M. CCC. LXVII. 1367

XLI. D. Robertvs huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus XLI. obijt ad Annum M. CCC. LXVIII. 1368

XLII. D. M. Fernandvs huius nominis III. Epiſcopus Calagurritanus XLII. Petro Caſtellæ Regi inuiſus, qui Enrrici partes ſequebatur. Eius memoria ad Annum M. CCC. LXX. 1370

XLIII. D. Ioannes huius nominis VI. Epiſcopus Calagurritanus XLIII cognomento *Caſtellanos de Villalua*, patriâ Placentinus, & illius S. E. Præcentor M. Ægidius Gonzalez in *Theatr. Eccleſ Caſtell. Tom. 2. fol.* 361. aſſerit, quòd eo Epiſcopo Calagurritano facta fuit vnio Eccleſiarum Oppidi de Viana, & in hoc loco iſtum Epiſcopum inſerit. Quod mihi valde dubium videtur, quia ſi Epiſcopus iſte fuit frater D. Chriſtofori de Villalua vt inquit F. Alfonſus Fernandez *Hiſtor. Placent. lib. 2. c.* 31. *fol.* 175. & iſte natus fuit Anno M. CCCC. LXXV. quo pacto eius frater potuit eſſe Epiſcopus Calagurritanus ad Annum M. CCC. LXX? Fides ſtet apud Regium Chronographum. Crederem hic male collocatum.

XLIV. D. Robertvs huius nominis II. Epiſcopus Calagurritanus XLIV. Palatium Viannenſe erexit, eius memoria ad Annum M. CCC. LXXI. 1371

XLV. D. Gvndisalvvs huius nominis II. Epiſcopus Calagurritanus XLV. cognomento de *Mena, & Vargas*, ex hac Sede ad Burgenſem tranſlatus Anno M. CCC. LXXXII. poſtea ad Hiſpalenſem. 1382

XLVI. D. Ioannes huius nominis VII. Epiſcopus Calagurritanus XLVI. cognomento *de Villacreces*, Reginæ Catherinæ Cancellarius ad Sedem Burgenſem tranſlatus Anno M. CCC. XC. qua obijt. 1390

XLVII. D. Ioannes huius nominis VIII. Epiſcopus Calagurritanus XLVII. cognomento *de Guzman*, interfuit coronationi Caroli Nauarræ Regis, eius memoria ad Annum M. CCC. XXVI. quo ad Abulenſem tranſijt. 1396

XLVIII. D. Didacvs huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus XLVIII. cognomento *Lopez de Zuniga*, apud Locronium Diœceſanam Synodum celebrauit. Eius memoria ad Annum M. CCCC XLIII. 1443

XLIX. D. Petrvs huius nominis II. Epiſcopus Calagurritanus XLIX cognomento *de Caſtro*, Aluari de Luna infelicem exitum prædixit. & obijt ad Annum Domini M. CCCC. LIV. 1454

L. D. Petrvs huius nominis III. Epiſcopus Calagurritanus L. cognomento *Gonzalez de Mendoza*, S. R. E. Cardinalis, ex hac Sede ad Seguntinam tranſlatus Anno M. CCCC. LXVII. inde ad Hiſpalenſem. 1467

LI. D. Rodericvs huius nominis III. Epiſcopus Calagurritanus

LI.

LI. cognomento *de Areualo* tranſlatus ad Sedem Palentinam Anno Domini M. CCCC. LXX. 1470

LII. D. Ioannes huius nominis IX. Epiſcopus Calagurritanus LII. cognomento *Diaz de Coca*, ex Decano ipſius Eccleſiæ, Rotæ Auditor, & Ouetenſis Epiſcopus obijt Romæ Anno M. CCCC. LXXVII. 1477

LIII. D. F. Ioannes huius nominis X. Epiſcopus Calagurritanus LIII. cognomento *de Quemada*, Congregauit Synodum Diœceſanam apud Locronium, eius memoria ad Annum M. CCCC. LXXXVIII. 1488

LIV. D. Petrus huius nominis IV. Epiſcopus Calagurritanus LIV. cognomento *de Aranda*, aliam Synodum Diœceſanam indixit, quem Alexander VI. Pont. Max. Legatum ad Venetos fecit ad Annum Domini M. CCCC. XXIV. Obijt Anno M. CCCC. XXVI. 1496

LV. D. Iacobus huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus IV. cognomento *Serra*, ex Prothonotario Apoſtolico, Epiſcopus Arborenſis Anno M. D. VII. Romæ Gubernator, S. R. E. Cardinalis, Epiſcopus Albanus, & Prænestinus, Legatuſque Peruſinus, obijt Anno M. D. XVII. Romæ, & ſepultus fuit in Eccleſia S. Iacobi Hiſpanorum hoc Epitaphio. 1507

D. O. M.

IACOBO SERRÆ EPISCOPO
PRÆNESTINO. S. R. E. CARD.
ARBORENSI. ANTONIVS. DE
MONTE. CARDIN. EXECVTOR
TESTAMENTI POSVIT.

LVI. D. Federicus huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus. LVI. cognomento *de Portugal*, ex hac Sede ad Segobienſem tranſlatus Anno M. D. X. deinde ad Seguntinam, poſtmodum ad Cæſaraugustanam, quâ obijt ad Annum Domini M. D. XXXIX. 1510

LVII. D. Ioannes huius nominis XI. Epiſcopus Calagurritanus LVII. cognomento *de Velaſco*, ex Comeſtabuli Caſtellæ ſanguine exortus, primum Carthaginenſis Præſul poſt ad hanc Sedem tranſlatus, quam ad Annum M. D. XIV. in manus Leonis X. Pont. Max. renuntiauit; tandem ad Palentinam promotus, ibidem quieuit Anno M D. XX. 1514

LVIII. D. Alfonſus huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus LVIII. cognomento *de Caſtilla*, S. E. Palentinæ Præcentor, & Imperatori Carolo V. à Conſilijs, indixit Synodum Diœceſanam, Turrim Eccleſiæ Calagurritanæ, & Epiſcopalia Palatia à fundamentis conſtruxit, Obijt Anno M. D. XLI. & ſepultus creditur in Monaſterio Regali Madridenſi. 1541

LIX. D. Antonius huius nominis I. Epiſcopus Calagurritanus LIX. cognomento *Ramirez de Haro*, ex Decano S. E. Malacitanæ, Abbas Aruaſenſis, Epiſcopus Aurienſis, deinde Ciuitatenſis, poſtea Calagurritanus, è qua ad Segobienſem tranſlatus fuit Anno D. D. XLIII. & apud vrbem Burgenſem obijt Anno M. D. XLIX. 1543

LX. D. Ioannes huius nominis XII. Epiſcopus Calagurritanus XL. cognomento *Ramirez*, ex Placentina Diœceſi oriundus, ex Inquiſitore Toletano, & Murcienſi, primus Granatenſis, demùm ad hanc Sedem ſublimatus, cuius regimen aſſumens, cum iam eſſet Septuagenarius breui illam & vitam dimiſit, Anno Domini M. D. XLIV. 1544

LXI. D. IOANNES huius nominis XIII. Epiſcopus Calagurritanus LXI. cognomento *Bernal Diaz de Lugo*, Celebris Scriptor, ex Indiarum Regij Conſilij Senatore ad hanc Sedem euectus, interfuit pluribus Seſſionibus Concilij Tridentini. Multa ſcripſit, aliqua recenſet Aubertus Miræus in Biblioth. Sacr. Tom. 2. Seeul. 16. fol. 55. Omnia M. Ægidius Gonzalez Tom. 2. Theatr. Eccleſ. fol. 370. Obijt Anno M. D. LVI. 1556

LXII. D. DIDACVS huius nominis II. Epiſcopus Calagurritanus LXII. cognomento *Fernandez de Cordoua*, ex illuſtribus Comitibus *de Alcaudete* progenitus, qui cùm Præſidem ageret Conſilij Archiepiſcopalis Toletani per S. R. E. Cardinalem Siliceum, ad hanc Sedem euectus eſt, obijt Anno M. D. LVIII. 1558

LXIII. D. IOANNES huius nominis XIV. Epiſcopus Calagurritanus LXIII. cognomento *de Quiñones*, ex Scholaſtico Salmanticenſis Eccleſiæ. Interfuit S. Concilio Tridentino ad Annum vſque M. D. LXIV. quo Synodus finem accepit. Et dùm Eccleſiam, & Capitulum Pampilonenſem viſitaret, in pace quieuit Anno M. D. LXXVI vbi ſepultus iacet. 1576

LXIV. D. IOANNES huius nominis XV. Epiſcopus Calagurritanus LXIV. cognomento *Ochoa de Salazar*, ex Canonico Zamorenſi ad hanc Sedem ſublimatus, quam mirifice rexit, deinde Anno M. D. LXXXVII. ad Placentinam tranſlatus, qua obijt ad Annum M. D XCIV. 1587

LXV. D. F. ANTONIVS huius nominis II. Epiſcopus Calagurritanus LXV. cognomento *Manrrique*, , ex Minorum Ordine alumnus, & Generalis Commiſſarius Ciſmontanæ familiæ ad hanc Sedem euectus, qui breui multa tempora complens obijt Lucronij Anno M D. LXXXIX. 1589

LXVI. D. PETRVS huius nominis V. Epiſcopus Calagurritanus LXVI. cognomento *Portocarrero*, ex Canonico Hiſpalenſi, Valleſoletanus Auditor, Galleciæ Regens, Sacri Conſilij Caſtellæ Senator, S. G. Inquiſitionis Præſes & Epiſcopus Cordubenſis ad Annum M. D. XCIV. poſt Conchenſis, obijt M. D. XCIX. 1594

LXVII. D. PETRVS huius nominis VI Epiſcopus Calagurritanus LXVII. cognomento *Manſo*, ex Canonico Burgenſi. Synodum congregauit apud Locronium Anno M. DC. VIII. Obijt Anno M. DC. XII. 1612

LXVIII. D. PETRVS huius nominis VII. Epiſcopus Calagurritanus LXVIII. cognomento *de Zamora*, Inquiſitor Lucronenſis, Valentinus, & Cæſarauguſtanus, S. G. Inquiſitionis Conſiliarius, Granatæ, & Valleſoleti Præſes, obijt die quo conſecrandus erat, Anno M. DC. XIII. 1613

LXIX. D. PETRVS huius nominis VIII. Epiſcopus Calagurritanus LXIX. cognomento *Gonzalez del Caſtillo*, ex Canonico Magiſtrali SS. EE. Acciranæ, & Conchenſis, & Regio Concionatore. Obijt Anno Domini M. DC. XXVII. & ſepultus eſt apud Locronium in Cappella à ſe ipſo conſtructa, vbi in Sarcophago hocce Epitaphium: 1627

D.

D. O. M.
D. PETRVS GONZALEZ DE CASTILLO,
Epiſcopus Calagurritanus, & Calceatenſis.
H. S. E.

Ex nobili Montanis progenie. Canonicus ante Magiſtralis Conchenſis, Concionator Regius, Eccleſijs Calagurritanæ, & Calceatenſi præficitur. Gregis ſibi commiſſi Paſtor verè vigilantiſſimus: Virtutum Patronus, vitiorum acerrimus inſectator. Eccleſiaſticæ diſciplinæ reſtaurator, morum laudabilium inſtaurator. In contumaces SEVERVS, In iam emendatos clemens; miſericors in pauperes; in domeſticos liberalis; omnia in omnes, vt omnes faceret ſaluos. Sepulchrum hoc ad ſpẽ reſurrectionis ab ipſo adhuc viuente inceptũ eiuſdem demortui voluntatis. V. A. L. P.
Obiit Non. Aug. M. DC. XXVII. Ætat. S.
Anno. LXV.

LXX. D. MICHAEL huius nominis II. Epiſcopus Calagurritanus LXX. cognomento *de Auila*, ex Canonico huius Eccleſiæ Inquiſitor Murcienſis, & Fiſci Patronus in Supremo S. G. Inquiſitionis Conſilio, poſtmodumque Conſiliarius, deinde Epiſcopus Palentinus, & tandem Calagurritanus, quo viuere deſijt Anno Domini M. DC. XXXII. 1632

LXXI. D. GVNDISALVVS huius nominis II. Epiſcopus Calagurritanus LXXI. cognomento *Chacon, Velaſco*, & *Faxardo*, ex Theſaurario, & Canonico Valleſoletano Canonicus Toletanus, Curiæ Regalis Inquiſitor, S. G. Inquiſitionis Senator, Archicapellanus Regij Cœnobij Excalceatarum Madridenſis, poſtea Vice-Rex Nauarræ, obijt Lucronij Anno Domini M. DC. XLII. 1642

LXXII. D. IOANNES huius nominis XVI. Epiſcopus Calagurritanus LXXII. cognomento *Piñeyro Oſſorio*, ex Canonico Magiſtrali Legionenſi, & Conchenſi, Regius Eccleſiaſtes, & huius Sedis Epiſcopus, tandem ad Annum M. DC. XLVII. ad Pampilonenſem tranſlatus. 1647

LXXIII. D IOANNES huius nominis XVII. Epiſcopus Calagurritanus LXXIII. cognomento *Chalaz* ex Canonico Salmantino Epiſcopus Mindonienſis, & tandem Calagurritanus, qui hoc Anno M. DC. LII. viuit. 1652

Hæc ſunt Nomina Epiſcoporum, & Præſulum S. E. Calagurritanæ, quæ ex varijs Scriptoribus, Priuilegijs, Catalogis deſumere potuimus. Eorum actiones, qui ad amuſſim, & lato calamo ediſcere voluerit, adeat M. Ægidium Gonzalez Dauila Chronographum Regium in Theatr. Eccleſ. Caſtell. Tom. 2. à fol. 323. ad 379. vbi plura notatu digna prorsùs ediſcet.

QVINTO IDVS Octobris.

DIES XI.

A. VILLÆ-CASSINÆ *in* Areuacis *Hiſpaniæ* SS. NICASII *Epiſcopi* Rothomagenſis, QVIRINI *Presbyteri*, SCVBICVLI *Diaconi*, *&* PIENTIÆ, *Virginis*, *qui cum* Hiſpanias *conluſtrarent, vt Dei verbum proferrent vbique*, *à* Feſcennino *Præſide comprehenſi*, *per anguſtias cruciatuum, Domitiano imperante, ad martyrij coronam inuicti pugiles peruenere.*

B. MANTVÆ *in* Carpetanis *Hiſpaniæ* SS ANASTASII *Presbyteri*, PLACIDI *&* GENESII *Martyrum, qui ſæuiente Imperatoris Iuliani immaniſſimi Apoſtatæ in Chriſti aſcetas perſecutionis procella, propter Crucifixi nomen comprehenſi cum nec minis à numine, nec blanditijs à nomine dimoueri valuiſſent, martyrio coronati, gloriam promeruerunt æternam.*

C. VERONÆ *in Italia* S. PLACIDIÆ *Virginis Auguſtæ, quæ ex genere* Theodoſij *Magni Imperatoris* Hiſpani *progenita*, Gallæ Placidiæ *Auiæ ſuæ ſanctiſſimæ veſtigia ſecuta, miraculis clariſſima, & virtutibus egregia, inter opulentiæ, & diuitiarum vincula, eorum nexibus deſpectis, ſoluta, ad æternæ beatitudinis theſauros, & honores, ſanctitatis chlamyde induta properauit.*

NOTÆ.

A. *Martyrologia.*

SANCTI NICASIVS *Epiſcopus*, QVIRINVS, *& Socij*.] Iſte fuit Epiſcopus I. *Rothomagenſis* in *Gallia*, miſſus à *S. Clemente* Pont. Max. tempore Domitiani Imperatoris ad Annum Domini XCV. vel circiter, vt indicant Scriptores Eccleſiaſtici, qui etiam eum fuiſſe martyrio coronatum hoc die referunt, vti patet ex Martyrologijs Vſuardi Adonis. & aliorum, quæ ſequitur Romanum Baronij *fol.* 632. hoc elogio. *In Pago* VIL-CASSINO *paſſio Sanctorum Martyrum* NICASII

NICASII *Epiſcopi* Rothomagenſis, QVIRINI *Presbyteri*, SCVBICVLI *Diaconi*, & PIENTIÆ *Virginis, ſub Præſide Feſcennino* Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol* 167. *col*. 2. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol*. 218 *col*. 2. Conſtantius Felicius in *Ital*. 2. *p. fol*. 137. Petrus Galeſinius in *General. fol*. 141. Andreas Sauſſayus in *Gallican. Tom*. 2. *fol*. 725. De eis Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib*. 11. *c. fin. n*. 280. Baronius in *Ann. Eccleſ. Tim*. 1. *Ann*. 95. *n*. 7. &. *Ann*. 97. *n*. 11. Luitprandus in *Aduerſar. n*. 11. apud Ramires, & *n*. 10 apud Tamay. Robertus in *Gall. Chriſtian. tt*. de Epiſcop. Rothomag. *fol*. 326. Eorum ACTA deſcripſit *Andreas Sauſſayus*. quæ damus.

Scriptores.

ACTA SS. NICASII EPISCOPI Rhotomagenſis in Gallia, QVIRINI *Presbyteri*, SCVBICVLI *Diaconi* & PIENTIÆ *Virginis*, *Martyrum apud Villam-Caſsinam Hiſpaniæ, ex Sauſſayo, Luitprando, & alijs Scriptoribus.*

NICASIVS, *à S. Dionyſio vices in* Gallia *Apoſtolicæ ſedis obeante*, Rhotomagenſis *Antiſtes deſignatus eſt, & in ſecundam* Lugdunenſem, *quam Franci* Neuſtriam *cognominauerant, Euangelij promulgandi ergo cum Symmiſtis ſuis ablegatus, mox ac Prouinciam ingreſſus eſt, diffuſo diuini verbi ſemine, magnam fidelium ſegetem excitauit: atque exturbatis paſsim ſimulacris, qua prædicationis energia, qua prodigiorum fulmine, Crucifixi Redemptoris manifeſtata gloria, eius trophæa ope* QVIRINI *illo in tractu feliciter erexit. Hinc* Hiſpanias *digreſſus, &* Carpetanam *Prouinciam ingreſſus, ad* Villam Caſſinam *vetuſtam vrbem* Areuacorum *peruenit, vbi dum igneo pietatis ſpiritu ad maiora progreditur cum ſocijs, ſalutiferæ religionis incrementa, à miniſtris* Feſcennini *Præſidis, qui* Lutetiæ *necato* Dionyſio *cum Socijs, ſtragem fidelium immanem ediderat, comprehenſus, in ſancta confeſsione diuinæ Chriſti maieſtatis perſeuerans; cum ipſo* QVIRINO, & SCVBICVLO *ſuis cooperatoribus virgis cæſus, & gladio percuſſus, capite amputato, curſum peregrinationis conſummauit. Sedemque, quam præſentia non attigit, vnda pretioſi ſanguinis conſecrauit. Ad quam etiam fulciendum,* CAPVT *quod abſciſſum mox reacxit manibus, diuino demum munere delatum eſt.* QVIRINVS *eodem certamine victor,* SCVBICVLVS*que fidus vtriuſque Achates, eodem loco confecti, Antiſtitis ſui veſtigia triumphalia compleuere. Cæterum Athletarum Chriſti quieſcentia illic extra furentium impetus Corpora* PIENTIA *fœmina Nobilis, quam face ſupernæ lucis irradiauerant, magna cum reuerentia ſepeliuit. Quæ expleto funere Sanctorum, hoc nomine comprehenſa, ab impij Præſidis emiſſarijs contuſa pugnis, flagellis dilaniata, ſecuri denique ſimiliter percuſſa, agonis præclari trophæum reportauit. Poſtmodum eorum* Corpora Gallias *delata, ad* Meulantum *Oppidum, vbi diuinæ præcones Euangelij primitias diſſeminauerant, condita honorifice, vbi Delubrum S.* NICASII *memoriæ conſecratum, multâ religione conſtructum fuit. S.* PIENTIÆ *vero virginis, & Martyris* Reliquiæ *virtutis itidem diuinæ illuſtrata fulgoribus, ex* Hiſpania Abrincas *delatæ in Cathedratica Baſilica tandem depoſitæ ſunt: vbi cultu congruo conſeruantur.*

Præſul Rhotomagenſis eligitur.

Chriſtum prædicat Gallis.

Hiſpaniam venit, vbi coronatur.

Cum Quirino, & Scubiculo.

Pientia Virgo etiam comprehenditur. & coronatur.

OMNIA hæc in ACTIS recenſita nullam probationem requirunt aliam, quàm aſſertionem aduentus, & martyrij apud *Villam-Caſsinam Hiſpaniæ* Sanctorum Martyrum. Nam licet Scriptores *Gallicani* locum, quo SS. Martyres occubuerunt, in *Gallia* conſtituant, eumque *Vulcaſsinum Franciæ Pagum*, ad ripam *Eptæ* fluminis nominent, tamen ibidem dubia opinatio eſt, maxime ſi Petrum Galeſinium legas, qui agonis ſtadium apud *Ecbatanam in Media* enumerat. Pro *Hiſpania* Luitprandus ſtat *in Aduerſar. n*. 10 hac ſerie: VILLÆ-CASSINÆ, *quam Mauri vocauerunt* VILLAM-CASTIN, *in confinibus* Carpetaniæ S. NICASIVS

Quo loco agonem compleuit.

Primus Epiſcopus Rhoromagenſis *cum Soeijs potiturſub Domitiano miſsis Feſcennini Sotellitibus,qui eos in* Hiſpania *occiderent*. Quibus verbis manifeſte liquet non *Vilcaſsino* vt in Martyrologio Vſuardi , & Barouij, nec *Ecbotana* in Media , vt in Galeſinij,ſed in *Villa-Caſsina Hiſpouta*,vt in Luitprando,SS. Martyres occubuiſſe fateri compellimur.

B. SS. ANASTASIVS ,PLACIDVS ,GENESIVS , *& Socij Mortytes Vlyſipponenſes in Hiſpouta.*] Nomina eorum ſcripta in veteribus MSS. Martyrologijs ſe inueniſſe fatetur Cardinalis Cæſar Baronius in *Roman. lit. C.fol.* 632. ſequenti elogio : *Item paſſio* SS. ANASTASII *Presbyteri.* PLACIDI,GENESII , *& Sociorum.* Cuius relationem ſubſecuti ſunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 167. Ioannes Lupus in *Luſitan.fol* 218. Ieronymus de la Higuera in *Hiſpan. MS. fol.* 48. Conſtantius Felicius in *Ital* 2. *p. fol.* 137. & cæteri recentiores. Apud quos licet locum originis eorum, & paſſionis non inueniatur, hoc ſuppleuit Flauius Dexter. in *Chron. Ann.* 308. *n.* 2. vbi agens de SS. *Veriſsimo* , & Sororibus *Vlyſipponenſibus* Martyribus , proſequitur; *Ibidem etiam celebres ſunt* ANASTASIVS *Presbyter*, PLACIDVS,*&* GENESIVS. Ex quarum coniunctione orationum P. Biuarius in *Not. d. n.* 2. *fol.* 366. D. Rodericus de Acuña *Hiſtor. Vlyſippon.* 1. *p. c.* 12. *n.*3. *fol.* 28. *col.* 2. eos origine *Vlyſipponenſes* fuiſſe aſſuerunt At martyrio coronatos aſſerit Dexter. in *Chron. Ann* 353. apud MANTVAM *Carpetanorum*, is perſecutione Iuliani Apoſtatæ , his verbis: MANTVÆ CARPETANORVM *eſt in pretia* ANASTASIVS *Presbyter*, PLACIDVS , GENESIVS , *& Socij, qui poſtea ſub Iuliano paſſi ſunt pro Chriſti fide illuſtre ſimul ibidem martyrium.* Hanc opinionem , vt expreſſam in *Dextro* , ſecuti ſunt Biuarius in *Not. ad Ann.* 353. *n.* 3. *fol.* 383. & Rodericus Caro ibidem *lit. A. fol.* 119. Ieronymus de Quintano *Hiſtor. Madridenſ. lib.* 1. *c.* 43. *& lib.* 2. *c.* 4 D. D. Laurentius Ramirez in *Not. ad Luitprand. Ann.* 668. *n.* 112. *fol.* 343. SECVNDA Opinio deducitur ex Iuliano Archipresbytero Tolerano in *Aduerſar. n.* 326. *fol.* 72. qui eos apud *Rutinium* in Celtiberia Hiſpaniæ paſſos contendit, hac periodo : RVTINII *in Hiſpania, in Celtiberia* XI. Octobris *SS. Martyrum* ANASTASII *Presbyteri* , GENESII *Militis & Sociorum , qui in primis Eeclesia perſecutionibus paſsi ſunt.* Hanc opinionem amplectitur D. Didacus Sanctius Portocarrero *Hiſtor. Ercauicenſ* 1. *p. c.* 15. *fol.* 155. qui ingenuè ſe ignorare ſitum illius Vrbis in *Celtiberia* fatetur. TERTIA Opinio deducitur ex D. Roderico de Acuña *Hiſtor Vlyſipponenſ. d,* 1. *p. c.* 12. *n.* 7. qui horum SS. Martyrum agonem fuiſſe , aut *Vliſyppone* , aut *Scalabi* affirmat , motus ex traditionibus vtriuſque vrbis. Sed re vera *Dextro* tanquam antiquiori, & temporibus paſſionis eorundem Athletarum proximiori , deferendum erit; quidquid cæteri recentiores ſomnient , idque veriſimilius credimus , maximè ſtantibus ACTIS integris eorum, quæ P. *Biuarius* ex ſuis ſchedis publica fecit , & D. D. Laurentius Ramirez edidit in *Not. ad Luitprand. n.* 112. *fol.* 346. huiuſmodi.

Marty-rologio.

Eorum Martyrum origo, & locus agonis.

I. Opinio.

II. Opinio

III.Opinio

ACTA SS. ANASTASII, PLACIDI, Geneſij , & Sociorum Martyrum Hiſpanorum apud Mantuam Carpetanorum,ex F. Fra. Bi.

Tempus, & ſitus Martyrij.

MORTVO *Conſtantino,& filijs eius, Iulianus tenuit Imperij habenas; qui à fide Chriſti, quam in Baptiſmo profeſſus fuerat , apoſtata factus , conauit idololatriam iterum inſtaurare, & in toto Romano Imperio reſtituere: qua occaſione ſuſcepta , multos Chriſtianorum martyrio affecit, è quorum numero fuerunt* ANASTASIVS, PLACIDVS , GENESIVS, *& Socij eorum in* Hiſpanorum *Regione pro Chriſto occiſi : quod quomodo acciderit, ad ſubſequentum deuotionem , & Sanctorum glorificationem , operæ pretium duximus enarrare. Nati ſunt iſti Tres Athletæ* Vlyſippone , *Luſitanorum vrbe : ſic tamen, vt ſolus* PLACIDVS *Vlyſipponenſes habuerit parentes ; nam* ANASTASIVS *parentes habuit* Mantuæ *ciues,quæ eſt* Car-

Vniuſcuiuſque Origo.

petano

petanorum *vrbs* ; GENESIVS *vero* Barcinonis : *omnes tamen inter ſe ſanguine erant coniuncti. Sed cum detinerentur* Vlyſippone *commercij cauſâ ; accidit, vt* ANASTASIO, *&* GENESIO *aucti fuerint. Hi cum* PLACIDO, *non diſsimilis ætatis puero, educati ſunt in omni lege ſancta Dei, ac ſcientiarum ſtudijs, in quibus periti admodum enaſcerunt; & multo magis ſanctis moribus, & actionibus florere cæperunt, ita vt notiſsimi fierent eorum virtus, & doctrina. Procedenti tempore,* ANASTASIVS *ad Presbyterorum ordinem aſſumptus, liberius prædicationi Euangelicæ inſiſtebat; inque* GENESIVS, *&* PLACIDVS *erant illi fidiſsimi Coadiutores. Prædicabant verò contra Arrianorum errorem, qui multos Chriſtianorum à puritate fidei aberrare faciebat, & contra Idolorum culturam, quam Iulianus per miniſtros ſuos introducere ſatagebat. Cumque multo tempore* Vlyſippone *eſſent demorati, multis charitatis operibus inſiſtentes; placuit* ANASTASIO Mantuam, *patriam ſuam repetere, vbi non modicas facultates, à Matris morte, hæreditario iure ſuſceperat; cumque* PLACIDVS, *&* GENESIVS *amici fidiſsimi comitati ſunt. Degebant in vna domo, & ſimul prædicationi, & charitatis operibus inſiſtentes incedebant, pauperibus eleemoſynas, & afflictis ſolamen exhibentes, & præcipue Chriſtianos in carcere detentos viſitabant, & animabant. Cumque fama Sanctorum ad aures Gubernatoris vrbis perueniſſet (qui cultui Idolorum erat addictiſsimus, & eâ de cauſâ,* XX. *Viros noſtræ Religionis profeſſores, & defenſores vinculis tenebat adſtrictos) Sanctos Martyres ad ſe iubet adduci: Quorum fidem cum exploratam haberet, nunc pollicitationibus, nunc minis, & pænarũ infligendarum acerbitate eos abnegare curauit. Sed cùm irritum videret conatum ſuum, & Sanctorum emollire corda non valeret, eos duris vinculis innodatos, in tetrum carcerem conduci iuſsit; vbi per dies aliquot duriſsime afflictati ſunt: ſed ipſi in eo etiam conſtituti, à prædicatione non deſiſtebãt; quã nonnullos illorum, qui in fide acerbitate tormentorum vacillabant, forti, & conſtanti animo eſſe fecerunt. Tandem* XI. Die Menſis Octobris *ad campum extra vrbem deducti, pro Domino decollati, martyrij palmas adepti ſunt. Quorum* Corpora *conſanguinei ipſorum colligentes intra Domum propriam* ANASTASII *tumularunt. Et poſt dies Octo ad eundem ſupplicij locum* XX. *illi Viri perducti, pariter pro confeſſione Chriſti decapitati in cælum euolarunt; eorumque corpora, nocturno tempore Chriſtiani in eodem Campi loco ſepelierunt. Præſtante Domino Noſtro Ieſu-Chriſto, &c.*

Studia, & virtutes.

Vlyſippone Mantuam contendunt.

Apud Præſidem ducuntur.

Coronantur, & ſimul alij XX. Socij.

ECCE Amice Lector, quæ ſuppeditauit ACTA *Binarius*, ex proprijs ſchedis vetuſtatis eruta. Nequaquam erit audiendus *Rodericus de Acuña*, qui omnes Tres Martyres recenſitos Epiſcopos facit, cùm neuter infulas Epiſcopales induiſſet; nec Tempore Neronis paſſos, vt ipſe *Acuña* ex relatione *Iuliani* deſumpſit, credas, cùm potius, vt dixi, *Dextro*, quam *Iuliano* deferendum erit. Et patet error *Acuñæ* ad vnguem; nam ſi verbum *Presbyter* in Martyrologio Romano, & *Dextro*, refertur ad ſequentes Martyres, vt ipſe exemplis contendit, cur ANASTASIVM, & PLACIDVM *Vlyſipponenſes* Epiſcopos non admittit, quinimo reſpuit eorum infulam? Quare GENESIVM tantum?

D. Roderici de Acuña duplex lapſus.

VNVM hic addere oportet, quòd Corpus S. PLACIDI adhuc dicitur adſeruari in *Monaſterio* fratrum Excalceatorum Ordinis Carmelitani Oppidi *Alcaudetenſis* Giennenſis diœceſis, vt ex relatione Sanctorum illius Prouinciæ à *D. Martino Ximena Iurado* Eminentiſſimi D. ac D. mei D. Balthaſaris Cardinalis S. R. E. de Sandoual iuſſu emiſsâ comperimus. Pro coronide Epitaphium SS. Martyribus vetuſte ſcriptum, & in meo *Codice MS. Carminum* inter alia *Auli Hali* Epigrammata repertum, dabimus, hoc lemmate.

Corpus S. Placidi, quo loco adſeruetur?

PRO SS. MARTYRIBVS MANTVANIS in Carpetania *Anaſtaſio, Placido, & Geneſio* Carmen.

Presbyter hîc iacet ANASTASIVS *vndique Sanctus;*
Quem ſequitur PLACIDVS, GENESIVS*que ſimul.*
Hos Vlyſipponis *Vrbs prorſus conſtrinxit amicos;*
Hos eadem Chriſti dogmata ſancta docet.
Mantua Carpenti *cultrix hos percipit inde*
Martyres vt proprios, quos vidit enſe mori.
Corpora poſt tandem ſepeliuit ſacra, fidelis
Concio Chriſticolûm, quæ tenet iſta Pyra.
Denique Sanctorum veneratur Nomina quorum
Virtutes placidis mentibus ipſa colit.

Qualis hodie ſit vrbs, quâ Martyres occubuêre, An VILLA-MANTA? An MADRID, Regia Catholicorum *Hiſpaniæ* Regum Curia? Alibi *Tom. 6. Die XI. Decembris* dicemus Deo annuente.

C. PLACIDIA *Virgo Auguſta Hiſpana, Neptis Theodoſij Magni Imperatoris.*] Huius Auguſtiſſimæ Virginis illuſtrem memoriam recolit Romanum Martyrologium Baronij *h. d. fol.* 632. hac ſerie: *Veronæ* S. PLACIDIÆ *Virginis.* Cuius ecphraſim ſequuntur Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 167. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 218. Petrus Galeſinius in *General. fol.* 141. & aliqui recentiorum. De ea ſcripſere Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib. 9. c.* 70. D. Auguſtinus Valerius *Hiſtor Veronenſ. fol.* 29. & 57. Cardinal Baronius in *Not ad Martyrolog. Roman. lit. L fol.* 633. Philippus Ferrarius in *Catalog. SS. Ital. fol.* 640. & in *Topograph. SS. verb.* Verona *fol.* 133. Eius ACTA breui calculo conſcripſere Equilinus, & Ferrarius, ea dabimus ex ipſis.

Martyrologia.

Scriptores.

ACTA S. PLACIDIÆ VIRGINIS Auguſtæ, Origine Hiſpana ex Theodoſio Magno Imperatore progenita, ex Equilino, & Ferrario.

Origo, & parentes.

PLACIDIA *Virgo Valentiniani* III. *Imperatoris, & Eudoxiæ Auguſtæ filia,* Theodoſij *Magni etiam* Imperatoris *neptis, ex quo* Hiſpanam *traxit originem; quæ ſpretis mundi huius illecebris* Gallæ Placidiæ *auiæ ſuæ ſanctiſſima veſtigia ſequens, orationibus, ieiunijs, & eleemoſynis, alijſque pijs operibus vacabat. Eius precibus* Honoria *ſoror à grauiſſimo morbo liberata eſt, quod* Eudoxiæ *Matri in ſomnijs, à quodam Viro venerandâ canitie, & præclarâ veſte amicto, reuelatum fuit; ex quo tempore Mater filiam venerari cœpit. Eadem* Rauennæ *cuidam* Aniano *nomine, qui ex ſummo Templo, quod* S. Ioanni *Euangeliſtæ* Galla Placidia, *ob ſedatam in Mari horribilem tempeſtatem, voto extruxit, præcipitatus, toto corpore confractus fuerat, ſanitatem cum membrorum omnium integritate, orando impetrauit. Ieroſolymam profecta, cum biennio loca omnia ſancta deuotiſſime viſitaſſet,* Venetias *appulit, inde* Veronam, *vt* Rauennam *poſt recreatas vires rediret, diuertit: vbi* Drudæ Venerabilis *matronæ filiæ mutæ, ſurdæque, auditum, & loquelam reſtituit.* Veronæ *annum precibus Ciuium commorata, grauiſſimâ febre corripitur, ex qua* V. Idus Octobris *circa Annum* CCCC.LX. *migrauit ad Sponſum Cuius ſacrum* Corpus *in Eccleſia* S. Stephani *viâ* Tridentinâ *ſepultum, exinde plurimis coruſcauit miraculis. Ad cuius tumulum hoc appoſuit Carmen Sepulchrale Ciuium Veronenſium continuata deuotio.*

Sororem à morbo liberat.

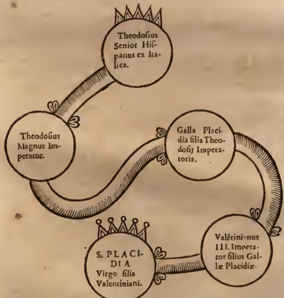
Sanitatem reſtituit homini præcipiti.

Moritur, & ſepelitur.

Conditur

Conditur Auguſtæ *ſub marmore Virginis atro*
Corporis eximij gleba ſacrata pia.
Hanc genere Hiſpano *peperit* Eudoxia *Princeps ,* *Epitaphium.*
Quaque Theodoſij *filia prorſus erat.*
Huic PLACIDÆ, *Matri placuit præponere nomen ,*
Vt penitus placeat omnibus, atque Deo.
Galla *Auia eiuſdem mores formauit , & ipſa*
Sub ferula Gallæ *virginitate cluit.*
Sic Deus ipſius extulit officioſus honores ,
Virtutum, vt paßim grandia ſigna daret.
Denique prodigijs celebris ; Verona *ſacratam*
Ipſius en mortem , & vidit, & coluit.

Hactenus S. Virginis Auguſtæ ACTA , quorum etiam relationem proſequutus eſt breui calamo Ieronymus Rubeus *Hiſtor. Rauennat. lib.* 3. *Ann.* 526. *fol.* 139. *&* 140. Qui eam S. Virginem ex genere *Theodoſij* I. Magni Imperatoris *Hiſpani* progenitam affirmat , vt & Iacobus Philippus Bergomenſis *Hiſtor. Illuſtr. Fæminar. c.* 132. *fol.* 119. & patet ex Arbore Genealogicâ ſuperius à Nobis delineatâ hoc *Tom. V. Die X. Septembris lit. B*, E quâ iſthæc deſumitur. *Origo Hiſpana probatur.*

Ex qua Genealogica Arbore ad oculum pateſcit, qualiter S. PLACIDIA hæc Virgo Auguſta Patrem habuit *Valentinianum*, Auiam *Gallam Placidiam* quæ fuit filia *Theodoſij Magni* , & Neptis *Theodoſij Senioris*, Ciuis *Italicenſis* Vrbis in *Hiſpania.* *Genealogia S. Virginis.*

QVARTO IDVS
Octobris.
DIES XII.

A. CÆSARAVGVSTÆ *in Hiſpania feſtum* Dedicationis *Eccleſiæ Maioris de* COLVMNA, *quæ Baſilica prima inter Occiduos à* B. IACOBO *Hiſpaniarum Apoſtolo erecta conſpicitur, & B.* MARIÆ *Virginis, & Deigenitricis iuſſu, ſuo ſanctiſſimo nomini dedicata cognoſcitur.*

NOTÆ.

A. *Elogi.* DEDICATIO *Eccleſiæ Maioris, quam de* COLVMNA *dicunt, apud Cæſaraugustam.*] Hoc eſſe egregium illud *Oratorium*, quod, iubente *B. Dei Genitrice*, S. IACOBVS *Hiſpaniarum* Apoſtolus apud *Cæſaraugustam* extruxit, nulli dubium eſt; idquè celeberrimum Catholicum Delubrum, ad quod à naſcentis fidei exordio fideles Chriſtiani vndique confluere Scriptorum Noſtratum, & Exterorum, deuotionis ergo, calamus manifeſtat. Eamque Eccleſiam vetuſtate, & origine omnibus Chriſtianorum Eccleſis antiquiorem eſſe. Angelicis manibus ædificatam, & ab eius exordio inter tot perſecutorum Gentilium, Hæreticorum, & Sarracenorum *Hiſpanias* inuadentium anguſtias, illibatam, integram, & inconcuſſam manſiſſe, omnium Eccleſiarum *Hiſpaniæ* traditio; Summorum Pontificum aſſertio, Regum & Antiſtitum deuotio proclamat. Omnia hæc ex inſtituto probare compellimur, vt Exterorum deuotioni faciamus-ſatis. Ideo per clauſulas propoſita in prolegomeno feliciter abſoluemus.

Quo tempore Eccleſia extructa, & à quo? QVOD hæc Eccleſia fuerit à S. IACOBO conſtructa, dum Apoſtolus *Hiſpanias* peluſtrans, ibidem orationi vacans, a B. MARIA Virgine interpellatus ei apparente, illud Oratorium extruxit; teſtes ſunt omnes Hiſpani Scriptores, tam veteres, quam recentiores. Primas ferat Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 37. his verbis: *Nam &* IACOBVS *ſanctus Apoſtolus, Zebedæi filius, peragratis vrbibus* Hiſpaniæ, *multiſque erectis Eccleſijs, & Epiſcopis creatis ex aduenis, Petrum Braccaræ primum reliquit Epiſcopum, ac* PRIMVM TEMPLVM, *vel* ORATORIVM *Beatæ Virgini, ex eius iuſſu, præſentiaque ſuper* COLVMNAM Cæſarauguſt *erexit.* *Veteres Scriptores qui tempus aſſignant.* Eadem refert *Ann.* 38. & 41. S. M. Maximus in *Chron. Ann.* 568. proſequitur: *Ego M. Maximus, qui hæc ſcribo, vixi multos dies in Æde* S. MARIÆ *de* COLVMNA, *à Beato* IACOBO *Zebedæi filio exædificata.* Et *Ann.* 571. aſſerit: *Cæſarauguſtæ Dei-Genitricis ſanctum à* D. IACOBO *conſtitutum Templum, quod ad* COLVMNAM *dicitur, per id tempus incolis, & alijs populis celebratur.* Et *Ann.* 612. eadem verba repetit; qui etiam *Carmen* ſacrum ſcribens, hos verſus elegiacos in laudem illius *Eccleſiæ Angelicæ* ſubiungit,

Prima

Prima Domus MARIÆ *ſacrata eſt dicta* COLVMNA,
Hanc eadem IACOBO *tradidit Alma Parens.*
Cùm primum hîc iaceret Diuini ſemina verbi
Præco ſacer, luſtrans Oppida Ibera fide.
Aſtitit hîc Genitrix hominiſque Deique verenda,
Et iubet in magna ſurgat ut vrbe Domus.
Quæ ceu prima foret præ cunctis ſedibus vna,
Vndique collecti, quam peterent Populi.
O Domus excellens, magnorumque aula beatà
Cælicolum, ſibi quam diligit Alma Parens.
In terris cœlum ſiquis deſiderat vnquam,
Offerat hîc Matri vota, preceſque Dei.
Experietur enim hîc præſentia Numina Matris
Rebus in afflictis, hinc feret auxilium.
Ingreſſis timor, & ſubito reuerentia ſurgit
Matris, & inde loci, cœlicolumque chori
Quid mirum Domus hæc Diuinæ Nomine Matris
Plena ſolum moueat? Nam mouet illa Polum.

Idem S. M. Maximus *Hymnum* Eccleſiaſticum compoſuit, qui antiquitus in eadem Angelica Baſilica decantabatur, in cuius contextu ſupra memoratam ſententiam expoſuit, ſic.

O CÆSARAVGVSTA *decus*,
Et dulce patrocinium,
Gentis Iberæ *columen*,
Templum Columnæ *immobilis.*
Quæ diceris plus omnibus
Sacris Iberis *ſedibus*,
Ieruſalem mirabilis,
Domus pudicæ Virginis.
Te præ ſolis cubilibus
Elegit ipſa Genitrix,
Quæ geſſit almo in vtero
Magnum Tonantis filium.
Hæc nam IACOBO *Apoſtolo*,
Et ſuo conſanguineo,
Ædem iubet conficere,
Cunctis manentem ſæculis.
O grandis apparitio.
IACOBO *facta primitus*,
Anno Nono Triceſimo
Natalis almi Domini.

Poſt S. *Maximum* ſcripſit S *Braulio* Antiſtes Cæſarauguſtanus, illius *Chronicon* extendens, & ideo *Ann.* 314. ſequentia verba retulit: Cæſarauguſtæ *Templum Auguſtiſſimum* B. MARIÆ *à Beato* IACOBO, *Zebedæi filio conſtructum, laxatis ſpatijs integratur, nec minore pietate, ac frequentia colitur.* Iulianus Archipresbyter Toletanus, paſſim in ſuo opere huius fundationis Templi à S. Apoſtolo factæ relationem proſequitur, ſic in *Chron. Ann.* 36. *n.* 7. hac clauſula: *Inde venit*) S. IACOBVS) Cæſarauguſtam, *vbi illa nocte oranti apparuit* B. VIRGO *ſuper* Columnam, *comitata Angelis, & Ciuibus Æthereis, & iuſſit, vt ibi erigeret* Altare, *futurum pollicens, manſuram præ cæteris* Hiſpaniæ *Ciuitatibus ibi deuotionem B Virginis; & fidei ſacram anchoram ibi inconcuſſam fore.* Eadem repetit *n.* 405. & in *Tractat. de Eremiter. n.* 17. *fol* 139. & in *Aduerſar. n.* 438. & alibi. Aulus Halus Poëta Burdigalenſis, & Ciuitate Toletana donatus ab Alphonſo VI. Poëma non inuenuſtum, licet proſodiæ regulis carens de Auentu S. IACOBI in Hiſpaniam ſcripſit, quod *Nos* iam diu *Notis* illuſtratum edidimus, & in eo huius Templi fabricam deſcripſit multis verſibus, quorum ecphraſin retulimus ſupr. *Tom* 4. *Die XXV. Iul. lit. A.* vbi à *Vers.* 385. vſque *ad* 416. huiuſmodi apparitionis Virgineæ & conſtructionis Baſilicæ relatio præſcribitur. *Pontifices qui hanc veritatem fatentur.* Sed & Pontifices ſummi hanc veritatem fatentur, inter quos primus adſit pro cæteris Calixtus III. in *Bull. pro S. E. de Pilar. Ann.* 1456. vbi hæc verba: *Cum itaque ſicut accepimus Eccleſia Monaſterij per Priorem ſolita gubernari eiuſdem* S. Mariæ de Pilari *nuncupata Ciuitatis* Cæſarauguſtanæ, *Ordinis S. Auguſtini inter cæteras ſub vocabulo dictæ* S. Mariæ *Eccleſias: prima* B. Mariæ del Pilar. *nuncupata fore dignoſcitur: in qua dicta* B. Maria *antequam ad cælos aſſumeretur, cum Ieſu-Chriſto Filio ſuo, & Domino Noſtro,* B. IACOBO *Maiori in* Columna *marmorea apparuit, & ob hoc ipſa Eccleſia nomen* B. Mariæ de Pilari *aſſumpſit, ac inibi quam plurima, & infinita miracula dietim* *Scriptores.* *fiunt. Nec non Chriſti fideles cum magna deuotione, & veneratione Imaginem eiuſdem* B. Mariæ *& eius Filij, in quadam* Capella *ipſius Eccleſiæ, quæ de mandato dictæ* B. Mariæ, *per dictum* B. IACOBVM *fabricata eſt, & Camera Angelica Dei-Genitricis* del Pilar *nuncupata, & appellata extitit, colunt, & venerantur, ac cum magna deuotione viſitare non ceſſant.* De hac Angelica Baſilica etiam ſcripſere poſt ſupra relatos Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 9. *c.* 7. Antonius Zianca *Hiſtor. S. Secund. c.* 12. *&* 13. Angelus de Paz in *Declarat. Symbol. Apoſtolor.* 1. *p. lib.* 9. *art.* 7. F. Alfonſus Ciaconius *Hiſtor. Pontif. Tom.* 1. *lib.* 2. *Ann.* 40. *fol.* 28. Alfonſus Morgado *Hiſtor. Hiſpal. lib* 2. *c.* 1. Alfonſus Maldonado *in Chronolog. Ann.* 44. Alfonſus Venero in *Inchirid. Tempor. fo.* 125. Athanaſius de Lobera *Hiſtor. Legion. c.* 7. *fol.* 200. Antonius de Yepes in *Chron. Benedict. Tom.* 4. *Cent.* 4. *c.* 2, *fol.* 43. Antonius Poſſeuinus in *Biblioth. Tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 2. Andreas Scothus in *Biblioth. Hiſpan. Tom* 1. *c.* 5. *fol.* 103. Antonius Brandaon *Monarch. Luſitan.* 3. *q. à fol.* 36. *vſque ad* 39. Sed vt quid tempus fruſtra terimus, qui innumeros Scriptores perlegere cupit, de hac *Fundatione Angelicalis Cappellæ* loquentes, adeat Ludouicum Lopez in *Commentar. ad Hiſtor. de Pilar. Comm.* 9. *à* § 3. *n.* 21. *fol.* 47. *ad* §. 24 *n.* 42. *fol.* 67 vbi ad amuſſim. Interim Nos ex *Auli Hali* Poëtæ Burdigalenſis Poëmate de *Aduent S. Iacob. in Hiſpan. Ann.* 345. *vſque ad* 415 huius Fundationis relationem aſſuemus, quidquid carmina in Proſodia laborent. Igitur agens Poëta, qualiter S. IACOBVS Apoſtolus cum Socijs orationi apud *Cæſarauguſtam* noctu inſiſteret, *cùm.*

ſplendida ſubito nubes
Cælicolum, totos loci penetrauit amœnos
Sacrati latices: furibundo in tempore cælum
Contremens, ſuperas nubilauit murmure luces;
Obſtupuit Diuus; Quid multo? Fumigat Orbis:
Montis vicini flammis cacumina prorſus

Igneſcunt,

Jgneſcunt, ipſas glomerauit gurgite flumen,
Vndas ferventes, concoquens littora fulmen:
Cæſaris Auguſtæ *(quo tot prodigia certant)* *Locus ſucceſſus.*
Ad ſonitum tanti fragoris mœnia tremunt.
Quid vltro? titubauit totus ſtellifer axis.
Pulverulenta redens tunc omnia concaua cœli.
Tempora temporibus dant ſydera; protinus omne
Quod pene corruerat, ſimul in iam corpore pulchro
Vertitur, has tetras Virgo *relegauit & umbras.* *B. V. Maria apparet Iacobo adhuc viuens.*
Corpore nam viuens proprio, vt ſolaret amico
Angelicis ſociata choris: Tunc alta Columnæ
Occupat extrema; amandans ſic horrida Diui,
Vt totis, pulſante fide, hic inuiſeret almam
Oculis, & ſenſu; Nam hæc fuit vnica tantum
Gloria, quam Diuus promeruit ipſe IACOBVS.
Si primo ignorans, totus, quid poſceret Orbis,
Contremuit; totus iam lætus viſo MARIÆ
Sacrato vultu; his ſic verbis loquitur illam:
Heus tu Virgo Parens, Virgo Pulcherrima, quæ tu *S. Iacobi oratio ad B. V. M.*
Qualiter & Libano Cedri exaltantur in alto,
Atque in, Palma, Cades, viridique in Monte Cupreſſus,
Tantum læta tuos extendis vertice ramos;
Tu Terebinthus ades; placidi tu Montis Oliua;
Tu Platanus aquis; Tu Myrrha, & Balſama; Tuque
In Hyericuntino Roſearum ſemina campo;
Tu Vitis. Mihi quô tanta eſt gloria? Mater
Vt Domini miſerum digneris viſere Seruum?
Fortunata domus! Tecta hæc felicia! Quæ te
Excipiunt. Hiſpania felix, hæc tua? Te te
Quæ capit vnica! Viuam per miracula tanta
Intueri mecum! Sed & Ego, lux mea, felix
Æternúmque ero. O magni gloria Mundi!
O decus noſtri! Tua iam ſolamina poſco;
Foue, refoue tuos, Virgo intemerata clientes,
Vt liberi patriam, te conducente, repoſcant. *B. V. M. vaticinium de Iacobi euentu.*
His dictis, Sacrata Parens ſolamina præbens
Vnice Dilecto, verba hæc affatur IAGO:
En Pater Omnipotens, qui nunc tua conſpicit alte
Merita, de tantis te vult liberâre periclis;
Vltimis vt nixus, poſſis conſcendere cœlos.

Patrum te primam præbet iam Martyris almi
Palmam Apoſtolicam. Tu primus in Aula Beatus
Ingrederis ſanctâ. En primus tu iugula pones
Fratribus è tantis, ridens mandata Tyranni.
Si de meſſe timor; nullus te concutat; Ego
B. V. M. patrocinium Hiſpaniæ aſſumit. Totius en huius Regionis munera ſumo.
Hanc deſeras libet. Illam prædicauit amica
(Te procul) en tua magna cohors: nam Numine plena
Agmina, quæ Chriſtum ſequetur, numeroſa beâbit.
Poſt te PAVLVS erit, qui plures tingere lymphis
S. Pauli aduentus. Sacratis valebit; cui fere ſingula tota
Cognoſcet tellus. Nam hunc *Xantippe* Beata,
Nec non *Probus*, *Læto* cum *Vincentio*, plene
Sequentur, *Lybiſocâ* primi in vrbe renati.
Hunc *Aquila*, & *Priſcilla* in vertice nemoris *Arſa*
Beturiæ linquent, quæîs palma hic protinus vrget.
S. Petri aduentus. Poſt illum *Petrus*, Paſtor ſupremus vtraſque
Hiſpânias luſtrabit amans; quem plurima paſſim
Turba ſequetur ouans; quorum tunc vocibus illæ
Accipient ſacros fidei cum dogmate, ritus.
Pluribus hæc Regio decorabitur alma trophæis;
Pluribus en illa illuſtrabitur ordine ſacris
Doctorum titulis, quos præbent tempora ſeclîs.
Templi fabricam committit Iacobo in eo ſitu. Hæc tibi, poſt tantos, ſume IACOBE, labores,
Nuncque ſolamina; tecum totos conſpiçe caſus.
Hic mihi nunc CASAM *lubens fabricare fidelis.*
Dixit, & euanuit, propriam penetraret vt vrbem.
Quanta mouet Diuus animo, ſed quanta reuoluit
Succeſſura demum, quæ Virgo indixerat: illos
Quos ſecum duxit; quoſque hic conuerterat, ergo
Diſcipulos iungit, quibus omnia libere enarrat.
Protinus hic CELLAM *lætus fabricare* MARIÆ
Quod Apoſtolus propriis manibus erigit. *Incipit, & manibus proprijs erexit &* ARAM;
Quæ, prouidus voluit, præeſſet iuncta COLVMNÆ,
Quam Mater humanis viuens calcauit honeſtis
Pedibus. Erectam luſtrat.

Hactenus *Halu*, qui ante Quingentos, & amplius Annos ſcripſit. Cuius Poëmation Nos ad *Annum Domini* M. DC. XLVIII. *Madridij* publicum, ſcholijs, & illuſtrationibus Hiſtoricis, licet breuiſſimis emunctum, fecimus: vbi quæ ad huius Templi fundationem ſcripta reperimus, vnà cum vetuſtiſſima *Hiſtor. de Pilari*, ſubiungimus. Cætera apud Hiſtoricos Celtiberos pete, nam hæc à Nobis dicta ſufficiant.

TERTIO

TERTIO IDVS
Octobris.
DIES XIII.

A. *Apud* CASTVLONEM *in* Bætica Hiſpaniæ *Sanctorum* MARCI, *&* HADRIÆ *cum* FAVSTINO, *&* MARCELLO, *qui pro Chriſti nomine viriliter dimicantes glorioſum in ſeculis cognomen, & in cœlis coronam compararunt æternam.*

B. CORDVBÆ *in* Bætica Hiſpaniæ SS. FAVSTI, IANVARII, *&* MARTIALIS *Martyrum, qui pro fidei confeſſione tenti, & in ergaſtulo carceris incluſi, primò ad equuleum vexati, poſt raſis capitibus, euulſis dentibus, auribus, naribuſque præſciſſis, in ignem coniecti, ad præmia inclyti properarunt Agoniſtæ cœleſtia.*

C. BRACCARÆ *Auguſtæ in* Portugallia S. PETRI *ipſius vrbis Epiſcopi II. qui origine* Gallus, *ex* Lemouicenſi *ciuitate procedens, ad faſtigum Præſulatus, ſuis interpellantibus virtutibus acceſſit, & demùm charitate conſpicuus, & miraculis clarus, cœli gaudia pro meritis eſt adeptus.*

D. *Apud* OVETVM *in* Hiſpania *Citeriori feſtiuitas* Dedicationis *ipſius Cathedralis Eccleſiæ, quæ honorifica celebritate colitur, & repetita veneratione annuatur.*

E. SEPTÆ *in Mauritania* SS. DANIELIS, SAMVELIS, ANGELI, DONVLI, LEONIS, NICOLAI, *&* HVGOLINI *Martyrum ex Ordine Seraphico: Qui Superiorum licentiâ Mauritaniam ingreſſi, apud* Septàm *fidem Chriſti prædicare, & Mahumeti ſectam inculcare cœpêre, quare à Sarracenis tenti martyrio coronati ſunt. Quorum corpora Hiſpaniam delata, ibidem miraculis clarent.*

NOTÆ.

A. SANCTI MARCVS, HADRIA, FAVSTINVS, & MARCELLVS *Martyres Caſtulonenſes.*] Memoria horum Sanctorum Martyrum varie apud *Martyrologos* recenſetur; nam Venerabilis *Beda*, qui eorum nomina in ſuo Martyrologio repoſuit, eos vocitat MARCVM, HADRIAM, & FAVSTINVM, omittens MARCELLVM. Petrus verò Equilinus in *Catalog General. SS. lib. 11. c. fin. n.* 287. conſignauit MARCELLVM cum MARCO, & HADRIAM nuncupauit HADRIANVM. Quem ſecuti ſunt Petrus Galeſinius in *Martyrolog. h. d. fol.* 142. & Philippus Ferrarius in *Catalog. Gener. SS. fol* 400. Licet iſti, & perperam ſitum agonis eorum apud *Chalcedonem* ſtatuant, cùm apud *Caſtulonem* in *Hiſpania* ſcribendum foret, ex Flauio Dextro in *Chron. Ann. 66. n* 7. *fol.* 127. apud Biuarium hac ſerie: *In Hiſpania, Vrbe* CASTVLONE, *ad fluuium* Tagum, *illam vrbem præterfluentem, in aditu Bæticæ Sancti Martyres pro Chriſti nomine occiſi* MARCVS, & HADRIA, apud Rodericum Caro in *Not. ad Dextr. fol.* 34. *lit. T.* Cum Dextro, & Bedâ, qui eos in *Hiſpania* coronatos fatetur, conſentiunt Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 10. *c.* 28. Alfonſus Villegas in *Flor. SS. Hiſpan. Tom.* 2. *fol.* 395. F. Ioannes Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib.* 2. *c.* 34. D. Franciſcus Padilla *Hiſtor. Eccleſ. Hiſpan. Tom.* 1. *Cent.* 4. *cap.* 31. D. Martinus Carrillo in *Annal. Eccleſ. Hiſpan. Ann.* 66. *fol.* 48. M. Ruſ-Puerta *Hiſtor. Giennenſ.* 1. *p. ſecul.* 1. *c.* 14. *fol.* 62. P. Franciſcus de Bilches *Hiſtor. SS Giennenſ.* 1. *p. c.* 8. *fol.* 19. & *Hiſtor Baccienſ. lib.* 1. *c.* 15. D. Martinus Ximena in *Annalib. Giennenſ. Ann.* 66. *fol.* 53. Cardinalis Cæſar Baronius in *Not ad Rom. Martyrolog h. d lit. B. fol.* 636. videtur eos confundere cum *Fauſto*, *Ianuario*, & *Martiali* Martyribus *Cordubenſibus*, de quibus infra: ideò eorum Nomina ex Romano ablegauit Martyrologio; ſuſpicans, quòd eo quod *Beda* in *Hiſpanijs* eos martyrio coronatos III. *Idus Octobris* aſſeruit, eoque ipſo die *SS. Fauſtum* & *Ianuarium*, atque *Martialem* agonizaſſe cognouit, credidit Noſtros eoſdem eſſe ac *Cordubenſes*, cùm reverâ diuerſi fuerint: quare & Nos in hoc *Noſtro Hiſpano* reſtituere curauimus. Eorum omnimoda ACTA periere, in Antiquo *Breuiario Toletano* vitellinis Tabulis exarato, vnica tantùm Lectio legitur, quam pro ACTIS reponimus.

Martyrologia.

Scriptores.

Baronij perſuaſio refellitur.

ACTA SS. MARCI HADRIÆ, FAVSTINI, & MARCELLI, Caſtulonenſium Martyrum in Hiſpania ex Breuiario Toletano Antiquo.

Perſecutio.

CVM *perſecutio aduerſus Chriſticolas, quæ iam diu in partibus Occiduis iaceperat, tempore* Neronis *immaniſsimi Romanorum Principis, prolixius eius publicis edictis proſequeretur, apud vrbem* Caſtulonem *celeberrimam inuenti ſunt inter alios* MARCVS, HADRIA, FAVSTINVS, & MARCELLVS *Chriſti fidem ſectantes, quos protinus profana ſatellitum manus ad tribunal Iudicis perduxit. Qui eos ad Idolorum cultum adducere per blanditias primum, poſt per tormentorum anguſtias curauit. Sed Sancti Martyres in fide ſuſcepta perſeuerantes, nec Iudicis verbis annuere, nec verberibus terreri potuerunt, ideo Iudice iubente à carnificibus ſuſcepti grauiſsimos perpeſſi cruciatus, tandem abſciſsis capitibus, martyrio coronantur.*

Capiuntur.

Coronantur.

EN Lectionis ſtrues, quâ breui calculo SS. Martyrum paſſio recenſetur. Ex qua

qua illud in primis obſeruo, quòd Sancti Martyres fuerunt *Quatuor*, non *Tres*, vt minus bene Noſtri Scriptores exponunt, credentes FAVSTINVM, vnum eundem eſſe ac MARCELLVM quem binominem dixere. Secundò etiam obſeruo, quòd paſſio iſtorum Martyrum in partibus *Occiduis* euenit, non in *Chalcedone*, vt perperam ſomniauit *Petrus Galeſinius*; qui antiqua MSS. corruptè perlegens, vbi erat ſcriptum CASTVLONE, forte ignorans ſitum huius vrbis, repoſuit CHALCEDONE, vt notarunt *Biuarius*, & *M. Rus-Puerta*, ac cæteri Noſtratum.

An fuerint Tres, vel Quatuor Martyres?

Locus agonis corruptus in Codice Galeſinij.

CASTVLO. Vrbs olim celeberrima in *Hiſpania*, cuius meminere Ptolemæus in *Geograph lib. 2. Tabul. 6. Europ. c. 6.* Plinius *Hiſtor. Natur. lib. 4. c. 3.* T. Liuius in *Hiſtor. Roman lib. 28.* qui etiam *lib. 24.* dixerat: CASTVLO *vrbs* Hiſpaniæ *valida, ac nobilis, & adeò coniuncta ſocietate Pœnis, vt vxor inde* Annibali *eſſet.* Silius Italicus in *Punic. lib. 3.* Ex Noſtris Florianus de Ocampo *Hiſtor. Hiſpan. lib. 1. c. 31.* Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. lib. 6. c. 15.* Quatenus ad eius fundationem varie apud Noſtros diſceptatur, Florianus *d. lib. 1. c. 31. & lib. 2. c. 26.* à quo P. Ioannes Mariana *Hiſtor. Hiſpan. lib. 12. c. 12* credunt conditam eſſe ab *Hiſpanis* vetuſtiſſimis, qui tempore *Dionyſij Bachi*, Miliconi homini potentiſſimo adhærentes, hanc vrbem extruxere. Ambroſius Morales in *Antiquit. Hiſpan. verb.* Caſtulo *fol. 15.* Bernardus de Alderete de *Origin. Ling. Caſtellan. lib. 1. c. 1.* aſſerunt, hanc vrbem fuiſſe conditam à *Phocenſibus Beoctæ*, qui vrbem *Cyrram*, ad calcem *Montis Parnaſſi* (quorum Plinius *lib. 4. c. 3.* meminit) incoluêre. Horum ſententiam tuetur Silius Italicus *lib. 3.* dum dixerat;

Topographia.

Conditorum.

I. Opinio.

II. Opinio.

> *At contra* Cyrræi *ſanguis* Imilce
> Caſtalij, *cui materno de nomine dicta*,
> CASTVLO *Phœbai ſeruant cognomina Vatis.*

De ea videndus Rus-Puerta *Hiſtor. Giennenſ. 1. p. Secul. 1. c. 15.* Franciſcus Bilches, Ximena Iurado, Rodericus Caro, & alij recentiores, poſt Iulianum Toletanum in *Aduerſar. n. 340.* & alios antiquiores. Hodie hanc vrbem ad pauperculas caſas redactam conſpicimus, eamque CAZLONA indigetamus, in cuius ruderibus plures Romanorum Inſcriptiones viſuntur, quarum aliquot collegit *Morales*, à quo Ianus Gruterus de *Inſcript. Roman fol. 57. n. 6. fol. 67. n. 6. fol. 129. n. 7. fol. 188. n. 9. fol. 323. n. 12. fol 325. n. 2. fol. 699. n. 15. fol. 731. n. 13. fol. 776. n. 14. fol 858. n. 8. fol. 906. n. 11. & fol. 944. n. 9.*

SS. FAVSTVS, IANVARIVS, & MARTIALIS *Martyres Cordubenſes.*] Celebris eſt eorum memoria apud omnes *Hiſpaniarum* Eccleſias, quarum officia ritu Eccleſiaſtico eorum res geſtas paſſim extollunt, & Martyrologiorum Scriptores ipſorum crebrò paſſionem egregiam repetunt, quorum Vſuardus, & Ado primas ferunt, à quibus Baronius in *Martyrolog Roman. fol. 635.* hoc encomio: CORDVBÆ *in Hiſpania Natalis Sanctorum Martyrum* FAVSTI, IANVARII, & MARTIALIS, *qui primo equulei pœnâ cruciati, deinde ſuperciliis raſis, dentibus euulſis, auribus quoque & naribus præciſis, ignis paſſione martyrium conſummarunt.* Conueniunt Dionyſius Vazquez *in Caſtellan. fol. 168. col. 2* Ioannes Lupus in *Luſitan fol. 220.* Conſtantius Felicius in *Ital. 2. p. fol. 138.* P. Ieronymus de la Higuera in *Hiſpan. MS. fol. 50* Petrus Galeſinius in *General. fol. 142.* De eis Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib. 9. c. 61.* Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. lib. 10. c. 20.* D. Franciſcus Padilla *Hiſtor. Eccleſ. Hiſpan. Tom. 1. Cent. 4. c. 31. fol. 201.* F. Ioannes Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib. 2. c. 41. fol. 46. col. 2.* P. Martinus de Roa *Hiſtor. SS Cordubenſ fol. 154.* F. Franciſcus Biuarius in *Not. ad Dextr. Ann. 298. fol. 315.* Cardinalis Cæſar Baronius in *Annal. Eccleſ. Tom 2. Ann. 298. n. 9.* Vaſſeus in *Chron. Ann. 300.* F. Thomas Truxillo in *Theſaur. Concionat. Tom. 2. Die XXVIII. Septembr. fol. 1678.* Alfonſus Villegas in *Flor. SS. Tom. 2. fol. 395.* Vega, Æmilianus, Sanctorus, Ribadeneyra, & cæteri *Florum SS.* Scriptores.

B.

Martyrologia.

Scriptores.

Eorum ACTA ex Lucio Mainæo Siculo de *Reb. Hiſpan. lib.* 5. & Laurentio Surio *Tom.* 5. *Die XIII. Octobr.* 2c9. damus.

ACTA SS. FAVSTI, IANVARII, Et Martialis Fratrum Martyrum Cordubenſium ex Breuiarijs, & alijs Scriptoribus Hiſpaniæ.

Origo, & parentes.

FAVSTVS, IANVARIVS, & MARTIALIS *ex Legione Septiomâ Gemina vrbe Hiſpaniæ oriundi, Patres habuere* SS. Marcellum, & Nonam *clariſſimam fœminam, qui ab eis ab exordio infantiæ enutriti in fide Catholica, poſtmodum pro eius defenſione celeberrimum ſeculis ediderunt ſpecimen. Nam cum Sancti Fratres aliquando apud nobiliſſimam vrbem* Patriciam, *quam* Cordubam *vocitant, demorarentur, ad eam, prout* Bæticæ *regionis Conuentum Eugenius Præſes acceſſit, qui aduerſus*

Perſecutio.

Chriſti aſſeclos immanem perſecutionē Imperatorum excitauit decreto, quo omnes ad Tribunal rapti truculentam per crudelia cruciamina, experiebantur ſtragem. Quo Sancti Martyres conſpicientes, Præſidi occurrerunt dicentes: Quid tibi vis Eugeni, qui Dei ſeruis mauis inuidere, quam credere? *Tunc Eugenius ira percitus dixit*: O infideles homines, quid vos eſſe vultis? FAVSTVS *reſpondit*: Nos Chriſtiani Chriſtum fatentes, qui

Mirabilis Sanctorum confeſſio.

Dominus vnus eſt, pet quem omnia, & Nos per ipſum facti ſumus. *Eugenius dixit*: Vnde vobis eſt hæc tam deſperata ſocietas? FAVSTVS *reſpondit*: Deſperatio in Nobis non eſt, niſi in te ſolo, qui Nos Deum negare fruſtra compellis. *Hoc cum dixiſſet* FAVSTVS, *magis iratus Præſes, dixit*: Imponite FAVSTVM in equuleo, qui tam irreuerenter mihi reſpondit. *Tunc* IANVARIVS *dixit* FAVSTO: O cha-

S. Fauſtus in equuleo ſuſpenditur.

riſſime tu pro nobis hæc pateris, qui meritis peccatorum noſtrorum, te ſocium eſſe voluiſti. *Cui* FAVSTVS *reſpondit*: Societas noſtra, IANVARI, man ſit in terra ſemper & in perpetuum manebit in cœlo. *Hoc cum audiſſet* Eugenius, *admiratus dixit*: Quæ iſta nunc adlocutio veſtra, quod tam impie voluiſtis reſpondere mihi? IANVARIVS *dixit*: Nobis confeſſio Chriſti, & nulla impietas eſt. *Tunc Eugenius ad* MARTIALEM *conuerſus dixit*, Vides iſtorum animi dementiam, qua te in ſocietatem ſuam contraxerunt. Noli maleficis iſtis impijs cre-

Item S. Martialis.

dere. *Cui* MARTIALIS *dixit*: Solus Deus immortalis eſt qui cœlum fecit, & terram, ipſe pro tuis malis operibus te punict. *Quod audiens* Eugenius, *inquit*: Et hic ponatur in equuleo, *Quod cum fieri vidiſſet* MARTIALIS, dixit: O Beata immortalitas gloriæ Chriſti, qua Nos tibi frater FAVSTE ſociaſti. *Tunc dixit* Eugenius *ſatellitibus ſuis*: Torquere eos donec adorent Deos noſtros. FAVSTVS *autem dum torqueretur, inquit*. Difficile eſt tibi, & patri tuo, qui Diabolus eſt, Nos à paternis legibus, ad mortalitatem tuam conuertere. *Propter quod*

S. Fauſto nares, & auriculæ præciduntur.

Eugenius *dixit*: Abſcindantur ei nares, & auriculæ, ſupercilia radantur, denteſque mandibulæ ſuperioris euellantur. *Quod cum factum eſſet*, FAVSTVS *Deo Gratias agens, magis hilaris factus eſt. Eugenius* IANVARIO *dicebat*: Vides ne IANVARI, quanta tormenta paſſus fuerit FAVSTVS, dum deceptus opinione ſua, pertinaciter imperio meo parere recuſat? IANVARIVS *autem dixit*: Impietas iſta, & pertinacia FAVSTI in me maneat, & eius vinculum charitatis. *Ad cuius ver-*

Item S. Ianuario.

ba Eugenius *dixit*: Auferantur huic quæ illi præcipimus. *Dumque torqueretur* IANVARIVS, *Eugenius Præſes ſic* MARTIALEM *alloquitur*: Vides MARTIALIS ſociorum tuorum dementiam, & quæ illis mala venerunt? Tu igitur conſule tibi, teque diſiunge ab illorum mala conſuetudine, prauaquè voluntate. MARTIALIS *autem di-*

xit:

xit : Conſolatio mea Deus eſt, quem ipſi magna voce teſtantur, ideoque confitendus, & laudandus eſt Deus Pater, & Filius, & Spiritus-Sanctus. *Tunc* Eugenius *maiori furore ſuccenſus, inſiſt eos igne comburi. Cumque perducti fuiſſent ad locum ſuæ paſſionis, ſic vno ſpiritu plebem Chriſti alloqui cæperunt, dicentes :* Vos chariſſimi mei, & Chriſti fideles, nolite credere huic Diabolo iniquo, ſed agnoſcite, vos ad Dei ſimilitudinem, & imaginem eſſe factos. Illum igitur adorate, & illū benedicite, qui auctor eſt omnium: non, vt iſti dicunt, adoretis opera manum ipſorum, quoniam ligna, & petra, aurum & argentum ſunt, opera manuum hominum. Vos itaque contemnentes huius iniuriam, & confitentes in Ieſu Chriſto, ſoli Deo, ſine ceſſatione, quotidie referte laudès. *Et cum ducerent eos Lictores, per quorum manus fuerunt cruciati, cæperunt eos igni compellere, ſimulque traditi flammis, exultantes tradiderunt Deo ſpiritum.* III. Idus Octobris, *Anno Domini* CC. XCVIII *vel circiter. Eorum* Copora *non ſic ignis conſumpſit, vt inter cineres, aliquot non reperirentur oſſa ſacrata, quæ à fidelibus deuotè collecta in locum vrbis abſcouditum repoſuere, & datâ Eccleſiis pace, ibidem Baſilicam extruxit ſequentium fidelium pietas, quâ Sanctorum Martyrum cultus Gothorum tempore celeberrimus extitit, & Sarracenorum excidio, quantum permiſit eorum impietas, & voluntas. Denique Baſilica illa, cum Vrbs* Corduba *à Ferdinando III. Caſtellæ Rege, cognomento Sancto à Mauris eriperetur, titulum S. Petri accepit, & fuit in Cathedralem Eccleſiam erecta. In qua poſtmodùm ſacra Sanctorum horum Martyrum pignora Die* XXI. Nouembris *Anno Domini* M.D.LXXVII. *inuenta ſunt, & celebri pompâ ibidem collocata. Præſtante Domino Noſtro Ieſu-Chriſto, cui ſit honor, & gloria, Amen.*

Igne comburuntur.

Coronantur.

Sepeliuntur ſacra oſſa.

Et inueniuntur.

Hactenus Acta omnimoda, & pleniora, quam ea quæ retulit *Laurentius Surius*, & *Marineus Siculus*, deſſumpta ex *Flor. SS. Cordubenſ. d. fol.* 154. à R. P. Martino de Roa Societatis Iesv Presbytero prolixius concinnata. Eadem Acta carmine digeſta adſunt in *Hymno* horum Sanctorum Martyrum in *Breuiario Muzarabi* ſic :

Hymnus in Breuiario Muzarabi Toletano.

Gaudet caterua nobilis
Dei repleta gratia,
Trium Sanctorum Martyrum,
Eſt præclara ſolemnitas.
Templum Beata Trinitas.
Perenne condidit ſibi;
Ex quo nouum depromitur
Dulciſsimumque canticum.
Hi Tres Viri concorditer
Ad paſsionem veniunt;
In Trinitatis nomine
Hoſtem vicere peſsimum.
Favstvs *benignus primus eſt,*
Affatur : Huius temporis
Condigna non eſt paſsio,
Fratres, futuram ad gloriam.
Beatus Ianvarivs,
Aperta, inquit, ianua

Eſt Nobis,

Eſt Nobis, iam gaudio
Cælo fruarum optimo.
En MARTIALIS *prouehit*
Aſcenſus almis omnibus
Sanctis Dei ad gloriam
Gaudet lætus conſortio.
Tunc MARTIALIS *orſus eſt:*
Propter æternam gloriam,
Debemus temnere Idola,
Et Iudicis ſæuitiam.
Mox Præſes cœpit fremere:
Dentes, nares, auriculas,
Labra, ſed ſupercilia
Sanctis iuſſit abſcindere.
Inquiunt Almi Martyres:
Iudex inique, & peſſime,
Seruos Dei cur afficis?
Cur falſos Deos ſuſpicis?
Furore tunc Tyrannus eſt
Accenſus; inquit: Mittite
In ignem iſtos; monita
Qui noſtra audent temnere.
Intrant Beati Martyres
Læti caminum; concinunt
Hymnum Deo, & Canticum
Nouum, pijs concentibus.
Abiecta carnis ſarcina
Mittunt in Aſtra ſpiritum;
Chriſtum vident, quem diligunt,
Sancti Dei cum Angelis.
Orate Sancti ad Deum,
Repellat celer, vt mala
Et conferat nobis bona,
Pacemque donet omnibus.
Precamur Almi Martyres,
Per Unum, & trinum Deum,
Dirum vt iugum ocyùs
Quod ſuſtinemus auferat.
Præſta &c.

Hunc

Hunc ipſum Hymnum edidit Biuatius in *Not. ad Dextr. Ann.* 298. *fol.* 315. ſed mutilum : Nos illum integrum, & abſolutum damus in Eruditorum gratiam. P. Martinus de Roa *de SS. Cordubenſ. fol.* 156 contendit hos SS. Martyres nequaquam fuiſſe *Fratres*, nec *Filios S. Marcelli* Centurionis ; ſed proculdubio à veritate diſceſſit, cùm in contrarium ſit omnium Scriptorum Noſtratum aſſenſus. QVATENVS ad *Inuentionem* ſacrorum pignorum dicemus infra *Tom.* 6. *Die XXI. Nouembr.* vbi ad amuſſim.

Lapſus Martini de Roa.

S. PETRVS *huius nominis* II. *Epiſcopus Braccarenſis, Confeſſor.*] Sancti huius Præſulis memoriam breui calculo deſcripſit Andreas Sauſſayus in *Martyrologij Gallicani Supplement. Tom.* 2. *Die XIII. Octobr. fol.* 1180. his verbis: *Item S.* PETRI *Raſtatenſis dicti, Epiſcopi, & Confeſſoris, qui origine* Lemouix, *facem virtutis, & doctrinæ cæleſtis circumfereas*, Hiſpaniam *Apoſtolicis ſuis fulgoribus illuſtrauit. Quamobrem* XLII. Braccarenſis *Antiſtes factus eſt, editiſque in hac Metropolitica Sede præclaris iuſtitiæ, & pietatis ſignificationibus, in cœlum pro meritis ſuſceptus eſt.* Eiuſque nomen repoſuit D. Rodericus de Acuña in *Catalog. Pontific. Braccar. n.* 36. & in *Hiſtor. Braccar. Tom.* 1. *p.* 1. *c.* 81. *fol.* 345. qui eum PETRVM IVLIANVM vocitat, deque eo egregiam anamneſin coagulat. De eo etiam Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Aduerſar. n.* 511. *fol.* 120. qui *S. Fructuoſi* Succeſſoris Epigramma refert, licet eius contexturam omittat, quam Nos poſtea dabimus. Eius ACTA ex prædictis Scriptoribus congeremus.

C. Martyrologia. Scriptores.

ACTA S. PETRI HVIVS NOMINIS II. Braccarenſis Epiſcopi Metropolita in Hiſpania, ex S. Fructuoſo, & alijs Scriptoribus.

PETRVS *cognomento* IVLIANVS *origine* Gallus *ex* Lemouicenſi *Aquitaniæ Ciuitate progenitus, vbi primos fidei, & literarum omnium fulgores adeptus, patriam deſerens, &* Hiſpanias *proficiſcens, plurimos de ſe, eiuſque doctrinâ ſpirauit odores, ſic vt breui ad apicem Metropolitica Eccleſia* Braccarenſis *in* Gallæcia *deueniret Antiſtes. In hoc igitur faſtigio Beatiſſimus Vir ſublimatus, illicò populum doctrinis, clerum exemplis, & omnes religione cœpit inſtituere, vitia proſcindens, virtutes diſſeminans, hæreſes extirpans, & fidem exultans, tanto pietatis ardore, vt omnium pater, & ſingulorum reputaretur Magiſter. Siſenandi Hiſpaniarum, & Galliæ Gothicæ Regis tempora cognouit, quibus, dùm aliquot apud Toletum, Regiam vrbem, indicerentur Concilia, illis interfuit, maximè* IV. *&* VI. *vbi cognomine* IVLIANI *inuenitur ſubſcriptus. Cùm itaque Vir Dei per Sex, aut Octo annos* Braccarenſem *rexiſſet Eccleſiam, Sclud Narbonenſi è viuis ſublato, ad iſtam poſceatibus Clero, & Populo fuit feliciter euectus. In patriam redux, minimè S. Præſulis mores nouus honor mutauit ſanctiſſimos; quinimò augmento dignitatis; virtutum omnium etiam incrementum acceſſit. Hoſpitalitatem enim pius hic Pontifex ſedulò coluit, impendit afflictis congruam quibuſque opem: nec verbis iuuabat duntaxat inopes Vir miſericors, ſed etiam rebus; ita, quæ animæ ſunt curans, vt corpori ſimul quæ forent neceſſaria ſubſidia impertiretur. Denique virtutibus, & inſignibus facinoribus præditus, ad vltimū vitæ pertingens, Eccleſiæ Sacramentis munitus ſpiritum ſuo reddidit Creatori, Narbone* XIII. Die Octobris, *Anno Domini* DC. XLVI. *ad cuius ſarcophagum hocce Carmen Sepulchrale panxit* S. Fructuoſus *eius ſucceſſor, omnia ſuperius contineus recenſita.*

Origo. Fit Epiſcopus. Interfuit Concilijs Toletanis. Narbonenſem Eccleſiam regendam ſuſcipit. Mors S. Viri.

Narbonæ *moreris Præſul ſanctiſſime* PETRE
Braccara *quem diues te nouit ipſa diu.*
Tu populi Noſtri Præſes, tu ſæpe Magiſter

Epitaphium à S. Fructuoſo ſcriptum.

Diceris, & plebem dogmata ſancta doces.
Tu Pater vrbis eras ſemper, tu pauperis vnà
Tutor & aſſylum, quos quoque ſtipe foues.
Tu Patrum in cœtu Doctor decreta viciſſim
Conficis, & firmas iura ſeuera fide.
Denique te lachrymis popoſcit Martia Narbo,
Vt fieres populo tu quoque Pater ei.
Poſt vidit ergo tuam mortem Gallusque Lemouix,
Ex cuius genere natus, & ortus eras.
Plorat & Hiſpanus *Gallæcus pondere vocis*
Exitus ecce tuos, plorat & Orbis item.
Fructuoſus *ego tua qui veſtigia calco,*
Hac tibi direxi carmina; PETRE *cape.*

Annus obitus probatur.

En ACTA; cum quibus conueniunt Iulianus Petri Archipresbyter Toletanus in *Aduerſar. d. n.* 511. his verbis: *Tempore* Siſenandi *floruit Epiſcopus* Braccarenſis S. PETRVS, *poſtea* Narbonenſis; *ad Annum* MC. XLVI. *mortuus: vt factum celebrat* Epigrammate *quodam Latino* S Fructuoſus *Archiepiſcopus Braccarenſis.*

Sauſſay lapſus, & aliorum.

Errauit proculdubio Andreas Sauſſay numerum *Braccarenſium* Antiſtitum, dùm S. PETRVM fuiſſe XLII. affirmauit in verbis ſuperius relatis. Similiter à veritate deuiauit D. Franciſcus de Padilla *Hiſtor. Eccleſ. Hiſpan. Cent.* 7. *c.* 21. dùm iſtum S. Virum, fuiſſe Epiſcopum *Biterienſem* cenſuit. D. Garſias de Loayſa in *Not. ad Concil.* 4. *Toletan* credidit duos fuiſſe PETRVM ſcilicet, & IVLIANVM Epiſcopos *Braccarenſes* diuerſos; eiuſque ſententiam ſequitur F. Bernardus Brito in *Monarch. Eccleſ. Luſitan* 2. *p. lib.* 6. 21. Sed falluntur, vt ex rationibus à D. Roderico de Acuña *d.* 81. *n.* 2. *& ſeq. fol.* 346. adductis, ſatis liquet.

Conſtructio, & Dedicatio.

DEDICATIO S. E. OVETENSIS in *Aſturibus Hiſpania.*] Huius vrbis *Ouetenſis* memoria, & conſtructio cœpit poſtquam Sarracenorum illuuies totam *Hiſpaniam* profligauit, quorum armis *Lucus Aſturum* Ciuitas vetuſtiſſima, & Sede Epiſcopali condecorata, à tempore *Gunderici* VVandalorum Regis Aſturum circulos poſſidentis, ſolo æquata, OVETVM ſumpſit exordium, & eius Cathedralis Baſilica, *S. Saluatori* dicata, conſtructa eſt iuſſu *Fruela* huius nominis I. Aſturum Regis, Anno Domini DCC. LXI. *Die XIII. Octobris.*

Dignitates, & Miniſtri.

Continet Eccleſia hæc ad diuini cultus obſequium XV. Dignitates; L. Canonicatus, XXIV. Portiones; X. Capellanias; & alios miniſtros. Hìc celebres ſanctitate Epiſcopos enumerat antiquitas, quorum Catalogum recenſere compellimur, vt muneri pareamus, & debitum inſtituti ſoluamus, licet in Annorum computatione deficiat Scriptorum ſedulitas.

CATALOGVS EPISCOPORVM S. E. Ouetenſis in Aſturibus, ex variјs Priuilegiјs, & Scriptoribus Hiſpanis.

I. ADVLFVS huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis I. cuius tempore Sanctæ Reliquiæ, quæ erant in Monte Saero ad hanc Eccleſiam redactæ fuere, Eius memoria ad Annum DCC LXX. 770

Sequentes Epiſcopi Ouetenſes *reperiuntur in Scripturis, & Catalogis, ſed abſque die, & conſule, ideo illorum nomina tumultuarie reponere decreuimus.*

HERMENE

II. Hermenegildvs I. Epiſcopus Ouetenſis II.
III. Severvs I. Epiſcopus Ouetenſis III.
IV. Serranvs I. Epiſcopus Ouetenſis IV.
V. Gomelvs I. Epiſcopus Ouetenſis V.
VI. Hermenegildvs II. Epiſcopus Ouetenſis VI.
VII. Obecvs II. Epiſcopus Ouetenſis VII.
VIII. Placinvs I. Epiſcopus Ouetenſis VIII.
IX. Obecvs II. Epiſcopus Ouetenſis IX.
X. Didacvs I. Epiſcopus Ouetenſis X.
XI. Virmvndvs I. Epiſcopus Ouetenſis XI.
XII. Pontivs I. Epiſcopus Ouetenſis XII.

Hi omnes ab Anno DCC. LXX. ad Annũ DCCCC. LXII. 962

XIII. Gvndesthevs huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis XIII. quem capere iuſſit Veremundus II. Rex, ſed deficiente pluuia ſolutus, ita vt confeſtim ira Dei ceſſaret, & terra germinauit fructus ſuos. Eius memoria ad Annum DCCCC.LXXXVI. 986

XIV. D. Anegvndvs huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis XIV. confirmauit aliqua priuilegia, eius memoria ad Anoum M. XXIV. 1024

XV. D. Froylanvs huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis XV. ſuo tempore conditum Monaſterium Caurienſe; eius memoria ad AnoumM. XXXVIII. 1038

XVI. D. Pontivs huius nominis II. Epiſcopus Ouetenſis XVI Interfuit Concilijs S. Ioannis Pinnatenſis, & Compoſtellano. Rexit Eccleſiam Palentinam, cum illam Rex è Sarracenorum faucibus erexit, inde Ouetum reuerſus vixit ad Annum M. LXXII. quo eius memoria deficit. 1072

XVII. D. Ioannes huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis XVII. Monaſterium S. Vincentij Ouetenſe conſecrauit, obijt Anno M. LXXIII. 1073

XVIII. D. Artanvs huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis XVIII. Abbas Monaſterij Caorienſis. Huius tempore Alfonſus VI. Reliquias huius Eccleſiæ viſitauit, Sedem dimiſit Anno M. XCVI. 1096

XIX. D. Martinvs huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis XIX. iuriſdictionem ſuæ Eccleſiæ viriliter defenſauit aduerſus Burgenſem Præſulem, tandem obijt, Anno M. C. II. 1102

XX. D. Pelagivs huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis XX. Scriptor nobilis Rerum ſui ſeculi, ſuo tempore Concilium Oueti fuit congregatum ad Annum MC. XV. obijt Anno M. C. XX. 1120

XXI. D. Martinvs huius nominis II. Epiſcopus Ouetenſis XXI. ſuæ Eccleſiæ iura Epiſcopia aduerſus Lucenſem Præſulem defendit, & eius memoria peruenit ad Annum M. C. LII. 1152

XXII. D. Nvnnivs huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis XXII. cognomento *Perez*, Priuilegium Sanctiæ Reginæ confirmauit. Eius memoria ad Annum M. C. LV. 1155

XXIII. D. Petrvs huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis XXIII. Monachus Benedictious, & Abbas S. Vincentij Ouetenſis, ab Alexandro III. Pont. Max. conſecrationem accepit, obijt Anno M. C. LXI. 1161

XXIV. D. Gvndisalvvs huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis XXIV. Ferdinando Legionis Regi militem præbuit aduerſus Portugalliæ Regem, & Sarracenos Eſtramaduræ, obijt ad Annum M. C. LXIX. 1169

XXV. D. Petrvs huius nominis II. Epiſcopus Ouetenſis XXV. cognomento *Pelaez*. Eius meminere literæ cuiuſdam Campanæ in Cathedrali adſeruatæ, huius Præſulis tempore factæ; obijt Anno M. C. LXXVIII. 1178

XXVI. D. Mendvs huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis XXVI. Cuius memoria peruenit ad Annum Domini M. C. LXXXIX. 1189

XXVII. D. Rodericvs huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis XXVII. Monachus Benedictinus, & Abbas S. Vincentij, Ferdinando II. Regi opem præſtitit, qua victoriam apud Caſtra Cæcilia in Eſtremadura de Mauris inſignem reportauit. Eius memoria ad Annum M. C. XCVI. 1196

XXVIII. D. Ioannes huius nominis II. Epiſcopus Ouetenſis XXVIII. Iura ſuæ Eccleſiæ aduerſus Epiſcopos Aurienſem, & Zamorenſem defenſauit, tandem obijt ad Annum Domini M. CC. XVI. 1216

XXIX. D. Rodericvs huius nominis II. Epiſcopus Ouetenſis XXIX. interfuit obſidioni vrbis Hiſpalenſis cum S. Rege Ferdinando, vbi ad Annum M. CC. XL. diem clauſit extremum. 1240

XXX. D. Petrvs huius nominis III. Epiſcopus Ouetenſis XXX. Alfonſi Sapientis priuilegia confirmat, ad Annum M. CC. LIV. 1254

XXXI. D. Fernandvs huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis XXXI. Cuius memoria non excedit vltra Annum M. CC. LV. 1255

XXXII. D. Fredolvs huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis XXXII. origine Gallus, qui ex Legato Gregorij X. Pont. Max. ad hanc Sedem euectus. Eius memoria ad Annum vſque M. CC. LXXVII. 1277

XXXIII. D. Michael huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis XXXIII. de quo nihil aliud niſi quod Anno M. CC. LXXXVI. adhuc hanc ſedem regebat. 1286

XXXIV. D. Fernandvs huius nominis II. Epiſcopus Ouetenſis XXXIV. cognomento *Aluarez*, ex Ordine Minorum. Cuius tempore ad Cameram ſanctam tranſlata ſunt Corpora SS. Eulogij, & Leocritiæ Martyrum Cordubenſium. Eius memoria ad Annum M. CCC. XI. peruenit, licet aliter Vvadingus dicat. 1311

XXXV. D. Odo huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis XXXV. Cuius memoria deficit ad Annum M. CCC. IX. 1309

XXXVI. D. Ioannes huius nominis III. Epiſcopus Ouetenſis XXXVI. cognomento *de Ocampo*, ex hac Sede ad Conchenſem tranſlatus Anno M. CCC. XXVI. 1326

XXXVII. D. Petrvs huius nominis IV. Epiſcopus Ouetenſis XXXVII. de quo nihil ſcriptum inuenitur, niſi quòd obierit ad Annum M. CCC. XXVII. 1327

XXXVIII. D. Ioannes huius nominis IV. Epiſcopus Ouetenſis XXXVIII. aliqua Alfonſi XI. priuilegia confirmat. Eius memoria ad Annum M. CCC. XXXV. 1335

XXXIX. D. Alfonsvs huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis XXXIX. cognomento *Pelaez*. Cuius memoria pertingit ad Annum M. CCC. XLII. 1342

XL. D. Lvpvs huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis XL. cognomento *Fontecha*, ex Archidiacono, & Canonico Burgenſi. Inde ad Burgenſem Sedem Anno Domini M. CCC. LVII. tranſlatus. 1357

XLI. D. Ioannes huius nominis V. Epiſcopus Ouetenſis XLI. Cuius tempore fuit Cameræ ſanctæ fraternitas inſtituta, obijt Anno M. CCC. LVIII. 1358

XLII. D. Sanctivs huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis XLII. Tempore Regis Petri priuilegia confirmat. Cuius memoria ad Annum M. CCC. LXVII. 1367

XLIII. D. Alfonsvs huius nominis II. Epiſcopus Ouetenſis XLIII. Regis Enrrici priuilegia roborat, eius memoria ad Annum M. CCC. LXXI. 1371

D. Gvterivs

XLIV. D. Gvterivs huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis XLIV. cognomento *de Toledo*, ex Archicapellano Reginæ Ioannæ coniugis Enrrici II. Conſiliarius Regis Ioannis I. Interfuit Comitijs Illeſcoënſibus, nec non Cancellarium egit præfatæ Ioannæ Reginæ, obijt Anno M. CCC. LXXXIX. 1389

XLV. D. Gvillelmvs huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis XLV. cognomento de *Monte-verde*, natione Gallus, iura Sedis ſtrenue aduerſus illius territorij proceres defenſauit, Obijt Anno M. CCCC. XII. 1412

XLVI. D. Didacvs huius nominis II. Epiſcopus Ouetenſis XLVI. cognomento *de Guzman*, Capellas collaterales in Eccleſia ſua conſtruxit, alia etiam ad eius ornatum diſpoſuit, Obijt Anno M. CCCC. XLI. 1441

XLVII. D Garcias huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis XLVII. cognomento *Enrriquez Oſſorio*, ad Annum M. CCCC. XLVI. ad S. Sedem Metropoliticam Hiſpalenſem tranſlatus. 1446

XLVIII. D. Didacvs huius nominis III. Epiſcopus Ouetenſis XLVIII. ex ſede Aurienſi ad iſtam euectus Anno M. CCCC. XLVI. obijt Anno ſequenti. 1447

XLIII. D. Eneco huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis XLIX. cognomento *Manrrique*, cuius Acta ſcripſiſſe M. Ægidium Gonzalez in Theatro S. E. Burgenſis, aſſerit, ſed proculdubio eius nomen penitus omiſit, cùm tale quid nequaquam in Burgenſi Theatro inueniatur, obijt Anno M. CCCC. L. 1450

L. D. Rodericvs huius nominis III. Epiſcopus Ouetenſis L. cognomento *Sanchez de Areualo*, Enrrici IV. Regis Caſtellæ obedientiam præſtitit nomine Pio II. Pont. Max. ad Zamorenſem tranſlatus Anno M. CCCC. LVIII. inde ad Calagurritanam, demum ad Palentinam. 1458

LI. D. Ioannes huius nominis VI. Epiſcopus Ouetenſis LI. cognomento *Diaz de Coca*, ad Sedem Calagurritanam tranſlatus Anno M. CCCC. LX. quâ obijt ad Annum Domini M. CCCC. LXXVII. 1460

LII. D. F. Alfonsvs huius nominis III. Epiſcopus Ouetenſis LII. cognomento *de Palenzuela*, ex Ordine Minorum, Regum Catholicorum Confeſſarius, & Epiſcopus Ciuitatenſis, poſt ad hanc Sedem tranſlatus, obijt Anno M. CCCC. LXXVIII. 1478

LIII. D. Gvndisalvvs huius nominis II. Epiſcopus Ouetenſis LIII. cognomento *de Villadiego*, ex Canonico Doctorali Toletano, Romanæ Rotæ Auditor; ſcripſit Librum *de Hæreticis*, alium de *Irregularitate*, alterum de *Dignitate*, *& Poteſtate Cardinalium*, & alterum de *Legatis*, obijt Anno M. CCCC LXXXIX. 1484

LIV. D. Ioannes huius nominis X. Epiſcopus Ouetenſis LIV. cognomento Arias de Villar, ex Decano Hiſpalenſi huius Sedis Antiſtes, poſtea Valleſoletanus Præſes, inde Anno M. CCCC. XCVIII. ad Segobienſem tranſlatus, quâ Anno M. D. I. ſpiritum emiſit. 1498

LV. D. Ioannes huius nominis VIII. Epiſcopus Ouetenſis LV. cognomento *Daza*, qui fuerat Regius Conſiliarius, Granatenſis Præſes, & ad Annum Domini M. D. III. ad Carthaginenſem Sedem tranſlatus, demum ad Cordubenſem, quâ obijt Anno M. D. X. 1503

LVI. D. Garsias huius nominis II. Epiſcopus Ouetenſis LVI. cognomento *Ramirez de Haro*, ex Priore perpetuo Conuentus S. Marci Legionenſis, qui ad Annum M. D. VIII. viuere deſijt. 1508

LVII. D. Valerianvs huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis LVII. cognomento *Alonſo Ordonnez de Villaquiran*, ex Regio Conſilia-

rio Epiſcopus Ciuitanenſis, inde ad hanc tranſlatus, obiit Anno M. D. XII. 1512

LVIII. D. DIDACVS huius nominis IV. Epiſcopus Ouetenſis LVIII. cognomento *de Muros*, ex Canonicæ Seguntino, & Compoſtellano, Præcentor Vbetenſis, Decanus Giennenſis, Canonicus Hiſpalenſis, & Ouetenſis, & Decanus Compoſtellanus, hinc Epiſcopus Canarienſis, deinde huius Sedis, tandem obijt Anno M. D. XXIV. 1524

LIX. D. FRANCISCVS huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis LIX. cognomento *de Mendoza*, fuit Comiſſarius Generalis S. Cruciatæ, & ex hac Sede tranſlatus Anno M. D. XXXI. ad Zamorenſem, inde Palentinam quâ obijt Anno Domini M. D. XXXVI. 1531

LX. D. FERNANDVS huius nominis III. Epiſcopus Ouetenſis LX. cognomento *de Valdes*, primùm Epiſcopus Helenenſis in Cathalonia, poſt Aurienſis in Gallæcia, deinde Ouentenſis, tranſlatus fuit ad Legionenſem Anno Domini M. D. XXXIX deinceps ad Seguntinam, & tandem ad Hiſpalenſem. Fuit Valleſoletanus Præſes, Regij Conſilij Cenſor, Maximus, & S. G. Inquiſitionis Myſtes, obijt Anno M. D. LXVIII. 1539

LXI. D. TRISTANVS huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis LXI. cognomento *Caluète*, ex Tribunali S. Inquiſitionis Cæſarauguſtano Epiſcopus Lucenſis, inde Ouetenſis, qui cum viſitatum Granatenſem Caucellarium pergeret in itinere vitam finiuit Anno M. D. XLII. 1542

LXII. D. DIDACVS huius nominis V. Epiſcopus Ouetenſis I XII. cognomento *de Acuña*, qui Belgium perrexit negotiorum cauſa, vbi vitam cum morte commutauit ad Annum M. D. LVIII. 1558

LXIII. D. CHRISTOPHORVS huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis LXIII. cognomento *de Roxas*, imperatoris Caroli V. Capellanus; ex Sede Oueteuſi ad Pacenſem Anno M. D. LXIV. tranſlatus, poſt ad Cordubenſem, ac demùm Hiſpalenſem, quâ obijt Anno M. D. LXXX. 1564

LXIV. D. IERONYMVS huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis LXIV. cognomento *de Velaſco*, ex Canonico Magiſtrali Burgenſi ad hanc Sedem euectus, Xenodochium S. Iacobi conſtruxit, & eius Bibliothecam Capitulo donauit, tandem obijt Anno Domini M. D. LXVI. 1566

LXV. D. IOANNES huius nominis IX. Epiſcopus Ouetenſis LXV. cognomento *de Ayora*, Iudex criminum in Regali Cancellaria Granatenſi, Inquiſitor Lucronenſis, Conchenſis, & Toletanus, poſtmodum hydropiſi conſumptus viram ad Annum M.D LXX. exuit. 1570

LXVI. D. GVNDISALVVS huius nominis III. Epiſcopus Ouetenſis LXVI. cognomento *de Solorzano*, ex Canonico Magiſtrali Zamorenſi ad Mandonienſem Sedem ſublimatus, inde ad iſtam, in qua diù vixit, donec melancholicâ febre correptus ad Annum M.D. LXXX. vitam finiuit. 1580

LXVII. D. FRANCISCVS huius nominis II Epiſcopus Ouetenſis LXVII. cognomento *de Orantes*, ex Ordine Minorum, cuius Prouincialis fuit, Ioannis Auſtriadæ Confeſſarius; interfuit Concilio Tridentino, ſcripſit contra Caluini errores; & Commentaria in Iob. Obijt Anno M. D. LXXXIV. 1584

LXVIII. D. DIDACVS huius nominus VI. Epiſcopus Ouetenſis LXVIII. cognomento *de Aponte, & Quiñones*, Velcenſis Monaſterij Prior, Archicapellanus Regalis Cœnobij Excalceatarum Madridenſis, Menſas Magiſtrales Ordinum Militarium viſitauit, & Anno M. D. LXXXVIII.

D. LXXXVIII. ad Sedem tranſlatus Malacitanam, ibidem obijt Anno M. D. LXXXIX. 1588

LXIX. D. Gundisalvus huius nominis IV. Epiſcopus Ouetenſis LXIX. cognomento *Gutierrez Mantilla*, ex Sede Mindonienſi ad iſtam tranſlatus & grauibus infirmitatibus oppreſſus vitam finiuit Anno M. DC. II. 1602

LXX. D. Alfonsus huius nominis IV. Epiſcopus Ouetenſis LXX. cognomento *Martinez de la Torre*, ex Ordine Iacobæo, vixit in Sede aliquantulum, & obijt Anno Domini M. DC. IV. 1604

LXXI. D. Ioannes huius nominis IX. Epiſcopus Ouetenſis LXXI. cognomento *Aluarez de Caldas*, ex Canonico Doctorali Seguntino, Inquiſitor Barcinonenſis, S. G. Inquiſitionis Conſiliarius, ex hac Sede ad Abulenſem tranſlatus Anno M. DC. XI. quâ obijt Anno M. DC. XV. 1611

LXXII. D. Franciscus huius nominis III. Epiſcopus Ouetenſis LXXII. cognomento *de la Cueba*, ex Prædicatorum Ordine alumnus. Qui breui mortem obiuit ad Annum M. DC. XV. 1615

LXXIII. D. Martinus huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis LXXIII. cognomento *Manſo*, ex Canonico Calceatenſi, Archidiaconus Bilbaonenſis, & Prior Ronceæ-Vallis, ad hanc ſedem euectus, è quâ ad Vxamenſem Anno Domini M. DC. XXII. tranſlatus, obijt Anno M. DC. XXX. 1622

LXXIV. D. F. Placidus huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis LXXIV. cognomento *de Toſantos*, ex Ordine Benedictino, Regius Ecc eſiaſtes, ſui Ordinis Generalis Miniſter, Epiſcopus Accitanus, inde Ouetenſis, poſt ad Sedem Zamorenſem tranſlatus Anno M. DC. XXIV. quo obijt. 1624

LXXV. D. Ioannes huius nominis X. Epiſcopus Ouetenſis LXXV. cognomento *de Torres Oſſorio*, ex Iudice Monarchiæ Siciliæ Epiſcopus Siracuſanus, deinde Archiepiſcopus Cataníenſis, vbi Synodum indixit. poſt modum ad hanc Sedem tranſlatus, tandem ad Valleſoletanam Anno M. DC. XXVI. & inde ad Malacitanam, quam nondum accepit, obijt Anno M. DC. XXXII. 1626

LXXVI. D. Ioannes huius nominis XI. Epiſcopus Ouetenſis LXXVI cognomento *de Pereda*, ex Magiſtrali Conchenſi huius Sedis Epiſcopus, ex qua ad Curiam euocatus Gubernatorem Archiepiſcopatus Toletani egit ab Anno M. DC. XXXI. obijt Anno M. DC. XXXII. 1632

LXXVII. D Martinus huius nominis IV. Epiſcopus Ouetenſis LXXVII. cognomento *Carrillo de Alderete*, ex Inquiſitore Compoſtellano, & Valleſoletano S. G. Inquiſitionis Conſiliarius, huius Sedis Epiſcopus, ex qua ad Annum M. DC. XXXVI. ad Vxamenſem tranſlatus, inde ad Granatenſem Metropoliticam, qua obijt Anno M. DC. LIII. 1636

LXXVIII. D. Antonius huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis LXXVIII. cognomento *de Valdes*, ex Canonico Valleſoletano, illius Tribunalis Inquiſitor, Epiſcopus Mindonienſis, & ad hanc Sedem tranſlatus, è qua ad Vxamenſem Anno M. DC. XLI. poſt ad Carthaginenſem quam non acceptauit, viuebat Vxamæ M. DC. L. 1641

LXXIX. D. Bernardus huius nominis I. Epiſcopus Ouetenſis LXXIX. cognomento *Cauallero, & Paredes*, ex Canonico Abulenſi Inquiſitor Toletanus, Epiſcopus Albarrazinenſis, deinde Oriolenſis, & Ilerdenſis, & denique huius Sedis, in qua adhuc Anno M. DC. L. 1650

En

En Præſulum *Ouetenſium Catalogus* , quem M. Ægidius Gonzalez Dauila, Chronagraphus Regius *Tom.* 3. *Theatr. Eccleſ. Caſtell. à fol.* 105. *ad* 168. recenſuit. Cuius in aliquibus ſumus veſtigia ſecuti , dum ratio Hiſtoriæ permittit. Reliquias huius S. Sedis ſuperius *Tom.* 2. *Die XIII. Mart. fol.* 214.

E. SS. DANIEL *& Socij Martyres Septenſes.*] De eis SS. Martyribus Arturus à Monaſterio in *Martyrolog. Franciſcan. h. d. fol.* 471. hæc verba recenſet : *Apud Septam in* Mauritania Tingitana *paſſio SS. Septem Martyrum* DANIELIS , SAMVELIS , ANGELI , DONVLI , LEONIS , NICOLAI , *&* HVGOLINI , *qui à Sarracenis colaphis percuſſi , flagellis cæſi , opprobrijs illuſi , & diuerſis contumelijs pro Chriſto affecti ; ad vltimum ſuis habitibus expoliati , ac nudi , manibus poſt terga ligatis , capite plectuntur.* Eadem D. Fr. Franciſcus de Soſa in *Sanctoral. Seraph. fol.* 33. De eis Bartholomæus Piſanus *lib.* 1. *Conformit. fruct.* 8. *p.* 2. S. Antoninus *Hiſtor.* 3. *p. tit.* 24. *c.* 7. §. 6. Marcus Vlyſipponenſis in *Chron. Minor.* 1. *p. lib.* 4. *à c.* 30. *vſque ad* 36. Marianus *lib.* 2. *c.* 1. Toſinianus *Hiſtor. Seraphic. lib.* 1. *fol.* 74. *&* 75. Rebolledo 1. *p. lib.* 3. *c.* 59. Bzouius *Annal. Eccleſ. Tom.* 13. *Ann.* 1227. *n.* 24. Sedulius in *Vit. S. Franciſc. c.* 3. §. 8. Wadingus in *Annal. Minor. Tom.* 1. *Ann.* 1221. §. 36 Cornelius à Lapide in *Commentar. ad Daniel. c.* 1. §. 7. Boſius de *Sign. Eccleſ. Tom.* 1. *lib.* 7. *ſecul.* 13. *c.* 3. Gonzaga *de Origin. Seraphic.* 1. *p.* Elzearius de *Sacr. Mont. Oliuet. lib.* 2. *c.* 11. Ignatius Gault *de Sanctitat. Roman. Eccleſ. ſect.* 2. *c.* 2. Grauina *in Voc. Turtur.* 2. *p. c* 13. Qui omnes Romani Martyrologij ſequentes veſtigia *h. d fol.* 635. apud *Baronium lit. E.* eorum ſanctitatem fatentur , pro vt etiam Ioannes Molanus in *Addit. ad Vſuard. fol.* 133. Dionyſius Vazquez in *Martyrolog Caſtellan. fol.* 168. Ioannes Lupus in *Luſitan fol.* 220. Conſtantius Felicius in *Ital.* 2. *p. fol.* 138. Bachot in *Faſt. Chriſtian. fol.* 695. Eorum Acta ex Enrrico Sedulio iu *Hiſtor. Seraphic. fol.* 175. damus.

Martyrologia. *Scriptores.*

ACTA SS. DANIELIS ET SEX Sociorum Ordinis Minorum , Martyrum Septenſium in Mauritania Tingintana, ex Enrico Sedulio , & aliis Scriptor.

Calabria degebant.

DANIEL *Miniſter Prouinciæ* Calabriæ , *Vir fuit mirandâ ſanctitate, & martyrio illuſtris. Is cum Sex Fratribus Ordinis S. Franciſci,* SAMVELE, ANGELO , DONVLO , LEONE , NICOLAO , *&* HVGOLINO, *impetratâ facultate ab* Helia *Generali Miniſtro , Beatiſſimi* P. Franciſci *Vicario , è Tuſcia in regionem Sarracenorum profectus , ad vrbem* Septam *peruenit. Vbi cum triduo manſiſſent apud Mercatores præcipuos Piſanos, Ianuenſes, & Maſilienſes, verbum Dei prædicantes , in vico quodam extra vrbem Chriſtianis Mercatoribus adſignato ; ſabbatho inde ſequenti peccata ſua inter ſe confeſſi ſunt , & ſacroſanctam Eucharistiam admodùm reuerenter perceperunt. Veſpere autem inuicem ſibi lauerunt pedes , commemorantes eam Chriſti charitatem , quâ ille , cùm eſſet rerum omnium præpotens Deus , ante paſſionem ſuam lauit pedes Diſcipulorum ſuorum , ſeque mutuò pijs ſermonibus confirmabant , & animabant. Mane die Dominico cinerem capitibus imponentes fidenter in ciuitatem ingreſſi ſunt , confitentes D. N. Ieſum-Chriſtum , & docentes palàm ; in eo ſolo noſtram conſtare ſalutem : atque ita in mediam progreſſi vrbem , arguebant gentilium cæcitatem , eiſque viam veritatis indicabant. Illi verò iniectis in eos manibus, comprehenderunt illos , & ad Regem ſuum adduxerunt , interim cædentes, flagellantes , irridentes , & conuitijs eos proſcindentes. Rex vt eſt conſpicatus raſos pilos capitum eorum , illoſque fidenter , & feruenter eloqui, inſanire eos putabat , iuſſit tamen eos vinciri , & oſtidao hac ratione affligi.*

Septam pergunt, & Chriſti verbum ſeminare incipiunt.

Chriſtum prædicant palam.

Capiuntur.

OCTAVO *inde die , cum eſſent in eius producti conſpectum, ſciſcitatus eſt ; num dicta ſua reuocare velint , & abnegato Chriſto , Sarracenorum*

complecti

complecti fidem Illis id plane recuſantibus, ſuaque dicta magis etiam confirmantibus, diſertiſque verbis aſſerentibus, nullum ſalutis ſpem reliquam eis eſſe poſſe niſi in Chriſtum credant, & baptizentur; ſingulos iuſſit ſeparatim examinari, multaſq; eis, & amplas promiſſiones offerri, ſi Sarracenis morem gerere velint; quod ſi nolint, acerbiſſima necis minas eis intentari. Sed illi præclari athletæ Dei nullâ fraude ſe paſſi ſunt à ſancto propoſito reuocari: ſed per gratiam S. Spiritus in ſua fide conſtantes permanſere. Id animaduertens Iudex Arbaldus, ait ad Danielem Miniſtrum: Quid ita mori appetis homo ſtultiſſime, & tum præſentem, tum futuram vitam perdere? B. DANIEL *ſublatis in cœlum oculis, ita ei reſpondit:* O inueterate dierum malorum! Tu potius reuertere ad viuum, & verum Deum, D. N. Ieſum-Chriſtum; qui hucuſque male deceptus, & euerſus fuiſti erroribus Sathanæ, & maledicti Prophetæ tui Mahumetis. *Tunc Iudex ille iuſſit diſtrictos in eos enſes vibrari, vt terrore frangerentur. Cernens autem nihil eos commoueri, ſed in ſua ſententia animo obfirmato perſtare, capite eos puniri præcepit.*

Martyrũ cõſtantia.

Ad mortem damnantur.

MOX *Fratres Sex ad pedes* DANIELIS *Miniſtri prolapſi cum lachrymis dixerunt:* Gratias agimus Deo, & tibi, Pater, quòd ad martyrij percipiendam coronam perducti ſumus; nunc ergo benedic, & lætus precare filijs tuis. *At ille Vir Sanctus complexans ſingulos, & pie admodum exoſculans, eis bene precatus eſt, omneſque confortans, ita ait.* Gaudeamus omnes in Domino, diem feſtum celebrantes: adſunt enim nobis Angeli, cœli ianua nobis patet, & hoc ipſo die pariter accipiemus in martyrij corona gloriam cœleſtis Paradiſi. *Ducti enim ſunt in Aulam Regis, & prorſus nudi educti ſunt, vt gladio ferirentur. Ibant autem illi gaudentes ſummopere, Dominumque cum ingenti animi alacritate laudantes; perinde ac ſi ad opiparum eſſent inuitati conuiuium. Vbi autem ad ſupplicij locum ventum eſt, ſubmiſerunt ceruices ſuas, & Domino animas ſuas commendantes capitis amputatione martyrij coronam adepti ſunt. Sacra autem illa* CAPITA *communita ſunt, &* CORPORA *miſere diſcerpta à pueris, & Sarracenis. Poſtea verò collecta ſunt à Chriſtianis, & honorifice tumulata* Alfondegæ. *Porrò Regis Luſitaniæ filius magnopere ea ſibi donari poſtulauit, magni beneficij loco ea habiturus, impetrauitque ea, & in* Hiſpaniam *tranſtulit, vbi Deus per merita illorum multa efficit miracula, in honorem, & gloriam ſuam; vt indies magis, magiſque comperitur. Vulgus hos Sanctos reuerenter inprimis habet; eorumque imagines in Templis reponens, quotannis celebritatem eorum colit. Quare Anno Salutis* M. D. XVI. à Leone X. *Pont. Max. id impetrarunt Patres, vt liceat ipſis quotannis ſolemnes ferias de his Martyribus agere, quemadmodum de alijs Quinque Martyribus Franciſcanis in Ianuario fit. Libenter enim aſſenſit Pontifex, hoſque* SEPTEM *Sanctos Fratres in Martyrum numerum retulit.*

Confortantur ad inuicem.

Coronantur.

Corpora in Hiſpaniã transferuntur.

In Martyrum numerum reponuntur.

HÆC ſunt ACTA abs *Enrrico Sedulio* deſcripta, quæ etiam Laurentius Surius in *Vit. SS. Tom. 5. Die XIII. Octobr. fol.* 208. ſubiunxit, à quo Cornelius Graſſus, & Lipoolous *Tom 4. fol.* 194. Breuiora Philippus Ferrarius in *Catalog. SS. Ital. fol.* 645. Qui omnes, & cæteri ſuperius relati conſtanter affirmant, quòd horum SS. Corpora Infantis Portugalliæ miniſterio in *Luſitaniam* tranſlata, & honorifice condita, miraculiſque clara requieſcunt. Quod & fatetur P. Vaſconcellos in *Deſcript. Portugall. fol.* 495. Quibus adſtipulatur etiam circa hanc *Tranſlationem* Petrus Rodulfus Toſſinnianus *d. Hiſt. Seraph lib. 1. fol.* 75. his verbis: *Poſt aliquandiu à Filio Regis Luſitaniæ in* Hiſpaniam *tranſlata ſunt, inſignibuſque miraculis celebrata.* De DIE verò & *Anno* martyrij apud minores anceps diſceptatio eſt, aſt inter melioris notæ Scriptores, ſequendo S. Antonini veſtigia, conuenit agonizaſſe *Die X. Octobris* Anno M CC.XXVII & propter *Octauam* B. P. Franciſci, diem dilatum ad *III. Idus Octobris*; ſic apud Arturum *d. fol* 471. §. 2.

Probatur Corporum Tranſlatio in Hiſpaniam.

Dies & Annus quis?

PRIDIE IDVS Octobris.

DIES XIV.

A. DEOBRIGE *in Hiſpania* SS. SATVRNINI, *&* LVPI *Martyrum, qui cùm Chriſto nomine dato, eius fidem confiterentur ſtrenui, in carcerem coniecti, & variis cruciatibus expoſiti ad palmam martyrio vnanimes cucurrerunt.*

B. CORDVBÆ *in Hiſpania Bætica* SS. LVPI, *&* AVRELIÆ *Martyrum, qui ex vrbe* Illipâ *in* Bæturia *oriundi, coniuges* Italiam *acceſſere, ſed ob Chriſti fidem à* Nerone *Imperatore per inſidias intercepti, patriam repedantes, & Chriſtiani inuenti, &* Cordubam *Regionis caput adlati, ibidem martyrio coronantur.*

NOTÆ.

A. *Martyrologia.*

SANCTVS SATVRNINVS, & LVPVS *Martyres Deobrigenſes in Hiſpania.*] Venerabilis Beda in *Martyrolog.* ad hunc diem licet tantum de LVPO egerit, attamen Epiſcopus Equilinus in *Catalog SS. lib.* 11. *c.* 130. *n.* 288. & cæteri recentiores de vtroque ſcripſere, pro vt etiam Martyrologium Romanum *h. d. fol.* 637. ſequenti clauſula: *Item Sanctorum* SATVRNINI, & LVPI, & ibidem Cæſar Baronius *lit. E. d. fol.* 637. Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 169. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 121. Ieronymus de la Higuera in *MS. Hiſpan. fol.* 50. Conſtantius Felicius in *Ital. fol.* 140. 2. *p.* Locum agonis nullus præfatorum profert; eos apud *Deobrigam Hiſpaniæ* paſſos Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 285. recenſet, his verbis: DEOBRIGÆ *in* Hiſpania *Sancti Martyres* LVPVS & SATVRNINVS. *Quo loco paſſi?* Quo loco Biuarius *n.* 11. *fol.* 302. de loco paſſionis diſputat, & licet enumeret duas olim vrbes extare in Hiſpaniæ circulo huius nominis, alteram in Vettonibus veteris Luſitaniæ, non longè à Tago flumine. Alteram in *Autrigonibus* populis Regni Nauarræ, quo loci nunc TAFALLA eſt, & ipſe non audet affirmare in qua harum vrbium SS. Martyres coronati fuerint, cùm *Dexter* minime exprimat. Cuius ſententiam & Nos ſequentes, ſub ſilentio ſitum martyrij relinquimus. Hoc tantummodo affirmantes, eos agonizaſſe apud *Deobrigam* vrbem antiquiſſimam *Hiſpaniæ.* *Deobriga, quæ?* Forte apud *Cæſarobrigam* in *Vettonibus* vbi hodie OLIVA iacet, quæ, vt ex ipſo Dextro in *Chron. Ann.* 407. *n.* 2.

n. 2. *fol.* 423. apparet, dicta fuit *Caſurobriga*; & cùm Romani adulationis ergo, ſuos Cæſares, Deos, & Diuos appellitaſſent, idem fuit dicere *Cæſaris-Briga*, ac *Dei-Briga*, poſtpoſita nomine vetuſto *Hiſpaniarum* Briga, quæ dictio vrbem ſignificabat. Vt paſſim à Noſtris Scriptoribus circumfertur. Hæc de hiſce SS. Martyribus inuenire potuimus, cætera Deus ſcit, qui eos feliciter coronauit.

SS. Lupus, & Aurelia *Martyres Cordubenſes in Hiſpania Bætica.*] Eos inter Sanctos *Cordubenſes in Hiſpania* enumerant Venerabilis *Beda*, & *Vſuardus*, hac ſerie: Cordubæ *in* Hiſpania *Sancti* Lupus, & Aurelia. Inter Martyres poſuit Philippus Ferrarius in *Catal. General. SS. h. d. fol.* 402. ſequenti periodo: Cordubæ *in* Hiſpania *Sanctorum Martyrum* Lupi, & Aureliæ. Illorum memoriam repetunt ex Noſtratibus Scriptoribus Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. Tom.* 1. *lib.* 10. *c.* 25. *fol.* 381. Ioannes Marieta in *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib.* 2. *c.* 29. *fol.* 47. & *lib.* 4. *c.* 48. *fol.* 109. Martinus de Roa *Hiſtor. SS. Cordubenſ. fol.* 139. *col.* 2. Baſilius Sanctorus in *Flor. SS. Tom.* 1. *Die XIV. Octobr fol.* 214. *col.* 4. De eis in *Codice MS. Gothico* Auli Hali adeſt ſequens Epigramma à *Cypriano* Archipresbytero *Cordubenſi* conſcriptum:

Martyrologia.

Scriptores.

Corduba Luppe *tuos veneratur prouida ſacros*
Artus, & Aureliæ *coniugis vltro ſimul:*
Inſidias fugiens fallacis vterque Neronis,
Italiam linquens, quaris in vrbe lares.
Illipa *vos capit alumnos* Bæturica; *ſed poſt*
Corduba *vos felix martyrioque rapit.*
Qualibet vrbs ſimul exhinc computabitur ingens;
Illa pro vt cuna; Iſta pro vt tumulus.

Ex quo carmine plura quæ latuerunt huc vſque Scriptores Noſtros, manifeſtantur, vt inpoſterùm qualis fuerit horum Sanctorum Martyrum origo, martyrium, tempus, & locus agonis agnoſcatur. Ideò & Nos Sanctorum obſequio, tanquam conciuium Acta compaginare compellimur; ne cum in aliorum rebus geſtis defatigamur, in Noſtrorum actionibus deficiamus.

ACTA SS. LVPI, ET AVRELIÆ Coniugum Martyrum Cordubenſium in Bætica Hiſpaniæ, Ex Cypriano.

Lupus, & Aurelia *coniuges, origine* Hiſpani, *ex* Ilipenſi *vrbe* Bæturiæ Turdulorum, *inter Anam, & Bætim ſitâ, progeniti, cùm Apoſtolorum* Hiſpanias *luſtrantium, & Euangelij verba prædicantium tempore, nomina Chriſto dediſſent, fidemque Catholicam amplexi, Sanctos Apoſtolos Italiam vſque ſequerentur, quorum doctrinâ imbuti, felices in religione ſpiraſſent odores; euenit, quòd impuriſſimus, & omnium ferociſſimus Imperator Claudius Nero aduerſus Chriſti ſeruos ſæuiſſimam perſecutionem excitaret, ita vt ipſos Sanctos Apoſtolos, fideique Magiſtros, Romæ, martyrio coronaret, pediſequoſque ad internecionem crudeliſſimè fatigaret, ipſi Sancti Coniuges Satellitum minis exterriti, Italiam deſerere, & in patriam repedare decreuêre. Qui* Ilipam *ingreſſi, & inde* Cordubam, *prouinciæ caput ingreſſi, cùm iam ibidem perſecutio Neroniana vigeret, à ſatellitibus tenti, & ad tribunal producti, cùm fidem Chriſti abnegare, & Idolorum cultum concedere noluiſſent, variè excruciati, & immanibus tormentis ſummiſſi, tandem martyrio coronati, animas Creatori ſuo alacriter tradiderunt,* Pridie Idus Octobris, *Anno Domini* LXX. *Quorum*

Origo.

Ab Apoſtolis conuertuntur,

Neronis perſecutionem fugiunt.

Corduba coronantur.

ſacra Corpora *à fidelibus honorifice ſuſcepta, & in loco honeſto repoſita, per aliquot ſecula latuerunt, donec datâ Eccleſijs pace eruta, & fidelium* Cordubenſium *deuotione honeſtius collocata, ab antiquis temporibus, ab vſque Sarracenorum captiuitate fuerunt deuotiſſime venerata.*

Sepeliuntur, & venerantur.

HÆC Nobis hocce Carmen Sepulchrale ACTA ſuppeditauit genuina, quorum ecphraſim ex ipſo Epigrammate probatam inueniet Lector; licet inibi nihil de Apoſtolis actum, ſed illo ſeculo nullus præter Apoſtolos, poſt IACOBVM Noſtrum prædicauit, ideo eorum concionibus ad fidem conuerſos Martyres Noſtros addidimus, vt relatio rerum geſtarum plenius confirmetur.

Topographia.

ILIPA. Vrbs vetuſtiſſima *Betica*, in *Baturia Turdulorum*, de qua plura diximus ſupra *Tom.* 3. *Die X. Iun. fol.* 479. & pleniori calamo hoc *Tom.* 5. *Die XIV. Septembr. lit. B.* vbi monimenta vetuſtiora vrbis huius appinximus, de qua tanquam de *Patria* mea olim in *Not. ad Aul. Hal de Aduent. S. Iacob. in Hiſpan. fol.* 49. hocce ſubiunximus honorarium Carmen, quod alibi dabimus. Hodie CALAMEA *dela Serena*, dicitur. Audi igitur Carminis exordium.

Urbs quæ conſpicitur, quæ nunc ſit dicito: Nonne
ILIPA *Baturico gens memoranda ſolo.*
Nonne hanc (vt fama eſt) Argiua ab origine quondam
Ægregius ſophia Turdulus incoluit?
Nonne hic belligeros, certo dedit omine, alumnos
Milleſios Mauors? Militis vrna canat.
Nonne hic, ardenti ceu fulmine, Scipio Luſos
Edomat, & populos depopulatus abit?
Nonne hic Auguſto (Ciues tunc ſtemmate freti
Trajani Genio, marmora docta vouent?
Nonne hic Templa colunt Veſtæque, Patrique Lyæo,
Vnde focum Virgo, Nebrida Mænas amat?
Nil dubium: toto hæc illuſtrior vbere gleba
Vrbs erecta potens, Vrbis, & Orbis amor.

Cætera quæ hic deſiderantur ad *Epigrammatis* complementum inueniet eruditus in *Not. ad Hal. à fol.* 49. & alibi fortaſſis integrum excribemus. Nam hic dicta ſufficiant.

IDVS OCTOBRIS
DIES XV.

A. ARGENTORATI *in Germania* S. AVRELIÆ *Virginis & Martyris* B. Agathopæi, *Auguſti Liberti, ex* Gallæcia *Hiſpaniæ oriundi filiæ, quæ ab Apoſtolo* IACOBO *Hiſpaniarum Magiſtro cum Patre, & ſoro-*

re

re ad fidem conuerſa, fidei regulas viriliter eſt amplexa, pro quarum obſeruantia ad martyrij coronam acceſſit.

B. ABVLÆ *in Hiſpania* S. THERESIÆ *Virginis, quæ ibidem hoc ſeculo naſcens,* ALBÆ *in* Salmanticenſi *diœceſi ad æternum admirabilis properauit. Illhinc infantiâ* Carmeli *iugera cothurnata tranſcendit, ex cuius vertice Fratrum, & ſororum Mater & Magiſtra deſcalciata deſcendit, illis tabulas arctioris legis, velut alter Moyſes ſilice ſculptas exſcribens. Iſthinc ad æternæ beatitudinis præmium virtutibus cumulata, ad Lybanum è Carmelo properat coronari.*

C. ROMÆ *viâ Aurelia* S. FORTVNATI *Martyris, Cuius ſacra pignora in Monaſterio fratrum SSS. Trinitatis Excalceatorum* Vallisoletano, *deaurato ſacrophago incluſa, honorifice requieſcunt, & ſummâ pietate venerantur.*

NOTÆ.

A. *Origo.*

SANCTA AVRELIA *Virgo, & Martyr Argentoratenſis in Germania.*] Eam, alteram fuiſſe ex filiabus *S. Agathopæi*, Auguſtorum Liberti, origine *Hiſpani*, ex *Gallæcia* Prouincia oriundi, & Martyris *Antiochenſis*, ſatis abunde diximus ſupra *Tom. 2. Die XXV. April. fol.* 756. vbi ex Iuliano Archipresbytero Toletano in *Aduerſar. n.* 410. *fol.* 92. probauimus, *S. Agathopæum* parentem cum duabus filiabus, nominibus AVRELIIS, fuiſſe conuerſum à IACOBO Hiſpaniarum Apoſtolo; quarum altera *Anagniæ* in Italia, die XXV. *Septembris*, de qua Nos ſupra *hoc Tom* 5. *lit. A.* rationem dedimus: Altera *Argentorati* in Germaniâ, martyrio coronatæ; Sponſo ſpiritus tradidere. Huius Noſtræ memoriam repetit hac die Molanus in *Addit ad Vſuard. fol* 174. à quo Baronius in *Martyrolog. Roman. fol.* 638. *liter. G.* Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 169. *col.* 2. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 221. *col.* 1. Petrus Galeſinius in *General. fol.* 143. Qui huius, & alterius AVRELIÆ originem, & Acta noſcere deſiderat, adeat *Iulianum* & Nos in locis ſuperius præſcriptis. Andreas Sauſſay in *Martyrolog Gallican. Tom.* 2. *b. d. fol.* 741. agit de alia AVRELIA Ratisbonenſi, ſed hæc à Noſtra quantum diſtet, temporum, paſſionis, & ſitus ſignificatio diſcernit.

Martyrologia.

B. *Elogium.*

S. THERESIA *Virgo Abulenſis.*] Teſtis eſt ſimul & præco totus Occidens eius nunquam occaſuræ gloriæ. Vix teneris inſiſtebat ſolo plantis, cùm & longam, & aſperam aggreſſa eſt viam, per immenſam Libyes arenam; tantùm hæc pedes non retardauit ſuos. Stadium ſibi propoſuit ad curſum adhuc puella, nulli Athletarum emenſum. Deſijt Africa ſua m cati monſtra, admirata in Virgine maius virtutis Hiſpaniæ. Auſa hæc fuit cum paruulo fratre, quaſi Bellona cum Marte, indicere barbaris nationibus bellum: vocula pro claſſico fuit, contulit ſigna, commouit pila, prodiga in paruo corpore magnæ animæ; Reliquit in itinere tennia pedum veſtigia, ſed fixa firmiter ad laudem. At quid aget, cùm acceſſerit robur ætati? Nempe agmen inuictum inſtruet, laureatum te-

feret. Sed & Mineruam ſcientiarum parentem ſuperauit Virago, quantùm illa humana, iſta diuina cognouit. Perpulchre vtriuſque cognitionem deſcripſit Poëta quidam hocce Epigrammate, vbi Noſtræ Matris diuinam doctrinam, mente quæſitam, & diuinitus inditam, ſignificauit, ſic:

Mortales hebetant mentes, niſi corpora tangant,
Si ſacro aduerſa lumina ſorte carent.
Nam Pater expreſſa reſplendet imagine Verbi,
Et rerum in verbo ſemina cuncta latent.
Aſt quia res nequeunt, ſpeculo prohibente, videri,
Et Superis ſolùm hoc tetigiſſe licet;
Indita ſola Dei ſapientia munera mentem
Humanam ad Superos euehit vſque choros.
Ergo TERESA *ſolo reſidens ſacra flumina guſtat,*
Mente bibunt Superi, mente TERESA *bibit.*
Sic Natus, ſic Virgo ſapit, ſic lumina prima
Mundi, ſic Mater Virgo TERESSA *ſapit.*

Hinc abs Angelorum multiplicibus choris, è cœlis dilabentibus, & coronis floridis candidis, & purpureis ſtipatis, lauream Doctoratus, & Magiſterij geſtantibus, *S. Matris* caput redimitum legimus in hocce Dialogico carmine.

Quis chorus hic? Quorſum tot ab æthere manant
Lilia? Doctori candida ſerta parant.
Quis ſtuduit libris? Quo præceptore? Loco ve?
Mente, Deo, cœlis; eſt Liber, Aula, Deus.
Sed quorſum gemino candeſcit laurea flore?
Eſt pariter Virgo. Quid ſine morte rubor?
Martyrium ſubijt affectu; quæ flamma relucet
Pectoris. E terris quo volat? Aſtra petit.
Quid fugit in cœlos? Hominum ſapientia vana eſt,
At verò cœleſtis, quæ beat vna viros.
Ergo TERESSA *Poli Doctor monumenta Sophiæ*
Indita, quæ Sponſus contulit, illa refert.

Sed & encomium quo *S. Mater* luminare ſtelliferum auxit in *Carmeli* ſtemmate deſcripſit alius Poëta non inuenuſtus, in Carmine, vbi Montem depingens, & duplicem ſtellam in vertice deſcribens, aliamque in medio Montis candidam inmens, ita *Carmeli ſtemma*, & ſtellarum ſignificationem deſcripſit:

Carmelli Triplici decoratur Sydere vertex.
Aſtra cacumen habet verticis, Aſtra baſis.
Carmelli ſignant cultores Sydera, cultor
Arua Triplex coluit; lux fouet inde Triplex.
Collis vtrinque faces geminæ, quæ culmina cingnt
Suſpicor Heliam, te que Eliſee notant

Infima

Infima Montis habet quod Sydus preſtat vtrumque,
Alta tenet Montis culmina, luce beat
Hoc TERESA*, Sacri radice inde inſita Collis,*
Tum quia planta ſimul Montis, & vna parens.
Fulmina Carmello haut metuas, vllas ve ruinas,
Si vertex imo cum pede Sydus habet.
Quis timeat? Radiant nam quæ tua culmina tanto
Sydere; Sydereas quis neget eſſe plagas?

Sed quia prolixum eſſet elogia tantæ *Matris* referre, quibus ab vniuerſis Catholicis ſcriptoribus, & Poëtis, Chronographiſque eius extollitur Sanctitudo, ideo ad alia pergo, & in primis Martyrologium Romanum ab *Vrbano* VIII. Pont. Max. editum *Moguntiæ*, *Anno* 1631. *h. d. fol.* 638. hoc illam celebrat elogio: *Albæ* S. TERESIÆ *Virginis*, *Fratrum*, *&* *Sororum Ordinis Carmelitarum arctioris obſeruantiæ Matris*, *&* *Magiſtræ.* Conueniunt Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS. Die V. Octobr. fol.* 389. P. Ieronymus de la Higuera in *MS. Martyrol. Hiſpan. Die V. Octobr. fol.* 50. De ea Gualter. in *Chronolog. Secul.* 16. *Ann.* 1582. Aubertus Myræus in *Bibliothec. Sacr. Tom.* 2. *c.* 158. *fol.* 176. & alij innumeri, quorum referre catalogum erit prolixum. Eius ACTA ex Tabulis Eccleſiæ Romanæ, & Bulla Canonizationis dabimus. *Martyrologia.*

ACTA S. THERESIÆ VIRGINIS, Ordinis Carmelitani arctioris obſeruantiæ, Matris, & Magiſtræ, ex Bulla Canonizationis.

GREGORIVS EPISCOPVS, SERVVS Seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

OMNIPOTENS *ſermo Dei, cùm de ſinu Patris ad hæc inferiora deſcendiſſet, vt erueret nos, de poteſtate tenebrarum, completo diſpenſationis ſuæ tempore, tranſiturus de hoc mundo ad Patrem, àd propagandam per totum terrarum Orbem, electorum ſuorum, Eccleſiam, quam ſanguine ſuo adquiſiuerat, eamque verbo vitæ erudiendam, ad confutandam ſapientium ſapientiam, & deſtruendam omnem altitudinem, quæ aduerſus Deum extollebatur, non multos nobiles elegit, nec multos ſapientes, ſed contemptibiles mundi: qui non in ſublimitate ſermonis, nec in humana ſapientiæ verbo, ſed in ſimplicitate, & veritate miniſterium ſuum, ad quod à diebus æternitatis prædeſtinati erant, adimplerent: in ſequentibus vero generationibus, cum iuxta præordinata tempora plebem ſuam per ſeruos ſuos fideles viſitare dignatus eſt, plerumque paruulos, & humiles aſſumpſit: per quos Catholicæ Eccleſiæ ingentia præſtaret beneficia: quibus ipſe iuxta verbum ſuum abſcondita à ſapientibus, & prudentibus Regni cæleſtis myſteria reuelaret: eoſque ſupernorum chariſmatum donis adeo illuſtraret, vt omnium virtutum ac bonorum operum exemplis, Eccleſiam fouerent, ac ſignorum gloria clarificarent: in diebus vero noſtris fecit ſalutem magnam in manu fœminæ: ſuſcitauit enim in Eccleſia ſua, veluti nouam Debboram,* TERESIAM *Virginem. quæ poſtquam mirabili victoriâ, carnem ſuam perpetua virginitate, mundum admirabili humilitate, & cunctas adinuentiones Diaboli multis, maximiſque virtutibus ſupperaſſet, excelſiora moliens, & virtutem ſexus, animi magnitudine, ſupergreſſa, accinxit fortitudine lumbos ſuos, & roborauit brachium ſuum, & inſtruxit exercitus fortium: qui pro Domo Dei Sabbaoth, & pro lege eius, & pro man-*

Quos elegit Deus ad fundationem Eccleſiæ?

Nomen virginis.

datis

datis eius, armis ſpiritualibus decertarent: quam Dominus ad tantum opus peragendum abundanter repleuit ſpiritu ſapientiæ, & intellectus, & theſauris gratiæ ſuæ adeo illuſtrauit, vt ſplendor eius, tanquam ſtella in firmamento, fulgeat in Domo Dei, in perpetuas æternitates: dignum igitur & congruum exiſtimauimus, vt quam Deus, & Vnigenitus Filius eius, Dominus Noſter IESVS-CHRISTVS, *quaſi ſponſam ornatam corona, & decoratam monilibus ſuis in gloria miraculorum plebi ſuæ manifeſtare dignatus eſt: Nos quoque pro Paſtorali ſolicitudine noſtra in Vniuerſali Eccleſia, cui (licet meritis minime ſuffragantibus) præſidemus, tanquam ſanctam, & electam Dei, colendam, & venerandam Apoſtolica auctoritate decreuerimus, vt omnes populi confiteantur Domino in omnibus mirabilibus eius, & cognoſcat omnis caro, quoniam non defecerunt in diebus noſtris miſerationes eius, qui (quamuis peccatis noſtris exigentibus) viſitet nos in virga indignationis ſuæ, non tamen continet in ira ſua miſericordias ſuas, dum in afflictionibus noſtris nouis nos præſidijs munit, & amicos ſuos multiplicat, qui Eccleſiam ſuam meritorum, & intercesſionum ſuffragijs protegant, ac defendant, atque, vt vniuerſi Chriſti fideles intelligant, quam abunde in ancillam ſuam effuderit Deus de ſpiritu ſuo, ac propterea erga ipſam deuotio indies augeatur, inſigniores quaſdam eius virtutes, & aliqua ex magnalibus, quæ in manu eius operatus eſt Dominus, his*

Origo, natiuitas & parentes. *litteris duximus inſerenda. Nata eſt* TERESIA Abulæ, *in Regno* Caſtellæ, *Anno ſalutis humanæ* M. D. XV. *Parentibus, vt genere præclaris, ita etiam vitæ integritate conſpicuis, à quibus in timore Domini educata, admirandum futuræ ſanctitatis, in tenerrima adhuc ætate, ſpecimen dedit: Nam cum Sanctorum Martyrum* ACTA *perlegeret, adeo S. Spiritus igne cor eius intra eam concaluit, vt cum fratre germano etiam puero, domo au-*

Puellula martyrij deſiderio exardet. *fugerit, vt in Africam traijceret, vbi ſanguinem ac vitam pro teſtimonio Ieſu-Chriſti profunderet. Sed occurſu patrui reuocata, cum optimam ſortem ſibi ereptam eſſe iugibus lachrymis deploraret, ardens martyrij deſiderium eleemoſynis, alijſque operibus compenſauit. Sed cum ad Vigeſimum ætatis annum perueniſſet, Chriſto ſe totam deſpondit, & vocationem quâ ab eo vocata erat aggreſſa, ad Moniales S.* MARIÆ *de Monte Carmelo Ordinis mitigati ſe contulit, vt plantata in Domo Domini, in atrijs Domus*

Sed Monaſterium Carmelitarum ingreditur. *Dei Noſtri floreret. Profeſſione itaque in eo Monaſterio emiſſâ, cum per Duodeuiginti annos grauiſſimis morbis, ac varijs præterea tentationibus vexata eſſet, nullisque ſupernis conſolationibus reficeretur, adeo inuicte adiuuante Domino omnia pertulit, vt probatio fidei illius omni pretioſior auro, quod per ignem probatur, inuenta fuerit, in laudem, & gloriam, & honorem, in reuelationem Ieſu-Chriſti. Et quoniam ad erigendum ſublime Chriſtianarum virtutum ædificium, fidei fundamentum ponendum fuit, illud adeo ſtabile, ac inconcuſſum* TERESIA *collocauit, vt iuxta verbum Domi-*

Eius fides. *ni comparanda ſit viro ſapienti, qui ædificauit domum ſuum ſupra petram: eâ etenim firmitate ſacroſancta Eccleſiæ Sacramenta, cæteraque Catholicæ Religionis dogmata credebat, & venerabatur, vt maiorem, prout ipſa ſæpius teſtificabatur de qualibet re certitudinem habere non poſſet. Hac fides lucernâ illuminata D. N. Ieſu-Chriſti Corpus in ſacratiſſima Euchariſtia mentis oculis adeo clare intuebatur, vt aſſereret nihil eſſe quod inuideret eorum beatitudini, qui corporeis oculis Dominum conſpexiſſent. Tantum autem*

Eius ſpes. *viua ſpei in Domino collocauerat, vt iugiter deploraret, quod tandiu in præſenti mortali vita detineretur, quæ ſibi impedimentum offerret quominus ſemper cum Domino eſſet. Nec raro dum in corde ſuo cœleſtis patriæ gaudia recogitabat, mente excedebat, & ad eorum fruitionem in carne rapiebatur. Sed inter cæteras* TERESIÆ *virtutes, præcipue emicuit dilectio*

Dei dilectio. *Dei, quæ adeo in corde eius exarſit, vt Confeſſarij ipſius* TERESIÆ *charitatem, tanquam non hominis, ſed Cherubin propriam admirarentur, & celebrarent. Quam etiam Dominus Noſter Ieſus-Chriſtus multis viſionibus,*

& re

& reuelationibus mirabiliter auxit: quandoque enim data dextera, clauoque oſtenſo illam in ſponſam ſuam adoptauit, atque his verbis alloqui dignatus eſt: Deinceps vt vera ſponſa meum zelabis honorem, iam ipſe ſum totus tuus, & tu tota mea. *Aliquando etiam Angelum vidit, ignito iaculo ſibi præcordia tranſuerberantem: ex quibus cæleſtibus donis diuini amoris flamma in eius corde adeo exæſtuabat, vt maximè arduum votum, à Deo edocta, emiſerit, efficiendi ſemper quidquid perfectius eſſe, & ad maiorem Dei gloriam pertinere intelligeret. Quin etiam poſt mortem cuidam Moniali per viſum manifeſtauit, ſe non vi morbi, ſed ex intolerabili diuini amoris incendio, vita exceſſiſſe. Sed quam perpetua charitate proximum dilexerit, multis argumentis manifeſtum fuit; Sed præſertim ex ardenti deſiderio, quo animarum ſalutem deſiderabat: Infidelium enim, & Hæreticorum tenebras perpetuis lachrymis deflebat, ac pro illorum illuminatione, non ſolum iuges ad Deum preces fundebat, ſed & ieiunia, & flagellationes, ac alios carnis macerationes offerebat. Propoſuit ergo S. Virgo in corde ſuo, nullum diem ſine charitatis officio tranſigere, in quo etiam Deus ipſi auxilium præſtitit; nunquam enim ei defuit, ipſo largiente, exercenda charitatis occaſio. Mirabiliter enim imitata eſt D. N. Ieſum-Chriſtum in dilectione inimicorum: nam cum ingentes pateretur perſecutiones & aduerſitates, diligebat tamen perſequentes, & orabat pro his, qui oderant ſe: quinimo detrimenta, & offenſiones, quas perpetiebatur, amoris, & charitatis ipſi eſcam miniſtrabant, adeo vt Viri graues dicere ſolerent,* Qui amari à TERESIA vellet, damno, aut iniuria, vt eam afficeret, oportere. *Voto vero quæ in profeſſione Religionis Deo vouerat, maxima cura, ac diligentia reddidit: nec enim tantummodo omnes exteriores actus Superiorum arbitrio, maxima cum humilitate ſpiritus perficiebat; ſed firmiter etiam in corde ſuo conſtituit eorum voluntati omnes etiam cogitationes ſuas ſubiicere, cuius etiam rei egregia exempla reliquit; nam D. N. Ieſum-Chriſtum ſibi ſæpius apparentem, aliquando à Confeſſarijs iuſſa, qui deluſam ab Angelo tenebrarum ſuſpicabantur, humiliter irriſit, ſpreuitque; ſed non ſine magno tam profunda obedientia præmio; quin etiam volumen, quod in Cantico Canticorum inſigni pietate refertum ſcripſerat, vt Confeſſario obtemperaret, flammis iniecit. Dicere autem ſolebat, ſe in diſcernendis viſionibus, ac reuelationibus decipi poſſe, in obedientia vero Superioribus præſtanda falli non poſſe. Paupertatem autem adeo dilexit, vt non ſolum labore manuum ſuarum victum ſibi compararet, ſed ſi quam Monialem vilioribus indutam veſtimentis conſpexiſſet, illico ſua cum illius commutaret, ac ſi quando ſibi neceſſaria deficerent, mirificè lætaretur, & exultaret, gratiaſque Deo ageret, tanquam inſigne aliquod conſecuta beneficium. Sed inter cæteras eius virtutes, quibus quaſi ſponſa à Deo ornata mirificè excelluit, integerrima effulſit caſtitas: quam adeo eximie coluit, vt non ſolum propoſitum virginitatis ſeruandæ à pueritia conceptum, vſque ad mortem perduxerit; Sed omnis expertem maculæ Angelicam in corpore, & corde ſeruauerit puritatem. Quas adeo inſignes virtutes mirifica humilitate cordis ornabat. Cum etenim indies diuinis chariſmatibus anima eius impinguaretur, ſæpius exclamabat ad Dominum,* vt beneficijs in eam ſuis terminum ſtatueret, nec tam cito ingentium ſcelerum obliuiſceretur. *Contumelias vero, & irriſiones ardentiſſime ſitiebat, ac non ſolum humanos honores, ſed noſci quoque ab hominibus abhorrebat. Inuictam huius S. Virginis patientiam, illa vox atteſtatur, qua ſæpius ad Dominum exclamabat:* Domine aut pati, aut mori. *Præter hæc omnia diuinæ beneficentiæ munera, quibus hanc dilectam ſuam, quaſi pretioſis monilibus decoratam eſſe voluit Omnipotens, alijs etiã gratijs, & donis abunde ipſã locupletauit. Adimpleuit enim eam ſpiritu intelligentiæ, vt non ſolum bonorum operum in Eccleſia Dei exemplo relinqueret, ſed & illam cæleſtis ſapientiæ imbribus irrigaret, editis de myſtica Theologia, alijſque etiam, multâ pietate refertis*

Arduum eius votum.

In proximum charitas.

Inimicorum dilectio.

Perfectio impletionis votorum.

Scripſit volumen in Cantica.

Paupertatis votum rigide obſeruat. Et Caſtitatis.

Inuicta eius patientia.

Libellis; ex quibus fidelium mentes vberrimos fructus percipiunt, & ad ſuperna patriæ deſiderium maxime excitantur; quibus cæleſtibus inſtructa, ac illuſtrata muneribus, opus aggreſſa eſt, maximum quidem, & cuicumque difficillimum, ſed Eccleſiæ Chriſti perquam vtile, ac proficuum: reformationem enim exorſa eſt Ordinis Carmelitani; illudque non ſolùm in Mulieribus, ſed & in Viris egregie præſtitit, ædificatis non modò per vniuerſas Hiſpanias, ſed & per alias etiam Chriſtiani Orbis partes, tàm Virorum, quàm Mulierum Monaſterijs, ſine pecunia, ſine prouentibus, de ſola Dei miſericordia præſumens: nec modò omnibus humanis deſtituta auxilijs, ſed aduerſantibus plerumque, ac contradicentibus Principibus, & Poteſtatibus ſæculi: quæ tamen Domino opus ſuum confirmante, radices miſerunt, incrementum ſuſceperunt, & demùm in Domo Dei vberes prouentus fructificauerunt. Tantas virtutes TERESIÆ *plurimis, dùm adhuc viueret, & in humanis ageret, miraculis Deus illuſtrauit, quorum nonnulla præſentibus literis duximus inſerenda. Cùm in Conchenſi diœceſi maxima eſſet frumenti penuria, atque in Monaſterio* de Villa-Noua de la Xara, *vix tantùm farinæ reciperetur, vt per integrum menſem ad victum Decem & Octo Monialium ſatis eſſet, huius S. Virginis meritis, & interceſſione Deus Omnipotens, qui ſperantes in ſe enutrit, eam adeò abundare fecit, vt quamuis per Sex menſes, ex eâ affatim panes ad refectionem ancillarum Dei fierent, nunquam tamen vſque ad nouas fruges diminueretur. Graui eryſipelate in vultu, ac febri affligebatur* Anna à Trinitate, *Monialis Conuentus* Medinæ de Campo, *cui* TERESIA *primùm blandita, deinde læſa membra leniter attrectans, inquit:* Bono animo ſis filia, Deus vt ſpero te hoc morbo liberabit. *Statimque febris, omniſque morbus ab ea abſceſſit.* Alberta *eiuſdem Monaſterij Prioriſſa pleuritide, ac febre, non abſque vitæ periculo, laborabat; at S. Virgo tacto latere, quod morbo vrgebatur, eam ſanam eſſe pronunciauit, ac ſurgere iuſſit: illa perfectè ſanata, ſtatimè lecto exilijt laudans Deum. Adueniente demùm tempore, quo pro tot laboribus pro diuino honore exhauſtis, ac tot bonis operibus in Eccleſiæ vtilitatem perpetratis, coronam decoris de manu Dei eſſet receptura, graui morbo* ALBÆ *decumbens, cùm toto infirmitatis tempore frequentes, ac pene admirabiles de diuina charitate cum ſororibus ſermones habuiſſet; ſæpius gratias Deo agens, quod ſe Catholicæ Eccleſiæ aggregaſſet, commendans tanquam præcipua bona, paupertatem, ac debitam præpoſitis obedientiam; accepto humillime, ac cum cæleſti prorſus charitate ſacro peregrinationis ſuæ viatico, ac Extremæ Vnctionis Sacramento, Chriſti Crucifixi effigiem manu tenens, ad cæleſtem patriam euolauit. Pluribus vero ſignis manifeſtauit Deus, quàm ſublimem gloriæ gradum* TERESIÆ *elargitus in cælis eſſet: Multæ etenim Moniales, Religioſæ, ac timentes Deum viderunt decorem gloriæ eius. Alia etenim conſpexit ſupra tectum Eccleſiæ, & in choro, & ſuper decumbentis cubiculum multitudinem cæleſtium luminarium. Alia Chriſtum Dominum magno coruſcantem ſplendore, & ingenti Angelorum frequentiâ circumdatum, eius lecto aſſiſtentem. Alia plurimos albis amictos veſtibus ipſius cellam ingredientes, ac cubili circumfuſos. Quædam etiam in ipſo tranſitus momento candidam columbam ex ipſius ore in cælum euolantem. Alia ſplendorem, cryſtalli inſtar, feneſtra egredientem vidit. Quin etiam quædam arbor calce, ac macerie obſtructa, ac etiam dudum arida, quæ cubiculo proxima erat, præter omnem temporis, & naturæ rationem, repente floribus onuſta, in ipſa tranſitus horâ apparuit.* Corpus *exanime ſpecioſiſſimum, ac nullâ rugâ contractum, ac miro decoratum candore apparuit, ac vnà cum veſtibus, ac linteolis, quibus ægra vſa erat, omnibus admirantibus mirifice ſpirans odorem. Multa etiam magnalia, quæ meritis Ancillæ ſuæ operatus eſt Deus, ipſius in Paradiſum tranſitum exultabilem reddiderunt. Quædam etenim Monialis dudùm capitis, & oculorum infirmitate laborans, apprehenſâ mortuæ Virginis manu, ac capiti, oculiſque admotâ, ſtatim conualuit. Altera eius*

exoſculatis

Ordinis Carmelitani reformationem exorditur.

Frumentum non deficit Monialibus in neceſſitate.

Monialem eryſipelâ laborantem tactu ſanat.

Et aliam pleuritide afflictam.

Moritur.

Varia de eius glorificatione teſtimonia.

Miracula poſt eius tranſitum.

exoſculatis pedibus ſenſum odoratus amiſſum recuperauit. & corporaliter odorem vnguentorum, quo ſacroſanctum eius Corpus à Domino perfuſum erat, percepit.

Corpus eius ſepelitur.

CORPVS *eius abſque vllo medicamine ligneo loculo incluſum, alte effoſſâ ad Sepulturam humo, ac ingentibus lapidibus, & calce oppletâ ſcrobe ſepultum eſt. Sed è ſepulchro eius odor adeo ingens, ac mirificus emanabat, vt decretum fuerit ſacrum* Corpus *exhumare, atque illud ſane integrum, ac incorruptum, ac flexibile, ac ſi nuper tumulatum fuiſſet, repertum fuit, odorato liquore circumfuſum, quo perenniter vſque in præſentem diem, Deo Ancillæ ſuæ ſanctitatem iugi miraculo atteſtante, deſudat.*

Exhumatur ob odoris fragrãtiam.

Quare alijs veſtibus indutum, nouâque arca incluſum, cùm priora computruiſſent, eodem loco conditum fuit: lapſoque Triennio, cùm rurſus ipſius monumentum aperiretur, vt ſacrum pignus Abulam aſportaretur, ac deinceps frequenter iuſſu Delegatorum Apoſtolicorum inuiſeretur, ſemper incorruptum, ac tractabile, eodem odore, ac liquore perfuſum apparuit. Sed & procedentibus temporibus manifeſtauit Deus hominibus gloriam ſuam, præſtitis per interceſſionem Ancillæ ſuæ frequentibus beneficijs, his qui fideliter eius precibus ſe commendaſſent.

Miracula poſt tranſlationem.

Puer etenim quidam Quadriennis adeò contractus, ac detortus erat, vt nec pedibus inſiſtere, nec cùm iaceret, corpus mouere poſſet, eaque infirmitas, cum illi à natiuitate fuiſſet, nullumque afferret doloris ſenſum, incurabilis prorſus videbatur; cumque per Nouem Dies ad cubiculum, quod viuens S. Virgo inhabitauerat, allatus fuiſſet, ſenſit in ſe virtutem venientem, ac repente ſanus, ac validus, ac ſuis pedibus ambulans, ſtupentibus cunctis, cœpit diffamare ſe à Matre TERESIA *de* IESV *perfectam ſanitatem fuiſſe conſecutum.*

Aliud.

Sæuiſſimis doloribus per biennium cruciabatur Anna à S. Michaële *Monialis, tribus cancris pectus eius adeò affligentibus, vt non ſolùm ſomni expers eſſet, ſed nec collum flectere, nec brachia poſſet attollere: cumque particulam Reliquiarum* S. TERESIÆ *ſuper pectus appoſuiſſet, & toto cordis affectu ſe eius patrocinio commendaſſet, non ſolum omnis euanuit plaga à corpore eius; ſed & aliâ etiam, quam in corde diu habuerat, infirmitate, libera momento temporis effecta eſt.*

Aliud.

Adeò vexabatur Franciſcus Perez *Parochialis Eccleſiæ Rector apoſtemate, quod in os pectoris inſederat, vt brachio etiam contracto, à celebratione ſacroſancti Miſſæ Sacrificij per Quinque Menſes impediretur; humaniſque remedijs deficientibus, ad diuina confugit, & ad Montes Dei eleuans oculos ſalutem conſecutus eſt: Epiſtolam enim Virginis* TERESIÆ *manu exaratam pectori admouens, conſecutus eſt eius partis ſanitatem; cumque deinde ſepulchrum Virginis viſitaſſet, eiuſque brachium, quod* Albæ *aſſeruatur, proprio brachio, quod adhuc contractum erat, admouiſſet, in ea etiam diuinam virtutem expertus eſt, reſtitutâ ſibi perfectâ valetudine.*

Aliud.

Ioannes de Leyua *magno gutturis morbo adeò affligebatur, vt omnis reſpirationis via fere intercluſa eſſet, iamque morti proximus animam agebat, cùm ſudarium, quod* S. TERESIÆ *fuerat, ad morbi locum magna cum fiducia appoſuit, ſomnoque captus, ac paulo poſt experrectus, ſe meritis* B. TERESIÆ *curatum eſſe repente ſanum exclamauit.*

De eius beatificatione agitur.

Cum igitur per vniuerſas iam gentes, & Nationes ſanctitas TERESIÆ *celebraretur, & nomen ipſius ad Chriſti fideles magno in honore eſſet, operante Domino, per interceſſionem eius tot mirabilia, quæ etiam indies vnà cum ipſius veneratione augebatur, fuerunt auctoritate Ordinariâ in multis* Hiſpaniæ *partibus formati proceſſus, atque ad Sanctam hanc ſedem tranſmiſſi, & inſtanter agente claræ memoriæ* Philippo III. *Hiſpaniæ Rege Catholico negocio, tam in Sacra Rituum Congregatione, quàm in Rota diligenter diſcuſſo, Felicis recordationis* Paulus V.

Conſequitur à Paulo V.

Prædeceſſor Noſter indulſit, vt in eius honorem, tanquam de Beata Virgine diuinum Officium in toto Fratrum Carmelitarum Ordine poſſit celebrari. Cumque idem Philippus *Rex iterum apud prædictum* Paulum *ſimiliter Prædeceſſorem Noſtrum pro Canonizatione* B. V. TERESIÆ *ſupplicaſſet,*

idem Paulus iterùm negotium commiſit Cardinalibus Sacra Rituũ Congregationis, qui nouos proceſſus auctoritate Apoſtolicâ conficiendos decreuerunt, atque ad id munus peragendum bonæ memoriæ Bernardum Cardinalem de Roxas, Archiepiſcopũ Toletanum, & venerabiles fratres Epiſcopos Abulenſem, & Salmantinum, eadem auctoritate deputarunt: qui cùm diligenter de mandato negotio perfuncti eſſent, omnia Acta eidem Paulo V. Prædeceſſori Noſtro tranſmiſerunt. Qui Tribus Apoſtolici Palatij cauſarum Auditoribus, Franciſco Archiepiſcopo Damaſceno, Locum tenenti, nunc S. R. E. Cardinali; Ioanni Baptiſtæ Coccino Decano; & Alphonſo Manzanedo dedit in mandatis, vt ſumma cum diligentia dicta Acta examinarent, & quæ eorum ſententia eſſet ad ipſum referrent: qui omnibus accurate pro vt rei magnitudo poſtulabat, perpenſis, eidem Paulo V. Prædeceſſori retulerunt, plene iuſtificari vitæ ſanctitatem, ac miracula B. V. Teresiæ, omniaque abunde conſtare, quæ pro Canonizatione eiuſdem à Sacris Canonibus requiruntur, poſſeque ad vlteriora procedi. Vtque eâ maturitate, qua rem tantam decebat, negotium tranſigeretur, idem Paulus dilectis filijs Noſtris S. R. E. Cardinalibus, Sacris Ritibus præfectis ordinauit, vt prædictos proceſſus quàm diligentiſſime rurſus inſpicerent, ac de tota cauſa accurate cognoſcerent. Cùm verò idem Paulus humanæ peregrinationis viam compleuiſſet, Noſque, nullis licet noſtris meritis, ſolâ diuina gratia dignatione, ad Eccleſiæ gubernacula vocati eſſemus, ad augmentum diuini honoris, & S. E. vtilitatem pertinere arbitrati ſumus, vt huiuſmodi negotium promoueretur. Plurimum etiam ad præſentium temporum calamitatem leuandam intereſſe exiſtimauimus, ſi Chriſti fidelium deuotio, erga Sanctos, & electos Dei, qui pro nobis in tantis neceſſitatibus intercederent, augeretur: mandauimus itaque prædictis Cardinalibus, vt quod illis à Prædeceſſore Noſtro prædicto fuerat iniunctum, quamprimùm exequerentur. Quod cùm illi eâ diligentiâ, quâ decebat perfeciſſent, ac pro S. Virginis Canonizatione omnes vnanimiter cenſuiſſent, Venerabilis frater Noſter Franciſcus Maria Epiſcopus Portuenſis, Cardinalis à Monte totius proceſſus ſummam, ac ſuam, Collegarumque ſententiam coram Nobis in Conſiſtorio Noſtro expoſuit, quibus auditis reliqui Cardinales, qui aderant, ad vlteriora fore procedendum communi ſuffragio pronuntiarunt. Igitur cùm in publico Conſiſtorio dilectus filius Iulius Zambeccarius Conſiſtorialis Aulæ noſtræ Aduocatus pro eiuſdem Canonizatione peroraſſet, ac nomine chariſſimi in Chriſto filij noſtri Philippi Hiſpaniarum Regis Catholici, vt ad eam procedere dignaremur humiliter ſupplicaſſet, Nos de re tanta venerabiles fratres noſtros S. R. E. Cardinales, & Epiſcopos in curia præſentes conſulturos eſſe reſpondimus; atque interim Cardinales, atque Epiſcopos præſentes, vehementer in viſceribus Chriſti hortati ſumus, vt orationibus inſtantes in ieiuniis & eleemoſynis animas ſuas coram Deo nobiſcum humiliantes preces à Deo, Patre luminum expoſcerent, vt ex alto ſuper nos lucem ſuam, & veritatem ſuam emitteret, quæ Nos ad voluntatem, & beneplacitum eius cognoſcendum, & perficiendum deduceret, itaque cùm ſemipublico Conſiſtorio, quod conſequenter celebratum eſt, vocatis non modò Cardinalibus, ſed Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis in Curia Noſtra exiſtentibus, præſentibus etiam Noſtris, ac Sedis Apoſtolicæ Notarijs, ac Sacri Palatij Apoſtolici cauſarum Auditoribus, cùm plura à Nobis de eximia ſanctitate Ancillæ Dei, ac miraculorum frequentia, & celebritate, populorumque erga eam per vniuerſas Chriſtianas Nationes deuotione, commemorata fuiſſent: expoſitis etiam inſtantijs, quæ coram Nobis non modò, nomine eximiorum Regum, ſed etiam chariſſimi in Chriſto filij Noſtri Ferdinandi Romanorum Regis, in Imperatorem electi, aliorumque quàm plurium Chriſtianorum Principum fiebant, omnes concorditer, ac vno ore benedicentes Deum amicos ſuos honorantem, B. Teresiam canonizandam eſſe, atque inter SS. Virgines adſcribendam cenſuerunt

ſuerunt. Quorum omnium audito conſenſu, intimo cordis affectu exultauimus in Domino, & iubilauimus in ſalutari eius, gratias agentes Deo, & Filio eius Domino Noſtro Ieſu-Chriſto, quod Eccleſiam ſuam miſericorditer reſpexiſſet, ac tantâ gloriâ illuſtrare decreuiſſet. Canonizationis itaque publicauimus diem, eoſdemque fratres, ac filios noſtros monuimus, vt in orationibus, & eleemoſynis perſeuerarent, vt in tanto opere exequendo ſplendor Domini Dei noſtri eſſet ſuper Nos, qui opus manuum noſtrarum ad perficiendam eius voluntatem dirigeret. Demùm peractis omnibus, quæ ex Sacris conſtitutionibus, ac Romanæ Eccleſiæ conſuetudine peragenda erant, hodie in Sacroſancta Principis Apoſtolorum Baſilica cum venerabilibus fratribus noſtris S. R. E. *Cardinalibus, necnon Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, Romanæque Curiæ Prælatis, Officialibus, & Familiaribus noſtris, Clero ſeculari, & Regulari, ac maximâ populi frequentiâ conuenimus, vbi repetitis pro Canonizationis decreto petitionibus nomine eiuſdem chariſſimi in Chriſto filij Noſtri Philippi Regis Catholici à dilecto filio Noſtro Ludouico titulo S. Mariæ Tranſpontinæ Cardinali Ludouiſio nuncupato, Noſtro ſecundum carnem Nepote, per Iulium Aduocatum prædictum, decantatis ſacris precibus, & Litanijs, ac Spiritus-Sancti gratiâ humiliter imploratâ; ad honorem Sanctæ, & Indiuiduæ Trinitatis, & Fidei Catholicæ exaltationem, auctoritate Omnipotentis Dei-Patris, & Filij, & Spiritus-Sancti, Beatorum Apoſtolorum, ac Noſtra de Venerabilium fratrum Noſtrorum* S. R. E. Cardinalium, *Patriarcharum Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum in Romana Curia præſentium conſilio, ac vnanimi conſenſu bonæ memoriæ* TERESIAM *Virginem de* ABVLA, *de cuius vitæ ſanctitate, fidei ſinceritate, & miraculorum excellentia plene conſtabat, & conſtat, Sanctam eſſe diffiniuimus, ac Sanctarum Virginem Catalogo adſcribendam decreuimus, prout præſentium tenore diffinimus, decernimus, & adſcribimus, illamque vniuerſos Chriſti fideles, tanquàm vere* SANCTAM *honorare, & venerari mandauimus, & mandamus, ſtatuentes, vt ab Vniuerſali Eccleſia in eius honorem Eccleſiæ, & Altaria, in quibus ſacrificia Deo offerantur, ædificari, ac conſecrari, & ſingulis annis* Die V. Octobris, *quô, ad cæleſtem gloriam tranſlata eſt, eius officium, vt de S. Virgine, ad præſcriptum Romani Breuiarij celebrari poſſit: eademque auctoritate omnibus Chriſti fidelibus, vere pœnitentibus, & confeſſis, qui annis ſingulis, eodem feſto die, ad Sepulchrum in quo Corpus eius requieſcit, viſitandum acceſſerint, vnum annum, & vnam Quadragenam, ijs verò qui in eiuſdem Feſti Octaua, Quadraginta Dies de iniunctis eis, ſeu quomodolibet debitis pœnitentijs miſericorditer in Domino relaxauimus, ac relaxamus. Poſtremò gratijs Deo actis, quòd Eccleſiam ſuam inſigni hoc, nouoque luminari illuſtrare dignatus eſſet, decantatâ in* S. TERESIÆ *honorem ſolemni SS. Virginum Oratione ad Altare Principis Apoſtolorum Miſſam celebrauimus, cum eiuſdem S. Virginis commemoratione, omnibuſque Chriſti fidelibus tunc præſentibus plenariam omnium peccatorum ſuorum indulgentiam conceſſimus. Decet igitur, vt pro tàm inſigni beneficio omnes cum omni humilitate benedicamus, & glorificemus eum quem decet omnis benedictio, & honor, & gloria, & poteſtas in ſecula ſeculorum, aſſiduis precibus ab eo poſtulantes, vt per interceſſionem electæ ſuæ à peccatis noſtris faciem ſuam auertens, miſereatur noſtri, & reſpiciat nos, & oſtendat nobis lucem miſericordiarum ſuarum, & immittat timorem ſuum ſuper gentes, quæ non cognouerunt eum, vt cognoſcant quia non eſt alius Deus, niſi Deus Noſter. Cæterum quia difficile foret præſentes Noſtras literas ad ſingula loca vbi opus eſſet deferri, volumus vt earum exemplis etiam impreſſis, manu publici Notarij ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis eadem vbique fides adhibeatur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſa. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrorum diffinitionis,*

decreti, adſcriptionis, mandati, ſtatuti, relaxationis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli, Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Dat. Romæ apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ M. DC. XXI. *Quarto Idus Martij, Pontificatus Noſtri Anno II.*

Ego Gregorius Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus.

1 † *Ego* Antonius *Cardinalis* Saulius, *Decanus.*
2 † *Ego* Franciſcus Maria *Cardinalis à* Monte *Epiſcopus Portuenſis.*
3 † *Ega* Franciſcus Sfortia *Cardinalis Epiſcopus Tuſculanus.*
5 † *Ego* Octauius *Epiſcopus Praneſtinus Cardinalis Baudinut*
7 † *Ego* Ioannes Baptiſta *SS. Petri, & Marcellini Presbyter Cardinalis Detus.*
9 † *Ego* Carolus *tit. S. Caſarei Cardinalis Madrucius.*
11 † *Ego* Maphæus *tituli S. Onuphrij Presbyter Cardinalis Barberinus.*
13 † *Ego* M. *tit. SS. Quirici, & Iudita Presbyter Cardinalis Lantes.*
15 † *Ega* Ioannes Baptiſta *tit. S. Cæcilia Presbyter Cardinalis Lenius.*
17 † *Ego* Gaſpar tit. *S. Crucis in Ieruſalem Cardinalis Borgia.*
19 † *Ego* Tiberius *tituli S. Priſca Presbyter Cardinalis Mutus.*
21 † *Ego* S. *Presbyter Cardinalis S. Suſanna* S. R. E. *Bibliothecarius.*
23 † *Ego P. tituli S. Saluatoris in Lauro Presbyter Cardinalis Valerius.*
25 † *Ego* Iulius *tit. S. Maria ſupra Mineruam Cardinalis Roma.*
27 † *Ego* Stephanus *tit. S. Maria in Via Cardinalis Pignatellus.*
29 † *Ego* Marcus Antonius *tit. S. Euſebij, Presbyter Cardinalis Gozadinus.*
31 † *Ego* Carolus Emanuel, *S. Nicolai in Carcere Tuliano, Cardinalis Pius.*
33 † *Ego* Carolus *S. Maria in Dominica, Cardinalis Medices.*
35 † *Ego* Franciſcus *S. Angeli in Fora Piſcium Diaconus Cardinalis Boncompagnus.*
4 † *Ego* Alexander *Cardinalis Mantaltus Epiſcop. Abban. S R. E Vicecancellar.*
6 † *Ega* Antonius *tit. S. Laurentij in Lucina Presbyter Cardinalis Peretus.*
8 † *Ega* Dominicus *Cardinalis Sanctorum Apoſtolorum Gimnaſius.*
10 † *Ego* S. *tituli S. Chryſogoni Presbyter Cardinalis Burgheſius.*
12 † *Ego* I. G. *tit. SS. IV. Coronatorum Presbyter Cardinalis Millinus.*
14 † *Ego* Fabritius *tit. S. Auguſtini Presbyter Cardinalis Verallus.*
16 † *Ega* Dominicus tit. *S. Martini in Montibus, Presbyter Cardinalis Riuarola.*
18 † *Ego* R. *tituli S. Alexij Presbyter Cardinalis Vualdinus.*
20 † *Ega* Gabriel tit. *S. Bartholomæi in Inſula. Presbyter Cardinalis de Trejo.*
22 † *Ego* Guido *tit. S. Maria de Populo Presbyter Cardinalis Bentiuolius.*
24 † *Ega* Itel. Federicus *tit. S. Laurentij in Paniſperna Cardinalis de Zollerem.*
26 † *Ego* Fr. Deſiderius *tit. S. Clementis Cardinalis de Cremona.*

28 † *Ego*

28 † *Ego* Franciſcus *tit. S. Matthæi in Merulana, Presbyter Cardinalis Sacratus.*
30. † *Ego* Alexander *tit. S. Mariæ in Via Lata, Cardinalis Eſtenſis.*
32 † *Ego* Mauritius *S. Euſtachij Diaconus Cardinalis de Sabaudia.*
34 † *Ego* Ludouicus *tit. S. Adriani, Cardinalis de la Valetta.*
36 † *Ego* Hyppolitus *S. Mariæ Nouæ, Cardinalis Aldobrandinus.*

Hactenus *Bulla Canonizationis*, in cuius relatione plura quæ ad S. Virginis ACTA probatiſſima fuere recenſentur, atque miracula narrantur. Qui prolixiora perlegere cupit adeat D. F. Ieronymum de Yepes Epiſcopum Turiaſonenſem *in S. Virgin. Vit.* per totum, P. Franciſcum Ribera, P. Petrum de Ribadenayra, & alios. De ea etiam plures Hymnos texuere aliqui Poëtæ non inuenuſti, ex quorum ſcriptis aliquos dabimus. Facem præferat *M. Vincentius Spinel* in Caſtellanis, & Latinis Muſis conſummatiſſimus, qui Noſtræ S. Virginis laudes referens, breui calculo, ſed dulciſſimo puritatem ſanctitatis, ſapientiam, orationem, extaſes, exercitia, & miracula exprimit ſequenti Hymno. *Scriptores.*

HYMNVS in Laudem S. TERESIÆ Virginis.

O Virgo Mater virginum,
Quæ Virgo natos parturis,
Et Virginum das munera
Intacta Sponſo Virgini!
Quâ laude nunc te proſequar
Si docta Virgo cœlitus,
Et ſanctitate, & literis
Terrena vincis culmina.
TERESA *Mater diceris,*
Sed TERSA *Diuæ congruit,*
Quæ TERSA *caſto eſt corpore,*
Et TERSA *puro Spiritu.*
Seu mente rapta ad ſydera,
Arcana Chriſti præuides;
Seu quæ videndo percipis,
Natis (docendo) ſuggeris.
Si mens in altum proſilit,
Eſt corde vere ſupplici;
Nec membra fletu languida
Vincuntur in certamine.
Si tot patent miracula,
Fructus & almos germinas,
Aut tota Chriſto es conſita,
Aut totus in te permanet.

Illum Poëſeos Magiſtrum ſequatur alius Magiſter Muſarum, *P. Emanuel de la Cerda* Societatis IESV alumnus, qui in Hymno ſequenti, Noſtram Virginem *Alba* ſidus, Prophetarum honorem appellitat; & breui periodo, licet canoro, occulta myſteria quæ è Chriſti pectore ſuxit, commemorat, deſiderium martyrij exprimit, & alia notabilia in Noſtra Virgine recenſet.

Sacrata ſplendent lumina
Albæ nouo orto ſydere,
Iô triumphent cælites
Nouumque Peân concinant.
TERESA *Vatum gloria*
Sponſi ſub almo pectore
Sacro bibiſti flumine
Occulta noſtris mentibus.
Tu Mater affectu potens,
Et norma Confeſſoribus,
Es Mater inter virgines,
Et Virgo prole nobili.
Incluſa carnis vinculo
Terram relinquis corpore,
Ignita flammis pectora
Conſtare terris neſciunt.
Reliquias ſacrati Corporis
Vermes verentur tangere,
Miraculis miraculum
Fit in dies illuſtrius.
Da Sancta nobis Trinitas
Sacris TERESSÆ *gaudiis*
Vitam ſequi veſtigiis,
Quam tollimus nunc laudibus.

Alios huius generis Hymnos ſubiicere poſſemus, ſed breuitatis cauſa eorum relationem omiſimus, vt aliorum ſymbolis locum daremus. Hinc *D. Franciſci Gutierrez* Saphicum Carmen primas ferat, quo N. S. Virginis nobilitas, virtutes, ecxtaſes & alia facinorum inſignium, tam corpore, quàm ſpiritu patratorum monimenta narrantur.

Ecce iam fortis Mulier reperta,
Quæ procul fuſo latitabat Orbe,
Vltimo cuius pretium repoſto
Eſt ab Ibero.
Procerûm mores referens Auorum
Glorium omen meritis adauxit,
Nobili quando ſociata creſcit
Sanguine virtus.
Hæc vt à prima tenuit iuuenta
Fluctibus quaſſam titubare cymbam,
Depulit merces pelago, & viriles
Induit artus.

Sæpius flexis genibus precanti
Extaſi rapti tabuere ſenſus
Et leui dudum reſidens in aura
Pendula manſit.
Adloqui IESVM *meruit frequenter*
Quem ſemel ligno Crucis in cruento,
Conditum rurſus niuea Synaxi
Vidit apertè.
Exuit carnis ſenium vetuſtæ,
Poſt vt in lentos reuiuiſcat annos,
Cælitum gaudens vaga per vireta
Regnat in æuum.

Secundas ferat *F. Petrus de Borgia* Carmeli alumnus, qui ſimili Hymno Saphico monet cæteros ſui Ordinis fratres, vt cordialibus inſtrumentis, & vocibus canoris feſtum N. S. Virginis celebrent.

Læta lux ſurgit radijs coruſcis,
Et nouus fulgor rediJt Polorum,
Phœbus aduenit nitidoque clauſus
Lampadis igne.
Feſta nàm noſtra celebrantur Orbe
Matris Hiſpano, *prariterque cælo;*
Cuncta congaudent mare, ventus, ignis,
Terra parenſque.
Cuncta ſi gaudent, celebrantque lucem,
Filij magni properate Montis
Feſta Carmeli renouâre Sanctæ
Digna Parenti.
Tympanis lætis, cytharâque dulci,
Cymbalo fratres bene cum ſonante,
Organis dignis, fidibuſque gratis
Hæc celebrate.
Barbitos ſubſit lituo cauato
Dulciter cunctos remouente ſenſus,
Aureas tandem feriatis acri
Pectine conchas,
Ante non dictum recitate Carmen,
Quod ſacræ forſan dederint camenæ,
Et diem vincant tenebræ nitentem
Lumine claro.

Fumet Altari vapor omnis almo,
Et roſæ plenis manibus ferantur,
Hic honos Patri dabitur Tonanti,
Famaque Matri.

Monaſteria Ordinis reformati apud Hiſpanos conſtructa.

Qui plura alia Carmina, Hymnos, & Epigrammata legere deſiderat, quæ in honorem N. S. Virginis ſcripſit eruditio Hiſpanica, adeat F. Didacum à S. Ioſepho in *Compend. Solemn. Feſtiuit. in Beatificat. S. Tereſ. geſtar.* edito Madridij *Anno* 1615. vbi ad amuſſim. Nam Nos ad Catalogum Monaſteriorum vtriuſque ſexus ab ea extructorum, & ab eius pediſequis pergimus.

CATALOGVS MONASTERIORVM Ordinis B.V. Mariæ de Monte Carmelo à B. TERESIA *à* IESV *reformati, ſtructorum in Hiſpania vtriuſque Sexus, chronologicè ſcriptus.*

PROVINCIA S. HELIÆ I. *in Veteri Caſtella.*

I. MONASTERIVM *Durulenſe*, quod Ordo titulo B. V. Mariæ de Monte Carmelo conſtruxit, Die XXVIII. Nouembris, Anno Domini M. D. LXVIII. 1568

II. Monaſterium VALLESOLETANVM, quod etiam Ordo conſtruxit, & eidem B. V. Mariæ de Monte Carmelo dicauit Die IV. Maij, Anuo Domini M. D. LXXXI. 1581

III. Monaſterium SALMANTICENSE, quod etiam Ordo conſtruxit, ſub vocatione, & nomine *S. Heliæ*, Die I. Iunij Anno Domini M. D. LXXXI. 1581

IV. Monaſterium SEGOBIENSE, quod D. *Ludouicus de Mercado* Valleſoletanæ Cancellariæ Auditor, & *D. Anna de Mercado*, & *Peñaloſa*, eius vxor conſtruxere. titulo B. V. Mariæ de Monte Carmelo, Die III. Maij Anno Domini M. D. LXXXIII. 1583

V. Monaſterium PAMPILONENSE, quod Ordo conſtruxit, & nomini B. Anuæ Dei Genitricis Matri dicauit, Die VI. Auguſti, Anno Domini M. D. LXXXVII. 1587

VI. Monaſterium RIVOSICENSE, quod Excellentiſſima Domina *D. Anna de Mendoza* titulo Incarnationis Virgineæ erexit, Die XXVII Septembris, Anno M. D. LXXXVIII. 1588

VII. Monaſterium TAVRENENSE, quod D *Franciſcus de Fonſeca*, Cocæ, & Alaexos Dynaſta titulo Virgineæ Incarnationis condidit, Die III. Auguſti, Anno M. D. LXXXIX. 1589

VIII. Monaſterium OXOMENSE, quod D. *Sebaſtianus Perez* eiuſdem vrbis Epiſcopus S. Saluatori dicatum, extruxit. Die III. Ianuarij, Anno Domini M. D. LXXXIX. 1589

IX. Monaſterium PATABONIENSE, quod Ordo S. V. Mariæ de Monte Carmelo condidit, Die XIV. Menſis Maij, Anno Domini M. D. XCV. 1595

X. Monaſterium CORELLENSE, quod ipſius Oppidi Ciues ſtipe communi conſtruxere & B. V. Mariæ de Monte Carmelo dedicauere Die XVIII. Iulij, Anno M. D. XCV. 1595

XI. Monaſterium TVDELENSE apud Nauarram, quod Ordo ſub nomine

mine S. Ioſephi ædificauit, die XI. Maij, Anno Domini M. D. XCVII. 1597

XII. Monaſterium PALENTINVM, quod idem Ordo conſtruxit, & B. V. Mariæ de Monte Carmelo dedicauit, Anno Domini M. D. XCIX. 1599

XIII. Monaſterium ABVLENSE, quod idem Ordo à fundamentis erexit, ſub titulo Sanctæ Tereſiæ, Die XXXI. Auguſti, Anno M.DC. in Domo Parentum S. Matris. 1600

XIV. Monaſterium PEÑARANDENSE, quod idem ipſe Ordo condidit, & S. Ioſepho dedicauit, Anno M. DC. III. 1603

XV. Monaſterium CALAGVRITANVM, quod Ordo idem extruxit, & B. V. Mariæ de Monte Carmelo nomini dicauit, eodem Anno M. DC. III. 1603

XVI. Monaſterium BVRGENSE, quod etiam idem Ordo à fundamentis erexit, & eidem B. V. de Monte Carmelo ſubiecit, Anno M. DC. VI. 1606

XVII. Monaſterium LERAMENSE, quod itidem ipſe Ordo cond[illegible] & ſub nomine S. Matris Tereſiæ à IESV attitulauit, Anno M. DC. XVII. 1617

XVIII. Monaſterium LVCRONENSE, quod ſub auſpicijs, & titulo S. Ioſephi idem ipſe Ordo conſtruxit, Anno Domini M. DC. XXVIII. 1628

XIX. Monaſterium LEZCANENSE, quod etiam idem Ordo erexit, & B. V. Mariæ de Monte Carmelo dedicauit. Anno M. DC. XL. 1640

XX. Monaſterium METINACAMPENSE, quod ſub Corporis Chriſti titulo idem ipſe Ordo ædificauit, Anno Domini M. DC. XLVI. 1646

XXI. Deſertum, ſiue Seceſſus BATVECENSIS, quem Ordo ipſe ſub nomine S. Ioſephi condidit, Die V. Iunij, Anno Domini M. D. XCIX. 1599

SANCTIMONIALIVM
in eadem Prouincia.

I. Monaſterium Monialium ABVLENSE, quod ipſa S. Virgo TERESIA ſub vocatione S. Ioſephi primum deuictis maximis difficultatibus, & oppoſitionibus conſtruxit, Die XXIV. Auguſti, Anno Domini M. D. LXII. 1562

II. Monaſterium Monialium METINACAMPENSE ſub titulo S. Ioſephi extructum Anno Domini M. D. LXVII. 1567

III. Monaſterium Monialium VALLESOLETANVM ſub nomine Conceptionis Virginis Mariæ ædificatum, Anno Domini M. D. LXVIII. 1568

IV. Monaſterium Monialium SALMANTICENSE ſub S. Ioſephi appellatione conſtructum, Anno Domini M. D. LXIX. 1569

V. Monaſterium Monialium ALBENSE ſub Virginis Mariæ Incarnationis titulo conditum, Anno Domini M. D. LXX. 1570

VI. Monaſterium Monialium SEGOBIENSE ſub vocatione S. Ioſephi conſummatum Anno Domini M. D. LXXIV. 1574

VII. Monaſterium Monialium PALENTINVM ſub nomine eiuſdem S. Ioſephi elaboratum, Anno Domini M. D. LXXX. 1580

VIII. Monaſterium Monialium SORIENSE ſub ineffabili Sanctiſſimæ Trinitatis myſterio cœptum, & finitum, Anno Domini M. D. LXXXI. 1581

IX. Monaſterium Monialium BVRGENSE ſub S. Ioſephi aduocatione erectum, ad Annum Domini M. D. LXXXII. 1582

X. Monaſterium Monialium PAMPILONENSE ſub eiuſdem S. Ioſephi vocabulo erectum ad Annum Domini M. D. LXXXIV. 1584

XI. Monaſterium Monialium VICTORIENSE ſub S. Mariæ Magdalenæ auſpicijs perfectum, Anno Domini M. D. LXXXIX. 1589

XII. Monaſterium Monialium CALAGVRITANVM ſub ipſius S. Ioſephi aduocatione confectum ad Annum Domini M. D. XCVIII. 1598

XIII. Monaſterium Monialium RIVOSICENSE ſub eiuſdem S. Ioſephi vocabulo conſummatum ad Annum Domini M. DC XX. 1620

XIV. Monaſterium Monialium TAVRENSE ſub auſpicijs SS. Ioſephi, & Tereſiæ Virginis ædificatum ad Annum Domini M. DC. XXI. 1621

XV. Monaſterium Monialium LERAMENSE ſub Annuntiationis Virgineæ titulo conſtructum, ad Annum Domini M. DC. XXVIII. 1628

PROVINCIA S. SPIRITVS *in Noua Caſtella. II.*

I. Monaſterium PASTRANENSE, quod ordo ſub nomine S. Petri Apoſtoli conſtruxit Die XIII. Iulij, Anno Domini M. D. LXIX. Hodie Duces Paſtranæ Patronos agnoſcit. 1569

II. Collegium COMPLVTENSE, quod idem Ordo ſub vocabulo S. Cyrilli Doctoris eximij erexit, Kalendis Nouembris, Anno Domini M. D. LXX. 1570

III. Monaſterium ALMODOVARENSE Campi, quod ipſe Ordo ſub titulo S. V. Mariæ de Monte Carmelo ædificauit, Die VII. Martij, Anno Domini M. D. LXXV. 1575

IV. Monaſterium DAYMIELENSE, quod idem ordo ſub inuocatione B. V. Mariæ de Pace conſtruxit, Die XXV. Iulij, Anno Domini M. D. LXXXIII. 1583

V. Monaſterium MADRIDENSE, quod ipſe Ordo ſub auſpicijs S. Hermenegildi Regis, & Martyris Hiſpani conſummauit, Die XXV. Ianuarij, Anno Domini M. D. LXXXVI. Cuius Patronatum hodie obtinet *Illuſtriſſimus Dominus D. Ioannes Chumazero, ex Carrillo*, Noſtræ *Extramaduræ* laus, & Orbis totius ſpecimen, qui poſt varios munerum amfractus, *Caſtellæ Præſidentiam* rexit, & Domi ſecedens, adhuc ſuæ virtutis odores ſpirat. 1586

VI. Monaſterium TOLETANVM, quod idem Ordo ſub vocabulo Spiritus-Sancti erexit Die XVI. Maij, Anno Domini M. D. LXXXVI. 1586

VII. Monaſterium CARAVACENSE, quod ipſe Ordo ſub B. V. Mariæ de Monte Carmelo tutamine ædificauit, Die XVIII. Decembris, Anno Domini M. D. LXXXVII. 1587

VIII. Monaſterium MANZANARENSE, quod idem Ordo ſub titulo Decollationis S. Ioannis Baptiſtæ, alijs B. V. Mariæ de Alta-Gracia, fundauit, Kalendis Iunij Anno M. D. LXXXVII. 1587

IX. Monaſterium VILLANOVENSE *de la Xara*, quod ſub tutela B. V. Mariæ à Niuibus, ipſe Ordo fabricauit, Die V. Auguſti, Anno M. D. LXXXVII. 1587

X. Monaſterium COGOLLVDENSÆ, quod Venerabilis Sacerdos *Ioannes Fonte à Cruce*, ſub B. V. Mariæ de Monte Carmelo tutamine conſtruxit, Die XIII. Aprilis Anno M. D XC. 1590

XI. Monaſterium VCLESENSE, quod M *Amaras Velazquez* ſub nomine S. Ioſephi à fundamentis extruxit, Kalendis Septembris, Anno Domini M. D. XCIV. 1594

XII. Monaſterium CRITANENSE, quod S. P. Q. *Critanenſis* ſub titulo

tulo S. Iacobi Hiſpaniarum Apoſtoli condidit, Die XXIV. Maij, Anno Domini M. D. XCVIII. 1598

XIII. Monaſterium Olcadense, quod idem ipſe Ordo ſub S. Alberti nomine fabricauit Die XXVIII Maij, Anno Domini M.D.XCIX. 1599

XIV. Monaſterium Civitatis Regalis, quod idem Ordo ſub S. Angeli Carmelitæ vocabulo erexit, Anno Domini M. DC. X. 1610

XV. Monaſterium Conchense, quod Illuſtriſſimus Dominus *D. Andreas Pacheco*, illius vrbis Epiſcopus, & poſtea Generalis Inquiſitor, ſub tutela S. Angeli Cuſtodis extruxit Anno Domini M. DC. XVI. 1616

XVI. Monaſterium Gvadalfaxarense, quod *Licentiatus Ludouicus Melendez* ſub Trium Regum Magorum appellatione conſtruxit, Anno Domini M DC. XXXII. 1632

XVII. Deſertum, ſiue Seceſſus Bolarqvensis, quem Ordo idem ſub nomine B.V. Mariæ de Monte Carmelo in ſolitudine perfecit, Die XVIII Iunij, Anno M. D.XCII. 1592

SANCTIMONIALIVM
in eadem Prouincia.

I. Monaſterium Monialium Malagonense ſub S. Ioſeph auſpiciis erectum ad Annum Domini M.D LXVIII. 1568

II. Monaſterium Monialium Toletanvm ſub eiuſdem S. Ioſephi titulo extructum ad Annum Domini M. D. LXIX. 1569

III. Monialium Monaſterium Caravacense ſub ipſius S. Ioſephi tutelâ ædificatum ad Annum Domini M. D. LXXVI. 1576

IV. Monaſterium Monialium Villanovense *de la Xara*, ſub S. Annæ Dei-Genitricis Matris nomine condecoratum ad Annum Domini M. D. LXXX. 1580

V. Monaſterium Monialium Corbense ſub Incarnationis Dominicæ tutamine erectum ad Annum Domini M. D. LXXXIII. 1583

VI. Monaſterium Monialium Madridense ſub eiuſdem S. Annæ, Matris Dei-Genitricis conſummatum ad Annum M. D. LXXXVI. 1586

VII. Monaſterium Monialium Conchense ſub ipſius S. Ioſephi clientelâ conditum ad Annum Domini M. D. LXXXVIII. 1588

VIII. Monaſterium Monialium Gvadalfaxarense ſub præfati S. Ioſephi vocabulo conſtructum ad Annum Domini M. D. XCIV. 1594

IX. Monaſterium Monialium Talabricense ſub ipſius S.Ioſephi tutelâ ædificatum ad Annum Domini M.D. XC. V. 1595

X. Monaſterium Monialium Olcadense ſub eiuſdem S. Ioſephi vocatione perfectum ad Annum Domini M. D. XCV. 1595

XI. Monaſterium Monialium Civitatis Regalis ſub S. Antonij auſpicijs confectum ad Annum Domini M. D. XCVI. 1596

XII. Monaſterium Monialium Lvechense ſub S. Ignatij vocitatione conſtructum ad Annum Domini M. D. XC. VI. 1596

XIII. Monaſterium Monialium Consabvrense ſub S. Ioſephi aduocatione perfectum ad Annum Domini M. D. XCVII. 1597

XIV. Monaſterium Monialium Complvtense ſub Corporis Chriſti appellatione fulcitum ad Annum Domini M. D. XCIX. 1599

XV. Monaſterium Monialium Daymielense ſub B. V. Mariæ de Pace tutamine ædificatum ad Annum Domini M. D. XCIX. 1599

XVI. Monaſterium Monialium Hypponense ſub S. Ildephonſi Præſulis Tolerani commemoratione dicatum ad Annum Domini M. D.

XVI. Monaſterium ASTIGITANVM, abſolutum à DD. Sanctio de Rueda, & Maria de Cardenas, coniugibus, Conceptionique B. V. M. dicatum Die XIX. Septembris An. M. D.XCI 1591

XVII. Monaſterium VELEZ MALACENSE, quod ipſe idem Ordo conſtruxit, & S. Ioſepho attitulauit, Die XVII. Maij, Anno Domini M D. XCI. 1591

XVIII. Deſertum NIVENSE, quod ſub inuocatione B. V. Mariæ *de Niuibus*, Ordo ipſe conſtruxit Die XXIII. Februarij, Anno M. D. XCIII. 1593

XIX. Monaſterium LVCENENSE quod D. D. Anna Enriquez de Mendoza Comitiſſa de Pradas, Ducis Cardonæ Matre, erexit S. Ioſepho, Die XXVIII. Maij, Anno M. DC. 1600

XX. Monaſterium ANTIQVARENSE, ab ipſo Ordine fundatum, & S. M. Thereſiæ dicatum, Anno Domini M. DC. XVII. 1617

XXI. Monaſterium LVCIFERENSE, quod S. Rocho conſtruxit idem Ordo, eique dicauit ad Annum Domini M. DC. XL. 1640

XXII. Collegium Hiſpalenſe, S. Angelo dicatum, Anno M. D. LXXXVII.

SANCTIMONIALIVM
in eadem Prouincia.

I. Monaſterium Monialium VEASENSE, Sancto Saluatori dicatum & ad Annum Domini M. DLXXV. conditum. 1575

II. Monaſterium Monialium HISPALENSE, S. Ioſepho ſacrum, & ad Annum Domini M. D. LXXV. conſtructum. 1575

III. Monaſterium Monialium GRANATENSE, eidem S. Ioſepho attitulatum, & ad Annum Domini M. D. LXXXII. abſolutum. 1582

IV. Monaſterium Monialium MALACITANVM, ipſi S. Ioſepho conſecratum, ad Annum M. D. LXXXV. perfectum. 1585

V. Monaſterium Monialium SABIOTENSE, etiam eidem S. Ioſepho dicatum, & ad Annum Domini M. D. LXXXV. extructum. 1585

VI. Monaſterium Monialium CORDVBENSE, Beatiſſimæ Annæ Deigenitricis Matris auſpicijs cœptum, & abſolutum Anno M. D. LXXXIX. 1589

VII. Monaſterium Monialium S. LVCIFERI *Alpechinenſis*, ſub nomine S. Ioſephi fundatum ad Annum Domini M. D. XC. 1590

VIII. Monaſterium Monialium VBETENSE, admirabili myſterio Conceptionis Immaculatæ ſacrum, & ad Annum M. D. XCV. conditum. 1595

IX. Monaſterium Monialium BEACENSE, Incarnationi Virgineæ attitulatum, & ad Annum Domini M. D. XCIX. conſummatum. 1599

X. Monaſterium Monialium LVCENENSE, Sanctiſſimo Sponſo Dei-Genitricis Ioſepho dicatum, & ad Annum M. DCI. perfectum. 1601

XI. Monaſterium Monialium GIENNENSE, glorioſæ Virginis Matris Thereſiæ nomini ſacrum, & ad Annum M. DC. XV. conſtructum. 1615

XII. Monaſterium Monialium ANTIQVARENSE, etiam S. Ioſepho dicatum & ad Annum Domini M. DC. XXXVI. erectum. 1636

XIII. Monaſterium Monialium ASTIGITANVM.

XIV. Monaſterium Monialium LVCIFERENSE.

PROVIN

PROVINCIA S. IOSEPHI *in Aragonia, Cathalonia, & Valentia*, IV.

I. Monaſterium BARCINONENSE, titulo S. Ioſephi condecoratum, quod ipſe idem Ordo conſtruxit, Die XXV. Ianuarij, Anno M. D. LXVI. 1586

II. Monaſterium MATARONENSE, eidem Beatiſſimo Ioſepho dicatum, & ab eodem Ordine Anno M. D. LXXXVI. Die V. Februarij fundatum. 1586

III. Monaſterium *Perpinnianenſe*, ſub auſpicijs ipſius Dei-Genitricis Sponſi ſacrum, & ab ipſo Ordine extructum Die XVIII. Aprilis, Anno M. D. LXXXVII. 1587

IV. Monaſterium VALENTINVM vocatione S. Philippi Apoſtoli attitulatum, & Ordinis expenſis conditum Die V. Auguſti Anno M. D LXXXIX. 1589

V. Monaſterium ILERDENSE, ſub patrocinio S. Ioſephi conſignatum, quod etiam ipſe Die vltimo Decembris Anno M. D. LXXXIX. fabricauit. 1589

VI. Monaſterium DERTOSANVM, cui *Miraculum* titulus extat, idque Ordo prædictus erexit Die VII. Septembris Anno M. D. XC. 1590

VII. Monaſterium TAMARITENSE, quod B. V. M. Montis Carmeli vocabulo idem ipſe Ordo conſtruxit, Die XX. Maij Anno M. D. XC. 1590

VIII. Monaſterium GERVNDENSE, ſub aduocatione S. Ioſephi ab eodem Ordine Die XXIX Iunij, Anno M. D. XCI fundatum. 1591

IX. Monaſterium CÆSARAVGVSTANVM, eidem Sanctiſſimo Ioſepho conſecratum & ab Ordine erectum Die XVII. Decembris Anno M. D. XCIV. 1594

X. Monaſterium TARRACONENSE, S Laurentio Martyri ſacrum, & à Doctore Ioanne Rocca, & Rophaele LLones ipſius Eccleſiæ Canonicis, Die XIII. Iulij M. D. XCVII. erectum. 1597

XI. Monaſterium BILBILITANVM, titulo S. Ioſephi erectum, & ab ipſo Ordine ad Annum M. D. XCIX. conſtructum. 1599

XII. Monaſterium REVSENSE, quod Ordo conſecrauit S. Ioanni Baptiſtæ, & ad Annum M. DC. VI. erexit. 1606

XIII. Deſertum CARNONENSE, ſub titulo S. Hilarionis Abbatis, ab ipſo Ordine fundatum ad Annum M. DC. VI. 1606

XIV. Monaſterium extra Muros BARCINONIS, ſub B. V. M. *de Gratia*, ſacratum, & ab ipſo Ordine conditum Anno M. DC. XXVI. 1626

XV. Monaſterium OSCENSE, quod idem ipſe Ordo S. Alberto Confeſſori, dicauit, ad Annum M. DC. XXVII. erexit. 1627

XVI. Monaſterium SILVENSE, ſub inuocatione S. Ioſephi fundatum, & ad eodem Ordine perfectum ad Annum M. DC. XXXVI. 1636

XVII. Monaſterium VICCENSE, quod Ordo ipſe S. Ioachimo Dei-Genitricis Parenti conſecrauit, & ad Annum M. DC. XLI. condidit. 1641

XVIII. Monaſterium ENGVERENSE, ſub nomine S. Annæ B. V. Mariæ Matris ſacratum, & ab ipſo Ordine conſtructum ad Annum M. DC. XLIX. 1649

SANCTIMONIALIVM
in eadem Prouincia.

I. Monaſterium Monialium BARCINONENSE, Conceptioni B. V. M. ſacrum, conditum ad Aonum M. D. LXXXVIII. 1588
II. Monaſterium Monialium CÆSARAVGVSTANVM, ſub S. Ioſephi auſpicijs erectum ad Annum M. D. LXXXVIII. 1588
III. Monaſterium Monialium VALENTINVM, quod S. Ioſepho ſacrum viſitur, & conditum ad Annum M. D. LXXXVIII. 1588
IV. Monaſterium Monialium TVRIASONENSE ſub S. Annæ, B. V. M. Matris vocabulo conſtructum, ad Annum M. DC. 1600
V. Monaſterium Monialium BILBILITANVM, ſub nomine S. Alberti Confeſſoris erectum ad Annum M. DC. III. 1603
VI. Monaſterium Monialium OSCENSE, quod ſub titulo S. M. Thereſiæ fundatum conſpicitur ad Annum M. DC. XXXI. 1631
VII. Monaſterium Monialium MATARONENSE ad Annum M. DC. XLIV. conditum, & erectum. 1644

PROVINCIA S. PHILIPPI
in Regno Portugalliæ V.

I. Monaſterium VLYSIPPONENSE, ſub B. V. Mariæ à *Remedijs* conſecratum, & ab ipſo Ordine conſummatum, Die XIX. Februarij, Anno M. D. LXXXII. 1582
II. Monaſterium CASCAENSE, quod D. Antonius de Caſtro, Monſanti Comes erexit ſub titulo B. V. Mariæ *de Pietate*, Die I. Septembris, Anno M. D. XCIV. 1594
III. Monaſterium EBORENSE, ſub inuocatione B. V. M. à *Remedijs* conſtructum, & ab ipſo Ordiue elaboratum, Die IX. Nuuembris Anno M. D. XC. IV. 1594
IV. Monaſterium FIGVEIRI, quod idem ipſe Ordo ſub vocabulo B. V. M. de Monte Carmelo eondidit ad Annum M. DC. II. 1602
V. Monaſterium CONIMBRICENSE, ab eadem Ordinis prædicti diſpoſitione conſtructum, & S. Ioſepho dicatum ad Annum M. DC. III. 1603
VI. Monaſterium AVERENSE, inuocationi B. V. M. de Monte Carmelo conſecratum ab ipſo Ordine ad Annum M. DC. XIII. 1613
VII. Monaſterium PORTVCALENSE, ſub eodem B. V. M. de Monte Carmelo titulo ædificatum, à præfato Ordine ad Annum M. DC. XVII. 1617
VIII. Monaſterium VIANENSE, etiam titulo B V. M. de Monte Carmelo ſactum, & ab ipſo Ordine perfectum Anno M. DC. XVIII. 1618
IX. Deſertum BVSACENSE, quod idem ipſe Ordo ſub S. CRVCIS ſtemmate attitulauit, & ad Annum M. DC. XXVII. perfecit. 1627
X. Monaſterium SCALABITANVM.
XI. Monaſterium ADOLALBENSE.
XII. Monaſterium BRACCARENSE.
} De his Tribus Monaſterijs nihil inuenitur, nam extructa ſunt tempore ſubleuationis Portugalliæ.
XIII. Monaſterium Monialium VLYSIPPONENSE, dicatum S. Alberto Confeſſori, & conditum Anno M. D. LXXXV. 1585 *Monialium.*

Hactenus MONASTERIA quæ Ordo à S. THERESIA tàm Virorum, quàm Mulierum

Monaſteria in Orbe. Mulierum reformatus in Hiſpaniæ viſceribus habet, nunc de cæteris Orbis Chriſtiani Prouincijs agemus.

In Noua Hiſpania. PROVINCIA VI. S. Alberti apud Indos Nouæ Hiſpaniæ continet VIII. Monaſteria.

Italiâ. CONGREGATIO Italiæ Genuenſis, titulo S. Heliæ continet X. Monaſteria Virorum, & Duo Fœminarum.

Roma. ROMANA S. Mariæ contiuet X. Monaſteria Virorum, & IV. Monialium.

Polonia. POLONIÆ titulo Spiritus-Sancti continet XI. Monaſteria Virorum, & II. Fœminarum.

Longobardiâ. LONGOBARDICA titulo S. Angeli, continet XIV. Monaſteria Virorum, & III. Fœminarum.

Gallia Lugdunenſi. LVGDVNENSIS, & AVENIONENSIS, titulo S. Thereſiæ continet VIII. Monaſteria Virorum, & totidem Sanctimonialium.

Pariſienſi. PARISIENSIS in Gallia, titulo Omnium Sanctornm continet XII. Monaſteria Virorum, & XIX. Sanctimonialium.

Aquitanicâ. AQVITANICA in Gallia continet VII. Monaſteria Virorum, & VIII. Fœminarum.

Belgicâ. BELGICA titulo S. Ioſephi continet XVII. Monaſteria Virorum, & XV. Sanctimonialium

Neapoli. NEAPOLITANA titulo Matris Dei continet XII. Monaſteria Virorum, & II. Fœminarum.

Siciliâ. SICVLA titulo S. Alberti continet VIII. Monaſteria Virorum, & V. Monialium.

Sabaudiâ. SABAVDIENSIS continet tantùm V. Monaſteria Virorum, & aliud apud Melitam Inſulam.

Germania. GERMANICA titulo Sanctiſſimi Sacramenti continet VIII. Monaſteria Virorum, & Vnum fœminarum.

Hibernia. HIBERNICA continet V. Monaſteria Virorum tantum.

India Orientalis. INDICA Orentalis continet X. Monaſteria Virorum.

Extra hæc Cœnobia ſunt in Hiſpania, Placentinum, Cæſaraugustanum, Maluendenſe, Viccenſe, Zumayenſe, Tyraſonenſe, & alia in Noua Hiſpania, & Peruuianis Indis, quæ ſub'unt regimini Epiſcoporum, & à Generalium Ordinis diſpoſitione aliena. Hinc in Orbe Chriſtiano, tam Virorum, quàm Monialium ad huc CCC. LXIV. & amplius Monaſteria perſeuerant.

SED nunc pro coronide Carmen Aehroſticum per D. Ludouicum Luprel compoſitum, in quo in initialibus, & vltimis litteris ponitur TERESA CARMELI MONTIS MATER, ob virtutem miraculorum.

Te Noſter

Te Noſter reſonabit ebur , miracula pandet T
Et quâ mortales tollis ad Aſtra face E
Ruſtica Muſa nimis, ſed tu caſtiſſima Mater R
Erige quod fragili carmen inimus ope E
Solemnes deuota tibi dat Iberia plauſus S
Atque caput multa ſtat redimita roſa A
Carmelique decus miratur verticis , illic C
Aegris qua decet præcipis ire via. A
Reſpicis vt factum reddant tua marmora robur, R
Morbidaque ad tumulum corpora fuſa tuum M
Ecce oleum manat , ſurdus fit certior aure , E
Lux cæco datur hic optima , ſitque vigil L
Iſta importuno occurrunt monumenta dolori I
Morſque tuam neſcit fallere ſæua manum M
O quoties hoc ſanata eſt pia turba ſepulchro O
Nomen ad erectum iam poſitura tholon N
Templa patent donis, poſitoque Altaria lucent T
Igne triumphalis Nuntia certa rogi I
Supprime quas viuens vetuiſti dicere laudes S
Me iubeas feſtum conticuiſſe diem ? M
At nequis, æthereâ quando nunc veſceris aurâ A
Teſtibus innumeris , factaque ſigna patent. T
Et cæcus vidit , ſurduſque audiuit, vtroque E
Recluſus dudùm teſte, parebit honor. R.

Qui alia carmina perdiſcere voluerit adeat Scriptores Noſtros ſuperius recenſitos. de *Feſtis Canonizationis* S. Matris ſcribentes , vbi innumera , & ſingularia perleget.

S. FORTVNATVS *Martyr Romanus.*] De quo Vſuardus, Ado, & cæteri recentiores Martyrologi à quibus Baronius in *Roman. fol.*638. *lit. A.* hac periodo : *Romæ viâ Aureliâ* S. FORTVNATI *Martyris.* Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 169. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 221. Conſtantius Felicius in *Ital.* 2. *p. fol.* 140. Petrus Galeſinius in *General. fol.* 141. *col.* 2. Philippus Ferrarius in *Catalog. SS. Ital fol.* 652. Quo tempore vixerit, quoue martyrio coronatus fuerit S. Martyr, nullibi ſcriptum reperimus. Illud ſcitur, quod *Via* hæc *Aurelia* , quæ à *Porta Aurelia* apud S. Petrum in Vaticano initium habebat , per Hetruriam iuxta oram littoream Piſas vſque perducebat , fuit palæſtra agonis huius S. Pugilis, de qua mentio eſt apud Ciceronem in *Philipp.* 12 & Procopius de *Bell. Goth.* qui aſſerit, Gothos per eiuſmodi portam Romam ingreſſos, cùm depopulari vrbem aggreſſos refert. Igitur S FORTVNATI Martyris huius ſacra pignora Romæ inuenta , & ex cathecumibis extracta , R. P. F. *Ioanni ab Annuntiatione* SSS. Trinitatis Ordinis Excalceatorum alumno , *Vrbani* VIII. Pont. Max. iuſſu conceſſa , cum alijs SS. Martyrum exuuijs , *Hiſpanias* tranſmiſſa , & Conuentui eiuſdem Ordinis *Valleſoletano* donata , ibidem honorifice requieſcunt , vt ex Auctographo ſuperius ſæpe repetito liquet.

C. *Martyrologia.* *Via Aurelia qua ?* *Pignora Hiſpaniam tranſmiſſa.*

DECIMO SEPTIMO
Kal. Nouembris.
DIES XVI.

A. Clvniæ *in Hiſpania Citeriori* SS. Satvrnini, *&* Nerei *cum* CCC. LXV. *Socijs, qui pro Chriſti confeſſione, in Diocletiani, & Maximiani impiâ perſecutione comprehenſi, glorioſum Martyres compleuerunt agonem.*

B. Hispaniæ *celebris fuit, & adhuc extat memoria Sancti* Galli *Abbâtis, B. Columbani Diſcipuli, qui cum Magiſtro Noſtras deueniens, Lucenſi in Gallaciaſpreto Epiſcopatu, in fide populos adhuc barbaros erudiuit, & demum Arbona clarus miraculis obdormiuit in Domino.*

C. *Apud* Perpinianvm *in Hiſpania Pyrenais* S. Galderici *natione Galli, qui mirabilium operatione miraculorum illuſtris, ad gaudium properauit æternum. Cuius ſacra pignora in Cœnobio Canigonenſi, S. Martino, dicato, honorificeſeruantur.*

D. Avsæ *in Hiſpania Citeriori* S. Bernardi, *ipſius Vrbis, & Solſonenſis Epiſcopi, qui ex Monacho Sanctarum Crucium, Ordinis Ciſtercienſis, Apoſtolicâ auctoritate coactus, dignitates accepit; poſtmodum celebris opere, & ſermone potenſque miraculis, ad Dominum migrauit inſignis.*

E. Placentiæ *in Hiſpania Vettonia feſtiuitas Dedicationis illius Cathedralis Eccleſiæ, quæ honorifico annuatur applauſu, & ſplendido repetitur iubilo.*

F. Mindonii *in Gallacia Hiſpaniæ feſtum Dedicationis ipſius Eccleſiæ Cathedralis, quod anniuerſaria commemoratione peragitur, & celebri repetitione perficitur.*

NOTÆ

NOTÆ.

SANCTVS SATVRNINVS, NEREVS, & CCC. LXV. *Socij Martyres Cluuienſes in Hiſpania.*] Iſtorum Sanctorum Martyrum nomina ex veteribus MSS. deſumpſiſſe fatetur Eminentiſſimus Cardinalis Cæſar Baronius in *Not. ad Martyrolog. Roman. lit. C. fol.* 642. vbi hoc elogium præmiſerat: ITEM *Sanctorum* SATVRNINI, NEREI, *& aliorum* CCC. LXV. Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Martyralog. Caſtellan. h. d. fol.* 170. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 222. *col.* 2. Sed licet idem Cardinalis S. Nerei aſſerat prorſus ignorare locum, & tempus paſſionis eorum, facile ſciret, ſi *Chronicon Flauij Dextri* perlegeret. Is igitur Clariſſimus Vir omnia patefecit. ad *Ann.* 290. vbi Biuarius *n.* 7. *fol.* 312 his verbis. CLVNIÆ, *quæ olim Celtiberiæ finis fuit*, CCC. LV. *Martyres, ſocio* S. SATVRNINO. Quo loco diminutus inuenitur numerus Sanctorum, ſed plenius Luitprandus *Aduerſar. n.* 23. agens de Vrbe MARADA, & proſequitur: *Hic recolitur memoria* NEREI, SATVRNINI, *&* CCC.LXV. *Martyrum, qui erant in Æſtiuis in hac Municipio ſub perſecutione Diocletiani paſſorum* XVI. *Die Octobris. Crediderim hos paſſos* CLVNIÆ, *& Reliquias aliquas illinc huc allatas.* Fallitur Petrus de Natalibus in *Catalog. SS. lib.* 11. *c.* 30. *n.* 291. contendens S. SATVRNINVM fuiſſe *Presbyterum*, quia nihil de ordine agitur apud Antiquiores, qui perfectius rem bene nouerant. Nec numeri defectus in *Dextri* codicibus eſt attendendus, quia cum toties *Chronici* eioſdem compago varie, & pluries ab amanuenſibus excripta; vt quid in *Dextro* lapſum credemus? Hæc de Noſtris Martyribus inuenire licuit. Alia alter addet.

A. *Martyrologia.*
Equilini error.

S. GALLVS *Abbas.*] Eius memoriam & ſanctitudinem commendatam inuenimus ab Vſuardo, Adone, & Romano Martyrologio *h. d. lit. I. fol.* 643. hoc encomio; *Apud Arbonam in Germania* S. GALLI *Abbatis, Diſcipuli S. Columbani.* Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 170. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 223. Ieronymus de la Higuera in *Hiſpan. MS. fol.* 52. Petrus Galeſinius in *General. fol.* 143. Conſtantius Felicius in *Ital.* 2. *p. fol.* 141. Arnoldus Vvion in *Monaſt. Tom.* 1. *lib.* 3. *fol.* 342. Hugo Menardus in *Benedictin. fol.* 90. & cæteri recentiores. De eo ſcripſere Vincentius Bellouacenſis in *Specul Hiſtor. lib.* 23. *c.* 157. Hermanus Contractus in *Chron. Ann.* 630. *fol.* 123. *Tom.* 2. *Script. Germ.* Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib.* 9. *c.* 72. Tritemius de *Vir Illuſtr. Benedictin. lib.* 3. *c.* 76. Sigebertus de *Vir Illuſtr. c.* 71. Ioannes Leſlæus *Hiſtor Scot. lib.* 4. Iulianus Archiepresbyter Toletanus in *Aduerſar. n.* 268. 269. 270. *&* 271. & Nos in *Hiſtor. S. Epitat. c.* 2. *n.* 22. Eius ACTA proſa, & carmine ſcripſit *VValfridus Strabo* apud Surium *Tom.* 5. Zacharias Lippelous, & Cornelius Graſſus in *Act. SS. Tom.* 4. *fol.* 335. Quæ qui velit videre, & legere poterit, & Aduentum eius cum S. Columbano, & Magno ſupra hoc *Tom.* 5. *Die VI. Septembr. lit. A.* vbi hanc circuſtantiam à Scriptoribus Actorum huius S. Abbatis omiſſam ex Noſtris probauimus, ideo repetere hic illa noluimus.

B. *Martyrologia.*
Scriptores.

S. GALDERICVS *Confeſſor apud Canigonem Hiſpaniæ.*] Huius S. Viri elogium huiuſmodi Andreas Sauſſayus in *Supplement. Gallican. Martyrolog h. d fol.* 1181. *Tom.* 2. ita compaginat: *Eodem Die* S. GALDERICI *Confeſſoris. Hic ortu* Toloſanus *in* Cataloniam *tranſiens, extra ſolum patrium vberes fidei fruges almæ fructifera protulit: exemptuſque mortalis vitæ viciſſitudine, ad perpetuas cæli amœnitates, inter germina gloriæ immarceſſibilia, quæ in horto diuinæ voluptatis conſita ſunt, tranſlatus eſt. Quieſcit ſacrum eius Corpus* CANIGONI *Pago Comitatus Perpinianenſis.* Eadem concinit Philipp. Ferrarius in *General. Catalog. SS fol.* 403. De eo videndus F. Antonius Vincentius Domenec *Hiſt. SS. Catalon lib* 1. *fol.* 102. F. Reginaldus Pòc in *Vit. S. Galderic. lib.* 1. *c.* 2. 3. *& ſequent.* A quibus ACTA mutuabimus ſequentia.

C. *Martyrologia.*
Scriptores.

ACTA S. GALDERICI AGRICOLÆ Confeſſoris, Cuius ſacra pignora coluntur in Monaſterio S. Martini Canigonenſis in Catalonia prope Perpinianum ex Domenec, Poc, & alijs Scriptor.

Origo.

GALDERICVS, *ſeu* GAVDERICVS *fuit origine* Gallus, *ex Prouincia Toloſatum oriundus, & à parentibus agricolis, & alijs humilibus exercitijs, licet neceſſarijs, Christianis attamen mancipatis, progenitus. Quem Deus ſic ab exordio eius infantia virtutibus cumulauit, vt in poſterum omnes ſui aui perfectiſſimos viros ſuperaret. Nam patiens, & alacer, vt alter Iob, omnes mundi ærumnas, & quæcumque aduerſa deuincebat. Charitatis vis tanta in Dei Viro erat, quod ſæpe ſæpius proximi labores, & anguſtias ipſe fortius deploraret, quam iiſdem illi ipſi, qui ipſis affligebantur.*

Exercitia.

Quotidie ſacroſanctum Miſſæ ſacrificiū deuotis cordis ardoribus exaudiebat, & fuſius, ſi tēpus permittebat, in Eccleſia flexis genibus perorabat. Hinc ad agrorum culturam properans, ſemper tacitus, & humilis, quæcumque deuotionis onera aſſumere poterat, dum labor inſtabat, mentis oratione ſoluebat. Nunquam in feſtis diebus manum ponere ad aratrum conſueuit, ſed Diuinis aſſiſtens officijs in Eccleſia, illis expletis in domum propriam ſe recipiebat, & ibidem orationi vacans tempus terebat. Comeſſationes, & contubernia iuuenum aliaque opera, quæ conſcientiam penitus conſaudere, & maculare cognouerat, prorſus ſedulus euitabat. Vnicuique tam in diuinis, quam in humanis ſua reddere ſatagebat, idea quæ erant Dei Deo, & quæ proximi proxima, ne videretur aliena cupidus appetere, perſoluebat. Cum viduis, orphanis & pauperibus partem ſubſtantiæ ſuæ diſtribuens, theſauros in cœlis ſpectabat.

Duos fratres ſuos edocet.

Duorum fratrum ſuorum mores ita formauit, vt vnuſquiſque eorum etiam ad perfectiſſimam vitæ regulam traduceret, quorum memoria etiam in benedictione fuit. His, & alijs virtutum ſtemmatibus, ſic Agricola gratus fuit Domino vt adhuc viuus ad donū miraculorum capeſſendum accederet. Quorum relationem, aut S. Viri modeſtia occuluit, aut antiquitas inuida abſterauit; licet Duo adhuc in tabulis cordium accolarum enixius adſeruantur. Illud in primis celebre fuit, nam cum S. Agricola ſerua ſua præciperet, vt ſemen tritici in area diſponeret ad terendum, & ille præceptum S. Viri compleret; euenit, ad maiorem Dei gloriam, & GALDERICI

Liberat meſſem ab imbre.

ſanctitudinem ſignificandam, quod aër purus ſubito atris, & opacis nubibus oppleretur, tempeſtatemque validam excutere violenter inciperet. Tunc S. Agricola flexis genibus orauit ad Dominum, vt ſaluam faceret meſſem: vix deprecatio ab eius ore proſilijt, quando nubes in circuitu areæ diſſipata, vix pluuiæ globulum ſupra eam in poſterum emiſerunt, cum aliorum grana penitus tempeſtate corruerent. Secundum miraculum fuit, nam cum S. GALDERICVS *conſueuiſſet, dum in Eccleſia fiebat ſignum campanæ ad orationem Angelicam exorandam, quocumque loco inueniretur, genua flectere, & ibidem* B. V. MARIÆ, *cuius deuotiſſime languebat amore, ſalutationem,*

In medio gurgitis flectit genua abſque vndarum læſione.

vt moris erat, edicere; euenit, quod ſuæ Eccleſiæ Sacriſta, in S. Viri contemptum, & irriſionem, aliquando ſignum eiuſmodi dedit, eo tempore, quo Vir Dei riuuli ad oppidum decurrentis æquor, nudis pedibus, pertranſibat. Quo ſigno audito S. Agricola abſque aquæ timore genua flexit. Sed Deus qui Hominis Sancti deuotionem agnouerat, continuo aquarum vndas continuit, & arenam ſiccam in medio gurgitis expoſuit, qua genua flecteres GALDERICVS, *& morem orationis expleret, vt fecit, & deuote continuauit. Ex cimbalario euentum ſpectabat Sacriſta deriſor, Sed viſo miraculo, protinus è turri deſcendens, & vocibus miraculum præconizans, ad S. Viri pedes prouolutus veniam precabatur, omnibus, qui aderāt, quod euenerat manifeſtans.*

Denique

Denique cum S. Agricola ad vltimum deueniret ſenectam, ſanctitate clarus, virtutibus onuſtus, & miraculorum gloria celebris, ſuſtinens mortis ſuæ horam, & diem, Dei miſericordia præſciuit, & inde morbi grauedine inſultatus, receptis Sanctis Eccleſiæ Sacramentis, ei Virgo Mater cum Iesv *puero in vlnis, & Angelus Dei cum diademate liliorum apparuere, obdormiuit in Domino*, Die XVI. Octobris, *circa Annum Domini* DCCCC. *Cuius Corpus ibidem conditum, aliquantulum delituit, donec Dei nutu ob frequentium miraculorum eleuatum fuit, ad cuius ſarcophagum plura Deus ægrotis poſtmodum beneficia impartiebatur. Sed eueniente Anno Domini* M. XIV. *cum* Gaufredus *Comes* Cerdaniæ, *filius* Olibæ *Comitis* Biſoldunenſis, *Monaſterium S. Martini Caniganenſe prope Perpinianum in Montibus Ruſcinonis extruxiſſet, & magnis poſſeſſionibus ditaſſet, Benedictiniſque Monachis commendaſſet, vt Reliquijs Sanctorum eluceret, miſit ſeruos ſuos in Gallias, pro illis extrahendis, qui mirabiliter Corpus S.* Galderici, *ipſo permittente collegerunt, & in dictum Monaſterium conduxerunt, vbi pluribus miraculis exhibitis receptum, ibidem honorifice collocatum, innumera ſignorum frequentia requieſcit, & mira circumſtantium deuotione colitur Oppidorum. Præſtante Domino Noſtro Ieſu-Chriſto, qui cum Patre, & Spiritu-ſancto regnat in ſecula ſeculorum, Amen.*

Mortis diem præſciuit.

Moritur, ſepelitur, & eleuatur.

Cataloniam transfertur.

Hæc ſunt Acta, quæ ex Legendario Monaſterij *Canigonenſis* Hiſpano idiomate deſumpſere *Antonius Vincentius Domenec*, & *Reginaldus Poc*, qui hanc *Tranſlationem* euenuiſſe referunt ad *Annum* M. XV. cum iam *Gaufredus* Comes Cerdaniæ perfecerat fabricam Monaſterij Benedictinorum S. Martini ad *Montem Canigonem* circa Annum Domini M. IX. cœptam. Cuius Cœnobij magnificentiam qui ediſcere velit, adeat eundem Reginaldum in *Vit. S. Galder. lib.* 1. *c.* 11. *fol.* 51. vbi ſitum, priuilegia, & dominia dicti Monaſterij recenſet, & plura S. Galderici miracula cumulat.

Monaſterij Caniganenſis ſitus, & conſtructor.

S. Bernardvs *Epiſcopus Celſonenſis, & Auſenſis in Catalonia, Confeſſor.*] Huius S. Præſulis memoria reperitur in Tabulis Eccleſiaſticis S. E. *Celſonenſis*, quâ anniuerſario veneratur cultu; eumque Chryſoſtomus Enrriquez in *Menolog. Ciſtercienſ. h. d. fol.* 351. ſequenti celebrat elogio: *In Hiſpania* S Bernardvs, *Abbas Sanctarum* Crucium, *& Epiſcopus* Viccenſis, *Vir vere Apoſtolicus, magni zeli puritatis Angelicæ, & rigidus corporis ſui caſtigator, atque multorum miraculorum patrator inſignis; qui infideles verbo prædicationis ad veram fidei cognitionem adduxit, nec his contentus, collecta milite non paucas Paganorum vrbes expugnauit, in quibus, expulſis Mahumetanis, Chriſtianam religionem ſtabiliuit, & tandem verus Pontifex, Concionator, Apoſtolus, & bellorum Domini Pugnator egregius, ad præparatam ſibi in cælo coronam, multis meritis diues adſcendit.* Gaſpar Iongelinus in *Purpur. D. Bernard. tt. de Epiſcop. in Hiſpan. fol.* 102. hac ſerie: S. Bernardvs Calvonivs *fit Anno Domini* M. CC. XIV. *Monachus Ordinis Ciſtercienſis in Cœnobio* SS. Crucium *in* Hiſpania, *hinc ex Abbate Epiſcopus* Celſonenſis, *&* Viccenſis *factus, in vita, & poſt mortem miraculis clarus obijt* XVII. Kalendas Nouembris. *Anno* M. CC. XLIII. *Sepultus in marmoreo tumulo in Eccleſia* Celſonenſi *iuxta fontem Baptiſmalem.* Eadem *fol.* 105. & in *Notit. Abbatiar. Ciſtertienſ. lib.* 6. *n.* 4. *fol.* Eius etiam meminere F. Antonius Vincentius Domenec *Hiſtor. SS. Catalon. lib.* 2. *fol.* 11. F. Angelus Manrrique in *Laur. Euangel. lib.* 3. *fol.* 186. D Ioannes Aluarus Epiſcopus Celſonenſis *Hiſt. Monaſter. Ordin. Ciſtercienſ. Aragon. fol.* 93. Acta S. Pontificis ſcripſit Chryſoſtomus in *Faſcicul SS. Ciſtercienſ. Tom.* 2. *lib.* 2. *Diſtinct.* 9. *fol.* 97. quæ damus.

D.

Elogia.

Scriptores.

ACTA

ACTA S. BERNARDI ABBATIS Sanctarum Crucium, & Epiſcopi Viccenſis, & Celſonenſis in Catalonia Hiſpaniæ, ex Faſciculo SS. Ciſtercienſium Chryſoſtomi Enrriquez.

Origo.

Bernardvs *origine* Hiſpanus, *ex* Maſſo Caluonio *in Principatu* Cataloniæ, *honeſtis Parentibus, originem ducens. Qui poſtquam in Academia* Ilerdenſi *ſacræ Theologiæ ſtudijs finem impoſuiſſet, vt vitam ſuam Dei obſequio manciparet, & ſe ipſum Religioni, cultuique diuino deuoueret, ad Monaſterium* SS. Crucium *Ordinis* Ciſtercienſis *deuenit, & à Venerabili Patre* Raymundo, *qui eiuſdem Cœnobij, vt Abbas, curam gerebat, ſummis cum lachrymis feruore, & deuotione ſanctiſſimum Religionis Ciſtercienſis habitum petijt. Sed illico, vt ſperabat, non obtinuit, nec etiam ei de toto Abbas* Raymundus *negauit, ſed dixit, mutationem illam totius vitæ, requirere maximum piæ orationis, & proſpecti iudicij conſilium. Et vt ad hoc ſe bene reſolueret, & exactiſſime examinaret, an Dei vera vocatio eſſet, Quadraginta dierum terminum conceſſit: & humilis* Bernardvs *profundiſſima cum humilitate reſponſum prudentis Abbatis accepit.*

Habitum Ciſtercienſem petiit.

Interea conabatur quantum poterat orationibus ſuis, & vigilijs gratias Deo Optimo Maximo reddere, propter tam ſanctam inſpirationem ipſi indigno conceſſam, auxilium, gratiamque diuinam implorans, & tempus illud ieiunijs, eleemoſynisque conſumens, cuncta quæ habebat pauperibus erogauit. Spatio illo Quadraginta dierum elapſo, rediuit ſummis cum precibus ad Abbatem, qui miratus conſtantiam, & feruorem, quo Sanctus hic Iuuenis anhelabat ad obſequium diuinum, dixit iterum illi, quod libentiſſime eum reciperet, ſed cum S. Mater Eccleſia breui celebraret feſtum Pentecoſtes, tandiu expectaret, & Dominum humilibus precibus exoraret, quatenus S. Spiritus lumine cor eius accendere, & intellectum illuminare dignaretur. Cui ipſe magna cum iucunditate obedinit; totum tempus tardationis ſuæ aſperrimis ieiunijs traducens, ita vt ſolum pane, & aqua ſemel in die, idque in Solis occaſu veſceretur.

Habitum induit.

Cvm *quæ iam terminus Quinquaginta dierum, qui ipſi impoſitus erat, ad complendum pijſſimum ipſius deſiderium appropinquaſſet, dum ſacrum ſolemne Pentecoſtes celebraretur, Anno Domini* M. CC. XIV. *habitum* Ciſtercienſem *recepit in Cœnobio* SS. Crucium. *Sed dum propinqui ipſius & parentes hoc cognouerunt, incredibili dolore, & ira perculſi, omnibus modis ei nitebantur perſuadere, vt Monaſterio neglecto ad mundum rediret. Sed viriliter B. Iuuenis ſuis perſuaſionibus obſtitit, eoſque pijs verbis, lociſque ex ſacra Scriptura citatis, ſeueriſſime admonuit, vt animo ſerio perpenderent, quam tranſitoria eſſet miſera hæc mortalitatis vita, quanta infortunia, & quot labores in breui hoc vitæ curriculo includantur: quam periculoſa ſint fallaces iucunditates in hoc vanitatis ſeculo. Dixitque illis, quod ſi tanto eum amore proſequebantur ſicut verbis oſtendebat, vellent adhuc per Trium dierum ſpatium expectare, & interim Dominum Deum orarent, vt veram cognitionem diuinæ ſuæ voluntatis eis manifeſtaret: aſſeuerans, quod Deus eorum corda illuminaret, & oſtenderet, quid gratius ei, & glorioſius foret: poſt Tres vero dies redirent, vt illi ipſi aſſignarent quem vitæ ſtatum. aut Religionis habitum per totum vitæ ſuæ curſum eligeret, promittens quod pleniſſime voluntati, & iudicio illorum ſtaret.*

Propinquis contradicentibus obſtitit.

Nondum pene Monaſterio exiuerant, cum B. Nouitius orationi ſe dedit, Deum obſecrans, vellet illuminare corda & ſpiritus ſuorum parentum, vt vere ſeipſos agnoſcerent, & conformarent ſe voluntati diuinæ: & quum neceſſarium ſit viam cæleſtis inſpirationis aſſequi, quantoque labore ſit opus, vt paradiſi gloria fruamur, ſedula meditatione perpenderent. Hiſce & ſimilibus orationibus,

Ad orationem ſe conuertit.

ieiunijs, & diſciplinis hos Dies S. BERNARDVS Noſter patienter, & cum omni humilitate cõſumpſit. Tertia ergo die elapſa redierunt parentes, & ſumma cum humilitate, & dolore, flexis in terra genibus ante Venerabilẽ Raymundum Abbatem, & S. BENARDVM veniam à Deo, & ab ipſis petierunt grauiſsimi erroris commiſsi, quod ſcilicet S. Iuuenẽ perſuaſiſſent relinquere tam ſancta Religionis habitum, vt mundanas nugas ſectaretur. Nam ſcrutator ille cordium Deus, lucem ſuam communicauerat eis, vt clarius trãſitoriam hanc mundi gloriam vanam agnoſcerent. Quâ de cauſa ſummopere approbabant viam, quam B. Iuuenis poſt ſtudia ingreſſus fuerat, eique perſeuerare in ſancta ſua vocatione perſuadebãt, quãdoquidẽ Dominus Deus eum indigniſsimũ eſſe Regno cœleſti aſſerat, qui abnegas, & fugis inceptũ laborem.

Quã parentes de propoſito mutat.

HOC exemplo clariſsime agnouit voluntatem diuinam S. Nouitius, & quantum fauoris Deus ipſi oſtendebat, quod ita corda, & intentionem parentum, & amicorum mutauerat, & proijciens ſe ad pedes Abbatis Raymundi, obnixe petijt, in ſancto ſuo propoſito confirmari, & ad tam ſancti propoſiti profeſsionem admitti. Vale dicens ergo ſecularibus perſonis in Monaſterij clauſtrum intrauit, eumque Abbas deinceps magna benignitate tractauit. Qui interim abſtinentia, & continuis orationibus, vt in feſto Spiritus-Sancti profiteretur ſe ipſum præparabat. In Pentecoſte ergo cum ſingulari deuotionis affectu profeſsionem emiſit, Deoque feruentius, & omni virtutũ genere ornatus deinceps inſeruiuit. Neque ob hanc cauſam, à Sacrarum literarum ſtudijs abſtinuit, ſuis concionibus, & operibus peccatores ad veram delictorum pœnitentiam exhortans, peruerſos, & obſtinatos extremo, & particulari Dei iudicio admonens, ne vlterius vitijs inhærerent; & iuſtos ſempiterno paradiſi gaudio excitans, vt in omni virtute, & diuina legis mandatis perſeuerarent. Omnia quæcumque concionibus docebat, rariſſimis exemplis operabatur. Poſt aliquod tempus SS. Crucium Abbas virtutibus plenus ex hac luce migrauit, & omnium Monachorum votis, ac totius populi applauſu in Abbatem electus eſt, quamuis dignitatem illam, tanquam indignus (vt ipſe dicebat) totis viribus recuſabat admittere. Monaſterium ergo magno Religioſum gaudio, Regulari Ordinis obſeruantia, & incredibili deuotione totius Prouinciæ, ſummaque cum pace adminiſtrauit. Quadam die Venerabilis Abbas BERNARDVS concionandi gratia vrbem quandam adijt in territorio Ilerdenſi, quo in loco, in domo cuiuſdam, ad prandium cum ſocio inuitatus fuit. Cumque tempore prandij, more ſolito, ſacra Scriptura lectio haberetur, contigit Caſſitam quandam in cauea ſua altiſſime canere, ita vt muſica eius lectionem ſacram, quam ſocius ipſe legebat, abſolute impediret, cui tamen valde attendebat S. BERNARDVS Abbas. Hac ergo de cauſa ſilentium cantus Auicula imperauit. O res omni admiratione, & notatu digna! Illico Caſſita cecidit quaſi mortua, & conticuit. Sed cum gratias Deo poſt menſam egiſſent, veniam Auicula Chriſti Famulus tribuit, vt ſurgeret, & caneret. Surrexit ergo, & multo ſuauiori cantu, aures præſentium, non ſine magno eorundem ſtupore, mulcebat.

Profeſſionem emittit.

Plures peccatores ſuis concionibus conuertit.

Eligitur Abbas.

Auicula cantum obmutuit.

TANDEM Venerabilis Abbas magna cum laude, & populi concurſu glorioſum finem in Ilerdenſi territorio concionibus ſuis impoſuit, & cùm Caſtrum quoddam intraret, curioſe, & attente eum fœminæ quadam aſpexerunt, quæ cùm pulchritudinem vultus eius contemplarentur (vere enim erat inſignis, & decorus) ſibi mutuo dicebant: Vides ne quam formoſus eſt Monachus ille? Reſpondit que vna ex eis: Eum eſſe vnum ex inſignibus, & bene proportionatis viris, quam vnquam oculis ſuis viderat, & quod amore ipſius arderet, ob nimiam dentium ſuorum albedinem, & pulchritudinem. Vna ergo voce idem omnes dixerunt, & quod mirarentur ſummopere, quod abſque labore tam nitidos dentes, & albos, & æquales haberet; cum hoc quidem ipſæ etiam cum magna difficultate, & labore vix poſſent adquirere. Interea tamen ſanctiſsimus Abbas de mortificatione noſtrarum paſsionum concionem habebat, explicans illud Euangelij: ſi ocu-

Dentium eius pulchritudo in fœminis amorem excitat.

lus tuus ſcandalizat te, erue eum, & proijce abſte. *Diuina autem inſpiratione præmonitus, accepto lapide, qui ibi prope iacebat, in conſpectu fœminarum omnes dentes oris ſui confregit, quos illico in illas inſurgens proiecit, & reprehendens turpia, & inhoneſta illarum deſideria dixit:* Reſpicite miſeræ pulchritudinem dentium, qui nihil iam aliud ſunt, niſi oſſa putrida ſepluræ, ſicut hæc pulchritudo mea, quam ita laudatis, in cibum vermium tandem conuertenda eſt. Potius igitur ſpirituales orationis dentes quærite, qui cibum animæ digerunt, vitamque caſtam, honeſtam, & virtuoſam ducite, vt ſic tabernaculum, & templum in quo Deus inhabitet, efficiamini: rebuſque ſpiritualibus, & diuinis, non vero vanis, & tranſitorijs huius mundi nugis cor apponite, vt præmia cœleſtia in æterna patria mereamini poſſidere; vbi non corpora hæc putrida, & tranſitoria, ſed glorioſa, & Solis radijs clariora contemplabimini. *Dixit inſuper vanam hanc mundi pulchritudinem, & tenuem formoſitatis bullam pro fine infernum habere. Mirabantur omnes tam Monachi, quam ſeculares Sanctiſſimi Viri exemplum ſine exemplo videntes: & inhoneſta illa mulıercula plane confuſa, contritione, & deuotione commota, ſecreto, pœnitentiam ſummis cum lachrymis ab eo petierunt. Duæ autem ex illis forma, & decore cæteris præſtantiores, quæque huius facti maiorem præ alijs cauſam dederant, ſeculi vanitatibus vale dicentes in Monaſterio quodam vitam deinceps vſque ad vltimum agonem duxerunt ſanctiſſimam. Monachi vero Abbatem ſuum humiliter reprehenderunt, dolentes eum ſibi tam miſere dentes fregiſſe, quia loquela eius turbabatur, & cibum neceſſarium magna cum difficultate ſumebat. Quibus Beatus Dei Famulus dixit:* Dominus Noſter Ieſus Chriſtus, qui eſt Creator, & Redemptor mundi, meus quoque in neceſſitatibus erit prouiſor. Cumque ipſe dixerit: *Si oculus tuus, vel pes tuus ſcandalizat te, erue eum, & proijce abſte.* Bonum fuit mihi abijcere à me quod, occaſionem alicui creaturæ præbere poſſet peccandi mortaliter. Et ſicut Deus mihi dentes largitus eſt, vt illis corpus meum vteretur, nunc quoque modum dabit, & remedium ad eorum defectum ſubleuandum. Maius ſiquidem erat incommodum, & damnum, quod ex dentibus meis recipiebam, quam illud quod ex eorum priuatione reſultare poteſt. *Ac deinceps (mirum dictu) miraculoſe, nec in concionibus, neque in cibo quidquam detrimenti illa ipſi attulit læſio.*

Quos viriliter fregit obtollendam occaſionem peccati.

Et fœminas conuertit protinus.

Quinimo nec deinceps defectum dentium perſenſit.

ALIQVO *autem tempore elapſo, ignis immenſus Monaſterij horreis inuectus eſt, ex quo incendium grauiſſimum fuit exortum; & illico Monachus quidam Abbatem* BERNARDVM *iſtius infortunij admonuit. Qui ſtatim ad flammam acceſſit, flexiſque genibus, ſumma cum reuerentia* Reliquiam *Dominicæ* CRVCIS *accepit, cumque iam ignis vlterius magis, ac magis ſemper creſceret, ita vt Sacrarium vſque progrederetur, iuit ad locum vbi maiori violentia domus ardebat, & miſericordia, ac bonitate Dei confidens, particulam Ligni* CRVCIS *Saluatoris Noſtri in ignem proiecit, & ſubito flamma extincta eſt, & horrea intacta, & illæſa manſerunt. Viſo autem Dei miraculo, Venerabilis Abbas ipſe, & cæteri Monachi* CRVCEM *Domini ſummo cum honore, & reuerentia amplexi fuere, canentes* Te Deum Laudamus, *aliosque Pſalmos in gratiarum actionem* CRVCEM *illam in Maiori Eccleſia Altari honorifice collocarunt. Cum alias iterum more ſolito in territorio Ilerdenſi concionatus fuiſſet, abſoluta concione ad Monaſterium* SS. Crucium *cum ſocijs reuertebatur, Vno autem Milliari nondum completo, vt ſolus orationi vacare poſſet, à via, & à Monachis receſſit. Qui videntes eum tantopere morantem, cauſam tarditationis admirantes, illum quæſiuerunt: quem flexis genibus inuenerunt orantem. Quibus petentibus, quam ob cauſam, in loco tam aſpero, & ſaxoſo nudis genibus proſtratus, talem pœnam ſubiret, reſpondit, eadem hora Monachum quendam ſui Monaſterij ſpiritum exhalaſſe, & omnes Religioſos canentes de-*

Ligno Crucis Dominicæ ignem extinguit.

uotiſſime

uotiſsime Antiphonam illam Clementiſſime Domine *humi iacere. Addidit inſuper, animam prædicti Monachi, qui obierat, magnâ Angelorum turbâ comitatam, cæleſtis Paradiſi regna ſcandere. Aduenerunt ergo poſt aliquot dies ad Monaſterium, & inuenerunt vera fuiſſe ea quæ Diuus* BERNARDVS *prædixerat.*

Anima Monachi cœlum aſcendere videt.

POST *aliquod tempus cum Epiſcopus* Celſonenſis *in Ciuitate* Viccenſi *ex hac vita migraſſet, cognitâ S. Viri Sanctitudine, pietate, & doctrinâ Clerus, & populus eum in Epiſcopum, & Patrem elegerunt. Quam dignitatem conſtanti animo, & ſummâ cum humilitate recuſauit. Sed tandem literis Apoſtolicis coactus fuit Epiſcopatum admittere. Quem poſtquam ſuſcepit, ſingulis diebus Dominicis concionabatur populum ad pietatem exhortans, & tanquam vigilantiſsimus tutor à quacumque oppreſsione pupillos, & viduas defendebat. Summâ animi benignitate viſitabat ægrotos; pauperibus iuuabat ſanctis monitionibus, & pecunijs ſubueniebat, egenas virgines ſuis ſumptibus dotabat, & matrimonio iungebat. Denique omnes reditus quos ex Epiſcopatu habebat, hiſce & ſimilibus operibus conſumebat. Singulis biennijs vigilantiſsimus Pater commiſſum ſibi gregem viſitabat, Sacerdotum mores reformans, quaſcumque diſſenſiones inter populos mirabili ſagacitate componens. Licet erga ſeipſum rigidus, & nimis auſterus fuerit, noctes integras orationibus, ſtudijs diuinis, afflictionibus, alijſque pijs exercitijs conſumens: mirâ tamen clementiâ, & pietate excellebat, quam ſimul cum prudentia, & ſeueritate coniungens, publica vitia extirpabat, occulta verò amore, & ſuauitate corripiebat. Eo tempore Sarraceni Regnum Valentinum occupabant, quod ita miſerè oppreſſum cernens B. Epiſcopus ex ſubditis ſuis exercitum collegit, vt prædictos Mahumetanos expugnaret. Igitur zelo fidei ſuccenſus verſus* Valentiam *iter direxit, & aliquas vrbes, & caſtra, diuino fauore munitus, paruâ tamen militum turmâ, obſedit, & occupauit. Habuit hæc expeditio inſigne quiddam ad decus, & gloriam Chriſtiani nominis. Cùm enim* BERNARDVS *Noſter cæleſtis mentis inſtinctu, aduerſus impias gentes commotus, exercitum duceret, militibus ſuis contra Mahumetanos certantibus, orationis feruore diuinum implorabat auxilium, & ſuis precibus talem gratiam obtinuit, quod dùm oraret, fidelium exercitus victoriam reportaret: & tandem ingentibus hoſtium copijs interemptis, & depulſis, victrici ornatus palmâ, ad ciuitatem ſuã magno populi plauſu reuerſus eſt. Cùm autem per Milliare adhuc à ciuitate abeſſet, res mirãda contigit. Omnes enim Campanæ, nullo mouente, gratiſsimum Aduentum S. Viri ſonitu ſuo præcinerunt. Quâ de cauſâ totus populus maximâ lætitiâ affectus eſt. Quodam die rediens ex ciuitate Vrgelitana, vbi antiquas amicitias inter nobiles, & eius loci incolas pacificè compoſuerat, ad Ciuitatem Vicenſem peruenit. Cumque per medium Milliare à ciuitate diſtaret, & ad quendam locum, qui dicitur* Mallecollis, *adueniſſet, campanæ, vt ſolebant, vltrò cœperunt pulſari ſummâ cum totius populi iucunditate. Contigit autẽ vt validiſſimus ventus viam puluere deturbaret; quâ de cauſâ ſpiritus* BERNARDI *aliquâ impatientiâ commotus eſt, & eodẽ inſtanti à ſtrepitu, & ſonitu Campanæ ceſſauerunt. Hoc videns S. Epiſcopus aperte cognouit, tali impatientiâ ſe Dominum Deum ſuum offendiſſe, magno timore correptus, ab itinere iam pene abſoluto, mœſtus reuerſus eſt, Vicarium quendam generalem in Eccleſia ſua conſtituens, ad eandẽ concionibus, pijſque exercitijs in abſentia ſua regendam.*

Epiſcopus eligitur.

Eius exercitia, & pietas.

Sarracenos collecto exercitu fugat.

Campanæ victoriam ſonitu plaudunt.

Impatientia punitur.

IGITVR *loca occulta, vt à nemine cognoſceretur, captans, ſeueriſsimam delicti ſui pœnitentiam peragere decreuit. Quâ de cauſâ cingulum quoddam ferreum, aſperum, durum, & ponderoſum contexuit, & vt carnibus ſtrictius adhæreret, arctiſsimam ſerram claui cingulo obſeratam appoſuit. Profectus eſt autem ad Regnum* Valentiæ, *vt Sarracenos, qui ſupererant, prædicatione ſuâ ad fidem conuerteret. Cùm ergo eâ intentione Nauem conſcendiſſet, & per integrum diem nauigaſſet, tempeſtas terribilis*

Cingulo ferreo ſe ſtringit.

vento valido coagitante ſuſcitata eſt, ita vt nauta imperium, & gubernaculum Nauis amiſerint, vela diſciſſa in varias partes fuiſſent, malus fractus cecidit: denique nihil niſi mortis periculum præ ſolumine in tantis anguſtijs reſtaret. Tunc B. BERNARDVS *ardentiſſime Deum orauit, vt vellet omnes illos innocentes ſaluare, cùm ipſe ſolus peccator inter eos exiſteret, nec pro ſolo vno iniuſto, tot homines miſere punirentur. Sed dùm hiſce, & ſimilibus precibus Dominum peroraret, Nauis omnibus inſtrumentis ad nauigandum neceſſarijs aqua fuit fluctibus ſpoliata, ita vt pene magno omnium timore, & clamore ſubmergeretur. Quamobrem B. Antiſtes continuis lachrymis, oculiſque in cælum poſitis, Dei auxilium, pro ſocijs iterùm implorauit, & ſubitò mare quieuit, ita vt tranquillo, & proſpero vento, Naue tamen malo & velis deſtitutâ, ſecure, & abſque timore nauigarent. Viſo hoc miraculo petijt à Nautis, vt ſi forte Inſulas Baleares appellerent, eum ibidem relinquerent, nam intentio illius erat fidem Catholicam Mahumetanis proponere, & pro ea ſi neceſſarium eſſet, martyrium conſtanter obire. Ipſi autem dixerunt, vellet à Deo expoſcere, vt ad ſecurum portum poſſent peruenire, nam in poteſtate illorum non erat Nauem pro libito gubernare. Si autem illuc, quo deſiderabat, appellerent, libentiſſime voluntati ſuæ ſatisfacerent. Igitur vt amplius Diuinæ Maieſtati placeret, magis quàm more ſolito conſueuerat, ieiunijs, abſtinentijs, & pœnitentijs ſe dedit: arctiùs quoque cingulum ferreum corpori ſtrinxit: quod vt clauſit, clauem in Mare proiecit, eâ intentione, vt nunquam illud deinceps deponere poſſet. Nocte ergo appropinquante, Nautæ omnes cœperunt corpora ſua laboribus perturbata tradere ſomno: ſolus* B. BERNARDVS *pro cuſtode vigilantiſſimo remanſit, & in puppi humillime Omnipotentem Deum fuſis lachrymis exorauit, & delictorum ſuorum veniam petijt. Cùm ecce Mari pacifico, ſubitò ventus rapidus flauit, qui celerrimo curſu Nauem ferebat, ita vt illuceſcente die Barchinonem aduenirent, vnde ante aliquod tempus nauigium conſcenderent, & Nautæ cœperunt inſtrumenta Nauis ſtudioſiſſime reparare. B. Epiſcopus ad Monaſterium quoddam S. Ieronymæ dicatum profectus eſt, vbi Domino Deo gratias egit, propter pericula illa, quæ auxilio diuino euaſerat, orans vt vellet intentionem eius ſanctiſſimam ſuæ voluntati conformare. Sequenti die poſtquam Sacrum celebraſſet, culinam intrauit, vbi Monaſterij cocus piſces ad edendum accommodabat. Qui dùm attente à S. Præſule reſpiceretur, inuenit in quodam piſce paruam clauem, quam miratus* B BERNARDO *videndam tradidit, qui non ſine ſtupore, cognouit eſſe eam, quam manibus in Mare proiecerat. Et ſtatim Templum adijt, & ante Venerabile Sacramentum proſtratus, immortales Deo Optimo Maximo gratias egit, propter tantum, & tam inexpectabile donum. Tunc clare cognouit, ſe peccati ſui veniam impetraſſe: & hanc eſſe voluntatem diuinam, vt ad Epiſcopatum ſuum rediret, Eccleſiam, & populum, vt ſolebat, ſuâ doctrinâ inſtrueret, & regeret: ferreumque cingulum fere intolerabile deponeret, quandoquidem clauem illam pijſſimus omnium Pater, per tàm inauditum, & extraordinarium modum, ſibi ipſi in proprias manus reddiderat. Hoc miraculo diuulgato, omnes Monaſterij Religioſi Omnipotenti Deo gratias egerunt, & canentes.* Te Deum laudamus, *ſummopere exultarunt, quòd tantum, & tàm S. Virum in Monaſterio ſuo meruiſſent recipere. Gratijs ergo peractis ad Epiſcopatum ſuum profectus eſt, eumque Monachi ſanctiſſimi, & religioſiſſima vita comitabantur Cumque à Ciuitate Viccenſi tantùm per Milliare abeſſent, Campanæ omnes, vt antea ſolebant, vltro cœperunt pulſari. Quo ſigno populus incredibili lætitia, & gaudio affectus fuit, & omnes Sacerdotes, & Religioſi Eccleſiæ, nullo alio nunciante ſtatim cognouerunt, Antiſtitem ſuum non longe à Ciuitate abeſſe. Ideoque deuotiſſimâ proceſſione, & gaudio ei obuiam venêre, quoniam incredibili deſiderio ab ipſis expectabatur.*

Tempeſtas eius oratione ſedatur.

Clauem quo cingulum ferreum clauſerat in mare proijcit.

Clauem poſt miraculoſe inuenit.

Ad Epiſcopatum ſuum redijt.

ITERVM

ITERVM *ergo in Eccleſia ſua diuina voluntate conſtitutas, ſapientiâ, conſilio, & morum grauitate, quibus inſigniter præpollebat, effulſit. Gregem ſuum cum ſumma ſollicitudine rexit, vt credita ſibi negotiationis talentum Domino ſuo cum duplicata reportaret vſura, Cuius ſanctitas, ſicut religioſis virtutibus, ſic innumeris eluxit miraculis. Anno ſequenti vineæ territorij* Celſonenſis, *grandine, & fulminibus obrutæ fuerunt, vt nullum pene vinetum illæſum remanſerit. Quod quidem notabile damnum omnibus attulit. In fine autem Septembris* B. BERNARDVS *vaſa omnia, & tinas purgari iuſſit, & reliqua omnia, quæ ad condendum, & conficiendum vinum in domo ipſius neceſſaria erant præparari. Et ferculariam ſuum aduocans, dixit ei, vt ad vindemiandum progrederetur, & omnes vuas, quas inuenire poſſet, ſecum adferret. Alter ſubridens, reſpondit, quod mandata ipſius exequeretur; ſed quod illo anno tempeſtas omnes vineas planè deſtruxerat, ita vt nullus racemus remaneret. Tunc* BERNARDVS *inquit:* Vade, & accipe racemos, quos inueneris, nam maior eſt miſericordia Dei, quàm tempeſtatis furor: & plus poteſt Deus reparare, quàm ipſa corrumpere: fides enim ſeruorum Dei debet eſſe conſtans, & ſtabilis. *Quo audito Cellarius, & cæteri Monachi, vt Patris præceptum adimplerent, egrediuntur, ſed nihil præter Tres marcidos racemos inuenerunt: quos reuerenter S. Pontifici offerunt, aſſeruntque nihil amplius in omnibus vinetis potuiſſe inueniri. Quibus hilari vultu S. Antiſtes dixit:* Benedicite, & laudate Deum, & Creatorem veſtrum, ob tantum donum omnibus nobis conceſſum, & immortales gratias agamus propter hunc fructum, quem nobis immeritis miſericordiâ ſua largitus eſt. Diuidamus igitur, & ſingulis vaſis partem aliquam fructuum imponamus. *Et racemos manibus accipiens, gratias Deo peregit, pro tàm ſingulari beneficio, quo, poſt tot ſupplicia pro ſceleribus, & peccatis ſuis bene merita, eos miſericorditer ſubleuabat. Hoc facto, ad locum vinarium appropinquauit, vbi vuas proprijs manibus preſſit, ſingulis dolijs ſingulas guttas diuideus, & vaſa omnia cooperuit dicens:* Qui ex Quinque panibus, & Duobus piſcibus, quos paruus quidam puer habebat, Quinque Millia hominum ſaturauit, non numeratis mulieribus, & infantibus: potens quoque erit hiſce paucis vuis, omni populo meo neceſſitate oppreſſo, ſatietatem adferre; & qui in nuptijs Gallileæ, ex aqua vinum confecit, poterit quoque implere vaſa domus meæ liquidiſſimo vino, vt illo pauperibus ſuis mihi commendatis, charitatem exhibeam, & animas quarum curam gero, iam plane pietate, & deuotione languidas, operibus charitatis poſſim reparare, & conari vt omni virtutum genere abundent. *His dictis diſceſſit, & viginti diebus continuis, neceſſitatem hanc ſuis precibus Omnipotenti Deo humiliter commendauit. Poſt viginti verò dies dapifer vaſa inuiſit, viditque ea pretioſiſſimo vino copioſe exuberare, & abſque mora miraculum hoc Antiſtiti ſanctiſſimo nuntiauit. Qui infinitas clementiſſimo Deo gratias egit, pro tàm ſingulari beneficio, & ſtatim præcepit vinum pauperibus erogari. Populus autem ſtupore perfuſus, miraculum hoc admirabatur. Sed ecce vnde etiam magis mireris. Vinum illud per ſingulos dies populo diſtribuebatur, abundanterque ex illo omnes accipiebant, nec tamen minuebatur, ſed potius augebatur mirabiliter. Quâ occaſione S. Præſul benignis verbis ſuos admonebat, aſſerens, ſterilitatem illam, ob peccatorum ſuorum multitudinem aduenisse, ideoque delictorum pœnitentiam agerent, ſanctamque, & piam vitam traducerent.*

Vineas tempeſtas obruit.

Vinum mirabiliter multiplicat.

Nec minuebatur licet abundanter diſtributum.

POST *aliquod tempus Regio illa magnâ aquæ penuria premebatur, ſic vt Ciuitate* Celſonenſi *valde parum, in reliquis verò terræ partibus nihil prorsùs frumenti colligerent. Quare ſollicitus S. Paſtor, & Pater omne granum Epiſcopatus ſui in vnum collegit, & emolliuit, & pane confecto, omnibus pauperibus in hunc modum diſtribuebat. Singulis diebus poſtquam*

Similiter & panes augentur.

Socro finem impoſuiſſet, panes aliquot, menſa ſuperpoſitos benedicebat, eoſque diuidens pauperibus erogabat, ita vt quamuis magnus pauperum numerus acceſsiſſet, ſemper tamen panis abundaret. Vnde facillime collegit populus, quod manus Dei panes multiplicaret. Impoſsibile enim erat tàm paruo numero panis tot pauperes alere, ſicut indies magis ac magis ad S. Antiſtitem adueniebant. His & alijs miraculis, quæ ſcienter amittimus, fama B. Viri circumquaque dilatabatur, ægros à varijs morborum generibus, ſolâ benedictione liberans, quâ de cauſa diuerſarum Prouinciarum gentes ad eum confluebant, vt deſiderata ſanitati reſtituerentur. Sic igitur

Miracula.

cæci viſum, ſurdi auditum diuinitùs adquirebant; claudi rectè incedebant, & qui membrorum contractione languebant, facillime eius precibus curabantur. Omnes autem infirmos admonebat, & hæc erat concluſio ipſius, vt à peccatis abſtinerent, & in Dei timore, & amore perſeuerarent. Nec ideò à continuis, & S. Euangelij concionibus vnquam abſtinuit, libentiſsime ſubminiſtrans omnibus ſuis ſacramentum pœnitentiæ, eis æternum retributionem promittens, dum pijs operibus vacarent. Sic igitur magno ſanctitatis odore exemplum perfectionis ſe exhibens populo Dei, laudabiliter aliquo tempore ſuperuixit. Cum autem vltimum vitæ ſuæ diem diuinitus præſciuiſſet, petijt ſibi adferri Septem Pſalmos Pœnitentiales, quos magna

Moritur.

cum deuotione, & pietate perlegit, & Monachos, ac Clericos ſuos ad omne bonum ſectandum, & quodcumque vitium fugiendum efficaciſsime excitauit: ac tandem poſt ſacrorum receptionem Patri Æterno animam reddidit XVII. Kalendas Nouembris, XVI. Die Octobris, *Anno à Natiuitate Domini* M. CC. XLIII. *communi omnium dolore, & mœrore. Ex Corpore ipſius non fœtor, ſed potius ſuauiſsimus quidam odor continuò proſiliuit. Sicut in vita, ſic poſt mortem innumeris miraculis claruit. Corpus ipſius antequam humaretur, deuotionis ergo, poſitum fuit in Eccleſia, ad*

Sepultura.

quod videndum multitudo maxima populi concurrit. Cùm autem infirmi manus S. Viri ſemel fuiſſent oſculati, illicò à laboribus ſuis liberabantur. Poſt aliquot dies S. Pontificis Corpus iuxta fontem Baptiſmi Eccleſiæ Cathedralis Celſonenſis in Sepulchro Marmoreo honorifice fuit tumulatum, vbi in hunc vſque diem innumera eius meritis patrantur miracula, vt variæ lampades, quæ ante ipſum pendent, teſtantur: ideò ab omni populo ſum-

Cultus.

mo in honore habetur, & in illa diœceſi officio Eccleſiaſtico colitur.

Lapſus F. Chryſoſtomi Enriquez.

Hactenus Acta à *Chryſoſtomo* excuſa, quæ realiter conueniunt cum relatione *Hiſpano* ſermone conſcripta à F. Antonio Vincentio Domenec *d. lib.* 2. *fol.* 11. qui aliquot alia miracula ſubijcit. Sed in ecphraſi *Chryſoſtomi* cauendum eſt à conſignatione Epiſcopatus *Celſonenſis*, nam S. Vir ſolummodò fuit Epiſcopus *Vicenſis*, cùm *Celſona* nondum Sedem Epiſcopalem acceperat, vt alibi dicemus infra *Tom. 6. Die VIII. Nouembr.*

Æquale miraculum euenit S. Attilano Zamorenſi Epiſcopo.

Item notandum eſt in horum Actorum relatione; quod idem *Chryſoſtomus* dixit, fuiſſe inauditum miraculum, quod in corpore piſcis inuenta fuiſſet clauis cinguli ferrei, quo adſtringebat Corpus Sanctus hic Præſul: nam ſi Acta Sancti *Attilani* Epiſcopi *Zamorenſis* perlegiſſet, non hocce inauditum vocitaret miraculum, cùm conſtet ex rebus geſtis *Zamorenſis* Præſulis hoc eodem *Tom.* 5. *Die V. huius Menſis lit. B.* illum etiam annulum Paſtoralem ex ponte in flumen *Durium* eieciſſe, illudque poſt biennium in corpore piſcis cuiuſdam inueniſſe. Qui hanc veritatem diſcere deſiderat, Acta ſuperius recenſita euoluere poterit.

E. *Huius S. E. exordium.*

Dedicatio S. E. *Placentinæ in Vettonia Hiſpaniæ.*] Iſtam Sanctam, & Apoſtolicam Feeleſiam ab exordio naſcentis fidei in Hiſpania, *S. Petrus Ratenſis* Diſcipulus S. Iacobi Noſtri, Hiſpaniarum Magiſtri, & Apoſtoli, & *Bracarenſis vrbis Primus Epiſcopus* in vetuſta vrbe, quam olim Ambraciam dixere Græci eius conditores. & poſt eos cæteri Hiſpaniarum accolæ, aſſiduis prædicationibus erexit: primumque eius Antiſtitem poſuit S. Epitativm ipſius vibis Ciuem, ab ipſo ad fidem conuerſum, vt ſupra *Tom.* 3. *Die XXIII. Maij. lit.*

lit. A. fol. 196. & in *Hiſtor. S. Epitat. c.* 1. & 2. ſcriptum reliquimus. Quæ Sedes multas perpeſſa perſecutiones, & ærumnas, vix ſequentibus ſeculis Præſulum ſuorum veſtigia indigetauit; ideo rara eius Pontificum memoria quo vſque *Alfonſus* VIII. Caſtellæ Rex cognomento *Bonus* vrbem hanc è Sarracenorum faucibus ad Annum Domini M. C. LXXXII. ereptam, ſuam antiquam Sedem reſtituit, vrbemque PLACENTIAM vocari voluit, vt Deo placeret, & hominibus. Hinc omiſſu nomine AMBRACIÆ, ciuitas amæna, titulo PLACENTIÆ, cœpit inter cæteras Hiſpaniæ Sedes fœliciter ſublimari, ita vt inter Quatuor Hiſpaniæ Epiſcopatus ditiores, & opulentiores ſecundum locum obtineat. Eius Pontificum Catalogum hic ſubijcere compellimur, vt muneri pareamus. *Progreſſus.*

CATALOGVS EPISCOPORVM S. E. Placentinæ in Vettonia Hiſpaniæ, quæ AMBRACIA *olim dicta dignoſcitur.*

I. SANCTVS EPITATIVS huius nominis I. Epiſcopus Placentinus I. qui cum fuiſſet ex vrbe *Ambracia*, cui hodie reſpondet *Placentia*, ortus, ipſiuſque Ciuis, à *S. Petro Ratenſi*, Braccarorum Epiſcopo, & S. IACOBI Diſcipulo, vrbem illam fidem edocente, conuerſus eſt. Poſt Tudenſium Pontifex factus, deinde Ambracianus, ſub Netone Die XXII. Maij ad Annum Domini LVII. martyrio coronatus eſt. 57

II. SPLENDONIVS huius nominis I. Epiſcopus Placentinus II. interfuit Concilio Cæſarauguſtano I. Vir fidei zelo ſublimis, qui Priſcillianiſtas tumultuantes è ſua Diœceſi ignominioſe expulit. Cuius memoria ad Annum CCCC. XXIV. 424

III. PROTASIVS huius nominis I. Epiſcopus Placentinus III. Vir mirabilium virtutum celebris, interfuit Concilio VI. Toletano, vt fatetur Luitprandus ad Annum DC. XXXI. 631

Hic deficit huius S. Sedis Antiſtitum memoria, donec iterum tempore Alfonſi VIII. *vrbs capta fuit, & illi Sedes reſtituta, cuius Præſules hoc ordine recenſentur.*

IV. BRICCIVS huius nominis I. Epiſcopus Placentinus IV. cuius tempore vrbs ad Hiſpaniæ Regem ceſſit, obijt Anno M. CC. XXI. 1221

V. D. DOMINICVS huius nominis I. Epiſcopus Placentinus V. interfuit bello, quod *Nauas de Toloſa*, dicitur; & mortis Regis Alfonſi VIII. Summus fuit Dux Ordinum Militarium aduerſus Sarracenos Turrem-Iuliam poſſidentes, obijt ad Annum Domini M. CC. XXXIII. 1233

VI. D. ADAM huius nominis I. Epiſcopus Placentinus VI. interfuit obſidioni Cordubenſis Ciuitatis cum Sancto Rege Fernando, & fuit vnus ex Præſulibus, qui Meſquitam in Eccleſiam conſecrauit, obijt ad Annum M. CC. LXI. 1261

VII. D. SIMON huius nominis I. Epiſcopus Placentinus VII. nihil de illo adhuc ſcitur, niſi quod XII. reliquerit Anniuerſaria, obijt Anno M. CC. LXVIII. 1268

VIII. D. PETRVS huius nominis I. Epiſcopus Placentinus VIII. de eo eius Capitulum Duplex Anniuerſarium exoluit, eius memoria ad Annum M. CC. LXXI. 1271

IX. M. D. PETRVS huius nominis II. Epiſcopus Placentinus IX. de quo idem Capitulum XII. Anniuerſaria recitat, obijt Anno M. CC. LXXXIII. 1283

X. D. IOANNES huius nominis I. Epiſcopus Placentinus X. cognomento *Alfonſo*, interfuit Comitijs Alfarenſibus, obijt ad Annum

num M. CC. XC. 1190

XI. D. Didacvs huius nominis I. Epiſcopus Placentinus XI. aliquot Regis Sanctij priuilegia confirmat, obijt ad Annum M. CC. XCV. 1295

XII. D. Dominicvs huius nominis II. Epiſcopus Placentinus XII. interfuit Concilio Prouinciali Salmantino ad Annum M. CCC. X. obijt Anno M. CCC. XXX. 1330

XIII. D. Rodericvs huius nominis I. Epiſcopus Placentinus XIII. vix ad Sedem euectus, & illico ſede orbatus, eodem ipſo Anno promotionis M. CCC. XXX. 1330

XIV. D. Ioannes huius nominis II. Epiſcopus Placentinus XIV. qui etiam citò Sedem reliquit, ſcilicet Anno M. CCC. XXXII. aut morte, aut dimiſſione. 1332

XV. D. Benedictvs huius nominis I. Epiſcopus Placentinus XV. de quo mentio eſt in Scripturis, & Priuilegijs huius S. E. eius memoria ad Annum M. CCC. XLII. 1342

XVI. D. Andreas huius nominis I. Epiſcopus Placentinus XVI. de quo nihil notabile, creditur è viuis exceſſiſſe ad Annum M.CCC. XLVII. 1347

XVII. D. Sanctivs huius nominis I. Epiſcopus Placentinus XVII. de quo adeſt mentio in Ordinationibus ad Parochum Scurialenſem, obijt Anno M. CCC. LVI. 1356

XVIII. D. Nicolavs huius nominis I. Epiſcopus Placentinus XVIII. pro cuius anima eius Eccleſia VI. Anniuerſaria recolit, eius memoria ad Annum M. CCC. LXII. 1362

XIX. D. F. Ioannes huius nominis III. Epiſcopus Placentinus XIX. cognomento *Guerra*, cuius memoria ex priuilegiorum confirmatione colligitur, & in relatione Inuentionis ſacrorum pignorum SS. Fulgentij, & Florentinæ, creditur vitam exuiſſe Anno Domini M. CCC. LXXIX. 1379

XX. D. Petrvs huius nominis III. Epiſcopus Placentinus XX. qui Vrbani VI. munificentia in S.R.E. Cardinalium cœtum cooptatus eſt, & in Hiſpania Prothonarius Priuilegiorum, quos *Rodados* vocitant, obijt Anno M. CCCC. I. 1401

XXI. D. Vincentivs huius nominis I. Epiſcopus Placentinus XXI. cognomento *Arias de Balboa*, ſtatutum aduerſus Capitulares ſe ſe inuicem iniuriantes publicauit. Obijt Anno M. CCCC. XIV. Cuius corpus ſepultum fuit Toleti in Cappella D. Petri Tenorio Archiepiſcopi Toletani. 1414

XXII. D. Gvndisalvvs huius nominis I. Epiſcopus Placentinus XXII. cognomento *de Zuñiga*, cuius tempore Monaſterium S. Ildephonſi dicitur extructum, obijt Anno Domini M. CCCC. XVII. 1417

XXIII. D. F. Didacvs huius nominis II. Epiſcopus Placentinus XXIII. cognomento *de Badan*, ex ordine Minorum, Carthaginenſis, & Pacenſis Præſul. Obijt Anno CCCC. XXVII. 1427

XXIV. D. Gvndisalvvs huius nominis II. Epiſcopus Placentinus XXIV. cognomento *de S. Maria*, inſtituit ad chori ſeruitium VI. Capellanos, qui in poſterum *Socij* vocati ſunt, Anno M. CCCC. XLVIII. ad Seguntinam tranſlatus eſt. 1448

XXV. D. Ioannes huius nominis IV. Epiſcopus Placentinus XXV. cognomento *Carauaxal*, ex *Bonilla* oppido diœceſis Abulenſis oriundus, cuius Pater fuit *Licentiatus* Ioannes de Tamayo, cuius & Nos cognomen deferimus, tanquam progeniti ex nobili illa familia, cuius ſtirpem præ ſe ferebat Ioannes de Tamayo Bonilla, ex eodem Oppido oriundus, Proauus Noſter. Fuit

ergo

ergo S. R. E. Cardinalis, Epiſcopus Portuenſis, Legatus à Latere ad diſſoluendum Concilium Baſileenſe, & ad reductionem hæreticorum Vngariæ, & Bohemiæ, Sacræ Rotæ Auditor, Vrbis Gubernator, Eccleſiæ Romanæ XII. Vice-Legatus, obijt Anno M. CCCC. LXXV. 1475

XXVI. D. RODERICVS huius nominis II. Epiſcopus Placentinus XXVI. cognomento *Dauila*, D. Ioannis de Carauaxal familiaris, qui illum ad hanc Sedem euexit, obijt Anno M. CCCC. XCVI. 1496

XXVII. D. GVTERIVS huius nominis I. Epiſcopus Placentinus XXVII. cognomento *de Toledo*, ſuo æuo ædificium magnificum S. E. cœpit elaborari, & diuiſit Archidiaconatus Metellinenſem, & Turri-Iulienſem, & tandem vitam exuit Anno M. D. VI. 1506

XXVIII. D. GOMEZIVS huius nominis I. Epiſcopus Placentinus XXVIII. cognomento *de Solis*, ex Portionario ipſius Eccleſiæ pro cuius fabrica multa geſſit, obijt apud Cauriam Anno M. D. XXI. 1521

XXIX. D. BERNARDINVS huius nominis I. Epiſcopus Placentinus XXIX. cognomento *de Carauaxal*, ex Aſtorgenſi, Pacenſi, S. R. E. Cardinalis, poſt Carthaginenſis, & Seguntinus, Patriarcha Ieroſolymitanus, Epiſcopus Albanus, Tuſculanus, Prænestinus, Sabinienſis, & Oſtienſis, Sacrique Collegij Decanus, & ſæpius ad Pontificatum multis ſuffragijs cumulatus, denique è vita diſceſſit ad Annum M. D. XXIII. 1523

XXX. D. GVTERIVS huius nominis II. Epiſcopus Placentinus XXX. cognomento *de Carauaxal*, ex Abbate S. Leocadiæ in Eccleſia Toletana, Placentiæ erexit Collegium Societatis IESV, & Madridij Cappellam iuxta Parochiam S. Andreæ. Obijt An. M. D. LVI. 1556

XXXI. D. PETRVS huius nominis IV. Epiſcopus Placentinus XXXI. cognomento *Ponze de Leon*, ex Ciuitatenſe, poſtea Generalis Inquiſitor, Synodum congregauit, & Salmantinæ interfuit. Obijt Anno M. D. LXXIII. 1573

XXXII. D. MARTINVS huius nominis I. Epiſcopus Placentinus XXXII. cognomento *de Cordoua*, primùm Dertuſanus, tranſtulit in Eccleſiam Nouam ſacratiſſimæ Euchariſtiæ Sacramentum. Fuit Archiepiſcopus Compoſtellanus electione, & Seguntinus Antiſtes poſſeſſione ad Annum M. D. LXXVIII. 1578

XXXIII. D. FRANCISCVS huius nominis I. Epiſcopus Placentinus XXXIII. cognomento *Tello de Sandoual*, ex Epiſcopo Vxamenſi, eius memoria ad Annum Domini M. D. LXXX. 1580

XXXIV. D. ANDREAS huius nominis II. Epiſcopus Placentinus XXXIV. cognomento *de Noroña*, ex Sede Portalegrenſi in Portugallia ad hanc euectus, obijt Die III. Auguſti, Anno Domini M. D. LXXXVI. 1586

XXXV. D. IOANNES huius nominis V. Epiſcopus Placentinus XXXV. cognomento *Ochoa de Salazar*, vir literis, virtutibus, & eleemoſynis clarus, ex ſede Calagurritana ad iſtam euectus, obijt Anno M. D. XCIV. 1594

XXXVI. D. PETRVS huius nominis V. Epiſcopus Placentinus XXXVI. cognomento *Gonzales de Aceuedo*, ex huius Eccleſiæ Canonico Magiſtrali Epiſcopus Aurienſis, hic celebres pauperibus dotationes reliquit, obijt Anno M. DC. IX. 1609

XXXVII. D. F. ENRICVS huius nominis I. Epiſcopus Placentinus XXXVII. cognomento *Enrriquez*, ex Ordine Auguſtiniano, Epiſcopatus Vxamenſis, S. Rochi Digitum ſuæ Eccleſiæ donauit, obijt Anno M. DC. XXII. 1622

XXXVIII. D. SANCTIVS huius nominis II. Epiſcopus Placentinus

XXXVIII. cognomento *Dauila*, *& Toledo*, ex Carthaginenſi, Giennenſi, & Seguntina Sede ad iſtam tranſlatus, Synodum congregauit, Sanctorum Reliquias ſuæ conceſſit Eccleſiæ, obijt Die VI. Decembris, Anno M. DC. XXV. 1625

XXXIX. D. FRANCISCVS huius nominis II. Epiſcopus Placentinus XXXIX. cognomento de *Mendoza*, ex Epiſcopo Salmantino, Pampilonenſi, & Malacitano, inde Gubernator Archiepiſcopatus Toletani Anno M. DC. XXX. egit. 1630

XL. D. CHRISTOPHORVS huius nominis I. Epiſcopus Placentinus XL. cognomento *de Lobera*, ex Abbate Ampudienſi, & Leramenſi Præſul Pacenſis, poſt Vxamenſis, inde Pampilonenſis, deinde Cordubenſis, & electus Compoſtellanus, obijt Anno M. DC. XXXII. Sepultus in Eremitorio S. Thereſiæ. 1632

XLI. D. F. PLACIDVS huius nominis I. Epiſcopus Placentinus XLI. cognomento *Pacheco*, ex Ordine Benedictino, Epiſcopus Gaditanus, diem clauſit extremum V. Octobris, Anno M. DC. XXXIX. 1639

XLII. D. DIDACVS huius nominis III. Epiſcopus Placentinus XLII. cognomento *de Arce Reynoſo*, ex Epiſcopo Tudenſi, & Abulenſi, poſtea Generalis Inquiſitor. Hanc Sedem dimiſit Anno M. DC. LIII. adhuc viuit. 1653

XLIII. D. IOANNES huius nominis VI. Epiſcopus Placentinus XLIII. cognomento *Coëllo de Sandoual*, ex Sede Zamorenſi ad hanc euectus, vix ibidem pedem fixerat, cum vitam denudauit Anno M. DC. LV. 1655

XLIV. D. FRANCISCVS huius nominis III. Epiſcopus Placentinus XLIV. cognomento *Guerra*, ex Ordine Minorum alumnus, Epiſcopus Gaditanus, & Orator ad S. P. Alexandrum VII. Pont. Max. pro pace poſtulanda, viuit.

Hactenus Præſulum Placentinorum ſeriem, quam ex *Catalogo S. E. Placentinæ*, F. *Alfonſo Fernandez* Dominicano, & M. Ægidio Gonzalez Chronographo Regio *Tom. 2. Theatr. Eccleſ. Caſtell. fol.* 483. deſumpſimus. Catalogum Reliquiarum qui ediſcere velit adeat Noſtram Hiſtoriam S. Epitatij à fol. 385. vſque 405. vbi ad amuſſim.

F. DEDICATIO S. E. Mindonienſis in Gallæcia.] Multas Sedes iſta temporum anfractibus, & ſeculorum viciſſitudinibus nomenclaturas accepit. Nam aliquando BRITONIENSIS eſt dicta; quo titulo à naſcentis Eccleſiæ exordio fuit nuncupata. Hinc S. ARISTOBOLVS Beati IACOBI Noſtri Patris, Magiſtri, & Apoſtoli Pater infulam *Britonienſem* Primus induit, & hanc Eccleſiam ſanguine ſuo plantauit. Hinc & S. LVCIVS eius Succeſſor, apud Cæſaream Cappadociæ Martyr ipſam rexit, ita vt *Apoſtolica* merito vocanda erit. Aſt ſuccedentibus temporibus DVMIENSIS quoque appellata inuenitur, eo quòd *Bracarenſi* deſtructâ, Sedes Dumienſis prope BRITONIAM fuerit tranſlata. Denique MINDONIENSIS nuncupata, adhuc vocabulum hocce conſeruat. Cuius nouam inſtitutionem SAVARICVS à Sede Britonienſi, & Dumienſi à Sarracenis expulſus, auctoritate Alfonſi III. Regis continuauit, vt ex ſequenti patet priuilegio, quod adhuc MS. ſeruatur in Archiuo illius S. E. illudque Nobis ſuppeditauit cum alijs *D. Bartholomæus Villapol, & Vega* Cancellarius, & Canonicus Mindonienſis, cuius hic tenor: IN DEI NOMINE. Ego ADEFONSVS totius Hiſpaniæ Imperator, qui licet indigne vocitor Catholicus, tibi SAVARICO ſalutem. Mihi & omnibus Hiſpaniæ Principibus ſatis notum eſt, & propter Sarracenorum perſecutionem, te à Sede tua diſceſſiſſe, & Sedem in loco, qui MIGDONETVM vocatur fundaſſe, me concedenre, & corroboranre. Quapropter concedimus tibi, & ſucceſſoribus tuis diœceſim illam, quæ vocatur Traſancos, & Beancos, & Prutios cum omnibus terminis ſuis procedentibus vſque ad aquam de Iunqueras. Inſuper addimus tibi illas Eccleſias de Salacia

Varia Sedes iſta vocata.

I. Nomen.

II. Nomen.

III. Nomen.

Priuilegiũ erectionis S. Sedis Mindonienſis.

per

per aquam de diſceſſu, vſque ad Montem, qui vocatur Neni; & hæc ſupradicta tibi confirmamus propter diœceſim illam de Aſturias, quam Luceoſi Sedi tribuimus: & deinceps de noſtro iure, & dominio omnium hominum caſas tradimus, vt habeas tu, & ſucceſſores tui in integrum. Si quis contra huius Scripturæ noſtræ ſeriem infringere conatus fuerit, excommuoicationis crimen incurrat, inſuper & Centum auri talenta coactus exſoluat Præſuli eiuſdem Sedis Migdooieoſis. Facta Kartula X. Kaleodas Septembris, Era DCCCC. II. Adefonſus Dei dexterâ erectus Princeps hanc Cartulam teſtamenti à nobis factam confirmo. Poſtea ſequuntur aliorum confirmationes. Hinc Catalogum Præſulum huius Eccleſiæ, tàm Britonienſium, quàm Dumienſium, ſeu Mindonienſium hic ſubijcere decreuimus, diſpoſitis titulis, prout ex Hiſpaniæ Concilijs, alijſque Scripturis, illos inueniſſe, & ſubſcripſiſſe dignoſcimus.

CATALOGVS EPISCOPORVM
BRITONIENSIVM, & MINDONIENSIVM *in Gallacia Hiſpania ex Var. Scriptor.*

I. SANCTVS ARISTOBOLVS, qui & ZEBEDÆVS huius nominis I. Epiſcopus Britonieoſis I. Pater S. IACOBI Hiſpaniarum Apoſtoli, qui martyrio coronatus eſt Die XV. Martij, Anno Domini LXII. 62

II. S. LVCIVS huius nominis I. Epiſcopus Britonienſis II. Diſcipulus, & familiaris S. Ariſtoboli, cui ſucceſſit in Sede, qui Cæſaream Cappadociæ pergens ibidem pro fide patitur Die II. Martij, Aono Domini LXVI. 66

Hos SS. Præſules Britonienſes *nullus in Catalogis inſeruit; & perperam Luitprandus in* Aduerſ. n. 78. *à quo M. Ægidius Gonzalez in* Theatr. Eccleſ. Caſtell. Tom. 3. fol. 415. S. Martinum *Suenorum Apoſtolum; fuiſſe Epiſcopum* Britonienſem *affirmant, ex his quæ Nos ſupr.* Tom. 2. Die XX Mart. fol. 329. *diximus.*

III. MAYLOCVS huius nominis I. Epiſcopus Britonienſis III. Interfuit Concilio Braccarenſi II. ad Annum Domini D.LXXII. 572

IV. METHOPIVS huius nominis I. Epiſcopus Britonienſis IV. Interfuit Concilio Toletano IV. ad Annum Domini DC. XXXIII. 633

V. SONNA huius nominis I. Epiſcopus Britonienſis V. Interfuit Concilio VII. Toletano, & per Matericum Presbyterum VIII. ad Annum DC. LIII. 653

VI. BELA huius nominis I. Epiſcopus Britonienſis VI. Interfuit Concilio Braccareoſi III. ad Anoum Domini DC.LXXV. 675

Poſt hæc Sarraceni totam Hiſpaniam *occupantes, vniuerſos Eccleſiarum Pontifices ablegarunt, & à Sedibus deiecerunt; ideo Eccleſia* Britonienſis *ſolatio Paſtoris deſtituta per aliquot tempora iacuit, licet ſequentes Epiſcopi adhuc titulum retinerent.*

VII. THEODORINDVS huius nominis I. Epiſcopus Britooienſis VII. Interfuit conſecrationi Templi S. IACOBI in Compoſtella Anno DCCC. LXIX. 869

VIII. D. GVNDISALVVS huius nominis I. Epiſcopus Britonienſis VIII. cui M. Ægidius Gonzalez ſupr. d. Tom. 3. fol. 417. tribuit tranſlationem Sedis Britonienſis ad Oppidum Mindonienſe, cum conſtet cootrarium ex Scriptura ſuperius relata, hancque tranſlationem factam à Sauarico ad Annum DCCCC. II. ideo illum corriges. Illius memoria ad Anoum DCCC. LXXXVIII. 888

IX. D. RVDESINDVS huius nomiois I. Epiſcopus Britonienſis IX. conſecrauit Templum Vallis-Dei; de quo Nos ſupr. Tom. 2. Die I. Mart. fol. 39. Obijt Anno DCCC. XCV. 895

X. D. Savaricus huius nominis I. Epiſcopus Britonienſis X. Qui Sedem Mindonieſem primus erexit, relictâ Britonienſi, vt patet ex ſuperius relata Scriptura ad Annum DCCCC. II. 902
XI. D. Theodorinnus huius nominis II. Epiſcopus Mindonienſis XI. de quo mentio eſt ad Annum DCCCC. IX. 909
XII. S. Rodesinnus huius nominis II. Epiſcopus Mindonienſis XII. cuius Acta ſcripſimus ſupr. Tom. 2. Die I. Mart. fol. 25. Obijt Anno DCCCC. LXXVII. 977
XIII. D. Theodomirus huius nominis I. Epiſcopus Mindonienſis XIII. de quo eſt mentio in Tabulis Præſulum ad Annum DCCCC. LXXX. 980
XIV. D. Munius huius nominis I. Epiſcopus Mindonienſis XIV. cui Regina Vraca multa conceſſit, vt ex Priuilegio apud me Anno M. XX. 1020
XV. D. Suarius huius nominis I. Epiſcopus Mindonienſis XV. Interfuit Concilio Compoſtellano, de quo Nos ſupra Tom. 2. Die X. Mart. fol. 158. ad Annum M. XXXI. 1031
XVI. D. Gundisalvus huius nominis II. Epiſcopus Mindonienſis XVI. ex Ordine Benedictino, & Abbas Sahaguntinus ad Annum M. XCIV. 1094
XVII. D. Didacus huius nominis I. Epiſcopus Mindonienſis XVII. Cuius memoria peruenit ad Annum M. C. XII 1112
XVIII. D. Alfonsus huius nominis I. Epiſcopus Mindonienſis XVIII. Scripſit Hiſtoriam Compoſtellanam, eius memoria ad Annum M. C. XXVI. 1126
XIX. D. Pelagius huius nominis I. Epiſcopus Mindonienſis XIX. Alfonſo VII. Regi charus, eius memoria ad Annum M. C. LIV. 1154
XX. D. Petrus huius nominis I. Epiſcopus Midonienſis XX. Interfuit Concilio Valleſoletano à Hyacintho Cardinali contracto, ad Annum M. C. LXV. 1165
XXI. D. S. Michael huius nominis I. Epſcopus Mindonienſis XXI. cuius memoria peruenit ad Annum M. C. LXXXIX. 1189
XXII. D. Martinus huius nominis I. Epiſcopus Mindonienſis XXII. qui S. Regi Ferdinando obedientiam primus exhibuit, ad Annum M. CC. V. 1205
XXIII. D. Ioannes huius nominis I. Epiſcopus Mindonienſis XXIII. qui ad Annnm M. CC. XVI. Sedem regebat. 1216
XXIV. D. Ioannes huius nominis II. Epiſcopus Mindonienſis XXIV. cuius memoria peruenit ad Annum Domini M. CC. LII. 1252
XXV. D. Munius huius nominis II. Epiſcopus Mindonienſis XXV. qui ad Annum Domini M. CC. LXXIII. hanc Sedem gubernabat. 1273
XXVI. D. Menous huius nominis I. Epiſcopus Mindonienſis XXVI. cuius infula peruenit ad Annum Domini M. CC. LXXXIV. 1284
XXVII. D. Alvarus huius nominis I. Epiſcopus Mindonienſis XXVII. Hic cum Aſturicenſi Præſule, Legatus Sanctij IV. Regis pacem Portugalliæ firmauit Anno M. CCC. 1300
XXVIII. D. Rodericus huius nominis I. Epiſcopus Mindonienſis XXVIII. Interfuit Concilio Salmantino, eius memoria ad Annum M. CCC. XIV. 1314
XXIX. D. Alfonsus huius nominis II. Epiſcopus Mindonienſis XXIX. Præſulem egit ad Annum Domini M. CCC. XXI. 1321
XXX. D. Lupus huius nominis I Epiſcopus Mindonienſis XXX. Interfuit coronationi Regis Alfonſi XI. Eius memoria ad Annum M CCC. XXX. 1330
XXXI. D. Alvarus huius nominis II. Epiſcopus Mindonienſis XXX. cognomento

cognomento *Perez de Biedma*; Interfuit victoriæ, quam Alfonſus XI. de Rege Albuhazen Granatenſi reporrauit ad Annum M. CCC. XXXVI. ad Aurienſem promotus. 1336

XXXII. D. Franciscvs huius nominis I. Epiſcopus Mindonienſis XXXII. viriliter obſidionem Nebriſſæ in Bætica repulit, ad Annum M CCC. XLIII. 1343

XXXIII. D. Gvndisalvvs huius nominis III Epiſcopus Mindonienſis XXXIII. cuius regimen peruenit ad Annum M. CCC. LXXXIX. 1389

XXXIV. D. Lvpvs huius nominis II. Epiſcopus Mindonienſis XXXIV. cognomento *de Mendoza* ad Annum M. CCC. XCIII. ad Compoſtellanam Sedem tranſlatus. 1393

XXXV. D. Petrvs huius nominis II Epiſcopus Mindonienſis XXXV. cognomento *de Velaſco*, cuius memoria ad Annum M. CCCC. VI. 1406

XXXVI. D. Alvarvs huius nominis III. Epiſcopus Mindonienſis XXXI. cognomento *de Iſorna*, tranſlatus ad Sedem Compoſtellanam Anno M. CCCC. XX. 1420

XXXVII. Ægidivs huius nominis I. Epiſcopus Mindonienſis XXXVII. cognomento *Rodriguez de Muros*, Eius memoria ad Annum M. CCCC. XXXVIII. 1439

XXXVIII. D. Petrvs huius nominis III. Epiſcopus Mindonienſis XXXVIII cognomento *Enriquez*, ex Decano Cordubenſi, obijt M. Anno CCCC. XLV. 1445

XXXIX. D. Petrvs huius nominis IV. Epiſcopus Mindonienſis XXXIX. cognomento *Ares de Bahamunde*. Huius Sedis infulas induebat, Anno M. CCCC. LIII. M. Ægidius Gonzalez Chronographus Regius aſſerit tranſlatum ad Eccleſiam Compoſtellanam, ſed de eo nihil in Catalogo à ſe confecto Tom. 3. 1453

XL. D. Alfonsvs huius nominis III. Epiſcopus Mindonienſis XL. cognomento *de Segura*, ex Decano Hiſpalenſi, eius memoria ad Annum M. CCCC. LIV. 1454

XLI. D. Alfonsvs huius nominis IV. Epiſcopus Mindonienſis XLI. cognomento *de Acuña*, ex Archidiacono Calatrauenſi, in S. E. Tolerana, tranſlatus ad Sedem Giennenſem Anno M. CCCC. LVII. Obijt Anno M. CCCC. DXXVIII. 1457

XLII. D. Federicvs huius nominis I. Epiſcopus Mindonienſis XLII. cognomento *de Guzman*, eius regiminis recordatio ad Annum M. CCCC. LXVI. 1466

XLIII. D. Alfonsvs huius nominis V. Epiſcopus Mindonienſis XLIII. cognomento *Suarez de Fuente el Sauz*, ex Caſtellæ Præſide, huius Sedis Epiſcopus, poſt Lucenſis, inde Inquiſitor Generalis, & Epiſcopus Cordubenſis. ad Annum M. CCCC. LXXIX. 1479

XLIV. D. Didacvs huius nominis II. Epiſcopus Midonenſis XLIV. cognomento *Perez de Villa-Muriel* Præſes Granatæ obtit. Anno M D. XX. 1520

XLV. D. Ieronymvs huius nominis I. Epiſcopus Mindonienſis XLV. cognomento *Suarez* Auditor Valleſoletanus, & S. G. Inquiſitionis cenſor, ac Pacenſis Præſul ad Annum M. D. XXX. Obijt Anno M. D. XLV. 1530

XLVI. D. Petrvs huius nominis V. Epiſcopus Mindonienſis XLVI. cognomento *Pacheco*, ex Decano S. E. Hiſpalenſis, poſtea ad Annum M. D. XXXVI. Ciuitatenſis Præſul, poſt Pampilonenſis, inde Segunrinus, & S. R. E. Cardinalis, & Epiſcopus Albanus Obijt Anno M. M. LX. 1536

XLVII. D. Antonivs huius nominis I. Epiſcopus Mindonienſis XLVII.

cognomento *de Gueuara*, ex Ordine Minorum. cuius elogium ſcripſit Arturus à Monaſterio in Martyrolog. Franciſcan. Die XXIV. Octobr. fol. 490. Obijt Anno Domini M. D. XLV. 1545

XLVIII. D. DIDACVS huius nominis III. Epiſcopus Mindonienſis XLVIII. cognomento *de Soto* ex Canonico, & Archidiacono Compoſtellano, Granatenſis, & Valleſoletanus Auditor, inde Segobienſis electus obijt Anno M. D. LVI. 1556

XLIX. D.F. FRANCISCVS huius nominis II. Epiſcopus Mindonienſis XLIX cognomento *de S. Maria*, ex ordine S. Ieronymi, Præſul Carthaginenſis apud Indos, ex hac Sede tranſlatus Anno M. D. LVIII. ad Segobienſem Obijt M. D. LX. 1558

L. D. PETRVS huius nominis VI. Epiſcopus Mindonienſis L. cognomento *Maldonado*, ex ordine Minorum, interfuit Concilio Tridentino, Imperatricis Mariæ Confeſſarius, Obijt Anno M. D. LXVI. 1566

LI. D. GVNDISALVVS huius nominis IV Epiſcopus Mindonienſis LI. cognomento *de Solorzano*, ex Canonico Magiſtrali Zamorenſi, obijt Anno M. D. LXXX. cum antea fuiſſet tranſlatus ad Ouetenſem Anno M. D. LXIX. 1569

LII. D. F. ANTONIVS huius nominis II. Epiſcopus Mindonienſis LII. cognomento *de Laxan*, ex ordine Minorum, patria Madridenſis, obijt Anno Domini M. D. LXXII. 1572

LIII. D. IOANNES huius nominis III. Epiſcopus Mindonienſis LIII. cognomento *del Lermo*, ex Canonico Burgenſi, interfuit Concilio Tridentino, & tandem Compoſtellanus Antiſtes electus obijt Anno M. D. LXXXII. 1582

LIV. D. ISIDORVS huius nominis I. Epiſcopus Mindonienſis LIV. cognomento *Caxa, de la Xara*, Synodum diœceſanam congregauit, & vtiles conſtitutiones inſtituit, tandem è vita diſceſſit Anno M. D. XCIII. 1593

LV. D. GVNDISALVVS huius nominis V. Epiſcopus Mindonienſis LV. cognomento *Gutierrez de Mantilla*, ad Sedem Ouentenſem tranſlatus Anno Domini M. D. XCIX. Obijt Anno M. DC. XI. 1599

LVI. D. DIDACVS huius nominis IV. Epiſcopus Mindonienſis LVI. cognomento *Gonzalez de Samaniego*, ex Canonico Magiſtrali Legionenſi: vitam exuit ad Annum Domini M. DC. XI. 1611

LVII. D. IOANNES huius nominis IV. Epiſcopus Mindonienſis LVII. cognomento *Perez de Muñebrega*, in hac Sede Anniuerſarium inſtituit, & vitam cum morte commutauit ad Annum M. DC. XII. 1612

LVIII. D. ALFONSVS huius nominis VI. Epiſcopus Mindonienſis LVIII. cognomento *Meſſia*, , ex Abbate Villa-Francæ, Archicapellanus Sanctimonialium Excalceatarum Regij Monaſterij Madridenſis. Inde tranſlatus ad Aſturicenſem Sedem Anno M. DC. XV. Obijt Anno M. DC. XXXVI. 1615.

LIX. D. PETRVS huius nominis VII. Epiſcopus Mindonienſis LXI. cognomento *Fernandez Zorrilla*, ex Portionario Cordubenſi, Epiſcopus Iaccenſis inde ad hanc Sedem tranſlatus, poſtea ad Pampilonenſem, cum prius fuiſſet Pacenſis, ad Annum M. DC. XXIII. Obijt Anno M. DC. XXXVII. 1623

LX. D. F. RAPHAEL huius nominis I. Epiſcopus Mindonienſis LX. cognomento *Diaz de Carrera*, ex ordine SSS. Trinitatis, Ter Synodum congregauit, inde tranſlatus ad Sedem Tudenſem Anno E. DC. XXX. quo obijt. 1630

LXI. D. FRANCISCVS huius nominis III. Epiſcopus Mindonienſis LXI. cognomento

cognomento *de Villa-Faña*, ex Magiſtrali Canonico Aſtorgenſi; deinde ad Vxamenſem Anno M. DC. XXXIII. tranſlatus; ubijt Anno M. DC. XXXVI. 1633

LXII. D. Ferdinandvs huius nominis I. Epiſcopus Mindonienſis LXII. cognomento *de Olea*, ex Canonico Magiſtrali Salmantino, obijt antequam huius Sedis poſſeſſionem acciperet Anno M. DC. XXXIII. 1633

LXIII. D. Antonivs huius nominis III. Epiſcopus Mindonienſis LXIII. cognomento *de Valdes*, ex Canonico Valleſoletano, illius Tribunalis Inquiſitor, poſt huius Sedis Antiſtes, deinde ad Ouetenſem tranſlatus Anno M. DC. XXXVIII. è qua ad Vxamenſem, deinde ad Carthaginenſem. 1638

LXIV. Gvndisalvvs huius nominis VI. Epiſcopus Mindonienſis LXIV. cognomento *Sanchez de Somoza, & Quiroga*, ex Canonico Magiſtrali S. E. Burgenſis, Obiit ad Annum Domini M. DC. XLIV. 1644

LXV. D. Ioannes huius nominis V. Epiſcopus Mindonienſis LXV. cognomento *Chalaz*, ex Canonico Salmanticenſi, inde ad Sedem Calagurritanam Anno Domini M. DC. XLVII. tranſlatus, adhuc viuit. 1647

LXVI. D. Franciscvs huius nominis IV. Epiſcopus Mindonienſis LXVI. cognomento *de Torres, & Grixalua*, ex Præcentore Ciuitatenſi, Prior Roncæ-Vallis, adhuc ſedem ſuam regit.

Huius S. E. Mindonienſis Catalogum Antiſtitum mihi ſuppeditarunt M. Ægidius Gonzalez Chronographus Regius in Theat. Eeeleſ. Caſtell. Tom. 3. à fol. 415. ad 438. & antiquus Catalogus MS. apud me. Nonnulla in Codice Chronographi Ægidij, quæ extra locum, & ordinem erant, ſuis proprijs locis veraciter reſtituimus, & aliquot Præſules addidimus, quos ipſe omiſerat, vt in poſterum ſeries horum illuſtrium Pontificum integra, & genuina floreſcat.

DECIMO

DECIMO SEXTO
Kal. Nouembris.
DIES XVII.

A. BEATIÆ *in Hiſpania Batica* SS. VICTORIS *Epiſcopi Beacenſis* , ALEXANDRI , *&* MVTIANI *huius vrbis Ciuium , Martyrum , qui pro Catholicæ fidei exaltatione comprehenſi , varijs cruciatibus afflicti, ad martyrij deuenere coronam.*

B. *In Oppido S. Stephani de* GVAYALBIS *in Cathalonia Dedicatio Baſilicæ* S. EMERII *eius Cœnobij Abbatis I. Cuius Acta dedimus Die XXVII. Ianuarij.*

C. BRACCARÆ *Auguſtæ in Portugallia Tranſlatio ſacrorum pignorum* S. PETRI *ipſius vrbis Epiſcopi I. quæ ex Ratenſi Oppido , quo delituerant , ad Cathedralem, ad honoratiorem locum effecta eſt , vbi honorificè ſeruantur , & religioſâ pietâte coluntur.*

NOTÆ.

A. *S. Victor, an Beacenſis , an Braccarenſis Præſul?*

SANCTVS VICTOR *Epiſcopus Beatienſis , & Socij Martyres.*] Singularis licet pia contentio eſt inter *Braccarenſes* & *Beatienſes* Scriptores noſtri ſeculi , circa locum ſedis S. VICTORIS, eiuſque diœceſis. Nam D. Rodericus de Acuña in *Catalog. Epiſcop. Braccar. n.* 50. & in *Hiſtor. Braccar.* 1. *p. c.* 101. *fol.* 423. contendit illum fuiſſe Antiſtitem *Braccarenſem* ; & hoc vt probet, refert Iulianum Archipresbyterum Toletanum in *Chron. Ann.* 473. *n.* 382. *fol.* 93. vbi in editis hæc verba leguntur : *Aliquanto priùs , ſcilicet* XVI. *Kalendas Octobris* (repone Nouembris) Beaciâ . *quæ* Bacia *dicitur , nunc* Baeza , S. VICTOR, *Epiſcopus* BRACCARENSIS , *Alexander , & Mutianus Martyres , & Concives.* Sed contra eum inſurgunt M. Ruſ-Puerta *Hiſtor. Giennenſ.* 1. *p ſecul.* 8. *c.* 2. *fol.* 219. P. Franciſcus Bilches *Hiſtor. Baëcienſ.* 1. *p. c.* 33. *fol.* 85. D. Martinus Ximena in *Annal. Giennenſ. Ann.* 743. *fol.* 90. qui enixe contendunt S. VICTOREM fuiſſe Epiſcopum *Beacienſem* , & ipſius vrbis Ciuem, & Martyrem ; aſſerentes mendum irrepſiſſe in Codice edito *Iuliani* , vbi pro Epiſcopo BEACIENSI , repoſuit Typographus , Epiſcopus BRACCARENSIS. Quod mendum pateſcere affirmant, ex MS. *Iuliani* apud D. *Thomam Tamayo* Regium Chronographum , qui eiuſmodi errorem propalauit. Cuius ſententiæ & Nos adhærere compellimur, cùm viderimus

Mendum in Codice edito Iuliani Toletani.

derimus in Bibliotheca *D. D Laurentij Ramirez de Prado*, Equitis Iacobæi, Supremi Conſilij Caſtellæ, & S. Cruciatæ Sonatoris eruditiſſimi Opera *Iuliani* manu *P. Ieronymi Roman de la Higuera* exarata, & Notis illuſtrata, vbi in loco ſuperius adducto Iuliani BEACENSIS Sedes S. Præſulis non BRACCARENSIS conſignatur. Hinc retentâ MSS. *Codicum* lectione, eum *Beacienſem* Antiſtitem conſideratione rationabili vocitamus. Eius, & Sociorum elogium exprimit Martyrologium Romanum Baronij *h. d. fol.* 644. *lit. B.* licet abſque expreſſione *Martyrologia.* dignitatis Epiſcopalis, hac ſerie: *Eodem die paſſio* SS. VICTORIS, ALEXANDRI, *&* MARIANI. Conueniunt P. Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 170. *col.* 2. P. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 223. P. Ieronymus de la Higuera in *Hiſpan. MS. fol.* 51. Conſtantius Felicius in *Ital.* 2. *p. fol.* 142. qui perperam *Alexandrum*, vocitat *Alexandrinum.* Ioannes Molanus, Alexander de Peregrinis, Petrus Galeſinius, Franciſcus Maurolycus, & cæteri recentiorum, cum Epiſcopo Equilino in *Catalog. SS. lib.* 11. *c. fin. n.* 293. Baſilius Sanctorus in *Flor. SS. Hiſpan. Tom.* 2. *fol.* 228. A veritate diſceſſit F. Franciſcus Biuarius in *Not. ad Dextr.* *Biuarij lapſus.* *in Chron. Ann.* 185 *n.* 3. *fol.* 260. qui S. VICTOREM, & Socios ad *Flauiobrigam* cultos, aſſerit eſſe hos Noſtros, apud *Beaciam* paſſos Nam vt ſupra *Tom.* 4. *Die XXI. Iulij lit. B.* recenſuimus, illos à Noſtris his fuiſſe diuerſos, cùm illi apud *Maſſiliam*, iſti apud *Beatiam* coronarentur: Illi ad Annum C. LXXXV. Iſti ad Annum DCC. XLIII. Illorum nullus Epiſcopus: Iſtorum VICTOR infulis ſublimatus. Illorum Dies Natalis XXI. *Iulij* ex Equilino in *Catalog. SS. lib.* 6. *c.* 122. Iſtorum hic *Dies*, ex eodem Equilino *lib.* 11. *c fin. n.* 293. Hinc errorem à *Biuario* contractum facile quiuis agnoſcet. ACTA Noſtrorum *Beacenſium* ſic coagulant Bætici.

ACTA SS. VICTORIS EPISCOPI BEACENSIS, ALEXANDRI, *&* MVCIANI *Martyrum in Hiſpania, ex Iuliano.*

CVM *tempore* Roderici Hiſpaniarum, *& Galliæ Gothicæ Regis, ſimulatione, & fraudibus Comitis Iuliani totius* Hiſpaniæ *regnum in Sarracenorum imperium deueniſſet, & vrbes omnes Prouinciarum eius Ducibus Agarenorum parerent, ita vt vniuerſi earum Ciues ſub victorum ſubiectione ſudarent;* *Excidium Hiſpaniæ.* BEATIA *Bætica ſplendida Ciuitas etiam aliarum ruinam fortunâ pertulit æquali.* Teodiſclus *ipſius vrbis Epiſcopus Iſmaëlitarum furorem, contuens, quo primùm Epiſcopi, tanquam Catholicæ doctrinæ Patres, poſt cæteri ciues, Sarracenorum gladio ſubiacebant, vrbem relinquens, & cum alijs Pontificibus exteram viam carpens, ad* Sarandulãm Vettoniæ *properauit, vbi cum cæteris in Eccleſia S. Saluatoris martyrio coronatus occubuit. Interim cùm Mauri totam iam* Bæticam *ſub eorum iugo tenerent, placuit Chriſtianos totius regionis ſeruare appoſitis con-* *Teodiſclus Epiſcopus Beacenſis Martyr.* *ditionibus, ne vrbium ſtrues breui dilaberentur, ſed eſſent ciues qui illas habitarent, & tributa victoribus ſoluerent, & ideò pactum extitit, vt Chriſtiani proprias domos ſeruarent, Clericos haberent, & Epiſcopos eligerent, qui* Muzarabibus *ſecundum ritum ſuæ religionis ſacramenta præberent. His etiam conditionibus* Beatia, *eiuſque Ciues intra ſuos lares manentes, cognita* Teodiſcli *Epiſcopi morte, ad electionem ſucceſſoris procedentes, hominem ad munus huiuſmodi aptum, tantis anguſtijs capacem quaritabant. Erat tunc temporis Vir quidam honeſtiſſimis moribus imbutus, ipſius vrbis accola, nomine* VICTOR, *ſacris literis plenus, pietate inſignis, modeſtiâ grauis, ſermone blandus, fidei zelo ſeuerus, omnibus* *Origo, & virtutes.* *gratus, & ſibi tantùm rigidus, cuius opinio & fama virtutum continuò electorum corda, & viſcera repleuit, adeò vt vno ore omnis electorum cœtus* VICTOREM *vocibus, & ſingultibus ſuum Epiſcopum proclamaret. Qui Dei voluntatem hanc eſſe cognoſcens, inter tot furentium tempeſtatum*

imbres, & Sarracenorum machinamenta, quibus Chriſti nomen extinguere Gentilica ſauitia ſatagebat, onus muneris accepit, & infulas Pontificatus
Infula.
induit, gratias agens Deo, quod tali ſeculo anguſtijs pleno, & miſerijs circumdato, ad ſua Eccleſia regimen illum trahere dignaretur. Igitur S. Pontifex per aliquot annos gregem ſuum catholicis paſcuis exacte nutriuit, plurimoſque, quos effera Arabum ſauitia pertubauerat, in fide continuit; alios quos neceſſitas oppreſſerat, & pene lapſos pietas ſacerdotis reuocauerat, eleemoſynis ſuſtentauit. Sed eueniens denique Agarenorum nuperrimus Gubernator, qui ſecta Mahumetis zelator acerrimus erat, pacta, & con-
Perſecutio.
ditiones Chriſtianorum ſubuertens, edictum euulgare permiſit, quo omnibus imperauit, quatenus Chriſti fidem desererent, aut gladio Sarraceníco perirent. Quâ repente perſecutione exortâ, Chriſtianorum animos timor inuaſit, quem executere Sanctiſſimus Antiſtes, noctu, diuque ſatagebat; ſed à perfidis ſatellitibus cum ALEXANDRO, *&* MVTIANO *comprehenſus, & ad Iudicis tribunal perductus, cùm nec fidem Chriſti abnegare,*
Coronatur.
nec Mahumetis vellet erroribus adhærere, capitali ſententiâ cum Socijs damnatus eſt. Quam ſatellites exequentes ad gloriam cum Socijs bis victor properauit æternam XVI. Kalendas Nouembris, *Anno Domini* DCC. XLIII. *Quorum* Corpora *Catholici colligentes illa honorifice, licet occulte circa vrbis illius murum condidêre, & vt creditur nunc reperta* Anno M.DC.XXXIII. *Quo multa ſacra lipſana Sanctorum Martyrum*
Cultus.
ibidem paſſorum, prædicentibus luminibus, & odoribus ſuauiſſimis loca ſepulturæ indigetantibus Ciuium adinuenit deuotio, & Eminentiſſimi Cardinalis D. D. Balthaſaris Moſcoſo, *&* Sandoual, *tunc Epiſcopi* Giennenſis, *qui opus illud auctorauit infatigabilis ſedulitas, qui inter Sanctos ſuæ Diœceſis celebrandos Duplici ritu decreuit, Præſtante D. N. Ieſu-Chriſto, qui cum Patre, & S. Spiritu regnat in ſecula.*

Quis Rex Sarracenorum hanc perſecutionem excitauit?

En ACTA, in quibus ſolet dubitari, Quis fuerit Sarracenorum Rex, qui hanc perſecutionem, quâ Noſtri ij SS. Martyres occubuere, excitauerit? In quo quæſito DVAS Opinantium ſententias inuenio. PRIMA ſit D. Roderici Archiepiſcopi Toletani in *Hiſtor. Arab. c.* 15. qui aſſerit, quòd Anno C. XIX. Higeræ Mahumetanorum, regnabat in Arabia *Hiſcan*, qui in Hiſpaniam miſit quendam Viceregem nomine *Aucupa* ſiue vt alijs placet *Ocha*, qui ſectæ ſuæ fuit acerrimus zelator, & per quinque annos *Bæticam* gubernauit. Aſt cum Annus C XIX. Higeræ reſpondeat ad Annum Chriſti DCC.XL & iſte ſiue *Aucupa*, ſiue *Ocba* per Quinque annos iura *Bæticis* dedit, credendum eſt, hunc fuiſſe, cuius decreto, Martyres coronatos cognoſcimus. SECVNDA ſit Albucazini Tarifi Abentarique Sarraceni Scriptoris in *Hiſtor Excid Hiſpan. lib.* 1. qui contendit ad Annum DCC. XLIII. Higeræ C. XXII. Hiſpanias tenuiſſe Mahumetum *Abdalaziz*, qui ſupremum imperium cæteris Regibus adimens, ſibi coronam tyrannice præparauit. Itaque hanc ſecundam amplecti videtur ſententiam M Rus Puerta *d. Secul.* 8. *c.* 2. *n.* 5. *fol.* 223. Quam & Nos ſequimur, cùm conſtet *Abentarique* teſtem ocularem fuiſſe.

Galeſinij gloſſema.

Nec hîc audiendus erit Petrus Galeſinius in *Martyrolog. General. SS. h. d. fol.* 143. *col.* 2. ſcribens hos SS. Martyres apud Vrbem *Romam* agonizaſſe; quia nullibi talis propoſitio inuenietur, quinimo *Baronius*, & cæteri recentiores illud gloſſema penitus reſpuentes, ignorato loco martyrij, verbum ROMÆ *Galeſinij* omiſere, vt & notauit M. Rus-Puerta *ſupr. d. ſecul.* 8. *n.* 2. *fol.* 220. Qui *c.* 3. *fol.* 225. agit de Inuentione ſacrorum pignorum, & P. Franciſcus de Bolches *Hiſtor. SS. Beatienſ.* 2. *p. c.* 13. *fol.* 287. aliquot miracula horum SS. Martyrum inuocatione recenſet.

B. DEDICATIO *Baſilicæ* S. MERII *in Oppido S. Stephani de Guialbes in Catalonia.*]

Scriptores.

De huius S. Viri admirabili ſanctitate egimus ſupra *Tom.* 1. *Die XXVII. Ian fol.* 316. *& ſeq.* vbi eius res geſtas recenſuimus ex Antiquis Monumentis, vbi etiam de hac dedicatione egimus, prout etiam egere Antonius Vincentius Domenec *Hiſtor. SS. Catalo. lib.* 2. *fol.* 5. *&* 6. P. Ioannes Bollandus in *Act. SS. Tom.* 1. *Die XXVII. Ianuar. fol.* 782.

782. *n.* 9. *in fin.* apud quos iſthæc breuis relatio perſcribitur: *Paſtquam S. Vir* Emerivs *Cœnobium* Balneolenſe *Benedictinorum ſanctiſſime rexiſſet, faſtidiens pru multitudinè virorum, ac mulierum, ad eum confluentium, ne vitam propriam maculare poſſet, tacite exindereceſſit, & ad montium cacumina, & locum commodum intra nemora Syluarum requirens, tanquam Decem ſtadijs ſeceſſit, vbi ſimilia exercendo virtutum opera, dignam vitam ducebat. Cúmque in Oratione continuo perſiſteret, hoſtis humanæ naturæ, Diabolus inuidia commotus, transformans ſe in Agelum lucis, aliquo commonebat deuiantia, ſatagens vt eum animum in errorem verteret. Sed robuſtus Vir Dei nunquam à cœpta ſemita deuiauit: quem etiam Dominus per viſionem Angelicam corroborabat, apparens ei ſæpiſſime, & manifeſte. Igitur S. Abbas, pondere carnis ſoluto, locum illum pluribus manifeſtauit iuxta fluuium, quem accolæ Fargat vocitant, ibique eius nomini Eccleſiam conſtruendam, dedicandamque prodixit, in honorem apparitionum Dei ſui, quibus dum viueret fruebatur. Sic factum, nam Abbas & Monachi Balneolenſes paſtquam S. Vir cultum venerationis promeruit, locum illum tanquam ſanctum, & Deus pedibus calcatum, & ſolibus fauoribus venerunium, plurimum extollentes, tandem in eo celebrem Baſilicam ſub eius nomine, & tutela conſtructam feliciter, & inſigni pompé dicarunt. Quæ adhuc perſeuerat, iuxta Oppidum* S. Stephani Guialbes *in Diœceſi* Gerundenſi, *Principatus* Cathaloniæ, *vbi quotannis* Die XVII. Menſis Octobris *Oppidanarum circumiacentium innumera concurrit multitudo.* Hæc de hac *Dedicatione* relata comperimus, cætera ſub ſilentio latent.

Relatio Dedicationis.

Translatio *Sacrorum pignorum* S. Petri Ratenſis *Epiſcopi Bracharenſis.*] Huius S. Præſulis & Martyris elogia, res geſtas, & agonem retulimus ſupra *Tom.* 2. *Die XXVI. April. lit. A. fol.* 759. vbi etiam *Tranſlationem* breuiter appingimus. Quam & ſuo idiomate P. Ioannes Lupus in *Martyrolog. Loſitan. h d fol.* 14. recenſuit his verbis: *Em* Braca *ú Treſladaño do corpo de* S. Pedro *Martir. Primeyro Prelado daquella antiga Igreja: do Lugar de* Rates, *oonde foy martyrizado, pero à Sè da meſma Cidade, em que foy collocado, no anno do Senhor de* M. D. LII. *pollo Arcebiſpo Dom* Baltezar Limpo *com grande veneracoõ em vn Sepulchro de pedra dourado.* Quæ Latinè ſonant: *Apud* Braccaram *Tranſlatio Corporis* S. Petri *Martyris, illius antiqua Eccleſiæ Primi Præſulis, ex oppido* Rates, *vbi martyrium conſummauit, ad Sedem eiuſdem vrbis, quæ fuit collocatum Anno Domini* M. D. LII. *per* D. Baltaſarem Limpum *Archiepiſcopum magnâ veneratione in Sepulchro marmoreo deaurato.* Huius etiam *Tranſlationis* meminere D. Rodericus de Acuña *Hiſtor. Bracar.* 1. *p. c.* 18. *n.* 19. *fol.* 96. & 2. *p. c.* 82. *n.* 5. *fol.* 359. Georgius Cardoſo *in Offic. SS. Portugal. c.* 2. *fol.* 14. *col.* 2. Eduardus Nunnius in *Deſcrip. Portugall. c.* 72. *fol.* 114 licet perperam hocce *Tranſlationis* feſtum *Die XIII.* huius Menſis enumeret. P. Antonius Vaſconcellos in *Deſcript. Regn. Luſitan. fol.* 437. *n.* 11. Cuius Acta nobis ſuppeditabit D. *Rodericus de Acuña*, ſic.

C. *Martyrologio.*

Scriptores.

ACTA TRANSLATIONIS Sacrorum Pignorum S. Petri *Ratenſis, Epiſcopi I. Braccarenſis, & Martyris, Diſcipuli S.* Iacobi *Apoſtoli, ex D. Roderico de Acuña.*

Cvm *Sedes Metropolitica* Braccarenſis *erecta fuiſſet per* B. Petrvm *eius celeberrimæ vrbis. quæ tunc* Galleciæ *caput erat, & Conuentus Iuridicus, Apoſtolum, Patrem, & Paſtorem, qui primus ibidem Euangelij ſemina iecit, quibus plurimos ex Gentilium erroribus ad Chriſti iugum attraxit, quâ de cauſa à Paganis tentus, tandem apud Ratenſem vicum martyrio coronatus fuit. Cuius ſacra lipſana ibidem condita; iacuere obſcondita, donec Imperatorum furor Romanorum ceſſauit, quo pacato, Chriſtiani illa honorifico loco reponentes, per aliquot ſeculo in ipſo Oppido* Ratenſi *fuerunt deuotiſſime venerata, Aſt euentente Anno Domini* M. D LII. *cum Eccleſiam illam Apoſtolicam regeret* D. Baltazar Limpo *Braccarenſis Antiſtes*

S. Petri Sedes, martyrium, & Reliquiarum collocatio.

D. Balsazar Limpus Braccarenſis Præſul.

poſt plures rerum heroïcè geſtarum viciſſitudines, quibus Sedem ſuam, & totum Portugalliæ Regnum illuſtrauerat, valde in corde dolens, quod Sacra S. PETRI *huiuſmodi pignora extra ſuam vrbem, , & Eccleſiam, in vico humili permaneret, rem cum Capitulo Eccleſiæ ſecreto conferens, Reliquiarum Tranſlationem breui exequendam decreuit. Hinc cum tempus aduenit, conſtructa capſula ſericis rubris paramentis amicta, ad* Ratenſe *Oppidum nocte deuenit,*

Reliquias ex Ratenſi Oppido ſuſtulit.

& collectis ſacris exuuijs, eas in theca recondidit, & eadem nocte, admirabili ſilentio cum ipſis in Braccaram *repedauit. Cum itaque in hanc fuerat expeditionem profectus Venerabilis Antiſtes, commiſerat Decano, & Capitulo* Braccarenſi, *vt interim Eccleſiam* Maximini, *quæ S. Petro dicata eſt Apoſtolo ornamentis feſtiualibus præparatam haberent, & audito Antiſtitis ſigno, protiñus omnes* Campanæ *vrbis Metropolitæ coniunctim ſonitum iubilationis emitterent.*

Braccarã perduxit.

Ergo ad prædictam S. Petri vici Maximini adhuc noctu cum Reliquijs Archipræſul accedens, ſigno dato, generali ſonitu, vrbis totius cymbala noctis ſilentium interecopere, ita vt in plurium cordibus metus rem ignorantibus, in cæteris ſucceſſum ſcientibus lætitia mixtim exoriretur. Poſt hac cognita Archiepiſcopi cura, & diligentia, turmatim vrbs tota in Eccleſiam Maximini dilapſa Reliquias ſui Primi Paſtoris, & Epiſcopi venerata eſt. Hinc Præſul cum Decano, & Capitulo ſuo ſolemniſſimam proceſſionem, cum omnibus lætitiæ manifeſtationibus, tripudijs, & iubilationibus decreuit, quæ ex Cathedrali

Recipiuntur magnificè.

Baſilica proſiliens reciperet ſacra pignora, quæ ſupra feretrum deauratum Quatuor Eccleſiæ ipſius Dignitates ad humeros ferebant, proceſſioni obuiam iret Hoc diſpoſito, & clangentibus tubis, campaniſque ſtrepitu inceſſabili reſonantibus, proceſſio ad Braccarenſem *Eccleſiam reuerſa, Sacra lipſana in Altari ſumptuoſiſſimo, ad hoc mirabiliter extructo, in medio Maioris Cappellæ repoſita. per Nouemdium fuere vniuerſis regionis illius Oppidis viſitata. Quo tempore actum fuit, de loco, quo deinceps collocanda forent, & licet, variæ fuiſſent Capitularium ſententiæ, illa obtinuit, quam Archiepiſcopus cogitauit, ſcilicet in Capella S. Petri Apoſtoli, quæ ad latus Euangelij Maioris Aræ conſpiciebatur, eo quod eſſet expeditior ad opus illud exigendum.*

Et in Cappella S. Petri Apoſtoli collocantur.

His diſpoſitis marmoreum ſarcophagum, aureis floribus, & cruſtis mirificè elaboratum conficere iubens, Capellam ſummopere lucidam reddidit, in cuius angulo ſacrarium extruxit, & Aram, qua ſacrophagus reponeretur, & in eo ſacra Reliquia, ſic magnificentiſſimè erexit, & eleuauit, vt omnibus lætitiam, & pietatem afferret. In vmbilico marmorei tumuli hocce Portugallenſi idiomate epitaphium incidere curauit:

Vbi hoc Epitaphiũ idiomate Luſitano.

AQVI IAZ O CORPO DE SAON PEDRO
MARTIR. DICIPVLO APOSTOLO
SANTIAGO. TRASLADO DA IGREjA
DERATES. POR D. BALTASAR LIMPOO
ARCEBISPO DE BRACA, A ESTA SEPOL-
TVRA QVE LHE FEZ PERA MAYOR
VENERACAÕ, E POR SER O PRIMEIRO
PRELADO DESTA IGREjA.
A OS XV.II. DE OVTVBRO DE M. D LII.

Quod Latine ſonat.

Quæ verba Latina facta ſic ſonant: Hic iacet Corpus S. PETRI Martyris, S. IACOBI Apoſtoli Diſcipuli, ex Eccleſia Ratenſi tranſlatum per D. Balthaſarem Limpo Archiepiſcopum Braccarenſem, ad hoc Sepulchrum, quod fecit Diuo ad Maiorem venerationem, & quod fuerit Primus iſtius Eccleſiæ Præſul, Die XVII. Octobris, Anno M. D. LII *Poſt hac Archiepiſcopus diſpoſuit, vt pars eius cranij reponeretur in lipſanotheca argentea, & in ſacrario ipſius Eccleſiæ cuſtodiretur, vt neceſſitatibus ſuperuenientibus inſeruiret.*

Pars cranij in ſacrario reconditur.

Denique idem Archiepiſcopus Quinque Capellanos conſtituit, qui quotidie in eadem Capella diuinum Officium

exoluere

exoluere tenentur, & Sacrum facere cuius miniſterio ex Apoſtalica conceſſione Purgatorij animæ à pœnis exoluantur, qua de cauſa innumeri diæceſis Sacerdotes illic miſſas votiuas quotidie celebrant, ad gloriam Dei Omnipotentis.

Hactenus ACTA *Tranſlationis* ſacrorum pignorum S. PETRI *Ratenſis* à D. Roderico de Acuña conſcripta de qua, & Nos meminimus ſupra *d. Tom. 2. fol.* 759. vbi & Epigramma venuſtiſſimum ſubijcimus. Qui plura de S. PETRO hoc perlegere voluerit adeat Scriptores Portugallenſes, & Bermudez de Pedraza *Hiſtoria Granaten. 1. p. c. 18. & ſeqq.* D. Prudentium Sandoual *Hiſtor. Tudenſ. fol.* 14. Biuarium ad *Dextr.* & Nos in *Poemat. Hal. de Aduent. S. Iacob. fol. 9.* & alios, vbi ad amuſſim.

DECIMO QVINTO
Kal. Nouembris.
DIES XVIII.

A. NORBÆ *Cæſareæ in Luſitania Hiſpaniæ* S. PETRI *cognomento de* ALCANTARA, *qui cum primos ibidem exoriens mundo ſpiraſſet fulgores, poſt modum virtutibus, auſteritate, & ieiunijs, ſic vitam ad mortem inſtituit, ſic mortem ex vita diſpoſuit, vt viuens, mortuus ſeculo videretur, & iam mortuus, viuus ſeculis intueatur; nam miraculis admirabilis,* ARENIS *in Abulenſi diœceſi, vltimos ſeculo ſpiritus exhalauit.*

B. VALENTIÆ *in Edetanis,* & BRACARÆ *in Gallacia Hiſpaniæ, Depoſitio vtriuſque Brachij* S. LVCÆ *Euangeliſtæ; quæ ſacræ Reliquiæ ibidem honorificè ſeruantur, & ſummâ pietate coluntur.*

NOTÆ.

BEATVS PETRVS *cognomento* de Alcantara *Confeſſor.*] Celebris huius ſanctiſſimi Viri memoria in toto iam orbe refulget, ob eius vitæ integritatem, miraculorum excellentiam, & operum inſignium magnitudinem; hinc Arturus à Monaſterio in *Martyrolog. Franciſcan. h. d. fol.* 477. ſequens cogitauit elogium : ARENIS *in Caſtella* B. PETRI Alcantarenſis, *Confeſſoris, qui genere, & vita auſteritate, atque ſummis virtutibus exornatus, dono ſcientiæ, linguarum, & prophetiæ, & miraculorum extitit glorioſus.* Sequitur Philippus Ferrarius in *Catalog.* A. *Martyrologia.*

 General.

Generol. SS. Die XIX. Octobr. fol. 409. & in *Not. fol.* 410. De eo Gonzaga in *Chron. Minor. 3. p. in Prouinc. S. Ioſeph. Conu.* 2. 5. 6. 11. & 23. Hilarion à Coſta *Hiſtor. Cathol. lib. 2. fol.* 321. Barezzus in *Chron. Minor. 4. p. lib. 4. c.* 29. Deza in ead. *Hiſtor lib. 3. c.* 52. 53. 54. & 55. F. Ioannes à S. Maria in *Chron. Prouinc. S.* *Scriptores.* *Ioſeph. lib. 1. c.* 4. 8. 9. & 12. Rapinæus in *Hiſtor. General. Recollect. Decad.* 8. *p.* 1. §. 10. 11. & 15. Sylueſter Lauallenſis de *Magnitud. Eccleſ. Roman. lib* 3. *c.* 12. §. 6. Sales *Introduct ad vit. deuot.* 1. *p. c.* 4 Algezira in *Arbor. Epilog. Ordin. Minor.* *Poyrem de Triplici Coron. Virgin. Tract.* 3. *c.* 13. §. 3. *n.* 6. Marianus in *Chron. Reformat. lib.* 4. *c.* 1. vſque ad *c.* 17. Grauina in *Voc. Turtur.* 2. *p. c.* 13. & 24. & alij apud Arturum in *Not. ad Martyrolog. Minor. lit. E.* §. 6. *fol.* 478. Eius vitam ſcripſere *Alexander Pocquellinus* Prouincialis S. Dionyſij in Gallia, & *Friardus*, Eam ſummatim ex Noſtris dabimus, vt inſtituto pareamus.

ACTA S. PETRI ALCANTArenſis Confeſſoris ex Ordine Minorum Excalceatorum, ex varijs deſumpta ſchedis.

Origo, patria, & parentes.

PETRVS *natione* Hiſpanus, *ex* Norba-Cæſarea *vrbe, quam* Alcantara *vocant, olim in* Luſitania *ſitâ, hodie in* Extremadura, *Caſtellæ Nouæ parte, comprehenſâ, ex ingenuis, & nobilibus parentibus ſtirpium & familiorum de las* Barrantes, Senabrias, & Maldonados, *ortus Anno Domini* M. CCCC. XCIX. *futuræ ſanctitudinis non pauca pretulit indicia. Nam puer, bona indolis cùm fuiſſet, & prudenti ſupra ætatem ingenio polleret, mirâ ſugacitate, ac modeſtiâ fuit exornatus, & virtutibus admodum deditus. Poſt Annum* XVI. *agens*, Franciſcanum *inſtitutam ſuſcepit, in* S. Gabrielis *Prouincia, apud Conuentum Recollectorum, vulgo de* Manjaretes *dictum, non longe ab Oppido* Valencia de Alcantara, *Anno Domini* M. D. XV. *inqua vocatione, tantâ animi contentione cœpit ſtudium perfectionis ingredi, vt non multò poſt ad omnium apicem virtutum perueniret. Cùm igitur ad Monaſterium ſupradictum pergeret, vt habitum religionis aſſumeret, eius Deus miracula vocationem firmauit; Nam cùm fluuium* Tietarem *vadare nequiuiſſet ob fluctuum exundationem, nec hominem vidiſſet, qui eum in aduerſam oram deferret, mæſtus Deum exorare incœpit, vt cœptum cordis propoſitum perficeret. O res mirabilis! continuò ſe ſuper vndas fluminis incedere nauit, & in contrario littore ſiccum pedem figens, gratijs Omnipotenti Deo actis ad Conuentum alacer properauit. Poſt profeſſionis emiſſionem Philoſophiæ, & Theologiæ operam dedit, quâ completâ Prædicator inſtitutus, noſcens Beatiſſimus Eccleſiaſtes, quantâ animi puritate, & morum obſeruatione debet pollere, qui alios corripere debet, adeò in ſe prædicationis, & correctionis munus exercuit, antequam in cæteros inſurgeret, vt cùm fuiſſet inter inſignes ſui ſeculi concionatores primus, & qui copioſiores animas peccantium à ſempiterna mortis faucibus liberauit. ſemper operibus magis, quàm verbis diſſeruit. Fuit enim B. Vir diſcretione ſummopere imbutus curialis, affabilis, & ſanctæ conuerſationis, & ab infantia ſuorum ſenſuum mortificationem curauit. Scripſit opuſculum, in quo exercitia orationis inſtituit, quod ſua ſpiritus excellentia ſpecimen manifeſtat, ex quo Venerabilis* F. Ludouicus Granatenſis *originem ſumpſit, ad conſcribendo eius inſignia opera, quorum lectione innumeri ad ſupremum perfectionis gradum deuenere, & alij peccatores à laqueis inferni liberati, æternam repromiſſionem promeruere. Eximia erat oculorum eius cuſtodia, adeò vt raro illos aperiret, niſi quando neceſſitas ineuitabilis perſuaderet. De quo illud exemplum mirabile circumfertur. Nam cùm refectorij Conuentus curam gereret, illum Guardianus reprehendit, quod vuas & mala punica, quæ in officina refectorij ſuſpenderat prædeceſſor, nunquam daret fratribus. Cui S. Vir, reſpondit humiliter ſe ea*

Minorum habitum induit.

Dei nutu flumen ſicco pede tranſegit.

Scripſit Opuſculum deuotionis.

Oculorum eius eximia cuſtodia.

nunquam

nunquam vidiſſe. Tantopere viſum cuſtodiebat, ſiquidem exiſtens officina claritate lucis conſpicua, & ambitu paruiſsima, nunquam oculos in tectum erexerat, vt videret frutices. Quod adeò obſeruauit Vir Dei, quod in menſa ad prandium recumbens, panem manu quæritabat, & cultrum, ad inſtar cæci. Communis quoque ſententia fuit inter S. Viri familiares vtriuſque ſexus, quòd nunquam illos conſpexiſſet, etiamſi pluries cum ipſis loqueretur. Fere omnes ſui Conuentus Fratres haudquaquam niſi loquentes agnoſcebat. Sciebat S. Pater optime oculos eſſe cordis feneſtras, quibus mors in animam diffunditur, & ideo ſic illos cuſtodire curauit, vt niſi ſuperiora, & cæleſtia, aliquid terrenum conſpicere negligebat.

Abſtinentia eius à cibis.

TENVITATE *cibi adeò contentus erat, vt nihil edulij caperet, niſi ſemel in triduo, & aliquãdo Octauam abſque cibo tranſigebat; pane, & aquâ & quibuſdam herbis multoties ſe reficiebat, ne verò guſtum aliquem tunc ſentiret, aqua frigidæ ſuperinfuſione, ſeu cineris aſperſione totum prãdium reddebat inſipidum. Famem nuſquam ſatiauit, aut ſitim extinxit, ſed corpus tantum ſuſtinere curabat, vt ieiunijs & macerie Deo ſuo in poſterum ſatisfaceret. Hinc illud debile & conſumptum apparebat, adeò vt ſola pellis ſuper oſſa adhærere videretur, eaque ſic pallida, & torrida, quod potiùs alicuius cadaueris forma, quam viuentis eſſentia videretur. Feruentiſsima, aſsiduaque erat eius oratio; ſæpe in ea pernoctabat, & nonnunquam raptus in extaſim, tanto ſpiritus ardore agitabatur, vt à terra in altum ſubleuatus cerneretur. Cilicium aſperrimum toto tempore vitæ detulit; diſciplinis creberrimis corpus ſuum caſtigabat non abſque ſanguinis effuſione. In Dei amore tàm ſuccenſus & ardens exiſtebat, quòd pluries iuuenis, & aliquando ſenex in media hyeme nudus in aquam vſque ad ventrem, vel etiam ad collum vſque intrabat, à qua verò poſtmodum exemptus habitum vndis plenum induebat, vt carnis titillationes ſedaret. Aliquando in oratione poſitus dum aues agros implerent, ſuper caput illas alacer recipiebat, quas vt excuteret, capillos euellere ſatagebat, vt ſanguine perfuſus in memoriam Chriſti coronæ aliquid pateretur. Sæpius officium diuinum expanſis brachijs in modum Crucis recitabat: & ſomni parcitate delectabatur, ideò nec dormiebat vnquam, niſi ſedens, ſtans, aut genuflexus, & tanta erat ſomni parcitas, quòd interdiu, noctuque, nunquam vltra horam cum dimidia dormiebat. Cùm hyemis furor gelidâ conſtellatione corpus eius vexabat, oſtium cellulæ, & feneſtra aperiebat, & palliolo depoſito, in tranſitu iacebat, donec aëris frigus corpus ſummopere fatigabat, & tunc recreationis ergo feneſtram claudebat, & corpori ſuo dicebat :* En mi corpuſcule ſatis amplum fauorem recepiſti, non eſt cur amplius angaris. *Poſt paululum, etiam oſtium cellulæ reſerabat, & corpori ſuo eiuſmodi delectamenti fauorem impingebat. Denique palliolum adſumens iterum orationi inſtabat. Quem multoties exoluere viſus eſt apertis brachijs, & oculis in cælum fixis per horæ vnius ſpatium. Tantus in oratione erat ſpiritus feruor, quòd ſæpe quiritatus emitteret terribiles, & formidabiles, adeò vt cæteros fratres deterreret, hinc mentis exceſſu, aliquando in aëre ſæpe proprijs pedibus velociſsime currebat ad cellulam, ne videretur, intra quam incluſus orationem finiebat; vbi multoties cum generis humani inimico ſpiritualiter, & corporaliter præliabatur, qui tantam ſanctitudinem ferre non valens, ad maiorem S. Viri gloriam, continuò illum inſectabatur. Sedulò cùm Sacrum faciebat in extaſim raptus in aëre eleuabatur, cùm Chriſto, & Angelis, aut Diuis alloquens. Sæpenumero S. Vir in hortum Conuentus, vbi erat Crux affixa, deſcendebat, & coram eius effigie genuflexus orabat, & quadam die viſus fuit à Fratribus in aërem raptus, extenſis brachijs, & oculis in Crucem fixis, ſupra cuius Patris caput nubes lucida inſiſtens, è cuius oculis radius dilapſus ad Crucem cernebatur, ſole clarior, & ſplendidior, & ita per aliquot temporis perſeuerauit extaticus.*

Feruens oratio.

Alia exercitia mortificationis.

Lucta ſpirituales & corporales cum dæmonibus.

Caſtitas eius.

CASTITATIS *amantiſsimus erat, ideoque ab aſpectu mulierum ſem-*

per

per abhorruit, nec aliquam vidit, aut cognouit; cuius veritatis ſingulare exemplum fuit, nam cùm quædam nobilis, & honeſta fœmina S. Viri deuotiſsima dùm Abulæ *extitit, fuiſſet, & poſtmodum* Vallifoletum *concederet accolatus cauſâ, aduentum* S. PETRI *in illam vrbem agnoſcens, protinus ad eum viſitandum accurrit. Quæ in medio allocutionis S. Viro dixit.* Pater mi robuſtiorem,& ſpecioſiorem vidit me Paternitas veſtra, dum Abulæ fuiſſem. *Cui B. Pater dixit:* Sicut nunc, olim te vidi filia, hinc nullam in te conſpicere potero differentiam. *O optimum reſponſum: quo ſignificauit nullibi oculis corporeis illam conſpexiſſe. In perferendis periculis, perſecutionibus, & laboribus proculdubio ſingulariſsimus fuit. Nam talis erat eius*

Patientia eius. *patientia, dum patiebatur, quod lætaretur in illis, & gloriabatur in Domino, quando fortior erat perſecutionis procella. Quia ſic paſsiones hominis, & carnem habuit ſubiectas, & mortificatas ſpiritui, & rationi, quod licet homo eſſet, nihil præter formam hominis haberet. Hinc elicitur qualis fuit in eo hominum conuerſatio, & amor Dei, quod iſtum amplectebatur enixius, & illum reſpuebat ardentius. Humilitatem ſummè excolebat, ita vt in eius*

Humilitas eius. *exiſtimatione ſe indignum terra, quam calcabat, iudicaret, ſeque inter mundi peccatores ſceleratiorem eſſe crederet. Ideo cum* Carolus V. *Imperator, &* Ioanna Philippi II Hiſpaniarum *poſt* Regis Catholici *Soror illum eligerent in Confeſſarium, & in Regalem Curiam reducerent, ille munus hoc præ humilitate recuſauit, & curia vale dicens in ſuum Conuentum ſarcinâ illa depoſita repedauit. Hinc euenit, quod quo plus humiliaretur, eo magis honoraretur, tum ab Epiſcopis, & Magnatibus, tum à Sanctis Viris, & ab ipſo Domino omnium ſaluatore Chriſto, qui illi pluries viſus eſt inſeruire.*

Donum prophetiæ quale? *Dono prophetiæ clariſsimus fuit, vt ex multis exemplis probatis apparet. Educauerat ab infantia S. Vir quendam iuuenem ſanguine illuſtrem, quem ſummopere omnes virtutes perfectionis edocuit, adeo vt adoleſcens vitæ ſpiritualis ſanctiſsimi Magiſtri veſtigia, vt poterat, & ætas permitteret ſectaretur. Euenit aliquando, quod nuntiatum eſſet adoleſcenti, ſe ab mortem patrui amplum maioratum adquirere, in quem iure hæreditario ſuccederet. Huius relationis nuntio alacer factus, protinus ad poſſeſsionem capiendam maioratus illius animum applicuit.* S. PETRVS *vt adoleſcentuli paſsionem agnouit, illum à propoſito auertere curauit, quod cum conſequi varijs monitionibus nequiuiſſet, ſic ſecreto iuuenem alloquitur:* Magnam in te, ô miſer, lætitiam conſidero,& ſi intelligeres quæ tibi contraria euentura ſunt, conſilium meum arriperes Memento fili quæ didiciſti à me, & quoties cum in oratione à Domino dona recipiebas eximia, accedebas ad me, & deſideria pro amore Dei perferendi labores, & opprobria propalabas. *Cui iuuenis:* Pater mi, adhuc ea ipſa deſidero, & deinceps in omnibus futuris euentibus miſericordiarum Dei mei haud obliuiſcere curabo. *Tunc B Pater adiecit.* Ergo ſi breui tempore maioratum, quem poſſidere deſideras, perdideris, & alium poſſeſſorem agnoueris, exultabis in Domino? *Reſpondit iuuenis:* Exultabo: nam pro terrenis & futilibus cœleſtia perdere nolo. *Poſtea S. Vir ſubiungit:* Et eſto quod vnà cum maioratu, honorem amiſeris, glorificabis Dominum patienter? *Iuuenis dixit:* Vtique Pater, ſi & Chriſtus pro me hominem egit. *Tunc S. Magiſter addidit:* Et ſi poſtquam maioratum, diuitias, & honorem amiſeris, omnes propinqui, conſanguinei, & genere coniuncti non ſolum dereliquerint te, ſed te perſequentur ad decem, gratias ages Domino confidenter.? *Iuuenis ad hæc totus mutato colore commotus reſpondit:* Pater mi, dum perſecutio cuſtodiat animam meam, licet in cæteris rebus humanis digladietur, patiens ero propter Chriſtum. *Iterum* S PETRVS *adiecit:* O fili: Quid ſi anima tua, vna cum ſuperius recenſitis, per aliquot horarum ſpatium, à Deo alienata, & perdita ob hæreſim fuerit; & tu S. Inquiſitionis carceribus mancipatus iudicatus hæreticus, ſacco bene-

dicto

dicto indutus, & in extremo infamiæ poſitus extiteris, patientiam habebis? *Adoleſcens hæc ſine ſenſu exaudiens, reſpondit*: Deus liberet animam meam à perditione, & pedes meos à lapſu, vt nunquam à fide deficiam. *Denique S. Vir dixit*: Vale fili, & eſto patiens in his, quæ acciderint tibi & memento miſerationum Dei Noſtri: *Tunc iuuenis relicto Magiſtro, iter arripuit, in cuius mediullio quendam hominem doctum, & doctrinis egregium inuenit, licet hæreſi maculatum, cum quo de fide diſſeruit, ſed adoleſcens incautus, & ſimplex Doctoris ſuxit errores, in quibus per viginti quatuor horas contumax permanſit hæreticus, quarè ab Inquiſitoribus captus, carceratus, & conuictus, tandem ſacco benedicto damnatus eſt, ob idque maioratu priuatus, à matre, fratribus, & conſanguineis relictus, & exul à Regia Curia miſere vitam tranſegit, dolens in animo de neglectis conſiliis S. Viri, qui omnia quæ ei euenerant, prædixerat, vt ipſe poſtmodum faſſus eſt. Cum aliquando apud* Valleſoletum *demoraretur, quandam honeſtiſſimam fœminam viſitandum iuit, & poſtquam illam alloqueretur, in extaſim raptus eſt, in qua in hæc verba murmurans dixit*: Præſto è purgatorij pœnis liberabitur. *Qui præſentes erant S. Virum de prædictis interrogantes, nihil reſpondit, & ſurgens, dixit ægrotæ, illi benedictionem impartiens*: Deus comitetur te ô anima benedicta. *Quibus dictis, ægrota ſpiritum exhalauit, relinquens omnes adſtantes tantæ fortunæ inuidos, cum ipſi intelligerent ex antecedentibus, illius animam in æternam ſalutem pergere, quam ſeruo ſuo Deus in extaſi reuelauerat, quis licet hoc occultare curauit, Dominus illud propalare diſpoſuit, ad ſui gloriam. Aliquando* S. PETRVS *cum iter ageret choriſtâ comitatus, cui nomen* Gaſpard à S. Ioſeph, *euenit quod iſte ſiti fatigatus S. Virum longius præiret, & ad flumen accedens, abſque S. Patris licentia, aliquantulum bibit. Quem cum poſtea S. Vir aſſequeretur, dixit illi*: Quia ſine licentia auſus es bibere, Dominus tibi pœnitentiam dabit, & febrem, ita vt, quod cum ea remanebis in loco proximo, à qua non liberaberis, niſi in talem diem, quo ego pro te mittam. *O res mirabilis! nam his dictis, protinus choriſtam febris valida aggreditur, qua laborauit, ad tempus vſquè à Seruo Dei conſtitutum.*

Ægrota ſalutem animæ prædicit.

Choriſtæ morbum vaticinat.

MIRACVLA *innumera Deus cum eo operatus eſt, ex quibus illud celebre: Nam cum aliquando propter obedientiam ex* Placentina *vrbe ad* Norbam Cæſaream. *ſeu* Alcantaram, *eius patriam feſtinus pergeret, dum ad* Tagum *flumen accederet. fluminis eiuſmodi vndas mirum in modum creſcentes, & exundantes conſpexit, propter quod, & propter noctis obſcuritatem in aduerſam oram tranſigere periculoſum erat, ſubſtitit, & toto corde Deum orans, nullo mouente, eoque nec intelligente, flumen tranſegit, & luminis claritate perductus, domunculam aduenit, & Scaphorium inueniens, vt illum in barcula in aduerſam partem deferret fluminis expetebat. Tunc Nauclerus deſiderans ſcire, quo iter dirigebat, itineris metam interrogauit, quam cum dixiſſet S. Vir, & quod in Oppidum* Garrouillas *tendebat, Nauclerus admiratione repletus dixit Seruo Dei, quod nequaquam barcula indigebat, cum iam ex aduerſo flumen relinqueret, & mane facto, miraculo cognito, gratias egit Deo. Quod & ſimile miraculum etiam ei accidit iuxta Durium flumen ex* Vallisoletto *veniens ad barculam quam* Boëzilos *vocitant. Poſt hæc ipſe S. Vir cum aliquando iter egiſſet cum Religioſo Choriſta, qui propter itineris longitudinem aliquid edulij in manicis ferebat, illud S. Pater agnoſcens, Choriſtam reprehendit, & edulia proijcere præcepit. Itinere ingreſſo, cum Choriſta deficeret, orauit pro eo, & dixit ei*: Frater inter frutices illos inuenies eſcam, quâ poſſis famem ſedare. *Choriſta locum adiens inuenit fontem limpidiſſimum, & candidiſſimum panem quo S. Vir, & frater ille cœleſti pane refecti, iter ſunt proſecuti, cum eum gratiarum actione. Cum aliquando* S. PETRVS *ſacrum faceret, &* S. Tereſia à Ieſu *præſens eſſet, vt ſacrô ſinaxi reficeretur, vidit* SS. Franciſ-

Flumen tranſigit Dei ope.

Pone cæleſti reficitur.

cum, & Antonium, qui ille Diaconij, iſte Subdiaconij officijs, & miniſterijs uterentur. Et ipſa S. Tereſia, dum S. Vir in domo cuiuſdam Nobilis viri ederet, D. N. Ieſum-Chriſtum vidit, qui S. Patri manu propria miniſtrabat eſculenta, & poculenta, & alia ad eſum neceſſaria, linteumque ad manuum ablutionem præbebat. At cum iam Guardianatus, Diffinitoriatus, ac Prouincialatus munera ſæpe in Prouincia S. Gabrielis ſumma cum laude exercuiſſet, in Prouinciam S. Ioſephi tranſijt, pro qua labores non paucos ſuſtulit. Nam ad inſtantiam Patrum eiuſdem, Generalis Magiſtri, atque Apoſtolica Pauli IV. Summi Pontificis auctoritate, Commiſſarius cum poteſtatis plenitudine delectus Capitulum celebrauit, ac Cuſtodiam ipſam in Prouinciam, ſub antiquiori titulo S. Ioſephi, Anno M. D. LXI. erexit; quam paulo poſt ad obedientiam Miniſtri Generalis totius Ordinis reduxit. A multis retro diebus S. Vir varijs doloribus, & ægritudinibus vexatus vitam agebat, & cùm tunc temporis in Conuentu S. Andreæ, quem in Oppido Arenas, del Monte dicunt, moraretur, cœpit prolixius, eiſdem infirmitatibus grauari, & cùm Medicus illius oppidi Sancti Patris morbum prorſus grauem agnoſceret, eum in domum ſuam curandum decreuit. Poſt aliquos verò curationis dies, cum iam S. Pater mortis ſuæ imminentem terminum præcognoſceret, amica Medico dixit: Doctor quando iter faciemus? Ille reſpondit: Citò Pater. Qui valde alacer dicere cum Pſalmiſta cœpit: Lætatus ſum in his quæ dicta ſum mihi, in domum Domini ibimus. Et tunc totam illam noctem in vitæ præteritæ peccaminum deploratione conſumens, ſe ad Sanctorum Sacramentorum receptionem præparauit. Adueniente diluculo illis feruentiſſimo cordis affectu ſuſceptis, animam puriſſimam Deo reddidit, præſentibus Chriſto, & eius Virgine Matre, & Ioanne Euangeliſta, alijſque innumeris, Die XVIII. Menſis Octobris, Anno Domini M. D. LXII. cum LXIII. ætatis annum ageret, poſtquam per XLVII. integros Altiſſimo in maxima cordis puritate, ſpirituſque feruore famulatus eſſet. Poſt S. Viri glorioſum exitum Corpus eius eleganti ſpecie decoratum apparuit, & cubiculum, quo vitam exuit, ſplendore, odore cœleſti refertum. Cognitâ denique per Oppidi accolas S. Patris ſuauiſſimâ dormitione, omnes turmatim accurrunt ad locum, quo eius ſacra pignora in lectica erant, vbi miracula Deus S. Viri interceſſione patrauit. Et horâ conſueta illud ad Conuentum S. Andreæ deferendum, & tumulandum cœptum eſt; & licet tunc temporis magnopere plueret, illicò ac Corpus extra tectum domus proſilijt, pluuia ceſſauit, vſque in Monaſterium ingrederetur, & tunc denuò pluere cœpit. Quinimo & cerei, qui accenſi erant, vt Corpus comitarentur, ſemper inextincti, licet validus ſpiraret ventus, remanſerunt, & quòd plus fuerat, quod nec gutta minima ceræ conſumpta eſt. Poſt Quartum igitur annum ſepulchrum eius apertum fuit, & Corpus integrum repertum, & ſuauiſſimo odore, & liquore olei inſtar coopertum. Quibus miraculis, & alijs prodigijs permotus Gregorius XV. Pontifex Maximus conceſſit per ſuum Breue Apoſtolicum Anno M. DC. XXII. vt in toto Ordine Minorum celebraretur feſtum S. PETRI de communi Confeſſoris non Pontificis, eumque in Sanctorum numero retulit.

Munera in Ordine ſuo.

Moritur.

Sepultura.

Cultus:

HÆC per compendium ACTA deſcripſimus, nam prolixiora recenſere hactenus nobis haut viſum fuit, cum ea paſſim Latina, Hiſpana, & Gallica circumferantur. Ad eius Tumulum hocce Epigramma Verſificator quidam non inuenuſtus apponere curauit, quod & Nos referre non grauabimur.

Conditur hoc Tumulo PETRVS de Alcantara, *cuius*
Sanguinis illuſtris indicat Orbe genus
Nobile principium. Cuius virtutis origo,

Dum

Dum vixit, terras, aſtraque celſa replet.
Hic patriam deſerens Franciſci *limina quærit,*
Quis humilis Chriſtum corde ſequatur amans.
Ad tantum demùm virtutis adire cacumen
Eſt viſus, cunctos quòd ſuperaret adhuc.
Nam caſtus vixit, pius, & ſine crimine rectus;
Singulis omnis erat, omnibus vnus idem.
Ingenio pollens, doctrinâ oppletus, & ingens
Prædicator item, probat vt eius opus.
Meritis excelſus ſcandit per climata cœli,
Prodigijs clarus orbes amore replet.
Texuit hic vitam quaſi moriturus, & ipſe
Mortem compoſuit, viueret vtque diu.

Cæterum alia elogia quæ in Beatificatione S. Patris ſcripſere Noſtrates nondum aſſequi potuimus, ideò illa omiſimus. Bullam ſuperius recenſitam refert *Alexander Pocquelin* poſt eius vitam.

Topographia.

NORBA CÆSAREA. Vrbs vetuſtiſſima Hiſpaniæ Vlterioris in Luſitania antiqua ex Ptolemeo *lib. 2. Geograph. Tabul 2. Europ. c. 5. fol.* 19. Plin. *lib. 1 Hiſtor. c.* 3. Quam hodie dicunt ALCANTARA in *Extremadura* Sitam, non procul ab *Emerita*, *Caſtris Cereris*, *Turri Iulia*, & *Ambracia*; vbi nunc ſacer Conuentus *S. Iuliani Ordinis Militaris* inuiſitur, de qua, & Nos alibi.

B.

FESTVM *Reliquiarum* S. LVCÆ *Euangeliſtæ in Hiſpania.*] Celebre eſt apud *Braccaram* Auguſtam, & *Valentiam* ob BRACHIA ſingula, quæ vnaquæuis illa Cathedralis Eccleſia obtinet, & veneratur; & apud Cœnobium *Aniagenſe* Ordinis Carthuſienſis ob MANDIBVLAM ibidem adſeruatam & cultam; & alibi in Hiſpania, maxime *Toleti* ob Templa eidem Euangeliſtæ dicata. Quorum ecphraſin probare compellimur, vt inſtituto pareamus. De BRACHIO apud *Braccarenſes* audi P. Antonium Vaſconcellos de *Regib Luſitan. c. 1. Vit. Comit. Henric. n.* 15. *fol.* 8. agens de eo ſic: *Acceptas iniurias capaci pectore excoquens, ex itinere* Byzantinum *Imperatorem iterùm conuenit, à quo plures Diuorum Reliquias accepit, in ijs ſummi pretij* BRACHIVM S. Lucæ, *quod non minore religione in huius expeditionis teſtem* Braccaræ *in Sacrario adſeruatur, quam aliud eiuſmodi* Euangeliſtæ *in Templo Maximo* Valentiæ *in Hiſpania Tarraconenſi.* Eadem dixit in *Deſcription. Portugall. fol.* 559. *n. 27. in fin.*

Braccaræ Brachium S. Lucæ ſeruatur.

QVATENVS ad poſſeſſionem alterius BRACHII S. *Euangeliſtæ Lucæ* in Sacrario S. E. *Valentinæ* in Edetanis Hiſpaniæ, teſtes oculares inuoco Gaſparem Scolano *Hiſtor. Valentin. 1. p. lib. 5. c. 2. fol.* 897. Solorzano in *Sacrar. Valentin. fol.* 157. A quibus & Nos ſupr. *Tom. 3. Die VII. Maij. fol* 109.

Valentiæ aliud eiuſdem Euangeliſtæ Brachium.

QVOD ad MANDIBVLAM attinet, videndus M. Ægidius Gonzalez Chronographus Regius in *Theatro Eccleſ. Caſtell.* & Didacus Colmenares *Hiſtor. Segobienſ. c. 27. §. 14. fol.* 316.

Mandibula in Monaſterio Aniagenſi.

DECIMO QVARTO
Kal. Nouembris.
DIES XIX.

A. AVRELIANIS *in* Carpetania *Hiſpaniæ* S. VERANI *Epiſcopi* Tarraconenſis, *qui cùm Maurorum in populo ſibi commiſſo conſpectaſſet ruinam, & totius* Hiſpaniæ *circumſpectaſſet excidium, à ſede expulſus,* Toletum *veniens, vbi à* B. Concordio *Regiæ vrbis Epiſcopo benigne ſuſceptus, cum eo miſerabilem Chriſtianæ Religionis deplorauit ſtatum, donec ab vrbe expulſus, in* Aurelianenſi *tractu, virtutum, & miraculorum operibus flagrans, requieuit in pace.*

B. CORDVBÆ *in* Bætica *Hiſpaniæ* S. LAVRÆ *Viduæ, &* Cuteclarenſis *Cœnobij Abbatiſſa, quæ cùm aliorum Sanctorum pro fide coronatorum veſtigia diſcuperet inſectari, Arabum Iudicem adiens, Chriſti veritatem explanat, Machumeti errores detegit, eius ſequacium ſcelera obiurgat; hinc comprehenſa, fuſtibus impetita, & in cacabo feruentis picis pleno immiſſa, tres horas in cœleſtibus laudibus, diuino munere complens, martyrij laurea,* LAVRA *Martyr cœlos intrauit.*

C. VALENTIÆ *in* Edetanis *Hiſpaniæ* S. LVDOVICI *cognomento* BELTRAN, *qui ex Ordine Prædicatorum alumnus, ſic abſtinentiæ, obedientiæ, Religionis, charitatis, & omnium virtutum ſpecimina coaceruauit, vt in qualibet profiteretur inſignis, quibus, & miraculis clarus obdormiuit in Domino.*

D. CARDONÆ *in Cathalonia* Tranſlatio *ſacrorum aliquot pignorum* SS. EMETHERII, *&* CELEDONII *Martyrum* Calagurritanorum, *quæ honorificis aſſeruatæ ſarcophagis, à proprijs, & exteris religioſâ pietate coluntur.*

NOTÆ

NOTÆ.

A.

SANCTVS VERANVS *Epiſcopus* Tarraconenſis *Confeſſor.*] Plures fuiſſe huius nominis ſanctiſſimos Epiſcopos, ex eo patet, quòd Eminentiſſimus Cardinalis Cæſar Baronius in *Not. ad Martyrolog. Roman. h. d. lit. F. fol.* 648. Quinque enumerat, Primum hunc in *Territorio Aurelianenſi* occumbentem. Secundum *Cabilonenſem*, de quo S. Gregorius Turonenſis *Hiſtor. Francor. lib.* 3. *c.* 31. qui claruit ad Annum D. LXXX. Tertium *Lugdunenſem*, de quo Petrus Equilinus *Catalog. SS. lib.* 10. *c.* 50. licet cum *Canalicenſi* confundat, vt notauit Theophilus Raynaudus in *Indicul. SS. Lugdunenſ. fol.* 375. & vixit ad Annum CCCC. LX. Quartum *Vencienſem*, cuius meminit Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS. Die XI. Nouembr. fol.* 439. claruit ad Annum CCCC. LXV. vel circiter. Quintum *Caulliceńſem*, de quo idem Ferrarius in *d. General. Catalog. SS. Die XIV. Nouembr. fol.* 443. vixit ad Annum D. LXXXVIII. vt placet *Baronio*. Quibus & Nos Sextum addimus, ſcilicet *Piſanum*, cuius meminit idem Ferrarius in *d. Catalog. General. SS. Die XXVI. Octobr. fol.* 419. eumque fuiſſe *Martyrem* affirmat, eiuſque ſacrum *Corpus* ex alia parte tranſlatum, *Piſis*que conditum ſcribit. Ex quorum relatione pateſcit, VERANVM Noſtrum, & Epiſcopum *Tarraconenſem*, diuerſum eſſe à *Cabilonenſi*, *Lugdunenſi*, *Vencienſi*, & *Canillicenſi*, ad quod aſſerendum temporum, ſedium, & euentuum, diſcrimina ſuadent: cùm conſtet Noſtrum viuere deſijſſe ad *Annum* DCC. XLIV. Epiſcopumque *Tarraconenſem* egiſſe. Quod Luitprandus in *Chron. Ann.* 744. *n.* 219. his verbis probat. *In* Carpetania, *tractuque* Aurelianenſi S. VERANVS *exulat*, *Epiſcopus* Tarraconenſis. *Colitur* XIX. *Octobris*. Sequitur Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. Ann.* 743. *n.* 381 *fol.* 91. hac ſerie: *Succeſſit Sinderedo B. Pontifex* Concordius, *Archidiaconus Vrbani*, *Vir egregie doctus*, *pauperum compatiens*, & *in ſubeundis pro grege periculis alacer*, & *promptus. Hic excepit tectis*, *domoque* S. VERANVM *Epiſcopum* Tarraconenſem *exulem*, & *Virum mirificum*, *qui non multo poſt in* Carpetania, *tractuque* Aurelianenſi *ſancte moritur*, *Die* XIX. *Menſis* Octobris, *cuius* Corpus *defertur in Toletum*, & *tunc multis cum lachrymis Muzarabum*, & Concordij *Pontificis in Æde* S. Iuſtæ *honorifice ſepelitur*. Hinc iam *Baronij* hæſitantiam ſedabis, qui dubius de Sede Noſtri S. Præſulis hallucinatur, ſuſpicans illum, de quo *Martyrologium Romanum* hoc die in *Tractu Aurelianenſi* occubuiſſe refert, fuiſſe Epiſcopum *Cabilonenſem*, cùm inter *Aurelianenſes* Antiſtites non numeretur. Quia vt ex Noſtris liquet Hiſtorijs, cuius mentio eſt in Martyrologio Romano, his verbis: *In Territorio* Aurelianenſi *Depoſitio* S. VERANI *Epiſcopi*; intelligi debet de VERANO *Tarraconenſi* Præſule, qui in Tractu *Aurelianenſi* Carpetaniæ in *Hiſpania*, non verò in *Gallia*, exul vitam finiuit. Hinc etiam venit reſpuenda aſſertio Andreæ Sauſſay in *Martyrolog Gallican. Tom.* 2. *h. d. fol.* 1182. *in Supplement.* vbi *Canillecenſem* Pontificem cum hoc Noſtro confundit, cùm re verâ nihil ille cum hoc Noſtro commune habeat, vt ſupra recenſuimus. De Noſtro præter Romanum Martyrologium, etiam *Caſtellanum* P. Dionyſ. Vazq. *fol* 171. *col.* 2. Luſitanum Ioan. Lup. *fol.* 225. Luitprandus *d. n.* 219. Iulianus *d. n.* 381. D. Thom. Tamayo in *Not. ad Luitprand. fol.* 130. P. Higuera *fol.* 401 M. Rus-Puerta *Hiſtor. SS. Giennenſ.* 1. *p. ſecul.* 8. *c.* 2. *n.* 3. *fol.* 221. P. Antonius Quintana-Dueñas *Hiſtor. SS. Toletanor. fol.* 418. Ex quibus ſic eius ACTA deſcribimus.

Quot Sancti nomine Verani fuere?

S. Veranus Tarraconenſis Præſul ab illis diuerſus.

Baronij aſſertio diluitur.

Et Andreæ Sauſſay.

Scriptores.

ACTA S. VERANI TARRACOnenſis Eccleſiæ Pontificis, & Confeſſoris, ex Epitaphio, & alijs Scriptoribus.

Origo. VERANVS *natione* Hiſpanus, *& Ciuis* Tarraconenſis *in Hiſpania Citeriori, cùm poſt quàm Sarracenorum Hiſpanias irruentium lues totum regionis angulum occupaſſet, & vrbem illam præclariſsimam inuaſiſſent, ad illius Metropoliticæ Eccleſiæ faſtigium meritis interpellantibus deueniſſet,* *Sedes.* *iura ſuis Muzarabibus conſeruare diſpoſuit. Sed Arabum inſolens crudelitas aduerſus integerrimum penitùs Paſtorem inſurgens, illum vitâ priuare decreuit. Aſt fidelium turba Antiſtitem è medio tollens, ex vrbe diſ-* *Exilium.* *cedens* VERANVS, *& ſuis vale dicens, exul* Toletanam *vrbem ingreditur. Qui à* B Concordio *Regiæ vrbis Pontifice benigne ſuſceptus, illi pro vt illa ferebant tempora ſumptus congruos, vt Sanctorum Patrum decretis inhæreret adſignauit. Igitur cùm S. Vir per aliquod temporis ſpatium apud* Toletum *egiſſet, deſiderio perfectioris occupationis, & vt animæ ſuæ* *Seceſſus.* *ſaluti conſuleret, vrbem Regiam deſerere conſtituit, & à Sanctiſsimo Præſule* Concordio *obtentâ facultate, in agrum* Aurelianenſem, *qui non procul ab* Olcadibus *Carpetaniæ conſpicitur, ſeceſsit. Idem Beatiſsimus Antiſtes ſic vitam texuit pijſsimam, vt virtutibus clarus, & miraculis inſi-* *Mors.* *gnis, gloriam promereretur æternam Die* XIX. Octobris, *Anno Domini* DCC. XLIV. *Cuius* Corpus à S. Concordio *in lectica honorifice compoſitum,* Toletum *transferre curauit, & in Eccleſia* S. Iuſtæ *Toletanorum lachrymis ſepeliuit, vbi cultu honorifico in poſterum venerationem accepit. In cuius ſarcophaga, hoc poſuit Carmen Sepulchrale* S. Concordius.

Sepulchrum, & Epitaphium.

Continet hic tumulus VERANI *Præſulis oſſa;*
Tarraco *quem relegat barbara in exilium.*
Hic fuit illius vrbis Præſul, origine Ciuis,
Tempore dùm Maurus omnia calcat Arabs.
Sed cùm iura Dei ſanctus ſeruare potenter
Procurat; Maurus inſtruit inſidias.
Tunc Sanctus Præſul, proprijs comitantibus, vrbem
Deſerit; & Noſtram ſanctificauit humum.
Aureliæ *moritur clarus, quem Aſtra, Poliqúe*
Inluſtrant; Corpus Iuſta ſed Alma tenet.
Hæc Concordius *illi inſcripſit carmina Præſul;*
Sit memor vt Noſtri, Vrbis, & Orbis idem.

Epiſcopi à ſuis ſedibus pulſi, in alijs recipiendi ſunt ex Concilio Sardicenſi. Sepulchrale hocce Carmen mihi ſuppeditauit Codex meus MS. *Auli Hali*, quo mirifice *Luitprandi*, & *Iuliani* ſententia probatur, nec aliquid quod addatur habemus; niſi velimus adnotare qualiter à SS. Patribus ſtatutum fuerit, vt Epiſcopi à ſuis ſedibus pulſi, in alijs Ciuitatibus recipiantur benigne & humane, quod probat Concilium Sardicenſe *Canon.* 21. & notauit P. Higuera ad *Luitprand. d. n.* 219. *fol.* 402. Hinc etiam in Hiſpania hoc decretum obſeruatum legimus, tempore Sarracenorum, quo Epiſcopi à ſuis Sedibus eiecti, apud *Ouetum* recepti, ſuas manſiones habuere conſignatas, & eleemoſynas ad eorum ſuſtentationem, vt inquit *Iulianus.*

AVRELIA. Vrbs antiqua *Hiſpaniæ* in *Carpetania* prope vrbem *Olcadum*, quam

Ocaña

Ocaña dicunt, & nunc hæc AVRELIA vocitatur OREXA, vt notauit P. Higuera *d. n.* 219. *fol.* 401. Alia etiam fuit AVRELIA in Hiſpaniæ *Vettonibus*, quam adhuc Noſtri ORELLANA vocitant; ſed hæc diuerſa à *Carpetanenſi*, quâ S. Præſul vitæ finem impoſuit. Nam illa diœceſis *Toletana*, iſta *Placentina*. *Topographia.*

S. LAVRA *Vidua, & Martyr Cordubenſis.*] Huius ſanctiſſimæ fœminæ memoria, & nomen huc vſque delituit, niſi *Cypriani* Archipresbyteri *Cordubenſis*, & *Luitprandi* Subdiaconi *Toletani* opera, & ſcripta è tenebris eruta prodirent. Nam licet *S. Eulogius* Noſter certamina SS. Martyrum Cordubenſium ſcripta reliquerit, tamen illorum tantùm quos, dum vixit, effrenis Sarracenorum perſecutio cruciauit, non verò quos poſt S. Viri coronam gladius abſumpſit. Sed cum hæc Beatiſſima Vidua poſt mortem *Eulogij* noſcatur coronata, ideò tantum non potuit habere Chronographum. De ea ſic loquitur Luitprandus in *Aduerſar. n.* 281. *fol.* 510. apud *Ramirez*. Et iſta compaginat: *Ætate mea repertum eſt* Cordubæ *Corpus* S. LAVRÆ *Martyris, ante* XC. *& amplius annos à Sarracenis occiſa. Hæc erat de nobiliſſimo genere Muzarabum* Cordubenſium, *& cum* S. Aurea *Cutheclarenſi Abbatiſſâ ſpeciali neceſſitudinis vinculo coniuncta. A parentibus nobili viro data in matrimonium, duas ſuſcepit filias; cum quibus poſt Sex annos eo viduata, ad Monaſterium* S. Aureæ *ſe recepit: Sed* Aurea *paulo pòſt, Anno videlicet* DCCC. LVI. *martyrali ſanguine laureata,* LAVRA *in eius locum aſſumpta, Nouem annos Monaſterium gubernauit: quo tempore miros virtutum omnium fecit progreſſus, orationi, & corporis macerationi ſemper intenta. Tandem ad Iudicem Sarracenorum, famâ peruulgante, delata, cum in fidei confeſſione conſtantiſſime permaneret, verberibus crudeliter caſa, balneo feruentis picis immiſſa, tres horas in diuinis laudibus, diuino munere complens, euolauit in cœlum* Die XIX Octobris, *Anno Domini* D. CCC. LXIV. *Cuius quidem* S. Eulogius *non meminit, quia ipſe Anno* DCCC. LIX. *martyrio coronatus fuerat. Reliquiæ* B. LAVRÆ *per multas Hiſpaniarum Eccleſias diſtribui cœperunt, & ipſa in magno pretio haberi.* Hactenus Luitprandus, qui breui calculo ACTA deſcribit. *Cyprianus* verò hoc Carmen Sepulchrale compoſuit, quod ſic in meo *MS. Codice Carminum* legitur.

B. *Scriptores.* *Origo.* *Matrimonium.* *Abbatiſſatus.* *Martyrium.*

Nobilis hic Corpus LAVRÆ *requieſcit; & iſtam*
Sarcophagi thecam complent ſua pignora ſacra. *Epitaphium.*
Hæc proceri coniuncta Viro per tempora multa,
Et ſobolis mater; tandem viduata, Monaſtem
Inſequitur vitam, quam protinus Aurea *Virgo*
Cuteclarenſis dedit. Huius docta trophæis
Denique Cœnobij Mater, atque Magiſtra relucet.
Sed Sarraceni Regis contrita furore,
Vulnera poſt, ignes, cœlum coronata migrauit,

Hæc de hac S. Martyre inuenire potuimus, cætera Deus ſcit, qui mirabilis in Sanctis ſuis, illis ſempiternam gloriam retribuens, & Nobis famulis ſuis gloriari in his tantùm veritatis, & antiquitatis veſtigijs permiſit.

B. LVDOVICVS BELTANDVS, *Confeſſor.*] Egregia, & inſignis eſt eius memoria apud *Valentini* Regni accolas, & per fere totam Hiſpaniam, quæ ſuum plenis appellitat. Eum *Paulus* V. Pontifex Maximus inter *Beatorum* agmina collocauit, vt patet ex *Breui Apoſtolico* Romæ expedito Die XXIX. Iulij. Anno M. DC. VIII. cuius tenorem poſtea dabimus. Hinc à Philippo Ferrario in *Indic. SS. Catalog. Gener. lit. L* conſignatur, & in *Addition. ad Topograph. SS. verb.* Valentia Hiſpaniæ *fol.* 140. *col.* 2. & in *General. Catalog. SS. Die XXXI. Auguſt. fol.* 343. F. Ioannes Gauaſton in *Indicul. SS. Beatificator. Ordin. Prædicat. fol.* 435. illum inter ſui Ordinis Diuos appingit. De eo Ioannes Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib.* 13. *fol.*

C. *Beatificationis remiſſio.* *Scriptores.*

fol. 166. Gaſpar Scolanus *Hiſtor. Valentin.* 2. *p. lib.* 9. *c.* 26. D. Alfonſus de Solorzano in *Sacrar. Valentin. fol.* 45. à quibus hæc ACTORVM ecphraſis ſubiungetur.

ACTA S. LVDOVICI BERTRANDI, Confeſſoris ex Ordine Prædicatorum alumni, ex Chronicis Ordinis, & alijs.

Origo, & Natiuitas.

LVDOVICVS *cognomento* BERTRANDVS *origine* Hiſpanus, Valentiæ *in Edetanis* Hiſpaniæ *populis, die Circumciſionis Dominicæ, Anno* M. D. XXVI. *naſcitur, ex Ioanne Ludouico Bertrando, & Ioanna Angela Exarch parentibus, eius vrbis ciuibus, & honeſtis familijs oriundis. Ab infantia qualis futurus erat ſæpiſſime demonſtrauit, qui adeò imaginibus Sanctorum adhærebat, vt ſi plorare incipiebat, nullo alio remedio tacere compelleretur, niſi traditis aliquorum Sanctorum imaginibus, quas deoſculabatur aſſiduè. Dum puerum egit, ſemper in Eccleſia tempus terebat, & cùm ad* XV. *annum acceſſit, aſſenſu* F. Ambroſij à Ieſu *ex Ordine Minimorum eius Confeſſarij, ſacram ſinaxim accipere meruit, quam ſic frequentare conſtituit, vt ne leuitatis notaretur, aliquandò in Minimorum, multoties in Franciſcanorum, & ſæpius in Prædicatorum Conuentibus accederet ad Altare. Poſtmodùm velut alter Abraham è terra ſua, & cognatione ſua, domoque parentum ſuorum recedere conſtituens, vrbem deſeruit, ſed diffugio à Parente cognito, S. Iuuenem in propriam domum reſtituere curauit. Hinc* LVDOVICVS *receſſum haud gratum Deo intelligens, & mortuo Confeſſario, alium ex Prædicatorum Ordine* F. Laurentium Lopezium *elegit, qui S. Adoleſcentis puriſſima præcordia cognoſcens, ad religionis ingreſſum illum ſollicitauit enixe. Qui Ordinem Prædicatorum deligens, cùm iamiam habitum induere ſatageret, à Patre impeditus, pro tunc eius ſancta propoſitum intentionis euanuit. Sed cùm diu, noctuque S. Vir in illa intentione perſiſteret, tandem Die* XXVI. Auguſti, *Anno* M. D. XLIV. *cùm iam* XVIII. *ageret, inſcio parente, a* F. Ioanne Micon *Conuentus Prædicatorum* Valentini, *mirabili fratrum lætitia, & iubilatione, habitum Religionis ſuſcepit. Quod poſtmodùm pater agnoſcens, varijs cautionibus, & figmentis reſcindere curauit, & S. Tyronem è Religione eximere, ſed fruſtra, curauit. Donec Prioris, & Fratrum rationibus conuictus, filij ſui electionem probauit, & deinceps facto prudens acquieuit. Poſt hæc dùm tyrocinij tempus currebat,* B. LVDOVICVS *omnibus commilitonibus, in rebus ſingulis virtutis, & ad ordinem, & communitatem pertinentibus, vnicum ſe præbuit exemplar. Nam humilitate cæteros ſuperabat, erat modeſtus, grauis, & adeò orationi deditus, quòd nulla dùm vixit occupatio, etiam neceſſaria illam valuit impedire. Profeſſionis igitur dies aduenit, quâ factâ, & votis emiſſis, denuò valentior ad ſpiritualia exercitia, orationis, contemplationis, & ieiuniorum accurrit, quibus ſic inhæſit, vt ad morbum grauiſſimum perueniret, ſed Dei miſericordiâ liber ab eo conſtitutus, iterum explosis antecedentibus periculis eadem denuò exercitia ſuſcepit.*

Infantia.

E domo patris receſſit.

Religionis habitum ſuſcipere impeditur.

Sed tandem induit.

Profeſſionem emiſit.

ORDINIBVS, *ſuis temporibus, initiatus, primam dixit Miſſam Die* III. Octobris, *Anno Domini* M.D. XLVII. *in ſuo Conuentu* Valentino, *& poſtea* F. Ioannes Micon *illum ſecum detulit in Monaſterium* Lombaynenſe, *vbi nocte parentem ſuum vidit moribundum in lectulo, & manè facto, nuntium inuenit, qui de vita periculo patris eum certiorem fecit, & obtentâ licentia* Valentiam *repedauit & morti parentis ſui præſens adſtitit; quem poſtmodum per octo ſequentes annos in purgatorio exiſtentem agnouit: ſed S. Viri interceſſione, poſt illud tempus liberum in agro florido requieſcere vidit. Poſthac in Nouitiorum Magiſtrum electus, om-*

Parentis mortem, & alia vidit.

nes

Magiſtrum Nouitiorum egit.

nes ſibi ſubditos ſic ad perferenda Religionis onera inſtruxit, quòd in poſterum vnuſquiſque catris ſubſequentibus tyrociaij praberet exemplar. Illo munere expleto, etiam Vicarius Conuentus S. Anna in Oppido Albayda *electus fuit, vbi vitam agens ſanctiſſimam, plura Deus per Seruum ſuum Albaydenſibus, & alijs contulit beneficia. Hinc in* Valentiam *reuerſus, vt antiquo muneri Magiſterij Nouitiorum inſeruiret, euenit, vt cognitâ neceſſitate Prædicatorum in Indiarum regnis, illuc pergere conſtituit, & obtentâ à Pralato facultate, nullis obſtantibus fratrum, & ſororum ſuarum gemitibus, amicorum interceſſionibus, & aliorum ploratibus, Valentiam deſeruit, Hiſpalim ingrèditur, & claſſem adſcendens, iter arripuit. Quo*

Ad Indos proficiſcitur.

illud mirabile euenit: nam cum alius ſui Ordinis frater, in eadem Naue veheretur, ſtans in medio nauigij, ex alto clauus dilapſus caput Religioſi contudit, & Medicus, Chirurguſque accedentes, toadere circulum capillorum, ad curandum vulnus volebant. Sed S. Lvdovicvs *prohibuit, affirmans eum fratrem caraturum. & poſita vitta aqua inmixta, manibuſque caput amplectens, illico ſanus frater vulneratus exurgit. Quo miraculo omnes ſtupentes deinceps S. Virum magni faciebant Ad* Carthaginis *vrbem appulſus, protinus in Cœnobium* S. Ioſephi *ſui Ordinis properauit, vbi à Priore, & fratribus benigne ſuſceptus, demum* Capicoam, Palbatum, Monpoxium Grauatam, Tubaram, Turbacum, *& alia oppida Indorum perluſtrauit, Semina Euangelij iecit, plurimos ad fidem conuertit, & quod plus erat, quod Indi eum intelligebant, differentē idiomate* Hiſpano. *Multa cùm in hoc miſſione pericula pateretur, tamen Dei fauore ſuffultus, omnia erant tanquam nihilum ante eum. Nam cùm quædam fœmina, Diaboli inſtinctu, & amaſij perſuaſione, S Virum eam impregnaſſe dixiſſet, ille coram Deo proſtratus pro ſua innocētia, orauit. Hinc miraculo veritas apparens, nec mulieri, nec amaſio pœnam infligi permiſit. Aliquando à quodā* Caziquio *ob reprehenſionem concubinatus fuit quadam macana (inſtrumentum eſt Indorum cuſpide acuta confectum) impetitus, ſed Dei prouidentia liber euaſit. Vt alium etiam* Caziquium *ad fidem conuerteret, veneni vaſculum ſuxit, quod teſtimonium veritatis fidei, & falſitatis idolalatria aggreſſus eſt. Innumera tunc temporis fuere à* S. Lvdovico *patrata prodigia, nam eius interceſſione Indi fidem amplectebantur, ægroti ſanabantur muti loquebantur, paralytici deambulabant, ſurdi audiebant & obſeſſi liberabantur, ita vt paſſim hæc & alia miracula viderentur.*

Prædicat, & multa patitur.

A morte liberatur.

Hiſpaniam repedare decernit.

Transactis *igitur ſeptem annis, poſtquam B. Vir illam miſſionem fuerat ingreſſus,* Hiſpaniam *repedare conſtituit, & vt id melius conſequeretur, fratribus ſuis ſcripſit, vt ab Ordinis miniſtro Generali licentiam obtinerent quam* R. P. M. F. Vincentius Iuſtinianus, *qui poſtea à* Pio V. *Pont. Max. Cardinalium numero adſcriptus fuit, liberaliter conceſſit, & triplicatam remiſit. Medio autem tempore, Prouincialis Prouinciæ* S. Antonij *Noui Regni Granatenſis Seruum Dei Conuentus S. Dominici vrbis* S. Fidei *Priorem elegit, quod munus ſub obedientia pœna acceptare præcepit Et licet Vir Beatus aliquas congruentiæ cauſas manifeſtaret, tandem compulſus obedinit, ſed muneris onus non impleuit, Nam eo proficiſcente, & in Cymbula, quam Canoa vocitant, per* Magdalenæ *flumen iter agente, literas Generalis accepit, quibus remeandi in* Hiſpaniam *concedebatur facultas: quarum copiam authenticam Prouinciali mandauit, & ipſe recedens in portum* Tenerife *conſcendit, quo à Nobili viro ſuſceptus benigne, tandem in claſſe receptus, in* Gaditanum *portum, poſt* Hiſpalim, *tandem* Valentiam *conceſſit, vbi à fratribus Ordinis honorifice viſitatus, poſtmodum Prior Conuentus* S. Onuphrij, *qui ab vrbe ſecundo lapide diſtat, electus eſt. Quo in munere non ſolum contemplatiuam, vt ei moris erat, ſed & actiuam vitam laudabiliter exercuit, ſemper miraculorum operatione conſpicuam. Deficiente namque aliquando pane, vt fratribus tempore prandij ſuppeditaretur, campanam pulſare præcepit, & licet à Subpriore bis, & tertio hic defectus*

Eligitur Prior Conuentus S. Onuphrij

Duobus panibus XL. fratres refi-cit.

propalaretur, fratres in refectorium venire iuſsit, qui ſedentes, illos duobus panibus paruulis, & aliquot fruſtis ad ſatietatem refecit. Duo Fratres Laycі, qui quotidie eleemoſynam petebant ad Monaſterij ſubuentionem, aliquando alius argenteum numiſma, alius aureum ille in calceamento, iſte in manicula abſcondit. Qui conuentum deuenientes S. Priori eleemoſynas obtulerunt. Tunc S. Vir alteri, vt è calceamento argenteum, & alteri vt ex manicula aureum numum extraheret, præcepit, qui rubore ſuffuſi, in poſterum emendati, Priorem ſuum profundius intuebantur. Abſoluto denique Prioratus munere, ad Conuentum Valentinum *iterum receſsit, & Magiſterio Nouitiorum donatus, demum Anno* M. D. LXXV. *Valentini Conuentus ad Annum vſque* M. D. LXXVIII. *Priorem egit, quo in munere ita ſe geſsit, vt omnibus viuum virtutis ſpeculum intueretur.*

Prior Valentinus eligitur.

Omnia *quæ ſanctiſsimus Pater, dum vixit, fuit operatus referre prolixum erit. Nam in amore Dei, adeo feruentiſsimus extitit, vt fere ſæpius in eo deficeret cor eius. Charitatem in proximos mirabiliter exercuit, vt miracula eius in egenos, ægrotos, & alios teſtantur. In oratione ſic frequens, & continuus apparuit; vt nec occupatione diuerteretur, nec ægritudine deficeret. Caſtitas ſublimis in eo excelluit, ita vt Angeli inſtar vitam tranſiret. Clauſtri ſepta ſeruauit enixe, adeo vt è Monaſterio raro exiret. Silentium rarum in eo notabatur, hinc niſi interrogatus nihil loqueretur. Pœnitentijs ordinarijs, & ſingularibus ſic deditus erat, quod vbique mirarentur fratres, quo modo eas tolerare poſſet corpuſculum varijs infirmitatibus conturbatum. Prophetiæ dono prævaluit, de quo innumera recenſentur exempla.*

Prophetiæ dono celebris.

S. Tereſiæ à Ieſu, Excalceatorum fratrum, & ſororum Montis Carmeli, Matri, & Magiſtræ ab ea litteris interpellatus, felicem exitum in propoſito reformationis eiuſmodi prædixit, D. Michaëli Vic *Canonico Valentino diem mortis ſuæ in Natiuitate Domini prophetauit. Etiam ante vnum Annum tranſitus ſui* D. Ioanni à Ribera, *Archiepiſcopo Valentino, & Patriarchæ, diem, quo erat moriturus præſignauit, & Patriarcha, ne res obliuioni daretur, vaticinium cum* R. P. D. Laurentio de Zamora *Ordinis Carthuſianorum Priore communicauit, qui papyro hæc verba præſcripſit :* Anno M. D. LXXXI. in feſto S. Dionyſij moritur Frater Lvdovicvs Bertrandvs *Denique S. Viri vitam Deus continuis languoribus perficere voluit, & ideo plurimos ſeruo ſuo infligere, poſtquam toxicum illud apud Indos ebibit, non deſtitit. Inter cæteros, morbus acutus ad talem Seruum Dei ſtatum reduxit, quod iam iam morti proximus putaretur, & ideo ſacra ſynaxi munitus eſt. Aſt ille qui diem ſui tranſitus per reuelationem agnouerat, fratres verbis ſuauiſsimis ſuam mortem deplorantes faciliter mitigauit. Qui iam ab ægritudine conualeſcens* Godellam *Oppidum adijt ad Patriarcham, qui S. Virum humaniſsime recepit, & eum curari mandauit, delitioſiſque omnibus officijs illum proſequi iuſsit. Tandem* Valentiam *repedans, cum iam vitæ ſuæ terminum, & laborum requiem ſibi imminere cognoſceret per* XXVII. *dies, quos deinceps vixit, ſemper confeſſus, & contritus, aſsiduis lachrymis, & continuis ſingultibus,* Corpus *Dominicum recipiebat; poſt cuius deuotionis piaculum, manibus Crucifixi imaginem ſuſcipiens, deuotiſsime adorabat, & ab eo remiſsionem ſuorum peccatorum feruenti fletu petebat. Adueniente denique vigilia* S. Dionyſij *ad horam Sextam Veſpertinam grauiſsimo paroxiſmi deliquio laborare cœpit, ita vt qui adſtabant morti proximum crederent, quare omnes fratres, ſigno cymbali interueniente, ad cellam mœſti protinus, vt eſt moris, accurrerent. Sed è paroxiſmo ſolutus S. Vir, videns fratres ſuos acerbe flentes, dixit eis, vt vnuſquiſque ad ſuum munus peragendum intenderet, quod nondum eius mors appropinquaret. Omnes ei obedierunt, & altera die* S. Dionyſij *veniente, circa horam* IX. *benedictionem Epiſcopalem à Patriarcha efflagitans beatum ſpiritum Creatori ſuo reddidit* Die IX. Octobris, *Anno Domini* M. D. LXXXI. *quibus ipſe prædixerat.* Corpus *in feretro compoſitum,*

Ante annum mortem ſuam præſignat.

Ægrotatur.

Moritur.

fratres

fratres ſecreto ob populi tumultum, ſepelire eum decernerent, ecce totius vrbis campana ſigna dederunt, & hominum turba maxima, mulierumque ad Conuentus oſtium accedentes B. Virum videre proclamabant, ideo funus publice fieri conſtitutum eſt, ad quod Capitulum Cathedralis Eccleſiæ, Clerici Parochialium, Ciuitas, & Proceres deuenientes, ſacra pignora honorifice tumularunt. Miracula tam in vita, quam poſt mortem eius interceſſione patrata, longum erit recenſere: quibus commotus Paulus V. *Pontifex Maximus ad eius Beatificationem deuenit, quam ſequenti Diplomate perfecit.*

Sepelitur.

PAVLVS PP. V. Ad perpetuam rei memoriam. In ſede Principis Apoſtolorum nullis licet noſtris meritis ſuffragantibus, à Domino conſtituti, pijs Catholicorum Regum, & aliorum fidelium votis, quibus virtutum Dominus in Seruis ſuis honorificatur, libenter annuimus, & Apoſtolica auctoritate indulgemus, pro vt in Domino conſpicimus expedire. Sane chariſſimi in Chriſto filij noſtri Philippi Hiſpaniarum Regis Catholici, Regni Valentini, & totius Ordinis Fratrum Prædicatorum nomine Nobis expoſitum fuit, quod bonæ memoriæ LVDOVICVS BERTRANDVS Valentinus, dicti Ordinis Fratrum Prædicatorum profeſſus, multis & eximijs virtutibus, & gratijs viuens, ac miraculorum dono à Domino tam in vita, quam poſt mortem illuſtratus fuit, & ideo magna eſt etiam erga eius nomen, & memoriam, Populorum, & Regni Valentiæ, ac Aragonum deuotio. Quapropter tam dictus Philippus Rex, quam Regnum, & Ordo prædicti, ſemel, & iterum nobis ſupplicari fecerunt, vt donec Canonizationis honorem, quem dicto LVDOVICO ob excellentia eius merita, aliquando, diuina adſpirante gratia, habitum iri ſperant, ab Apoſtolica ſede impetrent, eundem LVDOVICVM Beatum vocari, & de eodem Officium, & Miſſam in Ciuitate, & Regno Valentiæ, tanquam de Confeſſore non Pontifice agi poſſit, auctoritate Apoſtolica indulgeremus. Quare nos (re prius per venerabiles Fratres Noſtros S. R. E. Cardinales, ſacris ritibus præfectos, quibus eam examinandam mandauimus, mature diſcuſſa) de eorundem Cardinalium conſilio, prædictorum Philippi Regis, Regni Valentiæ, & Ordinis Fratrum Prædicatorum ſupplicationibus inclinati, quod in poſterum dictus LVDOVICVS BERTRANDVS, Beatus nuncupari, deque eo in Ciuitate, & Regni Valentiæ omnibus Monaſterijs, & Eccleſijs Fratrum, atque Monialium eiuſdem Ordinis Prædicatorum ab ipſis fratribus, & monialibus *Die* XIX. *Menſis Octobris*, ſingulis annis Officium, & Miſſa de Communi vnius Confeſſoris non Pontificis ſecundum ritum, & conſuetudinem ſui Ordinis celebrari libere, & licite poſſit, & valeat, Apoſtolica auctoritate, tenore præſentium perpetuo concedimus, & indulgemus. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrarijs quibuſcumque. Datum Romæ apud S. Marcum ſub Annullo Piſcatoris, Die XXIX. Iulij, M. DC. VIII. Pontificatus Noſtri Anno IV. S[illegible]io Cobellutius. *Quo Diplomate expedito, & ad* Valentiam *appulſo, omnium Ciuium corda iubilationis, & lætitia impulſibus plena feſtum Beatificationis* S. LVDOVICI, *magnis ſumptibus, & ſolemnibus apparatibus confectum eſt. Plauſus celebris, & ciuium alacritas, magnificis demonſtrationibus, & ſingularibus monimentis obſequij & deuotionis illuxit. Præſtante D. N. Ieſu-Chriſto, qui cum Patre, & Spiritu-Sancto regnat, & viuit in Sæcula ſeculorum, Amen.*

Beatificationis Diploma.

Beatificationis ſolemnia.

Qui integram Noſtri huius S. Patris vitam, & res geſtas in vita, & poſt eius obitum legere Hiſpano ſermone deſiderat, adeat *F. Balthaſarem Rocca*, qui Hiſtoriam texuit, editam *Valentia Ann.* 1608. & E. Vincentium Iuſtinianum Antiſtium in *Addit. ad Hiſtor. S. Ludou.* editis Valentiæ, *Ann.* 1593.

VNVM hic addere libet, quod in N. S. LVDOVICI honorem exoritur, ſci-

licet quod *B. Nicolaus Factor* Minimorum alumnus, de quo Nos infra *Tom. 6.* Die XXIII. *Decembr. lit. C.* ſic gloriam S. LVDOVICI præſciuerat, vt ab eius glorioſi tranſitus die *Commemorationem*, & *Orationem* ſequentem compoſuerit, quam ſingulis diebus douotiſſime repetebat.

ANTIPHONA.

Antiphona, & Commemoratio à B. Nicolao Factore conſtituta, & recitata.

O Proles Valentinæ *Ciuitatis præclariſſima, O iubar omnium virtutum perfectione ornatum, decoratumque. O roſa rubicundiſſima, charitatis vernans, atque fragrans O Seraphim flämigeræ dilectionis diuinæ ardentiſſime. O Vir vere Chatolice, & Apoſtolice. O floſculum florigeræ Dominicanæ Religionis gratiſſimum, & odoriferum. O gemma Sacerdotum præfulgentiſſima. O fili Sanctiſſimi Patris Noſtri* Dominici *legitime Beate* LVDOVICE BERTRANDE, *diuinæ legis amator ora pro Nobis ad Dominum Ieſum-Chriſtum, qui in numero Beatorum ſuorum te coronare dignatus eſt.*

℣. *Ora pro nobis* B. Ludouice Bertrande.

℟. *Vt digni efficiamur promiſſionibus Chriſti.*

ORATIO.

PRÆSTA *quæſumus Omnipotens, & Miſericors Deus, vt qui* B. LVDOVICI BERTRANDI *ſanctitatem, & vitam glorioſam celebramus, eius etiam virtutes imitemur, & imitando proficiamus, & proficiendo ad regna cœleſtia peruenire feliciter valeamus. Per D.N. Ieſum-Chriſtum. Amen.*

Quam *Antiphonam*, & *Orationem* refert F. Ioannes Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan. d. lib. 13. c. 37. fol.* 189. Qui addit, quod idem *B. Nicolaus Factor.* conſueuerat ægris dicere, quod ſe inter alios Diuos, B. LVDOVICO commendarent, vt à Deo integram ſanitatem reciperent.

D. TRANSLATIO *aliquorum ſacrorum pignorũ* S. EMERII, *&* CELEDONII *apud Cardonam in Cathalonia.*] Quamuis commune ſit placitum omnium Scriptorum *Caſtellanorum*, quod *Corpora* horum SS. Martyrum cuſtodiantur, & venerentur in Cathedrali Eccleſia *Calagurritana*, vbi martyrium compleuerunt, & pro illis ſtet poſſeſſio, cùm minime conſtet, eorum ſacra lipſana vllo tempore fuiſſe in *Cathaloniam* tranſlata: attamen quia *Cathalanorum* piæ deuotioni aliquid deferamus, & Excellentiſſimorum Ducum *Cardonæ* pietatem extollamus, hic huius feſti commemorationem referre decreuimus, vt omnibus pateat, qualis eſt *Cardonenſium* ratio ab huius modi celebritatem peragendam, quam referunt Vincentius Antonius Domenec *Hiſtor. SS. Cathalon. lib. 1. fol.* 19. & in integro Libello F. Saluator Pons *de Vit. Miracul. & Tranſlat. SS. Emet. & Celedon. fol.* 24. de quibus & Nos ſupr. *Tom. 2. Die III. Mart. lit. A fol.* 58. Relationem ſic congerunt *Cardonenſes.*

An Corpora apud Cardonam Cathalonia.

ACTA

ACTA TRANSLATIONIS Sacrorum Pignorum Sanctorum Emetherij, & Celedonis Martyrum Calagurritanorum in Hiſpania, ad vrbem Cardonenſem, ex Scriptoribus Cathalanis.

CVM *Corpora* SS. EMETHERII, & CELEDONII *Martyrum apud* Calagurrim Fibulariam Hiſpaniæ *paſſorum, in Oppidum, antiquis temporibus, nomine* SALLERS *tranſlata fuiſſent & ibidem per aliquat ſecula honorifice requieſcerent*; D. Ioannes Raymundus de Cardona, *Comes* Cardonenſis, & *Regis* Martini *Aragonum Admirallus inter cætera pacta, & conditiones, quibus Camitatum Sallerſenſem* D. Raymundo de Pinos *in feudum conceſſerat, illa ſalemnior, & neceſſaria fuit, quod eadem ſacra SS. Martyrum pignora in Eccleſia* Sallerſenſi *diù cuſtodita, traderet, vt in Eccleſiam* Cardonenſem *quam primùm transferrentur. Qua cùm vltro, citroque res inter Oppidanos vtriuſque Oppidi agitaretur, tandem conuentio Procerum, à ſingulis accolis confirmata eſt. Hinc vt* Tranſlatio *ſuum ſortiretur effectum, Comes* Cardonenſis *diem ſolemniter publicare præcepit, quo in Vrbe* Cardonenſi *recipienda eſſent pignora. Igitur ad diem conſiguatum ſcilicet* XIX. Octobris, *Anno Domini* M. CCC. XCIX. *ipſe Comes* Ioannes *cum filio ſua* Raymundo, & *fratre* Hugone; *aliſque Equitibus, & Dynaſtis, vnà cum omni vrbis* Cardonenſis *vniuerſitate vtriuſque ſexus, & Camitiſſa. & filia* Ioanna, *Quatuorque ſororibus Admiralli, ſeu Claſsis Præfecti, cum omni familia, clero, & populo, comparuere, & ſalemni proceſſione inſtitutâ, cui* Berengarius de Torrigues *Abbat Manaſterij S. Mariæ Serratexenſis præſidebat, adſtantibus Monachis einſdem Cænabij, necnon venerabilibus Canonicis Monaſterij S. Vincentis Regularibus Ordinis S. Auguſtini Cardanenſis cum eius Abbate* Franciſco Beſora, *ad Eccleſiam Sallerſenſem peruenere, & ſuſceptis ſanctis Corporibus Martyrum, in propria cum tripudijs, & omni genere Muſicorum ad Cardonenſem Eccleſiam repedantes in eadem ſacra pignora collocarunt. Poſthac, aliquo tempore tranſacta, Excellentiſsimi Duces in eadem Eccleſia Capellam ſub Ara Maiori magnificentiſsimam extruere decernentes, illam ad inſtar* S. Eulaliæ Barcinonenſis *perfici curarunt, vbi intra argenteam thecam, quam* D. Franciſca Manrrique, *Ferdinandi Ducis Primi vxor affabre factam donauit, hodie SS. Martyrum corpora requieſcunt. Quibus Deus inſignia quatidie concedit beneficia, vt eorum interceſsione accolis miſericordiam impartiatur.*

Agitur de Tranſlatione SS. Corporum ad Cardonam.

Dies, & Annus Tranſlationis.

Capella denuò conſtruitur.

Hæc eſt huius *Tranſlationis* relatio, ſed proculdubio maximam continet diſcrepantiam cum communi conſenſu Noſtrorum Scriptorum, qui enixius affirmant ſacra hæc lipſana adſeruari in Eccleſia Cathedrali *Calagurritana*; hinc crederem, tantùm aliquam exuuiarum partem apud *Cardonenſes* cuſtodiri.

DECIMO TERTIO
Kal. Nouembris.
DIES XX.

A. MVNDÆ *in* Baſſetania *Hiſpaniæ* S. FELICIANI *Epiſcopi* Malacitani, *qui pro Chriſti nomine, & officij miniſterio, in dira Maximiani Imperatoris perſecutionis procellâ comprehenſus, deuictis cruciatuum anguſtiis, ad martyrij coronam acceſsit.*

B. *Apud* NAVANTIVM *oppidum* Luſitaniæ S. IRENES *Virginis, & Martyris, quæ cum pro caſtitatis honore, cœleſti debito ſponſo, à quodam ſacrilego* Comite *cæderetur, palmam martyrij celebris agoniſta promeruit. Eius ſacrum* Corpus, *in* Tagi *fluminis alueo demerſum, ad* Scalabim *vſque Ciuitatem dilabitur, vbi Angelorum manibus extractum, & in tumulo ab ipſis elaborato reconditum, ibidem accolarum veneratione percolitur.*

C. CÆSARAVGVSTÆ *in* Celtiberia *Hiſpaniæ* Tranſlatio *ſacrarum aliquot exuuiarum* S. VALERII *Epiſcopi, & Martyris ex Monaſterio* Rothenſi, *ad Eccleſiam* Cæſarauguſtanam, *Alphonſo Rege procurante perfecta.*

NOTÆ.

A. SANCTVS FELICIANVS *Epiſcopus* Malacitanus *in Hiſpania Martyr.*] Quotieſcumque ſitus, nomina locorum, & actiones Sanctorum mutantur, proculdubio tota res actorum eorundem ſubuerti neceſſe eſt, maxime ſi Scriptores vanis coniectationibus inhæreant, & rerum euentum, cum ſuis circumſtantijs non exquirant. Exemplum adeſt, in rebus geſtis huius S. Pontificis, & Martyris, qui cum fuiſſer Epiſcopus *Malacitanus* in Bætica Hiſpaniæ, & Martyr apud MVNDAM in *Baſſetania Celtiberia*, Ioannes Molanus in *Addit. ad Vſuard. h. d. fol.* 177. ſitum agonis vitiauit, & pro MVNDA vrbe *Hiſpania*, MINDAM *Germania*

Molani, & aliorum lapſus diluitur,

nia

nia ad *Saxoniam* repoſuit; cuius ſententiam inſecutus Cardinalis *Baronius* clauſulum *Molani* in Roman. Martyrolog. *h. d. lit. F. fol.* 650. tranſcripſit, his verbis: *Apud* MINDAM *natalis Sancti* FELICIANI, *Epiſcopi, & Martyris.* Conueniunt, licet amplexo errore, P. Dionyſius Vazquez in *Martyrolog. Caſtellan. fol.* 172. *col.* 2. P. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 225. *col.* 2. Philippus Ferrarius in *Topograph. SS. verb.* Minda *fol.* 78. Sed re verâ omnes ſuperius relati locum paſſionis ignorantes à vera Topographia deuiarunt. Teſtem adhoc aduoco F. Dextrum in *Chron. Ann.* 308. *n.* 4. dicentem: *Apud* MVNDAM *Ciuitatem Celtiberiæ* S. FELICIANVS *Epiſcopus* Malacitanus, *& egregius Chriſti Martyr*: Cuius relatione patefacit, perperam ſcriptum in Codice *Molani* MINDA pro MVNDA; Baroniumque minus bene coniectaſſe, hunc S. Pontificem, eumdem fuiſſe, ac *Fulginatis* Eccleſiæ Epiſcopum; nam vt ex Actis à Philippo Ferrario in *Catalog. SS. Ital. Die XXIV. Iannar.* 49. ex Monumentis iſtius Eccleſiæ, recenſitis, nihil de *Tranſlatione Fulgino Mindam* aſſeritur, vt credidit *Baronius*: ideò non eſt dubitandum hunc Noſtrum Sanctum Præſulem, diuerſum à *Fulginate*, & eundem ipſum, cuius meminit *Molanus*, *Baronius*, & cæteri recentiores, ita vt ſanetur locus agonis. De eo poſt *Dextrum* videndus F. Franciſcus Biuarius in *Not. ad Chron. Ann.* 308. *n.* 4. *fol.* 367. *Comment.* 2. Rodericus Caro *Ann.* 301. *lit. R. fol.* 115. *col.* 2. D. Martinus Carrillo in *Ann. Eccleſ. Hiſpan. Ann.* 300. & Camargo in *eod. Tractat. Ann.* 308. ACTA tanti Præſulis prorſus periere, ideò illa omittimus.

Martyrologia. *Scriptores.*

MVNDÆ huius nominis duas in *Hiſpania* vrbes olim fuiſſe credimus; aliam quam in *Bætica* Geographi conſignant, de qua Ambroſius Morales, Ioannes Mariana, & Ludouicus Nonius in ſua *Hiſpan. c.* 28. qui ex Hirtio, Cicerone, Ptolomæo, & Plinio, MVNDAM non longe à *Malaca* ſitam fuiſſe, in loco vbi hodie MONDA conſpicitur, ſcribunt. Alteram in *Celtiberia*, de qua T. Liuius *lib.* 40. *Hiſtor.* vbi bellum Gracchi aduerſus Mundenſes Celtiberiæ refert, de quibus lege Biuarium *d. fol.* 367 *n.* 4. Carum *d. fol.* 115. *&* 116. qui non in *Celtiberia*, ſed in *Bætica* paſſum S. FELICIANVM contendunt.

Topographia.

S. IRENE *Virgo, & Martyr Scalabitana in Luſitania.*] Celebris eſt eius memoria apud *Luſitanos*, & fere omnes Hiſpaniarum Eccleſias, & Chronographos, necnon Martyrologiorum Scriptores, maxime Cardinalem Cæſarem Baronium in *Roman. h. d. fol.* 649. vbi hoc elogium: *In Luſitania* S. IRENES *Virginis, & Martyris.* Cuius ecphraſin ſunt inſecuti P. Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 173. P. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 226. & in *Portugallenſ. fol.* 14. P. Higuera in *MS. Hiſpan.* 56. Philippus Ferrarius in *Topograph. SS. verb.* Scalabis *fol.* 113. *col.* 2. De ea Eduardus Nunius in *Deſcript. Portugall. c.* 45. *fol* 76. P. Antonius Vaſconcellos *Hiſtor. Reg. Portugall. fol.* 107. *n.* 29. & in *Deſcript. Luſitan. fol* 451. *n.* 20. *& fol* 490. *n* 1. *& fol.* 530. *n.* 13. Ioannes Vaſſæus in *Chron. Ann.* 656. Georgius Cardoſo de *SS. Portugall. c.* 24. F. Ludouicus ab Angelis in *Viridar. Portugall. c.* 43. *fol.* 116. Andreas Reſendius in *Antiquitat. Luſitan. lib.* 3. P. Ioannes Mariana *Hiſtor. Hiſ. lib.* 6. *c.* 9. & *l* 9. *c.* 8. Thom. Truxillo in *Theſaur. Concionator. Tom.* 2. *h. d. fol.* 1873. Ioannes Marieta *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 4. *c.* 21. P. Franciſcus de Mendoza in *Viridar. Sacr. lib.* 9. *fol.* 356. in Magnis, & *fol.* 891. in paruis editis Coloniæ Agrippinæ, qui ſic ACTA carmine recenſuit.

B. *Martyrologia.*

ACTA

ACTA S. IRENES VIRGINIS, & Martyris Scallabitanæ in Luſitania Hiſpaniæ ex P. F. Mendoza.

Tagi flu-mini lau-des.

Auriferi qui dona Tagi*, quis munera verſu,*
Efferat, & merito celebret præconia cantu,
Non tantas Pactolus opes, non Hermus arenas
Tam dites, non tot gemmas pretioſus Hydaſpes
Amne trahit, non Indus aquis tam fertilis ambit
Arua ſuis, Nilus non tam felicibus errat
Lapſibus, aut venâ currit tàm diuite Ganges.
Quid memoro? Tagus *vnus opes ſuperereminet omnes*
Fluminicas. Teſtor Neptunum; ſaxe tridentis
Arbiter, vndarumque potens Neptune, quid optas?
Quod de fonte bibis iucundius, ecqua ſub vndas
Gratior vnda tuas euoluitur? incipit Heros
Neptunus. Non vlla meos iucundior intrat
Vnda ſinus, quam miſſa Tago, Tagus *omnibus vnus*
Gratior Occeano. Condant ſe flumina retrò
In caput alta ſuum, condant; iam nulla penates
Influet vnda meos, patior: de finibus errent,
Stagna meis expulſa, fero: tamen oſtia pulſet
Noſtra Tagus*, noſtrîſque ſuas infundat arenas,*
Diues ero quæ dona Tagus*, quæ munera defert*
Humanis maiora: ſacros amplectitur artus
O IRENA *tuos, & mollibus abluit vndis.*
His opibus, quàm diues abit, quo marmora faſtu
Ingreditur, quâ mole ruit, quibus æquora frænis
Vincit, & æthereos ſupra volat altior Orbes?
Tu faciles IRENA *notos in vela ſecunda,*
Tu fluuijs compone minas; tu pande latentes
Amnis opes, tu ſacra tui monumenta pudoris
Detege, & arcanas ſine Vatem nare per vndas.

Nauantia vrbis Luſitanæ deſcriptio.

QVA *liquidis* Nabanus *aquis vicina frequentat*
Arua Tago*: ſub colle iacent fundata ſupino*
Mœnia Lyſiadum *quondam penetralia Regum:*
Hic ſata ſydereos obſcuras lumine vultus
Diua tuo: tibi Luna faces, tibi Phœbus habenas
Tradit, & in munus luſtrandi vendicat Orbem;
Sed quo Diua petis? Quid circumfuſa tenebris

Ab ea originem ſũpſit S. Irenes.

Tecta

Tecta ſubis? Quid clara lates? Quid viua ſepulchro
Conderis? & gratam violento funere vitam
Mergis, Olympiacas nunquam ventura ſub auras,
Arcanos IRENA *petit latebroſa receſſus,* *Quæ vitam eremiticam eligis.*
Humanoſque fugit viſus. Procul omnis abeſto
Vulgus, ait, procul aula, procul commercia genti,
Blandimenta procul: cœli mihi gaudia, cœli
Rura patent; quibus ampla dabunt ſpectacula Ciues
Ætherei, ſine labe iubar, ſine crimine morum
Aſpiciam ſecura mei; ſic fata decoros
Exuit, ac viles, dictu mirabile, cultus
Induit. Obſiſtunt crudeli marte Penates.
Cui tantas IRENA *domos, cui tanta paremus*
Iugera, cui tantas alio ſine lumine dotes?
Siſte parum, teque aſpectu ne ſubtrahe noſtro;
Hos artus dùm vita regit non longa ſeniles.
Hos IRENA *dolos patrio ſub amore iacentes*
Cauta fugit: ſecreta petit non ſeriùs antra
Legibus addicit puerilia membra ſeuèris.
HÆC *Virgo: fraudes ſed enim molitur Auernus,* *Gentilis quidam eius amore languebat.*
Peſtifero tabo cuiuſdam corda venenat
Cæca viri, dirumque vomit ſub pectore virus,
Tartareas in corde faces, & in oſsibus ignes
Implicat, ac totis incendia ſæua medullis
Æſtuat, igneſcit, furit; implacabilis ardet:
Humanam iam tentat opem, iam poſcit Auerni
Præſidium, nunc fraude ruit, nunc viribus, omnes *Sed fruſtra Virginis viſcera inuadit.*
Exploratque aditus, ac tentamenta viarum;
Poſtquam virgineum, nec vi, nec fraude pudorem
Euertit, variiſque aſſultibus irritus vrget,
Sæuit atrox, mouet arma, neces meditatur, & enſes.
Ergo flumineas tunc forte IRENA *ſub oras*
Venit, & æthereas multa prece compulit arces. *Quare inſania ductus illam occidere tentat.*
O ſi virgineum ſeruato in corpore florem
Suſtineam, vel tela ferox ſcelerata minetur
Hoſtis, & aduerſum per coſtas exigat enſem,
Nunc animis opus eſt, validas mihi ſuffice vires
Summe Parens. Nec plura, loco iam miles eodem *Sed à Virgine illius impetus reprimi ſatagitur.*
Improuiſus adeſt, rapidas vomit ore fauillas,
Corde faces, totis procudit fulgura venis.

Obſtupuit Virgo : vaginâ liberat enſem
Barbarus, & ſæuos intentat feruidus ictus.
Improbe, quid ſæuas violentus ſurgis in iras,
Siſte parum, depone minas, compeſce furorem,
Quò ruis? Inſanus quò te tuus incitat error?
Ille nihil, ſed mentis inops, rationis egenus
Sæue furens : moriere meis nunc obruta telis
Qui barbarus ad fœdum facinus pergit. *Virgo, ait, & mortis cauſam cognoſce pudorem;*
Quem colis, hic ſæuo te te pudor immolat ictu.
Attollit cum voce manus IRENA, *Supremum*
Numen, ait, Ciues cœleſtes, agmina Summi
Clara Poli, cœtus Diuorum, caſtra Tonantis
Accipite hanc animam; Nequicquam (barbarus inquit)
Illa poſt orationem colla dedit mucroni. *Quæris opem; moriere libens. In vulnera collum*
Extendo Supreme Parens; fluat vndique ſanguis,
Rumpantur venæ; lacerentur viſcera; totum
Corpus hiet : felix pro te, tot vulnera felix
Accipio : Miſero potius truncabere letho
(Miles ait) morere, & morere in felicibus vmbris
Hoſtia. Sic fatus, capulo tenus induit enſem
Barbarus Virginem interficit. *Virginis in pectus; multaque in cæde cruentat*
Ora, manus, humeros, & hiantes vulnere malas.
Virgo cadit moritura, color palleſcit, ab alta
Fronte ſupercilium demittitur; halitus exit
Ægrior; areſcunt fauces; conduntur in antrum
Lumina; virgineis priſcus viror excidit oris.
Inſtat adhuc hoſtis, rotat enſem ſæuus, & ictus
Acrior ingeminat. Moriens inclamat IESVM
Virgo ſuum; moriens oculos ad ſidera tendit;
Æternum moriens, inquit, patria arua valete.
Sanguineo de fonte bibunt iucundius agri,
Vernat humus, creſcunt flores, languentia ſurgunt
Lilia, marcentes nouus halitus excitat herbas,
Totaque virgineum teſtantur rura pudorem.
Qui Corpus eius in Nabanum proycit. *At miles ne forte ſuum veſtigia prodant*
Vlla nefas; trahit exanimum, verſatque ſub vndas
Corpus, & in medio purum tegit amne cadauer.
Virgineos Nabanus *aquis gratantibus artus*
Excipit, & placidis paulatim deuehit vndis.
Donec ſeruandas maiore in flumine gemmas

Auriferi ſub regna Tagi *deuoluit; ab imo*
Fonte Tagus *caput attollit: Noua munera noſtris*
Illabuntur aquis, noua merces additur, inquit:
Virgineos vultus agnoſco, gratia vultus
Mentis opes teſtatur; adeſt IRENA, *rubeſcit*
Vultus adhuc de cæde, patent in pectore plagæ.

Sed fluuius illud ad Tagum emittit.

Eia meos quacumque Lares, & littora Nymphæ
Accolitis, precor à veſtris excedite luſtris;
Feſtinos hùc ferte pedes, date carmina, plauſus
Tollite, iucundis incendite ſtagna choreis.
Accurrunt Nymphæ, celereſque natantibus vndas
Prauertunt: quæcumque prior feſtinat ad artus
Virgineos labi, varios circumque, ſupraque.
Adglomerant gyros, & circum plauſibus hærent,
Illa ſacros amplexa pedes ſubit; illa decorum
Prona caput, tenet illa manus, ſuſtentat apertum
Illa latus, latis ſubeunt ceruicibus omnes
Exuuias IRENA *tuas; Quò nobile Nymphæ*
Fertis onus? Quo ſacra vado tumulabitis oſſa?
Non procul à fluuij ſupremo limite, Caſtrum
Surgit Vlyſſæis *vicinum mœnibus, amni*
Deſuper incumbens; veteres cui nomen Iüli
Præſidium *dixere, nouumque ad poſtera nomen*
Fama dedit, Scalabim *Græco cognomine dixit:*
Nunc IRENA *ſuo de nomine mœnia ſignat*,
SANCTARENA *vocant: hùc Virgo labitur amplo*

Iulium Præſidium vrbs, à Græcis Scalabis dicta; quæ corpus ſiſtit.

Nympharum deducta choro; placet iſta liquentis
Meta viæ, ſiſtunt mediis in fluctibus omnes:
Iamque ſepulchralis meditantur pondera molis.
Fundamenta cauant, aduoluunt ſaxa, columnas
Educunt, pinnis includunt tecta ſuperbis.
Cum ſupera de ſede fragor procul intonat, adſunt
(Nec mora) cælicolùm numeroſa examina, quorum
Ductor, ait, Superis fluuiales cedite Nymphæ.
Sit ſatis in veſtris fabricari fluctibus Aulam
Virgineis membris, tantos partimur honores,
Vos loca, Nos tumulo noſtras impendimus artes.
Ergo omnes Superi ſuccedunt; area ſulco
Cingitur, & vitreis conſternitur apta lapillis:
Hinc atque hinc paries cryſtallo conditus vndas

Ab Angelis conſtruitur ſepulchrum virgini.

Excludit, viſus admittit, gemmea ſurgunt
Limina, portarum rutilant in cardine valuæ,
Atque adamateis incumbunt tecta columnis
Aurea. Quid memorem varias in fornice gemmas?
Lucent chryſolitus, Saphyrus, Belus, Achates.
Chryſtallus, Beryllus, Onix, Hyacinthus, Iaſpis,
Mille aliæ rutilant gemmæ, velut Aſtra; coruſcant
Mille faces, & mille vomunt laquearia flammas.
In medio torus orbe nitet, quem mille pyropis
Diſtinguunt Superi, vanoque emblemate cælant.
Hæc IRENA *tuis componitur vrna, vel ara*
Oſsibus, hic ſacros Diuûm ſortiris honores;
Hic tibi ſacratis adolent ſacraria flammis
Cœlicolæ, ſpargunt flores, multoque vaporant
Thure Lares, hûc dona ferunt fluuialia Nymphæ;
Hic piſces, hic monſtra iugo famulantia ſubdunt
Colla tuo, lætoque obeunt hæc templa meatu.
Hunc Tagus *auriferis tumulum circundat arenis;*
Sed quis tanta ferat cohiberi dona ſub vndis?
Quis non inuideat tacitis hæc munera lymphis?

ERGO *ſecretis miracula profer ab vndis*
Summe Parens, quas flumen aquis occultat auaris *Inuentionis ſacri Corporis ſeries.*
Diuitias oſtende Polo iam pande ſilenti
Mauſolea vado: iam Virginis effer honores.
Ætheras tunc forte plagas pulſabat in vrbe
Selius, vt Numen ſibi Diuæ panderet artus,
Cum Deus afflatu diuino pectora complet:
Vade, ait, ad ripas, & tecum plurima circum
Turba ruat, dabitur Corpus reperire quod optas.
Ille volat, totamque implet clamoribus vrbem,
Vt quocumque ferat, veſtigia certa ſequantur.
Millia circumſtant vadentem, plurima tendunt
Agmina, & in numeris vmbrantur littora turmis.
Cum ſubitò (res mira!) ſui Tagus *immemor, ire*
Deſinit in præceps; medio ſecat æquore fluctus:
Hos iubet in pelagus rapidos intrare, ſed illos
Frænat, & inſolitos orditur ab inde meatus
In caput, ac refluas in fontem colligit vndas.
Apparent vada ſicca; ſtupent in littore cœtus
Ignari, quæ tanta retro vis cogeret amnem.

Hæc

Hæc vobis, hæc (Ductor ait) via panditur, eia
Ferte, pedes Irena *viam, quâ monſtrat, eamus.*
Inuadunt nemo, quærunt in flumine flumen,
Inque Tago, *iam nemo* Tagum *videt ecce repente*
Obijcitur moles oculis operoſa, propinquant,
Turmatimque ruunt; cernunt (mirabile dictu!)
Virgineum Corpus, *violis florentibus, auro*
Pulchrius, æthereis rutilantibus ignibus, omnes
Procumbunt: nec tam ſtudio meditantur inani
Sedis opus, quam Virgineos mirantur honores:
O quas effundunt liquefacto è pectore!
Quas voces: Quæ vota ferunt. Quæ carmina pangunt?
Iamque parant ſacra membra ſuis ceruicibus omnes
Exportare, nouus cum mentibus aduenit horror,
Scilicet oſſa loco nituntur pellere: fruſtra.
Acrius incumbunt: nec quidquam plurima vires
Turba mouet, nil præſtat: opem collecta ſub vnam
Agmina tota ruunt; tanquam mons magnus eodem *Miraculum.*
Hæret firma loco; vanas deponite curas
*(*Selius *inquit) amat ſedes* Irena *ſub vndis,*
Cedamus Diuæ, vicinos illa Penates
Pace teget, noſtriſque è flumine conſulet aruis.
Ergo vale iam virgo, Tagi *cole rurſus honores:*
Ille tuos; hæc Ara vadis celebretur in imis,
Æternamque tuam ſeruat tua Lyſia *ſedem.*
Interea tu corda, domos, iuga, littora, campos,
Mœnia, diuitias, quidquid ſumus accipe; tecum
Seruemur, tecum paretur claudamur in vndis.
Iamque omnes pariter, diſcedunt, lumina retro
Sæpe trahunt, ſacros Diuæ ſaluete Penates
Sæpe iubent; tumulum lachrymis affantur obortis,
Euadunt tandem celeres, ac tuta capeſſunt.
Cum Tagus *à primo dimittit carcere fontes,*
Præcipitant vndæ, flumen redit, alueus implet
Littora, & in campos exundat fluctus apertos.
I Tage. *virgineis infundere ſedibus hoſpes,*
Tange lares, & tecta, ſinus excurre per omnes;
Diuitias hic ſiſte tuas, & quidquid ab alto
Fonte refers, totuſque in Virginis addere Templum;
Inde per Occeanum, mihi crede, auguſtior ibis.

Hactenus ACTA venuſtiſſime ſcripta, in quibus nihil inuenio, quod ſapiat monachatum Benedictinum, quod in hac Virgine interfuiſſe ſcripſere nonnulli, à quibus Hugo Menardus in *Martyrolog. Monaſt. h. d. fol. 91. & lib. 2. Obſeruat. fol. 721.* F. Antonius de Yepes in *Chron. Benedict. Cent. 2. Ann. 653. c. 2.* & P. Antonius Vaſconcelos *ſupr. 107.* & alibi. Sed licet P. *Mendoza* nihil de ſtatu religioſo S. Virginis diſſeruiſſet, non eſt ambigendum, quin ordinem monaſticum ingrederetur, vbi ab amitis *Caſta*, & *Iulia*, ſeu *Iuſta*, Sanctimonialibus Benedictinis in religione edocta, tandem regulam ipſam profeſſa eſt, & huius ſententiæ partes defendunt omnes Scriptores *Luſitani*, & cæteri, qui eorum codices lectitarunt.

Fuit ſanctimonialis Benedictina.

Quatenus ad *Annum* agonis omnes conueniunt eueniſſe ad *Annum Domini* DC. LIII. Nunc pro coronide hîc *Epigramma* apud Emanuelem de Campos de *Relig. Vlyſipponenſ. fol.* 376. ſubijcere non grauabor.

Annus agonis quis?

Dùm cadis eximium ſeruans IRENA *pudorem,*
Dat Polus in medijs digna ſepulchra vadis.
Nam Superùm fabricata manu te buſta recondunt,
Corniger auriferis quæ Tagus *ambit aquis.*
Pignus vt agnouit ſolito iactantior amnis,
Effundam largas hîc ego, dixit, opes.
Quid mirum; ni voluat opes iamgurgite! cunctas
Iungit, Reliquias *ornet vt ille tuas.*

Item de hac S. Virgine, & Martyre ACTA ſoluta oratione ſcripſere Alfonſus Villegas in *Flor. SS. Hiſpan. fol.* 346. R.P. Petrus Ribadeneyra in *Act. SS. 2. p. h. d. fol.* 314. in Latinis. Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. lib. 12. c. 36.* D. Rodericus de Acuña *Hiſtor. Vlyſipponenſ. 1. p. c. 25. fol. 51.* & alij.

C. TRANSLATIO *Capitis, & Brachij* S. VALERII, *Epiſcopi.*] Ab antiquiſſimis temporibus S. E. Cæſarauguſtana feſtum huiuſmodi *Tranſlationis* conſ. cuit ritu eccleſiaſtico celebrare, vt ex *Lectione* in vetuſtis eius Breuiarijs recenſita colligitur, ſequentis tenoris: *Poſt* B. Vincentij *Eccleſiæ* Cæſarauguſtanæ *Archidiaconi martyrium quod circa ſalutis annum* CCC. VI. *fuiſſe colligitur*; S. VALERIVS *Eccleſiæ ipſius Epiſcopus non paucos annos cum fuiſſet ſuperſtes* (*nam* Eliberino *Conſilio interfuiſſe conſtat*) *tandem ad Pyrenæi montis radicem ab hac exilio ad vitam migrauit beatiorem. Cuius ſanctiſſima* Reliquiæ *in Eccleſia* Rotenſi, *ſub inuocatione* S. Vincentij *conſtructa, religioſe ſeruabantur. Vbi cum* Ildefonſus II. *Aragonia Rex feſtum Natiuitatis Domini cum longa Principum ſerie tam Eccleſiaſticorum. quam ſecularium celebraret, à* Guillelmo Petri, Illerdenſi *Epiſcopo, ſub quo* Rotenſis *erat Eccleſia, eiuſque Fratribus,* CAPVT *obtinuit* B. VALERII, *vt ad honorem Dei, & Eccleſiæ* Cæſarauguſtanæ, *qua caput* (*inquit*) *totius Regni noſtri eſt, & cui paſtoraliter, & corporaliter præfuit, ſpiritualiter quoque præeſſet Quod ipſe Rex proprijs manibus, per manum ipſorum ſuſceptum, ad Eccleſiam* Cæſarauguſtanam *per* Petrum *eiuſdem Ciuitatis Epiſcopum tranſmiſit. Cuius ſanctitatem miraculorum editione Dominus, cui ſeruierat, comprobauit, Atque hoc tantum donum Rex non reliquit irremuneratum. Nam præterquam quod ipſe Eccleſiæ* Rotenſi *perpetuo iure donauit Oppidum* Montem Rubeum *nuncupatum, aliaque multa, valuit etiam, & mandauit, vt in Perpetuum* Rotenſes *ipſi ſibi conſtituerent Priores: è quibus quidam nomine* Raymundus *ſucceſſu temporis* BRACHIVM *ipſius Sanctiſſimi Antiſtitis* VALERII *eidem Eccleſiæ* Cæſarauguſtanæ *donauit. Contigit autem prior illa* CAPITIS *beatiſſimi* Tranſlatio, *Anno ſalutis* M. C. LXX. *Sed proculdubio hic fallitur* huius *Lectionis* Collector, & *Scriptor,* nam vt ex Scriptoribus infra referendis apparet, hæc BRACHII *Tranſlatio* facta fuit XIII. Kalendas Nouembris Anno Domini M. C. XXI. vt apparet ex *Concordia* inter Guillelmum Epiſcopum Panpilonenſem & Petrum Cæſarauguſtanum interueniente B. Raymundi Rotenſis auctoritate, ſuper controuerſias ali-

Duorum Tranſlationum facta in vnum collecta.

Tranſlatio Capitis.

Et Brachij.

quorum

quorum locorum, quæ vnicuiq; pertinere contendebant, in cuius concordiæ calce ſic legitur: *Facta eſt charta iſta, Anno ab Incarnatione Domini* M. C. XXI. *Kalend. Decembris.* †. *Signum Raymundi Rotenſis Epiſcopi.* †. *Signum P. Cæſarauguſtanenſis Epiſcopi.* †. *Signum Guillermi Pampilonenſis Epiſcopi.* IV. *Idus Octobris Dedicationis huius Eccleſiæ.* XIII. *Kalend. Nouembris. Tranſlationis S. Valerij Epiſcopi de Roda ad Cæſarauguſtam propriam Sedem.* Et hoc etiam notarunt M. Didacus de Eſpes in *Vit. S. Valer.* & D. Martinus Carrillo in *Hiſtor. S. Valer. c.* 12. *fol.* 133. his verbis: *Et minimè veritatem fuit aſſecutus Auctor* Lectionum *dicēs, quod poſt* CAPITIS *Tranſlationem, fuit* BRACHIVM *tranſlatum.* Quod & probat idem Carrillo *fol.* 149. ex verbis alterius concordiæ inter Canonicos S. Saluatoris Cæſarauguſtani, & Canonicos S. Vincentij Rotenſis factæ, qua comunicatio vtriuſque Eccleſiæ in ſuffragijs, & alijs operibus charitatis, & honoris ſtabilitur. Huius concordiæ data legitur *Kalendis Februarij, Anno* M. C. LXXI. vbi hæc verba leguntur: *Hoc amicitiæ ſignum proponimus Canonicis Rotenſibus, propter ingentem dilectionem, quam nobis exibuerunt cum* CAPITE *Sancti* VALERII, *cuius tam diu habebamus* BRACHIVM. His ſic recenſitis venio ad vtriuſque CAPITIS, & BRACHII *Tranſlationem* pro vt ex Scriptoribus elicimus, quam iunctim hoc ipſo die celebrat S. E. Cæſarauguſtana.

Lapſus Scriptoris Lectionum Translatio- nis S. Valerij.

ACTA TRANSLATIONIS Capitis, Et Brachij S. Valerij Epiſcopi Cæſarauguſtani ex Lectionibus Breuiarij eiuſdem Eccleſiæ, & alijs, Scriptoribus Aragonenſibus.

S. Valerij exilium.

CVM *poſt expletum martyrium, & completum agonem* S. Vincentij Leuitæ *apud* Valentiam *Hiſpaniæ*, S. VALERIVS Cæſarauguſtanus *Epiſcopus exul in Montana* Rotenſia *pergeret. & in eis lateret, ſperans ſe non alibi, ſed ibi ſpiritum Deo redditurum, prius tamen Deum precatus eſt vt poſſet ædificare Eccleſiam in honorem* S. Vincentij, *cuius victoriam, & paſſionem glorioſiſſimam audierat. Quam Eccleſiam primus ibi erexit* B. VALERIVS. *Cumque non humanam iam, ſed Angelicam vitam duceret in terris; coronam æternam à Domino accepturus ſpiritum tandem glorioſe Chriſto, & feliciter reddidit. Eiuſque ſanctiſſimū* CORPVS *venerabiliter, religioſeque à paucis qui aderant Chriſtianis ſepelitur, in* Caſtro Stradenſi *eodem loco proximo. Ibi Deus mirificauit Sāctum ſuum* VALERIVM, *quem quotidie in teſtimonium eximiæ ſanctitatis eius, tot coruſcare fecit miraculis. Cuius rei non ſolum homines qui ante nos fuerunt, Sed & nos qui adhuc vitalem auram carpimus, teſtes ſumus. Poſt ſepulturam igitur* S. Corporis, *in eodem* Caſtro *quieuere ſacra pignora, ad vſque* Hiſpaniæ *excidium quo prorſus obliuioni tradita, ſub tenebris latuerunt, donec ad Annum Domini* M. LXX. *cum Sedem Epiſcopalem* Rotenſem *regeret* Arnulphus *huius nominis* II. *eiuſdem vrbis Epiſcopus, ipſe diuina relatione cognouis locum in quo ſacra pignora latebant. Quæ protinus eruens, in ſuam* Rotenſem *Eccleſiam* S. Vincentio *dicatam tranſtulit. Sequente autem tempore cum* B. Raymundus *Epiſcopus* Barbaſtrenſis, *&* Rotenſis *violenter ab eius Sede eijceretur, veniens,* Cæſarauguſtam, *à Canonicis, Capitulo, & Epiſcopo* Petro Librana *benigno, promptoque animo ſuſceptus eſt. Qui & Canonicus* Cæſarauguſtanus *deſignatus, & omni diſtributione fulcitus, inter illius Eccleſiæ fratres admiſſus eſt. Tunc prædictus* Cæſarauguſtanus *Epiſcopus, & alij fratres Canonici, gemitibus, & lachrymis dilectionem prædicti* B. Raymundi *tunc* Ripacurtiani *Epiſcopi, &* Barbaſtrenſis *licet ſpoliati, vnanimiter implorare cæperunt, vt de* Corpore B. VALERII, *Epiſcopi* Cæſarauguſtani (*quod* Corpus *in Eccleſia Rotēſi ſeruatur*) *partem aliquam eis tribueret, & Sedi propriæ reſtitueret. Quorum Vir venerabilis*

Vita in exilio.

Mors & ſepultura.

Tranſlatio, & inuentio corporis.

Ex Hella Theologo.

petitionem

Tranſlatio Brachij Rotâ Cæſarauguſtam.

petitionem iuſtam videns, lachrymis, & orationibus eorum victus, cùm rem honeſtum peterent, preces eorum exaudiuit, & voluntati eorum adquieuit, & B R A C H I V M *Beati* V A L E R I I *Epiſcopi* Cæſarauguſtani *ſe dare ſpopondit. Quam ob rem mittuntur de Fratribus honeſtiſſimi viri, qui tantas Reliquias reuerenter tractarent, & ad ſedem ſuum priſtinam feliciter reportarent. Quibus acceptis, voti compotes, nec ſua deſiderio defraudati, cum gaudio remearunt, Patroni ſui* V A L E R I I B R A C H I V M *deferentes. Cum ergo appropinquarent ad vrbem* Cæſarauguſtanam, *facta præconio, Epiſcopus, Clerici, Viri, & Mulieres, ſenes, iuuenes, & pueri, quaſi tunc ab exilio redeunti Pontifici* V A L E R I O *obuiam exierunt, omnes quoque vnanimiter concordantes, & Altiſſimo gratias referentes, Deum in tanto munere benedicere, & in ipſis laudibus exaltare non ceſſabant. Ad eius rei ſpectaculum multi ex Sarracenis egreſſi mirabantur, quod hominem mortuum, tanto proſequerentur honore. Sed Dæmoniacus, qui pluribus menſibus à Dæmone vexatus, aſſiſtens, Epiſcopo, & Canonicis cum* B R A C H I O *dicti* S. V A L E R I I *ſupra pontem, ad eum tanquam ad præſidium cucurrit, & liberatus eſt. Quo viſo miraculo, multo magis gauiſi ſunt. Quæ* Tranſlatio *effecta eſt An. Dom.* M.C.XXI. *Poſt modum verò An.* M.C.LXX. *cum* Ildefonſus II. *Aragoniæ Rex feſtum Natiuit. Domini cum longa Principum ſerie tam Eccleſiaſticorū, quam Secularium celebraret in Eccleſia* Rotenſi, *à* Guillelmo *Petri*, Ilerdēſi *Epiſcopo ſub cuius regimine* Rotenſis *erat Eccleſia, eiuſque fratribus* B. V A L E R I I, *Epiſcopi* Cæſarauguſtani C A P V T *obtinuit, vt ad honorem Dei, & Eccleſiæ* Cæſarauguſtanæ, *quæ caput Regni Aragonum erat, præſidium transferretur. Quod ipſe Rex proprijs manibus per manus ipſorum fratrum ſuſceptum, ad Eccleſiam* Cæſarauguſtanam, *per* Petrum *huius nominis* III. *cognomento* Torojas, *eiuſdem Ciuitatis Epiſcopum, tranſmiſit. Cuius Sanctitatem, miraculorum editione Dominus, cui ſeruierat, comprobauit; & Rex Eccleſiam* Rotenſem *multis muneribus, priuilegijs & donis liberaliter decorauit. Præſtante D. N. Ieſu-Chriſto, qui cum Patre, & S. Spiritu regnat in Secula Amen.*

Tranſlatio Capitis per Alfonſum II. Reg. Aragon.

Ex Lectionibus Breuiariorum.

EN vtriuſque TRANSLATIONIS Acta, quæ deſumpſimus ex *Hiſtoria Rotenſi* vetuſtiſſima, cuius fragmentum refert D. Martinus Carrillo *Hiſtor. S. Valer. c.* 11. *fol.* 128. & Helia Doctore Theologo in *Hiſtor. S. Raymund. Barbaſtrenſ. Epiſcop.* cuius partem dedimus ſupr. *Tom.* 3. *Die XXI. Iun. lit. B. fol.* 577. & denique ex *Lection. Breuiariorum Cæſarauguſtan. & Oſcenſis*, necnon ex ſuperius relatis Scriptoribus.

DVODECIMO

Kal. Nouembris.

DIES XXI.

A *Apud* Vallemuenercam *in Hiſpania* Depoſitio *ſacrati capitis S.* V R S V L Æ *Virginis, & Martyris, quod à multis ſeculis in Benedictinorum cœnobio innumeris miraculis atteſtantibus aſſeruatur, & alibi in Hiſpania*

plura

plura Sociarum capita Virginum, vnà cum ipſâ martyrio coronatarum.

B. VALENTIÆ *in* Edetanis *Hiſpaniæ* S. ANGLINÆ *Virginis, & Martyris, quæ pro fidei confeſsione, & caſtitatis honore in Diocletiani Imperatoris comprehenſa conturbio, cum ſocijs ad martyrium peruenit. Cuius ſacra pignora inuenta, ibidem honorifice reconduntur.*

C. *In Cœnobio S. Dominici de* CALERVEGA *in Hiſpania Depoſitio Sacrorum pignorum* S. OROPHRIGIÆ *Martyris, quæ vna cum alijs Virginibus pediſequis* S. Vrſulæ *martyrium compleuit, & Corpus miniſterio Angelorum illuc allatum, ibidem ſumma pietate ſeruatur.*

D. TARACONÆ *Hiſpaniæ in Monaſterio* Pobletenſi *Tranſlatio ſacrati Corporis* S. COLVMBINÆ *Virginis, quæ comes* S. Vrſulæ *in vitæ temporalis miniſterio, etiam in ſpiritualis, & æterni gaudij merito, Martyr ſocia extitit, & partialis.*

E. DERTOSÆ *in Hiſpania Citeriori veneratio ſacrarum exuuiarum,* S. CORDVLÆ *Virginis, & Martyris, quæ cùm de militia* Vrſulæ *ſignaretur, martyrio coronatâ cœlos ingreditur. Cuius ſacra lipſana ibidē aduecta, honorificâ veneratione in pulchro ſarcophago cuſtodiūtur.*

F. VLYSSIPPONE *in* Luſitania *Hiſpaniæ* Depoſitio *ſacrati Corporis* S. AVCTÆ *Virginis, quæ* S. Vrſulæ *fidei ſigna ſectans, cum eadem ad martyrij palmam ſtrenua agoniſta cucurrit. Cuius glebæ Vlyſsiponam tranſlatæ ibidem requieſcunt.*

G. AVRIÆ *in* Gallæcia *Hiſpaniæ veneratio Corporis* S. CONSTANTIÆ *Virginis, & Martyris: quæ cum* S. Vrſula *ad martyrium acceſsit. Cuius ſacra lipſana ibidem cuſtodiuntur, & honorifica iubilatione coluntur.*

NOTÆ.

SANCTA VRSVLA *Virgo, & Martyr cum Sociis.*] Feſtum harum SS. Virginum, & Martyrum celebrat Vniuerſalis Eccleſia Catholica hoc die, vt notatur in *Romano Martyrologio*, & cæteris tam antiquis, quàm recentioribus, de quo non eſt ambigendum. At quia harum SS. Virginum, & Martyrum *Corpora* in variis *Hiſpaniæ* Eccleſiis aliquot cuſtodiuntur, & venerantur, ideò hîc junctim earum memorias repetere viſum fuit, vnà cùm Eccleſiis vrbium noſtræ *Martyrologia.*

prouinciæ, quibus honorifice requieſcunt. Et quia in primis omnium earum Acta ſubjicere conuenit, ideo illa carmine ex *Baptiſta Mantuano* ſubiungere non grauabimur.

ACTA S. VRSVLÆ, ET XI. MILLE VIRGINVM & Martyrum Colonienſium ex Baptiſta Mantuano.

Britannia, nunc Anglia, an ab Angulo, an ab Angela Regina.

INSVLA *ab antiquis, quæ dicta* Britannia, *nunc eſt*
Anglia; *vel quoniam terris auulſa, videtur*
Angelus extremi latitans in finibus Orbis:
Vel quoniam Regina locis regnauit in illis
Angela, quæ ſignis illuc victricibus egit

Britones qui?

Saxonas, & fecit pulſis noua Regna Britannis.
Tunc gens pulſa ſuis laribus cum nomine priſco
Tranſijt ad Gallos, ſeditque in littore magni
Occeani primis non longe finibus. Hi ſunt

Vrſula Virginis origo.

Britones; ex quorum Regali ſanguine Virgo
Vrſula *proceſſit, Mauro generata parente.*
His etenim Rex Maurus erat: ſed & Anglia Regem
Paulò mox habuit Chriſti cultoribus hoſtem.
Hic ſobolem Mauri quòd præſtantiſſima forma
Ac virtute foret, nato cupiebat, & acta
Poſt diuturna tulit Deus hæc in fœdera Reges.

Comitatus puellarum.

Vrſula *chriſtigenis prognata parentibus, ante-*
Quam ſubeat thalamos, iungat ſibi mille puellas,
Atque Decem, comites præſtanti corpore, & vna
Quæque decem comitum veniat comitata phalange
Mille puellarum, cum talibus Vrſula caſtris
Virgineam ducat tota trieteride vitam.
Interea iuuenis Chriſtum doceatur; & vnda
Diluat antiquas labes cultumque Deorum.

Strenuitas eius.

Vrſula *virgineis igitur ſtipata cateruis*
Aſſiduis operam ludis impendit; & omnes
Prouocat ad Phrygiæ ſocias certamina Troiæ,
Strenuaque aſſumptis imitatur Amazones armis:
Mens erat has ſecum comites ad limina Romæ
Ducere, & hanc alto ſeruabat pectore curam.
Aſt vbi iam Chriſti cunctis infudit odorem
Virginibus, ſummo venit Paranymphus olympo,

Angelus prædicit agonem.

Qui docuit, fecitque viæ cognoſcere caſus,
Et mortis genus, atque locum. Tunc claſſe paratâ

Conſ

Conſcendère maris fluctus, & in oſtia Rheni
Nauibus immiſsis, Agrippæ mœnia poſtquam
Intrauère, viæ reliquum pede carpere viſum eſt.
Rhenus enim rapidum voluens ex Alpibus amnem
Præcipitat curſus verſum Occeanitidis vndas;
Et labor aduerſo nimis eſt grauis ire fluento, *Romam proficiſcitur.*
Quot proceres, claraque nurus ſpectacula viſum
Hæc venère loqui longum: vix agmina campi,
Paſcere vix vrbes poterant. Saturnia tandem
Iam pedibus teneræ feſsis in regna puellæ
Per Venetos, per Flaminios venère per Vmbros.
Dixiſſent veneres hæc vnà caſtra Dianam
Omnibus è ſyluis Nymphas egiſſe, ſuiſque
Virginibus cinctam patrij iuga quærere Cynthi,
Buſta antiqua patrûm celebri Templa inclyta famâ
Inuiſere: nihil prætermiſere quod intra
Mœnia religio Chriſti inſigniuit, & extra *Loca ſancta viſitat.*
Mille habuit paries omnis: mille omnis imago;
Oſcula mille ſolum, proſternabantur ad omnes
Cum gemitu, & lachrymis, & ſingultibus Aras.
Tam pia nunquam alias vidit ſpectacula Roma.
Cyriacus qui ſummus erat, ſic fama, Sacerdos
Pontificis curam, maieſtatemque relinquens,
Cœtibus his tantis ſe ſe coniunxit, & inter
Virgineas acies ductor, Germanica tandem
Per iuga, quam primum, Rheno duce, venit ad vrbis
Mœnia Agrippinæ, ſæuo deprenſus ab Hunno eſt.
Tunc etenim patrijs egreſsi finibus Hunni
(Heu graue terrigenis, illætabile fatum!)
Deuaſtatum ibant vicos, rura, oppida, & vrbes.
Virgineas igitur turmas furialibus armis *Patriam reuertitur.*
Adgreſsi laniant: ſicut ieiunia paſſus
Longa greges vrſus, Lybicique armenta Leones
Dilaniare ſolent, adeò genus illud acerbum eſt.
Armigero tandem furioſus in agmine Princeps *Coronatur*
Vrſulæ in innocuum, quia nec deponere Chriſtum, *cum ſociis*
Nec Venerem ſancto voluit præferre pudori,
Eiulans pectus contracto ſpicula cornu
Formoſam formoſo animam de corpore ſoluit.
Cordula in hoc tanto fertur latuiſſe tumultu,

Nec ſocias comitata fuit; ſed luce ſequenti
E latebris veniens ſtrictos ſe miſit in enſes,
Et ſubito aſſumptis cælo ſe ſe intulit alis.

S. Vrſula Caput in Cœnobio Vallis-Venaria.

Harum SS. Virginum, & Martyrum res geſtas plurimi proſequuntur Scriptores, qui earum agonem ab Hæreticorum ineptijs, & larraribus vindicant, de quo videndus Cæſar Baronius in *Not. ad Martyrolog. Roman. b. d. lit. B. fol.* 651. & in *Annal. Eccleſ. Tom. 4. Ann.* 383. *n.* 3. *& ſeqq* & Iacobus Gretſerus de *Feſt Chriſtian. lib. 2. c. 8. fol.* 337. Sed quia tantum ad Noſtram *Hiſpaniam* attinet, elucidatio quorundam Sacrorum Corporum, & Reliquiarum inſignium, quas Noſtra hæc *Hiſpanica* regio in ſuis Eccleſijs obtinet, & veneratur, ideo, alijs omiſſis ad intentum pergere decernimus. Et in primis de Capite integro S. Vrsvlæ cæterarum Virginum antesignanæ, quod poſſidet *Cœnobium Vallis-Venariu* Ordinis Benedictini in *Hiſpania* vt euidentibus miraculorum prodigijs probat F. Gregorius Brauo de Sotomayor *Hiſtor. Vallis-Venur. 1. p. c. 7. fol. 37. col. 2.* & Nos ſupra hoc *Tom. 5. Die VIII. Septembr.* in Catalogo Reliquiarum quem ibidem affiximus, De quo en Carmen ab erudito in huius rei veritatem editum.

Martia barbaricas vicere quod agmina turmas,
Hoc ducis exemplum nobile fortis agit.
Vrſula *qualis eras, quantum virtutis habebas?*
Qua poteras ſocias ſic animare tuas?
Vrſula *tot palmas referes, tot ſola triumphos,*
Quot ſocia palmas promeruere tua.
Mortua ſed palmis referes, nam Valle-Venarum
Plurima cum ſemper prodigioſa facis;
En Caput *ecce tuum dum ſordida tangere curat*
Tunc manus, en ſubito clamat & vltro Caput.

S. Anglina Corpus in vrbe Valentia Edetanorum.

B. S. Anglina, *Virgo, & Martyr.*] Iſta non ex Sociabus *S. Vrſula*, Cuius *Corpus* apud *Valentiam Hiſpania* in *Edetanis* recolitur, ſed Virgo & Martyr *Hiſpana* de qua Luitprandus in *Chron. Ann.* 960. hoc ſerie, *Celebris eſt in* Ederanis *memoria* S. Anglinæ, *qua cum alijs martyrium paſſa eſt Valentia*, XXI. Octobris *in perſecutione Diocletiani.* Sequitur Iulianus Toletanus in *Chron. n.* 85. his verbis *Sub hac temporu martyrium* Valentiæ *in Edetanis* S. Anglinæ, *& aliarum eius martyrio ſociarum, qua pro confeſſione fidei viriliter triumphauerunt. Harum annua celebritas eſt* Valentiæ XXI. Octobris. *Huius S. Virginis ſacra pignora inuenta ſunt* III. Kalend. Maij- *Anno* M. D. LXXXVIII. vt teſtatur F. Ioannes Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib. 4. c.* 62. & D. Thomas Tamayo in *Not. ad Luitprand. Anno 960. fol.* 244. qui ex relatione *F. Vincentij Iuſtiniani Antiſtij* Ordinis Prædicatorum alumni, ſequentia refert verba: *Anno à Chriſti ortu* M. D. LXXXVIII. *Tertio Kalend. Maij, quo die triumphus* D. Petri Martyris *celebratur, paullo antequam Summum ſacrum ſolemni ritu inchoaretur in Cœnobio Prædicatorum* Valentiæ, *cum pictam tabulam vetuſtiorem reuellerent Opifices è Capitulo (quod eſt ſepulchrum antiquæ nobilitatis familia* Baylorum *) vt eodem loco ſtatuerent Imaginem* Deiparæ Virginis *ſub inuocatione* Spei. *qua olim fuerat ſereniſſimorum Regum* Alfonſi V. *&* Ioannis II. *Ecce latens Sacellum affabrè & antiqua arte confectum, quaſi Græcum armariolum, & intus arcum, in cuius fronte appuret, ab eodem (vt videtur) artifice, qui veterem tabulam pinxerat, viuis expreſſa coloribus Diua quædam innixa genibus. cui lictor prætendens gladium, lata ſententia Iudicis, caput abſcindit, atque eam tres alia Diua conſectantur, quaſi eiuſdem ſocia, comiteſque martyrij. Porro arcu aperta coram nonnullis Patribus,*

Inuentionis Corporis relatio.

bus, qui illico latomis, atque tignarijs affuerant, puluinarium integumentum apparuit, & intra ipſum aliud integumentum eiuſdem materiæ, paullo quidem deterioris, intime denique complura oſſa reperta ſunt, & mantile, & chartaceum inuolucrum aromatum vel alterius nobis incognitæ rei. Conſpectis oſsibus, profecto ſacrum quidpiam eſſe omnes vno ore dixerunt: ſed tamen adhuc cuius eſſent Reliquiæ ignorabant, donec reponendis oſsibus intra puluinarium integumentum, latomus vnus forte deprehendit ſchedulam vetuſtiſsimam, quæ eſſe illud Diuæ ANGLINÆ *corpus hoc modo teſtatur:* COR⁹. SC^TE. ANGLINE. *Mox obſeruata ſunt ſub Sacello ad vtrumque latus candelarum, & cereorum antiqua veſtigia.* Alia denique proſequitur relatio *Antiſtij*, quæ apud *Tamayo* videre poterit eruditus.

S. OROPHRIGIA *Virgo, & Martyr.*] Sociam hanc fuiſſe *S. Vrſulæ* proclamat F. Ioannes Marieta in *Hiſtor SS. Hiſp. lib.* 4. *c.* 58. *fol* 109. *col.* 4. his verbis: GALERVEGA *Oppidum diæceſis* Vxamenſis, *P.N. Dominici patria, in Conuentu eius Ordinis Sanctimonialium adſeruatur ſacrum* Corpus S. OROPHRIGIÆ *Virginis, & Martyris, eiuſque officium peragitur poſt* SS. Vrſulæ, *& Sociarum feſtum, & in Matutinalibus Lectionibus aſſeritur, eam fuiſſe martyrio coronatam vna cum* SS. Vrſula, *& Sociabus, poſt cuius agonem* Corpus *intra arcam immiſſum per maris vndas demiſere, vt Deo duce ad portum perueniret fidelium, pro vt accidit, & in fronte arcæ hæc verba cælata:* EGO SVM OROPHRIGIA HISPANA, QVÆ VNA CVM XI. MILLE VIRGINIBVS MARTYRIVM PERTVLI. Quis ſacra pignora in hoc Cœnobium tranſtulit, me latet. Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS. Die XXII. Octobr. fol.* 413. licet in eius relatione perperam *apud Calagurium* pro CALERVEGA legatur, etiam huius Virginis meminit. C.

S. COLVMBINA *Virgo, & Martyr.*] Altera ex Sociabus *S. Vrſulæ*, cum qua apud Coloniam paſſa dicitur; ſic Philippus Ferrarius in *General. Catalog. SS. h. d fol.* 412. his verbis: POBLETI *in Hiſpania* S. COLVMBINÆ *Virginis, & Martyris.* Conueniunt Tabulæ Eccleſiæ *Pobletenſis*, & Antonius Vincentius Domenec *Hiſtor. SS. Cathalon lib.* 1. *fol.* 97. *col.* 2. vbi legitur, quantis Deus populos illos circumiacentes quotannis ditet beneficijs, interuentione huius S. Virginis, pluuiam tribuens illis congruentem. D.

S. CORDVLA *Virgo, & Martyr.*] Hæc etiam ex numero Sociarum *S. Vrſulæ* reputatur, cuius Corpus apud *Derthoſam Cathaloniæ*, vt Antonius Vincentius Domenec *Hiſtor. SS. Cathalon. lib.* 1. *fol.* 98 fatetur licet Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS. fol.* 413. CORDVLA ſcripſerit pro CANDIDAM. Hæc, dum cæteræ ſociæ coronabantur, latitans, eo die palmam amiſit, ſed Dei nutu reuerſa dixit. E.

Degeneres animos timor arguit: heu mihi! tales
Heſterna fateor luce fuiſſe meos.
Sola triumphali priuabere, Virgo corona?
Et ſociæ palmas tot rapuere tuæ?
Tam leuis eſt Sponſi tibi gloria? tamque pudoris?
Pro ſacra vt fugias virginitate necem?
Addite de veſtro mihi robore robur amicæ:
Quas ſibi virgineus tam bene iunxit amor.
Dixit; & hoſtiles properans incurrit in enſes,
Quam citus & curſus, tam cita palma fuit.

S. AVCTA *Virgo. & Martyr*] Eam fuiſſe ex Societate *S. Vrſulæ* probat Eduardus Nunius in *Deſcript. Portugall. c.* 77. *fol.* 116. aſſerens eius ſacrum Corpus è Colonia tranſlatum fuiſſe Die XVII. *Septembris*, Anno M.D. XVII. petente Regina *Eleonora Ioannis* II. vxore, & in *Vlyſipponam* aduectum, & in Cœnobio Sanctimonialium Matris Dei collocatum, & conditum. F.

G. S. Constantia *Virgo*, *&* *Martyr.*] Etiam apud *Auriam*, hodie *Orenſe* in *Gallecia* extare aliud ſacrum *Corpus* Sociarum *S. Vrſulæ*, ex Tabulis Eccleſiæ *Aurienſis* affirmat idem, Philippus Ferrarius in *Catalog. SS. General. h. d. fol.* 412 his verbis: Avriæ *in* Gallecia *Sancta* Constantiæ *virginis & Martyris.* Hincediſces quod apud *Hiſpanos* innumera cuſtodiuntur capita, oſſa, tibiæ, & alia ſacra lipſana harum ſanctarum Virginum, quorum enumerare Eccleſias, Eremitoria, & alia loca, quibus venerantur, prolixum, & pene impoſſibile eſſet, ideo tantum corporum earum meminimus.

VNDECIMO
Kal. Nouembris.
DIES XXII.

A. *Celebris eſt in* Hispania *memoria* S. Philippi Philotei, *Areuatum Præſidis apud Hiſpanos, qui* S. Paulo *Apoſtolo Noſtras aduentante, ab eo conuerſus, eiuſque Diſcipulus factus, Romam cum Apoſtolo proficiſcitur, vbi eiuſdem, &* Petri *Apoſtolorum Principis martyrio interfuit; poſtmodum* Mediolanum *adiens corpora SS.* Geruaſij, *&* Protaſij *Martyrum ſepeliuit; inde Romam reuerſus à* B. Clemente *Epiſcopus ordinatus Occidentem exlegatur, cuius muneris onera ſubiens,* Gallos, *&* Hiſpanos *luſtrauit, earum Prouinciarum vrbes inuiſit, pòſt Vir egregius, & Seruus fidelis in gaudium intrauit Domini ſui.*

B. Toleti *in Carpetania Hiſpaniæ* S. Melantii *ipſius vrbis Epiſcopi, qui cum primò à* B. Stephano *Pont. Max. ad* Rothomagenſes *in* Gallia *Epiſcopus ordinatus dirigeretur, cuius officij munera diligenter exercuit,* Athenas *demigrans,* Toletum *peruenit, cuius Eccleſiæ creatus Antiſtes per aliquot temporis gregem ſalutaribus pauit inſtitutis: aſt* Rothomagum *reuerſus, glorioſo fine quieuit.*

C. Emeritæ *Auguſtæ in* Luſitania *Hiſpaniæ* S. Nuncti *Eremitæ, & Martyris, qui à barbaris occiſus, æternam eſt adeptus felicitatem; & eius proditores à dæmonibus obſeſſi, pœnas facinoris perſoluerunt æternas.*

Hispaniæ

D. Hiſpaniæ *natalis* SS. Nunilonis, *&* Alodiæ *Virginum. & Martyrum, quæ propter fidem, & caſtitatem comprehenſæ, & martyrij lauream, & virginitatis palmam victrici ſtrenuitate meruerunt.*

NOTÆ.

Sanctus Philippus Philoteus *Apoſtolorum Diſcipulus, Epiſcopus, & Confeſſor.*] Diem tranſitus huius Sanctiſſimi Præſulis conſignat Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. Ann. 93 num. 27. fol. 16.* hac ſerie: Philippus *cognomento* Philotheus, *quem Laminij in Hiſpania conuertit* S. Paulus *eiuſque reditum Romam comitatus eſt*, à S. Clemente *Papa Legatus Sedis Apoſtolicæ mittitur in* Hiſpaniam, *prædicat* Toleti; *Sedem, inquam, totius Hiſpaniæ Primatem, iam ibi collocatam, confirmat; totam* Carpetaniam, *& maiorem* Hiſpaniæ *partem viſitat; nec multo poſt quieſcit in pace; moriturque* Laminij, *& ibidem honorifice ſepelitur, celebraturque* XI. *Kalendas Nouembris.* Sic legendum, licet perperam in editis ſcribatur: X. *Kalendas Nouembris*: nam ibidem numerus extitit vitiatus, vt ex *Epitaphio* S. Epiſcopo conſcripto, cuius partem dedimus ſupr. *Tom. 3. Die XIX. Iun. lit. A. fol. 548.* liquet, huius tenoris. *Dies obitus conſignatur.*

Me Mediolanum *genuit, me inſtruxit* Athenæ
Gallia *me patrem noſcit*, Ibera *ſophum.*
Hanc Ter luſtraui, primum cùm agmina plebis
Direxi Rector, dulcis Areua, *tuæ.*
Hincque Leonis *poſt veſtigia ſacra ſequutus,*
Gerraſio comite, Martyre poſtque meo
Denique Clementi mandata huc ſancta Magiſtri
Obediens, noſter vrbes amanat amor.
Tuncque Tolete *tuæ firmauit munera Sedis,*
Quâ Chriſtum ſemper hoſtia ſancta placet.
Poſtea me Populus cognouit ſæpe Magiſtrum
Sacratæ legis, quæ viret vſque diu.
Tum Mediolani *ſacros conſpicere duxi*
Propitios Lares, quos veneratur amor.
Hinc Dies Vndecimus, *mihi lætus, noſtra* Kalendæ
Menſe Nouembris *erat, grandia buſta parat.*
Gratulor Hiſpanis, Galliſque *& gratulor, Orbi*
Catholico grates ſoluere amore cogor.

Proculdubio error ineſt in Aduerſarijs Iuliani Toletani *n. 202. fol. 45.* vbi ſibi contrarius Noſtrum *Philippum Philotheum* confundere nititur eum *Philippo* Epiſcopo *Firmano*, de quo Martyrologium Romanum *h. d. fol. 654.* & Philippus Ferrarius in *Catalog. SS. Ital. fol. 662.* dùm hæc verba profert: Philippus *cognomento* Philotheus *Legatus Clementis Papæ miſſus ad* Hiſpanias, *obito munere* *An idem ac Epiſcopus Firmanus.*

nere ſuo, redjt in Italiam. In Piceno Firmi *ciuitate Epiſcopali, munere laudabiliter functus* XXII. Octobris *Martyrio coronatur, ſub Adriano. At cùm in Chronico* dicat hunc S. Præſulem *Luminij* ſupremum diem egiſſe, & placida dormitione quieuiſſe, nequaquam conuentio adeſſe poterit inter hæc verba diſcrepantia, maxime ſtante opinione *Flauij Dextri*, qui prorſus hanc opinationem Iuliani diluit in *Chron. Ann.* 91. *n.* 6. his verbis: PHILIPPVS *cognomento* PHILOTHEVS, *qui prius corpora SS. Martyrum Geruaſij, & Protaſij ciuium ſuorum* Mediolanenſium, *Mediolani ſepelierat, conuerſuſque in Campo* Laminitano *à S. Paulo, illum ſequutus adhæſit Clementi, à quo Legatus miſſus in* Hiſpanias *Toleti, Barcinone, Cæſarauguſtæ, Hiſpali, Valentia, & in multis alijs vrbibus prædicat.* Et S. Braulionis ſententiâ in *Addition. ad Chron. Maxim. n.* 29. *fol.* 7. apud Biuar. vbi iſta legimus: *Memoria celebris habetur in Gallia, & in Hiſpania Sancti* PHILIPPI, *quem præmiſit S. Clemens ante Eugenium in Hiſpanias, & Gallias Venit Rothomagum cum Leone Epiſcopo Rothomagenſi, poſtea verò Vaſconenſi, & Geruaſio. Prædicat in Gallia, Cantabria, Vaſconibus, & per Hiſpanias. Dictus eſt cognomento* PHILOTHEVS, *qui Prouinciam* Areuacum *ſub Nerone Ethnicus in* Hiſpania *gubernauit. Hic* S. PHILIPPVS, *qui Diaconus erat, comeſque Leonis, reuerſus Romam adhuc viuente Petro, Anno* LXVII. *interfuit eius, Paulique martyrio. Sequutus eſt Clementem, vt Magiſtrum, ab illo effectus eſt Epiſcopus, & poſtea miſſus eſt Legatus in Hiſpanias.* Ex quorum verbis nihil de *Firmano* Epiſcopatu, nec de martyrio ſuggeres: quare tenendum eſt, Iulianum in *Aduerſarijs* illud adnotaſſe, ſed poſtmodum intellecta veritate id ipſum reſpuiſſe, & certum in *Chronico* ſcripſiſſe, vt & notauit erudite Gentilis meus D. Thomas Tamayo in *Veritat. Dextr. Nouitat.* 2. *fol.* 87. *& ſeq.* His accedit nam ACTA Sancti PHILIPPI Epiſcopi *Firmani* deducta ex monumentis S. E. *Firmanæ* à Philippo Ferrario in *Catalog. SS. Ital. d. fol.* 661. nihil commune habent cum noſtro PHILOTHEO, vt ex ipſis apparet. Quidquid ſit de eo egere præter relatos Michael Syncelus in *Vit. S. Dionyſ.* & Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 9. *c.* 12. licet pro PHILOTHEO ſcribat HIEROTHEVM. Ieronymus Roman in *Republic. Chriſtian lib.* 1. *c.* 3. D. Franciſcus Padilla *Hiſtor. Eccleſ. Hiſpan. Tom.* 1. *Cent.* 1. *c.* 26. Ioannes Mariana *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 1. *c.* 4. Ieronymus de la Higuera in *Diptych. Tolet. fol.* 579. D. Didacus Caſtejon de *Primat. Toletan.* 1. *p. c.*—. *fol.* 73. D. Petrus de Roxas Comes Motenſis in *Hiſtor. Toletan.* 1. *p. lib.* 4. *c.* 23. *fol.* 338. *& c.* 26. *fol.* 350. & alij plures. Eius ACTA nullus integra compulſauit, illa breuiter coniungemus.

Negatur auctoritate Flauij Dextri.

Et S. Braulionis Epiſcopi Cæſarauguſtani.

Et Actorum S. Philippi Firmani Epiſcopi.

Scriptores.

ACTA S. PHILIPPI PHILOTHEI, Hiſpaniarum Legati, Epiſcopi, & Confeſſoris, ex Dextro, Braulione, & alijs Scriptor.

Origo, patria, & ciuilitas.

PHILIPPVS *cognomento* PHILOTHEVS *natione* Italus, *patriâ* Romanus, *& Ciuis* Mediolanenſis *ab exordio natiuitatis ſuæ Gentilium Ethnicus errores amplexus, Idolorum ſeruituti licet nobilis, & ingenuus adhæſit. Poſt primas itaque infantiæ nugas, ſe ſe literarum ſtudijs recentioribus dedit, quibus edoctus, Athenas ad maiora capeſſenda adoleſcens cupidus properauit; vbi Dionyſij & aliorum magiſterio vſus, Romam repedauit eruditus. Imperij habenas tunc temporis Claudius Nero regebat, qui* PHILIPPI *ſolertiam, & eruditionem agnoſcens, illum ad* Hiſpanias *titulo Gubernatoris Prouinciæ* Areuacum *in finibus* Carpetaniæ *exlegauit. Quo in munere adeò prudenter ſe geſſit, quòd prorogato termino adminiſtrationis huiuſmodi ſcotus à Principe, & Senatu reeligeretur. Aduenerat tunc temporis in* Hiſpanias *Chriſti Apoſtolus, & Gentium Prædicator* Paulus, *vt totius Regionis vrbes luſtraret, Eccleſias inuiſeret, & Chriſticolas in fide confirmaret. Qui* Laminium, *principem* Areuacum *ciuitatem ingreſſus, ibidem* Probum, Xantippem, *& alios ad Chriſti confeſſionem perduxit. Sed & ipſum* PHILIPPVM *vrbis, & Prouinciæ*

Athenas ſtudiorum cauſâ properat.

Areuacum Prouinciæ Gubernator eligitur.

Moderatorem.

Moderatorem, habitis cum eo ſalemnibus de Chriſto diſputationibus, quibus Paulus victor euaſit, ad fidem conuertens, cum inter Diſcipulas ſuas, relicto munere, adſcripſit. His ſic feliciter geſtis. PHILIPPVS *Magiſtrum per caeteras* Hiſpaniæ *plagas comitatus, Romam vſque, inde* Mediolanum *properauit, vt patriam ſuam; & inibi cum* Geruaſio, *&* Protaſio *fratribus amicitiam iniens, inſignes Deo retulerant de Gentibus exuuias. Hinc iterum Romam profectus cum Geruaſio, interfuit martyrio SS. Petri, & Pauli Apoſtolorum; poſt quorum necem adhaſit S. Clementi Papæ, qui ante adhaſerat & Leoni Rothomagenſi Epiſcopo, & per Gallias prædicauerat. Reuerſus* Mediolanum *etiam interfuit agonibus* SS. Geruaſij, *&* Protaſij, *quarum corpora in propria domo ſepeliuit, & hiſtoriam de earum martyrio conſcripſit; quæ ſacra pignora cum actis paſſionis poſtmodum S. Ambroſius Mediolanenſis inuenit, tranſtulit, & honorifice collocauit. Igitur S. Clemens Pontifex cùm* PHILIPPI *Diſcipuli doctrinam, prudentiam, & virtutes expertus fuiſſet, eum Epiſcopum ordinauit, & Legatum Sedis Apoſtolicæ in* Hiſpanias *præfecit. Cuius ergo præcepto parens S. Præſul, munus ſibi commiſſum exactè adimplere deſiderans,* Hiſpanias *repedat, &* Toletum *nobiliſſimam vrbem ingreſſus ibidem fidem prædicat, Primatum eius Eccleſiæ, quem* S. IACOBVS *ibidem reliquerat, vt Apoſtolicus Legatus, confirmat. Inde* Hiſpalim *pergens Eccleſias Bæticæ luſtrauit, fideles roborauit, & quæ conuenerat, diſpoſuit. Tandem ad Orientales* Hiſpaniæ *Prouincias repedans, vrbes Barcinonem, Cæſaraugustam, Valentiam, & alias viſitat. Poſtremò ad* Laminium, *quo regeneratus in Spiritu Sancto fuerat, reuerſus, ibidem tranquillam, & Angelicam vitam egit. Sed ſuperueniente deinceps* Marco Marcello Eugenio, *etiam Apoſtolico Legato, & Antiſtite* Toletano, *res ſuæ Eccleſiæ idem Præſul cum viris ſanctis, & primoribus confert, præcipuè cum* S. PHILIPPO, *qui omnia ad præfatam Eccleſiam pertinentia viriliter manifeſtat. Denique iam ſenio confectus, vitæ ſanctitate clarus, & mirabilibus inſignis, ad repromiſſionem Sanctiſſimus Confeſſor properauit æternam,* XI. Kalend. Nouembris, C. VI. *Cuius ſacrum* Corpus *honorificè ſepultum, ibidem in magno pretio fuit; eiuſque Dies natalis eadem quâ mortuus eſt colitur, & veneratur.*

Fidem à Paulo Apoſtolo ſuſcipit.

Interfuit paſſioni SS. Geruaſij, & Protaſij.

Epiſcopus conſecratur à Clemente.

Hiſpanias luſtrat, & Laminium repedat.

Moritur.

Hactenus ACTA Beati PHILOTHEI, quorum ecphraſim ex variis Scriptoribus extraximus, in quibus aliqua veniunt illuſtranda, vt omnibus faciamus ſatis.

PRIMVM circa locum dormitionis S. Viri, quam eueniſſe LAMINII indicat Iulianus Petri in *Chron. Anno* 95. *n.* 27. his verbis: *Nec multo poſt quieſcit in pace, moriturque* Laminij, *& ibidem honorifice ſepelitur.* Nec contradicit Auctor Epitaphij ſuperius recenſiti, vbi nihil de loco tranſitus, ſed tantum de Die quam fuiſſe *Vndecimam Kalendarum Nouembris* liquido conſtat. *Quo loco obierit?*

SECVNDVM, Quæſtio eſt an fuerit Epiſcopus *Toletanus*, & licet nullus ex antiquioribus eum inter Præſules huius Regiæ vrbis enumeret. tamen idem Iulianus Toletanus in *Aduerſar. n.* 118. *fol.* 30. illum Antiſtitem *Toletanum* his verbis appingit: *Ex Libris Euſebij Cæſarienſis, quibus ſcripſit vitas Martyrum, Epiſcoporum, & Virginum omnium Præſinctarum,* XX. *Libris Græce, ibique ſeriem* Toletanorum *Epiſcoporum,* Lib. VII. *ab Elpidio* S. IACOBI *Maioris Diſcipulo, Epiſcopo, Iuliano, Saturnino,* PHILIPPO. *M. Marcella Eugenia, Honorata, M. Pelagio, & alijs.* Sed reuera, quamuis *Toletanam* Sedem illuſtrauit, & in ea Primatum confirmauit, vt idem Iulianus in *Chron. Ann.* 95. *n.* 27. & Auctor Epitaphij, illo carmine: *Tuncque Tolete tua firmauit munera Sedis*, notarunt, nunquam infulas illius Epiſcopatus induit; maxime cum conſtet ex Flauio Dextro in *Chron. Ann.* 105. *n.* 6. *fol.* 208. quod M. Marcellus Eugenius eo anno erat Epiſcopus *Toletanus*, adhuc viuente PHILOTHEO, cum quo de primatu illius Eccleſiæ diſſeruit, & non eſt credendum, PHILIPPVM tantam diœceſim dimiſiſſe. *An fuerit Pontifex Toletanus?*

TERTIVM, de aduentu in Hiſpanias Legatus Sedis Apoſtolicæ à B. Cle- *Mittitur in Hiſpa-*

nias Legatus à S. Clemente. mente miſſus, & Epiſcopus ordinatus, poſt loca Noſtrorum Scriptorum ſuperius recenſita, exiat locus egregius *Methodij* Auctoris Græci, & vetuſtiſſimi, in *Vit. S. Dionyſ. Areopag.* à Michaële Syncelo Latinitate donatus, his clauſulis: *Porro S. Clemens ſub idem tempus* PHILIPPVM *quendam* Hiſpanis *Epiſcopum præfecerat, eandemque poteſtatem, quam ipſe Diuinus Clemens à B. Petro accepit, ipſi dedit.* Conueniunt P. Biuar. ad Dextr. in *Chron. Ann. 95. n. 6. fol.* 186. D. Thom. Tamayo in *Veritat. Dextr. fol.* 31. *col.* 2. & cæteri recentiores Noſtratum, cum Requena, *Hiſtor. S. Paul.* 1. *p. c.* 9. *fol.* 62.

Topographia. LAMINEVM. Ciuitas vetuſtiſſima *Hiſpaniæ* in *Areuacis*, in confinibus *Carpetaniæ*, de qua Iulianus Toletanus in *Aduerſar. num.* 69. *fol.* 20. hoc ſcriptum reliquit: LAMINIVM *vrbem* Carpetanorum *ædificauit* Lamus, *Herculis filius, quaſi Itio Lami; à verba* ἱέμαι, *ideſt, eo, quidam dictum putant.* Eſt *nimis antiquum Oppidum, quondam Romanorum Municipium, à Mauris dirutum.* *Conditor vrbis.* Iuliani placitum ſequuntur Alfonſus de Requena *Hiſtor. Aduent. S. Paul. in Hiſpan. d.* 1. *p. c.* 9. *fol.* 94. D. Petrus de Roxas Comes Morenſis *Hiſtor. Toletan. d.* 1. *p. lib.* 6. *c.* 26. *fol.* 351. & alij, qui aſſerunt, hodie MONTIEL nuncupari.

B. S. MELANTIVS *Rhotamagenſis in Gallia, & Toletanus in Hiſpania Epiſcopus.*] Huius S. Præſulis memoria adeo celebris apud Noſtros & Gallos ſcriptores inuenitur, vt difficile videatur eorum elogia in vnum colligere; ideo relatione nominum contentus, ad res geſtas breuiter perueniemus. *Diuersè nuncupatur à Gallis.* Vnum hîc notandum duximus, ſcilicet, quod quem Noſtri MELANTIVM, Galli MELANIVM nuncupant, eſto quod vnus & idem fuerit, vt inferius probabimus. Eius itaque nomen in Tabulis ſcriptum Eccleſiaſticis reliquit Vſuardus *h. d. fol.* 178. à quo Cardinalis Baronius in *Martyrolog. Roman. fol.* 654. *lit. H.* hoc elogio. *Rhotomagi* S MELANII, *Epiſcopi qui à S. Stephano Papa ordinatus, illuc ad prædicandum Euangelium miſſus eſt.* Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 173. *Martyrologia.* Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 227. Conſtantius Felicius in *Ital.* 2. *p. fol.* 147. Andreas Sauſſay in *Gallican. Tom.* 2. *fol.* 767. De eo Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 286. *n.* 2. *Ann.* 300. *n.* 5. *Comment.* 1. *Ann.* 310. *n.* 3. Luitprandus in *Aduerſar. n.* 10. Iulianus Toletanus in *Chron. Ann.* 281. *n.* 114. *fol.* 33. & *n.* 115. & *Ann.* 300. *n.* 134. *fol.* 36. & in *Aduerſar. n.* 45. *fol.* 12. & *n.* 279. & 280. *fol.* 63. & *n.* 490. *fol.* 115. Equilinus in *Catalog. SS. lib.* 9. *c.* 93. Bellouacenſis in *Hiſtor. lib.* 11. *c.* 74. D. Garſias de Loayſa in *Decret. Gundemar. fol.* 268. D. Franciſcus Padilla in *Catalog. Epiſcop. Toletan. Tom.* 2. *verb. Toletum. fol.* 384. Stephanus Garibay in *Compend. Hiſtor. lib.* 11. *c.* 18. *Scriptores.* Ioannes Marieta in *Topograph. SS. Hiſpan. verb.* Toledo. *fol.* 44. *col.* 2. Alfonſus de Alcozer *Hiſtor. Tolet. lib.* 2. *c.* 3. M. Rus-Puerta *Hiſtor. Giennenſ.* 1 *p. Secul.* 4. *c.* 3. D. Petrus Salazar de Mendoza in *Vit. Cardinal. fol.* 10. Fernandus Camargo in *Chronolog. SS. Hiſpan. Ann.* 300. *fol.* 56. P. Ieronymus de la Higuera in *Diptyc. Toletan. n.* 58. *fol.* 562. P. Michaël Fernandez *Hiſtor. S. Leocad. c.* 2. *fol.* 35. D. Didacus Caſtellon de *Primat. Toletan.* 1. *p. c.* 8. §. 2. *fol.* 301. Michaël de Erze de *Aduent. S. Iacob.* 1. *p Tom.* 2. *c.* 7. & *Tom.* 4. *c.* 3. P. Antonius 4. Quintana-Dueñas *Hiſtor. SS. Toletan. ſecul.* 4 §. 1. *fol.* 227. Rodericus Caro ad *Dextr. Ann.* 286. *lit. E. fol.* 95. *col.* 2. F. Franciſcus Biuar in *Commentar. ad Dextr. Ann.* 286. *n.* 2. *fol.* 303. & *Ann.* 300. *n.* 5. *Comment.* 1. *fol.* 319. & *Ann.* 310. *n.* 3. *fol.* 371. D. Petrus de Roxas Comes Morenſis *Hiſt. Toletan.* 1. *p. lib.* 6. *c.* 5. *fol.* 466. & *c.* 11. *fol.* 487. & *c.* 12. *fol.* 494. & 495. & *c.* 18. *fol.* 516. & 519. & *c.* 19. *fol.* 521. P. Higuera in *Hiſtor. MS. Tolet. Tom.* 2. *lib.* 8. *c.* 16. *fol.* 273. Eius ACTA ex omnibus ſuperius recenſitis, damus.

ACTA S. MELANTII EPISCOPI RHOTOMAGENSIS *in Gallia, & Toletani in Hiſpania, ex Variis Scriptoribus.*

Origo. MELANTIVS, *ſeu vt alijs* MELANIVS, *ortu* Britannus, *cum Romæ patriæ tributum ſoluturus veniſſet*, Stephanum *Pontificem, indeque*

Martyrem

Martyrem de Redemptoris aduentu, & peracta per eum in Crucem *ſalute fideque; & ſpe Chriſtiana, diſſerentem audiens, diuina illuſtratus gratia, baptiſmum ab ipſo popoſcit, & ſuſcepit. Quo itaque animatus S. Pontifici adhæſit perfectæ vitæ cupidus, vt poſthabitâ ſeculi gloria, omnia, quæ habebat, etiam arma, quibus militare cœperat, vendiderit, pretiumque Chriſti pauperibus erogarit.* — *Baptiſmus.* — *Sic igitur expeditus à nexibus ſeculi, totuſque Chriſto deditus, in Cleri ordinem à Sanctiſſimo illo Pontifice aſcitus, etiamque ad ſacerdotium gradatim promotus, eſt.* — *Ordo.* — *Cum autem quadam die Summus Antiſtes ſacris operam daret, MELANTIVSque Presbyter ipſi adſiſteret; peracta diuina litatione, demiſſus cœlo Nuntius à parte dextra Altaris vtriuſque parens obtutibus, virgam Paſtoralem MELANTIO porrexit, ſicque eum affatus eſt.* Accipe virgam Paſtoralem, in qua reges Rhotomagenſis populum ciuitatis, quæ ſita eſt in Celticæ Galliæ finibus, aliaſque alibi vrbes, quas tibi præparauit Dominus ab æterno. *Cuius diuinæ viſionis conſcius Pontifex, mox MELANTIVM creditum ad munus direxit, Epiſcopali benedictione præditum.* — *Epiſcopatus.* — *Sicque Roma abiens nouus Moſes cum cæleſti virga in* Galliam *iter feſtinus arripuit. Tum Chriſti gloriæ, ac gratiæ cooperator mirificus, dum Antiſſiodori in tranſitu verſaret, hominem, qui caſu bipenni ſibi pedem in duas partes diuiſerat, myſtici baculi tactu, protinus ſanauit: non ſine ſpectantium ſtupore, & diuinæ prædicationis, quam ſigno præmunierat, efficacia.* — *Miraculum.* — *Hinc tamen digreſſus, ne Spiritus-Sancti miſſioni moram necteret,* Rhotomagum *recta contendit, vbi diuinum opus aggreſſus, Chriſti nomen incolis feliciter cœpit prædicare; tanta cum vi ſermonis, & ſignorum magnificentia, quam admirabilis augebat vitæ ſanctitas, vt breui dierum curſu, omnem pene Ciuitatem in fidei obſequium traduxerit.* — *Rhotomagi prædicat.* — *Maxime ex quo die, cum Populus falſo cuidam Numini, nefando ſacrificio incumberet, ſuperueniens* MELANTIVS, *igne cæleſti æſtuans acriter inſanam turbam de cæcitate arguit, quæ ſtipidem, ſaxumque pro Deo coleret: ſimulachrumque, Chriſti nomine inuocato, ac efformato Crucis ſigno triumphali, illico deturbauit, atque ſolo verbo, in omnium conſpectu, in minutas partes diſſoluit.* — *Simulachrum deſtruit.* — *Attonitus hoc ſpectaculo Populus, monenti aurem præbuit, veræ diuinitatis agnitionem, & ſpem immortalis vitæ, ex ipſius immaculato cultu adnunciantis. Ingenti igitur ciuium multitudine fidei dogmatibus imbuta, ſacroque tincta lauacro, ibidem vbi Dæmonem extruderat, Chriſto Seruatori* MELANTIVS *primum trophæum erexit, condita Eccleſia ſub ſuprema Trinitatis inuocatione.* — *Templum SSS. Trinitati extruit.* — *In qua conuocatum qualibet die Dominica fidelem Populum, in diuino cultu erudiebat, ſacrificium incruentum offerebat, ac ſalutis ſubſidio omnibus impartiebatur ſuis. At cum gregi Chriſti in dies numeroſa fieret acceſſio, externique negotiatores, etiam diuino verbo ſe audientes præberent, in eorum gratiam aliam S. Antiſtes ſacram Ædem in Inſula (quo locus ſacro conuentui opportunior eſſet) conſtruxit: cui* S.Clementis *indidit nuncupationem.* — *Aliud in Inſula S. Clementi erexit.* — *Tertiam etiam ſuperaddidit, vt confluentium ad Chriſti ſignum ardori ſatisfaceret, quam S.Virgini Deiparæ venerationi ſacrauit, in qua, & Presbyterio conſtituto, Epiſcopalis Sedis primordia iniit. Denique cum annis pleriſque Apoſtolico muneri inſtitiſſet, animorumque myriades Chriſto, verbi ſalutaris ſemine, B. Vir peperiſſet, Spiritus-Sancti reuelatione permotus, Athenas perrexit, vbi obito munere ad quod diuinitus peragendum protractus fuerat, cum* S. Sixto *poſtea Romano Pontifice, & alijs fidelibus,* Hiſpanias *properauit,* Toletumque *deuenit, ibidemque propter eius famam Sanctitatis, & doctrinæ à* B. Paulato *Antiſtite* Toletano *benigne, & honorifice ſuſceptus, deinceps omnem illi opem præſtare conſtituit.* — *Athenis Toletum properat.* — *Sic* S. MELANTII *virtutum, & literarum inſignia mox animos* Toletanorum *arripuere, & omnium, qui eum audiebant, viſcera præoccupabant, vt è viuis ſublato* Pomponio Paulato *Toletanæ Sedis Pontifice, protinus S. Virum ad muneris illius faſtigium eueherent Patriarchale.* — *Fit Pontifex Toletanus.* — *Onere igitur ſuſcepto, Eccleſiæ*

ſuæ regimen incipiens, prout illi eius ſanctitudo, zelus, & prudentia dictauit, quibus ad virtutum manipulos colligendos, omnes ſui diſtrictus direxit homopolos, maximis inſudabat curis, ne Daciani, qui tunc temporis per Hiſpanias virus ſuæ crudelitatis aduerſus Chriſti aſſeclas euomebat, temeritas ſuas oues crudeli ferocitate ſubuerteret. Hinc ſpeciali ſtudio omnes Eccleſiarum Præſules Hiſpaniei Orbis ad Concilium ineundum per literas ſollicitauit, vt damna, quibus per ipſius Daciani perſecutionem fides Catholica afflictabatur, extinguerentur. Hinc apud Illiberim Bæticæ Concilium contractum eſt, cui ipſe MELANTIVS cum alijs Præſulibus interfuit, vbi omnia quæ potuerunt decreta, ad corroborationem fidelium, Eccleſiarum fulcimina, & fidei robur, ſtabilita noſcuntur. Hinc Gentilium rabies, Daciani furor, & Imperatorum ferocitas aduerſus illius Concilij Patres, & Eccleſiarum Magiſtros, quos adeò Ethnicorum crudelitas opprimere cæpit, vt fere nullus ſine carcere, nullus ſine cruciamine, & nullus abſque minis excluderetur. Tunc MELANTIVS Noſter titulum eximij Confeſſoris promeruit. Poſthæc Sanctus ipſe Pontifex ad ſedem ſuam Toletanam reuerſus Concilij Canones mirabiliter ſtabiliuit, Templum in honorem Chriſti Domini, eiuſque Immaculatæ Matris conſtruxit, S. Leocadiæ Toletanæ, quam in carcere roborauit, interfuit martyrio, cuiuſque corpus honorifice tumulauit. Quinque annos itaque S. Antiſtes poſt Concilium Illiberitanum, Toletanam cùm rexiſſet Eccleſiam, eoque tempore Gentilium furor Eccleſiam Patriarchalem ſolo æquaret, Rhotomagum, electo ſuæ Sedis Vicario Natali, poſtea Epiſcopo Toletano, repedare conſtituit, quam vt intrauit, à fidelibus gratanter ſuſceptus eſt. Hic vt primæ ſponſæ de geſtis rebus in fidei obſequium retulit, & omnia quæ perpeſſus fuerat ſuis ciuibus manifeſtauit. Tandem poſt aliquot tempus, iam Dominicæ militiæ veteranus, donatiuum à cæleſti Imperatore, cui ſtrenue, diuque magna cum gloria ſeruierat, meritis condignum, percepit, XI. Kalend. Nouembris, Anno Domini CCC. X. Cuius Corpus in ſuburbio tumulatum eſt, in crypta, cui deinde S. Geruaſij Eccleſia ſuperpoſita fuit, digno ſcilicet Mauſeoleo. Ex quo tamen furente Danorum exitiali exercitu, interiorem in Galliam delatum ſacrum eius CORPVS, apud Pontæſiam Caſtrum reconditum eſt, vbi etiamnum magna cum nominis celebritate in ſuæ appellationis Baſilica quieſcit, quam ſplendor diuinæ virtutis, tanti Athletæ memoriam illuſtrantis iam olim felicius excitauit.

Concilium Illiberitanum congregat.

Opera eius facta Toleti.

Rhotomagum repedat.

Moritur.

Sepultura & cultus.

En ACTA quæ ex Noſtris, & Gallis Scriptoribus potuimus elicere. Quorum ecphraſis, quatenus ad peregrinationis relationem Rhotomago Athenas, aduentum in Hiſpaniam, Pontificatum Toletanum, Congregationem Concilij Illiberitani, & cætera ſuperius recenſita, vſque ad reditum Toleto Rhotomagum, à Nobis probanda eſt; Nam alia in ACTIS poſita abs Andrea Sauſſayo, Roberto, Baronio, & alijs Exteris Scriptoribus pete.

Aduentus in Hiſpaniam, Sede Toletana, & alia probantur.

OMNIA igitur à Nobis recenſita protulit Luitprandus Aduerſar. n. 10. fol. 460. apud Ramir, hac ſerie: MELANTIVS, vel MELANIVS natus in maiori Britannia, venit Romam, & à S. Stephano miſſus Rothomagum, ibi aliquantulum temporis Epiſcopale munus exercuit: pòſt, neſcio quâ cauſâ, venit Athenas, & cum Sixto Pontifice venit Toletum, vbi ſuceſſit in Epiſcopali ſede Palmatio, vel Paulato. Interfuit Concilio Illiberitano; pòſt Anno CCC. V. venit Rothomagum, & in CCC. X. ſanctiſſime mortuus eſt, ibique ſepultus XI. Kalend. Nouembris. Eadem referuntur in Epitaphio S. Præſulis MS. apud me, in quo Auctor fere totam ſeriem Actorum enumerat, hoc Epigrammate.

Hacque MELANTIVS *amplâ condor in arcula, quem iam*
Pontificem Gallus *me vidit, atque* Tagus.
Eſt Genitor mihi procedens de germine Britto,

Qui

Qui noſtros duxit Ethnicus inde mores.
Poſtèa ſed Romam *tendens, diuina recepi*
A Sancto Stephano *dogmata cuncta Dei.*
Inde Rothomagum *perluſtrans, Præſulis onus*
Suſtinui, Chriſto plurima corda parans.
Spiritus at poſthæc Sanctus mihi duxit Athenas,
Quâ ſocius Sixti, *vltro redire cogor.*
Mœnia ſacra tamen luſtrauimus alta Toleti,
In quibus innumera percipimuſque bona.
Denique Pontificis baculum mihi præbuit vrbis
Iſtius & Clerus, quem fidus ipſe rego.
Magnum Concilium indixi, quo barbara Romæ
Dogmata reſtinxi; ſacraque noſtra beans.
Pòſt que Rothomagum *repedaui, lumine Chriſti*
Imbutus, Chriſto viſcera noſtra dedens.

Conueniunt *Dexter, Luitprandus, Iulianus* & cæteri Omnes Noſtrates quorum nomina in prolegomeno repoſita ſunt. Hinc ex eodem Iuliano in *Chron. Ann.* 300.*n.* 134. notabis, quod S. Noſter Antiſtes ſcripſit Vitam *S. Seueri* Martyris, & *Quæ ſcripſerit?* Pontificis *Barcinonenſis.* En eius verba: *Scripſit* MELANTIVS *Toletanus Martyrium* S. Seueri, *Barcinonenſis Epiſcopi, & Martyris illuſtriſsimi carmine venuſto: Idem conſecrat* Ædem Toletanam *in honorem* S. Saluatoris, *&* B. Virginis. Quod & notauit D. Michael Erze de *Aduent. S. Iacob. 1.p. Tom. 2. c. 7. & Tom. 4. c.* 3. Cætera communia apud Noſtros.

S. NVNCTVS *Eremita, & Martyr Emeritenſis.*] In hunc diem Auctores C. Noſtri feſtum, & agonem huius S. Eremitæ, & Martyris reijciunt, vt teſtantur Cayraſco in *Theatr. Triumphal. SS. Tom. 2. Die XXII. Octobr. fol.* 286. P. F. Thomas Herrera in *Alphabet. Auguſtinian. 2.p. lit. N. fol.* 157. Qui ex S. Ere- *Dies agonis probatur.* mitæ Epitaphio vetuſtiſſimo forte deſumpſère, cuius ecphraſis apud me MS. in Codice *Auli Hali* huiuſmodi reperitur:

Martyris exuuias hæc continet vrnula NVNCTI,
Africa quem genuit, munera cuique dedit.
Hic patriam linquens, Abbas peruenit ad oras
Emeritæ, *& Chriſto grandia ſacra parat.*
Bis die Sanctus Vndecimâ poſt, enſe latronum
Octobris moritur, quâ celer aſtra petit.

De eo ſcripſere S. M. Maximus in *Chron. Ann.* 568.*n* 10. apud Biuar *fol.* 494. & 507. & apud Rodericum Caro *Ann.* 566.*lit. E fol.* 193.*col.* 2. Paulus Emeritenſis in *Scriptores.* *Hiſtor. SS. Emeritenſ. c.* 3. apud Barnabam Moreno *fol.* 13. & apud Thomam Tamayo *fol.* 13. *& in Not. fol.* 91. Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 11.*c.* 7. D. Franciſcus Padilla *Hiſtor. Eccleſ. Hiſpan. Tom. 2. Cent. 6. c.* 50. P. Ioannes Mariana *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 15.*c.* 13. Cardinalis Cæſar Baronius in *Annal. Eccleſ. Tom.* 7. *Ann.* 589. *n.* 44. Lancillotus in *Vit. S. Auguſtin. fol.* 170. Ludouicus ab Angelis de *Miracul. S. Auguſtin. lib. 4. c. 20. fol* 106. F. Ioannes Marquez de *Eremit. S. Auguſt. c. 12. §. 8. fol.* 209. Gaſpar Scolanus *Hiſtor. Valent. lib* 2.*c.* 12. Quercetanus in *Not. ad Opera Odon. Cluniacenſ. fol.* 50. Barnabas Moreno *Hiſtor. Eme-*

*ritenſ.lib.3.c.6.fol.*153. Ludouicus ab Angelis in *Viridar.SS. Portugall.c.*40.*fol.*113. F. Thomas Herrera in *d. Alphabet Auguſtin.* 2. *p. lit.N. fol.* 157. & *lit.R.fol.*330. F. Ieronymus Roman *Hiſtor. Eccleſ. Hiſpan. lib.* 2. *c.* 27. F. Ieronymus de la Higuera *Hiſtor. Emeritenſ. c.* 16. ACTA breui calculo conſcripſit Paulus Diaconus Emeritenſis, quæ ſynoptice damus:

ACTA S. NVNCTI EMERITENSIS Eremitæ & Martyris Chriſti, ex Paulo Diacono Emeritenſi.

Origo, & profeſſio?

NVNCTVS *natione* Afer, *profeſſione Monachus, temporibus* Leouigildi *Regis Vuiſigothorum ab Africanis regionibus in Prouinciam* Luſitanam *Abbas aduenit; qui cùm aliquandiu ibidem degiſſet, deuotionis gratiâ ad Baſilicam Sanctiſſimæ Virginis* Eulaliæ, *in qua eius ſacratiſſimum corpuſculum requieſcit, deſideranter acceſſit. Sed, vt fertur, per omnia aſpectum mulierum, velut vipereum vitabat morſum, non quia aſpernabatur ſexum, ſed ex contemplatâ ſpecie, tentationis metuebat incurrere vitium, ita etenim, vt quocumque loco pergebat, vnum Monachum ante ſe, & alterum poſt ſe eminus gradi præcipiebat, ne eum per quamcumque occaſionem mulier videret. Qui, vt ſupra diximus, cùm ad Baſilicam* S. Eulaliæ *Virginis, & Martyris veniſſet, Reuerendiſſimum Virum* Redemptum *Diaconum, qui ibi præerat, multis precibus exorauit, vt quando ad orationem nocturno tempore in Eccleſiam de cella procederet, ita cuſtodias poneret, vt eum nulla penitùs fœmina videret; ſed dùm aliquot dies in eadem S. Eccleſia moras feciſſet, quædam nobiliſſima, & ſanctiſſima vidua, nomine Euſebia, omni deſiderio eum videre cupiebat, ſed ille nullatenus ſe ab ea videri patiebatur. Dùm verò ſæpius eum diuerſi rogarent, vt eam videre dignaretur, & ille nullo modo conſentiret; illa coaſſumpto conſilio ſupradictum Redemptum Diaconum deprecabatur, vt explicitis matutinis laudibus, dùm ille de Eccleſia ad cellulam reuerteretur, illo, ſtante in abditiſſimo loco circa eundem ſanctiſſimum Virum, lumen cereorum clariſſimum fieri præciperet, vt ſaltem à longe eum videre mereretur, quod factum. At vbi, ignorante illo, fœmineus contigit aſpectus, ita eum gemitu magno ſe ſe in terram proſtrauit, ac ſi magni lapidis ictu grauiter fuiſſet percuſſus: mox ipſi* Redempto *Diacono dicere cœpit:* Indulgeat tibi Dominus; frater quid eſt, quod feciſti? *Poſthac denique ſtatim egreſſus inde, ad Eremi loca paucis cum fratribus peruenit, ibique ſibi viliſſimum conſtruxit habitaculum. Sed cùm crebris illic virtutibus coruſcaret, recurrente opinione ad auditum* Leouigildi *Principis peruenit, qui quamlibet eſſet Arianus, tamen vt ſe eius precibus Domino commendaret, eidem Viro auctoritate conſcriptâ, de quodam præcipuo loco fiſci direxit, vt alimenta, & indumenta exinde cum ſuis fratribus haberet, quod Vir Dei omnino accipere recuſauit. Sed cùm ille renueret, & is qui à Rege directus ad eum venerat, diceret:* Oblationem filij tui deſpicere non debes; *tandem ipſo compellente ſuſcepit. Poſt aliquot vero dies homines habitantes in eodem loco, cœperunt ad inuicem dicere.* Eamus, vt videamus, qualis iſte eſt dominus noſter, cui dati ſumus. *Cumque fuiſſent, & vidiſſent eum, veſte ſordidum, habituque deformem, contemnentes eum dixerunt mutuò:* Melius eſt nobis mori, quàm tali Domino ſeruire. *Ac deinde poſt aliquot dies, cùm Vir Dei Sanctus in ſyluas paucis ouibus depaſcendis perueniſſet, reperientes eum ſolum, fractis ceruicibus crudeliter necauerunt. Poſt non verò longum temporis interuallum ipſi homicidæ comprehenſi, &* Leouigildo *Regi ſunt præſentati cum vinculis, cui dictum eſt ipſos eſſe, qui Seruum Dei intercemiſſent. Ille autem quamuis non rectæ fidei eſſet, rectè tamen promulgauit ſententiam, dicens:* Abſoluite eos à vinculis, & ſinite abire; & ſi vere Seruum

Quantopere mulierum vitabat aſpectum.

Redemptus Diaconus præeſt Baſilicæ S. Eulaliæ.

Euſebia vidua conatur videre S. Virum.

Ille in Eremum ſeceſſit.

Leouigildi Regis oblatio ad S. Virum.

Crudeliter occiditur.

Dei

Dei occiderunt, ſine noſtra vltione vlciſcatur Dominus mortem Serui ſui. *At vbi dictum eſt illud, & illi abſoluti ſunt, ſtatim eos Dæmones corripuerunt, & per plures dies afflixerunt, quouſque crudeli morte animas è corporibus excuſſerunt.*

Hactenus *Paulus Diaconus*, in quorum relatione ACTORVM notandũ eſt, quòd *Euſebia* illa nobiliſſima, & ſanctiſſima fœmina, quæ S. Vitum videre conata eſt, adhuc ex ACTIS neſcitur quæ, & qualis fuerit, licèt Barnabas Moreno in *Not. n. 3. fol. 14. col. 2.* & in *Hiſtor. Emeritenſ. d. lib. 3. c. 6 fol. 153. col. 2.* contendat eam eſſe, ad quam S. Gregorius Magnus *lib. 11. Epiſtol. 37. fol. 286.* ſcripſit Epiſtolam. Nec vxorem *Claudij* Emeritenſis Ducis, vt P. Herrera *d. lit. N. lit. fol.* 158. ſomniauit, cùm qualitas hæc minime ex *Pauli Diaconi* verbis eliciatur.

Euſebia vidua quæ?

QVATENVS ad inſtitutum S. Viri anceps etiam contentio eſt. Barnabas relatus in *Not. ad Paul. Emerit. d. c. 3. n. 1.* eum fuiſſe ex *Ordine Benedictino*, cuius erat ipſe *Paulus Diaconus*, qui NVNCTVM, Abbatem noſtrum nuncupat. Negant Marquez, Herrera, & cætera Scriptorum Noſtratum cohors, illumque *Eremitam Auguſtinianum* faciunt. Sine lege, & ratione vix neutri adhæreo, fides, & lis apud ipſos ſit.

Cuius inſtituti fuerit S. Vir?

CIRCA ſitum, quo S. Eremita conſtruxerit habitaculum, valde fatigatur Franciſcus Biuarius in *Not. ad Maxim. Ann. 568. n. 10. §. 20. fol. 504.* inducens in textu Maximi VICVS PINCIACENSIS, quo vitam Seruum Dei egiſſe commentat; idque vt introducat *Topographiam* PINCIÆ Vrbis, quâ tunc illa *Commentaria*, ſeu *Notas* ſcribebat, quaſi vellet, *Emeritâ Pinciam* traducere non ſolùm S. Martyrem, ſed etiam tugurium, quo Sanctiſſimus Eremita delituit. Gloſema igitur illud *In Vico Pinciacenſi*, à Biuario effictum nullibi apud *Maximum* ſcriptum reperitur, nec in *Caro*, nec in *Calderoni* editis codicibus, nec in MS. quorum plurimos vidimus. Maxime cum conſtet *Emeritenſem Paulum* de vrbe ſua tantùm locutum, nec eſt credendum S. Martyrem deſeruiſſe Baſilicam *Eulaliæ* Virginis, cuius fuerat deuotiſſimus, & in tot remotis partibus, *Pinciam* vſque, ſecedere.

Qualis tugurij ſitus?

Gloſſema Biuarij.

DE Agonis ANNO altum ſilentium, crediderim occubuiſſe S. Martyrem circa Dominicum DLXVIII. vel circiter, cùm illo eius memoriam recitet *S. Maximus*, in cuius editis Chronicis vitio amanuenſium Nomen S. Viri NOMINIVS apud *Carum*, NVNIVS apud *Biuarium* corrupte legitur; cùm re verâ NVNCTVS fuerit illi nomen, vt teſtantur idem *Paulus Diaconus*, à quo *Baronius*, Morales, Mariana, Padilla, Moreno, Tamayo, Herrera, Marquez, & cæteri ſuperius relati.

Nominis vera ſtructura.

S. NVNILLO & ALODIA *Virgines, & Martyres Hiſpanæ.*] Circa tempus, & ſitus, quibus hæ illuſtriſſimæ Martyres agonem compleuerunt, variè ab Eruditioribus noſtræ Nationis Viris diſceptatum eſt. Quorum ſymbola non inuenuſte collegit F. Franciſcus Biuarius in *Epiſtola ad D. Don Laurentium Ramirez de Prado*, Equitem Iacobæum, & Regalis Conſilij meritiſſimum cenſorem, vt ipſe fatetur in *Not. ad Luitprand. in Chron. Ann 951. n. 352. f. 440.* vbi ad vnguem totam Epiſtolæ ecphraſim recenſet, & poſt illam aliam poſtillam ſuæ eruditionis ſubiungit. Ex vtriuſque igitur textamine, *Tres bigas Virginũ, & Martyrũ* hiſce nominibus nuncupatarum elicimus, quas ſeparatim cum ſuis Auctoribus referre compellimur. PRIMA ſit, de qua Iulianus Archipresbyter Toletanus mentionem facit in *Aduerſar. n. 292. fol. 85.* hac ſerie: *In pretio ſunt SS. Virgines* NVNILO, & ALODIA, *Virgines, & Martyres, quarum cognominum, quadam longe ante euerſionem* Hiſpaniæ *ſcilicet paſſa ſunt.* Probationem huius primæ opinionis dedimus ſupra *Tom. 2. Die XVIII. April. lit. B. fol. 697.* SECVNDA ſit, ex relatione S. Eulogij in *Memor. SS. lib. 2. c. 7.* & Iuliano in *Aduerſar. n. 293.* cuius probationem etiam præſcripſimus *d. Tom. 2. fol. 697.* TERTIA ſit, cuius meminit Luitprandus in *Chron. Ann. 951. n. 352.* apud D. D. Laurent. Ramir. *fol. 440.* cuius etiam ſententiam probauimus *d. Tom. 2. fol. 697.* Ex hiſce probationibus liquidò conſtat, primas martyrium egiſſe ante euerſionem *Hiſpaniæ*; ſecundas *Anno* DCCC. LI. Tertias *Anno Domini* DCCCC. LI. Quarum ſi diſcrimina ediſcere cupis, adi

D.

Tres huius Nominis diuerſæ Martyres.

I. Probatio.

II. Probatio.

III. Probatio.

Epiſtolam

Epiſtolam Biuarij, à D. D. Laurentio Ramirez in ſuis *Notis d. fol.* 440. recenſitam, vbi prolixe rem iſtam tractat, cuius periodos hic omiſimus, ne aliorum labores tranſcripſiſſe notemur. De his SS. Martyribus agunt fere omnia Martyrologia Vſuardi, Adonis Galeſinij, Maurolyci, Peregrinis, Belleti, Flori, & Baronij in *Romano fol.* 654. *lit. E.* hoc elogio: *Oſca in Hiſpania Sanctarum Virginum* NVNILONIS, *&* ALODIÆ *ſororum, quæ à Sarracenis ob fidei confeſſionem capitali ſententiâ punitæ, martyrium conſummarunt.* Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 173. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 227. P. Higuera in *Hiſpan. MS. fol.* 54. Illorum tumultuarie mentionem fecerunt, poſt Luitprandum, Eulogium, & Iulianum, Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 13. *c.* 44. & in *Schol. ad S. Eulog. d. lib.* 2. *c.* 7. Stephanus Garibay. in *Compend. Hiſtor. lib* 22. *c.* 1. P. Ioannes Mariana *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 8. *c.* 1. *&* 9. Ioannes Vaſſeus in *Chron. Hiſpan. Ann.* 950. *fol.* 48. Marineus Siculus de *Reb. Hiſpan. lib.* 5. *c.* 28. Franciſcus Tarrapha de *Reb. Hiſpan. lib.* 2. *Ann.* 851. F. Thomas Truxillo in *Theſaur. Concionat. Tom.* 2. *fol.* 1864. F. Ioannes Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib.* 4. *c.* 32. *fol.* 103. idem Stephanus Garibayus in *Compend. Hiſtor. lib.* 21. *c.* 6. Ioanne Briz Martinez *Hiſtor. Pinnat. lib.* 1. *c.* 41. Didacus de Aynſa *Hiſtor. Oſcenſ. lib.* 2. *c.* 34. *&* 35. Vincentius Blaſcus Lanuza *Hiſtor. Aragon. lib.* 5. *c.* 23. & in *Periſteph. Aragon. lib.* 2. *fol.* 31. D. Thomas Tamayo *Not. ad Luitprand. d. Ann.* 951. *fol.* 251. Cardinalis Cæſar Baronius *Annal. Eccleſ. Tom.* 10. *Ann.* 851. *n.* 40. Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib.* 9. *c.* 96. licet pro NVNILONE, & ALODIA ſcripſerit MVNILIONE, & ELEDIA, & pro OSCA, dixerit OSTIA F. Antonius de Yepes in *Chron. Benedict. Tom.* 4. *Cent.* 4. *Ann.* 850. *fol.* 83. Sed cùm Trium ACTA nullus diſcernere valet, ideò, quæ ex Breuiarijs, & Sanctoralibus percipere potuimus, dabimus.

Martyrologia.

Scriptores.

ACTA SS. NVNILONIS, & ALONIÆ Sororum, Virginum, & Martyrum Hiſpaniæ ex Breuiarijs.

Abderahmeni perſecutio.

FACTVM *eſt igitur Anno incarnationis Domini* DCCCC. LI. *in regione* Hiſpaniæ *Saracenorum* Abderahmen *Princeps præcepit omni Regno ſuo, vt quiſquis ex vno, vel ambobus Gentilibus parentibus, quod illi iuxta propriam linguam* MOLLITES *vocant, Chriſtianus exiſteret; aut Chriſtum Filium Dei negaret, aut gladio ſuccumberet. Accidit autem in territorio* Berberano *iuxta antiquiſſimum locum, qui dicitur* Caſtrobigeti, *in villa* Oſſa *eſſe duas germanas, à patre (vt ſuſpicatur) Gentili in vico paruulas derelictas, ſed à matre Chriſtiana ab infantia nutritas, & in fide Chriſti fideliter educatas: quarum maior* NVNILO, *minor vero* ALODIA *dicebantur. Cumque ad intelligibilem perueniſſent ætatem, cæperunt ambæ in fide Chriſti proficere, ieiunijs, orationibus, atque vigilijs incumbere, Sanctorumque ſolemnitatibus, ſedulis excubijs, pernoctare. Hæc itaque agentes, minor in pueritia, maior autem in adoleſcentiæ annos ingreſſa, matre defuncta, in propria ſunt domo à parentibus derelictæ. Et quia inter ſuos non ignobili erant orta progenie cæpit quidam earum propinquus, vt narrantium famo comperimus, eas ſæpius inſtigare, vt relicta fide Catholica, ad Patris ſectam reuerterentur. Sarracenorum namque antiqua progenies Deam Venerem, eiuſque filium Luciferum propenſius excolebat. Dum hoc itaque ageretur, Anno ferme* DC. *poſt Domini in cælos Aſcenſionem, videns antiquiſſimus ſerpens, iam pene per omnem mundum Chriſti Euangelium intonare, timens miſer, ne omnes gentes ipſe penitus perderet, ad priſtinam ſe artem conuertit; & transformans ſe in Angelum lucis, ad quendam ſe Arabicum, & verſutiſſimum hominem, nomine* Machomat, *in Angelum lucis transformans, acceſſit. Qui inter cætera nefanda hoc primum præceptum edocuit, vt pote per Angelum, vnum & verum Deum ſo-*

Origo, nomina, & parentes.

Fidem à matre ſuſcepêre.

Machumeti maximum præceptum.

lum

lum colere, non habentem Patrem, , vel ſimilem, nec aqualem: vt iſta mendacij ſimulatione, Chriſtum Prophetam tantundem Dei ſcirent, & nec Deum, nec Dei filium crederent. Per hanc erga callidam artem, gens Arabica male decepta, vſque hodie à fide Chriſti alıena perdurat; & ſub antiqua conſuetudine, Veneris diem per omnem hebdomadam exequitur, & ſtellam ipſius meretricis vſu antiquo ieiunij reſpectat. Ad huius errorem ſupradictus propinquus Dei famulas ſubdere cupiens, perrexit ad Proconſulem loci, nomine Halaph, quem in lingua Chaldaa Amirantem vocant, eaſque (vt hoſtis peſſimus) callide & viriliter accuſauit. Qui ſtatim eas ad ſe adduci præcepit. Sancta vero Dei Virgines diſcalceatis pedibus venientes, ſiſtuntur Præſidi. Qui audiens, eas non poſſe reuocari minis, nec precibus à Chriſti dogmate, miſerans ætatem illarum, iuſſit abſque iniuria in propriam reuerti domum. Reuerſa igitur cœperunt ſe exhortari in amore Chriſti Sponſi, quem totis viſceribus diligebant; & ſe ipſas vigilijs, & orationibus roborare. Hae vero videns propinquus ille zelo inſonſa amplius inardens, perrexit ad Regem Zumahel, quem Hiſpania ad vrbem Oſcam Præpoſitum, atque Vicarium miſerat, cœpitque eas vehementius incuſare. Quod vt Rex audiuit, illico Sanctas Dei ſub omni celeritate ſibi præſentare præcepit. Cumque ad eius præſentiam conſiſterent, cœpit cum eis agere, vt Chriſtianorum legem dimitterent, & ſic temporali vita melius viverentur. Quæ cum ſermonibus eius blandis, & promiſſis non acquieſcerent, iuſſit eas ſeorſum diligenti cuſtodia recipi. Suſceptæ itaque Martyres Dei, per ſingulas dies promiſſionibus, terroribuſque tentantur. Expletis igitur tentationum diebus, Quadraginta ante diem productionis B. ALODIA orans nocte Dominum, cœleſti lumine illuſtratur, ita vt filia cuſtodis carceris extentat, præberet ei greſſum poſt orationem. Illuceſcente die rogat carceris cuſtodem, vt ſororem ſuam videre permitteret. Cui illico cuſtos conſenſit, & ſorori ſua ſociari fecit, At illæ inuicem ſociatæ, vtrinuerunt ſe amplexibus, & in fide Chriſti ſe corroborauerunt. Die vero altera ante Regem adductæ, cum promiſſiones & dona eius ſpernerent, illis ait furibundus: Niſi conſenſeritis, gladio vos ferire præcipio, Ad hæc Virgines Chriſti reſponderunt: Fac quod tibi placet, mori paratæ ſumus: Chriſtum quem credimus non negabimus. Tunc iubente Rege, traditæ ſunt cuidam apoſtatæ, qui relicto presbyteria Dei filium negauerat, vt ſicut ille, ita eas apoſtatare feciſſet. Quas cum in parte tuliſſet, & blandimentis, miniſque, pro vt potuit, eis ſuaſit, vt MOLLITES ſe facerent, ſicque viuerent. Cui S. NVNILO dixit: Dic nobis, ſi aliquando moriemur. Reſpondit apoſtata: Certe aliquando moriemini. Tunc illa: Ergo melius eſt mori pro Chriſto, quam intrare in gehennam. Poſt hæc verba cum tertiò interrogarentur, & omnino non acquieſcerent, Lictor dixit maiori: Præpara te, & extende ceruicem tuam. At illa apprehenſis crinibus, ſe caput circumligans, Lictori dixit: Feri velociter. Et eleuatum gladium in altum, depoſuit ſuper eam non in medio ceruicis loco, ſed in mandibula; cadenſque corpus eius in terra paululum crura eius nudata ſunt. Quod cernens ſoror eius ALODIA feſtinans contracta veſte contexit. Quod factum multitudo hominum miratur. Cumque ALODIÆ diceret Rex: Conſenti, non moriaris. Eleuans oculos ſuos, ipſa vidit animam ſororis ſuæ, in ſpecie columbæ, & ait: Expecta me ſoror mea. Hæc dicens, apprehenſam ſyndonem ſuam ſibi in ceruice alligauit, collectiſque crinibus capitis ſui extherſit faciē ſuam, & fixis genibus ſuper corpus ſororis ſuæ præbuit ſe percuſſori, & vno ictu amputatum eſt caput eius. Corpora vero earum, intra ciuitatem auibus deuoranda relicta ſunt. Sed diuina virtute, nec lingere quidem potuerunt, nec muſcæ inſidere deſuper valuerunt. Cum tale miraculum impij viderent, iumenta eas fune pedibus in extremo foras ciuitatem duxerunt, in locum, qui dicitur-furcas, vt licentius ab auibus, beſtijſque deuorarentur. Sed cum multitudo auium, ferarumque aduenıret, virtute Dei. Duo vultures venerunt,

Propinquꝰ Virgines accuſans.

Sed liberæ in domum mittuntur.

Iterum accuſatæ fidem tuentur.

Alodia lumine cœleſti illuſtratur.

Virginum conſtantia.

Coronatur S. Nunilo maior.

Coronatur S. Alodia minor ſororum.

Corpora auibus, & feris expoſita, & à nullo tacta ſepeliuntur.

qui omnes alias aues, & feras abegerunt. Sicque Christiani accepta licentia adoperta linteo ſepelierunt. Ipſi vero increduli nocte viderunt lucernarum luminaria; & hoc Regi denunciantes ipſemet miſer ea protinus vidit. Poſt alterum diem iuſſit Rex iniquus, ne à Chriſtianis tollerentur, ea effodi, & aà ciuitatem deduci, ibique in profunda fouea ſepeliri, multumque aggerem terra, & lapides grandes deſuper ingeri; vbi luminaria accenſa viſa ſunt nocte, donec earum ſacra pignora ad Monaſterium S. Saluatoris Legerenſis *in* Vaſconia, *tranſlata ſunt, ad honorem Domini Noſtri Ieſu-Chriſti, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.*

Hanc ſtruem ACTORVM, quæ plenior nobis viſa eſt, quamque nobis ſuppeditauit Sanctorale Hiſpalenſis Eccleſiæ editum Hiſpali, Anno M. D. III. omnes fere Hiſpanicæ Eccleſiæ in ſuis Breuiarijs recipiunt. At vero ſine expreſſione quarum *Triumbigarum SS. Virginum* res hæ geſtæ fuerint, cum conſtet nullas alias res geſtas in Noſtris Scriptoribus inueniri. Hinc cum omnibus indiſtincte attributæ videantur, anſam ſingulis (inquit D. Thomas Tamayo) præbuerunt, vt in ſuos, vt potuerunt, vſus deriuarent. Ergo OSCA Aragoniæ, & OSCA Beticæ, & BOSCA in Autrigonibus pro ſuis certet Virginibus, quarum paſſio vniuerſam illuſtrat Hiſpaniam. Cætera in ACTIS relata, nihilum ſcholiorum expetit.

DECIMO
Kal. Nouembris.
DIES XXIII.

A. GADIBVS *Hiſpaniæ ad fundum* Vrſinianum SS. SERVANDI, *&* GERMANI, *qui cùm ſub ſignis imperialibus militaſſent, propter nomen Chriſti balthea dimiſere fideles, & euangelicis thoracibus loricati fidem Catholicam confiteri non metuunt, ex quo, à* Viatore *Vicario comprehenſi, carceri mancipati, verberibus cæſi ſiti, & fame mulctati, demum oblatis ceruicibus ad gloriam indeficientem Martyres euolarunt.*

B. COMPOSTELLÆ *in* Gallæcia *Hiſpaniæ anniuerſaria colitur feſtiuitas* S. MARIÆ SALOME *Matris* S. Iacobi *Hiſpaniarum Apoſtoli, quæ filium in Hiſpanias ſecuta* Vercellis *glorioſo fine quieuit.*

C. TOLETI *in Carpetania Hiſpaniæ Depoſitio* S. GRATIANI *Martyris, Romæ paſſi. Cuius ſacra pignora in Monaſterio fratrum SSS. Trinitatis, deaurata theca ſeruantur, & à fidelibus religioſa pietate coluntur.*

Barcinone

D. BARCINONE *feſtum* Tranſlationis S. EVLALIÆ, *Virginis*, *Martyris*, & *Ciuis eiuſdem Ciuitatis*, *ex Baſilica* S. Mariæ de Arenas *iuxta mare*, *ad Cathedralem Eccleſiam*, *miniſterio* Frodoyni *ipſius vrbis Epiſcopi*, *qua celeberrimo annuatur cultu*, & *ſolemni pompa percolitur*.

NOTÆ.

SANCTI SERVANDVS, & GERMANVS *Martyres Gaditani.*] A.
Fuiſſe filios SS. *Marcelli Centurionis*, & *Nona* coniugis *Legionenſium* ciuium affirmant, quotquot res geſtas eorum texuere, quorum infra nomina dabimus. *Martyrologia.* Elogia verò tantorum Martyrum coagulant ex antiquioribus, Beda, Vſuardus, & Ado, à quibus Romanum Martyrologium Baronij *h. d. fol.* 658. hac ſerie: *In Hiſpania prope* Gades *ad fundum* Vrſinianum *Sanctorum Martyrum* SERVANDI, & GERMANI, *qui in perſecutione Diocletiani*, *ſub Viatore*, *Vicario*, *poſt verbera*, *ſqualorem carceris*, *famis ac ſitis iniuriam*, & *longiſſimi itineris laborem*, *quem ferro onuſti pertulerunt*, *nouiſſime martyrij ſui curſum*, *caſis ceruicibus*, *impleuerunt*: *ex quibus* GERMANVS *Emerita*; SERVANDVS *verò* Hiſpali *conditus eſt*. Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 137. *col.* 2. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 227. *col.* 2. Ieronymus de la Higuera in *Hiſpan. MS. fol.* 55. Conſtantius Felicius in *Ital.* 2. *p. fol.* 149. Petrus Galeſinius in *General. fol.* 146. licet perperam paſſos *Corduba* contendat. Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib.* 9 *c.* 97. Philippus Ferrarius in *Topograph. SS. verb.* Gades. *fol.* 55. *col.* 2. De eis Ioannes Vaſſeus in *Chron. Ann.* 303. Ambroſius Morales *Hiſtor Hiſpan. lib.* 10. *c.* 22. D. Franciſcus Padilla *Hiſtor. Eccleſ Hiſpan. Cent.* 4. *c.* *Scriptores.* 46. Ioannes Mariana *Hiſtor. Hiſp. lib.* 4. *c.* 12. Marineus Siculus de *Rebus Hiſpan. lib.* 5. *fol.* 248. Thomas Truxillo in *Theſaur. Concionat. Tom.* 2. *fol.* 1878. F. Athanaſius Lobera *Hiſtor. Legionenſ.* 1. *p. c.* 26. *fol.* 278. F Ioannes Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib.* 2. *c.* 25. *fol.* 44. Petrus Antonius Beuter *Hiſtor. Valent. lib.* 1. *c.* 24. D. Alfonſus de Salazar *Hiſtor. Gaditan. lib.* 1. *c.* 17. Barnabas Moreno *Hiſtor. Emeritenſ. lib.* 2 *c.* 5. *fol.* 81. P. Antonius Quintana-Dueñas *Hiſtor. Hiſpal. SS. fol.* 84. Aleozer *Hiſtor. Toletan. lib.* 2. *c.* 24. D. Thomas Tamayo *de Reb. Toletan. c.* 12. ACTA eorum paſſim in Breuiarijs, Sanctoralibus, & Floribus Sanctorum Alfonſi Villegas, Petri de Vega, Baſilij Santori, & aliorum, à quibus eadem collegit Auguſtinus Horozco, & alij. Nos ea ex Sanctoralibus SS. Eccleſiarum Hiſpalenſis, Aſturicenſis, & Segobienſis MSS. damus.

ACTA SS. SERVANDI, ET GERMANI Martyrum Gaditanorum in Hiſpania, ex Tribus Codicibus MSS. Hiſpalenſi, Aſturicenſi, & Segobienſi, alijſque Sanctoralibus.

SERVANDVS, & GERMANVS *beatiſſimi Martyres, quorũ hac paſſionis clariſſima dies illuxit, magni & nobiles genere fuere, quippe* S. Marcellum *Centurionem*, & Nonam *illuſtriſſima m fœminam parentes*, *ex* Legione Septimâ Geminâ, *vetuſtiſſimâ* Gallæciæ *vrbe*, *oriundos ſuſcepere*. *Origo, & parentes.* *Qui cùm infra annos pueritia haberent animos graues gratiam baptiſmi perceperunt*, & *in nomine Ieſu Chriſti*, *iam ætate prouecti*, *licet baltheo*

militari donati, dæmonia de obſeſſis corporibus eijciebant; & membra multorum diuerſo feſſa languore mirabiliter curabant. Eorum verò temporibus, dùm in Chriſtianos ſæua perſecutio fremeret, cum eſſet alijs fortiores ſaniora tormento vincebant. Tunc namque in illa perſecutione corporis, & neruorum coniunctione grauiter diſſoluti, maiores palmas in Chriſti nomine, & confeſſione habere meruerunt. Poſt tempeſtatem verò furoris, & multorum ruinam, cùm reſpiciente Domino, tranquillitate reddita Eccleſiæ, pax reluxiſſet SERVANDO, & GERMANO *Confeſſorum nomen tributum eſt, donec per aliam martyrij coronam, illuſtrior victoria breuiter pararetur. Poſtquam ergo dimitti iuſſi ſunt omnes, qui in vinculis, in pœnis, in carceribus, & in tormentis erant,* SERVANDVS, & GERMANVS *quoque dimiſſi non ad refectionem temporalem animum relaxabant, nec vitam huius ſeculi eſſe aliquid computabant, cum vitam à Deo quærerent æternam. Simulachra itaque Gentilium, quæ ſtulti homines Deos eſſe putabant, cum locis eorum, & ædificijs, & aris penitus deſtruebant, vt hominibus fatuæ mentis errorem vanæ ſuperſtitionis auferrent, & ſic adducerentur miſeri de morte ad vitam, & de tenebris ad Chriſti clariſſimum lumen. Plurimi itaque per eos cœperunt horrere ſacra funeſta, relinquentes propter hoc idola, quia confracta, de Chriſtianis nulla ſe arte poterant vindicare. Credebant itaque in Chriſti nomine, currentes ad Eccleſiam eius, agentes gratias Domino, peccatorum ſordibus expiati. Sed hoc quam citius zabulus ingemiſcit, inuidus ſæuit, ita vt iterum in pectore Iudicum temporalium virus ſerpentinum infuderit. Iubet itaque Iudex iniquus, vt SS. Fratres rurſus raperentur ad vincula, rurſus ad tormenta, quæ expiata iam vicerant. Nouiſſime illam, quam glorioſam futuris Martyribus inuiderat mortem, cœpit quam primum, vt illis inferretur optare, quorum operibus iuſtiſſimis ſua ſacra funeſta conſpectabat ſubuerſa. Stimulante itaque Zabulo, SS. Martyres poſt Confeſſorum coronas ita glorioſi, pulchrius triumphaturi de morte, & de Zabulo ſubijciuntur in vinculis, pœnis, duriſque tormentis ſubijciuntur, eò quòd illa ſimulachra, ad quorum aras gentes ſacrificare conſueuerant, diſſipaſſent. Sed quemadmodum credere, vel excogitare poterat ferociſſimus Iudex, eos modò interficere cupiebat, modò exquiſitis pœnarum generibus reſeruabat. Sed ne quid inauſum, vel intentatum ſceleris relinqueretur, circulis ferreis iuſſit colla eorum felicia circumdari, & religioſas manus ligari. Cum autem Præſes nomine* Viator *vicariam agens præfecturam ex Ciuitate* Emeritenſi, *de Prouincia* Luſitaniæ, *quâ illos comprehenderat, ad* Mauritaniæ *Prouinciam pergeret, illos poſt ſe trahi vinculis ferreis colligatos, ne ab eorum exitijs aliqua pœna ceſſaret iuſſit. At illi fortiſſimi milites durum laborem itineris, catenarum grauedinem, famis, & ſitis anguſtias æquo animo tolerabant, vt de iniquo Iudice, & inimico Zabulo, hoſtibus, acriùs triumpharent. Cùm verò alij inuinculati haberent dolores, terrores, lamentationes, & gemitus; in illa pœna itineris longiſſimi* SERVANDO, & GERMANO *pro mœrore gaudium erat, lætitia pro lamentatione: & vbi in extremo labore eſſe putabantur, illi pſalmis, hymnis, & laudibus religioſa corda mulcebant. Tandem cùm ventum eſſet ad fundum cui nomen,* Vrſinianum, *qui eſt in territorio* Gaditano, *ibi ſubſiſtere eos* Viator *præcepit. Huic enim loco diuina gratia magnum lumen infudit, vt Conuentus* Gaditanus *tanto diuino munere illuſtraretur horum inſignium Martyrum paſſione, qui ſolus tantâ gloriâ indigere videbatur. Illuxit ergo dies paſſionis eorum in* Vrſinianenſi *loco, quia idem Præfectus* Viator *cùm eſſet ibidem, ſententiam dedit, vt* SERVANDI, & GERMANI *colla carnifices amputarent. Tunc igitur ducuntur ad collem, vbi eſt ſublimior locus, qui eſt circumiacentibus agris velut in ſpecula conſtitutus: ibique flexis genibus, tacite Deum orantes, offerentes ſe Domino victimam mundam, gladium ſacris ceruicibus exceperunt; ſub quo ſunt glorioſa morte vitam perpetuam conſecuti* X. Kalendas Nouembris, *Anno*

Confeſſorum titulo illuſtrantur.

Plures ad fidem conuertunt.

Comprehenduntur denuò.

Catenis onuſti in Mauritaniam deferri iuſſi.

Ad fundum Vrſinianum ſubſiſtunt.

Coronantur.

fortiſſimo

Domini CC. XCVIII. *O multum beata terra* Gaditana, *quæ gremio ſuo Beatiſſimorum ſanguinem ſuſcepit Martyrum vbi mors eſt vita, vbi fortiſſimi Milites Christi in tali triumpho ad immortalitatem ſunt, ſub ſpecioſa morte, tranſgreſſi. Sed* Hiſpalenſium, *&* Emeritenſium *vrbes magnam ſunt eorum paſſionis gratiam conſecutæ. Siquidem* GERMANI *Corpus* Emeritenſis *altrix terra ſuſcepit, quod iuxta* Eulaliam, *cæteroſque Martyres in cemeterio honeſtâ conditur ſepulturâ.* SERVANDI *verò Corpus in Cemeterio* Hiſpalenſi, *inter* Iuſtam, *&* Ruffinam *beatiſſimas Martyres ſepultum cum honore quieſcit, Regnante Domino Noſtro Ieſu-Chriſto, qui cum Patre, & Spiritu-Sancto viuit, & regnat in ſecula, Amen.*

Corpora Emeritæ & Hiſpali conduntur.

Hæc ſunt ACTA genuina, in quibus illud eſt notandum, quod licet nonnulli ex Noſtris Scriptoribus SS. Martyres martyrio fuiſſe coronatos Anno CCC. vel CCC III. contendant, veriſſimile eſt, eos agonizaſſe, Anno in Actis poſito, ſcilicet CC. XCVIII. ratio eſt, quia ab Anno CCC. & deinceps, *Emeritenſem* vrbem, qua fuerunt SS. Martyres comprehenſi, *Calfurnianus* Præfectus regebat, non verò *Viator*, qui ante hæc tempora fuit: ſed ſi SS. Martyres à *Viatore* apud *Emeritam* fuere carceribus mancipati, ab vrbe extracti, & in fundum *Vrſinianum* delati, liquido conſtat, occubuiſſe ante Annum CCC. Hic adnotare libet, quod Illuſtriſſimus D. D. F. *Franciſcus Guerra* Epiſcopus *Gaditanus*, & electus *Placentinus*, in *Memoriali SS. Gaditanorum*, quem hoc Anno M. DC. LVI. edere iuſſit, vt eorum officia recitarentur. hos SS. Martyres omiſit, cauſam ignoro, ipſe qui doctiſſimus eſt, & prudentiſſimus Præſul forte rationibus validis munitus tantorum Martyrum officia, non abs te, dimiſit.

Annus paſſionis.

In officijs Gaditanis nuper eorum officiâ omiſſa.

S. MARIA SALOME *Vidua*, *Mater* S. IACOBI *Hiſpaniarum Apoſtoli.*] Hanc fuiſſe Matrem S. IACOBI Noſtri, Hiſpaniarum Apoſtoli, & Patroni pluribus probatum reliquimus ſupr. *Tom. 4. Die XXV. & XXVI. Iulij*, vbi de S. IACOBO, & S. ANNÆ ſermonem conteximus. Qua opinione veriſſima amplexarâ S. E. *Compoſtellana*, & Aram S. Viduæ à pluribus ſeculis erexit, & totidem Officium diuinum hac die pro eius anniuerſaria feſtiuitate recitat, in quo nihil nouum, niſi ſequentes Hymnos inuenio.

B.

Officium in Breuiarijs S. E. Compoſtellanæ.

DE S. MARIA SALOME VIDVA
Hymnus ad Veſperas.

Pſallat in cœlis chorus Angelorum,
Cæteri Ciues reſonent Polorum,
Organum pulſans modulans tonorum
Terra reſultet.
Huius in feſto celebris diei,
Claraque coniux pia Zebedæi
Et ſoror Sanctæ Genitricis Dei
Sydera ſcandit.
IACOBI *Mater ſimul &* Ioannis,
Aſperis Chriſto cooperta pannis
Vſque deceſſit, ſenibus ſub annis
Semper adhæſit.
Chriſtus ſcandit magis ex amore,
Diligens creſcit, meriti labore,
Vnde plùs Solis rutila decore

Sede coruſcat.
Cuius in Templo vigilans decenter.
Quidquid exorans, petit, euidenter
Impetrat, totum ſatis affluenter
Ante receſſum.
Supplicet Mater Dominum regentem,
Cunctaque ſaluet populum colentem,
Promouens iuſtum, regit inſolentem,
Sanet ægrotum.
Diue Rex Regum tibi laus, honeſtas,
Pax, ſalus, virtus, decus, & poteſtas,
Qui tuis Sanctis bona cuncta præſtas
Trinus, & Vnus. Amen.

AD MATVTINVM,

Hymnus II.

O *Felix Genitrix Sancta* Ioannis,
Et magna IACOBI *iunior annis,*
Quæ ſpreto proprio coniuge, cœli
Factorem ſequeris corde fideli.
O prudens, humilis, fortis, honeſta,
Ægris compatiens, caſta, modeſta,
Cuius non ſufficimus promere geſta,
Digne fac tua nos currere feſta.
Curas multiplices Sancta repente
Languores hominum, ſupplice mente,
Cum iuſte petitur pro patiente,
Soſpes ſurgit, abit plebe vidente.
Stirpis Dauidicæ digna propago,
Gignis pacificos, pacis imago,
Ne nos diglutiat ſæua vorago
Defenſa precibus eia Virago.
Maria *petimus matris amore,*
Cuius tu Soror es, impar honore,
Natorum precibus, quos genuiſti,
Duc nos ad Geniti gaudia Chriſti.
Sit Patri decus, & gloria Nato,
Sancto Spiritui, gratia grato,
Nunc & continuo, ſemper, & vltra,
Qui viuit moderans ſecula cuncta.

Cætera quæ hîc ſubiungere poſſemus in locis ſuperius relatis ad amuſſim conſcripta relinquimus ideo tantum de feſtiuitate apud *Compoſtellanos* hic diſſerere permiſſum Quod vt deprehendas veracius adi antiqua eiuſdem Eccleſiæ Breuiaria tam edita, quam MSS. in quibus h. d. Officium pro ſancta hac Vidua, & Matre Noſtri Apoſtoli IACOBI prolixius conſignatur, licet eius dies ſit XXII. *Octobris, ex Roman. Martyrolog.*

C. *Quis fuerit ignoratur.*

S. GRATIANVS *Martyr Romanus.*] Quis, aut qualis fuerit, aut quo cum ſocio, ac ſocijs agonem impleuerit, neſcitur. Hoc die eius paſſionem repoſuimus, quia eo etiam ad ſuperos euolauit alius *S. Gratianus* Martyr in Territorio Halbianenſi, vt ex Philippo Ferrario in *Catalog. General. h. d. fol.* 415. liquet. Illud ſcimus huius S. Martyris Romani ſacra pignora ex Cemeterijs Romæ fuiſſe extracta mandato Vrbani VIII. Pont. Max. & R. P. F. *Ioanni ab Annuntiatione*, eius aliquando Confeſſario tradita, & *Hiſpanias* tranſlata, & Conuentui Fratrum Excalceatorum SSS. Trinitatis *Toletano* conceſſa, qui illa honorifice cuſtodit, & veneratur. De huius tranſlationis Roma Hiſpaniam diplomate vide ſuperius *Tom.* 1. *&* 2. ad amuſſim.

Transfertur Corpus Roma Toletum.

D. *Dies feſtiuitatis.*

TRANSLATIO *Corporis* S. EVLALIÆ *Barcinonenſis.*] Huius feſtiuitatis ſolemnia in hunc diem referunt Philippus Ferrarius in *General. Catal. SS. fol.* 415. ex Tabulis S. E. *Barcinonenſis* eiuſque Breuiarijs peruetuſtis. De ea etiam agit Antonius Vincentius Domenec *Hiſtor. SS. Catholor. lib.* 1. *fol.* 16. F. Franciſcus Diago *Hiſtor. Comit. Barcinoneaſ. lib.* 2. *c.* 8. *&* 9. *fol.* 64. Huius Inuentionis, & Tranſlationis ACTA ex *Breuiario Barcinonenſi* antiquo. & alio MS. *S. Cucuphatis del Vallès* damus.

ACTA INVENTIONIS & TRANSLATIONIS *Sacrarum Exuuiarum* S. EVLALIÆ *Barcinonenſis, ex Breuiarijs.*

ANNO *autem Incarnationis Domini Noſtri Ieſu-Chriſti* DCCC. LXXVIII. *procurante diuinâ miſericordia Venerabilis* Sigebodus *Narbonenſis Epiſcopus.* Barcinonem *veniens, rogauit Dei cultorem* Frodoynum *eiuſdem Ciuitatis Epiſcopum, vt de* Reliquijs S. EVLALIÆ *ei daret aliquas, quas ſecum deportaret, & in nomine eius Baſilicam ſibi fabricaſſet, vbi ipſas* Reliquias *digne, & laudabiliter recondidiſſet. Cum vero ſtudioſe perquiſiſſet, vbi* Corpus *B. Virginis humatum iaceret, inueniunt hymnum in eius honorem editum, vbi repererunt, quod in Baſilica* S. Mariæ *ſemper Virginis, reconditum iaceret. Ad quam domum pergentes Beatiſſimi ipſi Epiſcopi vna cum turba Clericorum Laycorum, & introëuntes, diutius orauerunt. Oratione itaque completa, curioſi cœperunt quærere ipſi Clerici ſimul cum Laycis ſacrum* Corpus; *& cunctum pauimentum Baſilicæ ipſius fodere, ſi poſſent forſitan idem ſacrum* Sepulchrum *inuenire. Cumque per Triduum in hoc labore deſudaſſent, omnino non potuerunt reperire, Tunc ablata eſt ab eis reperiendi fiducia; quo viſo Venerabilis* Sigebodus *remeauit ad propria. Poſt cuius diſceſſum Beatiſſimus* Frodoynus *Epiſcopus noluit quieſcere ab huius inquiſitione* Corpuſculi, *fiduciam diuinæ aſſumens miſericordiæ, hinc triduanum ieiunium ab omni plebe, & Clero fieri expoſtulans, vt per eiuſdem Virginis meritum oſtendat eis Dominus deſideratum ipſius Corpuſculum. Quod ieiunium cum magno deuotionis ſtudio ab omni populo fuit aſſumptum. Die nempe Tertia impletionis ieiunij idem* Frodoynus, *poſt celebrata Miſſarum Solemnia, acceſſit cum omni Clero multis cum luminaribus pſalmos, & hymnos canente, & deſcendens in defoſſum locum ad dexteram Altaris partem vidit foramen paruum, in quo ſubmittens baculum, quem manu tenebat, ſenſit locum illum, quaſi lutuoſum, & præcepit Clericis ſuis, quod ibi foderent, & forinſecus terram educerent. Quod cum ita egiſſent, Domini miſericordia largiente,*

Sigebodus Narbonenſis Epiſcopus quærit Reliquias Eulaliæ.

Quibus non inuentis receſſit.

Frodoynus Barcinonenſis Præſul iterum quærit Reliquias.

continuo

continuo repererunt Sepulchrum illud pretioſum, mole inſigni conſtructum, quod diſcooperientes, protinus exiuit ab eo odor ſuauiſſimus, ac ſi omnibus fuiſſet plenum vnguentis. Omnes gaudio magno repleti benedixerunt, & laudauerunt conſona voce Dominum, qui eos exaudiuit, & fecit miſericordiam cum eis. Qui ſtatim idem Venerabilis Epiſcopus iuſſit ſtolam candidam afferri, & cum pſalmis, & hymnis Corpus illud deponi à monumento cum ipſa ſtola, & in feretrum mitti. Portauerunt que illud Proceres Clericorum pſallendo cum magna exultatione, populo cum luminaribus ſequente vſque ad portam eiuſdem Ciuitatis Barcinonæ. *Et cum ibidem eum depoſuiſſent ante portam ciuitatis, & iterum eum inde voluiſſent leuare, ita aggrauatum eſt. vt omnino non potuerint. Qua de cauſa ſtupefacti omnes ſubſiſtentes, donec* Frodoyno, *& omnibus genuflexis humilem Domino orationem fecerunt. Quo peracto idem Epiſcopus acceſſit ad feretrum cum ſenioribus Clericis, & eum eleuauerunt à terra, & portantes produxerunt vſque ad Eccleſiam S. Crucis, eiuſdem Ciuitatis Sedem, & imponentes ſuper Altare inducias ſepeliendi dederunt, vt omnis populus accurreret, quibus abſolutis, non potuit Corpuſculum moueri, donec Clericus quidam Digitum S. Virginis reſtituit, quo ſuſcepto honorifice conditum eſt.*

Hactenus *Inuentionis*, & *Tranſlationis* ACTA apud *Barcinonenſes*, qui etiam *Die X. Iulij* aliam ſecundam *Tranſlationem* celebrant? De qua & Nos ſupra *Tom. IV. d. Die X. Iul. lit. D.* vbi & huius primæ meminimus.

NONO

Kal. Nouembris.

DIES XXIV.

A. SEGOBIÆ *in* Areuacis *Hiſpaniæ* S. FRVCTVOSI *Eremitæ, qui virtutum cumulis onuſtus, auſteritatis continuationibus exhauſtus, miraculorum frequentiâ celebris, æternam ſibi conciliauit anamneſim, indeficientem ſpiritui coaceruauit & gloriam. Cuius lipſana debito* Segobiæ *venerantur honore.*

NOTÆ.

A. *Martyrologia.* SANCTVS FRVCTVOSVS, *ſeu* FRVCTVS *Eremita, & Patronus Segobienſis.*] Quamuis huius Sanctiſſimi Eremitæ Nomen nondum fuerit in Eccleſiæ vniuerſalis Tabulis adhuc conſcriptum, proculdubio in ſpecialibus S. E. *Segobienſis*, & alijs repoſitum inuenitur. Adſit Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS. h. d. fol.* 417. his verbis: *Segobia in Hiſpania* S FRVCTI *Eremita, & eiuſdem vrbis Patroni.* P. Ieronymus Roman Higuera in *Martyrolog. Hiſpan. MS. fol.* 58.

De

De eo ex Noſtris Luitprandus in *Chron. Ann.* 700. apud Tamayo *fol.* 101. Iulianus in *Chronic. Ann.* 692.*n.*357. & 358.*fol.*78. & in *Aduerſar. n.* 534. 535. 536. & 537.*fol.*124.& 125.F. Thomas Truxillo in *Theſaur. Concionat. Tom.* 2.*fol.* 1878. Marineus Siculus de *Reb. Hiſpan. lib* 5.*fol.* 246. F. Ioannes Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib.* 6.*c.* 2.*fol.* 146. Alfonſus Venerus in *Agiograph. Hiſpan. MS. Die XXIV. Octobr. fol.* 192. Ludouicus Nonius in *Topogr. Hiſp. c.* 6. F. Antonius de Yepes *Tom.* 6. *Chron. Benedict. Cent.* 6. *Ann.* 1076.*c.*1.*fol.*320. Didacus Colmenares *Hiſtor. Segobienſ. c.* 10. §.2.*fol.*73. Hugo Menardus in *Regul. Benedict.* 1.*tom. fol.* 62. Benedictus Gononus *Hiſtor. SS. Occidental. lib.* 4.*fol.* 276. Eius vitam ſcripſit carmine Hiſpano *Fructus Leo de Tapia*, & ſoluta Oratione *Laurentius Caluete*. Eius ACTA ex Sanctoralibus *Segobienſi*, & *Toletano* ſubiungemus.

Scriptores.

ACTA S. FRVCTVOSI, SEV FRVCTI Confeſſoris, & Eremitæ, Segobienſis Ciuis, & Patroni ex Sanctorali Segobienſi, & alijs.

Origo, & genus.

FRVCTVOSVS, *ſeu* FRVCTVS *natione* Hiſpanus *Ciuis* Segobienſis, *in* Areuacis Hiſpaniæ, *Patrem habuit* Lucium Decium Fructum *origine* Toletanum, *ex* Gneio Pompeio Fructu *Conſule* Toletano, *quem* Tarraconenſium *ciues ſtatuam cum inſcriptione erexere, oriundum. Ille igitur ſpiritu Dei plenus animamque ſortitus bonam, diuinis informatus, & aſſuetus præceptis, perfectionis Euangelicæ non obliuioſus auditor, de ſupererogatione non anxius cogitabat: vnde pro Euangelica margarita adipiſcenda gloria, venditis omnibus, & pretio diſtributo egenis, paupertatem amplexus, à Mundi delicijs, & illecebris, ad arctam viam, per quam eum deductum, hodie ad vitam, colimus; à publicis concurſibus ad antra ferarum, eremique ſqualorem factus ſolitarius abijt. Iſte vtique illis temporibus viuendi modus, & ab omnibus ſanctior, & Deo acceptior cenſebatur. Tanta enim pro Chriſto, mundo valedicturus, virtuoſe, ac religioſe reliquit, quanta à nobis quotidie damnabiliter appetuntur. Conſtat procul dubio nihil illi perfectionis deeſſe, qui pro ipſa vendicanda, quantum eſt homini poſsibile, nil omiſit. Qui omnia ſua vendens, & dans pauperibus, nudus ſecutus eſt infatigabiliter nudum Chriſtum. Quia & ſicut ſcriptum eſt*: Beatus vir, qui non eſt lapſus verbo; *ad maiorem ſuæ perfectionis cumulum, ne quemquam verbo offenderet, humanæ cohabitationi ſe ſubtrahens, & perpetuum ſibi imponens ſilentium, propter Deum eſt iumentis factus ſilueſtribus iumentum. At vbi ſolitudinem adijt homo Dei, quanta ibi pro amore Chriſti pertulerit, qualiterue carnem ſuam crucifixerit, ſe ipſum ieiunijs, vigilijs, diſciplinis, alijſque pœnitentialibus, & eremiticis obſeruantijs, macerando, & ſi lingua taceat, & ſcriptura non pandat, ipſa loci illius ſqualidi, & inhabitabilis aſperitas, & horrenda deſolatio luce clarius manifeſtant. Nunquid potuit viuere delicatus, herbis ſuſtentatus & aqua? Iſta enim tantummodo ſuis incolis locus ille miniſtrat. Pane autem non minus frequenter lachrymarum, quàm materiali, & illo etiam nec abunde, nec quotidie ſe alebat. Nunquid potuit noctes ducere non inſomnes, cui fuit terra cubile? Quem ſacco tectum & cilicio æſtas diſſoluerat, ventus & pruina rigère cogebant? Nunquid ibi auaritia, ira, rixa, contumelia, diſſenſio, detractio, iniuria, inuidia, vana gloria, ſuperbia, vel cæteræ peſtes huiuſmodi, vbi totius humanæ cohabitationis, & ſolatij conſortium procul erant? Famulus autem Dei* FRVCTVS *ſola alleuiabatur comitatu animalium in terris, & conſortio Angelorum è cælis. Nunquid ei Pauli, Antonij, Macharij & aliorum ſanctorum Patrum in deſertis degentium ſubtrahemus venerationem condignam, quibus eum credimus in ſanctitate non imparem, quem non diſsimilem in conuerſatione videmus? Qui etiam venientes contra ſe paganos perfidos, & frementes, fidei religionem perſequentes in ipſo loco intrepidus expectauit: quorum & ſi ictus,*

Omnia ſua vendidit, & pauperibus diſtribuit.

Eremumque pertexit.

Exercitia in eremo.

Angelorum conſortio illuſtratur.

diuina protegente dextera euaſerit, qua illos ad eum rupis interruptione non permiſit accedere; gloria tamen Martyris non fruſtratur. Quid vltra pro Domino potuit perpeti Miles Chriſti, maiorem hac dilectionem nema habat. Re verâ orationi inſtabat deuotius, & ſi aliquanda lingua fatigata

Orationis eius inſtantia.

ceſſabat, mens tamen ad Deum clamabat indefeſſa, Recolligebat autem, orationem aggrediens, ad ſe omnes ſenſus, ne vagarentur per illicita, vt cui cantabat labijs cantaret affectu. Interrumpebant nonnunquam verba orationis pro ſuis delictis lachrymoſi ſingultus, ſed his ſopitis mens noua prolixius ad deprecationem ſurgebat. Chriſti paſſionem gemebat vt præſens, eiuſque ſalutaria vulnera mente deoſculans, linteo labijs cordis vtebatur. Sed & peccata populi, vt propria deplorabat, vt Sanctorum communio in eo experiretur ad vnguem. Denique deſideriosa erumpebant ſuſpiria pro expectata gloria, ſed dilata; cuius oratio tantò fuit Deo magis grata, quantò mens orantis magis à mundi tumultibus aliena. Talium vtique Dominus orationes acceptat, qui mundum deſpicientes ſimplicitati ſtudent, quos velut familiares, & intimos alloquitur, & exaudit; ſicut

Eius fama virtutis conſpicua.

ſcriptum eſt: Cum ſimplicibus ſermocinatio eius. Quid enim fuit aliud vita huius S. Viri, niſi exemplum prafeatibus, & paſteris, norma viuendi. Eius regulam qui ſequuntur pax ſuper illos, & miſericordia Dei. Quem licet ſemotum, & elongatum à mundo, noluit tamen Dominus hominibus occultari, ſed magis poni candelabrum, vt luceret per exemplum omnibus qui in domo ſunt, quæ eſt ſancta Eccleſia. Sed quia hoſtis antiquus ſanctitatis, & bonitatis æmulus, tanquam leo rugiens circuiens quærit quem deuoret. Seruum Dei FRVCTVM conſiderauit colere humilitatem in terris, quam ipſe ſuperbe repudiauerat in cælis, multiplicium tentationum ſagittas immittens, ſumptis viribus, & concitatis complicibus Spiritus-Sancti habita-

Diaboli inſidijs infeſtatur.

culum ſtuduit demoliri. Tantò enim inuidens in S. Eremitam infremuit, & ſæuiit, quantò ſanctiorem illum adinuenit. Exponit itaque Seruo Dei carnis execrantis delicias, tentator cogitationi ſe ingerens, exquiſita cibaria, & accuratiùs parata propinans. Sophiſticat dormienti, ſi nequit euigilantem, Mulierem compaſitam, & depictam; ſenſuſque ad libidinem commonet, & inflammat. Aurum, argentum, & margaritas congerie, & cogitationis oculis anteponit, omniaque mundi regna, & eius gloriam oſtendit, vt illaqueet eum per conſenſum. Nunc verà deſperare cogit præ difficultate propoſiti, & importabilitate laboris, vt ab incepto Vir Sanctus, vel illectas, vel territus retracedat. Sed miles Chriſti ſtrenuus FRVCTVS mo-

Sed victor ſemper euaſit.

tus ſuos, & appetitum diuinâ virtute compreſſit, ſciens, quòd beatus erit, qui tenebit, & allidet paruulos ſuos ad petram, quæ eſt Chriſtus. Quem tentator non reperit improuidum, & immunitum, ſed vigilem, & ad certamen paratum; quia animaduertebat doctrinam Spiritus-Sancti dicentis: Fili, accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in iuſtitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem; deprime cor tuum, & ſuſtine. Ideaque de occupatione ad occupationem tranſibat, ne inueniretur aliquando otioſus, & ipſum tranſuerberaret tentatoris ſagitta. Hinc quidem tentationibus reſiſtendo viriliter earum cuſpides vibratas retorſit, & vnde malignus molitus eſt captare prædam, inde reportauit confuſionem, & pænam, Sanctus vero Anachoreta coronam; ſicut ſcriptum eſt: Beatus Vir, qui ſuffert tentationem quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam reptomiſit Deus diligentibus ſe. Quem enim intentatum relinquet Angelus Sathanæ, qui Apoſtolum, poſtquam ad tertium cœlũ raptus eſt, colaphizat: imo qui in deſerto ieiunanti Domino non pepercit. Qui etſi dexterâ protegente diuinâ proſternere nequeat virum iuſtum, tentat ta-

Contemplationi inſiſtebat.

men, vt ſaltem gaudeat, & rideat concuſſiſſe. In ſpeluncis igitur ferarũ ſedens quietus ab implicationibus mundi, ſecũ habitans S. Solitarius in lege Domini meditabatur attentius. Quæ igitur ſancta meditatio pariebat in eo ſuauitatem contemplationis, cuius dulcedinem vix illi ſoli onerunt, quos vnctio

Dei

Dei docet. Nam hac ſuperabundans gratia, & benedictio impinguans, nequit ſic exprimi, vt ſentitur. Per hanc autem didicit ſeruus Dei FRVCTVS *conſcientiæ ſuæ arcana diſcutere, & eius maculas mundare, ſibimet diſpliceus, & vileſcens. De viſibilibus ad inuiſibilia cognoſcenda rapi cupiebat; de ſua peregrinatione gemens dicebat:* Heu me, quia incolatus meus prolongatus eſt: præuehementi deſiderio Creatoris, & amore langueſcere viſus, deſiderans ipſius aſtare conſpectibus, & iam frui. *Quanto enim proculdubio Vir Iuſtus ſiue in carne, ſiue in anima pro Chriſto duriora pertulit, tanto familiarius diuinam conſolationem perſenſit. Talibus igitur deditus exercitijs Eremita beatus, de cœleſti præmio non incertus, viſitatus ab Angelis, in eximio illo rupis patulæ ſupercilio* Segobienſis *eremi vitam degebat, eo tempore, qua Sarracenorum lues totum orbis* Hiſpaniei *angulum depaſcebat, cuius crudelitatibus deterriti plures fideles, aſylum in S. Eremitæ tugurio timidi quæritabant, quos Homo Dei benigne ſuſcipiens, ſpem in Domino ponere iuſſit, diſſerens ſuper illud Pſalmiſtæ:* Iacta cogitatum tuum in Deo, & ipſe te enutriet. *Poſt hæc, cum perfidi Pagani montis decliuia aſcendere cognouit Vir Dei, inermis ſupra rupem poſitus, ſola Dei ſpe munitus, & oratione prauia vallatus, Iſmaëlitis, ne deincepi procederent, imperauit; & baculo ſupra rupem terminum delineans, prætenus, ſtupentibus omnibus Chriſtianis, & Agarenis, immenſum rupes hiatum aperuit. Tunc vnus de Sarracenis, qui* Morabitus, *ſeu legis ſacerdos erat in* Alcòranis *dogmatibus inſtructus, Machometicæ ſectæ zelator intrepidus, aduerſus* FRVCTVM *blaſphemans dixit:* Vt quid vos de lege Domini gloriamini, qui impoſſibilia penitus adoratis, & colitis, credentes panem, in carnem Dei tranſmutari poſſe, eamque hominibus, ac feris accommodam eſſe, & vſui, & eſui. *Quibus verbis.* FRVCTVS *Euchariſtiæ zelo inneſcatus, aduerſus blaſphemum ſacrificulum ſeueriora verba reſpondens, fide plenus, ad experientiam deuenire permiſit, & in clibano paleas, & ordeum immittens, ac hoſtiam à Sacerdote conſecratam ſuperius collocatam, imponens, aſellum gens Iſmaëlita reportauit, qui Creatoris corpus eminus conſpiciens, genu flexus, & reuerens adorauit. Exultauit fidelium turba cum* FRVCTV, *deſperauit Paganorum caterua cum Morabito, & Deus mirabilis in Sanctis ſuis, veritatis fidei teſtimonium explicitus demonſtrauit. Denique poſt aliquot temporis excurſus* B. FRVCTVS *plenus dierum, & virtutum ex hâc ærumnoſa vita migrauit* IX. Kalendas Nouembris, *Anno Domini* DCC. XXV. *Cuius* Corpus *in eius Oratorio à* Valentino *fratre, & alijs Chriſtianis tumulatum, ibidem per aliquot ſecula requieuit, quouſque poſtmodum tranſlatum ad Cœnobium* S. FRVCTI *Benedictinorum, ibidem colitur & veneratur. Conſtat enim apud Deum meriti eſſe eximij, quem tot ſignis, & miraculis ſic decorat, qui tribulatis, & debilitatis, ac de corporali, & animi ſalute deſperatis affert, & confert quotidie medicinam. Nunquid fruſtra ad ipſius ſpeluncam, Eccleſiam, & glorioſas* Reliquias, *beneficia petituri populi confluunt cateruatim? Quem ſolitudo, paupertas, humilitas, & patientia, profunda vigiliæ, arcta pœnitentia, lachrymoſa ſuſpiria, & Sancta deſideria ciuem fecerunt in cœlis, & mirificum accolam conſtituerunt in terris. Ad cuius dignas preces imber diu refrenatus deſcendit, tempeſtates pelluntur: curantur ægroti; peccator meretur veniam; iuſtus reportat gratiam, & omnes inuocantes pro ſua qualitate votorum experiuntur remedium, & ſolamen, præſtante Domino Noſtro Ieſu-Chriſto, qui cum Patre, & Spiritu-Sancto viuit, & regnat per infinita Seculorum Secula, Amen.*

Sarraceni Hiſpanias inuadunt.

Aſellus Hoſtiam conſecratam adorat.

Moritur.

Miracula.

EN Lector erudite ACTA ex Sanctoralibus integra, & genuina. *Iulianus* Archipresbyter Toletanus nobis originem, & Parentis nomen ſuppeditauit in *Aduerſar. n. 535. fol.* 125. hac ſerie: *Pater horum* (FRVCTVOSI, Valentini fratris, & Ecratidis ſororis) *fuit* L. DECIVS FRVCTVS *Toletanus ex genere* Gn. Pompeij Fructi, *cuius baſis, & ſtatua cum Inſcriptione egregia eſt in foro Tarraconenſi.* Quod

Patris nomen, & origo probatur.

& admittit Didacus Colmenares Hiſtoricus Segobienſis *d.c.* 10. §. 2. *fol.* 73. Ex qua ſententia colligit, perperam ab aliquibus Scriptoribus hunc S. Anachoretam fuiſſe nuncupatum FRVCTVOSVM. cum veridicè ex relatione *Iuliani* conſter, proprium nomen eſſe FRVCTVM, hancque eſſe *Segobienſium* accolarum, tam in Lectionibus, quam in vetuſtiſſimis Scripturis, & Pontificijs diplomatibus, communem nomenclaturæ opinionem affirmat. Sed ad Baſim *Gn. Pompeij Fructi Toletani* reuertor, quam *Tarracone* poſitam dixit *Iulianus*, cuius Inſcriptionem hic ex Iano Grutero *fol.* 557. *n.* 9. tranſcribere non grauabor.

GN. POMPEIO. FRVCTO.
B. F. CONS. TOLETANO.
ANN. XXXVI.
TERENTIVS. PASSINVS.
HÆRES.
SECVNDVM. VOLVNTATEM.
DOMITIÆ. FORTVNAT.
MATRIS. EIVS. FECIT.

An Monachus Benedictinus. CIRCA inſtitutum S. FRVCTI; ſunt qui dicant ex *Eremita* eum ad Monaſticam regulam *S. Benedicti* tranſitum feciſſe, vt ex eodem Iuliano in *Chron. Ann.* 692. *n.* 358. & in *Aduerſar. n.* 537. his verbis: *Dicuntur fuiſſe hi Tres fratres* (FRVCTVS, Valentinus, & Encratis) *ex* Eremitis *S. Patriarchæ Benedicti.* Sed apud Benedictinos altum ſilentium circa hoc inſtitutum, licet verum ſit poſtmodum ad Annum Domini M.LXVI. conditum fuiſſe *Cœnobium Benedictinorum* in eo loco vbi ſacra pignora S. Eremitæ requieſcebant, S. FRVCTO dicatum; quod anſam præbuit ad credendum, eum Monachum fuiſſe Benedictinum; videſis Didacum Colmenates, Laurentium Caluere, Antonium de Yepes, & alios ſuperius citatos, vbi de hoc ſingularem diſputationem compaginant.

Cultus S. Viri probatur ex antiquis Officijs & Pontificijs Diplomatibus. QVATENVS ad S. Viri cultum, Apoſtolica auctoritate firmatum, adhuc *Bulla* extat *Sixti* IV. Romani Pontificis, ſub datis *Idibus Auguſti*, Anno M.CCCC. LXXVI. cuius initium: *Glorioſus in Sanctis ſuis Deus*, qua Noſtri Confeſſoris beati memoriam, & cultum Summus Pontifex extollere cupiens Indulgentias viſitantibus, & opem ferentibus eleemoſynis elargitur, hac ſerie: *Cupientes igitur, vt Eccleſia Monaſterij* S. FRVCTI *prope oppidum de* Sepulueda, *Ordinis S. Benedicti, per Priorem ſoliti gubernari*, *Diœceſis* Segobienſis; *in qua* (*ſicut accepimus*) *eiuſdem* S. FRVCTI, *Confeſſoris, ac* S. Valentini, *&* S. Engratiæ *Martyrum, corpora recondita ſunt, congruis honoribus frequentetur, & in ſuis ſtructuris, & ædificijs reparetur, ac manuteneatur, Chriſtique fideles vtriuſque ſexus, eo libentius deuotionis cauſa ad illam confluant, & ad huiuſmodi reparationem, & manutentionem promptius manus porrigant adiutrices, quo ibidem dono cœleſtis gratiæ vberius conſpexerint ſe refectos: De Omnipotentis Dei miſericordia, ac BB. Petri, & Pauli Apoſtolorum eius, auctoritate confiſi; omnibus vere pœnitentibus, & confeſſis, qui Eccleſiam ipſam, in ſingulis eiuſdem* S. FRVCTI, *& SSS. Trinitatis feſtiuitatibus, deuote viſitauerint annuatim, Septem annos, & totidem Quadragenas, de iniunctis eis pœnitentiis, miſericorditer in Domino relaxamus.* His ad cultum huius ſanctiſſimi Eremitæ cognoſcendum, Eccleſias ſuo nomini auctoritate ordinaria, dicatas: Officium Eccleſiaſticum à multis retro ſeculis ordinatum, & ſolemni ritu perſolutum, vt ex vetuſtis Breuiarijs apparet: Mos inueteratus apud *Segobienſes*, ſuſcipiendi nomen ipſius, adeo, vt infantuli in ſacro Baptiſmatis lauacro, ſæpius FRVCTI nomine nuncupentur. Hinc valde mirot, vt quid *Cæſar Baronius* tantum Sanctum, è *Romano Martyrologio* amandarit; & quid in cauſa, quod S. E. *Segobienſis*, eiuſque Ciuitas, quem Patronum agnoſcunt, inter *Martyrologij Romani* Diuos apponere non curent.

Dies, & Annus obitus diſputatur. DE Die, & Anno obitus S. Viri, audi Iulianum in *Aduerſar. n.* 534. hæc verba dicentem: *Prope* Litabrum, *nunc* Burracum, *obijt* Die XXV. *Octobris* S. FRVCTVOSVS Segobienſis, *ciuis, viuus, mortuuſque clarus miraculis, Anno Domini* DCC. XXV. Sed cum hæc dixerit in Aduerſarijs, cum conſter Opus Chronici perfectius extitiſſe, & in eo *Ann.* 692. *n.* 358. eum in Domino obdormiuiſſe, Die XXIV.

XXIV *Octob.* potius iſti, quam *Aduerſariorum* ſententiæ, & lectioni ſtandum erit, licet S.E. *Segobienſis* feſtum eius, & fratrum ad Diem XXV. reiiciat, in cuius Lectionibus etiam obitus annus Domini DCC. XV. conſignatur. Sed vt inquit Didacus Colmenares *d. c.* 10. §. 5. *fol.* 75. facilis fuit error in codicibus editis, & loco DCC. XXV. reponere DCC. XV. licet, vt proſequitur, ſi Ciuitas *Toletum*, vt ex ſaniori ſententia, capta fuit Anno DCC. XIX. à Mauris, & poſt eam *Segobienſis* vrbs, quo pacto potuit S. FRVCTVS è vita diſcedere Anno DCC. XV. ſi nondum Sarraceni *Segobienſem* vrbem attigere, cum conſtet ex Actis S. Virum poſt deſolatam *Segobiam* cum Maurabito de S. Euchariſtiæ veritate, miraculo intercedente diſſeruiſſe. Hinc pro *Iuliano* in hoc, ſto.

OCTAVO
Kal. Nouembris.
DIES XXV.

A VESVNÆ Petragoriorum *in* Gallia S. FRONTONIS *Diſcipuli* B. Petri, *qui poſt luſtratam Aquitaniam*, Tarraconenſis *ditionis vrbes Apoſtolus peragrauit*, Palentinos *Euangelicis facibus illuminauit, & demum copioſa meſſis ſarcina inſignis, Galliam reuerſus, glorioſo fine quieuit.*

B. TOLETI *in* Carpetania Hiſpaniæ *feſtum* Dedicationis *ipſius Cathedralis Eccleſiæ, cuius Solemnitas feſtiuo annuatur affectu, & cuius feſtiuitas publico reiteratur iubilo.*

C. GIENNII *in* Bætica Hiſpaniæ *item feſtiuitas* Dedicationis *ipſius Eccleſiæ Cathedralis, quæ honorificentiſſimo celebratur anniuerſario, & celeberrimo colitur faſtu.*

NOTÆ.

SANCTVS FRONTO *Diſcipulus S. Petri, Hiſpan. Prædicator*] Adhuc in Noſtrorum Scriptorum *Hiſpaniæ* Tabulis prorsùs huius Sanctiſſimi Epiſcopi, & *Hiſpaniarum Prædicatoris* abierat memoria, & Nomen exciderat, donec illam, & iſtud nacti ſumus ex Noſtro *Antiquo M.S. Codice Auli Hali*, in quo & breui epilogo eius memoria, & non inuenuſto Epigrammate eius elogia, quod inferius dabimus, continentur. Apud *Gallos Petragoricos* verò celebris eſt eius anamneſis, vt ex Beda, Vſuardo, & aliis A. *Adhuc eius memoria apud Hiſpanos incognita.*

Martyrologia.

colligit Romanum Martyrologium Baronij *h. d. fol.* 662. *lit. H.* his verbis: *Petragoricis in Gallia* S. FRONTONIS, *qui à* B. Petro *Apoſtolo Epiſcopus ordinatus, cum* Georgio *Presbytero magnam illius gentis multitudinem ad Chriſtum conuertit, & miraculis clarus in pace quieuit.* Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 175. *col.* 2. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 229. *col.* 2. Conſtantius Felicius in *Ital. fol.* 151. 2. *p.* Petrus Galeſinius in *General. fol.* 147. Andreas Sauſſayus in *Gallican.* 2. *p. fol.* 777. De eo ſcripſere Vincentius Bellouaſcenſis in *Specul. Hiſtor. lib.* 9. *c.* 43. *&* 44. Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib.* 9. *c.* 109. Petrus Cluniacenſ. *lib.* 1. *Epiſtol.* 2. Bonad. Santon. *lib.* 3. *Epigrammat. Monod.* 26. Benedictus Gononus *Hiſtor. SS. Occidental. lib.* 3. *c.* 1. *fol.* 143. Eius ACTA ex *MS. Codice Monaſterij S. Pontij* Nicienſis edidit Vincentius Baralius in *Chronolog. SS. Lerinenſ. fol.* 76. Ea dabimus ex *Andrea Sauſſayo* per epitomen.

Scriptores.

ACTA S. FRONTONIS EPISCOPI Petragoricenſis in Gallia, Diſcipuli B. Petri Apoſtoli, Hiſpaniarum Prædicatoris, ex Sauſſayo.

Origo, fides & infula.

FRONTO *natione* Gallus ex Petragoricenſe *vrbe oriundus, à iuuentute Deo deuotus, Romæ à* B. Petro *baptizatus, & Epiſcopus ordinatus, in Citeriorem* Aquitaniam, *ſuam ad Vrbem cum* Georgio *Presbytero, poſtea* Anicienſi *Præſule I. deſtinatus eſt, vt face Euangelica purum diuinæ veritatis lumen ibidem inueheret. Verum poſt tres dies itineris mortuo Georgio.* FRONTO *ad* Petrum *rediit, aſſeclæ funus improuiſum referens; acceptaque Apoſtoli baculo, ad locum vbi iacebat* Georgius, *reuertit. quem appoſitione ipſius Apoſtolici baculi (famulo Eliſei fidentior) reduxit ad vitæ lucem. Hinc Vir Apoſtalicus iter perſecutus ſuum,* Petragorium *venit multa cum ſpiritu gratia. Chriſtum Dei Vnigenitum pro mundi ſalute crucifixum, rediuiuúmque, triumphantem, & in ſe credentibus, æternum in cælis regnum offerentem, annuntians. Ad cuius agnitionem, & cultum adductos à fœda Dæmonum religione multos vrbis illius incolas, vi Diuini verbi, ſignorum magnificentia, & vita prorſus admirabilis ſplendore, perduxit.*

Baculo S. Petri ſuſcitat collegam.

Petragoricæ prædicat, & à Præfecto infeſtatur.

Quamobrem Squirius *vrbis Præfectus, à Sacrificulis Pſeudonuminum incitatus, ita furore cæco nouum in præconem, eiuſque ſequaces excanduit, vt quot ille ſacro lauacro tingeret, ipſe gladio mox obtruncatos demetteret. Ferox igitur Præſes, cum omni in Sanctum, pioſque eius auditores ſæuitia debaccharetur: Vir Dei quo dies malos declinaret, & benignior interim ſpiraret aura, Chriſti oues in eremum traduxit, vbi olerum ſemine corpora, ac verbi æterni pabulo animas reficiebat. Erat ibidem ad* Dordonis *fluuij ripam Draco immanis, qui fœdo halitu locum inquinabat: hunc Chriſti virtute fugauit Antiſtes glorioſus. Interim* Squirius *Præſes ſæuitiæ ſuæ pœnas luit: nam ira diuina flagella expertus, demúmque à cæleſti Nuntio increpatus, Solicitè Dei virum cum ſancta fidelium turma perquiſiuit, tandemque reperit. A quo ſupplex deprecatus veniam, baptiſmique gratiam, Sanctorum quorum perſecutor fuerat, fœdere pietatis effectus, particeps, inopiam earundem ſubleuauit larga munificentia. Qua & fretus B. Pontifex; redux in vrbem, cum ſociis, primam ibi erexit Eccleſiam, ad ſacros colligendos cœtus, quam* S. Stephani *Protomartyris titulo triumphali inſigniuit. Poſt hæc* Aniano *ſuo Diſcipulo, Coëpiſcopo ordinato,* Georgium *ad* Vellaunos *duxit, quibus diuina luce illuſtratis, illum Antiſtitem dedit. Progreſſus inde vehementi ſpiritu fidei in Santones, Pictones, Turones, vbique Chriſti nomen clarificauit. Vnde nouis ſtimulatus aculeis, longius excurrens, Pariſios, Bellouacos, Sueßiones luſtrauit; hocque in tractu, eo vico qui hodieque ipſum tutelarem recolit, dum diuinum ſacrificium litare cupit, & vinum ſibi negaretur, aquam in merum vertit, quo poculum ſalutis conſecrauit. Tum editis in interiori* Gallia *Apoſtolici curſus monimentis, Diuinus*

Draco Chriſti virtute fugatur.

Præſidem conuertit.

Ad alias Galliæ regiones proficiſcitur.

Heros

Heros ad nouos labores ſe accingens, in Aquitaniam *velox aduolat*, Burdigalam *ſacro Chriſti præconio imbuit. Hinc* Baionam *tendit, penetrat in* HISPANIAM, *vſque* PALLENTIAM *pergit, quā ſalutis nuntio prorſus lætificauit, totamque* TARRACONENSEM *Regionem fulgoribus Euangelij replet. Tam longis excurſibus feſſus, demum etiam luſtrata, illuſtrataque* Gallia Narbonenſi, *ſe domum recepit*, Petrocorienſes *ſuos repetit. apud quos fixa extrema ſtatione, tot onuſtus trophæis, inclytus Athleta tandem beatum ſpiritum exhalauit; ſuoque exceſſu aucto ciuium ſupernorum numero, dignis laborum præmijs, cum Apoſtolis, quorum inſignis adiutor fuit, à cæleſti munerario honoratur. Cuius memoria cum vbique ſit celebris, tum maxime apud tot populos viget glorioſa, quos baptiſmi ſalutaribus aquis irrorauit, ignoti, verique Dei agnitione illuminauit, & apud quos verbo, & miraculis, euerſa idolorum ſpurcitiâ, erectis Chriſti trophæis, fide diffuſa, & propagata, religionis ſalutifera fundamenta æternum permanſura collocauit.* *Hiſpanias, luſtrat.* *Moritur.*

HACTENVS amicus Noſter *Andreas Sauſſayus* in inueſtigandis ſuæ Nationis Diuis infatigabilis Scriptor, & eruditus; cuius ecphraſim *Aulus Halus* Burdigalenſis Poëta, poſt *Ciuis Toletanus* ante Quingentos Annos etiam carmine ſcriptam reliquit, hocce Epigrammate inter alia in meo *MS. Codice*. *Prædicatio Hiſpaniæ probatur.*

Vrbs tenet excelſi Corpus Petragorica *ſanctum*
FRONTONIS; *Petri qui comes almus erat.*
Gallia *quem primum exaudiuit limpida Chriſti*
Dogmata dictantem; poſt quoque Clarus Iber.
Hic igitur baculo comitem (mirabile dictu)
Suſcitat & Petri, quem dedit ipſe prius.
Prædicat hinc populis prorſus, Petragorica, *veſtris*
Æternum Verbum, quo coluber moritur.
Poſt hæc Santones, *Pictones, atque Turones*
Luſtrauit, ſemper dogmata ſacra docens.
Hinc & Aquitaniam *deſcendit, ſemina Verbi*
Proijciens, Chriſti fœnore multiplici,
Burdigala *& mea ſuſcepit quoque verba Magiſtri*
Iſtius, & Patrem nunc veneratur amans.
Poſt & ad Hiſpanos *tranſcendens*; Tarraco *Diuum*
Audiuit, cuius fulgor amœnat agrum.
Denique Vaccæos *penetrat*; Pallentia *ſacros*
Sermones didicit. Hinc ſua caſtra petit.
In quibus, egregijs plenus virtutibus almam
Tunc animam Chriſto tradidit ipſe ſuam.

Obitus Diem S. Antiſtitis credimus VIII. *Kalendarum Nouembris* contigiſſe, quo omnia Martyrologia & Scriptores eius diem natalem reponunt. QVATENVS ad Annum, vix aliqua apud illos veſtigia reperire valuimus: cum tantum illud conſtet, diem extremum egiſſe tempore, & imperio *Neronis* & datis ſpatijs in eius miſſione, Galliarum luſtratione, atque Hiſpaniarum prædicatione: ad ſuos repedatione, proculdubio, ſi coniectari licet: vitam egit circa Annum LXIX vel eo amplius, dummodo *Neronis* imperium retineatur. Cætera in *Quo die, & Anno obierit*

ACTIS communia, de quibus legendi Scriptores *Gallicani*, cùm apud *Noſtros* ſilentium ſit.

B. DEDICATIO S. *Apoſtolica, & Patriarchalis Eccleſia* TOLETANÆ, *Hiſpaniarum Primatis.*] Omnia elogia, quotquot ab Scriptoribus, tàm Noſtris, quàm Exteris de hac Patriarchali Eccleſia recenſentur, hic tranſcribere, prolixum erit. Sufficit aſſerere, eam fuiſſe à IACOBO Hiſpaniarum Apoſtolo primitùs erectam, eius præſentia, & gubernatione decoratam, doctrinis imburam, moribus edoctam, exemplis ditatam, & fide excultam, vt doctiſſime probat Illuſtris D. Petrus de Roxas Comes de Mora in *Hiſtor. Toletan.* 1. *p. lib.* 4. *c.* 10. *fol.* 285. Qui *c.* 11. *fol.* 289. aſſerit, S. IACOBVM Apoſtolum fuiſſe Epiſcopum Toletanum. Igitur, qui huius Almæ Eccleſiæ originem, formam, miniſtros, ornatum, & cætera ad eius venuſtatem pertinentia ediſcere velit adeat Blaſium Ortizium in Deſcript. Templ. Tolet. Nam Nos ad Catalogum Antiſtitum illius pergere compellimur.

CATALOGVS ANTISTITVM S. E. Toletanæ Hiſpaniarum Primatis, & toto Orbe celeberrimæ, ex varijs.

I. S. M. ELPIDIVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus I. cognomento *Iulianus* à S. IACOBO electus, Martyr obijt Anno Domini LX. de quo Nos ſupr. *Tom.* 2. *eod. Die fol.* 70. 60

II. S. M. MARCELLVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus II. cognomento *Eugenius*, patriâ Romanus, S. Petri, poſt. S. Clementis Diſcipulus, Galliæ martyrio coronatus eſt XV. Nouembris, Anno C. XXX. de quo Nos infra *Tom* 5. 130

III. S. HONORATVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus III. patriâ Conchanus in Hiſpania, obiit Confeſſor inſignis Die XXXI. Decembris, Anno C. XXXVIII. de quo & Nos infra *Tom* 5. *ead. Die lit. A.* cùm ſedem dimitteret, Anno C. XXXII. 132

IV. S. HERMOLAVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus IV. qui abſente Honorato Prædeceſſore, ſedemque dimittente, ad Annum C. XXXII. Antiſtes eligitur, obiit Anno C. XXXIV. in Monte Ararath cum alijs illuſtris Martyr Die XXII. Iunij, de quo Nos ſupr. *Tom.* 3. *fol.* 585. 134

V. S. AVLVS PELAGIVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus V. cognomento *Agrippa*, poſt Hermolaum ſedem Patriachalem rexit per XXVI. Annos, ad C. LX. 160

VI. PATRVINVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus VI. Interfuit Concilio Toletano I. eius memoria ad Annum C. LXXXIV. 184

VII. TVRIBIVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus VII. patriâ Romanus, cui S. Irenæus Libros aduerſus hæreſes remiſit, eius memoria ad Annum CC. VIII. 208

VIII. QVINTVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus VIII. poſtquam Sedem hanc regeret XII. Annos, tandem ad Annum CC. XX. obiit. 220

IX. S. VINCENTIVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus IX. Cui ſcripſit Epiſtolam S. Antherus Papa. Hanc ſedem rexit ad Annum CC. XLV. quo Italiam pergens Meuaniæ Epiſcopus factus obiit Die IX. Iunij Anno CC. LXXX. De quo & Nos ſupr. *Tom.* 3. *fol.* 474. 245

X. POMPONIVS PAVLATVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus X S. Cypriano Carthaginenſi amicitia coniunctus, eius memoria ad Annum CC. LXXXI. 281

XI. S. MELANTIVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus XI. Congregauit

gault Concilium Iliberitanum in Bætica, poſt Rhotomagum Galliæ, cuius primùm fuerat Epiſcopus, Anno CCC. V. Sanctus Confeſſor moritur Anno CCC. X. De quo Nos plura hoc *Tom. 5. Die XXII. Octobr. lit. B.* 305

XII. S. Natalis huius nominis I. Antiſtes Toletanus XII. ex Presbytero Vrſaoneoſi huius S. E. Archidiaconus. Inrerfuit Conciliis Nicæno, Romano III. Arelatenſi, & Sardicenſi. SS. Faſtos ſcripſit obiit Confeſſor eximius Die XIII. Maij, Anno Domini CCC. LIV. De quo & Nos ſupr. *Tom. 3. fol. 157. lit A.* 354

XIII. S. Olympius huius nominis I. Antiſtes Toletaous XIII. ex Epiſcopo Thraciæ Vir ſingularis, cui S. Gregorios Nazianzenus ſcripſit, origine Hiſpanus, ex vrbe Vlyſipponenſi. Interfuit Conciliis Gangrenſi, Sardicenſi, Cordubenſi, & Arimioenſi; ipſeque aliud Toleti congregauit. Obiit Confeſſor egregius Die XII. Iunij, Anno CCC. LX. De quo & Nos ſupr. *Tom. 3. fol. 495. lit. A.* vbi ad amuſſim. 360

XIV. S. Gregorius huius nominis I. Antiſtes Toletanus XIV. qui Hilario Pictauienſi, & Euſebio Vercellenſi charus fuit, Syoodum Toleti contrahit, & fidei litteras ad Concilium Tyanenſe miſit, obiit clarus Confeſſor Die XXII. Iunij, Anno Domini CCC. LXVI. De quo & Nos ſupr. *Tom. 3. fol. 589.* 366

XV. Audentius huius nominis I. Antiſtes Toletanus XV. ex Seſenna Hiſpaniæ oriundus. Scripſit contra Arianos, & Photinianos, Collegia iunenum reſtaurauit, interfuit Concilio I. Cæſarauguſtaoo, obiit Anno CCC. XCVI. 396

XVI. S. Asturius huius nominis I. Antiſtes Toletanus XVI. cognomento *Serranus*, patria Villaſeceoſis in Hiſpania; Inuenit Corpora SS. Iuſti, & Paſtoris Martyrum Complutenſium, quibus Baſilicam erexit, & Epiſcopali Sede decorauit, cuius ipſe fuit primus Præſul. Obiit ſanctitatis hooore conſpicuus Die VIII. Martij, Anno Domioi CCCC. XXIV. De quo & Nos ſupr. *Tom. 2. fol. 122. lit. A.* 424

XVII. Olympius huios nominis II. Antiſtes Toletaous XVII.

XVIII. Festadius huius nominis I. Antiſtes Toletanus XVIII.

XIX. S. Isichius huius nominis I. Antiſtes Toletanus XIX. ex Monacho Paleſtino, & Diſcipulo S. Hilarionis. Obiit Die III. Octobris Anno CCCC. XXIX. De quo Nos hoc. *Tom. 5. eod. Die lit. B.* 429

(XVII.–XIX.) Ad Annum CCCC. XXIX.

XX. S. Maiorinus huius nominis I. Antiſtes Toletanus XX. frater Maioriani Auguſti. Interfuit Coocilio Teleptenſi, poſtea electus Placentinus in Italia, & interfuit Synodo Mediolanenſi, Obiit Die XXI. Auguſti, Anno CCCC. XXXV. De quo Nos *Tom. 4. ead. Die.* 435

XXI. Castinus huius nominis I. Antiſtes Toletanus XXI. Patet Simplicij Poot. Max. Nomen dedit Oppido Villaeaſtin in finibus Carpetaniæ. Eius memoria ad Annum CCCC. LVIII. 458

XXII. Flav. Paternus huius nominis I. Antiſtes Toleranus XXII. cognomento *Campetius*. S. Eutropij Epiſcopi Nertibregenſis cognatus. Eius memoria ad Annum CCCC. LXII. 462

XXIII. Sanctitius huius nominis I. Antiſtes Toletanns XXIII. cognomento *Falconio Probo*, filios Flauij Falconij Probi V. G. Eius memoria ad Aonum CCCC. LXXI. 471

XXIV. Palmatius huius nomiois I. Antiſtes Toletanus XXIV. Qui

fuit cognatus Paulini amicitia coniuncti SS. Auguſtino, & Ieronymo. Obiit Anno CCCC. XCIII. 493

XXV. PETRVS huius nominis I. AntiſtesToletanus XXV. Origene Græcus, Pater Anaſtaſij Pont. Max. Eius memoria ad Annum CCCC. XCIX. 499

XXVI. S. HECTOR FERRANDVS huius nominis I Antiſtes Toletanus XXVI. ex Archidiacono Carthaginenſi in Africa, Scriptor Eccleſiaſticus. Obiit Die XXXI. Maij, Anno Domini D. XXIV. De quo & Nos ſupr. *Tom.* 3. *fol.* 393. *lit. C.* 524

XXVII. S. CELSVS huius nomiuis I. Antiſtes Toletanus XXVII. Origine Germanus, qui breui patriam repedans Epiſcopus Treuirenſis factus Anno Domini D. XXV. Obiit Die XXX. Maij, de quo & Nos *Tom.* 3. *fol.* 388. *lit. C.* 525

XXVIII. S. MONTANVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus XXVIII. cuius S. Ildephonſus meminit. Obiit Confeſſor egregius Die XXIII Februarij Anno D. XXXV. De quo Nos Tom. 1. fol. 231. 535

XXIX. IVLIANVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus XXIX. cuius memoria celebris fuit, obiit ad Annum Domiui D. L. 550

XXX. BACAVDA huius nominis I. Antiſtes Toletanus XXX. frater Athanagildi Regis Gothorum, cuius memoria ad Annum Domini D. LIX. 559

XXXI. PETRVS huius nominis II. Antiſtes Toletanus XXXI. Qui Athanagildi Regis ad Gallum Orator fuit, & tandem obiit Anno Domini D. LXXI. 571

XXXII. EVPHEMIVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus XXXII. origine Græcus, & Abbas I. Agallienſis Cœnobij ex Ordine Benedictino. Interfuit Concilio Toletano III. Eius memoria ad Annum Domini D. XC. 590

XXXIII. EXVPERIVS hnius nominis I. Antiſtes Toletanus XXXIII. Fuit etiam Abbas Agalienſis Ordinis Benedictini. Obiit ad Annum Domini D. XCIX. 599

XXXIV. S. ADELPHIVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus XXXIV. qui poſt hæc Metim patriam repetens ibidem ſanctè moritur Die XXIX. Menſis Auguſti, Anno Domini DC. De quo & Nos ſupr. Tom. 4. lit. B. eodem Die. 600

XXXV. S. VENANTIVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus XXXV. origine Gallus, Abbas Agalienſis, poſt apud Dalmatiam Martyr Kal. Aprilis Anno DC. VII. De quo & Nos ſupr. *Tom.* 2. *fol.* 449. 607

XXXVI. AVRASIVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus XXXVI. ex Abbate Agalienſi, hæreticos ex diœceſi expulit. Eius memoria ad Annum DC. XIII. 613

XXXVII. S. HELLADIVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus XXXVII. ex Rectore rerum publicarum, Monachus Agalienſis. Obiit virtutibus plenus Confeſſor Die XIX. Februarij Anno DC. XXX De quo & Nos *Tom.* 1. *eod. Die fol.* 153. 630

XXXVIII. S. IVSTVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus XXXVIII. S. Helladij Diſcipulus, ex Abbate Agalienſi. Congregauit IV. Concilium Toletanum. Obiit Die III. Septembris Anno DC. XXXV. de quo & Nos ſupr. hoc *Tom.* 5. *eod. Die lit. B.* 635

XXXIX. S. EVGENIVS huius nominis II. Antiſtes Toletanus XXXIX. etiam S. Helladij Diſcipulus, & S. Iſidoro charus, interfuit V. VI. & VII. Conciliis Toletanis. Obiit Kal. Iulij, Anno DC. XLVI. De quo & Nos ſupr. *Tom.* 4. *lit. A.* 646

XL. S. EVGENIVS huius nominis III. Antiſtes Toletanus XL. etiam S. Helladij Diſcipulus. Interfuit Conciliis VIII. IX. & X. Toletanus. Obiit Die XIII. Nouembris Anno Domini DC. LVI. De quo

&

& Nos infra *Tom. 6. eod. Die lit. C.* 656

XLI. S. ILDEPHONSVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus XLI. Diſcipulus S. Iſidori, & Archidiaconus Toletanus, Monachus Agalienſis. Obiit Die XXIII. Ianuarij, Anno DC.LX IV. De quo & Nos ſupr. *Tom. 1. eod. Die fol. 245, lit. A.* 674

XLII. S. QVIRICVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus XLII. Interfuit XI. Concilio Toletano; obijt Die XX. Nouembr. Anno DC. LXXX. De quo Nos *infra Tom. 6.* 680

XLIII. S. IVLIANVS huius nominis II. Antiſtes Toletanus XLIII. Diſcipulus S. Eugenij II. Interfuit Conciliis XII. XIII. XIV. & XV. Toletanis. Obiit Die VIII. Martij, Anno DC.XC. de quo & Nos ſupr. *Tom. 2. fol. 125. lit. B.* 690

XLIV. SISEBERTVS huius nominis I. Antiſtes Tolet. XLIV. ob rebellionem aduerſus Regem initam à ſede pulſus Anno DC. XCIII. 693

XLV. FELIX huius nominis I. Antiſtes Toletanus XLV. ex Pontifice Hiſpalenſi. Fuit Scriptor nobilis, obiit Anno DCC. De quo Nos ſupr. *Tom. 2. fol. 192.* 700

XLVI. S. GVNDERICVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus XLVI. Diſcipulus, & Archidiaconus Felicis, poſt ſeguntinus Epiſcopus. Obiit XXIX. Decembris Anno Domini DCC. VIII. De quo & Nos *ſupr. fol.* 550. & infr. *Tom. 6. dict. Die lit. B.* 708

XLVII. SINDEREDVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus XLVII. Vvitizæ Regis Gothorum delitiis conſenſit, & ſede relictâ, locum dedit ſucceſſori intruſo, & ipſe Italiam perrexit ad Annũ DCC. XI. 711

XLVIII. OPPAS huius nominis I. Antiſtes Toletanus XLVIII. ſed intruſus, qui Hiſpalenſi ſede retentâ flagitiis abundans, Sarracenos in Hiſpaniam inuexit, Obiit Anno DCC. XVIII. De quo plura nos ſupr. *Tom. 2. fol.* 193. 718

XLIX. S. VRBANVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus XLIX. cognomento *Iulianus*, Qui primùm Gubernator ſedem hanc rexit, poſt vt Pontifex. Obiit IV. Octobris, Anno DCC. XLI. De quo & Nos ſupr. *hoc Tom. 5. ead. Die lit. C.* 741

L. SVNIEREDVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus L. Vir virtutibus clarus, quem Arabes *Ceid Mudarrhain*, hoe eſt *Primatem Dominum* nuncupabant Obiit ærumnis cõfectus, Anno DCC. XLIII. 743

LI. S. CONCORDIVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus LI. Qui Muzarabes Chriſtianos in fide ſuſtinuit. Obiit Kalend. Iulij Anno DCC. LX. De quo & Nos ſupr *Tom. 4. eod. Die lit. B.* 760

LII. S. PETRVS huius nominis III. Antiſtes Toletanus LII. cognomento *Pulcher*, ſcripſit Libellum de Die Paſchatis celebrando. Obiit Die VIII. Octobris, Anno DCC. LXII. De eo & Nos *hoc Tom.* 5. *Die lit. B.* 762

LIII. CIXILANVS huius nominis I. Antiſtes Tolet. LIII. ad quem ſcripſit Adrianus Pont. Max. ſedem rexit ad Annum DCC. LXXI. 771

LIV. HELIPANDVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus LIV. Qui primùm hæreſi Feliciana maculatus, tandem reſipiſcens piè moritur ad Annum DCCC. VIII. 808

LV. GVMESINDVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus LV. de quo dubium an fuerit ille Presbyter, & Martyr Cordubenſis, cuius meminimus ſupr. Tom. 1. Die XIII. Febr. fol. 145. Sed Annorum diuerſitas diſſuadet, nam Antiſtes obiit Anno DCCC. XXVIII. 828

LVI. S. VVISTREMIRVS huius nominis I. Antiſtes Tolet. LVI. quem S. Eulogius *faculã Spiritus Sancti* vocitauit. Obiit XXXI Decembr. Anno DCCC. LVIII. de quo & Nos infr *Tom. 6. eod. Die lit. C.* 858

LVII. S. EVLOGIVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus LVII. electus; qui Acta SS. Martyrum Cordubenſium ſuo ſeculo coronatorum ſcripſit, & tandem Martyr ipſe triumphauit Die XI. Martij An-

no DCCC. LIX. De quo & Nos ſupr. *Tom 2. fol. 166. lit. D.* 859

LVIII. S. Bonitvs huius nominis I. Antiſtes Tolet. LVIII. Quem B. Dei-Genitrix cappâ etiã cœleſti, ſicut Ildephonſum honorauit. Obiit Anno DCCC. LXII. De quo & Nos ſupr. *To. 1. Die XV. Ian. fol.* 164. 862

LIX. Ivlianvs huius nominis III. Antiſtes Tolet. LIX. Interfuit Vvormacienſi, & aliud Toleti congregauit. Obiit Anno DCCC. LXV. 865

LX. Petrvs huius nominis IV. Antiſtes Toletanus LX. ex Archidiacono huius S. E. Qui Toleti Synodum congregauit. Obiit Anno DCCC. LXXVIII. 878

LXI. Ioannes huius nominis I. Antiſtes Toletanus LXI. cognomento *Oſcenſis*, ex Cantore huius S. E. Vitam cum morte commutauit Anno DCCC. LXXXVI. 886

LXII. Ioannes huius nominis II. Antiſtes Toletanus LXII. cognomento *Seruus-Dei*, ex Archidiacono Toletano, rexit Eccleſiam ad Annum DCCC. LXXXVIII. 888

LXIII. Orontivs huius nominis I. Antiſtes Toletanus LXIII. Vir miræ vitæ, magnæque doctrinæ, Toleti Concilium indixit. Obiit Anno DCCCC. VI. 906

LXIV. Blasivs huius nominis I. Antiſtes Toletanus LXIV. Toletum congregat Synodum celebrem Nationalem, vitam exuit Anno DCCCC. VI. 926

LXV. Vrsitanvs huius nominis I. Antiſtes Toletanus LXV. qui fuerat huius S. E. Archidiaconus, qui etiam Toleti Concilium congregauit, Obiit Anno DCCCC. XLVI. 946

LXVI. Ioannes huius nominis III. Antiſtes Tolet. LXVI. ex huius S.E. Melodio, Vir probus, & charitate plenus, obiit Anno DCCCC. LVI. 956

LXVII. Bonitvs huius nominis II. Antiſtes Toletanus LXVII. cuius fuit Subdiaconus Luitprandus, Archidiaconus Ticinenſis Scriptor nobilis. Obiit Anno DCCCC. LX. 960

LXVIII. Vincentivs huius nominis I. Antiſtes Toletanus LXVIII Archidiaconus huius S. E. Vir magnæ virtutis, & ſpiritus, ſedet ad Annum DCCCC. LXXIII. 973

LXIX. Felix huius nominis I. Antiſtes Toletanus LXIX. huius S. E. Cantor, Vir egregiè peritus, & patriâ Toletanus obiit Anno DCCCC. LXXXVIII. 988

LXX. Blasivs huius nominis II. Antiſtes Toletanus LXX. ex Archidiacono S.E. Compoſtellanæ, qui exul factus. & ab exilio reuerſus moritur Anno M. V. 1005

LXXI. Cyprianvs huius nominis I. Antiſtes Tolet. LXXI. ex Archidiacono, & Diſcipulo Blaſij Prædeceſſoris, obiit Anno M. XI. 1006

LXXII. Vincentivs huius nominis II. Antiſtes Tolet. LXXII. vltimus Abbas Agalienſis, Concil. Toleti congregat, Obiit Anno M. VIII. 10[illegible]8

LXXIII. Gerontivs huius nominis I. Antiſtes Toletanus LXXIII. ex huius S. E. Archidiacono: Vir pius, & magni ſpiritus, obiit Anno M. XXXVI. 1036

LXXIV. Zacharias huius nominis I. Antiſtes Toletanus LXXIV. ex Monacho Benedictino S. Felicis. Obiit Anno M. XXXVII. 1037

LXXV. Zenapolivs huius nominis I. Antiſtes Tolet. LXXV. Vir religioſus, & doctus, Vitam exuit ad Annum M XXXVIII. 1038

LXXVI. Ivlianvs huius nominis IV. Antiſtes Tolet. LXXVI. ex huius S. E. Archidiacono; poſt Epiſcopus Braccatẽſis, obiit Anno M. XL. 1040

LXXVII. Dominicvs huius nominis I. Antiſtes Toletanus LXXVII. cognomento *Iuſtus*, Papiam proficiſcens Italiæ ibidem moritur Anno M. XLII. 1042

LXXVIII. Salviatvs huius nominis I. Antiſtes Tolet. LXXVIII. Archidiaconus huius S.E. Egregius concionator, obiit Anno M. XLVI. 1046

Salvia

LXXIX. Salviatvs huius nominis II. Antiſtes Toletanus LXXIX. cuius carmen Sepulchrale inſcripſit eius ſucceſſor, obijt ad Annum M. XLVIII. 1048

LXXX. Paschasivs huius nominis I. Antiſtes Toletanus LXXX. ex Epiſcopo Complutenſi, qui mirum in modum iuuit Alfonſo VI. pro recuperatione vrbis Toletanæ. Obijt ad Annum Domini M. LXXV. 1075

LXXXI. Petrvs huius nominis V. Antiſtes Toletanus LXXXI. ex huius S. E. Archidiacono, Epiſcopus Complutenſis, Obijt Anno M. LXXXI. 1081

Vacat Sedes Metropolitica, ob Alfonſi VI. *obſidianem, qua ſtante Epiſcopi Metropolitani, quorum intererat eligere Antiſtitem Taletanum, non poterant* Toletum *adire. Sed reſtaurata vrbe Regia ad Annum* M.LXXXV. *Sequentes enumerantur Antiſtites.*

LXXXII. B. Bernardvs huius nominis. I. Antiſtes Toletanus LXXXII. ex Abbate Sahaguntinenſi. Fuit origine Gallus; ſanctitate illuſtris? obijt Die III. Aprilis Anno M. C. XXVIII. De quo & Nos ſupra *Tom. 2. fol. 464. lit. B.* 1128

LXXXIII. D. Raimvndvs huius nominis I. Antiſtes Toletanus LXXXIII. ex Monacho Sahaguntinenſi, Epiſcopus Vxamenſis, obijt Anno M. C. L. 1150

LXXXIV. Ioannes huius nominis IV. Antiſtes Toletanus LXXXIV ex Epiſcopo Segobienſi, eius celebris memoria peruenit ad Annum M. C. LXVI. 1166

LXXXV. Cerebrvnvs huius nominis I. Antiſtes Toletanus LXXXV. ex Epiſcopo Seguntino; vitam exuit ad Annum M.C.LXXXI. 1181

LXXXVI. Petrvs huius nominis VI. Antiſtes Toletauus LXXXVI. cognomento *de Cardona*, qui tantum electus fuit, & eo ipſo anno obijt 1181

LXXXVII. D. Gvndisalvvs huius nominis I. Antiſtes Toletanus LXXXVII. cognomento *Perez*, ex huius S. E. Archidiacono, obijt Anno M. C. XCI. 1191

LXXXVIII. D. Martinvs huius nominis I. Antiſtes Toletanus LXXXVIII. cognomento *Lopez de Piſuerga*, Magnus vocatus; obijt Anno M.CC. VIII. 1208

LXXXIX. D. Rodericvs huius nominis I. Antiſtes Toletanus LXXXIX. cognomento *Ximenez de Rada*, ex Epiſcopo Vxamenſi, obijt Anno M. CC. XLVII. 1247

XC. D. Ioannes huius nominis V. Antiſtes Toletanus XC. cognomento *de Medina* primúm Vxamenſis, poſt Burgenſis, obijt Anno M. CC. XLVIII. 1248

XCI. D. Gvtercvs huius nominis I. Antiſtes Toletanus XCI. qui aliquot in hac S. E. reliquit Anniuerſaria. Obijt Anno M. CC. L. 1250

XCII. D. Paschasivs huius nominis II. Antiſtes Toletanus XCII. ex huius S.E. Decano, qui Crucem in Nauis Toloſanæ bello circumtulit, obijt Anno M. CC.LXII. 1262

XCIII. D. Sanctivs huius nominis I. Antiſtes Toletanus XCIII. Ferdinandi III. Regis Caſtellæ filius, obijt Anno M. CCC. VI. ſed ſedem reliquit Anno CC. LXVI. 1266

XCIV. D. Sanctivs huius nominis II. Antiſtes Toletanus XCIV. Iacobi Aragonum Regis filius, obijt in bello Tuccitano Anno M. CC. LXXXV. 1285

XCV. D. Fernandvs huius nominis I. Antiſtes Toletanus XCV. ex Abbate Couarruuienſi. Depoſitus, Anno M. CC. XCI. per Nicolaum III. Pont Max. 1291

XCVI. D. Gvndisalvvs huius nominis II. Antiſtes Toletanus XCVI.

cognomento *Garcia de Gudiel*, ex Epiſcopo Conchenſi, & Burgenſi, S. R. E. Cardinalis, & Epiſcopus Albanenſis, obiit Romæ Anno M. CC. XCVIII. 1298

XCVII. D. GVNDISALVVS huius nominis III. Antiſtes Tolet. XCVII. cognomento *Diaz Polemeque*, ex vrbe Toleto oriundus, Cardinalis prædeceſſoris ex ſorore Nepos. Obiit Die VII. Nouembris, Anno M. CCC. X. 1310

XCVIII. D. GVTERIVS huius nominis II. Antiſtes Toletanus XCVIII. cognomento *Gomez de Toledo*, ex huius S. E. Archidiacono, obiit Anno M. CCC. XIX. 1319

XCIX. D. IOANNES huius nominis VI. Antiſtes Toletanus XCIX. cognomento *de Aragon*, Iacobi II. illius prouinciæ Regis filius. Qui cùm hanc ſedem rexiſſet ad Annum M. CCC. XXVII. Tarraconenſem infulam induit, & Alexandrinus eſt Patriarcha inauguratus. Obiit Anno M. CCC. XXXIV. 1327

C. D. SCEMENVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus C. cognomento *de Luna*, ex Cæſarauguſtana, & Tarraconenſi ſede translatus, obiit Anno M. CCC. XXXVIII. 1338

C.I. D. ÆGIDIVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus CI. cognomento *Carrillo de Albornoz*, S. R. E. Cardinalis Anno M. CCC. L. eiuſque in Italia Dux Generalis aduerſus Tyrannos, & Epiſcopus Sabinienſis, obiit Anno M. CCC. LVII. 1350

C. II. D. GVNDISALVVS huius nominis IV. Antiſtes Toletanus CII. cognomento *de Aquilar*, ex Epiſcopo Seguntino; obiit Anno M. CCC. LIII. 1353

C. III. D. VASCVS huius nominis I. Antiſtes Toletanus C. III. cognomento *Fernandez de Toledo*, ex Decano huius S. E. & Palentino Epiſcopo. Fuit à Rege Petro exilium expertus ad Annum M. CCC. LV. & obiit Conimbricæ. 1355

C. IV. D. GOMEZIVS huius nominis III. Antiſtes Toletanus C. IV. cognomento *Manrrique*, ex ſedibus Palentina, & Compoſtellana euectus, obiit Anno M. CCC. LXXV. 1375

C. V. D. PETRVS huius nominis VII. Antiſtes Tolet. CV. cognomento *Tenorio*, ex Epiſcopo Conimbricenſi, obiit Anno M. CCC. XCIX. 1399

C. VI. D. PETRVS huius nominis VIII. Antiſtes Tolet. C. VI. cognomēto *de Luna*, ex Dertoſano Præſule; obiit Anno M. CCCC. XIV. 1414

C. VII. D. SANCTIVS huius nominis III. Antiſtes Toletanus C. VII. cognomento de *Roxas*, ex Epiſcopo Palentino: Obiit Anno M. CCCC. XXII. 1422

C. VIII. D. IOANNES huius nominis VII. Antiſtes Toletanus C. VIII. cognomento *Martinez de Contreras*, ex huius S. E. Decano, & Generali Vicario Interfuit Concilio Conſtantienſi, Obiit Anno M. CCCC. XXXIV. 1434

C. IX. D. IOANNES huius nominis VIII. Antiſtes Toletanus C. IX. cognomento *de Cerezuela*, ex Epiſcopo Vxamenſi, & Hiſpalenſi; Obiit Anno M. CCCC. XLII. 1442

C. X. D. GVTERIVS huius nominis III. Antiſtes Toletanus C. X. cognomento *Aluarez de Toledo*, ex Palentino, & Hiſpalenſi; Obiit Anno M. CCCC. XLV. 1445

C. XI. D. ALFONSVS huius nominis II. Antiſtes Toletanus C. XI. cognomento *Carrillo de Acuna*, ex Seguntino Præſule; Obiit Anno M. CCCC. LXXXII. 1482

C. XII. D. PETRVS huius nominis IX. Antiſtes Toletanus C. XII. cognomento *Gonzalez de Mendoza*, ex ſedibus Calagurritana, Seguntina, & Hiſpalenſi tranſlatus, S. R. E. Cardinalis, & Patriarcha Alexandrinus; Vir vere Magnus. Obiit Die XI. Ianuarij Anno Domini M. CCCC. XCV. 1495

D. F.

C.XIII. D. F. Franciscvs huius nominis I. Antiſtes Toletanus C. XIII. cognomento *Ximenes de Ciſneros*, ex ordine Minorum S. R. E. Cardinalis, Generalis Hiſpaniæ Inquiſitor, qui Auranium cepit; Obiit Anno M. D XVII. 1517

C. XIV. D. Gvilelmvs huius nominis I. Antiſtes Toletanus C. XIV. cognomento *de Croy*, origine Flander, ex ſede Cameracenſi, S. R. E. Cardinalis. Obiit ad Annum Domini M. D. XXI. nec viſâ ſede. 1521

C. XV. D. Alphonsvs huius nominis III. Antiſtes Toletanus C. XV. cognomento *de Fronſeca*, ex Compoſtellano, obiit Anno M. D. XXXIV. 1534

C.XVI. D. Ioannes huius nominis IX. Antiſtes Toletanus C. XVI. cognomento *Tauera*, ex ſedibus Ciuitatenſi, Vxamenſi, & Compoſtellanâ, S. R. E. Cardinalis, Generalis Hiſpaniæ Inquiſitor, & Caſtellæ Gubernator. Obiit Kalend. Auguſti Anno M. D. LII. 1552

C.XVII. D. Ioannes huius nominis X. Antiſtes Toletanus CXVII. cognomento *Martinez Siliceo*, ex ſede Carthaginenſi, S. R. E. Cardinalis, obiit M. D. LXVII. 1567

C. XVIII. D. F. Bartholomævs huius nominis I. Antiſtes Toletanus C. XVIII. cognomento *Carranza de Miranda*, ex Prædicatorum ordine, Obiit Romæ ad Annum Domini M. D. LXXXVI. cùm Anno M. D. LXXVII. eſſe Toletanum Pontificem, iuſtis ex cauſis, deſierit. 1577

C. XIX. D. Gaspar huius nominis I. Antiſtes Toletanus C. XIX. cognomento *Quiroga*, ex Epiſcopo Conchenſi, Generalis Inquiſitor, S. R. E. Cardinalis. Obiit Anno M. D. XCIV. 1594

C. XX. D. Albertvs huius nominis I. Antiſtes Toletanus C. XX. cognomento *de Auſtria*, ex Auguſtiſſima Imperatorum Germaniæ familia ortus, S. R. E. Cardinalis. Infulam denudauit Anno M. D. XCVIII. 1598

C. XXI. D. Garsias huius nominis I. Antiſtes Toletanus C. XXI. cognomento *de Loayſa, Giron*, ex Canonico huius S. E. Philippi II. Regis Catholici Eleemoſynarius, Philippi III. Magiſter, obiit Anno M. D. XCIX. 1599

C. XXII. Bernardvs huius nominis II. Antiſtes Toletanus C. XXII. cognomento *de Roxas, Sandoual*, ex ſedibus Ciuitatenſi, Pampilonenſi, & Giennenſi, S. R. E. Cardinalis Generalis Inquiſitor. Obiit Anno M. DC. XVIII. 1618

C. XXIII. D. Fernandvs huius nominis II. Antiſtes Toletanus C. XXIII. cognomento *de Auſtria*, Caſtellæ Infans, Philippi III. Regis Catholici filius, S. R. E. Cardinalis, Belgiæ Gubernator, victoriis celebris obiit Anno

C. XXIV. D. Gaspar huius nominis II. Antiſtes Toletanus C. XXIV. cognomento *Borgia, & Velaſco*, ex Epiſcopo Albanenſi, & S. R. E. Cardinale, atque Archiepiſcopo Hiſpalenſi. Obiit Anno M. DC. XLV. 1645

C.XXV. D. Balthasar huius nominis I. Antiſtes Toletanus C.XXV. cognomento *de Moſcoſo, & Sandoual*, S. R. E. Cardinalis, & Epiſcopus Giennenſis, qui adhuc hanc Patriarchalem ſedem gubernat. 1656

En Antiſtitum Toletanorum ſeriem abſolutiſſimam, quibus nihil aliud munerum deſcribere voluimus, quia, quale maius, dempta ſumma Cathedra Petri, recenſeri poſſit, ideo, illo titulo contenti, cætera rejicimus. Templi ſtructuram, Miniſtrorum numerum, Reliquiarum catalogum, Sacrarij diuitias, & cætera ad huius S. E. ſeruitium pertinentia, videſis apud Blaſium Ortiz in ſuo Templo Toletano; nam Nos ad vlteriora procedere compellimur.

Dedi

C.

Duæ Eccleſiæ Cathedrales in Diœceſi Giennenſi. *Baëcenſis Antiquior.* *Giennenſis Recentior.* *Baëcenſis ab Innocentio IV. conſeruata.*

DEDICATIO S. E. GIENNENSIS, & BAECENSIS *in Bætica Hiſpania.*] Vtriuſque Ciuitatis infulam induit vnuſquiſque Præſul *Giennenſis*, cùm vtraque Ciuitas ſcilicet GIENNENSIS, & BAECENSIS ſuam diuiſam Eccleſiam Cathedralem agnoſcat. Antiquior BAECENSIS, à S. *Euphraſio* IACOBI Noſtri Apoſtoli Diſcipulo ad Annum Chriſti XLIV. erecta. Recentior GIENNENSIS, à S. Rege *Fernando*, dùm vrbem iſtam è Maurorum faucibus eripuit, condita ad Annum M. DC. XLVI. quo ſedem BAECENSEM, auctoritate *Innocentij* IV. Pont. Max. ad GIENENSEM tranſtulit Ciuitatem. At quia Cleri, Populi, & Nobilium *Baëcenſium* querelæ ad ſanctiſſimum peruenere, eo quod Antiquior ſedes Præſulis, & Cathedralis Eccleſiæ miniſterio priuaretur, idem *Innocentius* iuſtis *Baëcenſium* ſupplicationibus inclinatus, prædictam Antiquiorem Eccleſiam, titulo Cathedralis conſeruari voluit, ſequenti Diplomate: INNOCENTIVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Dilecto filio electo* Giennenſi *ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Exaltatio fidelium, & depreßis Paganorum, quæ, dextera Domini faciente virtutem, in partibus* Hiſpaniæ *noſcuntur magnificè prouenisſe, à Ciuitatis* Baëcenſis, *auxilio ſæpe, prout accepimus, cauſam potiſsimùm habuerit, multis de Ciuitate ipſa pro tam pij promotione negotij fundentibus ſanguinem ad honorem, & gloriam nominis Chriſtiani. Quia verò Fidelium pro fide Catholica taliter occiſorum illam condecet haberi memoriam, per quam poſteris eorundem, & aliis, deuotionis, ac fidei producatur augmentum: per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus in* BAECENSI *Eccleſia, cuius ad* GIENNENSEM *Eccleſiam, ſedem tranſtulimus, ſex, vel Octo Canonicos, auctoritate noſtra manere facias; qui perpetuò diuinis ibidem vacantes obſequiis pro animabus prædictorum, & aliorum auxilium diuina pietatis implorent, & Fidelibus concurrentibus ad ipſam* Baëcenſem *Eccleſiam eccleſiaſtica exhibeant ſacramenta. Dat.* Lugduni *Prid. Id. Maij. Pont. Noſtr. Anno VI.* Hinc Præſules *Giennenſes*, etiam *Baëcenſes* vocitari cœpere, ita vt nulla, niſi in nominibus, ſit diuiſio. Quare Nos qui *Catalogum* Epiſcoporum *Giennenſium*, & *Baëcenſium* ſubire tenemur, ab *Antiquiori ſede* incipere compellimur, ſicque BAECENSIVM ſeriem, tanquam Antiquiorem Præſulum præponemus, poſtea ſuo loco *Giennenſium* Epiſcoporum *Catalogum* aſſuemus, vt in omnibus meritò ſeruetur ordo Pontificum.

CATALOGVS EPISCOPORVM S. E. Baëcenſis in Bætica, antequam ſedes ad GIENNENSEM *transferretur.*

I. SANCTVS TESIPHON huius nominis I. Epiſcopus Baëcenſis I. Diſcipulus S. IACOBI Hiſpaniarum Apoſtoli. Martyr apud Vrbem Illiberitanam Kal. Aprilis, Anno Domini LVII. De quo & Nos ſupr. *Tom. 2. fol. 446. lit. A.* 75

II. S. IVSTVS huius nominis I. Epiſcopus Baëcenſis II. martyrio coronatus fuit Die XIV. Decembris apud Baëzam ad Annum CC. LXXXIII. De quo *Nos infr. Tom. 6.* 283.

III. GERMANVS huius nominis I. Epiſcopus Baëcenſis III. qui S. Fauſtum Alexandrinum Ciuem, à patria exulem recepit, eius memoria ad Annum CC. LXXXVI. 286.

IV. EVTICHIANVS huius nominis I. Epiſcopus Baëcenſis IV. Interfuit Illiberitano Concilio, eius memoria ad Annum CCC. IV. vel circiter. 304

V. SABINVS huius nominis I. Epiſcopus Baëcenſis V. Interfuit Arelatenſi I. Concilio, in quo Prouinciæ Bæticæ Epiſcopus nuncupatur, ad Annum CCC. XIV. 314

VI. S. GREGORIVS huius nominis I. Epiſcopus Baëcenſis VI. poſtea Illiberitanus, vt inquit D. Martinus Ximena in *Annal. Giennenſ. fol.* 77. ad Annum CCCC. XXIII. 423

VII. S. SVLPITIVS huius nominis I. Epiſcopus Baëcenſis VII. Cuius

Corpus

Corpus Ouetum tranſlatum indeque Hanoniam cum pignoribus S. Leocadiæ, ibidem requieſcit. Eius memoria ad Annum Domini D. XL. 540

VIII. Theodorvs huius nominis I. Epiſcopus Baëcenſis VIII. Interfuit Conſecrationi S. E. Toletanæ, & poſtea eiuſdem Vrbis Synodo ad Annum D. LXXXIX. 589

IX. Gvndemarvs huius nominis I. Epiſcopus Baëcenſis IX. Interfuit Decreto Regis Gundemari ad Annum Domini DC. X. 610

X. Rogatvs huius nominis I. Epiſcopus Baëcenſis X. Multis interfuit Conciliis Toletanis ad vſque Annũ Domini DC.LXXXVIII. 688

XI. Theodisclvs huius nominis I. Epiſcopus Baëcenſis XI. Interfuit Concilio Toletano XVI. & excidium vidit Hiſpaniæ quo occubuit, Anno DCC. XIV. 714

XII. S. Victor huius nominis I. Epiſcopus Baëcenſis XII. cum aliis in perſecutione Arabica martyrio coronatus eſt, XVII. Octobris, Anno DCC. XLIII. de quo Nos hoc Tom. V. 743

XIII. Decvtvs huius nominis I. Epiſcopus Baëcenſis XIII. Qui à ſede pulſus, ouibus orbatus viuebat ad Annum DCCC. IV. ex *Sandoualio.* 804.

XIV. Garsias huius nominis I. Epiſcopus Baëcenſis XIV. Interfuit Concilio Toleti congregato, quo S. Eulogius Antiſtes Toletanus fuit electus, ad Annum DCCC. LIX. 859

XV. Sarvs huius nominis I. Epiſcopus Baëcenſis XV. Apologeticum S. Sampſonis Abbatis Cordubenſis probauit, ad Annum DCCC. LXII. 862

XVI. Thevdecvtvs huius nominis I. Epiſcopus Baëcenſis XVI. exul à ſede, ob Sarracenorum iniurias vixit ad Annũ DCCCC.V. 905

Hic *deficie ſeries Præſulum* Baecenſium, *& Cathedralis Eccleſia diruta creditur, vſque ad Annum* M. C. XLVII. *quo* Alfonſus VII. *Rex*, SS. Iacobi, *Apoſtoli, & Isidori Hiſpalenſis Antiſtitis auſpiciis hanc vrbem recuperauit, & Sarracenorum Meſchitam, in Cathedralem Baſilicam*, S. Isidoro *dicatam, conſecrari fecit; illi antiquam ſedem reſtituens. Sed breui tempore ſedes illa permanſit, donec die* XXX. Nouembris *Anno* M. CC. XXVII. *illam S. Rex* Feroandus *occupauit, & ſedem Cathedralem reſtituit, cui præfecit ſequentem Præſulem.*

XVII. D. F. Dominicvs huius nominis I. Epiſcopus Baëcenſis XVII. ex Prædicatorum ordine alumnus, ſedem tenuit ab Anno M.CC. XXVII. vſque ad M. CC. XLVIII. 1248

Huius Præſulis tempore, hoc eſt Anno M. CC. XLVI. *idem S. Rex* Fernandus *vrbem* Gienenſem *occupauit, in quam Eccleſiam Cathedralem* Baëcenſem *transferre curauit; ſed* Innocentij IV. *diſplemate cautum fuit, quod vtraque tam* Baëcenſis *quàm* Gieoenſis *Eccleſia* Cathedralis *titulo decoraretur, ita vt in poſterum Præſules vtriuſque Eccleſiæ* Gienenſes, *&* Baëcenſes *Epiſcopi vocarentur, cuius decreto primus paruit.*

XVIII. Petrvs huius nominis I. Epiſcopus Gienenſis, & Baëcenſis XVIII. cognomento *Martinez* ex Cancellario Regio. Ab hoc tempore incepit ius illud Præſulum Gienenſium mutandi ex Cathedrali Baëcenſi Gieoum, & è contra, Canonicos vtriuſque Eccleſiæ; ex ſententia Rotali, & executorialibus expeditis in cõtradictorio iudicio Die VII. Februarij, Anni M. D. LI. per *D. Petrum Pacheco* S. R. E. Cardinalem, & Epiſcopum Gienenſem; quos poſtea Eminentiſſimus D.D. *Balthaſar de Moſcoſo & Sandoual*, illis executorialibus non inuentis, iterum extraxit, Die VII. Octobris, Anno M. DC. XXVIII. Epiſcopus obiit Aono M. CC. XLIX. 1249

XIX. D. Paschalis huius nominis I. Epiſcopus Gienenſis, & Baëcenſis XIX. qui plura Regum priuilegia confirmat, & ſuo tempo-

re Eccleſia Vbetenſis Collegiata conſtruitur. Obut Anno Domini M. CC. LXXV. 1275

XX. D. Martinvs huius nominis I. Epiſcopus Gienenſis,& Baëcenſis XX. cognomento *Dominguez*, ex Decano huius S. E. Gienenſis Nonnulla etiam priuilegia confirmat, & tandem vitam exuit Die XXIX. Nouembris, Anno M. CC. LXXXIII. 1283

XXI. D. Ioannes huius nominis I. Epiſcopus Gienenſis, & Baëcenſis XXI. qui primùm Portionarius, poſt Canonicus,& demum Scholaſticus Gienenſis fuerat. aliqua ſancti Regis priuilegia confirmat ad Annum M. CC. LXXXIV. quo obiit. 1284

XXII. D. Ioannes huius nominis II. Epiſcopus Gienenſis, & Baëcenſis XXII. cuius memoria eliciturex quodam Priuilegio Sanctij Regis ad Annum M.CC. LXXXV. Priori S. Ioannis expedito,vt meminit Argote de Molina *lib.* 1. *c.* 21. 1285

XXIII. D. Ioannes huius nominis III. Epiſcopus Gienenſis, & Baëcenſis XXIII. cuius memoria ex obedientia Toletano Primati data colligitur, & ex aliquot priuilegiis Regis Sanctij. Obiit ad Annum Domini M. CC. LXXXIX. 1289

XXIV. Ioannes huius nominis IV. Epiſc. Gienenſis,& Baëcenſis XXIV. cognomento *Miguel*, ex Decano Gienenſi qui tantum extitit electus,licet non cōfirmatus,quo titulo vixit ad Annū M.CC XCVI. 1296

XXV. D. Petrvs huius nominis II. Epiſcopus Gienenſis,& Baëcenſis XXV. cognomento *Nicolas Paſqual de Valencia*, ex ordine S. Mariæ de Mercede alumnus, & S. Petri Nolaſco Diſcipulus, & ſocius. Hic apud Granatam captiuus delatus ibidem martyrio coronatus eſt, Die VI. Decembris, Anno M. CCC. 1300

XXVI. D. Garsias huius nominis II. Epiſcopus Gienenſis, & Baëcenſis XXVI. cognomento *Perez*, ex Archidiacono Vbedenſi. Qui plura priuilegia Fernandi IV. Regis confirmat,& alia Regis Alfonſi XI. Obiit Anno Domini M. CCC. XVI. 1316

XXVII. D. Gvterivs huius nominis I. Epiſcopus Gienenſis,& Baëcenſis XXVII. cognomento *Tellez*, ex Canonico Baëcenſi, & Gienenſi. Aliqua Alfonſi XI. priuilegia confirmat,& vitam exuit Anno M. CCC. XXII. 1322

XXVIII. D. Fernandvs huius nominis I Epiſcopus Gienenſis,& Baëcenſis XXVIII. cognomento *Martinez de Agreda*, ex Præcentore Gienenſi, Interfuit Synodo Complutenſi. Eius memoria ad Annum M. CCC. XXVI. 1326

XXIX. D. Ioannes huius nominis V. Epiſcopus Gienenſis, & Baëcenſis XXIX. cognomento.........Eius memoria ex priuilegio Regis Alfonſi XI. Vbedenſi vrbi conceſſo colligitur, in quo confirmatio eius viſitur, Anno M. CCC. XXXI. 1331

XXX. D. Fernandvs huius nominis II. Epiſcopus Gienenſis & Baëcenſis XXX. ex ſede Portucalenſi tranſlatus. Multa Alfonſi XI. Regis priuilegia confirmat, & Prouinciali Synodo interfuit & ad Annum M. CCC. XXXIII. ad ſedem Pacenſem euectus eſt. 1333

XXXI. D. Ioannes huius nominis VI. Epiſcopus Gienenſis XXXI. cognomento *de Soria & Morales*, ex Priore Vxamenſis Eccleſiæ. Multa aduerſus Sarracenos prælia duxit, & victor euaſit. Obiit Anno M. CCC. LVII. 1357

XXXII. D. Ioannes huius nominis VII. Epiſcopus Gienenſis XXXII. cuius ruſulam Innocentius VI. prouidere curauit, & illam huic Præſuli, qui Archidiaconum Valderenſem in S. E. Legionenſi, & Capellanum Pontificis agebat, meritò commiſit. Eius memoria ad Annum M. CCC. LX. 1360

XXXIII. D. Andreas huius nominis I. Epiſcopus Gienenſis XXXIII.

Aliqua

Aliqua Regis Petri, & Henrici II. Priuilegia confirmat. Eius memoria ad Annum Domini M CCC. LXVII. 1367

XXXIV. D. Alfonsvs huius nominis I. Epiſcopus Gienenſis XXXIV. cognomento *Pecha*, breui infulam denudauit, auctoritate Vrbani V. Pont. Max. ſcilicet Anno M CCC LXVIII. & S. Brigitæ Romæ Confeſſarius factus, eam ad Ieruſolymam comitatus eſt. Ieronymianis auctoribus multum adiuuit & apud Lupianam obiit. 1368

XXXV. D. Nicolavs huius nominis I. Epiſcopus Gienenſis XXXV. cognomento *de Biedma*, ex Archidiacono Aſtigitano in S. E. Hiſpalenſi. Qui miraculoſam Imaginem Chriſti D. N. quam Veronicam nuncupant, ſuæ S. E. Gienenſi reſtituere curauit: cuius effigiem S. Euphraſius Diſcipulus S. Iacobi Noſtri ibidem reliquerat, & S. Rex Ferdinandus cùm Gienum occupauerat, ſecum detulit. Quæ adhuc in eadem Eccleſia deuotiſſimè cuſtoditur, & omnium Hiſpaniæ populorum concurſu veneratur. Tandem ad ſedem Conchenſem Anno M. CCC. LXXVIII. tranſlatus eſt. 1378

XXXVI. D. Ioannes huius nominis VIII. Epiſcopus Gienenſis XXXVI. cognomento *de Caſtro*, ex Capellano Regis Petri, & Confeſſario Conſtantiæ Infantis Caſtellæ, Epiſcopus Auſcenſis in Vaſconia, è quâ ad hanc ſedem tranſlatus. Scripſit veram Regis Petri Hiſtoriam, quam Petrus Lopez de Ayala, Enrici II. Regis iuſſu, variis figmentis obnubilauit. Inde Palentinam Eccleſiam regere incepit Anno M. CCC. LXXXI. 1381

XXXVII. D. Nicolavs Epiſcopus Gienenſis XXXVII. qui & XXXV. fuerat, & ex hac ſede ad Conchenſem tranſlatus Anno M. CCC. LXXVIII. At aduerſâ valetudine Conchæ laborans, iterum Gienenſem infulam ambiens, ad huius ſedis regimen reuerſus eſt, quam rexit ad Annum M. CCC. LXXXIII. 1383

XXXVIII. D. Rodericvs huius nominis I. Epiſcopus Gienenſis XXXVIII. cognomento *Fernandez de Naruaez*, ex Archidiacono Gienenſi. Cuius tempore nonnulla Regum priuilegia confirmauit, Diem clauſit extremum Anno M. CCCC. XXII. 1422

XXXIX. D. Gvndisalvvs huius nominis I. Epiſcopus Gienenſis XXXIX. cognomento *de Zuniga*, qui ſtrenuè aduerſus Sarracenos dimicans, plures ab eis victorias reportauit Sed aliquandiu captus, & redemptus, tandem iterùm Granatam vinculis captus, martyrio coronatus vitam finiuit Anno M. CCCC. LVI. 1456

XL. D. F. Iacobvs huius nominis I. Epiſcopus Gienenſis XL. cognomento *Tabuſte*, ex Ordine B. Mariæ de Mercede alumnus. Cui Calixtus III. Pont. Max. hanc ſedem obtulit; ſed Regis, & Capituli Gienenſis inſtantiis, idem Calixtus Iacobum ad ſedem Iuuenacenſem in Calabria tranſtulit ad Annum M. CCCC. LVII. 1457

XLI. D. Alfonsvs huius nominis II. Epiſcopus Gienenſis XLI. cognomento *Vazquez de Acuña*, ex ſede Mindonienſi tranſlatus. Interfuit Synodo Prouinciali Arandenſi aduerſus errores Petri Oſmenſis, & obiit Anno M. CCCC. LXXIV. 1474

XLII. D. Inicvs huius nominis I. Epiſcopus Gienenſis XLII. cognomento *Manrrique*, ex Præſide Regij Conſilij, Epiſcopus Caurienſis, inde ad iſtam tranſlatus, ac demum ad Metropoliticam Hiſpalenſem Anno M. CCCC. LXXXII. 1482

XLIII. D. Lvdovicvs huius nominis I. Epiſcopus Gienenſis XLIII. cognomento *Oſorio*, ex Archidiacono Aſturicenſi, ex Regio Archicapellano. Synodum Gienenſem congregauit, & multa ſubſidia ſuppeditauit Regibus Catholicis pro Granatenſi bello, Obiit Belgij ad Annum M. CCCC. XCVI. 1496

XLIV. D. F. DIDACVS huius nominis I. Epiſcopus Gienenſis XLIV. cognomento *Deza*, ex Prædicatorum ordine alumnus, & illius Generalis; Præſul Zamorenſis, Salmanticenſis, & Palentinus, atque Generalis Inquiſitor, poſt Archiepiſcopus Hiſpalenſis, inde Toletanus electus, Obiit Anno M. D. XXIII. ex hac diſceſſit Anno M. D. V. 1505

XLV. D. ALPHONSVS huius nominis III. Epiſcopus Gienenſis XLV. cognomento *Suarez de Fuente el Sauce*, ex Regio Conſiliario Epiſcopus Mindonienſis, & Lucenſis, Præſes Caſtellæ, & Hiſpaniarum Generalis Inquiſitor, & S. Cruciatæ Generalis Commiſſarius; Synodum Gieni congregauit. Obiit Anno M. D. XX. 1520

XLVI. D. F. DIDACVS huius nominis II. Epiſcopus Gienenſis XLVI. cognomento *Gayangos*, ex Ordine SSS. Trinitatis alumnus, obiit electus Anno M. D. XXII. 1522

XLVII. D. STEPHANVS huius nominis I. Epiſcopus Gienenſis XLVII. cognomento *Gabriel Merino*, Archidiaconus Baëcenſis, & Canonicus Gienenſis primùm; poſt Archiepiſcopus Barienſis, & Hiſpaniarum Nutitius; inde Legionenſis Præſul, & S. R. E. Cardinalis, obiit Anno M. D. XXXV. 1535

XLVIII. D. FRANCISCVS huius nominis I. Epiſcopus Gienenſis XLVIII. cognomento *de Mendoza*, cuius memoria peruenit ad Annum M. D. XLIII. 1543

XLIX. D. PETRVS huius nominis III. Epiſcopus Gienenſis XLIX. cognomento *Pacheco*, ex Camerario Adriani VI. Pont. Max. Decanus Compoſtellanus, Epiſcopus Mindonienſis, inde Ciuitatenſis, poſtea Pampilonenſis, S. R. E. Cardinalis, & Epiſcopus Albanus; Obiit Romæ Anno M. D. LX. tranſlatus ad Seguntinam. Anno M. D. LV. 1555

L. D. DIDACVS huius nominis III. Epiſcopus Gienenſis L. cognomento *Tauera* ex Decano Compoſtellano, & Archidiacono Calatrauenſi in S. E. Toletana, electus Abulenſis. Obiit Anno M. D. LX. Toleti. 1560

LI. D. FRANCISCVS huius nominis II. Epiſcopus Gienenſis LI. cognomento *de Benauides*, ex Ordine S. Ieronymi Epiſcopus Carthaginenſis apud Indos, inde Miudonienſis, poſt Segobienſis, ac demum huius ſedis electus, nec confirmatus. Obiit apud Guadalupem Anno M. D. LX. 1560

LII. D. DIDACVS huius nominis IV. Epiſcopus Gienenſis LII. cognomento *de los Cobos, y Molina*; ex Archidiacono Caurienſi, Prior Vticenſis in Betica, cancellariæ Valleſoletanæ Auditor, S. G. Inquiſitionis Conſiliarius, electus Præſul Oſcenſis in Aragonia, poſt confirmatus Abulenſis. Cùm igitur Toletum pergeret, vt Synodo Prouinciali intereſſet ante primam ſeſſionem obiit Anno M. D. LXV. 1565

LIII. D. FRANCISCVS huius nominis III. Epiſcopus Gienenſis LIII. cognomento *Delgado*, ex Canonico Seguntino, & Magiſtrali Toletano, Epiſcopus Lucenſis, quo munere interfuit Concilio Tridentino, inde reuerſus huius S. E. Pontifex. Qui collegium S. Michaelis Salmantinum conſtruxit, redditibuſque ditauit. Obiit autem Die II. Octobris Anno M. D. LXXVI. 1576

LIV. D. DIDACVS huius nominis V. Epiſcopus Gienenſis LIV. cognomento *Deza*, ex Auditore Granatenſi, & S. Rotæ Romanæ, Epiſcopus Canarienſis, inde Caurienſis, poſt ad hanc ſedem euectus. Obiit Anno M. D. LXXIX. 1579

LV. D. FRANCISCVS huius nominis IV. Epiſcopus Gienenſis LV. cognomento *Sarmiento de Mendoza*, ex Auditore Valleſoletano, &

S. Rotæ

S. Rotæ Romanæ Aſturicenſis Præſul. Interfuit Concilio Prouinciali Toletano. Obiit Anno M. D. XCV. 1595

LVI. D. BERNARDVS huius nominis I. Epiſcopus Gienenſis LVI. cognomento *de Sandoual* & *Roxas*, ex Decano & Canonico Hiſpalenſi, Epiſcopus Ciuitatenſis, & Pampilonenſis, S. R. E. Cardinalis, demùm ad Patriachalem ſedem Toletanam tranſlatus Anno M. D. XCIX. Obiit Anno M. DC. XVIII. 1599

LVII. D. SANTIVS huius nominis I. Epiſcopus Gienenſis LVII. cognomento *Dauila*, & *Toledo*, ex Canonico, Theſaurario, & Decano Caurienſi necnon Magiſtrali Abulenſi, ipſius ſedis electus Epiſcopus, poſt Carthaginenſis, deinde Gienenſis, & Seguntiuus Anno M. DC. XV. & demùm Placentinus. 1515

LVIII. D. FRANCISCVS huius nominis V. Epiſcopus Gienenſis LVIII. cognomento *Martinez Genizeros*, ex Epiſcopo Cananienſi, & Carthaginenſi ad hanc ſedem tranſlatus, quâ plura in Diœceſi peregit tanto Præſule digna. Obiit XXVIII. Octobris Anno M. DC. XVII. 1617

LIX. D. BALTHASAR huius nominis I. Epiſcopus Gienenſis LIX. cognomento *de Moſcoſo* & *Sandoual*, ex Decano S. E. Toletanæ, & Archidiacono Guadalaxarenſi S. E. R. Cardinalis, Vir pietate, & virtutibus cumulatiſſimus, cuius tempore plurima Deus Vrgabonæ, & alibi huius Diœceſis manifeſtauit Sanctorum, vt creditur, ſepulchra, oſſium odore præclara, & miraculorum gloria illuſtria. Anno M. DC. XLV. ad Patriachalem ſedem meritò tranſlatus, eius licet modeſtiâ renuente. Adhuc viuit, & ô vtinam viuat, ad Eruditorum, & Scribentium leuamen, auxilium, & aſylum! 1646

LX. D. IOANNES huius nominis IX. Epiſcopus Gienenſis LX. cognomento *Queypo de LLano*, ex Auditore Valleſoletano, & S. Romanæ Rotæ, deinde Præſes Valleſoletanus, Epiſcopus Pampilonenſis. Obiit Anno M. DC. XLVII. 1647

LXI. D. FERNANDVS huius nominis III. Epiſcopus Gienenſis LXI. cognomento *de Andrade* & *Caſtro*, ex S. G. Inquiſitionis Conſiliario, Archiepiſcopus Panormitanus. Adhuc viuit, & manum ad aratrum in Diœceſi gubernatione tenet. 1656

Hactenus Catalogus Epiſcoporum S. E. Gienenſis, quem mihi M. Ægidius Gonzales Chronographus Regius in Theatr. Eccleſ. Caſtell. Tom. 1. fol. 140. F. Ioannes Maricta in Catal. Epiſcopor. Gienenſ. Amicus Noſter ſemper mihi venerandus D. Martinus Ximena Iurado in Annal. Eccleſ. Gienenſ. ſuppeditarunt. In huius S. E. Sacrario cuſtoditur ſacra D. N. IESV-CHRISTI venerabilis effigies, quam VERONICAM dicunt, eamque ibidem attuliſſe S. Euphraſium S. IACOBI Diſcipulum: ad cuius venerationem bis in Anno Populorum Hiſpaniæ innumerabilis turba confluit. De qua videndi M. Rus-Puerta in Hiſtor. Gienenſ. 1. p. ſecul. 12. c. fin. n. 6. D. Ioannes Acuña Adarbe De effigieb. Non manufact. Diſcurſ. 37. §. 3. D. Sanctus Dauila De Venerat. Reliq. c. 8. D. Martinus Ximena in Annal Eccleſ. Tom. 1. fol. 29. Et antea dixerat Iulianus Archipresbyter Toletanus in aduerſ. n. 336.

SEPTIMO
Kal. Nouembris.
DIES XXVI.

A. SEGOBIÆ *in* Areuacis Hiſpaniæ SS. VALENTINI, & *eius ſororis* ENCRATIDIS *fratrum* B. Fructuoſi Segobienſis, *qui pro Chriſti nomine in primâ Sarracenorum inuaſione, trophæum Martyres perceperunt illuſtre.*

B. AVSÆ *in* Cathalonia Hiſpaniæ SS. LVCIANI, & MARTIANI *Martyrum, viuida memoria perſeuerat; qui pro Catholicâ fide coram* Sabino *Iudice,* Decij *Imperatoris oblati, & Chriſti ſe eſſe aſſeclas confeſsi, poſt varia tormenta, nouiſsime in ignem iniecti, martyrij palmas promeruerunt ſtrenui.*

NOTÆ.

A. SANCTI VALENTINVS & ENCRATIS *Martyres Segobienſes.*] Horum illuſtrium Martyrum anamneſis, communis eſt cum relatione Actorum S. FRVCTI eorum fratris, ſi iſtis martyrij coronam addas. Nam cùm liquido ex Scriptoribus *Hiſpanis*, & Officiis ſacris Eccleſiæ *Segobienſis*, & aliarum Hiſpaniæ appareat, hos ſanctiſſimos pugiles Sarracenorum gladio occubuiſſe; hinc martyrij laude illuſtratos agnoſcimus. Sic Iulianus Archipreſbyter Toletanus

Scriptores. in *Chron. Ann.* 692.*n.* 358. vbi poſtquam de S. FRVCTV ſcripſiſſet, proſequitur, VALENTINVS *frater, & ſanctiſſima ſoror* SVSANNA (eadem ac ENCRATIS) *à Mauris, vt quidam volunt perimuntur.* Didacus Colmenares *Hiſtor. Segobienſ. c.* 10. eos quoque Martyres appellat; Laurentius Caluete in *Hiſtor. S. Fruct. lib.* 1. *c.* 13. *fol.* 77. Fructus Leo de Tapia *Hiſtor. Patronor. Segobienſ. lib.* 1. *Cant.* 6. *fol.* 54. F. Petrus de Oñate Ieronymianus in *Carmen. SS. Fruct. & Fratr.* quod infra dabimus, martyrij ecphraſim deſcribunt, à quibus, & Nos ſic.

MARTYRII SS. VALENTINI, & ENCRATIDIS, fratrum S. Fructi Eremitæ, Segobienſis Diœceſis Patronorum, Relatio, à Laurentio Caluete, Leone de Tapia, & Petro de Oñate, deſcripta.

IGITVR poſt glorioſum obitum S. FRVCTI, illa ſolitudo, & eremus ripa fluminis Durationis remanſit penitùs inhabitabilis, & mæſta ideoquè ſanctiſſimi eius fratres germani VALENTINVS, & ENCRATIS alium ſibi commodiorē locum, ad reliquum vitæ tranſigendum quæritarunt. Hinc SS. Fratres conſcij, quòd iuxta oppidum Cauallar Eremitorium S. Zoylo Martyri Hiſpano dicatum, ad ſui propoſiti mentem extitiſſet, illuc perrexère: qui ab accolis libentiſſimo animo ſuſcepti, Eremitorium illud Zoylanum Beatiſſimis Eremitis tradiderunt; & ob illorum ſanctitudinem quâ ſe ditatos conſpexerant, & ob memoriam S. FRVCTI fratris eorum, cuius miracula, & beneficia ipſius interceſſione cœlitus emiſſa, conſpiciebant. Ibidem igitur SS. Fratres adorabant Dominum, è cuius manu omne bonum perfectum eſt, & illi benedicebant, gratias agentes, quia non ſolum munifice eorum miſereretur vbique, ſed quia Oppidanos illos, qui eos ſuſceperant benigne, centuplo fœnore ſoluebat. Eorum exercitia noctu, diuque in continua oratione verſabantur; nam cum hæc ſit vena indeficiens, theſaurus animas ditans, & ars regalis ad tractum Dominicum, quâ ſemper, & vbique cæleſtis vſura conſequitur; ſic glorioſi Fratres his occupationibus ineſcatis facile ad tantum perfectionis gradum peruenerunt, quod breui in hoc ſpirituali itineris metâ plurimos ſuperarent, & æquarentur à paucis. His, & alijs virtutum ſarcinis onuſti vitam SS. Fratres agebant, cùm ecce ipſis ad fontem, iuxta Oppidum ſupramemoratum excurrentem, & ab Eremitorio S. Zoyli diſtantem, accedentibus, iniqua Paganorum militum manus illos circumquaque ferox obſedit, quorum Dux ſciens eos eſſe Chriſtianos, protinus dixit, vt à fide Chriſti diſcederent, ſi vitas retinere voluiſſent. Cui VALENTINVS modeſtis verbis reſpondit: Legem, & religionem, quam ego profiteor, & veneror, Deus ore ſuo prædixit, illuſtribus ſignis confirmauit, & tanquam veriſſimam totus mundus accepit. Ego in eius obſeruantia viuo, & pro eius defenſione mori proteſtor, etiam ſi cruciatibus ſæuiſſimis obruar. Tunc Dux ille primùm minis, poſt blandicijs S. Viri animum ſubuertere conatus, cùm fruſtrà tempus tereret, ad ENCRATIDEM ſororem reuerſus, eadem verba proponens, vt à Chriſti nomine abhorreret, efficaci propenſione ſuadet. Virgo igitur valentiſſima, cùm cognoſceret tempus illud adeſſe, quo amorem, quem erga Sponſum ſuum in intimis viſceribus retinebat, exprimeret, intrepida reſpondit: Fratris mei animus, & meus, vnus eſt, eandem vitam viuimus, hinc & eadem mors coæquabit nos. Exarſit Agareni Ducis furor aduerſus Sanctiſſimos pugiles, quorum cognitâ conſtantiâ, protinus militibus iuſſit, vt eis capita ferociter obtruncarent, & corpora in illo nemore relinquerent, vt canibus, feris, & auibus paſtum præberent. Ducis ſententiam milites exequi properantes, vnico ictu VALENTINI anteſignani, poſt ENCRATIDIS Virginis capita ſecuerunt XXVI. Die Menſis Octobris Anno Domini DCC. XXVII. vel circiter. Quorum Capita in fonte milites iniecerunt, & Corpora ibidem reliquerunt. Quæ protinus Chriſtiani de Cauallar colligentes, & honorifice tumulantes, CAPITA in ipſius Oppidi Baſilica cuſtodierunt, vbi adhuc cultâ veneratione viſuntur, & celebri plauſu venerantur.

Eremitorium S. Tyrſi prope Cauallar oppidum accipiunt.

Eorum ibidem exercitia.

Obſidentur à perfidis Saracenis.

Eorum conſtantia.

Coronantur & tumulantur.

Hactenus horum SS. Martyrum Hiſtoria; quam, vnà cum fratre eorum FRVCTV,

FRVCTV, heroico carmine deſcripſit *F. Petrus de Oñate* Monachus Ierõymianus, & in Regali *Scurialenſi* Cœnobio Collega; eamque ne temporum depereate excurſu, hic aſſuere non grauabimur.

Pullulat antiqua generoſus ab arbore FRVCTVS
Segobienſis *ager, Siculus quo præmicat aruis*
Aonidum de fonte ſacras hîc ebibit vndas,
Quêis viget, & ramos late, & diffundit odorem.
Quatuor impleuit vix luſtra, parentibus orbus,
Exul & à patrijs diſceſſit finibus vltrò.
Vrbs cæleſtis agit iuuentum, quem facta ſupernis
Ciuibus adſcripsère olim, nunc ipſa ciebant
In pugnam, & virides (certa eſt victoria) Lauros.
Hunc ſoror, & Frater pedibus, votiſque ſecuti;
Pauperibus credunt bona, quàque Sepulueda ripas
Duratonis arat, luſtris inferre penates
Decernunt, & ibi deſertam ducere vitam.
Hîc prece fallebant ſomnos, vaga ſidera cantu
Siſtebant, placidumque dabant ieiunia pectus,
Et ſimul arma, quibus ſuperatur publicus hoſtis.
O quot ſuſtinuit, quot FRVCTVS *prælia vicit!*
Quot victus mouit lapides, quotque artibus vſus
Ille vafer Coluber, quot nexibus impia torſit
Corpora verſicolor! Iuueni ſed fulſit ab alto
Lux alma, oſtenditque dolos, & vincula circum
Subter, & occultum, rarum barathrumque profundum,
Effugit laqueos, ſic fruſtra retia tendit.
Aëriæ ante oculos volucris; ſic que aëra captat.
Hæc inter, Mauri ſoboles inimica nepoti
Iſacidum, Hiſpanas arces populatur, & vrbes.
Nullus erat necibus, nulluſque in crimine finis;
Nec ſpes vlla truces reuocandi à ſanguine fauces;
Sacrilegaſque manus Templorũ à labe nefanda.
Tanta ſitis Chriſti delendi, & nominis ardor!
Deuenère locum, multâ iam cæde cruenti,
FRVCTVS *vbi iacet almus, & capitique minantur,*
Ni prorſus gazas pandat, vel protinus aurum.
Atque equidem diues erat, ſed condidit almo
Diuitias cælo: capitiſque pericula lucrum
Æſtimat. Hinc gaudens vltrò ſe ſe obtulit illis.
Et rurſus baculi ſigno, dum præcipit vltra

Ne

Ne pergant, rupes cuius de culmine Diuus
Signa dedit, ſenſit, ſubitoque fragore refecta eſt,
Militibuſque aditum magno interclusit hiatu.
Exprobrat ecce ſilex homini cor durius ipſo,
Et monet vt timeat Iuſti contemnere nutus.
Intacto fugere Viro, quique incolit antrum,
Aſt fuit ardentis iaculo percuſſus amoris,
Et mala quæ vexant alios, ſua viſcera tangunt.
His ergo ærumnis quaſſus, vitamque peroſus,
Poſtulat inſanis auferri è fluctibus Orbis,
Luceque priuari, quæ tanta piacula prodit.
Annuit Omnipotens, miſeroque è carcere vinctum
Liberat, & vitam, ac lucem ſuper æthera transfert.
Hincque VALENTINVS *frater cum Virgine Corpus*
Germana ſanctum ſepeliuit fratris; & vna
Protinus antiquam deſerunt caſſamque, domumque:
Ac Zoyli hoſpitium capiunt, quo (munere Christi)
Illuſtrem vitam texunt, & grandia prorſus
Accolis ex alto deferunt beneficia cœlo.
Sic & vterque ſuam Frater ducebat in antris
Vitam: cùm ſubito Maurorum perfida phalanx
Accurrit, Diuos capit, hos & turbine vocis,
Blandiciiſque cupit ſubuertere. Nullus at ergo
Deficit intrepidus, ſed tendunt iugula ferro
Nomine pro Chriſti, quos ipſe in ſydera tollit.

Olim valde dubium fuit, an hi SS. Fratres FRVCTI, fuerint Martyres; an Confeſſores? Cui difficultati reſpondens Laurentius Caluete *Hiſtor. S Fruct. lib.* 1. *c.*14.*fol.*85. *col.*2. totis viribus hos fuiſſe martyrio coronatos defendit, & ad hoc mouetur, Primò ex inueterata accolarum traditione, quâ ſemper & vbique tanquam Martyres habiti, & culti fuere. Secundò ex verbis Diplomatis *Sixti* IV. Pont. Maximi, ſuperius recenſitis in *Notis ad* ACTA *S. Fructi*, vbi dicitur: *Cupientes igitur vt Eccleſia Monaſterij* S. FRVCTI, *prope Oppidum de* Sepulueda, *Ordinis S. Benedicti, per Priorem ſoliti gubernari*, Segobienſis *Diœceſis, in qua (ſicut accepimus) eiuſdem* S. FRVCTI *Confeſſoris, &* S. VALENTINI, *ac* S. ENGRATIÆ Martyrum *corpora recondita ſunt*. Quibus rationibus addimus *Iuliani Petri* ſententiam ſuperius in *Prolegomeno* ſubſcriptam, quâ eorum agonem explicat. *An SS. Fratres fuere Martyres?*

HORVM Trium Fratrum ſacra pignora, quæ primò in arce *Segobienſi* ab Anno M. L. latuerant, poſtmodum in Cathedralem Eccleſiam tranſlata ſunt, & nouiter inuenta, vt infra dicemus *Tom. 6. Die XXI. Nouembr. lit. E.* *Inuentio & Tranſlatio Reliquiarum.*

SS. LVCIANVS, & MARTIANVS *Martyres Viccenſes in Cathalonia.*] Hos fuiſſe ciues *Viccenſes*, & ibidem martyrio coronatos, rerum *Cathalonenſium* Scriptores defendunt, quibus & Nos adhæſimus, dum Acta *S. Leuciani* Reguli Carpetaniæ, ſupra *Tom. 3. Die XXII Maij. lit. B. verſ.* De Tranſlatione. *fol.* 278. illuſtraremus. Quorum opinionem, vt veriſſimam, & antiquis S. E. *Viccenſis*, totiuſque *Cathalonicæ* traditionis monimentis conſonam, tunc ſecuti ſumus, & nunc ſequemur, quidquid in Luitprandi *Chronico Ann.* 902. *num.* 323. apud B. *Luitprandi lapſus detegitur.*

D. D. Laurentium Ramitez. *fol.* 435. ſcriptum inueniatut, his verbis: S. LVCIANI *Pautiſicis, & Martyris, conſors* S. Dionyſij Arcopagitæ, *oſſa* Bellouaco *ad Vrbem* Viecenſem *tranſlata ſunt. Alij putant* LEVCIANI *Reguli Carpetanarum Corpus paſſi cum Quiteria.* Quia vt ex textu *Luitprandi* liquet, nequaquam Diaconus Ticinenſis quid certum præſcribit, ſed opiniones, quas fuerat aſſecutus ſuo ſeculo, recenſet, ita vt vix pedem figeret: & probatur aperte errorem in vtraque ſententia percepiſſe. Nam oſſa S. LVCIANI *Bellauacenſis,* Diſcipuli S. *Dionyſij* nunc etiam apud *Bellouacum* condita, *immenſis ſubinde clarificationibus diuina Maieſtas honorat,* vt inquit Andreas Sauſſayus in *Martyrolog. Gallican. Tom.* 1. *Die VIII. Ianuar. fol.* 21. ergo perperam ſcriptum reliquit, ea *Bellauaca Viecum* tranſlata. Nec minùs error ineſt, in relatione *Tranſlationis* ſacri Corporis LEVCIANI Reguli *Carpetanenſis,* quia vt ex ACTIS ſuperius à Notis recenſitis, apparet, nullibi ſacra lipſana illius deportata fuere, ſed in eodem loco martyrij recondita remanſiſſe; cùm etiam conſtet, SS. Martyres LVCIANVM, & MARTIANVM, quorum Corpora poſſidet S. Eccleſia *Viecenſis,* in eadem vrbe natos, alitos, & martyrio coronatos fuiſſe, abſque aliqua Sacerdotij, ſeu infulæ qualitate. Hinc Philippus Ferrarius in *Catal. General. SS. h. d. fol.* 419. ſequens elogium adnectit: *Vicei in Hiſpania SS.* Martyrum LVCIANI, & MARCIANI *ſub Decio.* Vbi in *Notula,* paſſos in *Africa* ex *Galeſina* ſubſcribit, *Corporaque* apud *Viecum* quieſcere. Sed fallitur, cum conſtet *Galeſinium* bigam horum SS. Martyrum aſſignare in *General. Martyralog. fol.* 147. & 148. quorum vnam in *Africa,* alteram in *Nicomedia,* reponit, ſed illos à Noſtris eſſe diuerſos, Actorum ſeries manifeſtat: quam ex *Breuiario* antiquo *Viccenſi,* & vetuſtiſſimo *Flore Sanctarum MS.* atque Scripturâ in Archiuo illius S. E. repertâ, extraxit Antonius Vincentius Domenec *Hiſtor. SS. Cathalon. h. d. lib.* 1. *fol.* 99. *col.* 2. Ieronymus Pujades *Hiſtor. Cathalon. lib.* 4. *c.* 55. *fol* 197. D. Thomas Tamayo in *Not. ad Luitprandum in Chron. Ann.* 902. *fol.* 221. quam & Nos ſubiungimus.

An Lucianus Bellouacenſis, & Leucianus Carpetanenſis apud Viecum?

Martyrologia.

Scriptores.

ACTA SS. LVCIANI, ET MARCIANI Martyrum Viccenſium in Catholonia Hiſpaniæ ex Breuiariis, & Flore SS. MS.

Origo, patria, & ſtudium.

LVCIANVS, & MARCIANVS *origine* Hiſpani, *natione* Cathalani, *apud Vrbem* Viccenſem *antiquiſſimam exarti, qui cùm errore gentilitatis tenerentur, & Dæmonibus, quibus tunc ſeruiebant, fuiſſent dediti, vt penè omnem animam ad ſuam ſectam perſeuerantes, magicis artibus, & maleficiis inquinamentis adducerent, adeò huic ſe tradiderunt ſtudia, vt omnes quærentes voluptates ſuas proficere, vel aliis nocere, ad eos tanquam ad magiſtros iniquitatis concurrerent. Sed Deus, qui ingratis tribuit gratiam, & non cognoſcentibus eum, ad agnitionem nominis ſui perducere dignatur, in iſtis ſic oſtendit eos eſſe conuerſos. Famula quædam erat Dei in eadē vrbe caſta, & fidelis, nuptum contemnens, virginitatem cuſtodiens formâ ſpecioſâ, animo tamen melior, non aliud, niſi Deum diligebat. Petebat autem nullo perſuadente à Domino, vt eius integritatem cuſtodire dignaretur.* LVCIANVS, & MARCIANVS *hanc concupiebant; cùm nō haberent quo genere cupiditatis pudicitiam eius corrumperent, ad magicas Dæmonum artes conuerſi, illam maleficiis vincere iudicârunt. Cum ergo omnia artibus ſuis oſtēdiſſent; nihilque aliud ſibi prodeſſe vidiſſent, conuerſi in furias fremebant, quod in nullo praualerent. Illa verò ſeruiens Deo pernoctabat in vigiliis, & orationibus. At illi quandam rem magicā facientes affligebāt Dæmones, qui eis hac patulè reſponderunt:* Quaſcumque animas non cognoſcentes Deum, quas, inuocatis nobis, ſubuertere voluiſtis, ſubuertiſtis quod facillimum fuit nobis præſtare; at verò in hanc caſtiſſimam animam, licet multa quidē fecerimus, nunquā tamen potuimus aduerſus eam. Hæc itaque virginitatem illibatam ſeruat Ieſu-Chriſto omnium Domino. Ipſe eam cuſtodit, & nos affligit, ideò contra eam nihil facere poſſumus, nec in hoc certamine ſuperare eſt nobis data facultas *Cùm*

Famula cuiuſdam Dei virtutes.

Chriſti potentiam a-

hac

gnoſcunt, & Dæmonum fallacias.

hæc publicè faterentur inuocati Dæmones protinùs LVCIANVS,*&* MARCIANVS *ſtupore, & timore perculſi, velut mortui in faciem ſuam ceciderunt; & poſt paululum reuerſi ad ſe, reſpuentes illas magicas artes, Dæmones dimiſerunt. Conquerebantur vero ad inuicem dicentes*: Quoniam multum hic poteſt Ieſus Chriſtus Crucifixus, qui omnium dominatur, & Dæmones, atque omnes artes noſtras magicas, & veneficas ſuperat; ad ipſum ergo nos oportet conuerti, & ipſum timere, & colere: quoniam plus nobis poterit præſtare, quàm illi, quos ſine cauſa coluimus. *Sed vbi abundauit peccatum, ſuperabundauit & gratia ideoquè ſtatim codices ſuos publicè in media ciuitate efferentes igni tradiderunt. Stupebant verò omnes hæc videntes, & cauſam ſubiti huius facinoris exquirebant. At illi ad turbas dixerunt*: Quoniam aperuit Dominus ſenſum noſtrum, vt de tenebris, & vmbra mortis, quibus nunc vſque detinebamur, nos liberatos ad veram ſalutem perduceret. Hæc autem vana, & inania ſunt, & à Dæmonibus inuecta, quæ gerebamus, vt animas noſtras illis fallaciis in profundum barathri demergeret. Nos autem Ieſum-Chriſtum cognoſcimus verum eſſe Deum, & in illo ſpem noſtram ponimus: quoniam ſi eos, quos nos adorabamus affligit, & coërcet, proculdubio maior illis eſt. *Cumque facti fuiſſent Chriſtiani, & poſtea baptizati, perculſi cæleſti lumine, omnibus cognatis, & opibus derelictis, eremi loca ſecreta petierunt. Hinc per omne tempus macerantes ſe, & caſtigantes corpora ſua, euntesque ad Eccleſiam confeßi ſunt omnia quæ geſſerant. Ita ſe verò ieiuniis affligebant, vt tantùm tertio quoque die nihil quàm panem, & aquam acciperent. Poſt hæc autem prædicabant nomen Domini cum fiducia, & obiurgabant omnes gentes, quòd in vanis detinerētur erroribus. Audiens eos turba mirabatur, dicens*: Ecce qui nos docebant, & deſideria noſtra implebant, nunc illum Crucifixū prædicant, quē ante expugnabant. *At illi dicebant ad eos*: Credite nobis fratres, quòd ſi hoc melius nō cognouiſſemus, nunquam conuerſi fuiſſemus ad eū. Quare & vos conuertimini, vt ſaluemini. *Illi verò repleti furore, cōprehenſos eos duxerūt ad Præſidem vrbis* Viccenſis *nomine* Sabinū, *Decij Imperatoris munificentiâ; nam ſub eo, & ipſo tempore, data fuerat perſecutio Chriſtianorum. Cumque oblati fuiſſent Præſidi, dixit turba*: Ecce iſti Magici homines, qui quæ ante prædicabant, nunc impugnant; & quem impugnabant, nūc prædicant. Sabinus *Præſes dixit ad* LVCIANVM: Quis diceris? *Reſpondit ille*: LVCIANVS. *Et ad eū Præſes*: Cuius genus es? LVCIANVS *dixit*: Aliquādo perſecutor venerādæ legis: nunc autem licet indignus, eius tamen ſum prædicator. *Cui Præſes dixit*: Quid enim officij fungeris, vt ſis prædicator? LVCIANVS *reſpondit*: Omni animæ conſuetudo eſt, lucrari fratrem ſuum de errore, quo & ſibi conſulat, & illum liberet de laqueis Diabolicis. *Præſes dixit*: Quis vobis perſuaſit, vt relinquentes venerandos Deos, veroſque, à quibus multa eſtis conſecuti, atque amorem in populo habebatis; & ad mortuum Crucifixum vos tranſtuliſtis, qui nec ſe ipſum ſaluum facere potuit? MARTIANVS *reſpondit*: Ille nobis donauit, ſicut & S. Paulo, qui cùm eſſet Eccleſiarum perſecutor, poſteà, diuinâ præſtante gratiâ, eius factus eſt prædicator. *Præſes dixit*: Conſulite vobis, & redite ad priſtinam vitam; vt & venerandos Deos, & inuictiſſimos Principes habeatis propitios, & vitam lucremini. *Ad quem* LVCIANVS: Loqueris quaſi vnus de inſipientibus. Nos Deo gratias agimus, qui nos erutos de tenebris, & vmbra mortis ad hanc gloriam perducere dignatus eſt. *Reſpondit Præſes*: Quo modo vos defendit, vt modo vos ad manus meas traderet? Quare vobis non adeſt, ne mortem incurratis? Nam præterea ſcio vos cùm recte intelligeretis, plurima plurimis præſtitiſſe. MARCIANVS *reſpondit*: Chriſtianorum gloria hæc eſt, vt quam tu putas eſſe vitam

Ideò ad fidem vnanimes conuertuntur.

Eremi ſolitudinem amplectuntur.

Comprehenduntur in Deciana perſecutione.

Eorum cōſtantia & fides.

hos SS. Martyres, origine, & martyrio *Viccenſes* fuiſſe, non eſt cur de hac veritate ambigamus. Hinc *Luitprandi* opinationes reſpuendæ, vt diximus: quia nec iſthæc apud *Viccenſes* recondita pignora LVCIANI *Bellouacenſis* eſſe potuere: nec LEVCIANI *Carpetanorum* Reguli. Quibus ſic probatis pro *Cathalanis* ſtetimus ſupra *d. Tom. 3. fol. 278.*

SEXTO
Kal. Nouembris.
DIES XXVII.

A. ABVLÆ *in* Hiſpania Vettoniæ SS. VINCENTII, SABINÆ, *&* CHRISTETES *eius ſororum, qui ex* Elbora Carpetanorum *orundi, Chriſto nomina dederant, ex quo à* Deciano *Præſide* Vincentius *comprehenſus, ad mortem damnatur, ſed à ſororibus deuictus carceris clauſtra deſeruit, &* Abulam *peruenit, vbi à ſatellitibus cum ſororibus inuentus, ibidem omnes deuincti, extra portam vrbis in equuleò ſuſpenſi ferociter extenduntur, adeò vt omnes membrorum Sanctorum laxarentur compages; demum collis, lapidibus ſuperpoſitis, validis vectibus, vſque ad excuſſionem, deſuper, illiſo cerebro, æternam gloriam martyrio promeruerunt.*

B. APVD *Caſtrum* TYLE *in* Tudetanis *Bætica Hiſpanicæ propè* Hiſpalim, S. FLORENTII *Martyris, qui ad fidem conuerſus Catholicam, ob ipſam, & propter Chriſti nomen comprehenſus ſub Adriano Imperatore, poſt verbera, & flagra martyrij coronam ſtrenuus agoniſta recepit.*

C. *In* Caſtrenſi *Cænobio apud* Gallos *celeberrimo*, Tranſlatio *ſacrorum pignorum* S. VINCENTII, *Leuitæ* S. Valerij Cæſarauguſtani *Præſulis; & Martyris* Agennenſis è Valentia *Hiſpaniæ, Dei ordinatione iubente, &* Audaldi *Monachi miniſterio auctorante. Cuius ſacra lipſana ibidem honorificentiſſime coluntur.*

NOTÆ.

SANCTI VINCENTIVS, SABINA, & CHRISTETES *Martyres Abulenſes*. Singularis, & celebris eſt horum SS. Martyrum memoria apud omnes totius *Hiſpaniæ* Eccleſias, in quarum officijs, Breuiarijs, Legendarijs, & Sanctoralibus eorum Acta referuntur, à quibus Beda Vſuardus, & Ado ipſorum elogia retulerunt, & ab iſtis Romanum Martyrologium Baronij *h. d. lit. B. fol.* 665,

A. *Martyrologia.* ſequenti periodo: ABVLÆ *in* Hiſpania *paſſio* SS. VINCENTII, SABINÆ, & CHRISTETÆ, *qui primùm in equuleo adeò ſunt extenti, vt omnes membrorum compages laxarentur, deinde capita eorum lapidibus ſuperpoſita, vſque ad excuſsionem cerebri validis vectibus ſunt contuſa, atque ita martyrium compleuerunt, agente Præſide Daciano.* Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 176. Ioannes

Scriptores. Lupus in *Luſitan. fol.* 230. *col.* 2. & in *Portugallenſ. fol.* 15 Ieronymus de la Higuera in *Hiſpan. MS fol* 58. Conſtantius Felicius in *Ital fol.* 153. 2. *p.* Petrus Galeſinius in *General fol.* 148. & cæteri recentiores De eis ſcripſere Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib* 9. *c.* 114. Petrus Cabilonenſis *in Topograph. SS verb.* Abula. *fol.* 248. Philippus Ferrarius in *Nou. Topograph. SS. fol.* 1 *col.* 2. Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 300. vbi Biuar *Comment.* 4. *n.* 2. *fol.* 351. Rodericus Caro *d. Ann.* 300. *lit. E. fol.* 109. S Brauliu in *Addit. ad Dextr. Ann.* 313. fol. 222. apud Carũ Luitprãdus in *Aduerſa n.* 80. apud Tamayo *fol.* 22. & *n.* 95. apud Ramirez *fol.* 478. Ioannes Vaſſæus in *Chron Ann.* 306. *fol* 135. Marinæus Siculus *de Reb. Hiſp. l.* 5. *f.* 93. Stephanus Garibayus in *Compend. Hiſtor. lib.* 4. *c.* 44. Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 10. *c.* 12. D. Franciſcus Padilla *Hiſtor. Eccleſiaſt. Hiſpan. Tom* 1. *Cent.* 4. *c.* 18. Ludouicus Nonius in *ſua Hiſpan. c.* 41. Thomas Truxillo *in Theſaur. Concionat. Tom.* 2. *fol.* 1879. *F.* Ioannes Marieta *Hiſtor. SS. Hiſp. lib.* 2. *c.* 19. P. Ioannes Mariana *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 4. *c.* 13. Franciſcus de Piſa in *Vit. S. Leucad. c.* 1. D. Laurentius Padilla *de SS. Hiſpan. fol.* 16. F. Athanaſius de Lobera *Hiſtor. Legionenſ. c.* 23. & 32. D. Prudentius de Sandoual *Hiſtor. S. Petr. Arlanzenſ.* fol. 350. Ludouicus de Ariz *Hiſtor. Abulenſ.* 1. *p.* §. 9. *fol.* 32. Antonius Zianca *Hiſtor. Tranſlat. S. Secund. lib.* 1. *c.* 21. *fol.* 41. M. Ægidius Gonzalez Dauila Chronographus Regius *in Theatr. Eccleſ. Tom.* 2. *fol.* 228. Rodericus Toletanus Archiepiſcopus in *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 6. *c.* 13. Alphonſus Sapiens in *General. Hiſtor. Hiſpan.* 2. *p. c.* 53. P. Antonius Quintana-Dueñas *Hiſtor. SS. Toletanor fol.* 441. D. Petrus de Roxas Comes Morenſis *Hiſtor. Toletan.* 1 *p. lib.* 3. *c.* 11. *fol.* 209. & *lib.* 6. *c.* 17. *fol.* 509. Emanuel Faria in *Epitom. Hiſtor.* 2 *p. c.* 2. *n.* 15. Antonius Vaſconcelos in *Deſcript. Portugall. fol.* 442 Bernardus Brito in *Monarch Luſitan. lib.* 5. *c.* 22. Mariz in *Vit S. Ioann. de Deo Dialog.* 2. *c.* 15. Eduardus Nunius in *Deſcript. Portugall. c.* 38. *fol.* 70. Statius in *Antiquit. Portugall c.* 43. & 47. Georgius Cardoſo in *Relat. SS Portugall c.* 17. Andreas Reſendius *Hiſtor. Eborenſ. c.* 3. & in *Epiſt. ad Quened fol.* 151. Ludouicus ab Angelis in *Viridar. Portugall. c.* 26 *fol.* 79. Antonius de Souſa Mazedo in *Excellent. Portugall. c.* 9. *Excellent.* 10. *fol.* 96. Ex Floribus SS. Hiſpaniæ Cayraſco, Baltanas, Æmilianus, Vega, Villegas, Ribadeneyra, & alij, qui Hiſtoriam Sanctorum Martyrum referunt; quam & Nos ex Legendariis damus.

ACTA SS. VINCENTII, SABINÆ, ET Chriſtetæ fratrum Martyrum Abulenſium in Hiſpania, ex Legendariis.

Origo, patria, & fides. VINCENTIVS, SABINA, & CHRISTETA *natione* Hiſpani, *pa-*

tria

triâ Elborenſes *in* Carpetania, *proſapiâ nobiles, ſanguine fratres germani, & religione, ac fide Catholici, dùm vitam in vrbe partria virtuoſam, Deo ſeruientes agerent, immanu Imperatorum Diocleſiani, & Maximiani aduerſus Chriſti aſſeclas perſecutio in Hiſpania Præſide Daciano perſecuta eſt. Nam cum iſte in Galliis plurimos martyrio coronaſſet, & Hiſpanias ingreſſus, Barcinone, Cæſaraugustâ, Toleto, & alibi innumerabiles animas per cruciatuum anguſtias ad gloriam reſtituiſſet æternam,* Elboram Carpetaniæ *venit, vt quoſcumque inueniſſet Chriſtianos ad ſe præſentari præciperet. Hic ſatellites* VINCENTIVM *comprehenſum conſpectui Præſidis ſiſtunt; quem videns Dacianus, blandiendo eum decipere deſiderans, ait:* Cuius ſectæ es? VINCENTIVS, *cuius iam ſpiritus cœlo hærebat, respondit:* Chriſtum colo, ex cuius nomine Chriſtianus vocor. *Dacianus Præſes dixit:* Illum Chriſtum colis, quem pro facinoribus ſuis Iudæi crucifixerunt? *Sanctus autem* VINCENTIVS *dixit:* Obmuteſce Diabole, & noli exprobrare, quem colere debes, ſi dæmon non eſſes. *Dacianus verò iterùm blandiendo eum decipere deſiderans, dixit* Indulgeo iuuentuti tuæ, quòd non ad ſolidum prudentiæ robur perueneris, tamen conſultum tibi erit, ſi me quaſi patrem tuum audieris, & ſacrificaueris Diis. VINCENTIVS *respondens dixit:* Solido intellectu carent, qui relicto Deo vero, & viuo, qui cœlum potenti manu extendit, & terram fundauit, tartara penetrauit, mari terminum poſuit, lapides, & ligna colunt. *Dacianus dixit:* Et quis eſt Deus, qui hæc omnia fecit, niſi Iupiter? S. VINCENTIVS *reſpõdit:* Iupiter, quàm inutilis fuerit, & quanta ſtupra commiſerit, libri veſtri ſatis euidenter exponunt. Deus enim noſter, ſanctus, ac immaculatus eſt, in eſſentia Vnus, in perſonis Trinus, Pater, Filius, & Spiritus-Sanctus, cuius poteſtas æterna, cuius bonitas immenſa, cuius & admirabilia opera ſuam vndique diuinitatem teſtantur. Is eſt qui cœlum tegit nubibus, & terram aridam abundanti pluuiarum rore congruenter inundat. *His, & huiuſmodi ſermonibus Dacianus furore repletus dixit:* Quia non obediſti monitis meis, indignum eſt mihi tecum verbis contendere. Nam & ea quæcumque de Deo tuo es dicturus, iam ab aliis indignis, & perditis, & crudeliter interemptis comitibus tuis audiui. Tu autem conſule ætati tuæ, & exemplum aliorum ad veram ſalutem teuoca, & magno Deo Ioui ſacrifica: *Tunc S. Martyr ait:* Tu ſacrifica Ioui perditiſſimo periturus, & iturus cum eo in ignem æternum, qui præparatus eſt Diabolo, & ſociis eius. *Repletus indignatione Dacianus cum ingenti voce ſatellitibus dixit:* Amouete ab oculis meis nefandiſſimum iſtum! Et edictum è tabula recitare, quòd aut ſacrificet Deo Ioui, aut in eodem loco, vbi ſacrificare noluerit, diuerſis pœnis addictum, morte turpiſſimâ condemnate. *Cùm autem duceretur, vt Ioui ſacrificaret, venienti in vnam platearum, ſubito lapis, qui planta eius ſubjacebat, diuinitus ita eſt mollitus, vt puluerem eſſe penitùs crederetur, & velut impreſſio cuiuſlibet metalli in cera, ita ſigillum pedis lapis ille demonſtrauit. Quod prodigium vſque hodie ſic intuentibus cernitur. Territi poſt hæc tanto miraculo milites inquiunt:* Nihil tale fecerunt cultores Deorum noſtrorum illum verò Deum eſſe conſtat, quem colit VINCENTIVS, cuius imperio vires ſuas lapides amittunt. *Hinc eum in domum ſuam cuſtodiendum reducunt, & dixerunt Daciano:* Domine Iuuenis ille triduo inducias petit, vt pertractet, vtrum mori, aut ſacrificare ſponte velit. *Dacianus verò petita conceſſit. In quo dierum ſpatio multas ſibi animas per prædicationem ſanctiſſimi Martyris* VINCENTII, *Domino feliciter adquiſiuit. Tunc vt fletus conſolationem aliquam adhiberent,* SABINA, *&* CHRISTETA *germanæ eius cellam vinculorum fratris ingrediuntur, & ſilentio adhibito, occaſione repertâ, & nullo adſtante, tales dabant cum fletu voces:* Parce Domine, parce nobis. Iam patre, matre

Capitur.

Eius conſtantia in reſponſis.

Tactu plãta pedes Martyres lapis mollitur.

Sorores viſitant B. Martyrem.

matreque orbatæ, tu nobis Dominus, tu pater, tu mater cui nos perituras relinquis? Quis putas erit noſter dominus, aut quis virginitatem noſtram iure barbarico non violabit? Et quæ effrenata petulantia, animos, corporaque noſtra non polluet? Pauliſpet placatâ aure audi lamentabilem ſuggeſtionem noſtram: ſimulque fugam arripiamus, vt ſi fugientes à peccatoribus præoccupati fuerimus, ſimul truncati Deo animas tradamus. Si autem euaſerimus, quantùm tecum longam cum pudore duxerimus vitam, tantùm à Deo nobis cumulabitur & ſanctitas. *Victus tandem fletibus germanorum* VINCENTIVS *ſanctus ceſſit, qui & ſorores fugam pariter arripientes alacri profectu cornipedum euectatione* Abulā *confugiunt. Statimque eos indicio cuiuſdam ſacrilegi, præmiſſo velociori equitatu cruentiſſimi perſecutores aſſequuntur. Quos in memorato vrbe repertos, ſpoliantes crudeliter vinxerunt, & extra portam adducentes, in locum, qui nunc* Vaſtigia *vocatur, ſingillatim ſurſum ac deorſum in equuleo extenſis, & diuaricatis membrorum compagibus, diuerſis eos diſſipauere verberibus, confitentes Deum, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, & colla lapidibus ſuperpoſita, fuſte deſuper cerebro illiſo, tali martyrio conſummati ſanctiſſimi fratres pariter Domino animas tradiderunt. Inhumato milites corpora relinquentes, ad Ducianum ſummâ cū lætitia regrediuntur. Et licet manducādo canibus corpora, nullo ſtante obſtaculo, reliquiſſent; nec ipſa pia miſeratio Chriſtiana ad Martyres accedere prorſus audebat: cùm ſubitò nutu Dei à cauernis terræ ſerpentina egreſſa eſt bellua, quæ viuentes conſueuerat deglutire, & cæpit ſinuoſo ſui corporis flexu, capite ſublimato, mortuos Chriſti Martyres cuſtodire. Iudæum quendam itinere cōmeantem, Martyrum corpora inuiſenda curioſitas impulit. Illicò ſerpens ille ſquammea colla ſublimans, facto petu volubiliter, corpus ſuum circumdatum velutì vinculis aſtringens, vertici hominis tantum ſupereminebat eius, vt caput in altum tolleret. Stetitque vnius ferè horæ ſpatio immobilis, & Deo inſpirante oculos ſurſum erigens hæc verba produxit:* Chriſte tuorum defenſor ſeruorum libera me ab hac maligna beſtia, vt in te credens, ſignaculum accipiam tuum, & corpora meorum dominorum, amicorum tuorum honorificè ſepeliam, ac Baſilicam nomini eorum meo ſumptu efficiam. *Hæc vt dixit, paulatim ſerpens ille tortuoſa vincula ſoluit rapidiſſimo ictu, & fugiens ſubitò, nuſquam comparuit. Stetit ille hebes, & gelidus, tranſactoque alterius horæ ſpatio, cæpit ſecum voluere mirans tantum myſterium. Protinus vrbem ingreditur, genibus obuoluitur Sacerdotum poſtulans vt Chriſtianus effici mereretur, nec vlla ad purificandum fieret mora, quo iam Chriſtianus poſſet Corpora ſepelire Sanctorum. Impetrauit quod fideliter popoſcerat; & tunc iam nouus per fontis vterum natus, honeſtis ſarcophagis Sanctorum corpora recondens, Baſilicam deſuper miro opere conſtruxit. In quo ſiquis puro corde, fideli deuotione, & fide prompta orauerit, ſtatim petita vltrò aduenìunt, & omnis infirmitas amouetur per eum, qui Sanctos ſuos coronat per bonam confeſſionem, cui eſt honor, & gloria, virtus, & poteſtas in ſecula ſeculorum, Amen.*

Cum quo Abulam fugiunt.

Inueniuntur, & cruciantur.

Coronātur, corpora inhumata ſerpens cuſtodit.

Iudæus cōuertitur, & corpora ſepeliuit.

Baſilicamque conſtruxit.

ACTA huiuſmodi tanquam genuina ſubiungimus extracta à Sanctoralibus, & Legendariis MSS. Segobienſi, & Aſturicenſi, necnon ex Hiſpalenſi, & Tolerano editis antiquis, & vetuſtioribus, in quibus eadem relatio, & verborum ecphraſis inuenitur. Horum etiam Sanctorū Martyrum officium in *Muzarabum Breuiario*, & Miſſali frequens erat, in quo Sacer Hymnus huiuſmodi.

Huc vos gratificè, plebs pia, conuocat
Virtutum Dominus, teſtium atra
Conferre dapibus vota calentia,
Cælorum locet in intima.

Iuncti Martyribus iungite gaudia,
VINCENTI teneat munera vox pia:
SABINA recinat calica littera,
CHRISTETA bona, & hera.
Hi mundi miſera, lucra per ardua,
Spernunt hominum vafra dolentia:
Cedunt punicea colla per omnia,
Rex Chriſte tibi laurea.
Simplex, ac Trinitas te Deus Vnitas
Rogamus, precibus horum vt audias,
Quæ ipſi petimus, corda calentia
Immenſe bone proroga.
Sit Trina Deitas, ſit tibi gloria,
Qui vnus retinens omnia iudicas,
Largè continua perpetim ſecula:
Sed vltra bona properas. Amen.

An Eborenſes ex Luſitania, an Elborenſes ex Carpetania?

QVATENVS ad horum Sanctorum Martyrum otiginem; an EBORENSES ex *Luſitania*, an ELBORENSES ex *Carpetania* fuerint, olim inter *Andream Reſeudium*, & *Bartholomeum Queuedum* Toletanum infatigabilis diſceptatio fuit, vt ex *Epiſtolis* vtriuſque etuditiſſimi viri, hinc inde ad inuicem ſcriptis liquet, quas paſſim legere quilibet poterit. Poſt eos etiam inter Scriptores *Caſtellanos*, & *Portugallenſes*, ſuperiùs recenſitos eadem ipſa pia contentio eſt, ita vt vnaquæque gens hos SS. Martyres ſibi vindicare contendat; quorum ſi & vtriuſque partis rationes hic ſubiungere velimus, proculdubiò prolixam, & ineptam prouinciam aggrederemur. Cùm conſtet, vt noſtro pareamus inſtituto, eos SS. Martyres, & Hiſpanos otigine, & martyrio fuiſſe, ideo aliorum controuerſiam in ſuo robore relinquentes ad vlteriora deuenimus.

Mos iurandi ad tumulos Sanctorum qualis?

CIRCA antiquorum morem Noſtrorum *Hiſpanorum* iurandi ad tumulum horum SS. Martyrum, de quo hoc die diſceptare promiſimus ſupra *Tom 3. Die XI. Maij. fol.* 147 notandum erit: Quod duplici de cauſa ad tumulos Sanctorum olim iurabatur. PRIMA ob inquirendam veritatem alicuius rei. SECVNDA ad oſtendendum fuerint ne veræ, & legitimæ Sanctorum Reliquiæ, quas tumulus retinebat. De *prima* paſſim exempla ſuadent. quorum aliqua inferius dabimus; & de *ſecunda* per remiſſionem; dum prius huius moris antiquitatem eruimus. Quem fuiſſe maximè vetuſtum S. Auguſtinus indicat *in Pſalm* 44. explicans illud *Geneſ. c. 24. verſ. 2. & 9.* vbi Abraham ſeruum ſuum ſic affatur: *Pone manum tuam ſubter femur meum, vt adiurem ad te per Dominum cæli, & terræ.* Et proſequitur S. Antiſtes hunc locum illuſtrans: *Pone* (inquit) *manum tuam ſub femore meo, & ſic iura: quaſi diceret: pone manum tuam ad Altare, aut ad Euangelium, aut ad Prophetam, aut ad aliquid ſanctum.* Cuiuſmodi ſunt anctorum exuuiæ, quæ dùm viuerent extiterant *membra Chriſti*. Cuius *caro* (vt alibi ſcilicet ſuper *Pſal.* 68. ibidem Auguſtinus oſtendit) *ſub illo femore occulta erat.* Sed & apud Ethnicos in vſu fuiſſe Iuuenalis *Satyra* 14. *verſ.* 218. demonſtrat, ſic:

In vſu tèpore Abraham ex Auguſtino.

Falſus erit teſtis, vendet periuria ſumma
Exigua, & Cereris tangens aramque, pedemque.

Et Romanorum ſeculo.

De quo more plura apud Leuinum Torrentinm in *Not ad Horat. lib. 3. Carmin. Ode* 23. *verſ.* 17. *fol.* 253. Huc etiam reſpicit illa *Cæli Rodiginij* conſetentia,

quam *lib. 21. Antiquar. Lection. c. 15. fol.* 982. excitat, ſuper illud A. Geilij verbum *lib. 1. Noct. Atticar c. 21*, quo dixit, *Iouem lapidem iuraturum*. Vbi myſterium illud explicans, aſſerit: *Iuraturos per Iouem lapidem tenere ſilicem ſolitos eiuſmodi ferè verba enuntiantes:* Si ſciens fallo, qui me deſpicit, ſaluâ Vrbe, arceque, bonis ejiciat, vt ego hunc lapidem. Et optimè cùm inter ritus eiuſmodi ſolemne fuerit, manu aras tenere, in quarum loco Iouis lapidem tenebant. Audi Virgilium *lib. 12. Æneid.* vbi Latinum Regem iurantem inducit:

Tango aram, medioſque ignes, ac Numina Teſtor.

Apud Ethnicos fuerè loca ſacra, quibus periuria detegebantur.

Quibus ſic cognitis, ad PRIMAM cauſam, quâ vſus inoleuit, vt ad *tumulos Sanctorum* pro veritate eruenda iuraretur, de quo non ſolùm apud *Chriſtianos* paſſim exempla perlegimus, ſed & apud *Ethnicos*, lubentiſſime regrediamur. De *Ethnicis*, celebres erant crateres illi, quos deſcribit Diodorus Siculus *in Biblioth. Hiſtor. lib. 11. c. 88. fol.* 405. & fuiſſe inuentos in Templo Palicorum Deorum aſſerit. Horum craterum poſtquam multa ſtupenda dictitaſſet, proſequitur: *Cùm itaque tàm diuino Sacrarium illud maieſtas obtineat, ſanctiſſima illic iuramento præſtantur, & repentino Numinis vindicta peierantibus incumbit; nonnulli enim oculis capti Delubro excedunt. Ingens ergo religio loci efficit, vt arduis intricati controuerſiis, quando ſuperioris potentiæ iniuriâ premuntur, iuris tamen iurandi religione interpoſitâ, exitum cauſæ inueniant.* Sed & Ariſtoteles *lib. 1. de Mirabilib. Auſcultat. n. 53. fol.* 1544. fontem in *Sicilia* mirabilem in Templo extitiſſe refert, cuius tale myſterium experitur. Nam cùm Deo, vel plures ſuper alicuius rei veritatem contendunt, ad Templum accedunt, & Sacerdoti ſe ſubmittunt, qui acceptis vniuſcuiuſque fideiuſſoribus, eos ad fontem defert, & tabellas vnicuique confert, in quarum ſuperficie vnuſquiſque ex contendentibus ſuper ſingulas tabellas nomen apponit, cum iuramenti ſolemnitate, eaſque in fontem abjiciunt, & proſequitur Stagirita: *Ea ſi vero iureiurando confirmentur, natans in ſuperficie tabula teſtabitur: ſin ſecus, velut pondere depreſſa eripitur ex oculis, igneque corripitur periurus.*

Apud Chriſtianos etiam inueniuntur multi tumuli Sanctorum.

Alia etiam huiuſmodi exempla Cælius Rhodiginus refert *d. lib. 21. c. 15. fol.* 982. ex M. Tulio Cicerone, Liuio, & aliis. Nunc ad ſacra Noſtra calamum conuertamus. Adſit S. Auguſtinus *Epiſtol.* 137. dicens: *Nos nouimus Mediolani apud memoriam Sanctorum, vbi mirabiliter, & terribiliter Dæmones confitentur furem quendam, qui ad eum. locum venerat, vt falſum iurando deciperet, compulſum fuiſſe fateri furtum, & quod abſtulerat reddere.* S. Gregorius Papa *Homil. 32. in Euangel.* & in *Regiſtr. lib. 11. Epiſtol.* 10. S. Gregorius Turonenſis *de Glor. Martyr. lib. 2. c.* 38. Ex recentioribus plura congerunt Gretſerus *de Cruc. lib. 1. c. 83. lib. 2. c. 17. & 21. & lib. 5. Paralipo. fol. 38. & ſeqq.* Amicus Noſter Ioannes Ferrandus è S. I. in *Diſquiſit. Reliquiar. lib. 2. c. 3. Articul. 3. fol.* 475. Qui prolixius de *Secunda* à Nobis propoſitâ cauſa differunt. Inter celebriores igitur huius experimenti tumulos Sanctorum, primum locum obtinuit Noſtrorum SS. Martyrum ſepulchrum *Abulenſe*, quô paſſim tot frequentium euentuum, & mirabilium ſignificationes intuebantur, quòd ob ſcandalum vitandum *Catholici Reges* Noſtri *Ferdinandus & Eliſabetha* ſuâ ſemper valiturâ ſanctione in Comitiis Tauronenſibus editâ omnino ſimilia iuramenta adhiberi ſolita ad Sepulchrum S. VINCENTII *Abulenſe*, iure optimo prohibuere, vt conſtat ex *l. 67. Taur.* quæ tranſlata eſt in Codice Legum Regni, ſcilicet *Tom. 1. l 5. tit. 7. lib. 4. Recopilat.* vbi hæc verba: *Otroſi mandamos, que ningun iuramento, aunque el juez lo mande hazer, o la parte lo pida, ſe haga en S.* VICENTE *de Auila, ni en el herrojo de S. Agueda, ni ſobre el Altar, ni Cuerpo ſancto, ni ſobre las* Reliquias *del Cuerpo de S.* Iſidoro *de* Leon, *ni en otra Igleſia iuradera: ſo pena de Diez mil marauedis para la nueſtra Camara, y fiſco, al, que iurare, y al juez que lo mandare, y al que lo pidiere.* Quæ ſic Latinè ſonant: *Item decernimus, quòd nequaquam inpoſterum fiat iuramentum, etiam iudice iubente, aut actore petente in Eccleſia* S. VINCENTII *Abulenſi, aut in vecte* S. Agathæ, *aut ſuper Altare, Corpus vè ſacrum, Reliquias que corporis* S. Iſidori *Legionenſis, nec in alia Eccleſia, vbi ſolitum eſt iurari: ſub Decem millium marapetinorum pœna,*

Maximè S. Martyris Vincentij Abulenſis.

Hoc iuramenti experimentum in Hiſpania prohibitum.

fiſco

fiſco applicandorum, tam iuranti, quam iubenti, & petenti. De huius Legis prohibitiuæ ratione videndus Azeuedus *Tom. 1. d. l. 5. tit. 7. lib. 4 Recop. n. 1. & ſeq. fol.* 171.

B. *Duos Hiſpali Florẽtios fuiſſe probatur.*

S. Florentivs *Martyr Tylenſis in Hiſpania*] Duos fuiſſe apud *Hiſpalim* Florentios ſanctitate illuſtres; alterum *Martyrem* ad Annum Domini C. XVI. alterum *Confeſſorem* ad Annum Domini CCCC. LXXXV. ſatis prolixe probatum reliquimus ſupra *Tom. 1. Die XXIII. Februar. lit. C. fol.* 223. & ſequentibus. Illo igitur die de *Confeſſore* Florentio egimus, vbi confeſſionem *Breuiarij Hiſpalenſis*, Anno 1525. editi, & aliorum Scriptorum Noſtratum patefecimus. Iſto, tantùm de *Martyre* agemus, cuius meminere Beda, Vſuardus, & Ado, à quibus Romanum Martyrologium Baronij *h. d. lit. C. fol.* 665. ſequenti elogio: *Apud Caſtrum* Tyle S. Florentii *Martyris.* Conueniunt Dionyſius Vaſquez in *Caſtellan. fol.* 176. Ioannes Lupus in *Luſitan fol.* 223. P. Higuera in *MS. Hiſpan. fol.* 57. Conſtantius Felicius in *Ital Die XXVI. fol.* 152. qui in die, & nomine Martyris, & agonis errauit. Galeſinius in *General. fol.* 148. Philippus Ferrarius in *Topograph. SS. verb.* Tyle *fol* 130. *col.* 2. Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib.* 11. *c. fin. n.* 304. Philippus Ferrarius in *Catalog General. SS. fol.* 419. *De eo* etiam Flauius Dexter in *Chron Ann.* 110. *n.* 4. *fol.* 213. apud Biuar, & *fol.* 215. & *Ann.* 116. *n.* 3. *fol.* 220. apud eundem *Biuiarium*: & apud Rodericum Caro *Ann.* 110. *lit. B. fol.* 60. *col.* 2. & *Ann.* 116. *lit. B. fol.* 65. & 66. S. M. Maximus in *Chron. Ann.* 612. *lit. B. fol.* 219. *col.* 2 apud Carum. & apud Biuar. *d. Ann.* 612. *n.* 21. *fol.* 719. Marineus Siculus *de Reb. Hiſpan. lib.* 5 *c.* 5. D. Franciſcus Padilla *Hiſtor. Eccleſ. Hiſpan Tom.* 2. *Cent.* 5. *c.* 35. F. Ioannes Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib* 6. *c.* 13. Rodericus Caro in *Corograph. Hiſpalenſ. lib.* 2. *c.* 11. P. Quintana-Dueñas *Hiſtor. SS. Hiſpalenſ* 1. *p. fol* 110. D. Martinus de Anaya in *Apolog. pro SS. Hiſpalenſ.* 5. *p. fol.* 24. & alij ſuperius relati ſupr. *d. Tom.* 1. *fol.* 224. Eius Acta dabimus ex Noſtris Scriptoribus ſeligentes quæ propriè Martyri Florentio conueniunt. Huius S. Martyris *Caput* aſſeruari in *Inſula Barbara* Cœnobio prope *Lugdunum* aſſerit Andreas Sauſſay *Tom.* 2. *Martyrolog. Gallican. h. d. fol.* 784.

Martyrologia.

Scriptores.

ACTA S. FLORENTII MARTYRIS Tylenſis prope Hiſpalim Baticæ in Hiſpania, ex Breuiar. Hiſpalenſi Antiquo, ex Dextro, Maximo, & alijs Scriptoribus Hiſpaniæ.

Origo, patria, & parentes.

M. Bolanvs Rvsticvs Florentivs *origine* Romanus, *Ciuis Hiſpalenſis*, Ruſtici Bolani *Viri Conſularis* Hiſpani *filius*, *ex Caſtro* Tyle *in agro* Hiſpalenſi *oriundus, qui cum Romam negotiorum cauſa progrederetur Ethnicus, Sanctorum Apoſtolorum Petri, & Pauli doctrinam audiuit, quâ ad fidem protractus ab ipſis Apoſtolis conuerſus eſt. Hinc* Hiſpanias *reuerſus magnopere in Chriſti confeſſione profecit, ita vt omnibus Imperatorũ honoribus relictis, & amicorum Gentiliũ mutuis relationibus omiſſis, tantùm in Dei ſeruitio omnes ſuas actiones dirigebat. Erat illi tunc temporis amicâ viciſſitudine conſtrictus C. Plinius Iunior, qui Epiſtolam* Rvstico Florentio *Noſtro in hunc modum ſcripſit:* Vt ſatius eſt vnum aliquid inſigniter facere, quàm plura mediocriter, ita plurima mediocriter, ſi non poſſis vnum aliquid inſigniter. Quod intuens ego variis me ſtudiorum generibus, nulli ſatis confiſus experior. Proindè cum hoc, vel illud legis, ita ſingulis veniam, vt non ſingulis dabis. An cæteris artibus excuſatio in numero, literis durior lex, in quibus difficilior effectus eſt? Quid autem ego de venia, quaſi ingratus? Nam ſi eâ facilitate hæc proxima acceperis, quâ priora, laus potius ſpectanda, quàm venia obſecranda eſt. Mihi tamen venia ſufficit. *Quâ igitur Epiſtolâ* Plinius *excuſat ſua ſcripta, eo quod non ſint exactiſſima;*

Fidem amplectitur.

Plinij ad eum Epiſtola.

tamen quia ſunt plura, & diuerſi generis toleranda erunt. Igitur S. FLORENTIVS *omnia mundialia reſpuens, & ſolùm Chriſti legem meditans, & in ſuo* Tylenſi Caſtro *ſecedens, ibidem tempus in oratione, & exercitiis ſpiritualibus, & vitam in ſubuentione miſerabilium, & pauperum tranſigebat, donec Trajani Imperatoris homopoli perſecutionis procella* Bæticam *depaſcens, S. Martyris agonem præparauit. Nam Iudex ſciens eius fidem, illum* Hiſpalim *vinculis onuſtum ex* Tyle Caſtro *direxit, vbi cum Diis ſacrificare noluiſſet, & in Chriſti confeſſione perſiſteret, protinus martyrio coronatus eſt*, VI. Kalendis Nouembris, *Anno Domini* C. XVI. *Cuius in poſterùm celebris apud* Hiſpalenſes *floruit memoria, & adhuc floret, officio Eccleſiaſtico: præſtante D. N. Ieſu-Chriſto, qui cum Patre, & ſancto Spiritu viuit, & regnat in ſecula.*

Capitur, & coronatur.

Acta omnia probantur.

ACTORVM huiuſmodi, probationem ſi deſideras, facile conſequeris, ſi *Dextri* relationem, & S. *Maximi* periodum exaudis. CIRCA nomen integrum Martyrij vtrumque auſculta. Flauium *Anno* 110 *n.* 4. dicentem: *Hiſpali floret* S. M. BOLANVS FLORENTIVS, *ciuis* Hiſpalenſis. Et *Ann.* 116. *n.* 13. omnia coniungentem: S. M. BOLANVS FLORENTIVS, *filius* Ruſtici Bolani *Conſularis* Hiſpani, *Diſcipulus Apoſtolorum, à quibus fuit conuerſus, in* Tyle (nunc Sylæ apud Hiſpalim) *paſſus eſt, Die* XXVII Octobris. Sic legendum, nam in editis error ineſt Maximum, *Ann.* 612. *n.* 21. totum nomen Martyris exprimentem, *Plinij* Epiſtolam recenſentem, & qualiter S. Martyris memoria ſuo æuo per *Hiſpanias* floreret, adnotantem: *Floret memoria per* Hiſpanias *vtriuſque* FLORENTII Hiſpalenſis: *Prioris qui dictus eſt* RVSTICVS, *ad quem ſcripſit* Plinius Secundus, *Martyris ſub* Trajano *paſſi: Alterius* Confeſſoris *ſub* Zenone *Epiſcopo Hiſpalenſi.* QVATENVS ad *Plinij* Epiſtolam, illam inuenies apud Ioannem Catanæum *lib.* 9. *fol.* 549. Circa tempus agonis ineſt error in Antiquo *Breuiario* Hiſpalenſi edito *Anno* 1525. *fol.* 166. *&* 167. vbi ſub *Datiano* paſſum Martyrem inuenies hiſce verbis: FLORENTIVS *Martyr* Hiſpaniæ, *apud* Caſtrum *nomine* Tyle, *ſub* Datiano *Præſide paſſus, martyrio coronatus eſt*, VI. Kalendas *Nouembris.* Nam cum illius *Lectionis* compilator, & ſtructor prorſus tempus martyrij ignoraſſet, ſub *Datiano* paſſum, quo generalis perſecutio præualuit, affirmauit.

Breuiarij Hiſpalēſis lapſus.

CASTRVM TYLE. Oppidum vetuſtiſſimum *Hiſpaniæ* in agro *Hiſpalenſi*, quod credimus illud eſſe, cuius meminit Ptolemæus in *Geograph. lib.* 2. *Tabul.* 2. *Europ. c.* 4. eumque ASYLA vocitauit. Sed Rodericus Caro in *Corograph. Cōuent. Hiſpalenſ. lib.* 3. *c.* 85. *fol.* 220. aliter iudicat, aſſeritque fuiſſe *Caſtrum*, ſeu *Arcem*, quo Sanctus FLORENTIVS vitam agebat, & hoc probat ex Lectionibus Breuiarij vetuſtioris Hiſpalenſis, in quibus hæc verba: *Sed cum omnia fruſtra tentaſſet, & inuicta Martyris virtus flagra, plumbatas, equuleos, & alia ſuppliciorum genera ſuperaſſet, ſententiâ mortis latâ, ad* TYLE Caſtrum *agri* Hiſpalenſis *capite plexus eſt.* Quod & ego credo, & *Roderici* ſententiæ adhæreo. Omnino Lector erudite à Philippo Ferrario in *Topograph. SS. lit. T. verb.* TYLE *fol.* 130. *col.* 2. deuiabis: qui *Caſtrum* hocce prope *Valleſoletum* collocat; eum auſculta; TYLE *Tele, Oppidum olim* Hiſpaniæ Tarraconenſis, *Turri Syllanæ,* & *Valliſoleto proximum, nunc locus apud Forum Egurrorum; ſeu vt nunc dicunt* Medinam Riui-Sicci, *Concilio Telenſi memorabile* XXVII. *Octobris*, S. FLORENTIVS *Martyr ex Vſuardo.* Errori anſam præbuit vetuſtiſſima vrbs TELA, quam in *Vacceis* ponit Ptolemæus iuxta *Palentiam*, de qua Dexter *Ann.* 112. *&* 290. *n.* 3. in qua Concilium *Telenſe*, cuius meminit hic *Ferrarius*, congregatum Anno CCCC. XXIV. de quo Dexter *d. Ann.* 424. *n.* 14. *fol.* 426. Sed hæc TELA omnino diuerſa à TYLE, quæ iuxta *Hiſpalim* fuit, vt & notauit Biuarius in *Not. ad Ann.* 112. *n.* 4. *Dextri. fol.* 219.

Topographia.

Error Ferrarij.

C. TRANSLATIO *ſacrorum pignorum* S. VINCENTII *Martyris Agennenſis Valentiâ Caſtrum Galliæ.* Eius meminere feſtiuitatis Ioannes Molanus in *Addit. ad Vſuard. fol.* 181. Petrus Galeſinius in *General. Martyrolog fol* 148. Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS fol.* 420. Andreas Sauſſayus in *Martyrolog Gallican. Tom.* 2. *fol.* 785. & alij recentiores. De ea diximus ſupr *Tom* 1. *Die XXII. Ianuar, fol.* 236. *& Tom.* 3. *Die* 9. *Iunij. fol.* 470. *& hoc Tom.* 5. *Die XV. Septembr. lit. B.* quibus

Martyrologia.

quibus in locis multa notabilia ſubijciemus circa huius *Tranſlationis* anamneſin. Acta ſolutâ oratione deſcripſit Aymoinus monachus *Libris Duobus* contenta, quæ poſt eius *Hiſtoriam fol.* 383. leguntur. Item carmine eadem narrauit, quæ hic inſerere libuit.

HISTORIA TRANSLATIONIS CORporis S. Vincentii Leuitæ, Valentiæ Hiſpaniæ Caſtrum Albienſium Galliæ, ex Aymoino.

Cap. I. *Audaldus venit Hiſpaniam, ad vrbem Valentiam.*

Bis *Quadringentis, Decies Quiniſque volutis,*
Quatuor inque ſuper cyclis à Præſule Chriſto
Virgineo ſemperque ſacro de germine nato,
Audaldus *fuerat tali de nomine notus,*
In Caſtro *Monachus communi lege probatus:*
Atque ſacer ſancti geſtans Aaronis honorem.
Hic vno comite aſſumpto, perpeſſus amara
Plura; ſed in dulces conuertens cuncta ſapores,
Inſtitit audacter quandoque Valentia *ciuem:*
Quo ſe ſuſciperet peregrino functus agone.

Cap. II. *Mauro hoſpitii ſecretum propalat & S. Vincentij reperit Sepulchrũ.*

Quod faceret Mauri Zachariæ culminis hoſpes
Denudat ſecreta ſui iam pectoris olli:
Eſſet quódque Dei Leuita Martyris atque
Vincentii *Hiſpanias ſolo delapſus amore,*
Hic precibus blandis animum, mentemque relambens,
Mercator Maurum cupidum nummi argenti,
Denique ſurgentes monumenti ſepta requirunt:
Quæ manifeſta nitent titulo hoc: Vincentius *iſtic*
Martyrij Leuita iacet fundatus honore.
Nomina namque genus ſignabant ſcripta parentum.

Cap. III. *Noctu leuat S. Martyris corpus.*

His igitur cauſis ſignorum nocte reuiſis,
Viribus admiſſis fodiunt, tumbamque recludunt.
Educúntque ſacrum Corpus famulante lacernâ,
Indice cæleſti facti dulcedine veri.
Quæ ſuper excreſcens aromata cuncta ſubibat.
Cumque ligaturis expletis his opus eſſet
Vtitur Audaldus *ſutâ ſindone cuculla.*
Inde domum læti redeunt lucentibus aſtris,

Cap. IV. *Caſtrum in Gallia perducit.*

Audaldo *expectante diem, patriam repetendi,*
Quod hilaris fecit, nactus poſt tempus amicum.
Cæſar in Auguſta Senioris fraude relicta
Omiſſis nec non alijs, ob dicere longum,
Ad Caſtrum, *bellam Patris cellam Benedicti,*
Perueniat Chriſti Martyr, Leuitaque Sanctus.

Cuius in aduentu fuerint quæ gaudia, nullus
Ora gerens Centum poterit depromere verbis,
A Monachis pulchra ſerie ſuſceptio qualis
Extiterit,, ſolus qui teſtis nouit IESVS:
Aptis aurifluis ornatibus vndique fuſis
Cap. V. *Miraculum pro veritate pignorum.* *Gemmiuomo ad cælos vſque irradiante virore.*
Tunc riſiſſe fuit mulier, cui talia faſtus,
Et Sancti Corpus Leuitæ credere nolens:
Eſſe magis Maurum contendens forte potentem:
Protinus in terram membris proſtrata caducis
Contrahitur, vitæ ſublata ſpe fugientis.
Sed Sancto deducta, fide naſcente, medetur:
Et pedibus, plauſtro veniens, curata receſſit.
Primitus hoc ſigno, tanta virtute, patrato.
Poſt quoque, quæ numerus neſcit, ſunt plura ſecuta,
Proſaica necnon partim ſermone notata.
Cap. VI. *Locus collocationis exuuiarum deſcribitur.* *Namque Monaſterij ante fores Genitricis in aula*
Iſta ſub immenſo gerebantur munere Chriſti:
Dum fieret Sancto Templum proprio ſub honore;
Quo placidus demum migraret iure ſepultum,
Maſculus, atque ſimul veniens quod fœmina adiret.
Interea placuit defluxâ temporis vrnâ
Inde leuare ſacrum Corpus, dignéque locari
Poſt Altare pij Patris Sancti Benedicti:
Quo meriti pleno cultu venerantur honoris,
Aſſiduis ſignis virtutum rite coruſcans.

Hactenus *Aymoinus* Monachus in ſuo carminis elego, qui ſolutâ oratione rem hanc geſtam prolixius enarrauit. Cuius relatione omnes *Gallicani* Scriptores imbuti, omnino hucuſque exuuias ſacras S. VINCENTII *Leuitæ Hiſpani* apud *Valentiam* paſſi, in *Caſtrenſe* Cœnobium *Galliæ* reportaſſe *Audaldum* Monachum credidere. Quorum perſuaſio à veritate quantum deuiet, ſuperius *Tom.* 3. *Die IX. Iunij fol.* 470. & hoc *Tom.* 5. *Die XV. Septembr. lit. B* ad amuſſim probauimus. Ideo non eſt cur in poſterum hac licet pia pertinaciâ ſubſiſtant.

QVINTO

QVINTO
Kal. Nouembris.
DIES XXVIII.

A. *In* Agerensi *S. Petri Baſilica Principatus* Cathaloniæ *Hiſpaniæ* Depositio *ſacrarum exuuiarum* S. Sabinæ *Ciuis* Emeritenſis *in Hiſpania, & Martyris* Agennenſis *in Gallia, vbi cum* S. Fide *conciue propter Chriſti Sponſi nomen, eiuſque confeſſionem, martyrio coronata eſt. Cuius ſacra pignora,* Arnaldo Mirone, *Comite* Pallenſi *inſtante, illuc tranſlata, & Canonicis Regularibus S. Auguſtini contradita, ibidem omnium populorum veneratione, & miraculorum frequentiâ, requieſcunt.*

NOTÆ.

A. *Dies huius feſtiuitatis exquiritur.*

Translatio *ſacrorum pignorum* S. Sabinæ *Virginis, & Martyris.*] Licet Dies, quo hæc *Tranſlationis* feſtiuitas euenerit, apud ſcriptores ignoretur, & illud tantum ſciatur; ſcilicet effectam *Tranſlationem*, die Dominico primo poſt feſtum SS. Simonis, & Iudæ Apoſtolorum, quorum memoriam reperit vniuerſalis Eccleſia Die XXVIII. huius Menſis, tamen ne huius *Tranſlationis* anamneſis differatur, in hunc Diem deſcribere propoſuimus, ne Dies iſte vacuus remaneret. Hinc à Philippo Ferrario in *Catal. General. SS.* recedendum eſt, qui huius *Tranſlationis* commemorationem repoſuit *Die XXVII. Octobris fol.* 420. cum conſtet ex Antonio Vincentio Domenec *Hiſtor. SS. Cathalon. lib.* 1. *fol.* 99. *col.* 1. cuius ipſe meminit, *Tranſlationem* hanc apud *Agerenſes* venerari ſolitam poſt feſtum prædictorum Apoſtolorum, non vero ante, vt ex ipſo liquet. Hinc & Nos hoc die illius feſtum ex eodem *Domenec* deſcribere curabimus.

ACTA TRANSLATIONIS Sacrorum Pignorum S. Sabinæ *Virginis, & Martyris, ex Antonio Vincentio Domenec.*

Arnaldi Mironis virtus ſtrenua.

Posquam *ſtrenuiſſimus Eques* Arnaldus Miron, *ex illuſtriſſima Comitum* Pallentium *familia, diuinâ diſponente manu, Sarracenorum omnium copias ab illa* Cathaloniæ *regione feliciter expuliſſet (licèt adhuc*

Illerdenſium

Agerenſe Caſtrum capit.

Baſilicam S. Petri erigit.

Canonicos Regulares adducit.

Ilerdenſium & Derroſenſium *fines occuparent) à quibus inſignes demùm victorias adeptus fuerat; inter alia illius Prouinciæ* Caſtra, *quæ deditione acquiſiuit,* AGERENSE *fuit, quod in meditullio aſperimæ vallis, prope locum eminentiſſimum iacet, cuius fortè deditio prorſus maiorem laborem, & ſanguinis effuſionem extraxit: Hic, vt primum, pedem fixit, ſollicitè diſpoſuit, quatenus in eo loco celebris Baſilica ſub nomine S.* Petri *Apoſtolorum Principis conſtrueretur, quâ D. N. Ieſus-Chriſtus debitis honoribus coleretur, & nomen Mahumeti horribilis, & obſceni Pſeudopropheta, quod tamdiù ibidem perfide venerationem acceperat, deleretur. Cuius operationis propoſitum omnes ſtrenui-Duces in viſceribus cordis retinere debeat, cùm infidelium regiones feliciter expugnant, ſi Dei Omnipotentis, exercituum moderatoris fauorem experiri ſatagunt Vt ſemper illuſtriſſimis illis comitibus* Pallenſibus *eueniebat in* Catholoniæ *recuperatione, quos propter hoc ſic adiuuare dignatus eſt Deus, quòd paruâ, licet ſtrenuâ manu, innumeros ex Principatu Sarracenos expulerint, conſtructis Templis, erectis Eccleſiis, quas magnificentiſſime dotauerunt, & in quibus Monaſteria Canonicorum Regularium, Benedictinorum, & Ciſtercienſium Monachorum habitare, & poſſidere curarunt. Igitur* Arnaldus *conſtructo S. Petri fano, illic Canonicos S. Auguſtini cum ſuo Abbate præfecit, quibus, ne cura ſtipendij corporalis ab Omnipotentis Dei obſequio, & ſeruitio penitus auerteret,* Caſtrũ *illud* AGERENSE, *cum Monaſterio, Baſilica, Oppido, nec non cum redditibus, agris, vineis, aquis, & Eccleſiis conſtructis intra territoriũ, & inpoſterum conſtruendis, accolis, vaſallis, eorumque decimis, primitiis, oblationibus, & congeriis perpetuò valitura donatione cõceſſit. Poſt hæc plurimas indulgentias & gratias à Sede Apoſtolica in præfatorum Canonicorũ fauorem obtinuit, vt ex donatione dicti Monaſterij liquet, quæ facta fuit Menſe* Aprilis, *Anno* VIII. *Philippi Francorum Regis, à Chriſti natali* M.LXVIII. *eo tempore, quo militia* Raymundi Berengarij *huius nominis* I. Barcinonenſium *Comitis, qui* XII. *Reges Sarracenorum in* Hiſpania *tributarios habebat, per* Cathaloniæ *angulos victrix florebat. In hunc igitur locum, & Monaſterium prælibatus* Arnaldus *è Gallia, vrbe Agenno,* Corpus S. SABINÆ *Virginis, & Martyris transferre curauit, cuius feſtum diem, poſt ſolemnia SS. Simonis, & Iudæ Apoſtolorum, Monaſterium illud celebrare conſueuit, & officium duplici ritu cum Octaua conficiunt, & in Miſſa collectam adiungunt, quo tempore ſolemnis proceſſio inſtituitur, ad quam circumiacentium oppidorum innumerabilis accolarum turba, obſequio tantæ Virginis, & Martyris accedit.*

Corpus S. Virginis & Martyris ex Gallia transfert.

S. Sabina, ſocia S. Fidei, Martyris Agẽnenſis in Gallia.

Hactenus *Antonius Vincentius Domenec,* qui prorſus ignorat, cuius S. SABINÆ Virginis, & Martyris Corpus illud eſſe poſſit. Cuius ignorationem demiror, cùm conſtet S. SABINAM Virginẽ & Martyrem ſociã S. *Fidei,* de qua ipſe *Domenec* egerat Die VI. *Octobr. fol. 96. col.* 2. martyrio fuiſſe coronatam in vrbe *Agennenſi* in Gallia, è qua ſicut *S. Fides* in Monaſterium *S. Cucuphatis del Valles* tranſlata fuerat, ſic S. SABINA eius ſocia ad Cœnobium *Agerenſe,* de quo hic ſermo. Videſis Notationem Noſtram ſupra *Tom. 5. Die VI. Octobris lit. A.* vbi de *S. Fide,* eiuſque ſocia SABINA egimus, & Scriptores de vtraque retulimus, vbi probatum reliquimus eas origine *Hiſpanas,* patriâ *Emeritenſes,* martyrio *Agennenſes* fuiſſe, ex *Dextro,* vetuſto *Epigrammatario,* & aliis noſtræ Nationis Auctoribus.

QVARTO

QVARTO
Kal. Nouembris.
DIES XXIX.

A. Vianæ *in* Gallæcia Hiſpaniæ *prope* Tudem SS. Maximiliani, & Valentini *Martyrum; qui poſt crebras carceris, & cruciatuum anguſtias, propter fidem Chriſti conſtanter confeſſam, inclyto* Confeſſorum *titulo liberi perua ſerunt; & poſtmodum glorioſo nomine* Martyrum *in pace quieſcentes, gloriam promeruerunt æternam.*

B. *In Oppido* Torexon de Velaſco *Toletanæ diæceſis,* Depoſitio *ſacrorum pignorum* S. Feliciani *Martyris, Romæ paſſi. Cuius ſacra lipſana in Monaſterio Fratrum SSS. Trinitatis Excalceatorum, honorifice requieſcunt, & cultu debito venerantur.*

NOTÆ.

Sancti Maximilianvs, & Valentinvs *Confeſſores Vianenſes in Hiſpania.*] Inter cæteros Diuos quos L. *Flauius Dexter* in ſuis fragmentis omnimodæ Hiſtoriæ nobis venerandos reliquit, ſic de iſtis *Ann.* 424.*n.*4. loquitur: *Prope* Tudem *in* Gallæcia, *in Oppido* Vianenſi SS. *Pontifices* Maximilianvs, & Valentinvs *Confeſſores clarent.* Quo loco F. Franciſcus Biuarius *d. n.* 4.*fol.*444. aſſerit iſtorum Sanctorum in Romano Martyrologio ad hunc diem agi feſtum; & proſequitur: *In Romano* Maximilianvs *vocatur Martyr,* Valentinvs *verò Confeſſor; quod eo ſenſu accipiendum eſt, quo* Confeſſoris *titulus ijs duntaxat qui martyrium inceperant, & coram Iudice Chriſti fidem confeſſi fuerant, dabatur: Nunc verò Beatiſſimi* Duo *Epiſcopi* Vianæ *præclare à Vandalis inquiſiti ſunt de Fide.* Ioannes vero Molanus in *Addit. ad Vſuard. h. d. fol* 182. aliter topotheſiam horum Sanctorum ſcribit, ſequenti ſerie: *In ciuitate* Pataüienſi, *triumphus Sanctorum Epiſcoporum* Maximiliani *Martyris*, & Valentini *Confeſſoris.* Aſt Baronius in *Romano Martyrologio, h. d. fol.* 669. omiſſo loco, & ſitu, ex *Veteribus MSS.* ſic elogium compaginat: *Eodem die Sanctorum Epiſcoporum* Maximiliani *Martyris*, & Valentini *Confeſſoris.* Cui adhærent Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 177. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 232. Denique Philippus Ferrarius

An Hiſpani?

An Pataüini.

rarius in *Catalog. SS. Ital. fol.* 679 à quo incipit enumerare Diuos Italiæ, vſque ad *fol.* 681. de illis altum ſilentium. Sed enim in *Topograph SS. verb.* Pataulum *fol.* 97. cuiusdam MAXIMIANI Epiſcopi, & Mart. ſub die VIII. *Octobris* meminit; & in eadem *Topograph. SS. verb.* Pataulum *alterum d. f.* 97. quæ vrbs in *Germania* Epiſcopalis conſpicitur, & vulgo dicitur *Paſſaum* alterius ſocij VALENTINI meminit, *die IV. Aug.* hacce periodo: VALENTINVS *Epiſcopus, S. Corbiniani Epiſcopi Friſingenſis ſynchronos, obijt in CaſtroMagienſi, Anno Domini* M. C. XX. Patauiam *relatus.* Hinc

Confuſio Scriptorū. elicies, quantum confuſionis in hiſce Neothericorum opinationibus inueniatur. Molanus apud *Patauium Italiæ* triumphaſſe contendit. *Ferrarius* apud eandem vrbem, Martyrem coronam percepiſſe, confeſſorem apud *Patauium Germaniæ* in pace quieuiſſe proclamat. Cardinalis S. Neræi vtrumque abſque contignatione loci, & ſitus, aut agonis, aut obitus, eorum memoriam recenſet. Ergo quid tenendum, cum omnia ſic turbata conſpicimus? Sed ſi Apoſtolus, vnumquemque abundare in ſenſu ſuo permittit, Noſtrum Clariſſimum Virum *Flauium Dextrum*

Fuiſſe Hiſpanos. probatur. inſequi compellimur, Sanctoſque Epiſcopos apud *Hiſpaniam* in vrbe VIANA, olim *Gallaciæ*, nunc *Portugalliæ*, diœceſis *Braccarenſis*, occubuiſſe, non in ipſo agonis ſtadio, ſed perpeſſis pro Chriſti confeſſione cruciatibus, è carcere ſolutis; quos ſtylus Eccleſiæ *Confeſſores* nuncupabat, vt D. Rodericus de Acuña *Hiſtor. Bracarenſ. Tom.* 1. *p.* 1. *c.* 60. *fol.* 261. recenſet, qui vt ſuæ diœceſis Diuos amplectitur. Valde miror ſolertiam *D. Prudentij Sandoualij* Epiſcopi *Tudenſis* qui cum ſcriberet *Hiſtoriam Tudenſem*, & paſſim *Dextri* clauſulas exprimeret, horum

Cuius ſedis Epiſcopi? Sanctorum Præſulum memoriam, & nomina penitus omiſerit; cùm reuerâ, tempore tranſitus eorum, VIANA ſub *Tudenſi* Pontifice iaceret. Sed cuius ſedis ij Noſtri Confeſſores, Antiſtites fuerint, non exprimit *Dexter*, nec cæteri Martyrologi; D. Rodericus de Acuña ſupra *d. c.* 60. *n.* 2. eos fuiſſe Epiſcopos eiuſdem VIANENSIS vrbis ſuſpicatur. & vt hoc probet ſe refert *ad c.* 37. *fol.* 153. *n.* 1. quo aſſerit ciuitatem huiuſmodi fuiſſe Epiſcopalem ad Annum vſque DC. X. quo vnitam fuiſſe refert *Tudenſi* diœceſi. Et licet huius ſententiæ patronum neminem conſignet; en tibi do S. M. Maximum in *Chron. Ann.* 611 hæc verba referentem: *Epiſcopatus* Vianenſis *in* Gallæcia *reducitur ad* Tudenſem. Quo loco videſis Franciſcum Biuarium in *Not. ad Maxim. d. Ann.* 611. *fol.* 717. cui

A quibus excruciati? lubens adhæreo, & quòd SS. Præſules ab *Vuandalis* excruciati, diuerſis temporibus *Confeſſorum* titulum promeruere. Eorum ACTA prorſus periere, ideò hiſce

B. notationibus contenti, ad vlteriora pergimus.

S. FELICIANVS *Martyr Romanus.*] Nouem huius nominis Martyres in *Romano*

Quot Martyres Feliciani? *Martyrologio* reperimus, I. Epiſc. *Fulginatenſis* XXIV. Ianuar II. Martyr cum *Philippiano* & alijs in *Africa*, XXX. Ianuar III. Martyr *Romanus* cum *Fortunato*, II. Feb. IV. etiam *Romanus* cum *Prima*. IX. Iunij V. Miles & Martyr *Maſſilienſis* cum Victore, XXI. Iulij VI. Epiſcopus & Martyr *Mindenſis*, XX. Octobris. VII. Martyr *Lucaniæ* cum Hyacintho. XXIX. Octob. VIII. Martyr *Rauẽnæ* cum Valẽtino XI Nouemb. IX. Martyr *Viennenſis* cum Seuerino. XIX Nouembris Quorum, tantùm Romani

Romanorū lipſana quibus in locis condita? Martyres fuere III. cum Fortunato, & IV. cum primo: Nullus igitur eorum Noſtras aduentare potuit, cùm conſtet, FELICIANVM ſocium Fortunati II. Februarij, conditum eſſe, & cultum *Placentiæ Hiſpaniæ*, vt diximus ſupra *Tom.* 1. *Die II. Februar. fol.* 35. & alterum FELICIANVM ſocium *Primi*, cuius anamneſis eſt IX. Iunij, ſi Cæſari Baronio credimus in *Not. Martyrolog. Roman. d. Die IX. Iun. fol.* 355. *lit A.* tranſlatum fuiſſe apparet, ex via Nomentana in vrbem, & Baſilica S. Stephani Protho-Martyris conditum. Si verò Philippo Ferrario in *Catalog. SS. Ital. d. Die IX. Iun. fol.* 351 adhæremus, aliquot loca vbi huius S. FELICIANI Martyris cum Primo ſocio lipſana exiſtere recenſet: ſcilicet *Legianam* Oppidum Diœceſis *Mediolanenſis* ex Galeſinio; Ticinum in cœnobio Sanctimonialium S. Agathæ, ex antiqua Inſcriptione, & traditione; &

Felicianus alter Romanus. denique *Quadringentum* pagum in agro Alexandrino. Quibus rationibus cognitis, nequaquam illorum pignora *Hiſpanias* deuenire potuerunt: & cum conſtet ex Diplomate ſuperius recenſito Tom. 1. & 2. vbi ad longum.

TERTIO

TERTIO
Kal. Nouembris.
DIES XXX.

A. TINGI *in* Mauritania S. MARCELLI *Centurionis Hiſpani, qui cum pro Chriſti nomine militiam reſpuiſſet, & Populi Romani vexilla deſeruiſſet, à ſatellitibus tentus, & iudici oblatus, conſtanter fidem coram Tribuno defenſauit, ſed catenis, & ferro onuſtus ex* Hiſpania Tingim *dimiſſus, & iterùm fidem coram Præſide confeſſus, ad martyrium Martyr, Pater Martyrum euolauit.*

B. LEGIONE Septimâ Geminâ *in Hiſpania Citeriori Sanctorum* CLAVDII, LVPERTII, & VICTORICI *Militum Martyrum, & SS.* Marcelli *Centurionis, &* Nonnæ *filiorum, qui fidem Catholicam, quam à ſanctiſſimis parentibus acceperant, cùm fideliter retinerent, acerbiſſimis excruciati verberibus, gladio iugulati, cælos inclyti Martyres conſcendêre.*

C. TOLETI Hiſpaniæ *in Eccleſia Matrice feſtiuitas Commemorationis* VICTORIÆ, *quam appellitant de* BENAMARIN, *vbi* Alphonſus *huius nominis XI.* Caſtellæ, & Legionis *Rex Catholicus de Sarracenis triumphauit, prope* Tarteſſum, *ſeu* Tariſam, *Anno Domini M.CCC.XL.*

NOTÆ.

SANCTVS MARCELLVS *Centurio Martyr Hiſpanus.*] Celebris eſt apud Noſtros huius S. Centurionis memoria, & ob eius illuſtrem fidei conſtantiam, & martyrij coronam; & ob educationem *Duodecim* eius filiorum, quos etiam *Hiſpania* propter Chriſti confeſſionem vidit agonibus laureatos, & plures Eccleſiæ eorum ſacris pignoribus ditatæ, tàm patris, quàm filiorum feſtiuitates honorifice colunt. Hinc S. MARCELLI nomen apud Bedam, Vſuardum, & Adonem; à quibus Martyro- *Martyrologia.*

 logium

logium Romanum Baronij *h. d fol* 670. hoc elogio: Tingi in *Mauritania paſſio* S. Marcelli *Centurionis, qui capitis abſciſſione martyrium compleuit ſub* Agricolao, *agente vices Præfecti Prætorio.* Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellon. fol.* 177. *col.* 2. Ioannes Lupus in *Luſiton. fol.* 232. *col.* 2. Ieronymus dela Higuera in *MSS. Hiſpan fol.* 57. Conſtantius Felicius in *Ital. fol.* 156. *p.* 2. Petrus Galeſinius in *General. fol.* 149. *col* 2. & cæteri recentiores. De eo Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. Ann.* 298. *n.* 131. *fol.* 36. Petrus Equilinus in *Catolog. SS. lib.* 9. *c.* 124. Petrus Cabiloneñſis in *Topograph. SS. verb.* Tingis *fol.* 114. Marineus Siculus de *Reb. Hiſpan. lib.* 5. *fol.* 98. Ioannes Vaſſeus in *Chron. Hiſpan. Ann.* 306. *fol.* 134. Ludouicus Nonius in *Hiſpan. Deſcrip. c.* 57. Petrus Antonius Beuter *Hiſtor. Valent. lib.* 1. *c.* 25. Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 10. *c.* 19. Stephanus Garibay in *Compend. Hiſtorial. lib.* 7. *c* 45. D Franciſcus de Padilla *Hiſtor. Eccleſ. Hiſpan. Tom.* 1. *Cent.* 3. *c.* 23. Ioannes Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib.* 1. *c.* 22. D. Prudentius Sandoual *Hiſtar. Alfans. VII. fol.* 191 F. Athanaſius de Lobera *Hiſtor. Legionens.* 2. *p. c.* 23. *fol.* 266. Ioannes Mariana *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 4. *c.* 12. Barnabas Moreno *Hiſtor. Emeritens. lib.* 2. *c.* 5. P. Martinus de Roa *Hiſtor. Aſtigitan lib* 1. *c.* 7. *fol.* 34. D. Paulus de Spinoſa *Hiſtor. Hiſpal. lib.* 2. *c.* 9. Rodericus Caro in *Corograph. Conuent. Hiſpalenſ. lib.* 3. *c.* 23. Cardinalis Cæſar Baronius *Annal. Eccleſ. Tom.* 2. *Ann.* 298. *n.* 1. 4. *& ſeqq.* Thomas Truxillo in *Theſaur. Concionator. Tom.* 2. *fol.* 1890. P. Antonius Quintana-Dueñas *Hiſtor. SS. Hiſpalens. fol.* 266. D. Martinus de Anaya in *Apolog. SS. Hiſpalenſ* 3. *p.* §. 1. *fol.* 15. F. Franciſcus Biuarius in *Not. ad Dextr. in Chron. Ann.* 298. *fol.* 314. & alij plures. Eius officium celebre in fere omnibus *Hiſpaniarum* Eccleſijs, vt ex earum *Breuiarijs* deſumitur, quorum primas ferat *Toletanum Muzorabicum*, vbi ſacer *Hymnus* legitur, quem poſtea dabimus; aliud *Toletanum* D. Petri Gonzalez de Mendoza vitellinis pellibus exaratum, apud me; aliud etiam *Toletanum* D. Gaſparis de Quiroga; Salmantinum, Placentinum, Hiſpalenſe, Segobienſe, Palentinum, Pampilonenſe. & fere XXXIV. alia quæ in mea *Bibliotheca* adſeruantur. E quibus Alfonſus Villegas in *Flor SS. Tom.* 2. *fol.* 246. Baſilius Santorus *Tom.* 2. *f.* 267. licet eius feſtum cõſignet Die præcedenti, motus ex MSS. Legendarijs vetuſtiſſimis S. E. *Calagurritana.* Laurẽtius Surius in *Act. SS. Tom.* 5. *f.* 399. P. Petrus de Ribadeneyra ex tranſlatione Iacobi Caniſij. *Tom.* 2. *fol.* 320. *col.* 2 Zacharias Lipeloo ex recenſione Cornelij Graſij Carthuſiani *Tom.* 4. *fol.* 344. & alij Florum SS. Scriptores, apud quos Acta eius diminuta, & conciſſa; eadem integra, & genuina ſubiungere non grauabimur, ex Tribus Legendarijs MSS. *Auſturicenſi, Segobienſi,* & *Toletano* Montis Syon, & *Iuliano* edito, extracta.

Scriptores. *Breuiaria.*

ACTA S. MARCELLI CENTVRIONIS, Martyris Tingitani in Mauritania, origine verò Hiſpani, ex Iuliano, & Tribus MSS. Legendariis vetuſtiſſimis SSS. Eccleſiarum Aſturicenſis, Segobienſis, & Montis-Syon.

Origo. Publius Ælius Marcellus *origine* Hiſpanus, *ex* Arſatia *vrbe* Hiſpaniæ *oriundus, qui ex genere* Priſci Neratij Marcelli, *Tribuni* Legionis Septimæ Geminæ, *qui* Sublantiam *antiquiſſimam vrbem tempore* Trajani *ſolo æquauerat, & nouam vrbem quam* Legionem Septimam Geminam, *à ſua* Legionis *vocabulo nuncupauit, erexerat, exortus, parentem in bello ſecutus, vt inſignia militaria nobiliora promereretur,* Legionem *perexit. Ibidem cùm iam ſub ſignis Romanis, & Aquilis militaret,* Nonam *nobiliſſimam virginem vxorem duxit, è qua* Claudium Lupercium, Victoricum, Emetherium, Celedonium, Seruandum, Germanum, Aciſclum, Fauſtum, Ianuarium, Martialem. *&* Victoriam *filios ſuſcepit, qui poſtea parentis veſtigia ſecuti, omnes mili-*

Vxor eius, & filij.

tes,

tes, deinde Martyres effecti ſunt. Igitur cùm apud Legionem præſidiarium militem ageret, ad Centurionis gradum eius ſtrenuitate depoſcente peruenit, tempore quo Decentius ſanctiſſimus Legionenſis ſedis Epiſcopus, populum Chriſti ſalutaribus pabulis agoniſta ſtrenuus alebat. Tanti viri cùm aliquando MARCELLVS doctrinā, & vita ſanctitudinem auſcultaret, audiendi eum deſiderio incenſus; noctu, & ſine teſtibus S. Præſulem in propriam domum deuenire, precibus flagitauit: qui Centurionis votum explere deſiderans, & Dei præmonitione protractus, domum ingreſſus, fidem omnibus in domo commorantibus patefecit, Chriſtique Euangelium aperuit, tantā locutionis vi, vt antequàm ex domo recederet, MARCELLVM, Nonam vxorem, & liberos omnes aquis ablueret ſalutaribus. Quarum itaquè rore perfuſi, adeo fidem ſuſceptā viriliter defenſarunt Centurio beatus, vxor, & filij, quòd vitam ſtrenui pro eius defenſione dedere. Parentis hæc, vt ex Hiſtoriis colligitur martyrij relatio depromitur. Illo igitur tempore, quo Fortunatus Præſes prouinciæ Legionenſis cohortes illius regionis regebat, ab Agricolao Præfecto Prætorio, qui Mauritaniam cum Hiſpaniarum & Galliarum prouincijs moderabatur, conſtitutus, Natalem diem Imperatorum Diocletiani, & Maximiani, qui tunc adueniebat, celebrare ſolemni ſacrificiorum omnium multitudine, & apparatu conſtituit; & vt omnibus innoteſceret, per vrbis, & regionis angulos feſtum publicare præcepit, quo adueniente, ciuitas aduenientium accolarum turbis repleta, confuſis vocibus, & plauſu reſonabat. Tunc Beatiſſimus MARCELLVS tantam epulantium, & ſacrificulorum inſaniam deteſtatus, & illa conuiuia profana reputans, reiecto cingulo militari coram ſignis Legionis, quæ tunc aderant, clarâ voce teſtatus eſt, dicens: Ieſu-Chriſto Regi æterno milito. Abiecitque vitem, & arma, & addidit: Ex hoc militare Imperatoribus veſtris deſiſto, & Deos veſtros ligneos, & lapideos contemno, quæ ſunt idola ſurda, & muta. Si talis eſt conditio militantium, vt Diis, & Imperatoribus ſacra facere compellantur: ecce projicio vitem, & cingulum, renuntio ſignis, & Aquilis, & militare recuſo. Stupefacti ſunt autem milites talia audientes tenuerúntque eum, & nuntiauerunt Anaſtaſio Fortunato Præſidi Legionis, qui iuſsit eum conijci in carcerem. Finitis autem epulis, & ſacrificiis peractis, reſidens in Conſiſtorio Præſes, MARCELLVM Centurionem introduci præcepit. Introductoquè, Anaſtaſius Fortunatus Præſes dixit: Quid tibi viſum eſt, vt contra diſciplinam militarem te diſcingeres, & baltheum, ac vitem projiceres? MARCELLVS reſpondit: Iam Die XII. Kalendarum Auguſtarum apud ſigna Legionis iſtius, quando diem feſtum Imperatorum celebraſtis, publicè clarâ voce reſpondi, me Chriſtianum eſſe, ſacramento hinc militare non poſſe, niſi Ieſu Chriſto, Filio Dei Patris Omnipotentis. Anaſtaſius Fortunatus Præſes dixit. Temeritatem tuam diſſimulare non poſſum, & ideo perferam Imperatoribus, & Cæſari ipſi. Sanus tranſmitteris ad Dominum meum Aurelianum Agricolaum, agentem vicem Præfectorũ Prætorio. Cui S. Centurio: Vbicumque fuero, hanc confeſſionem intueberis, & à Chriſto meo adiuuabor. Tunc Fortatus Præſes MARCELLVM ſub fida cuſtodia, catenarum nexibus inuolutum, in Mauritaniam Tingitanam, ad Aurelianum miſit. Die III. Kalendarum Nouembrium, in Ciuitatem Tingitanam introducto MARCELLO, Centurione, vnus ex Nuntiis dixit Agricolao Præfecto: Anaſtaſius Fortunatus Præſes Legionis, hunc hominem nomine MARCELLVM, ex Centurionibus vnum, ad tuam poteſtatem vinctum tranſmittit; hancque Epiſtolam, in qua cauſa, & euentus continetur. Agricolaus dixit: Illicò recitetur. Tunc quidem ex officialibus chartulam referans, alta voce perlegit:

Conuerſio.

Natalitia Impp. celebres.

Marcelli conſtantiſs confeſſio.

Capitur, & Præſidis conſpectui ducitur.

Tingim Mauritaniam mittitur.

Ana

ANASTASIVS FORTVNATVS Præſes Legionis Trajanicæ D.S. Aureliano Agricolao Mauritaniæ, Hiſpaniæ, & Galliæ Præſ. Præt.

Epiſtola Fortunati ad Agricolaum.

Miles hic nomine MARCELLVS, ordine Centurio, relicto cingulo militari, Chriſtianum ſe eſſe teſtatus coram omni populo, in Deos, & Cæſares multa blaſphema locutus eſt; ideoque eum ad te direximus, vt quod ex eodem Claritas tua ſauxerit, iubeas obſeruari. Vale.

RECENSITIS *itaque literis, Agricolaus dixit:* Locutus ſum. *Agricolaus reſpondit*: Quo furore accenſus es, vt projiceres ſacramenta, & talia loquereris? *Centurio dixit:* Furor nullus eſt, in eis qui timent Dominum. *Agricolaus dixit*: Singula hæc locutus es, quæ in actis Præſidialibus continentur? MARCELLVS *dixit:* Locutus ſum. *Agricolaus dixit*: Projeciſti arma? *Martyr reſpondit*: Projeci: Non enim oportet Chriſtianum hominem moleſtiis ſecularibus militare, qui Chriſto militat. *Agricolaus dixit*: Ita ſe habent facta MARCELLI, vt hæc diſciplinâ debeant vindicari. *Atque ita* Agricolaus *in* MARCELLVM *Centurionem hanc ſententiam dictauit*: In MARCELLVM, qui Centurio ordinarius militabat: qui abiecto publicè ſacramento, cingulum depoſuiſſe, Deos, & Cæſares blaſphemaſſe, ſe dixit, & inſuper apud acta Tribuni alia verba furore plena depoſuit, animaduerti placet capitis obtruncatione. *Tunc ſatellites Martyrem deferentes, vt capite plecterent, dixit Agricolaus.* Nec tibi Deus benefaciat. *Sic enim decebat Martyrem ex hoc mundo diſcedere. Igitur ad locum ſupplicij productus, capite caſus pro nomine D. N. Ieſu Chriſti occubuit* III. Kalendas Nouembris *Anno Domini* CC. XCVIII. Cuius Corpus *aliquot* Chriſtiani *noctu colligentes, & aromatibus condientes, honorificè tumularunt. Quod poſtmodùm* Die XXX. Martij. *Anno Domini* M. CCCC. XCIII. *regnantibus* Ferdinando, *&* Eliſabeth, *Catholicis Hiſpaniæ Regibus, operâ, & curâ* Iſtæ *Presbyteri*, Tingi Legionem *vrbem translatum, atque in primaria eius ciuitatis Eccleſia Parochiali, quæ nomen ab eius Martyris nomine obtinet, ad Aram Maiorem in arcula deaurata affabrè facta depoſitum eſt, multis interuenientibus miraculorum ſignis, & Regis Catholici præſentiâ, actum* Tranſlationis *cum Proceribus, & Regni Dynaſtis auctorante; ad gloriam, & honorem Dei Omnipotentis, qui in ſecula regnat. Amen.*

Sententia capitalis Agricolai.

Coronatur, & ſepelitur.

Transfertur.

ACTA hæc integra, & genuina elucidare opus erit, quia plura habent illuſtratione digniſſima, quæ vt commodiùs exequamur, per articulos procedemus. Sit PRIMVS circa nomen S. Centurionis, educationem, & conuerſionem. Omnia, vt ſuperius à Nobis ſcripta ſunt, refert Iulianus in *Chron. d. Ann.* 298. *n.* 131. *fol.* 36. his verbis: PVBLICVS ÆLIVS MARCELLVS, *Aſtenſis Bæticus, qui prius fuerat Auguſtalis, & primipilus Legionis Septimæ. Piæ, Felicis, poſt verò prædicationem.* Decentij, *ſanctiſſimi Pontificis* Legionenſis, *ad fidem conuerſus, & Centurio cum vxore, filiiſque Duodecim, Chriſto credidit.* Conueniunt P. Martinus, de Roa. *Hiſtor. Aſtigitan. lib.* 1. *c.* 7. *fol.* 34. Quintana-Dueñas *Hiſtor. SS. Hiſpalenſ. d. fol.* 266. Spinoſa, Caro, & cæteri Hiſpalenſis Eccleſiæ Scriptores.

Nomen, & conuerſio probatur.

SECVNDVS ſit circa VRBIS, quâ originem traxit, verum nomen. In huius rei illuſtrationem, plura à pluribus, ſine delectu, ſcripta conſpicimus, quæ breuiter referemus, & demum noſtram ſententiam ſubiungemus. PRIMA igitur opinatio Noſtratum, & antiquis temporibus validior; aſſerit; S. Martyrem ex *Legione* vrbe Hiſpaniæ progenitum fuiſſe: hanc ſententiam tuentur Rex Alphonſus Sapiens in *Chron. General. Hiſpan.* 1. *p. c.* 141. Ioannes Vaſſeus in *Chron.*

Nomen vrbis è qua originem traxit?

I. Opinio.

Hiſpan.

Hiſpan. Ann. 306. Stephanus Garibayus in *Compend. Hiſtorial. lib.* 7. *c.* 45. Cardinalis Cæſar Baronius *d. Tom.* 2. *Ann.* 298 *n.* 4. F. Athanaſius Lobera *Hiſtor. Legionenſ. d.* 2. *p. c* 22. *f.* 263. *col.* 2. & ferè omnes mediæ ætatis, & alterius præcedentis ſeculi Scriptores SECVNDA eſt deducta ex textu relato Iuliani, *d. n.* 131. quô S. Marcellus vocatur *Aſtenſis Bæticus*, Hinc recentiores Scriptores, cum eſſe origine *Aſtenſem* proclamant, ſcilicet oriundum *Aſtæ* vrbis, quam hodie *Xerez* vocamus, diœceſis Hiſpalenſis. Huius partes tenuere Rodericus Caro in *Corograph. Conuent. Hiſpalenſ. lib.* 3. *c.* 23. D. Paulus Spinoſa *Hiſtor. Hiſpalenſ. lib.* 2. *c.* 9. Quintana-Dueñas *Hiſtor. SS. Hiſpalenſ. d. f.* 266. P. Martinus de Roa *Hiſtor. Aſtigitan. d. c.* 7 *fol.* 34. TERTIA deducitur ex *Apolog. D. Martin. de Anaya.* 3. *p.* §. 1. *f.* 15. vbi poſtquam præcedentium Auctorum, qui *Aſtam* Bæticæ vrbem, patriam S. Centurionis aſſeruere, incuriam propalaſſet, eoſque erroris lapſu præcipites oſtendiſſet, originem apud *Aſtapam Bætica* S. Martyri deduxit. Eius motiuum extrahit ex verbis illis Iuliani: *Aſtenſis Bæticus*: iunctis Sanctoralium, & Breuiariorum vetuſtiorum clauſulis vbi legitur: *origine vrbis Aſtaſia*: quæ *Aſtæ* conuenire non valent, ideoque legendum in Iuliano: *Aſtapenſis Bæticus*, & in Breuiariis, & Legendariis ſimiliter: *origine vrbis Aſtapæ* QVARTA refertur in Diſſertatione *D. Petri Boan*, quam infra *Tom* 6. *Die XXVII. Nouembris* integram dabimus; eamque refert R. P. F. Philippus de la Gandara in *Hiſtor. Gallæc. Tom.* 1. *Ann* 298. vbi veram patriam S. MARCELLI Centurionis eſſe ARSACIAM vrbem *Gallæciæ* affirmat, eamquè hodie in paruum oppidum eſſe redactam. Hincque in Breuiariis, & Sanctoralibus vetuſtis, reponendum eſſe loco ASTASIÆ, verbum ARSACIÆ, quod opportuniùs veræ lectioni conſonat. Additque, *Ambroſium Morales* & cæteros Scriptores, qui de identitate vrbis ASTASIÆ dubitauere, hallucinaſſe prorſus vocabulo ASTASIÆ: qui ſi legerent ARSACIÆ, vrbem in *Gallæcia* comperirent, vbi rudera antiquæ vrbis, cum Inſcriptionibus Romanis paſſim inueniuntur, inter quas, ſequentem enumerat:

II. Opinio.

III. Opinio.

IV. Opinio.

CLAVDIÆ. MARCELLINÆ F. DIVI
CLAVD. AVG.
CIVITAS. MAIOR. ARSACENS. VLT.
GALLECIÆ.

In alio etiam marmore inter parietinarum aggeres conſpicitur quoque ſequens *Dedicatio* literis Romanis exarata, licet aut temporum labilitate corroſa, aut ruſticorum ligone fœdata; nam literarum ſtruem in aliquibus deficere, ad oculum patet.

CIVITAS. ET. MVNICIPIVM:::::
ARSACENS. P. G. H. VLT.
CLAVD:::: MARCELLO. F. CLAVD:::::
MARII. V. CONS. D. D.

Sed quia in eius rei probationem multa inferius *d. Tom.* 6. *Die XXVII. Nouembr. lit. A.* dicturi ſumus, Deo annuente, ideo, ne eadem tranſcribamus, Lectorem in eum locum mittimus. Quatenus ad noſtram ſententiam attinet, proculdubio huic vltimæ opinioni adhæreo, quam probabiliorem, ex Inſcriptionum ſuffragiis validioribus auſculto, maximè interuenientibus auctoritatibus, infra, ex aliis Inſcriptionibus, & *Seruandi* Epiſcopi *Aurienſis*, qui vixit tempore *Roderici* Gothorum Regis, clauſulis, in *Hiſtor. Hiſpan. Excid* quam MS. habemus, eamque exſcribendam pluribus amicis dedimus, & nos ab amico *D. Ioſepho Pellizer* Antiquitatum Hiſpaniæ doctiſſimo inueſtigatore ſuſcepimus.

Probatur Quarta Opinio.

TERTIVS articulus, circa cultum S. MARCELLI Noſtri apud *Hiſpanos* celebrem: quem tempore Gothorum officio proprio S. E. *Toletana* hoc Hymno ſacro coluit:

Cultus in Hiſpania celebris.

Martyris

Martyris feſtum rutilat, Beati
Ecce MARCELLI *: Populi venite,*
Carminis Deo reſonemus hymnum
Voce ſub vnâ.
Mores doces ciues, populos ſequaces,
Indui Chriſtum, fugere caduca,
Spiritus probra ſtudio domare
Tempore toto.
Abnuit pompas, refugit honores,
Atque dùm miles haberetur atrox
Cominus ſpernit manibus habita
Regia iuſſa.
Arripit mentis gladium, dicato
Munere pollens, Domini Tonantis
Terrea tranat, celeri volatu
Omnia vincens.
Rite compunctus animum perarmat,
Spiritu doctus ſupera prophanum
Iudicem; verbis placidus cruorem
Fundere glicens.
Rectus ab hinc famulus Tonantis,
Mentis inſiſtit precibus vigore:
Nouit & vota Dominus & reddit
Mente potenti.
Celſus honores, & opes fugaces
Spernit, effulgens animi nitore,
Votaque Chriſto celebrans, retentat
Pectore grates.
Cœlica mente, religione malens
Fieri ciuem, dicat hîc ſe totum
Æthere Tonanti, iugiter manenti
Omne per æuum.
Ecce qui iuſſus patriam tueri,
Arma proiecit,, Domini ſe ſeruum
Gliſcit, æterni reſonans dicata
Carmina Chriſto.
Exinde exclamat rabidus Tyrannus:
Iſte MARCELLVS *mea qui præcepta*
Temnit, & arma putat abneganda
Morti ne detur?

Læta

Læta MARCELLI *famuli Beati*
Inde vox cœpit reſonare Chriſtum ;
Et bene truci veniat vt ipſi
Præſidi poſcit.
Laus eius non eſt, quæriturque verbis,
Martyr reſonat merito cruoris,
Sermo nil poteſt, animus rependat
Munera laudis.
Licet hic ſenſus maneat acutus
Menti, & vigor habeatur omnis,
Quod tamen Sanctis datur in futuro
Tempore munus,
Loqui nec vllus valet vnquam homo
Carne veſtitus fragile, beandus
Clauſtra cùm carnis liquerit, reſurgens
Iudice Chriſto.
Vocibus ergo placidis rogamus,
Te Deus, omnes, humilique mente,
Dones vt defunctis requiem miſertus,
Gaudia viuis.
Vt ſine culpa famuli, Beati
Feſta MARCELLI *celebremus, vnà*
Teque laudemus pariter per æuum
Dulcibus Hymnis.
Sic tua plebi veniam canenti
Proroga, vt noſtra ſcelera dimittas
Teſtis, & prece reſeres MARCELLI
Abdita cœli.
Sit honor vnà Pater Alme ſemper,
Et tibi Chriſto, pariterque dona,
Cuncta qui cingis Deus vnus extans
Secula ſeclûm, Amen.

Etiam in *Miſſali Iſidoriano* adeſt huius S. Martyris *Miſſa*, & in alijs Sanctarum Eccleſiarum *Hiſpaniæ Miſſalibus*, quorum ecphraſim hic referre prolixum.

QVARTVS articulus, circa *Tranſlationem* ſacrorum pignorum Noſtri Beatiſſimi Centurionis *Tingi Legionem*: Quæ effecta fuit *Die* XXX. *Martij*, Anno Domini M. CCCC. XCIII. operâ *Iſla* eiuiuſdem Presbyteri *Legionenſis*, qui *Mauritaniam* zelo deuotionis profectus, multis periculis extantlatis, tandem ſacra B. Martyris lipſana obtinuit, collegit, *Legionem* adſportauit, quâ honorifice recepta fuere, præſente glorioſiſſimo *Ferdinando* Rege Catholico, vt ex Scriptura de hac *Tranſlatione* confecta, patet, quam F. Athanaſius Lobera *Hiſtor. Legionenſ.* 2. *p. c.* 23. *fol.* 270. refert, cuius ecphraſin, quia patrio ſermone conſpicimus, hic inſerere neglexims. Cætera communia ſunt.

Tranſlationis relatio probatur.

Martyrologia.

B. SS. CLAVDIVS, LVPERCVS, & VICTORICVS *Martyres Legionenſes.*] Omnes hi SS. Martyres, filij *S. Marcelli* Centurionis, de quo in præcedenti *Notatione* egimus, fuere: Quorum paſſionis memoriam repetit Romanum Martyrologium Baronij *h. d. fol.* 670. ſequenti elogio: LEGIONE in Hiſpania *Sanctorum Martyrum* CLAVDII, LVPERCI, & VICTORICI, *filiorum* S. Marcelli *Centurionis: Qui in perſecutione Diocletiani, & Maximiani, ſub Diogeniano Præſide iuſſi ſunt decollari.* Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 177. *col.* 2. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 231. *col.* 2. Ieronymus de la Higuera in *Hiſpan. MS. fol.* 57. Philippus Ferrarius in *Topograph. SS. verb.* Legio. *fol.* 66. *col.* 2. De his etiam ſcripſere Vaſſeus in *Chron. Ann.* 306. Marineus Siculus *de Reb. Hiſpan. lib.* 5.

Scriptores.

Thomas Truxillo in *Theſaur. Concionator. Tom.* 2. 1890. Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 10. *c.* 19. Ludouicus Nonius in *Deſcript. Hiſpan. c.* 57. Stephanus Garibay in *Compend. Hiſtorial. lib.* 7. *c.* 45. Ioannes Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib.* 1. *c.* 23. *fol.* 42. Ioannes Mariana *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 4. *c.* 12. D. Franciſcus Padilla *Hiſtor. Eccleſ. Hiſpan. Tom.* 1. *Cent.* 3. *c.* 23. F. Athanaſius de Lobera *Hiſtor. Legionenſ.* 2. *p. c.* 24. *fol.* 273. Franciſcus Biuarius in *Not. ad Dextr. in Chron. Ann.* 298. *fol.* 314. & quotquot de *S. Marcello* parente ſcripſere. ACTA eorum Alfonſus Villegas, & P. Petrus de Ribadeneyra, ex *Breuiarijs* Hiſpaniæ antiquis recenſent, quæ & Nos abs eiſdem compulſabimus.

ACTA SS. CLAVDII, LVPERCI, & Victorici Fratrum-germanorum, Martyrum Legionenſium, ex Breuiarijs.

Origo, & parentes.

CLAVDIVS, LVPERCVS, & VICTORICVS *fratres origine* Hiſpani, *apud vrbem* Legionem Septimam Geminam *Citerioris* Hiſpaniæ, *ex* Marcello *Centurione*, & Nona *nobiliſſima fæmina, eius coniuge, parentibus geniti, ad fidei Chriſti confeſſionem venêre, eo tempore, quo*

Eorum conuerſio.

Decentius illius vrbis Epiſcopus eorum parentes, & cæteros fratres ſacro fontis baptiſmate lauit. Qui poſtea per martyrium ſublato Patre, iidem, cæteris fratribus per diuerſas Hiſpaniæ *partes militantibus, cum ſanctiſſima Matre vitam exercitiis ſpiritualibus Angelicam agebant. Cùm ecce* Diogenianus, *qui* Fortunato *ſucceſſerat, Prouinciæ* Galleciæ *Præfecti titulo decoratus* Legionem *vrbem ingreſſus eſt. Cui protinùs nuntiatum*

Diogenianus Præfectus populum congregat.

eſt, CLAVDIVM, LVPERCVM, & VICTORICVM, *vnum Deum colere, & in ſimilitudinem Trium Puerorum Babyloniæ, Tres Viros in trinitate poſitos eſſe, ita vt Deo, pluſquam hominibus vellent placere. Tunc hæc audiens Præfectus, populum congregare præcepit, & multitudine circunſtante, hæc ad eam verba direxit:* Audio inter vos eſſe viros, qui ſibi aſſumunt aliud, quàm præcepta Deorum noſtrorum, & iuſſa Imperatorum præcipere conſueuerunt. Hos præcipio, vt mihi, ſi iſta agũt, per officium auditorum præſentetis. *Sed quia erat ſæuus Præfectus omnes continuerunt, ita vt nihil auderent reſpondere; & ait ad eos Præfectus:* Nunquid & vos cum eis in vno manetis propoſito? *Tunc* CLAVDIVS, LVPERCVS, & VICTORICVS, *qui erant Spiritu-ſancto repleti, & pro Chriſto pati volebant, vnâ voce, & quaſi vno ore dixe-*

SS. Fratres ſe Præfecto produnt.

runt: Cur Nos in auditorium tuum præcipis præſentari? Parati ſunt Tres ſerui Dei pro vna Maieſtate pati. Sed quidquid interrogaturus es, Nos habebis ad reſponſionem paratos; quia ſcriptũ ſcimus; *ætatem habet ipſe, vt pro ſe loquatur.* Nos verò in quem cõfidẽtiam habemus, cõfitemur. qui & dabit Nobis ad horam, quid à te interrogati reſpondere debeamus. *Tunc ait Præfectus.* Quot millia Romanorum præceptis Dominorũ Imperat. obediunt, vos ſoli reſiſtitis? Quorum audacia vos efficit temerarios. *Sancti dixerunt:* Dic nobis, quid tibi per Nos putas eſſe præſtandum? *Præfectus dixit:* Præſtiturũ mihi à vobis nihil quæro;

ſed

ſed ſolum hoc ſcire volo, cur vos ſoli Diis, & Imperatoribus noſtris reſiſtere conatis? *Sancti dixerunt*: Scriptum habemus in lege: *Videntes non videbunt, & audientes non audient*; & tu tot millia Romanorum vides, & multitudinem Angelorum, & fidelium, qui Deos tuos, & Imperatores veſtros rejiciunt, non vides? *Tunc illis Præfectus dixit*: Quare ſic audaciter loquimini? in quem confidentiam habetis? *Sancti autem reſponderunt*: Habemus confidentiam in Patre, qui fecit cœlum, & terram, mare, & omnia quæ in eis ſunt; & in Filio Dei Vnico, nato ex Virgine MARIA; & in Spiritu-Sancto, qui in ipſa Trinitate vnum ſunt. *Tunc Præfectus dixit*: Patientia noſtra nobis maiorem facit contumeliam, & ad veſtram peruerſitatem ſequendam multos inuitare poterit; ideo aut Diis ſacrificate, aut morte moriemini. *Sancti verò toto corde lætantes reſponderunt*: Nos non timemus eum, qui corpus occidit; ſed illum qui corpus & animã; & ideo quidquid tibi ſuadet pater tuus Diabolus, fac: Nam Nos Deos tuos, & Romanos Imperatores tuos, qui Sathanæ filij ſunt, ad mortem vſque poſiti ſpernimus, quia credimus agonem in nomine D. N. Ieſu-Chriſti eſſe paſſuros. *Tunc Præſes SS. Fratres in carcerem conjici iuſſit, qui paſſionem non fugientes, ſed locum orationis aſcendentes, Deum multis laudibus glorificarunt. Poſt hæc Præfectus pro tribunali ſedens, in eos capitalem ſententiam dixit. Quam ſatellitum cohors exequi properauit, ita vt in eo loco, quo inuenti fuere glorioſi Martyres paſſi ſunt, & ſpiritum Domino tradiderunt* III. Kalendas Nouembris, *Anno Domini* CCC. III. *Quorum* Corpora *pia Mater, & cæteri Chriſtiani colligentes, & pretio redimentes, in occultum locum condidere. Quæ poſtmodum datâ Eccleſiis pace, in Baſilica ſuis nominibus dicata honorificentius tumulata fuere, quouſque Eccleſiam illam Monachi Benedictini ſuſcipientes, celebre Cœnobium extruxere. Harum denique interuentu Era* M. CC. XI. *Anno Chriſti* M. C. LXXIII. *regnante apud* Legionem Fernando, *Præſidente* Legionenſi *Eccleſiæ* Ioanne *Epiſcopo. & SS. Martyrum Monaſterio*, Pelagio *Abbate, diuinâ ſic prouidente clementiâ, præſente* S. R. E. *Legato* Hyacintho *Cardinali, honorifice tranſlata ſunt. Et quia mirabilis Deus in Sanctis ſuis ad declarandum Sanctorum ſuorum merita ſolet operari magnifica; ipſo die* Tranſlationis *SS. Martyrum prædictorum, Duæ mulieres cæcitatis tenebris detentæ, prædictorum SS. Martyrum adierunt loca, & oratione factâ, SS. Martyrum ſenſere adeſſe ſuffragium. Nam orbes oculorum illicò cœperunt reſerari, & diù denegatum cœperunt viſum clara pupilla, Præſtante D. N. Ieſu Chriſto, qui cum Patre, & Spiritu-Sancto regnat per ſecula, Amen.*

Cum illa de fide diſſerunt.

Coronatur, & ſepelitur.

Tranſlatio eorum.

Miraculum.

En integra, & genuina ACTA horum SS. Martyrum, quæ ex Breuiariis *Compoſtellano* Vitellino, Hiſpalenſi, Segobienſi, & Legionenſi vetuſtiſſimis deprompſimus. In quorum relatione, nihil quod illuſtretur habemus, cum omnia ibidem recenſita communia ſint. QVATENVS ad *Tranſlationem* hìc relatam, multa de ea diximus ſupr. *Tom.* 2. *Die XXIII. Mart. lit. B. fol.* 360. & ſequentibus, vbi *Inſcriptionem* hanc *Tranſlationis* formam, recenſentem expreſſimus; Actaque ex MS. *Codice* ſubiunximus.

FESTVM *Victoriæ de Benamarin apud Toletum.*] Huius ſolemnitatis memoriam repetunt antiquæ & recentiores *Tabulæ S. E. Toletanæ* h d. ob Cõmemorationem *Victoriæ*, quam *Alfonſus* huius nominis XI. *Caſtellæ*. & *Legionis* Rex Catholicus reportauit apud *Tariffam de* Regibus Marochij in Mauritania, & Granatæ in Bætica; cuius ecphraſis refertur à Noſtratibus, maximè *Hiſtor. Reg. Alfonſ.* XI. *de Villaſan. c.* 250. Rodericus Sanctius *Hiſtor. Hiſpan.* 4 *p. c.* 12. Alfonſus de Carthagena *de Reb. Hiſpan. c.* 87. P. Ioannes Mariana *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 16. *c.* 7. Alcozer *Hiſtor. Tolet. lib* 1. *c.* 88. Franciſcus Piſa *Hiſtor. Tolet. lib.* 4. *c.* 22. Caſtillo *Hiſtor. Gothor. lib.* 4. *Diſcurſ.* 8. *fol.* 268. M. Alfonſus Sanctius *de Reb. Hiſpan. lib.* 5. *c.* 15. *fol.* 265. Paulus Bombinus in *Breuiar. Hiſpanicar. Reg. Ennead.* *Scriptores.*

1. *lib.* 9. *Ann.* 1340. *fol.* 179. D. Didacus Caſtejon *de Primat. Toletan.* 4. *p. c.* 19. *&* 23. P. Antonius Quintana-Dueñas *Hiſtor. SS. Toletanor. fol.* 515. Nos in *Triumph. Marian. Tom.* 1. *Ann.* 1340. *Triumph.* 66 *fol.* 410. vbi plures retulimus. Huius Victoriæ ACTA referre compellimur, prout ex Lectionibus Officij S. E. *Toletanæ* deſumpſimus.

HISTORIA BELLI MAVRICI AD flumen ſalſum confecti, quo celebris VICTORIA *de Rege Benamarin Marochij & Mauritaniæ ab Alfonſo XI. Caſtellæ, & Legionis Rege Catholico, reportata eſt,* XXX. *Die Octobris Anno Domini* M. CCC. XL. *illius ſeculi.*

Belli cauſa, & origo.

ABOMELICO *Albohacemi Mauritaniæ Regis filio, Anno* M. CCC. XXXIX. *occiſo, Pater, Africâ vniuersâ dolore, luctuque occupatâ, vindictæ rabie percitâ, vniuerſas vires in vltionem armauit, & in* Hiſpanicam *expeditionem ſe deuouit. Septuagiata Equitum millia, peditum Quadringita, Quinque Menſium ſpatio, noſtrâ claſſe profligatâ, in* Hiſpaniam *traiecit.* Alfonſus *verò Rex, reparatâ claſſe, cui* Aragonius *ſuam coniunxit, Regni Conocatum* Hiſpali *habere. Affuit* Luſitanus *cum Equitibus Mille. Summus Pontifex* Benedictus XII. *peccatorum indulgentias militantibus indulſit, qui ſumptâ Cruce, ſuis expenſis, Trimeſtre belli tempus implerent.*

Vtriuſque exercitus copiæ.

Quatuordecim Equitum millia, Viginti Quinque Peditũ confluxerunt, Sextam Maurorum partem non æquabant, & tamen pugna decreta. Iuramento datis dextris, ſe ſe omnes adſtrinxere, proque patria deuouere, mori prius fortiter, quàm ordines deſerere parati. Rex, Nobilitaſque primò, poſtea exercitus peccatorum confeſſione procuratus, ſacrâ ſe ad pugnam confeſſione muniuit. O qualis, quantúſque hac viâ rebus in arduis, etiam timidis, accreſcit animus! Tariffam *primò Reges ambo Granatenſis, & Afer obſederunt.*

Reges Mauri Tariffam obſident.

Rex Caſtellæ timens (nec vanus timor) ne multitudini Maurorum præſidium cederet, terrâ, marique properat. Mauri, cognito Noſtrorum conſilio, infinitâ multitudine vicinos colles operiunt, relicta Tariffæ *expugnatione, & tanquam ad certam victoriam aduolant, caſtraque mutant. Ad Rupem Cerui (pago nomen eſt) ventum in conſpectum. Mille Equites, Pedites Quatuor Millia* Tariffam *auxilio miſſa noctu, Reliqui corpora curari iuſſi. Prima luce, ſic eſt acies inſtructa.*

Aciei Alfonſi inſtructio.

In fronte Lara, *Emanuel, Diui* IACOBI *Magiſter, conſtituti. Poſtrema Gonſalus Aquilarius curabat. Subſidia Petrus Nunnius habebat. Agmen medium cum robore copiarum Rex cum Ægidio Albornozio Toletano Præſule gubernabat. Præterfluebat medius Salſus fluuius, hac celebri pugnâ memorabilis. Qui primi traieciſſent, pugnam inituri erant.*

Pugnæ initium.

Miſſi à Barbaro Mille Equites, qui tranſitum impedirent. Ad ripam Emmanuel, & Lara ſubſtiterunt, cauſa incerta: ſuſpicio dubiæ fidei in ordines emanauit. Laſſi fratres Gonſaluus, & Garſia, tranſmiſſo fluuio primi pugnam capeſſunt. Sequitur Aluarus Guſmanus, deinde cæteri. Heu qualis quantaque pugna! quàm ingens animorum conſtantia! quot fortitudinis exempla! Pars Noſtrorum notis, occultiſque tramitibus, hoſtilia caſtra petiuit, inuaſit, diripuit, incendit. Quod Mauri magna pertinacia reſiſtentes, vt à tergo conſpexerunt, loco moti terga dedere. Secuta incredibilis cædes.

Celebris victoria proclamatur.

Ducẽta, & amplius Maurorum Millia profligata; Et, ô miraculum! Viginti è Noſtris deſiderati. Captiuorum numerus iniri non poteſt. Ab Ægidio Toletano, qui nunquam à Regis latere diſcedebat, vix voce, manuque retentus Alfonſus Rex, qui deſertus à ſuis in confertos hoſtes irruere deſtinabat. Admonitus tamen tanti Præſulis exhortationibus,

ne

ne certam victoriam aliqua infelici caſu corrumperet, ſubſtitit. Rex Luſitanus, cuius operâ fortis, licet parua manus aduenerat, Caſtellano profuit. Albobacemus profugus in Africam illicò trajecit inglorius, timens ne vulgatâ Maurica ſtrage, filius alter, quem rebus diſcedens præfecerat, Regnum inuaderet. Mahomadus Granatenſis præſtà vrbem ingreſſus eangreſſum deplorat. Duos filias Albahacemus in pugna perdidit. Vxores quatuor captæ in caſtris fuerant: Fatima Tunetani Regis filia, quam præcipuè diligebat, Treſque dignatianis minoris alia. Hoſtilia caſtra ſub pugnam, interque pugnandum direpta, plena omnis apulentia. Auri, argentique tanta fuit copia, vt vilſare in poſterum totam per Hiſpaniam æſtimatiane, venalium rerum omnium pretia augerentur. Pugnatum eſt Octobris Die XXX. *Anni* M. CCC. XL *quem diem Toletana Eccleſia ſacris faſtis inſcripſit, celebremque quotannis ducit. Eius victaria nuntiis Chriſtianos ad Principes circumquaque dimiſſis; Benedictoque Pontifici etiam ex præda Auenionem aquos Centum, gladios, & è coria parmas totidem, Maurica ſigna Quatuor & Viginti, equum adhuc, vexillumque quibus vſum Albohazemum in prælio conſtabat, per Leynam legatum Rex miſit. Pontifex Orbi Chriſtiano indicta feſtiua, lætaque Die, publicam in Alfonſi laudes habuit orationem. Denique Alfonſus Caſtella, & Petrus Luſitania Reges, domi paſt grates Deo religiaſè perſalutas, omnibus gaudij publici argumentis popularem lætitiam incitarunt. Quibus perſolutis ad vlteriora proceſſum eſt.*

Diuiteſpolio opulenta.

Indicitur feſta Dies.

Hactenus huius celebris, & admirabilis *Victoria* relatio, quam interuentu Beatiſſimæ Virginis MARIÆ conſecutam fuiſſe referunt F. Alfonſus Ciaconius in *Hiſtor. Pontiſ. Tam. 1. in Benedict. XII fol.* 315. Antonius Belinghen in *Kalend. Marian. fol.* 608. Ludouicus Nonius in *Deſcript. Hiſpan. c.* 61. Coluenerius in *Kalendar. Marian. Tom. 2. fol.* 306. *col.* 2. & Nos *d. Tom. 2. Triumph. 66. Ann.* 1340. *fol.* 414.

Victoria hæc B. V. Mariæ auſpiciis patrata.

PRIDIE

Kal. Nouembris.

DIES XXXI.

A. HISPANIÆ, *& præcipue in* Bætica S. MARCELLI Solienſis *Epiſcopi, qui clarus doctrinâ, & virtutibus illuſtris, ad Dominum, qui eum elegit, Confeſſor, vt proditur, feſtinauit.*

B, BLETISSÆ *in Hiſpania Citeriori* SS. NICOLAI *pueruli* Alcmeonis *Sarracenorum Reguli, filij*, NICOLAI *eius Magiſtri, &* Leonardi *Martyrum; quorum primus propter Chriſti fidem receptam; ſecundi propter doctrinam datam, ab infido Regulo martyrio coronantur.*

C. VALENTIÆ *in Hiſpania* Edetanis, *Depoſitio* S. VRBANI

Macedoniæ *Epiſcopi, qui cum vnus ex L X X I I. Chriſti Diſcipulis muneraretur, ob eius fidem ad martyrij palmam acceſſit. Cuius ſacra lipſana in Collegi, Patriarchæ* Ioannis de Ribera, *in eadem vrbe honorifice reconduntur.*

NOTÆ.

A. SANCTVS MARCELLVS *Epiſcopus Solienſis Confeſſor.*] Huius ſanctiſſimi Præſulis anamneſim in hunc diem retulit F. Franciſcus Biuarius in *Kalendar. SS. Dextr.* poſt eius *Commentaria*: qui cum fuiſſe *Hiſpanum* Epiſcopum, ex hiſce *Dextri* verbis contendir, in *Chron. Ann.* 300. *Comment.* 2. *n.* 12. *fol.* 327. hac ſerie: *In Ciuitate* SOLIENSI *in Batica* S. MARCELLVS *(vt creditur)* Hiſpanus *Epiſcopus, Vir egregiè pius, & doctus.* Quo loco Biuarius in *Notat. n.* 12. *fol.* 331. ſequentem periodum ſubiungit. *Porrò* MARCELLVS *hic videtur Hiſpalenſis ille Epiſcopus, qui in Catologo Epiſcoporum eius ſedis, hoc tempore clarniſſe dicitur.* Sed ſaluâ pace eruditiſſimi Viri, prorſus à veritate diſceſſit. Nam ſi *Catalogum* Præſulum *Hiſpalenſium* correctum intueretur, minime hunc MARCELLVM, illo tempore *Dextri*, hoc eſt Anno CCC. vixiſſe contenderet. MARCELLVS igitur ille Antiſtes *Hiſpalenſis* in viuis erat ad Annum CCC. LXXX. vt ex *Catalog. Epiſcopor. Hiſpalenſ. Tom.* 2. *Die XI. Mart. lit. G. fol.* 187. ſuperiùs à Nobis recenſito, liquet: ergo perperam Pontifex *Hiſpalenſis*, adſignatur. Quinimo ſi Præſul eſſet *Hiſpalenſis*, Dexter ſedem illam experimeret, ſed tantùm *Solienſem* exprimit; ergo nequaquam infulas *Hiſpalenſis* Eccleſiæ induit. In alium non minorem incidit errorem Rodericus caro in *Not. ad. Dextr. d. Ann.* 300 *lit. Q fol.* 103. Qui *Dienſem* MARCELLVM, de quo S. Gregorius Turonenſis *de Glor. Confeſſor. c.* 70. *fol.* 258. his verbis: *Fuit autem &* MARCELLVS Dienſis *vrbis Epiſcopus magnificæ ſanctitatis: ad cuius nihilominus tumulum lychnus accenſus, diuturno ſpatio lucere ſolet: praſtat ex eo oleo virtus Domini medicinam infirmis*: cum hoc *Solienſi* confundit. Mouetur, quia Ciuitas SOLIENSIS affinis fuit DIENSI, ſiue IDIENSI in *Batica*, in Contentu *Cordubenſi*, vt ex hac veteri Inſcriptione, à *Moralio* recenſita, probat.

Breuiarij lapſus detegitur.

Roderici Cars perſuaſio euacuatur.

TRIFINIVM. II. VIR. SILICERNVS.
IDIENSIS. ET. SOLIENSIS.
EX. SENTENTIA. IVLII. PROCVLI.
IVD. IMP. CÆS. IVVENTIANO.
AVGVSTO.

Et concludit: *Vnde mihi perſuaſum eſt; illum* MARCELLVM Dienſem, *& hunc* MARCELLVM Solienſem, *eundem eſſe* Epiſcopum, *ſedem quoque eandem, ex Duabus vrbibus finitimis vnitam.* Sed proculdubio fallitur doctiſſimus *Rodericus*: Nam ille Epiſcopus *Dienſis*, diuerſus eſt in origine, ſede, & die obitus, à Noſtro *Solienſi*. Ille origine *Gallus*; iſte *Hiſpanus*. Illius Sedes in *Gallia* ſub Archiepiſcopo *Viennenſi*, vt ex Choppino *lib.* 5. *tit.* 2. § 14. refert Aubertus Miræus in *Notit. Epiſcopat. Orb. lib.* 4. *c.* 14. *fol.* 199 Noſtri infula in *Batica Hiſpania.* Illius Dies ſacer, *Nonis Aprilis*, vt ex Andrea Sauſſayo in *Martyrolog. Gallican. Tom.* 1. *Die V. April. fol.* 191. pateſcit. Noſtri ſolemnis Dies *Pridie Kalend. Nouembris.* Igitur *Rodericus* abſque inſpectione Scriptorum Gallicanorum, perperam iſtos SS. Epiſcopos confundere nititur. Quidquid ſit, vt (vnicuique quod ſuum eſt concedamus) ex *Dextro* apparet, MARCELLVM, quem Antiſtitem *Solienſem* exprimit,

Marcellus Dienſis in Gallia, diuerſus à Solienſi Batico.

Acta Solienſis perière.

mir, fuiſſe egregie doctum, & pium affirmat, nec aliud de eo nobis reliquit egregium, vt eius ACTA compaginaremus, ideo ſub ſilentio remanebit eorum ecphraſis, donec Deus cui fideliter inſtituit, temporum curſu illam Nobis propalet. Quatenus ad *Solienſis* vrbis Topographiam *Rodericus Caro* illam certiùs deſignauit, in *Conuentu Cordubenſi* in Bætica. Quod & expreſſit Biuarius, licet SELIAM vocitet, & iuxta *Martos* conſignet, quam minus benè *Ilipam Magnam* appellat. De hac vrbe interfuit Concilio Illiberitano *Eumantius* Presbyter, vt ex eo Concilio patet. *Topographia.*

SS. NICOLAVS *Puer*, NICOLAVS *Magiſter*, *&* LEONARDVS *Martyres.*] B. Sacer dies horum Sanctorum Martyrum varie ab ſcriptoribus conſignatur. Luitprandus in *Chron. Ann.* 748. *n.* 228. apud D. Laurent Ramir. *fol.* 406. illum ad hunc diem reijcit, his verbis: *Paſſus eſt* Ledeſmæ, *qua Latine* BLETISSA *dicitur* S. NICOLAVS *puer XI. annorum, dictus cum eſſet Sarracenus, nomine patrio* HALLI, *Alcamanis Sarraceni Reguli filius* Galafri *Regis* Toleti *frater*, *& cum eo Duo Presbyteri Muzarabes Chriſtiani.* NICOLAVS, *&* LEONARDVS, *Pridie Kalend. Nouembris.* Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. Ann.* 766. *n.* 339. *fol.* 94. agonem ad *Kalendas Nouembris* reijcit, hac ſerie: *Paſſus eſt* Ledeſmæ, quæ quondam BLETISSA *dicta eſt*, NICOLAVS *Puer Almazani Reguli Sarraceni filius, Galafri Regis Toleti frater; & cum eo paſſi ſunt alij Duo Sacerdotes*, NICOLAVS, *&* LEONARDVS, *Celebratur horum dies natalis anniuerſarius*, *Primo die Nouembris.* E, Ioannes Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib.* 3. *c.* 96. à quo Philippus Ferrarius in *Catalog. General SS. Die XVI Decembr. fol.* 477. hac clauſula: LEDESMÆ in *Hiſpania SS. Martyrum* NICOLAI, *& Sociorum* Sed licet hæc varietas inter Scriptores relatos agnoſcatur, tamen D. Thomas Tamayo in *Not. ad Luitprand. fol.* 153. Luitprandi tanquam antiquioris ſententiam probat, locumque *Iuliani* corrigit, ſcilicet, *Primo Die Nouembris*, legendum eſſe *Pridie Kal. Nouembr.* cuius & Nos auctoritati adhæſimus. De Noſtris hiſce Martyribus, poſt Iulianum, & Luitprandum ſcripſere F. Ægidius de Zamora, F. Ioannes Marieta *d. lib.* 3. *c.* 96. M. Ægidius Gonzalez Regius Chronographus *Hiſtor. Salmanticenſ. lib.* 2. *c.* 14. *fol.* 147. *&* in *Theatr. Eccleſ Caſtell. Tom.* 1. *fol.* 157. Franciſcus de Piſa. *Hiſtor. Tolet. lib.* 3. *c.* 6. *fol.* 138. *col.* 4. M. Franciſcus Rus-Puerta *Hiſtor. Giennenſ. Tom.* 1. *Secul.* 8. *c.* 2. *n.* 3. *fol.* 121. P. Ieronymus de la Higuera in *Not. ad Luitprand. d. n.* 228 *fol.* 406. D. Thomas Tamayo in *Schol.. ad eundem Luitprand. Ann.* 748. *fol.* 153. Forum ACTA carmine ſcripſiſſe *Ægidium Zamorenſem*, eaque adſeruari in *Monaſterio Franciſcanorum* illius vrbis MSS. plurimi ex relatis aſſeruere; quare vt illa hic ſubiungeremus, literis, & ſupplicibus precibus Illuſtriſſimum Dominum *D. Ioannem Coëllo de Sandoual*, tunc illius vrbis Epiſcopum, poſt Placentinum, aſſidue interpellauimus, vt eorum Actorum copiam extrahi conaretur & licet perſonaliter, vt mihi reſcripſit, Monaſterium adiret, voluminaque MSS. operum prælibati Ægidij ſæpius euolueret, nunquam ACTA huiuſmodi carmine, aut proſa conſcripta potuit inuenire; forte quia ex Codicibus ſublata. Hinc eadem ex Noſtris Scriptoribus colligemus, vt hiſtoricæ veritati magis conſona videantur.

Varie Dies Natalis conſignatur.

Scriptores.

ACTA SS. NICOLAI PVERI, NICOLAI, *&* LEONARDI *Sacerdotum Martyrum Bletiſſenſium in Hiſpania, ex Varijs Scriptoribus.*

NICOLAVS *origine* Maurus, *patria* Toletanus. *profeſſione* Sarracenus, *Patre* Alcmeone, *ſeu alijs* Alcamane, *Bletiſſa Rege, qui cum ex parentibus Agarenis naſceretur, & ſub eorum magiſterio educaretur, nomen ſecundum morem ipſorum* HALLI MAHOMAD *ſuſcepit. Erat autem tunc temporis apud* Bletiſſam *parua Muzarabum Chriſtianorum copia, qua tempore Hiſpanici excidij montana pergere cum* Pelagio, *alijſque homo-* *Origo.*

polis

polis non valuit; & ſic ibidem vitam miſeram tranſigebat, tributi pactiones ſoluens, & in lege Domini perſeuerans. Sed cum creſceret fidelium cœtus, à Rege Agareno ſolutis nummorum copijs. Eccleſiam extrui faciliter obtinuit, quam S. IOANNI Chriſti Præcurſori dicauit. Huius ædificij fabricam ad finem deſideratum traxere Duo Sacerdotes, quorum alter NICOLAVS alter LEONARDVS appellabatur; qui populum docebant, &

Nicolaus, & Leonardus Sacerdotes.

fidelibus Euangelium prædicabant. His ſæpius Halis Mahomad adhærebat, & eorum modeſtiam continuo laudabat. cuius paſſim puerulus attractus cum Sacerdotibus facile firmiſſimam neceſſitudinem copulauit. Quâ interueniente, & nullus eorum rem futuram ſuſpicans, aliquando Infanti licentiam, vt in Eccleſia ingrederetur, conceſſit, qui & Miſſæ ſacrificio, diuiniſque officijs, & concionibus adſtabat, & ritus Eccleſiaſticos in mentis viſceribus demittans, omnia myſteria memoriter retinebat. Quibus pluries frui deſiderauit, & Sacerdotibus amicis multoties eius conatum aperuit. Sed illi, nullo Regis parentis timore præpediti, inducias Infanti ponebant, vt profundius, & efficacius ad fidem accederet. Qui denique, Deo eius viſcera flammante, ad ſanctum Baptiſmatis lauacrum, Sacerdotibus, & omni populo Chriſtiano exultantibus, acceſſit. Hinc operante Baptiſmatis gratia, Pſeudoprophetæ

Baptizatur Nicolaus.

infans turpiſſimam ſectam blaſphemans, & Deo gratias agens, ob lucem, quam in eius corde, nullis ſuis meritis, communicauerat, ſe ſe cœtus Muzarabum adſcripſit. Quem ſacerdotes Magiſtri NICOLAI nomen indixere. Sed cum nihil tam occultum ſit, quod non reueletur, S. Infantis fama bap-

Coram Patre adducitur.

tiſmi ad Parentis Regis auditum aduenit, qui Puerum ad ſe accerſitum interrogauit: Ecquid, tu ne Chriſtianus es? S. Infans reſpondit: Sum. Tunc ſæuus Pater NICOLAO alapam inflixit: qui alteram maxillam parenti præbuit, vt Conſilium adimpleret Chriſti ſui. Nec his obſequijs Alcamanus ceſſit, quinimo ferocius filium verbis, & verberibus increpans, vitam oculis adimere conabatur. Aſt puer beatiſſimus omnia patienter, & conſtanti animo tolerauit, vt pro Chriſti nomine opprobria, & tormenta pateretur. Pater itaque eum in filio tantam conſtantiam experiretur, de ſupplicijs ad blanditias tranſitum faciens, illis arcem Chriſtianæ confeſſionis ſubuertere procurauit. Tunc illi dixit: Qui ne fuere auctores tui damni? Filius reſpondit: Totius huius boni auctores ſunt beatiſſimi Sacerdotes NICOLAVS, & LEONARDVS. Rex magno furore, concitus illos

Et SS. Sacerdotes eius Magiſtri.

coram ſe præſentari iuſſit. Quos cum præſentes conſpexiſſet, atra bili prorſus incenſus dixit eis: Fuiſtis ne vos, qui filium meum decepiſtis, & à Noſtri Magni Prophetæ lege penitus alienaſtis, vt Crucifixum hominem adoraret? Qui intrepidi reſponderunt: Nos filium tuum à fallacijs tui Prophetæ, ad veram fidem tranſtulimus, in qua eſt vita, & ſalus, quam per baptiſmum, ſæpius ab eo expetitum homini, accreſcit. Quod cum exaudiret perfidus Rex ſcindens veſtimenta ſua, contriſtatus eſt,

Omnium conſtantia in fidei confeſſione.

& dixit eis: Prorinus puerum iſtum accipite, de errore à vobis inuento diſſuadere conemini, alias ſtatim viuos igni immittere iuro. Cui SS. Sacerdotes. Quidquid volueris fac; nam filius tuus, & Nos parati ſumus pro Chriſto quæcumque tormenta intrepidi tolerare. His & alijs verbis auditis, Rex infidus de filij ſui reductione diffidens, omnes vt in focum viui conijcerentur decreuit. Tunc ſatellites ſeruos Dei arripientes, ad oſtium

Igni comburendi damnantur.

Baſilicæ S. Ioannis detulerunt. Medio tempore SS. Martyres glorificabant Deum, & lætabundi hymnos in Dei laudem canebant. Qui ad locum ſupplicij adducti, & in tribus marmoreis columnis alligati coronas immarceſſibiles ſpectabant. Cum ecce Nuntius Regis adueniens SS. Martyribus veniam, ſi à Chriſti fide deſiſterent, promitteret: ſed intrepidi Pugiles mandatum, & promiſſionem Tyranni deſpicientes, denuo ſublimioribus vocibus Chriſtum fatebantur. Tunc carnifices & perfidus populus Martyres lapidi-

Coronantur.

bus obruebant; & igne accenſo, SS. Agoniſtæ animas Creatori ſuo tradiderunt, Pridie Kalend Nouembris Anno DCC XLV. Quorum Corpo-

ra

za inter cineres colligentes reliqui Chriſtiani in S. Ioannis Baſilica condiderunt, tribus diuerſis tectis, quovſque proceſſu temporum Eccleſia S Nicolao *Puero erecta eſt, qua adhuc perſeuerat, in qua Ordo Minorum Monaſterium celebre extruxit, in quo honorifice ſacra pignora Martyris adſeruantur, illuſtri, & eleganti ſarcophago, cum Inſcriptione Hiſpana, ſic Latinitate donata.*

S. Nicolas Baſilica.

HIC. IACET. CORPVS. GLORIOSI.
MARTYRIS. S. NICOLAI.
FILII. ALCAMANIS. BLETISÆ.
REGIS. SARRACENI.

Poſt hac, tempore Nauarronis *Epiſcopi Salmantini, circa Annum* M. C. LXX. *cum Duo canonici illius Eccleſia mirabilia, qua Deus, interuentu* S. Nicolai, *omnibus agrotis ad eius tumulum accedentibus, patrabat, exaudirent, deſiderio furandi ſacra pignora moti*. Bletiſam *conceſſere, & in Eccleſia S. Martyris pernoctantes occaſione opportuna ſuſcepta, ſacros cineres linteaminibus obuolutos in arcula reponentes, mane Salmanticam repedarunt. Sed in medio itineris cum vnus ex Canonicis febre valida corriperetur, protinus crepuit medius, & animum exhalauit. Tunc alter metu compreſſus, arreptis exuuijs, domum pergere properauit. Sed vix in eam ingreditur, cum ſimili febre laborare incepit, & de ſacrilegio timidus illicò Nauarronem Epiſcopum, vt ad eius domum accederet, interpellauit. Qui veniens, & à Canonico furtum & pœnam ſocij cognoſcens, ſacra lipſana in ſuam domum Epiſcopalem transferre curauit. Quo facto, Canonicus plurium dolorum mole grauatus è vita diſceſſit. Tunc Epiſcopus ſtupefactus ad ſe vocare iuſſit religioſum hominem, qui de Eccleſia* S. Nicolai Bletiſſenſis *munditie curabat, cui omnia qua euenerant patefecit, & ſacra pignora, reſtituit, qua in ſuum antiquum tumulum reuerſa, quotidie innumera miracula patrant, Praſtante Omnipotente Deo, Trino, & Vno, qui in ſecula regnat & triumphat, Amen.*

Duo Canonici Corpus furantur.

Sed a Domino corripiuntur.

Reliquia in ſuum locum reuertuntur.

Actorvm relationem hanc compulſauit M. Ægidius Gonzalez ſupra in *Hiſtor. Salmant. d. lib. 2. c. 14. fol.* 149. *vbi fol.* 155. ſcripturam de miraculo Canonicorum *Salmanticenſium*, qui Corpus Martyris abſtulerunt, extractum ex Archiuo Monaſterij Minorum *Bletiſenſi*, quam ipſe legit, recenſet. Proculdubio eruditiſſimus Chronographus à vero Patris S. Martyris nomine deuiauit, quẽ *Galafrum* vocitat: cum re vera *Alcmeonem* aut *Alcamanem* fuiſſe cæterorum Scriptorum cenſio ſuadet; ex ipſoque Epitaphio, abs doctiſſimo Hiſtoriographo recenſito, colligitur, vbi legitur: Hijo De Al :::: in quo literæ deſiderantur. At ſi fuiſſet filius *Galafri*. Epitaphium ſcriberet: Hijo De Gal :::: Hinc *Alcmeonis*, aut *Alcamanis* ſupplendum eſt nomen. Maxime ſtantibus auctoritatibus, nomenclatura *Luitprandi*, & *Iuliani*, quibus in hoc eſt deferendum. Cætera in Actis ſcripta communia ſunt, ideo non indigent illuſtratione

Miraculum Canonicorum probatur.

Bletissa. Ciuitas *Hiſpania* Citerioris, prope *Salmanticam*, de qua Ioannes Vaſſeus in *Chron. c.* 10. Abrahamus Ortellius in *Theſaur. Geograph. lit. B. verb.* Bletiſa. P. Ioannes Marieta. *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 7. *c.* 4. *& lib.* 18. *c.* 17. D. Thomas Tamayo *ad Luitprand. fol.* 153. Cuius vrbis originarium fuiſſe *Trogum Pompeium* affirmat Iulianus Toletanus in *Chron. Ann.* 109. *fol.* 20. De qua Etiam mentio eſt in lapide apud Ianum Grutherum fol. 199. n. 2.

Topographia.

IMP. CÆS. AVG. PONT. MAX.
TRIB. POT. XXIII. COS. XIII.
PATER. PATRIÆ.
TERMINVS. AVGVSTAL. INTER.
BLETISAM. ET. MIROBRICAM.
ET. SALMANTICAM.

Cuius etiam inſcriptionis meminit D. Thomas Tamayo. *ad Luitprand. fol.*

Titulo Comitatus Duces Alburquerquenſes poſſidens.

154. Porro hodie BLETISA, quæ diœceſis eſt Salmanticenſis, LEDESMA nuncupatur, Archidiaconatus titulo decorata. Paret nunc, nomine Comitatus. Excellentiſſimis *Ducibus Alburquerquenſibus*, munificentia *Enrrici Regis* IV. Caſtellæ, vt referunt D. Sebaſtianus Couarruuias in *Theſaur. Ling. Caſtellan. lit. L. verb.* Ledeſma. *fol.* 518. & Iulianus del Caſtillo *Hiſtor. Gothor. lib.* 3. *Diſcurs.* 3. & alij apud Rodericum Silua in *Populat. Hiſpan. c.* 49. *fol.* 35. *col.* 2.

C. *Martyrologia.*

S. VRBANVS, *Epiſcopus Macedoniæ cum Socijs Martyr.*] Eorum meminit D. Paulus ſcribens ad Romanos *c.* 16. Noſtri Græci in Menolog. *b. d. apud Caniſ. Lect. Antiquar. Tom.* 2. *fol.* 900. à quibus Baronius in *Rom. Martyrolog. fol.* 672. hac ſerie: *Eodem die SS. Ampliati.* VRBANI, & *Narciſsi, quorum meminit* S. Paulus *ad Romanos ſcribens: Qui ob Euangelium Chriſti à Iudæis & Gentilibus cæſi ſunt.*

Scriptores. Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 178. *col.* 2. Ioannes Lupus in *Luſitan fol.* 224. De eo ſcripſere Hyppolitus Martyr de *Diſcipul. Domin. fol.* 4. Dorotheus in *Synopſ. fol.* 274. Petrus Equilinus in *Catalog. SS, lib.* 6. *c.* 100. Cæſar Baronius *Ann. Eccleſ. Tom.* 1. *Ann.* 58. *n.* 56. & *Ann.* 98. *n.* 23. Huius igitur VRBANI ſacra lipſana Illuſtriſſimus, ac Reuerendiſſimus *D. Ioannes de Ribera* Patriarcha, & Archiepiſcopus *Valentinus Valentiam* tranſtulit, & in Eccleſia Collegij à ſe fundati honorifice cum aliorum SS. exuuijs collocauit, vt ex Authentico inſtrumento apud me liquet, & refert Solorzan. in *Sacrar. Valent. fol.* 53.

Lipſana apud Valentiam Hiſpaniæ.

Quo huic finem Volumini imponimus, Dei Omnipotentis, & omnium Sanctorum maxime Hiſpanorum auxilium implorantes.

Quorum ſuffragijs adiuti, mens mea Quinti.
Codicis extremum explicit vltro pia.
Ergo Deus Nobis Pater adſtet & ipſe
Filius, & Sanctus Spiritus adſtet idem.
Virgo Mater, Sancti quoque, quorum culmina cœli
Nomina conſcribunt, dent mihi ſemper opem,
Nec minus Hiſpani Diui, quos chartula promit.
Auxilium præſtent, vt poliatur Opus.
Obſecro nunc Nobis vitam extendatis, vt ipſe.
Quod ſupereſt voto ſoluere digne queam.

INDEX

INDEX
RERVM NOTABILIVM,
quæ in Anamneſi Sanctorum Menſis Octobris continentur.

A.

S. Alexander.

VIDE *S. Victor.*

S. Alodia.

Vide *Nunilo.*

SS. Anaſtaſius, Placidus, Geneſius & Socij.

Quid de ijs martyrologia & ſcript. pag. 500
Eorum martyrum origo,& annus agonis. ib.
Triplex opinio. ibid.
Acta SS. Anaſtaſij, Placidi, Geneſij, & ſociorum martyrum. ibid.
Tempus & locus martyrij. ibid.
Vniuſcu iuſque origo. ibid.
Studia, & virtutes 501
Vlyſippone Mantuam contendunt. ibid.
Apud Præſidem ducuntur. ibid.
Coronantur, & ſimul alij XX. ſocij ibid.
D. Roderici de Acuña duplex lapſus. ibid.
Corpus S. Placidi quo loco adſeruetur. ibid.
Pro SS. martyribus Mantuanis carmen. 502

S. Angelus.

Vide *S. Daniel.*

S. Anglina.

S. Anglinæ corpus in vrbe Valentia Edetanorum. 606
Inuentionis corporis relatio. ibid.
S. Anglina fuit vna ex ſociabus S. Vrſulæ ibid.
Vide *Vrſula.*

Annulus.

Annulum Pontificalem in ventre piſcis reperit S. Attilanus. 419

Apollo.

Libamen Apollini ex mero à Spartanis oblatum. 371

Apoſtoli.

Ab Apoſtolis fidem recipiunt SS. Lupus, & Aurelia coniuges martyres. 525

S. Apuleius.

Vide *S. Sergius.*

Areopagita.

Areopagitarum auctoritas. 400
An ex Areopagitarum numero fuerit S. Hierotheus. 402
Quale Areopagitarum munus. 403

Armiluſtria.

Armiluſtria ſacra apud Romanos, quæ. 369

Arnaldus Miro.

Arnaldi Mironis Equitis virtus ſtrenua. 665
Agerenſe Caſtrum capit. 666
Baſilicam. S. Petri erigit. ibid.
Canonicos regulares adducit. ibid.
Corpus S. Virginis, Martyris Sabinæ ex Gallia transfert. ibid.

Aſellus.

Aſellus Hoſtiam conſecratam adorat. 629

S. Attilanus.

Martyrologia. 417
Quid Scriptores. 418
Breuiaria. ibid.
Res geſtæ S. Attilani Epiſcopi. ibid.
Præfatio, ibid.
Parentum vota. ibid.
Natiuitas. ibid.
Eius infantia, & ſtudia. ibid.
Monachatus. ibid.
Adhæret S. Froilano Abbati. ibid.
Prior monaſterij eligitur. 419
Creatur Epiſcopus Zamorenſis. ibid.
Peregrinari conſtituit. ibid.
Ad ſuam ſedem reuerti iubetur. ibid.
Anulum Pontificalem in ventre piſcis inuenit. ibid.
Gratias Deo agit. ibid.
Campanæ ſonitum ex ſe dedere. 420
Moritur. ibid.
Epitaphium. ibid.
Canonizatio. ibid.
Sepulchri locus. 421
Quo tempore vixerint SS. Attilanus, & Froilanus. ibid.

Baronij hallucinatio. ibid.
Qui rex eos in Legionem vocauit. 422
Ambroſij Morales lapſus. ibid.
Quem etiam contraxit M. Ægidius Gonzalez. ibid.
An monachus Sahaguntinenſis. ibid.
CuiusPontificis iuſſu inter ſanctos adſcriptus. ibid.
I. Opinio. ibid.
II. Opinio. 423
III. Opinio. ibid.
Reſponderur triplici modo. ibid.
An Froilanus in numerum ſanctorum adſcitus. ibid.

Auaritia.

Auaritia in aliquorum donis aliquando fœtet. 386

S. Aucta.

Vide *S. Vrſulam.*

Adaldus.

Adaldus venit Hiſpaniam ad vrbem Valentiam 663
Mauro hoſpiti ſecretum propalat, & S. Vincentij reperit ſepulchrum. ibid.
Noctu S. Martyris corpus leuat. ibid.
Caſtrum in Gallia perducit. ibid.

S. Auguſtinus.

S. Auguſtinum Literis & quæſtionibus excitat ſanctus Heſichius. 388

Auguſtus Cæſar.

Auguſtales ludi à Romanis inſtituti ob reditum Auguſti Cæſaris Romam. 368

Auicula.

Auiculæ cantum obmutuit S. Bernardus. 555

Aurelia Vrbs.

Hiſpaniæ vrbs vetuſtiſſima. 584
Prope quam vrbem ſita. ibid.
Quod nomen hodiernum eidem inditum. 585
Alia in Hiſpaniæ Vettonibus fuit Aurelia. ibid.
Illa quomodo vocitata nunc. ibid.
Eæ vrbes diuerſæ diœceſis. ibid.

Aurelia Via.

Via Aurelia quæ. 549

S. Aurelia.

Huius Virginis & martyris origo. 527
De ea martyrologia & ſcriptores quid ſenſerint. ibid.

B

S. Bachus.

Vide *S. Sergium*

Baëcenſis & Giennenſis Eccleſia.

Dedicatio S. E. Giennenſis, & Baëcenſis in Bætica Hiſpaniæ. 642
Duæ Eccleſiæ Cathedrales in diœceſi Giennenſi. ibid.
Baëcenſis antiquior. ibid
Giennenſis recentior. ibid.
Baëcenſis ab Innocentio IV. conſeruata. ibid.
Catalogus Epiſcoporum S. E. Baëcenſis in Bætica, antequam ſedes ad Giennenſem transferretur. ibid.

Baltazar Limpus.

D. Balrazar Limpus Braccarenſis Præſul. 574
Reliquias S. Petri Ratenſis ex oppido Ratenſi ſuſtulit. ibid.
Idem Braccaram perduxit. ibid.

Baſſan.

Baſſanis depingitur forma. 445
Eius filij duo. ibid.
Halli Baſſanis, & Pialli inſignes piratæ. 448
Baſſanis cura. 457
Eiuſdem timor à prudentia profectus. 458
Baſſan cum ſorte iniuriam expoſtulat. 462
Signum pugnæ dare iubet ipſe. 464
Baſſas, dux, & miles. 466
Halli Baſſanis mors. 467
Baſſanis caput cuſpide affixum oſtenditur. 470
Eiuſdem filiorum fletus. ibid.

S. Bernardus.

S. Bernardi Elogia, 553
Quinam de ipſo mentionem fecerint. ibid.
S. Bernardi Abbatis ſanctarum Crucium, & Epiſcopi Viccenſis, & Celſonenſis geſta. 554
Eius origo. ibid.
Ciſtercienſem habitum petit. ibid.
Habitum induit. ibid.
Propinquis contradicentibus obſiſtit. ibid.
Ad Orationem ſeſe conuertit. ibid.
Qua parentes de propoſito mutat. 555
Profeſſionem emittit S. Bernardus. ibid.
Plures peccatores ſuis concionibus conuertit. ibid.
Eligitur Abbas. ibid.
Auiculæ cantum obmutuit. ibid.
Dentium eius pulchritudo in fœminis amorem excitat, ibid.
Quos viriliter fregit ad tollendam occaſionem peccati. 556
Et fœminas conuertit protinus. ibid.
Quinimo nec deinceps defectum dentium perſenſit. ibid.
Ligno Crucis dominicæ ignem extinguit. ibid.

Animam

Animã monachi in cœlum aſcẽdere videt. 557
Epiſcopus eligitur. ibid.
Eius exercitia & pietas. ibid.
Sarracenos collecto exercitu fugat. ibid.
Campanæ victoriam ſonitu plaudunt. ibid.
Impatientia punitur. ibid.
Cingulo ferreo ſe ſtringit. ibid.
Tempeſtas eius oratione ſedatur. 558
Clauem qua cingulum ferreum clauſerat in mare proijcit. ibid.
Clauem poſt miraculoſe inuenit. ibid.
Ad Epiſcopatum ſuum redit. ibid.
Vineas tempeſtas obruit. 559.
Vinum mirabiliter multiplicat. ibid.
Nec minuebatur, licet abundanter diſtributum. ibid.
Similiter & panes augentur. 560
Miracula. ibid.
Moritur. ibid.
Sepulturæ datur eius corpus. ibid.
Cultus ei exhibitus. ibid.
Circa S. Bernardum lapſus F. Chryſoſtomi Enriquez. ibid.
Æquale miraculum euenit S. Attilano Zamorenſi Epiſcopo. ibid.

Braccara.

Reliquias S. Petri Ratenſis ex oppido Ratenſi ſuſtulit præſul Braccarenſis D. Baltazar Limpus, & perduxit Braccaram 574
Braccaræ S. Lucæ Brachium adſeruatur. 581

Britania.

Britannia nunc Anglia, an ab Angulo, an ab Angela Regina. 604

S. Bruno.

Martyrologia. 430
Scriptores. ibid.
Acta S. Brunonis Carthuſianorum Patriarchæ. ibid.
Origo & ſtudia. ibid.
Horrendo defuncti prodigio ad religionem conuertitur. ibid.
Ab Vrbano II. Romam euocatur. 431
Moritur ibid.
Sepultura. ibid.
Eius Epitaphium. ibid.
Canonizatio. ibid.
Carmen de Canonizatione S. Viri. ibid.
Inſtitutum Hiſpania ſuſcipit. 432
Catalogus monaſteriorum ordinis Carthuſienſis per Hiſpaniam extructorum. ibid.
Elogium ordinis Chartuſiani. 434

C

SS. Caius & Demetrius.

Martyrologia de S. Cajo. 404
Scriptores. ibid.
Pro SS. Cajo, & Demetrio carmen ſepulchrale. ibid.
Qui fuerint remiſſiue. 405

S. Caius.

Vide *S. Dionyſium.*

Calabria.

Calabriæ degebant SS. Martyres Daniel, & ſex ſocij ordinis minorum. 522

Calagurritana Vrbs, & Eccleſia.

Huius Eccleſiæ Elogia. 491
Dedicatio S. E. Calagurritanæ. ibid.
A quo conſtructa fuit hæc vrbs. ibid.
Quo anno condita. ibid.
Quis famigeratam reddiderit. ibid.
Ciuium maxima fidelitas. ibid.
Nec non conſtantia. ibid.
Quo alio nomine fuerit vocitata. ibid.
Vbinam ſita. ibid.
Quis fundamenta fidei in ea iecerit. ibid.
Quis hanc Eccleſiam erexit. ibid.
Catalogus Epiſcoporum S. E. Calagurritanæ. ibid.

S. Candidus.

Martyrologia. 391
Hiſpanias tranſlatum ſacrum corpus. ibid.

Canigonenſe Monaſterium.

Monaſterij Canigonenſis ſitus. 553
Quis eius conſtructor. ibid.

S. Caprafius.

S. Caprafius videt ex latebra paſſionem S. Fidei. 426
Videt idem S. Vir Columbam coronantem S. Fidem. 427

Caſſiopeia.

Caſſiopeiæ occaſus. 371
Huius conſtellationis forma, ſtellarum numerus & in firmamento locus deſcribitur ex Sophocle. 372

Caſtrum Tyle.

Hiſpaniæ Oppidum vetuſtiſſimum. 662
Eiuſdem oppidi ſitus. ibid.
Aſylæ nomine nuncupatum. ibid.
Qui de Caſtro Tyle mentionem fecerint. ibid.

Caſtulo.

Vrbs olim in Hiſpania celeberrima. 511
Qui de ea ſcripſerint. ibid.
Conditores illius. ibid.
Diuerſæ ſcriptorum opiniones circa eius fundationem. ibid.
Hodie ad pauperculas caſas eſt redacta. ibid.
Locus hic hodie quo nomine vocetur. ibid.
In eo loco plures Romanorum inſcriptiones viſuntur. ibid.

S. Celedonius.

Vide *S. Emetherium.*

Centaurus.

Centauri occaſus deſcriptus Carmine Manilij. 371

S. Charitina.

Menologium. 414

Martyrologia. ibid.

Scriptores. ibid.

Geſta S. Charitinæ Virginis, & martyris. ib.

Origo & patria. ibid.

Accuſatur. ibid.

Martyris conſtantia. 415

Raduntur eius capilli. ibid.

Sed diuinitus reſtituuntur. ibid.

Grauis Cruciatus Martyri infertur. ibid.

Demergitur in profundum maris. ibid.

Sed libera Dei virtute immunis euadit. ibid.

Poſtmodum denuo excruciatur. ibid.

Inter preces ſpiritum deo reddidit. 416

Corpus cum arena ſacco incluſum mittitur in mare. ibid.

Tandem ſepelitur. ibid.

Probatur origo Hiſpana. ibid.

Carmen in honorem S. Charitinæ. ibid.

Galeſinij error. 417

Quod nomen Conſulari. ibid.

S. Chriſtetes.

Vide *S. Vincentius.*

S. Chriſtophorus.

Eremitorium S. Chriſtophori vetuſtum. 439

SS. Claudius, Lupercus, & Victoricus.

De ſanctis hiſce martyrologia. 676

Quid ſcriptores retulerint. ibid.

Sanctorum Luperci, Claudij, & Victorici fratrum germanorum martyrum geſta. ibid.

Eorumdem origo, & parentes. ibid.

Ipſorum ad Chriſti fidem conuerſio. ibid.

Ob hoſce SS. Diogenianus Præfectus populum congregat. ibid.

SS. Fratres lubenter ſe Præfecto produnt. ib.

Vna cum illo de fide diſſerunt. 677

Martyrij palmam retulerunt. ibid.

Eorundem corpora ſepulturæ dantur. ibid.

Tranſlatio eorum. ibid.

Sanctorum beneficio editum miraculum. ib.

Clauis.

Clauem qua B. Bernardus cingulum ferreum clauſerat, in mare proijcit. 558

Clauem eandem poſt miraculoſe inuenit. ib.

Columba.

Columbam S. Fidem coronantem videt S. Capraſius. 427

S. Columbina.

Vide *S. Vrſula.*

Concordia.

Concordia in bello neceſſaria. 463

S. Conſtantia.

Vide *S. Vrſula.*

Contrebia.

Ciuitas in Hiſpania vetuſtiſſima. 385

Eius ſitus. ibid.

De ea ſcriptores. ibid.

In ea nominanda error aliquorum ſcriptorum. ibid.

S. Cordula.

Vide *S. Vrſulam,*

Crux.

Vexillum Crucis in claſſe Chriſtiana. 443

Ligno crucis dominicæ ignem extinguit S. Bernardus. 556

D

SS. Daniel, & Socij martyres.

Quid martyrologia de ijs. 522

Quid ſcripta auctorum de ijſdem retulerint. ibid.

Sanctorum Danielis & ſex ſociorum martyrum ordinis Minorum res geſtæ. ibid.

Calabriæ degebant. ibid.

Septam pergunt & verbum Chriſti ſeminare incipiunt. ibid.

Palam Chriſtum prædicant. ibid.

Iuſſit eos Rex in vinculis apponi. ibid.

Mira martyrum conſtantia. 523

Ad mortem damnantur. ibid.

Confortantur ad inuicem. ibid.

Martyrij coronam referunt. ibid.

Eorum corpora in Hiſpaniam transferuntur. ibid.

In martyrum numerum reponuntur. ibid.

Probatur corporum martyrum in Hiſpaniam tranſlatio. ibid.

Dies & annus quis. ibid.

Dei-Genitrix.

Dei-genitricis funeri interfuit & prædicauit S. Hierotheus. 403

S. Demetrius.

Vide *S. Cajum.*

Deobriga.

Vrbs Hiſpaniæ antiquiſſima. 514

Vnde dicta fuit. 515

Adulationis cauſa Romani quomodo illam vocitabant. ibid.

Dictio *Briga*, quid ſignificet. ibid.

Dens.

Dentium S. Bernardi pulchritudo in fœminis amorem excitat. 555

Quos viriliter fregit ad tollendam peccati occaſionem. 556

Ex quibus fœminas conuertit. ibid.

Ipſe nec deinceps defectum dentium perſenſit.

ſenſit. ibid.

Deus.

Quos elegit Deus ad fundationem Eccleſiæ. 529

Diocletianus.

Incendium cœlitus emiſſum ſupra regiam domum Diocletiani Imperatoris. 365

S. Dionyſius Areopagita.

S. Dionyſij Areopagitæ Galliarum Apoſtoli commemoratio. 484

Encomium. ibid.

Martyrologia de eo. 485

Quid ſcriptores. ibid.

Res geſtæ eiuſdem. ibid.

Aduentus in Hiſpaniam probatur. 486

Hymnus S. Eugenij Toletani pro S. Dionyſio. ibid.

SS. Dionyſius, Fauſtinus, Caius Petrus, Paulus, &c.

Menologium. 384

De ijs Martyrologia. ibid.

Quid ſcriptores. ibid.

Acta SS. Dionyſij, Fauſtini, Caij, Petri, & Pauli, & quatuor aliorum ſociorum martyrum. 385

In Africa comprehenduntur. ibid.

Cruciantur. ibid.

Exules Hiſpaniam petunt. ibid.

Cruciantur, & coronantur. ibid.

Diuerſi à Dionyſio Areopagita, & ſocijs. ibid.

S. Dominicus.

S. Dominici oratio ad Virginem, vt de remedio prouideret. 381

S. Dominico B. Virgo apparet. ibid.

S. Dominicus Roſarium prædicat. ibid.

Domitianus.

Domitiani Imperatoris Natalitiam, quo die. 370

S. Donulus

Vide *S. Danielem.*

E

Eccleſia major de Columna.

Dedicatio S. E. majoris quam de Columna dicunt apud Cæſarauguſtam. 504

Elogia. ibid.

Quo tempore extructa, & à quo. ibid.

Veteres ſcriptores qui tempus aſſignant. ibid.

In laudem illius S. E. Carmen. 505

Pontifices qui hanc veritatem fatentur. 506

Quid ſcriptores. ibid.

Locus ſucceſſus. 507

B. V. Maria apparet Iacobo adhuc viuens. ibid.

S. Iacobi oratio ad B. V. M. ibid.

B. V. M. Vaticinium de Iacobi euentu. ibid.

B. V. M. patrocinium Hiſpaniæ aſſumit. 508

S. Pauli aduentus. ibid.

S. Petri aduentus. ibid.

Templi fabricam committit Iacobo in eo ſitu ibid.

Quod Apoſtolus proprijs manibus erigit. ib.

Eccleſia Vrgellenſis.

Dedicatio S. E. Vrgellenſis. 391

Catalogus Epiſcoporum, & Præſulum, S. E. Vrgellenſis. ibid.

SS. Emetherius & Celedonius.

Tranſlatio aliquarum ſacrarum exuuiarum SS. Emetherij, & Celedonis. 590

An Corpora apud Cardonam Cathaloniæ. ibid.

Acta Tranſlationis ſacrorum pignorum Sanctorum. 591

Agitur de tranſlatione SS. Corporum ad Cardonam. ibid.

Dies & annus tranſlationis. ibid.

Capella denuo conſtruitur. ibid.

S. Encratis.

Vide *S. Valentinum.*

Epiſcopus.

Epiſcopi à ſuis ſedibus pulſi in alijs recipiendi ſunt, ex Concilio Sardicenſi. 584

Equus.

Equus in Campo Martio, menſe Octobri immolari ſolitus apud Romanos, de cuius capite non leuis contentio. 368

S. Euagrius.

Martyrologia. 377

Corpus in Hiſpania. ibid.

Scriptores. ibid.

S. Euantius.

S. Euantij Elogia. 488

Qui de eo mentionem fecerint. ibid.

De eodem carmen ſepulchrale. 489

Annus obitus. ibid.

S. Eulalia.

Tranſlatio Corporis S. Eulaliæ. 615

Dies feſtiuitatis. ibid.

Acta Inuentionis & Tranſlationis ſacrarum exuuiarum S. Eulaliæ. ibid.

Sigebodus Narbonnenſis Epiſcopus S. Eulaliæ reliquias quærit, ibid.

Quibus non inuentis receſſit. ibid.

S. Eulaliæ reliquias quærit iterum Frodoynus Barcinonenſis Præſul. ibid.

Euſebia.

Euſebia vidua conatur videre ſanctum Nunctum. 616

Euſebia vidua quæ. 617

S. Eau-

F

S. Fauſtinus.
Vide *S. Marcum.*
S. Fauſtinus.
Vide *S. Dionyſium.*
SS. Fauſtus, Ianuarius, & Martialis,
De eo martyrologia, & ſcriptores. 511
Eorum origo. 512
SS. Fratrum martyrum Acta. ibid.
Parentes qui. ibid.
Perſecutio. ibid.
Mirabilis ſanctorum confeſſio. ibid.
S. Fauſtus in Equuleo ſuſpenditur. ibid.
Item S. Martialis. ibid.
S. Fauſto nares, & auriculæ præciduntur. ibid.
Item S. Ianuario. ibid.
Igne comburuntur. 513
Coronantur. ibid.
Sepeliuntur ſacra oſſa. ibid.
Erinueniuntur. ibid.
Hymnus in Breuiario Muzarabi Tolerano. ibid.
Lapſus Martini de Roa. 515
S. Felicianus
Quot martyres Feliciani. 668
Romanorum Lipſana quibus in locis condita ibid.
Felicianus alter Romanus, ibid.
S. Felicianus.
Vide *S. Primum.*
S. Felicianus.
Circa S. Felicianum error Molani, & aliorum diluitur. 592
Quid Martyrologia. 593
Nonnulla qui de eo ſcripſerint. ibid.
SS. Fides, & Sabina.
Harum Virginum origo probatur. 424
Martyrologia. 425
Acta S. Fidei Virginis. & martyris. ibid.
Eius origo. ibid.
Partes naturæ in Virgine. ibid.
Siſtitur ad Tribunal Iudicis. 426
Præſidis Cautelis ſapienter reſpondet. ibid.
Conſtantia virginis. ibid.
Aſſatur in craticula, & grauiter torquetur. ib.
S. Capraſius videt ex latebra paſſionem virginis. ibid.
Et columbam coronantem ipſam Virginem. 427
Coronatur, & in Hiſpaniam transfertur. ibid.
Tranſlatio in Cathaloniam ſacrorum pignorum. ibid.
Hymni recenſentur. ibid.
S. Sabinæ acta alibi recenſentur. 428
Fidicula.
Fidiculæ ortus deſcribitur. 372
Quid Fidiculæ in martyralibus ſupplicijs. ib.
S. Florentius.
Duos Hiſpali Florentios fuiſſe probatur. 661
De eo martyrologia quid. ibid.
Quid ſcriptores cenſuerint. ibid.
Sancti Florentij martyris res geſtæ. ibid.
Origo eiuſdem quæ. ibid.
Quæ Patria. & Parentes. ibid.
Fidem amplectitur. ibid.
Plinij ad eum Epiſtola. ibid.
Comprehenditur. 662
Virtutibus inſignis ad ſuperas ſedes prouolat. ibid.
Acta omnia probantur. ibid.
Circa S. Florentium Breuiarij Hiſpalenſis lapſus. ibid.
Fontinalia.
Fontinalia quo die celebrarentur apud Romanos. 368
Eorum origo. ibid.
In fontes coronæ iactari ſolitæ. ibid.
Puteos coronandi ritus. ibid.
S. Fortunatus.
Martyrologia. 549
Pignora Hiſpaniam tranſmiſſa. ibid.
S. Franciſcus.
Epitaphium. 409
Martyrologia de eo. 410
Res geſtæ S. Franciſci minoritarum fundatoris & Patriarchæ. ibid.
Nomen. ibid.
Iuuentus. ibid
Eius origo. ibid.
Mores poſt conuerſionem. ibid.
Stigmata. ibid.
Sacerdotium reſpuit. ibid.
Inſtituit ordinem Minorum. 411
Venit in Hiſpaniam. ibid.
Corpus S. Iacobi Apoſtoli viſitauit. ibid.
Portugalliam inuiſit. 412
Madridium luſtrauit. ibid.
Segobiam, & alias vrbes. ibid.
Familia Minorum quantum creuerit. ibid.
Epitaphium ſepulcbri S. Patris. ibid.
Frodoynus.
Frodoynus Barcinonenſis præſul S. Eulaliæ reliquias quærit. 625
S. Froylanus.
Quid martyrologia. 388
De eo ſcriptores. ibid
Breuiaria. ibid
Res geſtæ S. Froylani Abbatis. 389
Eius origo. ibid.
Patria. ibid.

Eiuſdem

Eiuſdem infantia. ibid.
In eremum ſeceſſit. ibid.
Prunæ in os immiſſæ non lædunt. ibid.
Viſio. ibid.
Eremum reliquit. ibid.
Lupo qui aſellum occiderat librorum ſarcinam imponit. ibid.
Fit monachus Benedictinus. ibid.
Attilanus quærit Froilanum in eremo. ibid.
Veſeuſe cœnobium conſtruit. 390
à Rege Legionis vocatus vrbem pergit. ibid.
Donis onuſtus Cœnobium repedat. ibid.
Alia monaſteria erigit. ibid.
Conſecratur Epiſcopus Legionenſis. ibid.
Moritur. ibid.
Corporis ſancti tranſlationes. ibid.
Quo anno obierit. ibid.

S. Fronto.

Adhuc S. Frontonis memoria apud Hiſpanos incognita. 631
Quid Scriptores & martyrologia de eo retulerint. 632
Acta S. Frontonis Epiſcopi Petragoricenſis in Gallia. ibid.
Origo fides & infula illius. ibid.
Baculo S. Petri ſuſcitat collegam. ibid.
Petragoricæ prædicat, & à Præfecto infeſtatur. ibid.
Ab ipſo virtute Chriſti draco fugatur. ibid.
Præſidem ad Ieſum conuertit. ibid.
Ad alias Galliarum regiones proficiſcitur. ibid.
Hiſpaniam luſtrat. 633
Moritur. ibid.
Hiſpaniæ prædicatio probatur. ibid.
Quo die & anno obierit. ibid.
De S. Frontone Epigramma. ibid.

S. Fructuoſus.

De eo martyrologia. 626
Quid Scriptores ſenſerint. 627
Sancti Fructuoſi, ſeu Fructi Confeſſoris, & Eremitæ geſta. ibid.
Cuius generis fuerit ſanctus Fructuoſus. ibid.
Eiuſdem origo quæ. ibid.
Omnia vendidit, & pauperibus diſtribuit. ibid.
Et in Eremum pertexit. ibid.
Illius in eremo exercitia. ibid.
S. Vir angelorum conſortio illuſtratur. ibid.
Eius Orationis, precumque inſtantia mira. 628.
Eius fama virtutis conſpicua. ibid.
Inſidijs diaboli infeſtatur. ibid.
Vt ſtrenuus Chriſti miles S. Fructus diabolicos motus ſemper repreſſit. ibid.
Contemplationi inſiſtebat. ibid.
Sarraceni Hiſpanias inuadunt. 629
Plenus virtutum ad ſuperas ſedes migrauit. ibid.
Miracula plurima eduntur. ibid.
Patris nomen & origo probatur. ibid.
An Monachus Benedictinus. 630
Cultus S. Viri probatur ex antiquis officijs & pontificijs diplomatibus. ibid.
Dies, & annus obitus diſceptatur. ibid.
Epitaphium S. Petri Braccarenſis Epiſcopi à S. Fructuoſo ſcriptum. 515

Frumentum.

Frumentum non deficit monialibus in neceſſitate B. V. Tereſiæ beneficio. 532

G

S. Galdericus.

Martyrologia quid retulerint de eo. 551
Qui de ipſo met ſcripſerint. ibid.
Acta S. Galderici agricolæ Confeſſoris. 552
Eius origo qualis. ibid.
Exercitia. ibid.
Duos fratres ſuos ad perfectos mores traducit. ibid.
Liberat meſſem ab imbre. ibid.
In medio gurgitis flectit genua abſque vndarum læſione. ibid.
Mortis diem præſciuit. 553
Moritur. ibid.
Corpus eius ſepulturæ mandatur. ibid.
Eleuatur. ibid.
Cataloniam transfertur. ibid.

S. Gallus.

Quid martyrologia, & ſcriptores recenſuerint de hoc ſancto. 551

S. Geneſius.

Vide *S. Anaſtaſium.*

S. Germanus.

Vide *S. Seruandum.*

SS. Geruaſius, & Godina.

De ijs martyrologia. 376
Dies obitus. 377
Quinam de iis mentionem fecerint. ibid.

Giennenſis Eccleſia.

Vide *Baëcenſem Eccleſiam.*

S. Godina.

Vide *S. Geruaſium.*

S. Gratianus.

Quis fuerit ignoratur. 625
Transfertur Roma Toletum Corpus Sancti Gratiani. ibid.

S. Gundiſaluus

Eius Elogium. 490
Geſta S. Gundiſalui. ibid.
Eiuſdem origo. ibid.
Monachus & Abbas fit. ibid.
Eius prodigioſa mors. ibid.
Campanæ vltro pulſantur. ibid.
Cultus & miracula. 491
Cœnobium an Iunienſe, an Burienſe. ibid.

Gurges.

In medio gurgitis genua flectit S. Galdericus abſque vndarum læſione. 552

H

S. Hadria.

Vide *S. Marcum.*

Hannibal.

Hannibal cum potentiſſimo exercitu Italiam ingreditur. 367

Heniochum Sydus.

Heniochi ſyderis deſcriptio. 366
Huius ſyderis qualitates ex Manilio. ibid.

S. Heſichius.

Fuit ſocius ac diſcipulus S. Hilarionis. 385
De eo martyrologia. ibid.
Scriptores. ibid.
Res geſtæ S. Heſichij Diſcipuli & Socij S. Hilationis. 386
Hilarionis Diſcipulus charus. ibid.
SS Hilarion & Heſichius proſcripti & ad mortem quæſiti. ibid.
Heſichius quærit & ſequitur magiſtrum. ibid.
Draconem Hilarion extinxit. ibid.
Secedunt in inſula. ibid.
Paralyticum ſanat Hilarion. ibid.
Obitus S. Hilarionis. ibid.
Hiſpaniam deuenit. ibid.
Epiſcopus Toletanus creatur. ibid.
Moritur. ibid.
An Archidiaconus Toletanus. ibid.
An amicus Sedulij Ouetani Epiſcopi. 388
S. Auguſtinum literis & quæſtionibus excitat. ibid.
Quare apud Ieronymum, & Baronium inſularum memoria reticetur. ibid.

S. Hierotheus.

De eo Menologium, & martyrologia 399
Quid de eodem ſcripſerint. ibid.
De S. Hierotheo Epiſcopo Segobienſi carmen ſepulchrale. ibid.
Acta S. Hierothei vrbis Athenarum primò Epiſcopi, dein Segobienſis. 400
Eiuſdem origo. ibid.
Athenas cogitat, & pertexit. ibid.
Areopagi ſenator efficitur. ibid.
Areopagitarum authoritas ibid.
Ieroſolymam pergit. ibid.
Chriſti fidem ſuſcipit. 401
Fit Epiſcopus Athenienſis. ibid.
Ieroſolymis in funere B. V. M. concionatur. ibid.
Eius doctrinæ diuinæ gradus. ibid.
Hiſpanias redijt. ibid.
Epiſcopus Segobienſis creatur. ibid.
Moritur, & ſepultura datur. ibid.
Inuentio ſacrati capitis. ibid.
Agnominis probatio. 402
Locus Iuliani corruptus emendatur. ibid.
An origine Hiſpanus. ibid.
An ex Aſtitigitana vrbe Bæticæ. ibid.
Luitprandi locus corrigitur. ibid.
An Epiſcopus Segobienſis ibid.
An ex numero Areopagitarum Athenienſium. ibid.
Quale munus hocce Areopagitarum. 403
Didaci Colmenares lapſus. ibid.
Interfuit & prædicauit funeri Dei genitricis. ibid.
Biuarij opinio diluitur. ibid.
Quo anno obijſſe credatur. ibid.
Inuentio Capitis quo caſu & die facta. 404

S. Hilarion.

Hilarionis Diſcipulus charus fuit Heſichius. 386
SS. Hilarion, & Heſichius proſcripti, & ad mortem quæſiti. ibid.
Hilarionem ſequitur Heſichius. ibid.
Draconem Hilarion extinxit. 387
S. Hilarion ſanat paralyticum. ibid.
Obitus S. Hilarionis. ibid.

Hiſpania.

Hiſpaniarum excidium tempore Roderici Regis. 571

S. Hugolinus.

Vide *S. Danielem.*

Hyades.

Hyadum deſcriptio inſignis apud Manilium. 370

I

S Iacobus.

Sancti Iacobi corpus viſitauit S. Franciſcus. 411
S. Iacobo apparet V. Maria adhuc viuens. 507.
Sancti Iacobi oratio ad B. V. Mariam. ibid.
Vaticinium B. V. M. de Iacobi aduentu. ibid.

V. Maria

V. Maria templi de columna fabricam S. Iacobo committit. 508
Quod templum proprijs manibus erigit S. Iacobus. ibid.

S. Ianuarius.

Vide *S. Fauſtum.*

Ilipa.

Bæticæ vrbs vetuſtiſſima. 526
Quo nomine hodie vocitetur. ibid.
Huius vrbis carmen. ibid.

Incendium.

Incendium cœlitus emiſſum ſupra Regiam Diocletiani Imperatoris, quæ breui conſumpta fuit. 365

Inſtitutio Roſarij B. Virginis Mariæ.

Inſtitutionis Roſarij ſeu Pſalterij B. V. Mariæ Hiſtoria. 381
Albigenſium hæreticorum præcipuus error aduerſus Deiparam. ibid.
S. Dominici oratio ad Virginem vt de remedio prouideret. ibid.
Beata Virgo apparet S. Dominico, & Roſarium Inſtituit. ibid.
S. Dominicus Roſarium prædicat. 382
Quo tempore Roſarij vſus inuentus. ibid.
Qualis modus, & myſterium. ibid.
Qualis profectio. 383
Roſarij profectio multiplex. ibid.

Ioannes Auſtriacus.

Ioannis Auſtriaci regius ſpiritus. 447
Apta eius cum Scipione collatio. 446
In periculis adeundis eius conſtantia. 449
Eius animus Catholicus, oratio, & reſolutio. ibid.
Ioannis armis pulchritudo. 451
Eius optimum conſilium. ibid.
Ioannis oratio ad milites. 453
Eius diligentia. 455
Auſtriades cruentam pugnam miratur. 468
Eius benignitas & liberalitas. 472
Auſtriadæ omnes gratulantur. 474
Caroli parentis exemplum ſequitur, 456

S. Irene.

Quid de ſancta Irene martyrologia, & ſcriptores retulerint. 593
Sanctæ Irenes Virginis & martyris res geſtæ. 594
Vnde originem ſumpſit. ibid.
Vitam eremiticam ducere eligit. 595
Gentilis quidam eius amore languebat, ibid.
Sed fruſtra Virginis viſcera inuadit. ibid.
Ob quæ inſania ductus illam occidere tentat. ibid.
Sed à Virgine impetus illius reprimi ſatagitur. ibid.
Qui barbarus ad fœdum facinus pergit. 596
S. Irene poſt orationem colla dedit lubenti animo mucroni. ibid.
Is barbarus virginem interficit. ibid.
Corpus eius in Nabanem proijcit. ibid.
Sed fluuius ille ad Tagum illud emittit. 597
Iulium Præſidium vrbs à Græcis Scalabis dicta, qua corpus ſiſtit. ibid.
Ab Angelis conſtruitur Virgini ſepulchrum. ibid.
Inuentionis ſacri corporis S. Irene ſeries. 598
Miraculum. 599
Benedictina ſanctimonialis fuit. 600
Annus agonis quis. ibid.
De ſancta Irene Epigramma. ibid.

S. Iulia.

Vide *S. Veriſſimum.*

S. Iulianus.

S. Iuliani vrbani diſcipulus S. Petrus cognomento pulcher. 482

Iulium Præſidium.

Iulium Præſidium vrbs à Græcis Scalabis dicta qua corpus ſanctæ Irenes ſiſtit. 597

Iupiter.

Ioui Liberatori apud Romanos ludi celebrari. 368
Libertatis auctor Iupiter. ibid.
Iupiter ſeruator cur dictus. ibid.
A Syracuſis, Tarentinis & Placenſibus ſub hoc nomine cultus. ibid.
Inſcriptiones ſub hoc nomine dicatæ circumferuntur. ibid.

Iuramentum.

Mos iurandi ad tumulos ſanctorum qualis. 659
In vſu erat tempore Abraham ex Auguſtino. ibid.
Nec non Romanorum ſeculo. ibid.
Hoc iuramenti experimentum apud Hiſpanos prohibitum. 660

L

Laminium.

Hiſpaniæ Ciuitas vetuſtiſſima. 612
Vbi ſitus illius. ibid.
Quis huiuſce ciuitatis conditor. ibid.
Quod nomen ſecundum aliquos ſcriptores hodiernum inditum ſit. ibid.

S. Laura.

Quid ſcriptores de S. Laura retulerint. 585
Illius origo. ibid.
Matrimonium & Abbariſſatus illius. ibid.
Martyrij palmam retulit. ibid.

Sanctæ Lauræ Epitaphium. ibid.

Lemures.

Sacra aduerſus Lemures Dæmones & laruas iuſtituta à Romanis. 366
Qua ratione peracta fuerint hæc ſacra. ibid.

S. Leo.

Vide *S. Danielem.*

S. Leonardus.

Vide *S. Nicolaum.*

Leouigildus.

Leouigildi regis oblatio ad ſanctum Nunctum. 616

Liber.

Sacra Libero patri. 365
Quo ritu celebrarentur. ibid.
Liber Agricolarum Deus. ibid.
Val. Flacci carmen circa huius ſacri ſolemnia. ibid.

S. Lucas.

Feſtum reliquiarum S. Lucæ Euangeliſtæ in Hiſpania. 581
Sancti Lucæ Brachium ſeruatur Braccaræ. ibid.
Valentiæ aliud eiuſdem Euangeliſtæ brachium adſeruatur. ibid.
Mandibula. in monaſterio Aniagenſi. ibid.

Luchalus.

Luchali confidentia. 459
Luchalus à Chriſti fide deuius in Melitenſes armat. 469
Luchali fuga. 473

SS. Lucianus & Martianus.

Circa hos ſanctos detegitur Luitprandi lapſus. 651
An Lucianus Bellouacenſis, & Leucianus Carpetanenſis apud Viccum. 652
Quid martyrologia. ibid.
Scriptores qui de ijs mentionem fecerint. ibid.
Acta SS. Luciani, & Marciani martyrum. ibid.
Eorum origo quæ. ibid.
Quæ eorumdem patria, & ſtudium. ibid.
Chriſti potentiam agnoſcunt, & dæmonum fallacias. ibid.
Ideo Vnanimes ad fidem conuertuntur. 653
Eremi ſolitudinem amplectuntur. ibid.
In Deciana perſecutione comprehenduntur. ibid.
Eorum grandis fides & conſtantia in illa tuenda. ibid.
Præſidis aduerſus eos ſententia. 658
Virtutibus pleni ad æterna præmia properant. ibid.
Sepulturæ dantur eorundem corpora. ibid.
Eorum inuentio, & collocatio. ibid.
Nec non vltima tranſlatio. ibid.

Originis Viccenſis probatio. ibid.

S. Ludouicus Beltrandus.

S. Ludouici Beltrandi Beatificationis remiſſio. 585
Qui de eo aliqua retulerint. ibid.
Sancti Ludouici Beltrandi Confeſſoris Prædicatorum alumni res geſtæ. 586
Eiuſdem origo, & natiuitas. ibid.
Infantia illius ſanctitatem futuram demonſtrabat. ibid.
E Domo patris ſecedit. ibid.
Religionis habitum ſuſcipere impeditur. ibid.
Sed tandem induit. ibid.
S. Ludouicus Beltrandus profeſſionem emittit. ibid.
Parentis mortem & alia videt. ibid.
Magiſtratum Nouitiorum egit, 587
Ipſe ad Indos proficiſcitur. ibid.
Miraculum. ibid.
Semina Euangelij ſtudioſe iacit. ibid.
Multa patitur. ibid.
A morte liber euadit. ibid.
Hiſpaniam repedare decernit. ibid.
Eligitur prior Conuentus S. Onuphrij. ibid.
Duobus panibus quadraginta fratres reficit. 588
Prior Valentinus creatur. ibid.
Dono Prophetiæ fuit celebris. ibid.
Ante annum mortem ſuam præſignat. ibid.
Graui morbo torquetur. ibid.
Virtutibus clarus ad ſuperas ſedes euolauit. ibid.
Datur ſepulturæ illius corpus. 589
Illius Beatificationis diploma. ibid.
Eiuſdem Beatificationis ſolemnia. ibid.
Antiphona, & commemoratio S. Ludouici à Nicolao factore conſtituta, & recitata. 590

Ludus.

Ludi Alemanici per ſex dies celebrati. 367
Ludi plebij, qui. 369

S. Lupercus.

Vide *S. Claudium.*

SS. Lupus, & Aurelia.

Martyrologia, & Scriptores quid ſenſerint. 525
In honorem SS. Epigramma. ibid.
SS. Lupi, & Aureliæ coniugum martyrum acta. ibid.
Eorum origo. ibid.
Ab Apoſtolis fidem recipiunt. ibid.
Neronis perſecutionem fugiunt. ibid.
Cordubæ coronantur. ibid.
Sepulturæ mandantur corpora. 526
Cultus SS. martyribus exhibitus. ibid.
Carmen ſepulchrale. ibid.

S. Lupus.

S. Lupus.
Vide *S. Saturninum.*
Lupus.
Lupo qui aſellum occiderat Librorum ſarcinam imponit S. Froylanus. 389

M

S. Marcellus.
DE ſancto Marcello quid Martyrologia, 669
Qui de eo mentionem fecerint. 670
Quid Breuiaria de eo ſuerint. ibid.
Acta S. Marcelli Centurionis martyris. ibid.
Eius origo. ibid.
Vxor, & eiuſdem filij quot. ibid.
Eius ad Chriſtum conuerſio. 671
Natalitiæ Imp. celebres. ibid.
Marcelli conſtans confeſſio. ibid.
Capitur, & præſidis conſpectui ducitur. ibid.
Tingim Mauritaniæ mittitur. ibid.
Epiſtola Fortunati ad Agricolaum de S. Viro. 672
Contra S. Marcellum Agricolai capitalis ſententia. ibid.
Coronatur, & ſepelitur. ibid.
Transfertur. ibid.
Nomen & conuerſio probatur. ibid.
Nomen vrbis è qua originem traxit. ibid.
Quadruplex opinio. ibid. & ſequent.
Probatur quarta opinio. 673
Cultus in Hiſpania celebris. ibid.
De Sancto Marcello Hymnus. 674
S. Marcellus.
Vide *S. Marcum.*
S. Marcellus.
Vide *S. Sergium.*
S. Marcellus.
Circa S. Marcellum Epiſcopum Solienſem Breuiarij lapſus detegitur. 680
Et Roderici Caro perſuaſio euacuatur. ibid.
Marcellus Dienſis in Gallia diuerſus à Solienſi Bætico. ibid.
Acta S. Marcelli Solienſis penitus periere. ib.
SS. Marcus, Hadria, Fauſtinus, & Marcellus.
Quid martyrologia, & ſcriptores de ijs cenſuerint, 510
Baronij perſuaſio refellitur. ibid.
SS. Marci, Hadriæ, Fauſtini, & Marcelli martyrum res geſtæ. ibid.
Perſecutio. ibid.
Capiuntur. ibid.
Coronam paratam recipiunt. ibid.
An fuerint tres vel quatuor martyres. 511
Locus agonis corruptus in Codice Galeſinij. ibid.

B. Maria de Victoria.
Feſtum B. Mariæ de Victoria. 440
Quid ſenſerint martyrologia, & ſcriptores. ib.
Acta victoriæ D. Ioannis Auſtriaci Caroli V. Imp. filij & Philippi II. Regis Hiſpaniarum Catholici fratris de Turcis ad Naupactum ope B. Dei-Genitricis obtentæ. ib.
Exordium à Deæ in Remp. muneribus. 441
Maurorum inſidiæ. ibid.
Propoſitio. ibid.
Inuocatio. 441
Narratio. ibid.
Turcarum incurſus. 443
Turcarum naues quot. ibid.
Regis Turcarum præceptum. ibid.
Vexillum crucis in Claſſe Chriſtiana. ibid.
Temporis deſcriptio. 444
Maurorum ſuperſtitio. ibid.
Turcarum ſtratagemata. ibid.
Omnis Selini poteſtas. 445
Depingitur Baſſanis forma. ibid.
Baſſanis filij duo. ibid.
Sex Reguli Claſſis rectores. 446
Apta Auſtriaci Ioannis cum Scipione collatio. ibid.
Conſilium pugnandi Lucballi. 447
Ioannis Auſtriaci regius ſpiritus. ibid.
Gentium animus varius. ibid.
Alli Baſſan. & Pialli inſignes piratæ. 448
Variæ Chriſtianorum ducum ſententiæ, ibid.
Ioannis Auſtriaci in periculis adeundis conſtantia. 449
Eius animus Catholicus. ibid.
Oratio, & reſolutio ipſius. ibid.
Ducum aſſenſio. ibid.
Omnium confeſſio per pœnitentiam. 450
Remigum virtus, & animus. ibid.
Captiuis remigibus ſolita comminatio. ibid.
Deſideratæ patriæ affectus. 451
Ioannis armis pulchritudo. ibid.
D. Lud. à Corduba. ibid.
Ioannis optimum conſilium, & ſententia. ibid.
Alloquitur Requeſennium. 452
Requeſennij reſponſio. ibid.
Ioannis oratio ad milites. 453
Caroli V patris victoriæ recenſentur. ibid.
Nec non Philippi II. fratris. ibid.
Pij V. Pont. max. mens quaſi præſcia. 454
Totius Claſſis Catholicæ apparatus. ibid.
Venetiæ vrbis deſcriptio. ibid.
Ioannis Auſtriaci diligentia. 455
Venerius dux Venetûm. ibid.
Caroli parentis exemplum ſequitur. 456
Eius ad Chriſtum oratio. ibid.
Ipſius ſolertia. ibid.
Conſilium Auſtriaci mirum. 457

Baſſanis cura. ibid.
Baſſanis timor à prudentia profectus. 458
Selim verba ſuperba in ordine dato Baſſani. 459
Luchali coufidentia. ibid.
A Deo Victoria omnis procedit. 460
Omnium conſtans animus fidelium. ibid.
Auſtriadæ pietas Catholica. ibid.
Verba Ludouici à Corduba. 461
Timor Baſſanis. ibid.
Baſſan cum ſorte iniuriam expoſtulat. 462
Concordia in bello neceſſaria. 463
Baſſan ſignum pugnæ dare iubet, 464
Deſcriptio ſitus pugnæ. ibid.
Nauium terribilis congreſſus. 465
Auſtriadæ exhortatio, 466
Baſſan, dux, & miles. ibid.
Turcarum trepidatio. ibid.
Halli Baſſani mors. 467
Andreæ Doria encomium. ibid.
Qui egregie pugnarunt. ibid.
Occiſorum multitudo, & gemitus. 468
Auſtriades cruentam pugnam miratur. ibid.
Melitenſium equitum ſtrenuitas. 469
Luchali à fide Chriſti deuius in Melitenſes armat. ibid.
Sed recidit Melitenſium ſtrenuitate. ibid.
Baſſanis Caput cuſpide adfixum oſtenditur. 470
Victoria pro Chriſtianis acclamatur. ibid.
Baſſanis filiorum fletus. ibid.
Turcæ fugam capeſſunt. 471
Eorum deſperatio, ibid.
Auſtriadæ benignitas, & liberalitas. 472
Ob prædam miles in ſeditionem prolabitur. ibid.
Prædæ diues deſcriptio. 473
Luchalli fuga. ibid.
Alger olim Saldem dicta. ibid.
Ad Deum referunt victoriam Chriſtiani 474
Auſtriadæ omnes gratulantur. ibid.
Alio inuadere tentant ſed reſipiſcunt. ibid.
Fama per orbem victoriam nunciat. 475
Romam petit. ibid.
Hiſpaniam ingreditur. ibid.
Ex æquo diuiſa præda. ibid.
Quæ amiſerat Claſſis Turcica. 476
Tempus quo hæc victoria euenit. ibid.
Oras Siculas ingredi parant. ibid.
Inſulæ ciues accurrunt ad portum. 477
Magiſtratus accurrunt. ibid.
Vota omnium. ibid.
Auſtriadæ quæ Auctor deſideret. 478

S. Maria Salome.

Officium in Breuiarijs S. E. Compoſtellanæ. 623
De S. Maria Salome vidua Hymnus. ibid.

Mars.

Marti bellico peracta ſacra, eorumque ritus. 368

S. Martialis.

Vide *S. Fauſtum.*

S. Martianus.

Vide *Lucianum.*

S. Martinus.

De eo martyrologia. 435
Quid ſcriptores. 436
S. Martini res geſtæ. ibid.
Hiſpanus ex cognomine creditur ibid.
Vitam eremiticam agit. ibid.
A Rege Alponſo inuenitur. ibid.
Monaſteria conſtruit. ibid.
Exercitia eius. 437
Moritur. ibid.
Tranſlationes. ibid.
Epitaphium. ibid.
Inſcriptio relicta ab antiquo ſepulchro. ibid.
Inſcriptio poſita in nouo ſarcophago. 438

Mauri.

Maurorum inſidiæ. 441
Superſtitio eorum. 444

S. Maxima.

Vide *S. Veriſſimum.*

SS. Maximilianus, & Valentinus.

An Hiſpani hi ſancti. 667
An Patauini. ibid.
Scriptorum confuſio. 668
Hiſpanos fuiſſe probatur. ibid.
Cuius ſedis Epiſcopi. ibid.
A quibus excruciati. ibid.

S. Melantius.

Diuerſimode nuncupatur à Gallis. 612
Quid de eo martyrologia ſenſerint. ibid.
De eodem qui ſcripſerint. ibid.
Sancti Melantij Epiſcopi Rhotomagenſis in Gallia res geſtæ. ibid.
Vnde ſumpſit originem. ibid.
Baptiſmum ſuſcipit à S, Stephano. 613
Ordinibus initiatur. ibid.
Epiſcopali benedictione præditus eſt. ibid.
Miraculum ab ipſo editum. ibid.
Rhotomagi prædicat. ibid.
Simulachrum deſtruit. ibid.
Templum ſanctiſſimæ Triadi extruit. ibid.
Aliud in inſula S. Clementi erexit. ibid.
Athenis Toletum properat. ibid.
Pontifex Toletanus creatur. ibid.
Conſilium Illiberritanum congregat. 614
Opera eius facta Toleti. ibid.
Rhotomagum repedat. ibid.
Ad vitam æternam Excedit. ibid.
Corpus mandatur ſepulturæ. ibid.

Cultus

Cultus ei exhibitus. ibid.
Aduentus illius in Hiſpaniam, ſedes Toletana, & alia probantur. ibid.
De ſancto Melantio epigramma. ibid.
Quæ ſcripta in lucem ediderit. 615

Melitenſis Eques.

Melitenſium Equitum ſtrenuitas. 469
Luehali à Chriſti fide deuius in Melitenſes armat. ibid.
Sed recidit Melitenſium Equitum ſtrenuitate. ibid.

S. Merius.

Dedicatio Baſilicæ S. Merij in oppido S. Stephani de Guialbes in Catalonia. 572
Quid de ea retulerint ſcriptores. ibid.
Relatio ipſius dedicationis Baſilicæ S. Merij. 573

Meſſis.

Meſſem ab imbre liberat S. Galdericus. 552

Mindonienſis Eccleſia.

Variè ſedes iſta vocata. 564
Eius triplex nomen. ibid.
Priuilegium erectionis S. Sedis Mindonienſis. ibid.
Catalogus Epiſcoporum Britonienſium, & Mindonienſium. 565

Monialis.

Monialem eryſipela Laborantem tactu ſanat B. Tereſia, 532
Et aliam pleurytide dolentem. ibid.
Monialibus in neceſſitate beneficio B. Tereſiæ frumentum non deficit. ibid.

S. Mucianus.

Vide *S. Victorem.*

Munda.

Huius nominis duas vrbes in Hiſpania fuiſſe olim. 593
Illarum ſitus quis. ibid.

Mundus.

Mundum patere, quid. 366

N

Nabanus.

IN Nabanum fluuium gentilis quidam corpus S. Irenes ab eo occiſum proijcit. 596
Sed Nabanus ad Tagum illud emittit. 597

Narbonenſis Eccleſia.

Narbonenſem Eccleſiam regendam ſuſcipit S. Petrus. 515

Nauantia.

Nauantiæ vrbis Luſitanæ deſcriptio. 594
Ab ea originem ſumpſit S. Irene. ibid.

S. Nereus.

Vide *S. Saturninum.*

Nero.

Neronis perſecutionem fugiunt ſancti Lupus, & Aurelia martyres. 525

SS. Nicaſius, Quirinus, & Socij.

Quid de ijs martyrologia. 498
Scriptores. 499
Acta SS. Nicaſij Epiſcopi Rotomagenſis in Gallia, Quirini Presbyteri, Scubiculi Diaconi, & Pientiæ Virginis martyrum. ibid.
Nicaſius præſul Rothomagenſis eligitur. ibid.
Chriſtum prædicat Gallis. ibid.
Hiſpaniam venit, vbi coronatur. ibid.
Cum Quirino, & Scubiculo. ibid.
Pientia Virgo etiam comprehenditur, & coronatur. ibid.
Quo loco agonem compleuit. ibid.

S. Nicolaus.

Vide *S. Danielem.*

SS. Nicolaus puer, Nicolaus, & Leonardus Sacerdotes.

Horum ſanctorum Nicolai pueri, & Nicolai & Leonardi ſacerdotum martyrum varie Dies natalis couſignatur. 681
Quinam de eis mentionem fecerint. ibid.
SS. Nicolai, pueri, Nicolai, & Leonardi ſacerdotum martyrum res geſtæ. ibid.
Eorum origo. ibid.
Nicolaus & Leonardus ſacerdotes. 682
Baptizatur Nicolaus. ibid.
Coram patre adducitur idem Nicolaus. ibid.
Et SS. Sacerdotes eiuſdem magiſtri. ibid.
Omnium conſtantia in fidei confeſſione. ibid.
Igni comburendi damnantur. ibid.
Virtutibus clari coronantur. ibid.

Norbo-Cæſarea.

Vrbs Hiſpaniæ vetuſtiſſima. 581
Quo in loco ſita. ibid.
Qui de eadem meminerint. ibid.
Quo numine hodierne vocitata. ibid.
Qui conuentus ibi nunc inuiſatur. ibid.

Numantia.

Ciuitas Hiſpaniæ vetuſtiſſima. 380
Ob quæ per omnia ſit famigerata. ibid.
Vrbs ſine muro, tamen reſtitit per viginti annos exercitui populi Romani. ibid.
Tandem à quo debellata. ibid.
Vbi ſitus eius. ibid.
Quo nomine hodie nuncupetur. ibid.
Qui ſcriptores de ea. ibid.

S. Nunctus.

Dies agonis probatur. 615
De ſancto Nuncto eremita carmen. ibid.
Qui de eo nonnulla tractarint. ibid.
Acta S. Nuncti Emeritenſis eremitæ, & martyris

tyris. 616
Origo, & profeſſio eiuſdem. ibid.
Quantopere mulierum vitabat aſpectum. ibid.
Redemptus Diaconus præeſt Baſilicæ S. Eulaliæ. ibid.
Euſebia vidua conatur videre S. Virum. ibid.
Ipſe in Eremum ſeceſſit. ibid.
Leouigildi Regis oblatio ad ſanctum Virum. ibid.
Crudeliter occiditur. ibid.
Cuius inſtituti fuerit ſanctus vir. 617
Qualis tugurij ſitus. ibid.
Biuarij gloſſema. ibid.
Nominis vera ſtrues. ibid.

SS. Nunilo, & Alodia.

Tres huius nominis diuerſæ martyres. 617
Probatur tripliciter. ibid.
Quid ſenſerint martyrologia. 618
Qui mentionem de ijs fecerint. ibid.
Sanctarum Alodiæ, & Nunilonis ſororum Virginum, & martyrum geſta. ibid.
Origo, nomina, & illarum parentes. ibid.
Fidem à matre ſuſcepere. ibid.
Abderahmeni perſecutio. ibid.
Machumeri maximum præceptum. ibid.
Propinqui Virgines accuſant. 619
Sed liberæ in domum mittuntur. ibid.
Iterum accuſatæ fidem tuentur. ibid.
Alodia lumine cœleſti illuſtratur. ibid.
Virginum conſtantia permira. ibid.
Coronatur S. Nunilo maior. ibid.
Nec non S. Alodia ſororum minor. ibid.
Corpora auibus, & feris expoſita, intacta ſepeliuntur. ibid.

O

October.

OCtober aucupijs & venationibus ſingularis. 363
In hoc menſe fructuum copia. ibid.
Autumni medius menſis. ibid.
Alia Octobris elogia. ibid.
Frigoris exordium menſe Octobri. ibid.
Opera & donaria. ibid.
Aratra ad ſemina iacienda præparantur. ibid.
Quam victus rationem vnuſquiſque hoc menſe habere tenetur. ibid.
Quid agendum à Ruſticis menſe Octobri. 364
Menſis hic Domitianus dictus. ibid.
Fauſtinus item vocatus. ibid.
Et Inuictus. ibid.
Sub tutela Martis. ibid.
Octobris nomina ex varijs nationibus. 365

Oppas.

Oppas, & Vvitiſa Synderedum eijciunt. 406

Ordo.

Ordinis Carmelitani reformationem exorditur B. Tereſia. 532

S. Orophrigia.

Vide *S. Vrſulam.*

Ouetenſis Eccleſia.

Conſtructio S. E. Ouetenſis. 516
Eius Dedicatio. ibid.
Illius Eccleſiæ dignitates. ibid.
Miniſtri. ibid.
Catalogus Epiſcoporum S. E. Ouetenſis in Archiuibus recenſetur. ibid.

P

Pallas.

PAmbæotia facta Palladi facta ob tutatam Vrbem. 370

Panis.

Panes mirabiliter auget S. Bernardus. 560

Paſtor.

Paſtorum feriæ, quænam fuerint. 370

Patria.

Deſideratæ patriæ affectus. 451

S. Paulus.

Vide *S. Dionyſium.*

Paulus V.

Paulus V. conſequitur Beatificationem B. Tereſiæ. 533

Pax.

Ramos lana coronare pacis ſupplicatio. 367

Periurium.

Apud Ethnicos fuere loca ſacra quibus periuria detegebantur. 660

S. Petrus.

Baculo S. Petri ſuſcitat collegam S. Fronto. 632
S. Fonto S. Petri fuit diſcipulus. ibid.

S. Petrus.

De eo martyrologia quid ſenſerint. 515
Quid ſcriptores de ipſo retulerint. ibid.
Acta S. Petri Braccarenſis Epiſcopi. ibid.
Origo Eius. ibid.
Fit Epiſcopus. ibid.
Interfuit Concilijs Toletanis. ibid.
Narbonenſem Eccleſiam regendam ſuſcipit. ibid.
Mors S. Viri. ibid.
Epitaphium à S. Fructuoſo ſcriptum. ibid.
Annus obitus probatur. 516
Sauſſay & aliorum lapſus. ibid.

B. Petrus de Alcantara.

Martyrologia de eo quid retulerint. 575
Quid ſcriptores. 576
S. Petri Alcantarenſis Confeſſoris res geſtæ. ibid.

Eiuſdem

Eiuſdem origo, & Patria. ibid.
Quinam eius Parentes. ibid.
Minorum habitum induit ibid.
Dei nutu flumen ſicco pede tranſegit. ibid.
Opuſculum deuotionis ſcripſit. ibid.
Abſtinentia eiuſdem à cibis. 577
B. Petri de Alcantara feruens oratio. ibid.
Nonnulla alia mortificationis exercitia. ibid.
Luctæ ſpirituales, & corporales cum dæmonibus. ibid.
Caſtitatis erat amantiſſimus. ibid.
Eius patientia permira. 578
Humilitatem ſummè excoluit. ibid.
Dono Prophetiæ fuit clariſſimus. ibid.
Quali Prophetiæ dono. ibid.
Salutem ægrotæ animæ reſtituit. 579
Choriſtæ morbum vaticinat. ibid.
Flumen tranſegit Dei opera. ibid.
Pane cœleſti Beatus Petrus reficitur. ibid.
Quænam in ordine ſuo munia obiuit. 580
Moritur. ibid.
Poſt eius exitum corpus eius elegauti ſpecie decoratum apparuit. ibid.
Eius Corpus ſepulturæ mandatur. ibid.
Cultus ei exhibitus. ibid.
Pro ſancto Petro de Alcantara ſepulchrale carmen. ibid.

S. Petrus Ratenſis.

Quid martyrologia de S. Petro Ratenſi 573
Qui de eodem mentionem fecerint. ibid.
Acta tranſlationis ſacrorum S. Petri Ratenſis pignorum. ibid.
S. Petri ſedes. ibid.
Martyrium eiuſdem Epiſcopi. ibid.
Reliquiarum eius collocatio, ibid.
Reliquias ex Ratenſi oppido ſuſtulit D. Baltazar Limpus Braccarenſis præſul. 574
Braccaram ipſas perduxit. ibid.
Reliquiæ magnifice recipiuntur. ibid.
Et in Capella S. Petri Apoſtoli Eiuſdem ſancti Reliquiæ collocantur. ibid.
Vbi hoc Epitaphium idiomate Luſitano ibid.
Quid hoc epitaphium Latine ſonet. ibid.
Pars cranij in ſacrario reconditur. ibid.

S. Petrus Martyr.

De eo martyrologia, & ſcriptores. 469
Acta S. Petri martyris. ibid.
Eius origo. ibid.
Patria quæ. ibid.
Militia. 480
Patriam reuertitur. ibid.
Ad fidem conuertitur. ibid.
Comprehenditur. ibid.
Coronatur. ibid.
Probantur Epigrammate vetuſto Acta S Martyris. ibid.

Anno 105. patriam repedauit. 481
Carmen explicatur. ibid.
Quo tempore compleuit agonem. ibid.
Qua cauſa Petri nomen aſſumpſit. ibid.
Quo loco corpus conditum fuerit. ibid.
Antiquus, & recens cultus. ibid.

S. Petrus pulcher.

Martyrologia. 481
De eo Scriptores. ibid.
Acta S. Petri cagnomento Pulchri. 482
Eiuſdem origo & patria, ibid.
Diſcipulus S. Iuliani vrbani. ibid.
Miniſter Eccleſiæ efficitur. ibid.
Nec non Toletanus Antiſtes. ibid.
Scripſit Libellum de Paſchate celebrando. ibid.
Eius charitas in Muzarabes. ibid.
Caſtitas in profligandis ſacerdotum nuptiis. ibid.
Fato fungitur. 483
Sepulturæ mandatur. ibid.
De eodem ſancto carmen. ibid.
Quo tempore Toletanus Antiſtes? & an poſt Concordium, & Cixilanem, vel poſt. ibid.
An Martyr fuerit. 484

S. Petrus.

Vide *S. Dionyſium.*

S. Philippus Philoteus.

Dies obitus conſignatur. 609
De S Philippo Philotheo carmen. ibid.
An idem ac Epiſcopus Firmanus, ibid.
Negatur authoritate Flauij Dextri. 610
Et S. Braulionis Epiſcopi Cæſarauguſtani. ibid.
Quid de eodem ſancto Philippo Scriptores retulerint. ibid.
Acta ſancti Philotei Hiſpaniarnm Legati, Epiſcopi & Confeſſoris. ibid.
Vnde originem traxerit. ibid.
Patria, & Ciuilitas. quæ. ibid.
Athenas ſtudiorum cauſa properat. ibid.
Areuatum Prouinciæ gubernator Eligitur. ibid.
Fidem à Paulo Apoſtolo ſuſcipit. 611
Interfuit paſſioni SS. Geruaſij & Protaſii. ibid.
Epiſcopus conſecratur à Clemente. ibid.
Hiſpanias luſtrat & Laminium repedat. ibid.
Vitæ ſanctitate clarus, & inſignis miraculis ad æternitatem properat. ibid.
Quo loco obierit. ibid.
An fuerit Pontifex Toletanus. ibid.
Mittitur in Hiſpaniam legatus à S. Clemente. ibid.

S. Pientia.

Vide *S. Nicaſium.*

Pius V.
Pij V. Pont. max. mens quaſi præſcia. 454
Placentina Eccleſia.
Dedicatio S. E. Placentinæ. 560
Huius S. E. exordium. ibid.
Progreſſus. 561
Catalogus Epiſcoporum S. E. Placentinæ. ib.
S. Placidia.
Quid martyrologia, & Scriptores ſenſerint. 502
Acta S. Placidiæ. ibid.
Origo, & Parentes. ibid.
Sororem à morbo liberat. ibid.
Sanitatem reſtituit homini præcipiti. ibid.
Moritur, & ſepelitur. ibid.
Epitaphium. 503
Origo Hiſpana probatur. ibid.
Genealogia S. Virginis. ibid.
S. Placidus.
Vide *S. Anaſtaſium.*
Plinius.
Plinij ad Sanctum Florentium epiſtola. 661
SS Primus, & Felicianus.
De ijs martyrologia. 429
Quid Scriptores. ibid.
Acta S. Primi, & Feliciani fratrum martyrum. ibid.
Origo. ibid.
Chriſti fidem fatentur. ibid.
Capite plectuntur. ibid.
In Cathaloniam transferuntur. ibid.
Tranſlationis tempus. 430
S. Prudentius.
Sanctum Prudentium tranſeuntem Dorium recipit S. Saturius. 379
Illum S. Saturius in diſcipulum eligit. ibid.
Puteus.
Putei apud Romanos coronati. 368
Pyanepſia ſacra.
Pyanepſia ſacra apud Græcos in commemorationem aduentus Theſei ex creta Minotauro deuicto. 367
Horum ſacrorum ritus deſcribitur. ibid.

Q

S. Quirinus.
Vide *S. Nicaſium.*

R

Regulus.
Sex Reguli claſſis rectores. 446
Requeſennius.
Requeſennium alloquitur Io. Auſtriacus. 452
Eiuſdem reſponſio. ibid.

Roſarium.
Roſarium prædicat S. Dominicus. 382
Roſarium inſtituit Deipara. 381
Roſarij qualis modus. 382
Item & myſterium. ibid.
Nec non Roſarij multiplex profeſſio. 383

S

S. Sabina.
Tranſlatio ſacrarum exuuiarum S. Sabinę Virginis, & Martyris. 665
Eiuſdem S. Sabinæ Tranſlationis res geſtæ. ib.
Arnaldi Mironis equitis virtus ſtrenua. ibid.
Agerenſe Caſtrum capit. 666
Baſilicam S. Petri erigit. ibid.
Canonicos Regulares adducit. ibid.
Corpus S. Virginis & martyris ex Gallia tranſfert. ibid.
S. Sabina ſocia S. Fidei martyris Agenenſis in Gallia. ibid.
S. Sabina.
Vide *S. Fidem.*
S. Sabina.
Vide *S. Vincentium.*
S. Sabinus.
S. Sabini Elogia. 489
S. Sabini geſta. ibid.
Eiuſdem origo. ibid.
Patria quæ. ibid.
Monachum agit. ibid.
Necnon Eremitam. ibid.
Vitam angelicam peragit. ibid.
Miracula ab ipſo S. Sabino patrata. 490
Dæmonis aſtus deuincit. ibid.
Virtutibus clarus ad ſedes ſuperas prouolat. ibid.
S. Samuel.
Vide *S. Danielem.*
S. Saturius.
Eius ſanctitudo. 378
Vt quid nondum in albo Sanctorum ſcriptus. 379
De eodem Scriptores. ibid.
Res geſtæ S. Saturij Eremitæ. ibid.
Eiuſdem origo. ibid.
Seceſſus. ibid.
S. Prudentium Dorium tranſeuntem recipit. ibid.
Illum in Diſcipulum eligit. ibid.
Moritur & ad felicem æternitatem aduolat. 380
Epitaphium. ibid.
Cultus ipſi S. Saturio exhibitus. ibid.
Vbi hodie requieſcat S. Viri corpus. ibid.
Annus obitus. ibid.

SS. Saturninus, Nereas, & CCC. LXV. ſocij martyres.
De eis quid martyrologia. 551
Quid Scriptores. ibid
Circa hos SS. Equilini error. ibid.
SS. Saturninus, & Lupus, martyres Deobrigenſes.
Quid martyrologia de eis. 524
Quinam de eiſdem mentionem fecerint. ibid.
Quo loco paſſi fuerint. ibid.
Scalabis.
Vide v. *Iulium Præſidium.*
Scorpius.
Scorpij cæleſtis ſigni occaſus. 371
S. Scubiculus.
Vide *S. Nicaſium.*
Sedulius.
An amicus S. Heſichius Sedulij oretani Epiſcopi. 388
Selinus.
Selini omnis poteſtas. 445
Selini verba ſuperba in ordine dato Baſſani. 459
Septa.
Septam vrbem pergunt SS. Daniel & Socij. 522
Ibidemque verbum Chriſti ſeminare incipiunt. ibid.
In eadem vrbe palàm Chriſtum confitentur. ibid.
Necnon prædicant. ibid.
SS. Sergius, Bachus, Marcellus, & Apuleius.
De ijs martyrologia. 438
Inuentionem SS. Corporum quis ſcripſerit. 439.
Acta inuentionis ſacrorum pignorum corporum Beatorum Martyrum Sergij, Bachi, Marcelli, & Apulei. ibid.
Situs inuentionis deſcriptio. ibid.
Eremitorium S. Chriſtophori vetuſtum. ib.
Capſa lapidea detegitur. ibid.
In ea quatuor hominum oſſa cum epigraphe. ibid.
Eorum miracula. 440
Eleuatio. ibid.
SS. Seruandus, & Germanus.
Quid de ijs martyrologia ſenſerint 621
Quid retulerint de iiſdem Scriptores. ibid.
Acta SS. Seruandi, & Germani martyrum. ibid.
Vnde ortum duxerint. ibid.
Parentes qui. ibid.
Confeſſorum titulo illuſtrantur. 622
Mart. Hiſp. Octob.

Nonnullos ad fidem conuertunt. ibid.
Comprehenduntur denuo. ibid.
Catenis onuſti in Mauritaniam deferri iuſſi. ibid.
Ad fundum Vrſinianum ſubſiſtunt. ibid.
Glorioſa morte vitam æternam conſequuntur. ibid.
Corpora ſanctorum Emeritæ, & Hiſpali conduntur. 623
Annus paſſionis ſanctorum martyrum. ibid.
In officijs Gaditanis nuper eorum officia omiſſa. ibid.
Sigebodus.
Sigebodus Narbonenſis Epiſcopus S. Eulaliæ reliquias quæritat. 625
Quibus non inuentis receſſit. ibid.
Solienſis vrbs.
Quid de Solienſi vrbe Scriptores retulerint. 681
Quo nomine vocitent eam nonnulli. ibid.
Eiuſdem vrbis ſitus quis. ibid.
S. Stephanus.
A ſancto Stephano Baptiſmum poſcit & ſuſcipit B. Melantius. 613
Synderedus.
Synderedum eijciunt VViti za, & Oppas. 406
Synderedus relicta ſede Romam repedat. ibid.

T

Tabernaculum.
Tabernaculorum feſtum quo die apud Hebræos celebraretur. 366
Qualiter hæc ſolemnia à Ioſepho deſcripta. ibid.
Tagus.
Tagi fluminis laudes. 596
Ad Tagum Corpus S. Irenes emittit fluuius Nabanus. 597
Tariffa.
Reges Mauri Tariffam obſidione cingunt. 678
Tempeſtas.
Tempeſtas oratione S. Bernardi ſedatur. 558
Vineas tempeſtas obruit. 559
Teodiſclus.
Teodiſclus Epiſcopus Beacenſis martyr. 571
S. Tereſia.
S. Tereſiæ virginis Elogium. 527
In honorem S. virginis Tereſiæ varia Epigrammata. 528

Quid de ea martyrologia. 529
Qui de eadem S. mentionem fecerint. ibid.
Acta S. Tereſiæ virginis ordinis Carmelitani ſtrictioris obſeruantiæ, Matris, & Magiſtræ. ibid.
Quos Elegit Deus ad fundationem Eccleſiæ. ibid.
Virginis huius nomen. ibid.
Origo, natiuitas, & parentes. 530
Puellula martyrij deſiderio exardet. ibid.
Sed monaſterium Carmelitarum ingreditur. ibid.
Eius fides. ibid.
Eius maxima ſpes. ibid.
Dei quam magna eius dilectio. ibid.
Arduum virginis votum. 531
In proximum Charitas eius. ibid.
Inimicorum dilectio. ibid.
Perfectio impletionis votorum. ibid.
Scripſit volumen in cantica ibid.
Paupertatis votum rigide obſeruat. ibid.
Simul & votum caſtitatis. ibid.
Inuicta eius patientia. ibid.
Ordinis Carmelitani reformationem exordiur. 532
Frumentum non deficit Monialibus in neceſſitate. ibid.
Monialem eryſipelâ laborantem tactu ſanat. ibid.
Nec non aliam pleurytide afflictam. ibid.
Moritur. ibid.
Varia de eius glorificatione teſtimonia. ibid.
Miracula poſt eius tranſitum. ibid.
Corpus eius ſepelitur. 533
Exhumatur ob odoris fragantiam. ibid.
Varia poſt eius tranſlationem miracula. ibid.
De eius beatificatione agitur. ibid.
Conſequitur à Paulo V. ibid.
Agitur de Canonizatione. 534
De ea qui ſcripta nonnulla retulerint. 537
Hymni varij in Laudem S. Tereſiæ. Ibid.
Catalogus Monaſteriorum ordinis B. V. Mariæ de monte Carmelo à B. Tereſia à Ieſu reformati, ſtructorum in Hiſpania vtriuſque ſexus Chronologice ſcriptus. 560
Monialium monaſteria in orbe. 548

Theſmophoria.

Theſmophoria ſacra, quæ. 369
In his ſacris quid mulieres facerent. ibid.
Cauſa horum ſacrorum apud Græcos. ibid.

S. Thyrſus.

Quid Martyrologia. 408
De eo Scriptores. ibid.
Acta martyrij S. Thyrſi & ſociorum martyrum. 409
Martyrum conſtantia. ibid.
Eorum Corona. ibid.
Sepulchrum, ibid.
Inuentio. ibid.
Tranſlatio in Hiſpaniam. ibid.

Toletana Eccleſia.

Dedicatio S. Apoſtolicæ, & Patriarchalis E. Toletanæ Hiſpaniarum primatis. 634
Catalogus Antiſtitum S. E. Toletanæ Hiſpaniarum primatis, & fere toto orbe Celeberrimæ. ibid.

Triumphus.

Varij recenſentur triumphi. 365. & ſequentibus.

Tuba.

Tubarum feſtum apud Hebræos, quo die. 365

Turca.

Turcarum incurſus. 445
Eorum naues quot. ibid.
Regis Turcarum præceptum. ibid.
Turcarum ſtratagemata. 444
Eorum trepidatio. 466
Turcæ fugam capeſſunt. 471
Eorum deſperatio. ibid.

V.

SS. Valentinus, & Encratis.

Quid de ſanctis Valentino, & Encratide retulerint Scriptores. 648
Martyrij SS. Valentini, & Encratidis fratrum S. Fructi Eremitæ Segobienſis Diœceſis Patronorum relatio. 649
Eremitorium S. Thyrſi prope Caualar oppidum accipiunt. ibid.
Eorum ibidem Exercitia. ibid.
Obſidentur à perfidis ſarracenis. ibid.
Eorum Conſtantia permira. ibid.
Coronam gloriæ recipiunt. ibid.
Eorumdem corpora ſepulturæ dantur. ibid.
De Sanctis Valentino & Encratide carmen. 650
An SS. fratres fuerint martyres. 651
Inuentio, & Tranſlatio reliquiarum. ibid.

S. Valentinus.

Vide *S. Maximilianum.*

S Valerius.

Tranſlatio Capitis & Brachij S. Valerij Epiſcopi. 600
Duorum Tranſlationum facta in vnum collecta. ibid.
Lapſus ſcriptoris lectionum Tranſlationis S. Valerij. 601
Acta tranſlationis Capitis, & Brachij S. Valerij. ibid.
Eiuſdem S. Valerij Exilium. ibid.

Vita

Vita in exilio quæ. ibid.
Mors & ſepultura eius. ibid.
Tranſlatio, & inuentio corporis. ibid.
Ex Helia Theologo. ibid.
Tranſlatio Brachij Rotâ Cæſaraugustam 602
Tranſlatio Capitis per Alphonſum, II. Regem Aragoniæ. ibid.
Vallis-Paradiſus.
Ciſtercienſium congregationi Hiſpanicæ paret hoc monaſterium. 438
Quo tempore conditum. ibid.
A quo prima fundamenta ſua recepit. ibid.
Quo nomine hodie hoc cœnobium vocitetur. ibid.
In quo loco ſitum. ibid.
Venerius.
Venerius dux Venetorum. 455
Venetia.
Venetiarum vrbis deſcriptio. 454
S. Veranus.
Quot Sancti nomine Verani fuêre. 583
S. Veranus Tarraconenſis Præſul ab illis diuerſus. ibid.
Eiuſdem res geſtæ. 584
Origo illius. ibid.
Eius ſedes. ibid.
Exul Toletanam vrbem ingreditur. ibid.
Toletum deſerere conſtituit. ibid.
Virtutibus & miraculis inſignis ad ſuperos greſſus dirigit. ibid.
Sepulchrum Sancti & Epitaphium. ibid.
Vertumnus.
Vertumnalia feſta Vertumno Tuſchorum Deo fiebant. 365
Vertumni origo apud Propertium remiſſiuè. ibid.
SS. Veriſſimus, Maxima, & Iulia.
De ijs quid Martyrologia. 373
Qui de Illis aliquid ſcripſerint. 374
Acta SS. Veriſſimi, Maximæ, & Iuliæ fratrum martyrum. 375
Perſecutio. ibid.
Eorum origo. ibid.
Torquentur varijs cruciatibus. ibid.
Coronantur. ibid.
Corpora in pelagum conjiciuntur. ibid.
Sepeliuntur. ibid.
Inueniuntur, & collocantur. 376
Annus agonis. ibid.
Maurolyci, & Nunij error. ibid.
In Sanctorum honorem varia Epigrammata, ibid.
Baſilicæ. ibid.
SS. Victor, Alexander, & Mucianus.
S. Victor an Beacenſis an Braccarenſis Præſul 570
Mendum in codice Iuliani Toletani circa SS. ibid.
Quid martyrologia. 571
Qui mentionem fecerint de ijſdem Sanctis. ibid.
Eorumdem SS. res geſtæ. ibid.
Origo, & virtutes ibid.
Ipſorum infula. 572
Propter fidem multa tolerant. ibid.
S. Victor & ſocij coronantur. ibid.
Cultus exhibitus. ibid.
Quis Rex Sarracenorum hanc perſecutionem excitauit. ibid.
Galeſinij gloſſema. ibid.
Victoria de Benamarin
Feſtum victoriæ de Benamarin apud Toletum. 677
Quid Scriptores retulerint. ibid.
Hiſtoria belli Mauriei ad flumen ſalſum confecti. 678.
Belli cauſa & origo. ibid.
Vtriuſque exercitus copiæ. ibid.
Reges Mauri Tariffam obſident. ibid.
Aciei Alphonſi inſtructio. ibid.
Pugnæ initium. ibid.
Celebris victoria proclamatur. ibid.
Victoria diuite ſpolio opulenta. 679
Indicitur feſta dies. ibid.
Victoria hæcce Beatæ Virginis Mariæ auſpiciis perpetrata. ibid.
Victoria.
A Deo omnis victoria procedit. 460
Victoriæ Sullanæ ludi à quo, & quamobrem inſtituti. 371
S. Victoricus.
Vide *S. Claudium.*
S. Vincentius.
Tranſlatio ſacrorum pignorum S. Vincentij Martyris Agennenſis. 662
Quid martyrologia. ibid.
Hiſtoria Tranſlationis Corporis S. Vincentij leuitæ Valentiæ Hiſpaniæ Caſtrum Albienſium Galliæ. 663
Caput. I. ibid.
Audaldus venit Hiſpaniam ad vrbem Valentiam. ibid.
Caput. II. ibid.
Mauro hoſpiti ſecretum propalat, & S. Vincentij reperit ſepulchrum. ibid.
Cap. III. ibid.
Noctu leuat Sancti martyris corpus. ibid.
Cap. IV. ibid.
Caſtrum in Gallia perducit. ibid.
Cap. V. 664
Miraculum pro veritate pignorum. ibid.
Cap. VI. ibid.

VVuu 3 Locus

Locus collocationis exuuiarum deſcribitur. ibid.

SS. Vincentius, Sabina, & Chriſteſes.

De illis Sanctis Martyrologia. 656
Quid ſenſerint ſcriptores. ibid.
Acta SS. Vincentij, Sabinæ, & Chriſtetæ fratrum martyrum. ibid.
Eorum origo & patria quæ. ibid.
Quæ eorundem fides. 657
Vincentius comprehenditur. ibid.
Eiuſdem in reſponſis constantia. ibid.
Tactu plantæ pedis Martyris lapis duritiem ſuam deponit. ibid.
Sorores viſitant Beatum martyrem. ibid.
Cum quo Abulam fugiunt. 658
Inueniuntur, & torquentur diriſſimè. ibid.
Martyrio conſummati fratres vnà ad Deum remuneratorem properant. ibid.
Corpora eorum inhumata ſerpens cuſtodit ib.
Iudæus conuertitur. ibid.
Et corpora SS. ſepeliuit. ibid.
Iiſdem martyribus Baſilicam conſtruxit. ibid.
In honorem martyrum carmen. ibid.
An Eborenſes ex Luſitania, an Elborenſes ex Carpetania. 659
Mos iurandi ad tumulos Sanctorum qualis. ibid.
In vſu tempore Abraham ex Auguſtino ibid.
Et Romanorum ſæculo. ibid.
Apud Ethnicos fuere loca ſacra quibus periuria detegebantur. 660
Apud Chriſtianos inueniuntur, etiam multi tumuli ſanctorum. ibid.
Maxime S. Vincentij Abulenſis. ibid.
Hoc iuramenti experimentum apud Hiſpanos vetitum. ibid.

Vinum.

Vinum S. Bernardus mirabiliter multiplicat. 559
Nec minuebatur licet abundanter diſtributum. ibid.

S. Virilis.

Quid martyrologia. 377
Scriptores de eo. ibid.
Sancti Virilis res geſtæ excidere. ibid.

Votum.

Arduum S. Tereſiæ votum. 531
Perfectio impletionis votorum. ibid.
Paupertatis votum rigide obſeruat B. Tereſia. ibid.

S. Vrbanus.

An fuerit Pontifex Toletanus. 405
Probatur fuiſſe Antiſtitem Toletanum ibid.
Pro S. Vrbano Pontifice Toletano carmen ſepulchrale. ibid.
Ex Scriptoribus vetuſtis. ibid.
Ex recentioribus. 406
Reſpondetur contrarijs argumentis. ibid.
Acta S. Iuliani cognomento Vrbani Antiſtitis Toletani. ibid.
Origo, patria, & ſtudia. ibid.
VVitiza & Oppas Synderedum eijciunt. ibid.
Synderedus relicta Sede Romam repedat. 407
Hiſpanici excidij origo. ibid.
S. Vrbanus reliquias refert in Aſtures. ibid.
Confirmatur Epiſcopus Toletanus. ibid.
Pacta deditionis vrbis Toletanæ. ibid.
Eccleſia S. Iuſtæ in metropolitam erigitur. ib.
Agarenorum tempore facies religionis 408
Moritur. ibid.
De nomine & cognomine S. Præſulis. ibid.
Obitus Dies, & Annus quis. ibid.

S. Vrſula.

Quid de Sancta Vrſula martyrologia. 603
Acta S. Vrſulæ, & XI. mille Virginum, & martyrum. 604
Vrſulæ virginis origo. ibid.
Comitatus puellarum. ibid.
Eiuſdem virginis ſtrenuitas. ibid.
Angelus prædicit agonem. ibid.
Romam cogitat, & proficiſcitur. 605
Loca ſancta viſitat. ibid.
Patriam reuertitur. ibid.
Coronam æternitatis vnà cum ſocijs recipit.
S. Vrſulæ caput in Cœnobio Vallis-venariæ. 606
De ſanctis Martyribus carmen. ibid.

VVitiza.

VVitiza & Oppas Synderedum eijciunt. 406

Vulcanus.

Chalcæa ſacra Vulcano peracta, ſub Mineruæ velamine apud Athenienſes. 370

Z

Zamora.

VRbs Hiſpaniæ Epiſcopalis 423
Lapides in eius vrbis ſitu & terminis inuenti quomodo vocati. ibid.
Vrbs illa antiquiſſima. ibid.
Circa eam error nonnullorum. ibid.
Tempore Romanorum condita. ibid.
De ea Scriptores. ibid.

FINIS.

AOL 1471735

G 73.

Digitized by Google